Cax. 182 Lb 1.
Est 67
n 179

R.17
1/17

Andreas de Isernia super vsi/ bus Feudorum.

Jacobus giunti

Domini Andree de Isernia Iu/ riũ indagatoris ⁊ interpretis subtilissimi Commẽ- taria doctissima in Librum Feudorum: vna cum Additionibus ⁊ Sũmarijs notabiliũ Deci- sionũ ⁊ materiarũ precipuarũ mõstrati- uis: necnõ indice alphabetico ordine miro sed facili in fine operis ap- posito: ita demũ vt quod ad rẽ attinet feudalẽ nil possit studiose perlegen- tem latere.

1532

Index Rubricarum huius voluminis.

¶ Rubrice Libri Feudorum.

Alienatione feudi paterni.fo.66.
Alienatione feudi.fo.19.
An agnat⁹ vel fili⁹ defuncti repud. here.⁊c.f.74.
An apud iudicē curia dñi qō feu.deb.ter.fo.74.
An ille qui interfecit fratrē dñi sui feu.amit.fo.65.
An maritus succedat vxori in beneficium.fo.20.
An remoueri debeant testes qui pares esse desierunt.fo.39.
Apud quem vel quos controuersia feudi ⁊c.fo.21.
¶ Beneficio femine.fo.61.
Beneficio fratris ⁊ qualiter frater ⁊c.fo.22.
¶ Capitaneo qui curiam vendidit an intellig.⁊c.fo.78.
Capitulis Corradi.fo.68.
Clerico qui inuestituram fecit.fo.64.
Controuersia inter dominum ⁊ emptorem.fo.71.
Contentione inter dominū ⁊ fidelē de inuesti.⁊c.fo.18.
Contentione inter dñm ⁊ vasal.de inuestitura feu.fo.26.
Contentione inter me ⁊ dñm de portione feu.⁊c.fo.19.
Constitutiones feudales dñi Lotharij ⁊c.fo.21.
Consuetudine recti feudi.fo.62.
Controuersia feudi apud pares terminanda.fo.38.
Controuersia inter dominum ⁊ vasal.de benefi.fo.72.
Controuersia inter masculū ⁊ feminam ⁊c.fo.70.
Controuersia inter vasallum ⁊ episcopum.fo.39.
Controuersia inuestiture.fo.10.
¶ Duobus fratribus a capitaneo inuestitis.fo.39.
Duobus fratribus de nouo beneficio inuestitis.fo.37.
¶ Eo qui finem fecit agnatis de feu.paterno.fo.75.
Eo qui sibi ⁊ heredibus masculis ⁊ feminis ⁊c.fo.39.
Episcopum vel abbatem vel abbatissam ⁊c.fo.15.
Ex quibus causis feudum amittatur.fo.41.
¶ Feudi cognitione.fo.29.
Feudis datis minimis valuasoribus.fo.20.
Feudo dato in vicem legis cōmissone.fo.28.
Feudo guardie ⁊ castaldie.fo.6.
Feudo Marchie Ducatus ⁊ Comitatus.fo.19.
Feudo non habente propriam feudi naturam.fo.75.
Feudo sine culpa non amittendo.fo.23.
Filijs natis de matrimonio ad morganicam contrac.fo.61.
Forma fidelitatis.fo.33.
¶ Gradibus successionis in feudum.fo.36.
¶ Hic finitur lex deinde consuetudines incipiunt.fo.59.
His qui feudum dare possunt.fo.5.
Imperator Lotharius Eugenio pape ⁊c.fo.21.
Inuestitura de re aliena facta.fo.34.
Inuestitura in maritum facta.fo.37.
Inuestitura quam Titius accepit a Sempronio.fo.37.
¶ Lege Corradi.fo.63.
¶ Milite vasallo qui contumax est.fo.40.
¶ Natura feudi.fo.16.
Natura successionis feud.fo.76.
Notis feudorum.fo.106.
Noua fidelitatis forma.fo.33.
¶ Pace iuramento firmanda ⁊c.fo.82.
Pace tenenda ⁊ eius violatoribus.fo.54.
Per quos fiat inuestitura ⁊ per quos recipiatur.fo.31.
Prohibita feudi alienatione per Fredericum.fo.87.
Prohibita feudi alienatione per Lotharium.fo.80.
¶ Qualiter dominus proprietate priuetur.fo.75.
Qualiter olim poterat feudum alienari.fo.34.
Qualiter vasallus iurare debeat fidelitatem.fo.32.
Quemadmodū feudum ad filiam pertineat.fo.26.
Que sit prima causa beneficij amittendi.fo.42.
Que sunt regalia.fo.96.
Quibus modis feudum amittatur.fo.12.
Quibus modis feudum amittatur.fo.20.
Quid iuris sit si vasal.post alie.feu.⁊c.fo.73.
Quid precedere debeat inuestitura an fidelitas.fo.32.
Quid sit inuestitura.fo.29.
Qui successores teneantur.fo.8.
Qui successores teneantur.fo.17.
Qui testes sunt necessarij ad probandam nouam inuesti.fo.62.
Quis dicatur dux marchio comes ⁊c.fo.36.
Quot testes sint necessarij ad probādū nouā ingratitudinē.fo.106.
Quo tempore miles inuestituram petere debeat.fo.23.
¶ Si de feudo defuncti militis controuersia fuerit.fo.48.
Si de inuestitura inter dominum ⁊ va.qō oriatur.fo.27.
Si pro feudo vasallus ab aliquo interpellatus fue.fo.48.
Si vasallus feudo priuetur cui deferatur.fo.61.
Statutis ⁊ consuetudinibus contra liberta.eccl.fo.107.
Successione feudi.fo.16. de successio. fratris et de gradi. succe. i feu. fo 36
¶ Vasallo decrepite etatis qui beneficium refutauit.fo.37.
Vasallo milite qui arma bellica deposuit.fo.39.
Vasallo qui contra constitutionē Lotha.feu.alie.fo.65.

FINIS.

¶ Lectura p̃clara domini Andree de Isernia in vsus Feudorum elegãti stilo cum Additionibus ⁊ Summariis nouiter adiectis feliciter incipit.

¶ Summaria.

1 Humana natura vt fragilis in infinitum decurrit.
2 Lex omnis vt insufficienter dicta ad nature mutabilitatem corrigitur.
3 Deus in se immutabilis ad homines varios variatur.
4 Statuta humana pro hominum ⁊ temporum diuersitate mutantur.
5 Homo purus qui omnia intellexerit nullus fuit.
6 Excellentia diuersa diuersis tribuitur iuxta donorum dei diuersitatem.
7 Scientia dei donum est quare ⁊ communicandum.
8 Scientiam sine inuidia communicare debet is qui a deo doctus est.
9 Doctus docere indoctus tacere debet.
10 Scientiam communicantis retributio.
11 Rem literariam rei militari preferebat Cato.
12 Taciturnitas probatur quod nonunꝙ̃ noceat esse locutum.
13 Andree de Isernia humilitas.
14 Leges antiquas a deo per principes dictas in nouam pulchritudinem ⁊ nouum facit deus deuenire compendium.
15 Causa materialis libri feudorum que sit.
16 Causa formalis huius voluminis que dicatur.
17 Causa efficiens que sit ⁊ quotuplex in vsibus feudorum.
18 Causa finalis huius libri que sit.
19 Liber feudorum cui parti phylosophie supponatur.
20 Causarum diuisio multiplex.
21 Regimen animarum est ars artium.
22 Liber feudorum quare sic vocetur.
23 Liber feudorum in tres libros secatur.
24 Liber feudorum an sit autorizabilis.
25 Lex dici potest omne id quod ratione consistit.
26 Iurisconsultorum dicta non quia eorum sed quia rationabilia seruantur.
27 Iura feudorum an ligent omnes reges ⁊ gentes.
28 Galli iuribus feudorum ⁊ legibus ciuilibus non subduntur.
29 Reges omnes imperio romano subiiciuntur nisi se exemptos probent.
30 Romani per violentiam ⁊ tyrannidem sibi subiugarunt orbẽ.
31 Prescriptio procedere non potest si bona fides desit.
32 Monarcha vnus esse debet ⁊ imperiũ a deo esse nemo dubitat.
33 Papa imperium probat quod ei fidelitatem imperator polliceatur.
34 Reges quare dentur ⁊ quare eis tributa pendantur.
35 Rex aut populus libertatem aduersus imperatorem prescribere potest.
36 Ius ecclesie romane super alias prescribi nequit.
37 Leges longobarde an sint ab omnibus seruande.
38 Regnum Sicilie patrimonium ecclesie Romane ab imperio eximitur.
39 Ecclesia potest aliquam prouinciam ab imperio eximere.
40 Rex an dicatur legem tollere si contra eam faciat.
41 Feudum ⁊ vasalli an dicantur nomina noua.
42 Feudum sine domini consensu alienari non potest.
43 Feudum quomodo de publico procedat.
44 Infeudatio qualis contractus dicatur.
45 Actio que vasallo contra dominum ⁊ que domino contra vasallum detur.
46 Autoritates sacre scripture in causis allegari possunt.
47 Autoritates sanctorum an possint allegari ⁊ an eis credatur.
48 Dictum rationabile mouere debet tanꝙ̃ lex.

¶ Prologus.

Aciẽdi plures libros
1 nullus est finis. Ecclesiast. vltimo. † Ista
infinitas est ex parte imperfectionis humane: cuius conditio semper in infinitũ
decurrit: ⁊ nihil est in ea stabile quod stare perpetuo possit. ¶ Idcirco multas nouas formas edere natura deproperat. C. de veteri iure enuclean. l. ii. §. sed quod diuine. ¶ Licet enim bene prima gubernentur initia. Licet regule in generali bene fuerint posite. Et si plerunqꝫ regule ipse
suas habeant exceptiones in auxilio: quia in aliis ꝙ̃ exceptuatis regula firma permanet in autentica de non alienã. §. vt autem. tamen in particulari oportet semper ad emẽdationem legis adducere. in autenti. de restitutio. ⁊ ea que parit. in princi.
¶ Ad hoc autem particulare dirigẽdum infinitas patet tam
2 ex parte iura condentium ꝙ̃ ex parte iura exponẽtium. ¶ † Ex
parte condentium nulla lex nullum senatusconsultum prolatum sufficienter ad nature varietatem eiusqꝫ machinationes promulgatum est quod correctione non egeat. in autenti. qui
3 bus modis natura. effician. legiti. in princip. ¶ † Nec mirum:
q̄r ⁊ deus qui idem ⁊ immutabilis est a se: scriptũ est eñ de ipso: ego sum deus ⁊ non mutor. propter varietatem hominum fit mutabilis vt cum in reum parauerit supplicium iuxta illud destruam ⁊ perdam illum. Si penitẽtiam egerit dicit dominus: agam penitentiam a malo quod cogitaui facere illi. xxii. que
4 stione. iiii. immutabilis. ¶ † Et ita non debet reprehensibile
iudicari si pro varietate temporum statuta varientur humana. extra de consanguinita. ⁊ affinita. non debet. maxime quando statuta pro communi vtilitate excrescente hominum malitia vel conditione rerum ⁊ personarum mutata s̄m varietatem temporum tendunt ad noxam. lxiii. distinctio. c. verum. Et isto modo priuilegium principis incipit esse iniquum. ff. de vulga.
5 ⁊ pupilla. substi. ex facto. in princip. ¶ † Ex parte exponentiũ
non est natus homo purus qui omnia viderit omnia intellexerit. Adam fuit factus non natus. Christus fuit deus ⁊ homo: non purus homo qui omnia sciuerunt. dicit Seneca. vii[illegible] vlti. Multum adhuc restat operis multumqꝫ restabit. nec vlli nato post mille secula precludetur occasio aliquid adiiciendi. ⁊ v. epi. Desiderat in fi. Patet omnibus veritas. Nondum est occupata. Multum ex illa etiam futuris relictum est. Ideo interdum reuelatur minori quod non maiori. C. de offi. rect. prouin. l. potioris gradus. xcv. distinctio. esto. in fi. Beatus Augustinus summus doctor etiam ab anniculo dicit se paratum doceri. xxiii. q. iiii. si habes. ¶ † Quidam excellunt in subtilitate
6 ingenii. Quidã in docendi pitia. Alii in copia discernẽdi. Alii
in aliis que requiruntur in doctoribus que narrantur. C. libr. xii. de professo. qui in vrbe constan. l. i. Iuxta varia dona dei numerata per apostolum. i. ad Corinthios. xii. Vnde non omnes per omnia: sed certi per certa meliores ⁊ deteriores inue
7 niuntur. C. de veteri iure enuclean. l. i. §. cunqꝫ. ¶ † Scientia q̄
dem hominis a deo est: quia deus est scientiarum dominus. in cantico. Exod. xv. Ipse est qui docet hominem scientiã in psalmo. Scientia virtus est. dicit beatus Gregorius. iii. omel. Deus vero est dominus virtutum in psalmo. Cuicunqꝫ ergo inspirauerit deus aliquid bene dicendum: maxime circa legum scientiam que donum dei est. ff. de leg. l. iii. ¶ Sapientia enim deus est qui dixit. Per me legum conditores iusta decernũt. Prouerb. viii. vnde qui eam inuenit inueniet vitam ⁊ hauriet salutem a domino: ⁊ qui eam elucidant vitam eternam habebunt. Eccle. xxiiii. Is disseminat scientiam. Prouer. xv. ¶ Nã
8 doctrina viri est in verbo sensato. Ecclesiast. iiii. ¶ † A deo er
go doctus non debet aliis sciẽtiam occultare imo sine inuidia communicare ⁊ honestatem non abscondere. Sapieñ. vii. Dicitur enim Ecclesiast. xl. Scientia abscondita ⁊ thesaurus inuisus que vtilitas in vtrisqꝫ. quasi dicat nulla. Debet dicere cũ Seneca. vi. epistola. Si cum hac exceptione detur sapientia vt eam inclusam teneam nec enunciem reiiciam. Bene debet esse peritior magister discipulo: quia ad hoc audit eum vt addiscat que nescit. Et sic debet habere aliqua peritiora vltra ea que dicit scholaribus. Subaudiendum est scilicet tun[illegible] quando lacte paruulorum imbuuntur. Sed debet ea dicere quando poterũt capere: non autem abscondet maliuole: quia sic infideliter doceret. sic est intelligendum quod dicitur. ff. in proe. §. his igit. in fine. ibi: vt habeat aliquid amplius discipulorum peritia. ⁊ glossella que ibi ponitur. Licet intellectus illius litere non sit
9 hic vt patet ex textu. ¶ † Nemo ergo accendit lucernam ⁊ po
nit eam sub modio sed super candelabrum vt luceat omnibus qui in domo sunt. Marci quarto. Qui ergo doctus est doceat alios propter assectandam retributionem. Qui indoctus est taceat propter vitandam confusionem. De vtroqꝫ dicitur Ecclesiast. v. Si tibi sit intellectus responde proximo. ecce quantum ad primum. Sin autem sit manus tua super os tuum ne capiaris in verbo indisciplinato ⁊ confundaris. ecce quantuꝫ
10 ad secundum. ¶ † Retributio docti communicantis scientiaꝫ
aliis precipue in hac ciuili sapientia est: quia qui ad iustitiam erudiunt multos sunt quasi stelle in perpetuas eternitates in celo. Daniel. xii. ⁊ per hoc q̄d in scripturam redigit que nouit ad aliorum eruditionem fit perennis eius memoria in terris. C. de questionibus. diuo Marco. in fine. de veteri iure enucleã. l. i. in fine. Vnde Vegetius. ii. de re milita. iii. c. Cato ille maior

dum armis inuictus esset ⁊ exercitum consul sepe duxisset plus
se reipublice credidit profuturum si disciplinam militarem cō-
ferret in literis: cum vnius etatis sint que fortiter fiunt: que
pro vtilitate reipublice scribuntur eterna sunt. Seneca in libel-
lo de cōsolatione ad publium circa fi. Fratris tui produc memo
riam aliquo scripto. hoc enim vnum est rebus humanis opus
cui nulla tempestas noceat quod nulla consumat vetustas. Ce-
teraqꝫ per constructionem lapidum ⁊ marmoreas moles in ma
gnam eductas altitudinem constant non propagant longū diē:
12 quippe ⁊ ipsa intereūt: immortalis est ingenij memoria. ¶† Ui
tanda confusio indocti non tacentis est: quia nocet esse loquu-
tum dicit Cato. ⁊ no. in glo. ff. de regu. iur. actus leg. Non debet
quis dicere que ignorat. ff. de actioni. empti. iul. §. quid autem.
Ignari et temerarij dicuntur rustici respectu causidicorum qui
sunt nobilissimi. C. de postli. prouidende. Unde Uegetius li. iij.
c. vj. Indocta rusticitas plura se promittit ⁊ credit scire que ne-
scit. Temerarium autem seu temeritas est damnare q̄ nescias.
Dicit Seneca. xiiij. epistolarum. epistola liberalis meus. tūc ap
paret confusio in aperto quando credit reprehendere reprehen-
ditur: quando credit deridere deridetur. Sicut proculus qui vo
luit reprehendere Labeonem irrisus est a Celso. ff. de nego. gest.
sed an vltro. §. j. Et sicut Sabinus volens corrigere Ulpi. quia
13 fuit correctus ſm glo. ff. de po. quod seruus. ¶† Ob hoc ego An
dreas de Isernia legum doctor licet indignus curiarum diuti⁹
occupatus negotijs aliquas horulas furari mihi decreui quib⁹
ad profectum maxime rudium: quia non grandis non sum grā
dium cibus. Librum feudorum literali expositione plurium in-
digentem exposui. ⁊ deo propitio pro viribus ingenij declaraui
glossas ⁊ dicta magnorum super ipso libro conscribentium plu
res summas omittens quia non esset nisi sepius loqui. ff. de leg.
ij. meuius. §. pe. nisi vbi vidi fore id vtile aut suppiendum aut de
clarandum. aut aliter esse dicendum. ¶ In alijs nolui autorita
ti tantorum magnorum: quia nec potui derogare: malēs aliena
verecunde discere q̄ꝫ propria imprudenter alias inpudenter in-
gerere. Sicut de pithagora ⁊ Platone refert Sanctus Hiero-
nymus in epistola ad paulinum. ¶ Inserui etiam aliqua par-
tim a Modernis ⁊ in causis audita: partim mihi visa vtilia: nō
quod sit aliquid in me tale dignum a me audiri vel sciri. Sꝫ stu
dio addiscendi: quo ille Herennius Modestinus notando ⁊ di
sputando optima ratione decreuit. ff. de mune. ⁊ hono. l. fina. §.
mixta. Ingenium enim docile ⁊ sine doctore laudabile est: vt di-
cit idem Hierony. dicta epistola. ¶ In his ⁊ profecti satis profi
cient quantum per eam habebunt materiam acuendi eorū sub-
tile ingenium ad eliciendam in melius veritatem. Undiqꝫ quip
pe quod melius est ad inueniendum est. in aut. qui. mo. na. effic.
sui circa prin. ¶ Bene etiam dicta reduci possunt ad melius: q̄
bono melius inuenitur. ff. de verbo. obligati. vbi autem. §. j. licet
14 pleruncqꝫ reformentur in peius. ff. de appel. l. j. in princ. ¶† Hu-
ius tamen opusculi queso lectorem vt si quid in eo dignum lege
rit domino gratias tantum attribuat. Deus enim est qui p̄buit
leges antiquas iam senio pregrauatas in nouam pulchritudi-
nem ⁊ moderatum deuenire compendium. C. de vet. iu. enu. l. ij.
in prin. Et beatus Gregorius in omel. penul. dicit de spiritu san
cto qui deus est nisi sit intus eum qui doceat doctoris lingua ex
terius in vanum laborat. Quicquid vero in eo cognouerit mi-
nus dignum ad humanum referat imperfectum. ¶ Omnium
quidem habere memoriam ⁊ in nullo peccare diuinitatis est nō
humanitatis. d. l. ij. §. si quid autem. Psalmista prophetarum
eximius. de quo dicitur in psalmo: super senes ⁊ sup omnes do-
centes me intellexi. vel secundum aliam expositionem. Christus
inquantum homo dicebat in psalmo: imperfectum meum vide
rūt oculi tui. ¶ Recipite itaqꝫ studio sic ciuilis iuris alumni fa
uorabiliqꝫ censura innate opus quod offero. in quo studere ru-
des: quia studere poterunt ⁊ perfecti qui dum forte insubtiliter
dicta emendauerint digne fiat in eis laudabilior dicta. l. j. de ve.
iu. enu. §. ⁊ ideo. Emendata erunt emendantis non emendati.
nam ⁊ actiones ciuiles per pretorem supplete dicuntur pretorie
no. in glo. ff. de prescrip. ver. quia actionum. ¶ Agendum est pri
mo de his que phylosophus in prin. libri physicorum requiri di
cit in initio operis cuiuslibet videlicet. De causa materiali hui⁹
libri. De formali. De efficienti. Et de finali. Et ex his apparebit
que sit intentio. Cui parti phylosophie supponitur. Necnon de
15 nomine libri. ¶† Causa materialis prima tantum est assignan
da dimissa generali ⁊ communi quam ponit dominus Azo in
princi. summe. ⁊ que in quolibet libro iuris ciuilis posset dici.
¶ Circa quam sciendum est quod feuda acquiruntur successio
ne ⁊ inuestitura id est de feu. cogni. capitulo. ij. In quibus ⁊ con
ditio eorum inspicitur. ¶ Primo enim inspicitur quid actum
est in datione feudi. Quia quilibet quando infeudat apponit
rei sue pactum quod vult. C. manda. in re. ff. de solu. l. j. Et quia
frequenter non apparebat de lege dationis in feudum vel quia
non erat. ac non probabatur apposita vel eueniebat casus non
comprehensus in eo quod expressum fuerat. multe ꝯsuetudines
erant circa ea in diuersis curijs. d. c. i. ⁊ in multis alijs vt patet. ī.
¶ Uerum quia consuetudo est ius non scriptum. instit. de iure
na. §. ex non scripto. contingebat pleruncqꝫ eas non apparere vel
nō probari aut difficulter probari. ¶ Idcirco pro communi vti
litate consuetudines ⁊ vsus prefati varij ⁊ dispersi redacti sunt
16 in presentem librum. ⁊ hec est materia ⁊ intentio. ¶† Forma seu
causa formalis est talium cōsuetudinum ⁊ vsuū redactio in scri
pturam huius libri: ⁊ earum compilatio distincta per particu-
lares titulos: cum commodius fuit singulas causas tales singu
lis appellationibus distingui insti. quibus mo. test. infir. §. sed
quia ⁊ vt distincta melius intelligerentur. ff. de do. except. l. j. ea
distincta in pulcherrimum presens hoc opus quo ad cognitio
nem iuris feudorum quasi proprium ⁊ sacratissimum templuꝫ
17 iusti. consecratur. C. de ve. iu. enu. l. j. §. cumqꝫ. ¶† Efficiens po-
test considerari dupliciter: propinqua videlicet ⁊ remota. Pro
pinqua compilator ⁊ compositor huius libri qui in palam con-
scripta deduxit. sed forte noluit nomen suum epigrammate su-
perscribi. sicut faciunt viri honesti non curantes de pompis. ff.
de aut. tu. pupi. §. sane. Sic secundum quosdam dubitatur de li
bro aut. vt per alium quam per iustinianum fuerit compositus
not. C. de emenda. Iusti. co. circa fi. ¶ In summa tamen que in-
cipit cum natura in princip. dicitur quod Obertus de orto fuit
compilator ⁊ redactor in scriptis harum feudalium consuetudi
num. Hic fuit de Mediolano. Innuitur. ī. que sit prima causa
benefi. amit. in princi. ibi sed in nostra Mediolañ. obtinet ꝓut
est in litera ciuitatibus vel curijs. ⁊ tunc in curia Mediola. diu
steterat. ⁊ si aliunde originem forte duxit: in hoc non est virtus
quia non queritur notio nationis extra de iudi. c. cum deputati
¶ Causa remota ille vel illi qui fecerūt leges huius libri. Sicut
sunt constitutiones Lotha. ī. constitutiones lothar. ⁊ c. Itē alio
rum imperatorum. ī. de probi. alie. per lotha. ⁊ de pace iura. fir.
in consti. imperialem. Item populi ⁊ tribunalia iudiciorū vbi
18 hi vsus obseruati primitus fuerint. ¶† Finis ⁊ intentio patet
ex causa materiali: quia intendit cōsuetudines tales in scriptis
reducere ⁊ addere leges imperatorum predictorum: ac ponere
naturam et conditionem feudorum: ex quibus studiosus sciet
determinare causas feudales. ⁊ hoc libro perlecto in multam ꝑ
ritiam adducitur. Unde vtilitas eius non indiget commenda-
tione per se enim patet sic. ff. de in integrum restitutio. l. prima.
19 ¶† Supponitur illi parti phylosophie cui ⁊ alij libri legalis sa
pientie. s. ethice seu morali: quia tractat de moribus feuda habē
tium. s. corrigendis ⁊ dirigendis in rationem ⁊ iustitiam sic. C.
de legi. l. leges. ¶ Sed si verum est quod dicit Hostien. in sum-
ma in proe. §. cui parti phylosophie ⁊ c. quod non est querere
cui parti phylosophie scientia canonica supponatur. Sed cui
sciētie phylosophia supponit. ⁊ dicit quod illi eo quod finis il-
lius scientie complectitur fines aliarum scientiarum. adducens
phylosophum in primo ethycorum. Eadem ratione posset di-
20 ci de ciuili scientia que condiuiditur cum canonica. ¶† Cau-
sarum enim. Alie sunt ciuiles ⁊ temporales. Alie canonice ⁊ spi
rituales. Sicut duo sunt maxima dona dei. Sacerdotiū ⁊ Im-
perium ⁊ c. xcvj. distinctio. duo sunt. in aut. quomodo oportet
episco. in principio. Et quod dicitur primo ethycorum dum in
ducit ⁊ loquitur de lege phylosophus de temporali videtur in-
tellexisse ⁊ ciuili nesciebat canonicam ⁊ spiritualem. ⁊ quod ibi
concluditur per phylosophum. quapropter hoc vndiqꝫ erit hu
manum bonum ⁊ summum. Dicit Hostiensis per capitulū. xij.
questione. ij. cum deuotissimam. ibi alias vbi proprie dicitur de
hac ciuili sapientia. quod capitulū cum deuotissimam dicit. s.
iustitiam colere. ⁊ sua iura cuiqꝫ seruare nec sinere quod potesta
tis est fieri ⁊ c. Hec est que colit iustitiam. ⁊ alia premissa facit. ff.
21 de iustitia ⁊ iure. l. j. ⁊ l. iustitia. §. iure precepta. ¶† Est quedaꝫ
ars artium ⁊ regimen animarum id est animatorum corporuꝫ
extra de etate ⁊ qualitate cum sit. exponitur anima id est anima
ta corpora. C. de sacrosanctis ecclesijs. sancimus. in fine. Curat
etiam ⁊ regit animus in aut. clerici qui rece. alias pro eis sub-
rog. in fine. Monet vt vnusquisqꝫ suam non perdat animam in
aut. vt non luxu. contra naturam circa medium constitu. Com-
plectitur quidem omnem phylosophiam vel quo ad supposi-
tum. s. subiectum vel materiam ⁊ quantum ad alia dum perci-
pit omnes actus virtutum. Hoc alibi plenius tractaui hic plus
22 non prosequor quia non est de materia. ¶† Liber hic vocatur li
ber feudorum. ⁊ sic in multis partibus allegatur. per glo. iuris
ciuilis ⁊ canonici. ⁊ per Innocen. ⁊ Hostiensem. Item vocatur
vsus feud. seu consuetudinis ⁊ sic intitulatur. Incipiunt con-
suetudines feu. ⁊ c. ¶ Alij vocant constitutiones imperij. sicut
quedam ordinatio regis Caroli primi. in regno Sicilie que
incipit

incipit prouisum. ⁊ allegatur pro constitutio. illius regni. Hoc
potest dici de legibus imperatorum Loth. ⁊ aliorum. Alie sunt
consuetudines. Hec discrepant in nomine: ergo in effectu. arg.
C. de codicil. l. si idem. Largo tamen modo consuetudo dicitur
constitutio: quia mos constituit sicut lex: ⁊ adiunctus est libro
aut. ⁊ vocatur interdum a gloss. x. colla. cum liber aut. habeat
ix. col. Stari debet in hoc denominationi vtentium. ff. de flu-
mi. l. j. in prin. de fun. instru. cum de lanionis. §. asinam. ¶ Ru-
brice tamen huius libri diuersimode inueniuntur vt dicit etiã
23 in dicta summa cũ natura. in prin. ¶ † Sed diuiditur hoc opus
in tres libros. ¶ Primus durat vsq; ad titu. de feu. cognitio-
ne. ⁊ sunt in ipso primo libro. l. imperatoris loth. a ti. imperato
ris Loth. Euge. pa. vsq; ad titu. de conten. inter do. ⁊ vas. de in
uesti. feudi. ¶ Secundus liber incipit in dicto tit. de feu. con. ⁊
ponitur nomen conditoris Obertus de orto ⁊c. in quo non est
aliqua lex alicuius imperatoris: ⁊ durat vsq; ad ti. in quibus cau.
feud. amit. vbi similiter incipit a nomine suo. s. Obertus de or-
to ⁊c. ¶ Ibi incipit tertius liber vsq; ad fin. Sunt in eo multe
leges imperatorum: videlicet in ti. de pace tenen. ⁊ eius viol. ⁊
in tit. de probibi. alie. per loth. ⁊ in titu. duobus sequentibus.
Idem videtur de ti. que sunt regalia. vt ibi dixi. Alie sunt vsus
⁊ consuetudines.
¶ Subsequenter queruntur sex dubitabilia circa presentem
24 tractatum. ¶ † Primo queritur vtrum liber iste sit autoriza-
bilis ꝙ possint allegari in eo contenta sicut alij libri legalis sciẽ
tie. ¶ Et quidem de legibus imperatorum Lotha. ⁊ Frederi.
non videtur dubium nullorum aliorum imperatorum leges
sunt in hoc libro: licet de Corrado fiat mentio in prima rubri-
ca: ⁊ quidam habent. j. de probibi. alie. per Lotha. quandam. l.
que intitulatur Corradi vt ibi dictum est. Apparet enim for-
ma aliarum legum que est. C. de legi. l. j. ¶ Forma compositio-
nis earum scḋm mod. de. l. humanum. eo. titu. exigitur quando
conditur: post est iudicandum de eis non scḋm eas. ⁊. iij. distin.
in his. ¶ Voluntati eorum precedentes imperatores non po-
tuerunt legem ponere eo. titu. digna. quasi presumantur om-
nia solenniter acta ex quo apparent facte. ff. de verbo. obliga.
sciendum. videtur intrinsecum quod dicitur in. l. humanum.
quantum ad compositionem. l. extrinsecum non presumeretur
ff. de publica. quecunq;. §. fi. ¶ Dubitatur ergo scḋm multos de
his que dicuntur per Obertum de orto ⁊ de alijs que non sunt
in forma legis nec apparet conditor. ¶ Videtur tamen idem
esse vt per totum sit autorizabilis: quia hec iura allegantur per
consequens glo. ⁊ per Inno. ⁊ Hostien. maxime in titu. de feu.
⁊ cum dicantur vsus ⁊ consuetudines: ergo sunt rationabiles:
al's non diceretur consuetudo sed corruptela. aut. vt nulli iudi.
§. j. tanq̃ rationabilia dicta trahuntur ad similia: al's non. ff.
de leg. qd contra rationem. Item quod est rationabile induci-
tur sicut compositum a noto ⁊ sancto autore. ix. distinctio. ego
solus in fine. Ratio ergo que consuetudines has suasit intuen
da est. C. que sit long. consuetu. l. j. ⁊ si sit contra legem scriptam
vt exemplum de rationabili ⁊ irrationabili datum est. j. de feu.
25 cog. c. j. vide que ibi notata sunt. ¶ † Omne quod ratione con-
sistit est lex. j. distinctio. cõsuetudo. Idem oportet dici de lege vt
sit rationabilis: al's non est lex que iusta non est: quia implicat
contrarium in obiecto: cum lex sit mensura irrationabile extra
mensuram: ⁊ ideo legis est corruptio scḋm beatum Augustinũ
primo de libero arbitrio. Unde ⁊ de hoc libro ⁊ quocunq; alio
quicquid irrationabile esset respuẽdum esset: imo acquirit in-
de grande premium qui talibus nõ obtemperat. ix. distinctio.
c. j. ¶ In mere tamen positiuis plerunq; non attẽditur ratio
dummodo non sit contra rationem: quod dic. ff. de le. non om-
nium. ⁊. l. sequenti. ¶ Non est ergo derogandum ei quod sem-
per certam interpretationem obtinet. ff. de legib9. minime. Hec
ratio: quia sic est interpretatum ponitur. j. de capi. corradi. §.
preterea. in fi. magne glos. querentis vtrum hodie feudum pos-
sit dari in feudum vt non prohibeatur sicut alienatio. ⁊ dicit
ꝙ sic: quia semper sic est interpretatum. ¶ Item quia tempore
cuius non est memoria fuit hic liber in studijs generalibus le-
ctus ⁊ glossatus per patres ⁊ maiores nostros sicut alij libri
legales maxime Bononie: que quantum ad hoc potest dici
vrbs regia. not. in proemio. §. hec autem tria. ⁊ sic debet habe-
ri ac si constaret conscriptus per habentem potestatem legem
condere. ff. de aqua quotidi. l. hoc iure. §. ductus aque. extra. de
verbo. signifi. c. super quibusdam. §. preterea. ¶ Publice habi-
tus est semper pro libro huius scientie sit inducta ⁊ allegata
sunt iura eius sicut aliorum librorum. pro quo est argumen. ff.
ad macedo. l. iij. in princip. ¶ Item nunq̃ fuit hoc in questione
deductum nec cõtrarium. Unde tacito consensu partiũ p tem-
pus videntur approbata hec iura diutius obseruata. ff. de leg.
sed ea que. ¶ Item iste sunt consuetudines vt dictum est. Sed
consuetudo etiam contra legem scriptam si sciente principe
qui potest condere legem ⁊ tolerante sit inducta vincit etiam
legem scḋm Ioan. ⁊ Azo. ⁊ glo. vt not. C. que sit long. consuetu.
l. ij. in magna glos. ¶ Non autem posset negari tempore impe-
ratorum in Italia fuisse hunc librum lectum ⁊ glossatum per
Bulga. ⁊ Pil. ⁊ antiquissimos doctores quorum opiniones
recitantur in pluribus locis istius libri maxime Bulgarius et
Pil. qui distinxerunt feu. a principali prouidentia venientes
ab alijs. j. an agnatus possit repu. ⁊c. ⁊ ibi in summa que inci-
pit. sit mihi principium. Nec etiam potest negari publice fuis-
se lectum: ⁊ sic imperatores qui tunc erant non potuissent pre-
tendere ignorantiam. argu. ff. de institu. sed ⁊ si. §. proscribere.
maxime iuris periti ⁊ qui cum eis erant per quos dicunt habe
re omnia iura in pectore. C. de testa. omnium. ⁊ phylosophie le
galis pleni. C. ad sill'. l. penul. cum principes rari sciant iura. di-
citur tamen ꝙ est prudentissimus ⁊ iure religiosissimus. ff. de le
ga. ij. vnum ex fa. §. fi. ¶ Item imperator non facit leges sed iu-
ris periti approbati per eum vt Tribunianus ⁊ alij. institu. in
proemio. per quos ipse videtur facere que fieri mandat. ⁊ facit
C. de offi. prefec. preto. formam. ⁊ de veteri iure enuclean. l. j. §. ⁊
26 ideo. ¶ † Item iurisconsulti homines fuerunt ⁊ dicta eorum
seruantur quia rationabilia: ⁊ licet fuerint approbata per Iu-
stinianũ. d. l. j. ⁊. ij. de veteri iure enuclean. ⁊ hic similiter viden-
tur approbata ex quo per tantum tempus vt predictum est.
¶ Non ergo seruantur dicta Oberti de orto quia ipse dixit sed
quia sunt rationabilia. ¶ Sed hoc vltimum non multum vr-
get: quia si seruatur rationabilis non ideo quia scriptum est
hoc seruatur vt in sequenti questione dicitur. ¶ Et vsus vnius
prouincie quomodo ligabit aliam: cũ vnaqueq; suo sensu abũ-
det. lxxvj. distinctio. vtinam. Inde dicitur que in opido frequẽ
ter ⁊c. C. de edificijs priuat. an in totum. que sit long. consuetu.
l. j. In expresso consensu ⁊ pacto quod in se consensum habet.
ff. de pact. in princip. dicitur ꝙ pactum ⁊ consensus in vno ad
aliud vel aliam rem non trahitur. eo. titu. si vnus. §. ante om-
nia. quia res inter alios acta ⁊c. per totum titulum. C. res inter
alios acta. multominus consuetudo que habet tacitum consen
sum. ff. de leg. de quibus in fine trahet in alijs negotijs vel alijs
rebus seu personis quo inter quos indicta est. vbi enim expres-
sum non nocet nec tacitum. ff. ad municipa. l. lucius. §. penulti.
C. solu. matri. l. ij.
27 SEcundo queritur † an hec iura ligẽt omnes
reges ⁊ omnes gentes teneantur ea seruare
cum glo. dicat ꝙ sic etiam gallos hispanos
qui de imperio sunt. C. de offi. prefect. preto.
in nomine domini. no. j. de pace iura. firmã.
in prin. Imperatorum pcipue Loth. ⁊ alio-
rum qui sicut monarcha est dominus orbis
ff. ad. l. rhod. de iact. deprecatio. vij. q. j. in apibus. ⁊ ibi in glo. ⁊
28 lxiij. distinctio. c. adriani. in fi. gl. ¶ † Alique tamen gentes nõ
seruant ista nec alia iura ciuilia sicut gallici. dicit glos. Ioan.
iij. q. v. de accusationibus. vbi in tex. dicit. exterarum gentium
per quod videtur imperatores exteros esse gallicis: ⁊ sic non
de eorum potestate. argu. quia ille dicitur extraneus qui non
habet in potestate. C. de rei vxo. actio. l. j. §. extraneum. licet ibi
aliter accipitur verbum extraneum: tamen potestatis est verbũ
generale. ff. de verbo. signifi. potestati. ¶ Item gallici non cre-
dunt imperatoribus: ergo sunt eis extranei. qui mihi non cre-
dunt sunt extranei dicit glossa super illud Psal. extraneus fa-
ctus sum fratribus meis. ¶ Sed si non seruant deberent serua
re: ⁊ sic non quod fit sed quod fieri debet intuendum est. ff. de
offi. pre. sed licet dicunt predicte glo. ¶ Verum cum Eusebius
papa dicat in. d. c. de accusationibus. ꝙ sunt extere gentes pl9
videt credi pape q̃ imperatori qui dicit in. d. l. in nomine dñi.
galliam ⁊ hispaniam esse de imperio romano: q2 testificatur de
facto proprio cui non debet credi. C. de testi. l. omnibus. ¶ Et
tamen quod rationabiliter dicitur in hoc ⁊ alijs libris legalib9
resistere nõ possent tanq̃ rationi. ¶ Ratio ⁊ veritas vsum sem
per excludũt. viij. dist. frustra. ⁊. c. veritate. ⁊ sic excludent ⁊ vin-
cent illam desuetudinem non vtẽdi legibus scriptis. ¶ Desue-
tudo legem abrogat. ff. de leg. de quibus. in fin. institut. in proe-
mio. §. igitur. ⁊ absq; questione tollet ⁊ abrogabit quãdo in cõ
trarium actum est. Exemplum in sacramento aduocatorũ. C.
de iudi. rem non nouam. §. patroni. quod in consuetudine non
habet dixit Bul. q2 lites agitabantur sine sacramento tali ecce
vsus in contrarium. pro quo est. ff. de ser. vrb. pre. hec autẽ iura.
Al's nõ: q2 cõsuetudo non est mod leg. tollen dicunt quidam. ⁊
q2 via publica non vtendo populus romanus nõ admittit. ff.
de via publica. l. viam. ¶ Hoc non soluit questionẽ: q2 rõnabi-
le non seruabunt ideo quia scriptum est hoc libro. ¶ Questio
29 fit an teneantur seruare que hoc libro scripta sunt. ¶ † Circa

Additio.

a ¶ Qd̃ oẽs reges a
Sȝ qd de regno
hierusalẽ qd̃ fuit
ꝯcessum per pa-
pã charolo regi
⁊ successorib⁹ an
cõcedi potuit eo
q2 licet eccl̃ia nũc
nihil teneat d̃ ta-
li regno: tñ q2 se-
mel fuit eccl̃ie pp
ius ⁊ spẽ postli-
miniũ sȝ ꝙ fuerit
ecclesie nõ vr̃ ve-
rũ imo fuit roma
noꝝ impatorũ q-
bus erãt subiecti
iudei .ppea dicit
ipe Inn.in. c. qd̃
sup deuoto ꝙ ter
ra sancta ⁊ sic re-
gnũ hierusalẽ iu
sto bello fuit d̃ui-
ctũ ab impatore
romão post mor-
tẽ xp̃i vñ papa nõ
vr̃ hr̃e ius ĩ eo sȝ
impator. vide tñ
de hoc ⁊ decide vt
p.d. Jas.i.l.id qd̃
apud hostes.ff.d̃
le.j.sub nu.ij.

Additio.

b ¶ Iure gẽtiũ in-
ducũt bella tã li-
cita ꝙ illicita an
sint d̃ iure gẽtiũ:
⁊ an capt⁹ i bello
efficiat̃ seru⁹ ca-
piẽtis: ⁊ qñ bellũ
dicat̃ licitũ: ⁊ an
semp dicat̃ licitũ
qñ infert̃ a xp̃ia-
nis ꝯ infideles. vi
de latissime p.d.
Jas. de may.in.l.
ex hoc iure.ff. de
iusti. ⁊ iur.

quod est attendendum quicquid dicat Joã. dicto.c.in apibus.
a lxiij.distin.adrianus.quod omnes reges a sunt sub romano im-
perio qui non probant se exemptos. ⁊ sic videtur quod seruare
30 debeant leges imperatorum. †Certum est quod imperatores ro
mani subiugauerunt sibi orbem per potentiam armorum 'pa-
tet tam ex cronicis que possunt allegari ⁊ allegantur.xxiij.dist.
in nomine extra de elec.venerabilis in glo.quoniam ex dicto in
sti.specialiter.C.de iusti.C.confir.in prin. ⁊ leo papa in sermo-
ne de beato Petro principe apostolorum. O Roma mundi do
mina magistra erroris per diabolum tenaciter alligata multis
adiuta victorijs ius tui imperij terra mariqȝ descenderis ⁊c.
¶ Iniustum autem est vt homines liberi a natura inuiti ho-
minibus dominantibus seruiant sicut dicit beatus Augusti-
nus.xix.de ci.dei.c.xxj. ¶ Tale dominium talis potestas non est
a deo precipiente ⁊ iubente sed est a deo permittente ⁊ sinente.
xxiij.q.j.quid culpatur. ¶ Nam deus permisit vt edomiti me-
lius se haberent quia indomiti se deterius habuerunt. vt dicit
Augustinus.d.c.de ci.dei. ¶ Improbi ergo videntur romani
principes in retinendo quod violenter quesitum erat. ¶ Origo
enim nanciscende potius quam retinende possessionis est in-
tuenda.ff.de acquiren.posses.clam pos.in prin. ¶ Illi qui se nõ
submiserũt romano imperio dicebantur liberi reges.ff.de cap.
⁊ postli.re.postliminium . in prin. ¶ Talis acquisitio prouin-
ciarum facta per eos patet per totum.l.ij.de orig.iur.vbi nar-
rantur prouincie capte. ⁊ sic de facili debet eis concedi vt excu-
tiant a se iugum indebite seruitutis cum non habeant superio-
rem ad quem recurrant. Cum copia iudicis deest quilibet dicit
sibi ius.ff.que in frau.cre.ait pretor.§.si debitorem. ⁊ patet.ff.de
orig.iuris.l.ij.§.exactis. Nec videntur facere ex interuallo cum
antea non potuerint: sicut ille qui congregat viros ⁊ amicos vt
no.ff.de vi ⁊ vi ar.l.iij.§.cum igitur. Nec iudicem superiorem
habuerunt ad quem recurrerent vt dictum est. Nequeunti non
currit tempus.C.de an.ex.l.j.in fin. ¶ Et idem est populus qui
multis annis retro fuit: licet ex illis nemo nunc viuit.ff.de iu-
di.proponebatur. ¶ Ea quidem que nullo titulo sed sola vsuca
pione tenentur nullo tempore prescribuntur.xvj.q.iij.§.preter-
ea.maxime iure poli vbi tanto grauius peccatur quanto diu-
31 tius.extra de cõsue.c.vltimo. †Iure ciuili fures ⁊ latrones sunt
tuti prescrip.xxx.an.sine titulo ⁊ bona fide.C.vnde vi.l.fi.in fi.
de edicto di.adri.l.fina.§.vltimo.de prescrip.xxx. anno.sicut in
rem in fi. ⁊.l.si quis emp.§.ij. Sed iure canonico est aliter quia
sine bona fide non procedit prescriptio quia vertitur ibi pecca-
tum. De hoc per Hostien.in summa de prescrip.sub.§.que exi-
gantur ver.quicquid dicant legiste. Sed remanet illa tricenna-
lis iure ciuili habentibus bonam fidem bona fides presumitur
C.de enic.l.penul. Nec obest violentia predecessoris si non vult
vti accessione temporis quo possedit precessor.nota in auc.vt
spon.lar.§.rursus qua obesset in prescriptione longi temporis.
32 ff.de di. ⁊ temp.pre.l.cum heres. ¶ †Obstare tamen videtur pre
missis: quia vnus debet esse monarcha.d.c.in apibus.vnũ enim
est necessarium Luce.x.quia a multis vnum non econtra vt ibi
dicit Augustinus. ¶ Item preter id quod dicunt leges impe-
rium esse a deo in auten.de fide.§.j. ⁊ quia a celesti maiestate.C.
de ve.iu.enu.l.j.in prin. ¶ Summi pontifices dei vicarij appro
bauerunt imperium esse a deo.xcvj.distin. duo sunt. ⁊ similiter
dicitur in auc.quomodo.o.e.in prin. Item eadem distinctione
c.si imperator.dicit quod in administrandis legibus imperia-
lis autoritas diuinitus consecuta est potestatem. ¶ Item quia
dicitur deuterono.xj. Omnis locus quem calcauerit pes tuus:
tuus erit alle.ff.de acquiren.posses.l.j.in prin. ¶ Item iure gen-
tium quo gentes vtuntur inducta sunt bella ⁊ regna iusta.j.di-
stin.ius gentium. ¶ Item in nouo testamento christus nõ pro-
hibuit bella.nam militibus quibus proprium stipendium suf-
ficere precipit militare vtiqȝ non prohibuit.xxiij.q.j.nisi. ⁊.c.mi
litare. ¶ Item precipit: reddite que sunt cesaris cesari. Mat-
thei.xxij. ⁊ ipsi dicit tributa deberi.ad ro.xiij. ¶ Item nõne vsu
hominum necessario exigente agri sunt distincti etiam per vio
lentiam.dicit Hostien.in summa de prescript.§.sed quid si iam
completa.allegat insti.de iu.na.§.ius gentium.viij.dist.quo iu-
re. ¶ Sed non obstant hec.non enim negatur romanum impe
rium esse vnum scilicet in eo quod ipsum imperium habuit iu-
ste. Unde ⁊ quelibet prouincia habet suum regem qui suus mo
narcha est no.d.c.in apibus. ⁊.vj.q.iij.c.scitote. ¶ Nec ob.secun
dum quia nedum principes imo ⁊ quilibet ad omnes actus bo
nos a deo habet potestatem ⁊ ex deo sunt leges.prouer.viij.si-
cut ab eo cuncta bona procedunt quicquid boni dicitur a deo
est.dicit Grego.dicta omelia penteco.quia spiritu sancto inspi
rati loquuti sunt sancti dei homines.prie petri.ij.in fi.p dei ve
ritate sequuntur ab imperatoribus rationabiles leges.ix.dist.
c.j.C.de prescrip.lon.tem.l.fi.imo ⁊ quelibet potestas minor gla

dium habet a deo ad vindictam malefactorum.xxiij.q.iiij.que-
situm. ¶ Est enim minister dei vindex in iram eius qui malum
33 agit.ad ro.xiij. ¶ †Approbat autem imperium papa ⁊ ecclesia
in hoc quod est aduocatus ⁊ defensor ecclesie.d.c.venerabilem.
¶ Iurat enim fidelitatem pape ⁊ defendere romanam ecclesiã
⁊ bona eius.lxiij.distin. tibi domino,. alias incipit. Ego Rex
Otto. Non per hoc approbat inuasiones eius iniustas: quia et
si enim faceret procurato.non permitteret quod agat perperam
vel indebite.ff.de condi.indebi.si procurator. In deuterono.lo-
quitur dominus populo fideli quem educebat de terra natiui-
tatis sue in premium ad terram fluentem lac ⁊ mel si seruaue-
rit eius mandata ⁊ ad terram hostium quos deuincerent pri-
uat infideles illa terra vel erat inhabitata ⁊ loquitur toti po-
pulo ibi omnis locus quem pes tuus ⁊c. ¶ Credendum est ta-
men quod cuilibet detur tantum quantum reliquit in terra de
qua educitur secundum conditionem vniuscuiusqȝ sic fit de me
ctoicis.C.lib.x.de iure fisci.l.certa.forte erat distribuenda terra
b illi populo. Josue.c.j. ¶ Iure gentium inducuntur bella b iu-
sta ⁊ ista christus non prohibuit quo iure regna sunt condita
scilicet iusta de illis intelligendum est que sua sponte regem sibi
elegerunt ⁊ constituerunt.ff.de iustitia ⁊ iure.ex hoc in glossel-
la. ¶ Filius talium regum dicitur rex etiam viuo patre.xxiij.q.
34 j.c.vlti.non autem de vsurpantibus regna. ¶ †Idem si ob du-
ram ceruicem populi datur rex qui affligat populum pro pec-
catis eorum.j.regum.viij. ⁊ Josue dicit deus dabo eis regem in
furore meo: quia talibus populis tales pastores. C. de here. l.
quoniam. ¶ Ueros reges honorari ⁊ reuereri dicit apostolus
viij.distin.quo iure.j.petri secundo ibi siue regi tãquam precel-
lenti.extra de maiorita. ⁊ obedien.solite. ¶ Tributa prestãtur
regibus pro conseruanda iustitia ⁊ pro actibus bonis.vnde di
citur . d. c . princeps non est timori bonis sed malis . et tunc
si etiam regnum esset vsurpatum deus permittit propter puni-
tionem malorum.d.c.quid culpatur. Quomodo autem bella
romanorum essent iusta vbi erat libido dominãdi.vt in.c.quid
culpatur.in prin. ¶ Dicitur etiam iniustum bellum alijs mo-
dis notatis ea.causa ⁊.q.§.vlti. ¶ Roma non fuit a principio
mundi tunc habet locum quod dicitur in.§.ius gentium. ⁊ in
c.quo iure. ¶ Plus autem videtur obstare quod beatus Sil-
uester a Constantino recepit plures prouincias.d.di.constan-
tinus. ⁊.c.scilicet si in eis retinendis imperator habuisset vitiũ
35 quomodo dei vicarius ea recepisset. ¶ †Unde dic qd̃ rex aut
populus qui diu stetit in libertate sua imperatore vidente in
nullo ei obediens liber erit.quas ⁊ ecclesie romane prescribi-
tur.c.an.xvj.q.iij.nemo.extra de prescrip.ad audientiam.C. de
sacrosan.eccle.l.fina. ⁊ auten.quas actiones. Sunt enim indu-
cte prescriptiones odio negligentium.xvj. questione.iij.§. po-
test.extra de prescrip.vigilãti. ¶ Item solũ temporis spacium
allegato titulo presumit ipsum titulum ⁊ facit prescriptionem
procedere.xvj.q.viij.dilecto. ⁊ ibi in glo.multomagis tempus
cuius non est memoria.quod habetur iure constituti.d.l.hoc
iure.§.ductus aque. ⁊. d.c.super. §. preterea.nisi esset presum-
ptio contra prescribentem: vt quia rex non poterat possideri.
de quo dic extra de prescrip.si diligenti. ⁊ de preben.dudum.qd̃
hic non est. ¶ Et sic etiam si verum esset dictum Jo.quod qui-
libet presumitur de imperio nisi probet se exemptum: nisi talis
rex aut populus allegaret se exemptum per imperium ex cur-
su temporis presumeretur exemptio. ¶ Quando vero confite-
tur quis se subiectum seu subditum ius obedientiale non po-
test prescribi quando non pretendit aliud nisi quod non vult
obedire est imprescriptibile extra de prescript.cum non liceat.
36 alias sic s̃m Innocen.extra de priuile.cum olim. ¶ †Obedien-
tia vero quam cuncte orbis ecclesie debent romane ecclesie ius
prelationis pape super omnes est imprescriptibile.xciij.distin.
qui cathedram.xxiiij.q.j.quia ex sola. Hec potestas est a deo iu
bente.qui dixit Matthei.xvj.quodcunqȝ ligaueris super ter-
ram ⁊c. ¶ De tali potestate recte loquitur ad ro.xiij.et etiam
de alijs que sunt deo sinente vt.s. dictum est. Sed istam chri-
stus fundauit vt sit caput ⁊ domina omnium: nullus autem es
se debet sine capite extra de prescri.cum nobis in glo.xiiij.dist.
nulla. ¶ Et de istis qui tanto tempore steterunt sicut exempti
ab imperio non videtur dubium ⁊ talis non tenetur seruare le
ges imperatorum quibus obedire non tenetur nisi quantum
essent rationabiles: tunc non quia leges imperatorum sed quia
rationabile est quod dictum tenerentur seruare vt.s.dicitur.
¶ Alijs qui de nouo vellent se eripere in libertatem videtur
obstare si imperium diceret quod predecessores tui voluntarie
se imperio submiserunt quod probabitur ex diuturnitate tem
poris vt dicitur in conuerso casu contra imperatorem: nam et
si verum sit quod armorum potentia a principio subiugauit si
bi Roma prouincias post voluntarie elegerunt sibi in regem

Regem romanorum. ¶ Dicet imperator purgatum fuit vi-
tium ex voluntate sequenti. C. quod metus causa. l. secunda.
Non videtur esse prouincia que post primam acquisitionem da
to quod fuerit violenta non obediuerit voluntarie imperio
Romano: nam fuit in statu annis quingentis ⁊ vltra vt di-
cunt cronice ⁊ gesta romanorum ⁊ Augusti. xiiij. de ciuita. dei
circa princip. vbi dicit alia regna sicut appendices ad regnum
Assiriorum primum ⁊ Romanorum vltimum. ¶ Per hunc
modum omnia regna antiqua hodie sunt iusta si sunt in quasi
possessione vt obediatur ei: vel si sunt in quasi possessione non
obediendi imperio romano ⁊ sic steterunt a tempore cuius nõ
est memoria: nam allegato titulo presumitur vt dictum est tem
poris diuturnitate sine probatione in contrarium ⁊ iuste bella
retur contra tales vel pro talibus: cum in dubio principi stetur
in quo est autoritas belli suscipiẽdi: vt in. c. quid culpatur. vbi
hoc non allegaretur. Tempus non est modus inducende obli
gationis. ff. de actio. ⁊ obligatio. §. plane. Si pretendetur soluz
quia possideo cum constet vitiosam causam: quia per armoruz
potentiam satis videntur efficaces rationes pro prima parte
allegate maxime iure poli: quia nullo tempore prescribuntur
vsurpata que nullo titulo possidentur: vt. s. plene dictum est.
Ertio queritur: cum iste liber sit coniunctus sa
tis longobarde ⁊ multa inde sumpta sunt vt pa
tebit infra in multis locis ⁊ allegantur iura il-
37 la in glo. istius libri. ¶ † An leges longobarde
seruabuntur ab omnibus gentib⁹. Et quid de
legibus imperatorum Lothar. Karoli Ludo-
uici ⁊ aliorum idem quod. s. dictum est. Lupradus ⁊ Rothar.
non inueniuntur fuisse imperatores in cronicis que possunt al
legari vt. s. dicitur. Forte fuerunt reges longobardie: ⁊ sic re-
gno suo tantum potuerunt leges condere. C. de sum. trinitate.
cunctos populos. licet. j. de vas. qui cõtra constitu. loth. feu. ali.
videatur approbare quod fecit Rothar. Sed ibi debet dici cõ-
tra consti. Loth. non Rotha. ¶ Ratio autem legis cuiuscunq;
sit allegari potest vt lex non imperatorum: quia ⁊ legis abroga
te ratio remanet. ff. ad treb. l. ij. ſm casum Azo. ¶ In regno Si
cilie seruatur ius longobar. quia cõstitutio regni hoc precipit:
38 alibi vix seruatur. ¶ † Regnum Sicilie exemptum est ab impe
rio ⁊ est peculiare patrimonium Romane ecclesie vt frequen-
ter dicitur in processibus ecclesie Romane: ⁊ in decretali ad
apostolice. de depositione Frederici imperatoris. ¶ Habuit ex
donatione imperatorum maxime a Ludouico cuius priuile-
gium pro parte est. lxiij. distinctio. ego Ludouicus. non ponit
ibi totum priuilegium. ¶ Ego tamen tenorem eius totum vi-
di non originalis vbi multa donata ecclesie continentur: ⁊ ex
tunc dicitur omnes imperatores successores confirmasse illa ec
clesie romane. ¶ Frederic⁹ etiam imperator erat de regno Si-
cilie tributarius: vt dicitur in decreta. predicta ad apostolice.
¶ Prestatio tributi probat subiectionem. extra de censib. c. ij.
39 ¶ † Item ecclesia que transtulit imperium de Grecis in Ger-
manos. d. c. venerabilem. posset vnam prouinciam eximere ex
causa ab imperio. Unde frequenter absoluit ob delictum vasal
los a fidelitate regum. xv. q. §. alius. ¶ Si enim potest totum
potest ⁊ partem eximere ⁊ transferre in alium. ff. de pact. iure
gentium. §. adeo. ff. de administ. tuto. si duo. ¶ De ea dicitur il
lud Hieremie. Constitui te super gentes ⁊ regna vt edifices de
struas ⁊ plantes. ¶ Et in regno Sicilie non seruabũtur leges
imperatorum sicut nec gallici non seruant: quia non sunt populi
imperio subditi: vt in. l. cunctos populos. ⁊ argu. d. l. postlimi-
nium. in prin. nisi quantum habent rationem imperatorum. s.
qui fuerunt postq̃ regnum fuit ecclesie romane. ¶ Leges impe
ratorum que fuerunt ante seruabunt: quia fuerunt late quãdo
erant de imperio. arg. in aut. vt cum appel. cog. in prin. vbi ser-
uabantur leges que erant quãdo eam incepit ⁊ ex eo quod no.
extra de prescri. c. quoniam non omne. ¶ Semel quando late
fuerunt valide fuerunt ⁊ sic semper erunt nisi rex regni contra
riam legem ferat sicut fecit Fredericus imperator de constitu.
regni volens vt iudices iurent iudicare ſm constitutiones de-
mum ſm iura communia longobarda prius post romana. de
offi. ma. camere puritatem. Unde leges imperatorum priusq̃
fuit regnum Sicilie que continentur in longobard. seruaban-
tur in regno Sicilie sicut alie leges illius libri ex quo domin⁹
regni voluit: nam voluntate eius hoc est sic ⁊ notarius vnius
comitatus potest facere instrumentum in alio comitatu volen
te domino illius alterius in lon. de scan. ⁊ cancel. l. fi. ix. q. ij. c. j.
⁊. ij. ⁊ per totum. ¶ Et licet depositus fuerit imperator ea que
ante benefecit non infirmantur. C. de sen. pas. l. fina. de satisda.
l. j. ⁊ no. in gl. ff. de iureiuran. l. iusiurandum quod ex. §. j. ¶ Se-
40 quens rex potest mutare quando vult. C. de leg. l. digna. ¶ † Sz
an mutet ⁊ tollat legem eo ipso ꝙ contra legem facit scienter.
Dic vt diximus in constitutione imperialem. §. preterea duca-
tus. in fine. §. ⁊ adde ad hec que dicta sunt. j. in prima rubrica.
¶ Inde in aliqua parte regni non seruantur iura longobard.
imo in vna terra sunt multi viuentes iure longobard. ⁊ multi
iure roma. ex consuetudine hoc non deberet esse: quia constitu-
tio regni expresse remouet consuetudines contra constitutio-
nes: vt in proemio constitutio. in fine. Intelligitur enim de fu-
turis consuetudinibus. C. de vsuris. eos. §. ceterum. ¶ Prece-
dentes tollit ⁊ si non dicatur. ff. de sepul. violat. l. iij. §. ij. Sicut
posterior lex tollit priorem etiam si non dicatur. ff. de legi. non
est nouum nisi viuerent iure francorum in eodem regno: quod
ius francorum semper constitutiones seruant maxime. l. iij. de
succes. cogna. ⁊ ba. vt desunt. ¶ Sed in maleficijs non seruant
regnicole ius illud quamplurimum ratione carens. ¶ Subdi
ti imperio leges imperatorum seruabunt ſm leges romanas
punient maleficia. j. de pa. iura. fir. §. iniurias.
41 Uarto dubitatur ⁊ querit. † An feudum ⁊ va-
salli sint nomina noua vel iure romano conti-
neatur aliquid de eis. Uidetur ꝙ sint nomina
noua: nec in textu romanorum legum aliquid
de eis continetur: licet aliqui velint dicere ꝙ
est malitia de qua fit mentio. C. de pigno. l. fin.
⁊ de inoffi. test. omnimodo. §. pen. in aut. de equa. do. §. quia ve
ro. ff. de lega. iij. l. penul. §. alumno. Inde dicuntur ſm eos mili
tes federati quasi infeudati. in aut. vt neq; miles neq; infeuda.
in rub. ⁊ nig. C. loca. l. fina. ¶ Multum tamen differunt [illegible] a
42 feu. Militia enim emitur vt dictis. ll. ¶ † Feudum est inaliena
bile regulariter sine consensu domini: imo perdit si alienat ali-
ter. j. de vasal. qui cõtra consti. Lotharij. c. j. ⁊ de prohibi. aliena
tio. per Frederi. imperialem. §. j. ¶ Illa transit ad heredes feu-
dum antiquitus non: licet hodie sic vt in prima rubrica huius
libri. ¶ Item non ad feminam regulariter dicta prima rubri-
ca. §. hic autem. ⁊ de successio. feu. §. filia. Item socius militie ⁊
imperialis largitatis succedit socio. C. lib. x. si socius imperia.
largita. l. j. ¶ In feudo non nisi specialiter dicatur dicta prima
rubrica. §. cum vero. ⁊ de duobus fratribus de nouo beneficio
inuest. c. j. de successio. feu. c. j. in fine. ¶ Federati dicuntur capti
ab hostibus tempore treuge. ff. de capti. ⁊ postlimi. reuer. non
debito. ⁊ dicta constitutio. vt neq; miles neq; feu. c. fi. ¶ Item
dicuntur federati mercede conducti. d. l. finali. C. locati. quasi
quodam federe inito seu promisso vt militent in simili signifi-
catione ponitur fedus pro amicitia. ff. de censib. l. j. in princip.
¶ Item feudum datur regulariter his qui possunt pugnare ⁊
dominum defendere. j. de milite qui arma belli. de. c. j. ⁊ prima
rubrica. d. §. hoc autẽ. Datur tamẽ interdum ratione guardie ⁊
custodie que speciem pugnandi habent ⁊ ob meritum ⁊ merce-
dem ⁊ precium datum ipsi domino. j. titu. j. §. fi. ⁊. c. ij. ¶ Mu-
lier autem est in vsu belli licet non pugnet regulariter vt dice-
tur. d. §. hoc autem. ¶ Item iure ro. est militia cantoris ⁊ cur-
soris. ff. de lega. j. filius. §. si quis alicui. de lega. iij. fideicom. §. si
seruum. ¶ In quibusdam tamen sunt similia: quia feuda dicim⁹
de publico sicut militiã. in aut. de exhi. ⁊ intro. re. §. optimum.
43 ¶ † Quomodo feudum procedit de publico patet quia ⁊ prelati
infeudantes dant de regalibus ⁊ de his que a regibus in bene-
ficio habuerunt. j. in prima rubrica circa prin. vbi dicit glo. sed
possunt dare in feu. etiam illa que non habuerunt regibus si cõ
suetum est illas in feudum dare vt ibi statim dicetur. ¶ Et tũc
feudum non esset a publico nisi dicãtur publica que sacra sunt:
quia publicum ius in sacris consistit. ff. de insti. ⁊ iure. l. j. §. pu-
blicum. quod non videtur quantum ad eorum bona que sunt
distincta. s. diuina vt res sacre ⁊ humane: ⁊ hec aut sunt publica
aut priuata. ff. de rerum diui. in prin. ⁊. §. j. ¶ Uerũtamẽ est no
uum nomen esse feu. a nouis imperatoribus adinuentũ. ¶ Et
ꝙ non est idem cum militia patet quia si est simile non est idez.
ff. deposi. qd nerua. ¶ Item quia diuersis nominibus. C. de co-
dicil. si idem. Natura quidem quotidie nouam formam edere
deproperat. C. de vete. iure enuclean. l. ij. §. sed quia diem. ¶ Plu-
ra quidem sunt negotia q̃ vocabula. ff. de prescript. verb. l. iij.
¶ Moribus hominum vtentium ⁊ loquentium ⁊ vsu rerum
nomina mutantur ⁊ exaudiuntur. ff. de suppelle. lega. labeo. in
prin. ⁊ ibi no. in glo. ⁊ in summa que incipit. cũ natura. in prin.
¶ Dicitur ꝙ feuda sunt reperta que non inueniuntur iure ro.
¶ Item nec de vas. reperitur iure ro. excepto de cliẽtulo qui nõ
est vasallus vt in alia summa que incipit sit mihi principium.
circa prin. ¶ Uidetur tamen accipi clientulus pro vasallo. j. de
cõten. inter do. ⁊ fi. de inue. feu. c. j.
44 Uinto queritur infeudatio † vtrum sit cõtractus per
a se, vel est emphyteoticarius [a], vel censualis. ¶ Dic
quod infeudare non est dare in emphyteosi licet sit
ei similis. dicit Hostien. in summa de feu. in princi.

Additio.
a ¶ Utrũ sit cõtract⁹ per se vel emphyteo-
ticari⁹ [illegible] qb⁹ aũt differat ⁊ conue-
niat feu. cum em-
phyteosi ꝑpetua.
dic qd differũt in
plurib⁹ quia feudũ
de sui ꝓpria natu
ra fit gratis in cõ-
tractu emphyteosis
reqrit ꝓstatio. itẽ
feu. non reqrit ꝙ
seruitia debita ꝓ-
stent annuatim.
Secus in emphy-
teosi ⁊ in plurib⁹
alijs de qb⁹ latis-
sime vid p. d. Io.
pe. de ferra. i pra-
ctica sua papiẽsi
in forma libelli q
agit ad reuoca-
tionẽ feudi in v-
bo corã in gl. ver-
si. rursum ⁊c.

Additio.

a ℂ Autoritates alioꝝ autorū. autoritates qn̄ possint allegari ad decisionē. vt probent ⁊ an argumētum ab autoritate sit validū in iure vid. latissime p d. Jas. de may. i. l. j. ibi no. v. ff. si cer. pe. sub nu. iiij.

Sed est contractus per se. Sicut illi quatuor emphy. spō. largitas verb. ob. ⁊ literarum sunt a iure ciuili. ff. de iusti. et iur. l. ex hoc. Si hic ab imperatoribus nouis quibus veteres nō potuerunt metam imponere. C. de leg. digna. ℂ Item vtrum feu. sit vniuersitas iuris vel facti. Dic vt diximus infra quid sit inuest. in princi.

45 Sexto queritur † que actio datur vas. contra dominū ad petendum feudum promissum. Et que actio domino ad petendum seruitium et alia que debentur. Nam qua actione reuocetur culpa commissa. Dicitur plene in summa. cum natura in rubrica per quam actionem reuo. feu. quando culpa ⁊c. ℂ Circa quod distinguitur de actione danda contra dominum. Nam aut dominus promisit tantum feudum dare et non inuestiuit. Aut inuestiuit. ℂ Primo casu datur actio contra dominum sicut contra promittentem ff. si cer. pe. certi condictio. ⁊ l. si quis certum scilicet inuestiat ex quo promisit quia non est feudum nisi precedat inuestitura. j. qui. mo. feu. con. potest. c. sciendum. de feu. co. c. ij. tenetur etiam inuestire ex quo promisit. j. de feu. da. in vicem le. cō. c. fi. in fi. Nō vendicabit tunc vas. quia non possedit vel aget condictione ex moribus vt inuestiat que nascitur ex vsu feudorum dicitur predicta summa in dicta rub. ⁊ tunc liberabitur dominus prestando interesse. ff. de acti. emp. l. j. ⁊ de re iu. si quis ab alio. in fi. quādo scilicet non vult eum inuestire. ℂ Sed facta inuestitura ⁊ sic feudo constituto distinguitur. Utrum vasallus sit in possessione vel non. Et vtrum probare possit per pares vel breue testatū vt dicitur. j. iij. §. j. Et tunc cogetur facta inuestitura possessionem tradere. ℂ Quod si dominus differat prestabit omnē vtilitatem vasallis. Nec liberabitur prestādo interesse. j. si de feu. cō. fu. c. si de feu. Inuestitura facta de noua fide. forma. in fi. de cōtē. inue. in prin. in glo. qui est quartus titu. huius lib. Per que vides quod he actiones nō per omnia sunt reales nec per omnia personales. ℂ Si enim tradat alijs possessionem postquaꝫ fuit facta inuestitura abusiua. Ille erit potior et priori tenebitur dominꝰ ad interesse. no. j. si de feu. con. fu. facta. Et hic potest esse ti. qui su. te. c. j. vt ibi plene diximus. ℂ Sed si non tradidit alij dominus. Sed cecidit forte a possessione dominus non teneretur ex quo sine culpa sua desijt possidere. ff. de rei ven. si autem. §. j. ℂ Contra tertium possessorem quomodo agit infeudatus. Innuitur in summa dicti titu. circa fineꝫ quod dominus debet inducere in clandestinam possessionem. per. l. si feudum. ff. de fun. dota. alias nō vendicaret inuestitus verbo vel corporeo vt hasta quia illa inuestitura nō tribuit ius domino vel possessionē. Dicetur. j. quid sit inuesti. in princi. Quid si hoc non fiat non videtur dominum teneri nisi ad cedendum actionem tali inuestito. quoniam ipse inuestiens habet contra possessorem. ar. ff. de leg. ij. imperatoris. in princ. et de pecul. quod debetur. in fine. ℂ Itē contra alium cui tradidit vas. possessionem feu. quomodo agat dominus dic in gloss. j. de contro. inter domi. ⁊ emp. c. j. ℂ Uas. vero cadente a possessione quam habuit agit rei ven. etiam contra dominum nedum contra extraneum. ff. si ager vec. l. j. in fi. ⁊ l. ij. in. xvj. q. mar. de iure emphy. ℂ In presumpta inuestitura que est ex spacio. xxx. an. j. si de feu. con. fu. si quis per. xxx. an. non ageret contra dominum. C. de prescrip. xxx. an. l. si quis emptionis. §. j. Et dicetur in dictis. c. ℂ Ad seruitium vero promissum per vas. domino agit ex stipulatu vel condictione vel actione ex moribus informata per pactum in feudatione appositum. j. de cap. qui cur. ven. c. j. in fi. in gloss. ℂ Seruitium vero non presumitur promissum si non probetur. De quo dic vt diximus. j. in qui. cau. feu. amit. in fi. et tit. se. in princi. ℂ Nisi prestitisset. xxx. an. per ea que no. C. de iur. emphyteotico. l. vltima. et. d. capitu. si quis per. xxx. annos. ℂ Sed si minori tempore prestitisset esset dominus in quasi possessione recipiendi seruitium. Post negant vasal. seruire destitueret dominum dicta quasi possessione et ageret dominus vtili interdicto. extra de electio. querelā. in fine. ⁊ C. libro vndecimo. de agricolis ⁊ censitis. litibus. ℂ Secus si ageret petitorio. extra de censi. peruenit. ⁊ de consuetudini. capitu. finali. nisi allegaret causam idoneam donationes vel similem quam probaret per prestationem decennalem. ff. de vsu. lege cum de in rem verso. xviij. questione secunda. capitulo finali in glossa.
46 ℂ † Item attendendum quod in hoc opusculo producuntur plerunqꝫ autoritates sacre scripture. Nam ille allegantur in causis sicut leges scripte in aut. vt iudices sine quoquo suffra. §. sed in criminalibus. ibi ⁊ terminus sacrorum eloquiorum ⁊c. ⁊ quomodo oportet episcopos. §. quanta. ℂ Illa est domina scientiaruꝫ patet ex glossella C. libro. xj. de stu. lib. vr. ro. l. j. in fine. ℂ Alie scientie famulantur quia illa sicut domina vocat alias scientias sicut ancillas ad arcem ⁊ menia ciuitatis prouerbio. nono.
47 ℂ † Interdum a ad decorum proponuntur autoritates aliorum autorum quibus creditur quando tractatur de his que pertinent ad eorum artem. exemplum. ff. de suis ⁊ legi. here. de testa. §. fina. de statu hominum. lege septimo. in autentica de testibus. ⁊ ea que pa. §. mulier. ℂ In alijs vbi iura deficiunt possunt induci argumenta. ff. de probationi. cum probatio. de testibus. serui responso. Saltim ad informandum iudicis religionem ad alium processum habendum argument. ff. de administratio. tutorum. ad instruenda. de suspectis tutoribus. l. penultima.
48 ℂ † Nam rationabile dictum debet mouere sicut lex: quia lex est omne quod ratione consistit. prima distinctione. consuetudo. ⁊. §. dicitur in simili. alias erubescimus si quid dicimus lege non probemus. in autentica de trien. et semisse. §. consideremus. ℂ Multo minus si dictum istorum autorum repugnet legi scripte. ℂ Quia tunc ⁊ si esset dictum eorum lex precedens tolleretur per legem scripture. ff. de legibus. non est nouum. ℂ Item si post legem quandoque soli principi collata fuit potestas sanciendi. C. de legibus. lege finali. vtpote legis regie ⁊c. ff. de constitution. principum. lege prima. ℂ Quando alij autores extranei dant testimonium legi scripte fit inde lex pulchrior non validior quia lex per se sine eo valida est. Non enim sibi sed bono communi lex ponitur. quarta distinctione. erit. Non commendo ponetis legem. C. de iustinia. C. componē. in principio. ℂ Apostolus etiam plerunqꝫ inducit dicta gentilium. Nam in epistola ad corinthi. menandri comici sententias ponit dicens. Corrumpunt bonos mores colloquia praua. Per se etiam decore sunt leges ex suo subiecto quod est iustitia que est regina virtutum. dicit Tul. tertio de officijs. illa regina de qua dr in psalmo: Astitit regina a dextris tuis in vestitu deaurato circundata varietate qꝛ iustitia ⁊ iudiciū preparatio sedis dei. Item autoritates hominum ēt allegari possunt. ff. de adul. si vxor circa princi. vel illud hominum allegat ⁊c.

ℂ Incipiunt consuetudines feudorum. Et primo de his qui feudum dare possunt ⁊ qualiter acquiratur et retineatur. Rubrica.

ℂ Alia preambula specialiter quid sit feudum. ⁊ quomodo dicatur. dicuntur plene in summis. ℂ Ueniamus ergo ad textū. prima rubrica est de his qui feudum dare possunt. ℂ De hac parte rubrice tractatur in primo titulo ⁊ permixtim in multis partibus libri multa ponuntur de his. ℂ Sequitur in rubrica. ⁊ qualiter acquiratur ⁊ retineatur. ℂ De hac parte rubrice tractatur infra in diuersis titulis sicut curiosus ⁊ studiosus percipiet ⁊ videbit. Uel dic ⁊ pro id est quia tractatur de hoc in prima rubrica dicendo quidem illos qui possunt dare feudum dicit recipientes ab eis acquirere feudum. qui etiam retinent antiquitus ad velle dominorum donec eis placebat. ℂ Postea vsqꝫ ad annum deinde ad heredes. j. §. ⁊ qꝛ. Sequitur nigrum ⁊ litera seu tex.

1 Feudum dare quis possit.
2 Clericus quomodo intelligatur feudum dare.
3 Leges imperatorum non seruantur in alienatione rerum ecclesiasticarum.
4 Prelatus quando possit in feudum dare.
5 Consuetudo quanto tempore prescribatur.
6 Marchio ⁊ comes in feudum dare possunt
7 Rex romanorum per electores imperij inungitur.
8 Papa promouendum in imperatorem inungit.
9 Ualuasores qui ⁊ quare sic dicti.
10 Imperator ⁊ rex in feudum dare possunt.
11 Rex plus iuris habet in regno qꝫ imperator in imperio.
12 Infeudationes regales eam conditionem ⁊ naturā habent quā imperiales.
13 Pater qn̄ habeat vsumfructum in feudo dato filiofamilias.
14 Feudum olim ad nutum dantis reuocari poterat.
15 Filia succedere potest in feudo materno.
16 Licitum est ex pacto speciali qd̄ alias esset illicitum.
17 Femina qualiter ⁊ quando succedere possit in feudo.
18 Femina pugnare potest.
19 Filij femine quare non possint in feudo succedere.
20 Femina que potest pugnare poterit feudum tenere.
21 Masculi descendentes in infinitum succedunt.
22 Gradus consanguinitatis quot ⁊ qūo computandi.
23 Gradus in matrimonijs contrahendis quomodo computentur a canonistis.

Feudum

24 Feudũ dãtes qui ꝛ qñ reuocare possint.
25 Vasallus an possit feudo renunciare inuito.

Quia de feudis.

Moꝛe boni inceptoꝛis dicit de q̃ debet agere ꝛ tractare quia de feudis. Et ideo diuidit materiam sic. ¶ Ut primo agat de personis qui possunt feu. dare. Postea de conditionibus ꝛ iuribus feu. eodem modo aperiẽdo propositum tractat ꝛ diuidendo incipit vt iurisconsultus. ff. de iustitia ꝛ iure. l. j. ꝛ de do. excep. l. j. ¶ Diuiditur autem istud. c. vsq; ad titulum de feud. guardie. in. v. partes. ¶ Prima durat vsq; ad. §. ꝛ quia. ¶ Secunda vsq; ad. §. hoc autem. ¶ Tertia vsq; ad. §. hoc quoq;. ¶ Quarta vsq; ad. §. notãdum. ¶ Quinta vsq; ad finẽ.

1 ¶ † Dicit ergo in prima quod feu. dare possunt Archiepiscopus episcopus Abbas Abbatissa ꝛ Prepositus alicuius ecclesie. Rectoꝛ scʒ plebanus qui vocat̃ dominus plebis infra episcopum vel Abbatem. ca. j. Et hoc si consueti sunt rem illam dare in feudum a tempoꝛe cuius non est memoria secundum Azo. vel. xxx. an. vt in summa fit mihi principium dicitur in prima charta. ꝛ. j̃. sequitur. ¶ Quod est intelligẽdum de rebus ecclesie. extra de feud. c. ij. De propꝛijs bonis suis si dant prelati in feu. dabunt sicut laici. j̃. de cleri. qui inuesti. fec. capi. j.

2 ¶ † Quod qualiter sit intelligendum clericum dare in feudum qui feudum non potest habere ibi plene dicemus. Et intelligendum est siue habuit a rege vt glossa innuit. Siue aliunde ꝛ tunc est contra quia nõ potest alienare ea que ab imperiali domo habuit in aut. de alie. ꝛ emphy. §. ea vero. Sed non de infeudatione prohibuit in qua retinetur directum dominium consuetudo facit tolerabile. ff. de polli. imperatoꝛ. in fi.

3 ¶ † Jure canonico non seruantur in alienationibus rerum ecclesiarum leges imperatoꝛum etiam si sint iuste ꝛ pro ecclesijs. extra de re. eccle. nõ alie. dudum. in gl. Non ergo queritur iure canonico nisi an fuerit concessa al' vel non vt dicitur. d. cap. ij. Si enim erat antiquũ feu. ecclesie quod non poterat cõstare a quo ꝛ vnde ad eam peruenerit.

4 ¶ † Item si tempoꝛe introitus sui prelatus inuenerat feudum apertum in vero dominio aut demanio quia nondum erat a predecessoꝛe concessum alij: dummodo alias sit datum in feudum dabit in feudum per predictum. c. ij. vt videtur dici infra de cle. qui inue. fec. c. j. in fi. ꝛ per ea que dicit Hosti. i summa de feu. §. qui possunt constituere. Sufficit ergo prelato inuenire quod fuit data in feudum ꝛ quod est sibi apertum: nam dabit ꝛ ipse de nouo non posset. vt. d. c. ij. ꝛ. j̃. de cleri. qui inuesti. fecit. in fi. ꝛ illud allegat Hostien. Unde hodie quod dicit litera hic. si fuit antiquitus consuetum. ꝛ infra episcopum vel abbatem. c. j. debet dicere si alias in feudum sit datum quod est mirabile. quia sicut omnia bona ecclesie dabuntur in feudum cum vnus concessit: licet non valuit eo moꝛtuo si statim apud succes. feud. aperitur dabit in feudũ. Unde posset dici extra de feu. c. ij. dum dicit cum feudum vasalli decedentis ꝛc. quod non est feudum quia non est legitime datum pro hoc. ff. de regu. iur. l. iiij. §. condemnatum. de contratabu. non putauit. §. non queuis. ¶ Et videtur satis ad hoc quod dicitur. j̃. per quos fiat inue. in prin. vbi prelatus qui primo concessit non habuit legitime in hoc bonorum administrationem: quando autem stat datio in feud. per xxx. an. tolerabile est quod huiusmodi consuetudo approbat. ff. de polli. imperatoꝛes. Sed durum videtur dicere contra. c. infra de cle. qui inuesti. fec. a quo sumit dictum suum Hosti. Et quia in. d. c. ij. nihil dicit de consuetudine dandi. Unde statim Host. eodem. §. dicit feudum datum antiquitus id est alias datum. Nam aliter esset sibiipsi cõtrarius. Pro quo est ratio quam ponit in titu. de re. eccle. non alie. §. que foꝛma. quia antiquitus maioꝛ inquisitio fiebat ꝛ diligentia super alienatione rerum ecclesie: quia possessiões earũ erant tenues: hodie quia sunt augmẽtate non tanta. ¶ Item bona titulata non de mensa si continue tenuit predecessoꝛ suus. ꝛ ipse in demanio de nouo non conferret alias sic: de hoc no. infra. epi. vel abba. ca. j. Hoc ius satis equius ꝛ vtilius pro ecclesijs statuit vt tunc prelati ꝛ rectores earum infeudent quando consueuerunt. Unde sui predecessores consueuerunt in feudum dare rem illam: ita quod consuetudo dandi erat inducta. Et si vnus predecessoꝛ suus nõ dedisset posset successoꝛ dare. argu. eoꝛum que not. ff. de leg. cum de cõsuetudine nisi a predecessoꝛe immediato fuisset illud feudum retentum in demanio per. xxx. annos: quia tunc inducta erit cõsuetudo non dandi per tantum tempus immutatur etiam rei conditio quia ꝛ persone si tanto tempoꝛe quis curie seruisset. C. libro xj. de fun. rei pa. eum qui. ꝛ tanto tempoꝛe acquiritur ius vasallagij si aliquis vt meus homo ꝛ vt meus vasallus stet tanto tempoꝛe vt in secunda questione Martini. Item secus si quidam predecessores concessissent rem illam in feudum quidam non. argumen. ff. de ali. ꝛ cib. leg. l. mela. §. sed si alimẽta. Nam inspicitur quid vltimus predecessoꝛ fecerit per. xxx. annos in hac cõsuetudine. xxx. anni requiruntur. vt innuit glossa. ¶ Unde si bis aut ter data esset illa in feudum. An due vices faciunt cõsuetudinem. Quod videtur. C. de episcopali audientia. l. iij. Dic quod probatur quasi possessio per hoc scilicet quod sit in quasi possessione concedendi rem illam in feudum.

5 ¶ † Consuetudo non est prescripta nisi quadraginta annis secundum canones. Sed secundum iura ciuilia. xxx. quibus fures ꝛ latrones tuti sunt: ꝛ sic opoꝛtet quod. xl. anni sint lapsi quod tenuit quis in feudum rem illam etiam si semel tantum hoc tempoꝛe data fuerit in feudum: alias non esset consuetudo extra de caus. possess. cum ecclesia. in fine. Quod hic dicitur in gloss. xxx. ann. de iure canonico sunt quadraginta quod ius in causa ecclesiarũ seruatur etiam si in foꝛo seculari agatur. C. de episcopis ꝛ clericis. auten. clericus quoq;. quando cõuenitur clericus. Nam si agat dicit Hostiensis quod quia sequitur foꝛum rei seruabitur ius ciuile in distinctione quam facit de hac materia. de testa. in summa. §. cum queritur.

6 ¶ † Item dant feudum Marchio Comes ꝛ hi dicuntur capitanei quasi capita digna habentes respectu alioꝛum cum sint in dignitate. Et hi tales qui in feudum recipiunt a Comite ꝛ Marchione dicuntur maioꝛes valuasoꝛ. Dicuntur etiam isti maioꝛes valuasoꝛ. hodie capitanei ꝛ ipsi dant in feud. alijs. ¶ Illi vero qui infeudantur ab eis dicuntur minoꝛes valuasoꝛ. ¶ Repetunt quidam hic si sint consueti dare in feudum. argumentum. ff. de vsufruc. qui semisses. de pignoꝛ. t. vel vniuersoꝛum. ꝛ de negotijs gestis. si quis negotia. ¶ Sʒ certe iure isto in feudum habens potest alium in feudum dare: licet alienare non possit ꝛ vasallus alium sibi de eodẽ feudo vasallum faciet dũmodo sincera ꝛ bona fide faciat. j̃. qualiter feu. olim po. ali. c. primo. ꝛ infra de prohib. ali. c. j. ꝛ infra. de prohi. feu. ali. per frederi. imperialem. §. callidis. ꝛ. §. illud. ꝛ no. in glo. j̃. de capit. coꝛ. c. j.

Regis.

Intellige scilicet Romanoꝛum qui Imperatoꝛ est rex: nam de rege Theutonico loquitur electo.

7 ¶ † Per electoꝛes imperij consecratur ꝛ inungitur promouendus scilicet in regem Romanoꝛum vt per coloniensem Archiepiscopum vt dicit Hostiensis in summa de sacra vnctione. §. qui a quo ꝛ qualiter. versiculo vnctio regis.

8 ¶ † Sed promouendus in Imperatoꝛem postquam est rex Romanoꝛum consecratur per Papam. extra de elect. venerabilem. Ex sola electione habet administrationẽ sine consecratione de quo dic ibi plene per Innocentium. ¶ Inde Imperatoꝛ dicitur rex cum dicit regalem sensum contemnat ꝛc. C. de leg. lege finali. ꝛ ali. regie maiestatis ꝛc. vt. C. nemo priuatus ꝛc. lege prima. Et lex regia fuit que transtulit in principem omne ius. ff. de constitutio. princip. lege prima. Nam primi magnates fuerunt reges. ff. de oꝛigine iuris. lege secunda. §. ex actis. ¶ Item de rege Sicilie ꝛ alijs qui cum imperio nihil habent facere quoꝛum quilibet est monarcha in suo regno. sexta questione tertia. scitote. septima questione prima. in apibus. et de hoc supra tactum est. Et adde quod diximus infra de noua foꝛma fidelitatis. in fine. ¶ Constitutio regni Sicilie prohibet Baronem vel feudatarium dare in feudum nisi excadentias id est feuda consueta dare alijs in feudum per Comites Barones ꝛ feudatarios alios que eis aperta sunt: vt sunt feuda plana ꝛ de tabula. Et dantur cum eodem seruitio. j̃. de feu. non alie. l. constitutionem. in fi. ¶ Quaternata ꝛ castra etiã que tenentur ab alio solus rex concedit. vt in consti. post moꝛtem.

9 ## Valuasoꝛes.

† Dicuntur foꝛte valuasoꝛes quia assident value id est poꝛte domini in festis quibus consueuerunt dominos curtizare et eis reuerentiam exhibere propter beneficium eis collatum sicut libertus patronum cuius persona semper videri sibi debet sancta. ff. de obse. a lib. prestan. lege liberto. Ponitur hoc quandoq; in conces. feud. sicut associare ad ecclesiam suam vxoꝛem in festis. infra quid sit inuestitu. §. preterea. ¶ Item sedere ad valuam ꝛ poꝛtam quia tenentur dominum adiuuare ꝛ alia seruitia impendere ꝛ custodire honoꝛeʒ domini quod iurat infra qualiter vasal. iurare debeat fidelita. capitulo primo. Honoꝛ ꝛ dignitas dicitur habere valuam ꝛ poꝛtam. Poꝛte dignitatis non patent infamibus. C. libro duodecimo de dignita. l. secunda. allusio est vocabuli sicut. ff. de acquirenda possessio. l. prima. si certum peta. l. secunda. §. appellata. Uel habet significationeʒ ex vsu loquentium ꝛ vtentium hoc nomine. ff. de suppellect. lega. labeo. in principio. ex vsu quidem mutatur natura vocis. de leg. iij. vxoꝛi. in prin.

10 ¶ † De imperatoꝛe ꝛ rege qd̃ possunt feuda donare tanq̃ indubitabile nõ posuit: dicit tamẽ. j̃. de natu. feu. in princi. Hi quidem magna feuda etiã dant vt Marchio-

natum ducatum ꝛ comitatum infra quis dicatur dux vel mar chio.in princip.omnia sunt in sua potestate.C.de quadri.pre scrip.l.fi.in princi.ff.de leg.j.apud iul.§.finali.in fine.¶ Item si minores possunt vt comites ꝛ barones sui:multomagis impe rator.ff.de officio pretoris.barbarius.in fine.Ipse est qui con cedit etiam non concedenda.C.de pe.bo.subla.l.j.ꝛ nouas di gnitates.C.de metropol.lege prima libro vndecimo. Dummo do infeudationes sue non diminuant honorem regis ꝛ corone: extra de iureiuran.intellecto.Nisi donet ecclesie vt fecit constā
a tinus.xcvj.distin.constantinus[a].ꝛ.c.sequen.quia in eis immē sitas est mensura in autenti.de non alie.§.vt autem. licet iuri ste aliter dicāt in autenti.quomodo oportet epi.in prin. Unde idem constantinus dicto capitulo.§.vt autem pontificalis cō cessit ꝛ reliquit beato Siluestro ꝛ romane ecclesie prouincias Italie predicens se iterum bizantium id est Constantinopoli ad orientalem plagam cum dicit relinquimus videtur innue re qđ imperium tenuit occupatum vt dictum est supra in preā bulis in secunda questione non reliquit in testamento vbi est proprium relinquere.ff.de tabu.exhibē.l.j.in fine. Et est lex illa donatio redacta in dicto.c.quia dicit sancimus ꝛ diuale decre tum ꝛ supra dicit largitate nostra per quod apparet donatio: dicit etiam tribuimus contulimus ꝛ tradidimus simpliciter dicendo concedimus oporteret qđ haberet titulum aptum ad translationem dominij.C.de pac.l.traditionibus.ff.de acquir. re.domi.nunquā.imo presumeretur simulatum ex eo quod nō ha[beret] titulum.C.man.per diuersas.ꝛ.ff.de vsufru.arborib⁹. §.ij.vbi dicit alij precario concedat vel donet reliquit ergo deo cuius est terra ꝛ plenitudo eius.viij.distin.quo iure.Sed scđm hoc.ll. etiā Justiniani nedū regnū Sicilie sed nec Italia tota seruaret que fuit longe post Constantinum. Ista inuestigatio nimis est curiosa sufficit quod dictum est in tertia questione de Ludouico qui donauit regnum ipsum ecclesie.Nam post Con stantinum rediit Roma et alie prouincie Italie in romanum imperium vsq; ad Ludouicum captum per hostes maxime vā dalos ꝛ libertate armorum potentiam per imperium vt est vi dere p cronicas ꝛ in aut.de here.ꝛ fal.in prin.C.de offi.pre.pto. afri.l.ij.ꝛ.ij.Nec ecclesia tunc quasi incipiens perficere poterat dominari temporaliter per que potuit tanto tempore prescribi iuri quesito ecclesie romane per dominationem cōstantini. In regno Sicilie rex donat feuda nobilia quaternata et castra vt dictum est ple.ī.de contro.feu.apud pa.ter.c.j.ꝛ in constitutio ne imperialem in princip.Juriste regni libere dicunt hac ratio ne quod feuda sunt mobilia:quia dant nobilitatem id est para dogium.ī.quis dicatur dux mar.co.c.j.a publico esse sicut mi litia.in aut.de exhi.ꝛ itro.re.§.omnes autem.¶ De publico id est de patrimonio regis quia sunt alia publica in vsu populi vt dicum est.ī.que sint regalia.ꝛ patet.ff.ne quid in lo.pu.lege
11 ij.§.j.¶ † Rex est monarcha regni ꝛ plus iuris habet in regno quam imperator in imperio quia trāsmittit ad heredem quod non facit imperator qui est ex electione.de quo dictum est.ī.de
12 noua for.fidel.c.j.¶ † Regales ergo infeudationes erunt sicut imperiales donationes argumen.xij.q.ij.quicunq; militum.qr et feudi datio est beneuola donatio scilicet actio gaudium tri buens accipienti. Et gratia vtriusq; plurimum fit.ī.qui .mo. feud.ami.§.in primis.ꝛ.§.fin.Et sic in feudis filio datis per re gem si sunt paternata et nobilia.que sint hec diximus in.d.c. de contro.feud.apud pa.ter.non queritur vsusfructus patri si sit in potestate:quia sunt sicut peculia castrensia.C.de bo.que li.
13 lege cum multa.ꝛ hoc non videtur dubium.¶ † Sed si filiusfa. habet tale feudum quaternatum datum ex iuris presumptiōe al's dispositione per regem ex successione materna:an pater ha beat in eo vsumfructum.De facto fuit hec questio quia dicta.l. cum multa loquitur quando filio dat princeps.Sed quādo ex successione ad eum peruenit desinunt esse castrensia mutatio ne persone.ff.de acquirenda hereditate.paulus.C.de inofficio. testamen.lege finali.pro quo est.ff.de castren.pecul.lege tertia. ꝛ lege si forte.ꝛ lege hereditatem.quia ratione persone militan tis bona sortiuntur hanc conditionem:vt dictis.ll.ꝛ.C.lib.xij. de castren.pecu.oim pa.ꝛ de castren.pecu.mili.lege cū allegas. ¶ Econtra videtur quod non queritur vsusfruc.patri:quia lege cum multa.dicit de imperialibus donationibus data pri uilegia.hoc non videtur vigere quia datur illis quibus fiunt donationes imperiales.Res a persona sumit statum non ecō tra.C.de impo.luc.des.lege prima libro decimo.¶ Forte posset dici quod non queritur vsusfructus patri illa ratione:quia li cet castrense non est apud illum qui non militat tamē feudum est apud heredem:sicut apud primum concessarium quia tene tur ad seruitium militare filius vel nepos sicut ascendentes quibus successit:vnde non desinunt esse feudalia:sicut illa de sinunt castrensia quia rei videtur hoc in esse ꝛ per distinctio nem aut dignitas adhibetur persone aut rei vt in glo.C.li.xj.de metropoli.l.prīa.¶ Item predicti omnes dant feuda de rebus proprijs ꝛ de alienis non contra dñi voluntatē.C.de pact.l.fi.in fi.de hoc dicitur.ī.de inuesti.de re alie.c.j.ꝛ in predicto.c.de cle ri.qui inuesti.fecit.¶ Notandum est in hac parte quod prius persona quam iuris ratio querēda est.Primo enim dixi de per sonis que possunt infeudare.post de iure ꝛ conditione rerum ꝛ feudorum.sic.ff.de testa.si queramus.de iure codicil.quidā. Ali bi dicitur quod ius in facto positum.ff.ad.l.aquil.si ex plagijs. §.tabernarius.alias in diuo.¶ Item qualiter hodie infeude tur in regno Sicilie.vide quod diximus infra de controuer. feud.apud pares terminanda.capitulo primo.quib.mo.feu.cō sti.po.ca.sciendum.

Sed quia vidimus. Secunda pars recitat quod erat antiquitus in datione feudorum vt nihil antiquitatis ignoretur.institu.de testa.in principio. Et in hac parte sex principaliter dicuntur.
14 ¶ † Primo quod antiquitus feuda erant ad beneplacitū dan tium dominorum:poterant enim ea reuocare quando volebāt vsq; ibi.¶ Postea obtentum fuit vt duraret concessio vsq; ad annum tantum.Contra hoc alleg.ad hoc argu.C.de diuer.re scrip.l.falso.vsq; ibi.¶ Deinde tertio inductum fuit vt dura rent donec viuerent in fidelitate dominorum feudatarij qui in feudum acceperant vsq; ibi.¶ Sed cum hoc quarto vt perue nirent ad vnum ex filijs feudatarij quem eligeret dominus feu di vsq; ibi.¶ Quod hodie ver.quinto statutum fuit vt feuda peruenirent ad omnes filios tantum non nepotes vsq; ibi. ¶ Cum vero corradus.ver.sexto ponuntur illa que imperator corradus circa hoc sanciuit.Nam primo in linea descendenti constituit vt ad nepotes ex filio peruenirent quilibet enim acci piet feud.pro se ꝛ filijs.infra de duobus fratribus a capi.inue. capitulo primo.ff.de probationibus.si pactum.in fine.vsq; ibi. ¶ Et vt frater.Itē statuit in collaterali quod frater fratri suc cedit in feudo paterno vsq; ibi. Si autem. Sed in nouo feu do dato vni ex fratribus frater non succedit vsque ibi. Qui etiam.¶ Itē si cōmuniter duobus fratribus datum esset feudū vnus alteri non succedit nisi expressius in concessione feudi di ctum esset quod vnus succederet alteri descendenti sine filio vel nepote.Sed si tunc relinquat frater heredem filium vel alium descendentem frater excluditur quia vbi est linea descendens non est locus collaterali.infra de gradi.succes.in feud.c.j.ꝛ hoc dicit.¶ Prima pars huius.§.habet glo.que incipit quod ad huc obtinet in feud.guardie ꝛ castaldie. Et quod feudum pro mercede reuocatur post annum hoc qualiter intelligi debeat: statim dicetur infra titulo proximo.¶ In tertia parte est gloss. que incipit vltra non ꝛc.ꝛ sic intellige glossam ipsam sicut expo sui infra de feud.ducatus.ꝛ titulo precedenti.¶ Quod autem dicitur hic in gloss.que incipit sic ergo frater fratri succedat ꝛc. quod frater succedat ex quacunq; causa vel culpa feud.amitta tur dummodo culpari non possit qui succedere intendit de alia culpa quam de felonia in dominum:intellige gloss.vt sequitur circa finem glo.Sed alij idem dicunt etiam tunc in feudo pater no vel dato eo pacto vt frater succedat vt si culparet contra do minum per feloniam nihilominus ad fratrem pertineat quia delictum vnius non debet nocere alij qui ex pacto ꝛ prouiden tia venit potius quam success.¶ In propria significatione ac cepto verbo successionis alias esset in potestate eius delinquen do excludere fratrem.Et hec opinio est equior dicit gloss.infra si vasal.feu.pri.cui defe.c.j.¶ Et vere videtur equior vt ibi ple nius dicetur infra de succes.feu.in magna glossa.¶ Satis be ne ponitur non de felonia sed de contemptu domini non alie
b nando sine domini consensu[b] videtur dominum contemnere vt probatur infra si de feu.con.fu.c.si val.culpam.quod autem dicitur quibus ca.feu.amit.§.fina.que videtur contra duplici ter intelligitur.s.in paterno ꝛ nouo.¶ Item dicitur hac eadem
15 glossa quod femina non succedit in feudis nisi ex pacto. † Sed si fuerit maternum succedit matri in feudis sic no.infra an ma ritus succe.vxo.in beneficio.circa finem.¶ Et sic filia succedit matri in feudis matris vt ibi innuit glossa.¶ Quod videtur reprobari scilicet in filia femina.infra de feu.femine.c.prīo.per id quod dicitur ibi quod est falsum.¶ Illi qui dñt aliud esse in feu.matris Respondent ad.c.de feu.femine quod id quod di citur ibi est falsum ꝛc.refertur ad inconuenientiam positam quod succedet femina tunc etiam quando est masculus hoc est falsum sed quod succedat quando non est masculus hoc non est inconueniens.¶ Iure isto verius videtur quod repellatur a feudis matris sicut ꝛ patris.nam eadem est ratio in vtroq; sci licet quia pugnare non potest vt in sequenti.§.dicitur.ergo idē ius.ff.ad legem aquiliam.illud.C.ad legem falcidiam.l.finali. Nam ꝛ si mater habuisset ex pacto si quidem fuit pactum gene rale vt

Additio.

a ¶ Nisi donet ec clie vt fecit cōstāti nus.adde qđ nō esset put ab here si reuocare in du bium an donatio facta p cōstātinū valuerit vel ne vt dicit.d.abb.cōsi. suo.lxxiiij.i.ij.li. tū si vis videre vi de p bar.in ru.ff. vete.ibi itē qđ dr augustus.vide ēt p alex.cōs.lxxxvij. in.ij.lib.ꝛ p pau. de ca.in cōsi.lxxij. et de alienatione pape p bal.consi. lviij.j.li.ꝛ p paul. de cast.consil.cc lxxxiiij.ꝛ sequēti ꝛ latissime in mo narchia roselli i xv.xvj.et.xvij. charta vbi plene.

Additio.

b ¶ Nō alienādo si ne cōsensu.adde si vas.feudū alienet dño irrequisito ꝛ gl.tz si fiat aliena tio iter viuos vel in vltīa volūtate vel aliter quouis mō puat feudo ꝛ si vis videre casus qbus vasall⁹ ipse feudo puat q sūt nu.xxx.vel circa vide p practicum papiēsez i forma lib.q agit ad re uocationē feudi.ī gl.nec supstitib⁹ ī v.sed pone q ali qua ex cā ꝛ ibi id circo g[.]lius de singulis ptinga mus que sunt nu mero.xxx.

rale ⁊ femine in illo feudo succedant succedet filia ⁊ quelibet vt
nept.⁊ deinceps ex prouidentia primi paciscentis non istius
cui succeditur sicut dicitur in feudo paterno quod ex prouidē
tia defertur ⁊ ex vi pacti vt hac eadem gl.dicitur in prin.⁊.ĩ.an
agnatus post repu.⁊ est in gl.¶ Si autem personale vt matri
tantum vȝ titia eius succederet tunc pactum in vna non exten-
ditur ad aliam.ff.de pac.si vnus.§.ante omnia pȝ.ĩ.epi.vel abb.
c.j.§.quin etiam. Item si pater redemisset hoc feu.a domino nō
nec adiecisset pactum vt filia succederet.videtur enim redimen
do cogitasse vt in eo sibi succedat masculus non femina que re
gulariter repellitur.¶ Idem si dominus specialem gratiam fa
ceret matri.ĩ.quēadmo.feu.ad fe.perti.c.j.⁊ dicitur in hac glo.
in fi.¶ At in regno Sicilie femina succedit in feu.non existente
masculo in consti.regni li.iij.in aliquibus.¶ Iure isto regulari
ter repellitur femina nisi ex pacto ⁊ nisi redemerit a domino ⁊ ni
si dominus ei gratiam fecerit.vt.s̄.dicitur.¶ Per constitutio-
nem regni regulariter succedit nisi quando concurrit cum ma-
sculo ⁊ tunc non repellitur qȝ non potest pugnare:sed qȝ ei p̄fer-
tur masculus qui solus succedit nedum in feu.sed ⁊ burgensati
cis tenetur tñ filiam sororem suam ꝯm paragiuȝ maritare.Tūc
ergo bene procedit hec questio vtrum in feudo ⁊ in burgensati
cis matris mascul⁹ preferatur.De hoc est opinio inter peritos
regni.¶ Quidam dīt ꝙ idem est in feu.matris qō in feud.pa-
tris:quasi appellatione patris posset cōtineri ⁊ mater:sicut ap
pellatione fratris soror.ff.de leg.iij.lucius.§.questum.de pact.
tres fratres.⁊ per plures alias rationes ⁊ sic videtur generalis
consuetudo regni tenere.¶ Alij dicunt contra qō mihi videtur
verius si cōsuetudo nō probaret qȝ iure longobardorum qō hȝ
locum in regno.vt.s̄.dictum est strictius debetur filie matris q̄
patris hereditas no.per Charolum qui glossauit longo.⁊ eius
glosse multum in regno approbantur in ti.de eo qō pater fil'.l.j.
in fine ⁊ de sanctissimo.si qua mulier.¶ Hanc questionē ⁊ quo
modo possit probari illa consuetudo generalis.⁊ si sit consuetu
do in vna prouincia intelligatur esse in alia prouincia maxime
si coniuncta.¶ Item secundum illos qui dicunt idem in matre
vel si consuetudo probaretur an teneatur sorori nupte ⁊ dotate
de bonis patris dare paragium de bonis matris ⁊ alia multa
circa hanc materiam plane tractauimus super illa constitutio-
ne in aliquibus.¶ Item qō dicitur in litera huius.§.

Fratri sine legitimo herede ⁊c.

Dicit glo.⁊ bene.s.filio vel alio descendenti non de herede scri-
pto per rationem glosse.⁊ qȝ dicitur.ĩ.de suc.feu.in princ.nulla
ordinatione defuncti in feu.manente vel valente.Non ergo ex-
traneus heres repelleret fratrem:qȝ nec in feu.succedit.pro quo
est arg.ff.ad treb.ex facto.§.si.Ar.contra de ver.signi.in conuen
tionalibus.cum si.que non obstat hic eo quod ex pacto ⁊ pro-
uidentia debebatur fratri.Et qȝ in feu.non succedunt scripti ex
tranei heredes sed tantum qui ex pacto lege ⁊ iure scripto vocā
16 tur.¶ † Hic no.qō pactū speciale facit licere qō nō liceret sine pa
cto.vt in glo.prouidentia concedentis.vt ipse idē dicit.ĩ.de ali.
feu.pa.circa prin.Cōtractus eñ ex cōuētione.l.accipit.ff.depo.
l.j.§.si conuenerit.de re.iu.l.contractus.

17 **Hoc autem.** Tertia pars vbi dicitur ꝙ filia ⁊ eius
filij non succedunt in feu.nisi ex pacto
supple nisi redemerit vel dominus ei gratiā fecerit.vt.s̄.dicitur
vel nisi eius cōsuetudinis sit feu.vt ad filiaȝ pertineat.ĩ.de gra.
c.j.vt si consuetudo esset in contrarium.Improbum eñ est dice
re talem consuetudinem non valere per quam reditur ad ius
commune.l.maximum vitium.C.de libe.prete.pro quo est.ff.de
pactis.si vnus.§.qō in spē.¶ Et ponitur ratio in litera quare fe
mina non succedit.s.qȝ pugnare nō potest alibi no.est in litera
iste tex.qȝ pugnam facere non possunt cum romanis legibus fi
lia succedit sicut masculus.Ponuntur hic in gl.quedaȝ in qui-
bus differt ius longobar.a iure romanorum in successione filie
⁊ dicit glos.quod existente masculo filia succedit in tertia parte
ꝯm ius longobar.allegat in lōg.de succ.l.ij.⁊ sexta.Hoc non di-
cunt ille leges.Nam.l.ij.loquitur quando filius legitimus con-
currit cum fratribus naturalibus tantum.Posset autem inde
sumi per arg.non quod litera id dicat.Et erit arg.quia si natu-
rales habent tertiam quando concurrunt cum masculo legiti-
mo multomagis femina legitima habebit tertiam quando est
masculus legitimus.Lex.vj.loquitur quando erat filia legiti-
ma ⁊ filij naturales tantum.¶ Unde in regno sicilie verius est
quod dicit Charolus de succes.si quicunqȝ longobardus.quod
existente filia filio in nullo succedat.Dicit ipse quia non inueni-
tur.l.aliqua longobard.quod existente masculo succedat in ali
quo sed nec inuenitur.Contrarium dicit ipse idem scilicet.l.ali
qua longobar.quod repellatur per masculum.⁊ sic cum illa.l.si
quicunqȝ admittat filiam in totum non existentibus masculis.

Ergo a contrario sensu eis existentibus in nullo.hoc argumen.
in regno est validum quia cōsuetudo est generalis imo est con-
stitutio predicta in aliquibus extra regnum vbi consuetudo vel
constitutio non esset ⁊ seruaretur ibi ius longobar.tale argu.a
contrario inducens sensum legibus dissonum ⁊ maxime dicte
legi maximum vitium.non procederet.C.de condit.inser.l.se-
cunda.de episco.⁊ cleri.conuenticulam.⁊ argumē.ff.de verbo.
obliga.titia.§.primo.cum iure longobar.non mutetur.hoc ex-
pressius queritur ius ro.stare prohibetur.C.de testa.sancimus
de app.precipimus.in fi.¶ Coadiuuat tamen dictum Charoli
quod filia nupta debet esse contenta de dote nec succedit.eo.ti.
l.si pater filiam.iure roma.non repellitur propter dotem.C.de
leg.here.l.prima.de colla.l.ij.Sed per hoc argumē.coadiuuans
Charoli dictum non dicemus quando non est nupta excludi p
fratrem iure illo quia illud est odiosum ⁊ contra ius ⁊ rationeȝ
que est quod natura equaliter filios ⁊ filias procreat in.l.maxi-
mum vitium.odia vero restringuntur.ff.de liber.⁊ posthu.cuȝ
quidam.nec producuntur alias trahuntur ad similia.ff.de leg.
quod vero.Item quia lex non corrigitur:nisi quando expresse
dicitur quod corrigatur in aut.quib.mod.natu.effic.sui.§.tri-
bus.Item dicit glos.hic quod legitimus non excludit natura-
les totaliter.d.l.d.Charol⁹ dicit in dicta.l.si quicunqȝ lōgobar.
quod luprandus corrigit rotharen.Nam si filia non existentib⁹
masculis legitimis totuȝ habet patet quod excludit naturales
multo for.filius naturales excludet quia excludit filiam ma[illegible]
lus in certa parte secūdum hanc glos.secundum Charolum in
totum ergo excludet illos quos excludit exclusa per regulam si
vinco vincentem te ⁊c.ff.de diuer.⁊ temp.prescrip.de accessioni
bus.In feu.est hoc maxime verum in quibus naturales nec so-
li nec cum alijs succedunt in aliquo.ĩ.si de feu.contro.fue.natu-
rales.Sicut nec adoptiuus.eodem tit.adoptiuus.¶ Item di-
cit glos.quod femina excluditur:quia non potest dominum ad
iuuare intelligitur per pugnam vt dicit litera quod non est in
18 omnib⁹ libris.¶ † Interdum pugnat femina sicut regina ama
zonis cum pirro vt dicunt poete.⁊ regina austri que venit vi-
dere sapientiam Salomonis vt in libris regum et Iudith
dolose abscidit caput Olofernis vt dicitur in iudith.Et ypri-
sitina regina vxor Metridati equo et armis se assuefecit amo-
re mariti sequens eum in prelijs vt periculis eius interesset
vt narrat maximus valerius.Dic quod casualia rumpunt regu
las ⁊ ea que raro contingunt.ff.de le.nam ad ea.communiter sic
est quod non pugnant.non enim audent quantum masculi pro
sexus fragilitate.C.ad.l.iul.ma.qsquis.§.ad filias.vna ergo irū-
do non facit ver ꝯm philosophū.¶ Iudith dolo expugnauit do a
losum opprimentem dei populum deo permittente vt sancti di
cunt in opprobrium superbi olofernis ⁊ in memoriam hui⁹ rei.
¶ Nihil autem interest dolo aut vi hostem vincamus.ff.de cap.
⁊ postli.re.nihil.Hic est bonus dolus.ff.de dolo.l.j.⁊ dominus
precepit ad ihesum naue vt poneret hostibus insidias a tergo.
a xxiij.q.ij.dominus nil dolos⁹ doloso[a].C.de heretic.quoniam nisi
esset data fides hosti que non debet rumpi quando datur ⁊ quā
19 do promittitur.xxiij.q.j.noli.¶ † Item dicit hic gloss.quod ma
sculi filij femine possent iuuare quare ergo eis non defertur feu.
cum cessante causa prohibitionis cessare debet legis prohibitio
ff.de vsuca.vbi lex de diuor.l.finali.§.quod ait.Respondit gloss.
quod est pro ratione volūtas imo dic quod ideo est quia obstat
eis ⁊ debet obstare successori quod obstat ei cui succeditur.ff.de
regulis iuris.in omnibus.§.non debeo.⁊.l.quod ipsis vbi repel
lentur ob vitium proprium cessante vitio habere[illegible] locum quod
cessare deberet si aliud non impediret legis ꝓhibitio.At hic re
pelluntur ob vitium alterius ex cuius persona tantum preten-
dunt successionem quod vitium est in illa impugnabile ⁊ sic so-
bolem sequi debet argumentum in aut.vt omnes obe.iud.circa
principum.Nec obstat.ĩ.de feudi alie.§.⁊ si clientulus.in gloss.
hic dicitur ⁊c.quia loquitur ibi de nepotibus filijs filiorum ma
sculorum.Potest tamen esse mulier in vsu belli aliter quam pu
gnando.ff.de capti.l.postliminium.§.finali.Sed non curatur
quantum ad femi.nisi sit persona armorum que possit domi-
20 num iuuare vt ⁊.ĩ.§.sequenti dicitur.¶ † Item quid si hodie
aliqua femina se armaret et esset in expeditione sicut masculus
an habeat feudum cum hec in negotijs non temere computan-
tur.ff.de regulis iuris.que raro.Dic quod habebit feudum li-
cet ad ea iura non aptentur scilicet vt fiat lex de talibus.Sed
quia que insolita sunt ⁊ raro eueniunt postquam eueniunt ha-
bent omnia que habent illi qui legitime ad feudum vocantur.
C.de legitimis heredibus.si maior.⁊ patet in questione Lazari
resuscitati quia recuperabat bona.digestis de legib⁹.nam ad ea
in glossa.Patet etiam ex eo quod dicit Hostiensis in summa.
de consanguinitate ⁊ affinitate.§.vsqȝ.s̄.versicu.in ascendenti
qō vltra septem gradus non est inuenire parentelam in.c.cum

Additio.

a ¶ Nil dolos⁹ doloso.Et sic qs nō p̄t obijcere alr̄ turpitudinē quā ipe patit̃:qȝ nil iudeus iudeo nil Catelina cetego gl.ĩ.l.ↄ xp̄ianos.d̄ heretícis.ĩ.vij.⁊ sic facit ꝙ ĩfamis nō possit obijcere testi ĩfamiaȝ.tñ index ex offō pōt talē teste repellere p.l.q̊s ꝓhibet.ff.d̄ postulādo.alij tñ tenēt ↄ̃riū ꝙ imo infamis possit obijcere testi ĩfamiā pbar.⁊ alios ĩ.l.cū mulier.ff.sol.ma.⁊ p gl.⁊ doc.ĩ.c.testimoniū.de testi.vide p do.Ias.ĩ.l.barenā.C.de ioff.testa.

inbibitio. de clan. despon. id est nõ est facile q: vir viuũt tantum homines vt videant descendentes de se vsq; ad septimam generationem. similis expositio est. j. de succ. feu. §. hoc quoq;. Sed si inueniretur τ constaret haberet locum in eo ius cõe vt non contraberetur cum tali ex se descẽdente vsq; vt in infinitũ. Si adam viueret sic enim alias etiam iura pro τ ɔtra ponuntur in simili. extra de despon. impu. literis. in glo.

Hoc quoq; sciendum. Quarta pars vbi principaliter agit de successiõe collateralis τ dicit quod antiquitus collaterales vsq; ad patrueles id est cõsobrinos natos ex duobus fratribus succedebant in feu. semp intellige desinentibus descendentibus quia prima causa successionis licite est descendeñ. j. de grad. c. j. ¶ Moderno vero tpe succedũt collaterales vsq; ad. vij. gradũ seu geniculũ imo in infinitũ imo nõ in infinitũ q: hec litera nõ
21 est in omnib⁹ libris lз esset in libro glossatoris. † Hoc aũt quod in infinitum succedant nouo iure habet locum in masculis descendentibus. nam femine non succedunt nisi vt. s. primo. §. dictum est. τ hic dicit. Sed quomodo collaterales succedunt vsq; ad. vij. gradum cum iure romanorũ succedãt agnati vsq; ad decimum gradum: cognati vsq; ad. vij. insti. de success. cog. §. fi. de gra. §. hactenus. in gl. ff. e. non facile. ¶ Item si vsq; ad. vij. quomodo in infinitum lз hec litera vsq; in infinitum non sit in multis libris: vt dr in gl. dic qõ habet ortũ a. l. j. de suc. in lon. que hic in glo. allegat. τ ibi est eadẽ litera vsq; ad. vij. geniculũ. Alij habent hic gradum non geniculũ vt gl. dicit. Computes ergo gradus scdm ius ciuile quo psona genita gradũ adijcit. vt. d. §. hac-
22 tenus. ¶ † Duo fratres carnales vt loquimur scdз qõ vulgares loquuntur qõ lз. s. loqui sicut cõsuetudo loquendi dat. ff. de ver. sig. anniculus. Sunt in secundo gradu filius fratris mei carnalis est mihi i tertio gradu nepos in quarto. τ sic deinceps. ¶ Iterum filij duorũ fratrũ carnaliũ qui dicuntur patrueles vel duarum sororum carnalium qui dicuntur consobrini sunt in quarto gradu. ¶ Itẽ fili⁹ fratris mei patruelis vel ɔsobrini est mihi in quinto. nepos eius in sexto. τ sic deinceps pronepos in septimo. Sed filij duorum fratrum patruelium τ consobrinorũ qui dicuntur in vulgari nostro fratres tertij sunt in. vj. Fili⁹ fratris mei tertij est mihi in. vij. Filij duorum fratrum tertiorum vt ita loquar sunt in octauo. Si cõputant gradus iuriste. patet instit. de gra. vsq; ad. §. hactenus. Scdm hoc si hic septimus gradus seu geniculus qõ idẽ significat quia sunt equipollentia in significato vt dicit hic glo. accipiatur exclusiue in verbo vsq; sicut accipitur exclusiue. ff. de leg. j. filius. §. j. Fratres tertij tantum succedent in feu. in linea collaterali qui sunt in sexto gradu iure ciuili vt dictum est. Sic declarauit dñs Honorius papa primus rebellionem Sicilie insulis successionem collateraliũ in feu. regni. s. vsq; ad trinepotem fratris qui est in sexto. Scdm predictã iuris ciuilis cõputationẽ τ ad eos qui in simili gradu sunt. Si vero inclusiue sicut accipit Karolus dicta. l. j. de suc. τ sicut accipitur. ff. de leg. ij. quidam. C. de pcu. l. fi. τ aut, qõ ius. filius fratris tertij succedet. Verius videtur vt accipiatur exclusiue quia declaratio pape etiã localis videtur facere ius inter omnes sicut personalis inter ceteras personas diffinitione eius precedente
23 C. de leg. l. fi. in prin. ¶ † Decretiste aliter computant gradus in matrimonijs contrahendis. Dicit glo. d. §. hactenus. q: fratres quarti vt dicit in vulgari qui apud iuristas sunt in octauo gradu prohibentur contrahere vltra non prohibentur extra de clãde. despon. c. cum inhibitio. vbi sic dicitur prohibitio coniugalis quartum gradum consanguinitatis τ affinitatis de cetero non excedat τ si plus restringit successio in feu. q copulatio in matrimonio. Sed plus ampliatur successio in burgẽsaticis nõ feudalibus in agnatis quia vsq; ad decimum vt dictũ est. Ista semper intellige in feu. paterno quia in nouo etiam frater non succedit nisi sit dictum. vt. s. proxi. §. Item debet esse agnatus ex linea masculina descendens ex illo qui feu. acquisiuit sic dicitur paternum. j. de na. suc. c. j. Hoc est illius parẽtis qui fuit cognationis cõmunis. j. de gra. c. j. Itẽ nõ vocantur omnes simul sed qui proximior est in gradu. vt in. d. l. j. de suc. in lon. vbi est quasi eadem litera sicut hic. τ patet. ff. de leg. secundo. cum ita. §. in fideicom. τ. C. de ver. si. l. fi. ¶ Quod vero est in litera imo in infinitum τc. est oppositio in obiecto sicut. C. de fur. l. falsus. q: si vsq; ad septimum gradum non in infinitum. si in infinitum ergo nõ vsq; ad septimum gradum tantum. Dic ergo vsurpatum in mala significatione sic. C. lib. xj. de agri. τ cen. l. quemadmodum. in prin. extra de deci. quanis. τ. j. de alie. feu. c. j. in fi. secundum glo. ibi. q. d. hic. ¶ Aliqui dicunt in collaterali protendi in infinitum nihil dicunt: τ id vsurpatum est τ male obtentum quia nõ in infinitũ debet extendi in collaterali sed vsq; ad septimum gradum tantum vt patet quia in linea descendenti in infinitum dicit protendi: et sic in vno conceditur reprobare videtur in alio scilicet in collaterali. ff. de iudi. cum pretor. Et quod in infinitũ reprobauit in collaterali taxando gradum scilicet septimum in collaterali illis qui non habent in litera imo in. infinitum vsurpatum est planum.

Additio.

a ¶ Renũciare. ad de an vasall⁹ possit de feudo cõpromittere aut transigere vł paciscí: dic qõ sic in sui preiudicium no. Spec. in ti. de arbitris. in. §. restat videre ver. sed nunqd vasallus. ad qõ facit c. cũ eps. extra de arbi. τ extra quod me. cã. in. c. cũ dilectus. cũ si. τ qd si dñs alienat sine cõsensu vasalli an pũct proprietate sua vide latissime de supradictis verbis per practicuз papiensem in forma libelli quo agitur ad reuocationem feudi in verbo nec supstitib⁹. in vsi. sed an vasallus possit.

24 **Notandum.** † Ultima pars vbi dicitur quod feudum datuз a regijs capitaneis aut regijs valuasso. nec potest reuocari sine causa quantum proprio iure feudi censetur. ¶ Sed feudum datum a minoribus valuassoribus reuocatur quando volunt concedentes quia illud est proprie feu. licet Mediolani aliter seruetur. Fallit hoc in duobus casibus. ¶ Primus si recipientes feud. a minoribus valuassoribus iuerint Romam cum illis in exercitum quasi sint homines qui possunt rem publicam defendere ob hoc principaliter datur feudum sicut patet in femina que ideo non succedit quia non potest dominum defendere vt supra. §. hoc autem τ ibi no. notandũ est. ¶ Secundus casus est quando emerunt vel aliquid dederunt pro feu. habendo. tunc non potest reuocari nisi restituto eis eo quod dederunt. Hodie hoc corrigitur quia idem est in minimis quod in maioribus. infra de na. feu. capi. primo. Item preter hoc hodie feu. non admittitur nisi ex culpa. vt hic in gloss. τ patet infra quo tempore miles. l. sanci-
25 mus. in lon. de benefi. τ terris tributar. l. fina. ¶ Utrum autem
a feudatarius possit domino inuito feu. renunciare^a extra de constitu. que in ecclesiarum. Dicit gloss. her. quod non. Sed in. l. imperialem. §. nec autem. not. in gloss. quod sic de consuetudine q: expresse dicitur in litera infra de vasal. qui contra constitutio. Lothar. feu. ali. c. primo. in glossa. Nam si feu. datum est ad certum seruitium nõ potest refutari quia tunc feudum est datum gratia vtriusq;. Sз si indeterminate sine seruitio nec ad aliquid dandum faciendum est domino obligatus potest: quia nihil est quod possit ei imputari preter sacramentum nec tunc debet offendere dominum. dicto titulo infra de vasal. qui contra constitu. Lothar. licet iurauerit domino fidelitatem que consistit in adiuuando τ in illis que continentur in epistola filiberti. et infra de sacramen. fide. si non iuret puniretur feudi priuatione quod si refutauit sua sponte non potest plus puniri quia et quod nullum est annullari non potest. ff. de iniust. testamẽ. nam et si sub conditione. Ubi feuduз esset datum gratia recipientis tantum poterit refutare sicut vult. d. cap. de vas. qui con. constit. Lothar. Quilibet potest renunciare his que pro se suntintroducta. ff. ad legem falcidiam. preter. C. de pact. si quis in conscribendo.

¶ De feudo guardie τ castaldie.

1 ☞ Castaldi qui sint τ quid agere debeant.

1 **Castaldi sunt** † illi quibus committuntur facta negotia τ bona dominorum agenda gubernanda custodienda guardãda τ procuranda vt in glossa penultima. l. prima de acqui. ac. reg. in lõg. In aliquibus locis dicũtur castaldi nuncij seu apparitores iudicum τ baiulorum. ¶ Uel dicuntur castaldi hodie castellani castrorum. Huiusmodi nomina intelliguntur ex consuetudine vtentium τ vsu loquentiuз. ff. de suppel. le. labeo. τ sicut in proxi. ti. dictum est de valuassoribus.

1 ☞ Feudũ datum ratione guardie vel castaldie post annum reuocari potest.
2 Feudum guardie qõ sit τ quare sic vocetur.
3 Guardia quid sit.
4 Feudũ an possit dari aduocatis pro patrocinio.
5 Tempus statuitur in contractibus iudicum τ donationibus reuocandis.
6 Feudum guardie quare detur: cuius sit nature τ quandiu duret. τ nu. 7.
8 Castaldus an possit acquirere τ an presumatur ex pecunia propria emere.
9 Pupillus maior septẽnio cõsentire potest.
10 Officialis rem ciuitatis potest emere publice τ tutor rẽ pupilli.
11 Bona fides officialis rem ciuitatis ementis τ tutoris ementis rem pupilli probari debet τ quomodo.

Item illud. Quod autem dicit scilicet feudum vt patet ex rubrica licitum est argumentari a rubro. C. de edict. di. adria. tollen. τ vt scriptus heres. in prin. de scripto herede intelligitur lex vltima eius. titu. τ non habet locum in eo qui venit ab inte. vt

inte. vt ibi not. Item vt faciat ad materiam libri. ⁊ quia ad pri-
mordium tituli posteriora formantur. C. lib. x. de impo. luc. des.
l. j. Litera vero huius. c. plana est in verbis sed in sensu multas
habet inconuenientias. Diuiditur vero in duas partes. Pri-
1 ma durat vsq; ad. §. si vero castaldi. Secūda vsq; in finē. † Dicit
ergo feudum quod datur ratione guardie ⁊ castaldie vel ꝑ mer
cede alicuius rei non est apud eos durabile quibus datur quia
post annum potest ab eo reuocari non dicita qui ⁊ si forte conce
denti pro hoc feu. daret castaldus vel guardator vel ille cui pro
mercede datur aliquod precium non restitueretur ei: ⁊ hoc nisi
certum tempus fuerit statutum per quod duraret tale feu. apō
castal. guardatorem aut illum cui pro mercede datur. ¶ In. ij.
parte dicitur quod si castaldus ⁊ guardator teneat aliquod feu.
tanq̄ proprium eorum ⁊ eis aliquo titulo acquisitum ad hoc
possint illud tenere irreuocabiliter oportet eos probare per pa-
res curie vł breue testatum quod acceperunt illud per inuestitu
ram eis inde factaȝ anteq̄ essent in officio seu ministerio castal.
vel guardie aut post dimissum officium ⁊ hoc dicit. Qui vero
sint pares curie dicetur. ī. titulo secundo. ¶ Multa oportet hic
supplere vt intelligantur. ¶ Habent autem aliqui in hoc prin.
⁊ est in libro modo super verbo. Item qō illud guardie quandā
glossellam que non est ordinaria in aliquibus libris talem id est
quod datur in custodiam vel guardiā vel forte quod datur pro
mercede custodie vel guardie. Puta dominus dedit titio feud.
guardie ⁊ castaldie vt gereret custodiam seu guardiam ⁊ castal
diam illam sicut si diceret custodias bene tale castrum do tibi il
2 lud in feu. † Feu. ergo sic vocabatur feudum guardie ⁊ castaldie
id est quod dabatur guardatori ⁊ castaldo ꝓcuranti ⁊ guber-
nanti illud feu. ⁊ titius propterea dedit pecuniam domino re-
uocabitur. Sed que est ratio quare reuocabitur forte quia vide
tur emisse officium ⁊ sic incidisset in. l. iul. ambitus. ff. ad. l. iul.
de ambi. l. j. C. eo. l. fina. condemnatus in quadruplum non repe
tit quod dedit. Sed quod dicit tunc anno trāsacto reuocari nō
bene diceretur imo statim perderet vt dictis legibus. Vel for-
te officium hoc seu ministerium durabat per annuȝ infraquod
tempus statuit hec lex quod habeat feu. pro suo labore donec ge
rit officium: ⁊ facit seruitium illud. Sed quare tunc post annuȝ
non potest habere non videtur ratio nisi dicas quod hec pactio
erat inhonesta vt custodias castrum habes illud in feu. quasi sit
nedum de quota parte litis: imo de toto eo quod guardādum
committitur hoc est contra bonos mores. ff. man. salarium. Sȝ
certe non est hic lis vt habeant locum illa iura que talem impro
bant pactionem. Item si daret pecuniam palam non committit
in. l. iul. ambit⁹. ff. de dona. hoc iure. §. j. ad leg. iul. maie. l. j. in gl.
Item pro habendo honore non debet dari pecunia sed pro ha-
benda re vt feu. non est prohibitum quia potest emi ab ipso do-
mino. s̄. titu. j. in fi. ī. de na. feu. c. j. in fine. Item videtur poni pla
ne sic meum castrum dedi ad guardandum vel ad probandum
tibi sicut castaldo actori factori seu procuratori meo infra tem-
pus vbi non est certum appositum vt sis guardator ⁊ procura-
tor huius feu. intelligitur infra annum: post annum reuocabo
nisi certum tempus minus vel maius sit appositum vt dedi ti-
bi in guardiam vsq; ad annos quinq; vel mēses. sic videtur po-
ni de conten. inter do. ⁊ fidelem. c. j. in fine. Sed tunc nō esset da-
tum ei feu. cum litera dicat datur: dare est facere accipientis ex
contractu precedenti. ff. de verbo. obliga. vbi autem. §. fina. Illi
qui recipiunt in guardiam non recipiunt in feu. ī. titu. ij. §. item
si aliquis. nec faceret ad materiam libri sed potius deberet poni
in titu. de procur. ⁊ de neg. ge. Item quia lex lon. de acqui. ac. re.
que allegatur in tex. dicti. c. de conten. inter do. ⁊ fi. non sic loqui-
tur. Item quia dicit hoc dari pro mercede alicuius rei quasi te
remunerarem de seruitio quod mihi fecisti faciendo te castella-
num ⁊ sic etiam non faceret ad materiam libri non essent enim
feudatarij tales de quib⁹ agit hic liber. Sed guardatores ⁊ ꝓ-
curatores feudorum nec daretur vt esset feu. accipientis. Item
quia dicit precium ꝓpterea dari nec restitui multe improprie-
3 tates ⁊ inconuenientie videnť esse circa hanc positionē. ¶ † Vel
dicamus quod erat guardia ⁊ castaldia quoddam negotium
domini quod sic vocabatur quia ponebať in eo guardator aut
castaldus. videmus dominos ad custodiam territorij sui facere
domum quam vocant guardiam. vnde dant illam domum vel
castrum sic vocatum ad guardandum titio ⁊ propter hoc vt be
ne custodierit sibi dedit feu. aliquod erat ergo feudum deputa-
tum pro labore eius qui custodiebat predicta sicut feu. cancella-
rie regni Sicilie dabatur cancellario vt inde viueret ⁊ loco ga-
giorum ⁊ stipendiorum donec esset in officio vel ꝑ mercede ali-
cuius rei seruitij scilicet similis recipiente inde domino dante
feu. aliquod precium ab eo cui dabatur hoc feu. nō erit hoc feu.
apud castaldum guardatorem vel administratorem talem con-
similem vltra annum forte: quia tātum durabat administratio

cum officia sint annalia. C. de offi. preto. l. fin. quia in Kalendis
Januarij intrabant. ff. de condi. ⁊ demonstra. publius. de verb.
signi. si calumnietur. §. j. nec restituitur ei precium nisi ad certū
tempus datum fuerit forte minus anno. vel si vltra annū: ideo
quia non dedit perpetuo hoc est prohibitum ad tempus dare ⁊
ad tempus recipere non tantum peccat quantum si perpetuo:
tunc non reuocabitur nisi post tempus. He positiones continēt
iniuriam nec sunt rationabiles: quia si potest feudū emi a do-
mino per pecuniam vt. s̄. dictum est. quare pro labore non com-
putabitur precium cum industria ⁊ labor equiparentur precio
4 ff. pro socio. si non fuerint. §. j. ¶ † Item nonne hodie tam eccle-
sie quam barones dant feuda aduocatis pro patrocinio imo fi-
delius laborabit seruiendo in illo ministerio si sciat se remune-
randum firmiter. Et tunc imperator Lothar. etiam quod sibi
imperatori lex donat largitur suis ministris fideliter se haben-
tibus in. d. titul. de acqui. actorum reg. in lon. l. ij. ¶ Item iura
omnia dicunt dari salarium pro labore dūmodo non sit de quo
ta parte litis quod hic nō est. vt. s̄. proxi. dictum est. ¶ Itē qua-
re magis per annum debet habere ⁊ post non si labor perlat⁹ in
ministerio tali exigebat talem remunerationem ⁊ quod posset
labor ⁊ impensum seruitium equiparari valori totius feudali-
tatis cum labor ⁊ pecunia diuisionem recipiant. ff. de an. le. scio.
¶ Item quare est speciale in feudo guardie ⁊ castaldie vt per-
dat precium sicut no. ī. de na. feu. c. j. nō videtur ratio specialita-
tis magis in hoc quam in alio ministerio. Nam ⁊ litera dicit vel
pro mercede alicuius rei. ⁊ sic non tantum in feu. guardie ⁊ ca-
staldie. Dictum autem est supra quod consuetudines iste feud.
irrationabiles non debent seruari. ¶ Item est diuinare quod
hec ministeria erant annalia in magistratibus loquuntur
iura. Sed ad exercitium facti ⁊ negotiorum procurationes nō
inuenimus quod limitentur tempora. ¶ Dic ergo quod hoc
capi. sumptum est ex lon. tit. de acquisitione acto. reg. l. j. ⁊. ij. ex-
presse dicitur. ī. de conten. inter do. ⁊ fi. de inue. feu. c. si fuerit cō-
tentio decima rubrica istius libri est. ¶ Ex prima. l. videtur sum
ptum dictum huius. c. ex secunda secundum. ¶ Prima lex illi⁹
titu. dicit acquisita per donationem alicuius castaldo vel facto
ri ⁊ procuratori regis regi acquiritur nisi rex id concedat eis.
glossat Karolus quando contemplatione regis seu castaldie et
guardie donabatur ⁊ hoc in dubio presumitur quia sunt admi
nistratores non habentes iurisditionē sed habentes scilicet mi-
nisterium per quod poterant minantem terrorem incutere vici
nis. maxime vt videm⁹ hodie in forestarijs ⁊ syluarijs apulie. ꝑ
hoc. C. libro. xj. vt iustitiarij ad nullum obsequi. l. ij. ibi ⁊ qui sub
quocunq; pretextu ⁊c. Unde sicut contractus ⁊ donationes iu-
dicum non valent sed fisco queruntur. C. de contrac. iu. l. j. ff. de
contrahend. emp. non licet. ⁊. l. qui officij. de iure fi. l. aufertur. §.
quod a preside. Ita ⁊ iste infeudationes ⁊ donationes. ¶ Feu-
dum ergo erat datum castaldo ⁊ guardatori nomine id est con
templatione guardie ⁊ castaldie. ⁊ sic dicitur queri illi cuius cō
templatione datur. ff. de procura. qui proprio. §. vt in ceteris. de
vulga. ⁊ pupilla. substit. sed si plures. §. in arrogato. de vsufruc.
sed ⁊ si quid. C. de iure delibe. cum aliquis. ⁊ hoc presumitur in
dubio in odium istorum executorum seu administratorum quo
rum est pertinax ⁊ auara proteruitas. C. de episco. ⁊ clericis. om
nes. §. preterea. Et quia consuetudo fraudum ipsorum omnia
solet temerare. C. de iu. fi. defensionis facultas. in fine. Secus in
filio donais in quo presumitur quod sua non patris contem-
platione donetur ei. C. de vsufruc. l. vlti. in fi. Sed si statim fisco
queruntur quomodo dicit post annū reuocari. ¶ Potest dici
quod infra hoc tempus faciliter manifestabitur ⁊ reuelabitur
quod non propter eos sed ratione ⁊ contemplatione ministerij
datum fuit quia nihil coopertum quod non reueletur ⁊ secre-
tum quod non sciatur: in recenti non poterat sic liquido ꝯsta-
re. Vel post annum amouebitur ab administratione non time-
bunt donatiōes dicere qūo donauerūt ꝯtēplatione ministerij ⁊
officij non eorum. Sed si in dubio contra eos presumiť ad qd ex
5 pectatur annus hoc ideo nō placet. ¶ † Dic ergo q̄ sicut in con-
tractibus iudicum ⁊ donationibus eis factis reuocandis sta-
tuitur tempus quinquennij ad proponendā querelam contra
donationem ab ipsis donatoribus. C. de contract. iu. l. j. Sic hic
statuitur annus et in odium istorum malitiosorum accurtatur
tempus ob frequētiam delicti q̄ mali sunt in apulia vt videm⁹
ar. ff. de penis. aut facta. §. fi. ⁊ de epis. au. l. iij. in fine. vbi frequen
tata delicta plus puniuntur. ¶ Simile de anno in casu. ī. quali.
olim feu. poterat. circa fin. ī. quem annum dn̄s feudi reuocet q̄
cum donatio a iure improbetur ipse idem qui fecit reuocat ⁊ ve-
nit contra factum suum. C. de lib. causa. l. fi. de agri. ⁊ cen. quem-
admodum. ff. de adop. post mortem. Anno transacto in quo do
min⁹ non reuocauit fiscus ⁊ dn̄s cuius contemplatione datum
est reuocabit infra annum. ergo reuocabit q dedit post nō sed fi-

feus. Item ⁊ a fisco seu domino guardie possidente dans feu. re
uocabit intra annum post non. quasi imputet sibi dñs negligẽs
reuocare. Sed ⁊ eo moroso infra annum fiscus statim petet ⁊ re
uocabit a castaldo. nec poterit fisco obijcere q dans feudũ amit
titur infra annum. hoc esset obijcere ex persona tertij arg. ff. si ser
ui. ven. loci. §. competit. de rei vendica. fructus ⁊ quod ibi notat
gloss. ⁊ de super fi. l. j. §. quod ait. ⁊ quod ibi etiam not. in gl. nam
⁊ quod quis tenet ab alio hinc ad tempus. si committat delictũ
infra tempus erit res illa apud fiscum sicut esse deberet apud de
linquentem fisco bonis eius quesitis ex crimine. ff. de iu. fisc. sta
tius. §. fina. ⁊ not. in simili in aut. ingressi. C. de sacrosan. eccle. A
fisco autem veniente tempore potest peti sicut hic ĩfra annum vt
supra dictum est.

6 **Et pro mercede alicuius rei.** Alias †nõ est
in litera alicuius rei pro seruitio. s. quod in guardando rem do
mini fecerat alicui castaldo ⁊ sicut castaldus ⁊ quod facere non
posset non existens in tali ministerio rei. verbum est generale. ff.
si cer. peta. l. j. puta guardando rem regis guardauit rem priua
ti ⁊ nõ potuisset rem priuati guardare nisi quia erat guardator
rerum regis ob fauorem ⁊ potentiam negotiorum Regis guar
dauerat rem priuati a lupis ⁊ feris bestijs vel ab incursu latro
num vel hostium vel piratarum si erat prope mare vel similia.
gratia exempli poni potest quod habebat magnam gentem re
gis ad guardandum regis negotia diffusa vt egeret magna gen
te cũ qua custodiuit ⁊ rem priuati vicini ⁊ sine qua gẽte regis
non custodisset rem priuati vel puta quod erat castrũ regis vbi
erat castaldus. i. castellanus ⁊ custos prope fronteriam hostium
⁊ sic habebat magnam gentem regis ad custodiendum castrum
illud erat in germania sicut lex dat exemplum trans renum vbi
confinium erat inter hostes ⁊ romanos. ff. de euic. lucius. vel in
limitibus. C. libro. xj. de fun. limito. l. j. ⁊. ij. cum illa gente custodi
uit castra ⁊ possessiones priuatorum qui erant ibi prope vicini
⁊ sic occasione rei regie seu gẽtis ⁊ custodie propter eos forte da
tũ erat feu. castellano castaldo ⁊ tali custodi p illũ priuatũ cuius
bona fuerant guardata: quod autem occasione rei mee prouenit
meum debet esse. C. de furtis. l. fina. §. sed cum in secunda ibi occa
sione rei mee ortam ⁊c. ff. commoda. si is qui. §. j. de rei vendica.
solum. §. meum. ⁊ in milite dicitur quod emptum de pecunia
militis vtiliter vendicat sibi. C. de rei vendica. si vt proponis. Et
quia datio feudi ⁊ feudum excedebat forte mercedem ⁊ meritũ
debitum seruitio quod adhibuerat in guardando rem priuati
seruierat in hoc forte. x. feu. valebat. xx. ideo dedit danti feudum
precium aliquod puta. v. vel. x. eadem ratione acquiritur regi qꝛ
eius contemplatione guardie ⁊ castellanie ac castaldie regie da
tum est a priuato: ⁊ ideo perdit precium quia non debuit pro se
acquirere cum ratione officij regij seruitium fecerat ob quod da
tum erat non enim licebat administratori ex officio quicquam
sibi querere. ff. de contrahen. emptio. non licet. cum concor. supra
positis. Ideo dixit Lothar. imperator in. l. ij. de acquir. ac. regu.
faciens mentionem de prima. l. quia lex hoc sibi dat ⁊ qui mer
catur contra interdicta legum perdit precium. C. de agric. ⁊ cen
si. quemadmodum. alias contra esset. ff. de contrahen. emptio. si
quis donationis causa nisi ad certum tempus tũc post tempus
quo concessit reuocabit dominus nõ fiscus sed infra tẽpus quo
deberet esse apud castaldum erit apud fiscum dicta. l. statius. §. fi
7 na. †Posset etiam intelligi vt sit hoc mere positiuũ erat feu.
annexum officio seu ministerio tali guardie ⁊ castaldie sicut feu
dum cancellarie vt supra dixi. quicunq erat guardator castal
dus vel castellanus illius guardie ⁊ castaldie habebat illud feu.
a rege vel a domino guardie ⁊ castaldie hec administratio dura
bat anno ⁊ sic per annum habebat donec gerebat officium ⁊ mi
nisterium tale ⁊ dabatur aliquod precium danti feud. domino
aut regi per castellanũ seu castaldũ quasi p introitu feudi: qꝛ feu
dum erat boni valoris ex consuetudine dabatur. arg. ff. de lega.
iij. l. fina. §. alumno. Finita ergo administratio reuocabitur feu.
nec repetet illud precium quia lucratus erat fructus per annũ
vnum nisi ad certum tempus minus anno vel plus anno tunc
contractus ex conuentione legẽ accipiũt prout de tempore pos
sunt conuenire. ff. de po. l. j. §. si conuenerit. C. man. re. ⁊ pro mer
cede alicuius rei. s. similis seruitij vt ratio castellanie. Hec satis
est plana positio nec hꝫ aliquã ĩcõueniẽtiã nisi qd est diuinare qd
administratio talis finitur anno. Idem ergo si duraret biennio
vel triennio quia pro labore quem tulit in ministerio illo habe
bit secundum pactum fructus feudi pro tempore conuento.
Sed quod dicit nisi ad certum tempus feudum erat secundum
hanc positionem annexum officio eo remoto alius creatur
qui debebit habere pro suo tempore feud. illud et ideo rectius
et conuenientius dicitur quod sit illud certum tempus minus
anno.

8 **Si vero castaldi.** Secunda lex aqui. aqui. reg.
†Dicit quod si castaldus
propria pecunia emit aliquid sicut lex de con. in. l. prima. dat il
lud fisco sic nos. dicit imperator Lothar. conditor illius legis
concedimus illis si in seruitio fideliter se gesserint constabat qd
propter administrationem non quesierat: acquisiturus etiam
si non fuisset in illo officio dat exemplum Karolus ibi de eo qd
dicitur de episcopo. C. de episcopis ⁊ clericis. autent. licentiam.
Ex hoc sumitur secundum dictum huius. c. ratione predicte
presumptionis: quia malitiosi pertinaces ⁊ auari officiales: et
ex cõsuetudine fraudum eorum dicta. l. defensionis facultas in
fine presumitur acquisitio ratione officij sicut ⁊ vxor. C. de dona
tio. inter vi. ⁊ vxo. l. etiam. ideo incũbit eis probatio quod que
sierunt ante officium vel plus ⁊ hoc quia possederãt minus an
no. alias dicit gloss. haberet locum. j. de con. inter do. ⁊ vasal. de
inue. feu. §. si autem aliquis. nam staretur sacramento suo quod
fuerit inuestitus: licet non probaret si nollet per pares curie vel
per instrumentum quod dicitur breue testatum in vulgari eo
quod sunt testium subscriptiones in eo vt fit in regno. vel tabel
lionis vt fit vbiq. ⁊ in aut. de fide instrumento. §. si vero. Nos
hic non putamus bene dictum imo cogatur probare per hunc
modum propter suspiciones que habebantur cõtra eum quod
fuerat officialis regni in. §. si autem aliquis non erat talis suspi
cio contra personam feudum possidentis. Sed quia nõ consta
bat de inuestitura presumptio transfert in alium probationem
quod plus est. ff. de his qui sunt sui vel alie. iur. filium. ⁊ durius
onerat probare. ff. quod metus cau. l. fina. in glo. sic ⁊ hoc si non
esset contra eum suspicio ⁊ per annum possedisset sufficeret sa
cramentum suum propter suspicionem predictam oneratur vt
per pares curie aut breue testatum. Preterea ibi erat questio de
inuestitura inter dominum feu. ⁊ tenentem feu. hic inter fiscum
⁊ castaldum feudatarium alterius ⁊ qui ab alio quam a rege vel
domino castellanie ob ipsam castaldiã dicebatur feudum acqui
sisse. Sed quid si durãte officio emat vel vult probare quod
de pecunia propria videtur quod illa sit regis ⁊ domini quorũ
erant officiales tales: quia hic duos casus tantum excepit si an
teq castaldi essent ⁊ postq deficiunt qui in vno concedit in alio
prohibet ⁊ econtra. ff. de iudi. cum pretor. C. de procura. maritus.
ff. solu. matri. si cum dotem. Uerius videtur quod idem sit
scilicet si probet quod emisset ⁊ ille vendidisset etiam sine admi
nistratione vt dicit Karolus dicta. l. ij. per. l. ff. de donatio. inter
vi. ⁊ vxo. si sponsus. §. circa. ⁊ dictam aut. licentiam. Item dicta
lex. ij. dicit post susceptam administrationem: ⁊ ideo in dubio
presumebatur quod occasione talis administrationis sed quan
do constat de contrario secus: tunc presumptio cedit veritati et
vere probationi. d. l. quod metus cau. l. fi. Et hec bona fides pre
sumetur si palam ⁊ bona fide non clam contractus hoc fecissent
ff. de contrahen. emp. si in emptione. §. fi. ⁊ ibi in glo. de admini.
tuto. non existimo. quando clam presumitur quod mala fide qꝛ
qui male agit odit lucem. arg. pro hoc. ff. de ritu nuptiarum. l. fi.
Licet autem videatur inutilis hec materia examinãda est pro
pter alios officiales ementes ⁊ contrahentes tempore officij. Et
quidem officialis ⁊ administratores vt tutores. Aut emunt clã
aut palam si clam: aut erat officialis seu minister multorum vt
vniuersitatis ⁊ curie aut vnius vt pupilli. Si multorũ aut rem
illius ⁊ illorum quorum gerit officium aut aliorum. Item aut
habet collegam aut non. Si rem illorum vel illius quorum vel
cuius gerit officium nec clã nec palam potest emere. Nam rem
ex officio id est administrationem officij pertinentem vt rem ci
uitatis cuius gerit officium vel curie siue fisci emere quis non
potest etiam cum autoritate collegе quando erant plures: quia
vniuersitas non potest consentire sicut pupillus: ⁊ quia ipse re
presentat vniuersitatem ⁊ curiam. argu. ff. de con. ⁊ de munici
pibus. Et sic videtur a semetipso cum alius debeat esse qui ven
dit alius qui emit. ff. de rerũ permuta. l. j. De hoc no. C. de con.
9 iu. l. j. †At pupillus potest consentire maior septennio per
ea que dicuntur. ff. de autorita. tuto. l. j. ⁊ ideo cum collegе auto
ritate ⁊ contutoris potest alter tutor emere a pupillo etiã clam:
nam si palam sine collega sibi ipsi autorabitur ⁊ hoc indubitan
ter ponitur in glo. dicte. l. si in emptione. §. fi. Si vero rem alte
rius quam vniuersitatis quod enim est singulorum non est vni
uersitatis. ff. quod cuiusq vni. no. l. sicut. §. prio. ⁊ clam non va
let si palam potest quia in officio publico vel priuato palã eme
re ab alio non prohibetur dicit dicta glo. alias sic. eo. titu. non li
10 cet. ⁊. l. qui officij. †Alij sunt qui dicunt quod rem ciuitatis
publice palam ⁊ bona fide emet officialis quia publice ⁊ palam
potest permitti pro honore habendo nec tunc habet locum. l. iu
lia de ambitu. ff. de do. hoc iure. §. j. ⁊ no. ad. l. iul. de amb. l. j. Et
si rem pupilli. potest tutor emere palam ⁊ bona fide cuius etas
quid videat ignorat. ff. de iureiuran. qui iurasse. pari vel maio
ri ratione

ri ratione officialis emet publice palam ⁊ bona fide rem vni-
uersitatis vbi sunt multi sapientes ⁊ qui diligunt patriam suã
de quibus est verisimile ꝙ non permittunt eam decipi: ⁊ con-
tradicerent si deceptionem viderent licet de communibus pa-
rum quis curet: quia naturale vitium est ea negligi que perti-
nent ad commune. C. lib. x. quando ⁊ quibus quarta pars. l. ij.
quilibet enim diligit patriam suam ⁊ debet diligere plusq̄ pa-
trem. ff. de capt. l. postliminium. §. filius. Inde dicitur dulcissi-
ma cuilibet. ff. de lega. iij. qui habebat. in prin. propterea Ulpi.
cõmendat locum ⁊ patriam originis sue. ff. de cen. l. j. in princ.
nec refert sit magna vel parua terra originis. Nam nemo pa-
triam qz magna est amat sed quia sua est dicit Señ. ix epistola-
rum epistola clarissimum non videntur circunscripti quando
iure communi vtuntur. C. de in integ. restitu. l. fi. Iure commu-
ni vtuntur quando propter necessitatem in casibus licitis ven
duntur ⁊ pro bono eorum est: al's nullus accederet ad contra-
hendum cum eis. ff. de minori. qđ si minor. §. non semper. nam
vbi esset lesio restituerentur probata lesione. de iureiuran. nam
⁊ postea. §. si minor. ¶ Per hoc patet ꝙ officialis palam ⁊ bo-
na fide emet rez priuati sine autoritate college: quia ⁊ tutor po-
test rem ipsius pupilli cuius curam gerit publice ⁊ bona fide.
C. de contrahen. emptio. cum ipse. Ratio autem prohibitionis
ꝙ hec non possunt emere esse videtur: quia timetur impressio
in officiali vt cogeret eum terrendo ⁊ concutiendo. argumen.
C. quod met. cau. si per impressionem. ¶ Sed hoc videtur cessa
re quando publice cõtrahitur: tamen in occulto per se aut sup-
positam personã potuerit terrere vt publice contraheret. Ubi
vero coram iudice contrahitur presumetur ꝙ sine concussione:
quia nihil timere debuit: ⁊ non est verisimile ꝙ timere debue-
rit ideo potest probari contrarium. d. l. fina. quod met. cau. §.
de his qui per me. iudi. non appella. l. j. Unde bona fide publi-
ce satis esset: nam presumeretur bona fides eo quod publice:
cum regulariter presumatur bona fides. C. de euictio. l. pe. Do-
lus enim debet probari. ff. de probatio. quoties. §. qui dolo. nec
presumitur nisi in certis casibus qui sunt. ff. de administ. tuto.
tutor qui reperto. mandati. l. dolus. C. de dolo. l. dolum ex insi-
diis. ⁊ presumitur dolus propter fraudum consuetudinem. d.
l. defensionis. in fi. hec presumptio purgatur: quia publice con-
11 trahitur. ¶ † Probabitur ergo bona fides quomodo requisi-
tus pluries a venditore qui alij volebat vendere emit pro tan-
to quantum alius offerebat: vel quia fuit subhastata publice.
argumen. institu. sed ⁊ si pupillus. §. proscribere. vel aliis simi-
libus modis. Idem est si officialis emeret a magno viro sibi
subdito ratione iurisditionis de quo certum erat ꝙ eum si ti-
mebat non poterat timere nec habuerit causam vel negotium
coram eo dum fuit officialis nec aliquis de suis vbi cessat ratio
legis cessat legis prohibitio. ff. de republ. l. fi. §. quod ait. nec mi
nus attenditur ratio legis q̄ lex. ff. de fonte. l. j. ⁊ ratio plus q̄
factum querit. ff. de furt. l. verum. nisi in mere positiuis vt. s. di
citur. ⁊. ff. de leg. non omnium. Remanebit ergo hec lex. ⁊. C. de
contra. iu. l. j. cum similibus quando non publice contrahitur
etiam si haberetur inde rescriptum principis nisi tunc ꝓbaret
bonam fidem. Nam si publice et bona fide etiam sine rescripto
valet per predictam sententiam glosse que continet equitatem
ex quo enim post depositum officium non conqueritur vendi-
tor qui erat al's venditurus tantum dedit officialis quantum
dedisset quilibet alius publice ⁊ bona fide facta que sic publi-
ce facta presumuntur facta bona fide non infringuntur nec est
locus coniecture ꝙ fuerit oppressus quando constat de contra
rio. ff. de lega. iij. ille. §. j. probatio etiam tollit presumptionem.
dicta. l. filium.

¶ Qui successores teneantur.

1 ☞ Prelati non pure sed sub conditione dicuntur inuestire.
2 Prelatus successor inuestituram a predecessore incohatam cõ-
plere non tenetur.
3 Inuestitura facta de feudo quod alius tenet ab inuestiente est
inualida.
4 Ius suum an perdat quis per consensum proprium.
5 Missio in possessionem cum consensu tenẽtis quid operetur.
6 Donatio non presumitur vbi de iure suo remittendo non co-
gitatur.
7 Consensus in vnum quando preiudicet in alio.
8 Consensus confirmationi equiparatur: ⁊ consentiens quid
operetur.
9 Consentiens emptioni quid tribuere dicatur.
10 Confirmans dare dicitur.
11 Consensus domini in alienationem differt a legis ꝑmissione.
12 Prelati ⁊ clerici quibus personis feudum dare possint.
13 Prelatus inuestiens de feudo ab alio tento nondum aperto
an penitens possit inuestituram reuocare.
14 Inuestituram dicenti se reuocare quando credatur.
15 Lex non condentis se vtilitatem sed commune bonum concer-
nere debet.
16 Principis dicto simplici quando credatur.
17 Seneca vir optimus suo tempore iurecõsultorum doctissim⁹.
18 Principi mendoso non creditur: nam ⁊ eius domestici censen
tur impij.

Item. ¶ Dicit hoc capitulũ
qđ. j. qui successores te-
neantur. §. si quis inuestitus. si de feu
do controuersia fuerit. c. moribus. de
cleri. qui inuestitu. fecit. c. primo. ⁊
facit differentiam inter prelatos ec-
1 clesiasticos feu. † qđ tenetur ab eis cõ
cedentes alicui post mortem sine li-
beris vel heredibus eius qui tenet
tũc ac alios laicos. nã prelati si inue-
stiant non pure sed sub conditione vel die.
2 Eo tenore. ¶ † Subaudi quando Titius qui
nunc tenet moriatur sine herede si qui-
dem prelatus moriatur antequam Titius tenens ⁊ sic anteq̄
aperiatur feudum eidem prelato inuestitura hec ⁊ concessio
expirat ⁊ vacat: quia non tenebitur eam complere ⁊ confirma-
re prelatus successor qui non habet causam a precessore in pre-
latura eo ꝙ prelatus prelato non est heres: quia electione fit
non successione. viij. questione. j. apostolica. extra de institutio.
ad decorem. quantumcunq3 possit probari talis inuestitura
per pares curie aut breue testatum seu instrumentum excepto
si hic inuestitus consentiente Titio tenente fuisset inductus
in possessionem illius feudi viuente illo prelato qui inuestitu-
ram ⁊ concessionem hanc fecit: vbi vero ante hunc prelatum ⁊
eo viuo decessisset Titius tenens: quia iam in plenum domi-
nium ecclesie rediit feudum ⁊ ei apertum cum tam ipse prela-
tus qui fecit inuestituram q̄ eius successor cogetur eam habe-
re ratam: scilicet ⁊ complere ⁊ tradere quod promissum fuit il-
la subaudi actione quam notauimus in preambulis. s. in. vj.
questione. Et sic intelligendum est quod dicitur. j. quibus mo
dis feu. consti. potest. c. ij. ¶ At si laicus fecisset talem inuesti-
turam de eo feu. scilicet quod a se tenet Titius quando ⁊ si si-
ne herede obierit Titius: licet hic laicus decedat feu. nondum
sibi aperto hoc est eo mortuo viuo Titio tenente heres laici
cogetur eam implere: scilicet si Titius decesserit sine filio id est
3 herede legitimo. dicto. c. si quis inuestitus. ⁊ hoc dicit. ¶ † Cõ-
mune autem est prelato ⁊ laico ꝙ si pure inuestiant aliquem de
eo quod alius tenet ab eis non valet: vt dicitur in dictis con-
cordantiis. ¶ Sed quod dicit consentiente an idem est si in clã
destinam possessionem inductus fuit per cõcedentem. quod vi
detur: quia ⁊ tunc acquiritur dominium ſm Azonẽ. ff. de fun-
do dota. si fundum. dic ꝙ non: quia odiosum est ius istius ca-
pituli ⁊ similium. nam cum iure inhibetur concessio de re vi-
uentis: de qua premature agitur. ff. de vulgari ⁊ pupillari sub-
stitutio. l. ij. §. interdum. ideo pactum de futura successione nõ
valet sine voluntate eius de cuius successione agitur in qua de-
bet perseuerare dum viuit. tristissimi quidem euentus solent
inde peruenire. C. de pactis. l. fina. captatur enim mors alteri⁹.
⁊ licet nullum ius haberet ibi anteq̄ esset delata: sed hic conce-
dens habebat directum dominium non concessit hic ius suũ
domin⁹ nec inuestiuit eum de directo dominio: sed de eo quod
Titius habebat si post mortem eius deuenerit ad dominium
suum: ⁊ ideo debet consentire ille tenens vt ius acquiratur illi
cui illud ius dabatur. In rebus enim alienis sine volũtate ei⁹
ad quem pertinet non potest quicq̄ fieri. dicta. l. fin. de pactis.
in fine. at in. l. si fundum. dominium totum rei erat vendentis
quod dat emptori tenens nullum ius habebat quia iniuste te-
nebat: sed quia de subtilitate iuris dominium sine traditio-
ne non transfertur regulariter. C. de pactis. traditionibus. Id
circo si inducit clam in possessionem transit dominium: nec te-
nens aliquid perdit propterea: nam non destituitur propter-
4 ea possessione quam habet. ¶ † Item an per huiusmodi con-
sensum tenens perdat ius suum: quo videtur. ff. quibus mod.
pignus vel hypotheca soluitur. si debitor. §. C. de distractio. pi-
gno. l. ij. in fine. ⁊. ff. de donationibus inter virum ⁊ vxorem. ser
uus communis. in fine. Et videtur expressum. j. titu. ij. quibus
modis feudum amittatur. §. preterea. De eo qui consensit ali-
um inuestiri sed induci alium in possessione: vt hic est plus q̄
inuestiri. ¶ Item qui vendit rem alienam domino consentien
te vt hic est: alienabitur enim seu cõcedebatur vtile quod tenẽs
habebat non petet dominus consentiens de cetero precium

nisi consenserit ideo vt haberet precium.ff.de le.j.si fundum pro
fideicom.§.j.⁊.l.nihil.§.j.de lega.ij.codici.§.j.¶†Circa hoc pri
mo est attendendum quid operatur hic in possessionem missio
cum consensu tenentis.Operatur autem hic quia ea facta pre‑
mortuo prelato inuestituram faciente anteꝗ̄ titius tenens suc‑
cessor:prelatus tenetur complere eam cum aliter non teneretur
vt in prin.c.dicitur quasi infeudatio rei quam nō tenebat infeu
dans non remāserit in finibus promissionis seu ꝓmissio in fini
bus inuestiture verbalis per quam etiā in re quā teneret infeu‑
dans nec dominium nec possessio queritur extra de preben. pro
illorum.licet non sit aliud ꝗ̄ pos.inuestitura.ī.quid sit inuest.in
prin.⁊ ibi plene dicetur.Ultra ergo procedendo ⁊ in possessio‑
nem inducto inuestito modo predicto de ꝯsensu tenentis acqui
ritur hoc ius sicut in clandestina possessione tradita acquiritur
ius vtile.s.dominium.quod sine illa inductione clandestina nō
fuisset quesitum vt dicta.l.si fundus.Et hoc patet ex regula que
ponitur in principio ca.⁊ ex exceptione que ponitur in versu ni
si ⁊c.tale nisi est de confirmatione capi.ī.qui suc.tene.vbi hoc ni
si ⁊c.exceptio est eiusdem generis cuius est regula ⁊a dictis regu
le fit exceptio vt iam dictum est ⁊ patet.ff.de ferijs.l.j.§.excipiun
tur ⁊ si lego titio omnes seruos meos exceptis his quos gaio le
gaui non intelligitur de predijs sed de seruis a quibus fit exce‑
ptio quando aliud vel plus in exceptione ponitur ꝗ̄ in dicto a
quo fit exceptio non est bona exceptio dicit glossa.⁊ patet ex lite
r[illegible].quando lic.ab emptio.di.l.j.in fine.Inde dicitur quod ex
ceptio est in auxilium regule in aut.de non alienan.§.vt autem
quia in alijs quam exceptuatis regula firma permanet.exceptio
vitiat regulam.s.in casu exceptionis.ff.de regu.iuris.l.j.⁊ quod
ibi dixit placen.exceptionem esse de regula non reprobatur ideo
quod exceptio non sit eiusdem generis ⁊ de eodem de quo est re
gula.sed quia dicebat omnes regulas esse veras licet habeant ex
ceptionem.sunt autem extra regulam exceptiones quia quod re
gula affirmat exceptio negat ⁊ econtra ⁊ omnes regule sunt fal‑
se exceptiones habentes nam perdunt officiū suum in exceptua
tis.hoc patet in verbo nisi quod hic ponitur.nam excipit a ver‑
bo negatiuo quod fuit vt non teneatur successor confirmare tūc
nisi affirmat in eo quod excipitur sic.ff.de fer.si feriatis.de cust.
re.l.ij.§.fina.econtra si dictum affirmaret nisi quod excipit nega
ret in exceptuato probatur.ff.de regu.iur.quo.tutela.in princ.⁊
de diuer.⁊ temp.prescriptio.de accessionibus .in fine.§.Titius
ergo tenens consentit hunc mitti in possessionem vt queratur
missio hoc ius quod si predecedat inuestiens isti titio tenēti suc
cessor inuestientis teneatur confirmare.secus si permitteret illi
tradi possessionem vt dimittat ei ius suum vt in.§.preterea.imo
hic non dabatur ius tenentis dum viuit.Sed si mortuus sit si‑
ne herede adhuc consentit eum in possessionē induci.Unde non
est in aliquo contra.§.preterea.⁊ ideo nullum debet sibi detrimē
tum contingere.ī.de feu.dato invicem leg.commis.c.ij.ex his pa
tet solutio questionis.nam non consentiebat nisi ad effectū pre‑
dictum vt successor teneret vt illam inuestituram complere ⁊ cō‑
firmare inuestitore decedente ante tenentem non autem consen
sit vt ius suum remitteret.Iniquum est ergo perimi incogitatū
ff.de transactio.qui cum tuto.de except.rei iudi.si ex testamento
Consensus huius titij ad multa posset fieri.⁊ ad id quod dictū
est ⁊ ad hoc vt ius suum remittat.at vbi propter plura debet cō
sentire si propter vnum tantum consentitur remanet ius in alio
si non sit annexum.extra de electio.cum inter.§.fina.vbi consen‑
tit sicut Rex Sicilie ⁊ sicut Papa.⁊ argu.ff.de no.oper.nun.de
pupillo.§.si in pluribus.ad turpil.l.j.§.si plura.quando etiam
duo actus diuersi concurrunt in vna persona et non connexi si
fiat vnus non fiat alius.imo oportet post alium fieri extra de ele
ctio.capitulo cum inter canonicos.vbi eligebat vt arbiter is q
debebat confirmare quia per hoc nō confirmat.imo ⁊ post opor
tet eum confirmare.Duo etiam iura distincta in eadem persona
concurrentia sic habentur ac si essent in diuersis personis.ff.de
his quib.vt indig.tutorem.de in ius vocan.quesitum.de admi‑
nistratio.tuto.cum quedam.In contrarijs non erat necessarius
consensus nisi ad vnum tantum.⁊ sic in eo in quo potest valere
⁊ non in alio consensus extenditur:quia consensus debet aliqd
operari.ff.de lega.j.si quando.ad municip.l.j.in fine.Nisi ex ver
bis consensus vel alias constaret quid actum esset illud primo in
spiciendum esset.ff.de regu.iur.semper.facti ergo est questio pro
pter quid consenserit.dicitur in simili.ff.quibus modis pignus
6 vel hypo.sol.sicut.§.si debitor.versi.sed si promiserit.†In dubio
non debemus presumere donationem si de remittendo iuri suo
non cogitauit.C.de donatio.nec ignorans debet probari eū de
hoc cogitasse.vt in.l.qui cum tuto.ibi de quo cog.non docetur.
nam ei qui dicit ⁊c.ff.de probatio.ei qui.non enim presumitur
quis ius suū iactare.ff.de probatio.cum de indebito.§.j. Item
non presumitur donatio nisi in certis casibus.ff.manda.si vero
non remunerandi.§.idem papinianus.de ꝓba.ꝑcula remittere
donare est.ff.de condictione ob causam.si mulier.ad legem falci‑
diam.querebatur.Ex premissis apparet quid est de questione
agitata inter magnos iuris peritos. Rex dn̄s feudi consen‑
sit alienationi quam feudatarius suus non habens liberos fecit
in titium de feud.deinde moritur venditor sine herede legitimo
an reuocabit dominus feud.ab emptore titio sicut reuocaretur
a venditore.tunc enim si non alienasset esset domino feud.aper‑
tum.Et videtur quod possit reuocari:quia dominus feu.vide‑
tur concessisse.ideo vt contractus alienationis valeat nec pro‑
pterea feud.perdat alienator quod esset si dominus non consen
sisset:vt.ī.de vasal.qui contra constitutionem Lotharij.capitu‑
lo primo ⁊ in constitutio.rega.imperialem. in princip.vel ideo
scdm̄ ꝯstitutionē regaliū vt ipse idē alienator non reuocaret:nō
autem consensit ideo vt si alienator decederet sine herede legiti‑
mo feudum remaneret apud receptorem.⁊ sic eo modo quo feu
dum esset apud venditorem si non alienasset erit apud empto‑
rem.ī.de lege corradi.§.profecto quia non potuit plus transfer‑
re quam ipse habuit de acquirendo rerum do.traditio. prima
questione.vij.diabertum.ad vitam debebat tenere ex quo here‑
dem non habebat.nam quando posset sine domini consensu feu
dum alienare in tantum tempus tenebit acceptor quantum de‑
beret esse apud alienatorem si non alienasset ⁊ hoc est quod dici
tur resoluto iure datoris resoluitur ius acceptoris.ī.capitulo.j.
§.si quis de manso.⁊.§.fina.etiam in titu.sequenti.§.rursus pro
quo est.ff.de pigno.l.lex vectigali.C.si pignus pigno.detur.l.pri
ma.primo responso cum similibus sed hic est quando lex dat au
toritatem alienandi.idem erit quando dominus per suum con
sensum equiparantur lex ⁊ contrahens.C.de fideicom.l.fina. et
argumento.C.de rebus alienis non. aut.sancimus.vbi equipa‑
rantur prohibitio legis ⁊ contrahentium.Et videtur expressū
extra de don.inter virum ⁊ vxorem .nuper.vbi dando in dotem
quantum ipse debebat tenere non indigebat consensu domini
quia ⁊ si feud.non possit alienari potest in dotem dari eo modo
quo ipse habet extra de feud.capitulo.ij.in glo.sicut olim medie
tatem feud.poterat sine consensu domini alienare.⁊ idem con‑
tingit vt dictum est per.§.rursum.⁊ licet loquatur capitulū nu
per.in dona.propter nupt.glossa capitulo secundo de feu.addu
cit illud in dote vt sicut in donatio.propter nup.dando non in‑
diget consensu dando eo modo quo ipse habet sicut in dote pro
pter omnimodam similitudinem dotis ⁊ donationis que pari
bus passibus ambulant.C.de donatio.ante nuptias.l.finali. in
princip.⁊ circa fi.in capitulo nuper.si consentiat dominus non
potest aliquid operari suus consensus nisi vt post mortem tales
feudatarij debent habere ad vitam habeat is in quem alienat
quia alienatio facta in tempore quo tenere debeat in dotem.scz
non erat necessarium dominum consentire iure isto dari possit
in dotem si aliud non haberet feudatarius ⁊ si daret inestimatū
⁊ pactum non faceret de lucrando vt dicetur.ī.quali. olim feu.
7 po.ali.§.donare.†Sed si propter duo esset necessarius cōsensus
ad vnum consensisse non sufficit vt predictum est.Hic vero ap‑
parebit ex verbis consensus quia si petitum fuit vt dominus cō
sentiret non obstante quod feudum alienari non potest ⁊ sic est
consensum dominus in expresso tantum sibi preiudicat non in
alio.ff.de pactis.si vnus.§.ante omnia.C.ad velleia.iubemꝰ.pro
quo accipe generalia glosse posite.ī.de cap.qui cur.vendidit. in
fine etiam.si tunc generaliter consentiret quia videtur responde
re ad petita.ff.de iur.regulis actio. si sine.§.qui integra.talia
quidem sunt subiecta qualia predicata demonstrant eo quod se
paratorum separata debet esse ratio.C.de dona. inter virum et
vxorem.si maritus.Sed si simpliciter fuit petitum vt consenti‑
ret alienationi ⁊ simpliciter consensit videtur consensum in om
nem casum argumentum.ff.de fide.si quis pro eo.§.si minimos
sic si simpliciter consensit alienationi videtur ius remitti vasal‑
lagij ⁊ seruitium si non dicit saluo iure seruitij ⁊ vasallagij. de
quo dicicur.ī.que sit ca.pa.§.sed nec iustior. Sed si generaliter
fuerit petitum ⁊ simpliciter ⁊ dominus specialiter consensit de
clarando quod non obstet quod alieno sine domini consensu
non valet tunc secus quia taxauit ⁊ limitauit quod concessit et
tenorem dedit consensui argumentum.ff.de sup.lega.legata. in
principio.de fundo instructo.quesitum.circa fi.pro quo est com
munis distinctio de transactione generali ⁊ petitione speciali.
C.de iudic.l.ij.de transactio.si de certa. Hoc maxime si consen‑
tiēs dominus non ignorabat vendentem non habere liberos ⁊
emptorem habere vt tunc videatur ex certa scientia consensisse.
ff.de excusationi.tutorum.sed ⁊ hoc posset enim etiam princeps
in facto decipi.C.de his qui a non domino. lege fina.In dubijs
locutionibus fit interpretatio contra loquentes .digestis de
contrahenda emptione.labeo.⁊ lege si in emptione.in princi‑
pio:quia valebit in eum casum qui ex verbis potest concipi.
ff.de libe.

ff.de libe.⁊ po.gallus.in prin.⁊ videt expressum.j.de eo q finem fe.agn.c.j.vbi refutator succedit ei cui refutauit:qz fuit pactum personale in personam eius cui refutauit ⁊ suorum heredum secus si fuisset realis vt ibi in glos.vide que sibi sunt dicta de aliena.feu.pac.c.j.⁊ q̃ dicta sunt de patruo an succedat nepoti.j.im
8 perator Lotha.c.j.¶†Alij dicunt non irrationabiliter ⁊ forte melius ꝙ qz hic consensus domini est confirmatio contractus ⁊ emptio que erat sine eo inualida:imo deperdebat feud.sine ea vel reuocabat per consti.reg.ipse cõsentiens ⁊ confirmans videt donare feu.emptori.ar.ff.de ver.sig.l.obuenire.⁊ si ipse videt donare donauit emptori confirmando ⁊ donando confirmauit ꝓ se ⁊ heredibus suis qz sic videt datum.⁊ si non exprimatur.s.in prima rubrica.§.cum vero.⁊ ar.ff.de proba.si pactū.Intellexisse videt hic donator ⁊ cõfirmator.⁊ sicut ius intelligit.hic est qḋ dicitur ciuili modo verba intelligantur.ff.de seruitu.si cui.de ritu nup.quāꝗ.Hoc ergo ꝙ confirmaretur seu daretur pro se ⁊ filijs non fuit necessarium exprimi:qz iura volunt etiam si nõ dicatur.d.§.cum vero.⁊.§.seq.qḋ intelligitur nõ dz exprimi.C.de fide.l.iij.in fi.Nam si aliud voluisset consentiens ⁊ concedens.s.vt haberet eo iure ⁊ modo quo venditor expressisset nõ expressit: ergo omisit.C.de cadu.tol.§.pe.Sed cõcedere emptori ꝙ est per talem consensum ⁊ per consequens descendentibus plus est vel tantũdem ꝗtum vt emptori habeat post mortem venditoris sine liberis non refert qd ex equipollẽt.fiat.ff.ad tre.taliter.§.j.qñ
9 dies lega.ce.l.si ita esset.C.de insti.⁊ substi.si mater.¶†Multo magis qñ exprimitur vt consentio vt possis emere pro te ⁊ filijs tuis vel similia.nam abundans cautela non nocet. C. de testa. cum similibꝰ.Et hoc dummodo non consensit ad vnum casum tantum hoc expresso vel per equipollentia verba vt si dixi cõsentio vt habeas eo iure quo hz vẽditor.nam ibi ꝓhibuerit in alijs casibus videtur in omnibus permisisse ratione premissa.⁊ ar.ex quib.cau.ma.necnon.§.qḋ ait ꝓhibitum.s.expresse vel tacite vt quando ad vnũ casum tm̃ ꝙ verba consensus ⁊ cõfirmatiões maxime exemplificabunt.ar.ff.de transac.de his vel reseruauit sibi in alijs ius sicut hodie fiunt in regno tales concessiones consensus ⁊ confirmationis qz dicitur in fine rescripti cõfirmatorij de huiusmodi cõsensu iuribus alijs curie nostre saluis.pro quo est d.l.si debitor.§.si in venditione.tunc.s.est hoc verum nisi aliud fuisset expressum per qḋ aliud videretur.s.nõ reseruare in eo qḋ concessit.alias videt concessisse.s.pro se ⁊ liberis suis ex quo habetur ac si ipse concessisset confirmando ⁊ reseruando modo predicto videtur reseruare alia ꝗ donata ⁊ ea que insunt confirmationi ⁊ donationi per generalitatem reseruantem alia iura.Nã
10 generi per speciez derogatur.ff.de penis.sancimus.¶†Et hoc verius qz qui confirmat dat.ff.de ver.sig.l.obuenire.per ea q̃ notantur in gl.insti.de tutelis.§.fi.Expresse quidez dr.j.de ali.feu.c.j.§.⁊ sic clientulus.ver.si vero.nec potest cauillari vt sic dictum per se non continuatum ad superius dictum:qz ponere sicut iacet vt alienatio sit stabilis qñ dominus consensit hoc est indubitabile sed dz continuari vt feudo aperto domino qñ vas.aliquis moritur sine legitimo herede qui est filius vel descendens mas. vt in anteriori dictũ erat si dominus consentit erit stabile apud receptorem nam consensus domini interpositus facit perpetuo valere alienationem in recipiẽte ⁊ legitimis heredibus.Ponit eñ aduersatiue si vero ⁊c.per qḋ non incipit casum diuersum sz continuat qḋ dixit aduersando de consensu domini.Item qz dicit de medietate in qua non erat necessarius consensus tempore
11 illius.c.⁊ adde hic que notauimus.d.§.j.j.de ali.feu.¶†Predicta vero reseruatio videtur necessaria ar.vij.q.j.põtifices.xxiij.di.presbyteri.per que pz respõsio ad primas rationes.⁊ ꝙ aliud est qñ dominus expresse consentit:qñ dominus videtur consentire ꝓ acceptatore ⁊ liberis suis:nisi aliud exprimat vel reseruet Aliud qñ lex permittit alienationem sine cõsensu domini.vt in §.rursus.⁊ in.c.nuper.qz lex de alieno concedit.⁊ sic sufficit emptori in paucis subueniri sibi per.l.prouisionem.ar.C.de nego.gest.tutori.⁊ si grauauit dominum in vno permittendo sine suo consensu alienare non debuit grauare in alio imo releuare.ff.de iureiu.qui cum.j.de feu.ali.§.inde.qz nec videtur grauare velle in alio ꝗ in eo de quo agitur.qñ specialia concedit lex concessuz vni non concedit alij.v.di.ad eius vero circa fi.eadem ratione cõcessum de vna re non concessit de alia.at qui consensit de suo cõsentit non de alio qui est moderator prout vult in re sua.C.man. in re potuit moderari exprimẽdo non expressit.videtur dare pro emptore ⁊ liberis.adde qḋ notatum est.j.que sit cã prima benefi.amit.§.sed nec iustior.nec aliud est contrarium istis ibi diximꝰ. Hec diuersitatis ratio satis probatur in glos.j.imperator loth.eugenio pape.c.si quis miles.vbi qui diuidit feu.cum fratre lex ⁊ diuisio dant partem cuilibet non desinit per hoc esse paternuz feu.Sz si frater refutaret vt de nouo inuestiret ille cui cessit feu. in partem iam non erit paternum qz obstabit sibi factum suuz ⁊ consensus proprius vt in concordantijs positis ibi in glossa. Quid si consentiret dominus mortuo alienatore.Dicyt diximꝰ

12 j.in consti.imperialem.§.j.†Item attende ꝙ hic dicit glo.ꝙ prelati ⁊ clerici possunt dare feu.non tamen cognatis.de sac.san.eccle.aut.quibuscunꝗ modis.Quis hodie his magis ꝗ alijs concedant.no.in glo.j.si de inuesti.feu.inter do.⁊ vas.oritur.c.j.in fi.⁊ glos.iuris ciuilis in hoc resistent ꝙ economus eo ꝙ administrat prohibetur pro se ⁊ cognatis sicut cuilibet alij in officio cõstituto.ff.de contrahen.emp.non licet.⁊ plene diximus.s.titu.j. Prelato vero non administranti permittitur.Unde si in ecclesia non sit economus sed ipse idem prelatus vel rector administret prohibebitur eadem ratione qua ⁊ economus.Alij clerici ecclesie non administrantes non prohibentur cum voluntate episcopi ⁊ economi in aut.de san.epi.§.si autem.Et isti tales clerici ement pro se ⁊ cognatis multo fortius ex quo pro se:prohibentur tamen vendere ⁊ alienare quibusdam personis.s.hereticis ꝼm vnum intellectum ꝼm aliuz economo pro se ⁊ suis.Si dicatur ꝙ hereticis iam de economo ⁊ eius cognatis erit correctũ qz ille.§.de san.epi.si posterior corrigit precedentem.§.economꝰ qui est de alie.⁊ emphy.Uel distinguitur aut in vtilitatem ecclesie ⁊ cum consensu prelati ⁊ sic omnes admittuntur etiam economus si palam vt diximus.s.ti.j.aut sine hac solennitate ⁊ tũc remaneret prohibitio in economo ⁊ cognatis imo tunc etiã in alijs non valent.Propterea hodie credimus ꝙ economo ⁊ quibuscunꝗ sufficiat contrahere cum consensu episcopi ⁊ aliorum ordinatorum ad consentiendum ꝼm precepta canonum dũmodo vtiliter fiat pro ecclesia.extra de reb.ec.non alie.nulli.xij.q.ij. sine exceptione sufficit fieri contractum de reb.ec. iuxta statuta canonum que ponuntur per Ho.in sum.de reb.ecc.non ali.§.q̃ res.⁊ per totum ti.Statuta imperatorum ⁊ laicoruz etiam scripta in decreto non seruantur in alienatione rerum ecclesie licet sint bona nisi ecclesia specialiter approbet sicut per Bar.⁊ Inn. in.c.dudum.de reb.eccl.non alie.dicitur de solennitate aut.hoc ius porrectum.que non ali.rerum ecclesie nec ideo minus valẽt qz illa solennitas non est seruata si in vtilitate ecclesie facta fuerit posita autem est in decreto ad ostendendum quãtam diligẽtiam habuit imperator de reb.ecclesie non qḋ ꝼm eã fieri debeat in canone diceretur expresse.non enim habent laici principes potestatẽ quomodolibet decernere vel statuere de rebꝰ ecclesie quorum solis sacerdotibꝰ disponendi a deo cura commissa docetur xcvj.di.bene quidem.in fi.⁊ per totum.c.Ad hoc est ratio Host. in.§.que sit forma.e.ti.ꝙ antiquitus res ecclesie erant tenues id magna diligentia adhibeatur in alienatione earum.Hodie cũ sint augmentate sufficit fieri cum solennitate.c.sine exceptione. Eadem ratione ille sole persone debent prohiberi que a canone sunt prohibite non a legibus imperatorum qui si non habẽt potestatem circa solennitatem alienandi non habebunt circa ꝓhibẽdum certas personas vbi eadem ratio ibi ius.C.ad.l.fal.l.si.⁊ ratio diuersitatis reddi non posset.ergo idem ius.ff.de ver.ob. a titio.Ubi vero concordat lex imperatoris cum canone potest allegari in causis ⁊ reb.ec.sicut diximus prima rubrica de infeudatiõe que fit a persona ecclesiastica:si alias facta est etiam si nõ esset inducta consuetudo infeudandi rem illam qz canon nõ exigit consuetudinem extra de feu.c.ij.⁊ hoc idem dicitur.j.de cle
13 rico qui inuesti.fe.c.j.†Sed nunquid hic prelatus inuestiens de eo ꝙ alius tenet vt hic dicitur nondũ ei feudo aperto possit penitere ⁊ inuestituram huiusmodi reuocare.Idez queritur in laico ⁊ eius herede si anteꝗ feu.aperiatur inuestiente mortuo successor reuocet.⁊ videtur qḋ sic.nam hoc ius est odiosum propter votum captande mortis alterius vt.s.tactum est.⁊.C.de pact.l.
a fi.ꝗtũ periculum[a] sit illis quorum mors expectatur ab experto intelleximꝰ qz inclytus rex Sicilie frequenter vtebatur hoc.c.et c.moribus.si de feu.con.fue.Tales mores non sunt sicut illi qui ponuntur.ff.de vul.⁊ pu.sub.l.ij.in princ.illi prouident minori etati isti tristissimos pariunt euentus.d.l.fin.de pac.⁊ cum ista iura dicuntur vsus feu.⁊ vsus isti sunt praui potius deberent cẽseri corruptela ⁊ non seruari tanꝗ ratione carentes vt.s.habitum est.Nec valent promissiones tales extra de conces.pre.c.ij.⁊ c.relatum.⁊.c.ex tenore.In malo ⁊ in male promissis iuramẽtum non est seruandum.xij.q.iiij.in malis.⁊.c.se.quando quid est ipso iure nullum ipse idem reuocare qui facit.C.de li.cau.l.j. de agri.⁊ censi.queadmodum.ff.de ado.post mortem de successore etiam eius qui reuocat dicitur li.vj.de rescrip.Quis.Idem videtur ꝙ non precise teneatur ad dãdum feu.aperto sed ad interesse.ff.de re iu.si quis ab alio in fi.de ac.⁊ emp.l.j.in princ.hoc vltimum non esset si reuocare non potest qz precise teneretur vt dixi.s.in preambulis.in.vj.q.⁊ dicitur in ti.se.in prin.in gloss.⁊ j.de noua fideli.forma.c.j.in fi.Unde dic ꝙ non reuocent predicti nec peniteant.Nam hec promissio ⁊ inuestitura valida est:qz fulcitur hodie iure feudorum quod testificatur sic esse in vsu.dicto c.moribus.⁊ ideo nec malum nec male ꝓmissum est quod sit legis autoritate ⁊ sic iure si iure iuste si iuste hñ.xiiij.q.iiij.qd dicã: Prebende vacature frequentius petebantur.⁊ ideo ad illũ frequentiam importunam de qua dicitur.C.de peti.bono.subla.l.

Additio
a ¶Quãtũ periculũ ⁊c.adde ꝙ conuentio de futura successiõe qz est ꝯ bonos mores nullius est momẽti.l.ex eo.C.de inutil.stip.C.de pac.l.lz ꝑ Saly.in.l.pcm̃ ꝙ dotali.C.õ pac.⁊ ibidẽ ꝑ paul.de ca.sz meliꝰ ꝑ eũdẽ in.l.pactuz. C.de colla.ꝑ do.de scõ ge.in.c.Quis.de pac.li.vj.nec validat ẽt iuramento qz ẽ ꝯ bonos mores vide alex.i cõsi.xxviij.in.iij.vo.qḋ inci.ponderatis verbis instru incti.bar.ad hoz.

j.qui po.in pig.l.assid. in princi.processit inbibitio concilij lateranensis de concessione prebendarum.c.secundo.argumen. ff. de leg.l.nam ad ea.Feuda non sic nam non passim omnibus. non enim feminis non clericis et qui arma bellica deponunt non mansis non debilitatis.¶ Comparantur quidem militijs in autentica de non exi.§.omnis autem miles non quilibet sit ⁊ non quilibet eligitur nam de mille vnus.Uel a malo quod susti net pro bono communi ⁊ publico.ff.de mili.testamen.l.prima in fine.quantum ad quedam odiosum est vt.s.not.est.Sed per promissiones tales alliciuntur militantes et militari ad expeditionem pro republica nec preiudicat iuri alterius.⁊ si tristes sequentur euentus dicetur cum augmento. xxxiiij. questione quinta.de occidendis.quod preter intentionem ⁊ voluntatem dominorum cōcedentium si eueniant hec sinistra non est quod eis imputetur alioquin ⁊c.vt ibi ponuntur exempla.Item quilibet disponit de rebus suis prout vult.C.manda.in feu.etiam de futuris paciscimur ⁊ ea pacto renunciamus.C.de pact.l.j.licet sola repudiatio sine pacto non sufficit.ff.de lega.ij.si ita scriptum.§.sed si sub conditione.de succes. edi .l.j.§.decretal.Uendimus iure futura.ff.de contrahenda emptione.nec emptio.et simpliciter obligando bona intelliguntur etiam futura.C.que res pigno.obl.pos.l.fina.sicut cum contrahit societas de rebus ex bonis ⁊ ius futurum intelligitur.ff.pro socio.l.iij.⁊.l.si socij vniuersorum.Et quando eueniunt illa erant futura cum contrahebatur trahitur retro vt videantur tempore contractus extitisse.d.l.nec emptio.⁊ de periculis ⁊ cōmo.rei vendi.quod si pendente.§.fina.qui potio.in pigno.habe.l.potior.in princi. Unde ⁊ hic feu.aperto videtur tunc concessum quando inuestitura facta fuit.argumen.ff.de diuer.⁊ tempo.prescrip.de accessionibus.in fi.sicut in.l.aqui.videtur accidere tunc cum vulnerat.ff.ad.l.aqui. hinc.§.j.⁊.l.ait.in princi.¶ Prelatus ergo non reuocabit ex quo semel consensit.argumen.C.de actio.⁊ oblig.sicut.sicut nec laicus nec laici heres successor prelati sic quia non tenetur cum non habeat causam a predecessore sed ex electione.Imperator vel rex promittens taliter et inuestiens non reuocabit.Non enim est proprium imperialis maiestatis auferre concessa. in autentica de deferen.§.j.et hic sine causa.In.c. quamuis ex causa reuocate sint ille vacature.Sed et ipse idem reuocaret elicita per importunitatem nedum vbi non erat ius quesitum vt in.c.quamuis.imo ⁊ si quesitum iam esset vt vidimus in domino Innocen. iiij. qui multa concessit in regno Sicilie post mortem domini Federici imperatoris ⁊ post reuocauit dicens:quod non poterat aliud licet sit mali exempli.Cuius quidem rei prohibetur petitio eiusdem facta concessio non valet:de quo no.d.l.j.de pe.bo.sub.viij.q.j.audaciter.extra de rescrip.si quando.Et hoc si constaret quod per importunitatem.

14 †Sed nunquid stabitur soli dicto reuocantis dicentis se reuocare quod per importunitatem fuit elicitum non videtur quia vbi de proprio commodo eius agitur qui reuocat quomodo testificatur in suo officio.C.de testa.omnibus.etiam si inde legem cōderet sicut imperator Federicus in curia capuana de qua dic

15 vt diximus.j.de cap.qui cur.ven.in fi.† Lex non debet condi et conscribi ad vtilitatem condentis sed pro communi bono. iiij. di.erit.Secus vbi princeps testificatur factum aliorum suā nō tangens vtilitatem de his que corā eo facta sunt vel de his que sibi sunt damnosa.ff.de re.iur.neratius.tūc plus videretur prin

a cipi quam vni notario[a] cui creditor.C.de fal.si quis decurio.vel non minus principi quam presidi.C.quando decreto opus non est.l.ij.et diximus in simili.j.de con. feu.apud pares terminā. ca.j.in fine.Hac ratione licet vni non credatur excipitur autoritas pape.extra de testibus.cum a nobis. Tunc posset dici esse crimen sacrilegij non credere principi.C.de crimi.sacrileg.l.secūda.que potius debet intelligi secundum vnum intellectū glos. ibi quando princeps agit ea que ad ipsum pertinent sicut creare magistratus.Ista ratione de omnibus que ad proprium suū commodum nō spectāt in quibus specialiter diffiniendo generaliter sancit.vel si specialiter in vno negotio quid cognitionaliter facit lex generalis erit.C.de leg.l.finali. reuocare alienata de imperio per se vel alium ⁊ dicere quod ob importunitatem sunt elicita ad officium suum pertinet sicut de his quē pertinent ad iudicem .ff. de regulis iuris. factum iudice maxime alienata illa de quibus dicitur extra de iureiurand. intellecto.

16 †Potest dici quod quia princeps multos habet in suo consilio peritos.C.de testamen.omniū.⁊ ideo dicitur phylosophie plenus.C.ad sille.l.penul.Raro enim inuenitur princeps iurista. quod si princeps prehabita deliberatione cum suo consilio dicat aliqua elicita per importunitatem credatur donec probetur contrarium quasi non ipse solus sed ⁊ sui consiliarij hoc testentur.Ideo statur dicto pape.in.c.cum a nobis. quia habet subscriptionem cardinaliū.xij.q.ij.cum redēptioni.adde que dicta sunt.j.q̄ sit pri.cā.§.sed nec alia.circa finem.§.Consueuit bonus princeps esse consiliarius:⁊ illa habent effectum que geruntur cōsilio.C.de repu.dubiū.maxime quando legē condit.C.de leg. humanū.tunc non testificatur sibi soli sed reipublice cum princeps ⁊ respublica idem sint.ff.de bono.posses.non est ambiguū. Est princeps in republica sicut caput ⁊ respublica in eo sicut in capite.vt dicitur de prelato in ecclesia ⁊ ecclesia in prelato.vij.q. j.scire.extra de verbo.sig.cum clerici.⁊ colligitur ex verbis Sene

17 ce primo de cle.secunda char.†Sene.fuit optimus iurisconsultꝰ suo tempore factum est subtile senatuscon.treb.ff.ad treb.l.j.in princi.Et patet ex operibus suis vbi optime differit qñ incidit materia legalis.presumptio tñ talis cedit vere probationi in cōtrarium si erit.ff.qd me.cau.l.si.in prin.†Si autem sine consilio consueuit princeps agenda facere ⁊ sine consilij deliberatione hoc dixit.non sit hec presumptio pro suo dicto.nam testificatur sibi ⁊ proprie voluntati sue.Inde non irrogatur infamia ex dicto seu pronunciatione iudicis non cognita causa ⁊ indeliberate dicentis.ff.de his qui no.infa.quid ergo.§.quantum.⁊ ibi in glo.ideo dicitur.xxiij.q.j.quid culpatur.quod autoritas ⁊ consilium suscipiendi belli apud principem est consilium.s.non suuz tātum:q2 non debet inniti prudentie sue nec esse sapiēs apud semetipsum de hoc dicetur.j.hic finitur lex.c.j.Item si princeps consueuit esse mendosus hic omnes ministros habet impios. prouer.xiij.q2 s̄m iudicem populi sic ⁊ ministri eius.eccle.xj.arguendo a solito.ff.de vsu.qui semis.de pig.act.vniuersorum. licet autem non habeat superiorem princeps coram quo hec proponat subditus in defectu iudicis erit ipse sibi ius dicens vt.s. habitum est.Rex non habet superiorem qui sua facta dijudicet dicit glo.super illud psal.Tibi soli peccaui.Item in foro cōsciētie apud deum hic subditus non obedit soli principi de necessitate nisi propter vitandum scandalum vt sancti dicunt.Et ad hoc p̄sunt ista scire.Hic ⁊ plura disseruimus plene in questiōe de curia capuana an potuit fieri de iure de qua dictum est.j.de ca.qui cur.ven.Item quantum ad vacaturas in.c.q̄uis.nō erat quesitum ius.alias etiam si gratia non valuisset de vacatura facta videtur q teneret receptio ⁊ prebende collatio.extra de concess.preben.cum super.⁊.c.ex tenore.⁊.c.constitutus.⁊ ibi de hoc Item vnus imperator alij non ponit legem.vt in.l.digna.⁊ q2 nō habet causam a predecessore imperator q2 per electionem est sicut prelatura.extra de elec.venerabilis.⁊.xciij.di.legimus.feudo non aperto decedente imperatore qui sic inuestiret de eo qd alius tenet successor non cogetur implere arg.contra q2 contractus imperialis vicem legis obtinet.C.de dona.inter vi.⁊ vxo. l.pe.hoc qualiter intelligitur vide.j.quid sit inuesti.in prin.Itē in feu.paterno quod est ex pacto ⁊ prouidentia ad quod filij veniunt etiam non heredes patris.s.in rubri.prima.§.hic quoq3. in glos.j.an agna.repu.here.c.j.non cogentur filij non heredes implere quod pater sic inuestiuit de illo feud.paterno.loquitur enim hic de feu.hereditario in quo filius non heres non veniret hic filius aut heres oporteret seruare que pater fecit ⁊ promisit cum habeat emolumentum habeat ⁊ onus vt dicit gl.Sunt quedam feu.paterna hereditaria de quibus dicitur in gloss.ff. de peti.here.⁊ non tantum ⁊ feu.paterna hereditaria de quibꝰ dicitur in glo.ff.de peti.here.⁊ non tantum.⁊ feu.paterna nō hereditaria sed ex pacto ⁊ prouidentia filijs debita etiā si nō sint patris heredes tunc si essent heredes patris qui nō successores feu.sed quia heredes voluntarij tenentur ad ea que pater fecit ⁊ promisit ac si essent proprie sua.C.de rei ven.cum eam rem.nisi tunc cum beneficio inuentarij apprehendissent patris bona vt plene dicemus.j.an.agn.⁊c.¶ Sed si non sunt heredes non cogentur q2 non a patre habēt feu.vbi eadem ratio idē ius nec rō alia posset esse in hoc q̄ in prelato.

¶ De controuersia inuestiture Rubrica.

1 ☞ Uasallus volens a domino tenente possessionē habere qua actione eum conueniet.
2 Uasallus iurans se aut patrem suum legitime de feudo inuestitum liberatur a iudicio possessorio per dominum intentato.
3 Domino iuranti contra vasallum quando credatur.
4 Sacramentū an detur vasallo se inuestitum dicenti sed nō probā ti an vero domino neganti.
5 Uasallus probans se ⁊ patrem suum feudi partem possedisse an sufficienter probet contra dominum possidentem eiusdē feudi partem alteram.
6 Uasallus feudum possidens sed inuestituram non probans cū duodecim sacramentalibus iurabit.
7 Cambium qualiter dandum sit.
8 Feudum se tenere ab alio dicēs an debeat hoc probare dño dicēte se in guardiam dedisse.
9 Uasallus si dicat se in feudū tenere domino dicēte se p pignore dedisse:vter probare debeat.
10 Homicidium primo negans sed postea ad sui defensionem se fecisse cōfitēs an puniat de mēdacio ⁊ an de homicidio.⁊ nu.11.

Augmentum

Additio.

a ¶ Crederet̄ p̄nci pi q̄ vni notario. adde q vox vniꝰ vox nulliꝰ.l.iurisiurādi.C.de test. fallit in sex casibꝰ ista regula in qbꝰ vnus testis facit plenā fidē.p̄mus casus est in papa ⁊ in iperatore.c. cū a nobis.i fi.ex̄ de testi.⁊ in cle.j. de pba.scds est i cardialibꝰ.xcvij. di.nobilissimꝰ bona gl.i.l.titio fundus.ff.de cōdi.⁊ dmō.q̄ dicit q nō ē leuitas credere hōi fidedigno tertius casus est in perito i arte vni perito in arte stādū est qñ alij in ciuitate nō p̄nt iuueniri i fi.qd aūt.in aut. de non alie. quartꝰ casus est i electo ⁊ dputato de publico ad aliqd faciēdū puta ad aurū pōderādū vt habet̄ i.l.j. C.de pōderatoribus auri li.xj.qntus casus est i arbitro q pōt pcedere cū scriptꝫ ⁊ sine scriptꝫ:q2 ei soli credit̄ pbat̄ in aut.nisi breuiores C.de sen.ex pi.re. sextꝰ ⁊ vltimꝰ casus i nūcio publico cui credit̄ i suo officio pbat̄. i. c. cū parati.extra d appel. Barth. ab bor.

12 Augmentum feudi an ad dominum an vero ad vasallum spectet. ⁊ nu. 13.
14 Retentio partis terre in feudum date prodest retinenti.
15 Feudum ⁊ ius in eo habitum si resoluant contractus super eo initus resolui censetur.
16 Vasallus vasalli an teneatur seruire domino domini.
17 Vasallus an teneatur ad maius seruitiuꝫ dño ob incrementū quod accidit feudo. ⁊ nu. 19.
18 Colonus an teneatur ad maiorem pensionem propter vbertatem abundantiorem.
20 Incremētum feudi proueniens ex flumine ingredienti feudū an pertineat ad feudatarium an vero ad vicinum.

Si autem cōtrouersia ⁊c.

Litera huius. c. in suo sensu est plana ⁊ sicut quedam summa de materia non indigeret casus positione. Sed q̄ glossarum suppletio quasi eius intellectum obnubilat. Dic comprehenso intellectu litere ⁊ glossarum ꝙ hoc. c. principaliter diuidit̄ in quinqꝫ partes. ¶ Prima durat vsqꝫ ad. §. si vero feu. vbi dicuntur tria. † Primū est
1 facta inuestitura fideli. per dñm de feu. si vas. non possidens velit habere possessionem a domino tenente ⁊ de hoc agat cōtra dominum vt tradat possessionem illam actione quā diximus s. in p̄ambulis. vj. q. Aut dominus habet pares. i. vas. alios q̄ tenent feudum similiter ab eo aut non. Si habet pares ⁊ ꝑbet per eos. s. vas. quomodo dominus inuestiuit eum concedendo feu. cuius petitur possessio cogetur dominus possessioneꝫ feu. tradere. intellige si aliud per dominum non probetur ꝙ elidat probata agentis: nam per inuestituram nihil est quesitū in dominio vel possessione nisi ꝙ potest cogi dominus possessioneꝫ tradere: ⁊ si differat tradere tenetur domin⁹ ei ad omne interesse ⁊ omnē vtilitatem quam ⁊ quod habuisset si tradita esset. Item non liberatur dando interesse sicut in aliꝭs similibus. ff. de act. emp. l. j. in prin. ⁊ hic in glo. Secus si non inuestisset sed promisisset inuestire vt diximus. s. in preambulis. v. q. Sed si pares habet nec per eos posset probare oportet vt probet vas. inuestituram per breue testatum. i. instrumentū confirmatum aut subscriptum a duobus vel tribus paribus. Aut si non esset sic subscriptum non obesset ꝓm vsum Mediolaneñ. nihilominus staretur instrumento tali hec consuetudo Mediolaneñ. esset vbiqꝫ valida nisi aliud obseruaretur: nam stari debet instrumento quando aliud non probatur. C. de proba. cum precibus. Si pares non habet sufficiunt extranei. s. omni exceptione maiores. j. si de inuesti. inter do. ⁊ vasal. in versu. qui si tempore hoc est tales qui non reprobentur. C. de contrahen. stipula. optimam. in fi.

2 **Si vero fuerit.** † Secūda pars prime partis principalis si vas. possidet feu. ⁊ fuit in possessione per annum vnum domino sciente ⁊ non contradicente: al's dicitur noua possessio. j. de consuetu. recti feu. in fi. ⁊ dñs dicat vasal. non possidere legitime iurando vasal. ꝙ fuit inuestitus ipse aut pater suus absoluetur ab hoc iudicio possessorio. nam si vendicaret rem dominus non obstaret ei nisi. xxx. ann. possidet. j. si de feu. contro. fue. c. si quis per. xxx. Hic ergo ⁊ in sequentibus dictis agebat dominus dicens ꝙ restituet ei feudum suum: quia non fuit possessor inuestitus de eo: vt dicit̄ in. §. si autem aliquis. Sed si dominus dicat ⁊ probet ꝙ violenter ⁊ sine sui licentia feudi possessionem ingressus fuit tunc pro predone possideret talis possessor. ff. de acquir. pos. fundi. ⁊. l. si ex stipu. Vel ꝙ dolo fuit inductus ad possessionem dādam. C. de libe. cau. ea que. Nam si diceret dolo fuit inductus ad inuestiendum questio hec saperet proprietatem potius q̄ possessionem ageret dominus tunc illa actione que induceretur ex tali dolo. ff. de dolo. eleganter. in princip. ⁊ sic debet glo. que est hic intelligi.

3 **Si autem non fuerit.** † Tertium dictuꝫ prime partis ꝙ vbi vas. non est in possessione: nec potest probare inuestituram per pares aut breue testatum aut per extraneos quando nō habet pares domini erit defensio. i. stabitur sacramēto dñi per quod iurabit vas. ius nō habere. ¶ Ad hoc aūt sacramentū in scđo ⁊ tertio dicto huius prime partis procedet̄ quādo erit qđ iudicem moueat ⁊ ꝓm modū positū. j. de consue. rec. feu. §. sacramentum. Et an tunc punitur de periurio si constaret de contrario eius: q̄ iuratum est. Dic vt ibi diximus. Quid est ergo qđ hic dicit glo. quid ergo erit si neuter possideat. Dic ꝙ facta inuestitura dominus desijt possidere si sine dolo ⁊ culpa eius absoluitur etiam lite pendente. ff. de rei vendi. si autem. §. posito etiaꝫ tunc ꝙ vas. habeat rei ven. possessione nō nacta q̄ nō liberatur dominus prestando interesse vt dictum est sed non habet tunc rei vend. vt in prin. dictum est. Sed si aliquid iudicem moueat non plena probatione considerata honestate agentis ⁊ eius q̄ cōuenitur ac magnitudine rei petite deferre iussu ad id quod ei iuste videbitur: al's actore non probante ⁊c. vt plene dicit̄ in §. sacramētum. Similiter si dñs dicat vasal. malo non acquisiuisse possessionem feu. ⁊ non possidebit vas. probata violentia semper erit in mora ⁊ delicto vt cōdemnet̄. ff. de cōdi. furt. in re furt. §. j. cum si. Sed si aliquid semiplene probatum sit aut plene ꝙ iudicem inducat ad dandum sacramētum cum sacramētalibus vel sine cum predicta cōsideratione faciet iudex bonus quod sibi videbitur: vt in proximo dictū est: ⁊ q̄ pares nō erāt bene dicit̄ in gl. ꝙ iud. alterius curie arbitrio relinquā estimādum. s. illius qui cōuenitur vel in cuius foro res est. aut erit cognitio nam actor sequitur forum rei. notatur. j. in. l. imperialē. §. preterea. in glo.

4 **Si vero feudum aliquis ⁊c.** † Scđa pars principalis vbi non agitur de feu. quod possidet vasal. ⁊ sic erat vasal. ratione alterius feudi de quo non est questio: sed de alio qđ dominus tenebat ⁊ vasal. illud volebat dicens ad se pertinere contra dominum: quia ⁊ de eo dicit se inuestitum fuisse: sed nō poterat probare per pares aut breue testatum nec per extraneos vt. s. dicitur: ⁊ ideo absoluetur dominus. Sed tunc si aliquid esset probatum per vasal. quod iudicem moueret ad dandum sacramentum conuento si non esset actor: al's vasal[illegible]s qui conuenitur oporteret ob presumptionem probatam ꝙ cōuentus purgaret se per sacramentum consideratis his que dicta sunt. s. proxi. hic: quia vasal. est alius qui agit non cogetur dominus iurare ⁊ se purgare: quia domino remittitur hoc ius iurādum. hoc statuit in tempore Frede. apud Roncaliam: vt dicitur. d. §. sacramentum. Ex his inductus est mos iudiciorum in regno Sicilie ꝙ in causis fiscalib⁹ procurator fisci agēs vel conueniens non iurat de calumnia: nec rex: vt dicetur in. d. §. sacramentum.

5 **Cum autem.** Tertia pars principalis vbi dicit̄ ꝙ † titius agebat contra dominum dicēs tale feudum vt seianum esse suum ⁊ fuisse patris sui ⁊ in eo successisse patri cum id dñs possideret istius feu. partem dicit ꝙ probat se possidere ⁊ possedisse tanq̄ paternum: subaudi per annū: vt. s. dicitur: per quod dicit presumi totum esse suuꝫ ratione partis: vel probet ꝙ habuit a dño cambium pro dicta medietate vel parte vt pro toto feudo quod petit: quia tūc frustra peteret feudum de quo dicit se habuisse cambium. certe si cōtrarium per dñm nō probetur hec presumptio ꝙ partē possedit ⁊ possidet: vel quia cambiū habuit dabit sacramētum vas. cōtra dñm qui iurabit ad se pertinere ⁊ vincet cōstituto. s. ꝙ est feu. al's ꝙ paternum sit ⁊ nō collaterale ꝓbat modo predicto. Item si probaret ꝙ esset paternum aliꝭs iustis rationibus: vt per pares curie qui interfuerūt inuestiture: vel per breue testatum aut per extraneos sicut. s. dicitur tūc obtineret sine sacramēto. sic debet intelligi: vt. j. de cōten. inter me ⁊ do. de portiōe fratris mei ꝙ vasal. possedit partem ⁊ probabit ꝙ illam tenuit per annum. s. vt paternum: ideo pro alia quam tenet dñs ⁊ quā petit datur sibi sacramētum. Et tūc verbum iure obtinebit. aliter exponitur quādo probat per pares vel breue testatum vel alios testes: q̄ tūc sine sacramēto obtinebit ex quo est plene probatū aliter quādo per presumptiones predictas: q̄ tūc obtinebit prestito. s. sacramēto: sic ⁊ verbum semel positum ponitur ꝓprie ⁊ improprie. ff. de offi. procon. l. iij. Sed si tūc nō cōstaret ꝙ feu. fuit dabitur sacramētum dño ⁊ tūc iure obtinebit. s. dñs ꝑ sacramētum suum: vel obtinebit. s. vasal. si dñs iurare noluerit dño enim possidente iurat dñs. j. de conten. inter do. ⁊ fidelem de inue. feu. §. certum. ⁊ in titu. si de inuesti. inter do. et vas. lis ori. c. si quis se vel patrem suum. Presumptiones ergo transferrent onus probandi cōsiderata honestate persone ⁊ causa modica vel magna: vt supra dictum est per glo. in. §. si vero feu. cōdemnationes ex presumptionibus nō fiunt: q̄ ex presumptione nemo damnatur. ff. ad muni. l. iij. §. j. de penis. absentem. Litera ergo illa iure tunc obtinebit. proprie refertur ad vas. quādo per pares vel breue testatum probauit ꝙ erat feu. paternuꝫ: tunc iure obtinebit sine sacramento. Sed quando probat per presumptiones scilicet per partem rei scilicet possesse vel inde cambij habiti distinguit̄ vt dicit hic litera que non est in omnibus libris.

Si vero probare non poterit.

6 Scilicet † clare per breue testatum aut per pares curie iurabit cum. xij. sacramentalibus si possidet: al's iurabit dominus vel probauerat per pares aut instrumentum quod erat feu. sed nō paternum vel cum essent in curia pares non probabat per eos nec per breue testatum sed per extraneos: ⁊ ideo iure obtinebit vasal. per sacramentum suum consideratis omnibus supradictis: ⁊ que dicuntur in. §. sacramentum. ⁊ sic supple in omnib⁹ casibus propter diuersitatem glossarum que hic videntur esse.

Et nota ad emēdam predictorum quod si probatur ꝙ ad feu.⁊
qđ portio eius quā possideo est paterna non sequitur qđ totum
feu.fuerit paternum qꝛ potuit dari patri meo ⁊ alij cui nō succes
sit pater meus:qꝛ non fuit dictum:vt.s.in prima rub.§.cum ve
ro.⁊ ideo nō est plena probatio sed presumptio.Sʒ qꝛ possideo
illam partem pro alia dabitur sacramentum mihi si iudici vide
bitur per.§.sacramentum.sic est presumptio ꝙ sit feudū quādo
magna pars aliorum que possidet est feu.j.de cō.inter mas.⁊ fe.
de benefi.c.j.in fi.non enim est multum violenta presumptio ra
tione premissa.Nam qui acquirit vnam rem potest acquirere ex
diuersis causis ⁊ iuribus. exemplum.ff.de pecu.hinc queritur.
§.potest.secus si totum esset meum tunc ⁊ singule partes.ff.de ex
cep.rei iu.si quis cum totum.turpis est pars que suo nō ꝯgruit
7 vniuerso.viij.di.quo iure.extra de spon.duorum.c.vl.¶ †Item
no.ꝙ hic dicit gl.sup verbo cambio ꝓprietatis ⁊c.ꝙ istud cam
bium debet dari eodem modo quo datum fuit id pro quo cābi
tur ⁊ cambium datur nec probat gl.sed dicit.Respondeo vtiqʒ
est ratio pro hoc dicto quia hec cambitio permutatio est in qua
oportet rem tradi ab vtraqʒ parte.ff.de re.permu.l.j.Sola retra
ditio possessionis non resoluit contractum perfectum.s.infeu
dationem primam quare ⁊ si solum refutaret sine cambio ꝙ po
test.j.de vas.qui con.consti. lot.c.j.§.preterea non resolueretur
[primus] contractus imo essent quedam noue obligationes inter
se.ff.de pac.ab emptore.in fi.Sed renunciatio iuris habet ex in
feudatione cum restitutione possessionis retro q̄tum ad effectū
vel ſm alios ipso iure annullat ⁊ eneruat illam primam infeu
dationem de quo no.C.quādo li.ab em.di.l.j.⁊.ij.Sed verius vi
detur q̄tum ad effectum qꝛ qđ illa non fuerit hoc non potest fa
cere lex vł homo.ff.ex qui.cau.ma.deniqʒ.C.de rap.vir.l.j.Pro
quo cum in cambium quid datur vel permutatur de nouo dari
oportet ⁊ sic est eadem solennitate.Prima perempta nunq̄ re
suscitatur.ff.de sol.qui res.§.aream.licet ob eā renunciatio hec
fiat non ergo proprie dicitur esse loco ipsius sed propter illam.s.
de communi volūtate eneruataʒ ⁊ annullatā.Perinde est ergo
ac si nunq̄ fuisset.arg.ff.qđ cuiuscunqʒ vni.l.j.§.quibus.vel si di
catur esse loco illius qđ non videtur verum qꝛ est contractus iste
per se illius nature oportet ꝙ sit cuius est id cuius loco est ar.ff.
si quis testamento liber esse.l.j.§.hec actio.si quis cau.si cum.§.q
iniur.de peti.here.si ⁊ rem ⁊ precium.Unde interpretans debet
habere locum in casibus vbi interpretata in aut.de fi.ante nup.
instrumenta na.circa fi.permutare est cōtractus per se.Si ergo
vxori tue die votorum constituisti in dotarium vnum castrū ſm
morem viuentium in regno iure francorum qui est cum cultello
flexo in regno sicilie ⁊ postea velis cambire cum ea non est pro
hibitum nisi in donatione.ff.de do.inter vir.⁊ vxo.si sponsus.§.
circa.⁊ dare aliud castrum eadem solennitas interueniet.⁊ sic
oportebit habere licentiam regiam in primo qꝛ erat feu.⁊ in se
cundo erit necessaria de iure canonico in primo non est necesse
dominum feu.cōsentire in dote ⁊ donatione propter nup.si eo
dem modo daret quo ipse haberet.d.c.nuper.etiaʒ matrimonio
constante de nouo posset fieri dotarium sicut donatio propter
nup.C.de do.ante nup.si constante.debebat hec mulier a rege te
nere feu.in quo constituitur dotarium non a viro.nam si a viro
posset ei refutare.Secus si vellet cambire ⁊ permutare cum alio
qui rem quā dat in cambiū posset libere alienare tunc q̄tum ad
dandum mulieri libere dabit.Quid si est consuetudo vel statu
tum ꝙ tantum die votorum detur cum illa vel alia solennitate
an post cambiet ⁊ an sine solennitate videtur ꝙ sic qꝛ q̄tum ad
effectum loco prioris negotium geritur non vt sit donatio no
ua.ff.de do.inter vir.⁊ vxo.si predia. ⁊ dando cambium facta a
principio donationem videtur cōfirmare aut innouare seu pro
ea aliud dare non nouam incboare.e.ti.si donare.§.sponsus.Sʒ
ille leges non faciunt ad hoc.loquuntur enim quando impedi
mentum erat ob personam donantem ⁊ quia res data non erat
donantis sed aliena.hic est impedimentum propter rem que do
natur.Dic ergo ꝙ res legitime donata in die votorum ex dicta
causa dotarij vel donationis propter nuptias quesita est mulie
ri q̄tum ad ius vsusfructus vel ad vitam vt in consti.reg.mulier
que dotare ⁊ si oportet qđ cum consensu domini feudi restituat
viro:cum ea permutanti si aliud feudum vult ei in cambiū da
re dabit cū volūtate domini feu.a quo illud tenetur ⁊ rem taleʒ
non dat in dotariū sed in permutationē qui est contractus per
se pro re.s.dotarij sibi restituta.nō ergo fiet cū solennitate qua fit
dotariū qꝛ non dat in dotario sed cum solēnitate qua feu.alienā
tur cū dentur in permutationē non in donationē propter nup.
qn̄ est statutū predictum vel consuetudo si die votorū non faciet
dotariū nō faceret post sed non prohibet permutare postea qn̄
acceptum erat ex causa dotarij die statuta.

Item si aliquis alias.

8 **Item si vasal.** Quarta pars vbi duo dicuntur.
†Primum est tenebā rem quā di
cebam a te tenere in feu.⁊ a te inde inuestitum tu dicebas quod
in guardiam mihi dederas.dicitur quod tu debes probare qđ
dederis mihi in guardiam ⁊ si hoc probas vinces qꝛ restituam
tibi nisi probem per pares vel instrumentum quod postq̄ dedi
sti mihi in guardiam dedisti mihi in feudo.⁊ deinde inuestisti.
Si vero hoc non probas dabitur mihi iuramentum et ab
soluar.

9 **Similiter.** †Secundum dictum priori simile retētis
eisdē terminis.si diceres quod dedisti mi
hi pro pignore cum ego dicam quod teneo in feudum debes pro
bare si probas vinces nisi ego probem quod postq̄ dedisti pro
pignore dedisti mihi in feudum ⁊ inuestisti vere vel presumpti
ue puta tenui.xxx.an.vt feu.postq̄ fuerit datum pignori ⁊ sic in
teruertit possessionem.j.de feu.dato in vicem.l.com.c.iij.⁊ ibi di
ctum est de hoc.Sed si non probas defensio erit mea.i.iurabo ⁊
absoluar.Et est intelligendum quod per annum possederam vt
s.proximo dicitur.⁊.j.si de inue.feu.cō.fu.§.vlt.Uel illud habet
locum domino vendicante rem suam simpliciter possessore dicē
te quod in feuduʒ dederat.¶Hic dicebat quod pro pignore de
derat ⁊ si directa pignoratitia agebat soluere enim dicebat se pa
ratū debitum.ff.de pigno.actio.si rem omnis.vel dicebat tēpus
anni limitatum ad guardiam elapsum ⁊ sic repetebat.j.de con.
inter do.⁊ fide.c.j.in fi.¶Confitebatur actor quod possessor ha
bebat a se causam.Possessor confitebatur quod ab eo habebat
sed ob aliam causam.s.in feu.⁊ sic non erat cōiectura eum posse
disse per annum quia idem si per vnum diem non habet locum
ratio dicti.§.vltimi alioquin iusta ignorantia excusat ⁊c.qꝛ hic
dominus confitebatur quod dederat possessori tamen aliter q̄
possessor diceret actor in pignus guardiaʒ possessor in feu.quia
ergo confitebatur possessor a domino tenere ideo datur iusiu
randum si iudici videbatur quod per sacramentum affirmaret
se inuestitum tanq̄ de feudo quia non negabatur directum do
minium esse agentis.regula illa actore non probante ⁊c.que etiā
ponitur.d.§.sacramentum.habet locum quando nullū ius ha
bebat vel probauerat se habere in re petita hoc saltiʒ constabat
de directo dominio.Item est intelligendum vtrūqʒ dictū istius
§.quando a principio possessor dixit dominum feu.esse.Nam si
negasset a principio simpliciter rem ad dominum pertinere nō
pretendendo aliquod ius in ea si agens probaret quod in guar.
vel in pignus dedisset non posset recurrere possessor ad pro
bandum quod habet feudum imo propter mendacium puni
retur amissione possessionis quam teneretur restituere ⁊ post
litigare in aut.de trien.⁊ se.§.illud.C.de non nu.pec.aut.contra
qui propriam.qui po.in pi.ha.Item si possessor.Et sic solue op
positionem glo.sicut etiam no.j.de contē.inter do.⁊ fide.§.simi
liter hoc in glo.intelligo ⁊c.Illa regula punitur de mēdacio.fal
lit in multis casibus qui no.ff.de re.iu.nemo ex his.vbi dicitur
quot speciales casus sunt.

Postq̄ in guardiam suscepisset.

Similis litera in alio sequentiver.j.postq̄ a domino pro pigno
re accepit.Intelligendum est maxime qꝛ posset probari per plu
res ⁊ meliores testes quod dedisti in feu.tunc quādo dicis ⁊ pro
bas te in guardiam vel pignus dedisse stetur pluribus ⁊ dignio
ribus.ff.de test.ob carmen.§.si.nō tamē fiet hec probatio postq̄
didicit testificata nisi ſm quod dicitur.ff.de rei vendica.officiū
in glossa.C.senten.re.non poss.peremptorias.de except.si qui
dem.Uel hoc posset quando non negasset a princi.datū pro pi
gnore vel in guardiam.sed ex quo negauit ⁊ conuincit oportet
quod probet in feu.datum postq̄ in pignus accepit.¶Nam or
do scripture seruandus est in aut.de here.⁊ fal.§.inordinatum.
ff.de legat.ij.cum pater.§.a te.Primum videtur verius quia a
principio dixit se in feudum accepisse ⁊ sic postq̄ conuincitur
non dicit aliud nec vult probare nisi quod a principio dixerat.
alias si negasset ⁊ conuictus fuisset spoliaretur feu.j.si de feud.
controuersia fuerit.capitulo vasallus. extra de test.ex tenore.
⁊ capitulo de testib.⁊ innuit Azo in summa de test.circa finem.
quia per alium modum inducuntur q̄ directe probationes et
10 plene not.per bernar.⁊ Innocenti.de testib.veniens.ij. † Quid
si accusans titium quia occidit gaium:reus litem contestando
negauit:deinde congruo tempore dicit quod occidit ad sui de
fensionem forte cum videret probari quod occiderit an possint
impij ⁊ crudeles iudices sanguinem sitientes humanum dicūt
quod non in penam mendacij per iura.s.allegata.⁊ quia heres
qui negauit relictum eo probato non potest recurrere ad iuris
solennitatem quod in testamento minus solenni instit.de fidei
com.heredita.§.finali.C.de fideicom.l.vltima.Dic quod potest.
nam conuentus quod accepit indebite si negat indebitam acce
pisse pecuniam conuictus quod accepit potest probare quod
accepit debitam.ff.de probatio.cum indebito.in principio.⁊.§.
j. Negando quod accepit indebite ⁊ post dicendo quod de
bitam accepit hec non sunt sibi contraria nec mendosa in ali

quo: quia negando accepisse etiam si simpliciter intelligitur si-
cut proposuit actor: scilicet indebi. cum ad interrogata videa-
tur responsum. ff. de interro. actio. si defensor. circa princi. non
est presumendum tunc dixisse ꝙ non recipit debitam: et quia
non dixit vocis ministerio vtimur ad annunciãdum quod mẽ
te gerimus. ff. de suppel. lega. labeo. ⁊ quia hoc cogitatum fuis-
se debet doceri ⁊ probari ab aduersario. ff. de transactioni. qui
cum tutor. in fine. Sic in proposito negat occidisse eo modo
quo proponitur per accusatorem: scilicet vt puniatur quod pe
titum est in libello accusatorio. Accusator enim nõ dicebat reũ
occidisse gaium ad defensionem ipsius rei: quia per hoc non ꝓ
cederet accusator per quam petit eum puniri de homicidio: de
fensor enim proprie salutis in nullo peccasse videtur. C. de sica.
11 si quis percussorem. †Unde confitendo post ꝙ ad sui defensio-
a nem[a] occidit non negat quod prius dixit imo confirmat: quia
hoc probato constat de prima confessione ꝙ non occiderit eo
modo vt puniatur sicut accusator proposuit absoluetur quidẽ
eo probato non punietur: vbi vero fateretur delictum ad sui
defensionem fecisse debet probare ꝙ ad sui defensionem. j. de
pace te. ⁊ eius violatori. l. ij. dic vt ibi. At debitor qui dicit ni-
hil mihi mutuasti post dicens ꝙ solui est sibiipsi contrarius et
⁊ mendax: nam affirmat numeratum. Et ideo cogitur solutio-
nem probare. C. de proba. l. sicut. qui ponit repudium confite-
tur matrimonium in aut. quib. mod. natura. effici. legi. §. illud
autem. non est liberatio vbi non est obligatio. ff. de verbo. obli.
decem. ⁊ solutione eius quod debetur tollitur obligatio. insti.
quib. mod. test. ordi. in prin. Item potest quis diuersas excep.
proponere etiam contrarias ſm Jo. ff. de excep. nemo. multo-
fortius qui nullam proposuit sed simpliciter negauit. Non eñ
habetur pro excep. quod dicitur in litis contest. argu. extra de
lit. contest. c. j. vbi per exceptionis propositionem non fit con-
testatio proponeret exceptionem ꝙ ad sui defensionem minus
quidem tribuitur quando nihil. ff. de tribu. illud. §. j. de regu.
iur. manus. Item in contrariis non mentitur: vt si dico me do
minum ⁊ prescripsisse contrarietas est non mendacium vel si
mentitur non expresse sed tacite vnde expressa nocent. ff. de he-
redi. insti. si quis sempronium. de regu. iur. expressa nimia im-
probitas expresse mentientis debet plus operari. ar. C. si quis
contra ius vel vtili. publi. l. ⁊ si legibus. sicut al's expressa contu
macia. ff. ex qui. cau. fulcinius. §. vlti. alia debet esse causa expres
se mentientis ꝙ̃ tacite: sicut alia est causa voluntatis expressa
⁊ eius que tacite inuesti. ff. de verbo. obligatio. cum qui certa-
rum. in fine.

Si quis de manso. Quinta pars vbi princi-
paliter quinqꝫ dicuntur.
12 ¶ †Primũ est. cõcessi ego dominus tibi vas. feudum certi ter-
ritorii seu tenimenti quod vocatur mansum: ⁊ dicitur ꝙ est tã-
ta terra quantum laborari potest cum duobus vel tribus ani-
malibus vt bobus in anno. extra. de censi. c. j. in glo. deinde isti
feudo seu terre in feu. date aliquid accessit vel est additum: que
ritur de hoc augmento an sit mei domini an tui vasal. Et di-
stinguitur aut possideo ego dominus illud augmentum aut
vasal. Si ego dominus: aut retinui mihi ego dominus in hac
terra feudali aliquid: puta vt trãsirẽ inde ad alia loca mea vel
aliquid aliud: ⁊ tunc presumor mihi retinuisse augmẽtum qđ
accrescet si tu vasal. voles hoc augmentũ ⁊ agas contra me do-
minum qui possideo vel alium oportet ꝙ probes te inde inue-
stitum per pares curie aut instrumentum.

Sed si dominus. Secundum dictum ꝙ si do-
minus nihil sibi retinuerit
in illa terra videtur datum feu. cum omni incremento quod
ob uenerit.

Si vero fidelis. Tertium dictum. si vasal. est in
possessione istius additamenti
seu incrementi: ⁊ ꝙ possidet principale scilicet feudum cui ac-
cessorium est hoc quod est additum nõ cogetur probare ꝙ fue-
rit inde inuestitus sed tantum iurare.

Rursus. Quartum dictum. tenebam feu. a titio hoc
concessi tibi in feu. cum omni incremento qđ
contingeret: quod potest etiam esse hodie intelligendum sem-
per quod eram talis qui poteram infeudare vel antiquitus sic
fuit: al's non esset ius feu. apud te. j. quis dicatur dux vel mar.
circa fi. me viuo. s. immediato domino aliquid accreuit dicitur
ꝙ hoc erit tuum.

Et si ille. Quintũ dictũ. ꝙ si ego immediate dominus
moriar sine herede ⁊ propterea reuertat̃ feu-
dum ad titium a quo tenebam vel ad alium puta agnatum qꝛ
feu. erat paternũ id quod accreuit huic feudo post mortẽ meã
non erit tuum: sed eius. s. domini vel agnati ad quem feudum
rediit. h. d.

De manso. Exponunt quidam. i. diminuto. ⁊ erat
vna dictio: quia feudum non totaliter ⁊
integre datũ erat eo ꝙ dominus aliquid retinuerit: ⁊ ſm hoc
quando non retinuit aliquid non reuocatur demansum: ideo
in secundo dicto non repetit hoc verbum sed dicit sed si domi-
nus in ipsa curte ⁊c. Uerius videtur quod supradictum est ꝙ
sit terra certi laboris quantum sufficit ad laborãdum cum cer-
to numero animalium: puta ad arandum cum tot bobus non
esset bona grammatica demanso: qꝛ si a domino dominus de-
riuetur deberet dicere diminuto: si a demo demis deberet di-
cere dempto non demanso. alii dicunt de manso id est de agro
vno hoc est de re immobili quod remanet erunt tunc due par
tes. dicunt etiam ꝙ in aliquibus terris incole dicunt ꝙ trigin
ta tabule constituunt perticam: duodecim pertice terre pas-
sus constituunt mansum. in his non est difficultas vel virtus:
differentia nominum relinquatur pertinacibus. C. de constit.
pecu. l. ij. intelligi debet ſm communem vsum ⁊ modum loquẽ
13 di sicut supradictum est de valuas. ⁊ cast. †Hic tamen est consi-
derandum ꝙ hoc feudum nõ erat datum mensuratum seu ad
mensuratum numerum certum ⁊ ad certam quantitatem: al's
secus: vt si dixit. xx. iugera talis tenimenti mei do tibi in feud.
quicqd tunc crescit non erit vasal. sed domini. ar. ff. de contra-
hẽ. emp. rutilia polla. ⁊ intelligitur de. xx. iugeribus terre que
tunc erant: imo ⁊ si dixisset territorium meum quod est in tali
li loco intelligitur de eo quod apparebat. ff. e. in lege ⁊ de accre
scente vt hic si non est ad certum numerum mensurarum da-
tum: ⁊ ideo in agris limitatis certa mensura qui assignantur
veteranis non habet locum alluuionis ius. ff. de flumi. l. ij. §. si
insula. ⁊ de acquir. re. do. in agris. ex quo certa spacia certasqꝫ
mensuras terre dat taxauit in eis feudum. argu. ff. de vi. ⁊ oleo
lega. cum certum. ⁊ tunc ⁊ quando sibi aliquid retinuit incre-
mentum non videtur dedisse. ¶ Nec refert sit discretum vt in-
sula in flumine: vel cõiunctum: vt accrescens alluuione que est
incrementum latens: quia dicit simpliciter tunc incrementum
non esse vasalli nisi probet simpliciter intelligetur non distin-
cto de coniuncto ⁊ discreto: nec nos distinguere debemus. arg.
ff. de alea. l. j. de pub. de precio. cum sit etiam. l. hec. s. noua nõ ex-
pressit de incremẽto continuo ⁊ discreto: quod potuit omisit:
quia si aliud voluisset expressisset. C. de cadu. tollen. §. pe. ⁊ hoc
credimus indubie quando limitauit mensuras ⁊ earum nume
rum dando feudum vt non debeatur tũc: sed in casu huius. §.
quando aliquid retinuit nõ est absolutum equiparare feuda-
tarium fructuario in quo sit dicta distinctio. ff. de vsufru. Itẽ
si fundum. §. Plus enim iuris habet feudatarius quia ad he-
redem transmittit in infinitum. s̃. prima rubr. §. hoc quoqꝫ. at
14 vsufru. morte finitur. ¶ †Item attende ꝙ retentio qualisqua-
lis multum prodest: quia per hoc videtur non totaliter integre
illam terram dare in feudum: sic si in curte constituit feudum:
habebat totam curtim ⁊ aliquid de ea dat in feudum: ⁊ sic pl'
ꝙ̃ aliqd sibi retinuit. j. titu. j. §. pe. ⁊ fi. secus si in curte nihil re-
tinuisset: vt in secundo dicto huius. §. alibi nocet aliquid reti-
nere: qꝛ retinendo vsumfru. videtur possessionem tradere. C. de
do. quisquis. Et dic ꝙ vbi dat totum ⁊ hoc constat aliquid ta
men exceptuat exceptuata tãtum retinet sibi: qꝛ in aliis firma
remanet totalitas data: exceptuata sunt in auxilio regule in
aut. de non alie. §. vt autem. sibi non dat etiam si sibi retinere
non potest. Ratio est: quia noluit ea dare ademptio non fit vt
valeat. ff. de adi. lega. l. ⁊ si transferam. ⁊ l. legata inutiliter. de
lega. j. in. j. responso. Si autem constat ꝙ non dedit totum: etiã
si nihil retineret non haberet nisi datum tantum: vt patet in li
mitatis vt. s̃. dicitur. ¶ In dubio quando simpliciter donaret
habet locum. §. iste vt totum videatur datum: qꝛ cum dat terri
torium tale vel agrum vel tenimentum intelligitur totum: in-
definita equipollet vniuersali. ff. de leg. ij. si pluribus. de ser. vr.
pre. si seruitus. sed qꝛ aliquid retinuit videtur non totum dare:
⁊ sic declaretur voluntas rebus ⁊ factis: ff. de leg. de quibus in
fi. de edil. edic. si tam. §. j. Sed cum incrementum est terre allu-
uione accrescente vel insule non ad feudatarium sed ad domi-
num vel agnatum pertinet vt in diuersis casibus hic dicitur.
Si ad istud incrementum dominus non posset ire: vel non pos
set commode quod idem est. ff. de verbo. sig. si nepos proculo. ni
si per istud feudum an dabit viã: ⁊ sine precio feudatarius do-
mino. nam. ff. de reli. si quis sepulchrum. videtur speciale eo ꝙ
sepulchrum est locus religiosus. Unde fauore religionis vide-
tur cuius summa est ratio. e. titu. sunt persone. in fi. Dic ꝙ da-
bit viam ⁊ sine precio. arg. ff. si serui. vend. l. ij. §. recte. siue enim
ipse dominus sibi reseruauit hoc augmentum expresse vel taci-
te aliquid sibi retinendo: siue lex vt in discreto incremento pu-
ta insula. Parificatur quidem hominis ⁊ legis prouisio. arg.
C. de fide. l. fi. in fi. de re. ali. sancimus. Sicut prouidetur domi-
no de incremento: sic ⁊ de eo sine quo illud esset sibi inutile. ar.
ff. de iuris. om. iudi. in. l. ij. de procu. ad rem. ⁊ l. ad legatum. ⁊ l.
qui procurator. Sic qui dat procuratorem ad negotia vide-
tur eoipso mandare vt soluat creditum. de condictio. indebi. si

Additio.
a ¶ Quod ad sui
defensionẽ. Ad-
de an licitum sit
pro tutela sui cor
poris etiam offẽ-
dere: ⁊ quãdo in-
telligatur quis se
defendere cũ mo
deramĩe inculpa
te tutele copiose
per do. Jas. in. l.
vt vim. ff. de iust.
⁊ iu. vide per do.
Bar. veronensẽ
in cõsi. suo. xliiii.
⁊ ꝙ triplex est spe
cies defensionis.
vide per eundem
in ꝯsi. xlviii. i. iiii.
co. bar. ab horra.

Additio.
a ¶ Qd augmētū. adde augmētū ꝛ ꝑlegatū dotis an veniat in fideicō missō vniuersali facto a filia dic ꝙ sic vide p.d.ale.in cōsil.xxxiij.in.iiij. volu.ꝑ totū cōsil.

Additio.
b ¶ Qui eqparat emphyteote. Ad de nūqd emphy teote fieri debeat remissio pp sterili tatē distingue vt p.d.alex.de imol. multū magistrali ter i ꝯsil.suo.cxij.i j.volu.qd ici.vr̄ i pn̄ti consultatiōe Mar.ab horra.

procurator.ꝛ facit.l.indebitam.in prin.in.l.si quis sepulchrum.
nullum ius habebat in predio vicini.vnde petebatur iter ideo
soluitur precium.Dominus autem habet directum dominium
in feudo etiam vt videatur concessum iter sine quo incrementū
non erit vtile.arg.ff.de excep.rei iud.egi ibi aliter enim superior
pars.ꝛc.non tamen per quālibet partem feudi dominus ibit.ſꝫ
per illam vnde minus incommodum sit feudatario.ff.de serui.
si cui.ꝛ facit de ser.vrb.predi.olimpico.j.respon.¶ Item no.qd
augmentum[a] est eiusdem conditionis ꝛ nature cuius est id cui
accidit.ff.de pac.do.inter.§.cum inter.C.de iure do.etiam.ff.de
pig.si fundum.in prin.de pig.act.si conuenerit.§.si nuda de ad
15 mi.tuto.quoties.§.fi.¶ †Item no.quod resoluto feudo ꝛ iure
quod in feu.habebat feudatarius resoluitur contractus super
eo initus.ff.de pig.lex vectigalis.quia eo iure quo apud conce
dentem erat apud concessarium erit.ff.de dam.infe.l.si finita.§.
si de vectigali.j.de lege corra.§.profecto.non resoluitur ꝙtū ad
dationem in feu.que poterat olim ꝛ hodie potest fieri si sincere
ꝛ sine fraude fiat nam priori ꝛ mediato domino secūdus infeu
datus volens seruire potest feudum retinere.j.quali.olim feud.
po.ali.c.j.de capit.cor.§.preterea.ꝛ in constitutione imperialem
§.illud.¶ Et licet in regno sicilie feudatarij non dent in feudū
ni[illegible]cadentias hoc quod dicit hic de incremento posset habe
re locum ꝛ in excadentijs ꝛ in feudis que tenentur a rege ꝛ ab
16 alijs.¶ †Utrum autem secundus infeudatus cogatur seruire
domino priori glo.non determinat.Dic quod non per ea que di
cit Joā.in simili quando emphyteota facit alium emphyteo.qꝛ
secundo non soluente ꝛ seruiente prior dominus vendicabit ab
eo rem ꝛ sic excipit quod habet rem in feu.replicabit dominus
quia fidem non seruat seruanti.C.de iu.emphy.l.fi.vt.ff.vsufru.
quemadmodum ca.si vsuf.mihi. in glo.ꝛ diximus.j.de ca.cor.
§.preterea.ꝛ ibi plene potest quidē seruire si vult vt.d.c.j.j.qual.
olim feu.ali.ergo si non vult non cogetur precise ar.a contrario
ff.de offic.eius cui man.est iur.l.j.§.huius rei.quādo in vno per
misit in alio prohibuit.ff.de iud.cum pretor.ꝛ id non inuenitur
correctum vel mutatum quare stare prohibetur.C.de testamen.
sancimus.sicut in simili dicitur ibi in glossa.nec posset cogi vas.
seruire illi cui non promiserit nec est obligatus illi cui promisit
cogetur act.ex stipu.vt.s̄.diximus in preambulis ꝛ dicitur.j.de
cap.qui cur.ven.c.j.in fi.in gl.ille autem mortuus est nec ad eum
in quem retransit dominium feu.acquiritur quicquam ex facto
concessarij quia non retransit exceptio rei iudi.ff.de exce.rei iud.
si a te.§.iul.secundum vnum intellectuꝫ.si ergo nolit seruire per
det feu.sicut quando offendisset ipsum priorem dominum.d.§.
illud.ꝛ sic claudicat contractus hic quia dominus nō potest ab
eo feu.reuocare si ille nolit seruire sibi ille vero non tenetur serui
re ei precise.ꝙtum vero ad incrementum resoluitur quia nō ap
plicatur feudatario sed domino ad quem redit eo quod nō ha
bet illud de eius voluntate ad quem feu.reuersum est ideo incre
menta que eueniunt postꝙ feu.redit ad dominum eius sunt nō
feudatarij.illa vero que accreuerūt viuo primo feudatario sunt
istius secundi quia habet ex voluntate eius cuius forēt si in feu.
isti secundo dedisset tunc eius est additamētum cuius est id cui
accedit incrementum.sic distinguitur tempus.ff.de iure fis.fisc⁹
si in priuati.¶ Sed quādo redit ad dominum quomodo est in
crementum sine principali cui accrescit.ff.de pe.l.nam quod.in
princi.Dic quod quando ex prouisione hominis vł legis domi
no priori vel secundo accedit augmentum non dicitur accresce
re feu.sed per se est hic incrementum:quia pars fundi fund⁹ est.
ff.de lega.j.plane.in fi.qui distinguuntur destinatione non nā.
eo.ti.ꝙ in rerum.§.si post.communia pre.si is qui duas licet ple
rūꝗ accessoriū sit sine ꝑncipali.C.de luitiōe pi.intelligere.de pre
dijs mi.ꝛ si is.in fi.

Quod autem dicit ad alium.

Expone vt.s̄.nam quando feu.est paternum semper illi qui de
bent ex pacto succedere ex prouidentia preferuntur domino ēt
si iniuria esset in hoc domino irrogata licet alij contra.vt not.j.
de suc.feu.in magna gl.que sit cau.prima.§.fi.si vas.pri.feu.c.j.si
17 de feu.contro.fue.si vas.†Sed an pro incremento qd accreuit te
neatur ad maius seruitium pro rata.s.valore incrementi nam si
dicas quod sunt eiusdem nature incrementa ꝛ illa quibus accre
scunt.hic videtur contra eos qui habent commodum incremen
ti qꝛ pro principali tenetur ad seruitium ergo pro incremēto cū
debeat esse eiusdem nature.Sed non est contra.nam replicabiť
pro feu.debetur tale seruitium illa ratione ꝛ nō plus debebitur
pro feu.ꝛ augmento ex quo eiusdem nature ꝛ non alia res a feu.
pro eo autem qd accrescit feudatario non petitur noua inuesti
tura vt diximus.j.per quos fiat inue.§.sed ꝛ res.nec ob.si dicať
qꝛ non fuit promissum sicut nec salarium quod non fuit conuen
tum.ff.man.salarium.quia officium illius procu.debet esse gra
tuitum vnde secus est in aduocato cui si non sit const.constituet
iudex pro modo esse fori consuetudine ꝛ facundia.ff.de va.ꝛ ex

traor.cog.l.j.§.in honorar.C.de suf.l.j.in glo.In locatione enim
merces debet interuenire substātialiter sicut precium in emptio
ne.ff.loca.l.ij.si dicatur quod prestetur ꝙtum solet prestari vide
tur illa merces intelligi si non exprimatur que ꝓm consuetudinē
in similibus consueuit.C.loca.excepto.ꝛ in feu.potest esse serui
tium indeterminatum.j.in qui.cau.feu.amit.in fi.ꝛ tunc vide
tur intelligi illud quod ꝓm moreꝫ ex natura feu.debetur inuitur
in glo.de cap.qui cur.ven.in fi.ꝛ ibi plene dicetur.Hec non sol
uunt questionem qꝛ non dedit in feu.expresse hoc quod accreuit
18 †Dic ergo in colono qui non habet ius in re vt determinatur in
glossa.ff.loca.si merces.§.vis maior.quod si casu fortuito euenit
vbertas ex naturali ꝛ insueta excrescentia arborum vel satorum
augeatur pensio ꝛ merces si diligentia prioris vel consueto casu
non.quia si euenerit sterilitas ex debilitate rei vel consueto ca
su contingeret non fieret remissio.Sed si eueniret sterilitas in
opinata ꝛ insueta sic.at hic queritur de eo qui ius in re vt feu
b datario qui equiparatur emphyteote[b] in quo si agatur de ste
rilitate ꝛ vbertate temporali vt vnius anni nihil cauetur iure:
quia commodum ꝛ incommodum est suum per consequens de
regulis iuris.ꝓm naturam.Sed si agatur in eo de damno rei ꝛ
interitu distinguitur an in totum pereat ꝛ imputatur domino
an pro parte que nō sit totū ꝛ imputatur sibi.C.de iure emph.l.
j.Sic vr̄ debere dici in feudatario cū eadem sit ratio:vterꝗ qui
dem hꝫ non ad modicū tp̄s ꝛ sibi ꝛ heredibus suis ergo idē ius
C.de const.prin.l.ij.Si agať de augmēto rei qd acquiriť feudo vt
si sit coherēs ꝛ separari nō pōt.j.de inue.de re.alie.§.econtrario
vtrū per augmentū augeať id qd debeť dn̄o canō.s.ꝛ redditus
pro re illa vel seruitiū.ibi est glo.ꝛ.C.de allu.ꝛ palu.l.iij.que non
hꝫ oppositiones distinguēs inter discretū ꝛ apparēs incremen
tū ꝛ tūc teneť pro modo ꝛ valore incremēti qꝛ sicut est in predijs
tributa.vbi constat qd non ad modicū tp̄s erant data.C.de alľ.
ꝛ pal.l.ij.quasi tacite videať conuentū in incremento qd expres
sum fuit in pꝛ̄cipali dato ex ꝗ est eiusdē nature.d.l.inter.§.cū in
ter.cū si.Hāc rationē ponit gl.in.d.§.vis maior.si sit connexum
coniūctū vel latens vt alluuionis non teneť.d.l.iij.de alľ.in prin
ci.que vr̄ loqui in latēti.i.in alluuione.Sed scd̄a vr̄ dicere de ap
parenti.Dicit enim qui suū deplorant patrimoniū immunitū
cū flumina cēsiturū habēť.ff.de acqui.re.do.ergo.§.alluuio quia
vni auferūt ꝛ alij dant.Hoc non videtur posse dici latenter sed
apparenter vt cognoscatur quid dedit ꝛ cui.secus ergo si diligē
tia prioris feudi esset augmentatum.ead.l.iij.in fin.Hec positio
videtur inequalis:quia si rei interitu particulari qui non est to
talis secundum Bul.est damnum habentis ius in re quomodo
in incremento non erit idem vt sit suum commodū propter ge
nerales regulas quas allegat dicta gl.in.§.vis maior.satis ratio
nabiliter.s.quia contrariorum est ꝛ esse debet eadem disciplina
ꝛ qꝛ emolumentum debet comitari onus.vnde retenta ratione
Bul.contra mar.d.l.j.quando dicit particulare qd non est toti⁹
opꝫ si dicetur particulare.s.medietas.vt Mar.dixit nō comple
cteretur oēs casus illius legis.Sic ista positio non satisfacit om
nibus casibus.Nam si incremētū latens ꝛ nō apparens qꝛ nō est
discretum sic multo pluris valoris quam totum feudum cui ac
crescit nōne videť irrationabile vt hoc totum sine seruitio ha
beat.Itē si esset modicū quod fuit apparens quare tenebiť.cū
enim in ꝯtrario dānū nedū modicū ſꝫ etiā partis que nō est to
tius sit suū.Itē nō videť facienda dicta distinctio de apparen
ti ꝛ discreto augmento:quia nō sit in cōtrario de damno discre
to ꝛ connexo.ꝛ.l.ij.ꝛ.iij.de allu.posset intelligi in vtroꝗ.vel si
intelligatur secunda in discreto:quia dicit vili ꝛc.tertia dicit
ea que per alluuionē ꝛc.vt sit latens qꝛ alluuio latens incremē
tum est intelligitur quod non censetur.s.separatim sed totalis
precij facta computatione.vt ibi in glo.narratur ꝛ sic vtrobiꝗ
augeatur pensio propter augmentū.Et hic expositio dura est
vt cōmodū nō sit suū ſꝫ dānū sit.Sed certe ꝙtum ad seruitia tri
buta ꝛ prestationes que debentur pro re nō est dānū illius cui
decrescit:quia quātū exigitur ab illo cui accrescit releuatur cui
decrescit.d.l.ij. ¶ Sed adhuc nō est generale.pone qd casinate
perijt quod diminuitur vni vel nō est vtile cui accrescit.ꝛ sic nō
est inde ditior vt plerunꝗ euenit quando flumen relinquit al
ueum suum ille locus sterilis ꝛ saxosus est nec curatur coli vel
excoli propter timorem ꝛ sequenti tumore redeat ad illum eun
dem alueum.Quare posset non irrationabiliter sic distingui.
Aut hic incrementum est tanti valoris vel plus quāti est totuꝫ
feudum cui accrescit:tunc teneatur ad seruitium pro modo va
loris.Aut minus ꝛ sic particulare:ꝛ tunc non teneatur.Hec
distinctio correspondebit distinctioni facte in cōtrariū de dam
no ꝛ detrimento vbi distinctum est totale ꝛ particulare.ꝛ pre
dicte regule comprobabunt hāc distinctionē maxime illa quia
contrariorum eadem est disciplina.Item non debet postulare
id cuius contrarium non peteret.C.de solutiōibus.inquisitio.
sicut non curantur modica.ff.cōmo.in rebus.§.post.arg.cōtra
ff.de verb.sign.l.iij.vbi pro vno miliario dať vnus dies:si illud
est modicum

est modicū vnus dies.s.pro vno miliario q̄r ⁊.x.dies dicit̄ mo-
dicū tempus.ff.de iudi.si debitori.ita magnitudo rei in eodē
aliud exigit.ff.de impen.ꝙ dicit̄ in fine de dona.inter vi.⁊ vro.
vtrū ꝓ hoc est.ff.loca.si addes.§.si q̄s ad mulierem.ibi cum nec
vectura eius magna sit.ergo si magna aliud deberet dici.argu.
a contrario qd̄ est fortissimum.d.l.j.§.huius rei.magna dicetur
respectu eius cui accrescit:si sit.s.s.vires ⁊ valorem eius.argu.
ff.de dona.inter vir.⁊ vxo.ex annuo.in prin. Judicijs feudorū
maxime seruatur equitas que in parib⁹ causis paria iura desi-
derat.j.de pace iur.fir.hac edictali.§.fin.⁊ hoc qn̄ augmentum
19 ꝓuenit natura†qd si vt fuit de facto rex dedit titio feudum va-
loris vnciarum auri.xx.sub seruitio vnius militis valoris sunt
feuda in regno Sicilie.deinde in augmentū feudi dedit eidem
domū vnā valentē quātum totum feudum sic dicēs.Dono tibi
in augmentū feudi tui vt de feudo sit:vel similia verba.An tūc
teneat̄ ad maius seruitiū quā vnius militis ꝓ valore.s.augmē-
ti.si dicat̄ qd̄ est eiusdem nature qd̄ esse videt̄ cōtra feudatariū
replicabit̄:vt.s.proxi.dictum est.Ad hec predicta non faciunt:
q̄r cum naturaliter vel a casu ꝓuenit augmentum.non dicit na
tura vel casus habeas cū seruitio vel sine:ideo lex ꝓuidet ⁊ ra-
tio naturalis vt dictum est.At homo qn̄ facit augmentum nō
videt̄ habere locum legis prouisio que locum non hȝ.sed cessat
homine sibi prouidente.ff.de preca.⁊ hȝ.§.cum quis.C.de pac.
conuē.l.fi.Preuidere ⁊ debere preuidere ista sunt paria.Unde
imputet sibi qui nō preuidet sibimet.ff.si cer.pe.qd̄ te mihi pro
emptore qui fundum.§.si quis sciēs.debuit ergo imponere ser
uitium qn̄ in augmentum dedit alias videt̄ donasse ⁊ remisisse
seruitiū qd̄ proinde contingere poterat.ff.de oper.lib.campa-
nus.§.si quis cau.ſȝ ⁊ si rei capitalis.§.fi.¶In proprio facto nō
poterit pretendere ignorantiam vel errorem.ff.pro socio.l.fi.C.
de rescin.ven.quisquis.et hoc quia dabit in augmentum eius-
dem nature vt supra dicitur.potest Rex facere vnum feudum
valens centum vncias annuas quia sua distinctione hic fit.d.
l.quod in rerū.§.si quis post.rei sue quilibet est moderator ꝓut
vult.C.man.in re.sic ⁊ nouam dignitatem potest in regno suo
cuius monarcha vt supra dictum est in preambulis et duas ꝓ-
uincias in vnam redigere ⁊ vnā in duas diuidere.C.de metro-
poli.berito.l.j.li.x.in aut.vt iu.sine quoquo suffra.§.illud.si em̄
dedisset feudum simpliciter inest consuetum seruitium vt in si-
milibus.vt.s.dictum est.hic tamē est aliter de quo plene dictū
est.j.in qui.cau.feu.amit.§.fi.⁊ dicvt ibi.Pro hoc est dictus.§.
si quis ad mulierem.vbi pro accessorio nō debetur plus naulū.
Rationes vero que sunt ibi in litera quia vectura non est ma-
gna neqȝ his vtitur que ad vsum nauigantium comparantur
cessant aliquādo.Pone quod erat magna vectura que debeba
tur pro statuta infantis editi considerata dignitate eius. vult
enim satis de loco in naui propter balneationem ⁊ huiusmodi
fomenta que fiunt nouiter natis qui aluntur s̄m dignitatem.
ff.de vsufru.sed ⁊ si quis.§.mācipiorum.ver.sufficiēter alere ⁊c.
¶Et quātumcunqȝ modicum esset naulum.⁊ dominus nauis
esset non diues diceretur magnum naulum ad se.ar.ff.de iud.
sed si succe.in fi.vnde illa videtur ratio q̄r quando conuenit de
naulo cum muliere pregnante debuit prospicere in casu si na-
sceretur infans in naui ex quo erat pregnās sciebat vel scire de-
bebat quia debebat parere quia non expressit illum casum omi
sit:debuit quidem ꝓspicere hoc euenire posse.ff.loca.si quis do
20 mum.§.⁊ hic subiungi.circa fi.¶†Item vidi de facto rex dedit
mihi in feudum vnum castrum et tibi aliud prope inter tuum
⁊ meum est flumen qd̄ diuidit tuum territorium a meo ⁊ est ter
minus inter tuum et meum.itaqȝ ratione territorij citra flumē
nihil habes nec ego vltra venit flumen ⁊ relicto alueo suo natu
rali antiquo rumpit in tuum territorium ⁊ vadit per magnū
spacium terre per territorium tuū illa terra media inter alueū
veterem derelictum ⁊ locum vnde nunc fluit flumen qui publi-
cus factus est.ff.de acqui.re.do.adeo.§.insula.v.nonus autem
alueus ⁊c.Cuius est ⁊ in cuius territorio.dico ego qd̄ est meum
quia flumen est terminus inter te ⁊ me.tu dicis quod est tuum
quia eius cuius fuit.C.de allu.⁊ palu.l.j.in secundo dicto qua-
re impetu flumē hoc fecit siccum secus si paulatim vt in tertio
dicto ⁊ hoc si queritur de proprietate illius medie terre ꝓ quo
est dictus.§.insula.v.quod si toto.vbi alueus siccus derelictus
est duorum qui hinc ⁊ inde prope ripam predia possidēt ad qd̄
est de fluminibus.l.j.§.si insula.⁊ dicto tit.de acqui.re.do.ergo
tribus modis in primo modo.Et hoc quia flumen nō fecit in-
sulam quia totus ibat per nouum alueum sȝ si circūfluisset per
duas partes.s.se diuidendo post totaliter sicco relicto priore
alueo terra media inter duos nouos alueos est insula ⁊ esset vi
cinioris vt in.§.tribus in secūdo modo ratio est quia mutatur
cursus totaliter aluei veteris:secus si non mutaretur totaliter
a primo.vt.d.§.insula.ver.quod si ex vno latere.qui videtur cō-
tra.⁊ sic sunt intelligenda.Sed quātum ad territoriū in cuius
s.sit territorio illa media terra videtur retentis primis termi-
nis quod sit in territorio meo quia si flumen diuidit meum et
tuum flumen est vnde fluit ⁊ ille locus est publicus alueus de-
relictus est priuatorum vt dictum est per ver.sic nouus autem
⁊ versi.quod si toto vasallus tuus vel dominus castri habebis
proprietatē illius terre medie in territorio meo facto per flumē
quod vice censitorum est.d.l.ergo.§.alluuio.⁊ institu.de rerum
di.§.insula.nec ob.si tu habes feudum in capite quod a rege tā
tum tenere debes ⁊ illa terra fuit de tuo demanio quia sicut iu
dex per adiudicationem facit tuum quod est meum.institu.de
offi.iudi.in fi.sic et flumen quod loco censitorum est rex dando
in feudum vt se tantum teneatur et nullum alium superiorem
dominū recognoscat sic est forma priuilegiorum non cogitauit
hunc casum quod si fiat per flumen aliquid de tuo non teneas
a me.⁊ ideo ad non cogitata refertur id dictum.arg.ff.de trās.
qui cum tutore.§.j.imo intellexit sicut lex intelligit quia ciuili
modo sunt intelligēda.ff.de serui.si cui.de ritu nup.quāꝗ̄.Itē
rex potuisset distinguere fines sicut placeret ei qui dedit.nam
animi distinatiōe sunt hec.ff.de leg.j.quod in rerum natura.de
re sua sicut magnus censitor potest facere quod vult.C.man.in
re ⁊ flumen censitor est qui postquā trāslata sunt dominia pere
quat dando sterilia his q̄ habent fertilia.C.lib.xj.de perequat.
l.iij.et.iiij.de omni agro deser.quicunqȝ.eris inde mihi vas.id
est teneris sub iuris.mea id est sub territorio ⁊ i territo[illegible]od
habet iurisdi.quia a terrendo dicitur.ff.de ver.sig.pupillus.§.
territor.⁊ assecurabis me sicut dicitur.j.qualiter vas.iura.deb.
c.j.reuertente vero flumine ad priorē alueum redibit ad terri
torium tuū.dicto.§.insula.ver.quod si post.⁊ sic desinet frequē
ter meum ⁊ tuum esse sicut flumen ibit ⁊ redibit.quedam enim
alienatio est per flumen quod est vice censitoris ⁊ per frequen-
tem alienationem de te in me post de me in te.hoc idem contin
geret esse totum ⁊ meum.non sic curatio furiosi que non debet
esse ludibrio.C.de cur.fur.cum alijs.in fin.Item secus si prior
alueus non remansit secus quia si pars fluminis modica iret ꝑ
priorem alueum ibi esse flumen videtur ⁊ sic terminus.pars em̄
fluminis flumen est sicut pars fundi fundus est.ff.de le.j.plane.
§.fi.in fin.Item in versu quod si ex vno latere.exponitur flumē
id est pars fluminis.Itē exigitur vt totus alueus sit siccus.in
§.tribus.Item si totaliter fuit siccus ⁊ post pars fluminis inci
piat per priorem alueum siccum fluere dici videtur ibi esse ter-
minum quasi priori forme red ditum sit flumen ⁊ terminus ter
ritorij.⁊ hic faciliter dicitur.ff.de pactis.si vnus.§.quod in spe-
cie.maxime si in breui cepit redire.ff.de ripa.l.iij.quātum ad ꝓ-
prietatem illius medie terre vt p̄dictum est.Et sic intelligitur
ratio que est in.§.tribus.quod mutato cursu aluei flumē natu
ram suam mutat:sed quia ponitur flumen esse terminum terri-
torij tui ⁊ mei si flumen relicto priore alueo facit nouum totali
ter excepta modica parte remanente in fluxu prioris aluei ve-
teris inter dicetur flumē esse vbi sunt tres vel plures partes flu-
minis puta flumen erat magnum per iura generalia dicentia
ibi esse rem vbi est maior pars rei.ff.de iudi.fidei com.in princ.
quod cuius.ver.nonnulli.et.l.plane.ad munici.quod maior.de
pac.⁊ suum heredem.in fine cum.l.se.iura intelliguntur in suo
casu.sicut cum dicitur interitum rei totalem quod nō partis
esse domini ⁊ particulare quod non est totius esse emphyteoti-
ce:sed cum dicitur flumen esse terminum flumen erit vbi maior
pars erit eius vel amplius quā due partes.ar.C.lib.x.de decu.
nominationum.cuȝ dicitur pars fundi est fund[illegible]illud est per
verba testatoris qui de re sua disponit vt vult dicētis lego fun-
dum vt habeas eum ꝓ dimidio.vt in.l.plane.in fi.Item quod
dicitur in versu quod si ex vno latere.flumen id est pars flumi-
nis.nō intelligitur de modica parte.imo videtur de dimidia.
ff.de ver.sig.si nomē.§.portionis.quod patet quia illa pars cir-
cunfluxerat ⁊ se iterum diuiserat.sed predicta ponūtur quādo
in veteri alueo modicum aque fluminis decurrebat vel redie-
rat vt non dicatur ibi esse flumen quantum ad distinctionem
territorij tui et mei:sed ibi fit flumen vbi pro magna parte de-
currit.

¶Quibus modis feudum amittatur. Rubrica.

1 ¶Uasallus dominum iniuste impugnatum vel iuste impu-
gnantem defendere debet.
2 Uasallus an debeat in iudicio esse aduocatus pro domino.
3 Bellum iustum vel iniustum qd̄ dicatur.
4 Uasallus iuuans dominum salutem propriam saluti domini
preponat.
5 Uasallus tenetur domino sicut libertus patrono.
6 Bonum vnde dicatur:⁊ quid faciat.
7 Uasallus concubens cum domini vxore feudo priuatur.
8 Uasallus ludens turpiter cum vxore domini vel inhoneste tā-
gens feudum perdit.
9 Osculum partem adulterij esse Tullius asserit.

10 Vasallus concubens cum personis domino coniunctis etiam si sint meretrices publice cadit a suo iure.
11 Meretrici an debeatur aliquid ꝓ meretricio ⁊ an peccet qui non soluit.
12 Leno qua pena puniatur ⁊ procurans vt domina cõcubat cũ alio an eadem pena plectatur.
13 Adulterium intentans cum muliere de domo regis vel imperatoris an committat crimen lese maiestatis.
4 Vasallus vnicum habebit dominum respectu eiusdem feudi.
15 Vasallus iniurians alicui de domo domini feudo priuatur.
16 Vasallus concubens cum vxore fratris domini an perdat feudum. ⁊ nu. seq.
19 Vasallus concubens cum sorore domini feudo non priuat̃ nisi hoc fecerit in domo domini.
20 Vasallus an feudo priuetur anteq̃ꝫ de culpa conuincatur.
21 Vasallus assiliens vel aggrediens dominum vel ipsius castrũ feudo spoliatur.
22 Aggredi ⁊ assilire in quo differant.
23 Insultus ex animo iudicatur.
24 Vasallus fratrem vel nepotem suum vel domini ꝓditorie occidens feudo priuatur. ⁊ nu. 26.
25 Vasallus alienans partem feudi dando ad libellum vel pignori [illegible]erdat feudum.
27 Ire in transactum quid sit: ⁊ quid ire transactu.
28 Vasallus abutens re feudali debet ab eadem expelli.
29 Ius feudatoris primi si resoluatur ius acceptoris resolui censetur.
30 Emptor bone fidei agere ad precium potest non ad interesse.
31 Consentiens inuestiri collateralem sibi preiudicat.
32 Consensus expressus an requiratur vt id quod fit in mei p̃sentia mihi preiudicet.
33 Presentia sola quando sufficiat absq̃ꝫ consensu expresso.
34 Feudum quando inter filios ⁊ heredes diuidi possit.
35 Alienatio feudi quo casu teneat.
36 Feudum non alienatur sine domini consensu.

Uia supradictum est.

Continuat seipsum. In hoc. c. ponuntur decem in quibus ⁊ quorum quolibet perditur feudum. et sic sunt decem dicta principalia huius. c. ⁊ ideo diuiditur in decem partes.
1 ¶ † Dicit ergo in prima quod si dominus iniuste impugnetur ab aliquo vel dominus alium iuste impugnat vas. debet dominum iuuare. ⁊ si deuenerit ad prelium campestre cum inimicis suis debet preliari pro domino cum eo in campo cum inimicis domini. Si vero dimisit dominum suum morantem in prelio iusto vt dictum est non tamen mortuum vel vulneratum ad mortem ex huiusmodi culpa perdit feudum. h. d.
2 † An in prelio iudicij debeat dominum defendere ⁊ esse aduocatus pro eo ⁊ non contra eum dic vt diximus. ĩ. de for. fideli. c. j. ⁊ in gloss. ĩ. que sit prima causa. §. sed et si delator. Dicit quod contra dominũ non debet esse aduocatus. ideo dictum de iusto bello: quia in iniusto non debet eum iuuare. non enim opem fert qui ad peccandum nos adiuuat. xxiiij. q. vj. si res. ĩ. hic finitur lex. c. j. in princi. ⁊ notatur in glo. xxij. q.
3 vlti. de forma. ¶ † Iniustum dicitur. v. modis quod dicitur in
a glo. xxij. q. j. [illegible]ex his. Item si dubium sit vtrum iustum[a] vel iniustum: vt. d. c. hic finitur lex. cum si. non est certum an sit illud bellum contra dei preceptum vel dubitatur an sit rationabile: tũc suscipiendi belli autoritas et consilium penes principem est si princeps precipiat tunc bellare excusatus est subditus. xxiiij. q. j. quid culpatur. debet tunc obediri ei quia innocentẽ militem ostendet debitum ⁊ ordo seruiendi si forte reum faceret regem iniquitas imperandi vt ibi in fi. c. dicit̃. Et sic in quolibet rege intelligitur in regno suo quilibet rex est monarcha. vij. q. iij. scitote. De eo vero quod est extra iurisditionem suam id est de eo quod ad eum non pertinet priuatus est. ff. de iurisd. om. iu. l. fi. de offic. preto. l. iij. Sed si sit de subditis suis passus iniuriam pro quibus purget extra territorium non dicitur esse extra iurisditio. licet extra fines suos prelietur eo quod ꝓ illis pugnet q̃ sunt de imperio suo vt dicetur. xxiij. q. ij. dominus. de hoc plene diximus. ĩ. que sit causa pri. §. ſꝫ nec iustior. vide ibi. ¶ Qualiter autem sit dubium bellum esse iniustum dicetur ple. d. c. j. ĩ. hic finitur lex. Item etiam ad vlciscendum est iustum bellum: vt. d. c. dominus. quando dominus iniuriam patiens vel dominus iniuriantis requisitus negligit emẽdare iniuriam vel subditi mei. Et hoc si habuit superiorem requisitus. alias forte coram superiore iniuriantis. arg. xlvj. di. j. §. seditionarios. Item si superior esset nimis absens tunc quãtum ad hoc ac si nõ esset reputabitur arg. eorum que dicit Host. in summa de feu. quod quando Rex romanorum est in alamania potest ebredunen̄. archiepiscopo compromittere de feu. idem esset si esset negligens.

Additio.
¶ Itẽ si dubiũ sit vtrũ iustũ vel iniust[illegible] adde qñ bellũ dicat̃ licitũ. ⁊ an semp dicat̃ licitũ qñ ifertur a xp̃ianis ꝯ infideles. ⁊ an ꝯ infideles hispanie sit licitũ. Et nunqd tã bella licita q̃ illicita sint de iure gentiũ. vide latissime ꝑ do. Iaso. ĩ l. ex hoc iure ĩ gl. j. in fi. ff. de iust. et iur. sub nu. v. ⁊. vj. Et in summa angelica in v̇bo bellũ qdem in p̃n. ibi hodie e[illegible] inter xp̃ianos ⁊ in. §. iij. ibi vtrũ bellũ ĩ dubio. et vbi qd reqrit̃ vt sit iustũ vt ĩstrumẽtũ magistraliter tractatur. Bart. ab borra.

allegat de for. com. licet. ⁊. c. verum. adde his que notantur. d. c. hic finitur lex. ¶ Item intellige de vasallo qui posset dominum adiuuare secus si non posset quia factus inhabilis maxime in illo prelio. ĩ. de feu. sine cul. nõ am. c. vlt. Item secus si dominus iam esset mortuus aut letifere vulneratus tunc nõ noceret domino qui taliter vulneratum dimitteret quia ⁊ cum eo et sine eo perijsset. argu. ff. ad. l. aqui. hinc. §. j. ⁊. l. ita vult. in princ. nullum quidem dãnum datum videtur perituris edibus. ff. quod vi aut clam. si alius. §. est ⁊ aliud. Et taliter vulneratum dimittere non videtur penale ſꝫ occidere sic. nam qui hominem quãuis ob merita damnatum in conspectu suo pro voluntate computat iugulari conscientiam suam polluit tanquã si homici. qd̃ fit occulte spectator particeps fiat. dicit Lactantius in libro de vero cultu. ⁊ probatur secundi regum. j. vbi saul percussus ad mortem vt non possit viuere vocauit amalechitam seruum suũ qui eum occidit dauid illum seruum occidit eo quod misisset manum in christum domini. Item in bello iniusto quod non tenebatur iuuare si ceperit iuuare et deserat an priuetur feudo. dic quod non: quia cum non teneatur iuuare imo ad peccandũ adiuuat vt supra dicitur: quanto diuturnius iuuat grauius peccat. extra de consue. c. fin. reprehendi debet qui ceperit iuuare etiam si promisisset: non quia destitit in malis promissis rescinde promissionis fidem et sacramentum. xxij. q. iiij. in malis. Econtra si bellum erat iustum ex parte tua ego non eram tuus vas. alias priuarer feudo si non iuuarem te: cepi te iuuare ⁊ desero an ⁊ ad quid teneor. ¶ Et quidẽ ad oẽ tuum pecuniarium interesse sicut qui incepit gerere negotia que non tenetur gerere quia tenetur postquam incepit si deserat. ff. de ne. ge. nam ⁊ si seruus. §. si me viuo. cõmo. in commodato. §. sicut. Aliud tamẽ inchoare non tenetur quia sufficit si cui vel in pau. ⁊c. C. eo. tutori. si illa debentur in rebus multo fortius in personis. argu. C.
4 de sacrosan. ecc. sancim⁹. † Itẽ iuuabũt vas. dños suos salua eoꝝ ꝑsona ⁊ vita quã debẽt ꝓponere saluti dñoꝝ. iurant qdẽ debitũ
5 possibile impẽdere dñis cũ nõ sint serui eoꝝ vt hic in glo. sic̃ dr̃ ĩ. de ali. feu. pa. §. si a morte. ĩ gl. † Poti⁹ vr̃ eqparari liberto vt ĩ multis gl. hui⁹ libri. Et qdẽ rõne rei seu ei⁹ qd̃ vasall⁹ a dño ⁊ qd̃ libert⁹ ꝯsequit̃ a p̃rono mai⁹ est qd̃ dat̃ liberto. s. libertas res inestimabilis qua nihil grati⁹ ei cõferre potuit. ff. de fideicõ. liber. ⁊ si alien⁹ in fi. l. nã mai⁹ est qd̃ fit ꝑsone q̃ rei multomagis. ar. ff. de pe. in seruoꝝ. in fi. Anime id est aĩata corpa p̃ferunt̃ reb⁹. C. de sacrosan. eccle. sancim⁹. in fi. Hac rõne magis tenet̃ libert⁹ quã vasallus qui plus accepisse aliqd ⁊c. Dicit beatus Grego. in omel. de cõi confessorum. rõne tñ prestiti iuramenti quod vasallus prestat dño ⁊ quo deuenit eius homo voluntarie ob feudum datum plus astringitur vasallus quã libertus: q̃ non creditur quod sit immemor diuini iudicij ⁊c. C. ad. l. iul. repe. l. fin. ⁊ quod deserat dicit̃ infidus ⁊ periurus: mũdani dicunt quandã beatitudinẽ esse in bonis temporalibus iuxta illud psal. bea-
6 tum dixerunt populũ cui hec sunt. † Inde dicuntur bona quia beant: id est beatos faciunt. ff. de verbo. significa. si bonorum. Et sicut vasallus ⁊ libertus habent se quãtum ad hoc vt excedentia ⁊ excessa. An tenetur alere dominum vasallus sicut libertus patronum dic vt diximus. ĩ. si de feu. controuersia fuerit. licet.

Item si fidelis cucurbitauerit

dominum ⁊c. Secunda pars ⁊ secundus casus vbi feudũ per-
7 ditur. Tertius extra textum ponitur in gloss. † Dic ergo quod si vasallus concubuerit cum vxore domini sui vel viuo vel mortuo dum nõ nupserit alij qd̃ dicit. ĩ. de feu. sine cul. non am. l. fi. vel attentauit pudicitiam eius volens concubere nec per eum remansit aut turpiter id est contra pudicitiam cum ea luserit osculando vel inhoneste eam tangendo ⁊ de hoc conuictus fuerit iura perdit feudi. Item si premissa faceret cum filia domini aut cum nuru vxore filij aut cum filia filij nepte domini aut cũ sorore domini manẽte in domo domini. hoc dicit. Primo expediantur que pertinent ad literam huius. §. ⁊ textũ post alia que premittit glo. hic in princi. que indigent multa suppletione vt possit stare ponuntur vbi materia est magis competens scꝫ. ĩ. que sit causa pri. beneficij amit. §. ij.

Se exercuerit. Temptauit cõcubere ⁊ per eum non remasit ꝑueniẽdo ad actũ saltim turpiter ludẽdi. ꝯcordã. dic in gl. hic ⁊. C. de epis. ⁊ cle. si qs nõ dicã. ⁊ hoc siue volẽte ea siue nõ vt dr̃ in summa ex qui. cau. feudũ amit. §. Item amittit ver. sed querẽdum est. Sec⁹ si viro volente vt ibi innuitur. non enim fit iniuria volenti. ff. de iniu. l. j. §. vsq̃ꝫ adeo. ⁊. C. de trans. cum donationis.

8 **Turpiter luserit.** † Puta manus ad pect⁹ ei⁹ ponendo vel eam in alio loco ⁊ inhoneste tãgendo vt in Lõbardia q̃ hic allegat̃ ⁊ sic opꝫ fieri aliqd in ꝑsona mulieris vt ꝑdat̃ feudũ. s. ꝯcubit⁹: vel lusio ĩhõesta cũ turpi ꝯctu. Itẽ de osculo ⁊ ãplexu. min⁹ eñ est ponere manus

nus ad pectus ꝙ osculari posito in prohibito quod est minus
intelligitur prohibitum in eodeꝫ genere quod est maius. ff. de
9 ser. expor. cui pacto. † Per osculum ⁊ amplexum tangit perso-
nam domine. ¶ Tullius dicit ꝙ osculũ est pars adulterij. Ma-
ximus Ualerius in. c. de pudicitia narrat ꝙ publius meuius
libertum sibi gratum occidit eo ꝙ filiam nubilis etatis deoscu
lasset ⁊ mandauit filie vt non tantum virginitatem illibatam
marito sed etiam oscula ad virum sincera proferret. Jure Ro.
autem est peruenire ad actum in tali crimine per basia ⁊ collo-
quia que sunt precedentia veneris. dicit glo. ff. de extraor. cri. l.
j. in prin. colloquiũ solum quãtum ad penã priuationis feudi
non sufficeret vel mittere nuncium: hi extraordinarie puniren-
tur. d. l. j. ⁊ notat Karolus. d. l. si quis amodo. qualiter quis se
defen. que hic allegatur in glo. quãuis sine colloquio raro fiat
adulterium. ff. de adul. ⁊ sic demum. vt ergo priuet feudo opor-
tet aliquid fieri in persona mulieris. Unde sanctus Cyprianꝰ
de virginitate sic dicit. certe ipse concubitꝰ: ipse amplexus: ipsa
confabulatio ⁊ osculatio ⁊ coniacentia duorum turpis ⁊ feda
dormitio: crimen ⁊ dedecus confitentur quando posuit confa-
bulationem copulauit ⁊ osculatio quasi solum colloquium nõ
habeat tantum de peccato. Intelligendum semp ꝙ scienter hoc
fecit: secus si inuenit dñam suam in lecto ⁊ credidit vxorẽ pro-
priam: vt dicit in glo. qui. mo. feu. ami. c. si. capitanei.

Additio. Uel qualitercũqꝫ ignorauit excusaretur a per-
dendo feudo: licet ab ordinaria pena concu
bitus non per id quod dicitur de iuda ingrediẽte ad Tamar
nurum suam. excusatur enim incestus non fornicationis. geñ.
10 xxxix. ¶ † Quid si iste persone hic numerate essent publice me-
retrices ⁊ vulgares: an vas. cõcubens perdat feu. satis videtur
ꝙ sic: qꝛ simpliciter dicitur concubuerit non distinguit vtrum
sint meretrices vel non ⁊ simpliciter dictum simpliciter est in-
telligendum. ff. de ale. l. j. ⁊ si alij vituperent dominum ⁊ vxorẽ
filiam vel nurum: vas. qui habet beneficium debet abstinere nec
est excusatio ꝙ ideo offendat qꝛ alij offenderũt multiplicare in
conueniens non est soluere datum est feu. vt defendat honoreꝫ
domini: quem etiaꝫ mortuo domino debet seruare. ff. de do. ex.
l. apud celsum. §. aduersus. ⁊ hoc non minus est ꝙ mori deho-
nestari in coniunctis. arg. ff. quod me. cau. l. isti quidem. §. pe. ⁊
si. cum liberaliter a domino accepit non debet esse criminosus
vel criminari in eo. C. de do. inter vir. ⁊ vxo. l. si maritus. in fin.
⁊ dicit Grego. in omel. de communi martyrum. minorem dolo
rem mala inferunt que ab extraneis inferunt: plus vero ea tor
menta que ab illis patimur de quorum mentibus presumeba-
mus dicente Psal. Si inimicus meus maledixerit mihi susti-
nuissem vtiqꝫ: tu vero ⁊c. homo pacis mee in quo sperabã am-
pliauit aduersus me supplantationem. reddit rationem: qꝛ
cum damno corporis damna nos cruciãt amisse charitatis nõ
debet iniuriari ei quem debet defendere. ff. de euic. vendicantẽ.
nuptam vulgaritas non excusat. ff. de adult. si vxor. §. j. ⁊. C. eo.
que adulterium. in fi. non nupta secus. ff. de ritu nup. stuprum.
11 ¶ † Solet queri an meretrici debeat solui ⁊ donari pro mere-
tricio. iure fori non cogitur quis soluere licet si soluat non re-
petat. ff. de condi. ob tur. causam. l. iij. §. j. Sed vtrum peccet re-
tinendo mercedem scorti promiserit vel nevel peccet si det. Jo.
dixit ꝙ non est dandum etiam post. lxxxvj. dist. qui venatoribꝰ.
⁊ etiam Augu. illud. c. pro quo est litera que dicit ꝙ videtur re
munerare nequitiam videtur intelligi preteritã ⁊ futurã: nec
de iuramento vel promisso posset argui: quia in malis promis-
sis rescindere fidem licet. xxij. q. iiij. in malis. Sed quantum ad
a meretricem ipsa nõ turpiter accipit cũ sit meretrix [a] petere ta-
men non posset: vt. d. l. iij. theologi dicunt hoc esse iure fori: sed
iure poli ex quo illa licite recipit tenetur hic implere promis-
sum ⁊ sine promissione remunerare meretricem de labore licet
inhonesto ꝓbatur. d. c. geñ. xxxix. vbi Judas promisit Tamar
nurui sue hedum pro meretricio ⁊ post factum impleuit pro-
missum dicens. mendacij non arguar. non enim hoc est simpli-
ter prohibitum sicut occidere hominem: quoniam ecclesia su-
stinet lupanaria propter maius malum vitãdum: eo ꝙ huma-
na vita sine culpa nequaq̃ trãsire potest. Grego. in omel. super
illud designauerat dñs ⁊c. ⁊ alibi scribitur ꝙ solent in domibꝰ
honestorum virorum lupanaria exerceri. ff. de pe. here. ancilla-
rum. in fi. litera ergo. d. c. qui venatoribus. debet intelligi quan
do propter memoriam nequitie perpetrate donat remuneran
do delectationem carnalem cum muliere diuite ⁊ pulchra non
indigente donis vel vt alliceret eam ad intentũ cõcubendum.
vbi vero post factum non haberet intentionẽ iterũ concuben-
di ⁊ compatit paupertati illius vel etiã diuiti dat vt ꝓmissio-
nem impleat: vel vt laborẽ licet inhonestũ remuneret nõ videt
peccare: qꝛ iudas patriarcha dixit. mẽdacij nõ arguar. quecũqꝫ
scripta sunt ad nostrã doctrinã scripta sunt. ad Ro. xv. non eñ
habet affectionẽ inhonestã ꝙ velit esse plus nequã: vel intelli-
ge literaꝫ qñ dabat ante vt concuberet accedat solã nequitiam
luxurie explicande. sed in premissis attendit naturã qꝛ pauper
⁊ qꝛ seruiuit sibi debetur ei merces quam nõ licet retinere vsqꝫ
mane. Leui. xix. Tobie. iiij. cũ nõ turpiter faciat illa recipiẽdo
attendit conditionẽ mulieris ideo prostituit se vt habeat pre
cium non peccatũ qđ fecit qđ iteruꝫ facere velit. nec nequitiam
factam de qua homo regulariter penitet dicit Señ. de vita bea
ta. Luxuria cũ maxime delectat extinguitur cito ĩplet ⁊ tedio
est ⁊ primũ impetum marcet. ⁊. vij. de beneficijs voluptas fra-
gilis est breui fastidio obiecta cuius autorem subito necesse est
vt peniteat aut pigeat ⁊ licet vir sit vt agens ⁊ mulier patiens
⁊ sic videtur plus laborare q̃ꝫ mulier tamen vir regulariter ap
pellat ⁊ sollicitat mulierem. C. de rap. vir. l. j. §. pe. ideo illa dici
tur laborare ⁊ seruire sollicitata per virum secus si econtra mu
lier sollicitasset virum tũc seruiret ⁊ laboraret. per ea que dicit
Jo. licet hic ratum sit. d. l. j. C. de rap. vir. non est ergo malũ pro
missum scilicet precium meretrici. quod tũc esset si diceret cõcu
bas mecum ⁊ dabo tibi. x. vt occidas virum tuum queꝫ habes
odio vel faciam eum occidi. sed est male ⁊ inhoneste promissuꝫ
pro re scilicet inhonesta qua sequuta tenetur implere. differen-
tia est inter malum ⁊ malis promissum. dicit glos. in. c. si malis
per. c. se. si aliquid. vnde dicũt theologi quod si voui deo aliqđ
dare propter rem inhonestaꝫ puta si potiar tali muliere [illegible] po-
tita teneor debitum soluere quamuis debeaꝫ ante factũ penite
re ⁊ dare operam quod non potiar. nam psal. dicit vouetis et
redditis promittere deo simpliciter conceditur hoc non debet
vitiari propter causam vel conditionem inhonestam que non
est de substantia voti licet impellat ad id bonum que de se sunt
vniuersalia propter particulare defectus nõ sunt impedienda
iure ciuili causa ⁊ conditio sic inest contractui vt ea nõ sequu-
ta nulla sit obligatio. ff. de contrahen. emp. si fundus. de hered.
ven. multũ. de peri. ⁊ cõ. rei ven. necessario. ff. de re. eorum q pro
sub tu. l. ij. licet. l. j. in fi. videatur. cõtraria ea in plena si est pro-
bosa. Idem. ff. de verb. obli. generaliter. ⁊. l. se. sicut si est impos-
sibilis insti. de inuti. stip. §. impossibilis. ac in vltima volunta-
te habetur conditio pro non apposita. ff. de condi. insti. filius.
cum concor. ⁊ hoc facit pro theologis ⁊ iura in quibꝰ adiectio
vitiatur ⁊ non vitiat. Item quia nõ est simpliciter prohibitũ
eo quod meretrix licite recipit inde tenetur decimare ⁊ eleemo
synam potest facere. j. q. j. non est putandũ licet vir iure actiõis
non cogatur sicut cũ id quod soluitur est pena ex parte soluen-
tis sed ex parte recipientis est interesse. ff. de eo per queꝫ fac. est
12 l. j. §. si plures. ¶ † Patet ex his an leno qui procurauit fieri
vt concuberet domina cuꝫ alio vel ad actũ in persona sua pro-
cedi per oscula amplexus dormitionem simul ⁊ turpeꝫ lusionẽ
ponẽdo manus ad pectus vel in alio loco in persona domine
puniatur eadem pena quod nõ videtur qꝛ de lenone ⁊ hic non
dixit arg. ff. de ver. obli. si minor. ¶ Ideo nec vtiliter nec directe
ad eum trahetur. ff. sol. ma. si vero. §. de viro. Penalia nõ ꝓdu
cuntur ad similia quia odiosa ⁊ sic restringenda. ff. de li. ⁊ post.
cum quidam nec ad aliam personam quam in ea in qua statu-
ta loquuntur. C. de pe. sancimus. Item ⁊ si similis esset pena
non per omnia qꝛ non in perditione bonorum in eo qui asso-
ciauit raptorem. Idem si alias factura erat domina nam ⁊ in
alijs delictis non videtur teneri illum qui opem dedisset. insti.
de ob. ex malefi. §. at qui opem. in glo. ¶ Hunc lenonem dic pu
niri sicut punitur ille qui peruenit ad hoc ex eius lenocinio ex
solo colloquio nõ tenetur quantũcũqꝫ ꝓcurauerit instigando
sollicitãdo qꝛ nec cõmittere ꝯcubitũ volẽs ex hoc solo puniret
feu. priuatione vt. s. dicitur. Sed. j. que sit prima causa. §. sed et
qui delator. in fi. mag. glo. dicitur hanc esse egregiam causaꝫ in-
gratitudinis quando conatur adulterari facere. vnde expone
glo. conatus ꝓdicto scilicet modo vt in predic. l. innuitur Ka-
rolus ⁊ ibi diximus argu. ff. de iniurijs. sed est questionis. in fi.
⁊. l. sequẽ. ¶ Si vero procurauit vt domina cum alio concube-
ret vel ad actum ꝓuenirctur p oscula aut amplexꝰ ⁊ turpes lu-
siões condormitiõe simul vel alias ponendo manus ad pectus
vel ad alium locum tenebitur eadem pena qua ⁊ is qui commi
sit principaliter. ff. de ser. cor. l. j. in fi. ⁊. l. ij. vbi ponit de eo qui
sollicitatur ad mandum. Is qui habet feud. vt conseruet ho-
norem domini. j. qualiter vas. iu. debet fide. c. j. etiam si domina
erat alias hoc facinus factura tenebit quia puniri debet in eo
propter quod debuit cum defendere ⁊ contrarium fecit nõ eñ
dedit feu. vt eũ iniuriatorẽ haberet. C. de obse. si manumissori. et
ideo etiam si leuis sit offensa vt qꝛ alias factura erat id debet
ab eo reuocari sicut libertas in simili que ob leuem iniuriaꝫ re-
uocatur. C. de li. ⁊ eo. li. si manumissori. hoc casu persuadere est
plusq̃ꝫ compellere quia nõ debet sollicitando augere malitiam
d. l. j. de seruo cor. §. j. ⁊. ij. ⁊. xlvj. distin. sunt nonnulli. ⁊ si reuo-
catur libertas multo potius feu. quia nihil gratius libertate
potuit ei dari. ff. de fideicõ. li. ⁊ si alienus. in fine. ¶ Sollicitan

Additio.
a ¶ Nõ turpiter ac
cipit cuꝫ sit mere
trix. adđ nũquid
meretrix de suo
q̃stu possit elee-
mosynã facere et
x. soluere gl. extra
ordinaria que di
sputat ⁊ ita cõclu
dit i. c. ex trãsmis-
sa de decimis. qđ
aũt possit testari
tꝫ Cy. in. l. merce
dem. C. de ꝯdi. ob
turpẽ cãm. ⁊ fina
liter succedit me-
retrix ex testõ et
ab itestato si sit ꝓ-
ximior secꝰ ĩ alia
muliere q̃ ab [illegible]
sio extorsit ioca-
lia. vid p. d. Jaso
plene in. l. j. cũ ibi
sequẽtibꝰ. ⁊ i. §. sꝫ
qđ meretrici. ff. d
cõdi. ob tur. cau.
sub [illegible]. ab
hor.

tes etiam vt lenones puniuntur eadem pena nam qui prestitit domū vt hic fierent imo ad colloquendū simul quod min⁹ est ꝙ procuratore vel nūcio quo pdicta subsequūtur punitur quasi de adulter.ff.de adul.⁊ qui domum.⁊.l.se.⁊ qui amico quasi ibi expressiuum veritatis est sic.ff.de transa.l.j.scilicet ꝙtuz ad penā quia ꝓ adulterio punitur.ff.de mino.auxilium.§.fina.de his sollicitantibus dicitur quod perfecto flagitio punitur capite.d.l.j.§.fi.de extraor.cri.Hi vocantur appellatores qui blādo sermone pudicitiam ⁊c.de iniur.item apud.§.appellare.⁊ §.si quis vir.eadem est pena lenocinij que ⁊ adulterij dicit dñs Azo.in sum.de adult.in fi.qui tenetur.l.iul.de adul.quia inter precepta illius.l.est.d.l.auxilium.§.fin. ¶Aliquando tenetur quis eadem pena ⁊ si non accusetur ea.l.quod non est nouum C.de cus.re.ad commentarieñ.in glossa ad quod est.ff.ad turpil.l.j.§.incedit.ff.de verbo.signi.sepe.§.fi.de fur.his qui ope.⁊ l.qui seruo.qui exhortatur compellit vt dictuʒ est alias dicitur quod non fungitur opera mandatoris.ff.de his qui not.infa.ob hec verba.¶Circa quod accipe distinctionem Azo. que fit
a in.d.gloss.l.j.de ser.cor.si persuadeo seruo tuo^a vt occidat titiuʒ ⁊ accusor:quia mea opera titius est occisus. distinguitur tunc erat alias facturus vel non persuasus:q̄z accusor de delicto qđ commisi extra personam persuasi.sed si accusor de delicto qđ commisi in eo persuadendo scilicet vt occideret titium hinc est quia corrupi animā serui tunc non fit dicta distinctio q̄z si malus efficitur peior tenetur persuasor:sic hic si impudicam hortatus est blando sermone per quod impudicior facta est debet teneri quia contra honorem domini est quem non seruando ⁊ honestatem domus quam iurauit q̄z honestum est de illis sex que continet sacramentum fidelis indignuʒ se feu.reddit.vt.d.c.de forma.⁊.j.de sacra.fide.ꝙtum ad hoc non multum differt a sollicitatione dicti serui: quia mulier est in obsequio mariti ff.de ope.lib.sicut in.§.penas.prebuit ministeriū aliud qua sollicitare ⁊ procurare velle mulieris per verba captiosa blanda que vocantur ibi artes insidiose argu.eius quod sequitur ibi in versu vt hinc ⁊c. illud quod plusquam associare virum ad opus illicitum.qui dat causam dāni videtur dare dānuʒ.ff.ad l.aquil.qui occidit.Item ⁊ si esset minor pena quādo erat alias factura ar.extra de homici.sicut dignum.erit minor corporalis pena que infligeretur quam non euitat quia hic pena priuationis feu.prisce seueritati accederet.C.de sepul.vi.quicūꝙ ob magnitudinem criminis nō sunt iura contenta eum puniri tantū in corpore sic in aut.vt nulli iu.§.fi.non auteʒ minuetur in feu. in quo debuit se custodire a tali peccato durū esset domino tali viro feu.suum videre eum ad ipsum deberet redire in solatiū sue iniurie.que sit causa benefi.amit.§.fina.Vel.§.penas.loquitur in amissione aliorum bonorum de quibus erat integre dominus delinquens hoc de bonis feudalibus strictius tenetur domino feudatari⁹ ꝙ burgensis.patet in sacramento fidelitatis.j.qualiter vas.iu.de fideli.c.j.¶Ex hoc queritur si vas.non tenens feu.sed stans in terra domini possidēs mobilia vel burgen.aliquid horum committat an perdat alia bona sua.¶Et quidem de his que sunt in terris marchionum comitum ⁊ baronum habentium superiorem imperatorem vel regem nō videtur quia de feu.dicit hoc.c.de feu.tantum intelligetur si ideʒ voluisset in alijs dixisset ad hos quos non nominauit nec directo nec vtiliter hec.l.trahetur.vt.s.proxi.de lenone dictum est. ⁊ videtur in hoc satis manifesta ratio:q̄z bona hic a domino tenentur.⁊ dominus in eis habet directum dominiuʒ reuertuntur ad dominum in tali culpa contra dominū commissa in solatiuʒ sue iniurie.j.que sit prima causa benefi.amit.§.fi.alia bona ⁊ si publicarentur venirent ad fiscum.C.de pe.deportatorū. de bonis proscrip.l.fina.in princ.ff.man.si mandauero.§.is cuius.alius ꝙ fiscus etiaʒ ciuitas non habet hic ius.C.de bo.va
13 can.l.j.lib.x.¶†Quid ergo si in talem mulierē de domo regis vel imperatoris hoc attemptetur.¶Hic questio videt̄ an isti committant crimē lese maie.Hoc non est promptum dicere ꝙ sit crimē maie.quia nō cauetur de hoc.l.expressum.Pene autē sunt molliēde.ff.de pe.interpretatiōe.Ex quo lex scripta enumerat capitula illius criminis que multa sunt ⁊ hic nō posuit ff.ad.l.iul.mai.l.ij.⁊.iij.videtur omisisse cum lex quid enumerat specialiter etiam si verbum generale precederet per qđ consilia intelliguntur videtur dictum legis comprehendi ⁊ taxari in enumeratis.ff.de sup.le.legata.in pri.sufficit hic nō esse enumeratum inter alia.ff. de dona.eum qui. ¶Econtra videtur quod sic q̄z quando contra principem quis animatus est vnuʒ est de capitulis vbi bona confiscantur.ff.ad.l.iul.ma.l.fi.hic autem esse contra principem non videtur posse negari cōtra eius honorem.est enim contumeliari corpus eius quod est vnū cuʒ suo.ff.de ri.nup.l.j.inde vocatur cucurbita vt hic.⁊ arg.in londe conuic.l.j.quilibet seruat suuʒ honorem.ff.de post.l.j.in pn. ¶Principi debetur honor a d ro.xiij.ibi cui honorem ⁊c.⁊ illud regem honorificate.⁊ q̄z turpis materia erat hic in corpore

Additio.
a ¶Si psuadeo seruo suo ⁊c.adđ gd in psuadēte vel pstāte ꝯsiliū an teneatur sicut ille q ho[micidiū] fecit bar. hāc. q. tāgit i.l.si qs mihi [illegible] §.si qs mādauerit.ff. de acq.her.p bal. i.l. nō id min⁹.C. de accus.pang.de maleficijs plane i tracta.suo maleficiorū in vbo semproniū mādatorē ibi nūc videam⁹ gd in psuadente vsꝙ in finē cōmēti sup illo vbo.et vsꝙ ad aliō vbū fama publica pce [illegible] te pdo.bar.vo. in ꝯ si.suo.xxxvij. in pri.⁊ ꝯsi.xxxv iij.in.iiij.col. Itē in cōsil.xxxiiij.in xj.col.[illegible] bar.ab.bor.

iure expressum dicere.posuit simile de statua seu imagine consecrata in honore principis quam conflare crimen maie.est.ff. ad.l.iul.ma.qui statuas.Multo fortius de vxore desposata cōsecrata ⁊ benedicta que efficitur vnum corpus cum eo. Idem gentilis phylosophus in primo economice dixit vxorem esse de ara deorum.Idem ergo fortius ꝙ de statua dicetur de coniuge.ff.de legi.non possunt.¶Hac ratione voluit Karolus.d.l. j.de conuic.teneri iniuriarum si quis vocauerit hominem lupum diabolum vel filium diaboli.¶Sacramentum etiam nō feudatarij sed burgensis ⁊ omnium qui sunt in territorio iurisditionis domini est seruare honorem domini.j.qualiter vasal. iu.de.fi.c.j.vt si nō seruat sit infidus ⁊ periurus vt dicitur in.c. se.¶Item si vas.dominum vulnerat imo si solum assiliret vel iniuriam faceret priuaretur feu.j.se.§.⁊ que sit causa prima bene.amit.§.porro.sed magnum vulnus infertur in hoc marito inde dicitur magnum dolorem ⁊c.ff.de adul.l.ij.§.si simul.⁊ dicitur maritalis dolor.C.eo.si quondam.⁊ iustus dolor ex parte scilicet patientis.ff.ad sil.l.ij.in prin.¶Et dicitur vulnerari quid similitudinarie vt ibi post causaʒ vulneratam ⁊c. C.in q. cau.in inte.resti.non est ne.l.si.in fi.Hinc deus dicitur vulnerari in peccatis hominum.¶Item pena peccati est secundū qđ vtroꝙ modo exponitur illud psal.super dolorem vulnerū meorum addiderunt.¶Item ⁊ diabolus dicitur vulnerari quando quis bona opera facit non penetrata carne quam nō habet sed percusso corde spiritu superbie.dicit Augu.super illo psaltu humiliasti sicut vulneratum superbum ⁊ patet.ij. mach.iij. ibi iam vero qui videret summi sacerdotis vultum mente vulneraretur.⁊ sequitur de dolore declarabat interim animi dolorem.¶Item thorus viri dicitur violari.C.de adulte.l.j.¶Itē preuaricator dicitur a variatione.ff.de preuari.l. j.⁊ quis magis varius ꝙ hic qui spreta religit iureiurā.qua iurauit seruare deo honorem ⁊ honestatem inter illa sex est honestum.vt dicit.c.de forma.¶Iteʒ hodie dicitur proditio huiusmodi in cōmuni vsu hominum ⁊ loquela attemptare in domo amici hic nedum domini vt diximus.j.que sint regalia.super verbo prescriptorum.in fi.gloss.vnde stabitur denominationi vtentium hoc vocabulo.d.l.de flu.l.j.cuʒ dela.§.ij.⁊ de sup.le.labeo.⁊ ideo dicitur conuicium quod fit contra bonos mores ciuiliter.ff.de iniur.item apud.§.qđ adicitur.¶Satis sunt fortes rōnes vltime.tamē qūo dicemus esse crimē mai.vbi.l.deficit cū sint prompte alie pene.Cauere tū sapientis est in talibus q̄z potētes quibus pares esse nō possumus.ff.de ali.iu.l.iij.nō seruāt in hoc fines modestie.⁊ ideo timeri debet qđ de facto fit.ff.qđ me.causa nec timorem.

Aut nupta filio. Id est nuru exprimitur.j.que sit prima causa bene. amit.§. rursus.¶Quid si plures filios habet dominus ⁊ plures nur⁹
14 an idem si hec fiant cum qualibet nuru.¶†Hoc non videtur dubitabile quando feu.diuiditur inter filios licet tunc non teneāt iurare vas.fidelis:nisi illi in cuius parte ex diuisione vas.venit:quia non cogitur plures habere dños in consti.imperialē. §.preterea.sed si feu.nō esset diuisum iuraret oībus quibus tātum faceret ꝙtum soli patri fecisset.de quo dicetur.j.de feu.cōtro.fu.omnes.Hoc tū non est contra hec que dicētur circa hāc materiā.Dubium ergo posset esse quando vineretur iure francoruʒ ⁊ tunc videtur exponi aut nupta filio qui debet esse dñs feu.vt itelligatur de idoneo ad successionē ar.ff.de mu.⁊ ho.vt gradatiʒ.§.j.alijs filijs vas.non videtur quicꝙ debere :.quia nō
15 est futurus eorū vasal.¶ †Hec.q.ꝙtuʒ ad materiā de qua hic loquitur non est dubitabilis naʒ agitur de vas.qui vituperiuʒ facit domino ⁊ eius domui vt perdat feu.propterea non ergo refert sint successiui vel non in feu.filij dicuntur mariti cū quorum vxoribus concubuit vas.patet q̄z dicit hic idem de filia domini de qua certū est qđ etiā filijs nō obstantibus non succedit in feud.nisi ex pacto ⁊ nisi vt diximus.s. in prima rubri.§.hoc quoꝙ ob iniuriā quā facit domui dñi cuius honoreʒ debet seruare priuat̄ vas.feu.vt hic iniuria nedū filij ⁊ filie sed etiā cuiuslibet de genere toti infertur generi.ff.de iniu.lex cor.in pri.priuatio tamen feu.non inducitur nisi in personis hic expressis. ¶Item quando dixit de filia dñi intelligenduʒ est ⁊ de filiab⁹ nam cū singulari sermone sit vsus intelligendū est de pluribus ff.de assig.libe.l.j.§.ꝙuis.⁊ de nupta filio intelligi debet de nuptis filijs dñi.arg.§.de leg.ij.si pluribus in prin.quilibet dicere potest ego sum filius domini ⁊ filia.nō em̄ diligit plus vnuʒ ꝙ aliū arg.eorū que dicuntur in.l.maximū vitiuʒ.C.de lib.pre
16 te.licet vs⁹ ⁊ mos honoret primogenitū in successiōnē.¶†Hoc viuo patre eo mortuo ⁊ succedente primogenito non est idem si concubat cū vxore fratris licet illa vocetur soror maxime in cōmuni locutione maxime apud gallicos mutatio quidē persone mutat ius.ar.ff.de acquiren.heredi.per procuratoreʒ.patre titio viuo vocabatur feu.titij.patre mortuo vocatur feu.sempronij filij quia in persona ei us iuncta est omnis hereditas arg.

ff.de

ff. de vulga. et pupilla. substi. sed si plures. §. j. status rei mutatur cum persona. C. de impo. lu. des. l. j. libro. x. ¶ Posset tamen dici quod hic loquitur de feudo nouo vt tunc non sit vas. fratris domini: quia si occidat eum non priuatur feud. vt in sequenti. §. ¶ Quanta sit differentia inter nouum et paternum: est dictum s. in prima rubrica. §. cum vero. et dicitur. j. de duobus fra. c. j. de ali. feu. et de succes. feu. et que sit prima causa benefi. amit. §. si. pater dat feud. titio vt sit vas. suus et filiorum suorum non fratris dantis: quia non patris eius qui dedit commune votum est vt filijs videatur prospicere et descendentibus ex eo. argumen. ff. si quis ob. causam te. iulianus. in fine. inde ascēdentes in feudo nouo non succedūt. j. de na. suc. in feu. c. primo. in prin. Secus si feu. erat auitum et maiorum: tunc videtur quia vasal. debeat seruare honorem fratris q est de descendentibus illius qui feu. dedit. et hoc potius debet inspici: scilicet quod originaliter fuit paternum quam quod eius personam noui scilicet successoris tūc feu. confertur: nā non de nouo videtur conferri illo filij quo feu. paternum refutatum a patre vt filio detur in persona filij cui est collatum nihilominus paternum dicitur. j. de vas. decre. eta. c. j. Item in casu qui ponitur. j. de eo qui sibi et fi. mas. et fe. inuesti. acce. c. qui sibi. ¶ Item quia licet feu. sit amissum ob feloniam vas. si dominus remittat feloniam nihilominus feudum erit paternum vt prius non nouum et de nouo datum no. in glos. ff. de impe. quod dicitur retinet ergo naturam originis vnde puenit. argu. ff. de dona. quod id quod. C. ad maced. l. iij. ¶ Honor
a enim qui debetur domino[a] a vasal. non tantum ei viuo sed eo mortuo debetur sic dicitur in liberto quem assilierat glosse istius libri vasal. s. diximus. ff. de do. ex. apud. §. aduersus. in fine. §. ¶ Unde etiam mortuo domino dicetur in vero hic est filius domini scilicet quondam. vt. C. de impu. et al. sub. l. precibus. scdm tamen proprietatem verborum dici nō posset vbi pater est mortuus cuius respectu dicitur filius. De natura relatiuorū est qd vtrunque est scilicet pater et filius sed qui est mortuus non potest esse nedum quia nō est: mors enim omnia soluit. in aut. de nup. §. deinceps. semel extincta non resuscitantur. ff. de sol. qui res. §. arena. principali sublato etiam imago non relinquitur. C. de la. liber. tol. l. j. in prin. nec vllum ex pristino iure retinetur vestigiū. de adop. in omni nomen desinit ergo dici filius sicut desinit peculij filio facto patrefamil. C. de inoffi. testamen. l. si. in fi. ¶ Ista penalia taxantur in personis enumeratis frater domini et eius vxor non continentur in litera nupta filio domini ꝯtinetur taxate et limitate sunt persone vt statim dicetur. ¶ Item esset abire in infinitum si intelligeretur in omnibus descendentibus ab eo qui dedit feu. Infinitas autē vitatur omni iure. ff. de dā. infec. si finita. in prin. cum similibus. Itē dicere in hoc et non in illo esset inequale cum leges equalem oībus tribuant securitatē. ff de pe. l. capitaliū. §. ad statuas.

17 **Aut cum sorore domini.** †De vxore fratris non dicit forte: ideo quia non est illa de genere domini soror sua: sic est de genere suo. ¶ Hec non videtur bona ratio quia secundum hoc debuit ponere de filia domini tantum non de nupta filio domini que non est de genere domini: sed in nupta filio dixit nō propter eam sed propter filium cui nupta est et quem filium scilicet pater plus diligit quam seipsum. ff. quod metus causa. isti quidem. in fine. et quia pater plus diligit filium quam frater fratrē. ideo dixit de nupta filio domini et de nupta fratri domini.

18 ¶ †Item si frater plus diligit fratrem sororem: ergo plus nuptam fratri quasi vnum corpus cum fratre. ff. de ritu nuptiarū. l. j. hec dilectio non est perpetua etiam in fratre marito quia dirupta affinitate dirimitur affinitatis dilectio. Affinitates autē non preteritas sed presentes inspicimus. ff. de postli. affinitates cum sorore est cognatio naturalis quod in affine non est. ideo non sunt proprie gradus in affinitate. ff. de gra. non facit. §. gradus naturalia semper sunt. institut. de iure natu. §. fina. et sic plus diligit sororem: quia causa dilectionis talis perpetua non posset pacto repudiari expresse nedum tacite. ff. de pac. ius agnationis. de regu. iur. iura sanguinis. Si ergo dixit de sorore taxauit in ea. argumento. ff. de verborum obligatio. si minor. ad illam quam non dixit nec directo nec vtiliter lex trahi debet. soluto matrimonio. si vero. §. de viro. ¶ Et licet vocetur soror marime apud gallicos: non est soror: quia sarra filia fratris Abrahe soror Abrahe vocata est: et tamen constat quod erat neptis filia scilicet fratris non soror sua. xxij. questione. iij. queritur quia soror vel frater esset ei in secundo gradu: filia fratris vel sororis in tertio. institu. de gra. §. secundo. et nihil est idem cui id ipsum simile est. ff. de po. quod nerua. in glossa. et hoc manifestius patet quia et si fratrem occidat non priuatur feud. vt statim seq. §. dicetur. et. j. de eo qui occi. fra. c. primo. qui autem potest occidere potest contumelijs afficere. de adulte. nec in ea. et si non punitur hac pena quia occidit non punietur quia contumelijs affecit.

19 ¶ †Item videtur quantum ad hoc vt perdatur feu. exigi vt concubitus cum sorore domini sit cōmissus in domo domini quasi locus aggrauet delictū. ff. de pen. aut facta. §. locus. Item quia si in domo viri sororis domini viro fieret principali vituperiū. et ideo habetur in aliquibus libris hec litera. ¶ Si in domo domini maneat hac ratione si esset nupta soror domini committitur custodie viri sui sic vxor fratris custodie fratris eiusdemque mariti. Sed predicta litera si in domo domini etc. ponitur quātum ad hoc virum posset accidi vel non. maior enim iniuria est in domo domini quam extra. ff. de adul. quod ait. Sed quantum ad hoc vt perdat feu. non refert in quo loco: et ideo dicit glossa illa verba. Si in domo domini esset etc. esse superflua vbicunque concumbat inhonorat dominū cuius honorē debet seruare ex sacramento. j. qualiter vas. iu. fide. c. j. probatur hoc. j. que sit causa pri. bene. amit. §. porro. ibi vbicunque iniecerit etc. Si sit iniuria vni principaliter non excludetur quin domino et toti generi etiam de alia iniuria: vt dictum est per. l. lex cor. et in iniuria vnius multi iniuriam accipiunt vt pater mulier et maritus vasallo nō iurante seruare honorem in certo loco scilicet in domo domini: et sic vbique debet seruare. nam et dominus in omni loco debet firmam tenere infeudationem in alijs personis quam hic enumeratis et sollicitantibus et procurantibus per lenocinium quam fidius est. vt contra dicitur non habebit locum feudi pri
a uatio: sed iure cōi pro qualitate delicti punientur.

Iure feud. censetur amittere.

¶ Hic est quedam gl. que incipit nunquid hodie etc. que videtur contraria sibiipsi. nam primo dicit quod non corrigitur in fine dicit satis puto contrarium. Unde sic intellige. Si queratur an ob tales culpas: quia cucurbitauit dominum et cum alijs personis consanguineis domini concubuerit vel turpiter luserit hodie perdatur feud. Respondet glo. quod hodie non corrigatur
20 hoc imo et hodie ob istas causas perdetur. †Sed si queratur an antequam sit conuictus de culpa feu. auferatur ab eo et feu. possessio ante sententiam satis puto contrarium dicit glo. quis hodie ante conuincendus est de culpa. de hoc et an feu. ipso iure perdatur. dicetur infra quo tempore miles. c. sancimus. glo. hic allegatur in glo. diminute loquutus est hic glossator: sed credendum est quod hic fuerit intellectus suus. ¶ In secunda glossa huius. §. glossa assignat vnam causam que non est hic in litera ob quam perdidit feudum: scilicet si copulauit amicitiam suam cum inimicis domini. Item et post dicit quod si dominus non placitauerit vasallo de culpa commissa in vita sua: quia eius heres nō placitet post mortem. hodie non sunt vera simpliciter: dicetur plene. j. que sit pri. causa benefi. amit. §. ij. vbi in text. est materia magis competens: et alia plura circa hanc materiam que queritur ibi.

Similiter si dominum. Tertia pars et causa principalis quare perditur feu. ¶ Licet in proxima causa dicatur de concubitu vxoris domini filie neptis ex filio et nurus scilicet nupte filio quelibet psona faceret vnam causam sicut persona addita gradum adijcit. insti. de gra. §. hactenus. et isto modo precedens. §. continet quatuor causas priuationis feu. et sic ista que ponitur
21 in hoc. §. esset sexta. ¶ Casus est talis. † vasal. assiliuit dominum vel domum vel castrum domini vt dominū offenderet dicit qd ex hoc priuatur feud. maxime si sciebat dominū vel dominā esse in domo illa seu castro quando assiliebat illud. et. h. d. ¶ Ob iniuriam irrogatam per vas. perditur feu. et debet esse iniuria grauis. j. que sit pri. causa bene. amit. §. porro. In donatario dicit iniuria atrox. C. de reuo. dona. l. fi. in prin. plus est atrox quam grauis. ideo plus grauatur vas. quam donatarius quia magis tenetur domino propter sacramētum quod deserens dr pfidus et periurus. vt. s. dr. ¶ Hic autem scilicet grauis et atrox pro eodem videntur poni quia ob concumbere cum vxore domini priuatur feu. vt. s. pri. sed illa dr atrox iniuria. ff. de adul. si adul. §. liberto
22 ¶ †Item assilire dicitur grauis iniuria vt ponitur hoc verbum d. §. porro. ¶ Item aliud est assilire quam aggredi quia sequitur in d. §. porro. vel per vim aggressus fuerit etc. Sed potest dici quod hic facit differentiam qn persona dñi est assilita vt ita loquitur vel domus seu res domini vel vicus et locus in quo est dominus per vim aggressus fuit assilire et aggredi idē videtur assilire: scilicet personam aggredi per vim tam rem quam personam. ¶ Hoc videtur esse impetus de iure rom. de quo loquitur. ff. de iniu. lex cor. §. secūdo et erat ibi impetus in rem potest esse et in personam. C. de his qui ad eccle. confu. denunciamus. que et de re posset intelligi. Item de persona est impetus. ff. ad. l. aquil. illud. in fine. et hoc qn fiunt ex pposito. alias ponitur impetus quando non ex animo. ff. de pe. l. respiciendum. §. delinquunt. ¶ Item dicitur

Additio.
a ¶ Honor enī qui debet dño. Adde qd honor est maximū exteriorū bonorū. vñ potētatus et diuitie ppter honores desiderabilia sunt vt inquit phyloso. i. iiij. ethicor. notat in. l. iulianus. si qs omissa causa testi. ff. in fi. etiā tex. pbatur ibi nō caret dato pr etc. bar. ab bor.

appetere inuadere inde appetitus id est inuasus.ff.ad silleia.qđ
si percussor.in fi.¶ Item dicitur insidiis aggressionis obsederit
C.quando lice.vni.se sine iu.vin.l.j.Item dicitur insultus.C. de
sica.is qui aggressorem.in glossa.Hunc forte constitut.regni di
cit insultũ excogitatum.de offi.iu.l.j.hec verba secundum mores
vtentium sunt assilire inuadere:appetere insultum impetum fa
cere.Et ideo secundum vsum loquentium intelligentur quod
offendatur dominus habebit locum pena huius.§. sic dictum
23 est de manso.s.titu.j.⁊ de valuassoribus ⁊ castaldis.¶ † Intelli
a gitur autem excogitatus insultus[a]:scilicet quod fiat ex animo
secus si non ex proposito sed casu vel quia volendo offendere ti
tium offendit gaium dominum suum tunc videtur non puniri
sicut de iniuria illata domino sed de iniuria quam volebat infer
re titio.ff.de iniur.eum qui.§.si iniuria.quod vi aut clam.aut si
alter.§.sed vt dicitur.ad.l. aquiliã. scientiam.§. qui cum adul.
¶ Et ex quo dominum offendebat ⁊ dominum offendere inten
debat non refert si sciuerit dominum ibi esse vel non ⁊ sic intelli
gitur maxime quia in.d.§.porro.vbi idem dicit quod hic nõ re
peritur hoc sciens dominum vel dominam ibi esse sed ponit tan
tum ad exaggerationem maioris culpe ⁊ grauioris pene q2 ma
ior iniuria est si sciret q̃ si ignoraret sicut maior est in domo do
mini q̃ alibi iniuriam facere vt hoc dicit gloss.¶ Fit oppositio
in gl.que non proprie sequitur tantum ad dictum istius.§.imo
ad omnia dicta in quibus perditur feud.posset fieri dicitur qđ
deserit sacramentum offendendo dominum ⁊ sic priuatur feu.
Quomodo non perditur quando non soluit quod debet nõ pre
stat seruitium cum non possit prestare.j.que sit pri.causa benefi.
amit.§.sed nec aliud.nonne tunc deserit sacramentum q2 nõ ser
uat quod iurauit ⁊ promisit.Inepta est oppositio sed soluit qđ
ibi deserit omittendo hic delinquendo ⁊ offendendo imo nõ de
ierat ibi vel remittitur si deierat ex quo non potest necessitas ex
culat a periurio extra de iureiu.querelam.⁊.c.breui.ff.qui satis.
cog.l.si.cetera dic ibi.

Additio.
a ¶ Insultus.adde si statutũ loquitur de insultu facto in psonã ⁊ pbat isultus ad domũ per sona in ea nõ cõsistẽte an debeat se qui cõdẽnatio.vide pulchrũ cõsiliũ do. barth.veron. nu.lxiij.p totum. Bart.ab hor.

Item si fratrem.

Quarta pars vbi ponun
tur tres cause quare feu
24 dũ amittitur.¶ † Prima causa est si feudatarius fratrem suũ
scilicet domini vel suum:scilicet ipsius feudatarii vel nepotem.i.
filium fratris occidat proditorie perdit feud.⁊ ad dominum re
uertitur.

Aut si libellario.

Scđa pars ⁊ scđa cã si plus me
dietate feu.alienauit dando in
feu.ad libellum vel pignori obligato sine cõsensu domini perdit
feu.⁊ ad dominum reuertitur.

25 ## Rursus.

Tertia pars ⁊ causa. † feudatari9 alienauit
non plus medietate dando ad libellum vel in
pignore ⁊ sic olim tempore illo quo factum fuit hoc.c.nõ perde
bat feu.sed ille in quem alienabitur tantum tenebit quod eo in
re quo deberet tenere alienator si tempore procedẽte hic alienãs
decedat sine herede in feu.quia non habet descendentes quãdo
est feud.nouum nec collateralis quando est paternũ vel illi qui
succedere poterant nolebant succedere ⁊ sic si medietatem feudi
non alienasset hic feudatarius feu.redeat ad dominum ⁊ nunc
redibit ad ipsum dominum quia non potest esse apud illum in
quem alienaretur nisi q̃tum ⁊ sicut erat ⁊ esse deberet apud alie
nantem si non alienasset ⁊ nunc redibit predicta ratiõe nec his
casibus potest is in quem alienatum est contra dominum se de
fendere quin dominus reuocet ab eo.hoc dicit.¶ Subaudi hoc
vltimo casu vbi is cui secũdo in feu.datum est vellet seruire prio
ri domino.j.qualiter olim feud.pote.alie.c.j.¶ In primo dicto
est intelligendum quod proditorie occidit ⁊ est occidere prodi
torie quando deinceps in curia domini non potest esse sine dede
26 core.† Idem si suum.i.fratrem feudatarii occidisset vt portionẽ
illius haberet proditorie.i.sine diffidatione vel quando sine alte
rius offensa occidisset quod alia causa inter sic coniunctos ap
parere non poterat ⁊ sic ex parte illius qui rem illicitam simpli
citer admisit in homicidium certum erat ⁊ esse debebat q2 malo
modo sine iusta causa occidisset vel occidit fratrem domini in
odium domini vel vt dominus careret strenuo milite sicut erat
frater ille qui diligebat dominum tunc felonia respiceret dire
cto dominum.argumen.C.ad.l.iuli.maiesta.quisquis.in princ.
ibi de nece virorum illustrium ⁊c.⁊.ff.de iniur.Item apud.§.si
quis sit ideo dicitur.d.c.de eo qui fra.interfe.⁊c.cum vero ad do
minum respicit felonia tunc domino feu.aperitur tũc extremũ
temporis.ff.de condi.⁊ demon.l.iij.in fin.l.cum deliquit.⁊ felo
niam talem commisit vt ipso iure feu.tũc aperto domino ad do
minum redeat.redit enim in minori culpa qñ.s.alienat sine con
sensu dñi.vt in cõst.imperia.§.callidis.in fi.¶ Et intellige q̃ re
uertitur ad dñm qñ erat feu.nouũ.alias ad agnatos si erat pa
ternum.j.de eo qui occi.fra.domini.c.j.expone etiã vt ibi expo
situm est.

Multabitur.

Pro parte alienata tantum:vt di
cit glo.nam pena non debet excede
re fines delicti.C.de pe.l.sancimus. bonum est scire antiquita
tes.insti.de testa.in prin.⁊ subtilitates.se.§.rursus. propter ra
tiones que remanent de le.abrogatis.ff. ad treb.l.ij.⁊.l. marcel
lus.in prin.hodie enim nec pro toto nec pro parte alienat feu.
vt hic dicitur in glo.¶ Qđ autẽ dicit litera.

Ut ad transactum ire permi.

¶ Id est qđ non curet qualiter vadat feu.trans.id est sine actu
scilicet legitimo id est non curet diligenter legitime ⁊ sollicite de
feu.cum non debeat alienare ⁊ distrahere si alienat ⁊ distrahit
27 non agit nec curat diligenter de eo.† Et est vulgare in multis lo
cis hic permittit bona sua ire in transactum hec est in negligen
tia ⁊ incuria:⁊ permittat scilicet ire transactu predicto modo:
scilicet plus medietate alienando.nam si nõ curaret alias:si nõ
coleret non priuaretur feu.quia non est de causis quibus feud.
amit.sufficit non contineri inter causas numeratas.ff.de dona.
eum qui.conductor non habens ius in re posset ppter talem in
curiam:q2 male versatur in re locata expelli.C.locati.l.iij.in fi.⁊
cogi ad bene colendum.ff.locati.si merces.§.conductor.Item ⁊
habens ius in re cogi posset.ff.de vsufru.Item si fundi in prin.
28 ⁊.l.si cuius.§.de preteritis. † Item expelli debet quando abute
retur re feudali ad exinanitionem seruitutem ac depopulatio
nem redigẽdo feudum sicut Fede.imperator qui exinaniuit re
gnum tyrannico dominio vt narratur in decretali depositiõis
sue de sen.⁊ re iud.ad apostolice. Item subintellligitur qđ fecit
hanc alienationem vt permittat transactum per negligentiam
multam vel dolo malo:id est scienter q2 secus si ignoranter crede
bat minus medietate vendere ⁊ plus vendebat tunc non offen
dit qui ignorat.arg.ff.loca.si ignorans ppter culpam fit hodie
priuatio vbi non est culpa nõ debet priuari habebat iustã igno
rantiam puta erat heres acceptoris.ff.de reg.iur.qui in alteri9.
alias non audiretur qui vires rerum suarum causaretur inco
gnitas.C.de rescin.ven.quisquis. ¶ Uel ponit similitudinarie
verbum ita id est sic negligenter ⁊ dolose vendebat sicut quãdo
permittit in transactu id est quando permitteret dolose transi
gi de feu.qđ non potest.j.si de feu.contro.fu.c.pe.⁊ de contro.in
ter vasal.⁊ alium.c.j.⁊ tunc ponetur vel dolo.hic fecerit pro hoc
ff.de ver.sig.l.sepe.C.de ver.sig.cum quidam. ¶ Item no.quod
nomen alienationis cõprehendit etiã pignoris donationẽ sic.
C.de re.al.nõ al.sancimus.

Libellario.

Sic.j.de alie.feu.c.primo in principio.⁊
qualiter olim feu.poterat aliena.§. do
nare.⁊ dicitur perpetuus vt ibi dicitur saluo quod debet reno
uare contractus est consuetudinarius vsq3 ad an. xxix. sicut fie
ri hodie videmus in vsu.dicitur in summa vtrum feudũ possit
locari.¶ Forte habuit ortum ex aut.de aliena.⁊ emphyte.§. lo
cationes.vbi dicitur rem ecclesie vsq3 ad.xxv.an.dari.hodie per
petuo vt sequitur in.§.licentiam.¶ Et qđ in eodẽ contractu ap
ponitur vt singulis.xxix.an.renouet idem est de consuetudine
⁊ fit vt non currat prescriptio dicit glo.C.de sac.sanc.eccle. aut.
si quas ruinas.

Uel postquã ad libellum dedit.

29 ¶ † Resoluto ergo iure primi feudatoris ⁊ ius acceptoris resol
uitur.cõtra.ff.de pig.l.vectigal.⁊.s.ti.proxi.§.fi.Hodie nõ sic est
quia cum phibeatur alienatio statim fit reuocatio nec expecta
retur mors alienantis no.j.de succes.feu.in fi.magne glo.¶ Sed
si daretur in feu.sincere ⁊ bona fide quod etiã hodie potest no.
j.de capi.cor.§.preterea.⁊ in constitutio.imperial.§. primo.pos
set post mortem primi feudatarii dantis in feud.seruire ⁊ reco
gnoscere a primo domino ⁊ nõ perdere.j.qualiter feu.olim po
terat ali.¶ Item hodie si feu.alienatur in totum ⁊ etiã pater
num non peruenit ad dominum sed ad agnatos no.j.de succes.
feu.c.j.in mag.glo.Quando vero offendit dominum alii aliter
dicunt vt ibi plene dicitur ad filios autem delinquẽtis vel alie
nantis nunq̃.j.si de feu.contro.fue.c.si vas. culpam. ¶ Querit
glo.cum soluitur ius acceptoris predictis modis:an contra he
redes in aliis bonis vtpote burgensaticis possit agere de eui
ctio.nam in feu.non habet heredes vel in paterno agnati prefe
rebantur non iure successionis sed ex pacto et prouidentia.
¶ Distinguitur vtrum sciuerit acceptor vel ignorauerit vt di
30 cit glo.⁊ not.in simili.j.de feu.da.invicem le.cõ.c.ij. ¶ † Hodie
bone fidei emptor ad precium tantum ageret non ad interesse
de euic.male fidei nullo modo in cõstit.imperialem.§. callidis.
in glossa. Item erit si ob delictum proprium datoris primi re
peruenit res ad dominum vel culpa sua alius fecisset damnum
in re feudali. Unde feudum reuocasset dominus vt si pro
pter eius inimicitias aliquis extirpasset vineas aut arbores ⁊
destruxisset

destruxisset.d.l.si merces.§.cōductor.⁊.§.culpe.nam semper ac-
ceptor bone fidei aget ad precium.¶Ex his not. quod domi-
nus habens guerram in castro suo de quo extirpantur corrum
puntur ⁊ destruūtur segetes si sua culpa id accedat amittit feu-
dum ⁊ superior vbi de his cōstat legitime potest reuocare vt in
concor.hic in glo.Potest enim esse sine culpa sua quando bellū
esset licitum requisito vicino vel alio qui commisit in eum vel
suum subditum ⁊ respondente inepte ⁊ emendare nolēte ⁊c.di-
cto.c.dominus.xxij.q.ij.

Preterea. Quinta pars seu dictum vbi dicitur quod
delatum erat feudum collateralibus titij
mortui sine herede cum esset paternum: inter collaterales ego
eram primus ⁊ sic mihi debebatur successio ⁊ ego debebam in-
uestiri a domino feu.debeo enim nūciare mortem illius cui suc-
31 cedo infra tempus limitatum:infra quo tempore mi.c.j.†Con-
sentio inuestiri collateralem sequentem dicitur quod preiudico
mihi ita quod non habeo regressum ad repetendum id quod
renunciaui sic.C.de nō numerata pecunia.l.generaliter. in fine.
Nec est contra.s.titu.ij.c.j. Quia hic inuestiebat sequentem de
illo iure quod mihi priori competebat:tunc ibi dabat non ius
tenentis dum viueret:sed si moreretur sine liberis vt ibi plene
dictum.Item hoc quia expresse consensi. Si vero tacite vt quia
me presente ⁊ non consentiente dicit gloss.quod idem.vide simi
lia pro hoc.j.si de inuesti.feu.inter do.⁊ vasal. questio ori.c.ij.in
fi.in glo.¶Et non videtur quod bene dicat in hoc:quia domi-
nus inuestiendo illum cui nō debebatur successio infeudat qui
est contractus per se vt dictum est.s.in preambulis.Hunc con-
tractum de re prorsus aliena nedū sua in qua alius poterat ha-
bere vtile dominium si vellet petendo inuestituram:posset face-
re inuito eo quem dominus tenebatur inuestire. ⁊ sic presentia
⁊ scientia non nocet illi qui debebat inuestiri ⁊ non inuestieba-
tur ipse sed alius vt dicitur in communi distinctione.ff. de pig.
act.l.gaius.que probatur.ff.de re iu.sepe.§.primo. ideo nedum
presentia sed ⁊ subscriptio non nocebit.secus in pignore quod
non contrahitur in re aliena nisi domino cōsentiente ⁊ in eo ha
beant locum leges hic allegate in gl.Item in pignore quicquid
dicit gloss.non preiudicat mihi scientia ⁊ presentia nisi aliquis
actus interueniat per me dominum vt subscribere in instrumē-
to.d.l.gaius.¶Videor quippe scire ⁊ cogitare ius meum sem-
per durare ex quo expresse non renuncio nec aliquid facit vltra
taciturnitatem ⁊ scientiam meam.ff.quibus modis pig. vel hy
po.sol.sicut.§.non videtur.nisi in duobus casibus fauore liber-
tatis ⁊ fisci.vt ibi not.per leges que hic allegantur in gloss.C.de
di.pig.l.ij.⁊.l.si hypothecas.Item ⁊ quando promisit experiri
posteriorem in iudicio.d.l.sepe.§.j.¶Pro gl.tamen est.j.de be-
32 ne.fra.⁊ qualiter fra.⁊c.ea.l. ibi domino sciente ⁊c. † Quando
a ergo fit aliquid in mei presentia[a] nisi consensus expressus meus
interueniat non preiudicat mihi maxime in penalibus. Verbi
gratia constitutio regni vel statutum dicit quod frater feuda-
tarius non maritet sororem sine consensu domini a quo tene-
tur feu.alias feud. perdat.soror feudatarij nupsit fratre presen-
te non probatur quod expressus consentiente vel maritante et
procurante vt maritetur:sola presentia non inducit consensum
que sine suo consensu potuit se maritare: imo videtur eo cōtra-
dicente.d.l. gaius.⁊.d.l.ij.titia.§.lucia.¶Quantum ad substā-
tiam matrimonij vbi non valeret matrimonium sine consensu
alicuius sufficeret illum esse presentem sicut si consentiret expres
se.ff.de sponsa.in sponsalibus.Hodie hoc non est maxime de iu
re canonico quo voluntas maris ⁊ femine sola spectatur vt sit
matrimonium:patris consensus non requiritur. xxvij.questio.
ij.sufficit.extra de despon.impu.c.j.in glo.iure roma. contra.C.
33 de nup.l.nec filium.¶†Sed quantum ad inducendam penam
contra presentem que debet induci contra maritantem presen-
tia sola sine consensu non sufficit.argumen.ff.de furt. qui vasal.
§.vetare.de procura.filius.§.inuitum. sic soluitur.ff. de his qui
notā.infa.quid ergo.§.j.vbi pater sciens videtur ipse dixisse eo
quod patri incumbit correctio filij:sed non sic in fratre ⁊ in simi
libus qui ius corrigendi non habet.ff.de regulis iuris.culpam.
⁊ hoc est argumen.contra omnia iura contra patientem facien
tia que dicuntur.j.si de inuesti. inter dominum ⁊ vasal. quest.
ori.c.j.circa finem.in gl.que incipit hic sumitur qđ patientia ⁊c.
¶Quid si alius actus interuenit a fratre: puta quia promisit
tunc dotem quando se maritabat soror: an videtur consentire
vt incidat in penam quod preiudicet sibi sicut in eo qui fideiu-
bet cum res sua pignori ponitur qui intelligitur hoc ipso man
dare res suas esse obligatas.ff.ex quibus cau.pig.ta. contra.l.si
gratuitam.in fine.sic hic videtur frater consentire hoc ipso qđ
promisit dotem pro matrimonio illo maxime si tunc soror cum
huiusmodi promissione se maritet sic in coherede percipiente
precium rei vendite.ff.de euic.quidam ex parte. ¶Sed hec iu-
ra et similia non vrgent nisi quando soror non esset alias nuptu
ra nisi cum dote predicta quod presumi videtur vt alias nube-
re non potuerit sine dote eo quod nullus sit ducturus vxorem
sine dote.ff.que in fraudem credito.l. fin.§.primo.de do.ex.pu-
re.§.si.multo fortius tenebitur si post matrimonium contractū
promittat dotem.d.l.si gratuitam.in fine. ¶Verius videtur
quod huiusmodi statuta ⁊ constitutiones sunt deo odibiles:
omni enim iure matrimonia debent esse libera.C. de inutil.sti-
pulatio.l.libera.ff.de verborum obligatio.titia.§.primo.⁊ sic re
stringenda sunt nec intelligenda nisi in casu quo loquuntur.ff.
de liberis ⁊ posthumis.cum quidam.imo dicimus non seruan
da nec ligare de quo dic.j.in constitu.imperialem. circa princi-
pium.Cum ergo dicant de maritante ⁊ procurante scilicet ma
trimonium fieri de dotante no n dixi:ideo non intelligitur de il
lo.argu.ff.de verborum obligatio.si minor. cum similibus plu-
ries.s.repetitis matrimonium potest esse sine dote.ff.de iur.do
tium.l.iij.dotis promissio ad substantiam matrimonij non cō-
fert in quantūcunqꝫ ergo dotet non punietur nisi procuret ma
ritare id est maritet.¶Hec vera quantum ad feu. amissionem
in quo illud intelligitur actum quod fuit expressum quia nō est
hic casus perdendi feu.nisi feu.daret in dotem contra id quod
ius intelligit.j.qualiter feu.olim po.al.c.j.vt datio in feu.ca[illegible]
tunc in nomen alienatiōis de quo plene ibi dicetur.Extra cau-
sas expressas hoc iure quibus feu.potest reuocari si fiat pactum
vt nō alienet nec det tali puta titio valet pactum.C. de iure em-
phyteo.l.fi.§.primo.quilibet enim rei sue ponit legem quā vult
ff.de solu.l.prima.in princip.C.man.in re mandata. nec est pa-
ctum turpe vt rem meam preter sine aut contra voluntatē meā
non alienes si turpitudinem contineret nō valeret.ff.de pac.iu
re gen.§.pretor.⁊ consueuerunt hic apponi non propter impe-
diendum matrimonium: sed vt res mea non transferatur in
alium sine mea voluntate.¶Tunc autem alienatio non impe
ditur sed tenetur qui contra fecerit ad interesse.C. de condi.ob
causam.l.ea lege.agetur ergo ad interesse propter pactum si cō-
tra fiat.ff.de lega.iij.vxorem.§.agri plagam. de verborum obli-
gatio.si ita quis promiserit.§.ea le.de insti.sed ⁊ si.§.denuncia-
uerit.⁊.l.si quis mancipijs.§.proculus.de contrahen.emp.cum
seruo.⁊.l.qui fundum.de actio.emp. si sterilis.§. si tibi.quibus
omnibus agitur ad interesse si contra fiat.C.de pact.inter emp.
⁊ vendi.l.fi.Sed ⁊ si paciscantur vt feu.tunc reuocetur nō obli-
gabit hoc pactum tertium possessorē.C.de pi.l.iij.nisi in casib⁹
no.ff.de vsufru.hactenus.de ali.⁊ cib.leg.l.lucius. de aqua plu.
arcen.si tertius.§.si quis priusqꝫ.⁊ dictū est.j.que sit prima cau-
sa bene.ami.§.sed nec iustior.¶Nisi obligaretur tūc res pro pe
na que esset promissa pro qua tenebitur si obligetur quādo fiet
res aliena.ff.de manumis.testamen. stichus.nam in re propria
non est pignus.ff.de regu.iu.neqꝫ pignus. ⁊ qñ iam vtile domi
nium quod habet transtulerit hoc intelligitur tunc.ff.de cōtra-
hen.emptio.qui tabernas.de lega.primo. si domus. in fine. eo-
dem iure erit apud illum cui obligat etiam si sine consensu do-
mini potest obligare:alias perdit feudū. vt.s. dicitur quod est
⁊ esse debet apud ipsum concedentem vel obligantem.s.§.pro-
ximo.⁊.s.titulo primo.§.fina.ff.de pigno.l.lex vectigal. de dam
no infecto. si finita.§. si de vectiga. ⁊ argumento.j. de lege cor.
§.profecto.Item hec vera nisi predicta pacta ⁊ datio rei impo-
nantur in vim conditionis vel modi tunc deficiente conditio-
ne vel modo redit dominium in dantem.C.de donatio.que sub
modo.l.j.⁊.iij.⁊ dictū est in.d.§.sed nec iustior.

Item si fuerint duo fratres.

Sexta pars vbi dicitur quod duo fratres inuestiti sunt de feu.
ita quod vn⁹ alteri succederet alias non esset dubium vt in glo.
deinde diuiserunt inter se feu.⁊ ita videtur quod fuerit datum
post alter eorum committit culpam alienando plusqꝫ medieta-
tem demum hic sine legitimo herede decedit id est filio vel de-
scendente:nam si haberet filium vel descendentem istum casum
tanqꝫ indubitabilem non posuit:nunqꝫ enim filius vel alius ex
eo descēdens succedit ob culpā patris feudo perdito imo agna
ti tunc ⁊ non filius.j.si de feu.contro.fue.c.si vasal.culpā.dicitur
qđ feu.ad dominū reuertit.hoc dicit. ¶Hodie corrigitur hoc
q: ex tali culpa lꝫ filius priuetur agnati non priuātur.j. de suc.
feu.in glo.Quicquid gloss.hic innuere videatur ⁊ se inuoluat.
34 ¶†No.qđ feudū potest diuidi[b] inter filios ⁊ heredes iure cō-
b muni sicut alia hereditas nisi sit feu.marchie comitatus ⁊ duca
tus.j.in consti.imperialē.§.preterea.¶Item nisi sit datum eo
tenore a concedente vel a lege municipali inductum vt pri-
mogenitus succedat:stabitur tunc legi date.ff.deposi.l.pria.§.si
conuenerit.¶Item not.quod nō est alienatio diuidere feu.in-

Additio.

a ¶Qñ ergo fit in mei pñtia. Adde pñtia an requirat ad acgrēdū qñ pē det a volūtate vni us ꝑmittētis.vid in ꝯsi.d. Philip. decij.xxxv.colū.ij. Sꝫ pñs actui est tactus an videat consentire.vide ꝑ do.Alex.imol. in ꝯsi.cxxxj.in.ij. vo-lu. ibi mō videamus.bar.ab hor.

Additio.

b ¶Feudū pōt diuidi.Adde qualr diuisio fieri dbeat īter fratres d fructibus fundi cōis ⁊ alioꝝ ꝑdiorū cō ductoꝝ vide ꝑ do. Alex.d imo. i ꝯsi. suo.cxxxiij.ī.ij.vo. an aūt diuisio sit alienatio. vide ꝑ do. Phi.decium suo eleganti ꝯsil. lxxxviij.col.iij.ī fi. itē an diuisio ꝑhē-daꝝ vel b[illegible]ficiorū fieri possit. vid in ꝯsi.cxlj.col.j. ꝑ eū-dē.an aūt diuisio inducat remissio nē fideicōmissi ꝑ eūdē.d. Phili.in suo ꝯsi.lxix.col.ij. ⁊ in ꝯsi.lxxxvj.col. ij.bar.ab horra.

ter illos qui iure vocantur ad successio.j. per quos fiat inuesti-
tura.§.sed ⁊ si res.de vasal.qui contra consti. Loth.§. secundo.
35 ¶ †Sed quomodo si feudum alienetur in casu concesso.l.vt in-
fra medietatem antiquitus quantumcunq; dominus mandet
non alienari in ipso casu dando ea.l.vt non alienet valet aliena
tio.tenetur tamen ad interesse.s.proximo dictum est. Sed si he
res instituatur quãdo alienatio a.l.inhibetur non valet nec he-
res institutus habebit.ff.de legatis secundo.peto.§.frater.⁊ ta-
men paria sunt prohiberi quam a pacto.l.vel testatore.C. de re-
bus alie.non alienan.l.sancimus. Dic quod lex prohibet feudi
alienationem in constitutione imperialem.§.j. nec heres extra-
neus nec contrahens retinebat illud vt ibi dicitur. Quicquid
enim sequitur ex eo vel ob id ⁊c.in.l.nõ dubium. Itẽ ipse idem
reuocat quando lex inhibet.C.de agri.⁊ censi.quemadmodum.
de libera.causa.l.j.tunc non obstabit defuncti voluntas: si here
dem extraneum institueret: quia non valet institutio heredis
tunc.j.de succes.feu.in princip.Sed si lex non inhibet alienatio-
nẽ pactum vt non alienet obligat tantum ad interesse vt in di-
ctis legibus.

Item si quis feudum. Septima pars et vltima in qua po-
36 nuntur duo casus vbi † et si feudum possit pro dimidia aliena-
[illegible] alienatur quicq; libelli etiam nomine sine cõsensu domi-
ni nec pignorare quod poterat quando infra medietatem.s.§.
rursus. In istis duobus casibus retinuit sibi dominus ⁊ reti-
nuisse videtur aliquid in feu. tali sicut quando totum non con-
cessit.¶ Primus est quando in curte sua scilicet domini consti
tuit feudum: puta in camera vel in redditu camere vel in alio
aliquo prouentu seu redditu valente plusq; feudum concessum
vel in camera plus valebat quod remanebat in re vbi constitue
batur feudum quam valeat feudum concessum.s.vel in redditi
bus canneue celle vinarie valentibus annuatim centum dedit ⁊
constituit feudum mihi.xx.anno.vt super redditibus gabelle ba-
iulationis ⁊ similium. Secundus casus est quando dominus
habet districtum ⁊ iurisditionem: si infra iurisditionem ⁊ cur-
tem suam dominus feudi concedat quia plus remanet sibi in
iurisditione ⁊ districtu quam id quod concessum est in feudum
nihil alienabit feudatarius sine consensu domini etiã infra me-
dietatem alias perdit feudum ⁊ reuertitur ad dominũ. ¶ No.
quod prodest retinere aliquid in eo quod conceditur quia si ni
hil retineret alienaret medietatem licet hodie nihil. ¶ Est ta-
men hoc attẽdendum propter ratiões legis abrogate que rema-
net: vt dictum est.s.ti.j.§.si quis de manso. Prelati constituunt
frequenter prebendas ⁊ beneficia in camera feudi. camera no-
stra decem annua sic allegat hoc.c.Host.extra de simo. capi. ex
diligenti.

¶ Episcopum vel abbatem vel abbatissam vel dominum ple-
bis feudum dare non posse. Rubrica.

1 ☞ Abbas quis sit.
1 **Abbas.** Est † vt dicitur in vulgari mo
nachus vel rector ecclesie maxi
me parochialis plebs vocatur parochia in
aliquibus partibus maxime in tuscia vocatur
plebanus. ¶ Aliqui nõ habent hic rubricam
vnde in summa allegatur quod dicitur in hoc
titu.quibus mo.feu.amit.c.vlti. continetur secundum illos li-
bros sub titu.e.rubrica superiori.⁊ patet quia incipit. Item si
episcopus verbum. Item repetit superiora vt non diuidat seu
continuet.ff.de legatis.iij.in repetendis.⁊.l.iterum. ¶ Forte me
lius fuit facere rubricam specialem quia distincta ⁊ diuisa me-
lius commendantur memorie.insti.quib.mod.testa.infir.§. sed
quia.ff. de doli excep.l.j. In hoc non est virtus sit per se rubrica
vel non.

1 ☞ Abbas ⁊ ceteri prelati ecclie nõ pñt de nouo infeudare.
2 Soror an possit in feudo succedere.
3 Femina qñ succedat in feudo.⁊ nu.4.
5 Vasallus non valens seruitium ob quod sibi datum fuit feudũ
domino prestare an possit illud retinere.
6 Vasallo a quo feudum aufertur debet aliquid relinqui vnde
sustentetur.
7 Vasallus an teneat dñm alere egenũ.
8 Collaterales filij ⁊ descẽdẽtes nõ succedũt in feudo nouo.

Item si episcopus. Tria prin-
cipaliter di-
cit hoc capitulo ⁊ ideo in tres partes diuiditur.
¶ In prima parte duo dicit. ¶ Primum quod
1 est prelatus sicut est episcopus. ¶ †Abbas vel ab
batissa vel rector ecclesie: sicut plebanus non potest feudum
de nouo dare de rebus ecclesie eis subiecte cuius ecclesie prelati
⁊ rectores. Res quidem ecclesie sunt tituli seu de titulis ecclesi.
⁊ denominatione quia sic vocatur: scilicet predium talis ec-
clesie.vt quantum ad eccle.commodum quia sunt de dominio
eccle.xij.questione.ij.necessitatem.statutum enim fuit in secun-
da synodo quod talis noua infeudatio nullius sit momẽti licet
infeudationes facte ante dictam synodum non infirmantur.
¶ Forte loquitur de synodo illa capitulo nulli.extra de rebus
eccle.non alienand.Sed illud non videtur fuisse vrbani.nec lo-
quitur expresse de infeudatione vel illam synodum non habe-
mus vel loquitur de illa de qua fit mẽtio in capitulo vrbani.xij.
questione.ij.de laicis forte in illa synodo hoc dicebatur licet nõ
contineatur in illo decreto vel non est in illa compilatione decre
ti. ¶ Secundum vero dictum ibi idem est quod si tales prelati
non fuerunt soliti antiquitus feudum dare quantumcunq; pre
decessor eorum infeudauerit non valet talis infeudatio facta ab
eo vel predecessore.hoc dicit. ¶ Quanto tempore inducatur.
hec consuetudo dictum est.s.in prima rubrica in principio titu
li ⁊c. Alias non est in litera dicuntur tituli vt.s. dictum est vel
tituli. Quia habebant certam denominationem ab alijs rebus
ecclesie puta erant de mensa vel demanio extra de reb.eccle. non
ali.capitulo possessiones vel vocabantur regales decimationes
date regibus preteritis. Illa que specialem denominationem
habent debent habere speciale ius vt etiam in eis consuetudo
infeudandi non valeat argumen.C.de codicillis si idem. Sic di
stinguitur in equo demonstrante quadrigam.ff.de lega.ij. pecu
lium.§.quadrige.⁊ constitutio regni de feu.⁊ baronia denomi
nata a castro aliquo. Tanto aliquid est dignius quanto nomẽ
excellentius sortitur ad hebre.c.j.in principio. Que sunt de men
sa ab antiquo vel de nouo mense assignata non debent alienari
iure canonico. Feuda enim non intelliguntur de mẽsa dicit In-
nocen.extra de reb.eccle.non alienan.capitulo vt super. ¶ Secũ
dum hoc etiam si ecclesia non diu tenuisset de mensa nec possent
in feu.dare si constaret quod mense fuissent assignata. ¶ Sed si
alius predecessor concessisset ea in feudum successor qui inuenit
ea infeudata si suo tempore ad ecclesiam redeant nõ videtur pro
hiberi dare in feudo.extra de feudis.capitulo secundo ex dictis
Innocen.dicto capitulo vt.s. ¶ Alij dicunt aliter quod ea que
sunt specialis tituli diuersum ius habent sicut pars ciuilis qui
sunt alienabiles.C.de peti.bono.subla.l.j.circa fin.⁊ sicut fundi
patrimoniales.C.de fun.patrimo.l.omnes. Hostien.non vide-
tur distinguere inter illa que sunt specialis tituli ex quo rector
ecclesie vel prelatus inuenit ea infeudata vt diximus.s.in prima
rubrica.⁊ hoc maxime ex verbo. ¶ Et eis subiecte sunt. scilicet
de facto.scilicet quia eas tenet in suo proprio dominio vel dema
nio: vt alijs non sint concessa sic videtur intelligere hoc verbum
Hostien.in sum.de feud.§.quis possit consti.feu.in principio.
§.ex quo prefatum.sed dictum huius.§. constat secundum hoc
esse correctum quia non requiritur iure canonico cõsueuerit vel
sit solitum antiquitus feu.dare prelatus ecclesie vel rector.sed tã
tum vtrum inuenitur datum illud a predecessore.⁊ suo tempore
apertum ecclesie vt in prima rubri.plene dictum est. Vel posset
intelligi quando episcopus sub se habet ecclesie habentem titu-
lum.id est nomen ab ecclesia cathedrali.⁊ dicta ecclesia habet re
ctorem per se qui fit ab episcopo. Episcopus rem ipsius ecclesie
non dabit in feu.etiam si esset feudalis ⁊ apertum illi ecclesie si-
ne rectore vt in decreta.noua dudum.de rebus ecclesie non alie-
nandis.

Quin etiam. Secundu; dictum non continuatur
superiori dicto imo non est prorsus
nouum ⁊ a primo non dependet nec aliquid participat cum eo
Dic ergo inuestiuit titius de feudo aliquo qui poterat inuesti-
re ⁊ quod poterat in feud.dari in illo tenore vt descendentes
ex me mas.⁊ femi.in illo feudo succedant. Deinde decedo relicto
mas.⁊ femi.nunquid femina succedit dicitur.l.quod non vbi est
masculus dicto casu femina non succedet.j.e.capitulo.ij.§.filia.
2 ¶ Sed hec positio parum dubitationis habet. †Dic ergo quod
me mortuo successit filius masculus meus in feud.deinde filius
predictus moritur sine filio masculo: an filia mea soror fratris sui
succedãt.videtur quod sic.nam dictum fuit in datione feudi qd
succedat masculi ⁊ femine descendentes ex me tamen dicitur q;
ex quo exclusa est filia per masculum non admittetur vlterius
ad successionem fratris est ratio pro hoc quia tenor ⁊ conditio
sui vt femine descendentes succedant hic non esset femina descẽ
dentes eius de cuius successione agitur sed ei soror ⁊ collatera-
les postq; filius successit iam agitur de feudo filij.ff.de vulga. et
pupilla.substitutio.sed ⁊ si plures.§.ij.⁊ desijt esse patris perso
na mutata.ff.de acqui.here.per procu.verbum ergo descendens
videtur

videtur hic facere. alioquin dicetur paternum inter eos qui descendunt ab eo cui feud. datum est. j. de eo qui fi. ma. ⁊c. c. qui sibi.
3 ¶ †Item posset poni eodem modo si ergo retentis eisdē terminis decedo relicto filio masculo ⁊ femina. Post decedit vnus masculus relicta filia femina. hec non succedet filio meo vt vlterius. s. vltra illos qui contendunt de successione mea femine nō admittit quasi consenserit de prima femina decedente non de vlteriore. ff. de veborum significatio. boues. §. hoc sermone. prima vero exclusa fuit per mascu. Item ⁊ si decessissem relicto tantuʒ masculo quasi videar de illa femina intellexisse que prima esset posset de liberis meis feminis. argumen. ff. ad treb. ex facto. §. si. ¶ Unde potest dici qd̄ hic constabat ꝙ de filiis ⁊ filiabus accipientibus feu. tantum intellexerat ⁊ non minus ex verbis ꝗ̄ ex mente ⁊c. ff. de pact. iur. gen. §. pactoruʒ. In dubio vbi verba nō repugnant ⁊ de mente non constet presumimus non personalē fuisse tenorem sed realem. argumento. ff. de cen. forma. §. quāꝗ̄.
4 ⁊ dictum est. s. in prima rubri. §. ⁊ quia. †Item aduertendum ꝙ glossa hic posita ꝙ femina succedat si mas. subito post mortē patris sit mortuus procedit secundum primam positionem. similis gloss. j. c. ij. §. filia. nec videtur continere veritatem quia lex posthumus. loquitur quando viuo testatore decesserat. hic autem post mortem patris filius viuens excludit filiam si statim decedat postꝗ̄ exclusa est filia nec admittetur vlterius illo eodē iure quo semel exclusa rite fuit. argumento. ff. de verbo. obliga. inter stipulā. §. sacram. ibi nec reuocatur ⁊c. etiam si filius non potuisset loqui ⁊ illico extinctus fuisset. C. de posthum. heredi. insti. quod certatur. in fi. ⁊ argumen. ff. de rebus dub. qui duos. in prin.

Mutus. Tertia pars principalis nec dependens a prioribus. ⁊ ideo satis videtur: quia vt non respiciunt materiam rubrice fuerit superfluo positus titulus episcopum vel abba. ⁊c. illud dictum quod respicit rubrū aptius fuisset in prin. lib. prima rubri. ¶ Duo autem in hoc. §. dicuntur ⁊
5 potest poni hoc dictum in feu. nouo ⁊ in paterno. †In feud. nouo sic dedi tibi robusto valido ⁊ habili vt loquaris pro me in causis ⁊ negotiis feudi: vel vt mihi seruires de militari seruitio quod presumitur quia gratia vtriusqꝫ fit. vt. s. dicitur ⁊ seruitiū feudo est annexuʒ quando exprimitur. dicetur infra in quibus causis feud. l. fina. ⁊ que sit causa prima beneficii amit. §. sed nec
a instior. Deinde ex superueniente morbo efficeris mutus[a]: vt iaʒ ego dominus non possum habere a te id pro quo tibi feudum dedi. queritur vtrum possis feudum retinere. dicitur ꝙ non ex quo causa reducta est ad non causam. ff. de condi. sine cau. l. j. in fi. ⁊ l. ij. imo cum dicerem tanꝗ̄ causa data que sequi non potest de facto ⁊ sic de iure seq nō posset idē esset vt cū dicet. C. de cōdi. ob. cau. si militeʒ. in glossa. ⁊ hec est ratio quia superueniente cā impeditur quod legitime precesserat. alias non impeditur id quod legitime factum fuit illud quod non irritatur. ff. de iti. ac. pri. l. j. in fin. ⁊ se. ¶ Sed quia non potest facere id propter quod datuʒ est ideo illud quod a principio fuit legitimum non reuocatur. que enim de nouo emergunt nouo indigent remedio: impedimento. s. existente in persona illius qui debet facere vnde tacite inerat hoc si in eodem statu ⁊ eadem causa res permanet. ff. de sol. cum quis. in prin. ⁊ non permanet ideo non retinet sicut alii inhabiles qui seruire non possunt inter quos sunt clerici ⁊ femine. j. an mutus ⁊ surdus ⁊c. c. j. moribus ergo perpetuus facit eos perdere quod acquisierant illa de causa quia nō possunt ex eorum parte implere quod conuenit ⁊ non possunt seruire per alium cum elegerit eum dominus ad hoc faciendū. ff. de solutio. inter artifices. sic si ex eius delicto hoc ꝓueniet. vt C. de secundis nuptiis. l. j. ⁊ in aut. de resti. ⁊ ea que pa. §. fin. que hic allegatur in glo. non tamen est hic simile per omnia de illis legibus: quia hic non ex delicto sed a morbo sontico qui est impedimento cuiqꝫ rei. ff. de re iud. quesitum. argumen. pro hoc ꝙ nō sit simile. ff. ad. l. aqui. si seruus. §. si fornicarius. Secus si impedimentum non esset perpetuum sed temporale. ff. de fideicō. l. cum heres. §. seruus. de vsuf. arboribus. §. de illo. sed hec specialia sunt vt no. ff. loca. l. si vno. §. j. in gloss. vnde in temporali impedimento non reuocaretur feuduʒ sed tunc seruiret per substitutum ex quo feudum non perdit de hoc dicetur. j. si de feud. con. fue. c. si minori. at vbi perdit feudum sicut in perpetuo morbo ad quid seruiret per substitutum cum iam rex priuasset euʒ illo frustra tunc de hoc quereret glossa dicti. c. an si mutus vel dus ⁊c. c. j.

6 **Sed si feudum.** †Secundum dictum predicto casu quando feuduʒ reuocatur: si feudum est magnum ⁊ ille a quo reuocatur non habet aliud vnde posset se substentare debet ei tantum de ipso feudo relinqui vnde se posset alere equitas magna est hec. ex quo enim perdit feu propter impedimentum perpetuum nullo iure teneretur dominus feudatarium quondam alere nisi diceretur qoud in honorem prioris vasallagii. argumento. ff. de questionibus. l. vnius. §. ij. C. de or. co. l. fina. ff. de iure deli. filius. ⁊ de libe. agno. sed neqꝫ. Sed isti alii casus sunt. habuit tamen hic ortum a iure lon. in lon. que hic allegatur in glossa. ¶ Secundum hoc nota argumentum pro prelato deposito non ob culpam suam vt de-
7 beat ali ab ecclesia in memoriā prioris vinculi pastoralis. ¶ †At vasallus non tenetur dominum egentem alere nisi impositum sit onus alimentorum diximus. j. si de feudo contro. fue. c. licet. in fi. ¶ Magnum hoc est consideratione personarum domino ⁊ vasallo ⁊ seruitii debiti estimari debebit. argumento. ff. de iudiciis. sed si sufficit. §. fina. de vsufructu. sed ⁊ si quis. §. mancipi.

8 **Et ad dominum reuertitur.** †Primum est hoc in nouo feudo vbi non succedūt collaterales filii ⁊ descēdentes non succedunt patre culpante. j. si de feu. contro. fu. si vasallus culpam ⁊ si vasallus feudo pri. c. j. j. que sit prima causa bene. amit. §. fi. si non propter culpam sed morbum vt hic. idem in feudo nouo quia dominus elegit personaliter patrem ⁊ sic seruitium filii non est gratum ita domino sicut patris. d. l. inter artifices. ⁊ ideo ad dominum reuertitur. Si ponatur in feudo paterno primum dictum etiam stabit vt qui non potest seruire nō teneat feudum sed si feudum sit magnum relinquatur ei ꝗ̄tum sufficit ad alimenta vbi aliud non habet. ¶ Sed quod dicit ad dominū reuertitur hic hodie secus in paterno nisi non haberēt collaterales vel nollent quia nedum quando non culpat feudatarius feudum paternum ad agnatos reuertitur non ad dominum. j. de suc. feu. in gloss. ⁊ d. §. fina. que fuit prima causa bene. amit. ¶ Si autem iam mutuo dedisset quis fuit illa ratione qr acquisiuit retinebit vt dicit gloss. argumen. ff. de dam. infec. qui bona. §. de illo voluit dominus facere gratiā inhabili sicut mulieri plerunqꝫ ob seruitium patris infra quemadmodum femina ad feudum. c. j. ⁊ tunc seruiet per substitutum vt. d. c. si minori. ¶ Quod autem obiicit glossa de illo qui fit mutus quando moritur non multuʒ vrget quia loquitur hoc. c. ⁊ similia de muto viuente qui homo est licet mutus non de mortuo qui postꝗ̄ est mortuus non est homo: quia ad nullum vsum. C. de libe. causa. principaliter mutitas ⁊ alie inhabilitates ad seruienduʒ feudo non resoluunt hominem nec mors ciuilis vt deportatio ⁊ in metallum datio. habent enim que iuris gen. sunt. ff. de pe. quidā de ali. ⁊ ci. leg. l. j. §. cui. sed mors omnia soluit. in aut. de nupt. §. deinceps. ¶ Quo eniʒ ablato se exhibere nō valet hoc est in omnibus quos tenemur alere vt ita demuʒ alantur si alia habent. ff. de libe. agno. si quis a liberis. §. si filius.

Additio.
a ¶ Ex supueniēte morbo efficeris mut⁹. adō an mutus possit ꝯstituere ꝓcuratorē. dic ꝙ sic nutu ⁊ signis vl si scit scribere tex. ē iūcta gl. quē notabis i. l. mut⁹ i pn. ff. d ꝓcu. no ꝑ Ale. i. l. j. ff. d v. ob. ꝑ bal. ⁊ alios i. l. discretis. C. q testa. face. pos.

¶ De natura feudi. Rubrica.

1 Feudum an possit reuocari ad libitum dātis.
2 Ualuasores minores an possint feudū dare ⁊ an datuʒ sine causa reuocare.
3 Subtilitas quotuplex: ⁊ que reprobanda ⁊ que amplectenda.

Natura feudi ⁊c. Hoc capitulū diuidit in tres partes. tria enim principaliter dicit quod parum habet vtilitatis hodie nam feudum non reuocatur nisi ex causa conuicto de culpa possessore. hoc dicit breuiter. casus tamen est hic.
1 ¶ †Princeps dedit feuduʒ marchionatus marchioni com. comiti ⁊ aliis magnis capitaneis. hi quare sic dicantur dictum est s. prima rubrica in princi. Iterum capitanei ⁊ magni valuas. dederunt feud. aliis ⁊ illis maxime qui hodie scilicet tempore conditionis istius libri vocabantur capitanei hodie ex vsu oportet intelligi hec nomina. ff. de suppel. l. labeo. ⁊. s. in prima rubrica dictum est. queritur nūquid talia feuda data istis personis possint reuocari ab illis qui dederunt si ⁊ quando prout placet dātibus. ⁊ dicitur ꝙ non: nam ex quo sunt inuestiti ab illis qui possunt dare feudum vt dicitur supra in prima rubrica in princ. nō possunt deuestiri ⁊ priuari sine culpa. Hec culpa debet esse probata anteꝗ̄ possessio feudi eis auferatur quia debent sententiari ⁊ conuinci vt plene dicetur. j. quo tempore miles. l. sancimus.

2 **Si vero.** †Secundum dictum minores vel minimi valuasores dederunt feudum an isti deuestient ⁊ priuent sine causa ⁊ culpa. dicitur quod sic. ratio est quia isti nō possunt feuduʒ dare ⁊ quantumcūqꝫ debet non erit iure feudi: quia isti non possunt facere aliquem nobilem. ⁊ ideo nihilominus plebei remanent hi quibus sic per istos donatur feudum: quia nec paradogiū id est qualisqualis nobilitas nec feudi vsuʒ acquirunt. j. quis dicatur dux aut marchio. c. j. Licet autem priuentur feudo ꝙ nō habet natura. fallit in duobus casibus. Primus si fecerūt hostem rome cū principe vel eius mandato: nam ex quo tantum laborant virtutū primo tribui laborantibus cōuenit. C. de sta. ⁊ ima. l. fin. labor cuʒ vtilitate compensari debet. ⁊ hoc est qd̄ dicit nisi hostem. Secundus est si isti precium aliqd̄ dederunt prohibendo tali feud. sic dicto abusiue ex quo feudi

naturam non habent non debent affici duplici damno vt feudum ab eis reuocetur ⁊ precium nõ petant. dic concordan. hic in glo. vnde repetit precium. ⁊ hoc est quod dicit vel nisi emeret. nam feudum potest emi vt in concor. hic in glos. nisi quando sub pacto. l. commissorie dedit tunc in casu illius. c. infra de feu. in vicem. l. commis. de probando feudum non sub pretextu pecunie date. vt dicit illud. c. sed amore ⁊ honore domino acquirendum est. quod verbum restringi debet ad id quod dicit rubrum ⁊ nigrum. nam subiecta sunt talia qualia demonstrant predicata. ff. depo. l. j. §. j. ⁊ referri debet dictũ legis ad materiã de qua loquitur quia ad primordium tituli ⁊c. C. lib. x. de impo. lucra. des. l. j. ff. de iu. ⁊ fac. ignoran. regula. circa fin. Feudum quod emitur. s. in prima rubrica. §. fina. Equiparatur enim militijs que venduntur. C. de inoffi. testa. omnimodo. §. fina. et de pig. l. vlti. ¶ In feudo guardie est speciale vt. s. de feu. guardie. quia officiali non licet emere durante officio vt ibi plene dictum est ⁊c.

Nisi hostem fecerit. Hostem loquitur, s̃m vulgare quo dicitur pro hoste ⁊ parlamento hoc est quod stetit in armis tenendo gentem militãtem ⁊ pugnatorem s̃m suas facultates. Inde dicuntur ostenditie subuentiones que fiunt dominis in hostem pergentibus. j. de capit. corra. §. similiter.

Moderni autem. Tertium dictũ quod hodie s̃m modernos idem est maioribus ⁊ minoribus vt feuda non reuocent nisi conuicta dicta. l. sancimus. ⁊ in lon. de beneficijs ⁊ terris tributarijs. l. finali ⁊c.

3 **Non ita subtiliter.** † Est subtilitas pernitiosa ⁊ scrupulosa que caret equitate ⁊ ratione ideo reprobanda de ista loquitur hic ⁊. C. ad trebel. l. sancimus vt eccl. ab hered. ⁊ contra hered. l. j. in fi. ⁊ de insti. ⁊ substi. l. si quis heredes. ff. quib. mo. pi. vel hypo. sol. sicut §. debitor. C. de con. sti. veteris. nam in paribus causis paria iura considerantur s̃m equitatem. j. de pace iura. fir. hac edictali. circa fi. ¶ Et subtilitas ingeniosa ⁊ fructuosa ⁊ amplectenda ⁊ sequenda sicut papiniani. C. de fideicom. cum acutissimi. hic destruit pernities de illa dicitur quod subtili ingenio aurum est extorquendum a barbaris. C. de commer. ⁊ merca. l. ij. laudantur tales subtilitates de quo hic. concor. extra de feu. c. penul. in fine.

¶ De successione feudi. Rubrica.

1 Femine an pariter cum masculis succedant in feudum.
2 Extraneus heres an succedat in re emphyteotica mihi ⁊ heredibus meis data.
3 Femina ⁊ ab ea descendentes an succedant in emphyteosi.
4 Frater collateralis in feudo paterno succedit.
5 Feudum an olim et an hodie inscio domino alienari possit.
6 Agnatus consentiens alienationi feudi an sibi ⁊ filijs ⁊ alijs agnatis preiudicet.
7 Feudum datum alicui ⁊ suis heredibus venit in petitione hereditatis.
8 Vasallus vendens feudum cum consensu primogeniti an ipso mortuo possit secundo genitus illud reuocare.
9 Agnati vel filij possunt feudum reuocare mortuo eo qui eius alienationi consensit.
10 Femina quo casu succedat in feudo.
11 Frater quando fratri in feudo succedat ⁊ quando non.
12 Frater an succedat fratri in re emphyteotica.

1 **Sequitur.** Continuat se primo et diuiditur hoc. c. in quatuor partes pñcipales quia quatuor principaliter dicit. ¶ † Primum dictum est: habens feud. decedit filijs masculis ⁊ feminabus relictis an communiter succedãt femine ⁊ masculi in feudum vt non simus accusatores nature cum non totos masculos procreauit. C. de lib. pre. maximum. ⁊ dicitur quod masculi solum non femine succedunt in feudo: q̃ ⁊ si sole femine relicte essent non succederent quia non possunt dominum defendere per pugnam. s. in prima rubrica. §. hoc quoq;. Filij ergo ⁊ nepotes ex filio premortuo in locum sui patris succedent quia in hoc ordine non querimus gradum vt filius filij idemq; nepos tantum habeat quantum haberet pater si viueret. in aut. de here. que abintest. §. j. Paternum enim ad ingreditur gradum[a] in aut. vt fra. fi. in prin. vt dicitur de natura successio. feudi. c. j. in princi. repete hic que vt dicuntur nisi deferatur feudum primogenito: tunc enim oportet intelligi primogenitum illum qui inuenietur natus primo tempore mortis eius de cuius successione agitur nisi verba concess. repugnent. ¶ Et in tantum est hoc verum vt filius ⁊ filius filij succedat in feu. quod si defunctus feudum habens aliter disposuerit in testamento suo quantum ad hoc ordinatio eius in feudo non valeat nec teneat vt si disposuit quod vnus habeat duas partes alius tertiam succedunt equaliter. hoc dicit. ¶ Est ratio quia feudum dat liberis lex ⁊ legis prouidentia. s. in prima rubrica. §. cum vero. ff. de lega. ij. cum patronus. de adoptio. si arrogatio. §. si pater. j. an agna. repu. here. in princi. in gloss. et sic quod lex tribuit. priuatus. i. alius quam lex non aufert in aut. de nupt. §. si autem in dote. Lex enim aufert vt si sit ingratus patri exheredabit cum pater etiam in feudo sic dicitur in sum. filio exheredato an succedat in feudum: nam ⁊ in rebus quas habet necesse parens filio relinquere de nuptialibus lucris exheredabit ingratum filium. C. de secundis nupt. l. fina. ⁊ l. hac edictali. in princi. ⁊ l. femine. ⁊ in aut. heres. ¶ Moderni subtilius intuentes dicunt quod si feudum concedatur patri et per consequens filijs quod intelligitur vt. s. in prima rubrica. §. cum autem. vnusquisq; enim sibi suisq; videtur prosperisse feudum accipiendo. infra de duobus fratribus a capi. inuesti. c. duo fratres. in fin. ff. de probatio. c. si pactum. vel expressim patri ⁊ filijs non nominando eos proprio nomine tunc contemplatione patris dedit filijs ⁊ per ordinem vt primo patri post eius obitum filijs. ff. de lega. ij. cum pater. §. fina. ad trebel. heredes mei. §. vlti. Hi ita demum succedent si patri sint heredes quia per hoc est heres primi accceptoris. heres enim heredes C. de heredi. instituen. quoti. ff. de verborum significatio. l. sciendum. non si exheredati. ff. de oper. lib. cum patronus. §. j. et. l. si operarum. in fi. Filijs tunc datur patris contemplatione quando non designauit eos nominibus proprijs per ea que not. ff. de procura. qui proprio. §. vt in ceteris. de an. leg. l. annua. §. a titia. de rebus dub. ciuibus. de vulgar. et pupilla. sub. sed si. §. in arrogato. ¶ Si autem est datum feudum patri ⁊ petro filio suo nominatim tunc filius succedit in tali feudo etiam si exheredetur a patre. ff. de col. bo. dedit dotem. pro hoc. ff. de verborũ obligatio. l. quodcunq;. §. si ita quis. de lega. j. filius. §. cum erit. C. de contrahen. stipu. veteris. nominato filio filius habebit medietatem etiam in vita patris. ff. de vsufru. ac. si quis titio. s̃m casum Io. tunc presumimus quod contemplatione filij ex quo nominauit eum proprio nomine. C. de vsufru. l. fina. ¶ Posset tamen probari contrarium super quo habebitur ratio affectionis. ff. de proba. procula. man. cum seruus. Presumptio cedit probationi. ff. quod me. causa. l. fina. in princi. hoc plenius disserui in. d. l. si operarum. ¶ Utrum autem hec presumantur dicta in concessione dic. j. in qui. cau. feu. amit. in fine. ¶ Sed s̃m hanc modernorum subtilitatem raro esset feudum ex pacto ⁊ prouidentia. Ideo adde quod no. est infra an agnatus. c. j. de ali. feu. paterni. c. j. ¶ Sed si filius exheredetur in feudo quãdo potest exheredari nunquid filius filij exheredati nepos exheredantis succedat an obstat ei paternum delictum. Dic vt notatur. j. que sit prima causa benefi. amit. §. primo. Item quod dicit.

Filij tantum equaliter. Non ergo extraneus heres: videtur enim alienare qui extraneum instituit. ff. de lega. ij. peto

2 §. fratre. ¶ † An idem in emphyteotica re data titio ⁊ heredibus eius nunquid succedat extraneus heres an filius tantum vt in feudo. Hec questio tractatur per Mar. de fano. in vlti. q. de iure emphy. quod in ecclesia et republica intelligitur tantum filius vnde tunc exponitur heredibus id est filijs sic. ff. de vsufru. accre. si quis titio. in priuato ⁊ vniuersitate fungente iure priuati intelligitur extraneus. ⁊ Rofre. hanc questionem tractat in titu. de rei vendi. que datur emphyteote in tract. pretoriarum.

3 ¶ † Item an femina succedat in iure emphyteotico et descendentes ex femina. videtur quod non. ff. de iure immu. l. j. §. personis. descendentes ex filia sequuntur patrem suum: nõ auum maternum. insti. de pa. po. in fi. ff. de his qui sunt sui vel alie. iur. nam ciuium. videntur ergo extranei quãtum ad auum maternum: extraneus autem heres non succedit vt dictum est. ¶ Contrarium tamen dicitur in aut. de non alie. §. emphyteosim. aut. vbi dicitur de nepotibus vtriusq; nature scilicet natis ex masculo vel femina. de qua mentionem feci vel de nepotibus masculis ⁊ feminis descendentibus ex masculo ⁊ femina quia quantum ad potestatem paternam sequuntur patrem: vt in contrarijs non quantum ad succedendum vbi femina mater

b successerat. nam cum femina admittitur[b] pro se ⁊ filijs suis admitti videtur. ff. de proba. si pactum. in fi. quando stipulatur sic quando a lege defertur: quia si pacto potest ⁊ legis autoritate idem erit. argu. C. de fide. l. fin. in fi. nec debemus accusare naturam ⁊c. C. de libe. preteri. maximum vitium. ⁊ patet ex litera dicti. §. que dicit aut vxore aut viro. Si de hoc vxore ⁊ viro expressim nominetur non dixit si de filijs aut filiabus femine expressim nominentur quia intelligitur de filijs ⁊ filiabus femine in hoc quod dicitur. s. de filijs ⁊ filiabus femine non habet locum in femina in feudo femina non succedit. ¶ Hoc autem in eo qd̃ dicit

Additio.

¶ Prĩnũ em̃ ad ingredit̃ gradũ. adde an nept̃ ex filio masculo excludat filiã stãte statuto q̃ stãtib[9] masculis femine nõ succedãt vide bar. i. l. liberor. v̈ si. q̃ro pone. ff. de v̈. sig. p Cy. in. l. j. C. de adul. p Io. an. in ti. de succe. abinte. i addi. ad speculũ sup rub. post mediũ additiõis magne i v̈s. similẽ q̃õnẽ vide dcisiões dñi pau. de cast. i c̃si. xlvij. qd̃ icipit p̃ponit in castro in. j. vol. c̃si. or in vltimo ipressis qb[9] repertoriũ addidi. Sz an nepote in eorũ patrũ locũ succedãt vt an c̃currãt simul cũ p̃rnis vi de p. d. alex. i c̃si. lxxxviij. i. j. vol. ⁊ p. d. phili. deciũ i suo p̃io c̃si. in ordine consiliorum suorum.

Additio.

¶ Nã cũ femina admittit̃. adde femina an ad feu. admittitur sicut masculus ⁊ an dicat ee de legitim̃ hered[9] vide in c̃s. xxxij. d. philip. de … i ⁊ qd de emphyteosi da … se vxori ⁊ liberis si vxor rati … t an hẽat di… ndiã vide in c̃s. lviij. col. j. p eũdẽ do. philip. est.

dicit in.d.§.emphyteosim.vt in duobus heredibus corrigitur
per aut.de al.⁊ emphy.§.licentia.quia ⁊ perpetuo potest fieri vt
in sexta questione martini plene dicitur.non ob.de iure immu.
l.j.quia quo ad alia quam priuilegia ⁊ immunitates contine-
tur nepos ex filia vt ibi dicit glo.⁊ patet.ff.de verb.significa.co-
gnoscere.§.liberorum.l.quisquis.⁊.l.non est.et.C.de condi. in-
ser.l.j.que loquitur in hereditate ⁊ bonis sicut hic de quo que-
ritur.Item dicitur ibi generi.natus ex filia non est,de genere qꝛ
sequitur patrem vt dictum est.Item dixit posteris hic verbum
de filijs intelligitur.ff.de leg.iij.qd his verbis.in fin.C.de bo.que
libe.l.fina.§.non autem parentibus.Si verbum prolis ad filiũ
refertur.C.de episco.⁊ cleri.officiales.in fi.Et sm diuersitatem
materie de qua loquitur diuersificatur significatio verbi.ff.lo.
si vno.talia enim sunt subiecta qualia demonstrant predicata.
ff.depo.l.j.§.j.

Hoc quoq;. Secunda pars ⁊ scdm dictũ principa-
le.¶Ego ⁊ frater meus habebamus
feu.paternum vel auitum:diuisimus ita quod ipse habuit par-
tem suam ⁊ ego meam.feudum enim diuidi potest nisi feudum
marchie ⁊ ducatus.j.in consti.imperialem.§.preterea.Deinde
frater meus alienauit partem suam post moritur sine filio ma-
sculo vel descendenti:dicitur quod feudum illud alienatum re-
uertitur ad me.¶Secundum dictum.Item si fecit inuestiri fi-
liam suam per dominum feudi renunciando domino ⁊ domi-
nus de gratia filiam inuestiendo.filia enim ⁊ emptor tenebunt
feu.in vita fratris mei post eius obitum sine masculo descen-
denti reuertetur ad me.

4 **Et olim.** †Tertium dictum cum dixisset quod frater
collateralis succedit in feudo paterno.nõ mi-
reris quia nedum frater imo vsq; ad quartum gradum colla-
terales succedunt.Antiquitus post quartum gradum feudum
non vocatur paternum sm illos qui hoc dicebant sed alij qd est
verius dicunt quod vsq; ad.vij.gradum succedant collaterales
5 s.prima rubrica.§.hoc quoq;.hoc dicit.¶†Circa primum fra-
ter alienauit partem suam feudi que non dicitur pars imo feu-
dum per se ⁊ mea pars feudum per se.ff.communia pre.is qui
duas.Huius feudi diuisi partem scilicet mediam alienauit et
sine consensu domini quod poterat olim.j.de alienatio.feu.c.j.
§.si clientulus.s.qui.mo.feu.amit.§.rursus.j.qualiter feudum
poterat olim alie.c.j.Item si totum ⁊ cum consensu domini.Ve-
rum tunc manebit apud emptorem vel eum in quem alienatur
nisi quantum deberet manere apud venditorem si non alienas-
set.j.de.l.corradi.§.perfecto.⁊ argu.ff.de iur.fisci.statius florus
§.fina.de leg.ij.cum pater.§.hereditatem.que hic allegatur in
glos.eodem iure remanebit quia resoluto iure datoris resolui-
tur ius acceptoris.ff.de dam.infec.si finita.§.si de vectigalibus.
de leg.ij.peto.§.predium.de pignoribus.lex vectigalis.de quo
plene dictum est in.d.§.rursus.⁊ sic eo decedente sine descenden
ti masculo.d.§.⁊ si clientulus.redit ad agnatum quia erat pater
num.vel ad dominum si nolunt agnati vel non sunt,Item re-
uocabat dominus ⁊ reducebat soluendo ⁊ restituendo precium
emptori.⁊ in hoc preferebatur agnatis.dicto.c.j.qualiter olim
feud.alie.po.in fin.⁊ adhuc hodie quia non mutatur illud ⁊ sic
stare non prohibetur.¶Hodie nihil alienat sine consensu do-
mini.imo perdit ipse ⁊ descendentes.j.si de feudo controuersia
fuerit si vasallus culpam et si vasallus feudo priuetur.c.j.sed
agnati in paterno preferuntur domino.sed dominium contem
nere videatur alienando sine consensu.quod bene examinatur
hic in glo.⁊ sic statim aperietur feudum fratri hoc casu hodie
qꝛ statim reuocantur ab eo ⁊ descendẽtibus eius non expectare
tur mors alienantis quando sine domini cõsensu: sed si cõsensu
eius demum vendenti sed filius eo viuo.j.si de feu.contro.fue.ti
tius.¶Circa secundum etiam hodie hoc esset si refutaret do-
mino ⁊ dominus inuestiret filiam de gratia quantum ad do-
minum tenet argu.j.quemadmo.feu.ad filiam pertinet.c.j.⁊ te-
nebit filiam viuo patre eo mortuo redit ad agnatos.vt.s.dici-
tur quia alienatio feu.pa.de consensu domini si agnati non va-
let.j.de alienatio.feu.pa.c.j.sed si cõsentiret agnatus preiudica-
ret sibi perpetuo.s.quibus modis feudum amittat.§.preter-
6 ea.¶†Queritur hic gloss.quod est valde notandum:consensit
agnatus an preiudicet iste cõsensus alijs agnatis vel filijs suis.
⁊ dicit gloss.quod viuo consentiente non reuocant alij agnati
ex quo valuit alienatio quia cum consensu domini non queri-
tur:ergo nisi preiudicio aliorum agnatorum preiudicium non
est viuo illo qui consensit argu.ff.de bon.libe.pre.at eo mortuo
alius agnatus qui veniret post illum reuocabit.argu.C.de lib.
⁊ eorum li.l.ij.⁊ si primus non consensisset reuocaret si ipse non
reuocat reuocabit secundus postq̃ venit successio ad eum si nõ
consensit eadem ratione tertius.⁊ sic de singulis.argu.ff.de le-
ga.ij.cum pater.§.libertus.quod datur priori posteriori dene-
gari non debet.argu.C.qui po.in pig.ha.assiduis.circa finem.
¶Quid si hic sequens agnatus esset heres prioris consentien-
tis:gloss. videtur distinguere:aut fuit paternum vel auitum.
hoc est dicere.Aut fuit feudum hereditarium.Aut ex pacto vel
ex prouidentia proueniens datum alicui ⁊ descendentibus ex
7 eo non dixit heredibus.¶†Si feudum datum est tibi et here-
dibus oportet vt sit heres qui vult habere feudum talia feuda
veniunt in petitione heredi.ff.de petitione heredit.Et not.tan-
tum in glos.tunc etiam si propria res heredis esset vendita per
defunctum ex quo adit hereditatem eius non reuocaret.C.de
rei vendica.cum a matre.de restitu.mili.l.que a patre gerun-
tur.vnde tenebitur tunc filius ad id quia pater teneretur si vi-
ueret cuius est heres.Si vero sit datum sibi ⁊ liberis descenden
tibus hoc est ex pacto ⁊ prouidentia vt dixerunt Pyl.⁊ Bul.
sicut dicitur in summa habent illud agnati:⁊ si non sint here-
des:non filius qui in hoc est deterioris conditionis.j.an agna-
tus ⁊ c.nisi fecisset inuentarium vt ibi dicetur.hec feuda habent
descendentes ⁊ si heredes non sint vt dictum est.s.in princi.hu-
ius titu.quia non habent a patre.dicta.l.cum patronus.de le-
8 ga.secunda ⁊ de adoptionibus.si arrogator.§.si pater.¶†Si
ergo viuens iure francorum vendit feudum cum consensu pri-
mogeniti ⁊ moriatur primogenitus:an alius veniens post eum
qui non concessit reuocet.¶Dic aut moritur primogenitus vi-
uo patre aut post.Si viuo patre est primogenitus non ille qui
consensit ⁊ qui mortuus est sed is qui inuenitur genitus ante
tempus mortis eius de cuius agitur feudo premutare agere-
tur de feudo viuentis.ff.de vulga.⁊ pupilla.l.ij.§.j.⁊ ideo ille re-
uocaret dicto titu.de alienatio.feu.pa.¶Si vero post mortem
patris secus quia ille contractus perfectus fuit ab alienante
cum consensu illius qui erat successurus alius agnatus nõ suc-
cederet patri quia non est primogenitus nec fuit quando ille
mortuus est nam si ex persona primogeniti defuncti frater suc-
cedit in tali feudo ⁊ nepos ⁊ maxime per consti.regni vt de suc-
cessionibus.obstabit ei quod obstaret illi ex cuius persona hoc
petit.ff.de regu.iuris.quod ipsis.¶Item constitutio in casu
mortis facit fratrem ⁊ nepotem succedere ⁊ sic in omnibus que
fuerunt sua tempore mortis non facit heredes eos vel successo-
res quando est alienatum per primogenitum quia tunc quod
frater minor reuocet non cauetur constitutione vel consuetu-
dine sicut in feudo paterno.Ad hoc tamen adde que diximus
infra que sit prima causa beneficij amittendi.§.preterea si
vasallus.Nam feudum non est tunc datum titio et descenden-
tibus:sed titio ⁊ primogenitis.Et ideo quantum ad hoc alij
quam primogeniti sunt exclusi nec continentur inter successo-
res quando lex solum illis prouidet quos nominatim enume-
rat.vt quando dicit primogenitus tunc agnati concluduntur
in enumeratis.i.primogenitis.ff.de verborũ signifi.liberorum.
9 §.j.¶†Item an filij nascituri ⁊ agnati reuocent mortuo illo cõ
sentiente.¶Non videtur per legem hic allegatam in gl.de lib.
⁊ eo.lib.l.ij.vbi reuocantur in seruitutem postea nati.nam an-
te natis non nocet.¶Item quia de presentibus agnatis qui
erant tempore consensus primi videtur debere intelligi.argu.
ff.de postul.affinitates.⁊ videtur expressum.ff.ad treb.ex facto.
ibi post deportationem vero susceptos ⁊c.¶Econtra videtur
quod de futuris ⁊ nascituris.argumen.ff.de reb.dub.si cogna-
ti.¶Item alias concepti etiam ⁊ nati posthumi post testamẽ-
tum ⁊ de alio matrimonio intelliguntur.ff.de lib.⁊ posthu.pla
cet.in fi.⁊.l.se.⁊ de iniusto ru.testa.l.iij.in fi.⁊ qui legat capaci si
tunc nõ erat capax sufficit si post fiat capax.ff.de leg.[illegible].
Multo fortius si tempore alienationis esset conceptus tantũ
quia habetur ꝓ nato quãtum ad sui commodum.ff.de sta.ho.
qui in vtero.dic vt mihi videtur eadem ratione de nascituris:
nam ratio diuersitatis non est in posthumo ⁊ iam nato.ff.de
iniu.rup.test.l.ij.in fi.primi responsi:cum sit eadem ratio:scili-
cet quia voluit omnibus prouidere qui de cognatione essent ex
quo non taxauit in certis enumerando dicta.l.liberorũ.in prin
cip.non enim videtur datum vt omnes agnati simul veniant
sed successiue prout quisq; est in gradu proximior.ff.de leg.ij.cũ
ita.§.fideicom.vnde qui est in primo gradu admittetur donec
viuit eo mortuo sine herede descendente masculo vt.s.dicitur
admittitur sequens.ff.ad trebel.heredes.§.fina.de lega.ij.cum
pater.§.a te.⁊.l.peto.§.fratre.¶Hec deferuntur a genere non
a patre ⁊ ideo manent incoluma.ff.de inter.⁊ releg.l.iij.quod
sanguinis ordine prouenit ad alios descendit.C.libro.xij.de pri
ui.eo.qui in sacro pala.mil.l.prima.videtur donare qui feudũ
taliter dedit vt post mortem primi perueniat ad secundum et
sic de singulis.in quo post diem mortis erit donatio et conces-
sio per se ⁊ dabitur vt.l.rei vendicatio.post mortem primi.C.de
donationi.que sub modo.l.ij.⁊.iij.feudum etiam datur ad diẽ.
et Host.in summa.vtrum feudum ad certum tempus dari pos-
sit ⁊ sic quasi restitutioni subiacet post mortẽ ei qui sequens est
in gradu in cuius preiudicium non valet alienatio facta venien
te.s.die vel conditione.C.communia de lega.l.fina.⁊ autenti.res
que.¶Ex his videtur patere Responsio ad obiecta maxime.l.

ij.de li.⁊.e.li.libertatē ⁊ seruitutē ꝯtrahit qs a patre legitimo cuius conditionem sequitur si vterqꝫ sit liber: alias matris. insti.de liber.ff.de statu homin.cum legitime.C.de liber.cau.l.fina.⁊ ideo nocet delictum patris reuocari in seruitutem ⁊ contrahet vitium a patre.C.de questionibus.diuo marco. ¶ Postulare pro alio est beneficium quod impeditur ab eo qui postulat quia potest petere salarium etiam non constitutū.ff.de var. ⁊ extraordinaria cognitione.l.j.§.in honorarijs.In.§.ex facto. publicantur bona deportati sed hic non sunt consentientis nisi dum viuit nec erat ibi debitum filio ex prouidentia ⁊ pacto quo casu habetur statim post mortem naturalem patris cum non perderet ea que sunt a genere sed ea tantum que a patre haberet ⁊ que non haberet si pater non esset.argumento.ff.de senato.cum emancipato.in fine. ¶ Et si tractaretur de hereditate titij ad eā non posset peruenire non natus nec conceptus eo viuo et persona sua scilicet nati ⁊ concepti post mortem vt in.§.si quis proximior.cum similibus.At hic agitur de feudo ex legis prouidentia venient in quo defuncti in quo voluntas nihil operatur vt s.proxime.Et si quidem esset descendentibus suis sufficeret euꝫ concipi se viuo licet non fuerit homo quia nondum eo viuente infusa erat anima rationalis.ff.de extraordina.crimin.⁊ etiam. de penis.si quis aliquid.§.qui abortionis.quantum ad diuersos tractatus aliquando oportet vt sit homo.ff.ad.l.falcid. in.l. ¶ Sed cū tractatur de eorum cōmodo pro nato debet haberi dicta lex qui in vtero sufficit saltim conceptum esse ꝙtum ad hoc. d.§.sciendum.in fine. ¶ Posthuma aliena etiaꝫ antea ⁊ hodie heres institui potest.institu.de leg.§.posthumus. ¶ Sed mortuo titio alienatore vel cōsentiente sine descendētibus oportet ꝙ habeat tunc agnatum viuentem alias rediret ad dominū quādo alienasset sine domini consensu vel esset perpetuo apud emptorem si cum consensu domini alienasset vel consensisset vt ponitur quando non est dare vel dicere quod post mortem eius aliquis fiat agnatus nisi forte eo viuēte mortuus erat an agnat⁹ relicta vxore pregnante duorum vel trium dierum vel matri nō est vis vt esset saltem animal.vt.s. proxime dicitur. ¶ Idem si post mortem alienantis vel cōsentientis agnatus similiter mortuus esset qui non reuocauit ⁊ statim mortuus fuit relicta vxore modo predicto vel diu vixit ⁊ non reuocauit cum posset non tamē quod esset prescriptum.His casibus natus post venit suo iure ad reuocandum paternum feudum alienatum sine cōsensu suo ⁊ venit sicut ad hereditatem alienantis vel patris negligentis qui actionem habuit ad reuocandum vtili venditione dicta.l.j.⁊.iij.de don.que sub mo.imo illa directa que competebat ⁊ posset competere alienanti sine consensu competit agnatis qui non consenserunt quia interdicta est alienatio a lege.j. de alien.feu.pater.capitulo primo.⁊ sic nihil transfertur in emptorem vbi ex pacto esset interdicta transferetur.C.de cōdictio. ob cau.ea lege.⁊ tunc in donatione conditionata vel ad diem sicut hic infeudatio videtur esse vt supra dicitur haberet vtileꝫ vt in dicta.l.secunda.⁊ lege quot. ¶ Hec sufficiant hic esse tacta quia alibi plene examinauimus hic vnde caueant sibi qui emūt talia feu. ¶ Circa tertium dic que dicta sunt supra in rubrica.§. hic quoqꝫ.⁊ quod dicit quia postea feudum non vocatur paternum:ideo dicit quia vix tanto tempore supererunt qui possent testificari.similis expositio extra de clandestina desponsa.cum inhibitio.quam narrauimus.s.in.j.rub.§.hoc autem.in fin.

10 **Filia.** †Tertium dictum ⁊ tertia pars dicitur quod filia non succedit in feu.[a] nisi feudum detur eo tenore vt filij ⁊ filie succedant:tunc non extantibus filijs succedet femina. Iteꝫ nisi dominus ei gratiam faciat inuestiendo eam de feudo paterno.j.quemadmodum feu.ad fe.perti.capitulo primo.dic vt plene diximus in prima rubrica.§.hoc autem. ¶ Item dicit glossa.nisi filius statim post mortem patris subito moriatur:q2 quasi non extiterit reputabitur tunc de hoc vtrum sit verū istud dictum diximus.s.capitulo secundo.§.quin etiam.dic vt ibi.

Additio.
a ¶ Filia nō succedit i feu. Adde si eēt exclusa filia a successione ab intestato:an sit exclusa a legitia p d.phili.deciū ꝯs. xxxvj.col.iij.vide p.d.alex.ꝯs.suo lxix.i.j.pte ꝯsilio rū ⁊ an admittat in feudo si semel exclusa vide i ꝯs. xxix.p eundē i.j. vo.har.ab hor.

11 **In alio vero feu.** Quarta ⁊ vltima pars quia dictum est.s.§.hic quoqꝫ †ꝙ frater fratri succedit in feu.paterno dicit quod si esset nouum ⁊ inuestitus fuisset vnus frater.⁊ si est vna inuestitura.vel datuꝫ est ambobus.⁊ sic due inuestiture cuilibet.vna scilicet de parte quemlibet contingente vnus alter quantumcunqꝫ sine masculo descendenti mortuo non succedit nisi expresse dicatur in concessione quod vnus succedat alteri.dicit glossa secus in feud.matris. ¶ Sed de hoc dic sicut dictum est.s.in prima rubrica.§.cū autem. ¶ Item nota quod prodest exprimere vt in glossa nam alia causa est voluntatis expresse ⁊ eius que inest tacite.ff.de verbo.oblig.eum qui certarum.in fine. ¶ Item vbi.expressum nō tenet nec tacitum.C.solu.matrimo.lege secunda.extra de arbit. cum temp.alibi expresse nocent.ff.de regu.iuris. expressa.quelibet intelliguntur in suis casibus ⁊ in propria materia quelibet
12 habet suas rationes. ¶ †Quid in re emphyteotica data duob⁹ fratribus ab ecclesia vel alio:an vnus succedat alteri si non dicatur in concessione. Hanc questionem plene examinauit Mart. de fa.de iure em phy teot.xxiiij.q.repetere hic non est nisi sepius loqui.

¶ Qui succe.teneantur. Rubrica.

¶ Hinc potest esse titu.qui successores teneantur. ¶ Alij habēt rubricam aliter scilicet quid iur.sit si aliquis inuestitus fuit alieno feu.sed non vtimur tali rubrica:dicit glossa. Sed melior rubrica erit illa ꝙ ista scilicet qui successores teneantur est supra in tertio titulo huius libri.⁊ sic videtur duplicata. hic non fecerneretur que allegaretur illa vel ista.ideo forte addere hic potest esse titu.qui succes.te.ad differentiam illius.⁊ sic allegatur.d.c. in secunda gloss.

1 ¶ Inuestitura facta a laico de feudo suo sub conditione quādo valeat.
2 Prelati morientis successor non tenetur inuestitioni facte per eum stare.
3 Nobiles conuentis stare debent:⁊ promissa eorum pro factis habentur.
4 Alienans feudum quo crimine irretiatur.
5 Inuestitura an possit fieri duobus de eodem feudo ⁊ si fiat qs preferetur.
6 Dominus inueniens vasallū de feudo de quo alius inuestitus est tenetur primo inuestito possessionem tradere.

Si quis inuestitus fu. Idest dicit hic quod.s.qui succes.te.si vero archiepiscopus. ibi plene expositum est.vnde non indigeret alia expositione. ¶ Diuiditur tamen in quatuor partes quia quatuor dicit. ¶ †Primum est si laicus inuestiat aliquem de feu.suo quod alius tenet sub cōditione vel die:si ⁊ quādo ille tenens decedat sine mas. descendente valet inuestitio talis.⁊ siue prius moriatur inuestiens siue inuestitus siue feuduꝫ tenens eo decedente sine successore legitimo ⁊ feudo per consequens aperto domino vel heredi eius tenebitur dominus aut eius heres tradere feud.illi inuestito vel heredi eius licet alij dicant contrarium.

Nam si quis. Secundū dictuꝫ. Predicta inuestitio vꝫ sub cōditione vel die vt dictū est nā si pure nulla est.

2 **Hoc ita.** †Tertium dictum si a prelato vel persona ecclesiastica sic fiat ⁊ decedat inuestitor anteqꝫ tenens feud.successor inuestitoris non tenebitur:quia sic dicit lex Loth.imperatoris in long.qualiter lice.re.eccle. l. de precarijs.

Hoc intelligendum. Quartum dictuꝫ qd hec sunt vera in illo tenente feudum qui non habet successorem scilicet filium vel mas. descendentem.j.titu.iij.§.⁊ si clientulus.vel filiam si filia ex pacto debet succedere de quo dictum est.s.titu.primo.§.filia.vel si erat feu.paternum non nouum ⁊ non habebat agnatos vel nolebant agnati. ¶ Item quod dicit vnde nullus erat inuestitus: nam si alius erat inuestitus tunc erit potior ille cui prius tradetur posses.C.de rei vēdica.quoties duo possent agere etiā rei vēdica.de eadem re cōtra eundē.ff.de rei vendica.is a quo. ¶ Vel in feudorum promissionibus tenebitur illi cui primo promisit illa valida est secunda erit inualida. ¶ Sic est speciale quod tenetur precise ad tradendum nec liberatur dādo interesse.j. si de feud.con.fu.c.si facta inuestitura.⁊ nota.s.de cont.inuesti.circa prin.in gloss.si vacuam.⁊ hoc est verum si alij secundo non tradi
3 disset vt dicto.c.si facta.in glo. ¶ †Communiter dicitur quod promissa nobilium pro factis habentur consueuit allegari a modernis.ff.de in integ.resti.nemo.si pro facto habetur ergo pro completo ⁊ sic pro tradito quia nihil est actum ⁊c. C. ad filleia.l.pe. in fine.ff.ad.l.falci.si is qui quadringenta.§.quedam.per dationem autem seu promissioneꝫ feudi contrahitur nobilitas id est parodogiuꝫ.j.quis dicatur dux vel mar.capitulo primo.ex parte recipientis feud.ergo ⁊ ex parte dantis:quia nemo dat quod non habet.ideo forte si promisit alij primo illa debet esse valida: secunda inualida. ¶ Ad hoc aliqualiter facit extra de donationibus.capitulo primo.de nobili promittente. Sed non agitur hic si sit tradita possessio secundo quis sit potior sed cui debet tradere vnde ⁊ si traderetur secundo videtur quod nihil acquireretur:quia hec lex in isto casu ita demum vult eam valere si nullus alius fuerat preinuestitus:argumento a contrario:ergo si fuit alius preinuestitus non tenebitur.ff.de offi.eius.lege prima.§.huius rei.⁊ sufficit legislatori vt sit nulluꝫ quod sequitur. C.de legi.non dubium. ¶ Verum si tradita sit secundo secundus esset posterior vt dicto capitulo si facta. innuitur in glossa. ¶ An ergo secundus quem promisit inuestire vel inuestitum dicto modo

4 cto modo agitur contra eum ⁊ ad quid. ¶ †Uidetur q̄ si alienatio non esset a iure inhibita teneretur crimine stellionatus sicut qui rem suam duobus obligat. ff. de pignor. circa fi. ⁊ ciuiliter teneretur ad interesse si non traderetur vel si non posset tradere quia ⁊ rem alienã potest quis promittere. ¶ Sed quia videtur alienatio interdicta a iure vt dictum est non videtur teneri imo ipse idem posset reuocare quod promisit. C. de agricol. ⁊ censi. quemadmodum. de lib. causa. l. j. ff. de adop. post mortem.
5 ¶ †Alijs videtur ⁊ melius quod hic non prohibeat alium inuestiri nec sunt verba prohibitionem inducentia vt in. l. nõ dubium. quia. j. si de feu. contro. fue. si facta. gloss. innuit secũdum cui prius est possessio tradita potiorem esse: licet q̃tum ad inuestientem sit perfectuz: quia tenetur precise tradere: ⁊ tenetur ad omnem vtilitatem si non tradat: vt. s̄. dicitur. quãtũ ad illuz vero qui possidet nõ habet primus ius: quia p inuestituram non acquiritur possessio sicut communiter dicitur per Innocenti. ⁊ Bernar. extra de consue. c. ij. de his que fi. a maio. parte. c. ex ore. de do. per tuas. ⁊ patet. j. quid sit inuesti. in principio. vbi dicit quod est abusiua ergo non natura. imo non est quod abusiuum est. ff. quemadmodum testaméta aperiant. l. ij. ¶ In dona. simplici planum est. C. de rei vendicatio. quoties. in fi. multo fortius in donatio. ob causam sicut est infeudatio. ⁊ diximus in capit. si facta traditionibus. ⁊. C. de pactis. traditionibus. vel quasi dicit gloss. quod exemplificatur per claues instrumenta ⁊ similia. ff. de contrahenda emptione. clauibus. ⁊. C. de donatio. l. j. cum concordan. inuestitura non continetur inter illos. ergo in alijs quam exceptuatis regula firma manet. in auē. de non alienan. §. vt autem. maxime: quia dicitur quod est abusiua possessio et quia Innocenti. ⁊ alij dicunt possessionem non transferri per inuestituram talem. nec qui feud. concedit retinet vsumfruct. imo tradit vtilem infeudando sequuta vera possessione nec est pars dominij: imo si multitudinem habet cum dominio vsusfruc. formalis. ff. de vsufru. lege. iiij. ⁊ ideo. l. quisquis. C. de donatio. non ob. Adde que dicta sunt circa hoc infra quid sit inuesti. in p̄n.
6 ¶ †Sed ideo dicit. vnde nullus erat inuestitus: quia si alius fuisset inuestitus ⁊ dominus teneat possessionem illi cui primo facta erat inuestitura deberet dñs tradere. nec liberaretur in teresse soluendo. j. de noua forma fideli. c. j. in fine. ⁊ in dicto. c. si facta. at vbi tradidisset secundo q̃tum ad possessionem sc̄ds esset potior quia primus ex inuestitura sibi facta imaginaria per fustē vel aliquid corporeum non acquisisset ius aliquod in dominio vel possessione: nisi in casibus quos dicemus. j. quid sit inuestitu. in prin. extra de preben. pro illorum. si enim veram possessionem habuisset primus non erit questio. vt dicit glossa in capitulo si facta. tunc ergo primus inuestitus quando dominus tradidisset alij possessionem iuraret in litem contra dominum. ff. de rei vendicatione. qui restituere. institut. de officio iu dicis. §. finali. ¶ Sed vbi diceret litera huius capituli. facta promissione primo non faciat secundo etiam si non diceret qd̄ non valeat secunda tunc non valet si contra fieret. vt in lege non dubiũ. pro quo est quod not. in constitutio. imperialem. §. penultimo. in glossa. scilicet qui alias. ¶ Sed quando prelatus promittit si inductus si in possessionem tenetur successor. ¶ Querit glossa quomodo potest induci de eo quod alius tenet dicit quod forte aliqua de causa fuit tenens feu. priuatus feudo. licet aliam meliorem solutionem ponat quod consentiente tenente. ¶ Uidetur innuere glo. quod preiudicet tenenti consensus suus sed non preiudicat donec viuit. de feu. dato in vi. legis commisso. c. ij. ⁊ plene diximus dicto. c. si vero archiepiscopus.

¶ De contentione inter dominum ⁊ fidelem de inuestitura feudi. Rubrica.

1 ¶ Uasallo dicente se inuestitum de feudo ⁊ domino idipsum negante vtri incumbat probatio.
2 Uasallo feudum possidenti sed inuestiturã nõ probanti datur sacramentum. ⁊ nu. 4.
3 Domino feudũ possidenti datur sacramentũ cõtra vasallũ de eodem asserenti se inuestitum.
5 Dominus quando iuret cum sacramentalibus ⁊ quando sine.
6 Uasallo dicenti se rem accepisse in feudum an credatur contra dominũ asserentem se in pignore dedisse.
7 Sacramentales quid ⁊ quomodo iurant ⁊ quomodo principalis.
8 Sacramẽtũ purgatiuũ quãdo deferatur ⁊ purgatio ipsa quãdo locum habeat.
9 Accusans alium de probatione certus esse debet ⁊ an possit ad sacramentales recurrere.
10 Probationes semiplene probationuz sunt adminicula ex quibus non sequitur condemnatio.
11 Iura contraria proponere an quis possit.

S I fuerit cõtentio. Superfluunt capitula hec quia plenius dictum est. s̄. de conten. inue. ⁊ plenius ibi exponiē. vnde que ibi dicta sunt hic repetantur. ¶ Diuiditur ĩ quatuor partes: quia quatuor principaliter dicit.
1 ¶ †Primum est quando contenditur inter dominum ⁊ fidelem dicente fideli quod est inuestitus a domino. ⁊ de tali feud. etiam petat sibi possessionem dari dominus negat inuestisse si potest probare per pares subaudi vel breue testatum vincet: per alios testes non etiam si alijs negotijs essent idonei. et hoc quando non possidet vasal.

2 **Inopia tamen.** †Si vero vasal. possidet et nõ potest probare inuestituram per pares aut instrumentum dabitur iuramentum vasal. cum xij. sacramentalibus propter commodum possessionis. vt dicit glossa.

3 **Ceterum.** †Si dominus possidet datur sacram[illegible] domino cum. xij. sacramentalibus. ⁊ semper intellige quod aliquid mouebat iudicem ad dãdum sacramentum. j. de consue. rec. feu. §. sacramentũ. ⁊ plene dictum est s̄. de contro. inuesti.

Hoc ita. Sc̄dm dictum principale ⁊ secunda pars. ⁊ legitur multis modis secundum diuersas literas q̄ sunt hic.
4 †Primo legitur vt referaē ad primum dictum. qd̄ dictũ est dari vasal. sacramẽtũ eo possidẽte. fallit qñ hic vasesset vel fuisset castaldus vel actor domini ⁊ vt procurator tenebat rem dñi ⁊ dicebat se inuestitum tãq̄ de feu. per dñm re illa nec poterat ꝓbare inuestituram per pares breue testatum nec stabitur iuramento castaldi vasalli sed domini: lz nõ possideat nisi vasallus castaldus habeat testes idoneos pares per quos posset probare inuestituram: tunc vincet sine aliquo sacramento si aliud diceretur scilicet quod vasallo castaldo sacramentum quando possidet ⁊ non habet testes per eorum malignitatem domini multa perderent. nam habuerunt res ⁊ bona domini in eorum potestate ⁊ procuratione ponerent se in possessione: et cum iuramento vincent: tollenda est occasio malignandi. instit. vi bonorũ raptorum. §. sed notandum talia. Et tunc erit litera sic.

Tunc enim tantum sue. Id est domini religioni staē
5 alias non est sue vel sui. sed non est vis sc̄dm hãc literã. ¶ †Uel refertur ad proxime dictum quãdo dominus possidet vt iuret cum. xij. sacramentalibus. nisi vasal. fit castaldus: tunc iurabit solus sine sacramentalibus dñs si contrariũ diceretur vbi dñs non haberet sacramentales multa perderet per malitiam bonoꝝ castaldorũ qui quando procurant res ⁊ bona domini possunt multa machinari: ⁊ tunc expone tantum: scilicet sine sacramentalibus. ¶ Alias nõ est in litera dñi: sed tantum sue. ⁊ tũc verbũ statur refertur ad primum dictum quod vasal. possidente statur iuramento eius nisi sit vasal. castaldus tunc non stabitur suo iuramento nisi habeat testes pares. ⁊ ho[illegible]ur per. l. de acquisitis actio. regu. quid dicant iste leges que sunt plene dictum est. s̄. de feu. guar. quomodo ad hoc possint aptari videas.

Similiter. Aliqui habent hic rubricam talem de pignore dato quid iuris sit. Sed non de
6 bet esse rubrica: sed est tertium dictum principale. † vasal. tenente dominus dicebat se dedisse pro pignore rem volebat soluere dubium pro quo dicebat se obligasse ⁊ petebat sibi restitui: tenens dicebat quod dedit sibi in feu. ⁊ sic non negabat esse domini: negabat non esse pignus: sed in feu. rem ipsam tenere ab eo: nunquid stabitur iuramento possessoris. ⁊ dicitur quod nõ nisi probet se inuestitum per pares. expone vt in glossa que clara est: ⁊ clarius dicitur in dicto capitulo. de controuer. inuesti. §. similiter.

Insuper scire. Quartum dictum feu. guardie ⁊ castaldie potest reuocari a domino quãdocunq̄ post annũ tamen. dic plene. s̄. de feu. guardie.
7 ¶ †Et quia de sacramentalibus hoc. c. loquitur ⁊ in multis alijs. Sciendũ quod sacramentales iurant in anima principales iurant enim principales sic esse deinde sacramẽtales iurãt per sancta dei euangalia quod credunt illum verum iurasse in lon. qualiter quis se defendere deb. quasi per totum. ⁊ maxime in lege omnia. ¶ Habent certum spacium ad certiorandum

se vtrum possint iurare quod credant illum verum iurasse. in. l.
si quis alij guar. ⁊ in multis. ll. illiusti. vt scilicet non cogatur
anceps subire periurium. ff. de in lit. iur. l. iij. ¶ Cogitur tamen
vt iuret an hic credat vel non. ¶ Ideo multi dicũt quod illud
est ius asininum. multa tamen bona continet. nec mirum: quia
beatus Augu. dicit in omel. de. x. leprosis mundatis quod nul-
la falsa doctrina est que aliqua vera nõ immisceat. ¶ Item no-
tandum pro longobardistis quod non impulsantur sacramen
tales nisi aliqua suspicio vel semiplena probatio precedat. vt
dicitur. d. §. sacramẽtum. ⁊ in hoc. §. patet in. d. c. qualiter quis
8 se defen. debe. l. si suspicio. ¶ †Sicut iure canonico non habet
locum purgatio nisi precedat fama ⁊ sit dotatus apud bonos
⁊ graues: ⁊ ĩfamia nõ sit orta ab inimicis. extra de offi. or. ex par
te tua. de purga. cano. cum in iuuentute. ⁊ not. Karol. in. l. j. de
suc. vbi erat presumptio ꝑ curte regia. ¶ Ita ⁊ iure cano. quan
do defertur sacramẽtum purgatiuum oportet quod precedat
suspicio. C. de his qui ad eccle. con. presenti. §. sane. decisiuum
etiam in modica quantitate. C. de iureiu. in bone fid. ⁊ hic vt in
gloss. ¶ Aliqua ergo presumptio debet iudicem mouere ante-
quã deferatur hoc iusiur. ¶ Vel potest dici quod impulsentur
sacramentales nulla presumptione precedẽte: sed sufficit quod
sit suspicio. vt dicit. d. l. si suspicio. ⁊. d. §. ¶ Unde si hoc verum
esset sufficeret dicere defero tibi iusiur. vt te purges quia suspi-
cionem habeo quod hoc feceris sicut in recusatione iudicis su-
specti. secundum gloss. C. de iudi. apertissimi. que non tenetur
propter ius canonicum quod melius in hoc casu statuit. et vi-
detur probari hic. C. de iur. delibe. l. fin. §. licentia. vbi si putaue
rit plus esse in rebus potest compellere heredem ad iusiuran-
dum. et de his qui ad eccle. confu. lege fina. §. sicubi. ¶ Sed hec
sunt specialia ⁊ aliud sacramentum est illud vnius solius quaꝫ
inuenire. xij. sacramentales ob id solum quia habet eum suspe-
ctum. ¶ Quilibet coegeret magnos viros ad hoc. et daretur
malignandi occasio quia si non posset inuenire sacramentales
perderet bona vel famam arg. eius quod dicitur hic. ¶ Unde
primum obtinet vt videmus de facto quia presumptiones et
suspiciones debent probari iudici et monere iudicem non par-
tem qui est aduersarius: nam ⁊ plene probationes iudici fiunt
ff. de proba. quinquaginta. C. si vnus ex pluribus appella. lege
j. et actus iudiciales omnes qui per iudicem insinuantur liti-
ganti. C. quomodo ⁊ quãdo iudex. auten. qui semel. de litigio.
aut litigiosa. argu. contra auten. offeratur. ¶ Quid si aliquis
cepit probare ordinarie deinde videns quod deficiebat in pro-
batione impulset sacramẽtales an possit. ¶ Eadem est questio
si in defectu probationum potest petere probatis indicijs vt tor
queatur cum non habeant locum tormenta nisi cum probatio-
nes non sunt quia nõ nisi aliter explorari ⁊ inuestigari possint
facinora. ff. de questionibus. edictum. hic quantum ad illum
contra quem probationes fiunt plene quãtum pro alijs vt sciã-
tur socij ⁊ mandatores fiunt etiam probatiõe plena. ff. de exhi.
9 lege pe. ff. ad sil. prius. ¶ †Unde quando agit vel accusat debet
esse certus de probatione actor. C. de eden. lege. j. non enim ha-
bet locum extraordinarium quando ceperit probare per ordi-
narium modum. ff. de mi. l. in cause. ¶ Si agit vel accusat ⁊ pro
sequitur causam ordinarie inducendo probationes legitimas
non videt quod possit recurrere ad sacramentales vel questio-
nem sicut cum elegit quis ex testamento quia nõ poterit recur-
rere ab intestato. C. de codicil. l. fin. videtur sibi dari electio hoc
casu vt expresse videtur innui. ff. rerum amo. marcellus. §. j. put
dictio magis accipitur ibi electiue sicut accipitur. ff. de lega. ij.
si titio et mihi. ¶ Ideo dicunt multi quod debet protestari vt
si in probatione plena deficeret probatis indicijs possit impul-
sare sacramentales aut petere questionem fieri. argu. pro ista ꝓ
testatione. C. de prescrip. lon. temp. emptor. de exce. si quidem.
¶ Item dicunt quod quando proponitur exceptio circa inten
tionem agentis videtur proponens agnoscere ⁊ confiteri id qd
petitur vt sic necessario post incumbat ei ꝓbatis eius quod cõ-
tinetur in exceptione. argu. ff. de fideicom. lib. si debitor. de con-
trata. si preteritus. ¶ Verius dicitur vt purgatio cum sacramẽ
talibus locum habeat vbi sunt illa que iudicem mouere debent
iudicare etiam si nõ protestetur qui eos impulsat: quia hic tex.
⁊ similes non dicunt quod tunc purget se cum sacramentali-
bus quando hoc fuit protestatus. ¶ Item quod probatis indi
cijs perueniatur ad questionem quantumcunqꝫ ceperit proba-
re per testes imo tunc habent hec locum quando non plene cõ-
stat per probationes ordinarias. ¶ Illa que a lege inducũtur
sic est purgato cum sacramentalibus et tortura indicijs prece-
dẽtibus nedum petitioni vel protestationi aduersarij: imo nec
arbitrio iudi. sed ipsius legis autoritati reseruant. ff. ad turpi.
lege. j. §. j. ad munici. lege ordine. ¶ Et illa q̃ intelligit ius siue
exprimantur a parte vel non iuris conditionem non mutant.

Additio.
a ¶ Vocant autẽ adminicula probationum semiplene ꝓbatiões adde qd si adminicula pl'a simul iũguntur an debeãt inducere ꝓbationẽ sufficiẽtẽ vide ꝑ do. ale. [illegible] no. cl. in v. vol. vbi post redditum ⁊c.

Additio.
¶ Quãdo diuersa iura cõtraria cõcurrũt in eãdẽ ꝑsonã. Adõ nũ qd due qualitates diuerse possint ꝯcurrere in eadẽ ꝑsona sicut esse in ꝑsonis diuersoꝝ dic ꝙ sic. l. diuor. §. fundũ. circa fi. ff. so. ma. vide ꝑ aretinũ i. §. quos aũt instit. de bono. posses. limita tñ nisi sint qualitates ꝯtrarie. vt. l. [illegible] §. qui fideicõmissariam. ff. de here. instit. ⁊ sic esse [illegible]ct⁹ heres de iure pretorio ꝑt fieri heres de iure ciuili ꝑ aretinuꝫ vbi supra. Barth. ab hor.

C. de fideicõ. non recte. ideo dr quod hic non faciunt conditio-
nalia illa quibus apponuntur. ff. de condi. ⁊ demon. conditio-
nes que extrinsecus. ⁊ de lega. j. lege. iij. ¶ Ius semper certum ⁊
finitum est satis est illud explicari in legibus cõditis. C. de iur.
et fac. igno. in omni. ¶ In similibus sacramentis. C. de iureiu-
ran. in bone fidei. ⁊. ff. de iureiur. admonendi. nihil dicitur qd
pars debuerit protestari. ¶ Non sunt hec contraria ratiõe ori-
ginis vel finis sicut sunt differentie testamentum nullum ⁊ irri
tum. C. de inoffi. test. eum qui. ⁊. l. contra maiorem. imo ad idem
tendunt: vt scilicet condemnetur si non purget sicut si plene ꝓ-
basset. ¶ Sunt tamen diuersa quia vnum non est aliud scilicet
plena probatio ⁊ semiplena inest tamen semiplena plene ⁊ spe-
cies probationis est per semiplenas probare licet rationabili-
ter non sufficiant sed producunt alium effectum vt sacramenta
10 les questiones. ¶ †Vocantur autem adminicula probationuꝫ
a semiplene probationes[a]. C. de proba. instrumenta. ff. eod. l. iij. §.
eiusdem. ⁊ natura earum hoc producit vt cum non sit probatũ
plene sed pure presumptiones ⁊ sic non potest fieri condemna-
tio qr ex presumptione nemo damnatur. ff. de penis. absentem.
⁊ de in integ. resti. minoꝝ. l. iij. §. j. probatio ꝑsumptionis debet
aliquid operari et ideo inducitur sacramentum. Nec putauit
ius nouum sufficere vt solus iuraret is qui debet absolui. Sed
inducit sacramẽtales sicut sunt valide presumptiones ⁊ magni
tudo rei vt feudi quod remanet apud possessorem et non sunt
due tunc sed vna vbi fuerit hic et sic non ob. de ordinario et ex-
traordinario per legẽ in cause. ¶ Constitutio regni monachiã
expresse dicit in duello precedere indicia et inquisitionem per
quam si non constat plene duellum indicitur et certus modus
11 debet haberi ad perueniendum ad illum. ¶ †Quando diuersa
b iura contraria concurrunt in eadem persona[b] aut est actor et
tunc oportet quod eligat. nam seipsum excluderet proponẽdo
ambo. ff. quando ap. sit. lege. j. §. si alius. sicut est ex testamento ⁊
abinte. C. de codicil. l. fi. de fur. l. j. ff. de tribut. in quod heredem.
§. eligere. de regu. iur. nemo ex his. §. quot. aut est reus et hic nõ
probetur pluribus excep. vti. dicta lege nemo. in princip. de ex-
cep. is qui. etiam si sunt contrarie secundum Ioan. eo. ti. Ber.
tamen dixit quod positio contra positionem nec ab eodem nec
aduersario fit propter vitãdum periurium si exceptio causam
non contingit nec dependet nec coniungitur ei quod aduersa-
rius petit vt si petis a me rem ego excipio quod spoliasti me ex
tra de or. cog. c. ij. aliud si inest vel dependet ex eo quod petitur
quando exceptionem proponit not. extra de confes. statuimus.
nec videtur confiteri qui vtitur exceptione. ff. de exce. non vtiqꝫ
si neget assertionem petentis vt dicit gloss. dicta lege non vtiqꝫ.
quia si diceret se soluisse iam confiteretur quod habuit mutuo.
et sic sibi incumbit probatio. C. de proba. lege. j. sicut ille mittit
repudi. quia confitetur matrimonium. in auten. qui. mod. na.
effi. legi. §. illud. tunc est necessaria protestatio vt dicat nego me
recepisse: sed si constaret quod nego. volo probare quod solui
vt dictis legib⁹ si quidẽ. ⁊ emptor. ¶ Ubi autem litem contestã
do negauit reus quod non habuit mutuum post dicat sine pro
testatione predicta quod vult probare quod restituit videtur
debere intelligi si constet de intentione actoris ex quo iam id se
mel negauit: quia non videtur hoc dicere ad impugnandum
quod iam dixit. argu. ff. de mili. test. si miles. ¶ Verius videtur
quia videatur confiteri sine predicta protestatione: quia tunc
habuit vnam voluntatem quando contestata est lis modo quã
do excipit habet aliam. argu. ff. de dam. infec. qui bona. §. si sti-
pulatur. verba clara sunt cum dicit volo probare quod solui ab
eo quod verba significãt scilicet quod recepit ex quo dicit se re-
stituisse non receditur nisi contestata de mente quod nunc ne-
get. ff. de lega. iij. non aliter. ¶ Hec mens cõstabit per protesta-
tionem ⁊ repetitam negationem vt impleat consilium legis di
cendo nego. sed si appareat per probationem scilicet tuam me
debere probabo quod solui. vt not. in. d. lege si quidem. vbi dici
tur quod isto modo debet intelligi lex non vtiqꝫ. ¶ Item in rei
vẽdi. quam proponit actor ad se pertinere iure dominij si reus
neget primo ⁊ post dicat se prescripsisse hec non sunt contraria
quia potest esse quod nec tua fuerit nec mea sed titij cõtra quẽ
dico prescripsisse. argu. C. de prescrip. lon. tempo. nec petentem.
¶ Leges si debitor. et si preteritus. dicunt agnoscere iudicium
testatoris sicut qui petit legatum ex testamento. ff. de inoff. test.
lege pe. ⁊ fi. non dicit agnouit debitum cõfessando scilicet quod
debet id quod petitur sed si diceret esset intelligendum quãdo
sine protestatione exciperet vt dictum est.

¶ De contentione inter me ⁊ dominum de portione feudi fra-
tris mei. Rubrica.

1 ☞ Iusiurandum an detur vasallo dicenti se debere succedere
in parte

in parte feudi quam frater suus defunctus tenebat.
2 Vasallo nullam partem feudi possidente nec inuestituram probante absoluitur dominus.
3 Partis appellatione quid veniat.
4 Vasallus an habere debeat precium feudi venditi ꝛ an possit alienare sine consensu ꝛ an cum consensu.
5 Precium feudi venditi an ad dominum redeat an vero apud vasallum remaneat.

SI contentio fuerit. Hoc. c. superfluit per. §. cum autem. s. de contro. inuesti. ꝛ debet hoc sm illud intelligi ꝛ que dicuntur ibi hic repete. ¶ Continet autem duo dicta principaliter. ꝛ ideo diuidit in duas partes ꝛ in vtroque
1 dicto dominus possidebat. ¶ † Primum est possidebam feu. quod dicebam esse partem feudi titiani paterni aliam partem possidebat frater meus dum viueret quo mortuo dominus cepit possessionem illius partis ego vendico illam partem tanquam successor legitimus dicens esse partem feudi paterni dominus
a dicit non fuisse paternum sed concessum mihi ꝛ ad se reuersum nisi ostendatur quod eo tenore fuit datum vt vnus alii succedat s. in prima rubrica. §. cum autem. dicitur quod probato quod est feu. ꝛ quod per annum possedi partem illius feudi sicut paternum ꝛ possideo vel si alienaui vbi dominus aliud non probet dabitur mihi iusiurandum. et si iurem quod fuit paternum quod pater meus fuit inde inuestitus vincam. si enim vere probarem quod pater meus fuisset inuestitus aut per pares curie aut per breue testatum vincerem sine iuramento.

2 **Si vero nullam partem.** ¶ † Secunda pars ꝛ secundum dictum si ego nullam partem possideo de dicto feu. absoluetur dominus vbi non probem paternum fuisse per regulam actore non probante ꝛc. j. de consue. regu. feu. §. sacramentum. ꝛ hoc est quod dicit nedum mihi sed nec domino dabitur iusiurandum propter. s. dictam rationem scilicet quia ex quo non possideo ꝛ nō probo per breue testatum aut pares. d. §. cum autem. ꝛ. s. titu. j. §. ceterum. Et tunc expone.

Et habuero. Id est tenuero: quia hoc est propter commodum possessionis. vt dicto. §. ¶ Si autem dominus coactus iuraret ob aliquas presumptiones. vt dicitur in. d. §. sacramentum. iuraret esse suum non pro tanto aliud feud. mundum vel illam partem dicti feu. perdam quasi fuerim mendax: quia non est causa hoc perdendi feu. hoc dicit.

Non vt ego propterea ꝛc. Non enim debuit indiscussum dimittere ius suum vasallus quin experiretur contra dominum. ff. de petitio. heredi. illud. quia iuris exceptio vel persecutio non habet iniuriam. ff. de iniur. l. iniur. §. j. et qui vtitur iure suo non est in dolo. ff. de li. ho. exh. l. iij. §. j. ¶ Quid si vexandi animo et hoc constat. ¶ Respondeo tenetur iniuriarum. d. l. iniuriarum. §. si quis per iusiurandum. ꝛ. l. item apud §. si quis libello. non tamen est de iniuriis quibus perditur feu. de quibus dicitur. j. que fu. causa prima beneficii amit. §. porro. ¶ In primo dicto no. qd appellatione partis non dicitur media sed quota alias quecunque portio sit. C. de iur. emphy. l. j. ꝛ. d. §. cum autem. ¶ Item qd dicit.

Alienaui. Cum propter cōmodum possessionis illius partis quam tenet ꝛ tenuit sicut paterni feudi per annum scilicet vt dictū est in. §. cum autem. detur sibi sacramentum: quare dicit.

3 **Siue alienaui.** † Disiunctiua siue ponitur in eadem scilicet in parte quā possideo vt litera dicit non potest intelligi de parte quam petit a domino quod eam alienauerit. nā si sine consensu domini perdidisset. j. de vasal. qui contra constitu. Lotha. c. j. si cum consensu ad quid peteret quod iam alienasset cum ꝛ si postea illam reemisset alias redemisset cum cecidisset a possessione ꝛ ad dominum peruenisset non recideret in pristinum ius scilicet patrium: etiā si vere patrium antea fuisset. sed haberet eo iure quo reemisset j. quid iuris sit si vasal. rem alie. ꝛ post rede. c. j. ¶ Itē si intelligatur de parte man. non de parte quā peto. ꝛ pro qua ago contra dñm si hanc alienaui sine dñi consensu perdidi nō esset iam questio si cum dñi cōsensu nō possideo. ꝛ sic nō est ratio qꝛ ꝑpter cōmodum possessiōis hoc eueniat vt detur mihi iusiurandum pro alia parte quā peto. ¶ Propter hanc oppositionē dicit gl. primo qꝛ improprie ponitur alienaui: nam alius nomine meo possidebat ꝛ si ego possidere videor. ¶ Hoc est facere vim litere que dicit alienaui ꝛ nō sequeretur bona disiunctio alias distinctio si non possideam; siue possideam cum possidere per alium sit possidere per seipsum vt in. l. quod meo. quam glossa allegat actus procuratoris ꝛ illius qui pro alio gerit ꝛ si fiat contra eū fit contra dominum. ff. de religio. ossa. in fine. ¶ Secundo modo soluit qꝛ non est propter commodum possessionis hoc qꝛ detur vas. iusiurandum quia si non possidet idem erit. constabat enim qꝛ erat feu. ꝛ de hoc non erat cōtentio sed dubium erat de qualitate feudi vasallo dicente qꝛ fuit paternum ꝛ sibi apertam partem fratris licet suam non habeat: quia alienauit domino contradicente als contendente qꝛ non erat paternum. ¶ Sed quare tunc vasal. non possidente detur iusiurandum contra dominum possidentem. s. titu. j. §. ceterum. cum regula sit qꝛ acto-
4 re non ꝓbante ꝛc. vt. s. dictū est hic nō aperitur in glo. ¶ † Tertio soluit glo. qꝛ qui alienauit partem suam quam tenuit et habuit. als si nihil teneat vas. de feu. nec dominus vel dominus teneat contra quem agitur domino datur iuramentum. ꝛ hec verior dicit glo. ¶ Sed si suam partem alienauit vas. quomodo pro parte fratris de qua agit contra dominum vas. datur iuramentum vt in primo dicto huius. c. ¶ Ad istam questionē non videtur responderi in glo. ¶ Dic ergo sm hanc positionem als expositionem qꝛ vendidit vas. cum consensu domini partē suam et sic cum de consensu domini habet precium rei inde rem habere videtur quia precium succedit loco rei. ff. de peti. heredi. si et a rem ꝛ precium de leg. ij. imperator. in fi. cum. l. seq. vt sicut si possideret sicut paternum ob hoc daretur sibi iusiurandum ita si alienauit de consensu domini ꝛ probat qꝛ tenuit per annum illā partem sicut paternum. nam ꝛ si habuisset de parte sua cābium idem esset vt in. §. cum autem. vbi alienauit domino. s. cambiā-
5 do cum eo. ¶ † Vel ponas qꝛ vas. partem suam dedit in feu. alii qd ꝛ hodie potest no. j. de capi. cor. §. ꝓterea. ꝛ. s. pluries dictum est ꝛ tunc possidere videtur per aliū vt in prin. glo. ¶ Hoc etiā esset si alienasset sine consensu domini ꝛ perdidisset etiam preciū hodie in consti. imperialis. §. callidis. quia probatio qꝛ partem illam tenuit per annum sicut paternum dabit iusiurandū pro alia parte quā petit ꝛ quam non perdidit. illam enim partem perdidit quam alienat sine consensu domini non aliam vt dicto. c. de vas. qui contra consti. Quantum ad partem quam petit vt pro ea detur iusiurandum non refert perdiderat suam vel non. nec videtur ratio diuersitatis quare si possidet detur iusiurandum si non possidet non detur dummodo probatum sit qꝛ vt paternum possederit per annum suppl. et alia sint que moueant iudicem ad hoc sacramentum. vt dictum est. s. titu. j. ꝛ in d. §. cum autem. ¶ Item in quibusdam libris est in fi. huius. c. hec litera sit non vas. ꝛc. Alii non habent illam literam. ꝛ est sensus qꝛ quando probat esse paternum. s. per pares aut instrumētum siue possideat ꝛ dominus vendicet ab eo siue nō possideat ꝛ agat vincet. intellige contra dominum vel eius heredes probando solum inuestituram per pares aut instrumentū de contro. inue. in prin. ꝛ quia pretenditur causa ab eo nō posset referre questionem qꝛ non fuit dominus. argu. eorum que not. C. de pig. ac. neque. alias contra. ff. de pub. l. pe. ¶ Sed contra aliū vendicando oporteret probare concedentem hic feu. fuisse dominū. non enim potuisset trāsferre qd non habuisset. ff. de acquiren. re. do. traditio. de contrahen. emp. alienatio. Alioquin si non probet paternum dominus absoluetur quia non possidet vasal. si autem possideret ipsi daretur iusiurandum. s. de contro. inuesti. circa princip. qd dic vt ibi.

Additio.
¶ Dicēs esse ꝑtem feudi pr̄ni ꝛ dñs dicit nō fuisse pr̄nū. adde sed qñ cōceditur feu. ꝑ illa vba tāquam feu. antiquū ꝛ antiquissimū cui incūbat onus ꝓbandi [illegible] dū nouū vel antiquū ꝛ an possint agnati descēdētes a pmo vasallo venire ad feu. ipsum antiquū vide per d. alex. in ꝯsil. suo x. in. iij. vo. ꝑ totū bar. ab hor.

¶ De alienatione feudi. Rub[illegible]

1 Feudū pro medietate olim poterat alienari.
2 Feudū an poterat olim ꝛ an hodie possit dari pignori.
3 Feudum an olim et an hodie possit per vasallum concedi ad libellum.
4 Ecclesia differt a priuato in causis feudalibus.
5 Feudū sine assensu domini ad libellum datum mortuo vasallo reuertitur ad dominum.
6 Frater fratri vel nepoti ex filio an possit feudū dare ad libellū.
7 Heres legitimus in feudo quis esse possit.

SI clientulus. Diuiditur hoc c. in quatuor ꝑncipaliora dicta continet ꝛ quantum ad materiā alienationis feudi hoc. c. parum valet quia hodie corrigitur cum hec media alia pars possit sine domini consensu alienari. ¶ Aliqua tamen continet q̄ notanda sunt.
1 ¶ † Dicitur ergo in primo dicto qꝛ vas. i. cliētulus feudatarius s. olim poterat alienare sine ꝯsensu dñi medietatē feudi nō plus. alias si plus medietate alienet ꝑdet feu. s. partē quā vendidit taliter non aliā. ꝛ talis alienatio nō valet: quia cōtra legis prohibitionē est hic est rationabilis vsus mediolaneñ. dicant ꝛ male qd ꝛ to-

tū sine dn̄i cōsensu alienat.¶ Et videret̄ q̄ p omnē alienatiōis
modū pōt medietatē distrahere limitat se ꝛ dicit q̄ de datiōe in
libellū itelligit̄ vt possit medietatē ad libellū ꝯcedere.qd fit ad li
bellū dictū ē.s.q.mo.feu.amit.§.itē si qs.sup v̄bo aut libellario.
¶ Hic tamen vsus sublatus est p cōsti.loth.ꝛ fre.vt nec ad libel
lum dare nec pignori ponere possit aliquid de feu. sine domini
consensu.hoc dicit in primo dicto.¶ Alia alienatio q̄ per libel
lum erat tempore istius capituli interdicta. Nota quod ratio-
ne partis licet quod pro toto non est licitum.dic concordan. in
2 glossa.¶ †Item q̄uis ponere pignori non sit proprie alienatio:
quia pignus remanet in bonis debitoris vt in glo.alienatio ve
ro est pactus per quem transfertur dominium vel ius quod ha
bet alienans.ff.de lega.primo.si dominus.in fine.de contrahen.
empti.qui tabernas.C.de fun.do.l.prima.ꝛ ideo non videbatur
interdictum pignori ponere tamen erat hoc tunc eo quod ad li
bellum poterat concedere medietatē alias prohibita alienatio-
ne ꝓhibetur pignoris obligatio.C.de rebus alienis.sancimus.
ꝛ quia quod non licet in genere nec in specie.vt dicit glo.¶ He
disputationes acuunt ingenium studiosorum.ꝛ ideo non sunt
spernende licet inutiles sint q̄tum ad materiam alienationis:
quia loth.hoc corrigit.licet hanc literam non habeant omnes
libri.sed ꝛ fre.etiam vt in gloss.¶ Iterum nota quod ponitur
pluries in hoc capitulo clientulus pro vas.alibi dicuntur clien-
tes domestici seruitores aut familiares.ff. de vsu ꝛ habi. clien-
tes.non quod ius ro.intellexerit de vas.vt.s.dictū est in pream-
bulis.sed in significato concordant plurimum quia sunt in ser-
uitio domini sicut clientes.datur enim feu. ad seruitium.infra
de capita.qui curiam vendi.c.primo .in fine. ¶ Uxor est dome-
stica ꝛ dicitur esse in seruitio siue officio viri.ff.de oper.li. sicut.
pro hoc est lex.ff.de edil.edic.itaq̄.in fi.

Inde potest. †Secundum dictum ꝛ secūda pars
quia dictum erat quod ad libellum
poterat concedere medietatem sine permissu domini non est in
telligendum quod possit concedere ad libelluz perpetuo medie
tatem feudi sine consensu domini ecclesie quia iam nunq̄ ad do
minum reuerteretur.naz ecclesia non moritur ꝛ semper est sicut
imperialem.j.auten.quomodo opor.episco.§.licentia.circa fin.
§.ꝛ in fine constitu.sedes aposto.non moritur.extra de rescrip.
si gratiose.lib.vj.sed concedere priuato ad perpetuum libellum
potest quia quandoq̄ reuersum erat feu.ad dominum eo mor-
4 tuo sine herede scilicet filio vel descendente masculo.¶ †Debet
esse igitur differentia inter ecclesiam ꝛ priuatum hoc casu nam
iustitia esset quod res ꝛ feu.domini sine suo permissu non alie-
narentur quia in rebus alienis ꝛc.C.de pac.l.fi.in fi.cū concedi-
tur quod alienetur scilicet per libellum perpetuum priuato ob
uiatur iustitie predicte per priuatum.sustinetur tamen propter
morem consuetum ꝛ vsum rationabilem vt in primo dicto dici
tur.ꝛ ideo sustinetur quia spes est quandoq̄ quod ad dominū
reuertatur si grauat̄ dn̄s releuat̄ quia feu.redibit ad eū eo mor-
tuo sine masculo filio vel descendenti alio qui grauat̄ in vno re-
leuatur in alio.ff.de iureiuran.eum qui.at si ecclesie permittere
tur alienari perpetuo derogaretur domino feudi:quia nūq̄ de-
sinet esse heres.eadem est que a centum annis retro fuit . argu-
mento.ff.de iud.proponebatur.de an.lega.annua.§.a titia.eccle
sia q̄ est auctrix ꝛ cultrix iustitie i aliis dꝫ i se seruare iustitiā alio
rum vt perpetuum damnum domino feudi non inferat accipiē
do ad perpetuum libellum.ideo dicitur quod non potest eccle-
[illegible]num appetere . infra de sta . quam libertatem eccle-
sie.in princi.leg.quod seruat quis in persona aliorum debet ser-
uare in sua.ff.de cond.inde.frater a fratre.in fine primi responsi.
de pact.cum in eo.¶ Hic nota quod peioris conditionis est ec-
clesia q̄ ꝑuatus.quod patet quia agitur de preiudicio tertij do-
mini vel feudi.dꝫ eīm ecclesia omnibus ꝓdesse nedū alicui noce-
re.xiiij.q.v.c.deniq̄.

5 **Et si clientulus.** †Tertium dictū ꝛ tertia pars
re[..]ntis eisdem terminis vas.
seu clientulus concessit ad libellum perpetuum vel temporalem
a medietatem feudi sine permissione domini[a] quod potuit tem-
pore istius capituli moritur vas.alienans sine filio vel alio descē
denti masculo dicitur quod statim aperitur feu.domino :quia
mortuo datore resoluitur ius acceptoris. supra quibus modis
feu.ami.§.rursus.ꝛ ad dominum reuertitur. nam concedendo
hoc casu heredi non intelligitur de extraneo sed de mas.filio vel
descendenti sed si dominus consensisset vēditioni ꝛ alienationi
totius feudi vel partis stabilis permaneret alienatio vt si moria
tur vasal.alienans sine filio non reuertatur ad dominum nec si
bi aperiatur:quia ex quo consensit videtur consentire pro rece-
ptore in perpetuum ꝛ pro libertis suis sicut si principaliter feu.
concessisset.s.in prima rubrica.§.cum vero.quod est nota. quia
soluit questionem quam posui.s.in tertia rubrica.qui succes.te.

Additio.
a ¶ Sine ꝑmissiōe
dn̄i. Adde feudi
alienatio an fieri
possit sine cōsen-
su vasalli vide ꝑ
d.philip.decium
suo ꝯs.cxliiij. col.
ij.ꝛ.ij.copiose. sꝫ
an alienatio pos-
sit prohiberi per
actū factū iter ꝑ-
tes vide in ꝯs.lix.
ꝑ do.alex.i.v. vo.
ibi ꝫrium puto.
pa[..]u hor.

capitulo item archiepisco.pro quo facit extra de trans. capitulo
veniens.ꝛ quod diximus.j. de eo qui finē fecit agna.capitu.pri-
mo.Refertur quidem ad proxima continuatiue quia dicit si ve-
ro non ponit casum per se quando scilicet vas .non moreretur si-
ne legitimo herede quia ille casus est indubitabilis.¶ Idem di-
cit sine medie.quam posset sine consensu vendere ad quid dice-
ret tunc stabilis permaneat.¶ Quid si dominus consensit post
mortem alienantis.dic vt diximus in constitu.imperi.§.primo.
¶ Item nota quod hic intelligitur heres filius vel descendens
masculus non femina nedum extraneus secus si a priuato.ff.de
verbo.significa.sciendūz.ꝛ.l.heredis ꝛ.l.in conuentionibus .de
hoc diximus.s.de succes.feu.quia hanc questionez tractat mar.
de fañ.ꝛ Rof.

Fratri vero. Quartuz ꝛ vltimum dictum ꝛ quarta
pars ꝛ habet duo dicta.primum refer-
tur ad proximum ꝛ secundum etiam ad.§.ꝛ si clientulus.dictū
est.s.quod alienare nō potest sine consensu domini vltra medie-
tatem ꝛ per libellum tantum si feu.est paternum in quo succe-
dunt collaterales vsq̄ ad.vij.geniculum quod est etiam hodie.
s.in prima rubrica.§.cum autem.ꝛ.§.hec quoniam.ꝛ de succes.
6 feu.in fine.†Frater fratri vel nepoti filio fratris alienando per
libellum ex quocunq̄ modo alienatio valet etiam sine domini
consensu quia non est alienatio dare illi qui ꝛ sine alienatione
succederet.j.per quos fiat inue.§.sed ꝛ res.ꝛ de ali.feu.pat. ca.ꝛ
in pluribus hic in glo.alle.

7 **In feu.comitatus.** †Secundum dictū qua
re ꝛ vltime partis posset
legi p se.ꝛ tūc.c.hoc diuideret̄ i quiq̄ ptes:sꝫ i hoc nō ē vis ꝛ refer
tur ad.§.ꝛ si clientulus .vbi dictum est quod filius masc.vel de-
scendēs est legitimus heres in feu.fallit in feu.comitatus ꝛ mar
chie ꝛ aliarum dignitatum in his non succedit etiam filius secū
dum rationabilem vsum sed hodie est vsurpatum vt succedant
licet non omnes filij quia non possunt diuidi hec feuda in cōsti.
imperialez.§.preterea hic dicit hec est vera lectura.§.fratri vero
vt dicit glossa potest legi duobus aliis modis vno vt cōtinuetur
cum precedentibus dictum est in.§.ꝛ si clientulus.in fine.q̄ alie
natio medie.vel totius cum consensu domini facta stabilis per
manet scilicet si sit facta fratri vel nepoti qui alias erant succes-
suri. hoc non valet:quia consensus domini nihil operaretur cū
Loth.ꝛ frede.quinquennium.i.ad tempus quodcunq̄ ꝛ in per
petuum velint alienationem ꝛ in quocunq̄ tenere si dominus
consentit.vt in glos.ꝛ secundum hanc lecturam quod dicit fra-
tri vero non est.§.nec pars nec dictum per se. ¶ Alio modo vt
cōtinuetur cum.§.in feudo comitatus ꝛc. ꝛ tunc non erit ibi li-
tera grossa in verbo in feud.comitatus.ꝛ ponitur sic si cōsensu
domini vendatur totum vel medium valet ꝛ stabilis permanet
sed in feu.comitatus ꝛ marchi.ꝛ aliarum dignitatum etiā fra-
tri vel nepoti non est successio secundum rationabilem vsum ho
die vsurpatum est quod si essent paterna feuda hi succederent
licet non diuiderent.¶ Quod autem dicit vsurpatum ponitur
secūdū tēpora istius.c.ꝛ sequētis i mala significatiōe quasi mala
cōsuetudo nō sit seruāda nō obstāte vsurpatiōe:sic ponit̄ i mala
significatiōe vsurpatū.C.li.xj.de ag.ꝛ cen.quēadmodū.circa ꝓn.
ex̄ de decimis.q̄uis.¶ Sꝫ si cōsiderētur tēpora cōsti.īperialis.
ponetur in bona significatione quasi additum sit a composito-
re iuris istius sic ponitur vsurpare in bona significatione.C. li.
xj.de stu.vr.ro.l.j.in ꝓn.ff.de vsuc.l.ij.ꝛ.s.i pria rub.§.hec quoq̄

¶ De feu.marchie ducatus ꝛ comitatus. Rubrica.

1 ☞ Succedere nullus potest in feudo ab imperatore concesso.
2 Ducatus:marchionatus ꝛ similes dignitates an transmittan-
tur ad heredes.
3 Decime q̄ sint ꝛ an sint ius spirituale ꝛ an possint in feudū dari
ꝛ laicis concedi.
4 Marchionatus:ducatus ꝛ comitatus an possint in feuduz da
ri ꝛ ad heredes mitti.

De marchia. Diuiditur in tres
partes. ꝛ tria sunt
eius principalia dicta.¶ †Primū planum
1 quod si imperator inuestiuit per beneficiuz
ꝛ feu.aliquem de marchia ducatu vel alia di
gnitate regali eo mortuo heres non succedit
vllo modo nisi imperator inuestiret heredez
ꝛ de nouo acquisierit iste heres.s.filius vel descēdēs mascul⁹.vt
s.ti.j.§.ꝛ si cliētulus extrane⁹ etiā in aliis feu.nō succederet.s.de
suc.feu.in ꝓnc.ꝛ in prima rubrica.§.cuz vero.¶ Hodie vero suc
cedēt filij ꝛ descēdentes mascu.sed nō diuidūt.vt.s.prime dcm̄
est.¶ Et si hēs nō habet ēt filius qd̄ habuit defunct⁹.¶ Nec ob.
ff.de ꝓba.si pactū.qꝛ dr̄ i lr̄a plerūq̄.¶ Itē ē spāle ꝓp rē ꝛ rei ma-
gnitudinē

gnitudinem ſeu dignitatem rei anneram ex qualitate rerum prouenit quod alias nõ proueniret: ⁊ ideo in maiori re nõ licet quod licet in alijs minoribus feudis. et imperator non dat hec feuda tali voto vt filij ſuccedant cum alij minores infeudantes de alijs feudis ſic dẽt vt ad filios in infinitum. ſ. in prima rub. §. hec autem. hic plene tractatur hic in gloſſ. ¶ Poſſet tamen imperator dare ex certa ſcientia ſicut vellet: quia poteſt iſta poſitiua tollere ſicut inducta ſunt: vt dictum eſt in prima rubrica
2 in. j. lib. dicto. ¶ † Item nõ. quod hec iura ſecundum literalem ſenſum videntur velle vt dignitas marchionatus ducatus ⁊ comitatus non trãſeat ad heredẽ vt in hoc ⁊ precedenti. c. j. in fi. qd hodie vſurpatum eſt ſcilicet vt ad heredes tranſeat ⁊ malis ſecundum gloſſ. vt vſurpatum ponatur in mala ſignificatione. vnde non eſt ſeruandum dicit gloſ. quia male cõſuetudines ⁊c. in aut. vt nulli iud. §. j. ¶ Hodie hoc ſtare non poſſet quia ſicut videmus de facto tranſmittitur ad heredes qui non diuident. j. de pace te. imperialem. preterea. vbi dicitur conſortes quod oportet intelligi de heredibus. nam duobus nõ eſſet data vna ⁊ eadem dignitas. C. li. xj. de metropol. vetito lege. j. in glo. eſſet monſtruoſum duo capita eſſe in eodez corpore extra de offi. or. quoniam. cum dignitas ſit inſolidum apud eum cui confertur. non ergo duo inſolidum habere poſſent. ff. commo. ſi vt certo. §. ſi duobus. In apibus etiam vnus eſt princeps. vij. qõne. j. in apibus. duarum tamen prouinciarum poſſet eſſe vnus preſes. in aut. vt iudi. ſine quoquo ſuf. §. illud tamen. heredes autẽ diuiderent ſi eſſet diuiſibile: ſed cum non poſſet eſſe apud duos ĩſolidũ vt dictum eſt nõ diuidetur ſic et de predio vectigali. ff. communi diui. §. j. ⁊ ſic intelligitur proximus. §. et vſurpatum ponatur in bona ſignificatiõe. ſic. ff. de vſuc. l. ij. C. lib. xj. de ſtud. li. ar. vr. rome. l. j. in principio. ⁊ ſic ſi. gloſſ. poſite in prima rubr. §. et quia. que incipit vltra non ⁊c. corriget quod dixerat: alias non videtur bona gloſſa. ¶ Poſſent etiam reduci ad conſonãtiam hec iura ſicut videmus per experientiam ⁊ de facto: ſeruari: licet forte aliter litere iſtorum capitulorum intellecte ſunt et poſſent intelligi: vt dicamus quod ſi marchia ducatus aut comitatus datur alicui ſicut adminiſtratio officij: vt videmus in papa qui fecit marchionem in marchia anconitana: ducem in ducatu ſpoletano et comitem in romagnola et campania et ſicut rectori ⁊ preſidi prouincie qui idem ſignificant. C. de offi. rec. prouin. l. j. ⁊. ij. tunc tantum in vita duret hec dignitas: licet collata in modum feudi per inueſtituram cum non ſit feu. niſi rebus immobilibus ⁊ ſolo coherentibus. j. de feu. contro. l. fi. ſicuti feudũ conſiſtens in ſoldata ⁊ annua preſtatione quãtumcunqꝫ debetur in feu. quãtum ad intentionem dantis ⁊ recipiẽtis non eſt feu. j. quis dicatur dux mar. lege. j. §. fin. ſic intelligatur hoc. c. in principio. ¶ Et ſi ſic intelligatur in. §. precedenti in feu. comitatus ⁊c. ponetur verbum vſurpatuz in mala ſignificatiõe. ſic extra de deci. quãuis. ⁊. C. li. xj. de agr. ⁊ cen. quemadmodum. in principio. illa ratione quia iſte commiſſarie ſicut et tutele non tranſmittuntur ad heredes not. in gloſſa. ff. de tute. lege ſolent. de his qui not. infa. l. furti. §. illud. electa fuit ad illã adminiſtrationem gerẽdam induſtria perſonalis. C. de ca. tol. lege. j. §. ne autem. ff. de ſol. inter artifices. ipſos tamen depoſitos ab adminiſtratione poſt tempus officij videmus vocari nihilominus marchiones duces ac comites eo quod remanet vocabulum dignitate finita quantum ad exercitium. C. lib. xij. de primicer. lege. j. de dignitati. lege. iij. vnde hic titu. de regali dignitate inue. fuit pro feu. non tamen eſt feu. quia non eſt in re-
3 bus ſoli ſic videt̃ dici in titu. quis dicat̃ dux vel mar. ¶ † Unde dicit Hoſtien. in dicto titu. §. quis poſſit conſtituere. quod decime non dantur in feu. quia non ſunt res ſoli ſed eſt annua preſtatio ſicut ſoldata. ⁊ ſecundum Ioan. qui dixit vt narratur ibi quod poſſint fructus dari in feu. dicitur quod non trãſibit ad
a heredes. ¶ Decime ſunt ius ſpirituale[a] quod non cadit in laicum ideo dubitatur ⁊ ſit queſtio an poſſit dari feu. ¶ Sed ſi rei conditio non obeſſet dubium eſſet illa ratione quia non in rebus ſoli. ¶ Unde tunc qui conſtitueret ſuper annua preſtatione quam debet recipere a titio feu. ſempronio decem bene valeret quia ⁊ de canneua ⁊ de camera poteſt de feu. cog. l. fi. vt conſtituo ſibi decem in cellario meo ſcꝫ canneua forte vendebat vinum omni anno de cellario ſuo quod dicitur canneua vel camera regis dedit titio decem percipienda in feu. omni anno ſic in panibus ciuilibus id eſt redditibus. Item in nominibus alias omnibus que ſunt inter mobilia in aut. de non alie. §. his. et ſi tunc euacuaretur canneua in illo anno expectaret in ſequenti not. in. d. ſum. cum natura vt in vlti. rubri. ⁊ in titu. in quibus rebus feu. con. ⁊ hoc quia certum ſuper certo cõſtituit̃. ¶ Preterea ſi darẽt adminiſtratio dignitatis marchionatus in feu. forte propter redditus iuriſditionis ſi certi erant videtur valere: ⁊ ſic poteſt loqui. §. primus. in titu. quis dica. mar. ¶ Idem ſi antiquitus ꝯſueuerat ſic dari in feu. ¶ Si autem incerti erãt vel de nouo incipiat talis infeudatio non vt in. d. §. fi. eiuſdem titu. ſicut ſunt ſoldata ⁊ gagia ſeu ſtipendia que non conſtituũtur ſuper certo. ¶ Item hec non tranſeunt ad heredes q: mor-
4 te finiũtur vt ibi dicetur hoc plenius. ¶ † Si vero in feu. detur marchionatus ducatus ⁊ comitatus vt in comite prouincie qui eſt dominus comitatus ⁊ Duce Calabrie qui eſt dominus Calabrie eſt vere feu. ⁊ effectũ habet feudi quia ſunt ibi terre ⁊ vaſalli quo eſt dominus ſicut feudatarius non ſolũ vt gerat offi. comitis ducis ⁊ marchionis ⁊ tunc ad heredem tranſmittitur feu. tal[e] non tamen poteſt diuidi ſed maior natu ſuccedet vel omnes liberi eſſent marchiones ſicut in lombardia non tamen diuiderent ſine cõſenſu imperatoris niſi qui ſpeciale priuilegiũ inde habent ſic videtur debere intelligi. §. illud. dicta lege imperialem. vel habet ex conſuetudine vt diuidant inducta ſcientibus et videntibus imperatoribus quomodo diuidebant et ſic ex certa eorum ſciẽtia videtur inducta contra legem. ex his que dicunt Ioan. ⁊ Azo. C. q̃ ſit lon. con. l. ij. in magna gl. ¶ Unde hodie vſurpatum eſt quod ad heredem talis feu. deſcendit. ſ. proxi. ⁊ vſurpatum ponetur in bona ſignificatiõe: vt. ſ. dicitur ad quẽ ſtatim cõtinuatur hoc. c. de feu. comi. duca. mar. ⁊ in predicto. §. dicitur in feud. comitatus hec in hoc. c. dicitur ſi de dignitate regali fuerit inueſtitus tunc etiam filius comitis eſt comes viuo patre. d. c. ſi. xxiij. q. j. in glo. ¶ Item feu. hodie ad heredes puenit. ſ. in prima rub. §. ⁊ quia. in quinto dicto. ¶ Itez qui feu. recipit plurimumqꝫ pro ſe herede recipit. ff. de proba. ſi pactum. in fi. ¶ Secus ſi conſtaret quod recipienti tantum nõ heredi vel natura rei acq̃ſite daret vt vſus ⁊ dignitas ideo poteſt dici quod dicat plerunqꝫ.

5 **Sed capitanei.** † Secundum dictum ⁊ loquitur in feu. paterno ſi inueſtiatur de feu. capitanei maiores aut minores valuaſores ab illo qui poteſt feu. dare. ſ. prima rub. in princi. filij ⁊ nepotes deſcend. ex filijs ſuccedant. concor. ſ. titu. j. §. ⁊ ſi clientulus. ⁊ ſi deſcendentes decedant ſine deſcendentibus ex eis fratres ⁊ nepotes filij fratrum in feu. paterno et auito ſuccedunt pluries dictum eſt hic in gloſſa. ¶ Item ⁊ conſobrini ſuccedunt imo vſqꝫ ad. vij. gra. ſeu geniculum vt pluries dictum eſt prima rub. §. hoc quoqꝫ. et ſi intelligant̃ cõſorbini patrueles vt ibi dicitur non eſt dubium ſed ſi intelligãtur proprie in his qui ex ſororibus ⁊ feminis naſcuntur oportet ponere quod erat feudum maternum ⁊ auitũ id eſt auie materne vel paterne datum ex pacto vt etiam filie ⁊ nate ex feminis ſuccederent: vt in glo.

6 **Similiter ſi duo fratres.** † Hic habent aliqui Ru. de inueſtitura noui beneficij ſed non vtimur imo eſt tertium dictuz capituli de marchia ⁊ loquitur in feud. nouo quod ſi duo fratres ſunt inueſtiti de feud. nouo vnus alteri defuncto ſine legitimis deſcendentibus non ſuccedit ſed dominus niſi eſſet pactum ſpeciale per pactum ſpeciale etiam filie ſuccedunt et hoc pluries dictum eſt vt dicit glo. hec iur. ro. ſecus. C. li. x. ſi ſocius imperialis ſi ſine herede. de leg. j. cõcor. j. de benefi. fra. c. j. ¶ Et not. quod beneficium fere per totum hunc librum accipitur p feu. j. in qui ca. feu. amit. per totũ ⁊ que ſit cauſa pri. be. amit. p to. ſed de pace te. ⁊ ei9 vio. in. l. fi. §. qcunqꝫ. ponitur pro officio ſecundum vnam poſitionem nomen beneficij eſt generale ꝓprie accipitur pro largitate: vnde ſecũdum Tullium primo de offi. tertia charta. Rubrica de origine honeſti. in fi. beneficentia denignitatem ⁊ liberalitatem idem eſſe ſic ſumebat apoſtolus cũ dicebat beneficentie communiõis nolite obliuiſci. ad hebre. xij.

¶ An maritus ſuccedat vxo. in beneficium. Rubrica.

1 Maritus non ſuccedit vxori in feudo.
2 Filius ⁊ deſcendentes in feudo nouo ſuccedent et collaterales in paterno.

1 **Si femina.** Duo principaliter dicit: ⁊ ideo diuiditur in duas partes. † Primum eſt femina habẽs feu. ⁊ maritum decedit ſine filio vel alijs deſcendẽtibus nunquid marit9 ſuccedit in feud. dicitur quod non nã ⁊ ſi habeat filios ſecundum dictum aliquorum non debeat ſuccedere in feu. matris niſi ſpecialiter dictum ſit quod ſuccedant vel de gratia fuerint inueſtiti a domino quia ſecundum vſum reg. ſcilicet romanorum ⁊ lõgobardorum filij ſuccedunt in feudo paterno non in materno de iuris rigore ſed de equitate que preualet filij ſuccedũt matri ſicut patri. ¶ Not. igitur maritum non ſuccedere in feu. alias deficientibus proximis ſuccedunt ſibi inuicez. C. vnde vir ⁊ vxo. lege. j. ¶ Iure lon. etiam vt dicit glo. in lon. de ſuc. l. fi. ¶ Et iure illo

Additio.
a ¶ Decime ſunt ius ſpirituale. adde qd decime iure diuino preſtantur vide. d. phili. deciũ i ꝯſi. c. viij. col. et ibi de materia decimarum pleniſſime ⁊ qñ ipſis decimis papa per priuilegiuz videt̃ derogare. Et an decime debeant̃ a laicis. vid p. d. Alex. de imo. in ꝯſi. lx. in. iiij. vo. ptotũ conſiliuz Bart. ab bor.

Singlare est … de late que … Suarez in l. … nia in priori … fol. 82. … 4. & seqq.

si maritus habet mundium preponitur etiam filijs secundum Karolum quia is succedit qui per mundium suam fecit eodē titulo.si sorores.Roffred.vero contra per dictā legē finalē.que dicit sine filijs ⁊c.nota Roffre.in titulo vnde vir ⁊ vxor. ¶Et
1 hoc in marito mundualdo. Si autem frater est mundualdus sororis defuncte,solus succedat exclusa alia sorore q̃r frater ⁊ q̃r mũduald⁹. ¶Si aũt extrane⁹ est mũduald⁹ puelle defuncte tũc repellitur a successione extante sorore vel fratre defuncte sed tũc debet habere tantum precium mundij. Si vero non extat frater vel soror defuncte succedit solus mund.extraneus:vt not.in d.l.si sorores.⁊ de sponsali.si quis puellam. ¶Item pater sicut ⁊ frater excludit mundium extraneum not.in titulo de sanctimo.si qua mulier. ¶Item not. quod equitas prefertur rigori.hic concor.in glossa. ¶Quod autem dicit filios debere succedere matri:an idem de filiabus quicquid dicat hic glo. dic plene vt diximus in.j.rub.§.cum vero.

Hoc dicimus. Secundum dictum ⁊ secũda pars ⁊ refertur non ad proxima sed ad superiora pluries dicta:maxime titulo.ij.§.et si clientulus.⁊
1 titulo.j.§.si capitanei.†Filius ⁊ descendentes succedunt in feu. nouo ⁊ in paterno collaterales.hoc est verũ de feudis datis capitaneis ⁊ maioribus ⁊ minoribus:de minimis non quia dominus potest auferre quando vult nisi precium receperint tunc item precium reddent aut non reuocent feudum imo diuidant.hoc est qđ dicit sic seruatur secundum gloss. sicut dicitur infra capitulo proximo.hoc tamen est totum correctum: quia sine culpa ⁊ causa cognita non reuocatur nec etiam a minimis valuas.s.de natura feu.in fi.

¶De feu.datis minimis valuasoribus. Rubrica.

SI minores. Pone casum vt supra proximo diximus.Et hodie totum hoc correctum.al's est rubrica de amissione feudi.sed non vtimur dicit glos. al's est rubrica hic potest esse titulus quibus mod. feu.amit.⁊ sic allegatur in glos.j.qualiter vas. iura.deb.fidel.c.j.

¶Quibus modis feu.amittatur. Rubrica.

1 Feudum quot quibus modis et quas ob cās amittat.
2 Vasallum domini secretum reuelantem quis probabit animo damnificandi fecisse.
3 Tacens quando consentire dicatur.
4 Amicus animi custos secretum amici non reuelabit.
5 Reuelans secretum regis an puniatur vt proditor.et nu.6.

SI capitanei. Hoc capitulũ fere totum superfluit per titu.supra quibus modis feu. amittatur.
1 †Vnũ tamen nouum ponit,scilicet si credentiam hoc est consilium sibi creditum vt teneret occultum manifestauit in damnum domini. ⁊c. tamen vtrunq; necessarium:vt dicit gloss. ¶Item si dimiserit dominum in bello id est iusto et poterat eum iuuare ⁊ non iuuit.infra de feud.sine culpa non amit.l.ij.in fine. ¶Aut si concubuit cum vxore domini scilicet scienter quia secus si ignorāter: puta inuenit eam in lecto suo credens esse vxorem suam propriam: vt in glossa. ¶Aut si assaliuit dominum ⁊ ex similibus culpis et causis perdit feu.hec exposita sunt supra quibus modis feu. amittatur. Et alie cause amittendi feudum ponuntur infra que fue.causa prima benefi.per. ¶Item nota quod dicit gloss. quod si manifestauit credentiam nec animo damnificandi: licet sequutum sit damnum non perdit feudum:puta volebat laudare dominum de eo quod intendebat facere per illud secretum quod sibi vasallo crediderat: licet male fecerit: tamen non habuit animum damnum inferre domino: voluntas est in qua peccatur.ff.de fur.qui iniurie. Sic in alienatiōe que dicitur facta in fraudem creditorum oportet quod habuerit animum fraudandi si sit inter viuos alienatio facta: et euentum quod sint fraudati vt in residuo creditoribus solui non potest.ff.de regulis iuris.fraudis. que in fraudem creditorũ.ait pretor.§.ita demum.nisi esset omnium bonorum eodem titulo omnes.§.lucius.secus si in vltima voluntate.ff.de probationibus.patronus. ¶Item secus si dixit sibi in secreto quod vellet occidere titium de quo dic vt diximus infra de forma fidelita-
2 tis.capitulo primo. ¶†Sed quis probabit quod vas. reuelando secretum non habuerit animum damnificandi videtur qđ is qui dicit animum damnificandi habuisse.ff.de probationibus.ei qui dicit dolum: dolum probet.ff. de probationibus. quot.§.qui dolo.nisi in casibus vbi dolus presumitur qui.no.ff.de administratione tutorum.tutor qui repertorium.in principio.nam al'.vasallus probaret negatiuam que per rerum naturam non potest probari.C.de probationibus. actor. ¶Dic quod si liquido probari non potest ex coniecturis sumuntur argumēta īde ex q̃litate psonarũ si al's hȝ dñm odio vel nō:aut alias dānificauit dñm de aliqua cā.ff.de re mili.nō oēs.§.a barbaris.nam ex qualitate personarũ actio formatur ⁊ cōdemnatio moderatur.ff.de negotijs gestis.pomponius.la secunda.de actioni.et obligationi.l. finali.in fine.C. si quis impera. male. lege secunda. ¶Vel dic quod probet hoc vas.quia rem illicitaȝ fecit scilicet reuelare secretum contra iuramentum hoc continetur sub tuto.vt in.C.de forma fideli.⁊ infra de for.fide.capitulo primo. ¶Si deliquit presumitur animus malus in delictis C.de iniurijs.si non conuitij.de sicarijs.lege prima. ⁊ quod no. ff.de regulis iuris.consilij. ¶Et quilibet debet tenere id quod in secreto sibi dicitur si promisit tenere secretum:et si non promisit sufficit quod ille dicat hoc dico tibi in secretum:si ille cui dicitur non dicat promitto tibi tenere secretum videtur sic recipere sicut dicitur. ¶Nam dominus nauis eoipso recipere videtur quod sciuit inferri in naui.ff.nau.caup.stabu.lege prima §.finali.⁊ maritus videtur recipere siue sibi credatur siue eo sciente in domum inferatur.ff. de iure dotium. si ego. §.dotis. ¶Qui tacet regulariter consentit.ff. de regulis iuris. qui tacet.fallit in casib⁹ specialibus.not.ff. de procuratoribus.filius.
3 §.inuitum.hec est vna solutio istius brocardi.† Innocentius dicit extra de ele.c. in genesi quod in re onerosa illi cui loquimur nō,cōsentit qui tacet:⁊ hoc nō est onerosum:sed in re appetibili ⁊ meritoria consentit tacens:hoc debet esse inter appetibilia non reuelare sibi credita:virtuosum enim est compescere linguam:dicit Cato.erat in potestate sua dicere non dicas in secreto:quia non tenebo tacitum ex quo non dicit recipit sicut vult ille qui dicit. ¶Alij exigunt quod promisit tenere aliogn imputet sibi qui faciliter cor suum manifestat. ¶Hec non habent locum in vas.vt dictum est per.c.j.de forma fide.ff. de peñ. si quis aliquid.§.j.

Addi. Et de noua forma fidelitatis.in fi.ibi ⁊ si aliquid mihi in secreto manifestaueris non dicit et ego vasallus promiserim in secreto tenere simpliciter dictum simpliciter debet intelligi.ff.de lega.prestan. lege prima.§. primo. ¶Item dicendum de omnibus quibus dicitur in secreto vt dictum est deponatur apud eum id secretum sicut deponitur res corporalis que custodiri debet a depositario.ff. depositi. lege prima.in principio.dicitur ibi quod depositarius receperit in deposito sufficit quod dico depono apud te rem meam
4 nisi ille non recipiat. ¶†Amicus secundum Tullium dicitur animi custos si non custodit animum amici reuelando eum dicitur prodere ⁊ proditor.secunda.questione prima.⁊ si peccauerit.vbi quod plus est si scio te secrete peccasse etiam corripere
a non debeo publice et reuelare. ¶Congruit humane nature[a] fidem seruari.ff.de constitu. pecu.lege prima. in principio. de pactis.lege prima.in principio.videtur tacite pacisci is cui dicebatur secretum vt non proderet ⁊ eoipso hoc videtur inesse si non dixit non tenebo in secreto. argu.de tacito pacto.eo.tit. lege prima.in fine. et lege sequenti. ¶Testes etiam suum dictum in secreto depositum.C.de testibus.nullum.non debet re-
5 uelare al's punitur.ff.de testibus.qui falsa. ¶†Hic non est proditor maiestatis prodere est nomen generale ⁊ ideo punitur sicut dicitur de illo qui pdit ⁊ reuelat tenorem instrũi vel instrumentum apud se depositum: dicta lege si quis aliquid.§. in-
6 strumenta. ¶†Reuelantes consilia regum hostibus puniuntur sicut dicit.§.primo.dicta lege ⁊.C.de re militari.omne.§.exploratores.cum concordantijs.licet vicesimasecunda questione vlti. de forma. glossetur simpliciter quod illi qui prodiderunt secreta alicuius capite puniuntur sed dicto modo est intelligendum. ¶Quid ergo si consiliarius regis reuelat secerta consilij non hostibus regis qualiter punitur. ¶Respondeo primo est pena periurij quia iurauit hoc quando intrauit consilium. ¶Item si reuelauit in damnum regis puta amico regis qui ob talem reuelationem factus est inimicus regis videtur esse pena legis iulie maiesta.ff.eodem.cuiuscunq; dolo ibi vt ibi ne ex amicis hostes ⁊c. ¶Si vero al's damnum regis esset vel ad infamandum regem posset priuari feu.quod tenet ab eo:vt in istis capitulis dicitur. ¶Item tanq̃ de male dicto contra principem puniri possit habita consideratione persone.C.si quis impera. male. lege prima. ¶Secus si non esset inde damnum regis vt hic ⁊ arg.ff.de offi. pre.vr. lege prima.§.cum patronus. ¶Sed in lesionem alterius q̃ domini reuelare puta in damnum blasinum vel infamiam alterius consiliarij vel college dicendo parti talis dedi consilium contra te satis

Additio.
a ¶Cōgruit hũane nāe: adde qđ refert bal.vt dicit.d.Ias.i.l.j.ff. de pac. aristotilez admonuisse Alex.vt pmissa seruaret.al's sibi mal⁹ finis succederet q̃r graue ē fidē fallere:nam impator ⁊ papa tenent seruare pmissa quāto magis inferiores. Barth. ab hor.

tē ſatis poſſet dici puniri eũ pena.d.§.iſtͣ.⁊.§.ſi qs inſtrm exē
plo etiā teſtis q cōpetēter puniť.d.l.q falſa.§.¶Cũ ergo rē illi
citā facit reuelādo ꝯ iuramentũ ipſe ꝓbet qđ nō animo dānifi
candi ſicut ꝓbat nō habuiſſe animũ occidendi q̄uis ſit negati
ua.C.de ſic.l.j.¶Sec⁹ ſi rē illicitā nō facit vt ſi copularet amici
tiā ſuā cũ inimico dñi hoc de ſe nō eſt malũ qꝛ ꝑcipiť.eccle.vj.no
li eſſe ꝓ amico inimic⁹ primo.tũc dñs deberet ꝓbare ꝙ in ſuũ
dānũ.C.de inoffi.teſt.liberi.ī fi.⁊.ff.de offi.pre.vt.l.j.§.cũ patro
nus.ibi doceat ⁊c.⁊ diceť ī ſili.j.q̄ ſit ꝑma cā bñfi.ami.§.porro.

¶Apud quē vel quos cōtro.feu.diffiniri debeat. Rub.

1 ☞Cōtrouerſia feudi corā quo debeat diſcuti.

1 **I contētio.** †Capitanei ꝯtende
bāt de feu.qđ qlibet
dicebat ſe tenere ab īperatore.dꝛ qđ hec cau
ſa corā īperatore ageť q eſt dñs feudi.Si ve
ro inter alios vel eoſdē de feu.alio:puta īter
minores valuaſ.⁊ maiores corā parib⁹ cur
tis dñi feudi illius dꝫ cognitio agitari.h.
d.Scđm hoc nō corrigeť qꝛ ſemp dñs cognoſcit inter duos vaſ.
in cōſti.imperialē.§.ꝑterea.nō fiet diſtinctio de maiorib⁹ ⁊ mi
noribus.ſ.de natura feu.c.j.in fi.ꝓ quo eſt.j.de lege cor.in prīc.

1 ☞Vaſallus capitaneus maior aut minor valuaſor ſi feudũ
alienauerit ipſo ſine herede decedēte feudũ aperitur domino.
2 Feudũ oliꝫ totũ alienari poterat dño incōſulto:ſꝫ nō ſic hodie.

I aliquis de capitaneis. Hic
hñt
aliqui rubricā de alienatiōe feudi.aliȷ̄ qualiter alie
natiōes militũ euacuari debeant.ſꝫ nō vtimur ⁊ nō
habebat hāc rubricā.Ja.dicit gl.dꝫ ergo cōtinuari ſub noſtra
1 rubri.apud quē vel quos contentio feu.diſ.de.¶†Dic ergo qđ
vaſ.capitane⁹ vel maior aut minor valuaſor vēdidit aut alias
alienauit licite totũ vel partē feu.deinde ipſe vel fili⁹ ei⁹ maſcu
lus vel alius deſcēdens ex eo.ſ.de alie.feu.§.⁊ ſi cliētulus.dece
dit ſine herede.ſ.filio vel deſcendēti ꝑdicto dꝛ ꝙ ſtatim aperiť
feu.dño.⁊ dñs dꝫ.i.pōt reuocare.dꝫ poniť ꝓ pōt.⁊ econtra plu
ries ⁊ ſic cōſiliũ eſt nō neceſſitas.ſ.verbũ dꝫ eſt ꝓ ꝯſilio:qꝛ pōt
2 ſi vult.ff.de offi.ꝓcō.ſolent.§.ij.C.de pig.creditores.¶†Reſo
luto ergo iure dātis reſoluiť ius accipiētis.dic cōcor.ſ.q.mo.
feu.ami.§.rurſus.⁊ ſic ſm hec tēpora poterat ⁊ totum alienari
ſine cōſenſu dñi tñ eodē iure erat apud ementē erat apud vēdē
tem.j.de leg.cor.§.ꝑfecto.⁊ ideo reſoluiť dicto modo.¶Poſt
fuit inductũ vt medietas tantũ poſſet alienari.⁊ ꝑ libellũ tātũ
ſ.de ali.feu.c.j.vnde ſi ſm.c.illud pones caſum qđ dicit totum
vel partē iſtud vel corriget:qꝛ nō totũ poſſet ſꝫ partē ⁊ ꝑ libellũ
tantũ.¶Sꝫ tũc ſi ꝯſentiret domin⁹ eſſet ꝑpetuo apud accepto
rem q̄tũcunqꝫ alienator decederet ſine herede filio vel deſcēdē
ti.vt in.d.c.j.de ali.feu.§.⁊ ſi clientul⁹.v.ſi vo.¶Hodie nil pōt
alienari ſine cōſenſu dñi ⁊ alienatũ ſtatim nō expectata morte
reuocareť a dño cui aperiť ſiue eſſet acceptor bone ſiue male fi
dei:tunc tamē ageret ad preciũ contra vendentē eius heredem
in cōſti.imperialeꝫ.§.callidis.niſi haberet agnatos ⁊ eſſet feu.
paternum tunc aperitur nō dño ſed agnatis.ſicut dictũ eſt ple
ne.ſ.de ſuc.feu.c.j.

¶Cōſtitutiōes feudales domini Lotharij Imperatoris quas
ante ianuam beati Petri in ciuitate romana condidit obſer
uandas.

1 ☞Militi feudũ per inueſtituram habenti ⁊ ſine herede de
cedenti quis ſuccedet.
2 Ciuitates que ſubſint imperatori ⁊ que eccleſie.

I quis ex militum ⁊c. Hec
cōſti
tutio debet eſſe vña cum illa que eſt.j.de prohibi
ta alie.pro lothare imperialis beneuolentie ⁊c. ⁊
durant iſte conſti.vſqꝫ ad tit.quēadmodũ feu.ad
filiā pertineat.c.ſi quis ſine filio maſ.qꝛ vſqꝫ ibi loquũtur capi
tula iſtarum conſtitutionum domini lotha.de feud.ſeu benefi.
militum de eorum ſucceſ.⁊ de eorum culpis de his dicit hoc.c.
tractare iſtas conſtitutiones.maxime quia in eis plerunqꝫ po
nitur hoc verbum ſancimus quod eſt verbum imperatorum.
et ſic iſte conſtitutiones ſunt leges non conſuetudines ſiue
vſus feudorum.ſicut diximus ſupra.in preambulis. Illa con
ſtitutio imperialis beneuolentie ⁊c.tractat de culpa aliena
1 tionis hic etiaꝫ de aliȷ̄s culpis.†Dicit ergo ꝙ ſi moritur miles
qui habuit feudũ per inueſtituram ⁊ agatur de eius ſucceſſio

ne quis debeat ſuccedere:vel eo viuo agať qđ ius ſit in feudis ⁊
quo tempore petatur.inueſtitura qualiter ⁊ qua culpa priueť
feudo.obſerueñť illa que ſtatuit ipſe dñs Lotharius tpe Euge
nij pape ante ianuā beati Petri in vrbe Ro.per cōſiliũ ſeu lau
damentũ multorũ ſapientum ciuitatũ Italie Papie:Medio
a laũ.Mantue.Vero.que verna[a] dicit addito o in pronũciatione
vt dicať Verona cauſa eufanie.i.melioris conſonantie necnon
Parme.Piſtorij.Florētie.Lucce.Piſe.Siponti.ac marchio
num ducũ capitaneorũ ⁊ maiorũ valuaſ.hoc dicit.¶Et ſic in
ſpecie hoc.c.nil ſtatuit eſt quaſi quoddā ꝑambulũ ad ſequētia
continēs quid ⁊ de quib⁹ tractant ille conſtitutiones dñi Lo
2 tharij que incipiũt in.c.ſi qs miles ⁊c.¶†Nominanť hic ciui
tates Lōbardie ⁊ Tuſcie que ſubſunt imꝑatori.illis dicit ꝙ
ponit legē.C.de ſum.tri.cunctos populos.nō nominauit Pe
ruſiũ vrbē veterē ⁊ alias que ſunt in patrimonio beati Petri
aut ducatus ſpoletani vel marchie romaniole que ſunt eccleſie
nec regni ſicilie qđ eſt eccleſie.vnde qđ diciť ſiponti forte voluit
dicere ſene:vel erat tũc alia terra in Lombardia vel Tuſcia ſic
vocata:vel eſt corrupta pronunciatio:vel vitio aut errore ſcri
ptoris nō dicit de ſiponte apulie:qꝛ regnũ Sicilie ante Loth.
⁊ longe ante donatũ fuit ronane eccleſie:ſic nec ciuitatē roma
naꝫ poſuit in qua nullũ placitũ debet facere imperator de his
que ad eccleſiaꝫ ⁊ ad romanos pertinēt.lxiij.diſt.tibi dño.Ro
mana cum omnibus villis ⁊c.ſunt eccleſie.eadē diſt.c.ego Lu
douicus.¶Vel dic nō eſſe curandũ quorũ ſapientũ cōſilio hoc
fecerit ſi ſapientes neapolitani vel gallici qui nō ſunt de imꝑio
interfuiſſent iſtis ordinationibus nō ſequiť ꝙ ciuitates vnde
ſunt ſint de imperio.poſuit autē ſapiētes ad oſtēdendũ eas iu
ſtas.bene enim ⁊c.C.de leg.humanum.Regnum imperatoris
vocatur regnum italicum.d.c.tibi domino.

¶Imperator Lotharius Eugenio pape ⁊ vniuerſo
populo. Rubrica.

1 ☞Imperator ſe prefert pape in dicendo leges.
2 Papa imperatore maior eſt.

N antiquis libris eſt ti
tulus.Hic qualiter vſus benefi.ſit tenendus.ſic
allegatur in ſumma prima.de ſucceſſio.feu.in
fine.Aliȷ̄ vero habent aliquā rubricam ſed non
vtimur hac.¶Sed forte melius eſſet ſine ſup
ſcriptione ⁊ ſine titu.vſqꝫ ad titu.quēadmodum feu.ad filiam
perti.qꝛ omnes ſunt leges imperatoris Lotha.vſqꝫ ibi:ſed di
uiſi ſunt per titulos vt melius diſtincta intelligātur.ff.de doli
excep.l.j.inſti.qui.mo.teſt infir.§.ſed qꝛ ſane.ī hoc tñ nō eſt vis.
¶Et hic incipiũt cōſtitutiones loth.de quibus fit mētio.ſ.ꝑ
xi.ti.⁊ durāt vſqꝫ ad ti.quēadmodũ feu.ad filiā pti.lꝫ vt dictũ
1 eſt ſint diſtincta īter plura capitula.¶†Et no.ꝙ ꝑponit ſe im
perator pape ſic.C.de ſum.tri.inter claras.§.victor iuſtinian⁹.
ſic preponiť in pſalmo.Moyſes ⁊ Aaron in ſacerdotibus ei⁹.
Moyſes Imperator.i.legiſlator erat:extra de renun.niſi cum
pridem.§.quāuis.⁊ erat inter ſacerdotes nō ꝙ hoſtias offerret
domino:vt dicit gl.Augu.in dicto primo:ſed obtulit vota pa
pe ⁊ orationes pro eo.xxxvj.diſt.ſi qs vult.vbi etiā preponitur
Moyſes Aaron:⁊ erat ſummus ſacerdos.Imperatores ſunt
ſacerdotes dicit glo.ff.de rerũ di.ſacra.inunguntur quidē ⁊ cō
2 ſecranť.extra de elec.c.venerabilem.¶†Sed vere maior eſt pa
b pa[b] imo quilibet eṗs imperatore.extra de maio.⁊ obe.ſolite.iđ
debet preponi ſicut preponitur in auť.quo.opor.eṗos.in prin.
maxime nāqꝫ ſunt dona dei ſacerdotiũ ⁊ imperiũ.¶Cauſa hu
militatis non curat papa qs preponať ſicut vocat ſe ſeruũ ſer
uorũ dei.in princ.decretaliuꝫ:⁊ ideo nullus preponitur pape.
¶Non ob.qđ diciť.Moyſes ⁊ Aaron:qꝛ nō ſpectať ordo ſcri
pture.ff.de ſol.non enim refert qđ eorũ prius dictũ ſit.ff.de pe
cu.l.quidā.ſed potius ex iure ſumiť id qđ agi debet.d.l.nō em̄.
ex iure qđ eſt:qꝛ papa preeſt diuinis:Imperator humanis vt
diciť in auť.quo.opor.epi.in prin.⁊ digniora ⁊ nobiliora ſunt
diuina qꝛ perfecta q̄ꝫ humana qꝛ imperfecta.C.de vet.iur.enu.
l.j.§.ſed qꝛ nobiliora ⁊ digniora debent preponi.ff.de fide in
ſtrumen.ſi de talibus.
1 ☞Vaſallo militi ſine filio morienti quis in feudo ſuccedet.
2 Patruus nepoti ſuccedit in feudo antiquo.
3 Cōſtō ſucceſſiōes declarās ad ꝑſonas nō enũeratas nō extēdiť.
4 Nepos patruo ⁊ patruus nepoti ſuccedet in feudo.
5 Pater ſuccedet filio in feudo nouo ſed non in antiquo.
6 Mater filium inſtituens ea lege vt emancipetur a patre patrē
cenſetur excludere.
7 Priuatus re aliqua propter delictuꝫ an ceſſante cauſa illi⁹ pri

Additio.
a ¶Verona q̄ ver
na.Adde vrbib⁹
italie ꝑſtat vero
na ſupbis edib⁹ ī
genio flumie mō
te lacu.itē de co
lũba ſtelle.Mar.
ſtelle deliciũ mei
colũba verona lꝫ
audiĉte dicā.vi
cit maxime paſſe
rem catuli tanto
ſtella me⁹ tuo ca
tulo quāto paſſe
re maior eſt colũ
ba.

Additio.
b ¶Vere maior ē
papa.Adđ ꝙ pa
pa pōt mutare q̄
drata rotũdis.di
cit Hoſt.in.c.cuꝫ
venientes.de iu.
⁊ dicit bald.in.c.
eccleſia ſcē marie.
ꝙ eſt dñs dña
tiũ.extra vt li.nō
cōte.itē ꝙ hꝫ ius
regis regũ in ſub
ditos.idē bal.in
c.j.de ꝓba.apud
ipſum eſt ſupma
ptās nec hꝫ parē
de ſupma ptāte
pape ⁊ principis
vide ꝑ do.Jaſ.ī
l.reſcripta.C.de
ꝑci.impe.of.ſꝫ an
papa vicē dei ge
rat in terris.viđ
ꝑ do.phil.deciuꝫ
ī cōſi.cxij.col.iij.

uationis ad'cum res redibit.

SI quis miles. Tria dicit Primo moritur miles. i. feudatarius. dicit autem miles quia vtplurimum feudatarij milites sunt. dantur enim feuda vt defendant dominuz vt dictum est in prima rubri. §. hoc quoqꝫ. sicut miles eligitur de mille vnus. ff. de mili. testa. l. j. in fi. sic dñs qñ dat feu. eligit ⁊ solet eligere illum qui possit seruire ⁊ dominum ipsuz defendere. vnde posuit de milite feu. habente ⁊ de feudatario posuit enim si quis miles causa exempli quasi idem sit in alio feuda tenente. arg. ff. de dam. infec. damnum infe. stipulatio. in fi. ad. l. acqui. ita vulneratus. in fi. de falsis. si quis obrepserit. similis gloss. est. j. ti. ij. de feu. sine cul. non ami. c. j. in princ. ibi sancimus vt nemo miles ⁊c. sic ponitur per omnes. ll. Loth. eo. tit. l. fi. ⁊ ibi in gl. ⁊ sequẽti ti. l. j. ⁊. iij. ⁊ subseqũeti ti. l. j. ⁊ vsqꝫ ibi du-
1 rant leges Loth. vt predictuz est. ❡† Et moritur hic miles seu feudatarius sine filio masculo relicto nepote ex eo ⁊ fratre isti⁹ militis patruo magno nepotis vel patruo ꝓprie. queritur qs prefertur nepos ex filio premortuo an frater decedẽtis patru⁹ nepotis dicitur quod nepos succedat in locum patris premortui viuo auo ⁊ succedat auo quia paternum adingredit gradum in aut. vt fratrum filij. in prin. de here. abinte. §. j. nõ enim dulciori nomine nepotes qꝫ filios appellamus vt. ff. de ver. sig. liberorũ. in fi. ❡ Sed quia hec positio alias modicam haberet dubitationez ideo ponitur quod reliquerat fratrem ⁊ erat feu. paternum ⁊ sic concurrit nepos ex linea descendenti cum patruo ⁊ prefertur nepos in parte patris sui. ❡ Sumitur ex gl. in tertio dicto. dicit enim ibi glo. patet ex premissis quod fili⁹ succedit patri in feu. auito. intellige. i. auo quia pater premortuus erat excluso patruo hoc non potest pater nisi ex hoc primo dicto ponendo vt dictum est qd reliquerat miles defunctus nepotem ex filio premortuo ⁊ fratrem. ❡ Secundum quam positionem non erat feu. datum proximioribus sed erat feu. quod diuidebatur vt hic in gloss. iure isto feuda omnia diuiduntur exceptis feudis march. ducatus ⁊ comitatus in consti. imperialem. §. preterea. ⁊ ideo in portiõe patris sui excludit patris fratrem patruum suum. ❡ Si enim esset datum personis designatis vt proximis premortuo filio tunc proximus nepos ex eo cõcurrens cum patruo qui inuenit se proximiorem auo cum moritur auus nepotis pater patrui videtur quod excludantur ꝑ patruum. sic loquuntur leges hic allegate pro contrarijs in dicta vltima gloss. vt. ff. de bo. lib. si libertus preterito. §. j. cũ similibus vbi vocabatur proximior scilicet prout quiqꝫ est proxim⁹ pro quo est ratio posita. ff. de verbo. signi. liberorum. in princi. ibi toties enim ⁊c. ❡ Alij ponunt sicut iacet litera nõ subaudiendo quod miles feudatarius defunctus habuit fratrez sed tunc non haberet dubitationem cum pluries dictum sit filios ⁊ nepotes in infinitum succedere. s. de feu. ma. §. j. in prima rubrica. §. cum vero. ⁊. §. hoc quoqꝫ. j. de gra. c. j. in prin. ⁊ de natura suc. feu. in prin. de alie. feu. §. ⁊ si clientulus. nisi dicas qd nondum fuerat expressuz de nepote ex filio premortuo. ❡ Et quod patruus succedat nepoti ꝑ hoc. c. dicitur in summa de suc. feu. ❡ Vnde alij ponunt vt innuitur in glo. quod feudatarius moritur sine filio scilicet aut alio descendenti. s. de alie. feu. ⁊ si cliẽtulus. non habet fratrem: sed filium fratris nepotem scilicet ex linea transuersali dicitur quod hic nepos succedit patruo: qꝛ est feu. paternum. ⁊ hoc etiam si hoc feu. venisset ex diuisione in partem isti defuncto sine liberis dummodo pater istius nepotis no[illegible]sset in diuisiõe feu. paternũ. vt hic dicit i gl. ❡ Secundũ hanc vltimã positionẽ iproprie dr nepos ex transuersali linea ꝓprie nõ nisi in descendenti qꝛ nepos dicit natus post. ff. de gra. iureconsultus. §. illud.

Et si heres. Secundum dictuz est nepos decessit nõ relicto filio vel descendenti ex masculo reliquit tamen fratrem dicitur quod hic frater nepotis qui nepos est defuncti illius cuius fuit feuduz succedit in feu. patris scilicet communis sui ⁊ nepotis mortui sine liberis ꝓprie ⁊ dicitur patris id est paternum secundum primam ⁊ secundã positionem.

Et filius fratris. Hec litera est duplex ⁊ est tertium dictum. vna litera habet ⁊ si filius fratris mortuus fuerit frater fratris ⁊c. ⁊ tũc ponitur sic filius fratris mortuus fuit sine filio semp intellige vel alio ex linea masculina descendenti. d. §. ⁊ si clientulus. qui fili⁹ fratris successerat patri suo in feu. antiquo paterno seu auito erat tamẽ eis patruus frater patris dicit qd patru⁹ succedit nepoti i feu. aui. istius nepotis cui succedit eiusdẽ patris patrui qui succedit. Sicut ergo nepos succedit patruo vt in prio dicto ſm secũdam positionẽ sic ⁊ patruus nepoti ſm hanc positionẽ in hoc vltimo dicto. ❡ Alia litera habet ⁊ si mortuus fuerit frater patris nepos ex linea transuersali succedit patruo in feudo auito quod fuit aui istius succedentis ⁊ patris mortui cui succeditur ⁊ si idem casus esset cum primo secundum secundã positionem in primo dicto secundũ primã positionẽ filius filij premortui eiusdẽ sui patris succedit suo auo excluso patruo dicit glo. ratio est qꝛ prima causa est in successione liberorũ contra leges. ff. de bo. lib. si libertus patrono. in fi. cum simi. hic in gl. allegatis. vbi patruus prefertur nepoti filio defuncti qui defunct⁹ si viueret preferretur patruo eidemqꝫ fratri suo. ❡ Sed illud accidit ideo quia deferebatur per. l. proxi. vt diximus. s. proxi.
2 ❡† Per hoc patet patruum succedere nepoti in feu. antiquo quia ⁊ nepotes patruo etiam secundum consti. regni vt de successionibus. ❡ Dicitur autem facta interpretatio vt patruus non succedat in regno Sicilie in feu. antiquo. ❡ Videamus si potest fulciri aliquo iure talis interpretatio iur. ro. dicitur iterpretationem istam posse defendi. nam beneficia sunt feuda. vt in hoc. c. de. s. et feu. mar. §. si. beneficia autem sicut ⁊ priuilegia habent ire ante ⁊ nõ retro. vnde reprehensus fuit saturninus qui dixit consularez matrem eo quod consularis est filius. ff. de sena. l. j. ⁊ ibi in gl. nõ ergo succedent qui veniunt retro sed qui ante vnde dilectio ⁊ amor paternus est plus de patre ad filiuz qꝫ econtra. ff. de verb. signi. liberorũ. in fi. ❡ Item loquimur de feu. antiquo qd prouenit ex pacto ⁊ ꝓuidentia. j. an agnat⁹ ⁊c. in prin. hic videtur datum patri ⁊ filijs scilicet descendentibus masculis. d. §. ⁊ si clientulus. in hoc feu. succedunt filij etiã non heredes vt dixerunt Pil. ⁊ Bul. vt dicit glossa in dicto titu. an agnatus. ⁊ pluries dictum est. s. pactum ergo vel lex que dat filijs qd superest ⁊ idem quando simpliciter datur. vt. s. in prima rubri. §. sed cum hec. ⁊ arg. ff. de proba. si pactum in fi. intelligit quod descendentes sibi succedant nõ ascendentes qꝛ actus viuorum imitantur naturam. ff. de adop. adoptio. natura indicat descendentem superiori non econtra turbato mortalitatis ordine succedere. ff. de inoffic. testa. nam ⁊ si. vnde liberi. scripto. in fi. ⁊ patet in testatore qui filium instituit ⁊ patrem substituit qꝛ nõ videtur substituisse in hunc casum quando filius nõ esset heres quia mortuus: vt sic pater post filium remaneret contra commune votum parentuz. ff. si quis ob. causa test. iulianus. in fi. ❡ Item cũ viuitur iure francorum; vbi primogenitus succedit sicut est hoc iure in feu. mar. du. ⁊ co. d. §. preterea hic patru⁹ per fratrem suum primogenitum patrez nepotis de cuius successione agitur exclusus fuit ab hoc feud. ⁊ si iure long. diuiserunt per diuisionem exclusus est a feu. sicut secundogenitus et quia contentus fuit de portione sua sibi eueniente per diuisionem ad idem feu. a quo exclusus est semel. sicut fratrer nõ venit decetero tanqꝫ patruus argu. s. qui. mo. feu. amit. §. preterea. et illo exemplo quo si mater instituit filios si liberentur a patria potestate eis emancipatis a patre bona eorum nõ peruenirent ad patrem etiam sicut ad curationem. preterea etiam a cura repellitur pater. ff. de tuto. ⁊ cu. da. ab his. scire oportet. in princi. ❡ Quod semel desijt esse alicuius nunqꝫ redibit ad illum qꝫtũcunqꝫ desinat esse illius cuius prius debitum fuit. ff. de bo. lib. l. iij. §. si capite. ver. amplius ⁊c. de rei vend. in re. §. itẽ quecũqꝫ de acquiren. re. do. si ex meis. §. arbor. de penis. aut damnum. §. fi. de re. di. interim. §. semel. sicut semel extincta nunqꝫ resuscitãtur. ff. de verbo. obli. inter stip. C. sacram. ❡ Ad hoc. c. respõdẽt quod non est contra eos. habent enim literam ⁊ si mortuus fuerit frater patris per quã secundum secundã positionẽ primi et vltimi dicti nepos succedit patruo non patru⁹ nepoti nec est mirũ: qꝛ plus iuris habet nepos in successiõe patrui qꝫ patru⁹ in successione nepotis in aut. de here. que abinte. §. si autẽ cum filijs ibi palam ⁊c. que est in ti. C. de le. here. aut. post patres. ibi sinaũt fratrum filij ⁊c. ❡ Iure constitutionis regni. vt de suc. dicunt esse clarum quia illa constitutio vt dicit litera dilucidauit successiones enumerando personas succedentes non expressit patruum. stabit ergo in enumeratis tantum. argumen. ff. de sup. lega. in princi. de fun. instruc. quesitum. §. pe. ad non enumeratas non trahetur etiam vtiliter. ff. solu. matri. si vero. §. de viro. quia si voluisset expressisset: non expressit: ergo noluit. C. de cadu. tollen. §. pe. ❡ Item voluit illa constitutio prodesse personis quas enumerat alijs non. ff. de verbo. signifi. libero-
3 rum. §. j. ❡† Constitutio etiam dilucidans successiones nõ debet intelligi in non enumeratis quamuis intelligeretur alias propter similitudinem vel eandem rationem. nam. C. de bo. q lib. l. ij. que clara est dicit litera ponendo masculum repetijt de femina. licet masculinũ cõcipiat femininũ. ff. de leg. ij. qui duos mulos. de verboꝝ significa. l. j. multomagis ponẽdo de nepote dicta cõstitutio debuit patruũ exprimere si fuisset intẽtiõis sue ꝙ patru⁹ succederet sicut nepos: qm̃ appellatiõe nepotis non continetur

continetur patruus quia sunt in distanti gradu. ꝛ sicut in nomine discrepāt: sic in effectu. C. de ser. a nullo. de codicillis. si idē. ¶ Item per constitu. regni pater non succedit in feud. filio de bonis fornidica. l. prima. ꝛ in ipsa constitutione. vt de successio. ibi expulso communi patre ꝛc. excluso quia excluditur similis expo. C. quando non pe. partes. l. j. ff. de euict. naue. ꝛ patet. j. de natura succes. in feu. princip. multo fortius excludetur a successione nepotis. argu. a maiori. C. de rei vxo. act. l. j. in prin. ¶ Ista non valent nec pondus habēt. ¶ Primo quod ista est lex. Imperatoris Lotharij. vt dictum est communis litera est hic in fi. ꝛ si filius fratris mortuus fuerit ꝛc. leges Imperatoris vbicūqꝫ valent de iure. l xiij. distin. adrianus. in fine. in gloss. quia est dominus mundi. ff. ad. l. rho. de iac. deprecatio. licet de facto aliq non seruent. dicit gloss. j. de pace iura. fir. hac edictali. in princi. de hoc dictum est supra in preambulis. saltem sicut rationabilia dicta deberent seruari etiam si non essent leges Imperato-
4 ris. vt ibi dictum est plene. † Hoc autem est valde rationabile vt patruus nepoti succedat sicut nepos patruo. ꝛ ppter equalitatem seruandam quam iura exigunt. C. de fruc. ꝛ lit. ex. l. fin. ꝛ de tempo. in integrum restitu. peten. l. fina. ꝛ. C. lib. xj. de proxi. sac. scri. in sacris. ꝛ maxime in successionibus vt non sit inuidia. vnde dicitur succedit matri filius per orficianum inuidiaꝫ portans econtra tertulianum. sicut ergo nepos patruo ita patruus nepoti succedit. in auē. de hered. ab intestato. §. reliquuꝫ. ꝛ. §. sequenti. ¶ Et hoc nisi patruus defuncti nepotis concurrat cum nepote defuncti. tunc hic patruus magnus vincitur a nepote illa ratione quia nepos representat personaꝫ patris sui fratris scilicet defuncti qui si viueret excluderet patruum. ꝛ sic non obst. auē. post fratris. ꝛ vnde sumitur: tunc nepos hꝫ plus iuris ꝙ patruus scilicet defuncti quia est patruus magnus institu. de gra. §. quarto. ꝛ hoc propter predictaꝫ rationē. ¶ Predicta quoqꝫ constitutio vt de successio. non tam enumerauit psonas ꝙ gradus in collaterali vsqꝫ ad quos scilicet licet succedere quod patet in versu in vlteriori autem positis ꝛc. vnde in omnibus personis que existunt inter illos gradus permissos habebit locum successio quasi omnes persone inter illos gradus existentes sint expressim nominate vt statim dicetur. sed si nepos succedit patruo ergo ꝛ patruus nepoti quia in eodem gradu est in nomine discrepant quia nepos est in tertio gradu linee collateralis descendentis patruus in eodem eiusdem linee sed ascendentis. constat autēꝫ non minus deberi ascendētibus hereditates ꝛ successiones descendentium quando turbatur ordo ꝙ descendentibus ascendentium. ff. de inoffi. testa. nam ꝛ si. ¶ Item non deficit dicta constitutio in patruo cum perinde fiat ac si eum nominasset expresse cum sit de personis infra gradus distinctos: nam cum venditur chorus vbi sunt plures serui perinde est ac si nominatim omnes serui venditi essent licet quātum ad redhibitionem faciendam propter vnum tantum distinguatur vtrum in omnes vel in singulos precium sit constitutum. ff. de edil. edic. cum eiusdem. ꝛ mandatum factum capitulo singulis de capitulo videtur factum. extra de rescri. eam te. ¶ Nec obst. ff. de rei vendi. l. j. in fi. versi. qui vendicat gregem non vēdicat singula corpora quia intelligendum est scilicet aliena. nam sua vendicat aliena non veniunt in restitutionem eo. tit. l. iij. ¶ Per hoc non obst. quod promisit dilucidare. ꝛ sic debuit exprimere de patruo. licet enim fuisset clara si expressisset patruum non sequitur quod non sit lucida distinguendo gradum in quo patruus continetur. vnde si repetisset id quod intelligebatur fuisset superfluum ea que insunt cuꝫ exprimuntur non faciunt conditionem. ff. de condi. ꝛ demonst. conditiones. que ex. de lega. j. l. iij. de fideius. l. non recte. in fi. ¶ Et sic non obstat lex liberorum. non enim fuisset tam dilucidare ad patruum qui intelligebatur alias ingrediebatur infra gradus cōcessos ꝙ fuisset idem dicere sepius sicut qui vtitur pluribus iuris speciebus videtur loqui pluries. ff. de lega. ij. manibus. §. penul. et instrumentorum exempla precibus adiunxisse non prodest. C.
5 de fi. instru. l. fi. ¶ † Item pater non succedit filio in feu. nouo. a
a in antiquo succedit sicut dicitur in sum. de succes. feudo. in fine. ¶ Sic etiam intelligitur. ff. de ritu nup. in eo. cūm concor. quod pater non succedit libertis filij emptis de castrensi pecu. ff. qui ꝛ a quibus. si is. §. j. ¶ Et hoc modo feuda vadunt ante ꝛ nō retro quia noua sunt. ¶ Saturninus fuit reprehensus quia consularia dignitas non erat filio a matre femine virilibus officijs non funguntur. ff. de statu homi. in multis de regu. iur. femine. ¶ Secus si feudum esset filio ab accessoribus: id est antiquum illius scilicet parentis communis ꝛc. d. c. de natura suc. in feud. tunc ascendentes succedunt vt dicunt illi qui glossauerunt ɔsti. in. d. l. j. de bonis fornidica. illa enim que a genere dantur ꝛc. ff. de inter. ꝛ rele. l. iij. ꝛ sic dicitur potius ad eos reuerti ꝙ eis de nouo dari. ff. de liberis ꝛ posthu. filio quem pater. ꝛ no. in sum. de successio. feudi. in fine. ¶ Et sic non obst. lex iul. si enim filio esset datum feudum non succederet pater vel patruus quia nō cogitauit dans vt pater post filium remaneret contra commune votum sed in antiquo sic. iste enim pater vel patruus forte nondum nati erant quando fuit facta concessio feudi. nec sunt de ascendentibus illius cui facta fuit concessio imo de descendentibus ꝛ propterea dicitur ad eos reuerti vt dictum est dando cuidam titio ꝛ descendentibus suis videtur omnibus datum tamen per ordinem vt donec sit ille qui prefertur de descendentibus vel a lege scripta vt primogenitus descendentiū. vel a lege posita per concedentem ille preferretur eo non existente vel mortuo veniat ad descendentem eius cui facta sit concessio proximior est in gradu licito eius scilicet cui succederet. argu. pro hoc ordine. ff. de lega. ij. cum pater. §. a te. ꝛ. ff. ad trebel. here. mei. §. fina. quilibet sic ascendens quātum ad defunctum est ascendēs quantum ad illud cui datum fuit feudum. potius enim inspicimus quod sit ascendens eius cui fuit antiquitus quam quod sit ascendens illius cui succeditur. nam feudum paternum refutatum a patre vt detur filio in persona filij cui est collatum paternū nihilominus erit non obstante quod collatum filio fuit. j. de vasa l. decrepite eta. c. j. ꝛ licet sit feu. amissum propter feloniam vasalli remissa felonia per dominum nihilominus feuduꝫ erit antiquum: sicut fuit antiquum scilicet non de nouo datum no. in glos. ff. de impen. l. quam dicitur vt spectetur origo potius quam id quod accidit ꝛ datio eius cuius est originalis descendens non titulus successionis [illegible] qui defunctus est nunc. argu. C. ad macedo. l. iij. ff. de fideius. tuto. de do. qui id qō. nam natura originis nati feud. inspicietur potius quam causa retinendi ex successione que delata est. ff. de acquiren. posses. clam possidere. principiuꝫ quidem ꝛ causa inspicitur. argu. ff. man. si procur. nam ad primordium posterior formatur euētus. C. de impo. lu. des. l. j. lib. x. nec videtur falsum quod innatur primordio veritatis. ff. de lega. ij. cum filius. §. heres. ¶ Sic ꝛ cum queritur si crimē est quod iudicij publici non fuit infamat. distinguitur vtrū processit originaliter ex ea accusatione que etiam ex priuato iudicio infamiam damnato irrogat. ff. de pub. iu. infamie. ¶ Licet concludat argu. quod videatur hic attendi quod vltimus habuisse dicatur a primo concedente verum est sed ꝛ ascendētes huius vltimi descendentis descendentes primi cui facta fuit concessio ab eo primo concedente habere videtur potius quam ex successione huius quibus per ordinem datum videtur vt dictum est quasi ad eos reuerti videatur. ¶ Cum enim sit datum omnibus descendentibus illius cui datum fuit feu. ꝛ hic patruuꝫ sit de illis descendentibus. nepos in portione patris quando fuit diuisuꝫ feu. vel in totum quando filius primogeniti de iure francorum impediebat patruum in hoc feu. vel parte. ꝛ in tantum impediebat qō excludebat eum in totum quando iure francorum vel in partem quando iure lōgi ob. viuebant mors nepotis ergo non tantū defert successionem patruo quātum non impedit patruū amodo: ꝛ remouet impedimentum quod nepos prestabat. sic dicimus de consensu minoris in manumissione serui pignorati qꝛ a non manumittit sed manu tenentem non impedit. ff. de manu. vin. l. ij. ꝛ. l. pater. §. fina. ꝛ hoc est quod dicitur reuerti ad tales ascendentes mortui nepotis descendentes dico illius cui feu. concessum fuerat. ¶ Item licet videatur hic nepos a primo cōcedente habere sicut argu. concludit ꝛ quia dicitur feu. sempronij filij non patris titij ex quo ad sempronium prouenit per mutationem personarum. hec dicunt vt pater hunc successurum in feu. grauare non possit contra munificentiam donantis feu. vt ex contrarijs. l. si arrogator ꝛ cū patronus patet vt hanc munificentiam donantis libere. licet nolit esse heres patris: tamen in vero negari non potest a patre prouenisse qui etiam in hoc feu. potuisset eum exheredare si culpam in patrem commisisset. ff. de ope. lib. si operarum iudicio. C. de secundis nupt. l. fina. §. fina. ¶ Item in vero paternum est: licet interpretemur eum a primo donante herede feu. enim dicitur paternū vsqꝫ ad quartum gradum de successio. feu. c. j. §. hoc quoqꝫ obseruatur hec veritas deleri ꝛ confundi per subtilitatē dictarū legū nō potest. C. de iure do. in rebus. in prin. Alioquin etiam frater non succederet fratri in antiquo feudo: qꝛ argu. ita concludit cōtra fratrem sicut cōtra patruū. vnde similiter dicunt exclusi a patris succes-
6 sione non nepotis. vt. j. dicitur. ¶ † Mater vero instituens filiū sub conditione si emancipatur a patre: ideo id voluit vt ad patrem bona non perueniant. ¶ Nullo ergo modo ad patrem vel colore aliquo quesito debent peruenire ne fiat fraus voluntati matris. ff. de transactioni. cum hi. §. si cum lex. vnde ad id de quo mater voluit excludere perpetuo erit exclusus sic ꝛ hic iste patruus successione patris in feudum per filium primogenitum patrē nepotis patrui de quo est questio in totū quando iure francorū vel in parte quādo iure long. viuebant fuit exclusus nūꝙ ad successionē patris plus vocabitur: hic autē agitur

Additio.
a ¶ In feu. nouo. Adde feudū nouum vel antiquū quō dicat vide Philip. decium in ɔsi. liij. col. j. et ij. ꝛ cui incūbat onus pbandi q sit feudū nouum vel antiquum vide pulcherrime p d. Alex. de imo. i ɔsi. suo. x. in. iij. li. totū ɔsi. Barto. ab hoi.

de successione nepotis [nõ patris vel patrui vnde exclusus fuit nedum quia sint due successiones sed etiam] in vna diuersis respectibus diuerso iure censentur. ff. de inoffic. testamen. pap. §. sed nec impuberes. extra de priui. q2 circa hic quidẽ nepos ex psona patris sui fratris: scilicet patrui in cuius parte successit prestabat impedimentum patruo vt dictum est quod impedimentuz cessabit eo mortuo. vnde ⁊ si ad idem vocaretur hic patruus cessante causa cessaret effectus sicut cessante causa prohibitionis cessat legis prohibitio. ff. de diuor. l. fina. §. quod ac. de vsucap. vbi lex. §. primo. de feu. vero nunq̃ fuit exclusus propter spem reuertendi ad euz sed successio in feu. illius: scilicet patris istius nepotis sui in totuz vel in partem ⁊ illa vice datum enim erat omnibus descendentibus. vt. s. dictum est hec spes conseruat sibi illud ius datum ⁊ a primo conferente quia potest succedere illis qui preponuntur ibi. ¶ Et quamuis hoc sit contra omnem cursum quia qui primo nati sunt presumuntur prius mori. ff. ad. l. falcid. hereditatum computationi. tamen plerũq; euenit vt turbetur ordo mortalitatis quo turbato non minus ascendentibus q̃ descendentibus defertur hereditas. d. l. de inoffi. testamen. nam ⁊ si quod illa spes conseruet sibi hoc ius est in argu. quod dicimus in muliere de re dotali ⁊ de filio in successione patris. C. qui. potio. in pigno. habean. assiduis. de iure do. in rebus. ff. de liber. ⁊ posthu. in suis. multa enim sunt in pẽdenti propter spem. insti. quibus mod. ius pa. po. sol. §. si ab hostibus. futura scilicet. preterita enim ⁊ presentia non sunt in pẽdenti ⁊ quantum ad nos. C. de sent. pas. l. fin. nec futura quantũ ad naturam naturantem deum scilicet. ff. de iudi. sed si restituatur. §. fina. si certum petatur. respiciendum. ¶ Iterum cum statuitur aliquid vt id quod statutum est semper seruetur intelligendum est si in eadem causa res permanet que erat cum statutum fuit. ar. ff. si ex noxa. causa aga. l. prima. non autem in eodez statu permanet causa mortuo eo qui preponebatur patruo qui impediebat seu excludebat patruum: ⁊ ideo sicut causa mutatur sic ⁊ quod constitutum fuit causa eadem non permanente argumen. ff. de solu. l. cuz quis. j. respon. de condictio. furti. siue. §. si vxori. ⁊ de auro ⁊ arg. lega. l. ij. videtur expressum in titu. de eo qui fi. fecit agna. c. primo. vide que ibi not. sunt. ⁊ de ali. feud. pat. c. j. ¶ Ad. l. de bonis libe. erat priuatus propter delictum quia accusauerat libertum filius patroni: ⁊ sic pena debet tenere delinquentem ⁊ culpantẽ. C. de penis. sancimus. at patruus non fuit exclusus propter delictum aut culpam suam: sed per primogenitum fratrem in totum vel in parte per fratrem coherentem vnde hoc sublato quia non est is propter quem priuatus fuit ipse tanquam impedimento remoto admittitur. ff. de vsucapi. l. vbi. §. interdum. ¶ Ad alia respondet refert vtrum aliquis priuetur re aliqua ⁊ ad alium deferatur: ⁊ tunc in perpetuum ad eum non redibit: vt in predictis contrarijs. ⁊. ff. de solu. res. §. aream. de verborum obliga. inter stipulantem. §. sacram. versi. nec reuocatur in obligatione ⁊c. aut ad aliud defertur non priuato primo totum: sed in eo impedito propter aliquid tunc enim impedimento sublato redibit res ad euz cuius primo fuerat. ff. de ser. vr. pre. l. actili cuius. ⁊ de iti. act. pri. l. j. §. si quis propter. ⁊ de bo. au. iud. poss. cum vnus. §. finali. ⁊. l. q̃uis. ¶ † Item ⁊ vbi propter delictum quis priuatur cessante causa priuationis vt quia restituitur res redibit ad eundem statum. ff. de contrata. l. j. in fine. ⁊. l. sequen. de bonis lib. l. iij. §. si deportati. ¶ Cum distinctione tamen quia aut commisit delictuz in id quod vult se admitti: ⁊ nunq̃ veniet. vt in versi. amplius in eodem. §. accusauerat enim libertum primo vult ei succedere nõ potest ⁊ si cesset impedimentum aliud quia erit assignatus fratri qui omittit. ff. de iure pat. eum. est ratio quia culpa ⁊ delictũ quod commisit non est purgatum neq; abolitum ⁊ sic nec impedimentum cessat. ¶ Si vero commisit delictum aliud de quo restitutus est admittitur. vt in. §. si deportatus. ¶ Secus si priuetur propter delictum illius cui vult succedere vt quia libertus culpauerat ⁊ damnatus erat tunc si restituatur refert vtrũ fuerit per indulgentiam pena remissa. aut per restitutionem et sic loquuntur. C. de senten. pa. l. frustra. ⁊. l. fina. ff. de iur. pa. siue de peñ. aut damnum. §. finali. ¶ Non obstat. §. arbor. ⁊. §. inter quecunq; ibi enim per ferrominationem ⁊ collationem pes statue ⁊ arbor que immiserat in terra aliena radices facta erant alterius ⁊ desierant esse primi domini eo quod per alimentum quod contraxerat immittendo radices in aliam terrã erat alia arbor facta ⁊ sic non erat eadem arbor vel pes statue. vt. §. sacrã in fine ver. sed si vsq; ad aream ⁊c. per iuncturam ferrominationis contraxerat ⁊ adepta erat conditionez illius statue cui per ferrominationem erat adiuncta quantumcunq; euellatur arbor non est eadem sed alia facta: ⁊ ideo non redit ad eum cuius fuerat: quia hoc impedimentum scilicet quia sortita fuit conditionem alterius non est sublatum propterea quod euulsa sit. ad quod est. ff. de statu hominuz. homo liber. quantumcunq; enim manumittatur qui se vendidit, non redit ad statum ingenuitatis nisi reddatur precium quo se vendidit. ff. si inge. esse dix. l. ij. vnde per manumissionem non est purgatum impedimentum quo desijt esse ingenuus ⁊ quod fuit quia precium participauit ⁊ ideo non obstat. de rerum di. in tantum. §. semel. sortita enim res per consecrationẽ talem conditionẽ vt esset sacra quãuis diruatur hoc impedimentum non cessat. ¶ Item consecrata fuit edes sacra constat ex pariete ⁊ area siue solo area autem est hec pars domus. ff. de verborum obliga. inter stipula. §. sacram. in fine. §. versu. sed ⁊ si vsq; ⁊c. in gloss. locus edificij remanet: facit quia nihil profanum ibi fieri potest de iure nisi in manus hostium veniat tunc profanatur ab hostibus ⁊ desinit sacer esse sed et tunc si redeat sacer erit. ff. de reli. cum loca. ¶ Itez videtur quod consecratio afficiat rem: secus enim si esset priuati. eodem. l. in tantum. in princip. adde quod diximus. j. que sit causa prima. §. preterea si vasal. ¶ Lex assignans partem vel totum vni filio non facit desinere esse antiquum ⁊ paternum nec mutat in alijs conditionem feudi vt in hoc. c. in gloss. dicitur ⁊ diximus supra. iij. rubri. qui succes. te. in feud. ¶ Hoc plenius discussi in consti. vt de succes. ⁊ semper displicuit mihi talis interpretatio quia iniqua. ⁊ descendentes seu colorantes imo offuscantes perperam ⁊ iniuste dicta vt placeant fisco deberent attendere. l. non puto. ff. de iure fisci.

Additio.
¶ Et q̃sita de cõibus. adde an frater tenet cõicare bona empta pro pprio noĩe vide p d. Phili. deciũ i 9sil. suo. xxj. ⁊ qd de lucris de cõi pecunia ⁊ vide in fili materia multũ elegãter per. d. Alexã. de imo. in 9si. suo. xlix. circa fi. in. j. parte cõsiliorum. Bartho. ab hor.

¶ De beneficio fratris ⁊ qualiter frater fratri in feudum succedit. Rubrica.

1 Frater non succedit fratri in feudum me filio decedenti.
2 Frater fratri succedet in feudo cõmuni nomine ⁊ de bonis communibus empto.
3 Cõmune cẽsetur quod de pecunia cõi emitur.

1 SI quis acquisierit. † Ponit regulam pluries positam deinde excipit a regula feud. datum fratri ẽ hic decedit sine filio masculo subaudi vel alio descendenti ex eo. s. de alie. feud. §. et si clientulus. an frater succedat fratri: dicitur quod non nisi expressum fuisset in donatione feudi. concord. s. in prima rubrica. §. cum vero. imo ⁊ si ambo essent infeudati alter in parte alteri⁹ non succederet nisi dictum esset. s. de feud. mar. in fine. de succe. feudi. in fine. secus iure ro. C. lib. x. si socius imperialis largi. si-
2 ne herede decesserit. l. prima. ¶ † Excipit a regula ⁊ hoc est nouum in hoc ca. quod non est adhuc dictum: videlicet si fratres insimul stant vel non stant simul: vt dicit gloss. ⁊ domino sciente de communibus bonis emat vnus fratrum feud. ecce vnus casus aut domino sciente vnus fratruz emat nomine suo ⁊ fratris: succedet frater fratri in tali feud. tertius casus si in hoste id est exercitu regis fratris acquisiuit feu. emendo de omnibus bonis vel nomine suo ⁊ fratris domino sciente: vel etiam non emendo sed aliter acquirendo nomine suo ⁊ fratris hoc vltimũ dictum sumptum est dicit gloss. ex long. de succes. si fratres post mortem ⁊ dicit in hoste: id est exercitu expone vt. s. de natura feu. in fine exposui secus si a rege vel a iudice datũ esset sibi feu. vt in primo dicto dicte. l. si fratres post mortem: quod exponitur ibi per Karolum quod frater commune negotium gerendo fratri acquirit in feu. hic plus quod domino sciente vt dominus inuitus alium quod velit ⁊c. vt hic in gloss. si ergo de communibus bonis vel nomine suo ⁊ fratris vel quomodocunq; acquisierit pro se ⁊ fratre suo erit commune. quod enim dicitur in hoste ⁊c. gratia exempli dicit quasi idem in omni negotiatione facta per fratrem gerendo commune negotium: vt ibi dixit Karolus. si vero nomine proprio vel de sua industria vel negotiatione pro se acquirit frater illud non erit commune. vt in gl. j. de duobus fratribus. c. secundo in princip. sic intellige primũ dictum illius. l. concord. ius ro. in hoc vltimo. ff. pro socio. si fratres. in princip. alias lex cum duobus. §. si fratres. Sed si de cõmuni pecunia pro se tantum emat frater: dic non acquiri fratri quia debet esse dominus sciens pro fratre alio acquiri. vt dicit litera. ⁊ sic intellige vltimum dictum prime gloss. hic posite quamuis alias ex re mea quesitum sit meum. ff. de rei vendica.
3 §. meum. C. de furt. l. finali. §. sed cum in secundam. ¶ † Et hic
a quesita de communibus[a] non feudalia queruntur vtriq;. ⁊ in dubio presumuntur quod de communi vt ibi plene dicit Karolus ac in feu. dici non potest predicta ratione. in hoc etiam concordat ius ro. quod ex pecunia sua mihi emo tibi non queritur nisi in milite ⁊ alijs specialibus. C. de rei vendica. si ex causa. ⁊. l. fuit prepositionis. ff. de iure dot. cum vir. §. vlti. ¶ Item si de propria pecunia domino sciente pro se ⁊ fratre nomine vtriusq; acquiritur vtriq; quia duo casus sunt: debet enim dicere litera nisi de communibus bonis emptũ fuerit vel vtriusq; nomine ⁊c.

nomine ⁊c. Et hec est communis litera ex quo dominus sciuit sic acquiri satis est. ¶ Alij non habent vel etiam tunc est vnus casus: scilicet quando de communi nomine vtriusq; tunc si de propria etiã nomine vtriusq; non acquirunt q2 duo dicit necessaria ⁊ sic alterum adesse non sufficit. ff. de transac. cũ hi. §. si pretor. de iti. ac. pri. l. iij. §. ait pretor. ⁊ quod no. in simili. s. quib. mod. feu. amit. c. si capitanei. ¶ Hec non videtur bona litera quia dicit vel in hoste acquiritur tũc de cõmuni querit et gerit commune negotium sibi ⁊ fratri ⁊ ideo acquirit vtriq;. ¶ Item habes hic qd feu. emitur quicquid distinguat hec glo. a vas. vel a domino ematur hodie feuda emuntur etiam a domino. dicit glos. j. de feu. da. in vicem. l. cõ. c. j. ⁊ ideo dic vt diximus. s. de na. feu. in fin. qd emat feu. simpliciter tã a vas. q̃ a domino maxime quia equiparamus feuda militũs in auten. exhi. §. omnis autem. militie autem emunt. ff. de inoffi. testa. omnimodo. §. plene. ⁊ de pign. l. fina. ¶ Item not. hic illud generale licet gratis qd non licet precio ⁊ licet precio qd non gratis. dic concor. in glo.

Regis. Scilicet Romanorũ qd vocat Italicum ⁊ theutonicorũ. lxxxj. di. si qui presbyter. in superscriptione. ⁊ diximus. j. de noua for. fideli. idẽ tñ est de quolibet rege in suo regno vt diximus.

¶ De feu. sine culpa non amittendo. Rubrica.

1 Miles feudatarius feudo non priuatur nisi de culpa conuictus.
2 Miles feudũ recipiens quid iurare debeat.
3 Condictio ob causam dat dño si vasallus non prestet ei seruitium conuentum.
4 Actiones que dentur ad reuocandum feudum.
5 Dominia rerum ipso iure deuoluta transferuntur.

Sancimus vt si nemo miles. Duo dicit. Primo quando est in culpa seu crimine. Secundo quando in defectu seu negligentia non seruiẽdi. ¶ †Dicit ergo quod
1 miles. i. feu. habens. sic exposui. s. titu. ij. si quis miles nõ amit. feu. nisi cõuincat primo de culpa aliqua quibus feu. perdit ⁊ quas nominant ⁊ exprimunt infeudantes qñ feuda dant. debet quidẽ conuinci corã paribus sic. j. de pace iura. fir. hac edictali. §. vlti. in fi.

Laudamentum parium. ¶ Quod constitutio regni si vasal. l. tertia. vocat exguardum. ¶ Item intelligas si per alium iudicem competentem cognoscatur ⁊ sententietur de culpa.

2 **Usi sunt nominare.** †Cum enim recipiũt milites feud. dicitur quod iurant fidelitatem quod non sint ꝓditores et certas causas exprimunt in iuramento. respexit frequentiam. ff. de leg. nam ad ea. nam et si nominentur lex. s. qui. mo. feud. amit. et. j. que sit prima causa benefi. amittẽ. per totum. ¶ Isti pares seu laudatores eliguntur per dominum ⁊ vasal. in pari numero. j. de contro. feu. apud pares ter. c. j. ¶ Si pares non habet dominus in curia sua actor sequitur forum et coram iudice rei conuenietur. j. in constit. imperialis. §. j. ⁊ ꝑe. ¶ Qualiter procedant isti pares vel laudatores. dicetur dicto tit. de contro. feu. apud pares ter.

3 **Uel si dominis suis.** †Secundũ dictum si vas. non facit seruitiũ dño conuentum in feudi cõcessione expressum vel indeterminate. j. in quibus cau. feu. amit. in fin. datur domino condictio ob causam ad repetendum feu. ex quo non seruit. Respõdet tacite obiectioni. si vasal. stetit per. xxx. an. alias per. xx. ⁊ si non seruiuit an si postea velit seruire admittatur ad seruiendum et non perdit feu. dicit qd si ideo non ꝑstitit seruitium q2 dño nõ fuit necesse propterea feu. non perdit sed tunc perdit quãdo recusauit seruire. j. que sit cã prima bene. amit. §. ne iustior. ⁊ vide que ibi no. sunt.

Ex quo non seruit domino. Id est seruire recusat. secus si ideo non seruiuit quia domino non fuit necesse ⁊c. non negligenti non currit tempus. C. de an. ex. l. j. in fine. cum similibus. tũc condictio data proponitur als est in litera condictio ob causam ⁊c. ¶ Hec cõdictio datur causa expressa non seruata vel non sequuta. idem si tacite insit et ideo si indeterminate promittitur seruitiũ domino. c. j. in fine. in quibus cau. ⁊c. condicet si non seruit. probat. ff. de condi. ob causam. si donatarius. ij. respon. vbi sponsa dedit dotem tacite inest si perficiatur matrimonium. ff. de iure do. stipulationem. ⁊. l. se. non sequuto matrimonio condictione ob causã. ⁊ notat per gloss. ff. de dona. l. j. quod in tacitis competat condictio ob causam. hoc casu quando non prestat seruitium cõdictione ob causam nõ agetur tunc rei ven. quia nemo condicit rem suam preterq̃ a fure. ff. vsufru. quemadmo. ca. l. fi. Sed contra alium tenentem quã contra infeudatum vel suos heredes aget dominus rei ven. quia habet directum dominium. nec posset ille excipere ex persona tertij qd alij in feu. dedisset. ff. de rei ven. fructus. in fi. de superfi. l. j. §. quod ait. si serui. ven. loci. §. competit. ¶ Item cõtra illũ cui feudatarius dedit in feu. si seruitium domino non prestaret domin9 vendicaret. ⁊ si exciperet qd alij dedit in feu. ⁊ ille sibi replicaret dominus qd frangenti fidem ⁊c. vt dixit Jo. in simili. C. de iure emphy. l. ij. in fi. magne glo. ⁊ diximus. s. in. iij. rub. qui succes. ten. in fi. ¶ Eadẽ vel pari ratione vendicabit ab infeudato si non seruit: sed illud verum est in eo qui hꝫ feudum a feudatario. Ratio diuersitatis non videtur. ⁊ sic erit idem ius. ff. de verbo. obli. a titio. ¶ Nec ob. qd habet cõdictionẽ ob causã q2 illa concurrit cũ vtili rei vendi. C. de donatio. que sub modo. l. prima. ¶ Posset tamen ratio assignari diuersitatis contrahentes in feu. ab infeudato nõ habebat dominus cõdi. ob causam: quia non contraxerat cum eo cõtra infeudatum a se sic vt hac. l. ⁊ sic non condicet. d. l. finali. ff. vsufru.
4 quemad. cau. ¶ Item actio ad reuocandum feu. in causis quibus perditur non erit semper cõdictio hec sed diuersa prout diuerse sunt cause ob quas feu. perditur de hoc dicetur. j. titu. pro xi. ¶ In secunda summa cũ natura in titu. per quã actionem reuo. feu. culpa commissa dicitur quod dicit ⁊ vendicat ⁊ si excipiat de infeudatione replicabit qd feu. est perditum vel debet perdi per sententiã. ¶ Tunc obstare videtur qd dicendo domi
a niũ intelligit de directo[a]. ff. de euic. minor. §. j. si ager vec. l. j. §. j. hic dictum est apud infeudantem dominũ quomodo vendicat si cõdicit cũ hec nõ sit nisi in fure. l. j. de donatio. que sub modo. datur vt. l. in rem. quia dominiũ directũ erat apud donatariũ ⁊ ex pacti defectu non retransibat sine retraditiõe alias retractatione. C. de condictio. ob causam. l. ea. l. de pact. inter empto. et vendito. qui tibi. bene concurrit vtilis cũ cõdictione ob causam q2 nõ cõdicit rem suam. s. cuius est directo dñs ⁊ sic non ob. l. fi. vsufru. quẽadmo. ca. vtile est ergo ⁊ que habet effectũ vtilis sicut dicit Azo in. l. his solis. C. de reuo. do. concurrit cũ condic. ex. l. sic euenit. ff. de do. cau. mor. vbi datur vtilis in rem ⁊ condictio personalis vtilis nascitur ex dominio vtili. dicit Ros. in titu. de publiciana circa fi. ex conualescentia vel penitentia trãsfertur vtile in donantẽ decretum remanet penes donatarium predicta ratione: quia nõ transfertur sine retraditione. ⁊ sic vtile in rem concurrit cum cõdictione personali cũ directa non nisi in fure scđm modernos licet ibi alij dicant vtilem. i. efficacẽ. vt in gloss. ibi. ¶ Uerius ergo dicitur qd hoc casu condicat vt dicit litera non vendicet: q2 directũ est apud dominũ. vtile qd prefertur directo apud vasal. hoc vtile non est perditũ ipso iure in casu quãdo nõ seruit sed perdendũ per sñiam. nõ ergo posset vendicare anteq̃ per sñiam perdat. si aũt ipso iure perderetur multominus vendicaret ⁊ cõdiceret: q2 tunc illud vtilis vas. recõsolidabit sine noua incorporatione vel apprehensione. argu. subtiliter. ff. de heredi. institu. liber homo. §. titius exemisse. de acquiren. here. si tu ex parte in prin. de pecu. peculiuꝫ. §. si here. de bono. posses. ꝯm tab. l. ij. §. si duo. ff. ad treb. pap. tractat ... si heres institutus. in princ. qd ibi not. illa euidẽti ratione: q2 vtilis reddit forme sue ⁊ dicitur in pristinã causam redire potius quã de nouo venire cum feuda sint de publico ex munificentia prouenientia in aut. de non exhi. reis. §. optimum ⁊ facilius redit ad ius primum. ff. de li. ⁊ po. filiumquem. de pac. si vnus. §. quod in specie. qui. mo. pi. vel hypo. sol. voluntate. §. vlti. de bo. pos. scđm tab. qui ex liberis. §. testamẽto. nec dicitur acqri nunc dominum illud vtile imo potius nõ amitti. arg. ff. de colla. bo. l. j. §. si his qui bona. ⁊ ar. ff. de impe. l. qd dicitur. vt perinde habeatur ex quo perditũ est ipso iure ac si nunq̃ separatũ fuisset. argu. de leg. ij. lucius in princ. nec requirit ex parte domini ali9 actus ad hoc vtilis rehabendum non magis dicitur rei. i. directo dominio accrescere q̃ per se. vt no. dicit. l. pap. tractat nõ sic ꝓprietas vtili vt diximus. j. qualiter vasal. proprieta. pri. c. j.
5 ¶ †Hec recte dicuntur in his que iuris sunt vt pote rerum dominijs in quibus non est mirum si statim qd deuoluunt ad dominum ipso iure sine facto alio transferant: quia ⁊ de directis dñijs est quod ex facto ⁊ culpa acquirunt ipso iure. ff. de publica. commissa cum si. maxime vtile dñium ad directum cũ vtile. dñium sit quasi nihil. ⁊ est sicut chimera. dicit Hostien. dixisse Inno. dñm suum in summa de feu. ⁊ hoc est qd d2 in ꝯsti. imperialis. §. preterea. qd amittit feu. ⁊ ad dominũ redit vtile illud ipso iure. si ꝓpter possessionẽ aduocandã dꝫ dãnari ⁊ cõuinci

Additio
a ¶ Dicedo dñi... intelligit de directo. adde an dñi appellatione ve... niat vsufructua... rius. ⁊ qualr dñs capiat rõne subiecte materie vid p. d. Alex. in cõsi. v. i. iiij. vol. circa mediũ. Item an dñiũ q̃ trãsfert p sñiam sit vtile vel directũ fuerũt varie op. vide i. l. ex hoc iure p. d. Jas. sub nu. viij. in vltimo ipressis qb9 addidi reptoriũ de anno. 1514. post tot bellorũ ꝑturbatiões duꝫ ociarer in ciuitate iclyta venetiarũ cũctarũ dña. ff. d iustitia ⁊ iu. bar. ab bor.

de culpa.j.ti.j.c.j.in fi.⁊ p3 per ea que dicit ibi gl.qđ si post tempus recipit seruitium dñs a vas.qđ videt remittere cãm ingratitudinis perdiderat feu.⁊ ad dñm redierat illud vtile recipiẽdo seruitium remittit non est opus noua concessione quia nec glo.dicit hoc nec text.possidebat.em̃ vas.⁊ pro hoc est.d.l.peculium.§.si ere.de impen.qđ dicit. ¶Si autẽ ageret de apprehensione rei ⁊ possessionis possessio sine apprehensionis actu in fiscum non transit.ff.de acqui.pos.quemadmodũ.⁊ ideo pp possessione3 est necessaria snĩa.ff.pro socio.cum duobus.§.idem respondit.in glo.ppter dñium qđ h3 dñs ⁊ possessionẽ quã habet aduersari⁹ datur rei ven.C.de ali.in.l.j.⁊ sic vbi dominus est directo dñs etiã sine vtili non vr qđ vendicet preterq̃ a fure cõtra vas.secus contra tertium non habentẽ vtilem ne sit cõtra.l.fructus.vt.§.dicitur.

1 Uasallus miles domino inscio feudum alienans cũ vxore domini concumbens ⁊ ipsum preliantem non adiuuans feudo priuatur.

2 Uasallus cõcũbẽs cũ vxore dñi mortui an sit feudo priuandus.

Si quis miles. ¶Ponit tres causas quibus perditur feud.

1 †Si alienat sine consensu domini totum ⁊ partem perdet si partem alienat.vt in gloss. ¶Si concũbat cum vxore domini viuo domino.⁊ si potuit dominum in plio adiuuare ⁊ nõ iuuit sed dimisit eum licet ille cause sint.s.exposite.vt ⁊ glo.dicit.dic si quis miles.i.feudatarius: quia hodie oẽs feuda habentes ⁊ alienantes sine cõsensu domini perdunt ea.vt in glo.sic ponitur miles.i.feu.habens.s.l.proxi.⁊.s.tit.ij. si quis miles.⁊.j.titu.j.l.j.⁊.iij.⁊ titu.l.j.per omnes ergo leges Lot.sic accipitur vt diximus.d.c.si quis miles.Sine iussu idest voluntate et consensu.vt dicit gloss.non enim dominus potest imponere necessitatem vas.per suum iussum vt vendicet.C.de contrahen.emptio.inuitum.de iure delibe.nec emere.dicitur autem consensus ⁊ voluntas superioris quidam iussus: quia rogare maiorum est iubere iuxta illud est orare ducum species violenta iubendi.ista habent equipollentia in significato quia verbum mandatum contrahitur per verbum rogo ⁊ iubeo et similia.ff.man.l.j.

2 **Domino viuente.** †Quid si domino mortuo videtur non idem q2 de viuente domino dixit de eo tantum intelligimus argumẽ. ff.de verbo.oblig.si minor.⁊ quia pene sunt molliende.ff.de pe.interpre.per ea que not.s.quib.mo.feu.ami.si capitanei in glo. ¶Dic aut nupsit alij vxor domini post eius mortem aut non.si nupsit alij non dicitur dñm cucurbitare sed scđm maritum cui postea nupsit illius radijs corruscauit.C.li.xij.de dig.mulieres.ergo qđ fuscatur eius turpitudine q2 contrariorum eadem est disciplina: vnde in fine.l.mulieres.qđ posterioris viri sequitur conditionem. ¶Si non nupsit alij adhuc retinet nomen ⁊ dignitatem prioris viri vt dicatur relicta talis.ff.de sena.femine. tunc in honorem prioris domini d3 eius pudicitiam custodire.ar.ff.de questionibus.etiam.⁊.l.extraneo.⁊.l.vnius.§.seru⁹. vasallo semper debet persona dñi videri honesta ⁊ sancta.arg. ff.de obsequi.liberto.cuius honorem debet seruare viuo eo et mortuo.ff.de doli excep.apud.§.aduersus. ¶Idem postq̃ refutauerit feu.dominum non debet offendere.j.de vasal.qui cõtra consti.Loth.feu.alie.c.j.in fi.dic concor.de hoc ibi. ¶Non labora[illegible] est pignorauerit. ¶Si potuerit sic dicitur de seruitio si potuerit seruire quod est notandum.j.que sit causa pri.c. j.§.sed nec iustior.⁊ melius an ille qui interficit fratrẽ domini. c.j.in fi.nam vltra posse nihil ⁊ qui facit quod potest adimplet legem.C.de his qui.vt indi.l.si ideo.⁊ vide que dicta sunt.d.§. sed nec iustior. ¶Dominus vero hac.hic in dubio in feu.nouo vel veteri non existentibus agnatis sed filijs sic alias in feudo veteri venirent agnati sed filij no.infra si de nouo feu.con.fu.l. si vasallus.⁊ si vasal.feu.pri.c.j.dictum est de hoc supra de suc.c. j.⁊ infra que sit causa benefi.amit.§.j.

¶Quo tpe miles inuestituram petere debeat. Rubrica.

1 Die solui ⁊ fieri debet qđ promissum est.

2 Denũciatio qñ ⁊ vbi a vasallo debet fieri domino.

3 Iuramẽtũ an possit recipi a vasallo in alio loco q̃ vbi dominus mandauit.

4 Substantialia mandati non debent omitti.

Uper hoc. Quo tempore ⁊c. Cõsueuit queri. **Addi.** Utrum die vel nocte similiter de loco pone vasal.denunciare domino de nocte an sufficit quod p

1 dest scire de multa.†Nam si promisisti mihi decem debes soluere de die non de nocte quia tacite agitur vt die soluatur.dicit gloss.more ro.ff.de fer.sed quod tacite agatur non inuenitur in re cautum imo videtur quod de nocte possit debitor offerre et soluere:nam dies incipit a media nocte ⁊ finitur in alia vt.d.l. more.licet in casu ab ortu solis computetur dies.C.de cust.reo. l.j.vbi est speciale propter custodias captiuorum qui de nocte debent melius custodiri.argumen.ff.de ventre inspi.l.j.§.tria lumina.Item potest contrahi obligatio de nocte quia pacta ⁊ transactiones et sententie dantur de nocte.C.de transactio. minorem.ergo ⁊ solutio debiti cum promptiores simus ad liberandum.ff.de actio.et obligatio.arrianus.nam per solutionem debiti dissoluitur obligatio.institu.quibus modis testa. or.in princip.quia ⁊ significatio testamenti sit de nocte.ff.de testamen.ad testium.§.posse.sed pro glo.facit quia debet soluere congruo tempore.ff.de solu.l.si soluturus.de vsur.l.mora.sed non intelligas congruitatem in tempore quod.s.fiat de die sed congruitatẽ de qua dicitur.ff.de verbo.obligatio.qui rome.in princip.iterum facit pro glo.quia multum se arctauit vt de no

2 cte solueret.§.si quis tamen. ¶†Ad quod videtur dicendũ qđ si debitor ⁊ vasal.fuerunt solliciti perquisiuit de die non potuit inuenire pecuniam vel dominum cui denunciaret non est negligens nec se arctauit quia aliud non potuit vt.d.l.de verbo. obliga.continuus.§.j.Si vero potuit soluere ⁊ denunciare de die arctauit se vt de nocte siquidem non interest creditoris vel domini tenetur recipere etiam de nocte.nam cum debitor fuerit in mora ⁊ negligentia se arctando purgat moram soluendo vel offerendo.⁊ creditor si nõ recipit est in posteriore mora que preualet.ff.de verborum obliga.si seruum.§.sequitur.de periculo ⁊ com.l.illud.si autem seriose alias studiose fecit quod voluit soluere de nocte cum posset de die et interest creditoris vel domini quia desturbatur a somno ⁊ erat homo qui consueuit sibi facere habilitates sicut qui consueuit agere in secessibus.argumen.ff.de ar.si cum dies.§.si arbi.tunc forte non tenetur recipere quia malitijs hominum est obuiandum.ff.de rei vendi. in feudo.sed si creditor de nocte commode recipere non posset puta habebat inimicitias nolebat exire vel aperire ianuas tũc non tenetur recipere quia non est tunc cõgruo loco ⁊ tempore. nam ratio salutis attendenda est.ff.ad trebel.sed sciendu3.pro quo est.ff.de iudi.eum qui.nam ad domos alienas non debet ire de nocte.ff.cõmunia predi.l.item.in interlinear.gl. ¶Similiter ⁊ de loco queritur si baroni vel comiti aut regi potest hec denunciatio ⁊ petitio fieri extra baroniã comitatum ⁊ regnũ. quod videtur quia mandant expeditione3 huius negotij etiã si iudiciaria saperet potest fieri etiam extra locum vt fiat in loco.ff.de offi.pre.l.iij.licet ipse non possit iudicare ⁊ iurisditionẽ exercere extra loca ⁊ territorium.ff.de iurisdi.om.iudic.l.fina.

3 ¶†Sed quid si mandetur recipi debitum vel iuramentum a vasallo in certo loco an commissarij possunt recipere in alio vel si papa mandet archiepiscopo neap.vt consecret talem episcopum in maiori ecclesia neap.nunquid posset consecrare ex causa:puta si maior ecclesia esset dirupta vel essent ibi inimici consecrantis vel cõsecrandi vt sine periculo non posset iri ad ipam maiorem ecclesiam.nam videtur qđ non quoniam fines et forma mandati seruandi sunt.ff.manda.diligenter.⁊.l.si quis p eo.de arbi.parui.in fin.extra de rescrip.cum dilecta.⁊ similib⁹. Item non debet fieri plus vel aliud q̃ mandatum est.vt dictis ll.⁊ ar.de fideius.grece.§.illud.sed plus est etiam in loco.instit. de arbi.§.plus.⁊ inhibetur translatio de loco ad locum in quo

4 aliquid faciendum est.C.de testa.l.testamenta. ¶†Dicendum est quod substantialia mandati et si sint plura non sunt pretermittenda.ff.de iti.actuq3 pri.l.iij.§.hoc autem.de transac.cum hi.§.si pretor.C.de auto.pre.l.fina.sed non substantialia nõ curantur.ff.de ventre inspi.l.j.in fin.de libe.⁊ posthu.l.j.talis autem est locus.vt.j.patebit.nam cum dixit recipias vel cõsecres in tali loco demonstrabit vbi fieret non taxauit arg.ff.de lega.j. quidam testamento.⁊.ff.de le.iij.paulo.in fi.⁊ in dubio demonstrat ⁊ non taxat.ff.de cõdi.⁊ demon.in condi.§.j.nisi ibi forte hoc animo ⁊c.tunc taxaret quando diceret recipias hoc in tali loco ⁊ non alibi expressum vel constaret de mente mandantis per ea que dicuntur.ff.de vi.triti.⁊ oleo leg.l.cum certus.ff.de lega.iij.l.lucius.§.ciuibus.et in concor.sicut fit.C.de donatio.l. serui.vt insinuetur coram magistro census in vrbe constantinopolitanã.et adijcit quod non in puincijs.⁊ sic loquit.l.testamenta.pro hoc est.ff.de vsufru.leg.l.legatu3 ciuitati.vbi voluit conseruari testator memoriam sui per erogationem pecunie.hoc enim substantiale adiecit vt erogetur precise in ludo qui non fit.per hoc demonstrauit in quo erogetur:q2 vt erogaret pcise voluit.non ergo erat questio an debeat erogari pecunia sed in quos vsus:et quia illi vsus quos testator designauit et demõstrauit

strauit

strauit non licite poterant fieri erogabitur in alios vsus quam quos testator voluit. Consecrabit ergo vbi sine impedimẽto cõsecrare potest: q2 locus non est de substantia consecrandi. nã nõ hominẽ propter locum sed locum propter hominẽ deus eligit. j. machabe. v. locus non sanctificat hominem sed homo locum. xl. distin. multi. nec sunt sancti qui loca tenent sanctorum. e. dist. non est. nec dignitas loci attenditur ea. di. nos qui. nec loca faciunt nos proximos deo ea. dist. c. non loca. ⁊ non pro locis res sed pro rebus amanda sunt loca. xij. dist. nouit. excessus peccantis est qui priuat loca. xl. dist. Adam. Inde an ⁊ quid debeat est de substantia vbi debeat solui locus. s. non etiam si adijciatur: vt soluat certo loco: quia soluetur in omni alio loco idoneo: vt ff. de eo qd cer. lo. l. iij. in prin. ⁊ l. j. ⁊ per totum. secus in conditione que non potest extare. de quo dic in glo. C. de cõdi. ⁊ instit. sub cõ. fac. l. j. ⁊ patet expressuz. ff. ad treb. sed scieñ. ⁊ l. seq. ⁊ l. sed si alio. vbi iussus adire ⁊ restituere certo loco vt Bononie si in bononia: hic non potest: q2 nõ est locus tutus vel ire non potest quia mutine abest causa reipublice anteꝗ perueniat ad locum destinatum valet restitutio: et valet si fiat mutiñ. vbi abest causa reipublice: licet non bononie vbi iussus est huius receptiones ⁊ executiones sunt facti sunt consecrationes sunt plus ordinis ꝗ iurisditionis. extra de consecra. eccl. vel alta. aqua. de electio. qd sicut. §. preterea. sed etiam in iudicialibus si citatus pisis vbi cõmissa est causa non potest ire eo quia habet ibi inimicitias mutatur locus ⁊ assignatur per delegatum alius locus tutus. extra de offi. iu. deleg. cum. R. quia ad negotium agendum tutus locus dz assignari. xxxiij. q. ij. siue. iij. q. ij. hortamur. extra de spon. cum locus. vt lite non conte. accedens. de testi. constitutis. ex causa ergo fiet alibi. C. de solu. l. vsuras. ff. de consti. pe. si duo. §. j. petere debeat per se scilicet vel per procu. j. per quos fi. inue. §. sed verum. alias vtrum. nam ad hostem mittet acceptabilem domino. j. imperialem. §. firmiter.

1 ☞ Vasallus inuestituram feudi petere debet renouari a successore domini mortui.
2 Milites quantũ tempus ad inuestituram petendã habeant ⁊ quantum alij feudatarij.
3 Feudum inuestitura ⁊ successione queritur.
4 Inimicitie capitales que sint.
5 Vasallus non potens secure ad petendum inuestiturã ire an teneatur procuratorem mittere.
6 Fama quando sufficiat ad probationem.
7 Mortuus quãto tpe extra prouinciã suam mortu⁹ qñ psumat.
8 Vasallus sciens dominum mortuum ⁊ infra annum ⁊ diem non petit inuestituram feudum perdit.
9 Dies a lege positus transgredi non debet.
10 Vasalli mortui filius an debeat infra tps debitũ denũciare dño mortem patris ⁊ inuestiturã petere ⁊ prosequi.
11 Iurans vxorẽ se nõ eiecturũ an sit periurus si cũ alia cõtraxerit.
12 Tempus a lege prefixum ab homine minui non potest.
13 Iudex non debet esse legibus rigorosior.

Sancimus vt nemo miles.

1 †Si mortuus sit dominus a quo vasal. habet feudũ debet vasal. infra annum vel mensem a filio domini vel eius successore petere inuestituram et fidelitatẽ facere quod qualiter fiat ⁊ qualiter dicat dicitur in glossa. j. per quos fiat inuestitu. in fi. al's perdit feu. post tempus si in mora et cõtumacia fuerit non petendi: vtrum autem tunc redeat ad dominum vel
a ad agnatos[a] si sit antiquum dic. j. que sit prima causa. §. finali. et per ea que dicta sunt. s. de succes. feud. idem si vasallus moritur quia eius filius aut successor debet infra dictum tempus facere hec est regula excipit a regula si vasallus vel alius successor in feu. habuit iustam excusationem ꝙ hoc non fecerit priuatur feu. vt quia erat minor infans vel vasal. qui debebat hoc petere mortuus fuit infra tẽpus tunc successor illius mortui petet suam inuestituram infra tantundem tempus non illam que competebat mortuo: quia mortuus nõ potest inuestiri aut si habuerit capitales inimicitias propter quas non potuit dominũ adire et hec petere aut dominus erat infamis: quia excommunicatus vt non posset licite loqui domino aut vasal. hic vel successor. j. tempus abfuit causa reipublice vel alia iusta absentia quibus tpa hec non currũt alioquin dãnabit vt perdat feu. h. d.
2 ¶ †Nemo miles. milites habent annũ ⁊ mensem alij feudatarij annum et diem. j. de capi. cor. in prin. q2 milites habent multa priuilegia verius dicit vt in oĩbus sit correctum quia. j. que sit prima causa. in prin. q2 de vas. nõ milite ꝙ hz annum ⁊ mensem vt hodie habeant annũ ⁊ diem per constitu. imperialis Fe. §. preterea. que vltima est. et dicit generaliter si quis infeudatus ⁊c. non distinxit militem ab alijs. ⁊ quia per leges istas Lotha. a. c. si quis miles. vsq3 ad subsequentem titulum ponitur miles pro habente feudũ vt. d. c. si quis miles. diximus. ⁊. s. titu. ⁊. ij. ¶ Nec tamen putamus male dici si militi non imputetur si. j. mensem post annum veniat ad iurandum fidelitatem: cum certet de damno multa dantur militibus que non alijs. C. de iur. ⁊ fac. igno. l. j. ¶ In regno sicilie consueuerunt remitti iste pene etiam alijs nedum militibus dummodo non ex contemptu nõ petierit hec infra tẽpus predictuz rex munificus nõ debet angustare vas. iure ignaros per angustiam temporis dicuntur quidem arctationes tẽporis angustie. C. de edi. di. adri. l. fina. ⁊ qui ex tempore se defendit dicitur quod defendit se ex circũuentione. in aut. de his qui ingre. ad ap. §. nolumus. ¶ A a filio vel a successore scilicet descendenti ex mas. s. de aliena. feu. §. ⁊ si clientulus. nisi ex pacto vel consuetudine aliud inducatur s. de feu. mar. circa finẽ. ⁊ de successio. feu. in fi. ⁊. §. filia. Veluti mors expone vt dictum est. j. tempus predictum qui debuit petere mortuus fuit annus ⁊ dies vel mensis qui dabatur mortuo expirat: quia iam mortuus non potest infeudari sicut nec arbitrari. ff. de verbo. obliga. cum stipulatus sim mihi a proculo. debet petere inuestituram sicut successor successoris quam etiam deberet petere si ille cui successit infra dictũ tempus fuisset inuestit⁹ ⁊ sic de sua inuestitura debet agere ⁊ in qua habebit annum diem vel mensem nisi illam que competebat predecessori peteret si posset peti nõ impediret mors. j. tempus quia residuum temporis quod supererat mortuo daretur heredi distincto. sic maior heres maioris vel minor minoris: vel maior minoris vel minor maioris. C. de tempo. in integ. resti. ea que.
¶ Nec potest intelligi quod mortuus fuerit post tempus: quia b tunc iam perdidisset ⁊ ad dominum rediisset. d. §. preterea: non recipitur tunc domino nolente. sed si vellet sic. vt statim dicet. Quamuis ergo non sit inuestitus vas. si moritur infra tempus quo debet petere heres eius petet suam non defuncti inuestituram. Ex hoc patet qd non bene dicitur in quodam consilio qd allegatur pro regni constitutione qd incipit prouisum est ⁊c. ꝙ vasal. succedens ante inuestituram ⁊ anteꝗ sibi iurarent homines feudi non habet dominium vel quasi dominium q2 quomodo haberet successorem si mortuus est non habito dominio vel quasi in quo succederet cum est feu. hereditarium quia in feudis successor dicitur etiã agnatus vel frater fratri. s. de feu. mar. §. j. tamen etiam quando perderet feu. succederet agnatus de quo dictum est. s. de succes. feu. c. j. ⁊. j. que sit causa pri. benefi. amit. in. §. fi. Si ergo perdidisset quia non petijt. j. tẽpus in feu. nouo. vel verius filius excludetur q2 qd obstat defuncto ⁊ heredi. ff. de reg. iur. qd ipsis. ⁊ si non est exclusus quia. j. tẽpus mortuus filius in nouo feu. maxime ⁊ etiam veteri suã inuestiturã petet non defuncti: q2 ille non potest inuestiri qui veniũt sicut heredes quomodo haberent id qd defunctus non habuit nec in dominio nec quasi. Fundatur autem ille error q2 inuestitura est possessio. j. quid sit inue. in prin. si nõ fuit inuestitus nõ videtur q2 habuisse possessionem nec dominiũ: q2 traditionibus rerum ⁊c. C. de pac. traditionibus. ¶ Hoc vero irrationabiliter dicit q2 inuestitura in successione est cõfirmatio inuestiture veteris. j. per quos fiat inue. circa prin. in prin. vas. mortuus. j. annum possidebat quomodo dicetur qd non possidet q2 nõ fuit inuestitus non amittit quod alij scilicet domino non fuit quesitum quia non fuit lapsum tempus. ff. ex quibus causis maiores. nec vtilem. ¶ Item vasallus succedens sicut ⁊ heres habet dominium sine possessione. eo. titu. cum miles. de acquiren. possessio. cum heredes. ¶ Confirmatur sibi iusta causa possessionis quando iuratur eis per homines feudi. vnde in litera qua rex dat de iure possessori vasallus nil dicitur de inuestitura sed tantum quod assecuretur ab hominibus feudi quod iuste tenet et possidet hoc habetur pro inuestitura in regno Sicilie quando succedit vt dicetur. j. quid sit inuestitura. ⁊ quibus mo-
3 dis feu. consti. potest. c. j. ¶ †Duobus quidem mo. feu. acquiritur inuestitura ⁊ successione. j. de cognitione feud. sciendum. ⁊ dictum est plene quod tenens ⁊ possidens infra hoc tempus petat quia tenenti datur litera assecurationis iure illo aliud videtur. j. de cap. cor. in principio. vide que ibi dicta sunt quando per inuestituram de nouo acquiritur consilium istud bene diceret secundum hec iura. vt dicemus. d. c. quid sit inuestitura. sed nos loquimur in successore quando tempus esset lapsum perderet feu. ⁊ per sententiam priuaretur possessione feudi vt in fine huius titu. ⁊. j. eodem. c. iij. ergo possidebat qui pri-
b uabatur. ¶ Capitales inimicitie[b] que sint capitales dicitur. ff.
4 de arbitris. licet. in gloss. ¶ †Idem si aliquis minaretur offendere eum in persona istius metus esset nota. ff. quibus causis maiores. l. iij. ¶ Vel si minaretur quis auferre ei magnam molem substantie ⁊ damnum magnum ei in rebus inferre si ex insidijs hoc agere declaretur non sufficeret tunc tantum verbalis comminatio. in aut. de nup. §. mater. C. de reuocã. dona. l. finali in principio. et sumetur coniectura ex persona comminantis vtrum sit solitus hoc facere. argumen. ff. de negotijs gestis. si quis negotia. de pigno. actio. l. vniuersorum. de vsur. qui semisses. C. de transac. interpositas. quod metus causa. metum. alias

Additio.
a ¶ Vtrũ autẽ tũc redeat ad dñz vel ad agnatos. adde feudo an priuent agnati ex quo nõ petierũt iuestituram vide per do. philip. deciũ i cõsi. suo. xliiij. col. ij. itẽ an qs priuet feudo ipso iure p ista v̄ba cadat vide p eũdẽ in alio cõsi. cxxxviij. co. ij.

Additio.
b ¶ Capitales inimicitie. adde qs dicat inimic⁹ capitalis [illegible] imo. in cõs. cxxvij. i. iiij. vo. ⁊ an inimicitia testem repellãt p eundem alex. ꝙ sic qñ sunt capitales vide in cõsil. lxxviij. j. lib.

consueuerunt elusorie mine fieri.ff.si cui plusq̄ per.l.fal.hec autē
in prin.¶Et intelligendum est siue habeat inimicitias cū ipso
domino siue cum alio vt securus ire non possit.extra de offi.de
5 lega.cum.t.¶†Sed an tunc mittere tenetur procura.ad peten
dum inuesti.⁊ faciendum fidelitatem non videtur quia qui per
alium facit per seipsum facere videtur.ff.de admi.tut.ita autē.
§.gessisse.de here.tu.postulare.si per se ire non tenetur nec per
procu.ar.ff.de admi.re.ad ci.perti.l.j.§.j.⁊ patet in simili.ī.si de
feu.con.fue.si quis decesserit.innuit hic in glo.que dicit absentē
iusta de causa non debere mittere procu.econtra quod sic:quia
actor vel partem actoris gerit ⁊ debet petere infra tempus si ha
bet iustam excusationem tenetur mittere procura.secus si esset
reus.ff.de diuer.⁊ temp.prescri.l.j.si quis cau.l.ij.§.j.vsus enim
procu.⁊c.ff.de procu.l.j.§.vsus.quantumcunq̄ lex vel iudex pre
figat terminum petendi nihilominus actor est.ar.C.qui nō pos.
si ea.extra de proba.licet.in prin.¶Dic quod.c.hoc excusat eū
a pena vt nō perdat feu.hoc casu si non petunt inuestituram fi
delitatem pollicitando ⁊ sic non petijt per procu.nam si petijsset
per procura.quod exigitur vt perdatur feu.s.vt in mora nō petē
di infra tempus ⁊ contumax vt hic in glo.non esset contumax:
vt in.§.vsus.⁊ tunc si dominus voluisset sacramentum principa
lis non procu.quod bene exigeret dominus quia nedum procu.
⁊ defuncti imo etiam sacramentum heredis longe distat a sacra
mento principalis defuncti.C.de iureiurā.generaliter.pro quo
est.ff.de solu.inter artifices.cum si.dedisset dilationem donec tu
tus potuisset venire ad iurandum si modo petijt per se vel per
alium remanet nihilominus obligatus iurare post tempus.
¶Sed quomodo post tempus tenebitur an habebit tantun
dem temporis.s.alium annum ⁊ diem sicut appellator impedi
tus.C.de tēpo.ap.aut.ei qui.¶Et si infra tantūdem inimicitie
non sunt sopite eadem ratio remanet:tunc bene dicitur quod of
ferat per procura.hoc facere alias in perpetuum non tenebitur
si in perpetuum inimicitie non sopiuntur:sed si post annum nō
mittat procu.inimicitia durante vel non vadat personaliter ea
sopita an erit pena amissi feudi.¶Non videtur quia pene sunt
molliende vt.s.dicitur.⁊ quod not.in glo.s.qui.mo.feud.amit.
capitanei.intellexit lex si non iurat in primo anno.arg.ff.de ver
bo.signi.hoc sermone.§.j.de condi.⁊ demon.hec cōdictio.de ver
bo.obli.eum qui liber a quo primo excusatur per hoc.c.propter
inimicitias.vnde videtur teneri sicut in alijs faciendi obligatio
nibus ad interesse si non facit hoc dictis.ll.de re iudi.si quis ab
alio.in fi.cum simili.⁊ ex his que dicuntur.ī.in fin.istius.c.cum
hoc.c.excusauit eum propter inimicitias non dixit quod ea ces
sante sit pena amissi feudi si nō facit hoc.⁊ sic omisit cū posset di
cere.C.de cadu.tollē.§.penulti.quasi sufficiat qđ remaneat obli
gatus ea facere.¶Verius videtur quod cessante impedimen
to facere tenetur:⁊ sub eadem pena quia minor non tenetur iu
rare infra hoc tempus sed eo facto maiore.ī.si de feu.contro.fue
rit.si minori.ibi donec venerit in maiori etate.vnde eo facto ma
iore facere tenetur intelligendum est sub eadem pena:nam non
currit tempus hoc donec est minor vel durāt inimicitie vel alia
iusta causa vt hic not.in glo.cessante iusto impedimento incipit
currere hoc tempus:⁊ tunc primus annus ⁊ super subducūtur
tempora absentie iuste excusationis.C.de restitu.mi.ꝑ tēpore.
¶Infantia concor.ad hanc literam dictum.c.si minori.⁊ in cō
sti.imperialis.§.preterea.¶Alias infamia: ⁊ tunc non intelli
gas de infamia vas.quia delictum suum non tribueret priuile
gium vel immunitatem.ff.pro socio.verū.§.tempus.⁊ sol.ma.
si ab hostibus.de nego.gest.sine herede.de inter.⁊ rel.relegato
rum.§.vlti.si intelligitur de infamia domini puta quia erat ex
communicatus:⁊ sic non poterat aliquis ei participare cōuersa
ri vel loqui.xj.questione.iij.c.excommunicatos.⁊.c.sequen.imo
solutus esset interim vasal.ab eo.ī.hic finitur lex.c.domino guer
6 ram.†¶Vel infamia.i.non fama:quia nec constabat de morte
nec erat fama ꝙ mortuus esset qđ sufficit.vt no.C.so.mat.si qd.
Rogerius dicebat vere probare mortem pro quo est.C.de cap.
et post.re.nec nos preter.de repu.aut.hodie.⁊ vnde sumitur.s.
in aut.vt li.ma.a.§.qđ autē.hic dicit stari fame.al's qualiter pro
batur Jo.⁊ Bul.mortuum esse.vt.d.l.si quidē.in glo.¶Mo
derni distinguunt vt si locus distat vbi dicitur mortuus: puta
vltra mare.vt hic innuit gl.probet per famam ſm.h.si sit pro
pe per testes ſm Ro.pro hoc sunt argu.oēs leges faciunt diffe
rentiam de lōginquitate ⁊ proximitate.ff.de annu.le.meuia.in
fi.de procu.non solum.instit.de excu.tu.§.pe.vbi sit differentia
vtrū distat infra centesimū miliare.¶Quantum ad hunc ca
sum sufficeret fama:q2 probato contrario qđ nō pōt:q2 presum
ptio cedit ꝑbationi.ff.de his q sunt sui vel ali.iur.filiū.qđ me.
causa.l.fi.in prin.nō inuenitur hoc illegitime egisse scilicet iuras
se:sed vbi esset maius preiudiciū exigitur vera probatio si aga
a tur de morte mariti[a] quia vxor vult scđo nubere:tunc vera pro
batio esset necessaria.per aut.hodie.que de remotis locis vbi
militauerat maritus loquitur probato cōtrario inuenit vxor

cum alio concubuisse ⁊ redibit ad primum virū cognita per se
cundum ⁊ plerūq̄ cum filijs ex eo ⁊ adamata cū scđo vt nollet
ad primum redire.xxx.q.j.cum per bellicā.¶Posset ergo di
stingui sit graue preiudicium:⁊ tunc per testes aut non graue:
et tunc per famam vbi maius periculum cautius agendum est.
ff.de carbon.l.j.§.sed ⁊ si quis.de ap.reci.l.iij.lxj.distinc.mira
mur.lxij.distin.quiescamus.extra de despon.impu.cum inhibi
7 tio.¶†Jure lon.presumitur mortuus qui stat extra prouin
ciam suam per triennium in lon.de his qui extra pa.l.j.vel di
stinguas fuerit senex qui dicitur mortuus ⁊ stetur fame.aut iu
uenis:⁊ tunc per testes:q2 senex presumptione iuris presumitur
citius mori q̄ iuuenis.ff.de fideicō.liber.qui ex causa.ad.l.fal.
hereditatum.vel distinguendum sit recens mors:⁊ tunc per te
stes.aut antiqua:⁊ tunc per famā.⁊ sic videtur dicere Hug.qui
dixit dicta gloss.l.si quidem.alias quomodo probaret Bul.vel
Jo.mortuum esse.nam de eo qđ diu fuit difficile inuenitur pro
batio sicut qui vellet probare aliquos vltra.vij.gradū distare.
xxxv.q.v.ad sedem.ver.illa quoq̄.vt ⁊ dicit Hosti.in summa de
consan.⁊ affi.sub.§.qualiter computentur.versic.in ascendenti.
¶Verius videtur etiam in grauibus sicut quando nubit alij
vt stetur fame si omnes de ciuitate sic credant tunc mulier non
vana simplicitate decipitur.arg.ff.ad maced.l.iij.si non fuit su
pina crassa aut affectata ignorantia.ff.de iur.⁊ fac.igno.nec su
pina.de insti.sed ⁊ si.§.prescribere.extra de clan.despon.cū inhi
bitio.⁊ qui matri.accu.non po.cum in tua.totum est in sua con
scientia.xxxiij.q.j.§.qđ autē.ibi si post conscientiam ⁊c.c.si vir
go.⁊.c.sequentibus.⁊ per ea que not.extra de spon.in penitētia
de scđis nup.dominus totum ex illo fonte quia ignorans non
reliquit.ff.de ac.⁊ ob.ex malefi.in princi.loca.si ignorans iure ci
uili deberet stare longo tempore.ff.de adul.si miles.§.vlti.de re
pud.vxores.¶Debet tamē redire ad primum.alias impie sunt
habende.vt in.c.cum per bellicam.in fi.quia veritas vincit pre
sumptionem vt dictum est.imo si incipiunt dubitare post con
tractum matrimonium cum scđo debent abstinere.d.c.presen
8 tia.⁊.c.dominus.¶†Quid ergo si fama existente qđ dominus
erat mortuus:⁊ omnes sic tenebant vas.non iuit infra annum
⁊ diem contumaciter quod exigitur vt perdat feu.vt hic in gl.
⁊ heres domini abstulit propterea ei feu.an si dominus postea
reuertatur teneat̄ ei feu.restituere.¶Dic quod si vas.credebat
dominum mortuum sicut ⁊ alij de terra sua ⁊ contēnendo spre
uit contumaciter infra tempus hoc petere nō restituetur ei qđ
semel perdidit:quia ob suum delictum ⁊ suum contumacē con
temptum amisit ex quo credebat eum mortuum cū inde fama
esset vt dicit hoc.c.ſm hanc literam tenebatur ire scilicet si est
cōtumax punietur de contumacia quāuis apparet non esse de
bitor.debuit enim parere vocationi hominis vel istius legis.nā
⁊ calumniator agit contra eum qui exemit vt non staret iuri.ff.
ne quis eum qui in ius vo.est vi exi.l.fi.§.j.ex quo contumaciter
non iuit amisit contumacia punitur damno litis.ff.de reg.iur.
cōtumacia.⁊ nimia cōtumacia.ex qui.cau.in pos.ea.l.fulcinius.
§.fi.inspici debet qđ principale fuit scilicet cōtemnere heredem:
licet non vere fuerit materia contēnendi.arg.ff.de iniur.eū qui
nocentem.§.si iniuriā.⁊ qui citatur de eo qđ actor dicit licet nō
verum sit etiam si dubium forte de citantis persona esset cōpe
tens necne.ff.de iudi.si quis ex aliena.¶Secus si ibi nō petijt:
q2 credebat dominum viuere:licet omnes crederent mortuum
non spreuit nec cōtempsit domino redeunte reducūtur omnia
in pristinum statum per totam predictam.xxxiij.q.j.⁊ argu.ff.
commo.in cōmodato.§.fi.¶Et q2 causa que videbatur declara
9 ta est nō iusta.arg.ff.de condi.sine causa.l.j.in fi.⁊.l.ij.¶†Quā
b do dies ponitur a lege [b]non debet transgredi quis primo post
nō purgaret.C.vt intra certum tempus.l.ij.qui accu.nō po.l.iij.
sic si a iudice.ff.de arbi.celsus.⁊.C.qui accu.nō pos.si ea.secus si
a parte ⁊ aduersario vt in cōtrario de ver.ob.si ita quis.§.seia.
quicquid dicat glo.in.l.celsus.ꝙ mitius agitur cum.l.imo cum
parte ⁊ aduersario.durius enim agitur cū fraudatore legis q̄
hoīs.ff.de iure pa.si libertus.¶Per alia iura probatur inter
dum in casibus mitius agi cum lege.⁊ extra de cle.excom.si cele
bret.de ele.ille.in gl.¶Item positus erat hic dies certus ⁊ ideo
non debebat heres domini repellere vasal.C.de consti.magnā.
10 ¶†Item quid si petijt infra tempus sed non est prosequutus:
puta denunciauit mortem patris regi infra annum sicut fit in
regno sicilie vbi rex inquirit primo si est filius si habet fratres si
viuit iure long.vt feudū diuidāt aut iure francorū si sit fidelis
necnon de valore terre propter releuium.⁊ de quibusdam capi
tulis habuit literam de inquisitione facienda ad instan.nō pro
sequitur an sit pena amissionis feudi nō videtur q2.ī.per quos
fiat inuesti.§.fi.in vltima gl.dicitur qđ sufficit petere.ī.annum.
¶Ecōtra videtur ꝙ perdat q2 nō sufficit petere nisi instet.arg.
ff.de libel.dimissis.l.j.eadem pena est nō ire ad iudicē ⁊ recede
re anteq̄ finiatur id ob qđ vocatur.C.de decur.si quis decurio.
xj.q.iij.cure.qđ dicet nō vadat vltra annum qđ inuestiturā non
petat

Additio.
a ¶Si agat̄ d' morte mariti.adde q̄
liter mors probet̄
an ex auditu vel
per famam vide
pulchrū c̄s.cxvij.
in.iiij.li.in.j.par
te cōsilij ⁊ in cōsi.
iiij.in.iij.co.in.ij.
vo.per eundem.
Itē p.d.philip.
decium in consi.
lxxxij.col.iiij.

Additio.
b ¶Dies ponit̄ a
l.adde an dies in
terpellet pro hoīe
est materia.l.ma
gnam.C.de cōtra
hen.emp.sed an
dies tacita ita in
terpellat ꝑ hoīe
sicut expressa gl.
est reputata sin
gularis i.l.si mo
ra.so.mat.vide p
d.ale.in cōsil.suo
lxxiiij.in.v.li.cōsi
liorū.Barth.ab
horra.

petat scȝ intelligendū est cū effectu vt impleat ex sua parte qḋ dȝ verba eñ cū effectu recipiēda sunt nō vbotenus. ff. qḋ quisq; iuris. l. j. §. hec vba. dȝ petere inuestiturā ⁊ polliceri fidelitatē. j. de capi. cor. in prin. ¶ Alij dñt sufficere qḋ petitur infra tps si cur. vel dñs vult certificare de aliquibus sollicitudo sit in eo non in aduersario. arg. de edē. l. j. ¶ Hec positio nimis est dura: nā incumbit ꝓbatio ei qui dicit se filiū vel vt ꝓbet se in possessiōe vel in quasi extitisse filiationis. C. qui accu. non pos. nō ignorat. nisi esset notoriū illū fuisse habitū filiū dum pater viueret sicut in filijs baronū qui suc. noti. argu. eorum que no. C. qui ⁊ aduersus quos in integ. resti. pos. l. j. ¶ Idē in omnibus vbi ꝓbatio incūbet fisco vel dño vt sufficiat vas. facere qḋ lex iubet scȝ fidelitatem polliceri ⁊ inuestiturā petere. vt. d. gloss. j. per quos fiat inuesti. §. fi. ¶ Ubi esset contractus mos seruabitur cōsuetudo iudicij. C. de iure. l. fi. ff. de testi. l. iij. in fi. mos aūt esset contra rationē vt qui petit ꝓbet illa que debet ꝓbare is a quo petit sicut ei qui dicit incūbet ꝓbatio vt filiationis. ff. de ꝓba. ei qui. ita illi qui incipit: qꝛ actor est in exceptione. ff. de excep. l. j. mos irrationabilis nō valet vt dictū est. s. in pambul. ¶ In aliquibus fisco cogitur quis ꝓbatiōes ꝯ se exhibere. C. de edē. ꝓcurator. ⁊. l. nō est nouū. ff. eo. ne quisq;. ¶ Item si vas. prosecutus est vt potuit nec remāsit per eū quin inquisitio fieret sed per iudicem nō obierit ei siue ipso iure siue per restitutionem. C. de iudi. ꝓperādum. §. cū aūt. in glo. de temp. ap. l. fi. §. pen. ¶ Ista absentia idem si quecunq; iusta causa impedimenti. §. de ꝓhi. al. per loth. c. qm̄. puta causa reipu. ⁊ tūc etiā ꝓcu. nō tenet mittere. secus ex necessaria tunc ꝑ procur. ff. de mune. papinian⁹ exuli. ⁊ sic intellige glo. hic cessante causa absentie currere incipiet tempus hoc. ⁊ sic erit pena. vt s. diximus: nam hoc tēpus est vtile vt curret demū a tpe scientie nec corrigitur imo cōfirmatur ꝑ cōsti. imperial. vt ⁊ ibi in gloss. ¶ Dānet nō ergo ipso iure est ꝑditū feu. qꝛ ꝑ sniam cōdēnari dȝ sed ꝯtra. j. de cap. cor. vbi dr perdat feu. ⁊ in ꝯsti. imperial. §. pterea. vbi dicit amittat. ¶ Sed intellige per sniam sic. C. vnde vi. si quis in tātā. ⁊ alibi dr cadat. s. ipo iure dicit gl. C. de iur. emphy. l. fi. j. que sit pria causa bene. amit. §. itē q dño. ¶ Siue aūt dicat iure ipso siue nō semꝑ est necessaria snia ⁊ ꝯdēnatio ꝓpter possessionē aduocandā in feudatario qui ꝑdidit possidente. ff. pro socio. cū duobus. §. idē rñdit. diximus. s. ti. j. l. j. ⁊ dicet. j. eo. tit. l. iij. dñs vero non priuat ꝓprietate ipso iure qñ cōmisit in vas. vt vt diximus. j. qualr dñs feu. ꝓprie. pri. c. j. ¶ Hec cōtemptio fiet dicit glo. si fuit contumax qꝛ potuit ire ⁊ nō fecit sic in eo qui potest seruire ⁊ nō seruit. alias non perdit. j. que sit prima causa benefi. amit. §. sed nec iustior. ⁊ ibi plene dicetur de hoc ꝓ quo est s. l. proxi. in fi. ibi si potuerit. ⁊ ibi etiam dictum est. ¶ Attēdendum etiā qḋ si dñs nō fecit inuestiturā petitā sed differt ꝑ annū priuatur ꝓprietate feudi. dic in gl. j. per quos fiat inuesti. in. §. j. ¶ Itē an emptor donatarius debeat infra hoc tps petere inuestiturā dic. d. c. §. j. diximus. ¶ Itē notandū id qḋ dicit hic glos. ⁊ in prin. c. in glo. sic ergo videt in fi. glo. ⁊ in fi. c. j. in vlti. glo. qḋ si vas. non petiit infra tps ⁊ sic ꝑdiderat vt ipso iure redierit ad dñm vt dicit. j. §. preterea. ⁊ diximus. s. titu. j. l. j. tamē erit damnandus ⁊ conuincendus de culpa ꝓpter possessionē vt dictū est hoc est dicere eo conuicto ⁊ ꝓbata culpa deberet ipso iure amisisse a tpe mulpe cōmisse per declarationē ꝓbationis culpe vt dicetur. j. l. iij. si dñs recipit seruitiū a vas. videt sibi remittere culpam. arg. ff. de leg. cōmis. post diē. C. de pac. inter emp. commissorie. de iure do. impe. l. ij. ff. de eo qḋ cer. loss. l. vlti. deposi. hominem. circa fi. cū cōcor.

11 ¶ † Faciunt hec ad qōnē modernorū iurauit titius vxorē suam secū tenere in domo nec eijcere eam: deinde cum alia de facto ꝯxit an sit piurus: qꝛ licet nō eijcit eam directe ⁊ expressim tñ eijcit indirecte negādo eam vxorem cum alia contrahendo de facto. arg. extra qui filij sint le. per tuas. circa fi. sicut hic nō expresse remisit culpā sed tacite seruitiū recipiendo: ⁊ tantūdē est fieri facto quam verbo. ff. de edil. edic. si tamen. §. j. de leg. de quibus. in fi. facto renunciatur societati. ff. pro socio. itaq; sicut concedendo vsum toge remittit ius obsidatus. ff. de iure fi. sed si accepto. ⁊ ducendo vxorem illam quam redemit ab hostibus ipso facto remittit ius pignoris. C. de cap. l. secunda. Item ⁊ ducendo libertam vel concupiscentiam eam habēdo remittit ius operarū. C. de oper. lib. l. liberte. ⁊ qui ꝯsentit nuptijs liberte sue remittit opas. eo. ti. l. pe. sic mēdaciū conuincitur per euidentiā contrarij operis. extra de fri. ⁊ malefi. c. j. C. de adul. si qui adulterij. ¶ Cōtrariū tñ verū est vt nō sit piurus sacramētū est personale ⁊ non extenditur nisi ad expressa ⁊ cogitata extra de iureiur. clericus. sicut nec transactio. ff. de transa. qui cū tutoribus iurauit non eijcere non eiecit non iurauit non cōtrahere de facto. ⁊ ideo ad hoc nō extenditur iuramentū potuit esse vnū sine alio scȝ tenere in domo vxorē veram sicut ꝓmisit ⁊ iurauit ⁊ de facto ꝯhere cū alia nō iurauit non facere ⁊ sic diuersi actus sunt sicut qui iurauit renunciare non iurauit nō recipere. extra de renuncia. cum inter. qḋ met. causa. ad audientiā. hȝ iuramentū suū effectū in eo qḋ fuit expressum: ⁊ sic ptȝ rñsio ad cōtraria.

12 ¶ † Sed an hoc tempus minuet dñs vt nocet vas. ad prestandū iuramentū ante. dic qḋ nō nam tpa statuta a lege nō minuuntur ⁊ si minus datur a iudice suppletur a lege. ff. de re iudi. l. iiij. §. si quis. sicut est tempus appellationis de ap. C. aut. hodie. ⁊ de tempo. in inte. rest. superuacuā. nisi quando expressim cauetur a iure ꝙ iudex minueret vt est exemplum. ff. de re iud. l. ij. ⁊ extra de ap. oblate. ⁊ per ea que dicunt moderni li. vj. de ele. cupiētes. in pri. ¶ Consentire posset vas. in minori tempore qꝛ quilibet potest renunciare ⁊ est. ff. de mino. l. si iudex. C. de pac. si quis in conscrib. ¶ Quid ergo tūc si nō veniat qñ in minus consensit an sit pena amis. feudi videtur ꝙ sic quasi intelligat in promittēdo venire id qḋ intelligit lex scripta arg. ff. de serui. si cui. qḋ verū est quando promittit venire in tpe ꝙ lex statuit. tūc. l. intelligit perdere feu. nō intelligit perdi feu. qñ ad diem conuētū nō venit qꝛ principalis cā nunq̄ perditur ob contumaciā non veniēdi. ff. de re indi. cōtumacia. ¶ Posset dici ꝙ tunc damnetur ad estimationē facti ꝙ debuit prestare ⁊ tanti propter ꝯtumaciā ponat in possessione dominus. ff. de cōdi. inde. si nō ser. §. libertus. sic enim fit in faciendi obligationibus vbi venit interesse. ff. de re iudi. si quis ab alio. in fi. Nisi ad hoc se obligaret promittēs expressim perdere feu. tunc tenebitur ad qḋ promisit. ar. ff. qui satis. cog. l. ij. in fi. Et si hec obligatio fieret apud acta iudicis competentis absq; conuentione aliqua dānaret qꝛ nō fieret nisi executio obligationis ar. eorū que no. ij. q. j. §. qñ. in glo. ¶ Si vero extra iudicium iure ordinario ageretur. C. de pac. si pac. quo penam. in fi. nisi dedisset materiam ꝙ caperet feu. tunc autoritate sua. C. de pi. l. iij. ¶ Item intellige ꝙ hic se obligauit in minori tempore cum consensu principalis domini principis vel regis cū cuius consensu deberet alienare. nam dominus mediatus deberet ꝯsentire vt dicetur in cōsti. imperial. circa prin. ¶ Sed nōne pōt refutare feu. j. de vas. qui contra cōsti. Loth. c. j. in fi. vr ꝙ debeat valere eo iure quo melius potest. ff. de transac. ⁊ post rem. §. fin. Dic qḋ sicut quaternatū non refutabit sine ꝯsensu regis ad quem spectat collatio q̄tumcunq; a barone teneat si sit feudum planum vel de tabula sic. vt dicta consti. imperialem. diximus ⁊ hoc refutaret vt si diceret veniam ad pollicen. fidelitatem ⁊ ad accipiendam inuestituram ad talem diem si non veniam refuto ex tunc feu. alias incideret in reg. quod voluit non potuit qḋ potuit noluit. ff. de reb. dub. in ambiguo. C. si quis alteri vel sibi. multum interest. ¶ Quando pars obligat se ad aliquid valet sicut cōuentio per ea que dicuntur. C. de trās. si de possessione. in gl. noua. ff. de pact.

13 tale pactum. §. j. ¶ † Hoc iudex non posset qui debet esse contentus penis legibus comprehensis. ff. de ver. oblig. stipulatio. nisi mandatum iudi. concurrat cum. l. scripta. vt mandat qḋ faciat seruitium debitum sub pena ami. feudi. hoc valet sine mandato iudicis. j. que sit pri. causa. §. sed nec iustior. pro quo est. ff. de adminis. tuto. tutor qui reper. §. si deponitur. ea que intelliguntur etiam si non exprimantur non mutant conditionem iur. constitutionis. C. de fideicom. l. iij. in fi. de condi. ⁊ demō. conditiones que extrinsecus. ¶ Et hoc quando preceptum iudicis nō stetit in finibus comminationis: sed dixit si non venias ex tunc sis priuatus feudo. sicut cum mandatur sub pena excommunicatiōis non pro tanto est excommunicatus si mandatum non implet. extra de iure patro. relatum. C. comminationes vel epistolas. in rubro ⁊ nigro. nec enim qui exhortatur fungitur opera mandatoris. ff. de his qui not. infa. ob hec verba. secus si dicat si non imples ex tunc te excommmunico. extra de simo. c. sicut vbi ergo rex diceret venias ad prestandum seruitium tali die alioquin ex tunc sis priuatus feu. vel ad prestandum fidelitatē in minori tempore q̄ sic hoc abbreuiando ex certa scientia. ⁊. l. istam positiuā tollendo si non fiat ex tunc priuatus videtur sententiatus seu condemnatus. nam sententia licet non dicatur sub conditione: lata vero tenet. ff. quando ap. sit. l. j. §. biduum. imo dicit Ioan. quod sententia non fertur sub condi. extranea vt condemno te si nauis ex asia venerit. secus si sub tali ꝯditione que penderet ex his que in iudicio fiunt vt si dicat defero tibi iusiurandum: ⁊ si iuraueris illum tibi debere condemno eum ex nunc. C. de sen. cum iudex. hic in quolibet iudice multomagis in principe qꝛ qḋ princeps decreuit vel de plano interloquutus est legem esse constat. ff. de consti. princ. l. j. ¶ Nec obstaret si non est presens is contra quem edictum proponitur per qḋ non videtur valere sentētia. ff. de re iudi. de vnoquoq;. qꝛ videtur sufficere ꝙ hoc edictū seu sententia commonitoria peruenit vel debuit peruenire in notitiam vbi cum solennitate debita legitime sit edictum. ff. que snie sine ap. rescin. l. j. §. item cum ex edicto.

1 ☞ Dominus non potest feudum alienare sine cōsensu vasalli.
2 Dominus an possit vendere dominium feudi de quo vasallum inuestiuit.

SI quis fecerit inuestituram. † Dominus a quo tenetur feu. si de eodem feud. velit concessionem alij facere inuestiendo nō potest si
1 Andreas de Iser. super Feu.

non consentiat vas. qui tenet ꝛ si fiat habetur pro non facta: hoc est superfluo dictum quia non valeret etiam si non diceretur: sufficit enim legislatori ꝛc. C. de legi. non dubiū. ¶ Et intellige qḋ inuestierit pure aliū. secus si in diem vel conditionē quando moritur vas. sine legitimo: tunc mortuo isto vas. tenetur dn̄s. s̄. qui suc. te. nisi sit prelatus ꝛ persona ecclesiastica. ¶ Item est verum si hic vas. tenens nō habeat legitimū successorem vt ibi dicitur. ꝛ hec sunt spālia in feu. j̄. si de feu. ꝯtro. fue. morib⁹. alias q vēdit rem alienam eo effecto domino cōfirmat venditio. ff. de vsu. cuʒ iur. de ac. emp. si per alienam. ¶ Et intelligit hoc. c. qn̄ dn̄s concedebat in feu. id qḋ alius suus vas. tenebat. hic nec cambire pōt
2 sine vas. consensu. ¶ †Sed si vellet alienare feud. qḋ alius ab eo tenet ꝛ ius scʒ directū dn̄iū qḋ hʒ in eo: ꝛ vt vas. sit vas. emptoris sicut dn̄i qui vēdit tūc distinguitur aut cū cura totum vēdit aut sine cura. si cū cura nihil sibi retinēdo potest cuicunqʒ etiā rustico: ꝛ tunc vas. erit vas. minoris si sine cura vel retinendo sibi aliquid non pōt rustico vel inferiori lʒ maiori vel equali sic totum beneficium sine cura partem non. j̄. de lege cor. §. ex ea lege. ꝛ hoc Mediolani alibi seruatur equalitas: vt in prin. §. dicit qḋ sicut vas. non pōt alienare sine consensu dn̄i: sic nec dn̄s sine consensu vas. ꝛ hoc modo posset etiā hoc. c. intelligi ꝛ qn̄ totū vēdit trāsit per vniuersitatē qḋ alias p se nō posset. ff. de fun. do. l. j. ꝛ ad hoc illa. l. hic allegat in glo. ff. de acq. re. do. quedam. de hoc. d. §. ea. l. ple. ¶ s dicetur. ꝛ in consti. imperiat. §. preterea ducatus. in fi. ¶ Circa consensum de quo hic dicit repete que dicta sunt. d. c. q suc. te. ꝛ qui. mo. feu. amit. §. preterea. ¶ Cambium id est pmutationē. sic. s̄. de cōsti. inue. §. cū aūt. ¶ Sumpta est hec. l. ex lon. de benefi. ꝛ terris tributariis in nomine. circa fi.

1 ¶ Miles feudatarius non debet feudo priuari nisi culpa probata et per sententiam et laudum parium promulgata. et numero. 2.
3 Sententia an sit in notoriis necessaria.
4 Miles feudatarius per sententiam seu laudum parium grauatus ad principem infra sex menses recurrere potest.
5 Appellatio quid sit et qualiter formari debeat.
6 Jus commune petendum est in his que expresse non corrigunt.
7 Tempora appellationum que sint et an possit appellari infra minus tempus q̄ statutum sit.
8 Judex appellationis iudicabit appellationem admittendam vel repellendā esse.
9 Sententia requiritur quando dominium ipso iure perditur.
10 Dominium ob que crimina pdatur ipso iure ꝛ an sententia requiratur.
11 Feudum aperiri quid sit.
12 Uasallus contumax expectatur per annū anteq̄ feudo priuet.

1 **Sancimus.** †Quo dicit primo qḋ miles. i. feudatarius vt diximus. s̄. tit. iii. c. si qs miles. nō dʒ pdere nec ab eo tolli seu adimi possessio beneficii. i. feudi. sic. s̄. ti. j. c. j. ꝛ d feu. mar. §. fina. vbi per culpā militis ꝛ feudatarii nisi hec culpa sit pbata et laudata pmulgata per sn̄iam ꝛ laudamentū pariū sic. s. dixim⁹ scʒ ti. j. l. j. vel alterius iudicis cōpetentis ꝛ hoc vocatur erguard.
2 vt ibi dictū est. ¶ †Quid si esset notoriū vas. commisisse culpam per quam perditur feud. an si non sit laudata per sn̄iam possit dominus feu. capere sicut si sententiatū esset maxime princeps ꝛ fiscus regius qui bona perditorum dicunt inuadere. C. de pe. bo. subla. l. j. ꝛ iure suo auferre. ff. de iure fi. l. titius. ꝛ iure extraordinario. C. de priui. fi. pecuniaʒ. ꝛ qḋ dicit. d. l. j. de peti. bo. sub. deprehensus fuit ꝛ punitus non videtur qḋ per sententiam punitus fuerit sed qꝛ de pena sua certus esse poterat per deprehensionē ex tempore cogitationis talis criminis. ff. qui ꝛ a quibus. l. quesitum. inde dicit quodāmodo sua mente puniri. C. ad. l. iu. ma. l. fi. pone vasallū in conspectu populi atroces iniurias dn̄o intulisse vel in conspectu populi dn̄o iuste pugnante cum inimico suo ꝛ vas. dimisisse dn̄m ꝛ de prelio recessisse. nam si vasal. negaret notorium oporteret pbari notorium saltim per duos te-
3 stes. ii. q. j. §. quando. in glo. † Item pone baronem rebellasse regi ꝛ tenere castrum publice contra regem vel pone subditum regium iuisse ad hostes ꝛ publice morari cum hostibus contra regem suum erunt ne isti vocandi ꝛ per sententiam condemnandi. dic q̄ multa sunt notoria de quibus dic in glo. ii. q. j. manifesta. ꝛ in duobus generibus notoriorum seu in duobus notoriis non est necessaria sn̄ia in notorio qḋ committitur iudice sedente pro tribunali ꝛ in notorio quod cōmittitur actu permanēti sicut erat ille qui publice tenebat nouercam suam quā sine examinatiōe apostolus excōmunicauit vt dr̄. d. c. §. qm̄. ꝛ in superioribus a. c. manifesta ꝛc. pro eo est. C. de te. l. nulli. ille ergo qui publice moratur cum hostibus contra dn̄m suum vel castrū tenet rebellatū est in crimine notorio actu permanēti ꝯtra tales nō seruatur iuris ordo dn̄t dicta iura: si qs enim diceret dn̄m Clemētem esse papam romanum vel dn̄m Philippum esse regem frācorum quia actu permanet in papatu ꝛ in regni solio non esset necessarium probari sic intelligūt Moder. C. qui ꝛ aduer. quos l. j. sed si crimen cōmissum actu transiit vt sine sn̄ia puniat oportet qḋ sit commissum iudice sedente pro tribunali qꝛ nō sufficit multos videre crimen nisi sit notum iudici ꝛ aliis videntibus videtur qḋ satis peccat in cōspectu iudicis ꝛ multoꝝ qui in conspectu regis sui ꝛ alioꝝ deliquit. nā vbi est princeps est totū ius seu totū ius testificat. C. de testa. l. omnium. Itē cum feudi sit iudex ordinarius vasallorū. j̄. auf. de qḋ. §. j. ꝛ. j̄. plenius dicit qui dn̄m offendit in conspectu multorum satis videt coram iudice deliquisse qꝛ notoriū facti est. qḋ exhibet ꝛ offert se oculis oīm et qḋ ita habet facti euidentiā non pōt negari probabiliter. vt in gl. c. manifesta. ꝛ arg. C. de pac. qui sn̄iam. in manifestis aliō statuitur. arg. ff. de act. emp. emptorē. in prin. in hoc erit tutus possessor ad quē peruenit tale feu. donec viuant illi per quos poterunt premissa pbari ideo curent habere legitima documenta p que omni tpe ꝯstet de delicto iam dicto. nā ipsi dn̄o etiā regi vel principi non crederet se testificaretur per literas vl' priuilegium suum quia talis fuit proditor suus ꝛ pptere a feu. rediisse ꝛ alii concessisse: nam teneretur de euictione qꝛ in causa ppria nullus fert testimonium de quo diximus plene. j̄. de capi. qui cur. ven. in fi. si vero nō ageret de cōmodo regis vel prin. plus valet testimonium vnius regis q̄ vnius notarii. arg. C. qn̄ dec. opus non est. l. ii. gesta ergo in publica monumenta redacta perpetua habent firmitatem. C. de reg. iur. l. fi.

4 **Si autem dixerit.** †Secūdum dictum. pares vel iudex competens laudauerunt ꝛ sententiauerunt de culpa: de quo laudamento sentit se grauatum miles ꝛ feudatarius forte dixerunt eum in culpa et feu. perdidisse propterea ipse dicit eos inique ꝛ male pronūciasse ꝛ iudicasse dicitur quod miles seu feudatarius damnatus nō debet priuari possessione feudi quasi per hec dicta appellare videatur. ꝛ ideo datur ei spacium sex ebdomadarum infra quas adeat principem ꝛ septimane seu ebdomade iste computabuntur cū. i. postq̄ illi pares ꝛ iudices laudauerunt ꝛ iudicauerūt ꝛ curren ti a tempore scientie. alias est litera cum talis: ꝛ est verior quia sic est in lon. vnde hoc sumitur. ꝛ est etiam plana: qꝛ iudices ꝛ grauatus veniēt ad presentiam imperatoris ꝛ impator anteq̄ adimatur possessio feudatario grauato vt conqueritur diffiniet causam vtrum bene vel perperam iudicatum si non est abrogatū ius cōmune pptere a vt nō habeat annū ꝛ ex causa biennū ad psequendū appellationem: sed sex septimanis possidebit in pace facta querela qḋ inique sit iudicatum: deinde iter arripient ad veniendum ad imperatorem pro prosecutione appellationis. ¶ Hoc ergo speciale est in hoc iudicio vt pro parādo se ad veniendum ad imperatorem habeat sex ebdomadas quasi pro compendiosis sarcinulis. ff. ex quibus cau. ma. ab hostibus. §. sed qḋ simpliciter. ¶ In criminalibus dicitur mestos penates. C. de exhi. re. l. ii. ꝛ sumitur hec lex sicut superior ex lon. de benefi. ꝛ terris tributar. in nomie domini. Et corriget quod dicitur de anno. j̄. ti. iii. si autem vel ille annus est ad prosequendum ap. qui conceditur per glo. hic ꝛ habet locum in maiorib⁹ valuasoribus alii non coguntur venire ad presentiam imperatoris: sʒ coram delegato ꝛ missis ab eo in regno suo finietur hec causa. non enim propter modicam litem debet ad tam longum tribunal cogi venire: ꝛ tunc etiam habebunt minores sicut maiores spaciū sex ebdomadaꝝ: qꝛ in eis nō dr̄ lex illa non dari hoc spaciū videtur repetitum in eis qḋ dr̄ in pri. legis. ar. ff. de iur. ꝛ fac. igno. regula. circa fi. qꝛ ad pmordiū ꝛc. lib. x. C. de impo. luc. descrip. l. j. in fi. ¶ In posses. imitat dicit glo. nisi psona sit suspecta ꝛ res sit mobilis per iura que inducit. Forte intellexit gl. de fructibus feudi qui sunt res mobiles postq̄ sunt separati ante sunt partes fundi. ff. de rei vendi. l. fructus. in talibus loquitur l. imperatores. ff. de app. que inducuntur hic per gloss. alias feu. debet esse in rebus soli non in mobilibus. j̄. de feu. cog. c. fi. imo ꝛ immobilibus vt cū de cānena vt ibi dicitur dederat in camera de cānena. xx. vn. annuas in feu. dictum erat per pares ꝛ iudices istum culpasse: ꝛ sic illa pecunia in qua feu. erat in psona sit suspecta sequestrabitur. ¶ Quomodo in re mobili cōsistat feu. dicetur. d. c. fi. de feu. cog. ꝛ quis dicatur dux co. ꝛ mar. c. primo.
5 ¶ †Sed quid dicit glo. qḋ appellatione pen. non debet aliquid innouari cū litera ꝛ tex. nihil dicant de appellatiōe qḋ fuerit interposita: que qn̄ interponit dʒ dicere dicto. l'. libellus appellatorius in scrip. qs appellat aduersus queʒ ꝛ a qua sententia vel si apud acta debet dicere ꝛ satis est si dicat appello. ff. de appel. l. j. in fi. ꝛ. l. scʒ. ꝛ patet ex forma appellatiōis ꝛ ex diffinitione ei⁹ que ponit Azo in summa de ap. in prin. ¶ Dic q̄ eoipso qḋ dicit damnat vel grauatus iniuste vel inique iudicatū est videtur
a appellare qꝛ appellatio est querela iniquitatis[a] sentētie. ff. de mino. perfecti. extra de ap. c. interpositas. in fi. ꝗquerēdo appellare videt qꝛ ipso facto appellat ꝛ tunc plus est q̄ dicere appello. extra de ap. dilecti filii. §. ꝛ licet. de offi. deleg. cum super. in glo. facto renunciatur. vt in glossa. d. c. dilecti. multa de his inuenies formule

Additio.
a ¶ Appellatio est querela iniquitatis. Adde qḋ continere debeat i se libell⁹ appellationis: vide p practicum papien. i forma appellatiōis a sn̄ia diffinitiua in. j. gl. i prin. quā autē ratione fuerit reperta appellatio p eundē vbi s. in. d. glo. vt defectus probationis in principali lite possit suppleri. secundo ne iudicātis iniqtas vel imperitia remaneat.

formule sublate sunt verborum.C.de formul.l.j. et qui admitti ad bo.pos.l.fi.non refert digito demonstrari vel de ea significatione que tantundem portat.ff.de re.cre.certum.cum simi.quia et verbis de facto declaratur voluntas.ff.de leg. de quibus.in fi. sufficit effectus qui plus inspicitur quam verba.C.de libe.prete ri.l.iij.ff.de adim.le.l.iij.§.conditio.factum differentie vnde resultat efficacia debet attédi.hoc est in potestate dicétis ius inde resultans legis potestati et autori reseruatur.ff.ad muni.cum ordine.et ad turpil.l.j.§.j.videtur ergo per hec appellare ipso facto et in hac causa hoc speciale vt habeat pro parando se ad iter sex ebdomadas ad veniédum ad imperatorem: vt dicitur in.d. l.in nomine domini.in lon.deinde computabūtur diete legales vt ad imperatoré veniat.xx.miliaria per diem.ff. de ver.sig.l.iij. si quis cau.l.j.¶Non potest dici quod iudex a quo appellatur statuat ei tempus infra quod se presentet principi sicut est in appellationibus aliarum causarum.vt no.C.de ap.preses prouincie.quia iudices etiam debent ire ad presentiam imperatoris secundum literam cum illis vel secūdū literam cum illi si partes vel iudices statuant tempus hec statuent secundum predictam

6 dinumerationem.¶†Sed an in aliis remaneat ius cōmune videlicet vt debeat petere apostolos et lras dimissorias infra.xxx. dies.C.eo.iudicibus.et qd petat sepius cum instātia.ff. de libel. d.l.j.alioquin videatur ex parte sua deserta appellatio.C.e.qm nonnulli.videtur quod remaneat ius commune in premis. que non corriguntur expresse in hac.l.quia quod non mutatur quare stare prohibetur.C.de testa.sancimus.de app. precipimus.in fi.et in simili redditur hec ratio.s.de succes.feu.in magna glo.leges non corriguntur nisi expressim dicatur quod corrigantur. in aut.quib.mo.na.effi.sui.§.tribus.¶Argu.contra quia hec lex hoc nō dicit et maxime scdm literam cū illis qui et c. debet ire ad presentiā imperatoris tam grauat⁹ q̄ iudices.et sic ipsi deferret et defendet pcessum eorū corā Imperatore.et hec est verior litera:vt in lon.vnde hoc sumitur dr et ptz.j.c.iij. versi. his enim. ibi cum ipso dño vel cōmisso dñi:et ibi etiā diximus.et.j.de phi. al.per Loth.l.fi.quā nō habent omnes libri.¶Huiusmodi cause habent alium ordiné q̄ dicat̄ iure ciuili pter pares qui sunt iudices tamen recusant̄ et appellat̄ ab eis vt de hoc dr in prima sum.ti.de cog.feu.et apud quos debet de cōtētione cognosci. circa prin.et est de militibus vt feudatariis quibus dantur feuda vt defendant dominū sicut pluries in superioribus dictum est: et patet in omnibus istis legibus que sunt Loth.quibus dicitur si quis miles et c.ex quo non videtur imperator velle arctare milites vt si non petant apostolos vel similia faciant cadant a causa vt videantur deserere appellationé.ar.C.de iur.et fac.igno.l.j. ¶Similis questio fit in consti. regni Sicilie appellationū tempora que prefigit quinquaginta dies ad presentandum pcessuz qn ad principé seu magnā curiā sis appellat̄ an infra.xxx. dies debeat petere pcessuz et apostolos a iudice a quo appellat̄ vt nō videatur ab ipso deserta appellatio de quo ponuntur opiniones p illū qui glossauit cōstitutiōes regni.videt̄ eñ qd illa iura C.de app.iudicibus.et.l.qm.non sunt correcta qz expressim non est dictū vt.s.proxi.allegatum est non videtur dicendū tolli oia dicta iura.C.de inoffi.test.si qn.et tunc exponit̄ pcessum iudicij scz petitum infra.xxx.dies et cum instātia et sepius.ff.de libel.di. l.j.vt sit binus actus in hoc.C.de epi.audi.l.iij.¶Secus si simpliciter diceret petat non addito sepius tunc de primo actu petendi.ff.de verbo.signi.bone.§.hoc sermone.plus dicunt isti qd non sufficeret si in eodem instanti diceret peto et iterū peto quia plura eodem impetu facta pro vno reputantur.ff.ad.l.aquil.illud.§.fi.in fi.multū sunt rigidi dicentes hoc etiam si esset veruz dictum eorum predictum quia pene sunt demoliende.ff. de pe. interpretatione.et sufficit satisfacere verbis legis quando de pena agitur per ea que dicuntur in glo.scz qui.mo.feu.amit.si capitanei.Alia positio est in dicta consti. verior que seruabatur p antiquos qui interfuerunt cōpositioni constitutionū quod tempus.xxv.dierum includatur in.l.dierum termino.vt infra quinquaginta dies quandocunqz possit petere et presentare.et est pro hoc ratio manifesta quia si post.xxx.dies petere non posset quo modo pcessum nō petitum infra.xxx.presentaret infra quinquaginta dies cum litera dicat pcessuz sufficit presentare infra dies quinquaginta superior pars numerus haberi non pōt nisi inferior iure habeat̄.ff.de excep.rei iu.l.enim.sed infra.xxx.dies deberet petere ad quid presentaret non petitum post.xxx. perempto quidem principio non quere de re.in aut.de non alie.§. sed neqz.pro quo est.ff.qd vi aut clam.nam origo.qz ergo voluit infra dies quinquaginta pſentari pcessum tps antecedés scz.xxx. dierū tollitur.ar.ff.de aqua plu.ar.sz interdū.¶Cōstitutio illa noua et posterior dixit simpliciter qd infra quinquaginta dies presentet pcessum non dixit si petat infra triginta dies simpliciter intelligit̄.ff.de publiciana.de precio.nam si voluisset expressisset.C.de cadu.tol.l.pe.

7 ¶†Tépora appellationū sunt illa de petēdo sicut hic de presentādo si statuit ad pſentādum lōgius tps q̄ sit ad petédū vr̄ tacite dicere q̄ nō obsit si nō petat ifra min⁹ cū dicat sufficere si presentet infra maius.s.quinquaginta dies.ar. ff.de pact.qui in futurum.et.l.item quia grauauit constitutio in vno.s.quod infra.l.dies represéntet cum haberet sex menses vel ad arbitrium iudicis quod longius poterat esse no.C.de ap.preses prouinc.et.l.si quis appe.Item quando ad minores iudices appellatur quando prefigit diem ad presentandum is a quo appellatur vt dicta constitutione et prefigit non suo arbitrio sed p locorum distantia construe:dicitur quod petat quandocūqz potest presentare vt in hoc releuauerit eum arg.ff.de iureiu.eū qui abbreuiatio temporis ad presentandum quidem non erat iure ro.non facit curare de petitione apostolorum cum limitatum sit a lege vtrūqz vt ex quo presentare tenetur infra certum tempus infra ipsum petat.¶Quid ergo si erit causa minoris appellantis et non presentauit processum in quinquaginta dies vel secundū alios petit infra.xxx.vel de iure ro.infra tempus a iudice statutum certum est quod petet se restitui quia vbicunqz lesus est restituitur minor.ff.de mi.ait pretor.in princ.C.de in integ.resti. l.j.et per totum.sed coram quo petat coram iudice appel.non videtur quia iure communi non est iudex cum deserta sit appella

8 tio.d.l.quoniam nōnulli.vt non restet nisi executio fieri.¶†Ité iudex a quo appellatur non qz functus est officio suo.ff.de re iudi.iudex.dic qd apud iudicez appellationis:hoc est et fuit iudex p appellationé iterpositā et si cōi iure estimat̄ deserta ob desertioné vult restitui vt possit deinde cāz appellatiōis pseq.nā et cū est dubium sit recipienda appellatio vel non communis sententia est qd apud iudicem appellationis cognoscatur de hoc.licet alij dicant coram principe.no.in glo.ff.nil no.ap.pen.l.j.in prin.que in fine.dicit si tempora fatalia sunt lapsa si dicatur et dubium sit non esse lapsa qz cognoscit et.h.d.minor non esse lapsa cum ex effectu ex quo potest restitui.ff.de in inte.resti.nemo.apud iudicem a quo appellatum est non qz graue gerunt appellari ab eis. C.de ap.et in maioribus.nec volunt factum eorū rescindi.ob hec iustum est vt ipse non cognoscat iusta videtur hec suspicio.ar.in aut.de resti.§.quoniam autem.si iudex appel.cognoscit vtrum sit recipienda appellatio vel non cognoscit sit restituendus minor vel non ad prosequendam appellationem quam maior videtur deseruisse.Et videtur patere.C.de app.preses.vbi cognoscit is ad quem appellatum est post lapsum tempus presentādi fuerit mortuus procu.vel non.et qd dicit in fi.desiderio suo medebitur.s.dando resti.in integ.arg.ff.ex qui.cau.maio.sed si per pretorem.§.fi.allegat glo.l.ipsam preses ad hoc q̄ detur resti.¶Ex quo appellatuz est:est iudex si dicatur deserta appellatio cognoscit de cā quare dicatur vt habeatur pro non deserta.s.pter beneficium minoris etatis.et arg.ad hoc.ff.de lib.causa.liberis.§.fina.vbi ante cognitionem tunc cognoscit vtrum prouocetur de seruitute in libertatez vel econtra.¶Secus si minor non appellasset.tunc enim restitueretur ad appellandū.ff.de in inte.rest.l. fi.hec restitutio fieret coram iudice principalis cause a quo vult appellare:qz alius non erat iudex nisi ipse.hec tempora currunt minori:sed restituitur.C.de iudi.properandum.§.fi.in qui.cau. in integ.resti.non est ne.l.fi.in glo.et si sepius in inte.resti.postuletur.l.j.¶Itez no.in prima parte legis huius quod requiritur sententia:et q̄ culpa probetur vt perdatur feu.et sic non dicatur

a q̄ ipso iure[a] sed per sententiam perdatur etiam in felonia.et sic dicitur in summa per hanc.l.et in lon.de benefi.et terris tri.in nomine.¶Hoc idem dicit Host.in summa de feu.hec eadem iura allegās.et.j.que fuit prima causa.§.item qui domino feu.perdit dicitur ibi in alia summa mouetur hec questio.et postq̄ allegauit pro et cōtra:dicit sic possum dicere quod ipso iure.nec obstat quod certa et conuicta culpa vt hic et quod debet damnari.s.e. l.j.in fi.ibi damnetur et c.qz iudex debet pronunciare propter culpam amissum esse.et ita cognoscitur et conuincitur vel sic p sñiaz debet amittere nisi decedat sine herede.nā tunc ipso iure reperuenire debet.hec sunt verba summe.¶Hoc vltimum dicit qz ex quo nō hz heredé nō est qui damnetur.imo et si nō culpasset et heredé non haberet qd intelligitur de masculo et descendétibus ex mascul.s.de alie.feu.§.et si clientulus.dñs reacciperet feu.suum anteq̄ alius reprehendat possessionem.postea directe dominus vendicaret.et hec directa vendicatio haberet locū contra aliū tenentem et feudatario viuente qui non posset excipere de iure alterius.i.feudatarij.ff.de rei vendi.fructus.in fi.in glo.et de super fi.l.j.§.q̄ autem.in glo.et qñ heredem oportet q̄ culpa pbet̄ sicut pbaret cōtra defunctū:et tunc pronunciabit̄ luctū contra imperium fecisse.et per hoc bona auferenda here.instit.de hered.que abinte.§.per ɔtrariū.hanc qōnem examinauimus plene alibi et determinatio nostra est eadem in effectu cum his que dicunt̄ in scda sum.Dicimus eñ distinguédas culpas:qz si pter seruitiū non prestitum non perdit feudatarius vtile dñium ipso iure:qz vendicaret sed condicit.vt diciam est plene de hoc.s.titu.j.l.j.in aliis.maxime in felonia diximus perdi ipso iure:quia perditur ipso iure in minori culpa.s.quando alienat sine cōsensu dñi vt.j.

Additio.

a ¶Et si nō dicat̄ q̄ ipso iure.adō qd de vbo cadat an intelligat̄ ipso iure p alb.de re.plene i aut.[illegible] C de epi.et cle.et i.l.j. §.j.ff.d aq plu.ar. et insti.de ac.i.§.si qs agés.et ibi per are.facit.v.dauidicus.Cadét a latere tuo mille et decé milia a dextris tuis.no.per Berñ. et alios ex de iura.cal.c.fi.et.C.eo de iura.cal.l.ij.et no.p scri be[illegible]si.l.fi qs i tātā.C.vn de vi.

in conſti.imperialeꝫ.§.callidis.in fi.ibi;amittat ꝛ ad dominum redeat glo.ſcilicet ipſo iure:ꝛ licet dicamus perdi ipſo iure vtile propter culpam ꝛ recõſolidari directo quod facile eſt ſine nouo actu vt diximus.ſ.c.j.l.j.propter poſſeſſionem auocandam ab eo vel herede neceſſaria eſt ſnĩa.ꝛ hoc dicitur.ĩ.l.iſta. ℂAdi-
9 matur de poſſeſſione ꝛ poſt maneat in poſ.ℂ†Hoc quidem eſt regulare etiam quando conſtat perdi ipſo iure dominium lege dante id alteri quod neceſſaria eſt ſententia propter poſſeſſionem auferendam in quo iudicio probabitur cauſa ꝛ culpa quare ſecundum intentionem agentis perditum ſit ipſo iure.ff.pro ſocio.cum duobus.§.idem reſpondit.ꝛ ibi in gl. in crimine maie.communiter dicitur ipſo iure perdi dominiuꝫ vt dicit Azo in ſum.vnde vi.ꝛ tamen neceſſaria eſt ſententia vt conuincatur de crimine ꝛ ſententietur vt bona deueniant de facto ad fiſcum ſicut de iure euenerunt:ideo dicitur de crimine maie.deprehenſus fuerit ꝛ punitus.C.lib.x.de pe.bo.ſubla.ff.ad ſil.neceſſarios ſententia declarabit amiſſum fuiſſe a tempore commiſſi criminis.C.ad.l.iul.ma.l.quiſquis.§.pe.ꝛ.l.fi.ſententia non facit perdere ſꝫ declarat perditũ ſicut non facit dominũ: ſed declarat.ff. de rei ven.ex diuerſo.in prin.ꝛ ſic debet intelligi dicta gloſſa in §.callidis.que videtur in fi.contraria his que dicit in principio.
10 ℂ†Perditur dominium etiam plenum in minori culpa vt eſt videre.ff.de publi.ꝛ vec.commiſſa.cum fi.ꝛ ibi not. ꝛ patet etiã ex his que not. in auẽ.de ince.nup.in princi. vbi perditum erat ipſo iure ꝛ ſententia eſt neceſſaria propter poſſeſſionem ꝛ fructꝰ medij temporis.vt ibi in glo.pcurator enim fiſci non intromittit ſe de bonis niſi declarato crimine per ſentẽtiam quod ſit culpabilis.C.vbi cen.fiſ.l.j.ff.de iure fi.l.j.§.an bona licet.C.de apo.l.j.dicat per ſententiam perdi dominium.dicunt multi idẽ poſ. frequenter vnum pro alio ponitur.ff.de ver.ſigni. ſi interdum. ℂSed ſi hoc verum eſſet quod non perdantur ipſo iure in crimine leſe maie.quod multi dicunt per.l.ff.qui ꝛ a quibus.queſtum.vt ſit neceſſaria ſententia in.§.per contrarium.ff.de ſuis et legi.l.j.§.ſuis.de acqui.here.pantonius.§.rei per duel. de leg.ij. cum filius.§.fina.de bonis eorum qui ante ſen.l.ij.in auẽ.vt nulli iudi.§.fi.quod ꝛ nos non negamus neceſſariam ſententiam propter poſſeſſionem in quo iudicio oportet probari culpam vt dictum eſt haberet locum in perditione pleni dominij:hic autẽ agitur de perdendo vtili tantum quod eſt quaſi vel quia ſicut chimera vt dixiſſe dicit Hoſtiẽ.Inn.ꝛ quod faciliter directo reconſolidatur vt dictum eſt.ſ.titu.j.l.j. ℂIn felonia feu. aperiẽ
11 domino.ĩ.de eo qui interfecit fratrem.c.j. ℂ†Aperiri feu.eſt redire ad dominum ipſo iure ſecundum gl.§.callidis.ꝛ quid iuris ſit ſi poſt alie.vaſ.feu.recuperet.c.j.hoc importat aperiri feu. in dominum vt vtile reconſolidetur directo ꝛ in dominum tranſeat quia ꝛ aperiri alijs vt agnatis hoc idem eſt ſcilicet dominium illud vtile dari eis.ſ.ſi vaſ.feu.pri.c.j.tũc agnati habẽt rei vendica.contra tertium poſſeſſorem petita ꝛ conceſſa inueſtitura a domino feudi vt in ſumma ꝛ hoc dicitur quando agitur de perdendo dominio pleno propter delictum vt violentiam dicitur amittat ſcilicet per ſententiam.C.vnde vi.ſi quis in tãtam. quando de perdendo vtili tantum exponitur cadat ipſo iure.C. de iur.emphy.l.fina.in fine.multum eſt ſimile ius feudatarij ꝛ emphyteoticarij vterqꝫ habet dominium.ff.ſi ager vecti.l.j.ĩ.de inueſti.de re al.c.j.circa princi. ſic ad reuocandum dominium integrum propter ingratitudinem donatarij ꝛ eius culpas numeratas.C.de re.do.l.fi.non dat rei ven.niſi in caſu alimentorũ vtilis.C.de do.que ſub mo.l.j.nam dominium planum tranſlatum per donationem cum traditione vel eo quod pro traditione habetur quando ſcilicet res erat apud donatariũ nõ retranſfertur ſine retraditione.C.de cõdi.ob cauſam.ea lege. ſed habet propter grauedinem culpe ingratitudinis effectum venditiõis eo.titu.his ſolis.hic vero agitur de perdendo vtili qð quaſi nil
12 eſt ꝛ reconſolidatur ſeu redditur forme ſue priſtine.ℂ†In vaſ. contumace expectatur annus vt perdat quia de cõtumacia conſtabat non de crimine de quo conſtare non poterat ob eius abſentiam vt dicetur infra de milite vaſ.qui contu. eſt.c.j. licet ibi perdat ex alio capite quia nũqꝫ facit iuſtitiam domino:vt infra que ſit prima cauſa benefi.amit.§.item qui domino. ꝛ ibi poterat conſtare de culpa quia non ſtabat iuri non poteſt dici quod conuicto de culpa perditum declaretur:quia nõ poterat abſens cõuinci.Hec diſputatio magis eſt ſubtilis quam vtilis:quia in effectu idem eſt quaſi niſi quia datur hic rei vendica. ꝛ propter fructus medij temporis.ſine enim dicatur ipſo iure perdi ſiue non vt bona ꝛ bo.poſ.de quo agitur in.l.iſta perueniat ad dominum neceſſaria eſt ſententia vt culpa probetur. nam innocẽs non debet damnari.ff.de pe.abſentem.C.de tabul. generali. innocens preſumitur niſi probetur nocens:ſicut preſumiẽ bonus ꝛ gratus niſi probetur malus ꝛ ingratus.ff.de re mi.nõ omnes §.a barbaris.C.de inoffi.teſt.omnimodo. vt probari debent ingrati.ff.de leg.ij. cum quidã.de manumiſ.teſtamẽ.ſeruos.ꝛ ibi in glo.hic.ℂAttendendum quod hec queſtio non procedit in

Additio.
a ℂSi relinquat filiã in feu.An filia ꝛ ſic femina dicaẽ habil.vl nead feu. cũ nullũ ſeruitiuꝫ poſſit preſtare domino deſendere.vi.[illegible] do.pbi. [illegible] in ꝯſi.xxxij. col.ij.ꝛ ꝯſi.xxviij. col.ij.ꝛ ꝯſi.lxxxv. ꝛ ꝯſi.cxxxix.p eũdeꝫ.col.j.Barth. ab hora.

feu.antiquo ſecundum illos qui aſſerunt culpa commiſſa in dominum ſuccedant agnati ne delictum alterius alij obſit.ĩ.ſi vaſ. feu.pri.c.j.ꝛ ibi in glo.dicitur quod hec opinio equior eſt. cõtraria dñt loqui in feudo; nouo ſicut eſt.ĩ.que ſit cauſa prima.§.ſi. hoc idem dicit Hoſt.in ſum.de feu.tamen ſi nõ habet agnatos vel nolunt procedet queſtio:etiam ſecundũ eos.alij aliter dicũt in hoc vtrũ in antiquo feud.ſuccedunt agnati culpa cõmiſſa in dñm:de quo dicetur plene.d.c.ſi vaſ.feu.pri.

ℂDe contentione inter dominum ꝛ vaſal.de inueſtitura feudi. Rubrica.

ℂAlias non eſt hec rubrica nec gloſſator habebat ſed ſub titu. precedenti eſt lex.iiij. quo tempore miles ꝛc. concordat tamen cum nigro.

1 ℂSacramentum datur vaſallo poſſidenti contra dominum inueſtituram negantem.
2 Sacramentũ datur dño poſſidẽti feudũ contra vaſallũ ſe de eo inueſtitũ aſſerenti ꝛ non probanti.

Si quis miles. Hoc dictuꝫ eſt ſupra de controuer.inueſti. ꝛ contentione inter do.ꝛ fidelem de inueſtitu.feudi vbi eſt ſimilis rubrica:excepto quod hic dicitur inter dominum ꝛ vaſ.ibi inter dominum ꝛ fidelẽ: ꝛ ideo que ibi dicta ſunt hic repeti poſſunt.ꝛ que dicunẽ etiam
1 ĩ.tit.iij.ſcðm ea intelligitur hoc.c.ℂ†Et dicit qð ſi vaſ.tenet beneficium id eſt feu.ꝛ dicit ſe inueſtitum a domino:dominus vero neget:datur ſacramẽtum vaſ.poſſidenti quod fuerit inueſtitus.intellige quod poſſideat per annum alioquin iſta ignorantia ꝛc.ĩ.titu.iij.§.ſi autem aliquis.nec poterat probare per pares vel inſtrumentum ſi potuerit.hoc refert conditor huius.l. ad conſcientiam iurantis conſulens anime ꝛ conſcientie ipſius quaſi dicat ſi potuerit quia ita ſit veritas ꝛ cõſcientia ſuadcat ſibi hoc tũc põt recte ſcðm deũ iurare id dicimur pciſe poſſe qð ſine peccato ꝛ cõmode poſſumus.ff.de condi.inſti.filius.de verbo.ſig.nepos ꝓculo.in fi.xxij.q.ij.faciat.ꝛ ſcðm qð dicit glo. ita procedit delatio huius ſacramenti ſi ſit qð iudicem moueat.ĩ. de conſue.rec.feu.c.ſacramẽtum.
2 Et ſi dominus. †Secundum dictum ſi dominꝰ poſſidet ꝛ vaſ.petat feu. dicens ſe inueſtitum ab eo inde:dominus autem neget probet vaſ.p pares vel inſtrumentum:ſi vero non ſint pares aut alie probationes dabitur ſacramentum domino per cuius iuſiurandum ſcietur veritas:ſtabitur enim iuramento ſuo quia nõ eſt bonum vt veritas negetur:quia veritatem colimus.C.de edi.lib.tol.l.j.alibi dicitur ſi verũ amamus.ff.de condi.ꝛ demon.cum ita legatũ. ꝛ ideo ad veritatẽ inquirendam iudex laborat modis omnibꝰ quibus poteſt.in auẽ.de tabel.in prin.C.de eden.is apud quem. ℂEt attẽde qð hic in primo dicto agebat dñs cõtra vaſ.petens ſibi reſtitui feu.ſuum.eo qð nõ fuerit vaſ.inueſtitus inde ab eo: ꝛ ſic nõ legitime tenere.ideo deferẽ iuſiurãdũ poſſeſſori qui per annũ poſſedit.ſecus ſi ſimplr vẽdicaret feu.ſuũ dñs tunc deberet tenuiſſe p.xxx.an.ſaltim.ĩ.ſi de feu.cõ. fu. ſi qs per.xxx. vnde fatuus eſſet qui ſic peteret.ℂItẽ in ſcðo dicto vaſ.petebat dñm cogi ad tradendũ poſſeſſionẽ: qꝛ inueſtiuerat eũ vt dicebat:dominus dicebat nõ inueſtiui te: ꝛ aliquid ꝓbauerat vaſ. ꝛ ideo cogitur iurare dñs alioquin vinceret dñs iure quo poſſeſſores ſolent vincere.ff.ſi vſuſ.pet.vti frui.C.de rei ven. res alienas.C. de eden.qui accuſare.de hoc dictũ eſt.ſ.de ꝯtro.inue.

ℂQuemadmodum feudũ ad filiã pertineat. Rubrica.

1 ℂFilia an poſſit ſuccedere in feudo maſculis deficientibus. ꝛ numero.2.

Si quis ſine filio maſ. Plana eſt et dictũ eſt de hoc.ſ.de ſuc.feu.§.filij.ꝛ in prima ru
1 brica.§.hoc quoqꝫ.† feudatarius moriens ſine filio maſcu.ſubaudi vel deſcendenti ex eo.ſ.de alie.
a feu.§.et ſi clientulus.ſi reliquat filiam nõ ſuccedit in feu.[a] quia non poteſt dominum defendere:vt in prima rubrica dictum eſt.
2 ℂ†In regno Sicilie ſuccedit deficiente maſculo. Niſi redemit a domino:ſcilicet volente:quia non cogitur.C.de iure delib.nec emere de contraben.emp.inuitum feu.poteſt emi diximus.ſ.de natura feu.in fin.ℂSed ꝛ ſi dominus gratis vel amore patris defuncti ꝛ eius ſeruitio feu.apertũ ſibi dederit filie vaſalli mortui non poteſt reuocari ab aliquo ex parentibus ſcilicet domini quia de re ſua quilibet facit quod vult.C.man.in re mãdata.l.ex parẽtibus ſuis:ſeꝫ filie neqꝫ damneẽ.ſ.filia vel dñs qui hoc facit. Regulariter ob amorẽ daẽ beneficiũ ꝛ feu.ĩ.de feu.da.inuicem leg.cõmil.c.j.eſt enim beneuola actio ꝛc.ĩ.in quib.cau.feu.amit. §.in primis,

§. in primis. redemerit id est emerit. syllaba rem significat in ꝓpria significatione quod aliquando fuerit sua ⁊ perdiderit eam dicitur redimere sic in verbo restituere. ff. de rei ven. qui restituere. habet significationem retrodandi de lega. ij. cum quidaz. tamen promiscue accipitur simplex pro composito ⁊ econtra. ff. de pig. act. petenti. de ver. sig. restituere ⁊. l. plus est. so. ma. in rub. ⁊ si cer. pe. l. repetatur. dare pro reddẽ. C. de iure do. similiter de vsuris. videamus. §. in fauiana. remanere. id est soluere. ff. de pact. tale. in fin. rudi tamen modo loqui. ¶ Parentibus suis si intelligitur de parentibus femine dic quod agnati non succedebant quia feu. erat apertum domino. ⁊ sic non erat paternum. alias si paternum dominus non posset filie dare agnatis non consentiẽtibus. j. de alie. feu. pa. nec in filia. vnde videtur debere exponi suis scilicet domini. ¶ Sed tunc quod erat dubium quin de re sua faciat dominus quod vult. ¶ Potest dici quod videbatur forte vulgaribus quod dominus male fecit dando femine que non põt purgare s. in. j. rub. §. hoc quoqꝫ. hoc excusat vt non damnetur in labijs vulgarium si velint remunerare filiam propter patris seruitium.

1 ☞ Feudum non dicitur nisi inuestitura precesserit.
2 Heres non succedit in re data per modum feudi sine tamẽ inuestitura.
3 Feudum absqꝫ inuestitura acquisitum non transit ad heredes.

1 **S**ciendum. † Feud. sine inuestitura non constituitur: scilicet subaudi aut successione. j. de feu. co. c. fin. in fi. ¶ Sed quid si dominus dixit vas. vade ⁊ accipe tibi talẽ rem meã ⁊ habeas in feu. ⁊ vas. apprehendit possessionem nomine feudi dicitur quod donec viuit tenebit vt feudũ. eo mortuo heres
2 non succedit in hac re vel in hoc iure. hoc dicit. † Heres ergo nõ succedit tunc quia inuestitura non precessit. ⁊ est mirum cum quilibet pro se ⁊ herede suo ⁊ si non dicat acquirat feu. j. de duobus fra. a capita. inuestit. duo fratres. ff. de proba. si pactum. in fi. s. in. j. rub. §. cum vero. Hoc tamen dicimus corrigi per titu. j. de consue. re. feu. vt statim dicetur ⁊ remittit glo. ad summam vbi hoc exponitur. dicitur enim ibi quod hic de extraneo herede intelligitur. nam in suo continuatur vel tenuerat possessionem hanc minus anno: quia si per annum etiam heredi defertur iusiurandum etiam si non iubente domino sed sciente. j. ti. j. §. si autem aliquis. quia si per. xxx. ann. tunc esset dubiũ. j. si de feu. cõ. fu. si quis per. xxx. de consue. recti feu. c. j. ¶ Vel hic non allegat nisi possessionem tantum quia secus si dicat se inuestitũ ⁊ probet possessionem: quia tunc cã iuramento obtinet. ¶ Vel hoc non habebat breue testatũ alias contra. j. quid sit inue. §. j.
3 Pil. † tamen dixit quod cum feu. acquiritur sine inuestitura licet probet id quod pro inuestitura habetur non transit ad heredem per. §. istum. ¶ Alij dicunt quod hic sine curia ⁊ parib⁹ nam si in curia ⁊ coram paribus secus. de consue. rec. feu. c. j. de hoc plene dic in summa vtrũ feu. sine inue. ⁊c. vbi hec ponũtur sicut ⁊ hec glos. remittit vel illa corrigit hanc tanq̃ posterior. vt ff. de leg. nõ est nouũ. alias talis mos esset recte irrõnabilis ⁊ si non valeret vt dictum est in preambulis si habet id quod significat inuestiturã scilicet possessionem ad quid opꝫ dici hec verba inuestio te cum solennitates verborum sint sublate. C. de formulis. l. j. qui admit. ad bo. po. possunt. l. fi. ¶ Et hoc vr̃ verius ⁊ sic vidimus seruari in regno nam constitutio. dignum ⁊ cum vniuersis lib. iij. nihil dicunt de inuestitura sed tantum de proculo ⁊ priuilegio ⁊ si voluissent expressissent. C. de cad. tol. §. pe. sufficit donatio per priuilegium ⁊ executio quia mandatur poni in possessionẽ. ¶ Et primum de priuilegio si ꝑuilegium vel breue testatum non habetur non obstaret si. xxx. an. possedisset. j. si de feu. con. fu. si quis per. xxx. Item ⁊ si possedit presumitur ex ea causa vt dictum est vt ⁊ plene diximus dicta constitutione dignum. ¶ Hoc in regno Sicilie iure isto feudorum sunt necessaria verba inuestio te etiam si possessionem tradat vt in summa cum natura ꝑma charta rub. quid sit inuestitura. Itez dic. quod hec videnẽ habere locum quando non probaẽ donatio feudi. forte hec iura concessionem ⁊ donationem requirunt quia a capiendo dicitur feu. ⁊ a tribuendo. j. in quibus causis feu. amit. §. pe. nam si de donatione constat maxime per priuilegium vel breue testatum sicut iura hec vocant: ⁊ postea inueniretur possedisse feudatarius presumetur ex ea causa habuisse ⁊ presumeretur dominus volens ⁊ sciens propter precedentem voluntatem. ff. de rei ven. quedam mulier. ⁊ de excep. rei iudi. l. j. §. fin. de acqui. pos. si ex stipulatione. ⁊. l. fundi. C. eod. l. ij. ⁊. l. nec ex natura. ff. pro socio merito de diuer. ⁊ tempo. presen. l. de actionibus. cuz inuestitura nihil aliud sit proprie. q̃ pos. j. quid sit inuesti. in prin. si donatio precessit ⁊ postq̃ per donationẽ accepit possedit ad quid fieret inuestitura ⁊ ad quid eam peteret no. i simili quãdo fuit iuestitus vt post inuestiaẽ. j. q̃ sit pri. cau. hũi. amit. §. j. in. gloss. ⁊ hic inuestitus est qꝛ possidet cũ iuestitura non sit aliud q̃ possessio ad quid potest inuestiri potest dici non video vt dicit illa glo. ¶ Itẽ videẽ qõ hec habeant locum quando comes ⁊ alij infeudant qui dñt in prima rubrica hui⁹ libri. ac vbi imperator vel rex nõ est querendum tunc de presentia parum. C. de testamentis. omnium. ⁊ qui appareat de donatione eorũ per priuilegiũ donationes eorũ qui sunt cõtractus quidã vicem legis obtinent vt non queraẽ de inuestitura tunc. C. de dona. inter vir. ⁊ vxo. l. pe. nam cum velit suas largitates esse perpetuas in auẽ. cõstitutio que de dig. §. illud. ⁊ omnia iura presumptiue sciat vt. d. l. omnium. videtur velle vt non obsint aliqua cõtra suam donationem ex quo legis vice sunt ideo forte in priuilegijs imperatoris sede. de conces. feu. non dicitur aliquid de inuestitura post tp̃s inclyti regis Karoli additum est te per nostrum anulum inuestimus abundans cautela non nocet. C. de testa. ff. de nego. gest. si pupilli. §. j.

1 ☞ Clericus vel quiuis prelatus si ratio ecclesie infeudauerit ⁊ moriatur ante possessionem traditam eam teneẽ successor ad impletionem huiusmodi.

Si dominus qui inuestiuit.

1 **S**i dominus qui inuestiuit. Clericus † vel prelatus alius dat feu. de rebus ecclesie vt supra prima rubrica in princip. si moritur anteq̃ vasal. possessionem feudi nanciscatur euacuatur talis feudi concessio nam eius successor non cogitur eam implere ⁊ hoc est generale in omnibus clericis. ¶ Et intellige quod inuestiuit de eo quod alius tenebat non pure sed in diem vel conditionem vt quando morietur sine legitimo herede ille qui tenet nam si apertum esset ei feud. etiam tunc quando alius teneret ipse ⁊ successor cogitur eam ratam habere. s. qui suc. tene. circa finem. ¶ Multomagis si erat feu. in possessionem ecclesie quia si fiat inuestitura ⁊ concessio per prelatum ⁊ clericum qui valeat licet non habuerit possessionem vasal. aget contra successorem vt tradat posset consentire tunc ille qui tenet. ⁊ sic etiam potest hoc intelligi. vt. d. c. si archiepiscopus. Item secus si clericus de rebus proprijs de feu. j. de cleri. qui inuestitu. fecit. c. j. in princip. et qui testes sunt necessa. ad prob. no. c. j. ⁊ nota. infra quid sit inuestit. in princi. in fi. magne gl. sic ⁊. j. tit. j. c. j. in fi. ⁊ repeti possunt hic que dictis. c. dicta sunt.

¶ Si de inuestitura inter dñm ⁊ vas. qõ oriatur. Rubrica.

1 ☞ Vasalli possidentis sacramento statur aduersus dñm dicentem eum non fuisse inuestitum.
2 Testes corrupti amore vel premio nolentes testificari sunt cõpellendi.
3 Imperator coget testes veritatem dicere ꝓ vasallo contra dominum.
4 Iudex in causis feudorũ an possit committere receptionem testiũ etiã de consensu partium. ⁊ nu. 5.
6 Iudex habẽs testes in ciuili cã suspectos an cogatur eorum receptionem committere.
7 Iudex an possit testes valitudĩarios ⁊ senes cogere ad se venire.
8 Iudex non debet cogere dari nomina testium senum ⁊ valitudinariorum.
9 Appellans ad Imperatorẽ sex menses habet ad iter capiendũ.
10 Testes extranei et etiam pares possunt in feudo ecclesie testificari.
1 Vasallus an possit testificari in causa domini sui.

Si inter dominum et vasallum.

Si inter dominum et vasallum. Hec que hic dicuntur pro magna parte dicta sunt. s. de controuer. inuesti. de cõten. inter dominũ ⁊ fidel. de inuestitura feu. et. s. titu. iij. vbi est eadem rubri. multa tamen addit. diuiditur ergo hoc. c. in tres partes principales. In prima parte
1 quatuor dicit. † Primo dicitur qõ aut possidet vasall⁹ aut non si vasal. possidet ⁊ dominus dicat eum debere sibi restituere feu. quia dicit eum non fuisse inuestitum ⁊ vasal. non potest probare inuestituram: statur sacramẽto vas. possidentis. intellige si per annum possedit. j. c. seq. §. si vero aliquis. ⁊ aliquid sit quod iudicem moueat ad dandũ sacramentum possessori. j. de consue. re. feu. e. §. sacramentũ. qꝛ si vendicaret dñs ⁊ peteret feu. suum oporteret probare qõ possessit. xxx. annis. vbi non ꝓbaret per testes feudi. con ces. diximus. s. titu. iiij. c. j. ⁊ contro. inuesti. in princi. ¶ Et intelligitur hoc siue agatur de inue. veteri siue noua. sed si ageret vas. non possidens tunc serua qõ dicitur. j. qõ testes sunt neces. an proba. no. inuesti. c. j. ⁊ hoc siue agat dñs cõtra vas. siue cõtra eius successores quia qõ obstat ⁊c. ff. de reg. iur. quod ipsis.

Si vero. Secundum dictũ. si vas. dicat se habere testes non cogetur iurare. testes enim deponent veritatem cum iuramẽto. C. de testi. iurisiurandi. subaudi vel per breue testatum ⁊ confirmatum a paribus vt dr dicto. c. j. infra quot testes sunt nece. ⁊c. supra de controuer. inuesti. §. j.

Testes vero. Tertium dictum. qui ⁊ quales testes debẽt esse dicitur per pares qui. s. ab eodem domino feu. tenent.

Quod si tempore. Quartum. dictum. si pares ab fuerint tempore inuestiture ⁊ non fuerunt presentes quia non habebat dñs pares et alios vasal. qui ab eo feuda tenent recipiunt etiã ettranei. Ino pia enim probationum emergente ⁊c. supra de cõten. inter dominum ⁊ fidelem de inuesti. feu. nã si haberet pares ⁊ nõ fuerũt presentes non vz inuestitura sine eis. s. paribus sed expectandi essent vt intersint inuestiture al's non valeret infra de consue. recti feu. c. j. in fi. prime rubrice.

2 **Quod si veritatem.** Secunda pars † principalis vasal. habebat testes sed nolebant testificari ⁊ dicere veritatem corrupti amore vel premio vel alia corruptione subaudi quid faciat vas. recurreti ad comitem alias ꝯmunitatẽ. i. vniuersitatem vel ad populum qui compellent eos iurare ⁊ deponere veritatem et quod
3 falsum non dicant nec taceant veritatem. † Qui enim veritatẽ dicere non vult nocere desiderat. xj. questio. iij. quisquis. si comes ⁊ populus non cogat testes dicere veritatem coget imperator qr proclamabit grauatus ad imperatorem ⁊ veniet ad imperatorem cum dño. s. aduersario suo eius procu. vel nuncio. ⁊ qd imperator decernet ⁊ iudicabit id fiet ⁊ seruabitur ⁊ si promittat ire vel mittere vsqz ad annum quiete possidebit sed si infra annũ nõ venerit ad imperatorẽ dabitur sacramẽtũ dño. ¶ Quod dicit de comite intellige qd hec iura compilata sunt ab Oberto de orto cle. ⁊ in lombardia vt dictum est in preambulis. comes erat officialis in ciuitate vbi erat hec questio et erat sicut preses prouincie. et ideo recurritur ad eum vt innuit hic gloss. adducit. C. vbi pupill' educari debe. l. j. si officialis nõ cogit coget populus vniuersitatis lombardie habent iustitiaz ipse sibi ex priuile. eligunt potestates ⁊ magistratus. maxime in absentia Imperatoris qui per magnam partẽ temporis consueuit agere ⁊ morari ⁊ alibi ⁊ in alamania. vbi nec comes id est potestas ⁊ magistratus populi. nec populus iustitiam faciant recurritur ad imperatorẽ. et sic per gradũ. vt gloss. dicit. ¶ Sed qũo recurritur ad hos cũ ante sentẽtie tp̃s non appelletur. C. quorũ ap. non reci. ĩ. ante ⁊ si grauati sunt quia testes non fuerunt nec voluerunt venire emendabitur in causa ap. a diffinitiua vbi non probatum probabitur. C. de temp. ap. per hanc. ¶ Itẽ quomodo veniet cuz procura. aduersarij nunq̃ venit quia forte nunq̃ aduersarius mittet. ¶ Itẽ quomõ habet annum si promittat ire vel mittere: cum ⁊ si populo esset non haberet ad introducendũ causaz appel. ⁊ presentandũ iudici si esset de fine mundi nisi nouem menses per autenti. oẽs obedi. iudi. vt hic allegatur in glos. que dicit soluat apollo. i. q mundũ exagitat. q. d. non potest respõderi qr est ꝯ expressim. s. quo tempore miles. l. iij. vbi habet sex menses ad se preparandũ. ¶ Quid est ergo qd dicit ⁊ maxime qd datur sacramentum domino. ¶ Dices ad primũ quod specialia multa sunt in iudicio feudorũ ⁊ ideo habet̃ hic ab aliquibus rub. qualiter iudicium feu. sit examinandũ vt sicut supplicatur lite pendẽte vt iudex procedat. C. vt lite pen. l. j. sic supplicabit̃ vt testes cogant̃ dice-
4 re veritatem. ⁊ hoc satis est rationabile. ¶ Sed nunqd iudex in causis feudorum cõmittet recipi testes aliĩ q̃ sibi iudici. iure ro. non vetat̃ nisi in criminibus. C. de fide instru. iudices. ⁊ aut. apud eloquentissimum ¶ Constitutio regni Sicilie in pecuniarijs causis feudorũ dicit presentari testes in curia demũ magna curia presentatis eis in iudicio mandat per alios recipi in curia ipsa quasi hoc non prohibuerit de presentatione tm̃ dixit non de receptione per iudices. arg. ff. de verbo. obli. si minor. qd non recipiantur per alios non prohibuit reliquit veteri iuri. C. de testa. sancimus. de ap. precipimus. si aliud voluisset dixisset. C. de cadu. tol. l. j. circa fi. pro quo est lex cum pretor. ff. de iudi. C. de procu. maritus. mos iudicij seruandus est. C. de immu. l. fi. in fi. de ve. iur. enu. l. j. §. sed ⁊ si quo. quasi sufficiat testes iurare coram iudicibus. ⁊ sic videntur recipi quãdo iuratur. arg.
5 ff. de bono. pos. ex testõ mili. l. j. in fi ¶ † Quid si cõmisit siquidẽ de cõi partium voluntate videtur valere qr possunt renũciare his que pro eis sunt introducta. ff. de mino. l. si iudex. C. de pac. l. pe. nam ⁊ cũ cõmittit qui non potest cõmittere ⁊ pars nõ contradicit valet s̃m Innoc. qui hoc dicit extra de testi. cũ causam circa fi. multa em̃ impediunt facienda que non impediunt iaz facta. ff. quando ap. sit. l. j. §. biduum. de inter. ⁊ rele. relegatorum.

Additio.
a ¶ Quid si dicta testium essent publicata. Adde an testes examiati et publicati in pria instãtia faciãt fidẽ ĩ alia. ⁊ an sup eisdem capitulis vel alijs p domi. alexan. in consil. lix. i. ij. li. p totũ. ⁊ testiũ publicatio in pria ĩstãtia an ĩpediat pduci testes i. ij. sup eisdẽ capitulis vl' de directo ꝯrijs vide p eũdẽ in ꝯsi. lxj. i [illegible] vol. ab hor.

§. ad tp̃s. ⁊ vt nõ decipiãtur autoritate iuris valeat per eius tutionem q̃ destructio iure nõ valeret. ar. ff. quod falso tu. aut. l. j. in fi. ⁊ l. interdũ. ⁊ l. nouissime. ¶ Ratio autem apud eloquentissimũ q̃ videt̃ esse vt si vacillet possit torqueri qd p illũ cui cõmittit̃ nõ fieret est in omni cã etiã ĩ mere ciuili. C. de testi. nullũ. ⁊ si is cui cõmittitur nõ possit torquere vbi inuenerit vacillantem testem capiet ⁊ mittet iudici torquendũ. arg. in aut. de defen. ciui. §. audient. ¶ Sz sine cõsensu partis nõ videt̃ valere: qr cõtra phibitionẽ legis ⁊ dicte cõsti. cui sufficit phibere tm̃ etiã si nõ dicat valeret si cõtra fiat. C. de leg. nõ dubiũ. q ꝯ legẽ fit ac si nõ fieret ab initio est habendũ in aut. de nõ ali. §. vl. ¶ Quid
a ergo si dicta talium testium essent publicata [a] an nihilominus pducent̃ ⁊ presentabunt̃ in curia cũ nõ valeant: qr nõ potuit cõmitti. ¶ Satis videt̃: qr hic sunt paria nõ fieri ⁊ illegitime fieri vt dictum est sic ⁊. C. ne de sta. defun. si pater extra de iudi. at si clerici. aut quasi per iudicẽ qui cõmisit steterit ⁊ cũ nõ potuerit
6 detur restitutio. ff. ex qui. cau. maio. sz si p pretorẽ. ¶ † Quid si iudex habeat suspectos testes in cã ciuili an coget̃ committere. ¶ Dic q nõ qr in suo arbitrio erit tunc ppter suspicionem recipiat ipse p se vel p aliũ. in aut. vt defun. feu. fun. §. illud. de testi. §. quoniam multe in gloss. ¶ Principium ergo dicte constitutionis in pecuniare qd dicit simpliciter in pecuniarijs testium audientiam delegari distinguetur per predicta alia iura quando suspectos habet testes sic. ff. de testi. quesitũ sic ⁊ lex noua p veterem distinguitur. C. de lit. cõte. aut. offeratur. p. l. sciendũ. ff. qui satisd. cog. per illã generalitatem nõ est verisimile sustulisse iura p̃dicta quãdo suspicionẽ habet iudex. C. de inoffic. testa. si quãdo cũ velit princeps lites sine suspicione procedere. C. de in
7 di. apertissimi. ¶ † Quid si habeat suspectos testes senes ⁊ valitudinarios quorũ dicat constitutio vult audientiam cõmittit dic qd nõ coget apud se venire ppterea illos q nõ possunt nec tenent̃ sicut sunt etiã egregie persone. ff. de iureiur. ad egregias et matrone. C. de offi. diuer. iur. l. j. nã nõ debet per suã suspicionez angustare probationes. ff. de testi. curent. C. de re. ec. generaliter ⁊ de hereti. quoniã. si velit iudex ire vadat vel mittat idoneum qui diligenter ⁊ occurrat fraudibus ⁊ malitijs quomodo potuerit. ff. de rei ven. in feudo tollendo materiã malignandi institu. vi bonorum rapto. §. sed nedum talia. ¶ Dices da in scriptis nomina infirmorum ⁊ senum. ff. de verbo. signi. notionez. §. instrumentorum. hoc qd det nomina testiũ ad instructionẽ ptis alterius nõ faciet. ⁊ sic soluit̃ contrariũ. ff. de arbi. nõ ex omnib' semp est intelligẽdũ hoc fieri p iudicẽ qñ est iusta causa timoris subornationis vel alterius suspicionis qd presumendũ est iudice vt pro luce ⁊ sapiẽtia dignitatis sue sic iudicet sicut princeps iudicaturus esset qui eum in iudicando presupposuit. ff. de offi.
8 prefec. pre. l. j. §. pe. ¶ † Hoc vltimũ qd cogat iudex dare nomina testiũ senum ⁊ valitudinariorũ nõ placet: quia si debet pbare infra quindecim dies vel vlteriores q hodie sunt sani tũc poterũt eẽ infirmi. nã multi casus incidũt mortalibus. C. de vsuf. l. pe. de p̃scrip. xxx. an. l. fi. in prin. ⁊ repẽte euenit morbus sicut ⁊ mors. in aut. vt facte no. cõsti. circa fi. periculũ est homini multis modis. ff. de do. cã mor. senatus. §. j. Itẽ tũc põt nescire: quia ipse hz videre p quos debet probare. C. de eden. l. j. Itẽ qr constitutio stat ĩ hoc fidei electorũ a ptib' vel approbatorũ p curiã vt nõ possit pbari ꝯriũ esse sanos vel iuuenes postq̃ illi receperũt eos sicut senes ⁊ infirmos. vt dicit cõstõ in pecuniare. circa pri.

His enim eos non cogẽtibus.

Dic qd hec est tertia pars principalis comes aut populus si nõ cogit alias coegit facere iustitiã iudices per quos inique pronunciatũ est appellabit̃ ad imperatorẽ: vt. s. quo tẽpore mi. l. iij.
9 † Et est speciale qd hz sex menses ad se p̃parandũ ad iter vt ibi dicit̃ ⁊ in lon. vnde illa sumit̃ de hñfi. ⁊ terris tribu. in noĩe dñi. ⁊ corrigit q hic dicit de anno: qr illa est lex loth. hic oberti de orto. ⁊ qd sit appellatum patet qd dicit qd imperator iudicauerit obseruet̃. Vel dic qd vsqz ad annũ quiete possidebat: quia post illos sex menses hz annũ ad prosequẽdũ appellationẽ ⁊ ex causa bienniũ. C. de tem. ap. aut. ei qui. alioqn si sic nõ suppleas remanebit hic mos scriptus ⁊ vsus irrationabilis ⁊ nõ valebit vt dictũ est in preambulis promptum autem est iura ꝯcordare. C. de inoffi. do. l. j. Itẽ qd dicit cũ misso dño si dñs voluerit alias citabit̃ per imperatorẽ aut p iudicẽ app. cui committit impator. nã oportet supplere q post sex mẽses hẽat p locorum distãtia. xx. mil. p diẽ ad veniendũ corã imperatore vel statuet̃ p iudicem a quo appellat̃. C. de appel. preses. ⁊ in hoc forte erit speciale in iudicio feu. qr statuet̃ tp̃s vtriqz. ⁊ ideo dicit cũ dño. de hoc dictum est. d. tit. iij. quo tẽpore miles ⁊ tũc in termino cõparebit vterqz vel in absentia pcedetur: qr hoc speciale priuilegiũ appellationis est ex vna parte ⁊c. C. de temp. app. l. fi. §. illud ex vna parte. s. vocata citata ⁊ nõ veniẽte. extra de ap. p tuas ⁊ not. in. c. sepe ⁊ de consti.

⁊ de cõsti. c. eccle. sancte marie. in fi. in glo. pro quo sunt generalia. C. de auf. pre. l. fi. si per vim vel alio mo. l. fin. Et habet hoc locum etiã in cã criminali qꝛ simplr̃ loquitur in appellatiõe. nõ distinguit in ciuili: ⁊ sic indistincte ⁊ simpliciter intelligetur ff. de alea. l. j. nec ratio diuersitatis est quare aliud in criminali ergo idẽ ius erit. ff. de v̄. ob. a titio qđ aliquñ vidi dubitari. Idẽ si agatur causa nullitatis sñie qꝛ species app. est nullitas. ff. de arbi. nõ distinguemus. §. cũ quidã. ⁊ inde sunt ⁊ ad idẽ tendũt respectu finis: qꝛ vtraqꝫ vt sñia nõ valeat. ar. C. de inoffi. te. l. eũ qui. ⁊ l. ꝯ maiores maior rõ est nullitate in qua dr̃ factũ ꝯ. l. Sꝫ in appellatione peccatũ alias factũ ꝯ litigantẽ ⁊ duri⁹ agitur ꝯ eũ qui fraudat legẽ ꝙ̃ qui hoiem. ff. de iure pa. si libert⁹. §. plane. Itẽ qꝛ appellat a sñia nulla lꝫ ppea nõ cõfirmet. ff. de appel. si expressim. qđ idẽ fit in cã criminali patet qꝛ eodẽ modo prefigitur terminus differẽti accusare. C. qui accu. nõ pos. si ea. sicut differenti agere. C. de inge. ⁊ ma. diffamari. ⁊ sic fit citatio in criminalibus causis sicut in ciuilib⁹. ff. de publi. iudi. incer. in gl. Et si infra annũ nõ veniat ad ꝓsequẽdum iurabit dñs si aliud erat faciens pro illo qui nõ est prosequutus ⁊ sic iudex monere tur dare sacramentũ dño. vt in. c. sacramentum. vnde ad cautelam fit vt hic in gl. Posset ẽt cõtinuari versus his enim eos vt sit vnus casus. ⁊ dices qđ proclamauit ad imperatorẽ que proclamatio habet vim appellationis sicut si esset appellatũ quando inique iudicatur. ⁊ expones vt dictum est sed nimis esset lõgum iudicium feudorũ si propter vnum quodqꝫ grauamẽ pro quo proclamat ad Imperatorem haberet annum raro finirentur iudicia ista ideo predicta positio plus coheret veritati et equitati.

Et si testes. Quarta ps pñcipalis. ⁊ dicit tria. Primo quod testes se non subtrahunt dicere veritatem deposuerunt se tamen nõ interfuisse inuestiture. dicitur quod domini sacramẽto stabitur. intellige quod aliud erat iudicem mouens. vt. s̄. proxi. dictum est. ⁊ ideo aliȷ̃ legunt hunc versum cum superiore.

Que omnia. Aliqui hic faciunt quartam partem vel hic est secundum dictum nõ est secundum dictuꝫ nõ est vis in assignatione distinctionis partiũ quod dictũ est in laicis dicitur in clericis feu. dãtibus. Hoc hodie aliter quia in clerico seruantur iura canonica si conueniuntur non si ageret in foro ciuili. C. de episcopis ⁊ cleri. auf. clericus quoqꝫ. secundum distinctionem Ho. in sum. de testibus. §. cum queritur.

Preter quam. Tertium dictum. idem seruatur in clericis dantibus feuda quod
10 in laicis preterꝙ̃ de testibus † nam ⁊ pares ⁊ extranei admittũtur in feu. clericorũ scilicet quando de rebus ecclesie alias si de ꝓpriis idẽ qđ in laico. no. s̄. gd sit ine. in pri. in fi. magne gl. Ratio est in feu. ecclesie qꝛ latẽter absconse ⁊ absqꝫ consilio fratruꝫ suorũ clericoꝝ alias clerici infeudãt hic in iure canonico nõ distinguitur. hic cõtra clericos dicit pro ecclesia. Dixit. s̄. de ali. feu. qđ ecclesia cultrix iustitie nõ patit cõtra iustitiam aliquid fieri. Itẽ no. ꝯtra occulte agentes qꝛ qmale agit odit lucem. ar. ff. de admi. tu. nõ existimo. de ritu nup. l. fiat. Item not. qđ rõne personarũ deprehẽditur licitũ qꝛ alias nõ liceret. dic hoc generale. s̄. de feu. ma. c. j. Clerici autẽ prohibent dare feuda cognatis: licet hodie potius suis ꝙ̃ extraneis vt hic in glo. de hoc dictum est plene. s̄. qui suc. tene. c. j. dic ibi plene. Item not. in hoc c. quod pares qui sunt vas. domini testificant in causa q̃ est iter dñm ⁊ vas. aliũ. sic. s̄. gd sit inue. §. j. ⁊ quot testes sunt necessariȷ̃
11 ad probandũ nouã inue. c. j. s̄. de contro. inuesti. §. j. † Et sic vr̃
a sopita qđ qua queritur vtrũ vas. possit esse testis [a] in causa dñi cuius est vas. Sed in his casibus si aduersarius dñi petit alios vas. dñi in testes ad sui petitionẽ examinari debent cogi sicut de aduocato aduersariȷ̃ no. ff. de testi. l. fi. ⁊ tunc ita dicet ꝓ dño sicut contra veritatem. veꝫ per auf. sed iudex. In his iudic. feudorum eligit vas. alios vas. dñi etiã in iudicando ⁊ dño alios. s̄. de contro. feu. apud pares ter. c. j. ⁊ de ꝓbi. al. per fre. imperialis. §. pe. Sed quod in causa sua quis ꝓducat vas. in testẽ. Spe. in tit. de teste. allegando pro ⁊ cõtra dicit qđ põt esse testis: licet nõ iudex. postea dicit vel distingue an sit magnũ feudum ⁊ nõ erit testis aut paruũ ⁊ erit. Deinde dicit ⁊ aliȷ̃ dicũt aut est obligatus domino ad prestanda certa seruitia tñ ⁊ nõ fidelitatem ⁊ tũc põt sicut in illis q tenẽt decimas ab ecclesiȷ̃s in feu. extra de deci. ꝙuis. Aut est obstrictus sacro fidelitatis ⁊ nõ poterit esse testis qꝛ sacrm̃ representat quandã speciem seruitutis extra de re. iu. indignũ. sed seruus pro dño non potest testificari. C. de testi. seruos. ad hoc est extra vt lite nõ conte. c. accedens. ff. quod cuiusqꝫ vniuer. no. si municipes. Hec parui põderis sunt sicut alibi plene diximus. Aliȷ̃ Moderni dicunt aut dñs vult ꝓbare id quod est actum in comitatu baronia castro ⁊ feudo qđ ab eo tenetur vbi nõ sunt aliȷ̃ vas. nisi sui ⁊ tunc erit hic vas. testis qꝛ que domi fiunt per domesticũ ꝓbant. ar. C. de repu. consensu in fi. extra de testi. veniens. in fi. aut id qđ est actũ est alibi ⁊ tunc nõ quasi sibi imputet dominus qui alios ꝙ̃ suos vas. testes nõ adhibuit. arg. ff. si quis canti. l. iȷ̃. §. si qs tñ cũ possit. ⁊ qui satis da. cog. si fideiussor. §. j. nec debuit angustare probationes. C. de hereti. qm̃. Aliȷ̃ dicũt aut hꝫ merũ imperiũ in vas. ⁊ tunc nõ potest quasi minantem timorẽ possit incurrere ar. C. qđ met. cã. si per impressionẽ. ⁊ qꝛ imperare põt vt hic fit testis. ff. de testi. idonei. aut nõ hꝫ ⁊ tunc possit quasi ille timeat qui maius malum. s. in ꝑsona põt inferre. ff. qđ metus cã. l. v. vt ille timet qui põt corpus ⁊ animam perdere. Math. x. i. animatũ corpus sic C. de sac. san. eccle. sancimus vt inspiciamus qđ de facto põt euenire. d. l. nec timorem. Ista ratione pro rege tuo vel Imperatore null⁹ esset testis nisi dicatur quod de rege nõ est ꝓ̄sumptio de facto mãdari quicqꝫ eo quod cor regis in manu dei est. C. de sum. tri. l. fi. ⁊ ideo nõ requirit iuste sit occisus vel nõ qui de mãdato regis aliquem occidit vt in longo. de consi. mor. l. j. Et licet videamus plures inique agere tamen non dicuntur reges quando iniuste agunt. iȷ̃. q. j. scelus. Aliȷ̃ dicunt quod hoc mihi placet quod possit nam edictũ de testibus est prohibitoriũ inter ꝓhibitos nõ est vas. ff. eo. l. j. de resti. mino. necnõ. §. sed qđ eis. Si vero propter feudum quod tenet a domino vel quia est vasa. tantam familiaritatem vel tantam inimicitiam cõtraxisset cum domino vt ex affectione quam habet ad dominum contracta sit inter eos nõ leuis dilectio vt dicitur. ff. de [...]. sig. late. §. amicos. tunc repelleretur nõ qꝛ vas. sed qꝛ est amicus. in eo. l. iȷ̃. hic amicitiã ex honestis rationibus esset qꝛ feudum est beneuola actio ⁊c. s̄. j. qui ca. feu. ami. §. in primis. Act⁹ virtuosi sunt donare. nam beatius est dare ꝙ̃ accipere dicitur. ff. si cer. pe. in rubrica ergo beatum qꝛ comparatiuũ relinquit positiuũ suum eo qđ id qđ pluris est tanti est. ff. de in litem iu. cum furti. Alias si vas. est ꝓbate opinionis vt nõ sit verisimile deierare pro domino qđ presumitur nisi contra probetur. ff. de re minon omnes. §. a barbaris. nõ repelletur propterea qꝛ iurauit fidelitatem domino producenti eum. nam propter veritatẽ destruenda sunt familiaria. primo ethi. ⁊ hec est fidelitas qđ quidem veritatem nõ occultet nec taceat qꝛ simpliciter iurans stare mandatis intelligitur scilicet iustis extra de sen. ex. ex tenore ⁊ plus debet diligere se ⁊ suã salutem ꝙ̃ dñm dictum est. s̄. qui. mo. feu. amit. in prin. maxime propter sacrm̃ de veritate dicenda ar. C. ad. l. iul. repe. l. fi. Sic dicitur ⁊ distinguitur in familiari in quo non est impar vel minor rõ extra eo. in literis. ⁊ sic distinxit hic in familiari. iȷ̃. q. v. in sum. ⁊ c. j. Sꝫ fortiter ob. glo. d. l. idonei. vt subditus ratione iurisditionis ⁊ obedientie nõ sit testis. nõ eñ est alia lex. eo. ti. que de tali subdito loquatur nam de patre filio domino ⁊ seruo dicitur eo. ti. testis idoneus C. eo. parentes. ⁊ l. seruus. ⁊ si in his patre ⁊ domino intelligatur vt ⁊ canoniste innuũt in. c. in literis. ⁊ de offi. dele. insinuante erit lex idonei. superflua ⁊ inculcans verba que dici nõ debet quia debet aliquid operari. ff. de lega. j. si quando. Aut ergo intelligetur in patre ⁊ domino ⁊ tunc non inculcat: quia quod generaliter dixit repetit. specialiter. sicut in his q̃ notabiliter dicantur vt specialiter repetantur vt nõ dicantur neglecta. ff. de iniur. item apud. §. hoc edictum. Aut intelligetur de subdito ratione iurisditionis ⁊ obedientie astricto iudici ⁊ prelato suo dilectione intima: ⁊ tunc distinguitur in. c. in literis. Alias in causa regis ⁊ imperatoris nullus esset testis nec monachus ꝓ abbate cum ⁊ princeps diligat subditos sicut pater. C. de inoffi. testa. si quis in suo. Hec succincte in effectu diximus: qui alibi plene examinauimus hoc.

1 Vasallus habens duos pares testes contra dominũ tenẽtem probat.
2 Vasallo aliquid probante contra dominum possidentẽ sacrm̃ datur ipsi domino.
3 Vasallo possidenti datur sacramentum contra dominum.
4 Patientia vel taciturnitas consensum operatur.

Si quis se vel patrem suuꝫ.

Diuiditur hoc. c. in duas. in pria possidet dñs. In
1 secunda vas. † Dic ergo qđ dño tenente feud. vas. petebat illud dicens se vel patrem suum inuestitũ inde ab ipso dño vel a patre seu maioribus suis si potest ꝓbare per duos pares vincet: qꝛ pluralis locutio in duob⁹ terminat testibus. ff. de testib. vbi si nõ hꝫ pares ꝓ duos extraneos. s. non pares: qꝛ inopia alias facultas ꝓbationũ exigit vt nõ angustet. C. de hereti. qm̃. de re. cre. generalr̃. ⁊ hoc qñ nõ hꝫ pares als i noua inuestitura exigatur probatio per breue testatum ⁊ a paribus confirma
2 tuꝫ. s̄. quot testes sunt necessa. ⁊c. c. j. ⁊ dictũ. s̄. c. pri. † Si has ꝓbationes non hꝫ vas. petẽs ⁊ aliqd ꝓbet qđ iudicem moueat dabitur sacramentum domino vt iuret eum vel patrem suum nõ fuisse inuestitum ⁊ cum. xiȷ̃. sacramẽtalib⁹ ⁊ erit in electione domini qui conuenitur iurare predicto modo vel velit vasallũ petentem iurare cuꝫ. xiȷ̃. sacramẽtalib⁹ se fuisse inuestitũ de hoc

Additio.
a Utrũ vasallus possit esse testis ꝓ dño. adde qđ cõsanguineo vl̃ multuꝫ amico dic qđ nõ ẽ ei except⁹ minor imo suspecta sunt vide per Do. alex. in cõsi. xix. in iiȷ̃. vol. de mercenario [...] lati[...] suo. xcj. in. iiȷ̃. bar. ab hor.

dictum eſt.ſ.de conten.inter domi.⁊ fide.c.j.⁊.j.de cõſue.rec.
feud.c.ſacramentum.⁊.ſ.de controuer.inueſtitu.c.j.¶Hanc
electionem habebit dominus infra tempus ſtatuendum a iu-
dice ⁊ poſt anteꝙ vaſallus iuret re ſcilicet integra a vaſalli iu-
ramento vt in glo.per.l.mancipiorum.⁊ ad hoc facit.ff.vt in
poſſeſ.lega.ſi pecunie.in fi.Sed ſi tunc vaſ.noluerit iurare ab-
ſoluetur dominus ex regula actore non probante ⁊c.C.de edē.
qui accuſare.ſacramentum quidem eſt loco probationis vt hic
probatur in glo.¶Et hec ſacramenta preſtantur tam a princi
palibus ꝙ a filijs actoris ⁊ rei:qꝛ ſunt vnum pater ⁊ filius vt in
glo.licet aliquando diſcrepent ſacramentum principalis ⁊ he-
redis.C.de re.cre.generaliter.
3 **Si autem aliquis.** Secunda pars †ſi vaſa l.
poſſidet datur ei ſacramē
tum ſemper intelligendo ꝙ aliquid ſit quod iudicem moueat:
vt.ſ.dictum eſt duntamen poſſederit per annum domino ſcië-
te ⁊ non contradicente al's iuſta ignorantia vel parui tempo-
ris negligentia cum periurio poſſeſſoris qui aliquādo inique
poſſidet damnum domino affert quod eſſe non debet.hoc eſt
4 notabile.¶†Et not.ꝙ ſcientis ⁊ non contradicentis patien-
tia operatur conſenſum:qꝛ qui tacet affirmat.pulchra ſimilia
ponuntur hic in glo.memorie cõmendanda:vt.ſ.de benefi.fra.
c.j.in fi.ſ.quib.mod.feu.amit.in.§.preterea.j.de conſu.rec.feu.
c.j.in §.In.⁊ iſtud generale ſoluitur.ff.de procur.filius.§.inui-
tum.de regu.iur.qui tacet.¶Item no.de preſcriptione anna-
li ſic.j.ſi de feu.contro.fue.titius.

¶De feudo dato in vi.legis commiſ.repro. Rubrica

1 ☞Feudum pecunia non acquiritur ⁊ quod in pignore dat
in feudum non cõuertitur.⁊ nu.2.
3 Pactum inter dominum ⁊ vaſallum reprobatur.

Si quis aliquam rem. Obligauit
titius debitor pro aliqua pecunia rem ſuam ſem-
pronio creditori pacto adiecto vt reſtitueret ei de
bitũ ad certum tempus.⁊ ſi tempore ipſo non re-
ſtitueret pecuniam debitam res obligata eſſet creditoris ⁊ ha-
beret eam in feudum:an hoc pactum valeat vt ſi pecunia non
ſoluatur ad diem res obligata ſit creditoris ⁊ habeat eam in
1 feu.vt conuenit.†Dicitur ꝙ pactum ⁊ conuentio non valeat.
ſic.j.de capi.qui cur.vendi.c.j.§.poteſt.imo quandocunqꝫ ſol-
uet debitor debitum recuperabit pignus.feu.enim amore ⁊ ho
nore domini acquiritur non per pecuniam ſcilicet datam pre-
dicto modo:qꝛ lex cõmiſſoria in pignore reprobatur.C.de pac.
pignorum.per totum.⁊ ſi prohibetur vt ſit ſua.ſ.creditoris:vt
ibi prohibetur non ſit creditoris tanꝙ feudalis vt hic:qꝛ non
debet alia via circumueniri lex.ff.de tuto.⁊ cura.da.ſcire opor-
tet.in prin.¶Licet remaneat directum dominium apud debi
torem.ff.ſi ager vec.l.j.§.qui in perpetuũ.tamen vtile quod ha-
bet cui datur in feu.preferatur directo etiam contra dominuꝫ
vt ibi ſequitur in.l.ij.⁊ de loco publico fru.l.j.¶Quia ergo re-
probat talis contractus ⁊ talis conuentio ideo dicitur ꝙ feu-
dum per pecuniam non acquiritur.ſ.hoc caſu quo conuentio ⁊
pactum reprobatur:al's poteſt pecunia emi feudum.diximus
ſ.de natura feudi.in fi.In caſu ſuo.ſ.iſtius.c.eſt intelligendum
quod dicitur:qꝛ ad primordium tituli ⁊c.C.de impo.lu.deſ.l.j.
in [illegible].de iur.⁊ fac.igno.regula.§.pe.¶Al's feu.ab eo qui regu-
lariter feudum non poteſt habere poteſt emi:vt a femina.ſ.ti.
2 iij.l.j.¶†Et attende ꝙ.l.commiſſorie.tantũ in pignore repro-
batur inter debitorem ⁊ creditorem non in alijs contractibus:
imo nec in pignoribus inter alias perſonas.nam inter fideiuſ-
ſoreꝫ ⁊ debitorem de pignore dato creditori valet vt habeat em
ptam quanti tunc valuerit.ff.de contrahen.emp.l.fi.j.reſpon.⁊
etiam vt creditor habeat emptam quanti tunc valet.ff.de pig.
ſi fundus.§.fi.qꝛ reprobatur vt ſit ſua non vt habeat eam em-
ptam quanti valet.Si ergo vendo tibi rem cõuento vt ſoluas
precium integrum alioquin habes rem in feudum non eſt con
tractus hic prohibitus.valet:qꝛ in traditionibus pactum non
turpe non illicitum valet.ff.de pac.in traditionibus:ſed ſoluto
precio pro parte pro alia parte qua non ſoluit precium habe-
bit proportionabiliter rem in feud.vt in gloſſ.Pactum de ſe
non eſt illicitum ſed ſoluta parte precij vt totam rem habeat in
feudum ſicut ſi nil ſoluiſſet eſt iniquum.Tollitur ergo quod
iniquum eſt ſicut inutile remanente vtili vt in hac glo.
Quandocunqꝫ hoc. Niſi creditor alio iure
velit ſe tueri:nam ſi p̄-
ſcriptione.xxx.anno.obijceret poſt interuerſam poſſeſſionem
ſecus:vt in glo.probatur.j.c.iij.Longum tempus non ſufice-
ret vt ibi ⁊ hic in glo.⁊ ibi expoſitum eſt quādo interuertit poſ
a ſeſſionem.¶Sic ponitur verbum quādocũqꝫ.[a]C.de pact.inter
3 emp.⁊ vendi.¶†Item.l.ij.dicit gl.ꝙ hoc pactũ eſt prohibitũ

Additio.
a ¶Sic ponit vbũ
qñcũqꝫ.adõ ꝙ v-
bũ qñcũqꝫ nõ extē
dit vltra.xxx.an-
nos vide ange.in
ↄſi.lv.p martheũ
de affli.i tractatu
ſuo ꝑ thomiſeoſi
iij.gl.vide Pe.de
anc.i ↄſi.cccxxx.
ij.ici.viſi[illegible] diligē-
t.r ꝙ tali[illegible] facul-
[illegible] redim[illegible] fa-
c.ut no.in.l.cũno
tiſſimi.C.d p̄ſcri.
xxx.an.p.d.Jaſ.
in.l.petens.C.de
pact.i.iij.col.per
bal.in ↄſi.cciij.in
iij.volu.bar.ab
hor.

inter domi.⁊ vaſ.alias inter extraneos iure lon.valet vt ſi debi
tor paciſcitur vt ſi nõ ſoluerit ad diem res ſit commiſſa ⁊ p dat
in lon.de debi.⁊ guar.ſi quis fideiuſſorem.ſtantia enim que fit
inter liberos homines ſtare debet.⁊ ſi per.l.commitũtur ſi nõ
recolliguntur.j.certum tempus cõſequens eſt vt cõmittatur p
pacta contrahentium.Equiparantur quidem lex ⁊ pactuꝫ.C.
de re.ali.l.fi.C.de facto.l.fi.in fi.Hoc reprobat ibi Karolus qꝛ
intelligitur de ſtantia legitima non improbata ſicut illud p̄tor
ait:pacta ſeruabo.nõ de omnibus pactis:qꝛ nõ de reprobatis
quod poteſt ⁊ pactum iſtud nõ eſt indiſtincte verum dicit ipſe
qꝛ per.l.iudicantur homines ad mortē ⁊ fiunt ſerui tamen hoc
per pacta hominum nõ poſſet fieri.¶Hoc ergo habet locũ tā-
tum in pignore ⁊ in pecunia pro qua pign⁹ obligatur vt in pi-
gnore lex commiſ.ceſſat nõ in alijs cõtractib⁹.vñ ⁊ minor q re-
ſtituitur poteſt emere ſub illo pacto licet reſtituat.ff.de mino.
ſi in emptiõe.Sic ⁊ eccleſia emet ſub eo pacto.Sed modo erat
dubium:qꝛ ſtatim qd emit acquirit dominium nõ pōt poſtea
paciſci ex quo ſua conditio fit deterior.arg.ff.de re.eo.l.j.§.fi.⁊
l.ſe.que multũ eſt ↄ.Sed vbi in cõtinenti fit ⁊ venditor nõ eſſet
alias cõtracturus tenet qꝛ que incõtinenti fiunt inſunt.ff.ſi cer.
pe.lecta.C.de pac.petens.ex quo idem actus eſt duo continens
ſicut pro ſe vult tenere ita ⁊ cõtra ſe tenebit.arg.eorũ que dicũ-
tur in glo.ff.de ac.emp.in ven.hoc ipſum videt preciũ qd ſub cõ
uentiõe alias cõditione venditur.ar.ff.de ↄtrahē.emp.fundi
partem.ideo vilius vendidit.ff.qd vi aut clam.is qui in puteũ
§.ſi poſtea.de here.ven.l.pe.ſi venderet eccleſia ſub hoc pacto in
ſpici videtur tātum vtrũ vtile fuerit eccleſie ſub hoc pacto ven.
xij.q.ij.ſine exceptione.
1 ☞Dominus feudi an poſſit alium inueſtire de feudo viuen
te feudatario cui primo conceſſit.
2 Pactum de ſucceſſione futura reprobatur.

Si quis inſtituerit. Iſtud.c.vide-
tur non facere
ad titu.⁊ ideo quidam libri habent id poſt ſequens
⁊ habent rubricam de vſu Mediolañ.ſic ⁊ habent
aliqui rubricam talē in.l.proxi.nos nõ vtimur.Sꝫ iſta tria ca-
ſunt ſub hac rub.de feu.dato in vicē leg.cõmiſ.repro.Et lꝫ mã
huius.c.nõ ſit de eo qd loquitur Rubrica tamen ſicut.ſ.proxi.
non vꝫ pactum ⁊ conuentio ſic ⁊ hoc.c.ſequens ſimiliter.¶Di
cit ergo quod dominus feudi qd ab eo tenet ſuus miles ſcilicet
infeudatus ſi velit dare alij infeudato viuente vt teneat opor-
tet quod infeudatus ille conſentiat.⁊ ſic dicunt Placentini.
1 †Sed mediolañ.⁊ Cremonenſes dicunt valere ēt ſine conſenſu
illi⁹ dũmodo viuente infeudato nullũ ſibi detrimentũ ꝓpterea
irrogetur hoc quādo miles tenēs non habet ſucceſſorem in feu
do.hoc dicit.¶Si itelligas qd fiat inueſtitura poſt mortem te
nentis pure nõ poteſt fieri nec valet ſi in tempus aut conditio
nem qñ moritur ſine herede hic tenēs vꝫ de hoc dictum eſt.ſ.q
ſuc.tene.⁊ in alia rub.ſili.hic pōt eſſe ti.qui ſuc.tenē.ſ.ti.ij.l.fi.j.
de cleri.qui inueſti.fecit.c.j.⁊ tunc male dicent placentini ꝙ va
leret talis conceſſio predicto modo facta.¶Item ⁊ mediola-
neñ.⁊ cremoneñ.ſuperfluo dicunt dũmodo ei ſe viuo detrimen
tum nõ fiat qꝛ hec inueſtitura capit effectum feudo aperto do-
mino ⁊ nõ ante ⁊ ſic nõ viuente infeudato.j.in feu.cõ.ſuc.mino
ribus.Eiuſdem rei conceſſio poteſt fieri pluribus ſi ſufficit am
hob⁹.ff.de ſerui.ruſti.pre.l.ij.in fi.de aqua quoti.⁊ eſti.lucio nõ
aliter dicto ti.de ſerui.ruſti.pre.per quē ſemper intelligit exce-
2 ptuatum ius alterius.ff.de aqua plu.ar.l.in ↄcedēdo.¶†Sꝫ
ſi eſſet pactum alias non predicto modo de futura ſucceſſione
pactum nõ valet vt in.l.hic in glo.niſi ⁊ tunc conſentiat his de
cuius hereditate agitur ⁊ perſeuerat donec viuit in ea volũta-
te.C.de pac.l.fi.¶Hoc modo nõ poſſet hoc.c.intelligi qꝛ domi
nus dabat nõ ius ſuum ſeu feudatare faciebat pactum de futu
rā ſucceſſione.¶Item poteſt intelligi qd dominus dat ſimpl'r
feudum alterius qd tenetur ab eo hoc nõ valet q̄tum ad p̄iudi
cium tenentis ſi ille non cõſentit arg.ſ.qui.mo.feu.amit.§.pre
terea.Sed q̄tum ad hoc vt de euictione agatur ſi fuerit ingra-
tus qui recipit aget vt dicitur.j.de inueſti.de re aliena.⁊ marie
ſi ſtipulatus eſt de euic.C.de euic.ſi ſciens.qꝛ rem alienaꝫ poſſu
mus in noſtrũ preiudiciũ alienare ⁊ ſic etiam mediolaneñ.⁊ cre
moneñ.bene dixerunt qꝛ eo viuo nulluꝫ detrimentũ ſibi fit per
hoc ſꝫ fit alienāti qꝛ tenebit ad intereſſe ſiue ↄſentiēte eo ſiue igno
rante nā ſi cõſentiret faceret ſibi preiudiciũ ⁊ dñs nõ teneret de
euictiõe qꝛ nõ pōt euinci amodo niſi cõſentiret ſaluo iure ſuo.
ff.q.mo.pi.vl' hypo.ſol.ſi debitor.§.j.Et ſi is cui alienat ignora
uerit hoc tũc tenetur de euic.qꝛ dãnuꝫ nõ poteſt pati infeudat⁹
de tali cõſenſu.Hic eſt ↄtractus illicitus qꝛ de re aliena.ſecus ſi
is qꝛ lex prohibet vt ↄtus de feu.niſi dñi cõſenſu tũc perdit pre-
cium.⁊ de euictione nõ agit.niſi ignorans ſit.quod dic vt in cõ
ſti.imperialem.§.nõ autem.in gloſ.at hic non ſic nam dñs feu.
alienās nõ indiget cõſenſu alterius.ff.de rebus eorũ qui ſub tu.
ſunt.l.ij.

Militis. Id est feudatarij.s.Impator Loth.eug.pap.c.j.τ in.c.s.dictum est.

Et hoc in milite qui successorem nō habet. Cum semper fiat sine damno eius τ heredum suoꝝ quid refert habeat successorem vel non. dicit gloss. Respondeat studiosus quia nō τc.ff.de legi.omnium. ¶ Imo satis est ratio prout maxime ponitur secundum primam positionem que cōmunior est quia si haberet successorem quod intelligitur de filio vel de descendente ex eo.s.de ali.feu.§.et si clientulus. quomodo daret quod suus miles tenet ab eo τ eo si dicat priusquam redibit ad me cum non sit spes quod redeat filius militis qui tenet a dño viuet post mortem domini presumptione alias presignatione iuris.ff.de fideicom.li.is qui ex causa. ¶ In alia positione esset ratio. vnde no.secundum primam quod vtriqꝫ male dixerunt Placentini male: alij superfluo. ¶ Secundum aliā quādo dat simpliciter sicut rem alienam. Placentini bene dixerūt quātum ad preiudicium tenentis mediol.etiā quātum ad hoc vt dominus teneatur de euicti.si fuit ignorās q accipit τ illud dummodo veniat in vicē id est quia dānum non potest habere siue viuo siue ignorante milite siue consentiente id est sciente vel consentiente saluo iure suo.

1 ☞ Sacramētum datur probanti aliquid qđ iudiceꝫ moueat.
2 Prescriptio contestatione vel contentione interrumpetur.

Quidam obligauit. Et hic aliqui habent rubri. de vsu mediol. nos vtimur. Casus est. quidam obligauit terram quandam cuidam suo militi id est feudatario alias quam de terra ista. Idem si extraneos nō suo militi obligasset et p certa pecunia mutuata sibi.hic creditor qui accepit pignus possedit.xxx.an.tanquā feu.prestando sibi seruitium vt dicitur.j.si de feu.ctro.fue.si quis per.xxx.τ interuersa posse.quia ex alia causa cepit possidere.τ sic nō ob.potest sibi causam possessionis mutare quia causa extrinsecus superueniēte potest.ff.de vsuca.non solum.§.quod vulgo.C.de acqui.pos.cum nemo.et hec fuit cā extrinsecus quia cepit seruire domino vt de feudo τ dominus recipiebat seruitium.τ hoc est quod dicitur in glossa interuersam posses.s.c.j.deinde moritur vterqꝫ τ creditor et debitor filius debitoris scilicet domini vult soluere pecuniam et recuperare pignus filius militis infra annum et diem vt.s.quo tem.mi.c.j.petebat inuestituram scilicet veterē τ pollicebatur fidelitatem quia dicebat rem feudalem et patrē suum inuestitum a patre istius filij domini qđ probabat quia
1 xxx.an.tenuit vt feudum vt dictū est dicitur quod † sicut sapientes Mediola.laudauerunt τ dixerunt datur sacramentum filio militis vt iuret cum.xij.sacramentalibus patrem suum scilicet militem inuestitum: ita vt per.xxx.an.contestatio non fuisset apte domino alias a patre domini facta quod erat pignus huius sacramentum datur quia aliqua probantur per agētem que iudicem moueant.j.de consue.rec.feu.§.sacramentum.τ in superioribus dictum est scilicet.s.de conten.inter domi.τ fidel.c.j.τ.ij.alias sufficit tricennale tēpus.vt in.l.si quis per.xxx.an. ¶ Et quod dicit per inuestituram accepisse. Aliqui dicunt verum ita pront: quia dominus seu filius domini non probat qđ infra illud contestatio fuisset facta: tunc sicut per executionem interrumpetur prescriptio.C.de presscrip.xxx.an.sicut. ¶ Secūdū hoc cogitur periurare quia in vero non fuit data in feu. sed obligata. ¶ Tēpus aūt longissimū dꝫ esse dāno negligēti qui tanto tpe nihil dicit de pignore.imo cōtrariū actū fecit recipiēdo seruitiū vt de feudo.§.de edic.di.adri.l.fin.circa finē. ¶ Alij dicunt p inuestiturā presumptaꝫ.τ qđ sequitur ita vt possessor inuicē psumpte inuestiture.iurat enī patrē suum per.xxx.an.tenuisse vt feudū τ contestationē non pcessisse a parte dicunt qđ esset pignus.lꝫ enim nunquam fuerit inuestitus tueri se potest
2 per tantā prescriptionem.d.l.si qs per.xxx.an. ¶ † Si ergo dñs pbaret contestationem vel contentionē: qꝛ infra tps cōtēderet qđ erat pignus videt̄ interrupta prescriptio tollitur pignoratitia tanto tpe τ ius offerendi nō p longū tps.C.de pig.act.neqꝫ.de pscriptione.xxx.an.cum notissimi.§.sinautē.possessor posset agere rei ven.licet nō pignorat.vt no.C.de anna.ex.l.j.in fi.magne glos.ff.de vsuca.qui pignori. ¶ Sed nōne reali etiam nedū personali prescribit̄.xxx.an.vt.d.l.sicut.in princ.dic qđ nō qñ in principio possedit noīe alterius τ post interuertit: tunc sunt necessarij.xl.an.in eo.titu.male agitur.

Sin autem. Si fili⁹ militis non vult iurare iurabit dñi filius non fuisse inuestituꝫ patrē.s.militē a patre suo.s.dño cū.xij.sacramentalibus.τ est sibi oneri iurare qđ nō.s.negatiuā cuius in rerum natura nō est probatio C.de pba.actor. ¶ Sed si filius domini noluit iurare τ sic neuter vult iurare p possessore dꝫ causa decidi: qꝛ filius dñi debet inuestire filiuꝫ militis. ¶ Hec inuestitura est de veteri τ improprie dicit̄ inuestitur: tūc vt dicetur.j.tit.ij.in prīn.τ faciet ei fidelitatem: vt.s.quo tempore miles.c.j. Hic qui possidet.xxx.an. nedum exceptionem contra dominum etiam imo actionem habet si cadat a possessione cum distinctione que fit.C.de prescrip.xxx.an.si quis emp.

¶ Explicit Liber Primus.

¶ Incipit Liber Secundus.

¶ De feudi cognitione. Rubrica.

1 ☞ Cause feudales quo iure sint diffiniende.
2 Consuetudo que valeat τ quando legē vincat.

Obertus de orto. Hic liber feudorum dicitur vsus τ cōsuetudines feudorum non possunt he pro legibus Imperatorum allegari quia hic Obert⁹ nō fuit Imperator sed iurisperitus qꝛ frequenter committebantur sibi cause feudales vt hic dicitur forte committebantur per principem compilauit consuetudines maxime lombardie que in tantum sunt autorizabiles τ allegabiles qtēn sunt
1 rationabiles.de hoc dictum est plene in preambulo. ¶ † Dicit ergo qđ cause feudales alique terminantur iure Ro. Alie iure lon.scꝫ ius lon.seruatur vt in regno sicilie per consti.regni per quam iurant iudices iudicare sm consti.primo secundo sm cōsuetudines approbatas tertio sm iura longo. post sm iura cōmunia romana. ¶ Alie terminantur sm consuetudinē regni scꝫ Italie.xl.di.tibi dño. Dicitur Rex romanorū Imperator vt in preambulis dictum est. Consuetudines sunt decise in regno romanorum ita vt non possint de facili conscribi sicut de mora dicitur.ff.de vsur.mora.in principio. Quilibet populus habet suas leges suas obseruantias suos mores.ff.de iustitia τ iure.omnes populi. Unaqueqꝫ prouincia suo sensu abundat.lxxvj.dist.vtinaꝫ. Describit antem vsum feudi prout est possibile.nam probatur vsus vel in scriptis est redactus vt in hoc libro τ est rationabilis: vincet legem romanam quarum non est vilis autoritas sed non vincet vsum rationabilem quod expone vt exponitur.C.q̄ sit longa cōsuetudo.l.ij. Male consuetudines dicunt̄ corruptele non vsus vt hic in gloss. ¶ Ubi vero agitur causa feudalis cuius casus non comprehenditur consuetudine scripta in hoc libro iurisperitus absqꝫ calumnia vtetur lege scripta romana scilicet aut lōgob. vbi illo iure viuitur et secundum legem scriptam determinabit causam non autē per argumenta consuetudinum que argumenta non coherent rei de qua agitur τ sic quodammodo superflua ideo non multum facienda ad factum questionis secus si esset simile quia tunc vt in legibus procederetur de similibus.ff.de leg.nō possunt iure ro.statur ar.ff.de re mili.non omnis.§.a barbaris.de seruitu.si
2 cui. ¶ † Cōsuetudo ergo vincet legem[a] si sit secundum legē vel
a preter legem τ hoc nō est dubium exemplum.C.que sit lō.cōsue.l.j.in gloss.τ sic potest intelligi.C.de edi.pri.an in totum. Consuetudo τ statutum qđ vocatur lex municipij idē sunt sic exponitur τ pro.i.ff.qđ cuiuscunqꝫ vniuer.no. Item eorum.in prin.C.de eman.lib.l.j.ideo dicitur.j.dist.consuetudo qđ habet locū vbi lex deficit τ extra de consue.c.fi.in glos. ¶ Si sit contra legē non vꝫ nisi vt sequitur quia minor non tollit legem superioris principis: vt.ff.de arbi.nam magistratus extra de ma.τ obe.cū inferior τ hoc est qđ dicit̄.C.que sit long.consue.l.ij.nō adeo τc. cum ratione vincat aut legē id est rationabilē legē exemplū que dicuntur infra quot testes sunt necessarij ad pbationē no.inuesti.c.j.vbi si confiteat̄ dñs nō valet nisi probet̄ corā parib⁹ inuestisse τ de femina qđ non potest id testificari hmōi ꝯsuetudo mediol.seruet̄ ibi qño astringit alias terras vel alias prouincias vbi talis consuetudo nō est vt diximus supra in pambulis.opꝫ qđ cōsuetudo sit rationabilior lege si lex esset rationabilior cōsuetudine nō vinceret bono quidē melius inuenit̄.ff.de verbo.obli.vbi aūt.§.j.de bono itur in melius τ de pfecto in perfecti⁹ in aut.de nup.§.j.ibi pfectioribus quidē τc.ratio sicut veritas excludit cōsuetudinē.viij.dis.mala.τ.c.veritatē. Multomagis si consuetudo esset onerosa vel disrumperet neruum legalis discipline.viij.dist.frustra.τ.d.c.vlti.τ consue.in glossa.τ ibi de hoc ponunt̄ exēpla. ¶ Lex de qbus nō ob.vt plene no.in.d.l.ij.que sit long.ꝯsue. ¶ Hoc semper est attendendū in istis τ alijs vsibus vt dictū est in pambulis qđ sint rationabiliores lege scripta ꝯtraria vt ecce facta inuestitura dñs coget̄ possessionē tradere nec liberat̄ dando interesse hoc rationabile est.j.si de feud.contro.fuc.si facta.τ dictū est supra de ꝯtro.inue.§.j.τ ideo rationabilius qꝛ seruat fidē pmissam quā frāgere graue est.ff.de cōsti.pe.l.j.in prin. ¶ Statutū ciuitatis est lex municipij τ idē qđ cōsuetudo sicut cōsuetudo tollit cōsuetudinē τ legem ita et

Additio.
a ¶ Consuetudo ergo vicet legē. Adde qñ cōsuetudo est ꝯ iura scripta: puta statuta qño procedat τ qđ differat a [illegible] vide p [illegible] ꝯsil.suo.xj.colū. viij.τ col.ix.τ in ꝯsi.vj.col.x.p eūdem.Barth.ab bor.

statutum de hoc diximus plene in.l.omnes populi. ¶ Hę consuetudines feudales non tollerent constitu.regni sicilię qr constitutiones sunt post facte:sed ⁊ si post inducta esset consuetudo non tolleret constitu.regni sicilie eo qd̓ expressius dicit constitutio non obstante consuetudine qd̓ intelligitur de futura: quia precedens sublata est ⁊ si non dicatur.C. de vsuris.eos.§.centum.

1 ☞ Feudum de quibus ⁊ in quibus constituatur rebus.
2 Nomina debitorum an veniant nomine immobilium.
3 Actiones inter immobilia annumerantur.
4 Investitura necessaria quibus verbis at fienda.
5 Feudum quomodo successione acquiratur.⁊ nu.6.

1 **Sciendum.** Duo dicit.† Primo qd̓ feud. non constituitur nisi in re soli vel solo coherenti aut in his que computãtur inter immobilia vel si do tibi in feu.decẽ percipienda de camera vel canneua hec verba exposita sunt.s̄.titu.j.§.si vero. ¶ Panes civiles sunt tales.C.de peti.bo.subla.l.j.in fi.⁊ quod
2 dicitur.j̄.quis dicitur miles ⁊ mar.c.j. ¶ † An nomina debito
a rum sint inter immobilia[a].ff.de ver.signi.mouentium.not.in glo.quod inter ĩmobilia ⁊ sic posset constitui feudum.x.annua percipienda in talibus nominibus debitorum meorum.argu.
3 ff.de le.j.gaius. ¶ † De actionibus vero.C.in qui.cau.in integ.resti.nõ est neces.l.fi.in fi.glo.dicitur qd̓ sint inter immobilia ꝑ quo est.ff.de iure delib.ait pretor.§.j.sed in aut.de non ali.§.vult em̃ lex.distinguitur in gl.competant ꝑ re immobili ⁊ erũt inter ĩmobilia an pro re mobili ⁊ tũc inter mobilia quasi consideretur natura negotij pro quo cõpetit.argu.ff.de publi.iudi.infamẽ.de dona.qui id quod. ¶ Quantum ad hoc esset inter ĩmobilia si perpetuo debentur mihi decẽ a titio quolibet anno vel qr ꝓmisit sic vel fuit heres eius qui mihi sic legauit cõstituã feu.gaio.v.super illis.x.annuis qr de cãneua id est de cellario vini vel de cãpo ⁊ redditu cãpicelle vinarie vel taberne. ¶ Secus si debet mihi.ix.que sibi mutuaui cõstituere feu.vna tãtũ ⁊ sic in.x.annis esset finitũ feu.tunc nec de iure feudi censebitur. arg.eorũ que dicunť infra qs dr dux vel mar.circa fi.debet dñs habere ꝓprietatẽ feudi mobilia cõsumunť vsu ideo in eis non est feudũ vt in scdã summa cũ natura rubrica in qb⁹ reb⁹ po.cõ.feu.⁊ de hoc plene.j̄.si de feud.interpellatus fue.c.j.dictum est. ¶ Scdõ dr qd̓ feu.acquiriť investitura ⁊ successione ⁊ alijs duobus modis de quo dicit.j̄.de ꝯsue.recti feu.in prin.

> **Additio.**
> a ¶ Noĩa debitorꝝ sint inter ĩmobilia. Adde qñ vẽdiť nomẽ debitoris qd p̄stãdũ sit p vẽditorẽ an taliter qd̓ nulla exceptiõe obstãte exigi possit vide pulchrũ ꝯsil.do.Phili.decij sub nu.cij.col.j.Parth.ab hor.

Investitura Vel eo qd̓ pro investitura habeť vt hic in gl.tũc nõ videť trãsire ad he
4 redẽ:sed dic vt diximus.s̄.tit.iij.c.j. ¶ † Iure isto feudorum est necessaria investitura per verba investio te:vt ibi dictũ est sicut ergo vincit qs litẽ si ꝓbatiões inducat vel id qd̓ ꝓbatiõe habeť vt sacrm̃ qd̓ loco ꝓbationis est sicut feudũ cõstituiť investitura: ⁊ eo qd̓ pro investitura habeť:sic intellige glo.hic positam.

5 **Successione.** †Successiõe etiã acqriť qñ est extraneus heres:puta erãt heredes ⁊ feudum antiquũ vel paternũ ⁊ datũ duob⁹ expresso qd̓ vnus succedit alteri.s̄.de benefi.fra.⁊.j̄.de duobus fra.c.j.vel erat expressum qd̓ extraneus heres succederet. In filijs non dicitur ꝓprie successio qr est eis debita patris hereditas.ff.de bo.dã.cum rõ.de suc.edi.l.j.§.largius.Sed largo modo successio diciť in summa:⁊ hoc quãdo feu.erat hereditariũ.ff.de peti.here.⁊ non tãtum.secus si ex pacto ⁊ prouidentia legis tunc etiam exheredatus succederet.de hoc dictũ est.s̄.de succes.feu.in princi.⁊ adde
6 qd̓ diciť statim in ꝓxi.ti.in prin. ¶ † Sed qñ acquiriť successione investitura imo semp investitura qr cũ succedit opꝫ qd̓ ĩfra annum ⁊ diẽ petat investiturã:⁊ sic quo tpe miles.c.j.j̄.de cap.cor.in prin.⁊ in cõsti.imperialis.§.p̄terea. ¶ Dic qd̓ investitura que fit de veteri feudo vbi succeditur est cõfirmatio eius que ab antecess.facta est.j̄.titu.ij.per quos fiat investitu.in princip. ptꝫ in regno sicilie vbi denunciatione mortis facta inquiriť de qbusdã capl'is si est filius vel alius heres vt frater de valore feudi ꝓpter releuium ⁊ de alijs nec postea fit alia investitura per curi.nisi qd̓ mandať assecurari ab hoĩbus feudi qd̓ tenet ⁊ possidet nõ ergo investiť id est in possessionẽ ĩduciť:sed cũ de nouo datur diciť in priuilegijs isti⁹ tpis lꝫ nõ in antiquo qd̓ ĩvestiuit eum non tñ est necessariũ in regno vt dictũ est.s̄.qui.mo.feud.cõ.c.sciendum.deinde mãdať in possessionem induci. Non est dicendũ qd̓ heres ante investiturã nõ possideat:nã aliter nõ hꝫ literã assecurationis nisi possideat:possidere facti est.ff.de acq.pos.si quis in.§.differẽtia. ¶ Item est dñs ante investiturã qr successit:vt in.l.cũ heredes.eo.tit.⁊ ex qui.can.ma.cum miles. hoc ẽt ptꝫ qr si nõ petat hanc investiturã id est ꝯfirmationẽ investiture veteris nisi conuincatur de hac culpa possessione non priuabitur.s̄.quo tempo.miles.l.iij.⁊ si feloniam committeret idem esset licet quando declaratur culpa tunc per sententiam die commisse felonie ipso iure vtile reconsolidatum directo cõstabit qd̓ est contra consti.prouisum:vt diximus.d.l.iij.⁊.l.j.et adde que dicta sunt.j̄.tit.j.in princi.

¶ Quid sit investitura. Rubrica.

¶ Alij non habent aliquam rubricam:sed male. ¶ No.primo qd̓ sunt necessaria verba formalia hic investio te etiam si possessionem tradat iure iusto vt dicitur in summa huius titu.⁊ dictum est.s̄.qui.mo.feu.cõ.potest.c.j.in concessione scilicet noui feudi. ¶ In regno Sicilie nõ fit sic:vt ibi diximus. Iterum in veteri habetur investitio id est confirmatio.j̄.titu.j.in princip.⁊ diximus titu.ij.c.j.

1 ☞ Investitura quid sit ⁊ quando fieri dicatur.
2 Possessio rei an transferatur per investitionem.
3 Iuris publici ⁊ priuati differentia in acquisitione dominij.
4 Priuilegium quod principi conceditur non statim ceteris cõcedi censetur.
5 Castro cum iuribus ⁊ pertinentijs in feudo dato quid intelligatur.
6 Dominus aliquid de nouo volens in feudum dare coram duobus ex vasallis hoc debet facere.
7 Pares ad testificandum inducti si renuant debent per dominum cogi.
8 Vasallus investituram per testes extraneos probare potest domino non cogente pares ad testificandum.
9 Sacramentum domino dabitur vasallo testes non inveniẽte.
10 Possessio vel prescriptio an constituatur vel inducatur vnica solutione.⁊ nu.11.
12 Investitura noua quomodo ⁊ per quos probetur.
13 Reo semper defertur iuramentum vt iuret aut referat.
14 Iudicij equalitas inter dominum et vasallum seruari debet.
15 Feudum an possit dari ob probrosum seruitium.
16 Heres institutus sub conditione probrosa hereditatem consequetur etiam conditione non impleta.

Investitura. Litera satis est plana et glo.sicut quedã summa distinguit omnes casus non esset necessariũ plus exponi. ¶ Et diuiditur in quatuor partes principales. ¶ In p̄ma que durat vsqꝫ ad.§.si vero vas.dominus possidebat ⁊ vsqꝫ ibi
1 vj.principales dicunť. ¶ † Et primo quid est investitura: quia est pos.quãdo intrat possessionẽ vas.feudi: tunc ꝓprie investiť sicut diciť vestiri se homo quãdo induit se veste:⁊ est ꝓprie investitura quãdo p̄sentialiter inducẽdo in rem donatã tradit possessionẽ sic metaphorice etiã ĩduiť homo virtutib⁹.Inde diciť. Stolam glorie induit eum.Et sacerdotes tui induanť iustitiã in psalmo. Qui ergo possidet de voluntate dñi investitus est: vt dictũ est.s̄.ꝓxi.⁊.s̄.ti.iij.c.j. ¶ Sed abusiuo modo diciť investitus ⁊ diciť investire quãdo facta cõcessione in absentia rei donate dicit donans investio te inde porrigendo donatario vel vas.hastã vel aliud corporeum vt anulum vel biretum per talẽ investiturã nõ acquiriť dñium vel possessio.vt extra de preben.pro illorũ.per Ber.⁊ Inno.de cõsue.c.ij.⁊ de his que fiũt a ma.
2 par.ca.ex orẽ.de dona.per tuas. ¶ † Sed si talis investitio per hastam vel aliud corporeũ fieret in p̄sentia rei donate vel cõcesse trãsferret possessionẽ si habet.C.de dona.l.j.ff.de rei ven.q̃dã mulier.⁊ per ꝯsequẽs dñium si erat dñs donans.ff.de ꝯtrahẽ.emp.l.clauibus.visus em̃ ⁊ cõspectus hoc facit.de acquir.pos.si meo.§.si vẽditor.sic qui tradit per fustẽ rem p̄sentem trãsferret possessionem qr videnť tradita que signanť.ff.de peri.⁊ cõmo.rei vẽdi.qd̓ si neqꝫ.§.j.de hoc dr in summa in.c.qualr feu.acquiratur.⁊.j̄.de consue.recti feu.c.j.in prin. ¶ Visus rei presentis corporalis tradẽdo claues vel instrumentum transfert possessionem sic ⁊ si signat rem ergo erit presens. ¶ Sed in instrumẽto est opi.etiã si sit absens res.C.de dona.l.j.forte qr instrumenta pertinent ad rem sed anulus hasta biretum vel aliud corporeum extra rem non faciat transferre possessionem rei corporalis absentis: vnde videtur verius qd̓ idem qd̓ in clauibus que pertinent ad rem in quibus exigitur presentia in.l.clauibus. ¶ Alij dicunt qd̓ si esset presens investitura transferret possessionem.ar.ff.de acqui.pos.si iusserim.⁊ satis dici potest qr ⁊ sine investitura ⁊ porrectione corporali presentia rei demonstratio ⁊ visio hoc faceret.e.ti.qd̓ meo.§.si venditorẽ.⁊ dicitur in dicta summa rei corporalis absentis investitura dicto modo nisi tradatur.C.de distrac.pig.l.qui predium.⁊ in regula.l.traditionibus.C.de pac.de hoc etiam diximus ⁊ hic repete.s̄.hic põt esse tit.qui suc.te.c.j.⁊.j̄.si de feu.controuer.fue.si facta. ¶ Ideo dictum est rei corporalis vt si incorporalis vt si conferret canonicatũ vacantẽ per investiturã acquiritur ius vacantis beneficij sicut per electionẽ dicit Inno.d.c.ex ore. Alij dicunt qd̓ in principalibus ⁊ imperialibus et regalibus infeudationibus sequuta investitura ⁊ sic constituto feudo.s̄.qui.mo.feu.cõ.põt.c.sciendum.

τ.sciendum.τ de feu.cog.c.j.in fi.sic videatur per inuestituram tradi vt rei vendi.τ dominium vtile queratur inuestito: τ sic si postea rex alij donet eodem modo qui τ possideat fit potior primus nihilominus vt ita videatur differentia inter traditionē τ possessionem quãtum ad vendicationez querendã sicut quãdo traditur τ inducitur in re quam alius possidet.ff.de fundo dota.si fundus. Aliud enim est possidere aliud in possessione esse.ff.de acquirē.possess.si quis ante.facit pro istis quia contractus principum obtinent vicem legis.C.de dona.inter vir.et vxo.l.pe.vt sicut lex transfert dominium qđ est in multis.ff.de publi.cōten.§.domus.in aut.de incest.nup.in prin.τ similib[9]. Sic τ princeps in suis contractibus est enim lex animata:vt in aut.de consu.princ.τ vigor iustitie.C.de iure fis.prohibitum.in
3 fi.¶†Item differentia est in acquisitione dominij inter publicum ius τ priuatum.Principibus acquiritur dominium sine traditione quando priuati dãt eis.C.de sac.san.eccl.vt inter diuinum. Eodem modo acquiritur priuatis quando princeps
a eis donat.[a]nam qđ statuitur quando princeps donat priuato vt non egeat eius donatio gestis in insinuatione:statuitur idē quando priuatus donat principi propter equalitatem seruandam:in aut.vt non fiãt pig.§.illud.¶Hoc non videtur posse stare:quia tunc demum id qđ peruenit ad aliquem per principem vel ei[9] officiales princeps nihil pōt reuocare nec alij dare sponte vel exhortatus annotatione vel sanctione pragmatica quando ad illum primum possessio rei peruenit.C.li.xj.de loc.fundorum ciui.l.fi.in prin.ibi apud aliquem fuerunt in primo §.ibi.τ vt a perpetuario nunꝗ possessio transferatur τc.τ sic videtur necessaria possessio in acquisitione vt post alij non possit dari per principem.¶Non ob.qđ contractus principum vicē legis obtinet.d.l.pe.quia ibi ius cōmune erat cōtra contractū regium donabat vxori qđ prohibitum est:constante matrimonio eoipso videtur tollere iura contraria ex quo contrahit vbi ius inhibet.h.d.lex illa.Sed hic infeudando inuestiendo non agit cōtra legem et ius commune vt videatur eas tollere imo sic infeudando videtur agere vt seruet iura non ea tollat in.l.digna.cum si.¶Si diceret infeudando inuestio te vt habeas dominium tunc tollerentur iura cōmunia que posita sunt.Itē lex scripta hoc casu non dat dominium quia est abusiua possess.et per inuestituram in absentiam rei nil transfertur nisi quia constituitur feudum quod sine inuestitura non cōstituitur: vt ŝ.dicitur ergo si lex non dat nec princeps dabit nisi expresse id dicat.¶Lex vt inter diuinum.loquitur quando datur principi:vt qñ princeps dat oportet vt detur pos.ad hoc vt alij post
4 dare nō possit.d.l.de loca.fun.ciui.¶†Priuilegia que dantur principi non danꝫ priuatis etiam in simili qꝛ concessum alicui specialiter alij non concedit.v.di.ad eius concubitū.circa fi.in glo.pro quo est.ff.de pac.si vnus.§.ante omnia.lib.x.de bo.va.l.j.nisi quãdo lex exprimit τ vult esse idez in alijs sicut exprimit in.§.illud.vt nō fiant pignora.absurdum esset dicere vt priuilegia principum haberēt priuati quia priuilegia dicunꝫ priuate leges introducte illis quibus conceduntur.iij.di.priuilegia. ¶Item qđ dicit in.§.illud.nō posset in conuerso casu locū habere hic qꝛ princeps dat feudū qđ dicit a fidelitate subdito τ iurat ei illa sex que dicunꝫ.j.de for.fide.sed priuatus subditus nō dabit principi regi suo p qđ facit rex subdito fidelitatē inconueniēs hoc esset.ff.de oper.li.l.interdū.in fi.τ sic sufficit dare instãtiam vt augmētatio nō procedat.j.q.j.sicut iugeri.¶Quando ergo princeps vult contra ius positiuū aliqđ dicat τ exprimat tollet legē ꝯtrariã tacite faciēdo vel dicēdo ꝯtra idē qđ lege scripta dicit qꝛ si omittit omissum erit.C.de cadu.tol.§.pe.lex vero corrigit nisi expressi[9] dicat in aut.qui.mo.na.effi.sui.ŝ.tribus.si princeps statueret pferaꝫ primus satis bene satisfaceret τ honoranꝫ p se vt fidē seruet qꝛ cōuenies est.ff.de pac.l.j.in princ.τ vbi esset visus qđ pferaꝫ primus satis esset rōnabil.¶Non facit ꝯ hoc.c.ex pte.lo.j.alias ex pte.a.extra de offi.dele.qꝛ ibi neuter erat assecutus possessionē.τ primus pmo pñtauerat literas vel prime erãt gñales vt ibi ponit in gl.hodie quãtū ad prioritatē nō attēdit quis primo pñtauit:ꝫ qs impetrauit li.vj.de pscri.tibi.τ.c.duob[9].¶Sed si tradit τ inuestit per corporeū aliquid in pñtia vnius rei feudi an habeat pinde possessionē oīum rerum feudi vel si corporaliter tradit τ vere iuestit de vna.Nō vꝛ nisi de illa tm̄ quã corporalr apprehēdit vel q̄ erit in conspectu no.ff.de acqui.pos.l.iij.in prin.vbi dicit glo.qđ si ingreditur in vnuz predium p eo τ p alio nō sufficit.nam adepta possessione vnius serui non possideo alios sed per eū possum alioꝝ possessionē acquirere.eo.titu.l.j.§.veteres.τ.l.predia.¶Audiui magnos peritos narrare hoc habere locuz in singulis rebus:puta duob[9] predijs emptis vel legatis sed in vniuersalib[9] vt in hereditate τ feu.si intrē vnū ea mente vt oīa habeã satis esset vt oīa habeã pinde oīum possessionem.ff.ad treb.restituta.in prin.τ qđ ibi dicit glo.qꝛ qui gerit se pro herede in vno videtur gessisse sic in omnibus.ff.de acqui.here.pro herede.§.j.τ sic fuisse iudicatū dicebant.argu.etiam sunt.ff.pro so.l.iij.τ quod dicitur.ff.de do.causa mor.seia cum bonis.in princi.

Traditionibus factis. Exponunt.i.traditione sic quorū iudiciorum id est cuius iudicij.ff.de peti.here.diuus.vel sic euenerat de facto qđ plures traditiones facte erant:sufficiebãt enī vnius rei vt aiunt.¶Contra hoc est.d.§.veteres.qui loquitur in seruo hereditario quo habito nō hn̄t alij nisi dicas tunc qđ in seruo hereditario est aliud pter vrgentē disputationem vt ibi dixit Ioã.qꝛ ante hereditatē est nullius post est heredis.eo.tit.cū heredes.hic nō soluit quãtū ad ppositum qꝛ idē de alijs rebus:vt ante aditã hereditatem sint nullius post sint heredis in quibus nō est inuenire vt vna adepta τ possessa ex eo videantur alia possideri τ in seruis alio titulo habitis est qđ per vnuz acquiranꝫ alij nō vno habito ex hoc alij habeantur.eo.titu.qui absenti.§.fi.τ.d.l.predia.vnde vno adepto alij non acquirūtur quãtū ad possessionem in qua non sufficit mens nisi τ corporalis apprehensio interueniat.eo.tit.quemadmodū.lꝫ p seruū nō acqraꝫ hereditas vel res hereditaria qꝛ nō p aliū.ff.de acq.re.do.p hereditariū.de acq.he.heres p seruū.In.l.restitutã.nō dꝛ ꝙ vna re possessa alie videanꝫ possesse sed qđ videꝫ restituta vt p hoc habeat dñiū sic τ in.l.p herede.videꝫ gerere p herede vt acqrat hereditatē pptera τ teneaꝫ in suū onus creditoribus p hoc hꝫ dñiū nō poss.que dꝫ corporalr apphēdi.d.l.cū heredis. Et sic differētia in dñio τ possessiōe eo.ti.si qs vi.§.differētia.si esset quãtū ad hoc differētia in singularib[9] τ vniuersalibus saltim.§.veteres.diceret vno possesso alios possideri:lꝫ non possit acqrere p hereditariū ꝫ nec possessio queriꝫ nec dñiuz nec hereditas:vt in glossella dicit τc.Et qui alias nō pñt acquirere iure repugnãte acquirunt possessionē que est facti in viro τ vxore eadem.l.j.§.si vir.vbi donatio non tenet.¶Itē litera.l.iij.de acq.pos.in prin.facit pro positiōe predicta sufficit quãlibet partem intrare si eius mentis fuerit vt totū feudū vsqꝫ ad terminū vere possidetur licet mēs potest esse in plurib[9] sicut in vno maxime quia fundi constituuntur destinatione domini.ff.de lega.j.qđ in reruz natura.cōmunia predi.si is qui duas.vnde si aspectus τ visus hoc operatur vt.ŝ.dicitur si vnum paruuz diuidam in duos τ ambo videã nō erit apprehēsa nisi in vno quia dicit terminum sed tunc vbi ambos videret satis posset dici quod si apprehendit vnum pro omnibus sufficiat quia cessat ratio absentie.¶Tutius ergo est vt pro absente constituat tradens possidere nomine illius cui vult tradere cui acqriꝫ ex hoc illi dicta lege qđ meo.in princ.¶Itē si esset verum qđ dicit in vniuersalibus non vꝛ habere locū in feu.qꝛ nō est vniuersitas iure sicut peculiū hereditas τ filia q̄ sunt bonorū posse.arrogatio.τ cum adijciunꝫ bona cã libe.cōs.insti.per quas per.no.acquir.§.si sub quibus cōtineꝫ peculiū patrimoniū viuētis.ff.ad treb.cogi.et de leg.iij.si chorus.vt dicere consueuerunt moderni super.l.frater a fratre.sed vniuersitas facti est vt grex qui vēdicaꝫ.ff.de rei ven.l.j.in fi.τ feudum vendicaꝫ ꝺm modernos ar.eo.ti.vendicatio quoqꝫ sicut in grege sunt multa corpora distantia.ff.de vsuca.rerum mixtura.in princi.sic feudū diuersos agros habet vt plurimum sicut τ territoriū.ff.de ver.si.pupillus.§.territoriū. τ habet iurisditionē qꝛ attēdēdo alias a terrēdo sic τ feudū hꝫ iurisditionē qꝛ est iudex vasallorū si feudum habet vasallos in aut.de questore.§.si vero dñs.τ habet iurisditionem vt hic no.in glo.hꝫ ēt redditus frequēter hec in facto sunt.τ ptꝫ qꝛ feuda veniūt in petitione hereditatis.ff.de peti.here.τ nō tm̄.in gl.si esset feudū vniuersitas iure qño veniret in petitionem hereditatis que iuris est in qua veniunt corpora hereditaria τ iura hereditaria exceptis seruitutibus nō vniuersitas iuris τ si esset iuris feu.non vendicareꝫ sicut peculiuz nō vendicaꝫ.d.l.vendicatio.
5 ¶†Sed etiã datū esset in feu.vnū castrū cum iuribus τ ptinentijs sub hoc verbo τ ptinentijs non intelliguntur nisi a iure vel consuetudine intelligunꝫ.dicit Inno.de resti.spo.cum ad sedē.si esset iuris obligationes viderentur cōcessisse.ff.de ver.signi.princeps.C.de sen.pas.l.iij.si cum dicit integro statu.eo.li.x.de bonis vacan.si quando.noīa τ oblationes nō nisi cedaꝫ.ff.pro so.l.iiij.de pecul.quis ergo casus.

6 **Que si quidem.** Secūdum dictū.†qñ dñs habet vasallos si vult in feudum aliqd dare de nouo dꝫ hoc facere τ inuestire donatarium coram duobus ex illis vasallis qui dicuntur coram duobus ex illis vasallis:qui dicuntur pars: alioquin si alij sint testes.Inuestitura nō valet etiã si dñs cōfitereꝫ factã inuestiturã ex quo solēnitas deest.Alij ꝯtra vt dꝛ in tex.j.quot testes sunt necessã.ad proba.no.inuestiture τ ibi plene dicetur.

Si enim dicuntur. Tertium dictum si quereꝫ qualr probetur an sit inuestitus de nouo vasal.cum id neget dñs possidēs ꝯtra quē agit vasal.petens feudum qđ dicebat sibi concessum τ inde inuestitum.dicit qđ non dꝫ pbare nisi per pares qñ hꝫ vasal.vt.ŝ.

Additio.
a ¶Qñ princeps eis donat.adde pncipis cōcessio qualr intelligaꝫ vide p.d.philip.deciū in ꝯsil.suo lj.col.j.τ qñ constat de principis mente nō est disputandū τ talis psumiꝫ mēs qualis ratio et ius dictat in consil.xxxiij.col.j.τ.iij.τ cōsi.xlviij.col.fi.τ consil.lxiiij.col.v.cōsi.cxiiij.col.iij.

proxi.vel per breue testatuz ⁊ a tribus vel duobus paribus cō-
firmatum.sed mediolañ.dicunt etiam si aliis est confirmatum
d.c.j.quot testes sunt neces.⁊c.

7 **Nam si instrumentum.** †Quartum di-
ctū retento eo-
dem casu instrumentum non fuit factum vel factum amissum
fuit offeruntur pares ad probandum q dicunt nolumus iurare
in causa quia non interfuimus inuestiture vel non recordamur
⁊ vasal.qui inducit hos in testes dicit eos corruptos odio:gr͡a
vel precio.Quid fiet.dicitur quod dominus debet eos cogere
iurare vt veritatem dicant:⁊ tunc si non probetur per eos iura
tos quod fuit inuestitus producat alios pares in testes aliogn
dabitur domino electio vt iuret inuestituram non fuisse factā
⁊ si noluerit iurare domin⁹ referat iuramētū vasal.qui iurabit
factam fuisse inuestituram sz si nollet iurare vasal.quiescat.Et
hoc quādo cōpellit dominus eos iurare.

8 **Quod si iurare.** Quintum dictum †si pares cau-
sam aliquam pretendentes nol-
lent iurare ⁊ dominus non compellat eos tunc licebit vasal.p-
bare inuestituram per extraneos.sed si extranei nollent iurare
cogentur per comitem aut per populum ⁊ si noluerint eos cō-
pellere recurretur ad imperatorem.s.si de inuesti.inter domi.
⁊ vasal.lis oriatur.c.j.⁊ hoc quando habet pares:⁊ tunc si ab-
sint debent expectari vt intersint inuestiture.j.de consuet.rec.
feu.c.sciendum.¶Sed si pares non habet ⁊ alios vas.domin⁹
ad probandum nouam inuestituram etiam extranei sunt ido-
nei.j.§.si vero.

9 **Testibus.** †Sextum dictum si omnes testes deficiūt
in vasal.datur domino iuramentum cum
distinctiōe pluries facta.s.que est de consue.rec.feu.c.sacramen
tum.¶Quod dicitur dominum debere compellere testes ad
iurandum nonne est contra.C.de testi.nimis graue.vbi ab ad-
uersario non exiguntur probationes.dicit gloss.quod non est
contra.quia dominus erat iudex ⁊ habebat iurisditionem in
vasal.suos qui producebantur in testes.⁊ ideo cogit eos:vt in
longo.de offi.iudi.vt iudex.Inde inter duos vasallos cogno-
scit,tāq̄ ordinarius dominus feudi.j.in consti.imperialem.§.
preterea.Sed an in reali ⁊ personali sit iudex vasallorū.ibi ple-
ne dicetur.¶Item ⁊ quod dictum est breue testatum confir-
matum a duobus vel tribus paribus est ideo quia dominus
possidebat per totum istum.§.vsq̄ huc si vero ⁊c. vt in prin.
dictum est.Sed si vasal.possideret sufficeret confirmatio vel cor
roboratio per extraneos vt gloss.dicit. Item si pares nollent
iurare ⁊ dominus non cogeret eos probaret per extraneos.⁊
si vellet precise eos cogi cogerentur a comite vel populo demū
ab imperatore vt dicitur de extraneis qui sic coguntur:quia
hoc est in fauorem vasal.⁊ tunc potest pbare per extraneos nō
debet in suam lesionem retorqueri vt scilicet non cogantur sed
per extraneos probet qr forte non habet extraneos testes cum
nō interfuerint nisi pares.dat exemplum gloss.C.de legi.quod
fauore.de pupillo qui potest acquirere sibi.C.de iure deli.po-
tuit.sed si non potest quia abest vel non potest fari acquiret tu
tor.C.ad tre.l.pe.Item tunc quando dominus non faceret va-
sal.iustitiam de feudo priuaretur proprietate vasal.j.qualiter
dominus proprietate priuetur.c.ex facto.Sic econtra.j.que sit
causa pri.bene.ami.§.item qui dominus.⁊ hoc erit in electiōe
vasal.per eandem regulam quod fauore ⁊c.¶Quod si domi-
nus erat contentus hunc non esse suum vasallum vt habeat feu
dum cogentur pares dicere testimonium ad petitionem vasa.
domino non cogente per comitem vel populum hoc est per iu-
dicem competentē ad hoc ⁊ demum pea imperatorem quia sic
est in compulsione extraneorum.s.de inuestitu.inter do.⁊ vasa.
questio ori.c.j.⁊ ibi expositum est quod dicitur a comite vel po-
pulo ⁊c.

Additio.
a ¶Sufficit semel
solutū.Adde an
solit⁹ dici possit
ex vnico actu vid
p do.philip.de-
ciū.ɔsi.suo.criij.
col.ij.sz meli⁹ in
ɔsi.iiij.col.pe.itē
si solo pensionis
soluat ab alio an
psit dño ad ca-
ducitatez vide p
eūdem cōsi.lviij.
col.fi.

10 **Si vero vasallus.** Secunda pars principalis
dictum est.s.quando domi
nus possidet nunc quando vasal.possidet rem que vere posside
ri potest vt prediū vel quasi puta feu.erat in annua pstatiōe qr
de camera vel canneua cellario vini vel taberna ⁊ eius redditi-
bus pcipiebat decē.⁊ in hoc erat feu. vt dictum est.s.tit.j.c.fi.
⁊ habeat annuā pceptionem bis vel ter quiete perceperat ⁊ sic
quasi possidebat.ff.de acquir.re.do.seruus.§.incorporales.de
acqui.pos.l.iij.in prin.⁊ hic in gloss.si dñs soluere renuat hanc
prestationem non est opus probatione alia sed dabit iuramen-
tum vasal.aut refert domino cum distinctione semper que dici
tur di.§.sacramentum.

Duobus vel tribus. Pro hoc est.C.de epi.
audi.l.iij.in fin.ibi per
multa tempora ⁊c.multa dicuntur duo.insti.de iure pa.in fin.
11 ¶†Alij dicunt ibi quod quātum ad constituendam possessio
nem non quātum ad inducēdam pscriptionē sufficit semel solu
a tum [a] ar.eius quod no.extra de ver.sig.abbate.in fi.⁊ verū vr
quia si spolio te per vim ⁊ possideo ita dicor possidere vt alius
me statim deiiciens teneat interdicto.idem si tu ex internallo
ff.de vi ⁊ vi arma.l.j.§.qui a me.⁊.l.si possessionē.Alibi multa
dicuntur tria.C.de fideius.l.j.de pactis.si certis annis.que le-
ges allegantur hic in gloss.sed quātuz ad hoc quod dicitur hic
non sufficeret post minus anno ne parui temporis negligen-
tia.s.si de inuestitu.inter do.⁊ vasal.questio ori.capitulo.ij.in
fi.ideo duas addimus acceptiones exigit hic quando erant
annua ⁊ semel habuit ⁊ postq̄ habuit stetit per annum domi-
nus quod non contraxit videtur per annum quasi possedisse.
arg.extra de causa pos.cum ecclesia.in fi.⁊ tunc quasi per annū
possedit solus iurat sine aliqua probatione.dic.§.si autem ali-
quis.⁊ hic in gloss.

12 **Si vero inuestitura.** Tertia pars princi-
palis.dictū ē.s.†quā-
do dominus habet vasal.qui dicuntur pares ad probandam
nouam inuestituram debēt pares pduci ⁊ corā eis fieri ɔcessio
⁊ inuestitio feudi.sed si dñs non habet vas.per quoscūq̄ testes
idoneos potest pbari vel p publicū instrm non ɔfirmatū a pa
ribus:qr nō erāt ei pares sz ⁊ si testes extraneos vel instrm non
habeat.⁊ sic est inopia probationis dirimet qd inuestiture per
iusiurandū:qr dño possidente ipse iurat vel refert vasa.possi-
dent vasal.vt in prima pte ⁊ scda dictum est semp subaudiēdū
aliqd pbatum qd iudicē mouet.vt.d.§.sacrm.alioquin actore
non probante sine iuramento reus absolueret.C.de eden.qui
accusare.de rei vendi.l.fi.ff.si vsusfruc pe.vti frui.

Idoneos. Hoc esset etiā si non diceretur quia dnt
esse oi exceptione maiores.C.de ɔtrahen.
stipu.optimā.pro hoc.ff.de mu.⁊ ho.vt gradatim.§.j.⁊ qd not.
C.vbi de cri.agi opor.l.j.extra de cōsti.c.pe.in fi.⁊ de elec.causaz.
¶Premissa locū habent in noua inuestitura in veteri indistin
cte recipiunt ad pbandū extranei.¶Idē in clerico infeudante
de rebus ecclesie:qr si de proprijs idē est qd in laico.vt hic in fine
magne glosse no.⁊c.

Preterea. Quarta pars pricipalis hic dicta locū ha-
bent qñ pretendit cōcessum feudū ⁊ inue-
13 stiturā factā cū consuetis pactis ⁊ seruitijs. †nā si diceretur ali-
quid insolitū interuenisse nō negatur inuestitura sed petitur vt
fiat qd cōuenit si dñs nō pbat qñ petit a vas.datur iuramentuz
vas.si vas.petat a dño ⁊ nō pbet tenorem talē inconsuetū datur
sacramentū dño semp reus iurat.s.aut refert.vt.s.pri.§.dictuz
⁊ est semp intelligendū q aliqd iudicē mouet sm qd dictuz est
s.proxi.¶Exempla ponunt a patre domini dicebatur q cōue
nerat vt vas.in diebus festiuis vadat ad ecclesiam cū vxore dñi
hodie in vsu curtizant domini in festis a vasal.in multis locis.
¶A parte vas.dicebat pactuz interuenisse qd femina succedat
cū regulariter filia nō succedat.s.de suc.feu.§.filia.Probabit
vnusquisq̄ si pōt etiā dñs cōtra vas.sicut vas.cōtra dñm.sic de-
bet intelligi litera que est hic.

Omni facultate probandi dñi.
Quia.s.dominus non poterat pactionem insolitam probare in
vasal.dicitur ⁊ sequitur statim.

Licebit ei tenorē si pōt probare.
14 †Si ergo cōcedet vas.cōtra dñm cōcedet dño cōtra vasal.ppter
equalitatē iudiciorū.ar.C.de fruc.⁊ lit.expen.l.fi.⁊ q po.in pig.
ha.assiduis.circa fi.nec erat hoc insuetū vel turpe alias secus.ff.
de pactis.l.iure gen.§.⁊ generaliter vel si dehonestarent facere
debentem arg.ff.de condi.institu.filius vel dic vt dicit gloss.qd
cōtra dominū erat psumptio iuris ⁊ de iure que dicitur fictio
iuris.ff.de acqui.here.si duo.in glo.ideo nō est probatio in con
trariū.C.arbi.tu.l.fi.⁊ hoc idē esset in vasal.si contra eū esset ta-
lis psumptio cōtra quē ius nō admittat pbationē in cōtrariū
qr litera dicit pbet si pōt.Potētia est duplex facti ⁊ iuris sic ex-
tra de rescri.c.sciscitatus.puta dñs vel vas.reqsitus vt diceret cō
uentiones dixit eas ⁊ inde factū est instrumentū publicuz post
vult addere insolita nō admittitur ad probandū ea.d.l.fi.arbi.
tu.debuit enim ita dixisse.¶Sed an solita possit tunc vltra ex-
pressa in dicto instro probare p testes.Dic qd si quādo expressit
ɔditiones dixit tm̄ has esse certū est q nō:qr voce sua ptestatus
est ⁊c.de nō nu.pe.generaliter in fi.¶Idem si ageret qd omnes
enumeraret:qr in enumeratis scienter videtur se limitare.ar.ff.
de sup.le.lega.in prin.⁊ p ea q̄ dicūt moderni in.§.quesituz.ff.si
quis cau.l.sed ⁊ si rei capitalis alioquin iniquū esset perimi id
de quo cogitatū nō fuit.ff.de transac.qui cū tuto.in fi.ac contra
qr semp intelligit tm̄.ff.de leg.ij.l.fi.in prin.in gl.cū or hic habet
vnū oculū intelligit tantū.¶Not.hic qd insolita nō psumētur
C.de inoffi.te.si qñ.⁊ in legibus vbi sit arg.a cōsueto ⁊ solito.ff.
de neg.gest.si qs negotia.de pig.act.vel vniuersorū.de vsur.qui
semisses.¶Sed an solita presumantur etiā si nō expssa probent
15 dicetur plene.j.qui.cau.feu.amit.in fi.¶Quid de phrosa puta
cōcessum

concessum est feudū vt saltet in foro publice vas. honesta persona secus: q2 secus si habet artem facere. ff. de ope. li. si libertus artē. ⁊ vere probet̄ ꝓmissum hoc esse an coget̄ saltare ⁊ si nō saltet per dat feudū. ¶ Hāc q̄ōnē in sapiēte qui hic promisit testatori institu enti sapientē heredem disputat Tullius. iij. de offi. circa princi. an debuerit ꝓmittere hec questio inter stoycos ⁊ dicit ꝙ potius
16 debuit perdere hereditatē ꝙ ꝓmittere hoc. ¶ †Sȝ an valet hec promissio vt cogatur hoc nō dixerat Tullius. ¶ Qn̄ ergo cōstituit̄ heres sub ꝓbrosa cōditiō. cōsequit̄ hereditatē ⁊ legatū etiā si non impleat quod testator voluit. d. l. filius. ⁊. l. ꝯditiones. ⁊ q2 illud dicimur posse qđ honeste. ar. ff. de ver. sig. si nepos proculo in fi. xxiij. q. ij. faciat. patet hoc insti. de leg. §. fi. in fi. ¶ At inter viuos secus q2 adiectio impossibilis vitiat stipulationem. insti. de inuti. stip. C. si impossibilis. ¶ Idem de turpi ⁊ probrosa. eo. tit. §. pe. ¶ Sed si dn̄s nō contendat nisi vt saltet: q2 promisit ex quo possidet nō repeteretur qđ ob tur. cau. datum esset. Potior enim est conditio possidentis: si ab vna parte vel ambabus est turpitudo. ff. de condi. ob turpem cau. si ob turpem. in prin. ⁊. §. porro. ⁊. l. iij. Modus ⁊ conditio ꝙtum ad exitum repetēdi vel non paria sunt nō ꝙtū ad consequendum. no. in glo. C. de his q̄ sub modo. l. j. si ergo promisit vt saltet ⁊ de hoc contendat tantū dn̄s non cogeretur precise sed ad interesse sicut in faciendi obligationibus. ff. de re iudi. si quis alio. ⁊ sic in effectū haberet feu. si possideret ⁊ non saltaret: q2 non interest dn̄i satisfieri volūtati. non consideratur seuitia q2 seuientis animo non iuste nō paret̄. ff. de ser. expor. si venditor. in fi. secus si esset iusta causa seuitie. e. ti. l. j. ¶ Et hoc de saltatione publica. nam si dedit feudum sonatori viole vt dominū recrearet sonando q2 delectabatur secus. d. l. si libertus artē. ¶ Multofortius si habebat peritiam pulsandi violā. nam ⁊ si non esset pancomicus publicus ⁊ dedit ideo si pulsaret coram eo violam ad recreandū dominū nō esset in hoc turpitudo imo concessum etiam iure diuino seu canonico no. in glo. lxxxvj. di. donare.

¶ Per quos fiat inuestitura: ⁊ per quos recipiatur. Rubri.

¶ Alij non habent hic Rubricam ⁊ male. De vltima parte Rubrice tractatur. ĭ. §. sed vtrum. ⁊. §. femina.

1 ¶ Inuestitura quotuplex sit.
2 Alienatione prohibita censetur pignorum obligatio prohiberi
3 Agnatus prefertur extraneo emptori.
4 Alienatio rei sue non interdicitur ingenuis.
5 Feudum qn̄ dicatur in fraudem alienari.
6 Agnato proximiori potest feudum vendi.
7 Releuium ab herede solui debet sed non ab emptore.
8 Irrationabile inductum in vno contractu an trahatur ad simi lem contractum.
9 Immobilia pecunie sunt preferenda.
10 Confirmans dare dicitur.
11 Releuium quid sit ⁊ an feudo insit.
12 Feudum an possit seruo ⁊ libero indifferenter dari.
13 Dominus dans seruo feudum scienter libertatem donare cēset̄.
14 Patronus consentiens nuptijs liberte operas ⁊ ius patronat[us] dicitur remittere.
15 Inuestiri potest quis per alium etiam per seruum.
16 Femina potest in feudum dare.
17 Inuestitus debet fidelitatem promittere inuestienti se.
18 Fidelitas domino prestanda a vasallo qualiter fiat.

Inuestitura. Diuiditur in. v. partes vsꝗ ad. §. nulla. vbi debet esse. c. per se. sed alij habēt. §.
1 ¶ †In prima parte distinguit̄ inuestitura q2 duplex noua. s. ⁊ vetus. vetus est ⁊ de veteri feudo qn̄ heres feudatarij īfra an. ⁊ diē petit inuestiri a dn̄o feudi pollicēdo fidelitatē ⁊ tūc improprie dr̄ inuestiri q2 inuestitura est post. s̄. ti. j. in prin. sed dr̄ ꝯfirmatio possessionis iuste quā h3: ⁊ de iusta tm̄ intelligit̄ fieri. Si ergo vas. habeat ius in re ꝑficit inuestitura: al's nō. nā nō tribuit ius in feudo veteri inuestitura. sed ꝯseruat acquisitū sic cōfirmatio prius habita roborat. extra de fide instr. c. iter dilectos in fin. hoc est qđ dicimus in vsu assecuratio vasallorū nō tribuit ius. Tutius tn̄ est dn̄o vt ꝯfirmet saluo iure suo per illa q̄ dicta sunt. s̄. quo tpe miles. l. j. ¶ Petet ergo se inuestiri q2 paratus est fidelitatē facere. ꝙ qualr̄ dicat̄ ⁊ fiat dr̄ hic i fi. i gl. satis dare. ideo nō repeto. ¶ Cōfirmauit factū maiorū suorū qui dederūt feu. et iō fit ēt ab eo qui nō pōt alienare vt a minore. sequit̄ ꝙ fecit pr̄ vl auus sic. C. aduer. vē. pig. l. ij. Nec dr̄ minor tūc alienare q2 feudū ꝙ h3 vas. ab eo de quo pollicet̄ facere fidelitatē dn̄o ēt minori est in bonis feudatarij: q2 vectigalis prediū. ff. de ver. si. bonoꝝ. dicit glos. qn̄o iam h3 vtile dn̄iū ⁊ vtilē rei vē. ĭ. de inuestitura. ⁊ de re. ali. in prin. ⁊ sic est cōtra dictū cōsiliū prouisum vt diximus. s̄. ti. j. in prin. ⁊ quo tpe miles. c. j. Et ꝙ dr̄ de iusta possessione. dic cor. in glos. ¶ Veterē ergo inuestiturā facit ēt is qui alienare nō pōt sed nouā ⁊ de nouo infeudare non pōt facere nisi ille qui h3 legitimā administrationē rerū suarum. nam qui potest alienare
2 non potest infeudare. ¶ †Et hoc quando generaliter prohibe
a tur alienatio[a] q2 ꝓhibet̄ etiā pignorū obligatio qđ est minus. C. de re. ali. l. fi. nā transfert̄ vtile dn̄iū vt dictū est. ⁊ sic nō obst. C. de fun. do. l. j. secus qn̄ prohibet̄ alienare ad tp̄s. dum. s. pēdet lis tūc nō prohibet̄ alienare alijs modis certis. patet. C. de litigio. l. fin. ¶ Sed qn̄o spāliter in certo casu dn̄. s. lis pendet hic species nō includit genus vt nunꝗ per aliū modū alienet. Nā a quo remouetur genus ⁊ species. ff. de iure codicil. diuus. §. l3. Tn̄ in speciali casu vnica emptio cōcludit omnē alienationē. dicit gloss. ff. de statu li. statuliber a ceteris. §. fi. ¶ Itē totū includit partem non ecōtra. ff. de reg. iur. in toto. de ex. rei iudi. si quis cū totū. in prin. Aliqn̄ pars pro toto. C. de here. insti. l. ij. ff. de ver. sig. reliquoꝝ. ⁊ tūc est figura sinodoche qn̄ pars accipit̄ ꝓ toto. ff. de le. iij. vxori sue. in prin. dicit in gl. Sic saluator noster xp̄s iacuit ī sepulchro tribus diebus sumendo partem diei pro toto die. nam die veneris sancto hora nona expirauit ī cruce ⁊ fuit sepultus pars diei vltima sumitur ꝓ toto die. die sabbati tota die dominico in principio diei surrexit etiam in principio diei ipse fuit in sepulchro ⁊ sumitur principium diei pro toto die. sicꝗ per figurā sinodoche. Dicitur tertia die surrexit a mortuis. ⁊ vide que no. [illegible]pri. §.

Sed ⁊ plures. Ponit casum vbi res que non potest alienari nec in feu. dari alienatur etiam sine cōsensu domini ⁊ in feudum datur puta erat feudum quod debetur agnatis ex pacto ⁊ prouidentia de quo pluries dictum est in superioribus ⁊ dicitur. ĭ. an agnatus possit repud. ⁊c. is qui habet hoc feudum non potest vendere extraneo. sed agnato proximiori qui. s. successurus est ⁊ potest vēdere etiā sine permissu domini. ĭ. de ali. feu. pa. c. j. quia non intelligit̄ alienatio: vt. ff. de le. iij. l. pater. §. quindecim. sic ⁊ diuisio inter here
3 des. in aut. de lit. §. j. C. eo. l. fi. in fi. ¶ †Et hic agnatus prefertur extraneo in emendo dummodo velit tātum dare de precio quātum extraneus alioquin intellige quod potest vendere cum consensu tamen domini. nam aliter perderet feudum. ĭ. in const. imperialem. §. j. ¶ Et hec venditio preiudicabit agnatis in vita vēdentis tantum. ff. de iur. fi. statuis. §. fin. post mortem reuocabit agnatus proximior non restituto precio dictum est. s̄. de success. feu. c. j. nisi agnatus proximior consensisset. d. c. de alie. feud. pa. ⁊ sic preferuntur agnati in emendo sic. ff. de pac. imperator. de priui. cre. l. j. cum si. Aliquādo preferuntur extranei agnatis. C. vbi pu. edu. de. l. fi. hic in glo. sed licet non possit extraneo vēdere vbi agnatus paratus est tantum dare poterit inuito agnato in feu. illam rem alij dare. nam ⁊ hodie qui non potest alienare feu. sine consensu domini poterit infeudare. de hoc dicitur plene. ĭ. de capi. cor. §. preterea. ⁊. s̄. de suc. feu. c. j. in glo. ⁊. ĭ. qualiter olim feu. po. alienari. c. j. ⁊ ista infeudatio valebit in vita tantum infeudātis agnati. post mortem eius agnatus proximior reuocat iure
4 suo ⁊ si sine fraude fiat. ¶ †Itē reuocat multofortius si in fraudem dedit ī feu. ⁊ reuocabit eo mortuo. nam in vita sua ius suū potest dare sicut vult. ar. ff. de contrahen. emp. qui tabernas. ingenuis hominibus non debet interdici alienatio rei sue. ff. si qs a paren. l. ij. ⁊ hec est sua dum viuit ⁊ sic non videtur differētia bona vel mala fide si in fraudem faciat: quia ⁊ vendere posset extraneo in vita sua: vt. s̄. proxi. dictum est dummodo agnatus vēditor sine masculo moriatur ⁊ feu. proximo agnato aperiat[ur]. ¶ Et hoc ꝙtum ad agnatos ꝙtum ad dominum dic vt. ĭ. qualiter olim feu. po. ali. c. j. ¶ Vel sicut in venditione non potest sine consensu domini in vita sua vt dictum est ita sine cōsensu dn̄i non dabit feudum in fraudē agnatorum q2 sine fraude dr̄ ꝙ pōt in feudū dare sine cōsensu dn̄i: vt. ĭ. de capitulis cor. §. preterea. si in fraudem ⁊ sine ꝯsensu dn̄i aperitur statim agnatis valebit in
5 vita sua tantum post mortem ad agnatos. ¶ †Et dicit̄ fieri in fraudē. s. vt priuaret agnatos sicut quando in fraudē creditorū quis alienat ⁊ constabat de hac fraude dicebat enim iō in feudū do vt agnati excludant̄ per ea que no. in simili. ff. ex quib. cau. in pos. ea. fulcinius. §. quid sit. in glo. vel q2 erat senex vel caste nat[us] vt non sit spes quod filios generet deinceps dicit gl. presumetur in fraudem facere: ⁊ tunc quando feu. dat in frau. rescissa inuestitura infeudatione tali quatenus. s. facto processit. vt ⁊. C. de resc. vē. l. j. compelletur restituere taliter infeudatus hoc feudū agnato proximiori reddito ab eo precio si quidem hic acceptor dederat propterea illi vendēti ⁊ hoc si erat heres in alijs bonis dicti venditoris hic agnatus alias recuperat sine precio: q2 ex pacto ⁊ prouidentia sibi debebatur vt hic in glo. ¶ Et erat hic infeudatus qui dederat propterea ꝑciū bone fidei al's nō recuparet ꝑciū in quocūꝗ casu de quo dicitur in cōsti. imperialē. §. j. ⁊ est talis infeudatio vel quecūꝗ alienatio in casu non concesso nulla ipo iure quia contra. l. C. de re. ali. l. fi. secus si ex pacto nō posset alienare quis tunc tenet alienatio sed tenetur ad interesse. C. de condi. ob causam ea lege. ⁊ ibi plene de hoc. Item not. qđ feu. acqui

Additio.

a ¶ Prohibet̄ alienatio adō an ꝓhibita alienatiōe sit ꝓhibita ꝑmutatio ⁊ an statutū loquēs de vēditiōe cōprehēdat ꝑmutationē vide bal. i. l. j. C. de reꝝ permu. ⁊ i. l. fi. C. d cōdi. ob cau. no. i. c. j. de his q̄ fiūt a pla. sine ꝯsensu ca. Et ibi. d. Abb. ꝑ do. Jas. i. l. ij. C. de iu. emph. col. cxv. plenissime. Bar. ab hor.

ritur precio dato. de hoc dictum est. s. de na. feu. c. j. ⁊ de feudo
6 dato in vicem le. commi. c. j. ¶ †Item hec cõsuetudo hodie lo-
cum habet vt proximiori agnato possit quis vendere ⁊ aliena-
re: q2 nõ est alienatio cum successurus sit ei eo inuito non obstã
te ordinatione si quam faceret in testamento alij relinquendo
s. de succes. feu. c. j. ⁊. j. de alie. feu. fac. c. j. ⁊ hoc q2 non mutatur
stare nõ prohibetur. C. de testa. sancimus. ¶ Querit glo. an ha-
beat locum ꝙ possit alienari cohered i siue habeat cum eo sub-
stantiam indiuisam siue diuisam. ¶ Item an hic agnatus cui
alienatur necesse habeat inuestituram a dño petere de eo quod
agnatus proximus sibi per alienationem quãcunq3 tradidit.
¶ Non respondet glo. sed dic ꝙ hoc vlterius tractabit. ¶ Dic
ꝙ hoc est intelligendum sicut innuitur in titu. que prescriptio
currit minori. §. fi. vc3 vt si agnati qui sibi succedebant adinui-
cem in feudo paterno quod diuidebatur apprehenderent qui
libet partem suam de illo feudo ⁊ fecerunt fidelitatem domino
feudi infra tempus statutum. s. annum ⁊ diem. s. quo tempore
mi. inuest. c. j. j. de cap. cor. §. j. si vn9 postea alteri alienet ptẽ suã
que non dicitur alienatio sed refutatio: ⁊ ideo sine cõsensu do-
mini valet. j. de alie. feu. pa. c. j. pro illa parte quam acquirit ex
tali alienatione necesse habebit petere inuesti. a dño ⁊ facere fi-
delitatem dño feudi. ¶ Idem si propter delictum non in dñm
commissum perdat partem suam que venit ad agnatos vt dici
tur. j. que sit pri. causa bene. ami. §. fi. ⁊ si vas. feu. pri. c. j. q2 petet
inuesti. ⁊ faciat fidelitatem. ¶ Si vero agnatus ille qui aliena
uerat nondum agnouerat partem suam vel al's perdat aut etiã
si non perdit quia infra tempus debitum non fecit fidelitatẽ:
tunc accrescet alij agnato habenti aliam portionem ipsius feu-
di: ⁊ q2 iure accrescẽdi habet nõ est necesse de eo quod accrescit
inuesti. petere fidelitatem facere. in aut. de here. ⁊ fal. §. si quis
autem. quasi sufficiat de sua parte fecisse fidelitatẽ pro augmẽ-
to feudi si sit auctum non petitur inuestitura noua vt ibi dicit
in summa: cum additamentũ ⁊ quod accrescit fit idem cum re
cui fit augmẽtatio. ff. de pac. do. inter. §. cum inter. C. de iu. do.
l. etiam. portio non petentis accrescit petenti. C. quando non
pet. par. l. j. non autem videtur petere vel accrescere si inhabili
ter agnoscit non faciendo ea que circa hoc debet facere vt fide-
litatem prestare infra tempus statutum paria sunt non petere
⁊ inhabiliter petere. ar. ff. si seruitus vendi. loci. §. si quis mihi.
¶ Per hoc patet ꝙ si agnatus qui totum habet alienet totu3
vel partem illi qui nil habet: tunc de illo feudo faciet fidelitatẽ
is cui donat sicut quilibet successor: puta pater donat filio emã
cipato: vel frater maior viuens iure frãcorum minori fratri vel
si isti perdunt ex aliqua causa ⁊ ad sequentem defertur: q2 ille
ad quem peruenit sicut nouus successor petit inuesti. ⁊ faciet fi-
delitatem. nam inter eos qui diuerso iure veniunt ad habendũ
hec feudalia non esset ius accrescendi. ff. de bo. pos. si cũ patro-
no. de colla. do. nec ipsa. de contrata. filium. §. si emancipatus.
¶ Sed si dominus culpam propter quam feudũ perditũ erat
remisit vas. an vas. petet inuestituram. dicitur in summa cũ na
tura prima charta rub. quid sit inuestitura. in fi. ꝙ si dominus
habuit possessionem feudi: tunc retranslata possessione in vas.
est nouum feu. habet necesse petere inuestituram: aliud si semp
possedit vas. vt. ff. de pec. l. pec. §. si ere. de impen. qd dicit ad tre.
pompo. tractat. ad hoc est de preca. sed si manẽte. de pac. ab em
ptio. ¶ Sed tunc queritur si predicti qui habẽt petere inuesti-
turam ⁊ facere fidelitatem soluatur releuium. Et si nõ petãt. j.
annum ⁊ diem tempus. s. statutum vtrum perdant feudũ ⁊ feu
7 dalia bona. ¶ †Ad primum rñdetur ꝙ releuiũ soluitur ab he-
rede ab emptore ⁊ contrahente non soluitur sic se habet cõsue-
tudo mos ⁊ forma cur. vt de hoc no. j. de ca. cor. §. si mulier. vn-
de semper pater vt excludat curi. a releuio donabit filio feudũ
in vita sua qui faciet fidelitatem ⁊ inuestiturã petet infra an-
num ⁊ nihil soluet hoc iustum esset tunc quando in fraudẽ hãc
⁊ presumet fraus quando donat omnia bona feudalia. arg. ff.
que in frau. cre. omnes. §. lucius. nam quando non omnia tunc
debet probari. ff. de proba. quoties. §. qui dolo. quicquid serue
tur per abusum. ¶ Sed non videtur curiam tunc excludi rele-
uio quando donatur ei qui al's successurus erat quasi illa cau-
sa. s. q2 successurus erat ⁊ habiturus bona ipsa post morte3 suã
⁊ si non daret: cum causa potius sit inspicienda q̃ titulus con-
tractus vel modus nanciscendi. ar. ff. de dona. qui id quod. de
fideiusso. tut. l. j. j. respon. C. ad mace. l. iij. j. de vas. decre. eta. l. j.
¶ Item cum quis desinit vel cessat ab aliquo actu vel admini
stratione propter quod dicitur aliquid habere reputatur ⁊ di
citur mortuus. C. li. xij. de primice. l. j. ⁊ cum pater donãs vel vẽ-
dens feudum desinat illud habere: q2 tradendo per contractũ
trãsfertur dominium desijt esse dominus videtur pro mortuo
reputari. Item quilibet successor petit inuestiturã ⁊ facit fide-
litatem vt dictum est qui habet per contractum successor in rẽ
est. ff. de iureiur. nam. ⁊ de excep. rei iu. si a te. §. iul. quorum leg.
l. j. §. illud. ¶ Verius videtur vt etiam si donetur qui al's succes

Additio.
a ¶ Qr pecunia fra
gilis est. Addõ an
pecunia sit de re-
bus que seruãdo
seruari possunt
vel non: vide per
do. Jas. i. l. inter-
dum. sub nu. j. in
glo. magna. ff. de
cõdi. inde. ⁊ que
sint res que ser-
uãdo seruari pos
sunt: vide diffuse
ibi per ipsum ⁊ c.
bart. ab hor.

surus est: vt si pater filio vendat vel alienet nõ omnia bona feu
dalia: vt. s. dicitur ꝙ non soluatur tunc releuium: q2 in succedẽ
te herede tantum solutionem releuij mos introduxit: ⁊ cum sit
minus rationabile vt soluatur quod non fuit impositũ nec p-
missum: secus si promitteret. ar. C. de ope. li. l. j. non traham ad
similia etiam eandem rationem habẽtia sicut in plaustro vini
vbi dominus manus apponens tenetur de periculo non rusti
cus: q2 secus in plaustro olei. que sit lon. consue. l. j. in gl. licet sit
8 eadem ratio in loco sicut in vino. ¶ †Item irrationabile indu
ductum in vno contractu ⁊ si eadem sit ratio non trahitur ad
similẽ contractum qui prohibetur vendere non prohibetur do
nare. C. de iure emphy. l. fi. in gl. Item nec permutare. §. de pre.
cur. l. fi. li. x. cũ permutatio sit vicina emptioni. ff. de re. permu.
l. fi. hic autẽ sunt iure adminicula vt contrahens in feu. nõ sol-
uat. Ius enim dicitur etiam non scriptũ. insti. de iure na. §. ex
non scripto. que non debẽt cuiq3 denegari patri. s. vel cuiq3 do-
nanti vel vendenti agnati. C. de sen. pre. pcto. l. j. ¶ Filius pro-
ximus agnatus est. ff. de suis ⁊ legi. l. filius. ⁊ est ratio: q2 leges ⁊
iura que sunt consuetudines q2 non scriptum ius sunt conside
rant frequentiam ⁊ ea que accidunt vt in plurimis. ff. de vsuc.
iuste. de legi. nam ad ea. frequẽtius autem euenit vt quis velit
esse dominus rei sue donec viuit vt etiam a filio magis curetur
diligatur ⁊ subueniatur. ar. ff. de ver. ob. vtrum turpem. ⁊ ideo
reputatur improbus qui est sollicitus de viuentis hereditate.
ff. de vul. ⁊ pupil. substi. l. ij. §. interdũ. sed liberis nostris oĩa no
stra ex voto param9 post mortẽ. ff. de bo. li. nihil interest. vnde
li. scripto. in fi. de inof. test. nam ⁊ si. non donat quis libenter. ff.
de prob. cum indebito. §. j. maxime paterna que retinere inter-
est. ff. de mi. si in emptione. ¶ Item quilibet vult bonum: q2 bo
na omnia appetunt: ergo vult quod melius est. ar. xv. q. j. sic vi-
uo. ⁊ quod no. ff. de colla. bo. nonnunq3. ¶ Itẽ quilibet vult pa
9 trimoniũ suum augeri. ff. de mu. ⁊ ho. cura. §. j. ¶ †Sed melius
est habere paterna stabilia q̃ eorũ preciũ ⁊ vendere: q2 pecunia
a fragilis est[a] ⁊ de facili perditur. ff. de leg. ij. si chorus. §. j. ⁊ ideo
qui habet pecuniã non dicitur habere illa de pecunia compa-
rari possunt: sed qui habet res dicitur habere pecuniam ⁊ pre-
cium valens ea. ff. de ver. sig. prope modum. Inde dicitur ꝙ ci-
tius res in pecuniã q̃ econtra cõuertitur. ff. de fideiuss. si ita. C.
de consti. pec. l. ij. circa fi. ideo mos curie induxit prestationẽ re
leuij in herede: q2 id frequenter euenit nõ in contrahente: q2 id
raro. Fiscales nostri in regno Sicil. introduxerunt ⁊ dicunt q2
soluitur releuium quando agnatus agnato vel pater filio refu
tat propter fraudem: q2 vix vas. solueret releuium cum semper
pater refutaret vel donaret ei qui sibi est successurus non expe-
ctant mortem patris cui debent succedere. ¶ Videtur minus
bene dici: q2 plus est in tẽpore. insti. de act. §. plus quatuor mo-
dis. imo eueniente casu ꝙ hic filius premoriatur patri inuenit
se soluisse cum nõ successerit quando soluit releuiũ ⁊ soluisse in
contractu: ⁊ maxime si moritur filius non relicto filio quo ca-
su reuertitur ad patrem eundemq3 refutatorem seu donatorẽ.
nã pater succedit filio. j. de na. suc. in feu. in prin. tunc pater vel
alius frater vel agnatus succedens similiter soluet pro sua suc-
10 cessione releuium. ¶ †In dubijs contra fiscum facile debet re-
sponderi. ff. de iure fi. non puto. maxime quãdo sunt odiosa: vt
est hic: vt. s. dicitur. adde qd diximus. j. de capi. cor. §. similiter.
⁊ de alie. feu. pat. in prin. Si pater donaret vel alienaret in aliũ
quando est feudum nouum dominus consentit: quo casu vide
tur ipse qui confirmat dare. ff. de ver. sig. l. lege ob. ⁊ non soluit
releuium: q2 in contractu multominus quando sibi successuro
qd potest sine consensu domini cũ non videatur vt hic. §. de ali.
feu. pa. adde etiã que dicta sunt in ti. de eo q fi. fe. ag. c. j. ¶ Sed
quando omnia donat posset dici ꝙ presumatur fraus ⁊ soluat
releuium vt predicitur. ¶ Per hoc videtur patere respõsio ad
secũdum de herede ⁊ successore dictũ est eum perdere feu. si nõ
petat inuestiturã infra tempus non transferretur ad donata-
rium ⁊ emptorem: licet posset compelli ad faciendũ fidelitate3
personali act. condi. ex. l. veniret interesse si non iuraret sicut in
omnibus faciendi obligationis. ff. de re iudi. si quis ab alio. §.
fi. ¶ Sed hoc casu aliud videtur dicendũ vt idem sit si non pe-
tit infra tempus donatarius ⁊ emptor ⁊ ille in quem alienatũ
est siue de consensu domini siue sine vt in agnatis dicit hoc. §.
nam infra in constit. imperialem. debet al'. dece. sol. §. preterea.
loquitur etiam in feudante ⁊ feudum dante: imo loquitur ge-
neraliter in omni infeudato: ⁊ hic agnatus infeudatus est
etiam sine consensu domini per donationẽ agnati que refuta-
tio dicitur generaliter intelligitur. ff. de leg. j. l. iiij. §. ⁊ generali
ter. de aleato. l. j. ⁊. d. c. si minori fuerit datum feudũ. j. si de feu.
con. fue. ⁊ vide que ibi dicta: q2 in regno Sicil. non vtimur nisi
11 in herede ⁊ successore: vt ibi plene dicitur. ¶ †Non est simile de
releuio: q2 non inest feudo imo est quedam prestatio extrinseca
a feudo per morem inducta in successore ⁊ herede. at fidelita-
tis iuramentum quod prestatur quando fit inuestitura de sub

stantia

stantia feudi est quia a fide dicitur feu.j.eo.ti.§.fi.¶Et sic licet ar.moueant ad diffiniendum questiones feudorum proceditur in eis de similibꝰ ad similia vbi verisimile est.s.de feu.co.c.j.in fi.⁊ que sit prima causa bene.ami.§.illud.¶Et sic non obst.quod dictum est.s.qui successo.te.quod dominus consentiens consentit perpetuo.s.de ali.feu.circa fi.quia hec consuetudo nõ remittit fidelitatem:imo affirmat eam sibi deberi eoipso quod dicit feu.esse qđ a fidelitate dicitur.¶Unde vero dicatur releuium ⁊ vtrũ plati soluãt releuiũ dicemꝰ.j.ð capitul℥ corradi circa fine ꝛc.

12 **Persona vero.** Tertia pars principalis potest dari in feu.libero et seruo.nõ eñi distinguimus personam recipientem.sed ignorauit seruum credebat libertum inuestitura non valet propter errorem in persona sic recipientis ⁊ sic matrimonium valet si error talis esset in persona quia crederem liberam ⁊ inuenirem ancillam vel seruũ extra de coniugio seruorum.c.ij.in summa illius titu.sic.ff.sol.ma.si cum dotem.§.fi.⁊ in aut.de nup.§.si vero.Secus si in alia qualitate persone vt credebaꝫ diuitem cum esset pauper mulier vel vir vel nobilem si dicebat ⁊ filium regis cum non esset.vel dixit se virginem cum esset corrupta.xxix.di.§.j.⁊ quasi per totum Sed si crederem Mariam esse cum esset gẽma matrimoniũ nullum est.de his dic per Hos.in summa de spon.⁊ matri.sub rubricella de matrimonijs.§.qualiter impediatur.¶Potest ergo seruus inuestiri sicut ⁊ heres institui.ff.de here.insti.non minus.sꝫ quomodo cum non possit militare.C.li.xij.qui mili.non poss.sũ per seruis.

13 ¶†Dic quod dominus seruo suo scienter dãdo feudum dat libertatem per istum.§.alias cui quereretur feud.cum sibiipsi non possit quis donare nec sibi legare.ff.de leg.j.cum filio.alius debet esse qui donat ⁊ alius cui donatur:sicut alius q vendidit alius qui emit.ff.de re.permu.l.frequenter quidẽ feudum militia differentia.inde dicitur miles.s.imperator Loth.Eugenio pape.c.j.⁊ per omnes.ll.Loth.abinde vsqꝫ ad ti.quẽadmodum feudum ad filiam perti.datur enim vt dominuꝫ defendat vt dictũ est in prima rub.§.hoc quoqꝫ.¶Sed si dominꝰ permittat seruum suum militare statim fit ingenuus.d.l.super seruis.¶Idem si quãlibet aliam dignitatem permittit eũ habere eo.tit.l.fi.¶Infeudatio confert nobilitatem.j.quis dicatur dux.c.j.quia paradogium.i.qualis nobilitas per hoc cõfertur.

14 ¶†Similia sunt de domino qui nuptijs liberte ꝯsentit vel duxit eam vxorem remittit operas ⁊ ius patronatus.C.de ope.li.liberti liberteqꝫ.⁊.l.pe.¶Si vero dedit feudum seruo alieno vt ei acquiratur.⁊ sic serui contemplatione sciente domino suo idẽ per predicta iura ⁊ rationes.¶Si vero ignorante domino suo vel sciente sed domini contemplatione acquiret feudum ei etiaꝫ inuito ⁊ ignorante:quia ex omni causa acquisitionis sic dicitur inst.per quas perso.no.acqui.§.item serui.vt nec momento stet apud eos.ff.de acqui.her.l.placet.⁊ hoc quod sequitur quia per alium potest quis inuestiri vt per procuratorem.j.sequenti.§.Sed si dedit seruo vt ei non domino acquiratur ⁊ hoc expressit domino non acquiritur ex quo noluit donans ar.C.de vsufruc.l.fi.potest enim institui filius sub tenore vt ad patrem nõ veniat vsusfructus et quod non gubernet ipse sed alius ⁊ sub conditione si emancipatur in aut.vt lice.ma.⁊ aui.§.j.C.de condi.insti.l.iij.seruo non acquiretur qꝛ pro nullo habetur seruus iure ci.imo pro mortuo habetur.ff.de reg.seruitutem.de condi.⁊ demon.intercidit.rei sue imponit quis conditionem quam vult.C.man.in re.¶Hoc tamen non exprimere sed mente retinere non sufficit qꝛ statim domino quereretur.ar.C.de condi.ob cau.si repetẽdi.de transa.si maiores.¶In summa cum natura secunda charta rub.qui pos.in ven.de feu.⁊ qui non queritur.An filij nati de ancilla ⁊ patre milite qui sunt serui nam sequuntur matris conditionem an isti serui succedant in feudum.⁊ dicitur ꝙ non etiã si post manumittatur ⁊ etiam si legitimarentur nisi legitimarẽtur vt succedant in feudum ⁊ hoc dicatur in rescrip.prin.j.si de feu.contro.fue.⁊ naturales.in gl.¶Seruo mortuo an succedãt filij serui an dominus serui dr in prima summa rub.qui suc.debe.in feu.acqui.per seruum.

15 **Sed vtrum.** Quartum dictum principale †potest quis inuestiri per alium vt per seruũ.s.proxi.§.⁊ per alium inuestire qꝛ per procuratorem ab vtraqꝫ parte fieri.¶Quod ergo quis potest per se potest per aliũ vt in concor.hic positis que reuertuntur ad distinctionem Pil.qui distinguit aut requiritur industria personalis aut non.ff.de so.inter artifices.¶Item si generaliter conceditur alicui vt quid faciat vel prohibetur ne aliquid faciat per alium poterit ⁊ per alium non faciet quod non per se.de hoc satis no.ff.de admini.re.ad ci.per.l.ij.de procuratorib.l.j.§.vsus.cum simi.vnde ⁊ seruitia fiunt per substitutos acceptabiles domino.j.imperialẽ.§.firmiter ⁊ de pa.iur.fir.§.vlt.in glo.si de feu.contro.fue.c.si quis decesserit.⁊ que ibi notãtur ꝛc.

17 **Femina.** Quintum dictum.†Femina potest dare ĩ feudum de nouo ipsa tamen succedit in feu.nisi vt dicitur.s.quẽadmodũ feu.ad fi.per.c.j.⁊.s.de suc.feu.§.filia ⁊ in prima rub.§.hoc quoqꝫ.sed cũ nõ possit habere feudũ qꝛ nõ pt dñm defendere vt in pria rub.dictum est quomodo dabit alij ꝫ regulã.nemo dat qđ nõ hꝫ.ff.de acq.re.do.traditio.cum si.dic ꝙ ex pacto habeat vel amore patris dñs specialeꝫ gratiã fecit filie vel filia emit vt predictis.c.⁊ in eisdẽ casibus quibus põt habere pro se dabit in feudũ alij.poterit enim infeudatꝰ infeudare alij etiã sine domini consensu.vt no.j.de capi.cor.§.preterea.duntamen bona fide.⁊ ibi plene de hoc.

Nulla inuestitura. Alij dicunt.§.sed cõmuniter est.c.per se.ĩ hoc nõ

17 refert.¶†Si inuestio aliquem de feu.concedendo ei feudum ⁊ infeudando:eũ dꝫ mihi iurare fidelitatẽ sicut dr in pri.c.feudũ.enim dr a fide ⁊ fidelitate.qui ergo nõ vult facere fidelitatẽ ⁊ iurare.j.ti.se.in fi.nõ dꝫ inuestiri.s.effectualiter qꝛ precedere debet inuestitura.j.sequenti tit.sed dño non teneꝛ tradere possessionẽ:imo traditã reuocaret si fidelitatẽ recusaret facere.nã frangenti fidẽ fides frangaꝛ.vt in gloss.¶Sed facta fidelitate dñs tradet

18 possessionẽ.j.de noua fide.forma.§.inuestitura.¶†Qualiter autem ⁊ quibus modis hec fidelitas fiat dr hic in glo.satis plane ⁊ plene.iõ non repetij attendẽdo tñ ꝙ dicit glo.ꝙ sufficit vt vas.infra annũ ⁊ diẽ petet inuestiturã etiã si nõ dicat paratus sum sacramentũ facere qꝛ dñs inuestiet:dũtñ iuret.precedere eñ dꝫ inuestitura.vt in ti.seqũti.lꝫ.j.de capi.cor.dicat fidelitatẽ pollicẽdo inuestiturã petẽdo.nã.s.quo tpe miles.l.j.dicit qđ dꝫ petere inuestiturã.j.tps nõ dicit ibi fidelitatẽ pollicẽdo.dicit hic tex.vt fidelitatẽ pstet.⁊ ideo nõ est necessariũ verbis exprimi sed dicto fieri exprimere.ergo id qđ intelligiꝛ ⁊ si nõ exprimaꝛ nõ expedit.C.de fideiuss.nõ recte.in fi.¶Itẽ dicit qđ sufficit petere infra annum intellige ꝙ ꝓsequaꝛ ꝓbando que hꝫ necesse ꝓbare se filiũ.s.qđ sit heres solus si hec sunt ꝓbata vel hꝫ dñs probaꝛ:quis de alijs velit inquirere dñs hic si nõ ꝓsequaꝛ vas.nec imputabiꝛ ei.diximus.s.quo tpe miles.c.j.¶Itẽ si per dñm stet ꝙ nõ inuestiuit.j.annũ cũ vas.hoc petisset nõ imputaꝛ vas.imo vbi dñs nollet inuestire nec haberet iustã cãm nõ inuestiẽdi priuaꝛ ꝓprietate feudi sicut priuareꝛ vas.si.j.annũ nõ petisset.vt in glo.qꝛ vas.⁊ dñs debẽt ad paria iudicari.j.ti.iij.in fi.hic in glo.¶Item fidelitas finiꝛ cũ fama dñi:qꝛ si excõiceꝛ aut bãniaꝛ dñs desinet fidelitas absoluiꝛ vas.a iure a sacramento.sed eo absoluto redit.vt in cõcor.hic in glo.pro quo redditũ est.C.de cur.furi.cum alius.ff.de serui.rusti.pre.attilicinius.¶Si vero detur feudũ eo tenore ⁊ pacto vt sacramentum fidelitatis nõ faciat vꝫ vt sequitur sed tũc in omnibus alijs habebit naturam feudi ex quo in feudum datur preterqꝫ in exceptuatis dicemus plene.j.in quibꝰ cau.feudum ami.in fi.⁊ facit.j.que sit prima cau.bene.amit.§.sunt enim quedam feuda ꝛc.

¶Quid precedere debeat inue.an fidelitas. Rubrica.

1 ☞Fidelitas quid sit.

1 **Verum autem.** Primo dꝫ inuestiri vas.de feu.promisso sibi postea vasal.iurabit fidelitatẽ ꝙ qualiter fiat dictũ est.s.proxi.⁊ dr in summa rub.facta inuesti.quid vas.ꝛc.¶†Fidelitas aũt est iuramentum qđ prestatur dño a vas.de quo dictũ est.s.proxi.¶Et hec inuestitura nõ est inuestitura ꝓprie sed cõfirmatio quedam maxime in regno Sicilie vbi mandatur iurare vasal.hic habet pro inuestitura in veteri feu.dictum est.s.quibus mo.feu.consti.potest.c.j.tunc prius iuratur regi per vasal.heredẽ vt videmus ⁊ facto homagio datur litera assecuratiõis vasallorum.

Additio.
a ¶Uasallꝰ ergo iurat.adde ꝙ iurim vasalli sex dꝫ cõtinere vꝫ incolumẽ tutũ.honestũ.vtile facile ⁊ possibile.⁊ vltra teneꝛ vasallꝰ dño pstare cõsiliũ ⁊ auxiliũ.ꝓbanꝛ hec i.c.j.de noua forma fidelitatis.j.xxij.q.v.c.de forma.⁊ ꝑ practicũ papiẽsem in forma libelli que agiꝛ ad reuocatione feudi sup vbo ꝫ debitũ.Barth.ab hoz.

¶Qualiter vas.iurare debeat fidelitatem. Rubrica.

1 ☞Sacramentorum duo sunt genera.
2 Fidelitatem iurare quando ⁊ qui teneantur.⁊ nu.3.
4 Infeudatio rem reddit nobiliorem.
5 Ecclesia rem sibi in feudum datam alienare nequit.
6 Clerici an teneantur fidelitatis sacramentum prestare dñis terrarum in quibus morantur.
7 Clerici non subdũtur regibus in quorũ regnis habẽt sua bona.

1 **Qualiter autem.** †Ponit duo genera sacramenti.s.vasal.⁊ non vasal.domestici ⁊ familiaris vel tenentis aut incole in terra alicuius domini ⁊ sic duo dicit.Uasallus ergo iurat [a] qđ erit fidelis in antea domino qui dedit ei feudum sicut debent esse fideles vasal.domino quod expressius videtur.j.duobus titu.sequenti.⁊ illa etiam cõtinebuntur in hoc sacramento que iurat Imperator pape que ponuntur hic in glossa in textu.lxiij.distinctio.domino.si illa iurat Imperator

multo fortius vas. suo domino regi vel imperatori. certũ est em̃
etiam burgenses iurare plene cum sint vas. etiam si non tenent
feuda. nam Imperator non tenet feudum a papa omnia iura-
bit burgenses regi que continentur. ĩ. c. proxi. colligit. ĩ. c. ij. vbi
non dicit aliquid de feu. vel beneficio qđ feudũ vocatur. Item
rex est successor vltimus si non habetur alius qđ non est in alio
barone vel comite. ¶ Et ꝙ credentiam quam domin⁹ in secre
to commisit vas. non reuelet alij in damnum domini se sciente.
de hoc dictum est. s. qui. mo. feu. ami. c. si capitanei. possunt hic
repeti. ¶ Domesticus vero ⁊ familiaris qui non habent feudũ
ab eo in cuius familia sunt vel consanguinei habentis feu. ma
nentem. s. in domo eius qui mortuo domino venirẽt ad succes-
sionem propter suspicionem hanc ne moliantur aliquid in vi-
tam eius vt habeant hereditatẽ ⁊ feu. eius. ar. C. de nup. vidue.
⁊ vbi pupil. edu. de. l. fi. ¶ Itẽ ille qui tenet in terra alicui⁹ dñi
non feudũ sed rem burgensaticã. ¶ Itẽ ⁊ qui habitat in terra
tali ⁊ est in iurisditione eius: qꝛ dñs terre habet iurisditionem
in terra vt dictum est. s. quid sit inuestitura ⁊ ibi in glossella ⁊
dicetur. ĩ. imperialẽ. §. preterea. ⁊ qui est in territorio dñi qđ di
citur a terendo. ff. de verbo. sig. pupillus. §. territoriũ. C. de epi.
⁊ cle. nulli. §. qđ si inuito. oẽs isti iurãt ꝙ ꝫ eorũ posse seruabũt
vitam dñi membra mentẽ cor. s. personam ⁊ eius rectũ honorẽ.
cetera dic vt in glos. que plana est.

3 **Additio.** †Quid si in castro titij baronis alius baro
in capite alterius castri teneat bona feuda-
lia ⁊ vasallos an iurabunt titio baroni qui tenet in castro suo.
S. dicit ꝙ non sicut vidim⁹ cõtineri in antiquis registris Im
peratoris Federici mandantis assecurari baronẽ de terra feu-
dali sua ab hominibus ipsius terre feudalis: exceptis illis qui
essent vasalli alteri⁹ baronis pro eius feudo qđ teneret in capi
te est ratio qꝛ ex quo bona que tenẽt sunt de feu. alterius ille de
cuius feu. est habet iurisditionem ⁊ sub iurisditione illius est.
Par in parem non habet imperium. ff. de arbi. nam magistra
tus. ad trebel. ille a quo. §. tempestiuũ. potest rex qui constituit
feuda sicut vult dare mihi feu. in pluribus terris ⁊ locis: qꝛ de
stinatione volũtatis domini hoc fit sicut ⁊ fundi fiunt. sic. ff. de
leg. j. qđ in rerum natura. de serui. rusti. predi. si is qui duas. §.
j. ¶ Et hoc si nõ teneret ĩ illo castro alia bona: qꝛ si teneret alia
vtriqꝫ iuraret: potest enim quis esse vas. duorum ⁊ plurium qꝛ
⁊ seruus. ff. de leg. ij. si seruus plurium. tenens etiam bona in di
uersis locis vtrobiqꝫ subit onera patrimonialia. ff. de mu. ⁊ ho.
3 rescripto. §. vlt. de quo dictum est. ĩ. que sint regal. ¶ † Itẽ si ex
dono regio rem aliquam in castro titij teneret liberam ⁊ nõ in
feu. puta aliquis de castro illo commisit crimẽ maiestatis ⁊ sic
bona burgensatica que habebat in castro peruenerũt ad fiscũ
regium per clausulam forme cõmunis priuilegiorum reseruã-
tem principi ea que competunt ratione maioris dñij de quo di
ctum est. ĩ. de pa. te. l. ij. ⁊. v. licet enim ante delictum tenens hec
bona burgensatica teneretur iurare tanꝙ̃ tenens titio baroni
dño castri: tamen ex quo peruenerunt ad regem ⁊ predicta vel
alia causa rex non iurabit. ar. ff. de ope. li. interest. in fi. ⁊ si post-
ea rex donat seio vel ecclesie donat libere sicut est apud cuꝫ sub-
lata seruituro iurãdi nisi id nominatim exprimeretur ꝙ inde
iuraret titio. ar. ff. de serui. vrb. predi. si quis heres. ¶ Si seius
vel ecclesia cõcederet sempronio ex quocunqꝫ cõtractu rẽ ipsaꝫ
in emphyteosi precarium libellum vel censualem sempronius
tanꝙ̃ tenens assecurabit titiũ: qꝛ hec res non est de feu. seie vel
ecclesie tenẽtis in capite: tunc enim secus vt. s. dicitur: pro quo
est qꝛ seius vel ecclesia tenet a regali mundificentia sed sempro-
nius non: imo ab ipsis seio vel ecclesia transferendo in sempro-
nium desinit esse res regalis munificentie propter mutationẽ
persone mutantem rei conditioneꝫ. ff. de acqui. here. pau. C. de
inoffi. test. l. fi. in fi. res enim sumit conditionẽ a persona nõ pso
na a re. li. x. de impo. lu. des. l. j. in fi. ar. etiã. ff. de vul. ⁊ pup. sub-
sti. sed si plures. §. j. ibi in terra hereditatis est ⁊c. Seius quidẽ
⁊ ecclesia videntur recipere illo iure quo est apud principẽ dã-
tem vt ꝑsona que recipit ⁊ que dat sit illa que meruit precipuũ
fauorem. ar. ff. de admi. tu. l. ex pluribus. de condi. inde. l. inter-
dum. Postꝙ̃ vero seius vel ecclesia dant alij non est eadẽ ratio
nec idem fauor debet esse sicut quando rex ⁊ princeps dant. ar.
C. lib. x. de bo. va. l. j. nec mirũ: qꝛ qđ est apud me vno iure si trãs-
feram in alium erit apud eum alio iure qđ dic per exempla. ff.
de re iudi. nesenni⁹. de do. qui id qđ. §. fi. de do. ex. pure. §. si eũ.
de noua. si quis delegauerit. ⁊ ecõtra inutile apud me fiet vtile
apud eum in quẽ transfero. C. de iure do. l. fi. in prin. ⁊ ibi in gl.
ar. contra qđ dicitur de ecclesia: qꝛ si tenens a rege tenet eodeꝫ
iure quo est apud regem. vnde in regno Sicil. de donis regijs
habet cognoscere magna cur. sicut de feu. quaternatis sic debe-
ret dici de ecclesia: vt tenens de ecclesia teneat eodem iure quo
ecclesia: qꝛ ius publicum ⁊ ius dñij equiparantur. C. de sac. san.
4 eccle. vt inter diuinum. sed nõ ꝑ omnia. † At qñ datur in feudũ
ꝑ pricipẽ nobilitatur rei cõditio. nã datio in feudũ nobilitat. i.
paradagium inducit. ĩ. quis dicitur dux mar. co. circa. fi. vnde
si seius vel ecclesia cui datum est in feuduꝫ per regem daret alij
feu. qđ potest iure isto eadem lege ⁊ eadem cõditione. ĩ. de cap.
cor. §. preterea. ⁊ de lege cor. §. profecto. ⁊ imperialẽ. §. j. licet in
regno Sicil. recipiens ab eis in feu. non iuraret titio sicut nec
ipsi dantes iurarent: videtur enim princeps donans permitte
re sicut ius scriptum permittit ꝙ possit in feudũ dare quasi in
sermone dationis in feudum tacite insit. ff. de serui. l. si cui. ⁊ sic
pro cauto ⁊ expresso habendum est. ff. si cer. pe. cũ quid. ⁊ sic vi-
detur princeps qui potest rei sue imponere legem quam vult ⁊
prout est apud eum nobilitat conditione rei date per eũ in feu.
siue maneat feu. penes illũ cui rex donat: siue per ipsum dona-
tarium detur alteri. nam idem si quando donauit rem burgen
saticã libere seio vel ecclesie: dixit rex ꝙ possent dare in feu. tũc
perinde ac si ipse rex daret in feu. ex quo eius voluntate fit. ĩ. de
feu. ⁊ non haben. ꝓpriã feu. na. c. j. si de feu. contro. fue. c. feudũ.
ea lege vt videatur transferre libere in eum qui non tenetur iu
rare: vt. s. dicitur: ⁊ ad id tempus reducitur infeudatio ipsa lõ
ge postfacto quo rex predicto modo donauit. ar. ff. de diuer. ⁊
tempo. prescrip. l. de accessionibus. in fi. secus si postꝙ̃ rex dona
uit libere seio vel ecclesie: ipse seius ⁊ ecclesia debet in feudum
vel voluntas regis accesserit postea non quomodo ipse rex de-
dit libere ⁊ essent tales persone que possunt ĩfeudare de quib⁹
dicitur prima rub. ⁊ dictum est. ĩ. de contro. feu. apud pa. ter. c.
j. qꝛ qđ suum est possunt persone in feudum vel aliũ contractũ
dare: sed qđ est alterius ⁊ tenetur sub alio ⁊ sub iurisditione al
terius in preiudiciuꝫ illius in cuius iurisditione est nihil fiet.
ar. C. de pac. l. fi. in fi. extra de reli. do. c. ij. sed ille in cuius iurisdi
tione res est habeat hoc ius vt mutata persona tenentis ex re-
gali munificentia iuret sibi vt. s. dictum est: ⁊ hec pactis priua
torum mutari non potest. ff. de admi. tuto. quidam decedens.
de ope. li. credone. §. priuatis. ¶ Intellige omnes preter illum
qui habet ius cuius voluntas necessario requiritur. ff. de aqua
plu. arcen. in concedẽdo. de adop. nam ita. cuius iuri princeps
per rescriptum nõ intendit derogare. ff. ne quid in lo. pub. l. ij.
§. si quis a principe. C. de emã. nec auus. Quinetiam princeps
confirmando infeudationem predictam iuri suo tantum pre-
iudicat non alieno vt illi sine confirmatione qđ factũ esset non
valeret: ac in proposito habens feudum dat alij communi iuri
vt dictum est: ⁊ sic non obstat. ff. de verb. sig. l. obuenire. per ea q̃
dicta sunt. s. in tertia rub. qui suc. tene. vbi vero non per datio
nem in feu. sed alio acquisitionis titulo perueniret ad ecclesiã:
ecclesia vel clericus ea tenẽs nõ iurat: sed si laico cõcedat eccle-
sia quocũqꝫ titulo: laic⁹ tanꝙ̃ tenẽs iurabit dño terre sub cui⁹
iurisditione est etiam quantum ad cõtractus ⁊ delicta: nec hoc
preiudicabit iuri ecclesie quãtũ ad ea que sibi a tali tenente de-
bentur: qꝛ laicus ⁊ emphytheota ecclesie soluit collectam de re
ecclesie de qua ecclesia si teneret nõ solueret. dictũ est. ĩ. que sunt
5 regal. ¶ † Item rem in feudum ecclesie datam non potest eccle
sia alienare nisi in feu. dando: ⁊ sic qui tenet per alium moduꝫ
alienationis ꝙ̃ dationis in feudum de facto tenetur non de iu
re: qui ⁊ si non habet ius in re nihilominus possidet sicut in re
dotali alienata per virũ. ff. de acqui. pos. l. j. §. si vir. ratione pos-
sessionis a tenente huiusmodi vendicabitur. C. de alie. iudi. l. j.
ff. de rei vẽ. officiũ. in fi. si nominat dñm habet locum. C. vbi in
reꝫ act. l. ij. ipsius possessionis ⁊ tenute rõne assecurabit laicus
dñm terre vbi est pos. Idem erit in donatiõe presumpta a rege
vel principe qñ vera ⁊ expressa donatio non apparet vt si mul-
to tẽpore hec bona tanꝙ̃ feudalia cum prestatione seruitij debi
ti a rege vel principe fuissent habita vel possessa. ĩ. si de feu. con-
6 tro. fue. si quis per. xxx. C. de iure emphy. l. ij. in gl. fi. ¶ † Sed an
hoc vltimum sacramentum dño terre clerici teneantur presta-
re cũ sint in terra domini habitantes ⁊ habentes domos ⁊ vi-
neas ⁊ predia non in feudũ: qꝛ tũc pro feudalibus tenenꝭ etiaꝫ
epi. extra de iureiur. nimis. ⁊ cũ dicitꝭ cleric⁹ tenet tꝑalia a dño
ĩtelligitꝭ. i. feudale. Sic glossat Hosti. in. c. solite. de ma. ⁊ obe. ⁊
d. c. nimis. ¶ Et videtur ꝙ sic: qꝛ hoc non videtur mutatũ: er-
go stabit. C. de testa. sancimus. arg. eorum que dicit glo. in. c. pe
titio. ꝙ conspirationẽ vel aliud cõtra statutũ principis nõ dñt
clerici procurare. ¶ Quod verũ est si iurarẽt volũtarie sed iu-
ramentũ si esset extortum ad hoc reducereꝭ: qꝛ ⁊ sine iuramẽto
tenentur ad ista de honestate: nõ aũt tenenꝭ iurare nisi habeãt
feudalia: vt in. c. nimis. qđ de omni sacramẽto nõ prestãdo a cle
ricis dicit si feudale nõ habet: ergo nõ mutat hic etiã. Impera-
tori vero epi iurãt fidelitatẽ. dicit glo. xxij. q. vlt. c. vlt. ¶ Videꝭ
intelligendũ si habet tꝑalia. i. feudalia ab eo predicto. c. nimis.
⁊. c. solite. ⁊ hoc innuit verbũ fidelitatem quã iurat tm̃ vas. pro-
pter feudũ: vt in primo dicto hui⁹. c. ⁊. s. c. pxi. in fi. Iuramẽtũ
tenentis nõ vas. nõ dicitꝭ fidelitatis prime: qꝛ nõ est vas. debet tñ
7 iurare fidelitatẽ: vt in scđo dicto hui⁹. c. ¶ † Si tenet cleric⁹ do
mos vineas ⁊ terras in regno regis alicuius libere non ꝓbato
in feu. nõ ꝓpterea sunt in regis iurisditione lꝫ sit arg. ꝯtra. xvj.
q. j. oẽs

q.j.oēs basilice.hoc plene dixerat Hosti.d.c.nimis. ꝛ in iurisdi
tione in capitu:solite.ꝙ in alijs ꝙ̄ in feudalibus rex vel impera
tor non appellabitur ꝛ clerici non possunt esse de iurisditione
dñi tpalis etiam volētes expresse vt in.c.si diligēti.de fo.cōpe.si
expressum nō vꝫ nec tacitū.s.qꝛ nō tenet in terra eius ar.C. solu.
ma.l.ij.¶Sunt ergo clerici in iurisditione sui epi imo eps ha
bet iurisditionē spiritualē in dñꝫ tēporalē terre vñ ꝛ vbi est eps
saltim si peccaret ar.extra de iu.nouit dñs temporalis in nullo
casu hꝫ iurisditionē in epm si non hꝫ feudū ab eo vt dictis.c.ni
mis.ꝛ.c.solite.ꝛ sic magis videtur vt dñs epo ꝙ̄ econtra iuret.
¶Uel alter alteri iurabit.arg.ff.si cer.pe.eius qui in prouincia
de dāno infe.dāni.§.si vicinas.Sed eps vel clericus non potest
a esse sub iurisditione [a] dñi tēporalis qꝛ distincta est iurisditio in
ter eos ꝛ magnū cahos constitutum est inter eos. ¶Qui est in
terra vbi habet dñs iurisditionē nō est sub iurisditione qꝺ hoc
c.exigit sic qui est in possessione nō possedit.ff.de acq.pos.si quis
ante.¶Sed an clericus pro feu.teneaẗ homagium facere dixi
mus.j.titu.ij.

¶De forma fidelitatis. Rubrica.

1 ☞Uasallus quid iurare debeat domino ꝛ in quibus ei te
neatur.
2 Uasallus secretum dñi non reuelabit.
3 Uasallus inhonestum quid in domo domini nō perpetrabit.
4 Clericus si patrociniū aduersus ecclesiam prestiterit beneficijs
est priuandus.
5 Dominus vasallo in eisdem in quibus sibi vasallus tenetur.

IN epistola. Diuidiẗ in tres partes si
cut tria sunt pncipalia di
cta huius.c.ꝛ poniẗ hoc decretum qꝺ est.xxij.q. vl
ti.c.de forma.qd contineat iuramentū fidelitatis
etiā si non exprimaẗ ꝛc.continet tria que debet in
memoria semper habere qui iurat sicut ꝛ diciẗ.j.in proximo.c.

Incolume. Jurat vt faciat ad posse suū dñm inco
lumem vt nō offendat eū in corpore suo
1 s.c.proxi.¶†Et dꝫ iurare vt alius nō offendat eum sic in omni
bus istis sex.Primo curet ne alius offendat ad suū posse sic.s.
de feu.sine cul.nō amit.c.ij.similis expositio.ff. loc.i lege.¶Sic
est in omnibus negatiuis vt si promito nō facere non solum te
neor nō facere imo curare vt nō fiat.ff.de verb.sig.facere.de ver.
ob.in illa.iurare eñ debet dñm ne offendaẗ etiā cōtra filium vel
patrē.j.hic finitur lex.in fi.nā filius est obligatus vinculo natu
ture sed vasal.vinculo iuramēti dicit gl.in.c.de forma.nō tamē
erit cōtra seipsum vel cōtra patriā.vt in ipsa gl.qꝛ plus tenetur
patrie ꝙ̄ filijs.ff.de cap.ꝛ postli.re. postlimininū.§. filius.de reg.
nimine.sic nec cōtra imperatorē.j.in cōsti.imperialē.in fi.ꝛ.j.c.
proxi.¶Sic nec cōtra papā semp superior videtur exceptus.ex
tra de iureiuran.veniēs.Jtē sub incolume contineẗ qꝺ nō accu
set dñm nisi sua vel suorum iniuriam prosequatur vt in gl.s.de
forma.nec testimoniū in causa criminali.ff.de ho.lib. quicunqꝫ
maior.§.sed non.ꝛ expresse diciẗ.j.si vas.feu.pri.§.similiter qui
cunqꝫ prohibetur accusare nō esset testis cōtra eundē.iiij.q.j. te
stes.secus si sit aduocatus cōtra eū qꝛ aduocatus non accusat.e.
l.qui cū maior.§.pe.spāle in querela inoffi.testa.ff.de inoffi. test.
l.si.in prin.¶Uel aliter qꝛ ibi scienter.sed in.l.q cū ma.ignoran
ter primū esset equius quantū ad hoc absurdū videẗ pro modi
co feudo nō possit patrocinari cōtra dñm nec dñs cōtra euꝫ qꝛ
versa vice ei debet reddere.j.in fi.huius.c.Sed glo.in.c. de for
ma.aliud innuit statim dicetur cum faciat sibi seruitium impo
situm.sed hoc nō fuit impositū vt nō patrocinetur contra ipm.
dic vt.j.sequitur.

2 **Item tutum.** †Ut nō reuelet secreta sua in suum
damnū ꝛ facta per que muniebat se
dñs ab hostibus ꝛ inimicis suis sic.s.c.pri.ꝛ qui.mo.feu.ami.
si capitanei.p hoc est.C.de cōmer.ꝛ mer.l.j.ꝛ committit crimen
maie.etiā signū dādo hosti vel nuncium aut literas.ff. ad.l.iul.
b ma.l.ij.ꝛ.iij.¶Sed qd si dñs dixit vas.in secreto [b] qꝺ vellet occi
dere titium an reuelabat.dic qꝺ dꝫ persuadere dño vt nō faciat
aliter dicet alijs qui magis possunt prodesse.ar.xxij.q.v.hoc vi
detur.vel in genere dicet titio.custodias te qꝛ paraẗ tibi mors.
de hoc dicit glo.xiij.distin.nerui.

3 **Item honestum.** †Ne sit ei dānosa sua iusti
tia volēdo de feu. iustitiam
facere.j.que sit prima cā bñfi.amit.Jtē qui dñs.vel de alijs cau
sis q̄ ad honestatē eius ptinēt:qꝛ cōcubuit cū vxore dñi vel soro
re.de hoc dictū est.s.qui.mo.feu.amit.§.itē si.¶Jmo nec aliqd
inhonestū dꝫ facere in domo dñi dicit gl.c.de forma. alle.de pe.
dist.j.cōsidereẗ qꝺ si faceret vt si cōcuberet cū pedissequa vel aliā
rem inhonestam eēt periurus non tñ feud.pderet nisi cū psonis
noiatis.s.qb.mo.feu.amit.§.j.lꝫ in fi.huius.c.dicaẗ si vult bñfi
cio dignus videri.vñ ex hoc capite pdit feud.q ñ inhoneste agit
vt dictū.sꝫ qꝛ hoc.c.dicit q̄ ad honestatē ꝛ.j.ꝙ̄tum ad perdendū
feu. intelligiẗ ꝼm illa que exprimunẗ in.d.§.ꝛ.j.que sit cā prima
§.ij.circa huius honestatē.non enim perditur feudum quoties
periurat vas.j.que sit pri.causa benefi.amit.§.illud.ꝛ si de feud.
con.fu.c.licet.

Jem vtile. Ne sit ei damno de bonis suis.

Item facile possibile. Ut bonum qꝺ dñs
potest facere leuiter
non faciat dñs id bonum postea difficulter. ꝛ qꝺ est possibile
faciat impossibile:lꝫ nocumēta caueat fidelis.alias est documē
ta puta vas.cōfinxit mendacia vel seminauit discordias.vñ ma
gnum bonū paratū domino vel maritagium disturbatum est
vel factum difficile vel aliquid simile.

Sed quia non sufficit. Secunda pars in
his oibus tantū
debet vasal.abstinere a malo scꝫ dñi sed ꝛ auxiliū ꝛ cōsiliū dꝫ in
predictis sex petere dño si vult dignus videri beneficio.¶†Su
4 per hoc verbo dicit gloss.in.c.de forma.ergo si clericus patroci a
nium prestat cōtra ecclesiam priuari pōt benefi.extra de post.cū
sacerdos.videẗ innuere idē esse in vasallo ꝛ expressum qꝺ idem
sit in vasallo not.xcvj.dist.si imperator.in glo.j.que sit causa pri
ma benefi.amit.§.sed ꝛ qui delatore. in magna glo.dicit qꝺ con
tra dñm non dꝫ aduocatus esse sed dꝫ defendere dñm di[illegible] glo.
in.c.si sacerdos.ꝛ si debet defendere dñm in prelio.vt.s.qui.mo.
feu.amit.§.j.ēt iudiciū prelia hꝫ.dicunẗ eñ conditionalia certa
mina.C.de aduoc. di.iudi.l. aduocati.ꝛ de prescrip.xxx.an.si qs
emptionis.§.si.hic approbāt gl.ꝛ facit.C.de aduo. diuer. iu.l.ij.
ꝛ qꝺ not.iij.q.j.nulli. quasi hoc sit positū a lege scripta eo qꝺ iu
rat dāno non esse de rebus in verbo vtile.

Additio.
a ¶Eps vel cleric⁹ nō pōt eē sub iurisditione. adde an clericus possit prorogare iurisditionē cōtentiosaꝫ vide p.d. Phili. deciū in suo cōsi. vlti.col.j.

Dominus quoqꝫ. Tertia pars ꝛ tertium di
5 ctum †fidelitateꝫ quam dꝫ
vasal.dño in dictis sex casibus eandē dꝫ dñs vasal.alias censebi
tur maleficus sicut vasallus:qꝛ siue cōsentiat facienti est pfidus
ꝛ periurus perdēs scꝫ fidē hoc est valde notandum dicit glo.qꝛ
non iudicanẗ ad imparia dñs ꝛ vas. ¶Patietur ēt dñs aliam
penam qꝛ priuabiẗ proprietate feudi si faciat dñs vasal.id qꝺ si b
vasal.dño faceret feu.perderet.j.qualiter dñs proprieta.feu.pri
ue.c.ex facto. vide similia in gl.de legi.alimēta.ꝛ de legi.diuus
claudius.

Additio.
b ¶Dixit vasallo i secreto. adde secrete quid significat ꝛ qd dꝛ secretū vide p.d.phil. deciū ꝯsi.cxxxvij. col.v.

Uel consentiendo. Scilicet malo domini
parato per aliquē quia
debuit obuiare suo auxilio vt nō fieret ꝛ sic agens ꝛ cōsentiens
pari pena punitur.C.lib.xj.vt rusti.ad nullū obsequi.l.ij. lib.xj.
C.de epis.ꝛ cle.si queꝙ̄.in fi.ꝛ ad romanos.c.j.in fi.vnde pfidus
ꝛ periurus referuntur ad vasal.non ad dñm qꝛ dñs non iurat
ꝛ hoc est quod dicit sicut ille scilicet vasal.vñ licet reddat vicem
strictius tenetur vasal.dño ꝙ̄ econtra qꝺ facit pro his que dicta
sunt.j.si de feu.cō.fu.c.domino.an ille qui interficit fratrem.c.j.
ꝛ qualiter dñs proprieta.feu.c.j.sic in decretis.xxij.q.vlti.de for
ma.in fi.vbi est similis litera ꝛ totum hoc.c.sicut est hic dicit gl.
qꝺ vicem reddere dꝫ.ꝛ sic eadē fide tenetur ꝛc.similiter dicit gl.
infra in cōsti.imperialē.in fi.sed nō dicūt ille glosse.qꝺ iuret dñs
vasallo.vt dixi in consti.imperialem.in fi.

¶De noua fidelitatis forma. Rubrica.

1 ☞Forma fidelitatis que sit ꝛ ad quid tenetur qui fidelitateꝫ
iurauit.ꝛ nu.2.
3 Uasallus domino aliquem iuste impugnanti auxiliari debet.
4 Uasallus nil contumeliosum faciet domino.
5 Dñs vasallo ad omne interesse tenetur si facta iuestitura ꝛ fide
litate promissa possessionē non tradiderit.
6 Homagium quid sit ꝛ quare ꝛ qñō fiat.
7 Homagium an differat a fidelitate.
8 Imperator excipitur quando fidelitas contra omnem hominē
promittitur.

SI et alia. Quidā non habēt hic ru
bricam ꝛ male. Diuidiẗ
ergo in duas partes principales. prima durat
vsqꝫ in fi.quasi.s.ad ver.inuestitura.¶†Forma
1 fidelitatis cōtinet sex vt dictū est.s. pri.ꝛ suffi
ceret iuraẗ fidelitatē simplr sic dicēdo iuro tibi
fidelitatē cōtra oēm hoiem excepto imperatore vel rege vt dictū
est de hoc.s.pri.c.hoc verbū nō indiget alia adiectione: cōtinet
eñ integrā ꝛ pfectā fidelitatē sꝫ ppter simplices qui ignorāt si
gnificationē nois.s.qd est dicere ꝛ qd cōtinet fidelitas adduntẗ
2 alia vt clareat ꝛ pateat oibus ad q̄ teneẗ q iurat.†Claritas est p
prium legi.in auẗ.de testamentis imperfectis.in prin.ꝛ qꝛ plus
solet timeri qꝺ spāliter polliceẗ ꝙ̄ qꝺ in igne.xxiij.dist.ꝙ̄ꝙ̄.ꝛ di
ctum est in gl.s.ti.ij.alias expressa nocēt vt dicit regula iuris.ff.
de re.iu.expressa.addiẗ ergo qñ iurat fidelis vasa.vt nō sit in cō

filio facto vt amittat dñs vitã ⁊ mẽbra vel in persona recipiat lesionem iniuriã vel cõtumeliã vel amittat honorẽ quez habet vel habebit. hec dicunt ad declarationẽ simpliciũ quorũ infinitus est numerus. Ec. ij. nã cum dico honorẽ simplr̃ debet intelligi de habito ⁊ habẽdo ar. C. que res pi. ob. pos. l. fi. ¶ Vel ponit quẽ habebis ꝓpter id qđ dr̃. ff. de ver. ob. si a colono sic de verbo.

Usqz ad vltimum vite mee. Propt simplices sic exprimit nã cũ non dicat qđ vsqz ad tale tp̃s sit fidelis perpetuo intelligit ar. C. de pe. seruus. ⁊ de diuer. rescri. falso. ¶ Hodie in vsu iurandi additur ne capiat mala captione. de captione dr̃ in versu ⁊ si scio gl. q̃ incipit istud verbũ ⁊ in concordãtijs que ibi allegant. nã si inciperet dñs furere ⁊ caperet vt curaret in hoc esset in cõsilio vasal. nõ male faceret vel vt corrigat a propinquis qñ expediret. C. de emenda. propin. l. j. hoc tñ intelligit in verbo lesionem iniu. vel cõtume.

Et si sciuero. Aliud qđ addit vt si sciuerit vas. qđ aliqs moliatur aliqd bonũ cõtra dñm impediat ⁊ disturbet. alioquin si impedire nõ posset nũciet domino vt dñs sibi caueat. si in hoc eñ esset negligẽs vel morosus perderet feu. j. que sit cã benefi. amit. §. preterea si vasallus.

Et omne. Item addit omnẽ auxiliũ ad tuã defensionem tibi prestabo. s. vt potero. naz ⁊ si non posse nõ teneretur: qꝛ vltra posse nihil. s. de feu. sine culpa non amit. c. ij. ⁊ dictũ est. s. qui. mo. feu. amit. §. j.

Et si constiterit. Promittit ẽt ⁊ iura qđ si domínus rẽ aliquã quã habebit vel hz ꝑdat casu aliquo adiuuet dñm ad eã recuperandã ⁊ recuperatam oĩ tp̃e retinendã. repete hic que circa hoc dicta sunt de seruitio nisi prestet. j. que sit cã prima. §. sed nec iustior. hoc ergo est auxiliũ in rebus supra ꝓximũ est auxiliũ in persona.

3 **Et si sciero.** † Adhuc exprimit de auxilio ⁊ adiutorio dando. Quia si dñs iuste vult offendere aliquẽ ⁊ inde requiratur a dño vasal. vt iuuet eũ iuuabit sicut poterit puta requiret vasal. vt sit cũ eo ad occidendũ adulterum vxoris sue in fragãti inuentũ. ff. de adul. capite. ⁊. l. qđ ait ⁊ aliarũ personarũ. C. de epis. ⁊ cle. raptores. secus si iniuste: tunc nõ dz iurare nisi esset dubiũ de quo dictum est. s. c. qui. mo. feu. amit. ⁊ dicetur. j. hic finitur lex.

Requisitus. Item dicit requisitus. nã seruitiũ nõ dz offerre. j. de eo qui interficit fratrez §. nõ cogit nisi sciret magnũ dño piculũ imminere. tũc eñ nõ reqsitus vltro dz iuuare. j. hic finit lex. §. ad hoc. ⁊ si de feu. cõ. fu. c. lz.

Et si aliquid. Itẽ addit qđ cõsiliũ vel secretũ quod manifestat dñs vas. teneat occultum nec aliĩ pandat in dãnum dñi. de hoc dictũ est. s. ꝓxi. ti. quibus mod. feu. amit. si capitanei.

Et si consilium. Additur qđ qñ petit dñs consilium a vas. fidele dabit ei sicut viderit expedire. de cõsilio dictũ est ẽt. s. ꝓxi. §. sed qꝛ.

4 **Et nunq̃.** † Supra in versu. iuro qđ nũqz ero in cõsilio dixit de offensione facienda dño p alium vt vasal. offendentẽ nõ adiuuet nec det in hoc ei cõsiliũ vel auxilium sed defendat eũ ꝓ posse in versu. ⁊ oẽ. nũc dicit de offensione ꝓpria vas. s. q iurat qđ ipse vas. ex sua psona nunq̃ faciet aliquid qđ sit ad iniuriã vel contumeliã dñi vel suorum. nam qđ in persona aliorũ debeo seruare seruabo in psona mea. ff. de cõdi. inde. frater a fratre. mea si negotia. si seruitus vend. alterius de pac. cũ in eo. ¶ Et hoc in offendẽdo. nõ eñ dz offendere ipse a nec cõsentire qđ alius offendat sed in defendẽdo secus. ᵃ nam ab alijs dz dñm defendere ⁊ cõtra alios. sed cõtra se non. dicet hoc j. hic finit lex. in prin. si ergo ꝓmisi prestare patrocinium nõ intelligitur cõtra meipsum vel cõmodare tibi turrim non contra me. de hoc dr̃ extra de iureiur. petitio. in gloss.

a ¶ Sz in defendẽdo secus. adeo an occidẽs ad defensionẽ aliquẽ ad ꝓbãdũ innocẽtiaz an sufficit ꝙ probet ꝙ alr̃ nõ potuerit euitare iniuriã vide p. d. alexan. in ɔsi. cix. l. j. volu. Barth. ab hoc.

5 **Inuestitura.** Scđa pars ⁊ scđm dictũ † pncipale facta inuestitura ꝓmissione: scz feudi cũ his verbis inuestio te: vt dictũ est. s. qd sit inuestitu. que ꝓcedere dz. s. ti. iij. vasallus faciet fidelitatẽ ecce gradus fidelitate facta dñ ꝓcise cogit tradere possessionẽ feudi vacuã. ff. de ac. emp. rõ. sed si dñs differat tũc tradere possessionez tenebit ei ad omne interesse: etiã vtilitatẽ quã haberet vasal. si ei tradita fuisset nec liberabit prestãdo interesse hoc sicut in venditione. ff. de actio. emp. l. j. in prin. qꝛ nihilominus precise cõpellatur tradere j. si de feu. cõtro. fue. c. si facta. ⁊ no. est in gl. s. de cõtro. inue. circa prin. secus si nõ esset facta inuestitura sed tantũ ꝓmisit inuestire tunc non est feu. cõstitutum. ⁊ ideo liberaret prestando interesse diximus in preambulis. in. v. q. ⁊ concor. j. si de feu. controfue. c. si facta. ¶ Et qđ dicit.

Omnem vtilitatem. Scilicet q̃ est circa rẽ nõ extra qđ exẽplificatur hic in gl. ff. de emp. si sterilis. §. cũ p venditorẽ sed hodie ẽt lucrum extra rem. vt ibi dr̃ in gl. per. C. de sen. que pro eo qđ inter.

l. j. in fi. Si autem nõ traderet possessionem dñs nõ seruaret sibi fidelitatẽ vas. inest eñ cõditio si tradas ⁊ fidẽ serues. alias non. C. de pac. cũ ꝓponas. de trãsac. si diuer. ff. loca. quero. §. interdũ. de adulte. si vxor. §. iudex. nõ eñ innocat legẽ qui cõmittit contra eam. ff. de mino. auxiliũ. in fi. ⁊ de le. ij. cum pater. §. libertis. ¶ Item not. de tacita conditione que inest sic. ff. de iure do. stipulationẽ. ¶ Sed qd differt hic ti. a superioribus. dic ꝙ hic ponitur noua forma inuẽta declarãs multa ꝓpter simplices. suffi cit eñ dicere iuro tibi fidelitatẽ. vt dictũ est. s. que autem notabiliter fiunt specialiter repetant vident neglecta. ff. de iniur. itẽ apud. §. hoc edictũ. ¶ Alij dicũt ꝙ hoc est sacramẽtuz homagij s. ꝓxi. est fidelitatis. dicũt etiã qđ proximũ cõtinet ser. vt in. c. de forma. hic vt defendat eũ cõtra oẽm hominẽ tanq̃ suus hõ. ita innuit Host. in. c. si diligẽti. ⁊ de iureiur. veritatis ⁊ qñ est homo suus oportet eũ dñz vocare: alias punit. sec⁹ si fidelitatẽ maxime pro obediẽtia ⁊ subiectione. vt dicit Host. in. c. graue. sacramentum fidelitatis nõ ligat nisi in ser: homagij in plus. vt in hoc. c. ¶ Sed certe iure isto nõ est verbum hoc homagij vel hominiũ sed est verbũ iuris canonici ⁊ est de nouo iure illo inuentũ sicut feudũ nõ est nomen iuris ciuilis. diximus. s. in preambul. quotidie noua noĩa edere natura deproperat. C. de ve. iu. enu. l. ij. §. sed qꝛ ⁊ moribus ciuitatũ ⁊ ꝯtentium nomina intelligit. ff. de supel. le. labeo. ¶ Vasallus ergo debet iurare fidelitatẽ. ⁊ hic dr̃ iuramẽtũ fidelitatis: qꝛ feu. dicit a fide. s. ti. iiij. ⁊ ti. j. Itẽ si nõ habet feu. debet fidelitatẽ sicut dño terre burgenses ⁊ tenẽtes vel sub iurisditione existẽtes. s. titu. ij. Item subditus pro obediẽtia ⁊ subiectione debet iurare. xxij. dist. quãq̃. etiã in spiritualibus.

6 ¶ † Homagiũ vero qđ dicit hoĩz alias hominiũ ꝓ re tpali tñ per qđ fit ligius seu ligatus vel solius illius cui fit homagium quando flexis genibus vt videmus ⁊ positis manibus iunctis in manus dñi dicit certa verba. s. ego iuro homagium tibi dño vt ammodo sim hõ ligius vester vt ɔtra oẽm hoĩem q põt viuere ⁊ mori. hoc pp simplices sicut cũ dicit vsqz ad tp̃s mortis mee vt. s. dictum est. ¶ Hoc nõ fit pro re spirituali. ff. de re. iu. c. vlti. sed fit tñ regi vel principi vt videmus in regno vbi barones et comites a vas. habet sacrm̃ fidelitatis tñ qđ cõtinet ser. s. c. ꝓxi. sed homagiũ ⁊ ligiũ dño regi tantum videmus pstari qđ cũ per id qđ efficiatur homo solius illius cui iurat. vt dicit Host. extra de simo. c. ex diligẽti. aliĩ non posset prestari vt solius etiã illius esset duorũ insolidum nõ posset esse. ff. cõmo. si vt certo. §. si duobus vehiculũ. ⁊ semp excipit imperator vt hic ⁊ rex ⁊ in consti. imperialẽ in fin. ¶ Sed de iure canonico homagiũ debetur aliĩ ꝙ dño qui supiorẽ habet nã Archidiaconus iurat epo homagiũ pro re tpali id est feudo qđ tenet ab eo. extra de excessib. pregrauem. sic vno modo intelligitur per Hostien. in. c. ex diligẽti. eps superiorẽ habet metropolitanũ suũ vel papã de iureiuran. c. nimis. prout fidelitatis exponitur id est homagij per Hostiẽ. in. d. c. ex diligenti. potest autẽ quis esse suus duorũ ⁊ pluriũ. ff. de lega. j. si seruus plurium. ⁊ de stipula. seruo. si seruus communis. ⁊ in vnoquoqz intelligitur imperator vel rex exceptus. extra de iureiuran. c. veniens. ¶ Idem si erat homo regis vel baronis alterius pro alia re quia in defensione quam debet illi baroni siue sit solius eius ⁊ alterius vel regis excipitur imperator ⁊ excipitur in alijs etiam dominus antiquior vt in glos. per qđ patet qđ pluribus iurat scilicet sacramentũ fidelitatis. Est autẽ quedam species seruitutis non ꝙ sit seruus qꝛ si dominum nõ adiuuerit non punit nisi qꝛ perdit feud. s. quibus mod. feud. amit. §. j. vel de periurio seruus autem non iuuans punit capite. ff. ad sille. l. j. in prin. ⁊. §. potuisset. C. de his qui. vt indi. l. fina.

7 ¶ † Item fidelitas ⁊ homagium vnum pro altero frequenter ponitur dicit Hostien. in. c. ex diligenti. sic venditor ⁊ emptor. ff. de act. emp. veteres. vnde constitutio regni Sicilie deprobatur. homagij probationum defectum homagium ⁊ vasallagiũ pro eodem accipit vt patet per totam illam constitutionem. et Mar. de fano in questionibus suis de homagio accipit pro eodem vasallagium ⁊ homagium assimilatur satis huic sacramẽto istius. c. qꝛ iurat defendere contra omnem hominem ligat se per certum modum verborum vt dictum est. ⁊ videmus fieri. ¶ Item not. ꝙ quando feudo prestatur fidelitas semper prestatur homagium de quo dicunt illi ꝙ lo. hoc. c. vel est multuz ei simile istud vbiqz potest exigi ꝙ dicitur hoc. c. vbi hec iura seruãtur ⁊ ligium homagium seu hominium seruantur iura canonica ⁊ patet qꝛ episcopus qui antecedit regem dignitate vt in. c. solite. de maio. ⁊ obe. si habet feu. a domino temporali laico faciet ei sacramentum fidelitatis ⁊ homagij. vt dicit Hostien. d. c. ex diligenti. ⁊ de iureiuran. veritatis. in fin. ⁊. c. nimis. et in summa eo. titu. §. quomodo censeatur illicitum in huiusmodi pstationibus iure semper seruabit cõsuetudo ꝓuincie illi⁹. ar. ff. de publi. si publican⁹. §. si de euic. si funde. cũ similib⁹ vt ibi nõ esset certa cõsuetudo in pstatione fidelitatis ⁊ homagij si ꝓmitto tibi facere fidelitatẽ pro feu. ẜm capitula feudorũ vel nõ addito pstabo ẜm formã isti⁹. c. ⁊ ꝑcedẽtis ẽt vel dñt de homagio ligio seu ho-

minio

minio nisi esset in terra ecclesie vbi seruarent iura canonica ꝑm
distinctionē Host. de testis. §. cū querit tunc ꝓmittere videor ꝑꝫ
iura q̄ ibi seruant q̄libet intelligit qđ ius intelligit ar. ff. de ritu
nup. ꝙꝙ. de seruituti. si cui. ¶ Sed qñ dixit ꝑm capitula feudo-
rum intelligēdo de istis limitauit vt de alio iure non intelligat
nisi probaretur qđ demōstrando hoc dixerit non taxando ⁊ li-
mitando. ff. de leg. iij. paulo calimacho. §. vlti. de lega. j. quidam
testō. ¶ Item quod dicit.

Excepto imperatore vel rege.

8 Scilicet† romanorū nondū cōsecrato ⁊ sic nō erat iperator ad-
huc. de quadri. pres. hn̄ a zenone. in fi. extra de elec. c. venerabilē.
ff. de mili. te. ex eo. de hoc dictū est i prima rub. in pn̄. j. de cōsue.
rec. feu. §. sacr̄m. in fi. §. adde q̄ ibi dicta sunt. ¶ Lombardi fue-
runt qui cōpilauerūt hec iura. Lōbardia de imperio est. j. de. c.
cor. §. simile ⁊ ar. s. ꝯsti. feu. c. j. in fi. q̄ est Loth. ⁊ noīat ciuitates
Lōbardie a multo tpe nō habuerūt alium regē tp̄s ptꝫ in glo. c.
venerabilis. q̄ ponit qñ imperiū de grecis trāslatū est in germa
nos vcꝫ anno dn̄i septingētesimo q̄nquagesimosexto habuerūt
tñ ante multos reges vt ptꝫ per totū librū lombarde. Idem tñ
dicas de quolibet rege q̄libet ꝓuincia hꝫ suū regē. vj. q. iij. c. scito
te. ⁊. vij. q. j. in apibus. ⁊ ptꝫ. xij. q. ij. q̄cūqꝫ militū dicimus fiscuꝫ
regiū. vt dr̄ in legēda beati Thome cātuarieñ. de rege anglie. lꝫ
multi dicāt regē nō habere maiestatē sꝫ imperatorē. insti. in ꝓe.
⁊ qđ dr̄. C. de leg. digna vox. est maiestatē regnātis dicūt qđ de
se loquitur imperator. ¶ Sed certe maiorē ptātem habuerunt
reges ab initio. ff. de orig. iur. l. ij. §. ex acti. ⁊ lege regia translata
est ptās in imperatorē. ff. de cōsti. prin. l. j. C. de ve. iu. e. l. j. §. cūqꝫ.
⁊ Eneas dictus est rex romanorum reipublice in aut. vt prepo.
no. impera. in prin. ⁊ liberti reges habēt ptātem imperatorum
⁊ romani populi. de capt. ⁊ pos. l. postliminiū. in prin. thobie. ij.
⁊ exodi. vj. iussit rex occidi ⁊c. ⁊ tulit oēm substantiaꝫ ⁊c. ¶ Re-
gnum hoc vocat regnū Italicū ⁊ theutonicū. lxxxj. dist. si q pre
sbyteri. in suprascriptione. lxiij. dist. tibi dn̄o. in lombarda. qua-
liter qs se defen. de quacūqꝫ dr̄ regnū italicum. ideo dicit tam in
italia ꝙ in alamania. in consti. imperialis. §. firmiter.

¶ De inuestitura de re aliena facta. Rubrica.

1 ☞ Inuestitus de feudo alieno vel aliȷ̄ obligato an possit cōtra
infeudantē de euictione agere.
2 Inuestitus de feudo qđ ius habeat in eo.
3 Uasallus non potest dici dominus feudi etiam si possit agere ⁊
conueniri.
4 Uasallus patiens feudo seruitutes imponi an sibi an domino
preiudicet.
5 Uasallo debita cōtrahente an teneatur dn̄s creditoribus.
6 Pignus iudiciale factū in feudo an preiudicet dn̄o.
7 Dominus an possit vendicare feudum sibi apertū sed p̄scriptū
contra vasallum.
8 Prescriptio an cadat in feudalibus ⁊ quanti tēporis sufficiat
⁊ q̄n domino preiudicet.
9 Augmentum seu incrementum feudi factuꝫ per feudatarium
cuius lucro cedat.
10 Mulier in feudis quartam habere non potest.

Um de re aliena.

Diuiditur in quatuor partes sicut quatuor principalia dicta conti-
net † aliqs inuestiuit me de feu. alieno vel aliȷ̄
1 obligato an agam de euic. [a] cōtra infeudantē
a debet distingui vtrum ego acceptor sciui esse
alienum vel obligatū an ignoraui: nō agit nisi spāliter cōuenis-
set qđ teneret de euic. sic. C. de euic. si fundū. ⁊ sciuit esse feu. ⁊ alie
nari sine veri dn̄i ꝯsensu: tūc cōtra legū interdicta mercatus nō
agit ad preciū. C. de agri. ⁊ cen. l. quēadmodū ignorās agit. nec
distinguit ignorauit vēditor vel sciuerit. non eñ refert decipiat
emptor sciētia vel calliditate venditoris. ff. de edi. edic. l. j. §. cām
loc. sed addes cū si. hic in gl. Intellige qđ hic accipiēs nō agebat
cōtra legē aliq̄d q̄r a dn̄o recipiebat. ⁊ q dare poterat si suū esset
ideo agit si cōuenit pacto spāli. secus si emeret sciēs sine cōsensu
dn̄i ab illo qui nō poterat vēdere lege ꝓhibēte tūc nō ageret ēt si
spāliter cōuenisset. ita intelligit gl. j. imperialē. §. callidis.

2 **Rei autem.** Scđm dictū † qđ ius hꝫ vas. in feu. vnde
est inuestitus ⁊ sibi tradita pos. dicit eñ
recte inuestire. i. ꝓprie tradita. s. possessione. s. prox. c. in fi. dr̄ qđ
hꝫ vtilē rei ven. i. q̄si rei vēdicationē. al's non eñ quasi vt petat ⁊
vēdicet a quolibet possidēte ēt cōtra dn̄m. ff. si ager vec. l. j. in fi. ⁊
l. ij. ⁊ si alius petat ipse defendat ⁊ cōtra se ꝓponet ⁊ nō tantum
rem. i. feu. pōt petere: imo ⁊ seruitutē fundo feudali debitas po
test petere ⁊ retinere si possidet ⁊ ꝑ eis cōtra eū aget. hic ptꝫ qđ
est dn̄s vtiliter. dic cōcor. in gl. sꝫ an habeat aliud ius. dic in sum
ma de feu. §. qđ ius seu que iura cōsequit vas. in feu. Hosti. dicit
in summa de feu. §. qđ ius. dn̄m suū Inn. papā dixisse vtile dn̄iū
3 esse sicut chimerā. ¶ † Ego aliud nollē nisi vtilitatē dn̄ij honorē
⁊ nomen qđ est dn̄s nō multū curarē q̄r flos ⁊ fructus erunt hic
nitet ille sapit. vas. ergo agit ⁊ ꝯuenit de feu. sꝫ an dn̄s dr̄ in sum
ma qđ nō: q̄r dn̄o datur tm̄ actio ⁊ defensio. j. de cōtrouer. inter
vas. ⁊ aliū de bn̄fi. sed ibi dicit vtiliter agēdi ⁊ excipiēdi ptātem
hꝫ nō dixit qđ ciuiliter possidēs non cōueniat q̄r pōt conueniri.
C. vbi in reꝫ ac. l. ij. in gl. leges nō corrigunt nisi qñ exp̄ssum dr̄ in
aut. q̄bus mo. na. effi. sui. §. tribus. ¶ Itē in agēdo dr̄ in summa
qđ hoc ius feudorū vasallo tm̄ dederūt ptātem agendi. vn̄ dr̄ in
summa qđ pn̄te ⁊ volēte feudatario vēdicare dn̄s nō possit nec
hꝫ rōnem q̄r vtile p̄fert directo imo ꝯ ipsum dn̄m ageret vas. vt
dictū est qđ ergo dicit vas. habere ptātē agēdi ⁊ defendēdi eodē
mō dicit. s. vtiliter. al's dn̄s nude ꝓprietatis pōt vēdicare q̄r pos
sessor nō excipit de vtili dn̄io alterius. ff. de rei vē. fructus. in fin.
in gl. de supfi. l. j. §. qđ aūt. in gl. ⁊ hoc pn̄te feudatario ⁊ nō agē-
te. alias si esset absens vel ignorās nō intellige. s. nō preiudicaret
vasal. sꝫ dn̄o agere posset ēt si excipiat de dn̄io vtili alteri⁹. Item
si dn̄s ꝓueniret. ⁊ post vasallus ageret hr̄et locū. ff. de rei vē. is a
quo. ⁊. l. a q̄. ⁊ peti. hē. l. pe. Qđ aūt agit dn̄s p̄iudicat vas. si sciat
alias nō. ff. de re iu. sepe. §. j. de ap. l. iij. §. vlt. ⁊ hoc ēt dr̄ i summa.

Quid ergo si precio.

Tertia pars vasal. pōt agere ⁊ cōueniri de feu.
4 ⁊ seruitutes petere ⁊ retinere. † Sꝫ q̄d si corrupt⁹ precio vel do
lo vel negligētia iponi patit seruitutes in fundo feudali. deinde
feu. ad dn̄m reuertit an p̄iudicet dn̄o. dr̄ qđ vasal. donec hꝫ feu.
sibi p̄iudicat dn̄o postꝙ sibi feudū aperit nō p̄iudicat ēt si ꝑ lon
ga tp̄a seruitus durauit. imo ⁊ si lōgissimo idē. vbi eñ vas. possi
debat dn̄s tunc nō potuit ꝓclamare nec agere negatoria q̄r non
deberet seruitus. ⁊ sic nō valēti agere tp̄s nō currit. C. de an. ex.
l. j. in fi. de bonis ma. l. j. ⁊ in summa cū natura. Rubrica vtrū p̄-
scriptio inducit in feu. in fi. ti. ⁊. j. ti. seq. in glo. q̄ incipit intelli-
go ⁊c. Si aūt dn̄s possideret seruit⁹ acq̄rit tpe ꝑꝫ distinctionē
q̄ fit. ff. de serui. rust. pre. foramē. C. de serui. ⁊ aqua. l. j. ⁊. ij. ⁊ hoc
qñ seruitus est imposita extra iudiciū secus si ꝑ sn̄iam. dic tūc vt
infra si de feu. cō. fu. c. si vasal. ⁊ de cōtrouer. inter vasal. ⁊ alium
de bn̄fi. c. si cā. oīa iudiciaria obstāt dn̄o si nō colludiose fiant vo
lūtaria nō ꝓpter autoritatē rei iud. arg. ff. de iud. si p̄tor. §. j. sunt
eñ necessaria sic in aliȷ̄s q̄ nō pn̄t alienari. ff. de fun. do. l. j. de le.
ij. peto. §. p̄diū. sic in re pupilli. ff. de re. eo. l. iij. §. itē que pōt. vn̄ et
iure ciuili ꝑm sn̄iam Azo. ⁊ Jo. ob. excep. rei iud. qñ retrāsit re-
tro de excep. rei iud. si a te. §. iul. ¶ In delictis vasalloruꝫ bona
feudalia dantur agnatis nō dn̄o. de hoc dicet. j. si vasal. feu. pri.
5 c. j. in alienatione ⁊ dictum per glo. s. de suc. feud. c. j. ¶ † Quid
vasal. ꝯxit debita ⁊ feu. aperit dn̄o an dn̄s tenet creditorib⁹ dic
qđ nō q̄r nec agnati qñ est paternū. infra an agnatus ⁊c. c. j. etiā
si obligasset feu. cū redit ad dn̄m pignus euanescit. ff. de pigno.
l. lex vec. ⁊ si realis seruitus nō preiudicat dn̄o multominus pso
nalis obligatio q̄ nō sequit rem. ff. ad treb. l. j. §. si heres. de iudi.
fideicō. §. tractatū. ēt si dn̄s cōsentiret obligationi sine cuius con
sensu nō valet pignoratio: imo perderet in cōsti. imperialem. in
prin. ideo eñ videt cōsentire ⁊ ad hoc operatur dn̄i cōsensus vt
scꝫ valeat pignus nō vt preiudicet aliȷ̄ iuri dn̄i cōsentientes ad
id qđ non docetur cogitatū vt. ff. de trans. qui cū tutoribus. aliȷ̄
putāt verius dici qđ vbi dn̄s cōsentit valeat ꝑpetuo q̄r videt cō
sentire ꝓ acceptore ⁊ suis heredibus sicut dictū est in alienatio
ne. s. in rubrica q suc. te. ⁊ ꝑ ea que dicunt. j. que sit pria. §. sꝫ nec
6 iustior. ¶ † Sed an iudiciale pignus ꝯtractū in feu. q̄r vasallus
nō hꝫ aliud facta est executio in subsidiū in feudalibus qđ pōt
fieri in preiudiciū vasal. debitoris. ff. de re iudi. cōmodis. C. que
res pig. ob. pos. spem premiorū p̄iudicet dn̄o feu. sibi aperto vel
agnatis dic qđ in vita feudatariȷ̄ p̄iudicat ꝑ. c. istud ⁊ no. in sum
ma vtrū feu. possit capi in cāꝫ iudicati sꝫ eo mortuo ⁊ feu. redeū
te ad dn̄m vel agnatos nō vt in subseq̄ēti rub. in summa vtrū
pig. iudicialis cōtrahi possit in feu. nisi esset debitū cōtractum
per dn̄m vt q̄r fideiussit ꝓ eo vel vt eū adiuuaret vt in ipsa sum- a
ma dicit. vel esset onus feudi vt pro maritāda sorore vel danda
militia fratri minori ꝑm consti. regni sicilie: ⁊ tunc ēt scđm decre
tum interponet sine decreto principis: q̄r est onus feudi. dictuꝫ
est. alioquin missio in feudalibus indistincte permittit in subsi-
dium ⁊ habebit robur viuo feudatario debitore: eo mortuo re-
dibit ad filios si non sunt heredes: q̄r erat feu. ex pacto ⁊ ꝓui
dentia vel ad dn̄m si ei aperit. vt in dicta summa. sed vēditio se-
cundū decretū ⁊ alienatio ꝑpetua nō fiet sine principe qui vide
bit vtrū debitū sit ꝓpter dn̄m ꝯctū. vel sit onus feu. nec decretū
scđm interponet sine p̄ncipe. vt in constōnibus regni sicilie. siq̄s
post litem ⁊c. licet in vita feudatariȷ̄ teneat. in potestate eñ esset
cuiuslibet feudatariȷ̄ alienare feudum sine consensu regis reci-
piendo mutuum vel confitendo si diceretur tunc feu. capi per-
petuo in causa iudicati. nec nunꝙ feudum domini aperiretur
⁊ sic lex feudoruꝫ interdicens alienationem circumueniretur qđ
esse non debet. ff. de tu. ⁊ cura. da. l. scire oportet. ⁊ ideo dicit in

Additio.
a ¶ An agā de eui
ctiōe ꝯ infeudan
tē. Addō q̄d si res
feudalis fuerit
euicta ꝑ sn̄iaꝫ ab
ip̄o vasallo an po
terit hr̄e regressū
ꝯ dn̄m de euictio
ne distingue vt ꝑ
practicū papien-
sem i forma libel-
li q̄ agit ad reuo.
feudi i gl. sup ver
bo. nec supstitib⁹
v̄si. q̄d ergo si res
vbi elegāter ⁊ co
piose. bar. ab hor.

l.cōmodis.ff.de re iudi.placuit in interdici.& sic loquitur in vita
7 sua.vt plene diximus in dicta cōsti.si quis post litem. ¶†Quid
a autē in prescriptione rei feudalis[a] si finita est cōtra vasal. dein-
de feudum aperitur dño an dominus vēdicet. hoc videtur hic
differri:qꝛ tenente vasal.non currit prescriptio cōtra dñm qui
non potuit agere:nisi dicatur qđ potuit per.l. fructus.vt dictū
est.s.proxi.§.scđm sniam summatoris nō poterat.vt ibi dictum
est. ¶Item qd in feu.antiquo qđ prouenit ex prouidētia si pre-
scribatur cōtra patrē an eo mortuo filius vel alius agnatus nō
heres vēdicet non obstante sibi prescriptione.cōstat qđ isti age-
re non poterant nam dicitur datum per ordinem vt in vita pris
habeat pater post mortē alius.& sic de ceteris.C.de verb.signi.l.
fi.ff.de leg.ij.cum ita.§.in fideicom.ad treb. heres.§.fi.de leg.ij.
cū pater.§.a te.& sic quasi subiacent restōni post mortem vniuscuiusqꝫ alienare non pōt.C.cōia de leg.l.fi.& aut.res que.& in fi.
huius.c.qꝛ non pōt facere deteriorē &c.verbo alienationis cōti-
netur prescriptio & oīs actus per quem dñium trāsit & effectus
dñi sicut in prescriptione.C.de bo.ma.aut.nisi.de fundo dota.l.
j.de verb.sig.alienationis.pater enī non preiudicat filio non he-
redi in alienatione & si filius consensit nō preiudicat alijs agna-
tis de quo dictū est plene.s.de succes.feu.& sic negligētia patris
vel agnati nō reuocantis feu.cōtra quē prescribitur oberit sibi
in vita sua & pro iure qđ habuit cuꝫ vero reperuenerit ad dñm
nō obstabit qꝛ expresse dicitur in litera hoc precio dolo vel incuria
id est negligentia & sic sunt paria pro quo est.ff.de pac.lex vecti.
contra desides & negligentes prescriptiones sunt inducte. C.de
anna.ex.l.fi.in fi.& videtur mirabile cū omnibus inter quos est ac
cessio tēporis dꝫ esse pro & cōtra.C.de cad.tollen.§.pro secunda.
cum non possit in parte & in parte.vt.ff.de procu.in cause.inter
quos aūt sit accessio exemplificatur.ff.de acqui.pos.pōpo. per to-
tam.l.& inter quos est accessio ob.exceptio rei iudica.ff.de exce.
rei iudi.si a te.§.iul.scđm Joā.& Azo.non tñ videtur inter hos ac-
cessionem esse:qꝛ hꝫ cām vnus ab alio.imo oēs habent a conce-
dente feud.nec pōt currere tps illi qui non pōt agere donec res
est apud alium de cōcedentis voluntate.d.l.de anna.ex.l.j.cū si.
& expresse videtur hic dici per longa tpa imo longissima.dicit glo.
nihilominus tñ non est sine admiratione hoc dictū qꝛ vasal.hꝫ
cām a dño.& sic cū ad dñm reuertitur ex pacto ob.excep. rei iudi.
bona fide.vt dictū est.& patꝫ in.§.iul.scđm Jo.& Azo. obstabit er-
go prescriptio qꝛ & tunc datur accessio tpis sicut in redhibita.&
qñ reuertitur per adiectionē.d.l.pōpo.§.preterea.sicut accessio
ne vtitur sic econtra dꝫ vti.sed si dño obstat exceptio obstabit
agnato vel filio qui cām habere dicuntur a dño ab eo tpe quo dñs
concessit feu.tali modo.arg.ff.de diuer.& tēpo. prescrip.l.de ac-
cessionibus.in fi.nā qđ obstat illi a quo cām habeo obstat & mi-
hi.ff.de reg.iur.qđ ipsis.& l.in his.§.non debeo.ad vell.l. fi.§. si
creditor. ¶Hoc concluderet & verum esset si dño posset obstare
nunc:sed non pōt qꝛ alij cōcesserat ante prescriptionē per ordi-
nem scꝫ vt dictū est.& sic nō reperuenit ad dñm qꝛ si reperuenis-
set & sibi obstaret & post cōcederet obstaret concessario qđ con-
cedenti dño non pōt aperiri donec sit aliqs de agnatis.patꝫ.j.ti.
j.in fi.vbi preponuntur dño agnati.& sic agnatus non hꝫ cām vt
8 ex nunc sed ex tūc a principio cōcessionis. ¶†Preterea res iu-
dicata obstat dño incuria & negligētia sicut pscriptio nō vt.s.di
ctum est de quo dic plene quādo & qño preiudicet dño:& quan-
do & qño agnatis.j.si de feu.cōtrouer.fue.c.si vasal. de feu. suo.
¶Qño ergo intelligentur iura dicētia in feudis pscriptionē triē-
nalem sufficere.j.de cap.cor.§.preterea.vt ibi in glo.si de feu.cō-
trouer.fue.siqs ppter.xxx.an.& cōstitutio regni.de pscrip.feud.
l.cōstitutioni q̄ indistincte loquitur vt contra aduersariū sufficiat
triēnalis cū prestatione seruitij vel maior.nā & contra dñm tu-
tus essem tpe vt presumatur inuestiturā precessisse.vt in.l.siqs per
xxx.sed per illam generalitatem non tollerentur iura spālia que
non corriguntur expressim:qꝛ in dubio non presuminus legē corri
gi.in aut.qui.mod.na.effi.sui.§.tribus.de inoffi.testa.si quādo
dic qđ loquitur in feu.nouo qđ alienari pōt sine consensu filiorum
secus in paterno.j.de alie.feu.pa.in prin. ¶Item & quando eēt
datum eo tenore vt filij succederent sicut heredes non ex proui-
dentia concedētis feudum vel si emit vel alio modo acquisiuit
Item & qñ filius non fecisset inuētariū & sic compelletur ad oīa
ad que defunctus ligatus erat.de quo dicemus.j. an agnatus &c.
alś si feu.aperitur dño agnatis ex pacto & prouidentia istū ca-
sum non expressit nec comprehendit cōstitutio vt voluerit pre-
scrip.currere contra non negligentē:vt patꝫ ex superioribus . lo-
quetur dicto mō dicta cōstitutio cōtra illum qui tāto tpe fuit ne
gligens ad casum qñ non pōt imputari negligētia nō est dicen-
dum cōstōnē extendi:qꝛ nō cogitauit de illo arg.ff.de transa.qui
cum tutoribus.in fi.de excep.rei iudi.si ex testamēto.nec obstat
qđ dr̄ dicta constōne qđ hꝫ actionē contra quēlibet possessorem
& excep.contra quēlibet petentē qꝛ illud dicit ppter id qđ dr̄.C.
de prescri.xxx.an.si quis emptionis nolit excipere qꝛ cogitatum
nō fuit.sunt enī feuda quedā hereditaria vt dictū est pluries in

Additio.
a ¶Quid aūt in pscriptiōe rei feudalis. Adde feudū an pscribi possit & q̄nto tpe per d. Philip.deciū in cōsi.suo.cxliiij.col.j.bar.ab hor.

superioribus.ff.de peti.here.non tñ & pater in cōuentione sancte
romane ecclesie & de concessione regni Karolo primo que dat
in feu.sibi & heredibus suis qꝛ in multis partibus dicit sicut in re-
gno heredes vnde in feu.sunt heredes quando sic conceditur.

9 **Econtrario.** Quarta pars dictū est.s.pri.qñ di-
minuitur feu.a feudatario nūc†qñ au-
getur an augmētum factum per feudatariū queratur feudo vt
eo decedente sine liberis vel agnatis vel alias aperto feudo do-
mino augmētū cedat domino distinguitur aut pōt per se subsiste-
re sicut prediū acquisitū per feudatariū proprie feu.& tunc non
acquiritur.intellige nisi.xxx.an.possedit prediū cum feu.& sicut
feu.prestando inde seruitiū domino.arg.eorum que dicta sunt
s.proxi.per.c.si quis per.xxx.an.j.si de feu.controuer.fue.idem
& de beneficijs impositis.j.hic finitur lex.§.si vasal.in feu.aut
coheret & separari non potest vbi seruitutem acquisiuit predio
feudali qđ non consistit nisi in habēte predium.ff.cōmunia pre.
l.j.& hoc acquiritur qꝛ indiuisibilis est a feu.& sic ratione indiuisi-
bilis conceditur qđ alias si posset diuidi nō concederetur.ff.de
serui.lega.l.fin.& hic in glo.soluet tamen precium sicut & melio-
rationum suarum perpetuo dic.d.§.si vasal. hic finitur lex.po-
nitur ratio in litera quia feudatarius potest meliorare feu.non
deteriorare sine volūtate dñi aut agnatorū ad quos debet veni-
re per successionem.hoc facit pro eo quod dictuꝫ est.s.proxi.sic
in feudatario dicitur.ff.de vsufr.sed & si quid.§.proprietatis.vsqꝫ
in fi.l.sic in filio vt hic in glo.licet enī feu.sit suū.s.vasal. quātum
ad vtile dominium.s.eo.§.rei proprietas.tñ directū dñium est
domini.& ideo ipse dicitur dñs qui.s.directū habet.ff.de euic.mi-
nor.& ff.si ager vectigal.l.j.§.qui in perpetuum. ¶Idcirco quia
feudatarius non est dñs directo & qꝛ se viuo potest facere dete-
riorē conditionē feudi non post mortē eius feu.aperto domino
vel agnatis si maritus constituit quartam vxori iure longobar.
de his que a viro in vxo.da.l.j.vel habeat in bonis mariti vxor
quartam iure ro.vt est videre.C.vnde vir & vxor.aut.pre.ibi po-
sita in feu . ratione istius quarte nihil habebit vxor.idem de
tertia in casu qui ponitur in glos.& in lon.d.titu.l.vlti.nam nec
pignus qđ dicitur consultor qꝛ consulitur creditori in eo dum
vtilius est pignori incumbere quam in personam agere.insti.de
ob.ex quasi mal.§. furti.aliter accipitur consulto.ff. ad.l.aqui.
quintus mutius.potest in feudo constitui.vt.j.imperialem.§.j.
10 ¶†Nota in feudis mulier non habet quartā constituitur tamen
dotarium in feu.scđm tenorem consti.regni Sicilie in re emphy-
teota habet quartam & pignus in illis bonis.vt dicit rof.inuti
li.in rem que datur emphyteote in tractatu pretoriarum.circa
fi.& idem dicit Mar.de fano in vltima.q.de iure emphy.qđ in-
telligendum est quando datur a priuato in emphyteosim tunc
succedit extraneus heres.ff.de verbo.signi.in conuētionalibus.
& l.sciendum.& vxor est heres mariti.in ti.vnde vir & vxor.secus
in re ecclesie que reuertitur ad ecclesiam si non habet filios.in
aut.de non alie.§.emphyteoseos autem. Item si pacto reuertā-
tur ad dominum iste res desinunt obligationes.ff.de pigno.lex
vecti. ¶Moderni dicunt qđ si in re tali constituta si quarta
expressim & faceret sibi donari quartam illius rei per stipulatio
nem ex dicta causa mortuo viro tenebuntur sibi heredes ad esti
mationem & agetur contra heredem tanq̄ re euicta qꝛ in dona-
tione est.ff.de dona.arist.§.fi.C.de iure do.l.j.de euic.l.ij.non est
res ista vt dicunt qđ non debeatur estimatio re euicta qꝛ non est
campus maritus forū vel basilica.ff.de leg.j.apud iul.§.fi.semp
tamē attēde qꝛ si res est prohibita alienari a lege oportet esse bo
ne fidei acceptorem.vt dictum est in prin.istius.c.

¶Qualiter olim poterat feudum alienari. Rubrica.

1 Feudatarius olim consuetudine approbata feudum alie-
nare poterat.
2 Vasallus olim & filium vendere & feudum alienare poterat:nūc
proprietatem vendere non potest.
3 Imperatores boni diue memorie nominantur.
4 Feudum an possit alienari in dotem dari vel pro aīa relinqui.
5 Feudū dās in dotē ad pecuniā tenetur seu ad estimationē.& nu.6.
7 Donatio nuptialis non prohibetur licet omnis donatio con-
stante matrimonio interdicatur.
8 Cōstituere inter viuos & relinquere in vltima volūtate differūt.
9 Testator dicens in testamento constituo vxori mee dotarium:
an hoc erit inter viuos.& nu.11.
10 Lucrum quomodo differat a questu.
12 Mulieris presentia requiritur cui dotarium constituitur.
13 Dotariū vxori cōstituisse cōfitēs an teneatur vir ex tali cōfessione.

Si autem. Tria principaliter dicit.& ideo in tres partes diuidi-
tur hoc.c.in prima parte recitat antiquitatem vt
nihil antiquitatis penitus ignoretur. insti. de testi.
in prin.& dicit quod de optima consuetudine in-
ductum

1 ductum fuerit olim † quod feudatarius posset feu. alienare. in
diuersis curijs ⁊ in diuersis locis cõsuetudines iste diuerse erãt
sed peruenit post consti. Lotha. imperatoris diue memorie po-
sita in lon. de benefi. in terris tributare. l. fi. q̃ denegat aliqd alie
nare sine permissu dñi infra de ꝓhibita alie. ꝑ Lotha. strictius
hodie per Fre. in consti. imperialem.

2 **Necessitatem.** † Erat antiquitas q̃ correcta est
hodie olim vasal. in necessitate po
situs forte non habens aliquid ad comedendum tunc filiũ pos
set vendere. C. de patribus qui fil. dist. l. ij. poterat medietatem
feudi sine consensu domini ⁊ eo inuito vendere sed quia feudi
proprietas est domini. s. c. j. in fi. hodie non posset sine consensu
domini qꝛ aliquid fieri in rebus alienis ⁊c. C. de pac. l. fi. in fi. sꝫ
certe non vendit proprietatẽ feudatarius sed ius suum scꝫ vtile
dominium vnde equius dicere videnᷓ antiqui qd in necessitate
possint vendere medietatem iuris sui scꝫ vtilis dominij arg. ff.
de contrahen. emp. qui tabernas. non tñ est equius quia dñs de
dit feu. mihi non qui a me emit. ⁊ vires imperij attenuẽtur ex
istis alienationibus vt dicitur predicta. l. fi. ¶ Itẽ ideo etiã for-
te noluerũt iura alienari sine consensu domini vt vas. mag. esset
obsequiosus dño ⁊ magis de dño curaret arg. ff. de ver. ob. vtrũ
turpem. in fi. tanta ergo necessitate dñs obsequiosis vas. nõ de-
negaret assensum vendendi etiã totũ. licet autẽ non posset alie-
nare poterat dare in feu. alij etiã totum. ⁊ hodie etiã potest: dũ-
mõ sincere ⁊ sine fraude fiat. de hoc dicit̃. j. de cap. cor. §. ꝑterea.
in gl. ¶ Sed tunc qñ dedit in feu. feudatario illo dante sine ma
sculo decedente vel descendente ex masculo. vt ⁊. s. de alie. feud.
§. sed ⁊ si clientulus. vel refutante feu. in manu dñi. aut al's feu.
ex culpa aliqua perdente finiebatur ius acceptoris ⁊ ad irritum
deueniebat illa infeudatio secundi qꝛ non poterat dare nisi in-
quantum ipse debet habere. de hoc dictũ est. s. qui. mo. feu. ami.
§. rursus. ⁊. §. item si. ⁊ de contro. inue. §. fi. in fi. sed tunc secun-
dus infeudatus a primo si priori dño scꝫ feudi volebat seruire
⁊ ab eo feu. recognoscere dominus non reuocabat hodie locum
non habet in alienatione. sed in infeudatione. sic cum illi que di
cit glo. d. §. preterea.

Diue memorie. Super hoc verbo est gl. posita
j. c. ij. de gra. suc. in fi.

3 **Additio.** Diue memorie. † Imperatores boni dicunt
diue memorie. nam cõscribebant nomina ⁊
fama ad eoꝝ memoriã post mortẽ ⁊ inter deos referebant sicut
de multis. ⁊ primo de claudio dicunt hystorie ille appellabatur
diuus. ne liceat poten. l. diui fratres. ⁊ multi alij diuus Aug. vt
ff. de adul. l. j. isti laudant post mortem. qꝛ memoria iusti cũ lau-
dibus. nomẽ vero impiorum putrescet salomone testante vel qꝛ
deficit vel qꝛ remanet cũ fetore sicut de nerone ⁊ alijs tyrãnis. ⁊
istorũ memoria perit cũ sonitu dꝛ in psalmo. ⁊ pꝫ de vtroqꝫ. C.
de epi. ⁊ cle. qm̃ venerabilis. Fi.

4 **Donare.** † Secunda pars diuisum est vt melius intel
ligatur. ff. de do. exce. l. j. sed totum est de ea-
dem materia huius. c. alienare non poterat per ꝯñs nec dona-
re. nec in dotem dare. nec pro anima iudicare: id est relinquere
ꝭm vulgare curialius ⁊ liberalius agitur cuꝫ emphyteota fisci
qui potest donare ius suum saluo censu fisci. C. de fund. pat. l. j.
Item in causa dotis que est fauorabilis alias non prohibetur
illi qui alienare nõ põt. ff. si quid in frau. pa. l. j. §. si libertꝰ. sic. C.
de litig. l. fi. in fi. cõia de le. l. fi. aut. res que. sed quantũ ad dotem
a posset dare si nõ haberet aliud[a] vñ filiam maritaret. ¶ Itẽ ipsa
mulier habens feu. dabit marito in dotem dũmodo nõ estima-
tum ⁊ non faciat pactum de lucrando. vt hic in summa dicit ꝑ
bonas leges ⁊ congrua similia. ad hoc vide in summa. ¶ Sed
si posset in dotem dare qñ non haberet aliud quare non vendit
si moritur fame ⁊ nõ habet aliud vñ se alat. posset dici quod tũc
habet fructus feudi vnde se alet cũ non sufficiunt adhuc rema-
net questio. forte summatores dixerũt hoc in dote que est fauo-
rabilis. sic in alio casu similiter fauorabili vt sunt alimẽta. vnde
idẽ erit in omnibus habentibus similẽ rationẽ. ff. ad. l. aqui. il-
lud. ⁊. s. de feu. cog. l. j. in fi. vel nõ erit qꝛ alia est ratio scꝫ quia q
dat in dotem sibi retineret vel filie ad quam reuersum est solu-
to matri. maritus enim nunq̃ habebit nisi dñs specialiter sibi
concederet. s. an maritus. c. j. sed adhuc restat irrationabile ali-
quid: quia cum filia non succedat in feu. §. filia. ex quo habebit
in dotem succedant filij eius equitate: licet non de rigore. d. c. an
maritus. ad ista dic qd de gratia vna re concessa non cõceditur
in alia nisi expresse dicat̃. C. de fideicõ. l. penul. in fi. vbi dat priui
legium eo quod plura alia dedit. sic voluit legislator. ⁊ arg. C. q
po. in pig. hab. assiduis. ibi personalibus enim ⁊c. de quadri.
pre. l. fi. in fi. ibi enim cum multa ⁊c. si non exprimatur licet cum
alijs esset eadeꝫ ratio non debebitur. secus autem si essent de iu
re communi. v. distin. ad eius vero concubitum. circa fi. in gloss.
cum feu. datum sit titio non debebitur alij ementi sine domini
voluntate ⁊ si concedunt doctores in dote certo modo non se-
quitur quod in alijs etiam similem rationem habentibus vel
maiorem idem dicendum sit ex quo non posuerunt dictum est
autem quod si esset obsequiosus domino non negaret vendica
tionem in tali casu.

Additio. Imperator Fred. in regno Sicil. sicut patet
in suis registris que sunt in archiuo statuit
5 † vt si demanium feudi detur in dotem inestimatum pro certa
quantitate dotis compellatur dotans ad pecuniam ⁊ si non sit
soluendo dimittatur apud accipientẽ in dotem huiusmodi res
feudalis nomine pignoris restituendum per eum quando ha-
bebit pecuniam instrumẽto alienationis: id est dationis in do-
tem annullato fructibus propter onera matrimonij non cõpu-
tatis seruitio faciendo curie per eum qui tenet hoc satis equũ
fuit ab illo qui fuit rigidus in suis iuribus exigendis sicut est
videre per dictum registruꝫ maxime quia dotis causa precipua
debet esse. ff. solu. matri. l. j. ⁊ est intelligendum eo casu quando
feu. redierat ad dominum qd est ex multis causis: ⁊ tunc in do-
te sit hoc: quia alie alienationes non preiudicarẽt quando redit
s. ti. priori. §. j. ff. de pigno. lex vecti. imo videt̃ qd debeat intelligi
etiã si recipiens in dotem sciret esse feu. quasi dare in dotem ex-
ceperit dicto modo ab alienãdo feudũ in qua sciens nil peteret
ab alienãte. j. imperialem. §. j. C. de euic. si fundũ. vt scientia viri
non preiudicet vxori. ff. de iu. ⁊ fac. igno. l. iniquissimum. ⁊ si mu
lier sciret qd infrequẽs est. nam mulieres hec rigorosa nõ cõsue
uerunt scire sicut fraus respexit frequentiam. ff. de leg. nam ad
6 ea. ¶ † Item ⁊ si vere sciuit voluit Imperator vt non perderet
dotem que est patrimoniũ mulieris. ff. de mi. l. iij. §. scio. ideo co
git dotantem ad estimationem ⁊ sibi preiudicat Imperator qñ
feu. rediret ad eũ sua equitate per quã similem se deo facit. C. de
do. inter vir. ⁊ vxo. l. pe. ⁊ dicit qd fructus dotis lucri facit pro-
pter onera matrimonij. nam si ea non subiret excomputaret in
sortem viri. dicit Inno. extra de vsu. salubriter. sic ⁊ percepti añ
ff. de vsu. videamus. §. ante. ⁊ hoc cõsiderauit Imperator vt te-
neret loco pignoris donec de fructibus satisfiat de dote post so
lutum matrimonium maxime nec est dandus intellectus statu
to qui est de iure: qꝛ illud erat ante hoc statutum. sed quoniã pa
titur litera ⁊ verba statuti debemus precipue in cã dotis sic in-
terpretari vt nouum dicat. ff. de leg. j. si quando. ad muni. l. j. i fi.
multofortius si non estimatum dedisset in pignus feudum de-
manium retinebitur pro pignore donec satisfiet posuit dubita
bilius qñ estimatio facit emptionem. C. de iure do. quotiens. pra
ue intelligentes possent adulari fisco vt statutum fuerit factum
propter odium dantis in dotem demanium feudi qui non põt
dicere se ignorasse fore feu. ar. C. de rescin. vẽ. l. quisquis. ⁊ indu-
cet hoc nouum cõtra eum cõtra id qd induxit constitutio regis
R. vt iure suo reuocet alienata. vt in ꝯstõne diue ⁊c. nõ qd cõtra
se quãdo feudum rediret ad curiã. sed cõtra hos est qd lex ⁊ sta-
tutum est esse dꝫ equalis vt liget condentẽ iuxta illud patere le
gem quam tu ipse tuleris. C. de na. li. cum alijs. in fi. in aut. vt nõ
fiant pignoratio. §. illud. Fi. ¶ Hoc qd de dote ⁊ ꝓpter nup. dꝛ
donatur. est irrationabile impediẽs matrimoniũ qd est de iure
diuino. vt diximus. j. in. l. imperialem. j. rub. dic vt ibi. nã in re-
gno sicilie in feu. cõstituit̃ dotariũ seu tertiaria in terra feudali
si habeat feu. ⁊ dimidiũ. al's in peti. ꝭm ꝯstõnem regni licentiaꝫ
⁊ tunc pro valore sicut serui. nõ sicut vꝫ dic. j. de capitaneo qui
cur. ven. c. fi. si non sit cõstitutũ non debet̃. qꝛ litera constitutio-
nis licentiam dicit qd põt constitui sicut ⁊ donat̃ ꝓpter nupt.
cui hoc assimilare videtur. C. de do. ante nupt. aut. dos data si a
non sit constituta nõ debetur põt tamẽ peti vt cõstituatur in ea
quantitate in qua dos processit aliter nõ lucret̃ de ea quicq̃ nisi
quantum dos lucri fit a viro. vt per oĩa sit equalitas. C. de pac.
cõuen. l. fi. aut. equalitas. que est de equalitate do. ⁊ aut. q̃ nihil
que est de non eligẽdo secũdo nubẽtes in fi. ⁊ ideo fit vt mulier
securior sit in dote. vt no. in aut. dos data licet. M. dixit qd ipso
iure erat ꝯstituta qd reprobat̃ ibi. ⁊ ꝑ Abb. in sum. de pac. con.
¶ Per hoc pꝫ qd aliud in dotario qd habet mulier quantũ ad
vsumfru. dum viuit etiam si nullam dotem dederit ꝭm constitu
tionem nouam mulier dotarium habens vt dotarium non de-
beatur nisi sit constitutum cõstitutio licentiam tribuit ptãtem
constituendi. non dicit qd sit constitutum eoipso nec qd possit
peti vt cõstituatur: qꝛ si voluntate viri est. sed si constituit erit in
eo quasi necessarium vt quantum ad hoc non contrahatur vi-
tium litigiosi. C. de lit. l. fi. in fin. ¶ Karolus in ti. de ea que sine
voluntate mundi ad maritũ ambu. l. si puella. dicit qd si mulier
diu morata cum viro ⁊ coram iudice facta fuerint sponsalia pre
sumetur constituere metam secus si coram idiotis. hoc commu
niter reprobatur quia in eo quod probatur factum presumitur
solennitas intrinseca. institu. de fide. §. fina. factum non presu-
mitur precessisse. ff. ex qui. cau. ma. nec vtilem. hoc dotarium ꝭm
peritos regni equiparatur quarte. de iure long. que non debe-
tur nisi sit constituta. sic nec dotarium vt in glo. in constitu. ve-
teri mulier que dotarium. non videtur autem quod possit in

[A]dditio.
a ¶ Quantũ ad do
tem posset dare si
nõ haberet aliud
Adde an feuda
cõputent̃ i legiti-
mã ⁊ trebelliani-
cã ⁊ an veniãt in
restõnẽ fideicom-
missi vid plene ꝑ
d. Alex. de imo. i
copioso cõsil. suo
xxix. i. v. vol. bart.
ab hor.

testamẽto relinq̃ qꝛ dicit cõstituere ꝙ est inter viuos sicut verbũ
concedere. ff. de serui. l. si cui. sic accipit̃ in ti. de cõsti. pec. insti. de
actio. §. de cõstituta. verbũ relinquere ad vltimas volũtates. ar.
ff. de tab. exhi. l. iij. §. si. rõne adiũcti imutat naturã v̓bũ cõcedo.
vt lego vxori que sibi ɔcessi. s. inter viuos. ff. de leg. iij. vxori. §. si.
sic ⁊ verbũ cõstituo qꝛ iure legati põt ɔstitui seruit9. ff. de vsufr.
l. iij. in p̃n. sic adiũctũ imutat naturã v̓bi. ff. loca. si vno. sꝫ simpl̓r
dicẽdo cõstituit intelligit̃ inter viuos qꝛ nudo pacto. in. §. de cõ
stituta. ⁊ constituit̃ seruitus pactis ⁊ stipulationibus. ff. de ser-
ui. §. vlt. sꝫ si qs sine testamẽto ɔstituit seruitutẽ intelligit̃. i. iter
viuos. dicit gl. ff. de vsuf. §. j. nõ tñ negat̃ posse constitui in testõ
si verba sint apta ad inter viuos q̃ in testõ dñr p. l. seia. in fi. vt. j.
sequit̃ ⁊ in. l. iij. de vsufr. in testamẽto ɔtinebat serui. iure legati.
qꝛ erat suũ p̃diũ i quo ɔsti. vsuf. ⁊ poterat de re sua facere qd̓ vo-
lebat. C. mã. in re. ⁊ sic nõ ob. ꝙ hic nõ sunt in bonis nec extra bo
na. ff. de vsufr. leg. l. j. de acq. do. rem in bonis. at feu. non est suũ
nisi dũ viuit post mortẽ suã est filij nõ bñficio patris sꝫ eius qui
dedit. ff. de lega. ij. cũ patron9. de adop. si arrogator. §. pr̃. ⁊ ideo
nõ vꝫ ordinatio testãtis in eo. s̃. de suc. feu. c. j. in prin. ⁊ sic con-
fert consti. dotare in tp̃s quo ali9 erit dñs non bñficio relinquẽ-
tis dotariũ. ⁊ sic nõ valeret. ar. ff. de manu. te. stich9. si ratio hec
non repugnaret ꝙ põt fieri inter viuos põt in vltia volũtate. ff.
de pa. pacta. isti. de le. fu. ca. sꝫ qꝛ repugnat alia rõ aliud ius in-
ducit. C. de trãsac. interpositas. sufficit dare instantiam. j. q. j. si-
7 cut ⁊ petet̃ dotariũ cõdi. ex consti. illa. ¶ †Sed nunqd post nu-
ptias ⁊ diẽ votorũ cõstituet̃. vr̃ ꝙ nõ: qꝛ cõstãte matrimonio oĩs
a donatio est interdicta[a] sꝫ donationes nuptiales nõ sunt ꝓhibi-
te ⁊ que ob mr̃imoniũ fiũt. vñ sicut auget̃ ⁊ ɔstituit̃ dos matri-
monio constãte. C. de dona. ante nup. si cõstãte. sic vr̃ in donata-
rio. nã in dona. ꝑpter nup. est exp̃ssum eo. ti. l. fi. ¶ Nisi ob. con-
suetudo viuentiũ iure fran. ꝑ quã die votoꝝ ante fores eccle. per
cultellũ alias cultrũ plicatũ videmus cõstitui si taliter ꝓbaret̃
consuetudo ꝙ isto tantũmodo cõstituit̃ tũc aliud esset si hoc nõ
ꝓbaret̃ stabit̃ dicto illius consti. que dicit constitui dotariũ de
trib9 feu. non dicit ꝙ ante fores ecclesie ⁊ ꝑ cultellũ alias cultrũ
plicatũ. difficile aũt esset ꝓbare cõsuetudinẽ dicto modo. Imo
⁊ si taliter ꝓbaret̃ nõ videt̃ preiudicare cũ cõsuetudo etiã subse-
quẽs constõnẽ illã ⁊ alias in volumine ɔstõnũ regni positas nõ
p̃iudicat nec tollit. vt in ꝓemio illarũ cõstitutionũ no. pro quo
est. C. de vsur. eos. §. certis. cõstituet̃ ergo sicut illa ɔstitutio dicit
que refert̃ ad ius cõe vt etiã cõstãte matrimonio fieri possit. per
qd̓ ptꝫ ꝙ die votorũ ante fores eccle. si sit constitutũ sine hac so-
lẽnitate ꝑ cultrũ. alias ꝑ cultellũ plicatũ valeat ⁊ nõ preiudicet
ꝙ eñ nõ exp̃ssit illa ɔstõ. s. de cultro plicato. nec etiã vtiliter in-
telligit̃. ff. solu. mat. l. si vero. §. de viro. de verbo. oblig. si minor.
¶ In ɔtrariũ vr̃. nã cũ ius frãco. in iudicio sit sublatũ. vt in cõ
sti. regni. c. de iure frãcoꝝ ⁊c. restat ꝙ in cõtractibus ⁊ alijs stet
ar. ff. de iudi. cũ pretor. C. de procu. maritus. si dicat̃ verũ esse qñ
nõ est cõtra ɔstitutiones regni. ¶ Rñdet̃ hoc nõ esse ɔ̃ sed p̃ter
nõ eñ dicit illud ius frãcorũ deberi dotariũ si nõ ɔstituat̃ vel ꝙ
pro vno feudo cõstituatur in terra sed ꝙ constituat̃ sicut dicta
ɔstitutio dicit ⁊ vltra ꝙ añ fores eccle. ⁊ ꝙ ꝑ cultrũ plicatũ. Itẽ
qꝛ dicta ɔstitutio nõ remouit ꝙ ꝑ cultrũ plicatũ nõ fieret h̓. ar.
validũ videt̃ si ꝓbaret̃ ꝙ ante illã cõstõnẽ esset talis cõsuetudo
cõstituẽdi dotariũ. ¶ Verius videt̃ primũ fauore matrimonio
rũ pro quo est. ff. solu. ma. l. j. de priui. cre. l. j. in fi. ⁊ l. seq. ⁊ qꝛ hoc
ius frãcorũ ꝙ per cultrũ plicatũ nõ est scriptũ sicut ꝙ primoge-
nitus succedat vt de suc. co. vt de successoribus vnde debet expo
ni ius. i. mos consuetudo scilicet duplex eñ est ex scripto ⁊ ex nõ
scripto. insti. de iur. natura. §. fi. si esset scriptũ hoc ius ꝙ ꝑ cultrũ
plicatũ esset dubitatio sed qꝛ est consuetudo nõ scripta hoc siue
p̃cedat cõstitutionẽ siue subsequat̃ inefficax est. ¶ Qd̓ aũt dicit̃
ꝙ nõ est ɔtra sed preter minus bñ dicit̃ qꝛ id qd̓ addit̃ dicit̃ cor-
rectio precedentis ⁊ illius ad qd̓ fit additio. in aut̃. quibus mo.
natu. effi. leg. in p̃n. sicut qui interpretatur corrigit. ff. ad tertu.
l. j. §. qui operas. ⁊ patet. ff. de iust. ⁊ iure. ius ciuile. qꝛ cũ addit
ius ciuile iuri naturali ius propriũ efficit̃ qd̓ cum sit nõ scriptũ
8 hoc casu constat nõ preualere ɔstitutioni isti scripte. ¶ †Quod
autem aliud sit constituere inter viuos q̃ꝫ relinquere in vltima
volũtate ex eo patet qꝛ qui cõstituit se soluturũ debet ꝓbare qd̓
illud sit debitũ alias non tenet̃. ff. de consti. pec. l. itẽ. §. qd̓ adijci-
tur. l. j. §. debitũ. sed in vltima voluntate si legant̃ decẽ que debet
si non debet iure legati debentur. ff. de lega. ij. lucius. §. quisq̃ꝫ.
¶ Item si in testamẽto relinqueret dotariũ in feudum etiã cuꝫ
consensu domini a quo tenet̃ hodie sine consensu vt in constitu
tiõe noua que incipit dotariũ nõ valeret qꝛ relicta in testamẽto
capiunt vires non statim sed post mortem defuncti testatoris
ab adita hereditate per heredem inspecta veritate. ff. de lega. j. si
tibi homo. §. cum seruus. de fictione a die obitus. de furtis. a ti-
tio. pro quo est. ff. si cer. peta. prom̃. cum si. sed statim eo mortuo
defertur feu. filijs vel alijs non iure successionis sed ex vi contra
ctus ⁊ cõces. feu. vnde nõ sumus vires illo tẽpore quo per regis

Additio.
a ¶ Qꝛ ɔstãte mr̃i
monio oĩs dona
tio est interdicta.
adde qd de dote
ɔfessata q̃ facta ẽ
ɔstante mr̃imo-
nio an p̃sumat̃ fa
cta aĩo donãdi ẽt
q̃ꝫ donatio inter
vi. ⁊ vxo. non va-
leat. vid̓ Ang. de
are. i. §. fuerat. in-
sti. d̓ act. imo p̃su-
mit̃ facta in frau
dẽ creditoꝝ i aut̃.
sꝫ iã necesse. iũcta
gl. i v̓bo debitor.
C. de dona. ante
nup. ꝑ bar. i. l. si cõ
stãte. in p̃n. ff. sol.
ma. ꝑ ro. in suo cõ
sil. ccccxlv. ꝑ fran.
de are. ɔsi. lxxxvj.
ꝑ rapha. co. cõsil.
xxxj. ꝑ ange. cõsil.
clxxxj. ꝑ ab. cõsil.
lxxiij. ꝑ pe. de anc.
ɔsi. c viij. ꝑ aler.
consi. lv. in. j. lib.

prouidentiã alij delatũ est. C. de dona. ante nup. qd̓ spõse. de do.
inter vi. ⁊ vxo. a marito. ff. eo. cum hic status. §. si sponsus. sicut
enim qñ donat̃ cum nõ põt ⁊ excurrit in tp̃s quo põt vꝫ qd̓ agit̃
eo. ti. si eũ. in fi. ⁊ l. se. de pac. do. si inter. item cũ fit qñ põt ⁊ excur
rit in tp̃s quo nõ põt nõ valet vt in. l. ꝙ spõse. ff. de iure do. si res.
qd̓ enim potuit. s. constituere inter viuos ⁊ statim trãsferre no-
luit qd̓ voluit. s. dare in tp̃s quo ali9 erat futurus dñs ꝑ legis vel
dona. ꝓuidẽtiã nõ potuit. et sic habebit locũ regula. ff. de regu.
iur. in ambiguo. C. si qs alteri vel sibi. multũ interest. pro qbus
est. ff. de manu. te. stich9. si ergo esset feudũ hereditariũ. et filius in
eo esset heres hui9 patris dotariũ relinquẽtis: vr̃ ꝙ debeat te-
nere ẽt in re sua ꝓpria heredis volũtatẽ validã. C. de rei vẽ. cũ a
matre. pluries dictũ est eñ. s̃. ⁊ dicet̃. j. feudũ hereditarij. ff. de pe
ti. here. ⁊ nõ tm̃. j. an agnatus ⁊c. c. j. nisi dicas ꝙ est qñ volũtas
legitime disponit qꝛ de cõstituẽte dotari. loquit̃ ɔstõ regni non
de legãte non est inualidũ nunc ratione rei. s. qꝛ nõ est vel qꝛ non
erit sua qñ incipiet habere vires legatũ est eius hereditas ꝙ tã-
tundẽ est quãtũ ad hoc sꝫ si inualidũ qꝛ nõ cõstituit: ideo nõ ha-
buit vires qd̓ debuit fecisse legauit quod non potuit. vt. d. l. in
ambiguo. ⁊ multum interest maxime si fieret sine consensu re-
gis hodie per consti. predictã nouam que in cõstituẽte loquitur
non in legante. nec rex posset consentire postq̃ꝫ alij defertur. vt
ex p̃missis. ⁊ que sequunt̃ pꝫ ⁊ ex his que dixim9 in cõsti. impia-
lem. circa prin. Et hoc videt̃ verũ qꝛ nõ tm̃ est rõ illa in ɔ̃rium qꝛ
est futura res alterius qñ legatũ incipit habere vires: sed qꝛ de
iure non subnixa est hec voluntas qd̓ opꝫ vt qd̓ percipitur legiti
mum sit ad hoc vt heres teneat̃ implere qd̓ defunctus debuit.
in aut̃. de here. ⁊ fal. §. his ergo a nobis. C. de fideicommis. aut̃.
amplius. ibi lege representatũ que inde sumitur nisi sciẽs inua-
lidã cepisset implere. C. de testis. non dubium. §. illud. sed ⁊ hoc
in feu. nõ haberet locũ qñ oporteret cõsensum regis adesse: nam
ipse idẽ veniret cõtra factũ suũ ⁊ iure ꝓprio reuocaret per cõstõ
nem regni. pro hoc est quod diximus. j. qui testes sunt necessarij
9 ad probã. nouã inuestitu. c. j. ¶ †Quid ergo si condendo testm̃
dicit sic vxori mee constituo dotarium erit ne inter viuos vt sit
constitutũ ⁊ ex presenti capiat vires ⁊ valeat. qd̓ vr̃ qꝛ dixit ɔsti
tuo an erit relictũ in vltima voluntate vt capit vires a die mor
tis vel a die hereditatis ⁊ nõ valeat qd̓ ẽt vr̃ qꝛ in testõ hoc dixit.
¶ Itẽ querit̃ si inter viuos ante fores ecclesie tempore despõ. di
ceret relinquo tibi dotariũ. nam vtrobiq̃ꝫ videt̃ ꝙ qꝛ sermones
aptant̃ rei ⁊ materie super qua ⁊ de qua quis loquitur ꝙ verba
immutẽt naturã suã ꝓpter materiã in qua ꝓferunt̃ ⁊ accipiant̃
illa significatione q̃ ɔgruit negotio vbi ꝓferuntur sicut est exẽ-
plũ in v̓bo donationis. ff. loca. si vno qd̓ accipitur. i. remittere. ⁊
eo. tit. l. in lege. in v̓bo ne finico qd̓ accipitur curate vt non fiat.
nã ꝑ adiunctum nõ mutat̃ ꝓpria verbi significatio. ff. pro so. sꝫ si
adijciat̃. ꝓ quo est. ff. de aur. et ar. leg. qui lancẽ. Hec iura non
faciunt ad hoc: qꝛ reliquerunt ⁊ constituerunt omnino diuersa
sunt vnũ ad inter viuos: aliud ad vltimas voluntates. ff. de ser
uitu. si cui. de tab. exhi. l. j. in fin. at donare et remittere quasi vi-
cina et paria sunt: quia q remittit quod ammodo donat. ff. de
cõdi. ob causam. si mulier. ad. l. falci. querebatur. de reg. iur. si qs
obligationem in glo. Lꝫ in. l. si vno. donatio vel remissio sit ne-
cessaria: qꝛ et si nõ remitteret vel donaret locator compelleretur
remittere propter sterilitatem. vt in. l. p̃cedenti. ex conducto. ⁊ sic
improprie dicitur donatio siue remissio q̃ loco donatiõis est. nã
in necessitatibus nemo d̓r liberalis. ff. de adi. leg. rem legatam.
de leg. ij. vnũ ex fa. in prin. donari aũt videtur qd̓ nullo iure cogẽ
te cõcedit̃. ff. de do. donari. ¶ Datio enim hoĩs siue legis libe-
ram cõcessionem nõ habẽs dicit̃ qñq̃ꝫ donatio sed improprie vt
est exẽplũ. ff. ad. l. aquil. si seruus seruum. §. si oliuam. et no. ff. de
donationi. l. j. in princi. ⁊ hoc modo posset improprie accipi do
natio in. l. si vno. ¶ Vel dic ꝙ loquit̃ in. l. si vno. ẜm communem
modũ loquẽdi. nã frequẽter hoĩes etiã que tenentur ex debito
facere dicunt si hoc tibi donatum vulgaris ergo pronunciatio
reducit̃ ad id qd̓ de iure est ⁊ ager ẜm cõmunem vsum loquẽdi
appellatur insula. ff. de acqui. re. do. l. insula. de ver. significatio.
anniculus. ¶ Verbũ sñie simpliciter vtrãq̃ꝫ significationem hꝫ
vt in. l. in lege. et est de natura negatiuoꝝ vbi qui se obligat ad
aliquod nõ faciẽdũ obligat se ad duo. s. ad non facere ⁊ ad cu-
randũ ⁊ faciendũ ꝙ non fiat. ff. de verb. sig. facere. xxij. q. vlti. de
10 forma. in glo. vide qũo ⁊c. ¶ †Nõ ob. lex sed si adijciat̃. quia lu-
crum est nomẽ generale questus speciale. s. lucrũ quod ex opera
querit̃ cũ vero ponit̃ genus et species genus determinat̃ in spe
cie enumerata. ff. de sup. lega. legata. in principio. de fun. instru.
quesitum. §. idem respõdet. ¶ Lex qui lãcem. etiã nõ facit qꝛ ibi
minor vere media est cum haberet testator maximam minorem
⁊ minimam. vt ibi dicit in gl. vnde verius dicet̃ vt in sua ꝓpria
significatione accipiantur: qꝛ cũ sint diuersa in noĩe diuersificẽt
etiã in effectu. C. de codi. l. si idem. nõ autem estimãdũ est dixisse
lego cũ dixit constituo ⁊ ecõtra. ff. de leg. j. si qs testõ. ⁊ patet in
eo qui stipulat̃ inutiliter qꝛ etiam de cõstituta nõ tenet̃. ff. de cõ-
sti. pe. l. j.

sti.pe.l.j.§.eum qui.¶ Qñ ergo inter viuos dixit lego dotariū nihil vz:qꝛ qd potuit.s.dicere cōstituo nō dixit qd voluit scz legare non potuit nisi in vltima volūtate.vt dictis.ll.in ambiguo.⁊ multū interest.non potest priuatus iuri derogare vt aliam significationē de verbo quā lex dat ar.ff.de admi.tu.qdam.ad.l.falc. qd de bonis.§.j.de ope.libe.cerdonem.qꝛ nec facere pōt vt leges in testamēto suo locum non habeant.ff.de lega.j.primo. nemo.

11 ¶ †Si vero in testō dicit cōstituo dotariū valebit qꝛ nō est dare aliam significationem verbo moriēs eñ pōt inter viuos donare ⁊ si donet simpliciter intelligitur inter viuos quātūcūqꝫ in mortis articulo.ff.de do.cā mor.seia. pro quo est.ff.de assi.li.assignare.⁊ no.in simili.ff.de testa.heredes palam.in fi.in gl.⁊ instit.de leg.fu.ca.¶ In superiori vero casu qui inter viuos diceret lego nō valeret vt dictum est illa ratione:qꝛ quātūcūqꝫ in contractu ponant verba apta ad vltimam voluntatem sicut vltima voluntas erit non sicut inter viuos nisi cōstaret de ꝯtria volūtate ꝯhentium ⁊ id qd aptum est illud primo inspicit.s.qd agit inter ꝯhētes qñtūcūqꝫ verba essent apta nisi oīno nō essent apta ad id vt statim sequitur ad alium sensum denotandū.C.de do.inter vir.⁊ vxo.ex verbis.pro quo est.ff.de leg.iij.non aliter.¶ Predicta patent in duabus legibus.s.ff.de do.pleg.l.seia cum nuberet.de pac.do.cum maritus.§.fi.mulier quidem in.l.seia adhibuit tertium cui animo donādi permisit stipulari dotem qui ⁊ stipulatus est ecce cōtractus inter viuos ⁊ eam sibi reddi si mulier decedat in matrimonio per ista verba determinat qd mulier donauerit cā mortis illi titio stipulanti sicut imponit.ff.de le.ij. cum pater.§.donationis.nisi cōstaret aliud actum vt in cōtrario de pac.do.cum maritus.§.fi.¶ Secus si oīno non essent apta verba ad id qd sentirēt ꝯhentes tūc nihil ageret qꝛ ius publicū ⁊c. vt.s.dictum est.⁊ pz qꝛ stipulatio etiā vbi ꝯhētes de vno sentiūt nō vz si verba nō fuerint apta ad stipulationem vt.ff.de ver.ob. quoties.in prin.in gl.sic etiā esset in testō si testator crederet legare cuz in testamēto dicit dono hic error pīudicaret.nō eñ potest tollere vel variare ppriam significationem verboꝝ.ff.de leg.j.l. iiij.vt si aurum crederet contineri appellatione aurical. certa quidē sunt verba que legamus sicut volo peto fideicommitto ⁊ hec similia.C.cōia de leg.oē verbum.insti.de singulis rebus per fideicō.re.§.fi.

12 ¶ †Oportet aūt cum dicit dono siue trado p dotarium[a] qꝛ sit pñs mulier cui acquirit p se.s.vel alium legitime loco sui:nā etiā absenti pōt donari.ff.de do.etiā ⁊ tūc dz esse is per cuius ministerium acquirat absenti. nō eñ sufficit si dico dono rem talē titio etiā fauore pauperum ꝑm gl.C.de sa.san.ec.illam. de dona.nec ambigi.ff.de cōtrahen.emp.l.j.in fi.de ac.⁊ obli.ex cōsensu.¶ Sed si facta sit per nunciuz vel per epistolam oporteret qꝛ haberet ratum is cui acquiratur ante mortem donātis rē feudalem cum consensu dñi vel dotarium constituentis hodie sine cōsensu post mortem ⁊ postqꝫ.s.esset deuolutum feudum ad alium ex legis vel donantis prouidentia ratificando nihil ageret.ff.rem ratam habe.l.bonorum.

13 ¶ †Item quid si confiteatur quis se constituisse dotarium vxori vr vtiliter teneri ex confessione sicut directo teneretur qñ qd vere constiutum probaretur.ff. de inter.actio.de etate.§.pe.de po.pu.in fi.¶ Sed tunc videtur necessarius regis consensus:quia noua constitutio illa dotariū loquitur sine consensu cur.constituuntur dotarium.habebit ergo locum in constituente non in confitente se constituisse.argu. ff.de verborum obligationi.si minor.¶ Verius videtur vt etiā ad confitentem se extendat primo fauore matrimoniorum.arg. ff.de iur.do.l.ij.solu.matrimo.l.j.de pri.credi.l.j.⁊.ij.Item quia tantum valet probare per confessionem partis quantum per testes vel alias legitimas probationes.ff.de inoffic.testa.qui de inofficioso.in fi.sol.matrimo.titia.Item qꝛ dos ⁊ donatio ppter nup.cui parificamus dotarium pari passu ambulant.C.de dona.ante nupt.l.fina.§.si autem donatio. sed dos confessata sic petitur sicut vere data si non sit apposita exceptio ĩfra tēpus.C. de do.cau.l.fi.¶ Et hoc cum per confessionem paratur preiudicium ipsi confitenti vel suo heredi.Secus si tertio vel creditori tunc enim vere dz probari dos data si non sunt tēpora lapsa C.de dona ante nup.aut.sed iam necesse.de bo.proscrip.si quis post hanc.¶ Item quid si in testamento confiteatur se cōstituisse dotarium vel dicit sciant heredes mei qꝛ inter viuos cōstitui tale dotarium vxori mee exprimendo qd dotarium.¶ Respondeo vtrobiqꝫ vz de benignitate ⁊ confessio hec cum cā facta p̄iudicet vt valeat sicut inter viuos cōstituisset ꝑm vnam lec.de quo dicit plene.ff.de donatio.ex hac scriptura.in glos.¶ Item posset locare dummodo non in fraudem vt esset potius venditio

b imo donatio puta dedit ad libelluz ad renouandū[b].s.singulis xxix.anno.⁊ sic ppetuo sub pensione vili duorum denarioꝝ annuorū.ff.loca.si quis vnū de his ⁊ similib⁹.⁊ plene dr in summa sit mihi principium:ideo nō insisto.¶ Porro nunc qñ vēdebat sine domini voluntate dñs poterat redimere offerendo equale p̄ciū.ĩfra annum nisi remiserit ius hoc qd redimat.⁊ sic p̄fertur dñs emptori non steterit.xxx.ann. tunc dño p̄scribitur siue fuerit sciens siue ignorās sciens hz annū.¶ Item si cōcurrāt agnati ⁊ dñs ad redimendū p̄ponūtur agnati.de prepositione dictū est in gl.s.per quos fiat inue.§.⁊ res.¶ Item hoc nō corrigitur etiam hodie.vt in glo.vide eam.

De illa vero feudi. Dictū est vsqꝫ huc de alienatione vasalli.sed si dñs vult feudum dū alij dare nō pōt eripere vas.⁊ dat alij anteqꝫ cōuincat eum de culpa sicut dicit lex corradi in lon.de bene.l.pen. ¶ Item si ius suum.s.pprietatem velit dare alij a quo sicut ab eo teneat vas.sine eius volūtate non pōt nisi pari vel maiori.de hoc dicetur.j.de leg.cor.

¶ Quis dicatur dux marchio comes capitaneus vel valuasor. Rubrica.

1 ☞ Dux quis sit |quis marchio ⁊ quis comes.
2 Marchia vnde dicatur.
3 Valuasores maiores qui dicantur ⁊ qui minores.
4 Capitaneus quis sit ⁊ quis plebeus.
5 Feudum nobile qd sit ⁊ quid operetur.

Uli a principe. Ut intelligat hoc c.ponemus sicut audiuimus alias ⁊ posset euenire alibi qꝫ in lombardia.⁊ colligitur hec positio ex his que dicta sunt.s.de feu.mar.que hic debent repeti.alias est quasi diuinare:nisi intelligeretur ꝑm vsum lombardie qui hñt hmōi nomina incerta significatione.¶ Diuidit autē hoc.c.in tres partes principales.Prima durat vsqꝫ ad.§.qui vero a principe.Scōa vsqꝫ ad.§.ceteri.Tertia vsqꝫ ad fi.

1 ¶ †Dicit ergo inuestitus a principe de ducatu dr dux:sicut est dux calabrie qui est dñs calabrie ⁊ hz eā in feud.qui de marchia dr marchio vt comes puincie qui dr marchio puincie qui de comitatu dr comes:vt ipse idem comes prouincie.

2 †Marchia dr quasi marea.i.collata vel a mari ppinquo eo qd iuxta mare plurimum est posita isti habent terram ducatus marchionatus et comitatus in feu.⁊ sic proprie dicūtur comes ⁊ marchio.⁊ trāsit ad heredem.imo viuo patre filius comitis comes est.xxiiij. q.ij.c.vlt.in gl.secus aūt si haberent sicut officium.vt diximus.s. de feu.mar.¶ Quis vero dr baro in regno Sicil.⁊ quia feudatarius ⁊ nobile feud.dic vt diximus.j.de capi.qui curiam ven. in fine.

Qui vero a principe. Secunda pars si princeps aut alia potestas i.alius ptātem iudicis hñs infeudando fecit titium capitaneū plebis si populi alicuius seu gentis vel marchionatus comitatus ducatus vt faciat ad titulum.vel etiā sine marchionatu ducatu ⁊ comitatu.facit eñ ad vltimam partē rubrice.s.qs dicat capitaneus vel valuasor aut partis plebis popul⁹ talis.s.gētis forte ad vitam titij vt prouentus iurisditionis sint titij vel cum solitis gagiis seu stipendijs dicens hec aut similia verba do tibi in feuduz talem potestariam capitaneam aut rectoriam qꝛ fructus iurisditiōis ⁊ prouentus sint tui.habent eñ sportulas vel alia ꝑm consuetudinem.C.li.xij.de agen.in rebus.l.fi.hic dr capitaneus ⁊ magnus valuas.lz autem de hoc per feu.fuerit inuestitus qꝛ in feud.dedit dans.⁊ in feu.recipit titius qꝫtum.s.fuit in eis in feudum dando ⁊ recipiendo.nō tñ est feudum vere. vt in.§.ceterum.ibi nā ⁊ alij.⁊ hoc qꝛ pprie feudum est in reb⁹ soli: qd hic nō fuit.item in solo coherentibus.Item in annua prestatione q̄ durat diu ⁊ certa sed hic erat incerta vel nō duratiua qꝛ consueuerūt hmōi capitanie finiri tempore sicut administrationes officiorum publicoꝝ vel si erant perpetue qñqꝫ valebāt fructus ⁊ puentus ⁊ qñqꝫ nō.⁊ sic terra feudi pprietas dz remanere apud dātem qd hic nō esse vr.⁊ ideo nō est nec censet iure feudi.de hoc dictuz est.s.de feu.co.c.ij.

3 ¶ †Item q a capitaneis antiquis hñt feu.dicūtur valua.sed qui a valuasoribus receperūt feu.qd habebāt valuas.a capitaneis dicūtur minores valua.⁊ in hoc nulla feudi consuetudo erat.q.d.non erat vere feu.antiquus qꝛ poterat reuocari qñ volebat dans.s.in.j.ru.§.j.⁊ qꝛ mortuo valuasore sine filio qui habebat feu.a capitaneis a quo habebat valuasinus. seu minor valuasor non poterat illud post mortem maioris valuasoris retinere.sed hodie in curia mediol.aliter seruatur.imo totaliter est correctum,etiam in alijs curijs.s.de na. feu.c.j.in fi.

Ceteri vero. Tertia pars ⁊ refert se ad principiuz §.qui vero a principe

4 †vbi ille inuestitus de rectoria dicit capitaneus.sed si a capitaneis seu a valuasoribus illud acquisiuerunt non a principe vel habente potestatem iudicis plebei.nihilominus sunt.i.officium plebis rectore habēt saltem quātū ad commoditatem fructuum pcipiendoꝝ de illa iurisditione.sed nec dr feud.subaudi nec tunc nec.s.qñ a prin.qꝛ nō erat administratio nisi paruo tempore duratura vel si magno aut perpetuo nō erāt fructus tales certi vt sciretur in

Additio.

a ¶ Dono siue trado p dotariū addō donatio qñ dicat facta i feudū p.d. phili.deciū in cōsil.suo.xxxij.col.j. ⁊ qñ donatio in dote p̄sumat alio cōsi.lxvj.col.v.

Additio.

b ¶ Dedit ad libellū ad [illegible] an locatio facta in ppetuuz dicat alienatio vide in cōsil.j.p do. Alexā.de imo.in iiij.vol.⁊ an locatio facta ad.x.annos dicat fcā ad longū tp̄s p eūdē in ꝯsil.xxvij.ī.iiij. vol.p totū.qd si ē facta cū pacto de retrouēdendo an sit simplex locatio vel an dicat alienatio p eundē in cōsi.cxxvij.ī.v.vo.

quo dñs hȝ ꝓprietatem in tali feu. ⁊ ideo nec tunc qñ a principe
dñr nobiles sic feu. accipiẽtes cũ nõ sit feu. ꝓpterea qꝛ nõ acqui-
rit paradogiũ. i. qualisqualis mediocris nobilitas vt dicũt lõ-
bardi vocãt paradogiũ nõ vt feu. eñ illud acquirere poterũt ꝓ-
pter pdictas rõnes. ⁊ qꝛ erat administratio officij tñ ⁊ nõ trans
it in heredẽ sicut solidata imo est psonalis ex pte dantis ⁊ acci-
piẽtis solidata aũt est in pecunia vt videmus hodie: qꝛ in vino
⁊ in annona. ¶ Vel est differentia inter hũc casum. §. ceteri. ⁊ su
periorẽ. §. qui vero a principe. qꝛ ibi fuit inuestitus antiquitus
hic de nouo. Item hic vbi verba aliter essent in cõcessione feudi
p que heredes deberẽt habere. nã cum in verbis nõ est ambigui
tas nõ est qõ adhibenda. ff. de leg. iij. ille. §. j. ¶ Item q dicit so-
lidatam morte dantis ⁊ accipientis finiri intelligit ꝓ futuro tẽ
pore quo nõ seruiuit: qꝛ ꝓ illo tpe quo seruiuit cessit ⁊ venit dies
in sua persona hic transmitteret ad heredes. ¶ In quibusdam
tñ ẽt ꝓ toto tpe quo nõ seruiuit. C. de aduoc. diuer. iu. post duos
§. fi. ¶ In quibusdam etiã alterius anni tũc plus habeat heres
q defunctus. C. li. xij. de dome. ⁊ ptec. l. fi. ⁊ ibi in glo. ¶ Item si
dicat q sit feu. dare iurisditionẽ capitaneam vel administratio
nẽ vbi pcipient emolumẽta forte cõtumax ptinax esset qui resiste
ret dicẽdo q nõ est feu. ſm quosdam ⁊ dñia nominũ ptinaces re
spicit. C. de cõsti. pe. l. ij. sed ⁊ si dicatur feu. nõ transit ad heredes
vt dicũt sed certe imo sunt multe dñie vt pȝ ex pmiss. ⁊ maxime
qꝛ nõ fit nobilis ẽt aliqualr qꝛ nõ paradogiũ p feu. Dicitur nobi-
litas maxime qñ dñs est vasallorũ quoꝝ dr dñs ⁊ hȝ iurisditionẽ
in eos de quo dicet in consti. imperialis. circa fi. ¶ De hac nobi
litate diximus. s. ti. qui suc. teneantur. c. j. Nec facit effectualiter
ad h ex de do. c. j. qꝛ ibi nobilis dabat bñficiũ nec dicas ibi iõ no
bilis qꝛ hẽbat bñficiũ i feu. sic accipit p totũ hũc librũ bñficiũ. i.
feudũ. s. de feu. mar. c. j. i fi. q tẽ. mi. l. j. ⁊. l. iij. iure canonico nõ sic
4 sumit bñficium sed ꝓ pbenda forte. † Ideo dr feu. nobilis qõ da
a tur a rege[a] sicut dr in forma priuilegiorum regni sicil. quasi prin
ceps nobiliter feudatarium dãdo ei feu. Feu. ergo nobile qꝛ no-
bilitat in renõ est nobilitas nisi ꝓpter hoies ⁊ vas. qui sunt in
feu. ꝓpter hoim dignitatem. ar. ff. de edil. edi. iustissime. in prin.
res a psona nõ ecõtra cõditionẽ accipit. C. li. x. de impo. luc. des.
l. j. ad fi. Quia hoim cã sunt omnia. ff. de vsu. impedium sic dicũ
tur laudare deum flumina Maria gelu ⁊ frigus qꝛ homines
ea attendentes mirantesq prorumpũt in laudem dei qui fecit
ea ⁊ de illis nascitur in nobis laus dei. Dicit beatus Augus. fit
feu. nobilis qꝛ possessorem nobilitat metaphorice ⁊ similitudi-
narie ceteris paribus plus honoratur quod a principe fit de ad
uoca. di. iu. restituendum in fi. ff. de albo scri. l. fi. proprie ergo est
feud. quando terra datur puta castrum vel aliud habens vasal
los tunc proprie dicitur nobilis quod dic vt diximus. j. de cap.
qui cur. ven. c. j. in fi. ¶ Et ſm vsum regni sicil. quando iniungi
tur seruitium. Scȝ quãdo est guerra in regno non aliter si per-
sonaliter vadit ad exercitum seruiet tribus mensibus de vno
feu. ad expensas sui. s. vasal. ⁊ feudatarij ad certos equos suos
prout est moris si personaliter non vadit soluit pecuniam ꝓ ser
uitio ex cã: nam dominus nõ compelleretur recipere aliud pro
alio nec feudatarius soluere. ff. si cer. pe. l. ij. §. j. nec in alio loco. C.
de soln. vsuras. ⁊. l. eum. est tñ commoditas feudatarij: qꝛ multo
plus expenderet si psonaliter iret sed si vellet ire nõ posset cogi
ad aliud tunc qñ pecunia soluitur ꝓ seruitio dat. x. vnc. ⁊ med.
pro seruitio feud. communiter est in regno de. xx. vnc. annuis. ⁊
sic remanebũt sibi noueȝ ⁊ med. ⁊ ideo tñ subuenietur ei a vas.
feu. vt in cõsti. regni cõtra plurimũ li. iij. sed si feud. esset in terra
nõ hñt vas. solueret. vj. vnc. qꝛ nõ põt subueniri sibi a vasal. quos
non hȝ. Si vero esset in pecunia: puta. x. vnc. annue in tali dona
alias domo in feu. donec exciderit terra q tibi ꝓpterea assignet
solue. v. tñ: qꝛ qñ in terra sine vas. plerunq fructus valẽt plus.
¶ Hec sunt ſm morem sicut tertia pars fructuuȝ ꝓ ostenditijs
j. de cap. cor. §. similiter.

Additio.
a ¶ Dr feudũ nobi
le q dat a rege ad
de qñ dicat feudũ
nobile vel ignobi
le ecclesiasticũ ⁊ se
culare magnuȝ ⁊
nouũ masculinũ
⁊ femininũ. ⁊ id
gen⁹ vide copiose
p practicũ papiẽ-
seȝ in forma libel
li q agit ad reuo-
cationẽ feudi sup
vbo ac noie recti
⁊ nobilis feudi p
totam gl. sup illo
vbo meli⁹ q alibi
qñ est trãsitoriũ
ad feminas vl ne
vbi. s.

¶ De gradibus successionis in feudum. Rubrica.

1 Feudum per successionem acquiritur.
2 Filia qñ succedere possit in feudum.
3 Femina non succedente in feudum natura criminatur qõ non omnes filios procreauerit.
4 Collaterales succedunt deficientibus descendentibus.
5 Feudum si nesciatur esse nouum vel paternum cui incumbat onus probandi.

Per successionem. In duas
partes di-
uiditur. Prima durat vsq ad. §. si vero domi-
nus. in qua tria dicuntur. ¶ † Primo q feu. p
1 tinet ad nos iure successionis sicut acquirit p
inuestituram sic. s. de feud. cog. c. ij. vñ si pr qui
hȝ feu. moritur succedunt primi filij qꝛ prima causa est successio-
nis liberorũ. ita iure ro. in aut. de here. q abintes. in pn. s. de suc.
feu. ⁊. j. de natura suc. feu. ¶ Sed si filij non sunt: supersint tñ ex
filijs premortuis nepotes vel deinceps per masculinũ sexum de
scendentes isti preponent alijs agnatis: qꝛ succedunt in locũ pa
tris sui. sicut etiã in ti. de succes. feu. s. descendẽtes semper intelli
2 guntur ex masculis de alienatione feu. §. ⁊ si clientulus. ¶ † Fi-
lia non succedit in feu. s. de successio. feudi. §. filia. nisi eo pacto
vel nisi vt dicit. s. queadmodũ feu. ad filiã perti. ⁊ dicit. j. de na-
tura suc. feu. ⁊ hoc est qõ dr nisi talis cõsuetudinis sit feu. qꝛ erat
consuetudo vt succedant femine nõ extãtibus masculis sicut in
regno Sicilie. de quo dictum est in prima rubri. §. hoc autẽ. vel
eo pacto acquisitũ. s. vt femina succedat. alias sicut ipsa repellit
ita ⁊ filij filie ⁊ ex eis descendentes qꝛ proles femina vel ex femi-
neo sexu descendens non succedit in feu.

Non proles feminei sexus. Si sim-
pliciter
dixisset proles intelligitur de filio. C. de episco. ⁊ cleri. officiales
in fi. propter adiunctum femina immutat naturam suã verbũ
3 sic. ff. de auro ⁊ argẽ. lega. qui lancem. ¶ † Item no. regulr femi-
na succedit sicut mas. aliter accusaret natura cur nõ oẽs filios p
creauit. C. de lib. pre. maximũ. speciale in feu. qꝛ nõ põt dñm de-
fendere in. j. rubri. §. hoc quoq. ¶ Idem in priuilegijs que dan-
tur generi ⁊ posteris. ff. de iure immu. l. ij. vnde in re emphyteo-
tica ecclesie succedit filia ⁊ descen. ex ea. in aut. de non alienan. §.
emphyteosim. aut. vt plene diximus. s. de succes. feu. c. j. hic in li-
nea descendenti.

4 His vero. Secundũ dictũ † si non sint descẽden. vocã-
tur ad suc. collaterales ⁊ primo frater ⁊ fi-
lius fratris premortui: scilicet simul cũ eo sicut in linea descẽdẽ.
filius ⁊ filij premortui nepos filius cum filio eodẽq patruo. vt
⁊. s. imperator Loth. Eug. pape. c. j. nam vt hic dicit glo. sic iure
isto defertur successio feudi sicut iure Romano hereditas quo
filius in loco patris est. in aut. de heredi. que abintest. in princi.
⁊ vt fratrũ filij. §. j. ¶ Et hoc est verum in feu. diuisibili. nã ⁊ si
nõ diuidet idẽ esset vt semper loco patris sit nisi deferat proxi-
mis vel primogenitis ex forma verborum taxatis et limitatis
personis. vt reg. extra de vo. re. c. licet. ⁊ in regno Sicilie viuen-
tes iure fran. per consti. reg. primogeniti preponunt. tunc in eo
gradu sicut pater esset. s. cũ fratre eodẽq patruo verba conces-
sionis vel consuetudinis excluderent tũc nepotẽ veniẽtem cum
patruo: qꝛ patruus qui inueniret se primogenitũ tẽpore mortis
eius de cuius successione agitur excludet nepotẽ filiũ primoge-
niti fratris pmortui. s. qui si viueret se primogenitum inueniret.
argu. ff. de bo. libe. libertus. qui in fine. ⁊. l. si libertus preterito.
§. j. ff. de ver. signi. liberorum. circa prin. ⁊ de hoc plene dictũ est
alibi per nos. ¶ Sed post fratres ⁊ eorũ premortuorum filios
in feud. paterno non nouo agnati succedunt quilibet sicut pro-
ximior est. feu. autem paternũ dicitur qõ fuit illius parentis qui
fuit agnationis cõis. vt ⁊. j. de natu. suc. feu. c. j. in prin. sic feud.
nouũ dicit qõ primo acquirit. j. qui te. sunt neces. ad proban. no.
inuesti. c. j. ¶ Hoc facit pro questione patrui vt succedat nepoti
in feu. sicut dictum est plene. d. c. j. imperator Loth. ⁊c. ¶ Secus
autem si esset nouum tunc enim agnati non succedant. imo nec
frater fratris. j. titu. j. hoc est quod dicit.

Si enim titius. Tertium dictum datur feudo
de nouo titio decedit sine filio
masculo vel descen. ex mas. feu. reuertitur ad dñm non succedet
patruus magni titij. imo nec alius proximior agnatus. nec pro-
les ex eis quia quod obstat nobis obstat heredibus nostris. ff.
de regu. iur. in his. §. non debeo. ⁊. l. quod ipsis. vnde ad cogna-
tionem non pertinet successio feudi scilicet noui.

Si vero dominus vel alius. Secun
duȝ di-
ctum principale dixit quomodo succedatur in feu. antiquo pa-
5 terno. ⁊ quomodo in feu. nouo † sed si dubitetur vtrũ sit nouum
vel paternũ qd erit. dicit q debet ꝓbare esse nouũ dñs qui hoc
dicit qõ est nouum vasallo possidente. nam ei qui dicit incum-
bit probatio. ff. de proba. ei qui. sed si dñs possideret vasal. pro-
baret paternum. de quo dictũ est. s. quid sit inuesti. ⁊ de contro.
inuesti. ⁊ in tit. si de inue. ⁊c. ⁊ tũc stat bene. s. alias pronunciatũ.
s. qñ dñs possidet hoc tñ vtrũ debeat dari sacramẽtũ vt vr sit no
uum vel sit paternũ bonus iudex differt diffiniet ad quem hoc
pertinet considerare vtrum det sacramentum domino vel vas.
vel alij quando alie probationes deficiunt attentis semper his
que dicuntur. j. si vasal. feu. priue. §. sacramentum. alias nõ pro-
bante actore ⁊c. vt hic in glo.

¶ De duobus fratribus de nouo beneficio inuestitis. Rubri.

1 Frater an succedat fratri in feudo nouo.
2 Res indiuisibilis quomodo partitionem patiatur.
3 Feudum duobus fratribus concessum quando vno mortuo re-
uertatur ad dominum.

Si duo

Si duo de nouo. Duo.s. fratres vt ex rub. apparet qꝛ ad primordiū tituli ꝛ.C.de impo.lucra.des.lege p̄ma.ad finē.
1 † Plana est in nouo feu. de quo duo inuestiuntur alter non succedit alteri defuncto sine herede qđ intelligitur de filio mas.s̄.de alie.feud.§. ꝛ si clientulus.nisi eo pacto dictum sit vt vnus succedat alteri.de hoc dictū est.s̄.in prima rub.§.cum vero.secus de iure roma.in socijs liberalitatis iperialis. C.li.x.si soci⁹ iperialis li.sine herede deces.l.j.

Non de paterno simul inuesti.

Hec inuestitura tunc est successio ꝛ improprie dicitur inuestitura.imo est quedam possessionis confirmatio.s̄.per quos fiat inuesti.in principi. ¶ Querit hic gloss.in re indiuisibili quid fiet.
2 ¶ † Ego consueui dicere hoc casu prestari parti estimationez ex quo res est indiuisibilis.ff.de leg.ij.cum filijs. in princi.ꝛ.l.cum pater.§.cum estimaret.de iure codi.qui graui.ad.l.fal.l.lege fal. interueniente.de do.excep.pure.§.si eum. ¶ Sed quis prestabit ꝛ cui nunquid dominus vasallo vel vas.domino. ¶ Respondeo qui plus dabit sic ꝙ ad licitationem admittantur.C.cōi diui. l.j.respon.ꝛ hoc credo verum. ¶ Posset dici qđ forte dirimatur. ff.de iudi.in tribus.C. cōia de lega.l.fin. ¶ Uel iudicis arbitrio qui statuet cui volet dari.arg.ff.de leg.j.huiusmodi.§.fin.de bo. aut.iu.pos.l.in venditionem.in fi.ꝛ sic iudex eligat ꝙ sit idone⁹. ff.de accusa.si plures.ꝛ de libero ho.exhi.l.iij.§.si plures. ¶ Uel sit locus gratificationi.ff.loca.in naue.de leg.ij.l.si quis seruum.
3 §.primo ¶ † Primum puto verius hoc addito vt iudex inspiciat qualitatem personarū.quid enim si dominus concessit feu. duobus fratribus contemplatione alterius tantum qui mortuus est qꝛ erat strenu⁹ miles.qđ feu.forte non concessisset alteri fratri qui nunc superstes est.satis posset dici eo casu feu. ad dominum reuerti cū est diuisibile ꝛ alter frater habeat partis estimationem.argument.d.l.j.de seruo co.manu.sufficit tunc si cui in paucis.C.de nego.gest.tutori.ꝛ sic ex personis statuet condēnatur.argumentum.ff.de neg.gest.pompo.ij. ¶ In fisco tamen est speciale qui ratione partis vendit totum.C.lib. x. de rei vendi.fiscalis.l.j.ideo consti.regni Sicilie reseruat sibi dare estimatio.ꝛ valorem in consti.forindicatorum bona cum simili.leo dixit prime partis ero alias in dubijs contra fiscum sit interpretatio.ff.de iur.fis.l.non puto.

1 ☞ Feudū ab vno fratre quesitū qñ dicaᷣ queri alteri.ꝛ nu.2.

Si duo fratres. Non multū facit ad titu. hec lex quia non sunt duo fratres inuestiti.sed aliter acquiritur eis. ¶ Quomodo autem aliter cui non acquiratur nisi inuestitura ꝛ successio.s̄.de feu.cog.capitulo secundo.dic quod vno inuestito in casu qui ponitur alijs videtur inuestitus cui acquiritur.C.de diuer.rescrip.si libellum per alium queritur id si erit per seipsū q̄rereᷣ.s̄.p q̄s fiat inuesti.§.persona.ꝛ.§.si vtrū dicit ergo duo. ¶ Primo qđ duo fr̄es post mortem p̄ris simul habitauerunt in cōi casu.i.in domo.vbū lōbardū est vnus eorū
8 nomine suo tm̄ quesiuit feud.nunqd ali⁹ fr̄ hēbit p̄tē de eo dr̄ ꝙ nō neqꝫ eo viuo neqꝫ eo mortuo qꝛ soli sibi queret q̄ noie tm̄ suo q̄siuit.C.si q̄s alteri vel sibi.q̄ alteri. multo forti⁹ qñ nō simul habitauerūt.s̄.de bñfi.fra.c.j.in fi. ¶ Lꝫ aūt nō q̄raᷣ feu.vtriqꝫ fructus feudi erūt cōes donec simul stāt vbi de cōi pecunia queriᷣ lꝫ noīe nō cōi sꝫ ꝓprio sicut in castrē.pec.dat exēplū gl.C.de adno. diuer.iudi.fori.

2 Quid si cum equis. † Secundū dictū.frater quesiuit feu. de cōmuni.puta equis armis ꝛ cōi pecunia ꝛ noīe cōi nō gerendo p se tātū quid erit tunc in alijs casibus vtriqꝫ q̄rereᷣ qꝛ inspiciᷣ cui⁹ noīe acquiriᷣ.vt in gl.sꝫ in feu.nō qñ dn̄s ignorabat hic dedit feu.illi qui erat in equis ꝛ armis nisi credens equos ꝛ arma cōes illi ꝛ fratri sꝫ ꝓprios illius.vł nō credebat eū fratrē hr̄e inuitus dn̄s nō dꝫ hr̄e aliū vas.ꝙ illū cui dabit feu.ꝛ quē voluit. ¶ Secus ergo si sciret dn̄s.d.c.j.de benefi.fisci fratris.sꝫ tunc qñ nō acquiritur alteri idē ꝙ frater cui datū est feu.expēdit in cōi ꝓ p̄te dꝫ alteri restitui.C.cōia vtri.iu.si patru⁹.cetera dic vt dixim⁹.s̄.ď bñfi.

¶ De inuestitura quam Titius accepit a Sempronio. Rubr.

1 ☞ Filia succedet in feudum si de hoc fuerit pactum.

Sempronio. Id est a sempronio ablatiui casus est planum.
1 ¶ † Datum est feu. titio pro se ꝛ suis heredibus legitimis masculis ꝛ vt in his deficientibus femine succedant filia tantum fuit que successit ꝛ a domino fuit inuestita hec inuestitura dicitur confirmatio possessionis.vt.s̄.proxime dictum est dedit deinde huic filie feudū in dotem:postea moritur sine filio ad quem pertinebit feu.ad maritum vel ad dominum redibit.dicitur ꝙ non ad maritum.sic s̄.an maritus ꝛc.

Heredemqꝫ. Hoc intelligiᷣ ꝛ si nō dicaᷣ in.j.rub.§.cū volūtmi qꝛ nāles nō succedunt nisi legitimētur.ad hoc expresse.j.si de feu.cōtro.fue. naturales.

Masculi. Et hoc intelligiᷣ nisi aliud ꝯueniat sicut hoc cōuentum est.s̄.de alie.feu.§. ꝛ si clientulus.

Dederit in dotem. Cum cōsensu domini als perderet feud.si quando alienaret.s̄.qualiter olim po.feu.alie.c.j.§.dona. nisi aliud non hr̄et ꝛ daret non estimatū nec faceret pactū de lucrādo.vt ibidē diximus ꝙuis hoc indistīcte dixit distinguēdū est p alia iura.ff. de testi.quesitū.de publi.de p̄cio. ¶ In feud.ergo non hꝫ locum titu.vnde vir ꝛ vxor.cetera dic vt.s̄.de inuesti.de re alie. in fine.

¶ De vas.decrepite etatis qui beneficium refutauit vt filij inuestiantur. Rubrica.

1 ☞ Uasallus si feloniam commiserat an post remissionem sibi factam a domino teneat eodem iure.
2 Restitutus in integrum in statu pristino dicitur reponi.
3 Principis intentio indulgentis criminoso est attendenda.
4 Uasallus restitutus an recuperet ea que alteri per dānationem sui erant quesita.
5 Restitutio in integrum ad que extendatur.

Quidam vasal. Refutauit ꝛ renuit vasal.pr̄ feu. suū paternū vel nouū non est vis:qꝛ in filijs est paternū qđ patri est nouum.est eñ siue fuit parētis cōmunis.s̄.ti.iij.§.fi.ꝓ quo est.ff.de vulg.ꝛ pu.sꝫ si plures.§.j.ibi iuncta hereditas est.ꝛ de acqui.here.p procuratorē renūciauit.dico ad hoc vt inuestiret dn̄s inde filios suos.sic dicendo vt inuestias filios meos secus si omnino renūciasset vel simpliciter nihil dicēdo:qꝛ oīno intelligereᷣ.ar.ff.de fideius.si quis ꝓ eo.§.si nūmos.vel vt inuestirentur sicut de nouo beneficio.vt in ꝯrio.j.de eo q̄ finē fecit agnatis.c.j.qđ ꝛ factū est qꝛ dn̄s inuestiuit filios renunciātis vnus succedet alteri in feu.paterno:ꝙuis fuerit refutatum. ¶ Talis autē refutatio ꝛ renuitio vt mere inuesties nō vꝫ sicut qui soluit vt repetat.dicit hic gloss.subaudi si aliqđ nouum non interueniat.secus enim si renuncio tibi feudum paternum vt me reinuesties de nouo tunc vꝫ dūtamē agnati cōsentiāt refutatiōi.p ea que hic dn̄r in glo. ¶ Itē no.qđ vbi nō ad hoc vt filij inuestiātur refutaᷣ feu.si postea recōcedaᷣ eidē vel alij feu. nouū.ꝓ quo est.C.de remis.pi.l.fi.hec aūt sunt argumento ad qōnē nota.ff.de impen.quod dr̄.de pecul.peculiū.§.si heres.ꝛ.j.in consti. impialis.§.insup.in glo.
1 † Sed nunqd si vas.cōmittit feloniam ꝛ postea domin⁹ remittat vtrū retineat iure primeuo feu.vt eo decedente succedant agnati sicut erat paternum an sicut feu. nouū dicte glo.transeunt sicco pede. ¶ Dic ergo ꝙ aut erat talis culpa de qua dānandus erat nec p̄debaᷣ feu. nisi p sn̄iam aut ipso iure. ¶ Si per sn̄iam ꝛ ante sn̄iam latā remittaᷣ culpa certum
a est ꝙ nō poterit sn̄iari de eo qđ iā remissum est.culpa enim ipso iure sublata est per remissionē.ff.de pac.si vnus.§.sed si pactū.ne ageret ꝯ vas.vt amittat.ēt si domin⁹ habuisset tunc possessionem feudi nō per sn̄iam vas.vēdicaret tunc a dn̄o multo fortius a tertio possessore.ꝛ sic exciperetur ꝙ commisit culpam replicabiᷣ qꝛ ē remissa:qm̄ si remissa nō eēt exciperet dn̄s si possideret de culpa in modū ꝯdictiōis.ff.de inof. test.pōpo.§.si fieri. Itē ꝛ si ageᷣ ꝯ vas.q̄ si excipet ꝙ hꝫ ī feu.triplicabiᷣ ꝙ amisit qñ ipso iure qñ p sn̄iā agit vt eo cōiūcto dāneᷣ vt dr̄ ī sūma p quā acti.reuocarēt qñ p copulā ꝛc. ¶ Si aūt p̄daᷣ ip̄o iure vt qꝛ cōmisit crimē lese maiestatis q̄ casu bona ꝯfiscātur ipso iure sꝫ Azo.vt no. ip̄e ī sūma.vñ vi.ꝛ ip̄o iure sine alio facto vel apprehēsiōe qꝛ dn̄s ciuiłr semp possedit vtile feudatarij recōsolidaᷣ directo dn̄i.vt ď h̄ dictū ē plene.s̄.de feu.sine culpa nō amit.l.j.ꝛ q̄ tp̄e miles.l.iij. necesse vr̄ dici ꝙ h̄ feu.sit recōcessū vasallo p remissionē felonie ꝛ culpe ꝛ id habeat tāꝙ ex noua collatiōe iure p̄stino qꝛ desijt ei⁹ eē ī p̄o iure vt dictū ē sicut ī dote reītegrato mr̄imōio qꝛ renouaᷣ dos ꝛ ex itegro daᷣ:nō aūt crescit tūc.ff.de iur.do.diu⁹.l.dotē.ꝛ l.stipulatio de pac.do.cū marit⁹.§.titiū cū dn̄iū ex culpa totū sit dn̄i lꝫ semp feu.ꝛ feudi possessio fuerit apud vas.tñ remittēdo culpā ꝛ ꝓpea recōcedēdo de nouo vr̄ ei tradere dn̄s ar.isti.de re.di.§.iterdū.de acq.re.do.q̄ rōne.§.iterdū.nā vbi p̄dictū fe.ēt ip̄o iure nō sufficeret feloniā ꝛ culpā remitti vt p hoc rehēat hōa nisi recōcederet ei bona ꝛ feu.vel nisi restitut⁹ eēt ī itegro.ff.de pen.aut dāni.§.fi.C.de sē.pas.l.j.ꝛ.l.cū idulgētia. ¶ Sꝫ h̄ qđ nō vr̄ ꝓcedere qꝛ ex culpa ꝛ felonia cōmissa ī dn̄m feu.pr̄nū nō venit ad dn̄ꝫ sꝫ ad agnatos:qꝛ delictū vni⁹ alteri nō dꝫ nocē:lꝫ filijs semp preiudicet criminosi ꝛ hic opi.egorē dicit gl.ꝛ moderni vt Host.sicut dixim⁹ plene.j.si vas.fe.p̄.c.j.in feu.nouo in quo intelligitur ſm hāc positionē.j.q̄ sit cā.j.§.fi.ꝛ dictū ē.s̄.de suc.feu.c.j.in glo. nō ē q̄rere. ¶ Procedit ḡ qđ ſm opinionē aliorū q̄ dn̄i ob culpā

Additio.
a ¶ Nūqd ali⁹ frater hēbit p̄tē.ad de fr̄ib⁹ plurib⁹ existētib⁹ ī fraterna ꝛ cōio [illegible] siv n⁹ emit pp[illegible] [illegible]neat cōicare id qđ suo nomie emit vid p.d.ale. ī ꝯs.lxxviij.p totū ī.j.li.ꝛ ē pulchrū. Bar.ab hor.

cõmissam in dñs feu. ad eũ reuerti. ¶ Itẽ pcedit in multis aliis
casib⁹ puta si nõ sit q̃stio de successiõe sꝫ de aliis q̃ aliter p̃stant de
feu. nouo aliter de feu. p̃rno vt in seruitio q si dicat nouũ p̃sta
bit de qbuslibet viginti vnciis vn⁹ miles ⁊ seruitiũ vni⁹ pro vno
milite sicut est ꝯsuetudo in regno Sicilie dictũ est. s. de inuesti.
de re. alie. §. rei. sed si dicat antiquũ seruiet vt prius qñ seruiebat
multo min⁹ q2 sicut seruiebat oĩ tpe ante culpã: ⁊ sic causa fuerat
alias creuerat sibi feu. p suã industriã ⁊ diligẽtiã nõ augmentat
2 seruitiũ de quo dictũ est. s. de ꝯtro. inue. §. si qs de mãso. ¶ † Te
nemus qd si restitut⁹ est in integrũ criminosus nisi aliud dicat
qñ restitueret reponat in eo statu in quo erat ante culpã q2 hoc
importat restõ honorib⁹ ⁊ oĩbus ceteris. d. l. j. in fi. ⁊ ar. xv. q. vj.
nos sanctoꝝ ⁊c. Iuratos extra de elec. q2 diligẽtia. ij. q. iij. §. notã
dum psonalia tũc restituunt ⁊ ei ⁊ in eũ. ff. de ho. lib. l. iiij. §. si de
portatus. de iure patro. siue. de ꝯta. l. j. in fi. ⁊ l. ij. sic pma ptãs. C.
de sen. pas. l. fi. ⁊ reuerẽtia de nõ vocãdo in ius sine venia. ff. de in
ius vocã. sꝫ ⁊ fi. §. sꝫ si penã. ¶ Et est restõ siue dicat restituo te
in integrũ siue restituo te tũc nisi restituẽs determinet ⁊ limitet
restitutionẽ ad oĩa vr restitut⁹ vt dicit Azo ĩ summa sua de sen.
pas. ¶ Idẽ si nõ restituat in integrũ sꝫ restituant bona puta di
xit pnceps ⁊ rex in regno suo q hꝫ tãtã vel maiorẽ ptãtẽ q̃ impa
tor in impio qui trãsmittit imperiũ ad heredẽ: sꝫ rex regnũ suũ
sic extra de voto. lꝫ. de quo dixim⁹. s. de noua fidel. forma. c. j. in
dulgẽt us tibi crimẽ ⁊ reddimus vel restituimus tibi bona. hoc
sufficit. verbũ eñ reddere significat retro dare vt habeat eo iure
quo ante ⁊ retro habebat ppter plenã significationẽ hui⁹ verbi.
ff. de vsur. videam⁹. §. in fauiana. ⁊ q2 bñficia pncipũ recipiũt in
terpretationẽ. ff. de cõstitutio. pn. l. fi. de verb. sig. pnceps. C. lib. x.
de bo. vacã. l. iij. ⁊ pꝫ. C. de sen. pas. si debitor. ⁊ l. fi. ff. e. ti. si depor
tatus. sec⁹ ergo si nõ dixit reddimus. vel simile q2 erit noua con
3 cessio ex quo pdiderat. ¶ † Quid si diximus reddim⁹ ⁊ de no
uo cõcedimus sicut de facto videmus. dic inspiciendũ qd intẽ
debat specialiter pnceps ĩdulgẽs criminoso. nã si agebat q red
derent ei bona illud ⁊ de nouo concedimus trahet ad qd refert
intẽtio. ar. extra de p̃sum. afferte. ⁊ qd dicit glo. iij. q. v. hoc qppe.
pro quo est qd no. ff. ex qui. cau. ma. non ve. de aur. ⁊ argen. lega.
⁊ si nõ sunt. §. pnominamus. tanq̃ pncipale trahet ad se accesso
rium. s. ⁊ de nouo cõcedimus. arg. ff. de penu. nam qd liquide. de
vulga. ⁊ pupil. sub. ex pupillari. vt sit sensus si habuisti ius in bo
nis qñ cõmisisti crimẽ restituimus tibi ea vt illo iure habeas si
nõ habuisti volumus qd ea habeas a nobis. verba qdẽ accipiũt
intellectũ ex natura ⁊ qualitate eoꝝ que ꝯhunt ⁊ fiũt. ff. cõmo. si
vt certo. §. nõ tibi. ⁊ pꝫ in verbis locatoris syluã. vt irrito ⁊c. ff. lo
ca. in. l. sic dicit de puilegio donationẽ ⁊ cõfirmationẽ continẽte
vt extra de fide instru. inter dilectos. circa finẽ. ¶ Si aũt pnceps
⁊ dñs restituẽs habebat intẽtionẽ vt de nouo haberet ex quo de
a volũtate cõstat[a] nõ est questio. de lega. iij. ille. §. j. accipit tunc qd
vltimo est dictũ reddimus ⁊ de nouo ꝯcedimus ⁊ sic erit in du
bio vt a verbis nõ recedat. ff. de exerci. l. j. §. igit iure dubia. de le.
iij. nõ aliter. ⁊ p id est de nouo cõcedimus verbũ reddimus mu
tabit naturã ppter adiunctũ ⁊ de nouo cõcedimus arg. ff. loca.
si vno. de aur. ⁊ argẽ. le. qui lancẽ. vltima derogãt prioribus qñ id
qd agit depẽdet a volũtate vnius tantũ. ff. de regu. iur. quoties
vtriusq̃ q2 causa lucri in glo. de iure codi. dinus. §. lꝫ. de cõdi. et
demõ. nã ad ea. ex scriptura restitutionis pncipis vt plurimũ pa
tebit de mẽte. ff. de trãs. de his. de hoc alibi plene dixim⁹: sed hic
est effect⁹ illoꝝ. lex peculiũ. ⁊ lex qd dicit. nõ faciũt ad hoc multũ.
4 ¶ † Utrũ autẽ restituat ad ea que alij sunt quesita redierãt eñ
per dãnationẽ ad eũ a quo tenebant ad fiscũ. ff. de bo. dã. l. fi. §.
si in libertinũ. C. de epi. ⁊ cle. si qs p̃sbyter. deinde princeps resti
tuit hũc indulgẽdo ei crimẽ an restituat ad illa que redierãt ad
alios iure cõi quesitũ alicui eo inuito nõ aufert sibi. C. loca. si cũ
hermes. ff. de pac. l. pe. de ꝯta. si post mortẽ. §. fi. de reg. iur. ad qd
vestrũ de hoc est diuersitas inter canonistas. Hos. dixit qd ad il
la nõ restituit sine cõsensu illius ad quẽ reuertunt. ar. C. de nup.
si vt pponis. Bar. brix. in qõnib⁹ suis q̃ incipit sacerdos distin
guit fuerit appellatũ ⁊ tũc põt alias nõ alij debẽt aut princeps
p̃uenit illũ ad quẽ res redit ⁊ põt alias nõ. ita vr tenere Host. de
ele. ex trãsmissa. ⁊ c. innotuit. ¶ Uerius vr vt etiã ad illas prin
ceps eñ tollit ea que iure ciuili sunt. insti. de iure na. §. pe. C. si ꝯ
ius vel vti. pu. l. fi. snĩa est de iure ciuili per quã puaret ⁊ puat⁹
erat honi ꝫ hic criminosus. ff. de cõdi. inde. iul. tollet ergo ea que
secuta sunt ex snĩa q2 quicquid ex cã vel ob cãm. arg. C. de legi. nõ
sti. prin. l. j. C. de preci. impe. offe. rescripta. obligationẽ naturalẽ
qua mihi debet pnceps sine cã mihi inuito auferre nõ põt. d. l. fi
cõtra ius vel vti. pu. l. fi. pnceps mutat substãtiã rei q̃tũ ad indu
cta per ius ciuile: inde ratificat qd ipso iure nullũ est. ix. q. ij. c. j. in
glo. iij. q. v. hoc qppe. ij. q. j. in primis. extra de accu. ad petitionẽ.
illa rõne dicunt glo. q mutat substãtiã rei. s. q̃tũ ad solẽnia iure
positiuo inducta inducunt. C. de rei vxo. act. l. j. in princip. infe
rior hoc non posset. ff. de iudi. licet. in glo. C. qui pro sua iurisdi

Additio.
a ¶ Ex quo de vo
lũtate cõstat. Ad
de principis mẽs
qñ ꝯstat nõ est di
sputandũ vide p
d. philip. deciũ in
cõsi. xxxiij. col. j. ⁊
iij. qd de vbis ple
nissimis in puile
gio positis secu
ritatẽ fidãtiã cõ
cedim⁹ ⁊ vide per
eũdẽ in alio cõsi.
lj. col. j. Bartho.
ab bor. a.

Additio.
b ¶ Ad ea restitu
tus vr q̃ tũc hẽat
fiscus. adõ an bo
na obueniẽtia de
portato seu rebel
li post publicatio
nẽ ⁊ cõfiscationeꝫ
bonoꝝ sequent fi
scum vel fiant ipsi⁹
rebellis siue dpor
tati vide bar. ĩ. l.
si deportati serui
ff. de le. iij. p Bal.
in ꝯsi. suo. xxiiij. ĩ
ij. volu. q allegat
tex. ĩ. l. si mãdaue
ro. qlibet allegat
in. §. is cui⁹. ff. mã
da. faciunt q̃ hñr
in. c. felicis. de pe
nis ĩ. vj. p. d. alex.
⁊. d. Ias. latissime
in. l. j. C. de here. ĩ
sti. barth. ab bor.

5 tione. l. j. ¶ † Itẽ hec dicuntur sic in rebus quesitis aliis ex sentẽ
tia vel ex crimine: q2 si princeps bona titij proditoris ad se deuo
luta donet sempronio: deinde restituat titium in integrum an
videntur ei restituta bona que alij princeps iam donauerat dic
quod non ad illa restituit que habet abalienata non restituit.
argu. ff. de mino. quod si minor. §. sceuola. ⁊ l. in integrum. sine
iniuria alterius debemus interpretari gratiam quã fecit. C. de
emanci. liber. nec autẽ. ff. ne quid in lo. pub. l. ij. §. si quis a prin
cipe. nedum tacite imo nec expresse fiscus rem quã alienauit re
uocat. C. lib. x. ne fiscus ⁊c. in rubro ⁊ in nigro. qd in se habuit il
lud restituit. ff. de acqui. re. do. traditio. de regu. iur. nemo plus
iur. hoc erat ius quesitum ex donatis principis qui potuit rem
suam in aliũ trãsferre quo nihil naturalius. insti. de re. di. §. ven
dite. naturalia nõ tollit princeps. vt dictum est. ¶ Et sic nõ ob.
quod in proxi. dictum est.

Additio. Idem si is ad quem bona redierint aliena
uerit ea anteq̃ princeps restitnerit hunc cul
pabilem. Sed quomodo non ob. eis qd obstaret eorum autori
bus cõtra regulã. ff. de reg. iur. in his. §. nõ debeo. ⁊ l. qd episco
pis. potest rñderi qd dictum est res apud eum ad quẽ rediit ius
quo fulciebat quare rem tenebat. s. q p snĩam euacuatũ erat per
principẽ tollentẽ ea que p ipsam snĩaꝫ de iure ciuili erãt quesita
re integra anteq̃ transferat in aliũ ex causa legitima re nõ inte
gra trãslato dñio in aliũ per illum ad quem res redierat princi
pe post faciẽte gratiã de tali snĩa nõ extẽdit hec gratia ꝯtra illos
qui nõ habẽt immediate p snĩam reuocatã: q2 habent ex alio ti
tulo. ⁊ eã quã per snĩam. s. per vẽditionẽ dñi ad quẽ redierat per
snĩam que tẽpore venditionis stabat ⁊ non erat reuocata ad qd
sunt iura predicta distinguentia eã integrã. ⁊ q2 plura sunt inu
tilia penes me que sunt vtilia penes eum qui habet a me. C. de
iure do. l. fi. cũ concor. ⁊ integro manẽte statu debet intelligi. ff.
de sol. l. cũ quis. in prin. ⁊ est intelligẽdum de snĩa priuante per
iustã causam ⁊ verã q2 si vera nõ esset remaneret naturalis obli
gatio que solutum non faceret repeti. res enim iudicata a qua
appellatum nõ est nec appellari potest vel alio modo legitimo
retractari. ⁊ non est nulla pro veritate accipitur. de quo dic in
d. l. iul. puta ex culpa cõmissa contra dñm generalẽ regẽ vel im
periũ dominus offensus si puat ⁊ publicat bona culpãtis bona
que tenet ab alio q̃ ab offenso dño redeũt ad illum a quo tenet
vt dicit in themate: q2 si puatus esset feudo vel alia re ob culpã
cõmissam in eũ a quo tenet. sicut dr. j. que sit. j. cã. §. fi. ⁊ si vasal.
feud. priue. c. non remittetur hec culpa nisi de voluntate offensi
dñi. ff. si quis ali. testari prohibu. l. ij. §. fratres. de pac. si vnus. §.
ante omnia. idem si ipso iure sine snĩa bona publicant. ⁊ res re
dita ad aliũ a quo tenetur si remittat culpã offensus remittatur
quantũ ad bona etiã alij quesita: q2 p offensum sunt quesita alij
videt q̃tũ ad hoc esse offensi: ex quo ppter culpã in eũ cõmissaꝫ
redierũt ad aliũ: nam ⁊ quesitũ ppter me tibi meũ est. ff. de vul.
⁊ pup. sub. sed si plures. §. in arrogato. de procu. qui proprio. §.
vt in ceteris. dũtamen sit res integra vt dictum est. ⁊ principali
extincto depẽdẽtia ⁊ accidẽtia pluraliter: vt in iurib⁹ vulgatis:
q2 origine rei sublata imago nõ relinquitur. C. de lat. liber. tol. l.
j. in prin. pro quo est. ff. de ver. ob. l. in omni. vñ si talis dñs offen
sus alius quã res offensa sibi factam remittere. ⁊ priuatio eius
rei quã offendẽs tenet ab eo deberet fieri p snĩam non pcederet
vltra. Secus si ipso iure ⁊ ipso facto erãt perdita puta quia sic
cõuenerat ⁊ cõtractus a cõuẽtione accipiũt legẽ. ff. de re. iur. l. ꝯ
ctus. tũc remissa culpa nõ recõcedunt bona pdita nisi per verba
remissionis hoc appeat sicut ex supioribus pꝫ que quidẽ verba
maxime intuenda sunt. ff. de transactioni. l. de his. §. fi. ¶ Item
quid si sempronio cui donauerat fiscus bona proditoris titij de
functo post restitutionẽ factã titio proditori olim bona repue
niant ad fiscũ vt q2 sine herede decessit vel alio modo an fisc⁹ te
neat ea restituere titio nõ videt q2 ad ea restitutus vr q̃ tũc hẽat
b fiscus [b] de bonis que sua fuerũt, nõ ad ea que postea habuit. ar.
ff. man. si mandauero. §. is cuius. de contrahen. empt. rutilia. de
serui. rust. predi. sed que loca. de aur. ⁊ argen. lega. si ita. ⁊ quod
no. que res pig. ob. pos. l. fi.

¶ De inuestitura in maritum facta. Rubrica.

1 ☞ Questio feudi inter maritum ⁊ agnatum vxoris corã quo iudice diffiniatur.
2 Sacramentum datur dicenti feudum esse paternum contra eũ qui dicit nouum esse.
3 Uasallus de feudo litigaturus curiam domini nõ declinabit.

Uasallus. Non concordat rubrum cũ nigro in effectu quia fuit in
uestitus maritus per pecuniam sic potuisset
quilibet inuestiri vel partim per pecuniã par
tim contemplatione vxoris cuius partem dñs
dilexerat. arg. s. quemadmodũ feu. ad fi. perti.

c.j. in hoc tñ nõ est faciẽda vis. Et diuidit in tres partes princi-
pales sicut tria pncipalr sunt. Dicit ergo qđ maritꝰ fuit inuesti-
tus de pte feudi ꝙ fuerat patris vxoris mortui sine filio mascu-
lo: ⁊ sic feudũ erat domino apertũ qꝛ filia vxoris huius iuestiti
mariti vt pote femina nõ successerat in feudũ. partẽ dico dede-
rat marito dominus ob pecuniã vel aliã cãm vt pdictũ est. feu-
dũ enĩ pecunia potest emi. ⁊ pluries dictũ est in supioribus par
tẽ aliã feudi dñs sibi retinuerat deinde venit agnatꝰ alius dicti
defuncti patris vxoris huiꝰ mariti ⁊ dicit feu. fuisse paternũ illiꝰ
defuncti vas. ⁊ sibi deberi ex pacto ⁊ prouidentia maritus dicit
1 fuisse nouũ feudum ⁊ dño apertũ. †Ubi agetur hec qđ an apud
dñm ⁊ eius curiam litigabit agnatus ꝯ maritũ hunc vel apud
ordinariũ agnati: vel apud arbitruz de communi volũtate ele-
ctũ dr ꝙ nõ apud dñm: sed aut apud ordinariũ aut arbitrũ. lz ꝗ
dñs sit ordinarius qñ inter duos vas. de feu. cõtẽditur vt statim
sequitur. ⁊ in cõstitutiõe imperialis. §. pterea. hic dñs contende
bat cũ agnato qꝛ a dño maritꝰ habebat causaz ⁊ ꝯ eũ ageret ma-
ritus de euictione si succũberet. ĩ. annũ apud iudicem vel curiã
dñi. c. ex eo. cã est sua ꝙtum ad incommodũ inde dr procurator
emptoris venditor. C. de euictio. emptor. ff. de iudicijs. venditor.
Coram paribus nõ dz esse hec cã pp aliã ptẽ retentã dño: qꝛ erat
dñs iudex in cã sua. secus alr̃s. vt sequit. ⁊. ĩ. j. l. ⁊ i ꝯstõne ipialis.
§. si iter dñm. vl nõ hẽbat dominꝰ pares vel curiã aut pares nole
bat hic vt in gloss. dicit. alr̃. ꝯ. ĩ. statim prima expositio est verior.
¶ Item not. de feu. posse compromitti. hic plene diximus. ĩ. de
lege cor. c. j. §. j.

Ordinariũ. Scilicet illiꝰ q ꝯuenit qꝛ actor sequit fo
rũ rei lz. s. dicat agnati iudicẽ qꝛ illum
opz adire. C. vbi in rem actio. l. fi. ⁊. d. l. venditor.

Itẽ placet. Secũdũ dictum queritur cui incumbit
probatio sit paternum vel sit nouũ dicit
ꝙ nõ semp q dicit paternũ pbare cogit paternũ esse ⁊ alia pars
2 interdũ pbare cogit fuisse nouũ. †Ex cã enĩ dabit sacramẽtũ di-
cẽti eẽ prñũ vt hic iuret aut referat ⁊ ille iuret fuisse nouũ vel ta
ceat sicut sunt indicia ⁊ argumẽta p vno vl altero sic iudex ex cã
ad hoc pcedet. ĩ. de ꝯsue. rec. feu. §. sacrz. vt dictũ est pluries in su
perioribus titu. plene dr in summa cuz nã rubrice cui incumbit
probatio in causis feudorum ⁊ ideo omitto.

Illud tamen sciendum. Tertia parz ⁊
tertium dictũ
si inter duos est qđ de feu. quorũ quilibet dicit se vasallũ nõ po-
test alter alterũ trahere coram dño vel iudicio curie sue si pares
ipsi noluerint.

3 **Si vero.** †Eis tamen volentibus ⁊ vocantibus vasal.
ad iudicium hoc est dño ⁊ paribus seu curia
dñi nulli vas. licitũ est dñi ⁊ curie examẽ declinare. vel nõ põt al-
ter alterũ trahere inuitũ qñ nõ sunt vasalli de alia re ꝙ de ea de
qua est qđ: ⁊ tũc est incertũ de feu. vt innuit glo. secus si alr̃s eẽnt
vasalli. ¶ Hoc hodie aliter vr̃ dici. vt. d. §. pterea. in ꝯstõne ipia
lis. sz sic soluit. d. c. ex eo. ¶ Pares ergo sunt iudices si velit. alr̃s
nõ vt nõ puniat nõ vadẽs ⁊ cõtemnẽs ire: lz deberet ire puilegiũ
allegaturꝰ. ff. de iu. si qs ex alie. vl nõ lz. i. nõ decet: põt tñ. ¶ Hec
meliꝰ tractant i summa cũ nã rubrice qs possit de feu. corrigere
vel cognoscere ⁊ pnũciare. iđ omitto nisi ꝙtũ ptiet ad expositio
nẽ lr̃e. ⁊ dic ea q. ĩ. c. pxi. dicunt. ⁊ extra de iud. c. ceterum. in glo.

¶ De controuer. feudi apud pares terminanda. Rubrica.

1 ☞ Dominus in causa feudi sui non erit iudex.
2 Pares de cã feudi cognituri quomodo sint eligendi.
3 Reconuentio an possit coram paribus fieri.
4 Pares electi a domino preferuntur electis a vasallo.
5 Fiscus contra priuatum agens iuris ordinem seruare debet.
6 Pares an debeant iurare se recte iudicaturos ⁊ an possint cogi
ad cognoscendum. ⁊ nu. 7.
8 Dissasiare quid sit ⁊ quid sasia.
9 Feudum quaternatum quid sit.
10 Feuda data a comitibus ⁊ baronibus quare in registris regijs
non scribantur.
11 Baro an possit bona burgensatica infeudare.
12 Feudũ an per vnicam concessionem dicatur spectare ad regis
collationem. ⁊ nu. 13.

Si inter dominum ⁊ vas.

Tria pncipalr dicit iđ i treƷ pteƷ diuidit hoc. c. vbi
fit ꝯtrouersia de feu. inter dominum ⁊ vasal. vnus
eorum dicit se ius habere: alius non vel se inuesti
1 tum alius non. †Uel feud. perditum vel perdi debere ex aliqua
culpa in superioribus dicta: maxime in tit. quibus modis feu.
amit. ⁊ de feu. sine culpa non amitten. capitul. primo. ⁊ quo tem
pore miles. lege prima ⁊. iij. infra que sit prima causa. per totum
titu. vel alias similis controuersia: de feu. suo nõ cognoscit dñs:
qꝛ non debet esse iudex in sua causa. C. ne quis in sua causa ⁊c. in
rubro ⁊ nigro. sed id cognoscent pares curie domini vasal. hic
dicit lex cor. in prin. ⁊ melius lex fred. imperialis. §. pe. ⁊ titulo
prece. §. fi. ibi cõuinci per compares ⁊c. ¶ Et hoc si pares habet
dñs alr̃s dñt quidã ad vicinos pares recurrẽdũ. argumẽ. ff. de le.
⁊ consti. l. de quibus. qꝛ ⁊ ad vicinas scripturas. de testamen. he
redes. §. j. extra de cog. spi. super quo. de cõsue cũ olim. in vltima
gl. verius est vt in summa dicitur ꝙ etiam corã ordinario tũc vt
⁊. s. proxi. dictum est.

2 **Et si quidam.** Secunda pars. †sed quomodo eli-
gent pares isti. dicit ꝙ si cõcordant
qui pares cognoscant hñ quidẽ alr̃s dñs eliget pares in certo nu
mero quos ⁊ quomodo voluerit deinde vas. ⁊ in eodem nume-
ro hoc est quot eliget dominus tot eliget vas. Igitur eligentur
in eo. s. numero. l. hac permittẽte. ⁊ iđ dant noĩatim a partibus
qꝛ lex concedit alias non deberet fieri vt in ꝯtrio per gloss. ff. de
iudicijs. obseruandum. pñt enĩ partes in hoc iuri suo renuncia-
re vt in concor. in gloss. sunt aũt iudices pares ab hac. l. ⁊ simili-
bus sic a lege. ff. de offi. eius cui man. est iur. l. j. in pncipio. de iu-
risdi. om. iudi. ⁊ quia alias arbitri electi non habent nisi notio-
nem. ff. de re iudic. lege ait ptor. de arbitris. lege prima ⁊ secũda
⁊ per totum.

Ille tamen. Tertium dictũ possunt elige re quos
volunt non tñ ille par qui non iurauit
dño fidelitatem si non contendant dñs ⁊ vasallus eliget p eorũ
alterum discordem preter hũc ergo qui iurauit quilibet poterit
eligi an infamis qui alias nõ põt iudicare sed non est verũ qꝛ itel
ligit ꝙ pñt eligere quos volunt duntamẽ sint alias idonei. ff. de
mu. ⁊ ho. vt gradatim. §. j. ⁊ de eo qđ certo loco. l. j. ⁊ quod nota.
3 C. vbi in rem ac. l. j. ¶ †Sed vtrum fiat reconuentio corã his pa
ribus cũ non videatur extra causam feudi hr̃e cognitionẽ de re
aliqua põt tñ fieri recõuẽtio qꝛ sunt iudices ab hac. l. adducit gl.
iura in quibus vbi qs agit reconuenit. ¶ Ex quo pz ꝙ habent
iurisditionem corã arbitro non fit reconuentio qꝛ dicit apud iu
dicem. C. de sententijs. cũ pomponi. ⁊ aut. ⁊ cõsequenter. potest
tamen arbiter incidenter cognoscere de rest. in integrũ. extra de
restitu. in integrum. cã. ¶ Item intellige fieri reconuentionem
sup eodẽ genere causarũ qꝛ si criminaliter recõuẽtionaliter quis
coram iudice ciuili non posse quicqd dicat gl. in aut. ⁊ consequẽ
ter. ſm Modernos. nã etiã expresse non progaretur iurisditio
criminalis in non alias habente iurisditionẽ criminalem. C. de
iurisdi. om. iu. l. j. in gloss. ad. l. fau. de plag. non vz. Sed persona
prohibita conueniri reconuenitur vt cauetur. iij. q. viij. cuius in
4 agendo. facit ad hoc. ff. finium regun. l. iij. §. si dicãtur. ¶ †Pa-
tet ergo quod dominus eligit prius ⁊ vasallus post in eodem
numero si velit. nam si nollet nihilominus cognoscerent pares
electi a dño. lex hec dat iurisditionem electis per dominuz licet
cum eligendis per vas. si vasallus non eligat iurisditio data pa-
ribus residebit in quos dominus eligit alioquin lex hec inuti-
lis esset qꝛ nunꝗ vasallus eligeret: ⁊ sic subterfugeret. argumen.
ff. de arb. si quis rem. ⁊ de eo qđ certo loco. l. prima. ¶ Hec est ve
ra posset dici ꝙ coget vasal. captis pignoribus ⁊ alijs remedijs
pretoris. Secus si in ꝯctu hoc esset vt staretur sententie eligen-
dorum qꝛ si non eliget ageretur ad interesse nisi aliud dictũ sit.
argu. ff. de re iu. si quis ab alio. in fine. alibi expiraret negotium.
C. de ꝯhen. emp. l. fi. ¶ Et licet eligantur a paribus habẽt tñ iu
risditionem a lege vt dictum est sic in defensore electo a muni-
cipibus confirmato a prefecto in aut. de defenso. c. j. §. interim
ideo isti pares citant ⁊ puniunt contumaces datur libellus co-
5 ram eis. ¶ Nec mirum dominus ꝯ vasallũ dabit libellũ. †Qꝛ ⁊
fiscus ꝯ priuatuz agẽs in quo recto iuris ordine pcedit. C. de de
latore. l. pe. ⁊ de ꝯdu. domus Ang. l. j. lib. xj. Iuratur de calum.
appellat ⁊ omnia fiunt sicut in iudice ordinario ⁊ recusari pñt
sicut hec plene dr̃ in summa vbi etiaz distinguit vtrum sit hic
vas. dñi de alio ꝙ de feu. de quo est qđ. ⁊ quãdo duo vasalli inter
se litigant vtrũ ab eodẽ domino dicat qlibet se tenere an diuer.
6 ¶ †Nõ tamen hi pares iurant recte iudicare sicut alij iudices
iurant p aut. iusiurã. qđ prestat ab his. qꝛ sub sacramento fideli-
tatis imponit dñs eis vt recte iudicent. iđ non eligitur pro pari
qui non iurauit fidelitatem: qꝛ nõ põt sibi cõmitti sub sacramẽto
qđ non prestitit: vt in summa hec ⁊ alia plene dicũtur: iđ omitto.
7 ¶ †Dicimus ppterea ꝙ pares pñt cogi ad cognoscẽdũ sicut ⁊
quomodo alij magistratus. ff. de mu. ⁊ ho. si quis magistratus.
arbiter non cogitur. ff. de arbi. l. iij. §. tam ⁊ si. ¶ In regno sicilie
non hñt locuz isti pares nisi in vno casu. nã iudices causarũ fisca
liuz sunt magis iusti. si sunt castra vel feuda quaternata collata
p principẽ q nouas dignitates constituit. C. de metropol. l. j. nã
per infeudationẽ ꝯhit nobilitas. i. paradogiũ. s. quis di. dur. c.
j. princeps de inhabili facit habilem sicut vult. ff. de re iudi. qui
dam. C. de cri. sacril. l. ij. ¶ Iustitiarij puincie si nõ quaternata
que vocantur feuda plana de tabula quaternata cõcedit solus
rex ẽt si tenerent ab alio ⁊ dicunt feuda nobilia. ¶ In vno casu

habent locũ pares qñ dñs diceret vasallũ culpam cõmisisse pro-
pter quam feu.deberet perdi debet eum dissasire.i.facere dissa-
siri per exguardũ.dicit cõstitutio si vas.li.iij.vt si comes vel baro
habeat sub se multos feudatarios vocabuntur duo de illis qui
dicunt pares ⁊ corã eo conuincetur de culpa vasal.⁊ illi ꝓnun-
ciabunt eũ deliquisse ⁊ feudũ ꝑditũ.hec diffinitio dicit exguar-
dũ.s.de feu.sine culpa nõ amit.l.j.dicit laudamentũ.⁊ hodie est
in vulgari nostro ⁊ multis ꝓuincijs sic de hoc sicut tales exguar
dabũt stat interpretationi vtẽtiũ.ff.de acq.re.do.insulã.de ver.
sig.anniculus.de fun.instru.cum de la.§.asinam.⁊ de flumine.l.
j.§.j.¶Hi pares exguardatores eligentur in eod.numero per
partes:licet cõstitutio regni hoc nõ dicat dicit in hoc.c.vnde ra-
tionabile qð nõ mutat stare nõ ꝓhibebit.C.de testamẽtis.sanci-
mus.de appel.p̃cipimus.in fi.sic in simili dictũ est.s.qualr olim
po.feu.alie.circa finẽ.in glo.⁊ in tit.qd sit inuestitura.in princi.
¶Et dicent isti pares ordinarij:qꝛ ꝯstitutio regni in h exguar
do dat eis iurisditionem ⁊ oĩa iudiciaria seruabunt.s.dicitur.
¶Unde poterunt recusari.C.de iudi.l.fi.⁊ apertissimi.in fine.
¶Et ꝙ dicit dicta ꝯstitutio regni poterit dñs dissasire.i.petere
corã paribus vt dissasiat.ff.de his qui no.infa.furti.§.manda-
ti.si condẽnauero.i.cõdẽnari fecero.non enim erit dñs iudex in
causa sua.⁊ sniam pariũ mãdabũt executiõi ꝑ superiorẽ.nõ dñs
qui est pars ꝭm modũ.l.a diuo pio.ff.de re iudi.⁊ ideo vidim⁹
in regno curie regis mandare iusti prouincie vt assistat talibus
baronibus exguardantibus in tali causa ⁊c.Justi.erit tũc sicut
8 executor.sic ⁊ ti.de episco.audien.episcopalis.¶†Item verbũ
hoc dissasiare est vulgare verbũ sasiaꝫ dicit possessio in vulgari
quasi sessima a stando vel sedẽdo:qꝛ stat in possessione.vnde dis-
sasire extra sassinam ⁊ possessionem esse alludit in hisvocabulo
ff.si cer.pet.l.ij.§.appellata.nam conuicta culpa amittit posses-
sio.s.quo tempore miles.l.iij.hec ⁊ alia circa hãc materiã plene
examinauimus in cõstitutione regni.si vasal.¶Attẽdendũ tñ
9 qũo in regno sicil.sunt feu.¶†Et primo rex condẽs feudũ dicit
quaternatũ illud vnde feuda oĩa ad collationẽ regis ꝑtinentia
sunt quaternata in quaternionibus curie scripta sunt dicit con
stitutio de offic.iudi.l.j.hoc videt ignotũ per ignotius:qꝛ hos
quaternos non videmus hodie.¶Erat in curia tũc registrum
vel scriptura vel liber seu monumenta publica in tradi chiuo
vbi reducta erãt huiusmodi feuda que distinguebãt quantũ de
bebant adoare ⁊ quantũ ad doamẽtũ prestat:nã erãt ⁊ sunt ho
die multi qui non tenent integrũ feu.qð est de viginti vnciaris
annuis.vt diximus.s.quis dicatur dux comes vel marchio:qꝛ
cum feuda diuidantur etiã iure isto nisi comitatus ducatus ⁊
marchio.j.imperialẽ.§.illud.multi sunt heredes in vno feu.vbi
viuitur nõ iure francorũ debẽt partẽ seruitij sicut habẽt partem
feudi redigitur ad modicum per diuisionem.ff.de ali.⁊ ciba.le.
l.iij.isti multi heredes vnius vel multorũ qñ faciunt seruitium
addoãt alias adunant se tot quot faciũt vnũ militẽ vel soluunt
pro parte id qð debet.s.vnc.decẽ ⁊ med.vt dicto titu.quis dicit
dux.diximus hoc solut.per concubinatos ⁊ adoatos.i.coniun
ctos ⁊ associatos ⁊ hoc dicit adoamentũ.alludit enim vocabu-
lo vt proxime dictũ est.vnde ꝭm dictum peritorũ regni omnia
sunt feuda quaterna ꝑtinentia ad collationẽ regis specialiter in
terris que non sunt de dema.sed sunt ecclesiarum comitũ ⁊ ba-
ronum sunt feuda que consueuerunt donari ⁊ concedi per ge-
neralem dñm regni.licet alias sit dñs illius terre loci vel castri
vbi hec feu.sunt vt comes aut baro.⁊ dicunt quaternata qꝛ scri-
pta sunt in quaternionibus cure:sicut hodie in quaternodoruꝫ
vbi sunt registrata talium concessionum priuilegia.¶Alij di-
cunt quod si in cetulis taxationis collecte que sunt in quaternis
⁊ registris curie sit aliqua terra taxata in collecta per se illa si est
10 feu.dicitur quaternatum.¶†Alia feuda simplicia que dantur
per comites ⁊ barones non scribentur in registris curie regis
qꝛ seruitiũ illorũ feudorum non fit maiori curie regis: sed illis
qui ea concedunt hoc est qð dicit in forma priuilegiorum dona
mus tibi talẽ terrã cum omnibus iuribus ⁊ ꝑtinentijs que de-
manio in demanium.s.habeas tu feudatarius que de seruitio
in seruitiũ vt.s.feudatarij alij qui sunt in illa terra nõ habentes
feu.quaternatum sed planũ ⁊ de tabula tibi seruiant excipiunt
eñ semp feu.quaternata que in terra que dat in feu.sunt.Si er-
go rex donat feu.quaternatũ est scriptũ.s.in registris ⁊ q̃ternis
donoꝝ.Jtẽ castrũ feu.quaternatũ est ẽt si ab alia vt a comite de
comitatu vel barone de baronia alius castrũ tꝫ.omne castrũ est
feu.quaternatũ:sꝫ nõ oẽ feu.quaternatũ est castrũ qꝛ ꝑ se scriptũ
est ⁊ taxatũ in subuentionibus ⁊ in cetulis collectarum sicut in
terra ydronti.terre nobiliũ per se taxate sunt ⁊ illa feu.quater-
nata sunt.¶Jtẽ in terra baronis potest esse feud.quaternatũ
nõ castrum cuius collatio ad regẽ pertinet.vt in.l.post mortem
baronis li.iij.vnde licet alij p̃ter ꝑncipẽ pñt infeudare vt.s.in.j.
rub.hodie de nouo nõ potest in regno Sicilie nõ alius ꝙ prin-
ceps:nam baro de nouo nõ potest qꝛ non nisi excadẽtias põt lo-
care demania nõ tãget nõ quaternata feu.q̃ sunt in baronia sua
quando excidẽt dabit alij cui volet sicut de prelato dictũ est.s.in
11 j.rub.huius libri.⁊ in ti.epm vel abbatẽ.¶†Sed si baro habet
bona burgensatica an possit ea in feud.dare ⁊ de eis facere feu.
ita videt de iure isto feudorũ.vt sic intelligat.j.rub.huius libri
qð comes ⁊ marchio dant feu.nõ eñ in hoc fit deterior cõditio
baronie imo melior ad qð est.j.de pac.iuramento firmã.hac edi
ctali.§.si vero contigerit allodium quã ibi notauimus.¶Ecõ-
tra de feu.nõ potest facere burgensaticũ qꝛ seruitutem nõ potest
feu.imponere.s.de inuesti.de re alie.qui non potest alienare nõ
imponit seruitutem.C.de rebus alienis.l.fina.ergo nec remit-
tere.ff.de fun.do.iul.⁊.l.sequẽti.meliorẽ causam potest feudi fa-
cere deteriorẽ nõ.qð intellige sicut dicit in summa vtrum vasal.
feu.amit.si seruitutem imposu.in fi.titu.Sed an has libras res
quas in feu.cõcessit reducet in burgensaticum idem baro vel co
mes ⁊ heres eius qñ ⁊ quoties vult videt qð si voluntate regis
hoc feudũ factũ sit erit feu.ꝑpetuo ⁊ erit eius cõditionis cuius
sunt alia feu.princeps constituit nouas dignitates qñ vult.C.
lib.xj.de metropol.be.l.j.⁊ sic cõtraria eius volũtate rediget in
naturã primã aliter.ff.de regu.iur.l.nihil.¶Si sine principis
voluntate destruet is qui fecit cũ volũtate eius cui cõcessum est
vel sine qñ reperuenit ad dantẽ:qꝛ ⁊ cũ cõsensu dantis baronis
posset feu.alienari.vt dicet.j.imperialẽ.§.j.qui p̃t alienare sicut
hic baro infeudare poterit alienãti illud consentire.ff.de regu.
iur.cũ qs.nisi hoc cõcessum in feu.mãsisset feu.tale per an.xxx.
tunc res afficit tali ꝯditione per tm̃ tp̃s.nã ⁊ ꝑsona afficeret ser
uitute.C.lib.xj.de fun.re.pri.eũ qui.⁊ si aliquis tãto tpe mansit
vas.p̃scriptus est.C.de ag.⁊ cẽ.litibus.⁊ in scda questione mar.
¶Sed si rex vel princeps aliud daret in feu.quaternatum ma
gnũ vel nobile:ẽt ꝙ nõ erat dũtñ res illa erat in sua libera ꝑtãte
erit sicut plꝫ sibi qui rei sue dicit legẽ quã vult.C.mã.in re man.
⁊ feuda fiunt destinatione patrisfami.ff.de lega.j.qð in rerum
natura.cõia pre.si ts q duas.¶Si vero cõcessit est in alterius
terra nõ põt nisi quantũ esset de voluntate eius ad quẽ ꝑtinet.
C.de pac.l.fi.in fi.licet eñ ꝑnceps sit dñs feudorũ directo vtilis
est feudatarij cui ⁊ actio ⁊ exceptio etiã ꝯtra dñm dat.ff.si ager
vectig.l.ij.⁊ dictum est de inuestitu.de re alie.¶Et si in terra
sua existente in manu regis facit rex feu.dando illud alicui qð
est quaternatũ.vt dictũ est.deinde repueniat ad regem eo regi
aperto ⁊ post cõcedat terrã in qua est hoc feu.illã rex alicui cum
omnibus iuribus ⁊ ꝑtinẽtijs suis trãsit feu.illud cũ tota terra
in cõcessariũ nisi nominatim excipiat illud feu.ar.ff.seruitu.vr.
p̃dio.si quis edes qꝛ singulari titulo redijt ad regẽ feu.ex pacto
puta decedente eo sine liberis.ff.de exceptio.rei iudica.si a te.§.
iul.forte sec⁹ si vniuersali vt si instituisset heredẽ fiscũ vel regẽ il
le cõcessionarius tũc feudo sic reperueniente ad regem si dona-
bit terrã cũ pertinẽtijs videt retinere illud feu.ar.ff.cõ.pre.si ei.
12 de here.ven.l.j.¶†Sed an sufficit semel collatũ feu.ꝑ regem.vt
dicat ad suã collationẽ ꝑtinere qð vr qꝛ q̃ternatũ dr ex quo inue-
nit scriptũ in quaternis donoꝝ.vt dictũ est.tñ vr qð salti his.C.
de epi.audiẽ.l.iij.dic ꝙ si feu.est in terra in manu regis existẽte
sufficit semel velle quaternari.arg.ff.de aqua plu.arcẽ.in diem.
qð me.cau.videam⁹.Sꝫ si in terra alicui⁹ nõ sufficit ẽt ter dari
sicut quaternatũ:nisi triginta annis tenuerit posterior ex tali
concessione est tunc si.xxx.ann.tenuit ⁊ semel concessio sufficiet
q̃tum ad ꝓprietatẽ q̃tũ ad possessionẽ sufficeret semel cõcessis-
se vt dicat esse in possessiõe cõferẽdi ꝑ ea q̃ dicunt extra de cau.
pos.cũ in ecclesia.in fi.⁊ li.vj.de p̃bẽ.cũ de bñficio q̃sito iure con-
ferẽdi:sic fisco nõ p̃scribet cõtra fiscũ nisi debita p̃scriptione per
cõstitutiões regni cẽtenaria.Jus cõferẽdi hꝫ illã naturã quã hꝫ
feu.qð cõcedit sicut ius offerẽdi debitũ durat quãto hypotheca
ria.s.xl.an.viuo debitore mortuo.xxx.C.de prescri.xxx.ann.cum
notissimi.§.j.i fi.de quo magis est dubitabile:qꝛ ius offerẽdi de
bitũ vr aliud ꝙ pign⁹ pro quo dat hypothecaria.at ius ꝯferẽdi
feu.est sup ipso feu.tñ qꝛ offert vt dissoluatur pignus ꝙ durat
hypothecaria ꝓ pignore ꝯsequendo tm̃ durabit offerẽdi ꝑ qð
13 pignus tollit.†Sed qd si dicat rex in ꝓuilegio qñ cõcessit feu.in
terra aliena existẽs tale feu.ad nr̃am collationẽ spectãs.an suffi
cit hoc quia statur dicto decurionis ⁊ notarij.C.de falsis.si qs
decurio.multofortius vni regni.argu.l.barbarius.in fine.et.C.
qñ decreto op⁹ nõ est.l.ij.ar.cõtra.qꝛ si narratiue id dicat habet
sicut instrumẽta plebatuũ.ff.de lega.iij.predijs.§.fi.⁊.C.de iure
deli.cum aliquis.Jtẽ ⁊ si dispositiue nõ enunciatiue nec posset
aliter ostẽdi vr testificari in cã ꝓpria qð nõ vꝫ.C.de testi.oĩbus.
maxime vbi teneret de euictione princeps quia cepisset a pro-
missione.ff.de dona.aristo.Si aliter per monumenta constaret
hec sunt potiora testibus.ff.de proba.census.⁊ dictum est in si-
mili.s.qui succes.tene.circa fi.⁊ tertia rub.huius libri.vide que
ibi sunt dicta.¶Sed si rex priuilegio suo de donatione feudi
huius diceret ⁊ asseueraret ad suam collationem pertinere de
a scientia certa nõ enunciatiue.[a] ⁊ in tali priuilegio esset subscri-
ptio questoris.s.cõcellar.forsitã valeret quasi dictũ duoꝝ testiũ
extra de testi.cum a nobis.in fi.qꝛ in glo.ibi dicit in priuilegijs
papalibus

Additio.
a ¶De sciẽtia certa ⁊ nõ enũciatiue.Adde qd operatur clã ex certa sciẽtia ꝑ.d.ꝓbili.deciũ in cõsil.suo lib.colũ.ij.et alio suo ꝯsi.lxxij.co.fi.⁊ in alio ꝯsi.cxxxvij.col.j.Barth.ab horra.

papalibus subscribunt cardinales.xij.q.ij.cum redemptor.hoc
pulchre examinauimus in predicta constitutione post mortem.

¶De eo qui sibi ⁊ heredibus suis masculis ⁊ feminis inuesti-
turam accepit.

1 ☞Femina non admittitur in feudum masculis existentibus.
⁊ numero.2.
3 Femiua aliquo casu succedit in feudo exclusis agnatis.⁊ nume-
ro.4.⁊.5.

Ui sibi. Duo principaliter dicit ⁊ ideo
in duas partes diuiditur hoc
c.casus vtriusque dicti planus est ⁊ notãdus.di-
cit ergo titius accepit iusto titulo feu.a sempro
nio eo tenore vt filij succederent ⁊ filij masculis
deficientibus succederent femine ex eo susce-
pture decedit titius sine filio masculo ⁊ descendente ex mascu-
lo.s.de aliena.feu.§.⁊ si clientulus.superstite tantum filia vna.fi
lia nubit cum feu.in decem dato cum consensu domini vel sine
vbi aliud non habet ⁊ non fecit pactuz de lucrãdo.dictũ est.s.q.
mo.olim po.feu.alie.c.j.§.donare.⁊ pcreat ex marito duos ma-
sculos:⁊ moritur deinde vnus filiorũ masculoruz suscipit duas
filias alius suscipit masculum est qd inter filiũ filij consobrinas
seu patrueles sorores ex altera.dicit filius totum feudum ad se
pertinere quia solus est masculus ex descendentibus a titio pro
auo materno qui primus acquisiuit feu.filie dicunt se successisse
patri earũ qui habuit medietatem feudi decedẽti sine masculis
pronũciatur p filio masculo ꝯ consobrinas seu patrueles q sunt
1 filij duoruz fratrum.¶Nam nõ est locus femine donec superest
masculus ex eo qui primus de hoc feu.fuerit inuestitus.⁊ est mi
rabile quia feu.iam transierat ad filiam.⁊ sic tenor ⁊ pactum in
acqsitione feudi appositũ suas vires ⁊ suuz effectum habuerat
vt ex quo primo ⁊ semel filia sine masculo superstes fuit satisfa-
ctum sit tenori illi argumẽ.ff.de vul.⁊ pu.sub.sed si plures.§.j.de
acqui.here.per procuratorẽ.⁊ vr expressuz.s.epm vel abbatẽ.§.q
notitiam ibi vlterius femine ⁊c.Sed expone illud vt ibi expo-
sui pro isto transitu nimis facit.j.ti.iiij.⁊ qd ibi notatũ est in gl.
Tamen actum fuit p verba tenoris ⁊ pacti q filia tũc demũ ha-
beat quãdo femina cõcurrit cũ mas.inter descẽdentes sicut hẽs
heredis ⁊ per longas successiones est heres de heredi.insti.l.fin.
ita per masculuz excludetur in sequentibus succissionibus.⁊ sic
si filia duabus filiabus superstitibus decessisset ⁊ vna haberet
filium alia filiam masculus preponeretur amite per eandẽ rõnẽ
dicit gloss.q vbi est masculus in feu.femina.s.s.de succes.feu.in
princi.¶Hoc pactum concordat cum iure scripto.⁊ sic sue for-
me potius vr reddi q sit nouum.ff.de pact.si vnus.§.qd in spẽ.
vnde semel facta est heres desinet per superuenientẽ masculũ cõ
ditionaliter erat heres.s.vt masculus nõ nascet als non desine-
ret instit.de fideicom.here.§.restituta habebat femina feud.ad
diẽ incertum donec.s.masculus nascatur dies incertus habet p
conditione.ff.de condi.⁊ demon.l.dies incertus.feuduz dat ad
diem vt in summa dr.¶Hoc est regulare in omni feu.qd est ex
pacto ⁊ prouidentia etiã in masculis qr primus agnatus habet
donec viuit sequens post eum.et sic de ceteris.ff.ad trebel.here-
des.§.fi.⁊ pluries dictum est in superioribus cõditione existen-
te vr nunq fuisse illius qui conditionalr hz.ff.de piculo ⁊ com.
rei vẽ.qd si pẽdente.si cer.pe.pinde iõ quasi subiaceat restõni nõ
põt alienare feu.paternuz sine consensu agnatorum.j.de succes.
feu.dictum est.¶Per istã rationẽ patruus excluderet nepotez
pone filiam superstitibus duobus filijs mortuã vnus filiorum
decedit relicta filia frater patris excludet filiam fratris multo
fortius quia ⁊ filius huius fratris excluderet sororem suam pa
truelem vt in casu huius capituli. et hoc quia tam patruus q
nepos sunt de descendentibus eius qui primo acquisiuit.secus
si esset frater primi acceptoris hic nepotem non excluderet vt in
proxi.titu.capitulo primo quod videtur contra:sed non est sem
per ergo cõsideratur quod sumpsit masculus ex eo qui primus
de hoc feud.fuit inuestitus.¶Facit pro questione patrui quod
succedat nepoti:quia licet non sit de descendentibus eius qui
primo feudum acquisiuit.de hoc diximus.s.imperator Lotha.
2 c.j.¶†Nunquid hoc.c.locum habet in regno Sicilie vbi femi-
na succedit in feu.non extante masculo pone in terminis huius
ca. duo fratres diuiserunt feud.vnus decedit relicta filia an pa-
truus vel filius eius excluderet eam:quia si hoc est quando per
pactum femina excluditur per masculum:idem quando per le
gem maxime qr pactum concordat cum lege.¶Vr aliud dici:
qr iure isto femina non succedit nisi ex pacto:⁊ tunc non extan-
tibus liberis.vt ⁊ patet in secundo dicto istius.c.qd statim seq-
tur.at per ꝯstõnes regni filia succedit pri si nõ hz masculũ exclu
so dño feu.⁊ cõsanguineis patris sicut dicit ꝯstõ in aliquib⁹:vn
de ⁊ si primogenitus viuens iure fran.decedat filia tamen reli
cta secũdogenitus frater exclusus per patrẽ filie excludet p filiã.

Nam et illud. Secundum dictuz in controuerso
casu retentis eisdem terminis si do
minus feudi moritur duob⁹ filijs relictis ⁊ alter morit post re-
licta filia alius relicto masculo feudatari⁹ nõ habet ĩfra annum
⁊ diem recognoscere feu.a filia filij:sed tantũ a filio alterius filij
3 per eandẽ rõnem.¶†Quia donec superest masculus descẽdẽs
ex eo qui primus inuestitus fuit non est femine locus. hoc esset
secus in regno per ꝯstõnem in aliqbus semel feu.transeunte ad
aliquez sibi succedit filia exclusis agnatis ⁊ domino feu. aliogn
si allodium si feud.non eẽt deberet recognoscere a filia filij erat
allodium censuale qd tenebatur ab illis.vel erat res emphyteo-
tica ab ecclesia vbi succedunt ẽt filie filioruz vel filiarum.in aut.
de nõ alie.§.emphyteosim autem.ista censualia que nõ sunt feu
dalia habent propriã naturam discretã ẽt ab emphyteoticario
iure.extra de reli.do.constitutus.¶Alia litera dicit hoc alij di-
cunt per filiam debere cognoscere.sed horũ opi.nõ approbat p
alia que dcã sunt.s.qdiu est mas.ex illo qui primus accepit femi
4 na silet.¶†Quid ergo hodie si rex Sicilie daret feuda alicui ⁊
cuz pacto huius capituli:scilicet do tibi ⁊ tuis heredib⁹ mascu
lis ⁊ his deficientibus feminis an tollet hoc tenor constitu. in
antiquis in premissis casibus.vr q si imputet sibi qui pro nouo
beneficio vetus eligit grauamen.C.de iure deli.l.fin. §.sed quia
quidam.hoc verum est si constaret de intentione regis q vellet
tollere constitu.⁊ seruari dictum huius.c.in descendentib⁹ ac-
ceptoris.princeps rei sue ponit legem quã vult ⁊ tollit hec posi-
tiua quãdo vult.hoc idẽ posset alius q prĩceps.s.cõuenire exps-
sim vt consobrinus excluderet filiũ patrui quia rei sue ⁊c.C.mã.
in re.nõ posset dicere priuat⁹ dans feu.in casu quo posset in re-
gno Sicilie dare.de quo dictum est.s.pri.c. volo vt constitutio
in aliquibus non habeat locũ.ff.de leg.j.nemo.de admi.tu.qdã
decedẽs.ad.l.fal.qd de bonis.qr iuri publico nõ potest deroga-
2 re.ff.de ope.lib.l.cerdonẽ.¶†Sed facere pactũ q nepos vel ta-
lis postponatur tali masculo hoc potest.hoc non est ꝯ.l.fieri.ff.
de hered.insti.si quis sempronius.de regu.iur.expressa.quando
prouo.non est neces.l.ij.lex non corrigitur nisi expressim dicatur
in aut.quib.mod.na.effi.sui.§.tribus. ⁊ sic nisi aliud diceretur
per principẽ quando dat feud.s.q daret princeps sibi ⁊ heredi-
bus mascu.⁊ eis deficientibus feminis interpretemur priuile-
giũ ⁊ pactũ sicut dicit lex regni que quidẽ est ius cõmune in re-
gno.ff.de vulg.⁊ pupil.substi.ex facto.in prin. extra de cõsuetu.
cum dilectus.de ver.sig.abbate.in fi.pro quo est.C.de inoff.testa.
si qñ.alij habent vt glossatur hic quandã gl.in primo dicto hui⁹
capituli que dicit sic in libris antiquis inueni iniquitatem.⁊ he
ne iniquitas quia iam feu.transitũ fecerat ad filios.⁊ sic non ex-
cluderet amitam hic masculus sicut excludit pater huius ma-
sculi hec gloss.non hr ab omnibus. ⁊ hanc iniquitatẽ defendit
pactũ cõcordans cũ iure scripto vt quãdiu ex eo q primus acce-
pit feu.sit descẽdens masculus non sit locus femine.⁊ licet trãsie
rit iã ad feminas trãsit ad diẽ incertũ ⁊ cõditionalr si nõ heres
masculus non sit quo existente ipse solus pponit voluit primus
acceptor ⁊ dãs vt masculus pferat qui nascet.⁊ sic ꝯctus ex con-
uẽtione accipiũt legẽ.ff.de reg.iur.ꝯctus.depo.l.j.§.si cõuenerit.
C.de pac.legem quam dixisti.

¶De duobus fratribus a capitaneo inuestitis. Rubrica.

1 ☞Filia an possit patruum a feudi successione excludere.

Uo fratres. Planus est casus ⁊
ratiõabilis.duo fra-
tres sunt inuestiti de feudo a quodam capita
neo.hoc sic venit de facto ⁊ gratia exempli est:
quia idem de omnibus qui possunt infeudare
de omnibus dr in pma rub.sic est gra exẽpli.de
damno infec.dã.ij.§.fi.in fine.⁊ inuestitura facta est eo pacto vt
quãdiu viuerent vel essent heredes masculi succedãt masculi ma
sculis deficientibus succedant femine.vnus decedit relicta filia
quis succedat vtrum filia an frater defuncti dr q filia qr vnus-
1 quisque vr psperisse sibi ⁊ heredibus.ff.de pb.si pactũ. ¶†Filia
autez hẽs est ex spãli pacto.voluit ergo paciscendo predicto mõ
a q filia sibi succederet[a] nõ frater quia frater nõ est de descendenti
bus suis.alias secus.vt.s.proxi.c.dictum est.sed si iste frater de-
cederet sine herede masculo vel femina portio eius non rediret
ad dominũ sed acqritur fratri pp tenorẽ insertũ in inuestitura
q fuit vt qdiu fratres viuerent ipsi haberent vel hẽdes ⁊c.sine
hoc pacto ⁊ tenore frater nõ succederet fratri.s.de duob⁹ fra. de
nouo hñ.iuesti.c.j.⁊ dictũ ẽ in.j.rub.§.cũ vo.Iure ro.soci⁹ impe-
rial.liberalitatis succedit sine pacto.C.li.x.si soci⁹ iperial.libe.l.j.

Additio
a ¶Voluit q paci
scẽdo q filia sibi
succederet. adde
an pactũ de succe
dẽdo vl nõ succe-
dẽdo valeat vide
d.phi.deciũ i suo
ꝯs.xxxj.col.ij.⁊ p
d.aleg.de imo. in
ꝯs.suo.xxviij. in
iij.lib.

¶An remoueri debeant testes qui pares esse desierunt. Rub.

1 ☞Testes qui desierunt esse pares an probent et ecõtra.⁊ nu.3.
2 Cõditio testiũ quã habẽt qñ adhibẽtur ad testimoniũ attendit.

Ex facto. Agitur causa in controuersia inuestiture inter dominũ & vasal.que debet probari per pares vt frequẽter dictum est.s.& ꝓprime qd sit inuesti.in prin.cõtingit qđ inuestiture fuerũt presentes pares tenentes feu.a domino & iurati.s.c.iij.
1 † Sed post ob culpam vel alio modo qꝛ refutauerunt feu.cũ consensu dñi desinunt esse pares & fideles domini an sufficit ꝓbare per istos qui desierunt esse pares dicit qđ sufficit eos tales.i.pares fuisse qñ inuestitura facta fuit.nõ enim peccauit vas.qui adhibuit testes illos qui erãt tũc idonei qñ adhibiti sunt licet postea pares esse
2 desinant.† Nam inspicitur conditio testiũ eo tpe quo adhibent ad testimoniũ licet cõditio eorũ mutet vere vel opinatiue.ff.de
3 testa.ad testiũ.§.j.insti.eo.§.testes.C.e.l.j.¶ † Quid ecõtra si tũc nõ erant pares nũc sunt videt ꝙ nõ sufficiat quasi initiũ spectari debeat.arg.ff.de ver.obli.si filius ma.sed procurator in prin. verius dicatur ꝙ sic qꝛ & seruus factus liber est idoneus testis de eo quod vidit in seruitute & pupillus de eo qđ vidit in minori etate.ff.de ver.sig.notiorẽ.§.instrumẽtorũ.in glo.in aliis ꝙ in testibus qui omnes admittunt nisi sint prohibiti.ff.de testi.l.j. inuenies multa cõtraria spãliter.ff.de ꝯbẽ.emp.rutilia.¶ Itẽ nõ imputat ei qđ non peccauit in hoc vt desineret esse par.idẽ si peccasset vt si fuisset causa ꝯ vas.quare ꝑdidisset feu.ille par.nã
a non est hic modus reprobandi testes, et repellendi a testimonio dicit gloss.similis modus argumentandi.ff.de his qui sunt sui vel alie.iur.patre furioso.de actio.& oblig.ser.§.placet.¶ Item similis litera.quid enim peccauit antiquitas &c.C.de test.iubemus.ad fi.cum concor.ibi in glo.

¶ De controuersia inter vasallum & episcopum. Rubrica.

1 ¶ Cõtrouersia feudi iter vasallũ & epm corã quo deat discuti.
2 Pares eliguntur dum de inuestitura & fidelitate dubitatur.
3 Possessio an debeat precedere inuestituram.

Additio.
a ¶ Ut iuestiat de [alio] recto feudo. adde feudũ cõditionatũ quid sit simpler & rectuꝫ p.d.pbil.deciũ in ꝯsi.suo.cxxxix.colum.j.

Eo quod scriptum est. Alias ex eo dicebat titi⁹ & petebat ab episcopo aliquo dari sibi annua decẽ qꝛ predecessor epi defunctus inuestiuerat eum per feu.de annua prestatione decem vnc.in camera forte danda habebat inde literas & fuerat ille predecessor morte preuentus & ideo petebat id a successore episcopus dicebat tu non es vasal.ecclesie nihil tibi dabo & nego inuestituram predecessoris
1 mortui.Item non tenuit illa inuestitura nec valuit.† Et sic vertitur hic causa de principali negotio valuerit vel non fuerit facta vel nõ & sic dicebat eps prius agatur causa principalis vtrũ predecessor meus inuestiuerit & vtrum tenuerit:si inuestiuerit iurabis deinde fidelitatem.& hoc volo quod fiat corã paribus ecclesie mee titius dicebat tu negas me vasal.ergo non habeo in curia tua pares.tunc haberem pares quando confiteris me vasal.& sic volo corã ordinario tuo.s.archiepiscopo vel patriarcha vel papa litigare.Item prius me reinuestias:qꝛ habeo literas predecessoris tui:postea stabo iuri.nõ enĩ debeo ab aliquo vel a nemine iudicari vtrũ proprietas ad me pertineat anteꝙ habeam possessionẽ de eo qđ sum inuestitus.sum autẽ paratus iurare fidelitatẽ.querit corã quo ageret cã.nam hoc querit ꝓpter c.si inter do.s.titu.iiij.vbi dicit pares cognoscere qñ inter dñm & vasal.est questio.hoc idẽ posset esse dubiũ in aliis ꝙ epo.Sed de epo ponit qꝛ sic de facto euenerat.Item & de alio feu.quam
2 de annua prestatione.¶ † Rñdetur ꝙ semper eligunt pares vt dicit in.d.c.si inter dñm & vas.siue qstio de inuestitura fuerit facta siue nõ:siue de fidelitate debeat iurare vel non siue de causa principali tenuerit talis inuestitio vel non.nã dicebat episcop⁹ predecessorem suum inuestisse absconse sine presentia suorũ fratrum.s.de inue.inter dñm & vasal.lis ori.c.j.in fi.vel dicebat in proprietate non habere vasal.ius qꝛ morte alterius finit.s.quis dicatur dux comes vel marchio.c.j.in fin.& isti electi pares & eorum officium erit vt primo faciant inuestiri vasal.istũ de recto feudo.i.de eo qđ petebat.s.annuam prestationem:qꝛ rectum esse ostendebat per probationes indubias.s.per breue testatum aut literas contra quas nõ erit suspicio.& ideo dñs per sñiam pariũ debet eũ inducere in possessionẽ.s.de controuer.inuesti.§.j.sed ad petitionem episcopi differtur fidelitatis iuramentum donec cognoscatur de ꝑncipali causa.s.valuerit inuestitura vel nõ.tũc declarato ꝙ valeat vel non valeat apparebit vtrum debeat iurare vel non:qꝛ si iudicabit qđ non valet nec iuramentũ prestabitur nec inuestitura precedens valida erit si iudicabitur ꝙ nõ fuit finita morte predecessoris iurabit fidelitatem.alias minus vellet statim inuestitione facta iurabit fidelitatem.¶ Sed si do nihil sibi daret.s.qd ꝑcedere de.c.j.dictum est.¶ Et hoc quãdo hic titius nihil aliud ab ecclesia tenebat.Sed si esset vasallus ecclesie de alia re quã ista quam nunc petit expedite questionis est qđ corã paribus agetur:& de suo recto feu.habebit inuestituram:& faciet fidelitatẽ.s.de alio de quo nõ est questio inter eũ et dominũ & tũc plana est litera:& refertur ad causaꝫ quã inseruit. Quãdo est vasal.de alio vel de eo quod petit faciet fidelitatem: qꝛ nõ preiudicat sacramentũ principali questioni valuerit inuestitura vel nõ quãdo cũ ꝓtestatione reciperet sacramentũ per ea que dicta sunt.s.quo tempore miles.c.j.inuestitura facta & fidelitate:qꝛ probabit feudũ rectum.vt.s.proxi.dicitur agitur principaliter causa valuerit vel non valuerit vt ratione adiuncti.s. alterius feudi qđ non est dubium fiat hoc qđ non fieret alias vt in glos.Sed certe non apparet ratio quare magis iurabit vel defertur iuramentum quando alias est vasal.ꝙ qñ non.Item nõ ideo preiudicat recipere sacramentũ qꝛ in fauorem domini
3 est inductũ.¶ † Item si petat quis se inuestiri & dominus dicat inuestiturã non valere qꝛ prius debet dari possessio etiam imaginaria per fustem vel qd corporeũ.vt.s.quid sit inuestitura.in prin.nisi dñs diceret ecce probationes mee in promptu sunt cõstat hodie agat.ff.vt in pos.leg.is a quo.Unde dicunt quidam irrationabile esse hoc ideo nõ valere vt dictum est in preambu. Alii dicunt se non intelligere hoc.c.¶ Alii quod hoc volebat sic dominus vt defertur sacramentũ.¶ Sed per hoc nõ respondetur ad id qđ dicit diffiniri principalem causam cum etiã & si deberet dominus agere faceret renouari inuestiturã predecessoris:ac nisi dñs possideret obiiceret in modum conditionis.ff. de inoffi.testamẽ.pompo.§.si filius.¶ Posset dici qđ hic interuenerat violentia ex parte episcopi denegando solutionem annue prestationis quã predecessor soluerat:& sic destituerat hunc titium vel quasi.extra de electio.querela.in fi.C.loc.si quis conductionis.& dictum est in superioribus dilatio autẽ iuramenti fiat ad petitionẽ domini.¶ Uel intelliges finem.c.vt inuestiat
a de alio recto feudo.[a] vt.s.dictum est.Alii habẽt in litera non a nemine iudicari.sed ꝙ in crimine iudicari.petebat vasal.se inuestiri vel restitui ad id de quo spoliatus erat vel quasi dñs dicebat eũ cõmisisse delictũ per qđ priuatus erat feu.si ponat destitutio ꝑ negationẽ solutionis erit sine qõne excepto de sacro qđ defertur volente dño vel cũ protestatione & finẽ intelliges de alio feu.& sic põt trãsire sine obiectione alias vt ex ꝑmissis patet irrationabile sequeret qꝛ & in modũ conditionis ꝓbaret nõ valeret inuestiturã vel cõmisisse culpam vnde perditũ fieret feudũ. ¶ Sed & si sic ponas ꝙ violentia interuenerit ex parte dñi dñs nõ cognosceret qꝛ in facto ꝓprio in sua cã iudex esse non potest. ¶ Et si per aliũ facta esset violẽtia posset hic titius agere corã ordinario possessorio iudicio licet dominus feudi nõ esset negligens.extra de foro compe.ex parte.& de iudiciis.ceterũ.¶ Iure isto de quocũꝙ sit questio inter dominum & vasal.cognoscẽt pares, vt hoc capitulo dicit & ideo decretales habebãt locũ in foro canonico hec in ciuili fm distinctionẽ Host.de testis.§.cũ qrit.

¶ De vasallo milite qui arma bellica deposuit. Rubrica.

1 ¶ Uasallus religionem ingressus an possit feuduꝫ retinere.
2 Filius clericus an statim patre mortuo laicatura priuetur.
3 Filius domini delinquens in vasallum perdit ius suum.

Miles qui. Idem de feudatario quolibet vocatur miles sicut in tuscia omnes equites dictum est de hoc.s.Imperator Lotha.c.j.& colligitur ex concor.glo.j.
1 de benefi.fe.in fin.† Feudatarius ergo cui datũ est feu.vt defendat dominum sicut dictum est in prima rubri.non habens liberos intrauit religionem vel domum venerabilem renunciando seculo non alias vt no.in auf. ingressi.C.de sacrosan.eccle.& voluit monachari vel clericari cõuersus aut monachus.Est factus cõuersus quia illiteratus vt in vulgari religiosorum est & sic deposuit arma bellica quibus debeat defendere dominum & habitum religionis assumpsit. Queritur de feudo an possit illud in vita sua retinere vel defertur agnatis vel domino si non habet agnatos.Aut est feu.nonum.Dicitur quod ille statim perdit feudũ ex quo non potest agere officium ob qđ datum est.s.defendere dñm.Redibit ergo ad agnatos vel ad dñm quoꝝ causa potior est.Nam apertũ est agnatis vel domino statim ꝙ clericat.j.si de feu.cõ.fue.qui clericus etiam si post peniteat.j.de benefi.femi.c.j.in fi.dic concor.
2 in glo.ibi & hic & dic que ibi sunt no.&c.¶ † Quid ergo si viuo patre filius est clericus deinde mortuo patre statim laicaturaꝫ perdat feu.¶ Putamus quod non quia quando erat clericus non erat dominus feudi vt posset dici perdidisse quia non perditur qđ non habetur.ff.ex qui.cau.maio.deniqꝫ.&.l.nec vtilem.qđ in regula iuris nõ videtur rem amittere cuius ꝓpria nõ
3 fuit.¶ † Item filius dñi committens contra vasallũ perdit ius si tunc cõmisit qñ erat vasal.secus si nonduꝫ erat vasallus.ff.de bo.libe.l.fi.de suspe.tuto.l.iij.§.nunc videndum.& nota in summa si mihi principiũ.Rubrica vtrũ dominus possit vendere inuito

nito vasal. ius qđ hʒ in feud. in fine. ¶ Item in summa sit mihi principium in tit. qui. mo. feu. ami. §. itē amittitur si clericus di citur ꝙ si anteꝗ̄ esset questio de feudo ꝙ esset perditū clericatū dimittat re integra recuperat feu. alias argu. C. de repu. here. l. si. cum multis iuribus que ibi allegantur. pro quo est q2 nec vr̄ diuertisse que in breui versa est. ff. de repudi. l. iij. sicut in simili soluitur in. vj. q. Barto. brix. ¶ Posset intelligi hoc dicto casu quando post mortem patris remansit clericus anteꝗ̄ esset questio feudi vtrum amisisset. ⁊ faceret ad hoc quod nota. est supra episcopum vel Abba. §. quin etiaʒ. De filio qui subito post mortem patris mortuus est. Alias si quando habet feu. clericatur perdit ⁊ statim aperitur domino ⁊ non esset locus penitentie. j. de benefi. fe. in fin. Pro quo est. C. de transac. ꝗ̄uis. de ʒhē. em. non idcirco. in fi. ¶ Clericus etiā viuo p̄re si statim eo mortuo non laicatur vr̄ remanere in illa voluntate sine alio actu ostendendi se clericum eo ꝙ iaʒ clericus erat. Si minor tibi ducta in domū statim ꝙ explet. xij. annū in domo viri si nō ꝯdicit sit vxor nec est opus quod de nouo consentiat. ff. de ritu nup. minorem. de sponsa. quesitum. C. de nup. ⁊ si contra. Nota. xxx. q. c. vbi ⁊ extra de despon. impu. c. literas. in gloss. ¶ De nouo autē clericus posset feu. acquirere si dn̄s sciret eū clericū vt ibi. ⁊ in summa ple ne dr̄. sic pōt intelligi. j. de cler. q inuesti. fe. ⁊ tūc seruiet p substitutū. C. de epis. ⁊ cle. ad silitudinē. ⁊ l. qsqs. Sic vbi psona est inhabilis ad seruiendum. j. si de feu. contro. fu. c. si minori.

¶ De milite vasallo qui contumax est. Rubrica.

1 ☞ Dominus qualiter procedet contra dominum quē feudo vult priuare.
2 Uasallus feudo priuandus ter citari debet.
3 Citatio ad notitiam citati peruenire debet.
4 Procuratori sufficit denunciatio.
5 Contumax fictus quis ⁊ quis expressus ⁊ quoties citādi ⁊ quādiu expectandi.
6 Uasallus qualiter contra dn̄m pcedet qui se ante culpā laudatam destituit.
7 Interdictum vnde vi non est infamatiuum.
8 Uasallus potest dominum bannitum depredari.
9 Deiiciēs quem a possessione quā non ipse sed alius apprehēdit an teneatur ad interesse.
10 Deiiciens ⁊ apprehendēs grauius peccat ꝗ̄ qui tantuʒ deiicit.
11 Dominus spoliās an teneat tantū ad restitutionē possessionis.

Dominus vocat militē.

Diuiditur in duas partes. ¶ Conqueritur dominus de vas. vsq3 ad. §. si vero. ibi econtra vas. de domino. ¶ † Dicit ergo si dominus conque
1 ritur de vas. qui cōmisit culpam propter quam feud. debet perdere que multe sunt vt per totum titu. j. qui. mo. feu. amit. ⁊. j. c. j. ⁊. ij. Queritur quid est faciēdum domino. nō eñ potest destituere vas. nisi culpa sit laudata per pares. s. de feud. sine cul. nō ami. c. j. ⁊ quo tempore miles. c. ij. Datur hic modus pcedendi q2 si vas. nō r̄ndet vel negat se commisisse culpā: si eniʒ confiteretur nec interuertisset possessionem: q2 dicit feuduʒ esse propria autoritate dn̄s accipiet possessionem per ea que not. C. de iure emphy. l. ij. in glossa. Dominus ibi ad curiam corā paribus vel faciet eos adunari ad hoc. Pares sunt curia non parietes sicut dixit Archiepiscopus Moyses de vniuersitate ⁊ ecclesia dicitur in. gl. ff. qđ cuiusq3 vni. no. sicut inde dr̄ ꝙ curia sustinet vicem persone. ff. de fide. mortuo. ⁊ isti pares vel ordinarius quādo pars non habet. vt dictuʒ est. s. tit. iij. ⁊. v. vocabūt ⁊ citabunt vas. vt veniat se defensurus quia dn̄s iponit ei talē culpaʒ. Sic eū debet citare cū cā vt sciat an cedere debeat vel contendere. ff. de eden. l. j. vt lega. no. ca. huius. C. de edi. di. adri. tol. l. fina. extra de dilatio. preterea. v. q. ij. si primates. iij. q. ij. si eps. in glos. siue sciret. alias secus. de acti. emp. l. j. in fine. de peti. here. Item veniunt. §. petitaʒ. de admi. tu. quidā decedens. in fin. qđ fal. tu. auto. l. j. in fin. ⁊ de adul. denunciasse. in prin. ¶ Hec citatio fiet ter: ⁊ habebit internalluʒ. vij. vel. x. dierum. ¶ Ad arbitriū aūt hoc est pro distantia locoꝝ arbitrabitur iudex plus vel minus p quolibet die. xx. miliaria. ff. si quis cauti. l. j. de verbo sig. l. iij.
2 ¶ Uel dabitur vna p omnibus. ¶ † Uel speciale in iudicio feudorum vt ter citet in gloss. dr̄. ¶ Et si non veniat vas. sic vocatꝰ erit contumax ⁊ hoc ipso feu. amittit. i. feudi possessionem q2 corrigit se. Debet eñ curia mittere dn̄m in possessionem ob contumaciā vas. qui si venerit infra annū ⁊ purgat cōtumaciā offerendo stare iuri ⁊ resarciendo damna ⁊ expēsas recuperabit possessionem sic. C. de prescrip. xxx. anno. si quis episcopꝰ. §. sed ⁊ si qs. qūo ⁊ qñ iud. consentaneum. de iud. properandū. ⁊. l. scimus. C. vbi in rem act. l. ij. Sed si infra annū non veniat perdit possessionem ⁊ proprietatem. In hoc est plus in feu. quia post annuʒ nō auditur de aliquo in iure ciuili auditur in reali de possessione. infra annū de pprietate post annū. In personali vsq3 ad. xxx. annum si non impetrat secūdum decretum. ¶ Ponitur hic ⁊ summus modus citandi satis plane ideo non prosequor. ¶ Hodie vero diuersimode secundū morem vniuscuiusq3 prouincie qui quātum ad lites ordinandas suo sensu abundant ⁊ seruandum est. ff. de testib. l. iij. in fine. ⁊ C. de eman. lib. l. j. ⁊ que sit lon. con. l. prima. ¶ † Et intelligas semp quod citatio peruenerit ad no-
3 titiā citati quia personaliter inuētus alias si esset in domo sufficit edictum citatorium proponere. ff. de dam. infec. l. iiij. §. preto que sen. sine ap. rescin. l. j. §. sunt aūt. de liber. agno. l. j. §. primo. C. qūo ⁊ quando iu. l. ij. ⁊. l. ab eo. ⁊ de anna. exce. vt perfectius. vel in feudo de quo agitur sicut in ecclesia debet residere ⁊ si ad eos non posset citatio peruenire publice rescribetur ꝙ citantur. extra de cleri. non resi. ex tue. vt lit. non conte. quoniam frequenter §. si vero. in glossa. ff. de ser. fugi. l. j. in fine. ¶ Item quando fraudulenter latitaret. in. c. ex tue. vel curaret quominus ad eum citatio perueniat argumento. ff. de euic. si ideo. in fi. ⁊. l. si dictū. §. si pn̄te. Idem si non permitteret aditū ad se citandus tunc cōsueuit edictum in albo proponi in loco cōi vt possit sibi denunciari a videntibus. ff. de iuris. om. iudi. si quis id. ¶ Curia romana facit tunc apponi citationem in foribus ecclesie per auten. scriptum exemplar. in aut. vt iudi. si. quoquo suffra. sic citatio facta fuit contra principem manfre. ¶ Ad curiam romanaʒ omnes confluunt secure sicut rome que est cōis patria. ff. ad munici. l. roma. Nullus timere debet ibi argu. C. de his qui per me. iudi. l. j. ¶ Sed si romana curia ergo omnes sic citabunt institu. de satisda. in fi. s. quando non pʒ aditus ad citandum vel latitat in domo vel citator non posset secure citare sufficiat tūc palā inscribi ⁊ publice. ff. de insti. Sed ⁊ si pupillus. §. proscribere. alias cum certus modus sit statutus citationi vt personaliter vel in domo a modo ⁊ forma statuta non debet recedi. ff. ad munici. cōstitu-
4 tionibꝰ. C. de serui. manifestū. de prediis curi. l. ij. lib. x. ¶ † Item procuratori sufficit denunciari. ff. quod vi aut clam. aut. qui. §. j. Qui dat operam ne citetur in dolo est. C. eo. titu. l. j. §. aristo. ⁊. l. iij. in fin. ⁊ credetur seruienti iurato citanti extra de appel. cum parati. ff. de rebus eo. l. magis puto. §. ne tamen. ¶ Si autē fieret in scriptis in albo vel in membranis affixis in loco vbi non essent amici citati qui possent ei denunciare nō valeret quia opʒ ꝙ domi vel in notitiam eius peruenerit vt presumatur alias ꝙ nesciuerit. ff. de proba. verius. ⁊ hoc est qđ dr̄ in. §. Iteʒ tñ q2 sine solennitate erat positū. De substantialibus est ꝙ sint ⁊ viderūt edictum illi qui possent denunciare sicut amici q2 inimici faciliter mentiuntur. ff. de questi. l. j. §. quoties Cessante ratione cessat constitutum. C. de condi. ob causam. l. j. ff. de repu. l. j. §. ait lex Alia ratio aliud ius exigit. C. de transa. interpositas. ⁊. j. q. pria Pro necessitate autem scriptū exemplar loquit. ¶ In publicatione statutorū que ⁊ sine sculptore vel appositione membranaꝝ publicata per metropolos nō scripta ligant statim sine scriptura post duos menses in aut. vt fac. no. consti. in prin. At citatiōi prefinitur modus ⁊ forma vt dictū est. Post litē contes. citat. pcurator. ff. de ali. ⁊ cib. le. solent. §. primo. ¶ Sed qđ dr̄ hic in pn̄. mag. glos. ꝙ delegatus non citat nisi sit a principe cōtra no. in. l. sancimus. quā allegat. ⁊ est verius. ff. de arb. sed ⁊ si interpella. §. arbi. ¶ Insto tamen ad solutioneʒ ꝯʒ iij. j. que sit prima cā. §. Itē qui domino. alias. §. Itē te non lateat. vbi dr̄ ꝙ perdit feudū q non facit iusti. dn̄o de feudo. hic dr̄ ꝙ perdit possessionem quā recuperat infra annū venientis. So. cōis est: q2 illa intelligitur ẜm istam vt non perdit statim sed post annū proprietatē possessionē statim pp cōtumaciā quā recuperat infra annū ⁊ sic accipit perdit feu. i. feudi possessionem. ⁊ sic eʒ. ff. de ver. signi. interdū. C. de rei vē. quoties dn̄ū pro possessiōe. C. de apos. l. j. ẜm vnū intellectū ⁊ nō pdit ppetuo: q2 est reuocabilis. j. annū. nec est non uñ vt posteriores leges ad p̄ores trahant. l. q satis. cog. sciendū. ⁊ aut. offerat. C. de lit. ꝯte. ¶ Alij dicūt ꝙ hic loquit ante lit. ꝯtes. ibi post tāgit in summa hoc tit. q2 dāno li. cōtumacia cohercet. ff. de re iu. cōtumacia. ¶ Sʒ ⁊ tūc pderet pprietatē imo pcederetur si liq̄ret de cā ad diffinitiuā. d. l. pperandū. §. ⁊ si qdē si nō liq̄ret hr̄et ppetuā possessionē vti. l. cōsentaneū. C. qūo ⁊ qñ iudex de pprietate semp audiret. C. vbi in rē acti. l. ij. hic vr̄ approbari in summa. ¶ Negari nō pōt hoc eē de iure ciuili verū nisi dicas ꝙ in feudis ē iudiciū p se vñ ⁊ in citādo dicūt debere seruari tri-
5 nā citationē vt hic innuit glo. ¶ † Posset dici ⁊ forte nō loquit in ficto cōtumace ꝙ pʒ q2 ter vocat. Expsse ꝯtumax q diceret nolo venire nō vr̄ plus expectādꝰ q2 nō ē de cetero cōiecture locꝰ. ff. de leg. iij. ille. §. j. de v̄. ob. cōtinuꝰ. §. cū ita. ar. eoꝝ q̄ dn̄r. ff. de in. ⁊ post in fi. qñ ap. sit. l. j. §. fi. ⁊ de app. ex cōsensu. C. qūo ⁊ qñ iud. l. ab eo. satis ad hoc facit. j. hic finit lex. §. ad hoc. ibi renuēs seruire pdit feudū ⁊ i renuēte nō dicit lr̄a ꝙ debuerit requiri: q2 in certis nō ē locꝰ cōiecture ⁊ i ficto cōtumace corrigit qđ dixerūt pdit feuduʒ ⁊ sequit. ⁊ iđ ⁊c. ꝙ ponit correcte vt dicit gl. Sʒ si ēet expsse cōtumax q diceret nolo venire pderet feudū stati p. §. Itē q dn̄o. vbi nil dicit de possessione auferenda per cōtumaciā sed simpliciter

dicit perdat ⁊ est posterior hoc precedit. Ultime derogāt priori bus legibus. ff. de leg. non est nouū. tunc dāno lit. cohercceretur d. l. contumacia. ¶ Erit ratio qꝛ plus delinquit qui dicit nolo venire. ⁊ ideo nimia ꝯtumacia hoc facit sicut facit aliud ꝙ dicit ff. ex qui. cau. in pos. ea fulcinius. §. pen. ⁊ vlti. at ficte contumax interdū nullo delinquit; nisi qꝛ nō relinquit procuratorē ꝙ nolunt extra de procu. dilecto. ff. que sen. sine appel. l. j. §. itē cum ex edicto. Ubi autē plus delinquit plus debet puniri. ff. de pe. capitalis. §. solēt. C. de epis. audi. l. iij. in fi. ¶ Itē no. ꝙ hic agebat de feu. vt restitueret dño ꝑpter culpā vas. ⁊ sic sicut in mere reali fit missio: in mixta secus vt si pro personalibus ꝓstationibus. ꝙ dic per Azo. in sum. de bo. auto. iudi. pos. §. quod autem.

6 **Si vero vasal.** Hic conqueritur vasal. de domino dicens † ꝙ dominus ante culpam laudatā ⁊ ꝓbatā corā paribus destituerat vasal. possessione feudali. ⁊ sic malo ordine feudum intrasse qđ facere non debuit. vt s. dictū est. ¶ Quid faciet vasal. Dicit qđ ibit ad curiam ⁊ faciet citari dominū. vt. s. pxi. in conuerso casu dictū est ⁊ pares vel iudex ordinarius quando non sunt pares. vbi dñs male respōdit. s. qđ noluit emendare ꝙ male fecit. debent vocare dñm in curiā ⁊ corā curia vasal. proponet querimoniā de dño qđ iniuriā sibi fecit salua reuerentia cōpetenti: qꝛ verbis curialibus dicet iniustitiā quā dominus fecit ei nō lacerādo famā dñi per verba qꝛ nō accusat famosa vel aliquid qđ sigillet dñi pudorez a arg. sicut in liberto. ff. de dolo. nō debet. ⁊ de in ius vo. sed ⁊ si. §. pretor. de doli except. apud. §. aduersus. ⁊ de obsequi. parens. ⁊. C. eo. l. iiij. Non qđ possit in ius vocare dñm vasal. sine venia. vt in glo.

Additio.
a ¶ Vꝫ aliqđ qđ sigillet dñi pudorem. adde qđ īfamia facti fit p aliquā oblocationē vt tu es malꝰ hō vel p siſia vba descēdētia ex aliqua turpi cā. est bonꝰ tex. in. l. qđ ergo. . qsitū. iūcta gl. ff. de his q notantur infa. glo. est ⁊ ibi no. in. §. suspectus. insti. de suspectis tutoribꝰ.

7 ¶ † Interdictū autē vnde vi nō infamat bene poterit dicere se deiectū ab eo. ff. vnde vi. neqꝫ. ⁊ hoc ꝓbato pares cogēt dñm ad restituendam possessionē quam dñs acquisiuit. s. malo ordine ⁊ per vim. vt. s. dicitur. qꝛ ad principiū format qđ sequitur. C. de impo. luc. de. l. j. in fi.

Uel iudicio curie se committet.

S. dominus qui fecit; qđ. s. dicit. ¶ Grosso modo loquit hic cōpilator harū consuetudinuz cum iudicium pariū sit ordinariū a. l. vt. s. diximus ti. v. iudiciū redditur in inuitū. ff. de verbo. obli. inter stipulā. §. j. Etiam si nō cōmittat se idē facient proba. s. intentione agentis. Uel dic qđ loquitur de vrbanitate. vt ⁊. ff. de ser. vr. pre. quidā yhe. qꝛ curialiter dicent dominus pares cōmittas te iudicio nostro honorādo cum verbis sed si non faciet cogent. Sic quando requiritur patronus in ecclesia collegiata vt ꝓstet cōsensum electio. qꝛ valebit velit nolit qđ fiet extra. de elec. cum terra. in fi. ¶ Itē si non faciet dñs ꝙ requirāt pares vasal. poterit ire ad aliū iudicē ⁊ sibi cōsulere scilicet ius suū experiendo cōtra dominū corā alio. ¶ Nihilominus tñ ⁊ pares si vasal. volet ꝓcedent: qꝛ hoc in fauorē vasal. dicit non ergo in suā lesionem. vt. C. de leg. qđ fauore. ¶ Habebit ergo tūc quādo dñs est potens ⁊ nō permittit se cogi p pares electionē vasal. eundi ad alium iudicem contra legem. vbi ceptū est iudiciū ibi finē habere debet. ff. de iudi. vel petere vt pares pronuncient qꝛ eius sententiam faciet vasal. exequi per superiores domini vt diximus. d. c. v. pro quo est. ff. de re iudi. a diuo pio. ⁊. C. de episcopali audientia episcopale ⁊c.

8 **Et si dominus.** Tertium auxiliū: † qꝛ si ꝑpter violentiā cōmissam vel propter aliud dñs esset bannitus sicut bannitur in imperio qñ quilibet potest bannitū offendere in ꝑsona ⁊ rebus vasal. posset dñm depredari: quia sic posset quilibet alius dicit glo. Alias timeo dicit glo. qꝛ ꝑderet ius suū si diceret sibi ius. ff. qđ me. causa. extat. ¶ Sed quō esset bannitus cum non possit criminaliter deferre dominū vasal. j. ti. ij. §. sed ⁊ qui delator. ¶ Dic ꝙ suā vel seruorū iniuriā prosequebat: qꝛ tunc omnes ꝓhibita accusant. ff. de accu. ita tamen. ¶ Uel conquestus fuerat ciuiliter non criminaliter. Iudex tñ per seuitiā banniuit ꝙ nō imputat vasal. sicut nec liberto. ff. de bon. libe. qui cum maior. §. si tñ. de fur. interdū. §. qui furē. arg. ff. de condi. ob causam. l. pe. Uel dic ꝙ pōt dominū depredari. s. incōtinēti recuperādo possessionē. ⁊ dicet incōtinenti qñ congregat amicos. ff. de vi ⁊ vi ar. l. iij. §. cū autē. nec est omittendū ꝙ dñs feudi proprietatem amittit qñ non facit iustitiā. sicut ecōtra vas. vt hic in glo. ¶ Pōt etiā imponi ꝙ intrauit malo ordine quādo inuenit possessionē vacuā ꝙ qualiter fit dicit in. l. cū querebat. C. vñ vi. ¶ Nā dñs spoliasset titiuz ⁊ nollet restituere vasallo possessionem quam forte titius abstulerat vasal. nō esset hoc malo ordine contra vasallū qui non excipiet de eo qđ factū est titio. ff. si seruitus vendi. l. loci. §. compensionem ⁊ demū dominꝰ possideret ab illo tertio qꝛ emit vel alio modo ab eo acquisiuit: licet cū illo nō posset vasallus agere interdicto qꝛ non vi posset. ff. de vsuca. sequitur. §. si vi a me. de vi ⁊ vi ar. cū a te. an aget cōtra dñm qui possidet. ¶ Istam questionem tractaui cū magnis iurisperitis de facto non in feudo. ⁊ in

9 casu huius. c. sed in eo qui tantundem est. † Vꝫ in illo qui deiecit ⁊ non apprehendit possessionem sed alius intrauit non de voluntate expoliantis. ⁊ ita tenetur ad interesse. d. §. ex interdicto. ⁊. l. cum a te. ⁊ non in habēte ratum qñ teneret sicut si deiecerit. ff. de vi ⁊ vi arma. l. iij. §. sed ⁊ si. Sed ⁊ si possessionem adeptus est spoliatus etiam ex iusta causa post aliqđ tempus. vt qꝛ emit ab eo qui iuste possidebat quod esse posset si alius vacantem possessionem esset adeptus. ff. de vsuc. l. sequitur. §. si vi. ⁊ ab eo emisset post spolians. nunquid si secū agat interdicto teneat ad restitutionē possessiōis: qꝛ eā habet: an ad interesse. ¶ Videt ꝙ ad interesse non ad possessionem. nā hic spolians a principio qñ deiecit ad interesse tenebatur ergo ad id perpetuo tenebitur non enim ex postfacto actio talis crescere vel decrescere debet sed ad id tenebitur ad qđ a principio tenebatur arg. subtiliter. ff. de edi. edi. iustissime. §. fin. de euic. euicta. §. si seruus. de actio. empti. si sterilis. §. cum per venditorem. ¶ Item inspicitur vtrum ⁊ quid intersit non in presenti tempore agitur: sed tunc quando deiecit argu. ff. de ser. cor. doli. §. fi. si quis cautio. l. qui autem. §. illud. ¶ Itē quia ⁊ si possedisset tunc spolians ⁊ postea emisset a vero domino vel ab alio bona fide credens eum esse verū dñm desineret ex iniusta causa possidere ⁊ possidet ex iusta nec causam possessionis diceret mutare. ff. de vsuc. nō solum §. vulgo. ¶ Item vbi concurrit dolus ⁊ titulus potior est titulus. ff. de peti. here. etiam. §. si quis sciens. ¶ Inspicit etiā id potius qđ prodest ꝙ id qđ nocet. ff. de iure fis. nō intelligitur. §. j. de sena. l. emancipatū. in fin. ¶ In contrariū est qꝛ origo nāciscendi fuit vitiosa qꝛ violentiam cōmisisti in hoc qđ amitterem. nec aliter eā nactus fuisset nisi qꝛ eā ꝑdidi. nō em̄ videt acquisitū qđ nō fuit perditū. ff. ex qui. cau. ma. nec vtilez. Potius ergo origo que fuit violēta inspicienda est quamuis in obtinendo eā iusta causa ⁊ titulꝰ interueniat. ff. de acq. pos. l. clā possidere. primo responso. ¶ Item qꝛ illud delictū ⁊ violentia cōmissa semper durat nisi purgent. arg. ff. de leg. ij. titiā seia. §. vsuras. de vsu. l. cum patri. Tunc autē dicit purgari qñ in ꝑtātē deiecti reuertit. ff. de vsuca. sequit. §. tūc in potestate. ⁊. §. qđ autē. ¶ Rñdeo dicendū teneri ad restitutionē possessionis ex quo eā habes. Natura em̄ huius interdicti hec est quod possessionem faciat restitui. ⁊ hoc est qđ dicit. ff. de vi ⁊ vi ar. l. j. §. j. Et ad recuperādam possessionem hoc interdictū ꝓponit. ⁊ est ratio qꝛ licet sit ꝑsonalis in rē. ff. de interdic. l. j. §. pe. Personalis autem est quia in personam agitur vt in. l. cū a te. Et ꝑsonales prestationes in eo veniunt vt d. l. j. §. qđ aūt. ⁊. §. rectissime. ¶ Cum ergo naturaliter ad possessionem teneat qꝛ nō potest restitui id qđ non habet. Nemo eniz dat qđ non habet vt dicit regula iuris. Nec esset iustum vt sic delinquens ⁊ taliter violentus esset sine pena si non possideret. Inductū est etiā in sui odiū vt teneat ad estimationem qñ non possidet vt. d. §. ex hoc interdicto. ¶ Quod ergo in odiū introductū est in cōmodū retorqueri non debet. vt in aut. de here. et fal. §. si vō institutio. Esset aūt vtilitas sua si rē retineret ⁊ ꝑciū prestaret sine interesse cū forte rem diligat ⁊ esset in potestate cuiusqꝫ per rapinā ab inuito rem etiā iusto precio cōparere qđ lex denegat. ff. de rei ven. nec quasi. Item qđ fauore deiecit est inductū iam in suā lesionē ꝓcederet vt cogat re carere ꝑpter preciuz contra. l. qđ fauore. C. de legi. illud enim est bonū qđ mihi placet. ff. de vsu ⁊ ha. l. vlti.

10 ¶ † Itē cōstat qđ plus deliquit qui deiecit ⁊ apprehēdit ꝙ qui deiecit tantū qꝛ ipsa apprehensio etiā possessionis vacantis sine deiectione facit apprehendentē predonem. C. eo. l. fi. ergo plus debet puniri. nā perpenso iudicio ꝓut queqꝫ res expostulat in delinquentem statuendum est. ff. de pe. respiciendum. ⁊ ar. C. de pe. sancimus. Pena autem erit in hoc vt restituat possessionē quā habet dū forte rem diligit ⁊ deiecto placet rem potius habere. ¶ Naz deterioris cōditionis dꝫ esse plus delinquens. ff. de nova. non solū. qđ vi aut clam. l. seruius. Licet autem tunc nō apprehēdit qñ deiecit ex quo nunc possidet. Sed est quia ⁊ si ad interesse fuisset actum ⁊ ignorasset rem esse apud cōuentū qui negasset se rem habere nō pro tanto dñiū vel ipsa possessio transiret in eum qui interesse soluisset vt not. ff. de rei ven. eius rei. ⁊. l. seq. ¶ Item si fur prestitit interesse: qꝛ non possidebat si postea res ꝑuenit ad eū opꝫ qđ reꝫ restituat si paratus est actor reddere interesse. ff. de fur. eum qui. §. fi. in fi. ¶ Item qñ ad rem agit semp ad rē cōdēnat si habet facultatē rei restituēde ⁊ manu militari aufertur ab eo. ff. de rei ven. qui restituere. ¶ Item cum indistincte dicat interdictū ꝓponi ad recuperandā possessionē. d. l. j. §. j. Indistincte intelligetur non distinguendo apprehendit possessionem vel non. ff. de lega. j. l. j. §. generaliter. nam si aliud voluisset lex hoc casu quādo tūc non apprehendit dixisset. C. de cadu. tol. l. j. ad finem. ¶ Nec est hoc nouū cum hoc idem sit in omnibus iudiciis vbi ad possessionē agit qđ si tēpore lit. cōtest. non possideat ⁊ tpe sñie sic cōdēnatio fit ad rem. ff. de rei vendic. sin autem. §. possidere. Et hoc siue ex eadē causa ceperit possidere siue ex alia. ff. de exi. tigni. §. idem scribit. Ad primum dicendū qđ. ll. ille iustissime ⁊ alie dicūt qđ

ex quo

ex quo semel cepit obligatio ꝓpter subsequens factũ nõ crescit
vel decrescit z hic cepit semel esse obligatus propter delictum
suũ z ad illud tenetur ad qđ a principio obligatus est deijcien-
do. Obligatus est autem ad rem restituendã si hz facultatẽ re-
stituendi si possidet alias interesse z quocunqz tempore inue-
niatur possidere tẽpore sententie siue ex alia causa siue alia ad
hoc a principio obligatur. vt. d. l. tigni. §. idem scribit. ¶ Itẽ lo
quũtur de interesse qđ est extra rem vt estimationis specialiter
§. cũ per venditorem. ¶ Et per hoc patet Respõsio ad scđm qđ
ad hoc sic est obligatus a principio quando deiecit. ¶ Ad ter-
tium quod lex nõ solum in. §. qđ vulgo. loquitur in eo qui scien
ter emit a non dño deinde a domino z sic ꝯtraxerat vitium perso-
nale non loquit̃ in eo qui deiecit qñ reali vitio afficit rem. Hec
enim sunt realia z personalia vitia sic gl. in. l. vitia. C. de acqui.
pos. Itẽ loquit̃ in vsuc. procedente alias precedente nõ dicit qđ
habuisset tanq̃ violentus z postea emeret z qđ nõ teneret̃. Sic
enim aperiret̃ via malitijs vt cũ non possem habere rem tuam
deijcerem te vt eam perderes deinde emerem z sic haberem: qđ
esse nõ debet. vt in. l. nec quasi. Nec debemus credere legem illã
hoc velle per quod via malitijs aperitur ne inde zc. C. eo. memi
nerint. de indi. vi. l. ij. in fi. cũ si. ¶ Eadẽ est responsio ad. §. si qs
sciens. z similes: qz loquuntur in titulis suis vt excludat̃ agens
de peti. here. ꝓpter titulũ. ¶ Item loquitur in emptore sciente
rem alienam non loquitur de violento qui deiecisset de posses-
sione violenter. Ad quintũ qđ illud brocardicum vcz inspiciẽ-
dum est qđ prodest nõ qđ nocet. potest sic solui. Sz id quod pro-
dest est fortius illud preualet si qđ nocet illud ꝓualeat qđ patet
in ꝯtrarijs. Ad. l. illas de iure fi. z similes vt est videre. ff. ex qb.
cau. in pos. ea. fulcinius. §. quid ergo. ad fille. si quis in graui. in
fi. cum similibus concor. ¶ Et arg. ad hanc solutionem que ve-
ra est. ff. de sta. ho. queritur hermofrodi. de testi. repetundarũ.
§. j. z quod not. in glo. ff. ex qui. cau. ma. nõ vere. ¶ Sed constat
quod fortior est violentia quã cõmisit in deijciendo: quia hec nõ
purgat̃ quãtum ad possessionẽ perditã nisi reuertat̃ in potesta-
tem deiecti. Et ad hoc. s. ad possessionẽ reintegrandã quocũqz
tpe inueniat̃ habere: vt dictũ est. Plusq̃ debitor a tempore deli
cti. vt. d. l. fi. in fi. z. l. j. §. rectissime. z qz emeret rẽ vitio reali affe-
ctam. ¶ Ad sextũ dicendũ qđ qui deijcit tantũ quãtum ad deie
ctum tantũ deliquit quãtũ si apprehẽderit ex quo amittit. Et
ideo quãtum ad eũ z qualiter punietur. s. vt rehabeat qđ amisit
facto eius si habet vt dictum est. sic dicimus penã ex parte soluẽ
tis nõ recipientis aliqñ. De eo per quẽ factũ est. l. j. §. si plures.
11 ¶ † Sed an teneatur dominus spoliãs ad aliud quã ad resti-
a tuendam possessionẽ.[a] Nunqd teneat̃. l. si quis in tantã. vt per-
dat ius qđ habet vel reddat estimationẽ qñ erat aliena. Dic qđ
ad omnia que quilibet teneret̃: qz in. l. si quis in tantã. dicit gl.
qđ cõductor ad modicũ tẽpus cõtra dñm locantẽ hz illã actio-
nem vbi cõductor sibi possidebat interuertẽdo. Colonus etiaz
quãdo sua intererat possidere ꝓpter expẽsas z alia. ff. de vi z vi
ar. colonus. z. l. cũ fundus. Alias colonus deiectus a domino
non habet interdictũ. e. ti. l. j. §. deijcitur. Licet hec litera vt pos-
sessionẽ restituat ad hoc tantũ egerat vasal. vnde in alio q̃ in pe
tito nõ fiet condemnatio. ff. commu. di. vt fundus. z. C. de fidei-
com. lib. l. fi. ¶ Non est dicendum omnia iura que dicũt violen-
tum puniri esse sublata. C. de inoffi. testa. si quãdo. qz qđ nõ mu-
tatur stare non prohibetur. C. de testa. sancimus. Sicut vasal-
lus condẽnatur domino sic econtra: qz nec iudicant̃ ad impa-
ria. vt hic in glo. z. s̃. de for. fideli. c. j. in fi. ¶ Et sic contra domi-
num spoliatorem aget feudatarius. qđ dic plene vt. j̃. in consti.
imperialem. §. pe. diximus. Quid de bannito. Dicitur non ha-
bere locum in regno Sicilie: quia bannitus potest ire secure. j̃.
duos menses post si capiat̃ ex vinculis causam dicit. hoc est a. l.
lex cornel. ff. ad sille. personam non debet offendere est si esset dã
natus. C. de app. aditos. pro quo est. ff. ad. l. aqui. ita vulnera-
tus. in prin. ¶ Post annum perdit bona bannitus etiã si non
for. iudicetur z veniunt ad fiscum. vt in tit. de requi. re. vnde in
nullo casu posset bãnitum depredari nisi quando incontinenti
recuperaret possessionem: z tunc improprie dicitur depredari.
ar. ff. de vi z vi ar. qui possessionem. ¶ De bannitis autẽ an cõ-
petenter deportans vel relegatus. dic in glo. quib. mod. pa. po.
sol. §. pari ratione. ¶ Forte Obertus de orto fuit in catelonia z
hispania vbi vasalli faciunt guerram domino quando nõ ha-
bent iustitiam ab eis. z habuit respectum ad id quod fit ibi.
¶ Vel pone z proprie. Cremonenses habent feu. Mediolanẽ.
a capitaneo aliquo qui põt infeudare. vt in prima rubri. capita
neus hic dominus feudi spoliat vasal. Cremoneñ. z malo ordi-
ne intrat possessionem feudi. Potestas et officiales Cremone
requirunt capitaneum z Potestatem Mediolanẽ. vt emen-
det quod per iniuriam factum est. qđ illi negligunt dantur re-
presalie per Potestatẽ Cremoneñ. nedũ contra dominum scili
cet capitaneũ: sed etiã contra oẽs de Mediolano scđm Mod.
c. dñs. xxiij. q. ij. tunc poterit vasal. hic dominũ depredari: quia
z alios ciues Mediolañ. z hoc si imperator non esset in Ita-
lia: tũc ciuitates exercent sibi iurisditionem per priuilegia que
habent. vel si nõ habuerint idẽ per ea que dicit Hosti. in sum-
ma de feu. §. quid si archieps. qz possent de feudo compromitti
quãdo Imperator in alamania esset: qz nõ esset qui ius reddit.
tũc populus z Potestas ꝓpter hoc facerẽt. d. c. dñs. vbi ductor
exercitus vel ipse populus. Alias autoritate principis deberet
fieri: z sine eo nõ esset iustũ bellũ. e. causa z. q. c. quid culpatur. et
in glo. §. ex his dicte. q. ij. in fi. ¶ Idẽ si regnicola haberet feudũ
in cãpania extra regnũ rex daret dicto modo represalias reqsito
dño feudi vel ciuitate sua qđ emendarent z negligerent nã. c. si
pignorantes. Grego. x. extra de iniur. z dam. da. nõ corrigit̃ hic
nec. c. dominus. vt moderni dicunt.

¶ Explicit Liber Secundus.

¶ Incipit nunc Liber Tertius.

¶ Ex quibus causis feudum amittatur. Rubrica.

1 ☞ Probatio ꝑ confessionẽ equiualet ꝓbatiõi que fit ꝑ testes.
2 Confessioni vasalli dicentis feudum esse conditionale an cre-
datur.

¶ Notandum qđ quidã hic habent. v. capitula quibus nõ vti-
mur z sunt superflua vt dicit gl. ¶ Prima enim tria capitula
s. qui de marchia. z. c. si capitanei. z. c. si duo fratres. dicta sunt
s̃. de feu. mar. cum sequẽtibus. ¶ Similiter. z. c. in his. z. c. quo-
niam. in sequentibus. c. tractata sunt licet per alia verba vt hic
satis aperte dicit gl. nihil noui est in eis nisi qđ dicit̃ in. c. in his
qđ seruatur instãtia. i. cõuentio que fit ante tres liberos bonos
homines. ¶ Hoc distinguit glo. de noua inuestitura z veteri
vt in noua nõ sufficiat probari per tres nisi sint pares vel breue
testatum dictum est. s̃. de contro. inuesti. in prin. z quid sit inue
stitura. §. j. z dicetur. j̃. quot testes sunt neces. ad probandũ no.
inue. c. j. vnde z si confiteretur dñs ẜm quosdã nõ valeret vt ibi
dicitur. ¶ Inuestitura generali assumpto vocabulo cõuentio
est. ff. de pac. l. j. §. conuentionis. ¶ Querit gloss. z non soluit si
vasal. confitetur in iudicio vel extra iudiciũ corã tribus feudũ
suũ esse conditionale: an preiudicet sibi confessio nã in iure con
fessus pro iudicato habetur. de confes. l. j. ¶ Sz si dominus age
ret z vas. confiteretur feudum esse stabitur confessioni sue. Idẽ
si extra iudicium cũ causa z presente dño. de hoc est satis not. ff.
de proba. cũ de indebito. §. fin. C. de nõ nu. pe. generaliter. in fi.
¶ Est enim cõfessus formiter. z sic tenetur vtiliter sicut contra
xisset recipiendo feu. ff. de inter. ac. l. de etate. §. qui interrogat.
Idem si per epistolam que nõ inducit obligationẽ sed eam pro
1 bat. ff. de po. publi. in fi. ¶ † Tantũ enim valet probare per con
fessionem quãtum per testes. ff. de inoffi. testa. qui de inofficioso
in fi. ff. solu. matri. titia. ff. de in ius vocan. l. ij. in fi. z de transac.
cũ te. z. l. si de possessione. in glo. imo quãdo confitetur nõ sunt
b necessarij testes.[b] Matth. xxv. z mar. xiiij. qd adhuc egem9 testi
bus? pro quo est. C. de dona. illam ibi quid opus est testibus zc.
¶ Ideirco numerus testium qui exigitur. ij. q. v. presul. nõ dam
netur dicunt multi nõ requirendo confessatũ est crimen. Host.
dicit in summa de testa. sub. §. qualiter constituetur. ver. sed an
in foro ciuili qđ ille numerus exigitur quando testes sunt sub-
scripti alias duo bone fame z omni exceptione maiores suffice
rent. ¶ Utrum hoc sit verum bonus iudex attendat: quia vbi
numerus testium non adijcitur tunc sufficiunt duo. ff. de test.
vbi cũ nihil sit quod. j̃. hunc numerũ solers questitor nõ adin-
ueniat. C. lib. x. de naufra. l. quoties. ¶ At quando ius requirit
certũ numerũ vt in testamentis z codicillis z alijs casibus qui
not. in. l. vbi z. C. de proxi. sa. scri. vnicuiqz. Etiã si vnus deficit
nõ valet quod agitur. C. de testa. si vnus sicut quando aliquid
de substantialibus deest. ff. de transac. cũ hi. §. si. pretor sine cau-
sa non immutat quod ius statuit sicut rationabilis. ¶ Unde
nõ deponetur episcopus sine causa: licet gl. nõ distinguat. ix. q.
iij. nunc autem. ¶ Alij contra in. c. s̃. per principalem. vbi dici-
tur cum necesse fuerit qđ videt̃ causaz alias casum implicare de
hoc dixi in similibus. j̃. que sint regal. super verbo nauigabilia
z sup verbo vectigalia. que hic vide. ¶ Sed que fuit dubitatio
huius an sufficit vasalli cõfessio forte illa: quia vasal. z dñs nõ
debent ad imparia iudicari. s̃. de for. fi. delic. in fi. z in. c. de for-
ma. xxij. q. j. Illis modis z causis perdit feu. dominus z appli
catur vasallo. Quibus perdit vasal. si dominũ offendat. infra
qualiter priue. do. feu. ꝓprie. c. ex facto. pro quo est ar. ff. de adul.
si vxor. §. iudex. z alie concor. posite in dictis capitulis. Sed do-
mini confessio nõ sufficit vt. d. tit. j. quot testes sunt neces. ad ꝓ-
ban. no. inue. ideo dubitatur de cõfes. vasal. ¶ In vasallo tñ nõ
inuenit̃ sicut in dño. Quãuis credamus vbi confitet̃ dñs inue-
stiturã sufficere. z cõsuetudo seu vsus ille qui narrat̃ in. d. c. si qs
clericus habebit lo. vbi est consuetudo talis non aũt astringet

Additio.
a ¶ Sz an teneat̃ dñs spolians ad aliud q̃ ad restituendũ possessionẽ. adde an spoliatio ad hoc vt ꝓbet̃ debeat ꝓbari dolus vidꝫ p. d. phi. decij in ꝯsi. cxxxv. col. iij. z q̃ re[?]rant[?] spolia[?] ñoe vid i ꝯsi. seq. cxxvj. qd si spoliatus iurauit nõ repetere ablata vidꝫ p. d. alex. in cõsi. suo. xciij. ĩ. v. vol. consiliorum.

Additio.
b ¶ Imo qñ confitet̃ nõ sunt necessarij testes. adde q̃ in cõfessum nõ sunt ꝑtes iudicis nisi in cõdẽnãdo l. ꝑinde. ff. ad. l. acq. ꝯfessio an sit ꝓbatio. vel releuatio ab onere ꝓbandi vide p. d. alex. in ꝯsi. xxxv. circa. prin. ĩ. j. vo.

puīciā seu locū vbi ɔsuetudo nō est vt dirim᷒ i pambulis ⁊ ibi
2 plene dicetur.¶†Itē dicit glo.qd̄ vas.ɔfitebat̄ feu.cōditionale
vtrū stetur cōfessioni sine cōditione an opʒ pbare qd̄ cū ɔditio
ne acceperit cum dn̄s dicat pure feud.esse.Si de hoc sit dubita-
tio satis discussa est hec.q.in glo.noua que est.C.de exc.l.si qui-
dem.de do.ante nup.l.ij.vt si non probet dn̄s aliter q̄ per cōfes
sionē vasal.⁊ vas.simul confiteat̄ feu.cū cōditione in eodē actu
nō diuerso sicut statur cōfessioni cōtra se si pro se vbi aliter non
probat dn̄s ⁊ aduersarius.¶Glossatores istius libri appella-
bant feudum conditionatum qd̄ datum est ad certū seruitiū.j.
de capi.qui cur.vendi.c.j.in fi.in glo.

1 Excusatio sufficiens que sit.
2 Cause quibus feudum perditur nō possunt paucis verbis ex-
plicari.
3 Vasallus qualiter se debeat habere erga dominum.
4 Benignitas quid sit.
5 Feudum quid sit.
6 Feudum vt est species qualiter definiatur.
7 Consuetudo loci in soluendo pensionem in locatione attendit̄.
8 Officium procuratoris gratuitum esse debet.
9 Fidelitas sex importat ⁊ est feudi substantiale.
10 Conditiones non intelliguntur in contractibus nisi expri-
mantur.
11 Feudum presumitur concessum ꝓm quod ius intelligit si mo-
dus concessionis non probetur.
12 Feudum an possit expresse dari cum pacto qd̄ inde nullum fiat
seruitium.
13 Feudum ad regem reuersum quādiu est in manu eius non est
feudum.
14 Donatio coram quinq̄ testibus presumitur causa mortis.
15 Legem sue rei imponere quilibet potest.

OBertus de orto a fi-
lio suo.Iste Epistole non habent vim le
gis nisi vbi tales vsus erant nā consuetu
do vnius loci nō astringit in alio vt.s.in
pambu.dictū est.Respōdet ergo iurispe
ritus ⁊ aduocatus qui multa viderat de
istis seq̄nti disceptatione causarum filio
suo quereti ob quas causas feu.pōt a vasal.reuocari.¶Et pri-
mo excusat se quō non potuit hoc onus subire describēdi cau-
sas quibus bn̄ficium ⁊ feu.pditur:q2 erat occupatus seruitijs
reipublice in curia necnō ⁊ causis priuatorum.¶Et ad volun
taria hec est excusatio valida:q2 nemo tenetur vltra velle suum
imo sufficit si cui vel in paucis laboret pro amico.C.de nego.
1 gest.tutoris.¶†In necessarijs non est sufficiēs excusatio qd̄ ha
bet necessarijs suis negotijs intendere vt si vocetur quis ad de-
fensionē ciuitatis sue ⁊ alia personalia.ff.de mu.⁊ ho.l.j.§.j.Co
gitur enim quis semel ⁊ iterum ex causa suscipere ista eod.tit.
estimatione.§.fi.nisi distinguetur rei familiaris periculo.ff.de
in.i.fi.longius.in princip.multominus esset excusatio iusta.C.
de postu.l.velamento.

Et ne videat. Quāuis habuerim iustam excusa-
tionem qd̄ hoc non feci:non tamen
volo vilipendere positiōes tuas ⁊ studium tuum in addiscēdo
volo negligere quilibet debet studiosos iuuare ⁊ docere prout
nouit dictum est supra in pemio.¶Et sicut est laudabile id qd̄
dicit̄.C.de pci.ipe.offe.l.j.ita studiū.ff.de fideicōmissa.lib.apud
iul.Hoc quidē nature humane congruū est.ff.de leg.iij.legatis
seruis.§.ornatricibus.in fi.Notando quidem ⁊ disputādo ve-
ritas lucet.ff.de mu.⁊ ho.l.fi.§.in ista.

Dummodo. Licet pmittat̄ hoc replicare paucis
2 verbis:†scias tn̄ qd̄ sub pfecta regula
⁊ rotūda seu solida diffinitiōe nō pōt hic comprehēdi vt descri
bant̄ breuiter cause qbus feu.pōt reuocari sicut em̄ dr̄.ff.de te.l.
iij.§.j.ibi tu magis scire potes ⁊c.qd̄ nō pōt diffiniri q̄ pbatio-
nes i cā sufficiūt sicut dr̄ de mora qd̄ difficilis est ei᷒ diffinitio.ff.
de vsu.mora.in pn̄.ita ⁊ sine calūnia dicet̄ qd̄ currat alias erat:
qui dicit certo modo distingui dici ⁊ diffiniri q̄ cause sufficiūt
dn̄o ad pbandā ingratitudinē vasalli vt pdat feu.¶Possunt
tn̄ lʒ nō facili assignari hmōi cause:vt.j.ti.j.per totū.⁊ spāliter
§.pdictis.s.qui.mo.feu.amit.¶Sic ⁊ assignant̄ cause qb᷒ do-
natio ꝓpter ingratitudinē reuocat̄.C.de reuo.dona.l.fi.⁊ ideo
de illa ingratitudine loquimur per quā feu.perdit̄ vt dictū est
ad qd̄ nō sufficit quecūq̄ occasio per quā vas.videat̄ ingratus:
sed certe ⁊ magne seu egregie cause ingratitudinis debent esse
ad hoc vt feu.perdatur.

Egregie. Id est notabiles:⁊ ideo specialiter fuerunt
expresse.Quia que notabiliter fiūt nisi spe-
cialiter exprimantur negligenter.ff.de iniur.item apud.§.hoc
edicto.hic no.egregiā in praua re adiūgi egregiū delictū cōmu
3 niter nomini substātiuo vt egregio tali viro.¶†Vasallus em̄

Additio.
a ¶Quāta potest
deberi:⁊ solet p̄
stari.adde qn̄ cō
ductor allat dā-
nū ɔtingens an
fructib᷒ postea
percep tis q2 fue
runt ibi acce-
perunt su ho-
stium:vel pāo
nū:an tūc deat̄
fieri remissio dic
qd̄ nō postq̄ fru
ct᷒ fuerūt recol-
lecti:q2 dānum
postea cōtingēs
est ipsi᷒ ɔducto-
ris sicut i re em-
pta.l.dānū.C.e.
locati.ita Bar.
ingfalr i.l.si mer
ces.§.ius matri
mōio.ff.loc.sec᷒
aūt si anteq̄ fru
ct᷒ fuissent colle
cti dānū ɔtigis-
set rō fructib᷒:
q2 tūc bn̄facien-
da ē remissio de
clarāt dolo in.c.
ꝓpter sterilitatē
extra de locato.
vide p.d.aler.in
ɔsi.xxxj.cir.finē
in.ij.li.ɔsiliorū.
Barth.ab hor.

humiliter benigne deuote et fideliter erga dn̄m suum debet se
habere:⁊ hoc magis ex naturalibus ⁊ bonis curiarū cōsuetudi
nibus pōt percipi q̄ lege aut scripto aliqd cōprehēdi.simile.ff.
4 de solu.qd̄ dicimus.⁊.l.ratum.ad.l.fal.l.j.§.item si ita.¶†Be-
nignitas est quedā munificētia que idē est liberalitas seu bene-
ficētia:hec sinonyma sunt ꝓm Tulliū primo de of.vt sit libera-
lis dn̄o tanq̄ obligatus ad antidora naturaliter.ff.de peti.he-
redi.sed ⁊ si lege.§.consuluit.¶Benignitas est inefficacia.ff.
de vsu.si bene aliter accipit̄.xlv.dis.disciplina.¶Nec dn̄s debet
esse onerosus in pcipiēdo:nec vas.delicatus in parēdo.ar.ff.de
pig.act.si seruos.¶Hoc tamē totū reducit̄ ad necessitatē faciē
di ea que imposita sunt quādo feu.dat̄.vt seq̄it̄:⁊.j.c.j.¶Sed
si pterea vas.nō curialiter tractat dn̄m:vel econtra querit occa-
sionē cōtra vas.nō de iure sed de facto.Quia potentioribus pa-
res esse nō possumus.ff.de ali.iu.mu.causa fac.l.ij.⁊ hoc qd̄ de
facto fieri potest debet timere vas.ff.qd̄ met.causa.l.nec timore.

In primis. Alij non habēt pdicta in litera:sed hic
incipit titulus in qui.cau.feu.amitta.
5 ¶†Et diffinit hic seu describit qd est feu.describit in genere qd̄
est beneuola actio gaudiū tribuēs capiēti ⁊ recipiēti feu.capiēs
feu.tribuit dn̄o scʒ gaudiū q2 deuenit suus homo per sacramen
tum fidelitatis qd̄ pstat:cū illis.vj.icolume tutū ⁊c.s.de sacra.
fi.Datur quidē gratia vtrinsq̄ ⁊ id qd̄ dn̄s facit ifeudādo vas.
⁊ qd̄ pmittit vas.se fidelē esse dn̄o esse spontaneū ⁊ voluntariū:
sed ex quo factū est:est necessariū.C.de act.⁊ obli.sicut.ff.cōmo-
dati.in cōmodato.§.sicut.

Sua sponte. Spontanea prona voluntate parata
ad hoc faciēdum:vel parata scʒ facta
⁊ completa voluntarie non necessario.

6 Huius autem generis. †Diffinitio seu
descriptio feu.qd
est gn̄e dicit qd̄ in specie est beneficiū seu feudū qd̄ dn̄s dat beni
uole sicut ꝓprietas rei imobilis ⁊ rei ꝓprie soli est feu.s.de feu.
cog.c.ij.remaneant apud dn̄m dantē sed cōmoditas ⁊ vsusfru.
imo vtile dn̄ium vt dictū est.s.de inuesti.de reb.alie.§.rei.fit va
salli ⁊ suorum heredum scilicet filiorum masculorum ⁊ ex eis
descendentium.supra de aliena.feud.⁊ si clientulus.sic in femi-
narū si de feminis specialiter agat̄:al's ad feminā feu.nō perti-
net.s.queādmo.feu.ad fil.perti.c.j.⁊ in prima rubr.§.cū vero.
¶Et tam ille cui datur feu.q̄ sui heredes dn̄i dn̄o seruire fide-
liter hoc aūt seruitiū erit sicut specialiter promittitur qn̄ feu.
datur ⁊ si simpliciter indeterminate dicat̄ qd̄ seruias dn̄o itel-
liget̄ id seruitiū exprimi qd̄ ꝓm morē ⁊ naturā feudi ɔsuetū est
vel in filibus fieri solet.j.de capi.qui cu.ven.c.j.in glos.⁊ hoc q2
dicit dn̄s feudi vt seruias inde tūc intelligit̄ ꝓm morē ⁊ naturā
feudi vt.s.pro quibuslibet.xx.vnciatis valoris anni seruiat de
vno milite in regno sicilie vt diximus.s.de inuesti.de re.alie.c.
j.sic dr̄ hic indeterminate pmissum:⁊.j.de capi.qui cur.vēdi.p
quo est.C.loca.excepto.⁊ ibi dicit glo.lʒ moderni aliqui lacerēt
illā gl.⁊ dicūt qd̄ merces incerta nō petat̄ nec sicut salariū icer-
tum.C.māda.salariū.nisi in aduocato ⁊ obstetrice:vbi dicunt
spāle vt cōstituat̄ ibi:si nō sit pmissum.ff.de var.⁊ extraor.cog.
7 l.j.§.in honerarijs.¶†Videt̄ tn̄ in locatione attēdi cōsuetudi-
nem in tpe soluēdi pēsionem:q2 pmissa erat certa.arg.ff.loca.
si merces.Et in lege excepto.dicunt debere mercedē etiā si non
pmittat̄ merces:q2 substātialis est locatiōis merces sicut pciū
vēditionis.ff.locati.l.ij.vnde statim qd̄ dicit loco itelligit̄ mer
ces ex natura ɔtus:q2 aliter esse non posset:⁊ debebit̄ merces
a quanta pōt deberi ⁊ solet pstari[a] in simili ex qualitate fructuū
⁊ ɔditione pciositatis rei locate.arg.C.de rescin.ven.l.si quas.
in aut.de nō alie.§.qd̄ aūt.ff.de leg.j.si fundum per fideicōmis.
de adimē.lega.l.si cui.de ali.⁊ ciba.leg.l.cum alimēta.vnde in
8 vno minimo nō cōsistit locatio.ff.locati.§.quis vno.†Officium
vero pcu.dʒ esse gratuitū ideo in eo reqrit̄ vt certū constituat̄
salariū.ff.man.si remunerādi.⁊.l.salariū.⁊.l.qui mutuā.§.sala
rium.imo ⁊ in his que absq̄ mercede fiūt si agant ɔhētes iter
se ɔptum ɔtrahētes statuēt agetur pscri.verb.vt cōstituat̄.ff.de
pscri.ver.si tibi.in fi.Secus si alter tm̄ hic egit in corde ⁊ cogi-
tatiōe.C.de trāsac.si maiores.¶Sed si feudet̄ simpliciter non
dicēdo vt seruias inde non videtur qd̄ ad seruitium recipiens
9 teneatur.†Cum nō sit substantiale feudi seruitiū sed fidelitas.
s.quid sit inuesti.§.nulla.Fidelitas importat sex.incolume tu-
tum ⁊c.nō seruitiū qd̄ nō pmittit̄ certum ⁊ indeterminatū nisi
esset feu.ob certū seruitiū cōstitutū vt ad portādū literas sicut
militia cursoris:vt.j.pri.statim dicet̄.¶Secus forte vt dicunt
aliqui si dn̄s vel rex in feudās semper consueuit exprimere serui
tium in suis infeudationibus:q2 si aliqn̄ non dicto seruitio in-
feudat simpl'r videt̄ intelligere id qd̄ cōsuetū est fieri argu.ff.de
edi.qd̄ si nolit.§.q assidua.de dā.infec.si finita.in princ.li.xij.de
fundis patri.fundi.in fi.q2 consueta exprimi intelligunt̄ etiā si
nō exprimantur extra de consti.cū.M.ferr.pro quo est qd̄ dixi
mus.j.de controuer.inter mas.⁊ fe.de benefi.c.j.¶Simile dn̄t
si feu.

si feu.det rex alicui nõ expresso sibi ⁊ liberis suis ex suo corpore
legitime descendentibus quod solet communiter in priuilegijs
bonorum apponi vt intelligatur dictum quo casu erit feud.ex
pacto ⁊ prouidentia.⁊habebunt liberi illud etiam si patris nõ
sunt heredes vt dictuʒ est pluries.s̃.⁊.j̃.an agnatus ⁊c.dicit gl.
Pil.⁊ in summa ibi.¶Hec nõ putamus vera nisi quando con
staret quod hic agebatur inter se:licet non fuerit expressum.de
hoc dicam.j̃.si tibi.in fi.Nemo enim p̃sumitur dicere quod nõ
mente agitauit.ff.de suppe.le.labeo.quod mente agitauerit de-
bet probari.ff.de transac.qui cum tuto.ibi de agitatu non do-
cetur illa intelliguntur in cõtractu que ius intelligit vt si salua
sana ve ero.ff.deposit.publia.si potero.qui satis.cog.l.fi.si res in
eodẽ statu permanet.ff.de solu.cum quis.si agnosceret legatuʒ.
si adiuerit hereditatẽ.ff.de leg.j.l.iij.de condi.⁊ de.conditiones
que extrin.hec si expressa sint nõ immutarent conditionem iu-
ris⁊ cõsti.C.de fideicom.nõ recte.in fi.inter hec sunt ista.s.quod
reddatur qd̃ deuenit in contractu in eadẽ bonitate.ff.si cer.pe.
cum quid.⁊ illa que insunt cõtractui sine quibus cõtractus nõ
esset:vt in promissiõe dotis inest si matrimonium effectualiter
compleat̃.ff.de iure do.stipulatione.⁊ sic sunt illa que in sermo
ne tacite excipiuntur.ff.de serui.si cui.vt nõ teneatur ad immo
deratum.ff.de ope.li.si libertus ita.Que vero sunt extra cõtra-
ctum sicut est id de quo agitur nam possum donare tibi nõ ad-
iecto liberis vel heredibus vel seruitio nunq̃ intelligent̃ si non
dicantur.si enim in donatione non addatur conditio remanet
10 integra donatio.C.de cõdi.ob cau.repetendi.†Propterea dicit
Inno.d.c.cum.M.conditiones in cõtractibus ⁊ in rescriptis
nõ intelligi nisi apponantur:nisi sint generales.si potero.si sa-
na sum.xxxij.q.vlt.c.vno.⁊ ibi in glo.⁊.xxvij.qd̃.ij.c.j.¶Quod
autem dicitur quod attenditur cõsuetudo quid.s.solitus sit in
aliquo negotio facere in bone fidei.s.iudici.ff.de vsu.qui semis-
ses.de pig.act.l.vniuersorũ.de neg.gest.si quis negatiuã.in qui-
bus veniunt que sunt moris ⁊ consueuit.d.§.assidua.intelligi-
tur quod cõsueuit donator vel contrahens in eo qd̃ certũ est eũ
donasse ⁊ in donatione dixisse vt si donauit nũmos nec appa-
ret quos cum multiplicis status ⁊ conditionis sint nũmi tunc
inspicitur qd̃ cõsueuit.ff.de leg.ij.si seruus pluriũ.in fi.de an.le.
l.si cui.de ali.⁊ ciba.le.cũ ita.sed qd̃ extrinsecus presumatur di-
xisse qd̃ nõ dixit secus:imo habet pro tacito quod est omissum.
de verbo.obli.quicquid.⁊ si in bone fidei veniunt de sui natu-
ra de quib⁹ nõ agitur nec cogitatur in his.s.que sunt circa con
tractum sicut est exemplũ.ff.de condi.ob tur.cau.l.j.in fi.in stri
cti iuris nõ sed officio iudicis.de eo qd̃ certo loco.in bone fidei.
nã extra id qd̃ agitur tacita nascitur obligatio.ff.cõmo.si is q.
in fi.donatio nõ est bone fidei sʒ stricti iuris.ff.de do.cũ.Ut qs
obligetur sicut cõsueuit obligari hic dicit̃ in.§.qui assidua.Sʒ
vt intelligat̃ persona que nõ exprimit̃ nõ inuenitur imo contra
11 riũ.ff.de verb.obli.si ita.§.grisogonus.in fi.¶†Si ergo nõ p-
batur qualiter fuit cõcessum p̃sumimus qd̃ sicut ius intelligit
s.sibi ⁊ heredibus suis.s̃.de duobus fra.a capi.inue.c.duo fra-
tres.in fi.⁊hoc ex iuris interpretatione nõ autẽ transmissiõe in
heredeʒ quasi hoc donator expresserit ab intellectu iuris est.vt
ff.de proba.si pactũ.in fi.illa q̃ ius intelligit in cõcessione vel cõ
tractu tacite contractu vident̃ intelligi.d.l.si qui.de ritu nupt.
quãq̃.hec si exprimant̃ aliquid operantur interdũ plerũq; ex-
pressa nocent.ff.de condi.⁊ de.nonnunq̃.de here.instit.si quis
sempronio.de reg.iur.Expressa verba debẽt aliquid operari.ff.
de leg.j.si quãdo.pro quibus est qd̃ dicit̃ de solẽnitate intrinse-
ca que inest ⁊ sine qua nõ dicit̃ illud esse cũ sit.ff.de verb.obli.l.
sciendũ.secus de extrinseca.de publi.quecũq̃.in fi.hec prosunt
scire ad multa sed in questione premissa tibi ⁊ liberis tuis etiaʒ
si exprimat̃ cũ nõ sint nomina liberorũ expressa videt̃ semp dari
patris cõtemplatiõe vt nunq̃ habeãt filij nisi sint heredes scd̃m
modernos vt diximus.s̃.de suc.feu.quãdo vero dixit heredib⁹
vel liberis nominib⁹ nõ exp̃ssis dñr feuda hereditaria.ff.de pe-
tit.here.⁊ nõ tantũ.diximus.s̃.de inuesti.de re.alie.§.qd ergo.
¶Quid ergo dicit ad hoc vt ille ⁊ heredes sui ⁊c.nam feu.da-
tur gratia vtriusq; sicut in summa no.gratia recipiẽtis vt gau-
deat fructuũ cõmoditate gratia dãtis vt seruitiũ sibi fiat quan
do dictũ est:⁊ tunc nõ videt̃ actũ de seruitio immoderato.ff.de
12 ope.lib.l.si libertus ita.¶†Sed quid si detur feu.exp̃sse qd̃ nul-
lum seruitiũ inde fiat.Respondeo cõtra naturã feudi seu cõtra
illa que cõsueuerũt apponi in feu.cõcessiõe vt expressis pʒ tñ ex
quo in feu.datũ est iure feudi censebitur quãtũ ad oĩa nisi quã-
tum ad ea de qbus cõuenit vt nõ fierent ⁊ quãtũ ad expresse re-
mota sicut quãtum ad seruitij prestationẽ ⁊ eisdeʒ modis cau-
sis ⁊ culpis amittit excepto si nõ seruierit:qr nõ tenet̃ ex pacto
quibus perdit̃ feu.sic potest intelligi.j̃.de feu.nõ ha.ppri.feu.
naturã.c.j.⁊ si de feu.cõtro.fue.c.feu.ea.l.datũ.¶Similiter feu.
a fidelitate dicit̃ ⁊ tñ põt dari eo pacto vt fidelitatẽ nõ p̃stet.s̃.p
quos fiat inue.§.fi.⁊ in summa dicit̃.¶Unde si esset feu.datuʒ
vt portet literas dñi vt plerũq; videm⁹ sicut i militia cursoris.
ff.de leg.j.filius.§.si qs.de leg.iij.fideicõ.§.si seruo.si simpliciter
detur.i.si nõ dicat̃ vt literas portet inerit ex quo ad hoc feu.erat
deputatũ ne obsit qd̃.s̃.proxi.diximus.arg.ff.qui assidua.quasi
sit onus rei.C.sine cẽ.vel rel̃.l.fi.cũ si.¶Consueuerunt barones
habere feuda pro atriarijs cursoribus.arg.ff.de leg.iij.legatis
seruis.in prin.⁊.§.j.⁊ quasi transeat cũ onere suo.ff.de cõtrahẽ.
emp.alienatio.C.sine cen.vel rel̃.l.fi.Sed non videt̃ onus rei ex
quo reperuenerat ad dñm hoc feu.Extinctũ videt̃ ꝙ erat impo
sitũ.s.ad portãdas literas ita ꝙ si iterato cõcedat opʒ ꝙ reipo-
nat̃.ff.de serui.vr.pre.si qs edes.Et si verũ est qd̃ hoc seruitiũ de-
beat̃ sine expressione erit illud qñ hoĩ tali dat̃ cuius cõditio nõ
esset portare literas.ff.de iudi.sed ⁊ si susce.§.si libertus.de vsu-
fru.sed ⁊ si qd in princ.§.j.de ope.li.interdũ.⁊ p hoc est qd̃ dixi-
mus.s̃.de cõtro.feu.apud pares.c.j.Multo fortius si agant vt
nõ seruiat in iudi.quasi cõhimus.ff.de pecu.lʒ alias.l.iij.§.ex cã
in iudi.veniũt ea oĩa etiã de qbus nõ agit̃ dũmodo nõ agat̃ vt
nõ veniant.ff.de iudi.solemus.¶Sic si cõfitetur formiter se re
cepisse in feu.not.est.s̃.in prin.istius rubrice.Uidetur autem ve
rum ꝙ debeat exprimi qñ dat vt literas portet.d.l.qui edes.Ni
si p̃bet̃ qd̃ hac mente agebat̃ vt in.l.si tibi.¶Uel dicas per suc-
cessionẽ nõ singulari titulo ad dñm feudi reperuenisse.ff.cõmu-
nia predi.si ei.¶Uel nisi.xxx.an.steterit.ar.C.lib.xj.de feu.rei
priua.eo qui.Sed illa loquit̃ in cõdi.persone nõ rei nam res re
spicit conditionem a p̃sona.C.li.x.de impo.lu.des.l.j.§.j.¶Et
quãtũcunq; steterit sic bona penes vas.postq̃ redit ad dñm nõ
redit cũ illo onere:qr res sua nõ põt dici sibi debere aliqd̃ onus
vel seruitiũ sicut nec seruit.ff.de serui.vr.pre.in re.⁊ideo dicit̃ ꝙ
mutatione p̃sone desinunt esse castrensia.ff.de acqui.here.pau-
lus.C.de inoffic.testa.l.fi.in fi.Redit ad dñm iure pristino sicut
erat anteq̃ cõditionẽ rei imponeret.ar.ff.de serui.rusti.pre.atti
licinus.de re.di.in tantũ.si serui.ven.⁊ si forte.in prin.cũ cõcor.
in.d.l.atilicinus.in glo.

13 **Additio.** Per premissa pʒ †qd̃ si feudum redeat ad re
gem donec illud est in manu regis non dicit̃
feu.qd̃ communiter designat seruitium.j̃.de cap.qui.cur.vẽ.in
fi.qr res sua nemini seruit.ff.de serui.vr.predi.in re si vsusfru.pe
ta.vti frui.vnde ⁊ si cõcedat Rex illud alicui simpliciter nõ di
cendo in feu.libere datur.d.l.si qs edes.⁊ per ea que dicta sunt
s̃.de contro.feu.apud pa.ter.multo fortius si donaret rem bur-
gensaticã simpliciter nõ presumit̃ qs dicere qd̃ nõ mente agita-
uit ⁊ qd̃ ore nõ expressit:quia vocis ministerio vtimur.ff.de sup
pe.le.labeo.Nihil enim sine voce est.j.corin.xij.⁊ qui dicit do rẽ
non dicit dono.de leg.j.si quis testamento.sed si dixit illa p que
feu.constituitur:vt inuestio te de tali castro:de tali casali:de ta-
li re.Aliud videtur dicendum sine inuestitura non est feu.iure
isto.s̃.qui.mo.feu.amit.c.j.qui donat simpliciter dicit̃ donare
inter viuos non causa mor.si non exprimatur causa mortis do-
nat.ff.de dona.causa mor.seia cũ bonis.in fi.de dona.filius.§.si
meminisse.de do.excep.apud celsum.§.j.in glo.tamẽ si dicat do
no vt post mortem meã habeas.licet nõ dicat qd̃ dat cã mortis
erit donatio causa mortis.ff.de dote prele.seia.Idem si donan-
a do dixit relinquo[a]:qd̃ verbũ est ad vltimas voluntates.ff.de ta
14 bu.exhi.l.j.in fi.†Itẽ si cõuocauit quinq; testes in donatiõe pre
sumit̃ causa mortis:qr tot adhibent̃ in tali donatione.co.ti.l.fi.
pʒ in.xij.q.Rof.que incipit.Egidio maxime si dicat verba que
consueuerunt dici quando infeudat do tibi ⁊ liberis ex tuo cor
pore legitimis ⁊ vt tu teneas a curia nostra immediate sub ta[li]
seruitio hoc ostendunt dari in feu.qñ dicunt̃ verba que nõ dñr
nisi qñ infeudatur.arg.ff.de repu.l.fi.in fi.de acq.he.l.p hered[e].
§.pe.in fi.Sed si do tibi rem ⁊ tu das mihi.x.erit venditio etiã
si nõ dicat̃ vendo.ff.de p̃scrip.ver.naturalis.in prin.¶Quid si
nõ dicat omnia predicta verba donans rem burgensaticã sʒ di
xit damus sub seruitio contingenti vt fuit de facto si fuisset feu
dale satis videtur sufficere maxime:quia vtilius est pro curia ꝙ
sit feu.⁊ nõ p̃sumitur facile qs iactare sua cõmoda.ff.de proba.
cum de indebito.§.j.vicinitas scripture indicat voluntatẽ.ff.
de testa.heredes.§.sed si notam ⁊ cum dicitur titius esto intelli
gitur heres.ff.de here.insti.l.j.§.j.C.de testa.errore.que licet lo-
quantur in vltima voluntate per qd̃ videret̃ aliud in verbalib⁹
vbi omissum habet̃.ff.de verb.ob.quicqd.Satis vr̃ equa argu-
mentatio ad munificentias regias in quibus larga fit interpre
tatio sicut in vltimis voluntatib⁹.ff.de verb.sig.in princeps.C.
de bo.vacan.si quãdo.nisi aliter constaret de volũtate donãtis.
ff.de reg.iur.semper.Sed si rem burgensaticam modici valo-
ris donaret sic sub seruitio cõtingenti valoris vnius vncie an-
nuatim videt̃ libere dari si nõ dixit in feu.Et qd̃ dr̃ sub seruitio
contingenti videt̃ velle magnũ censum imponere medietatẽ.s.
5 valoris.†Quilibet imponit legem rei sue quã vult.C.de noxa.
l.ij.habebit similitudinem cum feu.in expresso.s.seruitio in nõ
expresso nõ qr noluit sicut in cõtrario dictũ est.s.qñ dat in feu.vt
nõ seruiat:qr in omnibus erit feu.nisi exceptuato.s.seruitio mo
dicitas rei inducit aliud ius arg.ff.de proba.procula.de dona.

Additio.

a ¶Si donãdo di-
xit relinquo.adũ
ꝙ v̾bũ relinquo
relatũ ad vniuer
sitatẽ bonoꝝ tra
hit̃ ad instõnẽ vi
de p.d.alex.imo.
in cõsi.xl.in.j.vol.
cõsiliorũ.bar.ab
hor.

inter vi. ⁊ vxo. Utrum per infeudationem nobilitaſ accipiens dictū supra. §. qs dicif dux mar. co. dicamus nō ppter valorem vnius vnc. sit quis nobilis modica non curat pretor. ff. de impen. omnino. cōmodati. in rebus. §. possunt. Habent precipua multa regales donationes ab alijs. C. de bonis que lib. cū multa. sic ⁊ donationes hominum in dignitate positorum. ff. de donatio. filius. §. patri. Donat princeps multa ⁊ meliora et facile in aut. de non ali. §. si minus. propter quod in meliorem partē debemus interpretari pro donatario nisi apparet per registra hic inter dona. feuda. fore prescriptum omnia dona conscripta in tali quaterno sunt feudalia sicut est principium. ff. de eden. si quis ex arbi. §. si initium. ⁊ he probationes valide sunt. ff. de proba. census.

¶Que sit prima causa beneficij amittendi. Rubrica.

1 ☞Domino moriente iure ipso feudum perditur ideo infra annum vasallus heredem domini: ⁊ mortuo vasallo heres ei⁹ dñm adibit inuestituram petiturus. ⁊ nu. 2.
3 Consuetudo vnius loci alios non stringit.
4 Inuestituram petens debet fidelitatem polliceri.
5 Uasallus dimittens dominum in periculo iuste preliantem feudum perdit.
6 Uasallus sciens dominum in periculo mortis vel damnum in rebus passurum debet ei denunciare.
7 Maleficium indicare nullus tenetur sed regis proditorē prodere debet.
8 Permittens arma de domo sua extrahi ad offendendum aliquem an dicatur opem ferre.
9 Filius an puniatur ob feloniam a patre commissam. ⁊ nu. 10.
11 Patris macula an transeat in filium.
12 Filius secundogenitus an succedat patri excluso primogenito qui feloniam cōmisit.
13 Secundo genitus an preferatur fisco in succedēdo si frater primogenitus feloniam commiserit. ⁊ nu. 14.
15 Pater an possit ingratum vel als delinquentem exheredare cui princeps indulsit.
16 Fiscus an preferatur secundogenito si primogenitus ob culpā sit exclusus.
17 Uasallus immiscens se cum filia nuru vel sorore domini feudo priuatur.
18 Uasallus assiliens dñm vel castrum in quo est si manus in eum inijcit feudum perdit.
19 Uasallus dñm percutiens manum perdit morte non sequuta.
20 Uasallus iurans se occisurum dominū an sit feudo priuandus si ad vlteriora non procedat.
21 Uasallus debet esse cum domino contra inimicos suos.
22 Proditor quis sit ⁊ quis transfuga.
23 Heres domini non molestabit vasallum ob delictum commissum ab eo viuente domino qui eum non inquietauit.
24 Infidelitas an sit grauior vel leuior scdm respectum personarum contra quas committitur.
25 Beneficiatus offendēs beneficiū malū pro bono reddere dicif.
26 Heres vasalli a domino non placitati an possit per dominum placitari. ⁊ nu. 27.
28 Condictio ⁊ vendicatio sunt actiones ciuiles que ad rem non ad vindictam dantur.
29 Feudum dolose adeptum qua condicatur actione.
30 Actio furti differt ab actione depositi.
31 Uasallus vocatus a domino vt veniat ad iudicem si renuerit feudo priuatur.
32 Dominus tanq̄ iurisditionem habens in vasallum potest eū cogere ad iudicium.
33 Uasallus renuēs seruitium promissum prestare feudū perdit.
34 Seruitium ob feudum pmissum quādo sit prestandū. ⁊ nu. 35.
36 Emptor feudi an teneatur ad seruiendum.
37 Conductor per biennium non soluens pensionem expelli pōt.
38 Feudum si in casu permisso alienatur is in quem alienatur seruire debet.
39 Uasallus qui feudum vendidit an teneatur ad seruitium pro precio.
40 Pacta in feudo adiecta non sunt de eius substantia.
41 Uasallus an debeat iuuare dominum bellantem extra regnū.
42 Rex si remiserit comiti vel baroni seruitium an nihilominus teneantur sub feudatarij seruire.
43 Uasallus accusans dominum capitaliter feudum perdit.
44 Uasallus ferens testimonium in causa capitali contra dominum an sit feudo spoliandus.
45 Uasallus iudex perdit feudum si in causa domini peruerse iudicet. ⁊ nu. 46.
47 Iudex equitatem pre oculis habere debet.
48 Ingratitudo quelibet non sufficit ad feudum perdendum.
49 Feudum ob culpam perditum cui aperiatur.
50 Filius ob patris delictum quandoq; punitur.
51 Uasallo culpam committente ob quam feudum perditur cui aperiatur.
52 Feudum perditū ob culpam non commissam in dominum nō aperitur ipso domino.
53 Feudum sine consensu domini venditum ⁊ ideo perditum cui aperiatur.

Additio.
a ¶Subditus ratiōe dñice vel patrie ptātis. Adde an pater psumaf scire qd fili⁹ velit facere violētiā alicui. vide per Bal. in l. [illegible] suo. cccxciiij. in iij. lib. Bartho. ab hor.

1 **PRima autem causa.** †Iure perdif feu. si dominus moritur ⁊ vas. infra annū ⁊ diē non adijt heredem domini petendo inuestituram que dicif confirmatio veteris. s. per quos fiat inuestitura. in prin. ⁊ pollicēdo offerendo
2 ⁊ promittēdo fidelitatē iurare. †Sic ⁊ si vas. moritur heres ei⁹ debet dñm similiter adire et infra tps petere inuestiturā id est confirmationē inuestiture veteris qr possidebat: als feu. perdit hoc cōiter obtinet in multis ciuitatib⁹ als curijs sed in nostra mediol. nō scz hodie sed antiquitus fuit hec ɔsuetudo mediol. j. de capi. cor. in prin. ex quo videf hunc Obertum fuisse de mediola. vt diximus in pambulis. ¶Hodie hoc seruatur in illis locis vbi est hec consuetudo non sicut lex feudi seu liber feudo-
3 rum. †Quia cōsuetudo vnius loci seu puincie non ligat aliam vt plene in preambulis dictū est. Limitare eīm ⁊ arctare ad hoc tps est cōtra ius cōmune. Et ideo requiritur consuetudo ⁊c.

Per diem ⁊ annum. Hunc expone in milite vel alio vt plene dictum est. s. quo tpe mil. c. j. ⁊ que dicta sunt ibi repetenda sunt hic. ¶Debent aūt polliceri ⁊ offerre iurare fidelitatē nō enim
4 sufficit petere tm̄ inuestiturā qr hoc est pro vas. †Sed debet offerre qd est pro dño scz fidelitatē vt in glo. Feudū eīm daf gratia vtriusq; vt. s. pri. dictū est. In hoc casu nō posset dñs cōpellere vas. ad iurandum infra tps sed quiete possidebit vas. lapso tpe dānabif. supra quo tpe miles. c. j. in fi. dilatione pendente ⁊c. C. de dilatio. siue pars. Tempus pfigitur gratia vas. sic. ff. de leg. ij. si ita rem. §. pegasus. Sed si dñs possidebat tūc pōt dicere vasallo fac fidelitatē: qr paratus sum inuestire de nouo vel de veteri tunc habet locum sequens. §. primus. ideo sequitur.

Est et alia. Dicebat dominus possidens parat⁹ sum inuestire fac fidelitatem quādo erat feu. de nouo promissum vel si erat vetus possidente domino: dicit dominus vasallo paratus sum inuestire realiter tradere possessionem iures an expectabitur tunc annus. dicitur qd non: sed dominus proclamabit ad curiam coram paribus: ⁊ tunc vocabitur vasal. ad hoc qui si iurare noluerit perdet feu. ⁊ hoc est dictum inter hunc ⁊ superiorē casum qr hic infra annum cogitur supra expectatur per annū. Ista citatio habebit interuallū ad arbitriū curie vt plene dicit gl. dūtamē sit feudū: de quo debeatur fidelitas. Quia sunt quedā feuda de quib⁹ nō iuraf vt sit eo tenore. s. quid sit inuesti. §. nulla. vnde si esset inuestit⁹ qd possideret vasal. haberet locū. s. pri. dictū in feu. vete. als si sit nouū vel possideat dñs habet locū hoc. ⁊ tunc qd esset nouum ⁊ esset inuestitus vas. haberet locū qd hic dicif vt infra annū cogaf iurare tūc dñs peteret fidelitatē nec haberet necesse dicere te volo inuestire ex quo erat inuestitus. hoc vult dicere glo.

5 **Item qui dominum.** †Uasallus erat cū domino suo in prelio iusto si dimittit eum in periculo perdit feudum: dūtū nō eēt dominus ad mortē vulneratus ⁊ posset eū iuuare. de hoc plene est dictum. s. quib. mod. feu. amit. in pn. que dicta sunt ibi repetenda sunt hic. ⁊. s. de feu. sine culpa non amit. c. si.

6 **Preterea si vasallus.** †Sciebat vasal. aliquem velle occidere dominum vel assilire ad eum occidendum vel capiendum vel multum damnificare eum in rebus ⁊ patrimonio suo dz dñm certiorare q̄ cito poterit vt dñs prouideat sibi vt qualiter hoc euitet vel declinet. alias si in hoc fuit negligens vel dolosus feudum perdit. ¶Secus si certiorare non poterit nisi potuisset resistere: quia tunc tenef vt hic dicitur plene in glos. ¶Ad hoc qd denūciet est in auf. vt lic. ma. ⁊ auie. §. si vero. cōtra imperiū.
7 ff. loc. item querif. §. exercitu. ⁊ mā. si fide. §. j. †Quamuis regulariter non tenetur quis indicare maleficiū de iure ciuili. C. de fur. ciuile. de iura. ca. secus extra de fur. qui cum fure. Tamen proditorem regis tenetur qs indicare. ff. de peñ. metrodorum. adde hic que dixim⁹. j. de pace iur. fir. hac edic. §. receptatorib⁹. imo patrem contra imperiū vel rēpublicā regni facientē tenef indicare vt disputat Tul. iij. de offi. nam disciplina castrorum antiquior est q̄ charitas liberorū. ff. de capti. ⁊ postli. re. postliminij. §. filius. ¶Item de iure ciuili non teneor phibere titium vt non faciat iniuriā sempronio si nō sit mihi iniurians
a subditus rōne dominice vel patrie ptātis [a] vt seruum ⁊ filium vel iurisditionis vt iudex vel dñs vasallum. no. ff. de reg. iu. culpa. Aliud

pa. Aliud de iure cano. vt ibi no. per. c. quod hic in glo. allegaꝶ
negligere eum possis ⁊c. lxxxvj. di. c. iij. iudex qui ⁊c. C. de com-
mer. ⁊ mer. l. ij. in fin. ¶ Idem de dño ⁊ vasal. feudi qui est in sui
iurisdi. s. quid sit inuesti. in prin. ⁊ in ti. quali. vas. iurat fideli. ꝑ
quibus est lib. xij. demetatis. l. deuotum. defendendo se cuilibet
j. §. porro. in glo. ¶ Idem si pro coniunctis vt vxoꝶ. alijsqꝫ. imo
propter res. j. de pace te. c. ij. in gloss. dic vt diximus. ¶ Mora-
les phi dñt idem quod canoniste dñt. naꝫ dicit Tul. j. de offi. q
nõ defendit hoiem ab iniuria cum possit tam in culpa est ꝙ is
qui patriam vel parentes deserit. ¶ Ius ciuile considerauit ⁊
distinxit illos qui plus tenenꝶ iniuriatis vt seruus domino: li-
bertus patrono: vasallus domino feudi: vel ei cui iurauit fideli
tatẽ. Isti tamen diuersimode tenenꝶ ⁊ hñt se vt excedentia ⁊ ex
cessa. ꝙtũ ad hoc diximus. s. qui. mo. feu. amit. i princi. ¶ Mo
rales humanius considerauerunt vt non tantum affectionem
sanguinis in hoc consideremus vt iurisconsulti dñt ait glos. ff.
de iusti. ⁊ iur. vt vim ⁊ amicitiam intimam de qua loquiꝶ. ff. de
vb. sig. late. §. amicos quos possumus iuuare si volumus. sed
charitatem qua qsqꝫ alter alteri fraternaliter eẽ debet vnit⁹. vñ
Sene. dicit. ij. de ira nephas est nocere patrie. ergo cuicunqꝫ nã
hec pars patrie est. sancte sunt ptes si vniuersuꝫ est venerabile.
ergo ⁊ hõ. nam hic in maiore tibi vrbe id est orbe cuius alias
ciuis est inde possumus defendere oẽm. extra de sen. ex. quante.
lib. vj. eodem. c. dilecto. Inno. iij. vbi plene de hoc per Hosti. in
sum. eod. titu. in prin. ¶ Iurare tamen ad offendendum iniu-
8 ste dominum vasal. nõ debet multominus alius. ¶ † Sed qd si
permisi offendentem extrahere arma de domo mea ad offen-
dendum aliũ: nunqd per hoc videar dare auxiliũ vel opem vt
tenear iure ciuili. vt diciꝶ. ff. de adul. ⁊ qui domũ. ⁊ ar. C. de fal.
mo. l. j. ¶ Videtur quidem cãm mortis prebere sicut qui ponit
gladium in manu furiosi. ff. de sic. nihil. Alij exigunt qd aliqd
fecerit vt teneaꝶ: puta ponere gladium in manu vel simile. de
facientibus loquuntur dicta iura. ⁊ de prebente domum. ff. de
accu. libellorum. ⁊ de sica. l. iij. in prin. ⁊. §. j. vi bono. rap. pretor.
§. si cum. ad. l. aqui. qui occidit. Dña aũt est delinquã agendo
vel negligendo. d. l. culpa. ⁊ ꝑ ea que cõsueuerũt dici. C. de sac.
san. eccle. iubemus nullam. in fin. ¶ Primum putamus verius
ex quo de domo sua passus est extrahere ad nocendum: qꝛ si dꝫ
quis cohibere personam que est in sua ptãte etiã de iure ciuili
debet pari iure cohibere domũ vt per eius occasionẽ nõ delin-
quatur cum domus sit in eius potestate vnde satis prebet ar-
ma sua ad id qui permisit ea de sua potestate extrahi. pro quo
est de reg. iur. semper. qui non prohibet prohibita sicut sunt ar-
ma in domo. ff. ad. l. iul. de vi pub. id est eoipso quod habet pu
nitur. dicta. l. iij. in prin. de sica. ibi: vel hominis necandi causa
9 habuit. ¶ † Item ponuntur hic in gloss. questiones tales. Pa-
ter cõmisit feloniam an filius puniaꝶ dicit quod non patre vi-
uo vel mortuo allegat. ff. de adop. adoptiuum. in fi. de iure pa-
tro. diui fratres. de bo. liber. queritur. Consuetudo tamen re-
pugnare videtur. j. si vasal. feu. pri. cui defera. c. vasalli. ¶ Hoc
vltimum verum est per hoc que sunt consuetudines ⁊ vsus ⁊
feudorum iura vt filius ex culpa patris ⁊ ex eo descendens re-
pellantur nõ agnati in feu. paterno. dicto. c. vasalli. dicitur ple-
ne de agnatis non repellendis. j. si de feu. controuer. fue. c. si va
sal. culpam. ⁊ ibi in gloss. ⁊ nota. in gloss. j. imperialem. §. insup
in gloss. nunquid propter factum fratris ⁊c. ¶ Sed videamus
quid mouent in cõtarium iura ciuilia. ¶ Similis questio est si
filius viuo patre commisit feloniam an nepos ex eo succedat
auo eo repulso quod tangit gloss. ff. de sena. emancipa. §. fin.
10 ¶ † Quantũ ad primã qõnẽ de filio ei⁹ q delinqt distinguiꝶ id
qd acquiritur vt si pater patri delinquẽti acquirit: quia erat he
reditas que nec momento stat apud filium quin patri acquira
tur. ff. de acqui. heredi. l. placet hodie ex causa aduentitia all. C.
de bonis q̃ liber. l. fi. hic non acquiratur filio delinquentis deli-
ctum patris excludet filium. ff. de iure pa. qui contra. ¶ Sed si
non acquiritur patri delinquenti: quia amiserat ius patrona-
tus ex delicto ius reuerentie obedientialis. ⁊ quod non voce-
tur in ius sine venia acquiritur filio. hoc enim patri qui perdi-
dit non potest prodesse. ff. de in ius vocan. adoptiuum. nota. l.
qui contra. ¶ Licet alie solutiones dentur hec est communior
⁊ verior vt eod. l. diui fratres. in magna gloss. ¶ Tunc queri-
tur si pater deliquens in libertũ sit mortuus an hereditas mor
tui veniat ad filium delinquentis cuꝫ iam constet patri qui est
mortuus non posse acquiri. non enim est locus coniecture ⁊ su-
spicioni ne pater habeat qui erat delicto exclusus: quia est mor
tuus eo viuo non debeat lex alia via circunueniri vt exclusus
suo delicto habeat per filium: non enim alia via lex debet circũ-
ueneri. ff. de tut. ⁊ cur. da. ab his. scire oportet. in pñ. sed eo mor-
tuo cessat causa quare non acquiritur filio cessare debet legis
prohibitio. de repu. l. fi. §. ait. ¶ Verius dicitur vt inspiciamus
⁊ consideramus aptitudinem ⁊ naturam rei que est vt posset
acquiri si viueret pater non emergentem esse vtilitatem quia
is cui posset acquiri est mortuus. arg. eorum que not. in glos. ff.
de rei vendi. l. vendicatio quoqꝫ. ¶ Et hoc de his que a patre
ad filium peruenirent: quia patre delinquente ea que filio de-
bentur a genere illa manent incoluma filijs. ff. de inter. ⁊ rele. l.
iij. per que feu. nouum filius delinquentis non haberet feuduꝫ
paternum auitum antiquum. Sic per iura predicta nisi crimẽ
maie. tũc oĩa perdit quia hereditarij criminis exempla metuũ
tur in filio. C. ad. l. iuli. maie. similia ⁊ concor. dic plene in. l. qcꝙ.
⁊. l. diui fratres. in glo. ¶ In. ij. questio. de nepote mouent hoc
iura. sed quod licet filius sit nocens filij scilicet nepos ex sua ꝑ-
sona succedit auo si filius delinquens mortuus sit viuo auo pa
tre suo. Secus si filius delinquens superuiueret patri eidemqꝫ
auo tunc nepos excludetur eo quod pater ꝑcedens eũ qñ auus
moritur viuit. ff. de lib. ⁊ posth. si qs exheredato. in prin. C. de in
offi. testa. si qs filiũ. ⁊ not. in. l. gallus. in pñ. insti. de exhereda. li.
§. posthumorũ. C. de ado. l. fi. §. que in filio. In exheredato etiaꝫ
distinguitur vtrum nepos sit in potestate vel non. di. l. queriꝶ.
cum simi. Item in dignitate vtrum noceat casus patris: an ne-
pos habeat dignitatem auitam distinguiꝶ fuerit cõceptus vel
natus ante casum vel post. hic patri filio. s. non queriꝶ. ff. de se-
na. emancipa. in fi. in glo. ¶ Item si non queratur per hunc ne
potem venientem abintestato filio aui patri suo delinquenti
habebit ex sua persona filius delinquens per nepotem filium
suum institutum heredẽ. vnde attendas quod abintestato suc
cedens nepos nõ acquirit patri ex testõ sua persona vt dictum
est. ⁊ nota. in. d. l. diui fratres. ⁊ in. l. queritur. veniebat eñ abin
testato illi. nam si auus qui exheredauit filium suum institue-
rit nepotẽ filiũ filij exheredati hoc queretur statim filio exhere-
dato. ff. de acqui. here. qui in aliena. §. interdũ q fortiter condi-
cit sciebat enim vel scire debebat que paria sunt. ff. ꝑ empto. qui
fundũ. §. seruus. si cer. pe. qd te mihi qd instituto filio exhereda-
ti statim nec momento staret apud eũ quin ei in cuius erat po-
testate acquiriꝶ. e. ti. l. plꝫ. ⁊ sic sibi imputet instituens ꝯ quẽ cul-
pa erat cõmissa ꝑ exheredatũ. Leges ⁊ ꝯstõnes nõ licet ignora-
re. C. de leg. leges. de iur. ⁊ fac. igno. cõstitutiones. cõmissam cul-
pã contra se: qꝛ exheredauerat eũ nõ poterat ignorare tanꝙ fa-
ctũ ꝓpriũ. ff. pro suo. l. fi. ¶ Melius ⁊ equius statuerũt hec iura
vt filius delinquẽtis ⁊ cõmittẽtis feloniã in dñis nũꝙ habeat
feu. lꝫ agnati sic. ⁊ ita deterioris conditionis est filius. j. si vas.
feu. pri. l. j. Sic est deterioris conditiõis filius. j. an agnatus re-
pudi. here. c. j. sic. j. si de feu. cõtro. fue. c. si vasal. culpam. nec di-
stinguunt hec iura moriaꝶ filius viuo patre vel post. sed simplr
dicit filius ⁊ oẽs descendentes ex eo repelli: lꝫ possunt cauillari
qd viuo patre suo eodẽ auo nõ erat vasal. filius nec feu. suũ erat
sed certe erat spe ⁊ destinatione. ff. de lib. ⁊ posthumis. in suis.
11 ¶ † Nec videꝶ hoc sine rõne qꝛ a patre culpante hꝫ esse filius et
ex eo descendentes macula patris est in filio. C. de qd. diuo mar
co. lugubre esset domino passo feloniã feu. videre filio vel nepo-
ti eius qui deliquit in eũ cũ sint vna ꝑsona pater filius fictione
iur. insti. de inuti. stipu. §. ei qui. C. de impu. ⁊ ali. substi. l. fi. nec
diliget filius quẽ pater odiuit. ⁊ in quẽ deliquit. arg. ff. de edil.
edic. qd si nolit. §. q assidua. de ali. ⁊ ci. le. cũ vnus quãtum ad di
gnitates remanent iura ro. predicta. vt in. l. emancipatũ. in fi.
de decu. l. ij. §. nullũ. ⁊. d. l. iij. de interdic. ⁊ rele. licet tunc suoruꝫ
maiorũ exempla sibi preiudicent. C. li. xij. de cohar. si cohartal.
¶ Predicta ratio cessat in alijs agnatis ⁊ ideo alij agnati non
12 repelluntur vt diciꝶ plene di. ca. si vasal. feu. pri. ¶ † Sed quid si
pater habẽs feu. viuẽs iure frãcorũ habet duos filios primoge
nitus q debebat succedere cõmisit feloniã cõtra dñm viuo pa-
tre. ¶ Certũ est qd ille ⁊ ex eo descendẽtes excluduntꝶ an secun-
dogenit⁹ habebit feudũ mortuo patre vel fiscus. hec questio de
facto fuit de magna baronia. ¶ Allegabatur pro fisco: qꝛ bona
proditoris dicunꝶ pertinere ad fiscum iure successiõis. C. de bo.
lib. l. j. hoc aũt feu. debebaꝶ spe. vt sola administratio illi detur.
ff. de libe. ⁊ posthu. in suis. adeo quod desinit eẽ suus heres ille
q dicebatur esse heres ꝓditoris ꝯstito de crimine insti. de here.
q abintestato. §. per ꝯtrariũ. ¶ Itẽ ex quo ius voluit minorem
non succedere sed maiorem: lꝫ maior sit inhabilis ad minorem
non deuoluitur successio. ar. ff. de le. j. plane. de adim. le. ⁊ si trãs
feram. de his q. vt indig. cum qdã. ⁊ hoc, qꝛ solũ maiorẽ ius di-
cebat succedere. secus vbi diuiderent feu. vel in rebus burgensa
ticis duo succederent: quia vno inhabiliter existente alter to-
tum haberet. ar. ff. de cõdi. inde. cum. his in princ. de cõtrahen.
emp. si emptor. §. pe. debere. isti. q soluẽdo de eo qd certo lo. l. iij.
13 de ver. ob. si stichũ aut pamphylum. in prin. ¶ † Cõtra fiscum
erat qꝛ scõs haberet si primus nõ esset sicut si eẽt mortu⁹ patre
viuo scõs haberet q inuenit se primogenitũ tpe mortis patris
ante ꝑmature agitur de heredi. viuentes. ff. de vul. ⁊ pup. l. ij. §.
illud. sed non esse ⁊ inhabilem esse sunt paria. ff. quod cuiusqꝫ
vniuer. nomi. l. j. §. quibus. instit. de succes. li. §. sed nostra. ff. de
inoffi. testa. pater. in auten. de nup. §. quoniam infirmas. Nec
refert non sit curator an non sit idone⁹. C. de epi. audi. de cita-

tionibus.§.si autem.¶Nec refert leges non habeant auto-
rem vel habeant reprobatum.ff.de fal.l.fi.¶Nec refert non ve-
niat cõditio vel talis que nõ teneat.ff.de acqui.pos.si quis aũt.
¶Et idẽ est nõ esse causam vel talẽ que non vz.ff.solu.ma.l.do-
tẽ.τ.l.ij.τ.l.si cum dotẽ.§.eo.τ.§.quod si latitet.¶Et idẽ est nõ
habere titulũ vel talẽ qui habeatur ꝑ nõ titulo.ff.de peti.here.
nec vllã.Sic nõ refert non nubere vel nuptias inutiles contra-
here.ff.de op.li.sicut.sic nõ habere actionẽ vel talẽ que exceptio
ne repellitur.ff.de dolo.eleganter.§.seruus pac.in fi.ex qui.cau.
in posses.ea.fulcinius.§.qđ si in diẽ.de regu.iur.vel in tempus.
¶Audiui iudicatũ pro scđo genito ꝯtra fiscũ statim qđ filius
primogenitus fuit ꝓditor τ hostis publicus factus est inhabi-
lis:τ alij post venienti datur adeo qđ pater potuisset eum exhe
redare ob hãc causam.in aut.vt cum de ap.cog.§.causas.nam
in feu.exheredat:vt diximus.s.de suc.feu.c.j.Non ob.qđ fiscus
est heres vel successor proditoris quia ius succedendi alij post
eius mortẽ non transfertur in heredẽ extraneũ.ff.de inter.τ re-
lega.l.iij.τ not.d.l.j.de bo.liber.est heres bonorum que habuit
filius proditor.ar.cõtra.C.de bo.ꝓscrip.si filius.sed hereditas
vel feu.patris non erat eius viuo patre qr ꝑmature agit de vi-
uentis hereditate.d.l.iij.§.illud.τ si iam successisset in heredita
tẽ non agnitam non transmitteret in extraneũ.de his qui ante
aper.tabul.l.j.de cadu.tol.§.in nouissimo.Non ob.scđm qr pri-
mogenito datur.Si sit habilis qñ pater morit illud tp̃s inspi-
cit arg.ff.de leg.ij.cũ ita.§.in fideicõ.eo inhabili facto ꝑinde est
ac si nõ fuisset videt hoc inesse si in eodẽ statu τ habilitate per-
mãserit.ar.ff.de solu.cũ qs.primo responso.¶Itẽ hic cessat su-
perior rõ:qr scđs a primo fratre non hz esse sed a patre de cuius
successiõe agit.Sed quomodo nonne debet damnari de culpa.
vt supra quo tempore miles.et de feudo sine culpa non amit.c.
j.C.libro.x.de peti.bo.subla.l.j. quãtũcũqz ṡm Azo.perdantur
bona ipso iure i crimine maie.vt dicit in summa vñ vi.Si ergo
puniret hic primogenit⁹ viuo patre possent ꝑdicta vera esse: sz
si supuixit naturalr patri:nõne est heres ita videtur qr primus
dãnato eo de crimine desinit esse heres.d.§.p ꝯriuz.Dic qđ hñt
locum inter eũ τ fiscũ qui non dz extendere manus ad bona dã
nati nisi post sniam.ff.p so.cũ duobus.§.idẽ rñdit.τ quantũ ad
bona ipsius dãnati sed quãtũ ad eũ vel fiscum τ scđogenitũ sta-
tim qđ cõmisit viuo patre factus est inhabilis:et sic factus est
locus scđo macula casus cõmissi afficit eum vt perdat quod dz
hre.arg.dicte legis diuo marco.reat⁹ excludit honorẽ.C.vbi se-
na.vel cla.l.j.siue sit deprehensus crimine siue cõuictus vt in gl.
imo τ si absolutus quia factum lex non sententiam attendit.ff.
de ritu nup.palam.§.que adulterio.de re mili.qui cum viro.§.
ignominia.Sequẽs ergo qui erit sine macula tpe mortis eius
de cuius successiõe agit veniat.d.l.cum ita.§.in fideicommis.de
verbo.signi.l.fi.nam ex ordine veniunt argu.ff.de al.scri.lege.j.
14 ¶†Quid ergo si pater nõ exheredauit hunc filium cum posset
dicto.§.causas.ex tertia τ quarta cã.s.si sit maleficus contra im
periũ fortius vt lic.ma.τ auie.§.si vero ꝯ imperium τ superui-
xit patri deinde filius cõuincitur per fiscum an fiscus habebit
videt eñi remissa iniuria τ delictũ quãtũ ad patrẽ vt secũdoge-
nitus vel alius non possit eũ arguere.C.de inoffi.testa.oĩmodo
de reuoca.do.l.j.τ finali.¶Adhuc videt idem vt τ non veniat
fiscus sed secundogenitus.nam illa locum habent in iniuria et
ingratitudine contra patrẽ cõmissa hic ꝯ imperiũ.¶Hoc non
valet qr pater videt iniuriã recipere.i.cõtra patrem cõmittere.
Tamen quia princeps est pater patrie[a] vt dicit Seneca primo
de clemẽtia ergo omnium de patria dicit ipse. Secundo de ira
nephas est nocere patrie ergo cuicunqz vt dictum est etiam in
superioribus patria potior est potestate paterna. d.l. postlimi-
nium.§.filius.ff.de cap.¶Item lex omnimodo comprehendit
omnes causas ingratitudinis vt si de eis non sit cõquestus pa-
ter non aggrauatur post filius lex non distinguit nec nos.ff. de
alea.l.j.ff.de pub.de precio.imo dic quod lex omnimodo et alie
loquuntur in eo quod pater reliquit filijs de suo scilicet non cõ
queratur remittat.at primogenituram dedit primogenito lex
vel consuetudo et tacite conditionaliter sine macula sit asper-
sus quia primogenitura vitiosa aut malitiosa vt ita loquatur
seu maculata non est primogenitura arg.ff.qui satisda.co.quo-
ties.de eden.veluti.in princip.τ in spe nõ in re. iccirco facilius
perditur.argu.ff.de reg.iur.minus. plus quidem est feloniam
committere quã vendere promigenituram quo casu perdit eã
j.q.vij.ꝙ periculosa cõmittens in lege non inuocat legis auxi-
lium.ff.de mino.auxilium.in fi.Preterea nõ statim erat in effe
ctu habendi feu.quia primogenitus quia premature de viui he
reditate ageret vt supra dicit sed qñ pater moritur dicto.§. in
fideicom.Item quid si princeps indulsisset isti primogenito:
dic qđ ita habetur ac si non cõmisisset τ macula omnino est abo
lita.C.de nume.imperi.circa princi.τ.§.ij.ideo debet haberi ac
si nunꝙ fuisset proditor.ff.de edi.qđ ita senatum.secus si abso-
lutus a iudice dicto.§.que in adulterio.τ.§.ignominia.Diffe-
rentia est inter inferiorem iudicem τ principem.arg.C.qui pro
sua iurisditione.l.j.in fine.¶Et hoc si viuo patre indulsit prin
ceps inuenit se tunc iste habilem quando pater moritur. secus
si mortuo patre τ iam facto loco secundogenito vt supra dicit
tunc non perderet ius quesitum sibi secundogenitus ex remis-
sione principis.arg.ff.de pac.l.fi.de contratab.si post mortem.
§.finali.C.loca.si cum hermes.¶Contra videtur de his que di
ximus.s.de vas.decre.eta.circa fi.licet canoniste contra vt ibi
15 plene dictum est.¶†Sed an pater nihilominus posset eũ exhe
redare:quia princeps indulsit.¶Videtur qđ sic:quia quos li-
berata pena notatos reliquit.C.de generali aboliti.l. finali. de
sentẽ.pas.l.generalis.Sed ibi dicitur qđ remanet infamia nisi
sit remissa infamia non est causa exheredationis.j.eod. titu.§.
illud.per indulgentiam aboletur macula vt quãtum ad bona
non patiatur calumniã.eod.titu.cum indulgentia.ff. de postu.
l.j.§.pe.ff.de re mili.non omnes.§.a barbaris.¶Nõ ergo pote
rit exheredare:qr nec vocabulũ proditoris habebit.d.l.iperia-
lis.§.ij.¶Unde τ qui vocaret hũc proditorẽ teneret iniuriarũ
per illã legẽ.Princeps eñi est q de inhabili facit habilẽ.ff. de re
iudi.quidã consulebat.C.de crimine sacrile.l.ij.¶Secus si di-
ceret tu fuisti proditor tunc dicit verum τ non teneretur iniu-
riarum.arg.ff.de iniur.eum qui nocet.¶Sed quid si princeps
indulsisset τ voluisset vt non debeat dici qđ fuerit proditor po
test hic fieri ar.eo.que not.j.si de feu.contro.fue. naturales. Si
tunc dicatur fuisti proditor an teneatur iniuriarum. ¶Non
puto qr princeps non potest facere vt nõ fuerit proditor: qr fa-
cte res pro infectis nulla ratiõe fieri possunt.j.de capt.in bello.
§.facte.ex qui.cau.ma.deniqz.τ.l.nec vtilem.imo nec deus dñs
hoc potest.C.de rap.vir.l.j.tenetur tamen si est contemptor mã
dati regij vel ad penã rescripti tali contẽptam:vel extraor. cri-
mine sacrile.qr mandatum principis lex est.C.lib.xj.vt dignita
tum ordo ser.l.j.τ cõsueuerunt dicere moderni.C.lib.xij. de the
sau.l.j.Sed vbi post mortem patris hic primogenitus habens
feu.cõmisit crimine maie.tũc omnia venirẽt ad fiscũ ad.l.iuliã
maie.l.quisquis.nõ distincto sit feu.paternum vel non quia.l.
quisquis.nõ distinguit ṡz multos.¶Sed certe nõ est rõ quare
puniant agnati etiã tũc vt secũdogenitus vel alius: qr hec opi-
equior est vt qñ in dñm cõmittit feloniã nõ priuentur agnati
sed descẽdẽtes tñ ab illo qui cõmisit.j.si vasal.feu.pri.τ ibi ple-
ne dicetur.¶Macula stringit delinquentẽ τ eos qui ex se sunt
16 dic.l.diuo marco.¶†Ad hoc pro fisco allegat cõstitutio regni
in regno Sicilie ob filiorum culpas vbi in alijs criminibus ali-
quo fornidicato post eius mortem fiscus habet partem quam
iste esset habiturus si non deliquisset:ergo videtur qđ totũ ha-
beat quãdo primogenitus:qr tunc totũ primogenitus haberet
si esset fornidicatus apostolo partis cõtinetur totũ.C. de here.
insti.l.ij.ff.de verb.sig.reliquorũ. nisi in crimine maiesta. dicit
in fi.illius cõsti.quo casu filius nõ haberet per.l.quisquis.qr ha
bet perinde fornidicatus ac si confessus esset de crimine: et per
diffinitiuam sniam cõdemnatus per cõsti.penã eorum.¶Hoc
vltimũ de filio τ descendenti satis videt in crimine maiesta.sed
agnatos in crimine maiesta.sed agnatos.qñ feudũ est auitum
τ antiquum nõ videt repelli:qr qđ nõ mutat stare nõ ꝓhibet.C.
de testa.sancimus.de appella.precipimus. in fi. ¶Constitutio
ob culpas loquit de bonis que pertinere deberẽt ex successione
paterna fornidicato libere:sed feud.antiquũ debet non tñ sibi
sed agnatis sibi dum viuit agnatis per ordinẽ sicut veniũt post
eius mortẽ sicut pluries in superioribus dictũ est: nec testm̃ fa-
factũ in his ordinatione defuncti valeret.s.de suc. feu.c.j. et sic
promptum est iura concordare. de inof.do.l.j.cum similibus.
subiacẽt restitutiõi hec paterna feu.post mortẽ tenẽtis: vt plu-
ries est in supiorib⁹ dictũ τ delictum vnius nõ nocebit alij.ff.si
quis ali.testa.ꝓ.l.ij.§.fratris.Leges etiã non corrigunt nisi qñ
expressum dicit in aut.qui.mo.na.effi.sui.§.tribus.Hec in du-
bio vera vident qñ feu.diuidebat.secus vbi feu.nouum τ secus
qñ bona erãt libera burgensatica illa oĩa veniunt in fiscũ per.l.
quisquis.¶Sed qr ponit in themate qđ feud.debebatur iure
francorũ primogenito.vel erat iure isto feu.ducatus comitat⁹
τ mar.qđ nõ diuidit infra iperialẽ.§.ꝑterea.nõ vr̃ qđ hic succe-
dãt vel ex aliqua causa ius ꝑtendãt nisi primogeniti tñ istis si
quidẽ ꝓuidet nõ alijs de agnatiõe.ff.de verb.signi.liberorũ.§.
j.vnde alij agnati vel secũdogeniti videt qđ ad ista nõ veniant:
qr nõ sunt ꝑmogeniti parẽtũ antiquoꝝ quoꝝ feu.hoc fuit: nec
istis de cui⁹ successiõe agit qñ scz hic cõmisit sit delictũ post mor
tem patris.Et si ꝯstitutio vt de successiõib⁹ admittit fratrẽ et
τ nepotem in collaterali admittit qñ sua morte primogenitus
obijt sine liberis hũc casum qñ cõmittit feloniã nõ posuit cum
ꝓmiserit dilucidare successionẽ ergo omisit qr si aliud voluisset
dilucide posuisset ꝑ ea q̃ dixim⁹.s.de succes.feu.c.j.qñ cum con-
sensu ꝑmogeniti vẽdiderit feu.an agnatis ꝑiudicet. ¶Ex his
videm⁹ de facto fiscũ oĩa occupare etiã feu.antiqua in casu ma
iestatis per.l.qsqs.idistincte loquẽtẽ adducit ꝓ fisco qr etiã dño
a quo

Additio.
a ¶Qr ꝑnceps est pater p̃rie.adde qđ ꝑncipis mẽs ꝑsumat vt nemini noceat vide ꝑ do.Phil. deciũ consil.xj. colũ.v.

a quo tenet feu. vt comiti vel baroni si est quaternatū non apit feudatario mortuo vt in consti. post mortem baronis. sed fisco ad quem ptinet iudicium de psona pditoris. ptinebit ergo ꝛ rerum q̄ sumūt a psona cōditionem ꝛ statutū. C. de impo. lu. desc. l. j. ¶ Hoc non facit ad hoc quia intelligit cōstitu. post mortem qn̄ habet filios alr̄s filij veniūt nō fisc⁹. q2 sua morte morit vt in sequēti cōsti. in aliqbus. ¶ Itē ꝛ qn̄ fratres nō habet vel nepotes ex fratrib⁹ sicut erat feu. paternū nā si haberet fratrez vel nepotem de fratre illi succederent vt in subsequēti cōsti. vt de successiōibus ꝛ in his casibus dilucidauit quādo morte sua morit qn̄ punit nihil dicit. ꝛ ideo iuri cōi reling vr̄ qd̄ pertineat iudicium psone regi. hoc est verū sed nō causaꝝ q̄ post eius obitū debebant alias adalinm ptinere. C. de bo. pscri. si filius. ꝛ vr̄ expsse sum in cōsti. impiali. §. illud. ¶ Moderni disputāt hec p q̄one dn̄icali. ꝛ Spe. in titu. de feu. in fi. si viuo delinquēte in fiscum veniat id qd̄ tenetur ab alio in vita delinquentis. ¶ Vel q᷑ melius videtur dilucidauit in oī successore. s. vl̄i ꝛ reali ꝛ ideo succedit quādo reuertit seu ptinet ex pacto ꝛ puidētia agnatis q limitat ibi in fratre ꝛ nepote successor dr̄ etiā in rem de iure iur. l. etiam si in rē. ꝛ si fuisset heres. tūc in oībus desineret vt in dānato ex pditiōe p. §. p cōtrariū retineret tn̄ sibi illa in qb⁹ erat ei moriens obligatus. ff. de here. vē. l. j. §. fin. Unde multi in delictis dicūt p̄missa infiscari cōtra positionē q̄ est iegor dicit glo. j. q vas. pre. feu. c. j. ꝛ ibi plene dictū est. Nō ergo qd̄ fit: sed quod fieri debet instituēdū est. ff. de offi. pre. sed liceat. ¶ Illa q̄ debēt alijs damnato aliquo non infiscant. ff. de bo. dā. l. fi. §. si in libertum. C. de epi. ꝛ cle. si qs psbyter. ¶ Unde satis vr̄ quod hic nō obstēt p̄missis q᷑ id qd̄ dr̄ primogenitum pferri h3 vim ꝛ virtutem vt si veniant ad successionem fratres excludat oēs p̄mogenitus. ita dicit cōsti. vt de succes. in p̄n. ppter h̄ nō sustulit naturam feudi antiq2 ea iura q̄ dicūt agnatos succedere post ipsi⁹ obitum ꝛ primogenitos debere tenere dum viuūt eis obeuntibus ad sequētes deferri ex natura feu. ex vi pacti ꝛ cōcessiōis ac principali prouidentia vel pluries dictum est in suplorībus ad hec auferenda ex quo non dixit neque directo ne vtiliter excedet. ff. so. ma. si vero. §. de viro. ¶ Nec est verisimile conditorem illius ᵹsti. ꝛ iura francorum tollere nisi ea que expssē dicit sublata expone dicit primogenitū pcellere ꝛ excludere alios in hoc non erit dubium q2 excludit sed qd̄ nō veniāt agnati post eius obitū ex quo erat feu. antiquū hoc nō dicit p quo est. C. de ios. testa. si quādo. in princ. imo dicit ᵹtrū. s. qd̄ frater ꝛ nepos ꝛ soror nō dotata succedat. ꝛ ar. eoꝝ q̄ dicunt. s. de vas. decre. eta. c. j. ꝛ. j. de eo q finem fecit agna. c. tres erāt agnati primogeniti ꝛ descendentes ex eis impediunt alios vt non cōcurrāt in successione cum ipsis deficientibus eis p mortem sine liberis vel q2 p delictum excluduntur ipsi ꝛ descēdētes ab ipsis p. c. vasalli. j. si vas. feu. pri. cum si. potius dicet remoueri illud impedimētum ꝛ reuerti ad agnatos quod ius francoꝝ vel regni cōsti. nō remouit vt diximus in successione patrui. s. impa. Loth. Euge. pape. c. si qs miles cum ᵹsiderat pualētia nere q2 est feu. antiquū. ff. de do. q id qd̄ cum si. ¶ Hic prim⁹ agnat⁹ inuenit se genituz añ alios agnatos eius vel successorum illi⁹ cui primo datū fuit feu. multa ex postfacto declarātur. ff. de re. du. quedam sunt de testa. tute. iure nr̄o. in fi. Leges non corriguntur nec tolluntur nisi in illis que exprimunt vt tollātur ꝛ corrigantur vt in pri. s. dictū est. ¶ Cōstō aūt pdicta q̄ dicit fratrē ꝛ nepotē primogenito succedere in oēm casum succes. extendit argu. ff. de fideicō. si qs p eo. §. si nūmos. ex quo dicit idē ius habere eos qd̄ frater pr̄ eorum q oīno succedit fratri vt dicit cōstitutio vt de succes. pro quo est argu. ff. si qs testō liber eē. l. j. Hec actio tn̄ in regno Sicilie post cōstōnem pdictā agnati arctati ꝛ limitati sunt ad fratrem ꝛ nepotem filiū fratris tantū iure isto vsq3 ad septimū gradum. s. in. j. rub. §. hoc autem.

17 **Rursus si domini.** †Ponitur alia causa perdendi feu. si vasal. immiscuit se cuz filia vel nuru domini vel domine a qua tenet feudū vel sorore eius manentis in domo domini que dicitur in capillo non enim erat tradita nuptui tunc enim consueuit cōmuniter traduci seu deduci in domum viri. ff. de dona. iter vi. ꝛ vro. seya perdit feu. ¶ Hic in capillo est verbum longobar. gloss. dicit quod bononie dicitur pulzella vadunt communiter pulzelle non nupte sine cooperimento in capite debentur imbindate vadunt in capillo frequenter.

18 **Porro.** †Alia causa si vas. assiliuit dn̄m aut vicum aut castrū in quo dominus erat fuerit agressus vel impias manus iniecit in psonam dn̄i vtriq3. i. quocunq3 loco vel etiam graues ꝛ inhonestas iniurias dn̄o intulit vel insidiatus fuerit vite eius vt veneno vel gladio vel alio modo in qualibet istarum causarum pdit feud. insidiādo tenet cor. de sica. ff. ad. l. cor. de sica. l. j. in princ. C. qui accu. non pos. pp insidias. si vero alias sine insidijs vellet offendere. Distinguitur laborauit in hoc vel non. j. de capi. qui cu. veu. §. si noluerit. hec est puenerit ad actum aliquē vel nō ſm cōem distinctionē q̄ fit in. l. si qs non dicam repere. C. de epi. ꝛ cleri. insidiādo puenit ad actuz ꝛ laborat in offendendo qui ambulat cū telo vel alios facit ambulare domini offensionē. d. l. j. i p̄n Idē si sine telo ꝛ verberet eum atrociter ꝛ faciat verberari. q2 q p aliū facit p feu. ꝛc. ff. de vi ꝛ vi ar. l. j. §. deiecisse. ideo tenet de sica. q2 iure ro. tenetur qui habet volūtatē occidēdi. ꝛ si nō occidat. e. l. j. §. diuus. ꝛ. l. mal. alias nihil. Et no. qd̄ hic fuerit insidiatus dn̄o d3 pbari p. v. testes ſm quādam ᵹsti. Impatoris Henrici. q̄ q2 cōiter nō habet verius est vt p duos pbetur. nec. n. cōstat qd̄ fuerit cōstō illius Impatoris vt nota. j. de capi. qui cu. vē. §. ij. ꝛ quot testes sunt necessarij ad pbādā feu. ingratitudinem. c. si vas. hoc corrigit per cōstōnem Reg. Sicilie. vt extraneus arma ᵹ aliquē nedum ambulās cum telo in eius offensionem. imo percutiens ꝛ nō occidens non tenet cor. de sica. vt moriat. an corriget de insidiāte vt non teneatur. l. cor. de sica. Nō credo q2 de insidiante non loquit cōsti. ꝛ si quādo nō mutat non pbibetur stare. C. de testamen. sancimus. si voluisset dixisset. C. de cadu. tol. l. j. §. pe. specialiter quia nesciremus qua pena puniretur insidiator quando armis insidias posuit. Item qn̄ cū armis l3 sit pena portationis armorum. q2 non portauit arma pp offensionē alterius ponendo insidias. non debent sufficere soluere vnam vel duas vr̄ quia tn̄dē soluet si simplr̄ portaret nō insidiādo alicui. vbi aūt plus delinquitur plus debet puniri. ff. de pe. capita. §. ij. ꝛ si extraxit similr̄ soluit certam penam q2 duplicatā.

19 †Si pcussit manū pdit non sequuta morte de vulnere. alias occiditur. ¶ Erit ergo insidijs pena antiqua. l. cor. de sica. nō tamen occidet. sed erit pena arbitraria. nam ꝛ deportat in crimine. l. cor. de sica. ꝛ occidit. eod. titu. l. iij. in fi. ꝛ. l. q sedē. §. p3. ff. de penis aut fcā. §. euentum vbi minus punit q ambulauit cuz telo cā hominis occidendi q̄ qui occidit. ¶ Si ergo appetijt gladio dominum vasal. perdit feu. nisi causa se defendēdi. ff. de insti. ꝛ iure. vt vim ꝛ. j. de pace te. c. ij. in gloss. ꝛ dictum est. s. in pri. §. pterea. Quid sit appetere aggredi assalire atrox ꝛ grauis in iure plene expositū est. s. qui. mo. feu. amit. §. si mulier. dic ibi plene. ¶ Querit autem gl. de vasal. qui copulat amicitiā suā cū inimicis dn̄i an pdit feu. dicit gl. quod sic si cōspirauit cū inimicis ꝛᵹ dn̄m. ff. de offi pre. vr. l. j. §. cum patronus. i. in damnū dn̄i p pdictum. c. si capitanei. s. qui. mo. feu. amit. Non enim sufficit copulare amicitias cum inimicis dn̄i si nō ad eius dānū ad hoc vt perdet feu. C. de inoffi. testa. liberi. in fi. ibi atq3 in alijs sic versata est vt inimica potius quā mater videt similis litera i. d. c. si vasal. j. quod testes sunt neces. ad probā. feu. ingratitudinē. ¶ Glo. ergo que ponitur. s. qui. mo. feu. amit. §. item si fidelis que incipit vel cū inimicis dn̄i amicitias copulauerit vel cōtra dn̄m. alias se habuit ꝛc. debet hr̄e ꝛᵹ dn̄i vt accipiat disiuncta p coniuncta sic ff. de verb. signi. sepe. C. de insti. ꝛ sub. generaliter vtrumq3 enim ponit lex liberi. ꝛ dictū est. c. si vasal. s. copulet amicitias atq3 in alijs ꝛc. cū duo ponuntur alterū adesse non sufficit. ff. de condi. insti. si heredi. quāuis in alijs vt in testib⁹ amicitia intime inducat suspitionē. ff. de testi. l. iij. in pri. ꝛ morari cū inimicis quātū ad accusationem. iij. q. v. de accusatoribus quātū ad hoc vt feu. perdat vtrūq3 debet esse. nā esse amicū alij hic nō est malū: quia percipitur ecclesiastici. vj. in prin. Noli esse pro amico inimicus proximo potest quis esse amicus duorū inimicorum sicut tutor duorū pupillorū litigantiū. ff. de aut. tu. accipiēdum in litigio. videt etiā sunt plerūq3 aduersarij ideo dicit certamen iudiciorū. C. de aduo. diuer. in. l. aduoca. de prescrip. xxx. an. l. fi. in prin. nec obstat. ff. de litig. sciendū. quia si nō compellor legationem suscipere ad amicū accusati nō sequetur propterea qd̄ ſim eius inimicus nec. l. vlla hoc dicit nec facit ad hoc si ergo vetaretur qd̄ cum inimico domini nō habeā amicitiā esset contra charitatem lex nō inducit ad peccandū. argu. C. de indu. vidui. tol. l. ij. vt vetat ergo qd̄ in dānū domini hoc nō faciā. ¶ S3 an oportet qd̄ sit dānū secutū ex tali copulatiōe. Ita videt ex his que not. c. si capitaneus. ¶ S3 illud habet locū qn̄ releuat secreta at vbi copulat se cum inimicis domini in eis damnū hoc est grauius sufficit ꝛ si damnū non sequatur hoc est peruenire ad actum criminis. ¶ Et intelligas damnum vt dicitur in hoc ti. cōmittendo societatem cū inimicis dn̄i eū ad assaliendū aut aggrediēdū vicum vel castrum eius ad immittendū impias manus in personā domini vel ad inferendum graues ei iniurias vel ad parādum insidias vel ad ista laborando puta eundo vt hec fierent perdit feu. vt statim. s. dictū est hic not. glo. hic cōspirationes ꝛ in. §. cū patronus. in fi. multomagis si inierit de hoc sacramentū cū inimicis dn̄i est peruenire ad actum delicti cogitati: nā ꝛ si hoc solum per se faceret nō cū inimicis domini idē esset vt. s. dictū est. ¶ Insidie ergo possunt esse ab vno ꝛ a multis copulare amicitiā cū inimicis dn̄i in damnū domini est cōspiratio vt hoc in glo. ꝛ in. §. cū patronus. ¶ Cōspiratio dicit multorū. iij. q. v. cōspiratores. ꝛ. C. ad. l. iul. ma. quisquis in princip. vbi ponitur factio. i. cōspiratio cōiurationes sunt cōsilia de mala ba-

20 bita. ff. de penis. aut facta. in prin. ¶ † Quid si iurat solū vas. vt dn̄m occidat. ⁊ ad aliud nō ꝓcedit videt̄ esse actus sacramentū hoc vt in. l. quisquis. ¶ Arg. cōtra q2 hic nō est laborare ad occidēdum: sed alia nō facit: qd̄ nō sufficit ad perdēdum feu. j. de capi. qui cur. ven. c. si voluerit. solum ex dicto vel cogitatu non puniri feudi priuatiōe nisi ad actū peruenerit vt in. l. si qs non dicā. iuramētū solū additū nō videt̄ addere lʒ a malo fuerit scʒ iurare. extra de elec. significasti. at vbi iurat vel ordinat cū aliis laborat inducēdo alios qui forte non penitebunt ⁊ ad cōplemētum perducēt. pro hoc est infra de pace iura. fir. hac edictali. §. cōuenticulas. Sed nōne superfluūt hec iura: q2 per hoc fit ɔtra aliqua illorū ser incolume tutū ⁊c. s. de sacramē. fi. c. j. ¶ Hic qd̄ nō erat cōpletum id per qd̄ nō erat incolumis tutus ⁊c. hic de conamine cū actu ab aliquo nō cōpleto delicto. Vel facili⁹ perueniebat cum inimico dn̄i ad malū qd̄ intēdebat cōtra eum ꝙ solus: nam copulando amicitias suas cum inimicis associabat inimicos ⁊ fauebat eis nō qd̄ specialiter malū ordinassent: sed ex fauore tali multi prouocabantur in iuuamen inimici domini ex quibus non fiebat directo contra illa ser ⁊ hoc videtur esse qd̄ dicitur in. l. liberi. sic versata est in aliis inimica potius quā mater videretur hoc etiam ex personis ⁊ dictis pensabitur. C. si quis impe. male. l. j. ¶ Alii voluerūt dicere qd̄ vbi dominus hʒ odium ⁊ inimicitiam cum aliquo ratiōe terre sue a qua titi⁹ esset feu. tali inimico non debet copulari amicitia per vasal. secus si als haberet priuatum odium ex alia causa. ar. eorum que dixit Joan. xxvj. di. si clemens. ¶ Hoc non videtur bene dictū:
21 nam ideo dat feu. vt sit fidelis ei. † Fidelitas importat quod cū dn̄o sit contra inimicos domini dūmodo odium ⁊ inimicitia sit sine culpa dn̄i. ⁊ sic iusta ex parte sua vt dictum est. s. q. mo. feu. amit. in prin. ⁊. j. hic finit̄ lex. in prin. videt̄ tacite q agi in donatione feudi: vt secum sit contra inimicos extra id quod agit̄ tacita nascitur obligatio. ff. cōmo. si is. §. sicut. ⁊ iura hic intelligant videt̄ id intelligere contrahentes. argu. ff. de serui. sicut. in. c. si clemēs. dicitur qd̄ debemus aduersari his quibus papa inimicus est. si em̄ sit infidelis ille omnes xp̄i fideles cū capite nostro debemus crucem xp̄i imitari plus habemus a deo: quia vitaʒ ⁊ esse quā vasal. a dn̄o: vt est feu. ⁊ ad hoc allegatur ibi lex liberi. ¶ Item si papa nō loquitur alicui excommunicato nec nos debemus ei loqui: quia sic participamus cum eo. secus si priuato odio pape non loquitur papa alicui: quia nō per hoc non debemus ei loqui. Loquela erat propter excommunicationem alias sola loquela non prohibetur inimico amici sed cohabitatio et conuersatio. extra de ac. repellitur et capi. cum oportet. ¶ Sed an dominus probabit quod copulauit amicitiam cum inimico dn̄i in damnū eius vel vasal. qd̄ non in damnum dn̄i ʒ alias. ¶ Respōdeo dn̄s. Ita dicit lex liberi. in fin. vt hoc probato ⁊c. nam loqui ⁊ esse amicum alicui non est de genere malorum imo p̄cipitur. d. c. vj. ec. posset etiā inclinare ⁊ reducere ad pacē dn̄i a quo esset feu. inimicū dn̄i vas. nō ꝓbatur hec negatio qd̄ in damnum imo ecōtra q dicit qd̄ in dānū ꝓbare id debet. nam ei qui dicit ⁊c. ff. de proba. ei qui hic dicit dominus vasal. dolose in damnum suū copulasse amicitiā suam cum suo inimico probet dolosum. ff. de ꝓba. quoties. §. qui dolo. qui nō p̄sumitur nisi in casib⁹. ff. de admi. tut. tutor qui repertoriū. in princi. ff. man. dolus. nec est speciale in matre. argu. quia nō est amor qui vincat illum. C. de cur. fur. l. j. in princip. nam boni ⁊ subditi diligunt dn̄os suos. argu. C. de admi. tu. l. que tutores. ¶ Ante oīa p̄cipē ⁊ rēp. plusquā patreʒ diligere debemus. d. l. postliminium. §. filius. ¶ Secus si fecisset quis rez de se illicitam puta si iuisset ad hostes hoc de se illicitum est. C. de ser. fu. l.
22 ij. de commer. ⁊ merca. l. iij. que res exponi non po. l. ij. ¶ † Proditor est qui vadit ad hostes vel mittit literas vel nūcium in dānū domini ⁊ reipublice. ff. ad. l. iul. ma. l. j. in fi. ij. ⁊. iij. ¶ Transfuga est q malo animo ⁊c. d. l. postlimi. §. transfuga. si non malo animo iret secus esset puta init ad recolligenda debita sua vel ad curandum se a medico summo stante cū hostibus vel simili cā tunc incūbet ꝓbatio isti qd̄ iuerit non malo aīo. ff. de re militari. nō oēs. §. a barbaris. ⁊ quāuis regul'r negatiua non ꝓbet̄. C. de ꝓba. actor hic ꝓbabit eam vel ex coniecturis apparebit. d. §. a barbaris. sic ꝓbat̄ negatiua quod non aīo occidēdi. C. de sica. l. j. nā in delictis p̄sumit̄ animus nocendi. C. de inin. si conuitii. ideo ꝓbat qd̄ nō aīo nocēdi lʒ difficile ꝓbet̄ aīus. ff. de inter. ac. l. q2 ꝓbat̄ interdū pʒ ex glo. l. fulcinius. §. qd ergo. ff. ex qui. cau. in pos. ea. nam qd̄ vir est. ff. de iudi. vi. ¶ Caueant subditi non ire ad hostes sine licentia: q2 antequā ꝓbēt qd̄ non aīo malo ex vinculis cām dicent. ff. ad sille. l. iulia. ⁊ ar. C. de custo. re. si quis in ea culpa. ¶ Semper regibus suspectores meliores cum dicit Sallustius. ¶ Non est sanitas litigare cum potētibus quibus pares esse non possumus. ff. de alie. iud. l. iij. ¶ Quamuis in iudicio nō sit personarum acceptio. deutero. c. j. extra de iudi. nouit. ¶ Ius in facto est positum. ff. ad. l. aquil. si ex plagis. §. tabernari⁹. ¶ Abstinēdum est a malo ⁊ a specie mali s̄m apostolum. i. ab eo quod hʒ figuram vel similitudinem mali. Quid hʒ facere subditus loqui cū inimico regis quāuis posset euʒ inclinare ⁊ reducere ad pacem domini sui timeat de facto offendi a Rege. ff. qd̄ met. cā. nec timentē. lʒ boni Reges etiam iniuriam propriam impune transeant quia nil gloriosius principe impune leso dicit Seneca primo de clementia. ⁊ ptʒ. C. si quis imperatori male. l. j. inde lubricum lingue nō ꝓducitur facile ad pe-
23 nam. ff. ad. l. iul. maie. l. famosi. ¶ † Sequit̄ in glo. hic istud antē nō tradas obliuiōi: q2 ex oibus. s. ⁊. j. scriptis causis lʒ peccanerit vas. si toto tpe vite dn̄i nō inquietauit[a] vas. ꝑpter hoc heres eius ratiōe delicti ante mortē dn̄i ipsum vas. inquietare nō poterit. C. de reuo. do. l. fi. de inoffi. te. l. oīmodo. in princi. ff. de bo. po. cōtrata. l. nō tm̄. §. si emācipatus. sicut ēt no. in ɔsti. imperialē. §. mulier. ¶ Idem dicit̄ in vtraqʒ summa. ⁊ allegāt p̄ter predicta iura. ff. ad sille. l. j. in fin. et. l. ij. de iure pat. diui fratres. de proba. procula. de bo. liber. cōuen. de in ius vo. adoptiuum. Et eius voluntas nō exquiritur vbi defunctus in ea perseuerauerit. ff. de ser. expor. l. ij. Item querela inoffi. test. non datur heredi exheredati. C. de inoffi. test. l. si pater. ergo nec querela ingrati vasalli quasi vident̄ tacite remissa. d. l. procula. Nisi dn̄s fuisset cōquestus dum vixit. C. de testa. mili. qui a patre. ¶ Uel ad animū reuocasset. insti. de iniur. in fi. ¶ Uel cepisset vel parasset se ad qōnē aut ad reuocationē feu. propter feloniā vel dū venisset ad mouendam huiusmodi litē defunctus est. ff. de inoffi. te. posthumus. §. fi. C. eo. ti. sancimus. in fi. Uel propositum habuisset reuocādi vt in summis dicit̄. Examinādum est hoc ēt in cōuersa questiōe: vt ꝓmissum. s. qui. mo. feu. amit. ¶ Iura ista nō multū faciūt ad hoc si qs ea examinet ⁊ casus in quibus loquuntur. Nā nō illa de reuo. do. q2 in donatiōe plenum dn̄ium trāslatū erat nec aliqd sibi retinuit donator in feu. quasi nihil transfert: q2 nō dn̄ium qd̄ intelligit̄ de directo. ff. si ager ꝓvecti. l. j. in fi. ⁊ hec reuocatio fit de legis beneficio vt plurimum ʒ quādoqʒ exprimant̄ illa quādoqʒ ob que reuocat donator de reuo. dona. l. fi. in prin. Hic aūt est cōtractus infeudatiōis vbi ꝓmittūtur illa ser in. c. de forma. ⁊. s. in epistola. si liberti. difficilius aūt pdit̄ dn̄ium trāslatū: ʒ vtile dn̄ū vt cōiter dicūt glo. transire in feudatarium est sicut chimera. dicit Hosti. dixisse Inn. in sum. de feu. §. qd̄ ius acquirat̄. Fortior est etiā hoīs quā legis ꝓuisio. ff. de solu. l. fi. ¶ Ille qui infeudat retinet sibi seruitium ⁊ regulariter fit gratia vtriusqʒ ꝓpter fidelitatē quā p̄stat vas. s. per quos fiat inuest. in fi. ⁊. j. de capi. qui cur. ven. in fi. ⁊ dictum est. s. titu. j. §. fi. ¶ Nec potest alienare infeudatarius sed donatarius sic. Ita qd̄ alienata ante ingratitudinem non reuocant̄ vt in. l. his solis. ¶ Feudū etiā plerunqʒ dat̄ potius vt seruet ei fidē quā propter seruitiū: q2 a fidelitate dicit̄ ⁊ adigit̄ iuramēto ⁊ ad illa ser: vnde nō est faciēda similitudo ⁊ argumentatio de donatione mera q̄ fit gr̄a donatarii ⁊ q̄ tm̄ naturaliter obligat ad antidora. ff. de pe. here. ʒ si. l. §. consuluit ad infeudationem vbi recepit donantē ⁊ infeudantē ꝑ dn̄o suo. ⁊ dʒ ei fidelitatem quā si non seruat dicit̄ infidelis malefidus ⁊ piurus in. c. de forma. s. de for. fide. ¶ Unde Beatus Hierony. non distinguens dn̄os. s. principē regē vel feudum donantē: dicit qd̄ non pōt esse fidelis in substantia dei qui dn̄o tēporali fuerit infidus. xxiij. q. v. si apud. lʒ grauius sit principē offendere quā vnū tpalē dn̄m q2 imperiū de celo est in aut. de fi. instru. in p̄n. tm̄ ꝙtū ad hoc ex quo iurauit dn̄o fidelitatem ꝑ feu. si nō seruat infidelis est nec plus ꝓmittit principi subditus nisi illa ser pōt quis se obligare multis dominis donatarius simplex nec iurauit imo nec ꝓmisit fidē i talib⁹ quomodo ergo de illis argumētabit̄ ad illos
24 infideles: licet lex subueniat in. v. casibus. ¶ † Infidelitas commissa in baronē est infidelitas sicut commissa in regem quātuʒ ad ipsam vim ⁊ substātiā culpe seu felonie, ꝙuis ꝓpter p̄sonas pōt esse grauior sicut dicit̄ de iniuria atroci[b]. ff. de iniur. p̄tor. §. pe. in fi. Sicut Seneca. vij. de benefi. de dono magno ⁊ paruo. beneficium maius esse nō pōt ea que per beneficiuʒ dantur p̄nt esse maiora vel plura. ¶ Nec etiā facit lex diui fratres. ⁊ queritur ad optimū. Ibi offendebat̄ q bn̄ficiuʒ recepat: hic is q beneficiū dederat. grauius est recipiētē offendere bn̄ficiū dātē cum cā liberalitatis a criminatiōe sit sepata. d. l. si marit⁹. quā dāteʒ bn̄ficiū patronus offendēt bn̄ficiū recipiētē. s. libertum qui gratius nō potuit ab aliquo recipe quātum ab eo q dedit sibi libertatem. ff. de fideicom. liber. si alienus. in fi. Libertus tenetur patrono plusquā donatarius donatori qui recipit ab eo libertatē rē inestimabilē. insti. qui ma. non po. §. pe. ⁊ iō si offendat̄ hic libertus ꝑ patronū patronus tm̄ punit̄ non alii: vt filius ⁊ agnati qui vsqʒ ad. v. gradum succedūt. instit. de succes. liber. §. mul-
25 tis. † At si beneficiatus offendit beneficium suū cui sic erat astrictus fide reddit retributionē in malum pro bono: vnde q dn̄m offendit grauius debet puniri sicut libertus offenderet patronum quia grauissima pena. s. reuocatio in seruitute ꝑ modica offensa imponitur. C. de liber. ⁊ eorū. l. si manumissus. ⁊ de obsequiis. si manumissori. at quādo recipiēs bn̄ficium offenditur a beneficiante

Additio.
a ¶ Licet peccauerit vasallus si toto tpe vite nō ingetauit. adde inimicitie an et qn̄ presumātur durare p bal. in cōsil. cixj. ibi sed inimicitie orte. ici. cenalia recessit. in. iij. lib.

Additio.
b ¶ Sicut dicitur de iniuria atroci. adde an iniuria sit dicere verū ad sue inocētie defensionem vide bal. in ɔsi. suo. xlv. p totū i[...] [...]t statuto pa[...] in. iij. lib.

a beneficiante pōt releuari grauedo iniuriarū ob tantū benefi-
ciū datū. vt q grauat in vno releuetur in alio. ff. de iureiur. cum
qui. ⁊ qui habeat emolumentum habeat ⁊ onus. instit. de le. pa.
tu. C. de fur. l. fi. §. sed cū ſm. ff. de reg. iur. ſm naturā. ¶ Hinc est
q patronus cōdemnat quātū facere pōt. ff. de reg. iur. patron⁹.
Qui autē pluries deliquit plus punitur. vt patet ex superiori-
bus. ff. de pe. capi. §. grassatores. C. eo. sancimus. ¶ Similiter nō
facit ad ille. l. j. ⁊ ij. nā ibi. quibus tacite videtur remitti culpa
nō deliquerant in dominū offendendo eū. sed q nō iurauerant
erat peccatū omissionis. ⁊ licet q nō facit videt facere instituta
de nup. §. si aduersus. Plus peccat qui facit vt ibi dicit glo. hic
aūt ponimus culpam ⁊ feloniā cōmissam in dominū lex oīno
loquit in patre habēte in potestate qd patet q exheredat alias
inepta res est exheredatio in extraneū. ff. de verb. obli. qdā cum
filiū. §. in eo. pater de facili remittit iniuriā filio quē ex voto sibi
superuiuere optat ⁊ parat bona que hz. ff. de bo. li. nihil. ⁊ ꝯ filiū
capit pro filijs. ff. de adul. nec in ea. imo consanguineus consan-
guineo presumitur remittere debitum pecuniarium modicum
sic loquit lex ꝓcula. ⁊ sic nō ob. Nō sic iniuriā que grauius tole-
rat ab eo qui diligitur in psalmo. Qui edebat panes meos ⁊c.
⁊ si inimicus meus maledixisset mihi ⁊c. Nō etiam ob. lex si pa-
ternā. cū pater exheredat filium nō culpat in eū proprie nec euz
offendit ⁊ si est offensa est offensio omissionis. i. quia non insti-
tuit eū heredē hac vasal. offendit dnm. Itē est p̄sumptio ꝓ patre
asserente filiū ignatū q nō assereret si nō esset ꝓpter maximā di
lectionē quā habet ad filiū vt plus timeat se offendi quā filiū. ff.
qd me. cā. isti quidē. in fi. C. de cura. fu. l. fi. in pri. ¶ Itē pater est
liber nec astrictus filio nisi in tertia pte bonoꝝ in qua tenet eū
instituere alia pōt cuiuult dare ⁊ alienare qd liberis hoībus nō
est interdicendū. ff. si quis a pa. l. ij. Itē filius exheredatus nil fe
cerat vel cōtulerat patri ob qd pater astringeret non offendere
vel priuare. Itē viuo patre nulluz ius habet in bonis paternis
at dominus offensus habet directū dominiū in feu. qd tenet cul
pator ab eo que omnia inducunt aliud esse in dn̄o vt heres con-
queratur de culpa cōmissa per vasal. si dn̄s nō fuit conquestus
quā in filio exheredato cuius heres nō agit querela si pater, te-
stamēto alias de facto nō fuit cōquestus alia qdē ratio ⁊c. C. de
26 trāsac. interpositas. ¶ † In cōuersa questione si vasal. nō placi-
tatus a domino decessit an heres eius possit per dn̄m placitari
⁊ feu. priuari ꝓbata culpa. sic dicit gl. in. §. j. que sit causa benefi.
amit. videt qd nō eo mortuo imo nec eo viuo ⁊ allegat p̄dic. ll.
diui fratres querit ⁊ adop. Cōsuetudo tamē videt repugnare.
j. si vasal. feu. pri. c. vasalli. In summa dicit qd si dn̄s potuit pa-
trem remouere ⁊ nō remouit videt sicut in ꝓposito tacite offen
sa remissa. nā delictū patris nō debet nocere filio. ff. de cur. l. ij. et
l. defuncti. ⁊ l. fi. ff. de re mili. milites. ff. de sena. emancipatum.
¶ In alia summa allegatur ad hoc. C. lib. x. de decu. si illa. Ita
quia heres nō tenet de delicto defuncti nisi lit. conte. vt dictum
est. ¶ Itē q aliter cōtra heredē quā cōtra defunctū limitantur
tpa. ff. de diuer. ⁊ tēp. p̄scri. in oībus. in fi. nisi fuisset conuentus
tantū absq lit. cōte. defunctus. C. qn̄ li. prin. da. l. j. ⁊ ij. quia sola
conuentio interrumpit p̄scriptionem. C. de p̄scrip. xxx. an. sicut.
¶ Forte sufficit si dominus habuit animū reuocādi a defuncto
arg. C. de inoffi. test. si pater. ¶ Postea dic sic p iura feudorum
videt qd possit dn̄s ab herede reuocare allegat rub. que non est
in libris hodie. Sed est rub. cōsti. dn̄i loth. l. j. sz q litera vna di-
cit inculpat alia inculpandū ⁊ p hoc diuersi sunt intellectus ꝓ
⁊ contra nihil diffiniēdo dicit verba hic summe sunt hec nec sol
uitur ibi qd. ¶ Predicta. l. j. nō videt ad hoc facere siue per lite
ram inculpādo siue p literā inculpādus tangit tamē hec qd. C.
de reuo. do. l. fi. dicens. ar. ad feu. ⁊c. ⁊ in illa tangunt moderni.
sed nō soluunt. ¶ Nec ista iura multū faciūt ad hoc. nā quātum
ad penā corporeā infligendā hec p̄sonalis esset ⁊ nō datur in he
redem sic loquitur. §. nullum. ⁊ l. si reus vel ac. mor. fue. ff. de pe.
crimen. cū simi. ¶ Nec dubitandū est alia iura prodita quātuz
ad aliqua certa in defuncto quā in herede. vt in. l. in omnib⁹. de
re mili. milites ꝓhibent. cum simi. sed hic reuocat qd erat datū
illa. l. vt seruaret fidē q si nō fit pdit. ⁊ iō reuocatur vt statim di
cetur. Nō ob. l. ij. illa. quia ibi erat qd cōtra libertatē cui iura fa-
uent hic de re feudali. Item ibi de statu persone non fit qd filio
cuius pater nō fuit inquietatus de statu non queritur post mor
tem lapso quinquēnio. C. ne de stat. defun. p totum. cū alias de
rebus vsq ad. xxx. an. vel cum titulo. x. aut. xx. De statu persone
est quādo de dignitate q̄ritur ⁊ aliter iudicamus de rebus quā
de cōditiōe persone vt in. l. emancipatū. diuersuz ius est in vno
quā in alio cū sint apposita: q veniunt ad diuisionem. nā omne
ius aut est de personis aut de rebus aut de actionibus. ff. de sta
27 tu ho. l. ij. ¶ † In questionibus istis dicunt aliqui moderni vt
Ja. de ra. qd si dn̄s sciuit feloniā ⁊ habuit tempus conqueren-
di de eo q vasal. delinquens ⁊ dn̄s in quē deliquit vixerunt vt
in medio tēpore potuerit querelare placitādo eū si nō fecit vi-
deatur tacite remissa. alias nō cōfir. tuto. in cōfirmādo. ⁊ l. vtili

tate. pro quo est q qui ignorat nō debet excludi q non vr̄ quis
remittere qd ignorauit sibi cōpetere. etiā cōtrariū eligēdo. ff. de
inoffi. testa. mater. de pac. si cum. C. de fruc. l. fi. §. si aūt ei q nō po
tuit agere non currit tempus. ff. de diuer. ⁊ tēp. p̄scri. l. j. ¶ Ad
hoc facit. ff. de bono. pos. cum quidam. de excu. tu. si cū ipse. C. q
admi. ad bono. pos. q̄ diu. ¶ Alij dicunt indistincte ⁊ melius
sicut vr̄ posse ⁊ dari actiōes ad reuocādū ꝯ heredes heredi da-
tur etiā actio ex maleficio si non sit ad vindictā tm̄. insti. de ppe.
⁊ tēpo. act. §. pe. nō enim dr ad vindictā dari qn̄ res condicitur
⁊ id qd peruenit. vt no. d. l. hec actio. in fin. gloss. sic. ff. de vi ⁊ vi
ar. l. ij. §. fi. imo qn̄ condicit res ablata per maleficiū dat in here
dem etiā si non peruenit. ff. de po. si hominem. §. dat. ff. de actio.
⁊ obli. ex depositi. ¶ Et si non sit cōmissus dolus in princip. et
in proposito sed ex postfacto idē est. ff. de li. ho. exhi. l. iij. §. gene
raliter. de reivendica. l. si homo. de lib. exhi. l. iij. §. is qui. imo in-
telligitur quando post cōmisit dolum puta deposui seruum
deinde dedisti venenum ⁊ occidisti et mortuus est heres tene-
tur depositi ad restituendum seruum q dolo ⁊ delicto defuncti
mortuus fuit eo qd est bone fidei. nam stricti iur. defunctus te-
netur de dolo. ff. de dolo. l. eleganter. §. non solū. Sic hic ex deli-
cto cōmisso tenēs rem in feu. ob qd perdit tenebit heres tanq
delictū sit circa rem ex ꝯctu habitā. ⁊ fa. ff. de re. iu. ad ea. §. fina.
hic habuit feu. ex ꝯctu: q donatione cū sit donatio. sicut dif-
nitur feu. in qbus cau. feu. amit. §. in primis. ⁊ largo mō dona-
tio est ꝯctus. C. qd me. cā. si donationis. ⁊ in donatiōe fuit mo-
dus vt esset fidelis. ⁊ sic nō impleto modo condicitur et vendi-
catur. C. de dona. que sub mo. l. j. de condi. ob causam. l. ij. nam
⁊ si dicamus conditionem appositam si seruiat si sit fidelis sub
28 conditione resolueret quia donatio perfecta fuit. ff. de in diem
adiec. l. ij. ¶ † Condictio ⁊ vendicatio ciuiles actiones sunt et
ad rem dantur non ad vindictā defuncti. ⁊ ex ꝯctu nascunt: q
sic conuenisti si esses fidelis redderes: lz perdas ⁊ restituas quia
deliquisti nihilominus actio iudicabitur secundum naturam
propriam ⁊ aptitudinem que originaliter vt sit ciuilis et perse
cutoria nō intuebimur qd superuenit ⁊ accidit. s. delictum suū
ob qd perdit sic dicimus in vendicatione vt peculiū nō vēdice
tur eo qd continet iura ⁊ actiōes. sz ⁊ si fundū vnū tm̄ haberet
peculium serui nō vēdicaret q natura ⁊ aptitudo inspicit nō
qd emergit. ff. de rei ven. vendicatio quoq in glo. sic de minori
non dat administratio: q est eius etas fragil. etiā si esset aliqn̄
iuuenis industriosus. idem. ff. de mi. l. j. in fi. sic in ꝯctu do vt fa-
cias quando peruenit in faciendo. ff. de prescrip. ver. naturalis
§. at cū do. vt ibi dicit Jo. exēplū etiā est. ff. de his qui no. infa.
furti. §. contrarie. vbi damnatus nō est infamis: q nō de perfi-
dia sed de calculo disceptat. et si esset disceptatio de perfidia
in contrario iudicio idem esset dicit gl. ibi considerant natura
actionis iudicij contrarij non qōvertitur aliqn̄ in ea illa quoq
actio est penalis. que est apta nata vt in heredem non transeat
nisi de eo quod peruenit. vt actio legis aquil. ff. ad. l. aql. inde
neratius. §. hanc actionem. ⁊ si aliqn̄ inueniat qd non sit pena-
lis puta quia occidatur seruus tunc plurimi fuit non trāsibit
in heredem: quia natura actionis ea erat vt non in heredem
trāsiret no. in gloss. insti. ad. l. aqui. §. his verbis. ¶ Ad quod
est. C. ad mace. l. iiij. ⁊ omnia iura dicentia inspici originem ne-
gotij de quo agitur. ff. de acquiren. poss. clam possidere. in prīc.
de fideius. tutorum. l. tutor. cum simi. ¶ Vn̄ si dicamus eaz esse
penalem. s. ꝓpter culpā aduocari ius id qd peruenit dabit in
heredez ad quē feu. peruenit ex cōtractu ⁊ donatione facta de-
functo defunctus habuit sic ⁊ heres eius eodez iure habet feu.
heres imo propter delictum id defunctus perdit ⁊ si habuit ex
delicto q peruenit tenetur heres. habet autē ex ꝯctu vt dictuz
est. Et sic actio veniēs ex contractu dat in heredez: licet delictū
quoq versetur in ea vt cum tutor in tutela gerenda dolo fece-
rit. ff. de actio. ⁊ obli. ex ꝯtractibus. de regu. iu. hoc iure. §. fina.
in qua tutele actiōe heres de culpa defuncti nō tenetur nisi sit
29 locuples. C. de here. tuto. l. j. ⁊ fi. ¶ † Itē si dolose habuisset feu.
aliquis puta iactabat se strenuuz ⁊ ex hoc motus dominus de-
dit ei feu. si inueniatur non strenuus condicitur feu. ab eo vel
condicti. sine cā vel iniusta vel ob causaz: q causa strenuitatis
datum cum nō sit in eo strenuitas vt dicitur in alia summa in
fi. libri. ⁊ rescindēda erit infeudatio: q est stricti iu. per actionē
de dolo qui dedit causam infeudationi scilicet assertio mendo
sa actio de dolo datur in heredez de eo quod peruenit. ff. de do
lo. in heredem. ¶ Itez actio locati in heredē datur ⁊ heredi. vt
dicit Azo in summa loca. in fi. ff. loca. se addes. §. ex conductiōe
in qua venit dānū data in locata re de qua teneretur aqui. q̄ pe
nalis est vt si arbores extirpauit vel huiusmodi. ff. loca. l. iij. in
glo. ibi dicitur ob quod ⁊ aqui. agi posset. C. de pi. act. l. iij. ⁊ l.
creditor. ff. ex qui. ca. pi. ta. contra nō solum. His multum vide
tur obstare de eo quod dr. ff. depositi. l. j. §. j. vbi id quod est pe-
nalis in actione depositi: crescens. s. ex inficiatione depositarij.
tūc qn̄ deposuit causa tumultus incendij aut naufragij ⁊ ruine

non dat in heredē ex īficatione defuncti nisi fuisset lis ɔte.ſʒ ex
ſua inficatiōe tenebit heres ſic vr̄ hic ex delicto defuncti pdi dr
feu.ꝛ hoc non pōt negari eē penale.ꝛ iō non dat in heredē.d.§.
inſti.de ppe.ꝛ tempo.act.ꝛ tunc nisi eſſet lis cōteſt.vel ad aīum
reuocaſſet vt dictum eſt ꝛ qꝛ penale ꝙ̄ꝙ̄ ſit ex ɔctu nō dabitur
in heredem nisi ex delicto heredis.¶Sed nō ob.hic enim agit
ex ɔctu vel quaſi qꝛ conuenit vel cōueniſſe vr̄ tacite.l.illa de for
ma epiſtole vel ſi liberti dicēte vt ſeruet fidem ꝛ fidelitatem pro
miſſam ꝛ iuratam ꝛ ſi non qō perdat feu.vnde repetet tāꝙ̄ ob
cām datū etiam ſi p legis bn̄ficiū hoc euenire dr p.l.ſi donatu-
rus ſcdo rn̄ſo aget dominus ex cōtractu vel heres contra vaſal.
vel contra heredē eius quaſi eſſet obligata ad hoc nec ob.quod
delictum vertit quia per culpā perdidit vt in.l.ex ɔctibus.po-
nitur exemplu ʒ de tutore ꝛ depoſitario iſtud naturaliter quod
ex aptitudine actionis ꝛ a ſui primordio conditionis ſcilicet
ob cauſam petitur vt feu.quia non ſeruauit cōuenta tacite vel
expreſſe licet ſit ex delicto veniendo contra conuenta tacite ve-
niunt in heredem.Nam ex locato agendo cōtra heredē veniet
damnum datum ex maleficio defuncti puta extirpatio vinee ꝛ
arborum de quo poſſet agi acq.que eſt penalis.d.l.iij.C.loca.
id autem quod non eſt de natura actionis ſemp.ſ.qꝛ poteſt cre-
ſcere p īficationem illud non eſt in obligatiōe ꝛ non venit ɔ he-
redem niſi ex ſuo delicto quia nō dat niſi ſm qō natura ppria
eſt non conſiderato quod accidētalr̄ pōt creſcere per inficatio
nem.ff.de peti.here.item veniunt.§.cum prediximus.¶Hec
30 dr̄ia expſſe pʒ inſti.de act.§.ſed furti.†Ubi dr quod furti actio
ſemp eſt penalis ad duplum acqui.ꝛ depoſiti non ſemper:ſed
qn̄ inficiatur ad duplum ergo non naturaliter hn̄t penalitatē.
quia qn̄ non cōfitent hn̄t iſtam.ſ.penalitatem ad duplum:ſed
penalitatē:qꝛ dantur quāti plurimi fuit hunc ſemp habet ꝛ illa
eſt ſubſtantialis etiam qn̄ nō dat ad id qō plurimi fuit.vt.ſ̄.di-
ctum eſt ſic intellige ne ɔdicat ſuperioribus.¶Quod ergo na-
turaliter ineſt ſemper ineſt ꝛ licet loquat.d.l.j.ff.depoſiti.§.me
rito.quod nō ſeruat fidē creſcit pfidie crimē loquit de generali
fide que exigit in omni cōtractu.Graue enim eſt fidem fallere.
ff.de cōſti.pecu.l.j.ħ fides naturalis eſt hoī.ff.de pac.l.j.in prin.
ac in feu.ſubſtantialiter ineſt fides quia a fidelitate dicitur per
quos fiat inueſti.§.ſi.idem habeat non dʒ tm̄ ex naturali eqtate
illa que dicitur.d.l.j.de pac.imo promittit ꝛ iurat ſpecificando
illa de quibus oriunt illa ſex incolume tutum ꝛc.hec ſunt que
īfeudātes vſi ſunt noīare vt dicit.c.j.de feu.ſine culpa nō amit.
vel ſi non nominetur lex ſubintelligit poſita in corpore iuris.ꝛ
ſic quod caute agitur haberi debet pro expſſe.ff.ſi cer.pe.l.cum
quid ſemp vr̄ repetita que in iure ſcripta ſunt ꝛ hoc eſt quod dr
quedam in ſermone tacite excipiuntur.ff.de ſerui.ſi cui.de ritu
nup.ꝙꝙ.nam eſt ſubſtantiale extraneum cōuentū in contractu
tanꝙ̄ pars cōtractus.ff.de ɔhen.emp.fundi partē.in fideli feu
datario exiſtēte deſinet habere feu.qꝛ qō noīe caret effectu care
bit.C.de feri.a nullo.¶Non ob.l.vltima de reuo.do.quia ſpe-
ciale eſt ibi in donatione pura omni dn̄io tranſlato vt in cau-
ſis ingratitudinis expreſſis in conuentione vel tacitis a lege re
uocetur viuo dn̄o donante hic habebat directū dominus rōne
cuius vendicat ꝛ dum agit ſi excipiatur de vtili qō dederat re-
plicabit de culpa.Item eſt cōſuetudo vt dicit gloſ.in ɔriū p.c.
ſi vaſal.feu.pri.c.vaſalli qō.c.de conſuetudine hac nil dicit.ſed
dicit quod filius nō exiſtente agnato patre mortuo qui culpam
nō in dominū cōmiſerat nō habebit illud feu.niſi acqrat a dn̄o
ſatis innuit qō pater non fuerat placitatus a dn̄o qꝛ litera nō
dicit id ꝛ tum aperit agnatis ſi ſint alr̄s filius acquirat a dn̄o.ꝛ
ſic vr̄ poſt mortem ex culpa feu.ad agnatos ſi ſint peruenire vel
ad filium dn̄o volente cōſuetudo in hoc derogat iuri.¶Item
iura deberēt fauere dn̄o q certat de rehabendo feu.ſuum aptuʒ
ſibi ex culpa vaſal.vt dicit dictum.c.de illo q interfecit fratrem
non heredi qui certat habere id quod pater amiſit.¶Et cum
ſit filius in quo hereditarij ꝛ paterni criminis exempla metu-
untur.C.de cohar.ſi cohartal.Ibi maiorum ſuorum exempla
preiudicant.ꝛ in.l.quiſquis.ad.l.iul.maie.ſemper erit in timo-
re dominus ne talis ſit qualis pater qui feloniam commiſit.
Nō eſt ergo cogendus ſuſpectum ſibi inueſtire ſicut nec apud
ſuſpectum ſit educatio.C.vbi pup.edu.l.ij.ꝛ ille cui debetur ſuc
ceſſio mulieris non debet eſſe in conſi.matrimonij eius cum ſu-
ſpicio ſit vt honeſtas nuptias etiā impediat.C.de nup.vidue.
conuerſari cum ſuſpecto periculoſum eſt ſicut litigare.C.de in.
apertiſſimi.Si dicat patri meo fuit remiſſa ꝛ ex taciturnitate
tui domini.Reſpōdetur quod dominus tacendo culpā patris
nō cōmiſit culpā aliquā:ſʒ fuit negligēs reuocare poſſeſſionem
feu.pditi.ꝛ ſi voluit feudū dimittere patri nō ſequit qō debeat
dimittere filio:quia cum vnum ſpecialr̄ concedit ꝛ gratioſe vni
alijs non concedit.v.di.c.ad eius vero cōcubituʒ.in fin.c.dicit
glo.multa potuerunt dn̄m mouere vt patrē non inquietaret q̄
nō ſunt in filio vt ſi verecūdabatur de probitate patris ꝛ pude
bat eum dicere criminoſum non ideo remiſit.ar.ff.de fur.l.pe.

Additio
a ¶An pdat ipſo
iure.Adō feudū
an trāſe[illegible]t ad do-
[illegible] inu[illegible] ipſo iure
an ɔſuī[illegible] vide p
bal.in ɔſi[illegible] ccclv[illegible]
in col.j.qō icipit
rex in.j.li.ɔſilior.
bartho.ab hor.

filius qui eſt rationabiliter ſuſpect⁹ de culpa patris vt dn̄t iura
predicta ſi ſit pertinax inuito dn̄o cui apertū fuit feu.hr̄e eſt in
minori culpa ꝙ̄ ſit negligētia dn̄i ſupradicti attendetur id qō
preponderat.ff.ad.l.aq.l.itē ſi obſtetrix.Itē nō remiſit patri
propterea ¶Nec eſt ſimile de eo quod dicit.C.de reuo.do.l.ſi.
quia expreſſe hic dabatur propter fidelitatem vt dictum eſt.et
hoc iurauit ꝛ quaſi nihil conceſſit.ſ.vtilis directo ſibi retento
ibi nihil retinuit ſibi lex ꝛ legis beneficium ſubuenit donatori
quātuncunqꝫ exprimantur ille.v.cauſe ingratitudinis vt dicit.
d.l.ſi.in princi.ſicut induxit repetitiōis contra donatarium in-
gratum ita potuit velle ꝛ noluit qō illa actio reuocatoria eſſet
perſonalis nec daretur heredi nec cōtra heredē hic nō tantum
lex ſubuenit dn̄o:imo ꝛ hominis puiſio.vt plene dicit.ſ̄.¶Et
lex qui.mo.feu.amit.ꝛ ſi miles non limitant in dn̄o tm̄ et vaſ.
nec dicunt qō ſit perſonalis ſicut illa de reuo.do.in qua pluri-
mum dominiū eſt tranſlatū ſimplr̄ dn̄t dn̄m poſſe redigere in
vſus ſuos.§.firmiter.Simpliciter intelligamus non diſtincto
placitauerit vel nō.ff.de pub.de precio.¶Lex ſibi ſubuenit cre
dendū eſt ſubueniri heredi ſicut ꝛ ɔhens.ff.de pba.ſi pactū.in
ſi.lex ꝛ pactū ɔhentiū equiparant.C.de fideiuſ.l.ſi.ꝛ ſic actio cō
petens cōtra feudatariū culpantē non erit limitata tēpore niſi
ſm qō alie communiter limitantur ꝛc.

Item qui domino. ¶Alias.Item non latitat.Alias.Te nō la-
teat.In hoc non eſt vis:quia per talem litere variationem nec
vis nec poteſtas nec ſignificatio variat.qō eſt notādum vt non
curemus de variatione aliqua qn̄ variatio non affert dānum.
31 ¶†Ponitur alia cā perdendi feu.ꝛ eſt plana.requiſitus vaſ.
vt veniat ad iudicē:qꝛ dn̄s vult oſtēdere qō debeat priuari feu.
vel feu.aduocare ab eo ex aliqua cauſa vaſal.non vult ſtare iu-
ri.dicit quod feudū perdit dixerat aperte ꝛ expreſſe nolo veni-
re.nec volo parere iuri nec iuſtitiam permittant tibi fieri de
feudo.ideo perdit ſtatim.ar.ĩ.hic finit lex.§.j.vbi renitens ſer-
uire perdit feudū.ibi non dicit litera qō debeat requiri.Secus
ſi citatus ꝛ ficte contumax non veniret ad iudiciū:tunc perdit
poſſeſſionē ſtatim ſed recuperat.ĩ.annū poſt annū perdit totū.
vel expone vt diximus.ſ̄.ti.ij.c.dn̄s.¶Qō dr iuſtitiam facere
noluit.i.fieri per iudicem qꝛ non parebat iuri ſic condemnaue-
ro.i.condēnari fecero.ff.de his qui no.infa.furti.§.mādati.de
admi.tu.l.ij.tutor cōdēnauerit.i.condēnare fecerit ipſa in ſua
cauſa nō poſſet facere iuſtitiam ſicut iudex.C.ne quis in ſua cā.
l.j.¶Eodem mō punit dn̄s ſi nō faciat iuſtitiā vaſ.vt in gloſſ.
32 vt.ſ̄.de for.fide.c.j.in fin.¶†Dominus tamē hʒ iuriſditionem
in vaſ.ꝛ ideo pōt cogere vaſ.ꝛ pars teſtificari qn̄ cuʒ aliquo de
vaſ.ſuis hʒ cām de feu.ꝛ ſic in dn̄o nō eſt ſemper neceſſe exponi
iuſtitiam facere voluerit.i.fieri facere quia ipſe faciet dicto ca-
ſu compulſionē hanc.ſ̄.qd ſit inueſti.§.ſi omni dn̄o hic vult di-
cere glo.hic ꝛ ad hoc remittit qō dixerat.d.§.ſi enim domino.
in ſi.glo.que incipit hanc penaʒ patietur dominus ꝛc.¶Per
dit.i.perdere debet vel perdere poteſt vel eo ſpoliandum eſt di-
cit gloſſ.ſpoliandum.ſ.per ſententiam.Oportet enim quod cō
uincatur de culpa vel poſt annum perditur.ſ̄.titu.ij.c.j.¶Iſta
a faciunt ad qōnem an perdat ipſo iure[a] de hoc plene dictū eſt.ſ̄.
quo tpe miles.l.j.ꝛ.l.iij.ꝛ de feu.ſine culpa non amit.ſancimus.
¶Vel pone caſum per.§.inſuper.in conſti.imperialis.qn̄ non
vult facere iuſtitiam de filio ꝛ domeſticis offendentibus dn̄m
ſuum non ducendo eos vt ſatiſfaciant.

Additio. Itē pone generalr̄ in non faciēte iuſtitiā cre
monenſ.habēt feu.mediolanen.a capitaneo
aliquo talis q poteſt infeudare mediola.ſit poteſtas mediola.
vel Parme ꝛ is capitaneus a quo fundū habebat accuſat corā
poteſtate vaſ.ſuo de aliquo crimine qō dr ibi cōmiſiſſe poteſtas
non fecit ei iuſtitiā precepit aut voluit capere eū non obſtante
fideiuſſo.cū non eſſet caſus vbi deberet incarcerari.vel forte no
luit recipere fideiuſſores in caſu in quo debebant recipi vel alr̄s
ledendo ſi iuſtitiam non fecit priuabitur feudo:quia hic.§.lo-
quitur generaliter.ꝛ ſic generaliter intelligetur.ff.de le.pre.l.j.
§.ꝛ generaliter.ꝛ ſi fecit iuſtitiam ledendo dn̄m de re.vt de feu.
ſicut gl.intelligitur multofortius ſi in perſona que pponderat
rebus.ff.de penis.in ſeruor.in ſi.vn̄ melior eſt hec cā ad amittē
dū feu.ĩ.eo.§.pdicto.ꝛ in.§.deniqꝫ.in gl.vbi dr qō ſi vaſ.pnun-
ciauit in cā cōtra dn̄m.ꝛ dn̄s vicit in cā app.non per aliqua ex-
trinſeca probata qō priuatur feu.qꝛ ꝛ ſi per imperitiam nil iu-
dicauit tenetur etiam in plus ꝙ̄ valet feudum ꝛ ſi plus ſit leſus
dominus.ſ.

Sed nec eſt alia iuſtior. Alias inci-
pit.Item id
pro quo illud beneficium ꝛc.ponitur alia cauſa perdendi feu-
33 dum.†Si vaſallus recuſat ſeruire et facere ſeruitium quod de-
bet pro ſe ꝛ pro quo feudo datū eſt perdit illud ſi potuit ſerui-
re ſic.ĩ.an ille qui interfecit fratrem domini.capi.j.in fine.et.ſ̄.
de feu.ſine culpa non amittē.c.ij.ſed ſi non potuit non perdit.

Intelligitur

¶Intelligitur de seruitio promisso certo vel ĩcerto:quia intel
ligitur de cõsueto.secus si sine seruitio dedisset tunc nullũ intel
ligiť plene diximus.s̃.tit.j.in fi.¶Quod ergo seruitium debe-
tur ibi plene dr.¶†Item vbi vidẽdum est.Ergo sciẽdũ qȯ serui
34 tiũ pro feu.nõ prestať nisi quando dñs indiget in regno sicilie
quãdo est guerra colligiť.j.imperialis.§.firmiter.tunc vocať ad
expeditionẽ ⁊ ad hostem.s̃.de benefi.fra.c.j.in fi.an ille q interfi
cit fratrem ⁊c.j.de cap.cor.§.si mulier.¶Nec fit nisi submouea
tur p cõsti.regni.si vas.⁊ patet.d.§.firmiter.qr dicit vocatus.et
de pa.iur.fir.hac edictali.§.fi.⁊ hic finitur lex.§.j.cũ enim non
debeat ad diem certum necessario requiritur vt sit interpella-
tus.secus si id debetur certo die tũc dies ĩterpellat p homine.
C.de cõtra.sti.magnã.cũ ꝯcor.ibi in gl.ff.quorũ lega.l.fi.in prin.
⁊ no.ff. solu.ma.si mora.de act.empti.ratio.§.mora.¶Nisi sci-
ret dominũ periclitantẽ.s̃.§.pterea.Qui enim scit nõ dz certio-
rari.ff.de act.emp.l.j.in fi.⁊.d.l.magnã.dr q debet tenere in me
moria q̃ promisit.Itez.ff.pro empto.qui fundũ.§.seruus in gl.
diciť qȯ qui scit nõ dz obliuioni tradere expresse.etiã dr.j.seq.§.
sed ⁊ qui delator.¶Itẽ quod dicit amittat.s.per sñiam.C.vnde
vi.si qs in tantã.maxime quia dať condictio hoc casu ad repetẽ
dũ feu.qr nõ seruat qȯ cõuenit.i.nõ facit seruitiũ conuentũ.s̃.de
feu.sine culpa non amit.§.j.sed ⁊ si ipso iure perderetur in aliis
casibus deberet culpa laudari.de quo dictũ est satis.s̃.quo tpe
35 miles.c.j.⁊.iij.¶†Si vero cõueniať vt omni anno prestet serui
tiũ p feu.valeret.cõtractus enim ex cõuentiõe legẽ accipiunt.ff.
de reg.iur.cõtractus.depo.l.j.§.si cõuenerit.cũ pactũ nõ sit tur-
pe vel prohibitũ.ff.de pac.iure genti.§.pacta.tunc in omnibus
erit ⁊ habebit naturã feu.pter q in expressis.vt diximus.s̃.ti.j.
in fi.⁊ eisdẽ modis perderet.an de feu.non habente propriã sui
naturã.nec damnabiť ad interesse.per legẽ si quis ab alio.ff.de
re iudi.per ea que diximus.d.c.j.de feu.sine culpa non amit.et
quo tẽpore miles.c.j.⁊.iij.¶Si vero nõ potest seruire non per-
dit feu.simile diciť statim.j.§.sed ⁊ qui delator.qȯ debet iuuare
si põt alias non tenetur.s̃.de feud.sine culpa non amit.ij.in fi.
¶Mirũ tamẽ videť q hic diciť cũ ⁊ si periuriũ remittať qñ nõ
põt facere qȯ iurauit ⁊ promisit pena conuentionalis nõ remit-
titur:qr cã difficultatis ⁊c.ff.de verb.ob.ꝯtinuus.§.illud.extra
de iureiur.querelã.⁊.c.haberet ibi in glo.qũo ergo nõ pdit feu.
¶Põt dici qȯ hec est pena legalis a lege inflicta quando fit ser
uitiũ qȯ remittiť qñ nõ põt sicut ppter paupertatem remittun
tur multa.ff.de offi.pre.illicitas.§.vltra.de modo mul.l.eos.in
fi.ff.q satis.cog.l.fi.⁊ princeps vni⁹ facit gratiã iurisiurãdi.ff.de
muni.l.ĩperator.remisso ergo periurio a lege scripto vel a prin
cipe qui est lex animata vel vigor iustitie.C.de iure fi.prohibitũ
in auť.de consu.in prin.videtur remissa pena ⁊ totum id quod
propterea penale erat.nam frustra de penali laborat post nego
tium remissum.ar.ff.si quis cau.l.ij.in princ.remisso principa-
li ⁊ accessorium.de re.iu.cũ principalis.⁊ arg.C.de le.non du-
bium.ibi quicquid sequitur ex eo.lex ista posuit penam amissi.
feu.quãdo põt seruire ⁊ nõ seruit.nã sine pena tenereť ⁊ cogere
tur soluere sicut promisit ita potuit remittere non potenti ser-
uire vt tunc sufficiat eum cogi ad prestandum seruitium: quia
cõdemnabiť ⁊ in executione si aliud nõ habet capietur feu.ff.de
re iu.cõmodis.eo.ti.stipendia.¶Si autẽ conueniret vt nõ fa-
cto seruitio reuocet feu.tunc perdit:quia ex cõuentione formã
accipit cõtractus.ff.de reg.iur.contractus.sed nõne videtur ta-
cite agi qñ infeudat cum cõtractus fiat gratia vtriusq3.Rñdeo
agit tacite sicut hec lex agit.s.si potuit seruire intellexit sicut lex
intelligit.ff.de serui.si cui.secus si expressim dicat vt dictum est.
nam alia causa est voluntatis expresse ⁊ eius que inest tacite.ff.
de verb.obli.eum qui.in fi.¶Vel potest dici aut cum dabatur
feud.erat inops ⁊ impotens ad faciendum seruitium:et tunc
imputet sibi qui dedit qr debuit expresse sibi cauere vt nõ facto
seruitio reuocetur arg.ff.de dam.infe.q bona.§.de illo.de euic.
si ita quis.¶Aut ex postfacto factus est inops vel erat heres ⁊
tunc aut culpa feudatarij est impotens ad seruiendũ: puta ba-
ratabat fructus feudi.⁊ sic non poterat soluere pecuniam pro
seruitio.j.tunc tanq is qui sua culpa ⁊c.ff.de regu.iur.damnũ.
quia tunc baratabat est in dolo.argumẽ.ff.de diuer.⁊ tempo.
prescrip.de acti.in fi. Aut non erat in culpa puta nati sunt ei
multi filij ⁊ feu.erat modicum non sufficiebat sibi ⁊ filijs ⁊ ser
uitio fructus tunc habeat locum quod hic dicitur vt nõ pdat
feudum:sed compellatur remedijs iuris seruire.¶An hoc ho
die sit correctum ex.l.imperialis.§.firmiter.quia posterior: et
est lex Imperatoris Federici. Ista videtur equitas Oberti de
orto.dic quod non imo illa intelligetur secundum istam:quia
ibi dicit temere.⁊ sic poterat seruire verbum temere significat
culpam.⁊ adde que dicta sunt in.d.c.firmiter. Item in regno
Sicilie videtur corrigi per constitutionem.si dominus vasal.
per quam dissasiret non seruientem per exguardũ.imo dic qȯ
in exguardo considerabuntur premissa.si sua culpa ⁊c.sic intel
ligitur.§.firmiter.cum sit equum quod dictum est lex non cor-
rigitur nisi quãdo expressim dr in auť.qui.mo.na.effi.sui.§.tri-
bus.⁊ non est nouum ⁊c.ff.de legi.nam ⁊ si posteriores.feu.ob
culpam perditur si non est in culpa:ergo non perditur.pena
enim sine fraude non est.ff.de ver.sig.aliud est fraus.in princip.
Sed an sit realis obligatio qua debet seruire an personalis.
36 ¶†Prosunt hec scire si vendantur feu.vtrum emptor sit obli-
gatus ad seruiendum.pone qȯ dominus consentit alienationi
an dominus petat seruitium ab emptore:si non reseruauit ⁊ di
xit saluo iure seruitij.simplr enim consuetudo vr qȯ non tenea
tur seruire emptor.ff.qui.mo.pignus vel hypo.sol.l.si debitor.
§.j.Et quidez si personalis esset non teneretur emptor.ff.de cõ
trahen.emp.l.fi.ff.de vsufru.le.l.fundi.in princip.de leg.j.nihil
primo rñso.personalis actio non sequitur fundum.ff.de iudi.
fideicommis.§.tractatum.ad trebel.l.j.§.si heres.pro quo est.ff.
de doli excep.apud celsum.§.quesitum.Sed si est realis transit
in emptorem sicut seruitu.⁊ vsusfruc.ff.de serui.ru.pre.via.§.si
fundum ⁊.§.quocunq3.qui.mo.vsusfru.amit.l.neq3.quia trans
it tunc cum sua causa.ff.de cõtrahen.emp.l.alienatio.⁊ not.in
d.§.si fundum.Et erit tunc obligatum feu.sicut in causa alimẽ
torum.ff.de vsufru.l.hactenus.de ali.⁊ ci.lega.l.lucius.lz cõtra
hoc de obligatione sit quia directum dominiũ est domini et in
re propria non est pignus.ff.de regu.iur.l.neq3 pignus.sed hoc
dic vt diximus.s̃.qui.mo.feu.amit.§.preterea.¶Satis videť
qȯ sit realis impositio seruitij quãtum ad illum cui impositum
est:quia reuocatur si non fecit seruitium tanq donatio data:
qñ non paretur conditioni vel modo.C.de dona.que sub mõ.
37 l.j.⁊.iij.¶†Nec mirum quia locatione facta si non soluitur pẽ-
sio per biennium expellitur ⁊ non perdit ius.ff.locati.quero.§.
interdum.Idem in emphyteota.C.de iure emphyteotico.l.ij.
secus si in censuali.extra de religi.do.cõstitutus.quia de eo nõ
cauetur iure de feu.sic ⁊ si non caueretur expressum in feu.Idẽ
esset quod in censuali quia illa de locatione videtur contra ius
quod est vt cogatur soluere vt non perdat ius qȯ habet ⁊ sic nõ
est producendum ad similia.ff.de legi.quod vero.¶Non idez
in emptore vt sequitur:licet sit arg.quod sic quasi seruitium ta
cite intelligatur retentum a domino:quia extra id qȯ agitur ta
38 cita nascitur obligatio plerunq3.ff.cõmo.si is.§.j.¶†Quando
ergo feu.alienatur in casu quo potest alienari etiam sine cõsen
su domini sicut erat olim quando minus mediante.s̃.qui.mo.
feu.amit.§.rursus.⁊ hodie quando datur in dotem inestima-
tum vt non haberet illud vt dictum est.s̃.qualiter olim feu.al.
po.§.donare.si is in quem alienať non seruiat perdet feu.qr eo
iure est apud emptorẽ per ea que dñr in.§.rursus.et in titu.de
contro.inuestitu.§.si.vbi dictũ est qȯ dñs vendicabit feu.suum
⁊ si ille excipiat de feu.replicabitur:quia non seruiuit sicut di-
xit in simili Jo.C.de iure emp.l.ij.in glo.tunc si dñs consenti-
ret simpliciter remitteret ius vasallagij emptori ⁊ seruitium ex
quo non seruauit:qr consensus suus dz aliquid operari.ff.de le
ga.j.si qñ.ad munici.l.j.in fin.Archi.ꝯ qr consensus dñi non ne
cessario interpositus videtur esse sicut verba superflua de stipu
latione vt arma virũq3 cano.que nil addunt.ff.de verbo.obli.
que extrinsecus.Nisi probaretur qȯ vterq3 gessisset in animo et
egisset in mente quod seruitium fieret ab emptore qui sciebat
feu.debere seruitium.ff.de prescrip.ver.si tibi.§.fina.ff.de regu.
iur.semper.Si vero alienatio feu.non valeret aliter q3 de con-
sensu domini dñs videť consentire tũc vt alienatio teneat.⁊ hoc
operatur suus consensus realis obligatio seruitij transiret in
emptorem.iniquum enim est perimi id de quo cogitatum non
docetur.ff.de transa.l.qui cum tutor.in fin.cum sua causa videť
vendi.C.sine cen.vel reliq.l.fina.⁊ tacite agi vr nisi probetur
contra vt seruiat.d.l.quero.§.inter.Non consentit tunc dñs vt
emptor libere habeat sed vt vasal.ius qȯ habet possit alienare
qui ius tantum suum vtile dominiuz vendit.ff.de contrahen.
emp.qui tabernas.de lega.j.si domus.in fin.hoc innuiť in sum.
vtrum feu.possit vendi cõuasallo p multa iura q̃ ibi inducũtur
per ea q̃ dicta sunt in simili qõne.s̃.q suc.te.nec est ꝯ hoc illud
qȯ ibi dictũ est:qr ibi illȯ inest feu.⁊ ex natura ĩqsitiõis feudi est
vt qui dat det p se ⁊ heredibus suis qui cõfirmat ⁊ cõsentit vr
dare vt ibi plene dr sed dare cũ seruitio non inest vt statim seq-
tur quando cõsensus dñi aliqd operabať.s.vt vas.possit aliena-
re ius suum qȯ sine suo cõsensu poterat.¶Consulẽdũ est tñ vt
semper consentiat saluo iure vasallagij ⁊ seruitij sicut videmus
in regijs cõfirmatiõibus taliũ alienationũ in qbus semper re-
seruať seruitiũ qr cum dicãt moderni qȯ emptor vr habere ab
illo qui cõsentit ⁊ cõfirmat venditionẽ que alias erat inualida.
ff.de ver.sig.l.lege obne.insti.de tutel.in fi.gl. dñs qui videtur
dare dz seruitium exprimere reseruãdo alias libere dat quãtuz
ad seruitium qr fidelitas inest feudo non seruitiũ nisi imponať
fidelitas importat illa sex q̃ dicunť in.c.de forma.incolume tu-
tum ⁊c.s̃.per quos fiat inuesti.§.nulla.de forma fidel.c.j.et ple-
ne dictũ est.s̃.ti.j.in fi.non ob.ẽt qȯ diciť in fin.dicte summe qȯ
videať nõ remittere psonalẽ obligationẽ sed realẽ.ff.qui.mod.

pig.vel hypo.solu.lucius.q̃si cõsenserit vt emptor hẽat rem non
seruitiũ q̄ non vr̃ remittere debitũ debitori ob qd̕ pign⁹ erat
obligatũ.hoc dicit lex lucius.sed qd̕ is in quẽ transfert pignus
libere habeat lex lucius.quãtũ ad hoc esset magis ꝯ vt vas. cui
consentit vt vẽdat non videat remissum seruitiũ sed emptori
39 sic nisi reseruetur. ¶ †Utrũ aũt vas.vẽditor [a] teneat ad seruitiũ
a de precio. Moderni disputãt ꝑ sabbatina ⁊ videt qd̕ sic.ff.de
an.le.liberto.j.rñso.de lega.j.si fundũ per fideicõmis.de vsufru.
l.fundi.j.rñso.de leg.j.l.nihil.Archi.ꝯ.C.de rei pi.l.fi.ff.de ope.
libertorũ.sicut patronus.Distinguunt aut ius vasallagij con
sistit in personali prestatione aut in reali.Si in reali vr̃ remisis
se ius illud venditori.si in personali q̄ ꝑsonalia erant seruitia
tunc secus.d.l.lucius.⁊ in predictis.l.liberto cũ simi.dr̃ qd̕ non
tenet consentienti sed legatario si p̃dicta determinatio sit vera
vel non est attendẽdũ qd̕ vas.debeat seruitiũ de re feudali ⁊ ꝑꝑ
rem: ꝫ esset ꝑsonale ex quo non tꝫ rẽ nõ vr̃ teneri venditor nisi
de prestitis.ff.de lega.j.apud iulianum.§.heres.C.li.x.de censi
bus ⁊ de perequatoribus.l.fi.in prin.Itẽ in emptore personalia
non transeunt etiã si de re sit aut iure nisi de pacto adiectionis
in diẽ ⁊ aliis.C.de pig.l.iij.in gl.vñ si esset dictũ qd̕ alienet sine
consensu suo valeret alienatio.nec preiudicaret emptori quin
dominiũ trãslatũ esset in eũ.C.de cõdi.ob cau.l.ea lege.de pact.
inter em[pt]. ⁊ ven.l.fi.nisi tunc ꝓmitteret penã ⁊ obligaret rem
ꝓpter eã tũc ꝑ pena ꝯmissa aduocaret rẽ ꝑ hypothecariã vt di
ctũ est.s̃.qui.mo.feu.amit.§.preterea.⁊ adde hic q̃ ibi dicta sunt
in.l.lucius debitor.personalr̃ obliga tus erat ad mutuũ ꝓ quo
obligauerat rẽ suã.⁊ sic extra rẽ erat obligatio personalis mu
40 tui ⁊ non de re. †Per hoc pꝫ qd̕ si adiiciat pactũ in feu.vt non
det alicui persone vel ne recipiẽs maritaret se irrequisito domi
no hec nõ sunt de substãtia feudi si cõtra fieret nõ haberet ma
nus iniectionẽ et ꝯ recipiẽtẽ nisi specialr̃ conuenisset nec in euꝫ
in quẽ alienatũ esset etiã si specialr̃ conuenisset.d.l.iij.de pign.
de aqua plu.ar.si titi⁹.§.si quis postq̃.vbi est speciale vt ibi in
glo.tenetur tamẽ ad interesse.d.l.ea lege.cum simi.et.C.de iure
emphy.l.fi.§.j.nisi premissa conditionaliter ponerent in datiõe
feudi tunc in defectu cõditionis vel modi dominiũ illud vtile
rediret ad dñm vt dictis.ll.de dona.que sub modo.l.j. et.iij.
¶ Modus et conditio sunt paria in egressu.i.in defectu quia
ita reuocatur si deficiat modus sicut si deficiat conditio no.in
glo.rub.C.de his q̃ sub mõ.ff.loca.insula.§.fin. ¶ Pactum qd̕
se non maritet non cõtinet in se turpitudinẽ vel illicitũ quãtũ
ad rẽ que ꝓpterea dat vt dictũ est.d.§.p̃terea.Sed vbi prestabit
seruitium vas.nunquid extra baroniã comitatuꝫ vel regnum.
¶ Papa Honorius in regno sicil.declarauit feudatarios po
nere collectã vas.ꝓ defensiõe regni notabili vel rebelliõe graui
nõ simulata nõ ꝓcurata nõ momẽtanea ſꝫ manẽte:nõ aũt decla
rauit qd̕ nõ dẽat seruitiũ facere nisi ꝓ defensiõe regni quãuis
tacite videat intelligi quia si non subuenit ei a vasal.nõ poterit
ipse seruire. vr̃ per h̕ dicere qd̕ tũc seruiat qñ subuenit ei:qñ nõ
subuenit sibi nõ seruiat ar.qd̕ dr̃ de tacita remissiõe resultãt ex
ṽbis.ff.de pac.l.q i futurũ.de eo qd̕ cer.lo.l.fi.i fi. ¶ Sꝫ determia
tur ex forma fidelitatis quã iurat vas.iuuare dñm tenere id qd̕
iuste habet ⁊ illud recuperare si iniuste fortuite ꝑdat non dicit
qd̕ iuuet eũ noua acq̄rere ſꝫ ⁊ iuste postea rem acq̄rat ad eam
tenendam vel recuperandam dꝫ iuuare.s̃.de noua for.fide.c.est
⁊ alia.faceret tunc guerram iustã dñs.et iõ tenet vasal.iuuare.
j.hic finitur lex.c.j.⁊.c.est ⁊ alia.circa fi.ver.⁊ si scierit.nisi nõ sit
adiectus locus vbi seruire debet.sic enim est forma priuilegio
[ru]m qd̕ seruiat inde dño ꝭm vsum ⁊ cõsuetudinem regni intel
ligi videt de loco vbi domiciliũ hꝫ stipulator.vt vr̃ dicere glos.
C.de solu.l.vsuras.in glo.in fi.ff.de op.li.opere generalis inter
pretatio est qñ guerram.Quid ergo si hꝫ guerrã extra regnum
non ꝓ regno sed vt acq̄rat aliã ꝓuinciã extra regnũ:an iniun
get seruitiũ baronibus.Nõ videt q̄ nõ fuit de hoc cogitatum.
vñ iniquũ est qd̕ ad id trahat.ff.de trãsac.l.qui cum tutoribus.
§.j.⁊.§.fi.⁊.l.cum acq.⁊.d.c.est ⁊ alia. ¶ Hoc est verum si longe
extra regnum vellet eos mittere vel ducere parũ extra videtur
tolerabile.argu.ff.de ope.lib.qd̕ nisi.de annu.le.l.meuia. in fin.
¶ Abusi sunt ergo reges regni sici.precipiendo baronibus ire
in romaniã:ſꝫ q̄ excesserunt excessi sunt.ff. deposi.lucius. vna
de causa positionis Federici Imperatoris in decretali.ad apo
stolice.est qd̕ hoĩes regni seruiliter tractauit.ſꝫ enim si acqui
ratur regi regnuꝫ alicuius vt sicilie iuste aliqua prouincia de
beat vas.iuuare quia dicit.c.est ⁊ alia.rẽ aliquã quã habes vel
habebis habere intelligit large.ff.de ver.sig.habere.videt restri
gi ad locũ domicilij regis qui est vbi larẽ fouet vbi diuina fre
quentius audit vel vbi pro maiori parte tpis morat forũ seu cu
riam tenendo dies festos agendo imo totum regnũ ad hoc hic
erit sibi domicilium:q̄ dicit pro defensiõe regni vel rerum do
mini.d.c.est ⁊ alia.⁊ plurib⁹ locis potest quis esse instruct⁹. hec
dicuntur per ea que no.extra de maiori.⁊ obe.c.oĩs princeps.
C.vbi sena.vel cla.l.ij.ff.ad muni.l.eius qui.§.j.⁊.l.si quis istru
ctus.non tenetur dñm sequi ⁊ vagari per orbem in potestate ꝓ
missoris est an dẽat ⁊ vbi si exprimat loc⁹ nõ est i suo arbitrio.
ff.de eo quod cer.lo.l.iij.nec stipulatoris si non expressit.⁊ ideo
legis autoritati mandatur de loco sui domicilij.vt in.l.opere.
Sed in bello iusto debet dominum iuuare vas.vt pluries dictũ
41 est maxime.s̃.in qui.cau.feu.amit.in principio. ¶ †Si habeat
iustum bellum extra regnum an iuuabit ⁊ seruiet.videt qd̕ sic
pro regis vel hominum regni defensione.colligitur.xxiiij.q.ij.
domin⁹ vt domi nus gentẽ vel ciuitatẽ que emendare neglexit
iniuste facta petit per bellũ.⁊ sic eũdo per illã gentem vel ciuita
tem necessario dꝫ dici egredi regnũ suum multofortius si ini
micus regis veniret ad offensionem suam iniuste ⁊ rex pro sua
defensione iusta vellet pugnare extra regnum:quia sequentur
barones eum si deliberato consi.rex pro meliori habeat non ex
pectare eum in domo sua cum autoritas suscipiendi bellum sit
in principe.xxiij.q.j.quid culpatur.erit ergo autoritas in loco:
quia si de toto de parte seu circũstantiis belli ar.ff.de pac.iuris
gen.§.qui iubet indicare.adiicit locum vbi.ff.de iudi.locus in
iudicio autem bellum ⁊ certamen.C.de prescrip. xxx.an.l.fin.in
princi.de plus peti.l.j.in aut.de his qui ingre.ad ap.§. si vero.
¶ Credi oportet experto in arte bellandi.argu.ff.de ven.inspi.
l.j.in princi.⁊ parendum est ei in his que ad bellum pertinent
ff.de re.mi.l.iij.§.in bello.sed Scipio traiecit bellum in africam
noluit pugnare in Italia dicit Seneca primo de ira.pe.charta
sic agaitheides Rex siracus in carthaginem.sic metellus in hy
spaniam nunc alias regiones petebat recedens de obsidione
trebie nunc obsidebat montes vt subito ad trebiam reflecte
rent. narrat Maxi.vale.⁊ ponit hoc inter astutias ⁊ stratage
mata preliorum non putant boni duces bellare in domo ꝓpria
sed potius inuadere hostem in sua vt animos hostium contun
dat prius:quia in primis finibus arcendus est hostis dicit Se
neca dicto primo libro de ira secunda charta.Principum exẽ
pla sequenda sunt.ff.ad trebel.apud iul.§. antistia.totum hoc
est ad regis ⁊ regni defensionem dummodo deliberatiue ⁊ con
siliatiue.circa que diximus.j.hic finitur lex.in prin. ¶ Quid si
comes vadit ad adiuuandum regem suum in bello vel negotio
iusto:vt quia vasalli aliqui rebellarunt iniuste cõtra regem an
barones comitis tenentes feuda plana ⁊ de tabula:que hec sint
diximus.s̃.de contẽ.feu.apud pares. debeant associare comi
tem:quia per regem non possunt cogi per.c.honorij. vel vadit
pro eo liberando obsesso forte extra regnum qd̕ facere tenentur
j.si de feud.licet.hic finitur lex.§.ad hec.dic quod sic.j.de pace
iur.fir.§.vltima ibi eundo ad coronam Imperatoris romam
cum rege aut sub rege dominum suum non adiuuerit.Satis
est hoc rationabile.⁊ sic sicut rationabile ligabit non subiectos
imperio.vt dictum est in preambulis:nisi haberet certas con
uentiones de seruiendo cũ comite vel barone: tũc quãtũcunq̨
seruiat comes vel baro regi feudatario comitis nõ infringitur
sua cõuentio.cõtractus em̃ ex conuẽtio.⁊c.ff.de re.iu.ꝯct⁹.Sed
si forte rex manifeste cogit comitẽ ad seruiendũ vbi ⁊ qñ non dꝫ
non per hoc comes cõpelleret iniuste subfeudatariũ suũ.C.de
iure deli.si de bonis.ff.fa.her.si filia.

42 **Additio.** †Item si Rex faceret comiti vel baroni gra
tiam qd̕ remittatur ei seruitium sua contem
platione subfeudatarij seruirent nihilominus comiti ⁊ vasalli
subuenient qui pro seruitio tenentur domino subuenire.vt di
cit consti.regni.q̃plurimũ q̄ remittere est donare.ff.de condi.
ob cau.si mulier.⁊ si donasset videtur comes vel baro cui dona
tur facere seruitium qd̕ remittitur seu donat. argu.ff.de euic.si
cui.§.fi.⁊ si a dño institutus fuisset licet nõ posset dici ipsum eũ
dem sibi seruire.et per hoc fideiussores de euicti prestiti essent
liberati quia apud eundem non potest quis pro eodeꝫ esse fide
iussor.ff.de fideiusso. vranius.tamẽ contra venditorẽ qui sibi
tenebatur de euic.agit ex empto.e.l.si ei.§.item si dño.et ar.eo.
ti.l.non tñ.⁊ sic licet habeat cãm lucratiuã a dño extraneo qui
ꝓpter id qd̕ remissum est si fuisset prestitũ teneret ei cui donat
seu remittitur sicut sunt vas.nõ liberant.gratia em̃ facta vni nõ
extenditur ad alios de q̄bus nõ est actũ argu.ff.de pac.si vnus.
§.ante oĩa.⁊ ideo iniquũ est perimi ⁊c.ff.de transa.qui cum tu
toribus.in prin.Item si rex remisit comiti ꝑꝑ aliqd̕ gratum fa
ctum regi per ipsum comitẽ vel faciendũ ⁊ põt esse.ff.de condi.
inde.damus id gratum preteritũ et iam factũ succedit loco ser
uitij quod pro munere remittit vt dicat quoddã genus permu
tationis vt sequitur ⁊ ar.ff.de lega.ij.l. imperator.in fi.⁊.l.seq.
¶ Similiter ⁊ futurum faciendũ pro quo hꝫ rex actionem con
tra comitem vt faciat vel saltim qd̕ cõdiceret remisit vt.d.l.da
mus. ¶ Sed ⁊ si liberaliter remisit non pro facto faciendo vel
dando aliquo ⁊ habet eum cui remittat obligatum ad antido
ra ⁊ hec obligatio qñ recõpensabit comes regi est sicut permu
tatio ⁊ quoddam genus permutatiõis.ff.de peti.here.sed si le
ge.§.consului.⁊ pꝫ ex p̃missis qd̕ si contẽplatione nõ solum co
mitis ⁊ eius cui remittit sed vasallorꝫ ⁊ subfeudatariorꝫ parti
cipabunt

Additio.
a ¶ Utrũ vasall⁹ vẽ
ditor teneat ad
seruitium Adde
feudũ emptitiuꝫ
ligiũ qd̕ dicat et
cui⁹ nature sit.⁊
feudũ i quo nullũ
seruitiũ p̃stat vi
det per.d.phili p.
deciũ i ꝯsi.cxxxix.
in p̃nci.Bartho.
ab hor.

cipabunt gratiã illi quos remittere voluit qd maxime ex inspe-
ctione litere apparebit extra de priui. porro. sz si litera nõ appa
ret ⁊ rex testificat qd voluit gratiã ipsam esse ꝓfuturã vasallis
comitis an sufficit nõ videt p ea que dicta sunt. s. de cõtro. feu.
apud pares circa fi. ⁊. j. de capi. qui cu. ven. sed ex quo nõ testifi-
catur de suo cõmodo vbi prehabita deliberatione cum suo con
silio hic diceret qd ꝑsumptio est ꝙ sit donec cõstet de ꝯrio quasi
non solũ ipse sed ⁊ sui consiliarij hoc testificentur si sine consilio
nõ. nã videt testificari sue proprie volũtati dictũ est plene. s. qui
succes. ten. scdo respõso huius li. circa fi. sed vbi cõtra se testifica-
ret certũ esset. ff. de re. iu. neratius. si dicat princeps hec fuit mea
intentio hic nihil est qm̃ debuit exprimere. C. qd me. causa. cũ te.
de trans. si maiores. l. si donationis. ⁊. l. interpositas. de cõdi. ob
cau. si repetẽdi. sed si expressit cõsilio suo ⁊ hic testificant cõsilia-
rij videt sufficere vt predicit hic est inspici. qd actũ est. ff. de reg.
iur. semp. vbi interesset alterius cõtrahentis tunc dz exprimere
illi cũ quo cõtrahit alij nõ per ꝑdicta iura contestatio met⁹ nõ
sufficit. C. qd me. causa metũ. Itẽ si princeps diceret fuisse expres
sum in remissione id ⁊ litera nõ cõtinet nec põt aliter ꝓbari cũ
suũ comodũ vel dãnũ in hoc nõ vertit satis vr̃ stari recordio et
rememorationi eius: qr ⁊ vni notario credit. l. si qs decurio. et
statur rememorationi iudi. de his que corã eo acta sunt in lon.
de debi. ⁊ qua. ⁊ si quis ambo. nec est dicendũ has fore interpre
tationes dubia recipiunt interpretationẽ verba clara nõ. ff. de
leg. iij. ille. §. j. Si dicat litera remittimus titio seruitiũ nõ rece-
pit dubitationẽ vt videat intellexisse p illa verba de illis de qui
bus nõ est actũ quicꝙ̃ sicut nõ videt dixisse dena. qui dixit decẽ.
a ff. de leg. j. si qs testõ. §. ¶ Dixi etiã de rebellione iniusta.[a] qr se-
cus si ꝓpter tyrannidẽ dñi vasalli rebellarent de quo dic vt di-
ximus. j. que sunt regal. sup verbo ⁊ extraor. collatio. ⁊ hoc est ꝙ
videt dicere Honorius in dictis verbis nõ simulata nõ ꝓcura
ta culpãdo ⁊ tramizãdo ꝓcurat sibi dãnũ. ff. de reg. iu. qd qs. lz
illa capitula Honorij nõ seruent nisi inquãtũ rõnabilia sunt ral
legabat id qd est in eis rationabile. vt. s. dicit. Sz qñ extra locũ
domicilij ex causis ꝑdictis trahit feudatarios si qd plus expen-
derent extra quã si defenderent. j. satis videt bonũ regẽ suo vas.
dare debere ar. eoꝝ que dicuntur. ff. ad exhibẽ. sz si hereditas. §.
quo aũt loco. de pe. here. sed si lege. §. qd aũt. ff. fa. her. ex pte. §. j.
¶ Rigidi fiscales dicent ꝙ obligãdo se seruire ⁊ hoc est de ser-
uitio qd potest iniungi licite sua impensa facere debere videt se
obligasse ex quo nõ curauit caute ꝓmittere quasi in oẽm cãm
obligauerat se. ar. ff. de fideius. si quis pro eo. §. si nũmos ⁊ si gra
uatur: qr extra regnũ releuet: qr nõ omni anno seruit nisi qñ est
guerra. ⁊ qñ est guerra extra regnũ nõ semp sed raro intelligit
enim de cõsuetudine qd baro suo sumptu seruiat imo ⁊ de iure
qñ est opera certa. ff. de cõdi. inde. sine cau. §. libertus. de ope. lib.
suo victu. ⁊. l. opere. ¶ Promittit quidẽ certum seruitiũ. s. vnũ
militare pro quolibet feu. hic certũ est de cõsuetudine: qr ducet
in seruitiũ belli cũ ꝓ domino certos equos ⁊ certã familiã que
moris sunt insunt arg. ff. de edi. edi. quod si nolit. §. qui assidue
etiã si nõ exprimant sicut ea que sunt iuris. C. de fidei. l. iij. in fi.
quia ius est etiam ex nõ scripto. insti. de iure natu. §. ex non scri-
pto. Sed cũ hec raro ⁊ inconsuete euenient ad recõpensandum
est eis ar. ff. loca. ex conducto. §. j. de equitate. que semper preua-
lent. d. c. de pace iura. fir. §. fi. ⁊ si iuste grauet ex ꝓmissione rele-
uetur: qr insolito ⁊ raro casu iniungitur ei hoc seruitiũ. ar. ff. de
iureiur. eum qui. in prin.

Sed et qui delator.

Alia causa perdendi feu.
43 † Propter beneficiuz qd
habet vasal. domino nõ debet eũ accusare capitaliter est capita
lis quãdo mors aut deportatio erat probato crimine. ff. de bo.
lib. qui cum maior. §. is demũ. alias perdit feu. ¶ Equiparam⁹
liberto vasal. vt per totam magnam gl. hic positam de hac equi
paratione plene diximus. s. quib. mo. feu. amitta. si ergo vasal.
accusat dominum ⁊ defert. Et sic delator ⁊ accusator domini si
quidem probauit crimen nõ perdit feu. qr peccata nocentium
oportet esse nota. ff. de iniur. eũ qui nocentẽ. vnde de sola calum
niosa accusatione prohibetur in. l. qui cũ maior. in fi. ⁊. l. sequẽ-
ti. si non probat delationem ⁊ accusationem faciat nominũ su-
stinere graue dispendiũ; qr erat diuulgatum in multorũ aurib⁹
dominũ cõmisisse crimen de quo accusabatur. ⁊ de facto: quia
de iure nõ statim reus conuincitur dũ accusatur. C. de accu. l. fi.
in prin. ¶ Uel graue dispendiũ: quia multũ expenderat dñs in
lite. s. §. preterea. si parũ nõ videt. ¶ Sed certe diffamatio apud
bonos ⁊ graues sufficit. ar. ff. de pe. in seruorum. in fi. ex quo nõ
probat crimen perdet feudũ. ⁊ quod dicit sustinere fecerit. dist.
j. fecisset. si crimen probasset. sic. s. proxi. §. item qui domino suo
iustitiã facere noluerit. i. fieri. vt ibi expositum est. ¶ Uel si co-
gnouerit dominũ captũ ⁊ inclusuz. Ecce scda causa perdẽdi feu
dũ. sic. j. tit. ij. lz captũ. s. iniuste vt de bello dr ⁊ odio. s. proxi. §. et
quib. mod. feu. amit. in prin. ⁊. j. hic finit lex in prin. Et erat in-
clusus siue adhibitis vinculis siue nõ quãtum ad hoc nõ refert
dũmõ domino non erat libera ptãs abeundi. ff. de liber. homi.
exhiben. l. ij. quãuis in alijs fiat dicta dñia. ff. de verb. sign. l. vin-
culorũ. ⁊. l. verum est. ex qui. cau. maio. l. succurrit. vbi predicta
oĩa probantur. ⁊ qd dicit cognouerit. i. scierit non dz expectare
sibi denunciari. s. §. preterea. ff. de act. em. l. j. §. fi. cum concor. qd
fal. tu. auto. l. j. §. fi. cũ cõcor. dz ergo ire ad liberandum eum si
potest. ¶ No. de posse sic. s. de feu. sine cul. non amit. c. ij. in fine.
dictum est. s. qui. mo. feu. amit. in princi. ⁊. §. proxi. ꝑterea. et. §.
proxi. vltra posse nihil. pena non est vbi non est culpa. dictũ est
s. pxi. perdet ergo feudũ. ¶ Hec est multiplex litera et ad idẽ tẽ
dunt. ¶ Alia est ingratitudinez non euitabit alia indignatio-
nem non euitabit ponitur hic magna glo. ⁊ bona qñ tenentur
de accusatione ⁊ quãdo nõ qr plana est nõ ꝓsequor nisi id quod
videt supplendum. Maxime de aduocatione quã ꝑstat vas. cõ-
tra dominũ qr volens perdit feu. secus si coactus per iudicem
vel erat aduocatus fisci necessario hẽbat pro fisco esse in crimi-
ne cõtra dominum instituendo pro pte fisci: puta testm̃ in quo
heres institutus erat heres falsificauit dñs vas. aduocat⁹ fisci
accusationis instructe per ꝓcuratorem ꝑstat patrocinium vel
in similibus casibus. ff. de iure fis. l. j. ⁊. ij. tunc non debet puni-
ri aduocatus vasal. de his quib. vt indi. post lega. §. aduoca.
¶ Satis videtur bona hec distinctio vt sic intelligat. l. qui cũ
44 maior. §. si patroni filius. ¶ † Aliter distinguit. ff. de inofficio.
testa. l. vlti. Sic dicitur quando testimoniũ fert cõtra dominũ
in causa scilicet capitali quia si coactus non ꝑdat feu. sec⁹ si in
gessit se vltro vel dedit operã vt cogeretur. ff. ex qui. accu. maio.
⁊ qui data. cogi enim possunt. C. de testi. si quando. ¶ Imo dic
quod inuito non est denunciandum sicut nec liberto contra
patronum. ff. de testi. inuiti. debet resistere vt non cogatur tunc
si non resistendo dicit testimonium videt volens sic intelligitur
lex qui cum maior. §. sed si non. at si non obstante repugnatiõe
sua iudex coegisset non perdet feu. ꝓpter seueritatem iudicis
excusaretur. ea. l. §. si tamẽ. ¶ Forte iudex coegit eum quia non
prohibetur vt non denunciet vas. sicut liberto cum edictuz de
testibus sit prohibitorium. ff. de testi. l. j. sic intelligit. j. de con-
sue. rec. feu. §. si mulier. vt ibi in glo. innuitur. ¶ Posset quidẽ
dici quod tota glo. est superflua vt non priuemus feudo nisi in
expressis culpis a iure. ⁊ in his que pertinent ad eas sicut si sub
mitteret accusatorem vel talia vt si adulterauit vxorem domini
vel dedit causam vt alius adulteraret vt in fi. glo. dr pertinẽtia
ad causas expressas vr̃ fuisse exꝑssa. ar. ff. de ꝓcu. ad rem. ⁊. l. ad
legatum. de le. iij. si cui. de ver. sig. in. l. cẽsoria. alias si non dixit
de prestãte patrocinium vel testimoniũ vel de eo qui male iudi
cauit cuius snĩa per appellationẽ est rescissa vel similes quomõ
dicemus dixisse quod non dixit. ff. de suppel. le. labeo. ¶ Itẽ vsi
sunt dantes feuda nominare que volunt imponere. argu. s. de
feu. sine cul. nõ amit. c. j. si nõ nominat sibi imputent naz nec et
seruitium si non imponit inerit. s. c. j. in fin. dictũ est quomodo
inerit vt non prestet aduocationem et similia illa que sunt de
natura cõtractus illa insunt si non dicant diximus plene ibi. s.
ti. j. in fin. ¶ Durum vr̃ cõtradicere doctoribus oĩbus qui hoc
dixerunt. nec vr̃ mutandũ qd interpretationem certam semper
hz. ff. de legi. minime. licet enim nõ sit expressum de testificante
⁊ aduocante vt similib⁹ cuius sit similis cã expressis solers iu-
dex dicit perdi feu. j. sequenti. §. vbi dicit procedi de similibus
ad similia quibus deficientibus vtimur. l. scripta in causis feu-
dorum. s. de feu. cog. c. j. in fi. nã et de testante expressum dr. j. de
45 consue. rec. feud. §. similiter. ¶ † Iudex vas. si male iudicauit in
causa domini perdit feu. si nõ esset vasal. fecisset litẽ suam qr vas.
punietur plus quasi magis debuit se aptare in causa dñi ꝙ̃ ex-
tranei alias extraneo tenet quãtũ lesit eum cõtra quem iudica
uit. insti. de ob. ex quasi male. in prin. ¶ Certe iudicatum satis
est dissimile accusationi. Sed inquãtũ detectus est animũ ma-
lum habuisse qui perperam iudicauit punitur animus malus
46 in iudicando sicut calũniosus in accusando. ¶ † Quid si impe
ritus erat vas. iudicans ⁊ si credidit bene iudicari. videt in cul
pa ⁊ sic qr imperitiam culpe annumeramus. ff. loca. si quis fun
dum. §. si quis vitulos. debuit saltẽ cõsulere peritiores. arg. ff. de
bo. pos. in bonorum. nõ debuit appetere fieri iudex si nõ potuit
virtute disrumpere iniqtatẽ. Sapien. vij. virtute. i. scĩa que est
virtus dicit beatus Grego. in omel. dissoluta negligentia est ꝓ-
pe dolum. ff. manda. si fides. in princi. depo. qd venia. alioquin
si consuluit peritos non esset qd sibi imputaret nõ offenderet
tunc disciplinã qui ignoraret. ff. loca. si ignoras. cum et imperi
ti literarum sint iudices si hñt experientiam. C. de iudi. certi.
¶ Item no. de penitẽtia qr si desistit ⁊ penituit quãdo poterat
prosequi parcit si qr non potuit ꝓbare non parcit. vt. l. qui fal-
sam. ⁊ qd quisꝙ iur. l. iij. in prin. de calũ. ⁊ generaliter. in prin.
¶ Hec prosunt notare ad illa que statim dicentur alia plana
sunt in glos. ¶ Ultimo dicit egregiã cãm ingratitudinis. i. no-
tabilem vt diximus. s. c. j. qñ vxorem conaret adulterari p aliũ
sicut est leno de quo plene diximus. s. quib⁹. mo. feu. amit. §. j.

Additio.
a ¶ De rebelliõe in-
iusta. adde an re
bellio ciuitatis
dicat casus fortui
tus qr nullo ho-
minũ cõsiliũ po-
tuit ꝓuideri per
bal. i. l. i his. i pn.
ff. so. ma. ex captu
ra ciuitatis est ca
sus fortuit⁹. vide
d. phi. decium in
consi. suo. x.

¶ Sed quo conatur dic vt ibi diximus. l. si peruentum est per illum aliũ pro quo laborabat leno ad turpẽ lesionẽ cũ ea alias ex sola sollicitatione verbali lenonis vel adulterantis non perdet feu. per lõgũ al's leges q̃ ibi allegant se esset pena extraordinaria. ff. de extraor. cri. l. j. ¶ Sed nõne corrũpit animũ vxoris dñi de bono in malũ vel de malũ in peius. de ser. cor. l. j. in fin. Item si non stetit per lenonẽ sed per vxorẽ dñi q2 fuit custodita nonne dz teneri per predicta iura qui falsam. ⁊ qd quisq3 iur. l. iij. potest dici qd quãdo accusat ⁊ nõ põt pbare nõ parcit licet peniteat q2 ad actum processit faciẽdo hic loquẽdo tm̃. ¶ Uel in hoc casu vt pdat feu. nõ sufficit loq ẽt adultero nisi turpiter ludat vt dictum est licet teneat qñ seruũ corrũpit serui corrupti vel filii actiõe q2 extraor. puniet eodẽ mõ tenebit leno. Si peruẽtum est ad turpẽ lesionẽ sed ob loquelã solã puniet extraor. non ad feu. absurdũ esset lenonẽ plus teneri q̃ principalem de quo loquebat si fuisset adulteriũ consummatũ. nã ⁊ si mãdato ei9 h fecisset esset simul pena in vtroq3 mandante. s. et mandatario. C. de accu. non ideo. si re. vel ac. mor. fu. defunctus. quos par facinus coinquinat ⁊ equat vtrosq3 similis pena comitatur. C. de epis. ⁊ cle. si quãq3. in fine. Predictis in premissis culpis perdere dz vas. feu. cum rõne iuris naturalis offendit naturã dicentẽ vt bñfaciẽtibus benefaciamus. ff. de peti. hered. sed si lege. §. consuluit. ⁊ ideo naturali vel diuino iure dz puniri. dicit beatus Augu. ppter vicissitudinẽ mali: vt qui mala fecit mala patiat. nã per que quis peccat p hec ⁊ torqueri dz. Sapien. xj. q̃ iure ciuili dicenti debere amittere rem qñ abutitur. C. de iudeis. iudeos. li. xj. de spectacu. l. fi. in prin. nam non impugnabit qui me defendere dz. ff. de eui. vẽdicantem. ¶ Uel causa rõ ciuilis que punit ingratitudines vt sequit q2 ppter ingratitudinẽ filij exheredantur que oẽs sunt in aut. cũ de ap. co. §. cãs. et p eas etiã matrimonia rite et recte ꝯcta dissoluent misso repudio sicut veteres cõstitutiones dñt. C. de repu. cõsensu. ⁊ per totũ. vt eas ẽt sc3 cãs ingratitudinis donatiões perfecte reuocantur. C. de reuo. do. l. j. ⁊ fin. ¶ Et sic equiparat donationẽ feu. quãtũ ad ingratitudinẽ vt per eam reuocet multomagis in feu. vbi dñs retinuit rectum dñium q̃ in donatione mera vbi transtulit totũ quicqd hẽat in re sed quãtũ ad alia pdicta rõne est dissimilis q2 cum nihil in donatione mera retineatur nõ reuocabitur ab herede si dñs non reuocauit. d. l. fin. de reuo. do. sed feu. reuocabit secundũ nos licet glos. aliud dicat vt plene dixim9. ⁊. s. §. porro. ¶ Sz q2 tacite rñdet obiectiõi dixistis et expressistis certas cãs quibus feu. reuocatur: sunt ne alie cãe. dicit qd non potuerunt de facili exprimi plures. s. ti. j. in princ. verũ quotidie peccatur: quotidie diuersimode vas. efficiũtur ingrati: quia quotidie nouas formas natura edere deproperauit tã i malo q̃ in bono. C. de vete. iu. enu. l. ij. §. sed diem. si ergo contingant alie cause in quibus videatur iudici bono qd sit maior vt filiis cã ingratitudinis premissis que sunt expsse tanq3 solers ⁊ discretus ⁊ obsecundans alias obstentãs eqtati que in paribus causis et culpis paria desiderat. j. de pa. iur. hac edictali. §. vult ipse iudex dicet feu. prodi. quia de similibus ad similia procedet. ff. de le. nõ pos. ⁊ vbi eadem est ratio idẽ ius definitur. ff. de fonte. l. j. ad. l. aqui. illud. C. ad. l. fal. l. fina. de consti. pecu. l. fi. et vbi ratio diuersitatis reddi non potest. ff. de ver. ob. a titio. ¶ Notandũ in causis feudorũ etiã in culpis ob quas feu. perditur proceditur de filiis ad similia quibus deficientibus recurritur ad. l. scripta. s. de feu. cog. c. ij. in fin.

47 ¶ † No. etiã qd iudex seq dz eqtatem hanc semp habere añ oculos. ff. de eo qd cer. lo. qd si ephesi. §. fi. Equitas dr equalitas quã iura amplectunt. C. de fruc. ⁊ li. ex. l. fi. cum simili. ibi in glo. ⁊ est equalitas in hoc vt pena proportionetur culpe ⁊ vt in tantum puniat quãtũ deliquit. C. de pe. sancim9. vbi nõ est culpa nõ est pena. ff. de ver. sig. aliud est fraus pe. i pn. ideo diximus. §. sed nec iustior feu. ob cul. perdi. ⁊ vbi nõ est culpa non erit pena.

Illud certũ.

Adhuc est eadẽ materia ⁊ ideo veri9 non. §. deberet esse si pro. §. allegatur q2 diximus quod ex culpa simili vel maiori qd sint expresse perditur feu. sequitur qd non ex omni culpa et ingratitudine per quã est obediens domino vas. ⁊ sic apud bonos graues dño et viros eius opi. grauatur ⁊ fama qd sit inobediens perdit feu.

48 † Nõ em̃ sufficit quecũq3 occasio ingratitudinis vt feu. amittat. s. c. j. nã sepe vas. periurat: puta alienãdo ꝯ sacramẽtũ med. s. feudi alienauit sine cõsensu dñi aliam partẽ quã nõ alienauit non amittit: ⁊ tamẽ periurus fuit p pte alienata si totũ alienasset totũ perdidisset ⁊ ad dominũ rediisset. vt dicet in fin. huius ti. q. d. ob egregiã cãm ingratitudinis notabilẽ. s. expssam i hoc libro vel similẽ cãm seu maiorẽ habentẽ perdit feudũ nõ ppter quãcũq3 occasionẽ ⁊ qdcũq3 periuriũ leuia nõ curat pretor ⁊ modicã lesionẽ continẽtia cõtra dominũ. arg. ff. de impẽ. omni. cõmo. in rebus. §. possunt.

49 **Deniq3.** † Sed qñ perdit feu. ppter culpam a vas. commissam cui aperit agnatis vel domino distinguit Aut culpa dominũ respiciebat q2 cõtra eũ deliquerat feloniã cõmittendo ⁊ tunc nõ ad filios puenit feudũ quo propter feloniam priuat si filios haberent isti sunt pximi. ff. de suis et legitimis. filius. ⁊ est ratio vt offensus domin9 hẽat feudũ saltẽ in sue iniurie vltionem. Simile dr virgine iniuriata. C. de raptu vir. ⁊ de pr̃e doloroso de morte filie quia ad eũ dos redit. ff. de iur. do. iure suc. ob ingratitudinẽ in dño commissam reuocatur feu. q2 ⁊ libertatẽ ppterea reuocaret. C. de lib. et eorũ lib. l. ij. ⁊ donationem puram in qua nil sibi retinuit. C. de reuo. do. l. fi. ⁊ hoc est qd dicit tam ratione q̃ moribus. s. vsu non scripto vt expositum est. s. proxi. ¶ Si vero filios nõ haberet sed agnatos equior opinio est vt nõ ad dñm sed ad agnatos. dicetur. j. si vas. feu. pri. c. vasa.

50 ¶ † Filius ergo punit ex delicto patris et sic alius pro alio. ratio est. C. ad. l. iul. maie. quisqs. ⁊ q2 eadẽ persona censetur. insti. de inuti. stip. ei q. C. de impu. ⁊ aliis sub. l. ali9 agnatus nõ. ff. si quis ali. testa. probi. l. ij. §. fratris. ad quod est j. c. ij. si vas. culpã. Sz vtrũ domin9 teneat hoc feu. donec viuunt filij descendentes ita qd eis mortuis ⁊ aliis descendentibus ex culpante nõ existentibus redeat ad agnatos satis videt: quia ⁊ illi si habuissent hic feudũ nõ culpante parẽte rediret ad agnatos nec possent alienare in p̃iudiciũ agnatorũ. j. de al. feu. pa. et diximus multa ad hoc. s. de suc. feu. c. j. alias non est delictũ in quo contẽnit domin9. j. §. vlt. ergo idẽ vr in felonia vbi offenditur dominus. et dicet dic. c. vasalli. j. si vas. feu. pri. lz in aliis aliud sit culpare q̃ contẽnere vt statim dicetur ⁊ sic intelligitur hic vsus in feu. paterno: q2 in nouo nõ potest bono mõ poni vt in gl. Alij dicũt ad proximos. i. ad agnatos vt semper felonia cõmissa contra dominũ domino aperiat in vltionẽ iniurie tũc est cõtra omnia iura qd ex delicto alterius alter punitur vt dicetur. d. c. vasalli.

51 **Si vero non in dominũ.** † Aliud mẽbrum distinctionis predicte. si vasal. committit culpã non contra dominũ sed quia grauiter ⁊ enormiter deliquerat in alium puta occidit fratrem suum vel nepotẽ aut aliã personã in quã paricidium cõmittit que numerantur. ff. ad. l. põ. de pari. l. j. ij. ⁊. iij. tũc perdit feu. sine dedecore non potest esse in curia domini sui a quo feu. habebat. de quo plene dicitur. j. de eo qui interficit ⁊c. ⁊. s. qui. mo. feu. amit. §. j. tunc si fratrem occidisset non ad dominũ sed ad agnatos redit si paternum est secus si nouum q2 tunc ad dominũ q2 ⁊ si non culpasset ⁊ sine filio decessisset nec ad agnatos nec ad fratrẽ pertinerent vt. s. pluries dictũ est: ⁊ tunc accipiunt pximos. i. agnatos. nã in oĩbus culpis ppter quas perdit pater feu. siue ad dominũ redeat siue nõ semper filius priuatur ⁊ punitur. d. c. vasalli. et si vasal. culpam. vt et hic in gloss. ¶ Quomodo ergo stare potest gloss. posita. s. eo. §. preterea. vt ppter ingratitudinẽ patris filius nec eo viuo nec mortuo priuetur. sed in fi. eiusdem glo. corrigit seipsum dũ ait: consuetudo tamẽ repugnare vr ⁊c. imo nec de iure potest stare vt pleni9 diximus.

52 ¶ † No. qd quãdo culpa nõ respicit dñm non aperitur feu. domino sed agnatis si agnatos nõ haberet sed filios lz fili9 proximus agnatus sit vt dictum est domino aperit q2 filius ex reatu ⁊ culpa patris semper repellet vt dictũ est. Distinguitur etiam in cõtẽptu ⁊ in culpa qñ culpat ꝯtra dominũ feloniã cõmittẽdo tũc ad dominũ secus si cõtẽnendo. vt si venderet sine cõsensu domini tũc fili9 nõ puat antiquo feudo imo statim reuocat filius. j. ti. ij. titius. ⁊ diximus in. c. si vasal. culpã. eo. tit. et si vas. feu. pos. c. j. ⁊ de ali. feu. pa. c. j. ⁊ hoc est qd dicit.

Si vasal. que constitutionem.

53 Dixisti qñ culpat contra dñm † qd si vendat cõtra cõstitutionẽ Loth. sine consensu dñi cui aperit. nam certũ est qd perdit ad dñm vel ad agnatos dicit ad dñm quẽ videt contẽnere nã precio et feudo quo se fecit indignuz dz carere. j. de prohibi. al. feu. per Loth. c. j. circa fi. ⁊ hoc in feu. nouo. vel de tali veteri ad qd non veniebant agnati quia de latere nulli erant sed venirẽt descendẽtes ex cõtẽnente in tali antiquo per dictũ. c. titi9. ⁊. s. statim est dictũ. ⁊ iõ non ponit hic in litera non ad pximos sz simpliciter dicit ad dñm pertineat. nã si esset paternũ ⁊ essent agnati ppter contẽptũ nõ dño sed agnatis aperiret. s. de suc. feu. c. j. in fi. magne gl. Idẽ si non petisset inuestiturã infra annũ ⁊ diez ⁊ feu. est paternum q2 non ad dñm sed ad agnatos redit. ⁊ ideo distinctio est in culpante ⁊ contẽnente. Plus delinquit culpãs q̃ contẽnens: ⁊ iõ plus punit vt in superiorib9 dictum est: imo hoc casu ⁊ qñ perdit ppter offensionẽ nõ in dñm agnatus si habebat alias partẽ feudi puta q2 diuiserat ⁊ partẽ hẽbat: hẽbit id tãq3 rem q̃ accrescit portioni sue ⁊ sine inuestitura no. in summa prima in ti. que p̃scri. currunt minori. §. fi. ⁊ plene diximus s. per quos probet inuesti. §. sed ⁊ res. in fi. magne gl. hic habẽt aliqui literam istis ⁊ aliis modis ⁊c. que repilogat premissa et nil noui ponit ideo inutilis reputatur et communiter non habetur.

Si pro

¶Si pro feudo vas. ab aliquo interpellatus fuerit r domin⁹ eum adiuuare noluerit. Rubrica.

1 Domin⁹ non tenetur de euictiõe rei feudalis si sciuerit esse alienum id qd dabatur in feudum.
2 Fidelitate iurata p eũ qui accepit pecuniã in feudum ab aliquo simplice an amittetur pecunia.
3 Agitur ɔtra dñm vt restituat pecuniam quã accepit in feudum an teneatur restituere.
4 Dño negante vasallum tenuisse ab eo in feudũ nec ab ipo dño vel predecessorib⁹ suis eũdẽ vasallum vel pdecessores suos inuestitos fuisse an teneatur pbare vasal.
5 Vasallus probauit aliqua indicia nõ plenas probatiões inducentia cõtra dominũ an cogetur dñs iurare de negotio.

Negotiũ tale est. Circa euictionẽ feu. r rei feudalis: an dñs tenet. distinctũ est. s. de inuest. de re ali. †vtrũ sciuerit esse alienũ id qd dabat in 1 feu. r tũc nõ agat de euic. nisi spalr sibi puidisset spali pacto aut ignorauerit. Et tunc aget si tm̃dẽ qũtũ est euictũ eiusdẽ est bonitatis ei pstet i isto. c. dr qr opz denunciari per vas. dño qñ euincitur alias non agitur de euic. ff. de euic. si fundũ. §. si cum possit. C. eo. emptor. r facta denunciatione dño si vas. vincatur in lite r appareat inuestituz fuisse de re aliena qualiter teneatur dñs. nã voluit dñs in casu q ponitur hic in. c. venire r defendere vas. r petente vas. a dño cambiũ fm vulgare loquit hoc est tantũdẽ eiusdẽ bonitatis quãtũ fuerit euictum dñs negare cepit feudũ esse quod euictũ fuit nec de eo inuestisse vasallo dicẽte in cõtrariũ r qñ denũciauit ei vt defenderet eum, in lite non negauit dñs esse feu. nec esse vasalli qd euincebatur r hoc pbauit cõsultis Oberto de orto et. S. cagapisti sapientibus nostre ciuitatis mediolaneñ. forte vel alterius non est in hoc vis. Responsum est qd dñs tenet vas. dare tm̃ quãtũ fuit euictum r quãtum valuit tpe snie id qd euictum fuit vel enumerabit tantã pecuniã et tot nũmos de qbus emat tantũdem feu. quãtũ perdidit in lite vel rem imobilẽ tenendã in feu. sicut tenebat id qd amisit per sniam. nõ em posset intelligi quod nũmos daret in feud. qr feu. non consistit nisi in rebus soli aut solo coherentibus aut in his que computantur inter immobilia vt qñ de campo vel cãneua vel camera. vt. s. de feu. cog. c. ij. r est ratio qr pprietas feudi dz remanere apud dñm r vtile transit in acceptorez. d. c. de inuesti. de re ali. sed si daret pecuniam in feu. consumeret r desinet esse proprietas apud dantẽ r sic desineret esse feudum. nã ipso vsu extinguit quodammodo insti. de vsufruc. §. constitui. si vero non consumeret sed in arca teneret esset sibi inutile nec haberet vsumfru. et cõmoditatem aliquã. crede qd exigit vt feu. sit. s. c. ij. §. vlti. r innuit hic rõ. s.
2 in scda summa rubrica in qbus rebus consistit feu. ¶†Querit glo. quid si simplex aliquis dedit pecuniam in feu. r acceptor iurauit fidelitatẽ ei inde nunqd amittet pecuniã r qui iurauit fidelitatem ei inde abibit solutus iuro ita quod non erit vasallus. ¶Non respõdet glo. dic qd non erit feu. r iuramentũ fuit interpositũ in impossibili iure. i. in eo qd feu. eẽ nõ poterat. r sic nulla fuit oblo que cãm habuit ipossibilẽ a iure vel a natura. insti. de inutili stip. §. impossibilis. Ratio naturalis ɔmutari nõ põt vt sit vsusfru. pecunia cõmoditas vel vtilitas ob quã datur feu. vt dictum est. ff. de vsufru. earum rerũ que vsu cõsu. l. ij. non põt cõmutari ius publicũ predictum expsse. ff. de ope. li. cerdonem. de admi. tu. quidã. de leg. j. nemo ergo. nec tacite volendo vt sit feu. qd esse non põt: qr qd expssum non possum nec tacite. ff. ad muni. lucius. §. pe. ff. de castren. pecu. si forte. C. solu. matri. l. ij. veritas dz inspici vtrum. s. proprietas sit apud dantẽ r esse possit vtilitas apud acceptorẽ non qd noluit dans sicut nõ põt dari in castrense a propinquo id qd in castris querit. ff. de castren. pecu. si forte. Cautio autẽ per quã medet huic rei. institu. de vsufru. §. ergo non hz locũ hoc casu: qr sic in infinitũ extenderet sed vsusfru. non extẽdit vltra vitã fructuarij dr in summa. Est r predicta potior rõ qr si vtitur pecunia desinit esse feudũ. proprietas em deest dño si nõ vtitur nõ est cõmoditas feudatario. ¶Itẽ si fuit pstitũ sacramẽtũ in casu quo lex prohibet erit nullum etiã id qd sequutũ est ex eo vel ob id. C. de legi. non dubium. nõ ergo vr ligatus sacro cõtinente ipossibilitatẽ nature r naturalis rõnis vt dictũ est bñ posset cõuenire vt qs sit meus vasallus: maxime qñ per pecuniã vr se vendere ad preciũ participãdũ. ff. de sta. ho. liber homo. nec est hic cõditio seruitutis si. xxx. an. sic permãsit acquiro ius vasallagij sine alia pmissione vt in persona. r. ij. qd. Mar. de fano de homagio. ¶Item sine cã pmisit vasallagiuz seruire. s. sicut vas. habeat habet pro cã. licet als ob. doli exceptio sine cã stipulanti. ff. de doli excep. l. ij. §. j. vt in. iij. qd. ¶Constitutio regni Sicilie in hoc requirit alia. vt de probatio. homagij probationum defectum. ¶Item si dedisset pecuniam dominus ad mensam de lucro vel illicito quãtum ad substantiam feudi non est curandum: quia ad vsuras hodie nõ lz. in aut. de ecc. ti. in prin. in glo. vel dedisset in societatẽ ad lucrũ r dãnũ daret in feu. annua. x. valeret sicut de cãpo camera vel canneua: qr proprietas capitalis semp est dñi vel dixisset des ad mensam predictis modis r de lucro eueniente do tibi in feudũ. x. annua: tũc pprietas. s. capitale qd debet esse saluũ remanet apud dominũ: sed nõ illius pecunie que vsu extinguit vt in. §. cõstituitur. sed tantũdẽ vice permutati. ff. de le. ij. imperator. in fi. r. l. seq. arg. l. certum. ff. si cer. pe. in fi. sz si istis modis non est factũ modis quibus est factũ nõ valet r sic habet locũ regula qd potuit noluit qd voluit adimplere nequit. ff. de re. du. in ambiguo. C. si quis alteri vel sibi. vel multum interest. Vel cõtradicit obligationi qua se per sacrm astrinxit cũ nõ possit esse causa pter quã pstitũ est. ff. de cõdi. ob cau. si qs accepto tulerit r agenti domino vt seruet iuramentũ obstabit doli exceptio: qr iurauit, ob id qd non est causa arg. dicte. l. generaliter. §. si quis sine cã. r vbi fuit causa inserta sicut hic pmissor vas. pbare dz qp fuit cã indebita vt ibi no. in glossella. hic aũt hic vas. facile pbat: quia feu. nõ cõsistit nisi in rebus soli vt dictũ est r feudo ad nil deducto: quia pecunia esset consumpta desinet fidelitas quia si pereat tota res nõ debetur seruitium vel aliud. C. de iure emph. l. j. sicut res perĩt casmate. r ar. ff. de leg. j. cum res in fi. et
3 de hoc dictũ est. s. de cõsti. inue. §. si quis de manso. ¶†Si agatur an debeat restituere pecuniã quã accepit. Dic qp recepit ob causam iustã vt videbat que cũ iusta nõ sit si nolit esse vas. cõdicitur sine causa. l. j. in fi. nã si vellet esse vas. r facere qd cõuenit seruare fidelitatẽ pmissam nõ repeteret: qr fauore acceptoris dicitur qd nõ valet pmissio si velit valere in sui preiudiciũ qd est nullũ per ea que no. ff. de dolo. elegãter. in prin. ¶Et hec qp dñs possit cõdicere illã pecuniam sic datam sunt vera nisi sciuisset dãs ea que fiunt nõ valere qm videt donare. ff. de condi. inde. l. j. de op. libe. cãpanus. vbi vterqz sciret potior videt cã prioris alias possessoris ar. ff. de cõdi. ob tur. cã. l. iij. nullus posset in hoc ignorãtiam pretẽdere. C. de iu. r fa. ig. cõstitutionẽ. sed illa intelligunt quãtum ad penas inductas contra transgressores r similia sed quãtũ ad dãnũ sue rei amittendũ oibus error iuris non nocet. ff. de iu. r fac. igno. error. in fi. r hoc cũ certũ est vasal. de feudo victũ esse. s. p sniam iudicis nõ arbitri. ff. de euic. si dictum. §. j. nõ contra absentem nec per iudicis imprudentiam vt hic in gloss. dicitur.

4 Sed si dominus neget. †Nisi dominus negaret hũc vas. tenuisse ab eo in feu. id quod euictum est vel eum nec precessores suos ab ipso domino vel suis precessoribus inuestitos inde siquidem probaret hic vasal. quod tenuit in feud. modo predicto per pares curie vel ad publicum instrumẽtũ dominus tãqp conuictus tenebitur vt dictũ est ad tantundem vel ad pecuniã vnde tantũdem emi possit. Sed si vas. hic nõ probet aut dominus a prin. quando fuit denunciatũ ei per vasal. quod trahebatur in causam de feu. ab alio euincente cõfessus fuit esse feu. non admitteret cõtrariũ dicere qd confessus fuit cõtra cõfessionẽ vel scripturã factã de eius cõfessione. qd enim voce ppria dilucide asseruit negare nõ permittitur. C. de nõ nu. pe. generaliter. in fi. aut tacite r nõ dixit qd esset feu. vel nõ esset vel negauit tunc esse feu. tacens habet pro negãte ex his que dicta sunt. s. si de inue. inter do. r vasal. lis ori. c. ij. in fi. ff. de pcu. filius. §. inuitus. istis casibus actore nil probante absoluet dominus per regulã. C. de
5 eden. q accusare. ¶†Sed si vas. pbaret aliqua indicia r pbationes inducerent nõ plenas p se coget dñs iurare qd nec ipse nec sui pcessores eũ de illa re inuestierũt fm qd dr. j. de cõsue. rec. feu. §. sacramen. hic sacramento prestito per dominum absoluitur sic communiter allegatur.

¶Si de feudo defuncti militis controuersia fuerit inter dominum r agnatos vasalli. Rubrica.

1 Feudatarius decessit absqz liberis agnati querũt mitti in possessionem dominus phibet quid agendum.

Si de feu. defuncti milit. Decessit miles id est feudatarius sic. s. Imperator Lotha. c. ij. r de feud. sine culpa non amit. c. j. et quo tẽpore miles. c. j. r. iij. qui tenuerat feu. ab aliquo domino decessit dico sine filio vel descendenti ex mascu. s. de alien. feud. §. r si clientulus. †Agna-
1 ti volunt succedere dicentes feud. fuisse paternum. Dominus dicit sibi esse apertum quia dicit fuisse feudum nouũ queritur quid fieri debet dicitur qd agnati poni debent in possessiõe: qr probant defunctũ in possessione vel quasi fuisset. sicut de paterno non de nouo et sic non dicatur id est agant quorum bonorum vt dicit gloss. oportet quod probent plene ne dum agnatos se esse sed se admissos vel admittendos tanqp ad heredita-

rium feudum. C. quorum bonorũ. l. j. in fin. Nam illud interdictum est quod agẽs probet se talem qui debeat succedere in hereditatẽ fuisse defuncti. C. eod. titu. l. ij. ꝛ petẽt agnati possessionẽ oiũ bonorũ hereditariorũ in quo veniẽt feuda hereditaria. ff. de peti. here. l. non tantum. ff. quorum bonorum. l. j. ꝛ. ij. ꝛ si agant per edictum diui adri. quando fuerunt scripti heredes sufficiet ostendi testm̃ non cancellatũ ꝛc. C. de edic. diui adri. l. fi. ꝛ. l. ij. tamen in omnibus istis q̃ sunt adipiscẽde possessionis dominus possidens exciperet quod est feudũ nouum exceptio doli facit ꝛc. habet locum tantũ in interdicto recuperandum. C. li. x. de agri. ꝛ cen. si coloni. loca. si quis cõductionis. Unde sine scrupulo ponitur vt p̃dicitur quando ꝓbabat dfeunctũ possedisse sicut paternum ꝛ eo viuo dominus sicut de paterno recepit seruitium. ponetur ergo in possessione agnatus eo facto id est eo in possessione posito dominus consequeẽ ius suum ordinario modo vendicando tanq̃ nouum: ꝛ tunc si non approbabit dominus quod sit nouum iurabunt agnati si volent qȯ est paternum. erat. n. p̃sumptio ꝓ possidẽte. vt. j. de consue. rec. feu. §. sacr̃m. De istis iuramẽtis satis dictum est. s. de cõtro. inuesti. §. j. ꝛ si inter do. ꝛ vasal. de inuesti. lis ori. c. j. ꝛ. ij. ꝛ quid sit inuesti. §. j. Querit glo. si moueretur qȯ status quis possidebit interim. Neqȯ dñs. intellige ꝙ fiebat qȯ status dño quod nõ erat filius veri domini ꝛ summatim ꝓbauerat se filiũ erit in possessione non feudi sed vasallagij ꝛ seruitij pro feu. debiti. Hoc enĩ est beneficium carboniani. vel si dicas motam qõnẽ status vas. dicas qȯ per cognitionem summariã ↄ̃stabat nõ esse filiã. ꝛ iȯ denegabaẽ ei beneficium carbo. ff. de car. l. iij. §. cãe. ꝛ. §. se. non ergo possidebit feu. vasa. sed dñs. sed si eẽt scriptus hẽs agaẽ p edictum diui adri. vt dicit gl. Sed tũc q̃tũ ad casum isti⁹ capl̃i dñs exciperet qȯ est feudũ nouum. vt. s. dictum est.

1 ☞ Feudatario mortuo ꝛ filia predium tenente qȯ agnati dicunt esse feudale an sint in possessionẽ eiusdem mittendi filia exclusa.

Additio.

a ¶ Per mẽdaciũ tale spoliabatur adde qñ qs ↄ̃uincit de mẽdacio pdit oẽ bñficiũ qȯ sibi cõpetebat ex hoc i plib⁹ casib⁹ quos enumerat do. Jaso. i. l. fi. C. de fideicõ. ꝛ i. l. j. C. de trãs. p eũdẽ vltra istũ casum de quo hic Bartho. ab hor.

1 INter filiam. † Mortuo feudatario filia tenebat quoddam predium agnati dicebant hoc predium est de feudo in quo tu femina nõ succedes sed nos agnati. s. de suc. feu. §. filia. quia dicebãt feu. paternum filia dicebat esse allodiũ burgensaticum ꝛ non feudaleputa: ad libellum datum patri suo in quo etiam si ab ecclesia fieret libellus vel datio in emphyteosim quis poneretur in possessione filia vel agnati. dicitur quod filia quia sic. j. de controuer. inter mas. ꝛ fe. c. j. in. j. gloss. Et hoc semper nisi agnati statim ꝓbarent. qȯ esset feud. hodie constat ꝛc. ff. vt in po. lega. si is. §. j. ꝛ. s. pri. dictum est. ¶ Presumptio erat pro filia dicit glo. facile fundabatur eius intẽtio. C. de proba. siue possidetis. filia in possessione posita agnati vẽdicabant tanq̃ feud. si ꝓbare potuerũt sed si non ꝓbent ꝛ filia non probet allodium dabitur sacramentum agnatis qui iurabunt cum. xij. sacramentalibus. d. c. j. de controuer. inter mas. ꝛ fe. in. ij. gloss. et de capita. qui curi. vendi. §. si contemptio. pro quibus erat presumptio. vt in. d. §. sacramentum. secus si esset presumptio pro filia. ꝛ sic non contradicit sequens. c.

DEfuncto milite. Semper intelligas in feudatario vt dictum est. s. capitu. j. Questio erat inter dominum dicentem fundum quendam defuncti esse de feudo sibi aperto: et filiam defuncti dicentem allodium vel libellarium vt ꝛ supra dicebat. c. proxi. contra agnatos dicit quod filia ponetur in possessione ob presumptionem pro ea facientem nisi tunc dominus in promptu haberet ꝓbationes qȯ esset feuduꝫ. Sed si non probet qȯ sit feu. nec filia qȯ sit allodium tunc iuramentum dabiẽ filie qꝛ erat ꝓ ea presumptio. ꝛ sic nõ cõtradicit superiori. c. nã si esset pro domino p̃sumptio seruaretur qȯ dicitur in. §. sacramentum.

1 ☞ Inuestitura feudi alicui⁹ vasalli viuentis an fieri possit in alium.

2 Feudũ alicui ante mortem feudatarij concessum est quia arbitrabatur feudatarium mortuum queritur si postea mortuo feudatario sit eius.

1 MOribus. Quidam habent hic rubricam. † Uiuentis vasalli feudi possit in alium inuestitura fieri licet non vtantur. Feudatarius tenebat feu. a domino non habebat filium masculum vel descendentes vel si erat paternũ non habebat agnatos. s. de feu. da. in viceꝫ leg. commis. c. ij. in fi. viuente tali feudatario dominus vult inuestire ꝛ conferre post mortem tenentis cuidam alij an possit. dicitur qȯ sic. Hoc enim moribus et consuetudine ꝛ vsu receptũ est ꝛ hec inuestitura ꝛ collatio tunc demum habet locum quando erit mortuus hic tenens vel aliter feudo domino aperto iuri tenentis in vita sua nõ preiudicabitur. d. c. ij. et hoc in laicis. sed si prelatus ecclesiastica persona talem faceret inuestituram de re. ecclesie ita demum valeret si concedente viuo feudum aperiatur. secus enim si successori successor non tenebitur implere id est perficere eam quãdo successori aperitur. s. qui succe. te. c. j. ꝛ secus si de suis proprijs feu. det. j. de cle. qui inuest. c. j. ¶ In hac inuestitura facta per laicum non refert consentiat tenens vel non eo quod iuri suo non preiudicat: nam dominus non dat ius tenentis sed ius futurum suum quando sibi aperietur. ¶ Secus quãdo fit pactũ de futura succes. quoniam oportet illum cõsentire de cuius successione agitur. C. de pac. l. fin. Et qȯ dicit moribus videẽ dicendum scilicet prauis ꝛ sic non debet seruari talis mos per quem captatur mos ꝛ tristissimos solet parere euẽtus iccirco ipse idẽ qui cõcessit posset reuocare: nec habet locũ nisi in principe sicut concessio vacaturarũ soli pape. de hoc plene diximus. s. qui succe. te. si vero archieps̃. que ibi dicuntur hic repete vt plene intel
2 ligas quod dictum est. d. c. ij. † Sed quid si rex concedat titio feu. Martini credens eum mortuum qui viuebat an si postea moriatur Marti. debebitur titio. Dic quod non nisi dixisset deuolutum vel deuoluenduꝫ. hec enim tanq̃ ambitiosa restringenda sunt. vnde ꝛ sic tunc vacaret feu. non per mortem ſꝫ alio modo nõ debetur ex quo ex vna causa donauit: que nõ est vera lib. vj. de rescri. susceptum. de preben. q̃uis. ꝛ. c. cui de non sacer dotali. ff. de au. ꝛ argen. lega. si ita. de contrahen. emp. rutilia. man. si mandauero. §. is cuius. de libe. ꝛ posthu. l. placet. oportet vt dicat futurum. ff. de ver. obli. si a colono. hoc. c. ꝛ similia non faciunt ad p̃dicta error est ↄ̃trius cõsensui denotans imperitiam de iuris. om. iudi. si conuenit.

1 ☞ Uasall⁹ negans rem quã tenet a dño esse feudalem dñs cõuincit eum qualiter vas. punietur.

2 Uasallus propter mendacium perdet possessionẽ mendacio per dominũ probato.

VAsal. si feu. Alias est rubri. Si vasal. negauerit feudi conditionẽ. sed nõ vtimur. Hoc. c. punitur negans scienter ꝛ tria dicit.
1 † Uasal. negat rem quam tenet a domino esset feudalem vel partem rei vel conditionem hẽbat sub seruitio vnius militis dicebat quod erat sub seruitio dimidij militis vel similia. dominus conuincit eum probando qȯ est feu. ꝛ qȯ talem cõditionem habebat. qualiter punietur vasal. diciẽ ꝙ ꝓpter men
a dacium tale spoliabitur ꝛ priuabitur [a] feu. punitur scientia dolosa. ignorans non perdit. j. eo. c. si vas. culpam. in fi. si crassa supina ignorantia non excusaret puta negaret id quod oẽs affirmant vt dicit glo. ꝛ in tantũ priuabitur inq̃tum negauit si partem parte: si totum toto. sufficit eniꝫ puniri in eo qȯ cõtra legẽ fecit. ff. de vulg. ꝛ pup. substi. ex facto. §. iul. lõgeuus. C. de penis. sancimus. Nam ꝛ si totum feu. alienat quis sine domini cõsensu totum perdit si partẽ partẽ. propter mendaciũ veritatẽ non dicentis perdit litem ꝛ causam de qua litigatur secus propter contumaciam non venientis illa non facit perdere causam. ff. de re iudi. contumacia. ¶ Sed qũo punitur hic nõne sufficeret transferri possessionem propter mendacium. in aut. de tri. ꝛ
2 semi. §. illud. ff. de rei ven. l. fi. ¶ † Dic ideo forte qꝛ dominus habebat ciuilem possessionem parũ perdet feudatari⁹ vel in contrarijs negat se possidere hic negauit esse feu. nec a dño tenere tunc est pena quia transferẽ possessio probato mendacio super quo dabitur libellus ſm modernos. ꝛ dicit quedã additio in aut. de tri. ꝛ semi. §. illud. in fi. glo. que incipit. id est legalem institutionem. ꝛ sic videmus vti in iudi. nã iuratur de calum. in illo iudicio mendacij ꝛ omnia seruabuntur que ex more in causis fiunt. vt in dicta glo. quia petiẽ translatio possessiõis ꝓpter mendacium condi. ex. l. fi. ff. de rei ven. Alij dicunt per officium ꝛ non dari liberum per ea que no. in gloss. rubr. ff. de inter. acti. Item quia dicta gloss. de tri. ꝛ semis. dicit qȯ cum negat se possidere statim contestatum est per hoc in iudicio mendacij si velit eum arguere qȯ possidet si est contestatio facta constat libellum non dari. Ordo est enim vt primus detur libellus post cõtestatio. C. de sen. prolatam. ꝛ patet per autẽ. offeratur. Uerius est primum. nullum enim est tunc vel esse potest officium qȯ deseruiat alicui actioni. nam non rei vendi. vel reali que intentabatur: quoniam euitauit ꝛ effugit illud negãdo se possidere dicit dicta gloss. de trien. ꝛ semi. possessor tantum parit in rem. C. de alie. iu. l. j. quã negauit conuentus iudicio de trãslatione possessionis non quia in eo non precessit petitio. nec de eo agebatur ne conuentus erat seu citatus erat de hoc. ꝛ hoc innuit dicta additio que dicit qũo datur libellus cum sit contest. Respon. dicit nõ precessit petitio ꝛ ideo non est cõte. per illã negationem quod possit ꝓcedi sine libello ꝛ petitione tũc quidẽ est lit. cõtestatio qñ per narrationem ꝛ rñsionẽ index ceperit causam audire. C. de lit. cõtes. l. j. Petit ergo per libellum transferri possessionem qꝛ negauit ꝛ est mendax quia possidet hoc nõdum petijt isti petitioni opꝫ rñderi vt sit contestatio. ꝛ sic opꝫ dici vel quod additio corrigat qȯ glo. dixerat. vel qȯ dicit cõtestatum exponetur id est mõstratuꝫ ꝛ ostensa via per quã potest

petere

petere translationem possessionis si velit actor: ⁊ si sit hoc officium iudi. non est mercenariū alicui actioni deseruiens anteq̄ petatur translatio vt dictum est: quādo per officium mercenarium misericorditer. i. mercenariter vt ita loquar aliquid petitur in quo nec cōdemnatio nec absolutio sequitur post respōsionem: sed solum in principali negotio proceditur non datur libellus vt dicit dicta glo. rubrice que non est hic vt patet: quia condemnatur vt de possessore fiat petitor. Item ibi precesserat citatio in principali: ⁊ sic principium actionis instituende per vocationem in ius. insti. de pena te. liti. §. omnium. per quā innotuerat reo: quare vocabatur isti iudicio inerat officium mercenariū per quod sine libello interrogabatur si possidet vel est heres: ⁊ ex quota parte hic negauit reus se possidere citatus super rea. i. ⁊ sic euitauit illud iudicium: q̄ nō videtur se obtulisse liti qui decessit a lite negando. ff. de rei ven. is q se. in fi. si vult arguere de mendacio hec est noua propositio. non habet aliqđ officium mercenarium anteq̄ petat puniri de mendacio actioni que non est non est officium: sicut nec seruitus predio quod non est. ff. com. pre. l. j. hoc etiam exigit natura iudicij. de trāslatione possessionis vt deꝫ libellus dicit dicta additio: q̄ ⁊ si summaria cognitio non incipiens sed principaliter datur libellus dicunt moderni. C. lib. x. de naufrag. de submersis. in of. principaliter intentato datur libellus vt resti. mino. quando nō iur. ac. sed ex pretoris cognitione fit. ff. de mino. qđ si minor. §. vlti. ⁊ in officio quo petunt honoraria. ff. de var. ⁊ extraord. cog. l. j. §. in honorario. ⁊ in eo per quod petuntur redditus. C. li. xj. de agri. ⁊ censi. litibus. §. j. ⁊ in eo quo petuntur alimēta. ff. de ali. ⁊ ciba. leg. seruos. que sunt loco actionis nō actiōes: vt in. l. qđ si minor. in fi. ⁊ in multis alijs officijs de quibus tractat Rofr. in suis libel. Quomodo ergo contestabiꝫ lis: dic ꝙ negans reus persistit in negatione sua ꝙ nō possidet: ⁊ ꝙ negauit. nam si cōfiteretur se possidere appareret suum mendacium ⁊ statim perderet possessionem: q̄ non debet mentiri iudici. ff. de inter. ac. de etate. §. qui ex quadrante. sicut si probasset actor. probat enī per confessionem aduersarij: qđ perinde est ac si per testes conuinceret eum possidere. ff. de inoffi. test. qui de inofficioso. Unde postq̄ dixit se nō possidere: ⁊ actor dicit ꝙ vult eum de mendacio conuincere licet al's sit res integra non quantum ad hoc vt possit postea cōfiteri ⁊ penam euitare. nam quesitum semel ius vt possit conuincere non perdetur inuito eo cui acquisitū est. ff. de contrata. si post mortem. §. fi. de pac. l. fi. nisi probaret errorem vel ignorabat se possidere. j. de le. com. §. si fuit. sciens interrogatus a iudice si dicit se non possidere dolosus est ⁊ delinquit decipiendo aduersarium ⁊ contēnendo iudicem. ff. de iu. om. iu. si familia. Pena non desinit esse nocēs. ff. de fur. qui ea. ⁊ de edil. edi. quis sit fug. in prin. consummauit delictū mentiēdo: ⁊ si nō est locus pene: al's sic. ff. de falsis. qui falsam. id quod esset in suum commodum posset penam mutare. C. de ap. si qs libellos. qui delinquit puniendus est. ff. de leg. j. l. vlt. In regno Sicilie qui soluit seruitium feudi vel facit diminuta ꝺm curie interpretationem etiam scienter non perdit feu. sed cōdemnatur in quadruplum eius qđ diminute fecit vel soluit vt diximus in consti. reg. si vasallus. An per hoc in regno sit abolit. propter hoc. c. vt inficians conditionem feudi scienter non perdat: sed quadruplum tantum eius qui negauit non videtur. illa enim interpretatio habet locum in eo qui negat tacite seruitiū prestando diminute: hic loquitur quando interrogatus a dño expresse negauit scienter. causa alia est volūtatis expresse quā eius que inest tacite. ff. de ver. obli. eum qui certarum. in fi. ⁊ nimia contumacia plus punitur. ff. ex quib. caus. in pos. ea. fulcinius. §. pe. ⁊ vlti. lex etiam non corrigit nisi quando expressum diciꝫ in aut. qui. mo. natu. effi. sui. §. tribus.

Alius. Secundum dictum. alius vas. qui videbat cōuasallum inficiari ⁊ negare sciebat ꝙ mentiebatur negans: nō tamen patefecit hic domino: nunquid perdat feu. suum. dicitur ꝙ non.

Aut si aliam rem. Tertium dictum. vas. celauit vnam rē de feu. esse sciēter mentiendo an perdet rem aliam de feu. vel celauit id quod non erat feu. an perdat feu. dicitur ꝙ nō. ⁊ istis duobus dictis celabat ⁊ non patefaciebat non per dolū simpliciter agebat nō dolose: iđ nō amittit. j. de leg. cor. §. vlt. in fi. al's si dolose incidit in sacramentū fidelitatis iurauit vtile: debuit reuelare qđ erat vtilitatis dñi. Itē facile possibile. Si domino reuelaret faciet facile ⁊ possibile id quod impossibile vel difficile erat: quia non poterat probari per alium valuasorem vt dicit glo. potest etiā intelligi tertium dictum vt nō puniatur nisi in eo qđ deliquit.

1 Feuda prescribuntur per. xxx. annos si vas. possedit feudū de quo seruiuit dño ⁊ seruitiū prestitit per. xxx. annos licet non probet se inuestitum.

2 Prescriptor prefertur dño quando contra dñm est prescriptū.

3 Cautionē extendi ad id quod iura nō cogitauerūt iniquū est.

4 Prescribens dñs quomodo pōt habere directā postq̄ tenuit xxx. annis.

5 Primus perueniens ad possessionem repellet alium agentem ⁊ cautio non extendetur ad hoc quod non fuit cogitatum.

6 Prescribens mala fide. xxx. annis exceptionem tantum habet non actionem contra quemquā.

7 Possidenti plus iuris inest q̄ non possidenti.

8 Dominus vel prescriptor primus vendicabunt contra primū quāuis perueniat ad possessionem contra quem interruperūt al's si non esset interrupta contra eum firma remanet.

Si quis per. xxx. annos ⁊c.

1 † Hoc. c. est valde vtile. ꝓscribunꝫ feu. ꝑ. xxx. an. si vas. possedit feudū de quo seruiuit dño ⁊ seruitiū ꝓstitit ꝑ. xxx. annos licet non ꝓbet se inde inuestitū fuisse tutus erit ꝓscriptione tali tpe omne ius tolliꝫ etiā si mala fide: q̄ fures tuti sunt ea ꝓscriptione de iure ciuili. C. vñ vi. l. fi. in fine. ⁊ de edi. di. adr. l. fi. in fine. de ꝓscrip. xxx. an. sicut in rē. §. vlti. siue cū ti. siue sine. eo. ti. si qs emp. §. j. Et mirū videꝫ cū feuda dicanꝫ de pacto ꝓcessisse. ar. in aut. de exhibē. reis. §. oīs aūt. iuri publico nō sic ꝓscribiꝫ. C. d ꝓscrip. xxx. an. oēs. ⁊. l. cōpetit. ne rei do. vel tēp. l. j. ⁊. ij. de fundo pater. l. fi. lib. xj. ff. de diuer. ⁊ tēpo. ꝓscri. si q̄sq̄. sed hic prescribitur cōtra priuatū nō fiscū lꝫ indistin[illegible] esset intelligēda. ff. de publi. de ꝓcio. distingueꝫ tñ per alia iura. ff. de testi. quesitū. vel hic cōtra aliū tertiū qui dicebat se inuestitū contra fiscū esset illa q̄ diciꝫ. C. de sac. san. eccle. l. fi. in aut. quas actiones. Hodie in regno in acquisitis esset cētenaria per cōsti. quadrigenalē in acquirētis nō mutaꝫ. ff. de diuer. ⁊ tēpo. prescrip. vitia. imo hodie in feudis nulla ꝓscriptio est cōtra dñm vel cōtra feu. j. de prohi. al. imperialē. §. j. de quo dicvt. j. de ca. co. §. ꝓterea. Si aūt dicat se inuestituꝫ ⁊ probat ꝑ ꝓstationē seruitij tāto tēpore hoc nō est ꝓscribere contra feu. q̄ ꝓsumetur inuestituram fuisse factā sicut in re emphyteotica diciꝫ. C. de iur. emphy. l. ij. in gl. sic si permāsit quis vt meus homo. xxx. an. prescrip. est in. ij. q. Mar. de hoc etiā plene diciꝫ in summa. ij. rubr. vtrū prescriptio currat in feudo. Adde hic que diximus. s. de inuest. de re alie. §. quid ergo. ⁊. §. seq. ⁊ qđ notauimus. j. de cōtro. inter mas. ⁊ fe. de benefi. c. j. in fi. ¶ Iure cano. aliter prescribiꝫ. extra de prescri. si diligēti. diximus in preābulis. Hoc aūt qđ diciꝫ ⁊ seruitiū dño exhibuerunt. s. qñ voluit dñs ⁊ requisiuit. j. eo. ti. licet sufficeret semel ꝓstitisse: ⁊ ex tūc. xxx. an. lapsis ꝙ dñs nō habuit necesse ꝑ ea que dicunꝫ extra de cā pos. cū ecclesia. i fi. habet aūt hic vas. exceptionē si possidet ⁊ actionē quādo bona fide ꝓscripsit ⁊ tunc nō cōtra dominū si mala: nec cōtra aliū. d. l. si quis. emp. §. j. ꝑ consti. regni cōsuetudinē exigiꝫ vt aduersarius fuerit pñs in regno hoc iure ro. nō est nec isto iure qđ hoc. c. nō dicit hoc. Si vero veniat tūc ad vēdicandum dñs ⁊ bona fide ꝓscribēs. xxx. an. cōtra tertium possessorē q̄rit glo. qs ꝓponatur. Rñdēt multi ꝙ habēs directā. no. in fi. ff. de acqui. re. do. l. qua ratione. §. lr̄e. in glo. sed. d. l. si quis emp. in prin. nō solū ⁊c. dicit vtilē ꝓferri directe vt etiā cōtra dñm deꝫ: sed loquiꝫ in ꝓscriptione. x. vel. xx. cū titulo ⁊ bona fide. Poniꝫ autē post q̄stio in eadē glo. ⁊ seq. vers. in glo. ergo ⁊ hic quere ⁊c. qñ fuit ꝓscriptio tricēnalis quis aget primus ꝓscriptor vel scđs vel dñs. Et dicit

2 semp† ꝙ scđs: q̄ alij ꝑdiderūt ꝓscriptionē vlterius: ꝑ que ptꝫ solutio huius q̄onis: q̄ ꝓscriptor ꝓfertur dño qñ cōtra dñm est ꝓscriptū. sed remanet qđ qñ nō est ꝓscriptū cōtra dñm vt sequiꝫ q̄ interrupta: sed tūc nō est q̄stio q̄ durat adhuc vēdicatio ei q̄ interrupit vt. j. diciꝫ. Sed quomodo pōt excipere ⁊ fugere possessor quin rñdeat ambobus: cū vterq̄ ꝓsequaꝫ litē suam. ff. de rei vēdi. is a quo. de peti. here. l. pe. ⁊ si dño prius restituatur ꝓpter cautionē interpositā vt restituat scđo victori videtur ꝙ cogetur dñs restituere ꝓbata ꝓstatione vt dicit glos. Econtra ꝙ non contra dñm: q̄ non habet vendicationē. d. l. si quis empt. priusq̄ ꝑueniet dominus ad possessionē habēdam primo repelleret ꝓscribētē sicut ante ꝑ ꝓdictas. ll. non videtur leges intelligere ꝙ restituat in illo casu in quo agēs non ageret contra primum victorē: q̄ si a prin. ageret contra dominum repelleretur a domino: ergo ⁊ post litem motam quando peruenit ad eum casum in quo a principio non posset contra dominum. arg. ff. ad. l. aquil. q̄ in eum. nec alia ratio posset esse per cautionē quā prestat quasi non prestita ageret contra dominum: ergo idem ius erit. ff. de verb. obli. a titio. Item si prius prescribēti reddatur non videtur cautio quam interponet absorbere ius competens ipsi priori ꝓscribenti cui est restitutura qđ est vt prior dñm repellat eadem ratione†

3 iniquum est cautionem extendi ad id qđ iura non cogitauerunt. ar. ff. de trās. qui cum tutore. in fi. nō videntur ille cautiones interponi nisi pro iure qu[illegible]cent et vincere possent tertium possessorem qui cōuētus est [illegible] ille. ll. dicere videntur; ⁊ sic erit potior q prius ad sniam pe[illegible]enit. ar. ff. de pecul. si vero ꝓderit; ergo vigilare vi. ⁊. ff. que i[illegible] au. cre. pupillus. in fin. Sed si queratur vt glo. querit in di[illegible] casu qñ

vnus habet directã quis preferat in agendo vt̃ vt preferat dire-
cta vtili constat prescribẽtem vtile dñium acquirere ſm Ioã.C.
de bo.mat.in aut.nisi.⁊ debent ei dari publiciana nõ datur ↄtra
dominum vt.ff.de pub.l.pe.qñ habens vtilẽ est vnus ⁊ alius ha
bens directã nec hꝫ causam ab habẽte directã vel ambo.nã si ab
eodem prefertur directa vtili.ff.de lo.pu.fru.l.j.sed si veniant.
in glossella.ibi que adducit dictam.l.pe.de publiciana ibi soci⁹
habebat vtilem conductor directam q̃uis ibi videt̃ habere cau
sam ab habente directam qd plus est tñ habet causam in hoc vt
dãnũ ⁊ cõmodũ propter societatem communicent verũ exẽpluꝫ
istius mẽbri qñ vni directa ⁊ alij vtilis competit est in pictore ta
bule qui habet directam ⁊ domino tabule qui habet vtilẽ ⁊ vn⁹
non habet causam ab alio si concurrunt prefertur directa no.d.
§.litere.Secus quando haberet causam ab eodẽ sicut heres ⁊ le
gatarius in legato nominis.C.de leg.ex legato.⁊ in fi.Itẽ secus
si ab eodẽ qui habet directã.ff.si ager ve.l.j.in fi.⁊.l.ij.de superfi.
l.j.§.ꝙ aũt de procu.in cause.§.fi.Atvbi ad prescribentẽ perueni
ret cautio interposita nõ extendatur ad hoc sed repellat domi-
num.Alij simpliciter dicunt preferri habentem directaꝫ:q.l.si
quis emp.non dat nisi exceptionẽ cõtra dominũ non actionẽ nõ
ob.l.si culpã.ff.de rei ven.q ibi habebat causam ab habente dire
ctam qui habuerat ab eo litis contestationẽ.Iteꝫ in.l.de lo.pu.
fru.quã actionẽ habebat vtilẽ socius q non cõduxerat ipse pos-
set melius dici ꝙ habebat ad vtilitatẽ socius conductor directã
4 actionẽ q nisi cessam non haberet.ff.pro socio.l.iij.†Sꝫ quõ po-
test dominus habere directã postq̃ tenuit.xxx.an. prescribens.
Dic ꝙ pendente prescriptione dominus per cõuentionẽ iudicia
riam interrupit eã.C.de prescrip.xxx.an.sicut.⁊ est tunc interru-
pta quo ad interrũpentẽ tantum ⁊ conuenientẽ dominum.C.ne
de sta.defun.l.ij.de diuer.⁊ tem.pre.intra no.C.de prescrip.xxx.
an.cum notissimi.§.imo q fuit interruptio ciuilis.secus si na-
turalis.ff.de vsu.naturaliter contra tertiũ possessorẽ ergo durat
vtilis qua prescripsit ⁊ cõpetit prescribẽti ⁊ directa domino cui
prescriptũ non est imo ⁊ sine interruptione ciuili tertius posses-
sor non habens causam a prescribente nõ defendet se prescriptio
ne eius a quo non habet causam.ff.de acqui.pos.pom.§.cũ quis
ex qui.cau.ma.si is cui.¶Quid ergo si duo haberent vtilem ex
diuersis causis puta titius tenuit.xxx.an.bona fide:⁊ sic habet
vtilem deinde cadit a possessione ⁊ peruenit ad seium non habẽ
tem causam a titio:⁊ tenuit.xxx.an.bona fide.sed titius.ĩ.hoc tẽ
pus interrupit ciuiliter cõtra seium postea peruenit res ad sem
pronium modo contra hunc vterq̃ primus ⁊ secundus prescri-
ptor habet vtilem quis preferatur contra semproniũ:q non de-
bet negari secundo qd priori concessum est.C.qui po.in pig.hab.
assiduis.circa fi.Potest dici ꝙ vtriq̃ vendicant dictis legibus
5 is a quo.⁊ similibus.⁊†qui primo peruenit ad possessionem re-
pellet alium agentem ⁊ cautio non extendetur ad hoc qd non
6 fuit cogitatum sic enim loquitur lex si quis emp.ſm Io.†vt ma
la fide prescribens.xxx.an.exceptionem tantum habeat nõ actio
nem contra quẽq̃ bona fide contra omnes habeat actionem nisi
contra dominũ intelligeretur de directo domino.ff.si ager vec.
l.j.§.qui in perpetuum.de euic.mino.§.j.in qua.l.si quis empt.
ponitur questio quis prescriptor primus vel secundus agat ⁊ di
cit ꝙ secundus:q primus amisit suum vtilem ⁊ dominus effe-
ctum dominij.Sed hoc non soluit questionem nostram q poni
mus quando domino remanserat directa:q interruperat ciuili
ter ⁊ similiter prescribenti.⁊ sic priori fauendum videtur: vt.s.
dictum est;nam licet non habeat vendicationem post tricenna-
lem male fidei prescriptor habet iudi.officium ſm glo.ff.de con-
di.fur.⁊ ideo.§.neratius.C.li.xj.de agri.⁊ censi.si coloni.moder
7 ni aliqui contra secũdũ eos eo ipso†quod possidet plus iuris ha
bet q̃ qui non possidet.ff.vti posside.l.ij.Sed pone quod vterq̃
prescriptor simul proponit quilibet per se suam vtilem:⁊ quili-
bet probat sicut est verum intentionem suam tempore sententie
habet iudex pronunciare de vtraq̃.⁊ non potest appellari vel in
tertia sententia est hoc quia secundo fuerat appellatũ quod fa-
ciet.Potest dici quod sit locus gratificatiõi pro quo primo pro
nunciet.arg.pro gratificatione.ff.loca.in naue.cum similibus.⁊
cum cautione faciet restitui primo victori qui possidens repellet
iure suo ⁊ alio q̃ eo quod in iudicio illo deductum est ſm vin-
centem scilicet per.l.si quis emp.que actionem non dat contra
dominum ⁊ hic effectualiter dominus licet non directo quãtũ
ad hoc non videtur ratio diuersitatis quare contra dominum
directo non agat sed contra prescriptorem sic ⁊ si ratio diuersita
tis non est idem ius erit.d.l.a titio.⁊ quia de prescriptore nõ ca-
netur s[illegible] iure quod agat contra eum.s.prescriptorem nõ cõ
tra do[illegible]um imo tunc primus prescriptor vel dominus potior
erit in [illegible]nissis omnibus casibus qui inuenientur interrupisse
contra [illegible]um ſm quia non habet vtilem efficacem contra istos
8 qui inte[illegible]uperunt.†Unde q̃uis primus perueniat ad possessio
nem sec[illegible]dus etiam sine cautione dominus vel primus prescri
ptor ve[illegible]icabunt ab eo contra quem interruperunt alias si nõ
esset interrupta contra eum firma remanet glo.l.si quis emp.q
alij inuenientur perdidisse propter prescriptionem secundi.Se
cus quando quilibet probat se dominum directo ⁊ insolidum
hoc esse non potest quia dominium apud duos insolidum esse
non potest.ff.cõmo.si vt.§.si duobus staretur dignioribus testi-
bus.ff.de test.ob carmen.in fi.Sed si eiusdem qualitatis ⁊ nume
ri sic abstinere debet iudex a pronunciando sicut in questione
sabbatina quam ponit glossa.C.de edi.diui adria.l.fina.duo te-
stamenta proferuntur eodem tempore facta in vno titium solũ
in alio seium soluꝫ institutum neuter enim esset heres ſm Azo.
in sum.eo.ti.non posset dici quẽlibet pro parte q quilibet egit ⁊
probauit se insolidum heredem.hoc vltimũ dixi plene.d.l.de pe.
here.l.fi.

1 ☞ Feudatarius faciens se clericum aut votum religionis emit
tens intrando scilicet religionem perdit feudum.
2 Feudatarius vouit intrare religionem sed nõdũ intrauit quid
si perdet feudum.
3 Uotum ad religionis ingressum obligatio est ⁊ sic peccat si nõ
intret.
4 Feudatarius post votum de intrando religionem si habeat an-
num probationis intrauit et infra annum emit an perdit
feudum.
5 Iure semel alij quesito non desinit ex facto alterius.
6 Clericus vbicunq̃ feudum potest habere debet per substitutuꝫ
seruire.

Qui clericus. Aliqui habẽt hic rubricaꝫ
talẽ.Propter clericatũ feu
1 dũ amittat̃.sed nõ vtimur.†Feudatarius si faciet se
clericũ aut votũ religionis emittit intrãdo.s.religio
2 nem perdit feudum.†Quid si non intrauit sed intrare vouit.
Hic indicat ꝙ perdit.durum est contra literam ire que dicit vo
3 tum religionis emittit nam est†obligatio per votum ad religio
nis ingressum.ff.de pollic.l.ij.§.voto.⁊ peccat si votũ nõ implet
sic dicebat psal.vouete ⁊ reddite dominus ergo recte dicet nolle
hunc titium vasallum in peccato mortali existentem maxime in
prelio vbi debet eum iuuare sicut illũ qui sine dedecore non põt
esse propter delictũ in curia.do.ĩ.an ille qui interfe.fratrem.c.j.q
cũ peccato est non põt dici esse sine dedecore.xxij.q.ij.faciat. Et
hoc qñ esset alligatus ⁊ deberet esse perpetuo religioni illi sicut
sunt hospitalarij vel in voto dixisset volo esse in religione ⁊ non
4 exisse.ĩ.annum.†Quid si haberet annũ probationis intrauit ⁊
exiuit infra annum an perdit feudum in alijs bonis certũ est ꝙ
non vt no.in aut.ingressi.C.de sac.san.ec.⁊ in aut.de monachis
in prin.⁊ in summa illius tituli.de mona.pro quo est.ff.de in rẽ
ver.si pro parte.§.versum cum concor.Et si simpliciter intrauit
videtur gerere in animo id qd ius dicit vt scilicet libere exeat in
fra annum.arg.ff.de serui.si cui de ritu nuptia.quãq̃.⁊ cũ redit
ad seculum licite reuertatur iure primeuo.⁊ perinde habeatur
ac si non intrasset.ff.de seruitu.vrba.predio.attilicinus.cum con
cor.ibi at in fine videtur dici expresse contrarium infra de bene-
fi.fe.ci.in fine.quia cũ sit apertum statim eo clerico facto agna-
tis vel domino non perderet dominus vel agnati ex pena illius
5 †Iure semel alij quesito non desinit ex facto alterius.ff.de cõtra
ta.si post mortem in fi.de pac.l.fi.C.loc.si cum hermes.⁊ si sit per
quam durum ita dicit illud.c.de benefi.fe.de hoc qui votum re
ligionis emittit lex perquam dura seruanda est.ff.qui ⁊ a quib.
prospe.Sed duri⁹ est illa de eo qui iuris permissiõe reuertitur
ad seculum.Sed non debet videri durum quia ideo dedit feu-
dum vt defenderet dominum statim quod facit id per quod nõ
possit defendere ex voluntate concedentis domini ius in alium
transfert feu.aperiẽdo dño qui cõcedet illi vel illis qui defende-
ret vel agnatis qui defenderẽt.Penitẽtia ergo illius qui iã per
didit nõ recuperat.ar.C.de cõtrahẽ.emp.nõ iccirco.in fi.Unde
in rebus alijs suis nõ tãgebatur alius nec intererat alterius in-
ste sed in feu.sic.datur enim gratia vtriusq̃.s.ti.iij.§.fi.videt̃ ludi-
briosum vt desinat feu.ppter clericatũ ⁊ redeat ipsum feud.ad
ipsum si clericatũ dimittat ar.C.de cur.fur.cũ alius in fine.Ad-
de his que no.s.de vasal.milite qui ar.bel.depo.⁊ que dicẽtur.ĩ.
6 de benefi.fe.†Ubicũq̃ autẽ clericus potest habere feud.qd est.ĩ.
de cle.qui inuest.fec.⁊ dr in.d.c.de benefi.fe.in gloss.clericus ser-
uiet per substitutũ.Et hoc est regulare in oibus feu.habẽtibus
⁊ personaliter seruire nequeuntibus.ĩ.eo.si minori.⁊.c.si quis ⁊
diximus.s.de vas.mili.c.j.pro quo est.C.de epi.⁊ cle.qui si quis ⁊
l.ad similitudinem.

Et si vasallus. Non debet vas.omni an-
no se representare domi-
no vel seruire nisi quando requiritur.nec propterea
feudum perdit.hec dicuntur plene.ĩ.c.licet.⁊.s.c.ij.
§.sed nec iustior.⁊.§.seq.ĩ.hic finitur lex.§.j.repete que in predi-
ctis.c.dicta sunt.
1 ☞ Uasallus habẽs feudũ a dño nõ decessit pluribus filijs reli-
ctis q̃rit̃ si oẽs debeãt petere inuestiturã ⁊ facere fidelitatẽ dño.

Filij

2 Filij vasalli defuncti quomodo seruitium prestabūt dn̄o feudi.
3 Uasallus feudum quod ad vnum peruenire dicitur an possit diuidere.
4 Sicilie regis curia idoneiorem eligit quando plures debent vnum seruitium.
5 Feudi domino mortuo pluribus sibi relictis heredibus an vasallus debeat fidelitatem iurare omnibus.
6 Uasallus vniuersitatis vel collegij vt capituli non tenetur iuuare aliquem de collegio vel vniuersitate.
7 Feudum renunciat vasallus si non vult oībus fidelitatē facere.
8 Emphyteota quis cepit molendinum sub conditione ꝙ datori ⁊ suis heredibus molat sine molitura: tot sunt heredes heredum tempore procedenti ꝙ non potest emphyteota aliud facere nisi molere heredibus vtrū poterit renūciare inuito dn̄o.

OMnes filij. Materia huius. c. subtilis est ⁊ vtilis ⁊ bene examinata in summis.
1 ¶ † Uasallus habens feudum a titio dn̄o suo decedit pluribus filijs derelictis: queritur
vtrum omnes debeant petere inuestituram ⁊ facere fidelitatē
domino infra tēpus supra quo tpe miles. c. j. ⁊. s. ti. ij. in princi.
¶ Respondet aut omnes habent feu. indiuisum: ⁊ oēs tūc iurabunt. Item si omnes tenent pro diuiso qlibet tenetur ꝑ parte quā habet: sed si ex diuisione ad vnū tm̄ peruenerit feu. ille solus iurabit fidelitatem qui feu. tenet. pro hoc. ff. commo. l. iij. §.
heres. de preto. stip. l. ij. circa fi. de vi ⁊ vi ar. si plures. cum si. Et
quidem iuramētum oēs facient qn̄ omnes tenēt: ⁊ si diuiserūt
⁊ omnes habēt de feudo partē suam qlibet iurabit insolidum
qꝛ iuramentū est res indiuisibilis ⁊ in indiuisibili heredes ꝓmissionis insolidum tenentur. ff. fa. herc. heres. §. a nostra. ⁊. §.
2 circa quoqȝ. ¶ † Seruitiū vero quod prestabunt siquidem est in
dando quilibet pro parte tenet qꝛ ipso iure diuidit qd̄ est in nominibus. C. fa. her. ea que sicut pe. l. j. Si indiuiduum puta ire
ad prelium vel exercitum cum dn̄o eorum dabunt vnum de se
eque idoneū maxime si inter eos est aliquis sicut fuit pater eorum
qui vnus seruiet in prelio pro omnibus: qꝛ omnes filij loco vnius
sunt. ff. de condi. ⁊ de. cui fundum. pro hoc. ff. iudi. sol. iam cum.
§. si plures. ibi: nam ⁊ plures heredes. ⁊ si ibi cogunt ad dandū
vnum in eorum commodum multoplus admittunt volentes
in sua cōmod. per ea que dicunt in summis. Itē si vas. assignet
feudum vni de suis heredibus potest sicut assignat libertos: et
ille tenebitur cui assignatur nisi lex ⁊ pactio dati feudi aliud
dicat vbi viuitur iure fran. non posset pater secūdogenito feudare nisi esset ignotus primogenitus: qꝛ potest exheredari qꝛ
in feud. vt in summa de filio exheredato an succedat in feudo
⁊ cum ius obligationis ex persona heredis non mutetur. ff. de
verb. obli. ij. de preto. stip. l. ij. §. sufficiet dn̄o habere vnum sicut
vnus fuit cui dedit feudum qui seruiat enim in indiuisibili ꝑ
que idoneum. s. ff. quod met. causa. illud. de consti. pec. qui aūt.
§. j. loca. sicut domum. §. j. ¶ Si non cōsentirent esset pena amissionis feudi in omnibus: qꝛ omnes seruire debent. Sed si dn̄s
vellet tūc precise vnum cogeretur captis pignoribus ⁊ alijs remedijs preto. consentire eligere ⁊ dare vnum. argu. ff. de lega. j.
3 huiusmodi. §. si. In secunda summa ro. † vtrum vasallus possit diuidere feudum quod ad vnū peruenire dicitur ꝙ omnes
heredes dabunt vnum qui faciet fidelitatē: qꝛ vna fidelitas est.
Sed certe cum omnes teneant quilibet partem suam vnusqsqȝ
est vas. pro eo qd̄ tenet: quilibet ergo iurabit sed in faciendo nō
tenebuntur omnes nisi quātum vnus pater eorum tenebatur
nam ille vnus qui faceret fidelitatem aut per se tm̄ faciet ⁊ hoc
nō est dicendū: qꝛ alij tenent sicut ⁊ ipse: ⁊ est contra illud. c. aut
iurat pro oībus qꝛ oēs cōmiserunt vni vt pro oībus iuraret. d.
l. tam tn̄. §. si plures. ⁊ hoc potest defendi: qꝛ oēs videntur iurare pro quorum parte iuratur. ff. de condi. ⁊ demon. l. municipibus. ⁊ qui per alium iurat per seipsum iurare videtur. ff. de here. tuto. l. postulare. de admi. tuto. ita. §. gessisse. Item si deberēt
esse in exercitu cum domino per tres menses sicut in regno Sicilie ⁊ sunt tres filij quilibet stabit si vellet per mensem vnū qꝛ
4 labor recipit diuisionez sicut pecunia. ff. de an. l. scio. † In dicto
regno quando plures debent vnum seruitium curia regis eligit idoneiorem. ar. ff. de testa. tu. qd̄ si plures. cum concor. ibi in
glo. qꝛ plures debēt. secus si vnus deberet plura electio esset debentis. Unde ⁊ quando de pluribus dn̄s debet vnum habere
5 vas. ipse eligit. j. imperialis. §. preterea. in gl. † Quid ecōtra qn̄
dn̄s decedit pluribus relictis heredibus an vasallus debeat iurare fidelitatē omnibus. hec qd̄ examinatur hic in glo. ⁊ melius
in summis. Pil. dixit qꝛ hoc est indiuiduum omnibus prestabitur fidelitas sicut ius libertorum indiuiduum. ff. fa. her. quedam. de iure pa. l. fi. Indiuidua debent heredibus stipulatoris
insolidū. ff. de serui. via. de ser. ru. pre. si vnus. ⁊. l. via. §. quecūqȝ
verū tn̄ faciat oībus heredibus insolidū quātū faciebat defuncto. Unde vni pro oībus iurando liberabit. ar. ff. de his qui deie. vel effu. l. iij. a contrario sensu illius. l. sed tūc qn̄ vni pro oībus
videt iurare oībus: vt. s. dicit nō debet distingui in plures qui
cōtraxit cū vno. ff. de exer. l. j. in fi. ⁊. l. ij. ꝙ aūt nō debeat facere fidelitatē nisi vni expssum videt dici. d. l. imperialis. §. preterea.
¶ In dicta secunda summa in fine dicte rubrice dicit ꝙ. §. preterea. pōt intelligi quādo dn̄s partē feudi volebat alienare. hic
nō potest vt vas. tunc plures dn̄os habere cōpellatur sed in heredibus vnius hoc nō est qui oēs heredes sunt loco vnius cui
successerunt. d. l. cui fundū. Si ergo dn̄s assignat feudū vni vel
qꝛ viuūt iure francorū: ille solus est dn̄s comes vel marchio vel
dux. possent etiā heredes facere ꝙ ad vnū ꝑueniat feudū: vt hoc
c. qꝛ nō est alienatio inter heredes. s. per quos fiat inuest. §. j. si
sine fraude fiat vt diximus in cōsti. imperialis. §. preterea. ⁊ tūc
illi vni fidelitas est facienda. Si vero viuūt iure long. que diuidūt vel etiā iure isto quo feu. diuidūtur excepto comitatu duca. ⁊ mar. licet hodie vt videmus in lombardia marchiones diuidunt ⁊ qlibet dicit marchio ex priuilegio forte vel longo vsu
cuius non extat memoria: ⁊ sic iure constituti habet. ff. de aqua
quo. hoc iure. §. ductus aque. oībus iurabit vel vni ꝓ oībus qd̄
tantūdē est: ⁊ tūc nō videt esse vasallus vnius tm̄ vel vnius insolidū sed oīum simul sicut dicit de liberto vniuersitatis. ff. de
in ius voc. sed ⁊ si. §. q manumittit. Sed quod tūc vas. pstabit seruitium pluribus heredibus dn̄i feudū habētibus. Siqdē in dando sit: vnicuiqȝ dabit ptē suā ꝓ qua est heres vel feud[illegible] tenet: si
indiuiduū puta ire ad preliū ⁊ qlibet filius dn̄i habet ꝑ se guerram in diuersis locis cū suo aduersario iuste. s. quātū ad se quē
iuuabit: nā si posset oēs iuuare deberet sed nō pōt qn̄ vnus vas.
teneret a pluribus dn̄is a principio debet iuuare antiqorē: sed
qn̄ sunt equales vt in ꝓposito qꝛ heredes: vel qꝛ simul a duobus
feu. acquisierāt iuuabit quē vellet nō imputabit ei si vnum elegerit. ff. ad sill. si qs in graui. §. si cū oēs. nisi vnus denunciauerit
vas. q iuuet eū alter nō tenebit iuuare illū q denunciauit: aut si
ambo denūciauerūt illū q prior denūciauit. ar. C. de testa. manumis. l. j. §. si aūt vno. Alij dicūt hoc casu qn̄ ambo denūciant
vel scit eis piculū imminere vt ⁊ sine denūciatione debeat succurrere ⁊ iuuare. j. e. c. licet. s. ti. ij. §. pterea. ⁊. §. sed ⁊ q delator.
ꝙ nō teneat aliquē iuuare nisi ꝯsentiāt dn̄i iter se. ff. de op. li. hic
§. si. Plus placet ꝙ eligat quē vult: tenet em̄ iuuare vt. s. dictū
6 est. † Uasallus vniuersitatis vel collegij vt capituli nō tenet iuuare aliquē de collegio vel vniuersitate. Sed qn̄ vniuersitas facit hostē vt videmus in tuscia: tūc illi de comitatu vadūt ad hostem cū capitaneo vniuersitatis nō est vas. singulorū. In pluribus heredibus videt loq dictus. §. pterea. in cōsti. impialis. Unde nō oēs sed vnus ꝓ oībus habebit in dn̄m vas. vel qꝛ oēs cōsentiunt in vno: vel ipsis nō cōcordātibus vas. eliget. Itē ille eliget q
prior paratus fuit cōsentire. Hec ⁊ alia plene dicunt in pria summa rubrice quē debet adiuuare vas. si plures dn̄os habeat ⁊ in
prima rubrica. vtrū oībus heredibus dn̄i debeat vas. fidelitatem
7 prestare. † Itē dixit Pil. ꝙ si nō vult vas. oībus fidelitatē facere
renūciat feudū. hoc pōt dici iure antiquo qn̄ vas. refutabat dn̄o
feu. indistincte. j. de vas. q cō. cōsti. loth. c. j. ⁊ in cōsti. impialē. §.
j. in glo. Secus hodie ꝭm cōem sn̄iam feu. qd̄ dat gr̄a vtriusqȝ nō
renūciet inuito sicut nec dn̄s ab inuito sine culpa nō reuocaret.
8 j. de cap. q cur. ven. in gl. † Unde ⁊ in qōne vulgata in eo qui dedit molendinū ad emphyteosim vt sibi ⁊ suis heredibus sine molitura molat tot sunt heredes heredū tpe ꝓcedēti ꝙ nō potest
aliud facere nisi molere heredibus. Dicunt moderni ꝙ renunciabit inuito dn̄o. nā est sibi inutile molendinū habere ⁊ sic incipit cōtractus qui erat a principio vtilis fieri inutilis qd̄ esse
nō debet. ar. C. de vsuf. l. antiqtas. in prin. Sic rescriptum principis efficitur iniquum. ff. de vul. ⁊ pu. subst. ex facto. nō vident
sensisse contrahentes de casu quo inutile esset conductori in cuius cōmodum fiebat; qꝛ nec repetitio intelligitur que inutilem
facit stipulationem. ff. de verb. obli. titia. §. idem rn̄. nec condictio que inutilem legatum. de le. j. seruo alieno. §. si ab impubere. hic non debuit prospicere casum. s. ⁊ aduersam fortunam. ff.
de ver. ob. inter stipu. §. sacramenta. qui ⁊ a qui. illud. Successores etiam destruunt ⁊ mutant bona instituta antecessorum qn̄
tendūt ad noxam. lxiij. dist. §. verū. nam ⁊ si tota res periret nō
esset damnum emphyteote. C. de iure emphyteo. l. j. At in casu
nostro debuit prouidere ꝙ multi filij poterant nasci quibus deberet fidelitatem. omnibus enim videtur prospexisse dans in
feudum vt hic allegatur in glos. est ergo qd̄ sibi imputet quare
non prouidit sibi quando hoc promittebat vt ex dicto Inno.
colligitur: hic autem vasallo non est damnum: qꝛ tantum prestabitur omnibus quantū vni cui successerant sed qd̄ non nocet
vas. ⁊ prodest omnibus filijs non facere difficilis ⁊c. ⁊ incolume tutum ⁊c. s. de sacra. fide. in epa. dum de suo nō detur omnibus plusqȝ vni cui successit dare tenebatur. argu. j. licet. in fine.
tenebitur. arg. ff. de euictio. in creditore. Quia ius vasallagij ⁊
fidelitatis dicetur esse indiuisibile quantum ad hoc. arg. questionis sabbatine no. in glo. ff. de act. ⁊ obli. obligationū. §. placet. de eo qui excep. arborem ⁊ de arbore pullulauerunt plures

plante vt sic hoc casu debuerũt considerare quid potest euenire ff. de neg. ge. diuortio. de dam. infe. qui bona. §. cum inter. & l. si finita. §. si ideo. in glo. Uel de equitate reducentur ad numerũ cõpetentem. arg. extra de censi. c̃pto. Sed ibi non tenebantur ex debito. secus enim esset si ex pacto aliquo dato id promisissent. dicit Inno.

1 ☞ Adoptiuus non succedit in feudo sed tantum descendens ex se vel filio.

1 **Adoptiuus filius.** †Adoptiuꝰ non succedit in feudo sed tantum descendẽs ex se vel filio. s. de al. feu. §. & si clientulus. non continetur filiorum appellatione adoptiuus. ff. de leg. ij. si ita quis. in fine. de excusa. mu. l. ij. §. j. insti. de excu. tu. §. j. nec enim perdit iura naturalis patris sui. C. de adop. l. si. §. j. a patre adoptiuo debet habere tantum quartã & alia iura. ff. de ado. si arrogator non fe. vt hic nisi esset adoptatus ab eo cui & sine adoptione succederet vt si a patre vel auo cum esset emancipatus vel auo materno in casu quo filius matri eius succederet in feu. alias obstaret ei qd̃ obstaret matri. vt diximus in j. rub. §. hoc autem. concurrẽt iura vtraq; naturalis. s. parentis & adoptantis. d. l. fina. §. si vero pater quantum ad alios tractatus continetur filius adoptatus appellatione filij. ff. de contrata. l. j. in prin. dic hoc plene in summa de filio adoptiuo an succedat in feu.

1 ☞ Feudum et alias res maternas retinebunt filij prioris matrimonij quamuis mulier ↄtrahens alia matrimonia reliquerit certas res filij secũdis matrimonij.

2 Filij secundi matrimonij non succedunt in lucris nuptialibꝰ primi matrimonij nec econtra.

Mulier habens feudum. Intelligitur hoc. c. vt in summa. d. c. de adoptiuo dicitur & innuitur. j. c. filij nati in glo. ſm casum. j. de fi

1 lijs na. ex matrimonio ad morganicam. l. lege salita. †Mulier habens feudum contraxit primum matrimonium & suscepit filios deinde primo viro mortuo contraxit cum scd̃o & fecit pactum vt filij de scd̃o matrimonio nati non succedant nisi in certis rebus dicitur ꝙ preter illas res certas nec in feudo nec in alijs rebus maternis succedãt filij scd̃i matrimonij: sed filij prioris matrimonij tam in feudo ꝙ̃ in alijs rebus maternis erunt potiores. Si simpliciter intelligeretur ꝙ filij primi matrimonij sint potiores esset contra omnia iura. vt gl. dicit. sed sic ponendo excusat mos & vsus. Sed certe hic mos contra rationem est. C. de coll. pactũ. de inoffi. testa. si quando. §. j. & ideo etiam vbi esset talis vsus nõ deberet seruari vt filij scd̃i matrimonij non succedant sicut pri

2 mi carent ratione vt dictum est in preambulis. †In lucris tamẽ nuptialibus primi macrimonij non succedunt filij secundi nec contra. Dic ergo in predicta summa ti. precedenti de filio naturali in fine dic ea que no. j. c. proxi. de naturali an succedat matri in feudo & repete que dicta sunt. j. c. filij nati. sed de matrimonio contracto ad morganicam capitulo primo ibi filij erant de eodẽ patre & duabus matribus: hic ex eadem matre de duobus patribus.

1 ☞ Filius naturalis tantum non legitime natus licet postea legitimus fiat non suceedit in feudo.

2 Legitimatus per principem an succedat in feudo.

3 Spurium potest legitimare princeps.

4 Filium naturalem an possit princeps legitimare.

5 Naturalis legitimatus an postea suceedit cum filijs legitimis ex inde natis.

6 Papa legitimat ad ecclesiasticas dignitates: princeps ad seculares & non ecclesiasticas Imperator tẽporalibus Papa diuinis preest.

7 Naturalis filius factus legitimus per desponsationem matris vtrum succedet in feudo.

8 Feudum conceditur titio & suis heredibus ex suo corpore legitime descendẽtibus vtrũ naturalis legitimatus debeat succedere in feudo.

9 Legitimatio prolis & filiorum spectat ad ecclesiam & forum eius non ad leges principum secularium.

10 Feudum maternum an retineat filius naturalis.

Additio.

a ¶ Naturalis tm̃ nõ legitime natꝰ. Adde qd in spurio an admittat ad feudalia bona dic ꝙ non per Bal. in ↄsi. lxx. in j. li. p cano. in. c. p venerabilẽ. q filij sint leg. & qd si est legitimatꝰ. vide p d. ale. i ↄsi. suo. lx. in. ij. vo. ↄsilior p d. signorollũ i ↄsi. suo. xcxx. & per. d. phil. deciũ in suo ↄsi. lxxxv. ibi. iij. q̃rit. barth. ab bor.

1 **Naturales filij.** †Filius naturalis tm̃ nõ legitime natus [a] lʒ

a postea legitimꝰ fiat nõ succedit in feu. nec solus nec cũ alijs filijs. Et sentit glo. de legitimato per principẽ

2 †qui si legitimat vt in feu. succedat põt facere ex certa sciẽtia: qr

3 princeps positiua immutat qñ vult. †vñ & spuriũ nõ obstante. l. legitimat in aut. qui. mo. na. effi. sui. §. vltimo in glo. & facit de inhabili habilẽ. ff. de re iudi. quidã. pro hoc. ff. de natal. rest. queris de le. iij. si qs in prin. C. de le. dign. Et põt legitimare ẽt ad successionẽ si dicat nõ obstãte. l. vel si ex certa sciẽtia: qr tũc tollit. l. ff. de exc. tu. sed in hoc. als idẽ vlp. Sed nõ ↄsueuit ex prauo ex cã hoc

dʒ facere de potestate ordinata maxime in preiudiciũ illorum qui debẽt succedere tũc nõ debet gratiã facere princeps. j. si vas. feu. pri. c. j. in prin. & ar. C. de eman. nec auus. de absoluta secus. ff. de cõsti. prin. l. j. in fi. de sena. l. fi. de re mili. nõ oĩs. §. a barbaris. De hac ptãte plenius diximus maxime de curia capuana. j. de capi. qui cur. ven. in fi. nõ tñ solẽt inceste nuptie ↄfirmari qr princeps põt ciuilia tollere qñ vult dũmõ nõ offendat legẽ dei vel naturalẽ. C. si ↄ ius vel vti. pu. l. fi. in glo. ff. de adul. si adulteriũ cũ lex. §.

4 idem pollioni. ¶ †Alij dicunt nõ male ꝙ princeps naturalẽ nõ possit legitimare q̃tũ ad successionẽ vbi sunt filij legitimi qr auferret ius legitimis debitũ & daret naturalibꝰ qbus nõ debet legitimi habẽt a iure diuino qd̃ princeps nõ immutat vt. s. dr̃ filiꝰ legitimus est ex matrimonio instituto a deo in paradiso quos deus ↄiũxit homo nõ separet: in euãgelio & xxxj. q. j. c. fi. Inde dr̃ cõicatio diuini iuris. ff. de ri. nu. l. j. insti. de pa. po. in pri. De istis dicit apostolus si filiꝰ ergo heres. s. si vult. C. si vt se ab here. absti. l. j. hereditas patris debet filio vt pr̃ dñs cui nõ dʒ interdici alienatio rei sue. ff. si qs a pa. l. ij. nõ possit priuare filiũ sine cã etiam si deo vellet dare ſm Aug. & in aut. vt cũ de ap. cog. §. aliud. quõ priuabit princeps qui nõ est dñs nisi ad protectionẽ. C. de quadri. pre. l. fi. & per ea que dicũtur. C. si cõtra ius vel vti. pu. l. fi. potestas principis & patris equiparant. C. li. xij. de cõsu. l. fi. & legis Et sic princeps qui est lex aĩata & cõtrahẽtiũ. C. de fideius. l. fi. fratrẽ vero & agnatos priuat qs sicut vult dũmõ nõ instituat turpẽ personã. Eis nõ debet sicut filijs in horũ preiudiciũ legitimabit qr nõ debet eis: sed postq̃ esset eis delata nõ arg. ff. de cõtrata. si post mortẽ. §. fi. cũ si. ꝙ aũt dr̃ de agnatis & primis nõ intelligas de feu. paterno vel auito vt pluries. j. & s. dcm̃ est. Quid ergo si qñ legitimat ad successionẽ naturalis nõ hʒ pr̃ filiũ legitimũ sʒ post

5 generat ex vxore †an legitimatus naturalis succedit cũ legitimis vr̃ qd̃ sic: qr si legitimatus esset per patrimoniũ: qr desponsasset matrẽ hoc esset. C. de na. li. cũ quis. ergo idẽ vr̃ qñ per principẽ. & pro hoc. C. de li. & eorum li. l. iij. ver. filius que precesserũt natiuitatẽ legitimorũ nõ debẽt ex superueniẽte eorũ natiuitate irrita fieri. ar. ff. d iti. actuq; pri. l. j. i fi. & l. ij. C. de satisd. l. j. de sen. pa. l. fi. erat. enim filius naturalis & legitimus per principem non ob. C. de reuo. do. si vnq̃. qr ibi erant prorsus extranei quibus donabat. Unde si donasset filio nõ reuocaret totũ sʒ simul haberẽt ſʒ portionẽ legis. C. de inoff. do. si totas. Et hoc quãdo donat ex titulo lucratiuo qr si vẽderet is qui haberet ex nõ lucratiuo ꝑpter supueniẽtẽ ꝓlẽ nõ restitueret quicq̃ eo. ti. l. j. in fi. magne glo. innuit. Ratio est qr si nati essent posset pr̃ vẽdere res suas quibus non est interdicẽdũ &c. d. l. ij. ff. si quis a pa. & dicũt Moderni in. l. si vnq̃. repete que dicta sunt. s. de suc. feu. Hec vltima ratio ĩ feu. paterno locũ nõ haberet ex quo est ꝓles inde. Natos tñ de ĩcestu qñ sunt industrij & frugi legitimat qr nasci de adulterio nõ est vi

6 tium eius qui gignitur sed gignẽtis. lv. di. c. nasci. †Papa legitimat ad ecclesiasticas dignitates. extra qui filij sint legitimi. p venerabilem. princeps ad seculares dignitates potest ad ecclesiasticas non. x. di. c. lege. in glo. ideo est qr Imperator temporalibꝰ

7 Papa diuinis preest. in aut. quõ opor. epi. in prin. †Quid ergo si pater desponset illam de qua suscepit filium naturalẽ an filius hic naturalis factus legitimus per desponsationem matris succedet in feudo: duntamen in regno Sicilie fiat desponsatio publice cum solẽnitate constitutionis Regis Rogerij: que incipit sancimus vt. s. publice solenniter & cum sacerdotali benedictione. glo. istius consti. dicit solennitatem debitam qd̃ in facie ecclesie. in aut. qui. mo. na. effi. le. §. quantum. Alij dicunt solennitatẽ debitam. c. cum inhibitio. de clande. despon. eo quod gl. dicti. §. quãtum. dicit illa forsitan nõ seruari. & post dicit ꝙ illa reducta sunt vt matrimonia. hodie solo affectu cõtrahatur. in aut. vt lic. ma. & auie. §. qr vero. vsus iudiciorũ videtur tenere ꝙ in facie ecclesie. Sed si infirmus non posset ad ecclesiã ire pro desponsando vel esset in rure vbi non esset ecclesia vʒ & excusaret necessitas ar. C. de testa. l. fi. ff. de offi. con. l. j. in. q. j. §. sed notandum. & diximus plene dicta constitutione sancimus. Satis dici potest ꝙ sic insti. de nup. §. fi. C. de natura. li. nu. Tamen hoc. c. indistincte loquitur de legitimo facto & videtur expressum. j. de matrimonio ad morganicam. c. j. vbi dicitur ꝙ licet per desponsationem matris sint legitimi tamen in feudo nõ succedunt illa rõne: qr nati fuerũt in cõcubinatu nõ post despõsationẽ. id aũt irrationabile est vt ibi diximus qm̃ alia rõ vr̃ qñ mater despõsat. tollit em̃ tũc p vim matrimonij oĩs macula. extra qui filij sint le. tãta. Secus qñ p principẽ simpliciter. & si princeps legitimat vt succedat in feudo fortior vr̃ legitimatio executa despõsatione matris p quã cõcurret & cũ fratribus alijs legitimis. C. de natu. lib. cum quis.

8 **Additio.** †Sed quid si concedatur feudũ titio & heredibus eius ex suo corpore legitime descendẽtibus sicut est hodie forma priuilegiorum non videtur tũc natum in concubinatu succedere q̃uis mater sit postea despõsata qr non descendit legitime ex suo corpore spectato initio. ar. ff. de verb. ob. si filius. verius dicitur qd̃ sic quia matrimonium subsequens

quẽs omnẽ maculam purgauit ꝛ est factus legitimus quantũ ad omnia.d.c.tanta.extra qui fil.sint legi.ꝛ tempore natiuitatis nõ erat obstans illegitimũ impurgabile cum de soluto ꝛ soluta essent nati erat purgabilis macula si desponsaretur ea ꝑcedente: qꝛ desponsaṫ perinde ac si nunꝗ̃ maculatum fuisset.ff. de edil.edi.qḋ ita.nam videtur tacite inesse qñ filii natiṽt sint legitimi si mater desponsareṫ sicut tacite inest tempus ꝛ cõditio etiam si non verbis exprimiṫ.ff.de condi.ꝛ demõ.l.j.in fi.dever. obli.interdũ.quando id qḋ inest euenit: licet non sit mere conditionale.ff.de verb.ob.cõditiones que extrinsecus quantũ ad hoc equiparaṫ conditioni expresse vt retrahatur retro: vt.ff.q po.in pig.ha.l.qui balneũ.in prin. vbi seruus erat obligatus pro mercede que vere non debebatur si post debetur merces erit retro seruus obligatus a die obligationis non a die quo cepit merces deberi ita vt sit potior alio creditore qui post pure pignus recepit sic in expresso vt sequiṫ ibi.§.eo ampli⁹ ꝛ potior.in prin.Item inerat tacite vt essent filii illegitimi si mater duraret in concubinatu al's nõ.ff.de in rem ver.l.sed ꝛ si pro pa

9 tre.§.versum.cũ cõcor.†Legitimatio prolis ꝛ filiorum spectat

a ad ecclesiam ꝛ forum eius[a] non ad leges principum secularium. extra de or.cog.tuam ecclesiam.ꝛ canon dicit vim matrimonii tantam esse vt faciat legitimos qui non erãt.d.c.tanta.non distinguit.in feu.ꝛ allodium.nec est ratio quare aliud in feudo ꝛ sic idem ius in vtroꝗ̃ debet esse.ff.de ver.ob.a titio.nisi consta

10 ret aliud de mente concedentis.ff.de reg.iur.semper.§. ¶†Sʒ an naturalis succedat matri in feu.materno in summa.d.ti.de filio naturali dicitur ꝙ non ꝙ hoc.c.indistincte loquitur nõ dicit de feudo paterno tñ:ꝛ qꝛ naturales ꝛ spurii non sunt agnati:licet habeant ius cõsanguinitatis ꝛ cognationis.ff.vnde cogna. hac parte.Naturalis non habet agnatos nec consanguineos ex parte patris licet habet cognatos vnde mater spurio ꝛ cognati vt frater ex matre succedent spurio.ff.vnde cog. si spurius.insti.de suc.cog.§.vulgo.ꝛ ad orfi.§.nouissime. ꝛ ipse spuri⁹ succedet eis:par enim ratio debet esse per ea que dixit Azo in summa de natu.lib.§.j.nisi sit illustris.C.ad orfi.l.pe.non distincto in matre sit de coitu accusabili vel non illud habet locũ in patre in aut.qui.mo.na.§.fi.glo.tamen videtur distinguere sic ẽt in mře in.§.nouissime.Sed inter spuriũ hũc ꝛ cõiunctos cognatos ex parte matris ꝗ̃ semp certa est nõ iuenit hic distinctio ꝛ ideo inter se succedent:qꝛ nõ sunt affecti vitio cognati ex parte matris per generalitatẽ.§.vulgo quesitos.ꝛ hac ratione matervitiosa non succedit spurio accusabili sed spurius matri sic qꝛ in eo nõ est vitiumvt in.c.nasci.pena debet esse vbi est delictum.C.de penis.sancimus.

1 ¶Feudũ dedit dominus minori.xxiiii.annis an debet facere fidelitatem.

2 Feudum dicitur a fidelitate ꝛ ideo non inuestitur fidelitatem recusans facere.

SI minori. Aliqui habent rubricam hic talem.Minorem non exigi fideli

1 tatem facere:sed non vtimur.†Dedit dñs feu.minori.xxiiii.an. an debet facere fidelitatẽ diciṫ ꝙ nõ nisi cum erit pubes vel doli sit capax ꝛ retinet feu.interim eo facto pubere statim currit sibi temp⁹ anni ꝛ diei.s.quo tempore miles.c.j.patet.j.imperialem.§.preterea.non iurat minor:qꝛ etas sua qd videat ignorat:ꝛ sciẽs fallere nõ videṫ nec piurare.ff. de iureiur.q iurasse.C.de fal.mo.l.j.nec volens.ergo minor recipitur ad iurandum.ff.de in li.iurã.videamus.in prin.ꝛ no. in simi.j.de pace iur.fir.hac edi.§.iterũ sacramẽta puberũ. Sed si doli capax sit qꝛ malitia vel industria supplet etatẽ iurat vt hic diciṫ.ff.de li.cau.l.fi.§.fi.ꝛ de oper.lib.vt iureiur.§.deniꝗ̃.Idẽ si sit proximus pubertati ꝛ sit doli capax vt in summa cũ natura scḋa creata rub.facta inuestitura qd vas.debet facere in fi.ti. Sed si maior.xxiiii.vel doli capax minor.xxiiii. nõ petat fidelitatem infra tp̃s predictũ.s.quo tpe mi.c.j.vsꝗ̃ ad.xxv.annũ re

2 stituẽ.no.d.§.preterea.†Feudũ diciṫ a fidelitate ꝛ ideo nõ inuestitur fidelitatẽ recusans facere.s.per quos fiat inuesti.§.nulla.Nota qꝛ dicit fuerit datũ feu.nõ tñ in veteri feu.in quo proprie nõ est inuestitura.d.titu.per quos fiat inuesti.in prin.habet annũ ꝛ diẽ.s.quo tpe mi.c.j.sed etiã in nouo acqsito ex contractu petitur inuestitura vt sit fidelitas:qꝛ litera ista dicit datũ:ꝛ.§.preterea.generaliter dicit si quis infeudatus.de hoc diximus.s.per quos fiat inuesti.§.j. Et hoc iure isto quo sunt necessaria hec verba inuestio te.Sed in regno Sicilie nõ fit hec inuestitura per ista verba nisi qꝛ habet priuilegium dationis feudi ꝛ literã executoriam quomodo poniṫ in possessionẽ feudi ꝛ iuraṫ sibi vasalli.dixim⁹.s.qui.mo.feu.consti.pot.c.sciendum. ¶Quid ergo in regno Sicilie.emi feu. cum consensu regis an teneor infra annũ petere aliud.Certe si rex consensit videṫ ipse donare.ff.de ver.sig.l.lege.diximus.s.in.iii.rubr.qui succe.te.si possideo tradita possessione a vendẽte vel eius volũtate p̃sumpta.C.de acq.pos.minus.ff.de exe.rei ven.ꝛc.l.j.§.fi.de rei ven.

quedã ad cõfirmationẽ possessoris iurãt vas.feu.emptori iuramentũ:tñ hoc nõ exigiṫ nec recipiṫ sine regis mãdato:qꝛ est pena publicatiõis bonorũ ꝑ cõsti.regni comite vel barone: qꝛ cũ loquaṫ in filio qui est quasi dñs viuo patre:multo fortius in emptore extraneo vel donatario nõ vtimur ꝙ emptores iurãt fidelitatẽ regi ꝑ feu.emp.sed tñ pro feudo qḋ successione queriṫ: ꝛ sic ad sacramentũ vasallorũ petẽde a rege de feudo in quo rex consensit emẽdo nõ limitabiṫ tp̃s anni ꝛ diei qḋ datur ad petẽdum inuestiturã ꝛ fidelitatẽ prestandã ex quo nõ fit inuestitura nec fidelitas ꝑ feu. empto.ꝛ adde qḋ dixim⁹.d.§.preterea.si qs infeudatus.ꝛ que dicta sunt.s.per quos fi.inuest.§. sed ꝛ res.ꝗ̃ loquunṫ in successione.al's contradiceret istis.

1 ¶Fidelitatem facere nõ cogitur infans pro feudo patris nec per se nec per alium.

2 Infantia excusat vt nõ cogatur infans seruitium prestare donec est infans.

3 Rex liber tenens vel accipiens feudum ab alio rege libero qcquid conuenit de seruitio tenebitur rex feudatarius prestare.

4 Vasalli dignitas seruatur quando dñs imponit vt cũ eo moretur vel cum eo peregre proficiscatur vel negotiũ eius exerceat.

5 Regem liberum stare cum rege libero non est par ratio:qꝛ auribus asinus intumesceret si sciret se per comparem apprehẽdi.

1 **S**I quis decesserit. †Infans non cogitur ad fidelitatem faciẽdã pro feudo patris nec per se nec per aliũ debet cogi.ff.de admi.re.ad ciuit.perti.l.ii.§.j.in gl.

2 ¶†Infantia ergo excusat.s.c.proxi.ꝛ quo tempore miles.c.j.idem de seruitio.s.vt non cogatur seruire donec est infans.Sʒ si alius vellet seruire ꝑ infante recipietur hodie ꝼm morẽ oium curiarum minores faciunt seruitium per alios vt dicit glo.maxime in regno vbi curia accipit baliatum comitum pupillorũ bonorum ꝛ feudatariorum ꝛ certam partem fructuum retinet ꝑ seruitio ꝼʒ formã baliatuũ. qui ergo nõ potest facere seruitiũ per se faciat per substitutũ: ꝛ hoc est regulare in omnibus qui sunt habiles ad seruiendum.C.de epi.ꝛ cle. quisquis.ꝛ.l.ad similitudinem.imo simpliciter videtur ꝙ possit per alium dño acceptabilem in consti.imperialem.§.firmiter.Sed qḋ dicit acceptabilem ꝛc.ad voluntatẽ dñi ꝼm quosdam. dic plene vt ibi Idem si dignitas accresceret vasallo post receptum feudum:vt si baro vel comes imperii efficiatur rex liber ab imperio:tũc de feudo seruiet ꝑ substitutũ.ff.de ope.li.interdũ.in fi.ꝛ.l.sed ꝛ he. de.pcu.filius.§.fi.de quo dic in.j.summa.qbus ex can.excu.vas. summa scḋa.§.itẽ excusaṫ vas.ꝑpter dignitatẽ.ꝛ in illo ti.ponũtur multe cause tales q̃s hic ponere esset sepius log ideo omisi.

Additio. Vno non omisso qḋ dicitur ibi in summa ꝑpter dignitatem ante acquisitam: sed nõ ꝑbat quasi imputet sibi vir in dignitate constitutus obligans se ad illud qḋ suo nõ conuenit statui.ar.ff.de dam.infe.qui bona.§.de illo.vt in pos.lega.is a quo.§.fi.ꝛ.l.seq.placet.hoc forte minus bene dicitur: qꝛ opere etiam certe promisse eduntur ꝑ dignitate vtriusꝗ̃.ff.de oper.li.eius artificii.§.tales ibi eiusdem generis ꝛc.qḋ dici non posset si essent incerte: he autem non debentur nisi imponantur vt in cõmuni distinctione operarum. ff.de condi.inde.si nõ sortem.§.libertus.¶Item in dicta summa eo.ti.§.pe.dicit excusari vas.si dñs petat seruitium qḋ non potest facere maxime sine dedecore.ꝛ post dicit ꝛ bene vt videṫ ꝙ hoc illicitum petitum ex cõuentione vel impositione cõmutabitur ad aliud licitum ad eius honorem.ff.de an.le. liberto. §.lucius.de vsufr.le.legatũ.ꝛ cõmutabitur per dñm tanꝗ̃ honorabiliorẽ dũmodo cõmutatio non sit indebite onerosa vas. sed fiat tanꝗ̃ per bonum virum per ea que dicta sunt.j.in cõsti. imperialem.§.preterea.in fi.§.ꝛ in gl.dñs grauaṫ in hoc:qꝛ cõuentum seruitium nõ potest habere cum sit indecens vas. releuabitur in hoc vt ipse eligat commutationẽ in qḋ predicto modo.ar.ff.de iureiu.eum qui. hec sunt paria ab initio talem sine dedecore non posse vel ex postfacto.ar.ff.de do.ex.l.ii.§. generaliter.de li.ho.exhi.l.iii.§.is qui.de pac.l.iure gentiũ.§. sine tribu.illud.§.minus.de po.si quis inficiatus.in prin. C.de incest.

3 nup.l.qui contra.in fine.l.†Vnde si vnus rex liber ab alio rege libero feudum teneat vel accipiat:quicquid conueniat de seruitio illud seruitium fiet qḋ conueniet dignitati vtriusꝗ̃ sicut si post acceptum feu.peruenisset ad hanc dignitatem ꝛ mutabiṫ in aliud seruitiũ eiusdem generis qḋ non deceat statũ vtriusꝗ̃ quicquid promittatur semp inest qḋ ius intelligit.ff.si cer. pet. cum qd.de ser.si cui.de ritu nu.quaꝗ̃.vt.s.ꝑ dignitate vtriusꝗ̃ prestetur.d.l.eius.cum concor. An ergo dicet tũc rex infeudãs regi infeudato nolo ꝙ seruias mihi de seruitio promisso: qꝛ te non decet sed volo vt mecum moreris in exercitu meo consulendo ꝛ alia faciendo que te non dedecent: videtur hoc possit dicere per ea que diximus.j.in consti.imperialem.§.firmiter.ꝛ que dicuntur in.d.summa predicto.c.si vasal.excusatur.dicit enim ꝙ si dominus diceret vasallo militi ꝙ seruiat pedes vel

Additio.

a ¶Legitimatio plis ꝛ filiorũ spectat ad ecclesiã et forũ eius. Adde legitimatio a comite palatino in terris ecclesie an valeat. vide p.d. Philip.deciũ in cõsi.xxiiii.vol.v. ꝛ in cõsi.vlti.col. pe.ꝛ legitimatus ad actus sp̃uales an cẽseaṫ ad act⁹ seculares. vide p eundẽ in cõsi.lxxvi.col.ii.ꝛ an legitiatio facta a comite palatino de clerico valeat vide per eundẽ in cõsi.cl.bar.ab hor.

ad castrum calicem vel onera portet hoc vel tale seruitiũ nõ põt
4 vel debet exigere vel imponere.† Sz dignitas vas.seruaẽ quãdo dñs imponit vt cũ eo moretur vel cum eo peregre proficiscatur vel negotiũ eius exerceat.hec sunt verba sum.intellige honestevt in predictis.ll.dz.q.eputamus esse vera qñ etiã morando cũ infeudãte vel proficiscente cũ eo.vel eius negotiũ exercente non leditur dignitas feudatarij ante vel post quesita sicut fuit de facto miles ante vel post emerat cum cõsensu regis monarche sui sub quo militabat r cui subditus erat feudi balistarij qd est valoris vnc.xij.in regno sicilie.hec quidem sunt fm morem vt dictũ est. d.§.firmiter.hoc seruitium non decet militem sicut feudum cursoris claudum r feu.cantoris mutum.ff.de le.iij.fideicom.§.sigs serno.sic exponit dominus azo in summa de le.§.r hec est notanda.r ideo rex non exiget a milite tale seruitium:maxime qñ rex consentiens in emendo sciebat eum militem.ar.C.de le.cum alienam.cum concor.Sed si rex velit cõmutare vt seruiat sibi personaliter in exercitu de seruitio licito r qd non dedecet talẽ feudatarium pro rata temporis r valore eius seruitij q non decet non habet vnde se excuset miles.hoc nõ est indecens cũ dño suo morari imo honor.ar.ff.de excu.tu.iurisperitos in prin.At de rege libero vt...t cum alio rege libero nõ est par ratio qz auribus asinus intumesceret si sciret se per comparẽ apprehendi.ff.de acq. here.heres per seruum.Alia ratio aliud ius exigit.C.de tran.interpositas.Unde satis videtur tunc seruitium per substitutum fieri vt in dicta summa dicitur nisi conuentiones legitime aliud nõ inhonestum continerent tunc contractus ab eis.l.accipiunt ff.de re.iur.contractus.depositi.l.j.§.si conuenerit.

¶ Feudum per titium est datum alicui titius habet filiũ qui alienata per patrem etiam viuo patre vult reuocare reddendo precium receptori quid censetur.

2 Feudi alienationi consensit agnatus proximior vel filius vel per annum tacuit an poterit reuocare.

3 Feudum sine domini consensu venditum redit ante dominum si est nouum.

Titius. Aliqui habent rubricaz talẽ de successione feu.agnatorum:sed non vtimur. Tria dicit hoc.c.r bene attendendũ qz multa habet contraria si simpliciter intelligatur.Pone ergo si titius habebat feudum auitũ ex pacto r prouidentia debitũ filijs r agnatis cum careret filijs masculis partem feudi huius cõcessit in feu.seio qd hodie non est prohibitum.s.qualiter olim feu. po.ali.c.j.r no.j.de ca.cor.§.j.Vel vendidit cum consensu hodie sed fm hec tempora r sine consensu statim dicitur.deinde aliam partem cuidam agnato non proximiori q possidebat illam partem cum consensu domini qui consensit precio recepto in vtroq casu.Sempronius agnatus proximior in gradu qñ poterit reuocare illam partem feudi.s.concessam seio vel alij agnato qz in vtroq hodie est idem ius dicitur q titio mortuo non ante. trãstulit enim in casu licito ius qd habebat in aliũ.r sic eo viuo habebit acceptor.ar.ff.de iure fi.statius.§.fi.eo mortuo resoluitur ius acceptoris.s.de suc.feu.c.j.§.hoc quoq.r ibi plene dictũ est. de hac materia supra de ali.feu.§.r si cliẽtulus.hodie enim si alienasset in casu non concesso statim reuocaret vel dominus si aperiretur ei vel agnati.vt ibi plene dictum est in glo.quando totũ alienat perdat totum vel partem quam alienat sine domini consensu.j.de vasa.qui contra consti.Loth.c.j.at loquitur hoc.c.de iure veteri quando sine consensu domini partem alienare poterat.s.qui.mo.feu.ami.§.item si.r.§.rursus.r quali.olim feu.ali. po.c.j.r sic in illa parte quam primo dedit seio non erat dubiũ q eo viuo non poterat reuocare etiã si sine consensu domini alienasset:sed eo mortuo reuocat etiam partem qz erat feudum auitum.De parte vero data agnato non proximiori tenendum est q cũ dñi volũtate id fecerat ideo expectatur eius mors aliter statim liceret agnato proximiori hic nõ restituit precium qz non est heres titij agnatis debebatur feu.ex prouidẽtia concedentis heres teneretur ad precium si fuit ignorãs emptor vel speciali pacto sibi prouidit no.est.s.qui.mo.feu.ami.§.rursus.de feu.da.in vicem le.com.c.ij.r de inuest.de re alie.in prin.

Quid si titius. Scdm dictuz.Dictus titius† si haberet filium filius reuocaret alienata etiam viuo patre duntamen redderet precium receptori nam ex tali culpa nõ priuantur agnati nec filius qui est primus agnatus in tali feu.vt diximus.j.si vasal.culpam.Hoc est mirabile q sit ratio non dicit gloss.posset esse ratio:qz positum est feu.esse ex pacto r prouidentia non hereditarium sed auitum r priorum antecessorum qz filius viuo patre erat quasi dñs.ff.de li.r postu. in suis.inst.de here.quali.r dif.§.sui.r est quasi eadem persona cum patre.C.de impub.r al.sub.l.fi.in fi.r insti.de inuti.sti.§.ei qui.ex quo pater abdicauerat se ab hoc feudo alienando filius statim admittitur sed qz eo viuo transtulerat ius qd habebat titius in acceptorem.ff.de contrahen.emp.qui tabernas.cum gra... emptori qz statim restituit filio releuetur vt non careat precio.ff.de iureiur.eum qui.nam post mortem patris si heres non esset eius nisi teneretur fm vnam positionem in feudo ex pacto r prouidentia dato sibi r liberis nominatis secus si hereditariũ esset.j.an agnatus r c.c.j.r ibi plene dicetur.Si vero sine domini voluntate alienasset statim reuocaret sicut quilibet agnatus multo fortius.Qz filius proximus agnatus est.ff.de suis r le.filius r statim:sed antiquo iure inmediate data seio prima etiã sine domini voluntate in vita patris titũ hodie cũ cõsensu vnde vtraq parte erit idem hoc ergo nouũ r mirabile cõtinet hic.§. iure isto veteri.Quod filius statim reuocet reddito precio agnatus proximior demum post mortẽ r est deterior conditio filij q agnatorum.d.c.an agnatus rc.Hodie vterq reuocat statim si sine consensu domini alienatum est.nã r olim dñs recuperabat hec alienata sine consensu suo medietatem.s.vel hodie etiam in feudo dato pro equali precio reddẽdo Sz si agnati domini sunt preferuntur.s.quali.olim feud.po.al.c.j.qd porro.r in illo casu agnatus non expectaret mortem alienãtis etiam iure veteri isto Sz certe talis mos in filio q reuocet patre iubẽte id quod agnatus non potest quando cum consensu domini alternat ius suũ. r sic in vita vendentis deberet habere receptor sicut alienator caret omni ratione r seruabitur in loco vbi est talis vsus non alibi vt dictum est in preãbulis non enim interdicenda est patri alienatio iuris sui se viuo.ar.ff.si quis a pen.manu.l.fi.Et loquitur hoc.c.in feudo qd non quesiuit alienans:nam in feudo nouo qd acquisisset qui alienat vel paterno r constaret qd contemplatione alienantis datum esset secus est quia ille posset vendere sine consensu filij vel agnati de quo dictuz est plene.j.de alienatione feu.pa.

Quid si consentit. Tertium dictum r refert ad vtrunq dictuz.s.primũ
2 r scdm.† Si agnatus proximior vel filius consensit alienationi predicte vel per annum tacuit ex quo sciuit omnino remouebitur consensit tacite vel expressim de quo dictum est.s.qui.mo.feudũ amit.§.preterea.r melius fi de inue.inter dominum r vas.lis ori. c.ij.§.si tamen aliquis.in glo.Et no.de prescriptione annali sic. d.§.si tantum.r.d.§.porro.Nam agnatus sciens agnato vlteriori datũ videtur consentire si non reuocat infra annũ ar.q cõsanguinitas hoc faciat.ff.de proba.procula.Secus si extraneo puta de parte seio data quam posset statim reuocare hodie si sine consensu domini dedisset vel post mortem alienantis quando cũ cõsensu domini vt.s.dictum est non scriberetur ei nisi per.xxx.annos.vt in glo.Sic per consen.etiã dominus quando aperiretur ei feudũ replerctur.d.§.r si clientulus in fi.† In culpa qñ venditur
3 feudũ sine dñi consensu ad dñm redit si est nouuz.sic debet intelligi.s.ti.ij.§.vlt.si paternum ad agnatos.s.de su.feu.plene dictũ est.r dicetur.j.si vas.feu.pri.c.vasalli.

1 ¶ Feudum concessit dominus r inuestiuit tamen nõ vult tradere possessionem est ne satis porrigere inuestiendo baculũ vel anulum vel aliud corporeum.

2 Feudum per dominum secũdo alienãdo traditum ille cui prius tradidit erit potior.

1 Si facta. † Concessit dñs feudũ r inuestiuit nõ tñ tradidit possessionẽ porrexit inuestiendo baculũ vel anulũ vel aliud corporeuz.s. qd fit inuest.in prin.requirit vt possessionẽ corporalẽ
2 assignet non vult assignare qz penitet ad quid tenetur.vtrum liberetur prestãdo interesse queritur.dz q nõ liberatur sicut in vẽditione dz.ff.de ac.emp.l.j.in prin.imo ptermissa cõdẽnatiõe interesse cõpelleretur tradere necnõ r oẽm vtilitatẽ prestabit.s.de noua for. fide.c.j.in fi.Secus ergo si promisisset tñ r nõ inuestisset tũc non esset feu.constitutũ r iõ liberaretur a pmissiõe dando interesse vt diximus in preambulis.v.q.Uñ si vasallus possidet nõ est sibi hoc necessariũ.Si dñs possidet quãdo inuestiuit manu militari au-
2 fertur ab eo.ff.de rei ven.qui restituere.† Si postea dñs alij tradidit alienando scdo ille cui prius tradidit erit potior.C.de rei ven.quoties.r primo tenebitur ad interesse.r si primo tenebitur ad interesse sequitur quod secundus erat potior recipiendo interesse videntur vendere.ff.de rei vendi.si culpa.r.l.eius rei.r.l. seq.Compellitur ergo precise tradere quando possidet.Hũc appello bonum morem r vsum seu consuetudinem r est rõnabile vt diximus in preambulis r.s.de contro.inue.§.j.rem pmisit rẽ det.In donatione simplici inter viuos dicit glo.esse idem qz insti.de dona.§.ij.dicit litera necessitas traditionis incumbat.qd est notabile quod hic dicit glo.sed in.d.§.equiparatur venditioni.Uñ cõiter dz idem qd venditione.qz glo.ibi dicit per condi.ex l.si quis argentum.circa fi.C.eo.que est stricti iuris.C.de pact.eũ qui per condictiones non reuocantur res sue sed si debite:qz nemo condi.rem suaz preterq a fure.ff.vsufru.quemadmo.ca.l.fi. condicitur tamẽ possessio rei sue.C.de don.que sub mo.l.j.r.j.de controuer.inter do.r emp.in glo.Adde qd dictum est.s.hic põt esse ti.qui suc.te.c.j.r qd fit inue.in pri.qz alijs vr vt in causis feudorum sit alia q in alijs fm hec iura que vocantur vsus qui erũt vbi

Additio.
a ¶ Post inuestiturã factã non vult allegare adde qd attẽditur inuestitura potius q natura feudi p.d.philip. deciũ i csi.suo.lxxviij.col.iij.r qñ dicatur inuestitura noua vel antiqua p eũdẽ i csi.liij.col. fi.Et an possit fieri p do.inuestitura sine csensu vasalli p eũdẽ in csi. cxliij.co.j.r.ij.Et si inuestitura cã...iteruenit an vitiatur r transeat ad aliã psonã vid p.d.ale.de imo.in csi.xxij.in v.volu. barth.ab bor.

vbi sunt tales vsus ⁊ etiam vbi nō sunt si rōnabiles sunt vt plu
ries dictū est in superioribus. Glo. tñ videt̃ nō discrepare a iu
re ro. quādo aliū inuestiuerat ⁊ tradiderat possessionē vt prio
teneat̃ ad interesse: qꝛ si in donatione pura liberaliter procedē
te nō acqret̃ dñium si nō tradat vt. s. dicit̃ multomin⁹ in dona
tione feudi que fit gratia vtriusqꝫ pro seruitio. s. s. in qui. cau.
feu. amit. §. in primis. ⁊ §. licet. j. de cap. qui cur. ven. c. j. in fi. do
natio bona est que fit ex mera liberalitate donantis. ff. de do. l.
3 j. in prin. †Sed quid si tradendo scdo dicat tradēs idēqꝫ inue
stiens trado tibi saluo iure titij quē prius inuestiui: an tūc scōs
sit potior cui sic tradita est possessio. s. saluo iure primi. videt̃ ꝙ
non sit potior scōs in possessione ꝙ tradēdi liberam nō habuit
animum tradens neqꝫ cōsentiendi vt precise eam secundus ha
beret qui ius alterius reseruauit. nā sicut pōt quis sibi ꝓtestari
ius suū saluū esse in aliquo actu. ff. qui. mo. pig. vel hypo. sol. si
cōsenserit. §. sed sine vēditione. xxviij. di. diaconi. ita ⁊ ius alte
rius qñ interest ꝓtestantis: qꝛ ⁊ tūc posset alteri stipulari. ff. de
ver. ob. stipulatio ista. §. si stipulor. ⁊ §. si insula. interest aūt tra
dētis: qꝛ tenet̃ tradere prio vt dictū est. Sed certe primo cōtra
scōm nullū ius cōpetebat: qꝛ ꝑ talē inuestiturā nullū ius erat si
bi acqsitū nec in possessione nec in dñio vt dictū est. s. qd sit in
uesti. in prin. cōtra scōm. ergo ius qd nō competit primo nō po
test per ꝓtestationē reseruari: sicut nō acquirit̃ seruitus predio
qd nō est. ff. cō. predio. l. j. sed per talē protestationē reseruat̃ ius
competēs primo qd nō habet cōtra scōm sed ꝯtra ipsum tradē
tem ad interesse per iusiurandū in litē ex quo nō possidet: ⁊ ad
oēm vtilitatēvt ꝑ supiora patet: imo si diceret tradēs volo ꝙ si
primus petat a te ꝙ tradas ei possessionē: vel si primus petat a
me vt mihi possessionē restituas ꝙ tradā illi: qꝛ pactū in tradi
tione appositum est validū. ff. de pac. l. in traditionibus. etiā si
hoc stipulet̃ primus inuestitus a scdo. C. de inuti. stip. l. vlt. non
ꝓpterea tenet̃ scōs precise restituere possessionē tradēti vel tra
dere primo si veniret interesse sicut in omnibus faciēdi obliga
tionibus. ff. de re iudi. si quis ab alio. in fi. in inuestiēte enim di
cit hoc. c. ⁊ similia ꝙ tenetur precise tradere ⁊ sic in eo tantū in
telligetur. ff. de ver. obli. si minor. ⁊ ꝙ per hec vel similia verba
non transferatur dñium est. C. de condi. ob causam. l. ea lege. cū
his que not. ibi. ⁊ de pac. l. traditionibus. multomin⁹ possessio
qd dñium que habet plurimum facti dūmodo tenens ⁊ possi
dens nolit ea carere: vt in. l. si qui ꝫ vi. §. differentia. Secus si di
ceret do ⁊ trado tibi hoc feudum de quo primo inuestiui titiū.
Sed si ipse titius petatvolo ꝙ ex tunc dominium sit illius hoc
modo videtur valere. C. de do. que sub mo. l. j. ⁊ l. quoties. nam
⁊ possessio pōt tradi sub ꝯditiōe. ff. de acq. pos. l. qui absenti. §.
j. ¶ Unde facienda est vis ⁊ differentia in verbis: nō enim suf
ficit intētionē mente retineri: sed debet exprimi. C. de transac. si
maioris. ⁊ per verba cōpetētia exprimi ne contingat qd potuit
noluit: ⁊ qd voluit adimplere nequit. ff. de re. du. l. in ambiguo.
C. si quis alteri vel sibi. l. multum interest.

1 ☞ Feudum non retinent filij nati de scda vxore.
2 Feuda dantur nobilibus qꝛ per donationem feudi fit parado
gium ⁊ curant dñi habere nobiles qꝛ sunt strenuiores.

Filij nati. Pone casum vt. j. de filijs natis ex matrimonio ad morganicā
1 c. j. ¶ †Fecit pactū pater filiorū primi matrimonij
cū scda vxore vt filij nati de scda vxore nō succedant
pr̄i abintestato dicit̃ q⁹ nec in feudo succedāt ex quo generalr̃
ꝓhibiti sunt succedere: licet hoc pactū a iure improbet̃: est eñ
de futura successione. C. de colla. pactum. de inoffi. testa. si quan
do ex vsu tamen admittitur vt mediolaneñ. vbi vocatur hoc se
cundum matrimonium ad morganicam alibi lege salita prio
ribus extantibus filijs in nullo succedent secundi nec in feudo
nec allodio non extantibus in allodio sed non in feudo. Item
extantibus fratribus succedent. Hic vsus est mediol̃. ⁊ non est
sine omni ratione: qꝛ ponitur in eo qui habuit nobilem cōiugē
⁊ ex ea filios nobiles deinde senex forte vel non: qꝛ feu. debebat
esse filiorum nobil̃. defuncte nec inueniebat aliam nobilem cuꝫ
continere non posset duxit minus nobilem ⁊ cum ea fecit hoc
2 pactum sic. s. eo. mulier est intelligendum. †Feuda dantur no
bilibus qꝛ per donationem feudi fit paradogium. s. quis dica
tur mar. c. j. curant dñi habere nobiles qꝛ consueuerunt esse stre
nuiores qꝛ scriptum cesaribus virtus cōtingit ante diem. Hic
ergo vsus erit vbi est: vbi nō est tale pactum non valebit. dictū
est. d. c. mulier. nam filij nati de scda conditionem patris sequā
tur nō matris sic ⁊ primi. ff. de his qui sunt sui vel alie. iur. l. iiij.
⁊. v. insti. de pa. po. in prin. ⁊ ꝺm historias viles natu strenuissi
mi fuerunt vt marit⁹ ⁊ multi sicut dicitur in sallustio iugurthi
no. Pactum ergo hoc non repellet filios secundi matrimonij
nisi emanciparet eos. s. filios primi matrimonij iam natos et
donaret eis de substantia quantum vellet alijs nascituris ser
uata legitima.

1 ☞ Uasallus non amittit feudum ex quo nō obtulit seruitiū
quantūcunqꝫ steterit: qꝛ non fuit requisitus a domino.
2 Feudum vasalli diuitis si perdatur cum nō dedit pecuniam ꝑ
dño q iurauerat titio dare ⁊ non dedit ob paupertatē: qꝛ vasal
lus debebat cauere ꝙ dñs non incideret in periurium.
3 Occasio quelibet non sufficit ad ingratitudinem vasallo.
4 Uasallus an teneat̃ alere dñm egētem sicut libertus patronū.
5 Feudum dans vasallo si timet futuram paupertatem imponat
⁊ excipiat alimenta quando egebit.

1 **Licet vasallus.** Tria dicit. † Primuꝫ est ꝙ vasallus nō amit
tit feudum qꝛ non obtulit seruitium quantocūqꝫ tē
pore steterit ꝙ nō seruierit qꝛ nō fuit requisitus dū
tamen paratus sit seruire domino petenti ⁊ qñ requirit de hoc
dictum est. s. tit. ij. §. sed nec iustior.

Si tamen Scdm dictum non debet expectare req
ri quando sciebat domino magnū peri
culum imminere obsesso forte vel capto tunc si potest eum libe
rare ⁊ iuuare statim vltro nō requisitus vadat. s. ti. ij. §. preter
ea. ⁊. §. sed ⁊ qui delator. j. hic finitur lex. §. j.

2 **Inde quesitum.** †Dominus iurauerat dare ti
tio decem hinc ad diem erat
pauper ꝙ dare non potest: ⁊ sic incidit in periurium vas. est di
ues nunquid suam pecuniam debeat dare pro dño vt in periu
rium non incidat: ⁊ si nō facit an perdat feudum. dicitur ꝙ nō
tenetur nec propterea feudum perdit. j. de alie. feu. pa. c. j. in fi.
3 †Quia nō omnis occasio sufficit ad ingratitudinem vas. s. in
qui. cau. feu. amit. §. j. nec perdit̃ ex omni causa qua vasalli opi.
4 grauatur. s. ti. ij. §. illud. †Sed an teneatur alere[a] dñm egentem
a vas. sicut libertus patronum. ff. de li. exhi. l. si quis ali. §. solēt. ⁊
§. seq. videtur ꝙ sic: qꝛ equiparatur vas. liberto vt dictum est. s.
qui. mo. feu. amit. in prin. non videtur nec est hec causa ingrati
tudinis scripta. ar. d. §. illud. nam nō tenetur eum eripere a ꝑ
iurio dando suum qd est periculum anime: ergo nec a periculo
corporis qꝛ anima prefertur. C. de sac. sanc. eccle. sancimus. in fi.
⁊ qd dicit hic non valeat. l. cōmode. poterat enim vendere ius
vasallagij ⁊ in periurium non incidere: al's qui nō posset solue
re nō deierat. extra de iureiu. querelam. ⁊ ar. ff. qui sat. cog. l. si.
sic ⁊ hic cum possit vendere ius vasallagij non pōt dici ꝙ egeat
qd est necessariū ad alimēta. s. vt nō sit eis vnde se exhibeant et
sustentent. ff. si qs ali. §. alimēta. iure vasallagij vendito cessabit
5 questio an debeat alere qꝛ non erit vltra vas. †Consiliū est ergo
vt quādo dat feudū imponat ⁊ excipiat alimēta qñ egebit. ar.
cōtra. s. episcopū ver. abba. §. mutus. ⁊ qd ibi diximus.

Additio.
a ¶ Sed an teneat̃ alere. Adde plu
ra quotidiana ⁊ valde notabilia ī materia alimen
torum ꝑ. d. Alex. de imo. in cōsi. lx
xij. in. v. vol. ꝑ totum. ⁊ an alimē
ta dicant̃ esse cau se pie. vide per. d.
Philip. deciū in cōsi. suo. lxxij. col.
iij. ⁊. iiij. Barth. ab hor.

1 ☞ Feudum perdit vasallus committens culpam ⁊ feloniam
⁊ sicut repellitur sic ⁊ filius eius ⁊ ab eo descendentes omnes
vsqꝫ ad quartum gradum.
2 Feuda vasallorum non venduntur licet dñs vendat omnia bo
na sua nisi specialiter de his agatur ⁊ sentiatur.
3 Uendere non videtur generaliter que specialiter non esset ven
diturus sicut vendens seruum non intelligit̃ vendere peculiū.

Si vasallus culpam. Quatuor di
cta sunt isti⁹
1 c. Primum est† ꝙ si vasallus committat culpam et
feloniam propter quam feudum perdit sicut ipse re
pellitur sic ⁊ filius eius ⁊ descendentes omnes ab eo: agnati ve
ro qui quarto gradu sunt imo vsqꝫ ad infinitum dicit gl. j. vsqꝫ
ad. vij. gradum. s. in. j. rub. §. hoc quoqꝫ. non repelluntur dum
modo ad agnatos pertineat. s. ꝙ sit feu. auitum antiquum nō
nouum. Quantum ad successionem feu. ergo obstat filio ⁊ de
scendentibus quod obstabat patri licet alij dicant contra. quo
rum dictum reprobatur hic in glos. ⁊ bene. ⁊. j. imperialem. §.
insuper. in glo. ⁊ plene diximus. s. c. ij. §. preterea. ⁊ glos. que est
ibi mala est sed ipsa etiam se corrigit. Et not. ꝙ dicit culpam:
secus si alienet feu. antiquum pater: quia filius non excludetur
cum sit agnatus proximus. ff. de suis ⁊ legiti. filius. ⁊ diximus
j. de alie. feu. pater. c. j. que hic repete: ⁊ patet. s. c. titius. ¶ Po
test esse sine contemptu domini quando inopia venderet imo
magis delinquit in seipsum diminuendo patrimonium suum
secus quando non petit inuestituram infra annum ⁊ diem. j.
de cap. cor. in prin. diximus. ¶ In dignitatibus ⁊ alijs que of
fendenti ⁊ culpanti non querentur vt obedientia ⁊ reuerentia
ꝙ non vocetur in ius sine venia delictum patris non nocet fi
lio. ff. de penis. crimen. ⁊ de inofficio. testamen. l. si quis in suo.
ff. de cura. l. ij. §. nullum. ⁊ in istis est intelligendum ꝙ ea que a
genere proueniunt manent filijs damnatorum incolumia. ff. de
inter. ⁊ rele. l. iij. vt. d. §. preterea. ⁊ hec ⁊ alia plene dicta sunt q̄
hic possunt repeti.

In generali. Secundum dictum principale ⁊ ali
qui habent principium. c. Et potest
2 sic poni. †Habeo bona multa: habeo etiam vasallos qui tenēt
a me feuda; vendo tibi generaliter bona mea dicitur ꝙ iura va
sallorum ⁊ directum dominium quod habeo in feudis que va

salli mei a me tenēt nō videor vēdere nis specialiter de his agaṫ ⁊
3 sentiaṫ.h.d.† Non em̄ videor vendere gn̄aliter q̄ spāliter nō esset
a venditurus[a] sicut cū vēdo seruū nō intelligor peculiū vendere.ff.
de euic.l.iij.in prin.⁊ ar.ff.de pecu.qui peculij.de pig.obligatiōe
de dona.filiussa.extra de off.le.que ad translationē quedā tm̄ in
generali transeunt que in speciali nō trāsirent.ff.de fundo dota.
l.j.de acqui.re.do.quedā inter que est ius patronatus ecclesie qđ
per vniuersitatē transit dicit glo.ff.de ope.l.si operarum. qꝛ hoc
volunt ꝯhentes sed si nō ꝓbeṫ de his cogitatū nō veniēt.ff.d trās
ac.qui cū tutore.i fi.Et hoc cū separata erāt iura hec ⁊ feuda ab
alijs bonis que vendebanṫ.nā ⁊ coherebāt idē esset vt si vēdidit
curiā in qua erāt feuda concessa alijs:qꝛ illa nō vr̄ vēdere nisi spe
cialiter agaṫ de eis.j.de capi.qui cu.vē.in prin.⁊ ibi plene de his
in glo.Et statuiṫ hoc forte ꝓpter dignitatē hominū ⁊ feudorum
que faciūt hominē nobilē qꝛ paradogiū faciūt.s.quis dicaṫ dux
mar.c.j.Itē vbi est hic vsus seruabiṫ alibi nō vr̄ rōnabile vn̄ dic
vt diximus.j.de cap.qui cur.ven.c.j.

Si vasallus. Tertium dictum vas.vēdidit feu.sine cōsensu dn̄i ignorans probabiliter qđ esset feu.successerat em̄ illi qui multo tpe nō seruierat qꝛ non fuerat requisitus a dn̄o qui non indigebat.s.c.ꝫ vtrum perdat feu. dicitur ꝙ non.imo restituendum est sibi per emptorē sed emptori ignoranti esse feu.tenebitur ad interesse concor.j.de contro.inter do.⁊ emp.c.j.Nec ob.ꝙ ibi dicitur dari electionē emptori restituere domino vel vas.vt ibi plene in gl.dicitur que possent hic repeti.Secus si fuisset sciens tunc perdetur.j.de vas.qui contra consti.loth.c.j.⁊ aperietur domino si esset nouum.vel non essent agnati quando esset antiquum.s.eo.c.ij.§.fi.Secus si esset antiquum ⁊ haberet agnatos.s.c.titius de succe.feud.ca.j.plene dictum est.

Vasallus feudum. Quartū ⁊ vltimū dictū.s.c.vas.dictū est ꝙ sciens negando feudū ⁊ feudi cōditionē perdit illud ignorans ⁊ si dubitat.Respōdet dubitāter nō neget tūc solū perdit qn̄ fuit in dolo.j.de le.cor.§.si in certo.⁊ repete que dicta sunt.s.eo.c.vasallus etiā erat hec ignorātia probabilis sicut dictū est.s.proximo cap. ¶ Itē tūc qn̄ dubitat petat tēpus ad deliberandū.ff.de interro.act.qui interrogatus.

Additio.

a ¶ Que spāliter nō ēt vēditur⁹.adde an in obligatiōe generali veniāt ea q̄ qs verisimilr non fuisset obligatur⁹ dic ꝙ nō p text.⁊ ibi gl.notat ⁊ notāt ēt scribētes in l.j.C.q̄ res pignori ob.po.⁊ dici solet ꝙ generalis renūciatio casuum ...enitor non vꝫ i indi... ⁊ secus si spālius exprimaṫ no.i.l.ꝫ ... si qs.§.q̄situ̅ si qs cautio fi.⁊ generalis concessio patiṫ detractionē illar rer q̄ alteri spālr concedunṫ gl.i.l.vxorē.§.felicissimo.ff.de le.iij.Bartho.ab hor.

1 Feudum alienare qui non potest sine domini consensu pōt alij feudū dare dūmodo det militi si ipse miles erat ⁊ eadē lege qua erat apud eum.

1 **Beneficium vasallus** † Qui non pōt alienare feudū sine cōsensu dn̄i pōt alij feu.dare dummodo det militi si ipse miles erat ⁊ eadē lege q̄ erat apud eū.nā equali ⁊ maiori pōt minori nō dūmodo nō faciat in fraudē.vt cū vellet vēdere ꝙ nō pōt fingebat i feu.dare p̄cio accepto vltra medietatē dꝛ hic in gl.⁊ facit infra.imperialē.§.callidis sincere.Ergo ⁊ bona fide dabit i feudū ēt hodie:qꝛ nō est dānuꝫ dn̄o q habuit vasallū illū cui dabiṫ q erat equalis.vt dictū est.nā si nolit seruire ille scđs dn̄o dn̄s reuocabit ab eo q si excipiat qđ hꝫ in feudū.Replicabiṫ ꝙ nō seruit.⁊ sic frangēti fidē ⁊c.dixim⁹ de cōtro.inue.§.fi.in fi.precise nō cogeretur seruire scđs.s.quali.olim feud.po.ali.§.j.De hoc vtrū in feudū detur etiā hodie dic plene.j.de capi.cor.in glo.

1 Res alicui tradita is cui traditur ⁊ in quem transfertur hꝫ causam a tradente ita cum retraditur ⁊ retransfertur habet cāꝫ a tradente vel transferente.
2 Feudatario mortuo sine herede redit ad dominū ipso iure vtili reconsolidato directo.
3 Violentia quid sit.
4 Possessio ciuilis est illa que prescribit rem inde vsufructuari⁹ quia nō possidetur.
5 Possessio ciuilis est causa vsucapiendi vel prescribendi ideo debitor vsucapit qui tenet ciuiliter ⁊ non creditor quia naturaliter.
6 Feudatarius fructuarius ⁊ ciuilis possessio contrariantur.
7 Accessio temporis quomodo intelligitur.
8 Venditoris interesse prodest emptori non econtra.
9 Vasallus potest domino ignorante transigere.
10 Emptor dicitur qui per transactionem recipit vel retinet in illo ex transactione recepto.
11 Sententia que datur contra feudatarium possidentem naturaliter vel contra dominuꝫ possidentē ciuiliter non obest alteri contra alterū lata nisi sciuisset.

Si vasallus de feudo suo. Egit vasall⁹ vtili in rē.s.de iue.de re ali.§.rei ꝯ titiū possessorē feudi ꝙ dicebat agēs vas.suū esse succubuit an p̄iudicet dn̄o snia illa.itē obtinuit an ꝓsit d̄n̄o qd si dn̄o post aperiṫ feudū cul pa vas.vel alio mō decedētis forte sine hr̄de vl' agnatis an si dn̄s agat ꝓ suo feudo ꝯ illū qui vicit vas.obstet dn̄o snia dꝛ ꝙ obest ⁊ ꝓdest nā oī tpe firmū erit istud iudicatū siue scierit dn̄s siue ignorauerit.siue ēt pn̄s siue abn̄s.j.de ꝯtro.iter vas.⁊ aliū de bn̄.si cā. Idē si trāsierit qꝛ p̄t trāsigere.Sꝫ an ꝙ noīe trās.accepit vasa.erit feu.sicut illud ꝓ quo accepit.Dr̄ ꝙ nō vas.ergo vtiliter agit ꝓ re feudali.Et h' si fraudulēter nō sit fcm̄.d.§.de ꝯtro.iter vas.⁊ aliū.de bn̄fi.c.si cā.Fraus nō p̄sumiṫ nisi ꝓbeṫ.ff.de ꝓba.quoties.§.q̄ dolo.s.c.ij.p̄terea dcm̄ ē.Presumiṫ em̄ ꝓ ꝓcessu pp autoritatē iudicij.extra de renū.i pn̄tia.qꝛ res iudicata ꝓ v̄itate accipiṫ.ff.de re.iu.Res iudicata.Examinādū est h'.c.⁊ hec mā nūqd sit rōnabile ⁊ sit de iure cōi vt i eo ꝙ nō ꝯtinet rōnē obtineat vbi est hic vsus ⁊ ꝯsuetudo:cū nō sit lex iperator vt dictū est in p̄ambulis ⁊ pluries in superioribus ⁊ hoc ti.c.titius ꝙ dictū est de dn̄o sciēte vasallo agēte vt p̄iudicet ei snia ꝯ vas.lata satis vr̄ rōnabile cū agat p̄sona legitima.s.vas.vtili in rē.s.de inue.de re alie.§.j.⁊ sic si est sciēs is cui⁹ interest patiṫ p̄iudiciū ar.ff.de re iudi. sepe.§.j. Vn̄ retro redeūte re si ex p̄sona vincētis vl' victi p̄tēdat ius is ad quē redit ſꝫ Jo.⁊ Azo.obstabit exce.rei iu.ff.de ex.rei iu.si a te.§.iulian⁹.qꝛ daṫ accessio tpis eis vt ibi plene i gl.sic vr̄ eadē rōne reuertēte feudo ad dn̄m.Si v̄o ignoraret dn̄s nō vr̄ p̄iudicare ei qꝛ si ꝯ dn̄m ciuiliter possidētē agereṫ ꝓ iure suo qđ hꝫ naturalr possidēti nō p̄iudicat si ignorauerit no.C.vbi in rē actio.l.ij.i gl.eadē rōne nō obijcieṫ ciuilr possidēti.si ꝯ naturalr possidētē agaṫ ⁊ ciuiliter possidēs ignorauerit ꝓ h' est tm̄ illō gn̄ale ignorātē nō puniri ⁊ illud res iter alios ac.alij nō p̄iudicaret p̄scriptio ēt hui⁹ ꝯ vnū de agnatis alij nō p̄iudicat.s.de iuest.de re ali.§.rei.Et vt h' aperti⁹ liqueat distinguē.est vtrū vas.egerit vel ꝯ eū actū sit. Si vas.agat ⁊ petit a possidēte rē de qua dicit se fuisse iuestitū per titiū dn̄m feu.⁊ rei.Aut hic possessor dicit rē eē de feu.titij.⁊ h' nō negat ſꝫ dicit ꝙ sibi data est in feu.⁊ nō agēti si vincat possessor dn̄o sciēte vas.illū agere deinde dn̄s dicat vas.illū q succubuit ꝑdidisse feu.vel decessisse sine hr̄de ⁊ sic ad se redijsse ⁊ vellet agere ꝯ possessorē q vicerat hūc va.ex cui⁹ p̄sona dicit dn̄s ad se redijsse ⁊ ad se ꝑtinere dicēdo ꝙ fuit vas.⁊ nūc suū ex illi⁹ p̄sona satis vr̄ dn̄o nocere ēt si ignorauerit ꝑ itellectū Jo.⁊ Az.i.§.iul.a ꝯrio lr̄e vt dꝛ ibi qꝛ p̄tēdit vtile dn̄iū va.victi ⁊ ad se redisse de illo vtili est successor dn̄s ⁊ obstat ei ꝙ obstaret defuncto.ff.de re.iu.ꝙ ipsis.⁊.l.i bis.§.nō debeo.Adde rōnē qꝛ vas.in hoc vinceret dn̄m.ff.si ag.vec.l.ij.ergo vincēs vas.vincet dn̄m ꝑ regulā.l.dn̄s accessio.ff.de diuer.tēp.p̄.notauim⁹.d.c.si cā nō fuit hic iudicio disceptatū ꝯquā de iure dn̄i p̄icipaliter ſꝫ vas.tm̄ an ei data fuisset i feu.⁊ accessorie si fuit dn̄s is q iuestierit ⁊ sic de suo vtili potuit agere sicut voluit.vt i.c.si cā.⁊.s.de iue.de re ali.in pri.imo hoc casu dn̄i fuisset cognitio ex quo qlibet dicebat se iuestitū.j.impialē.§.pe.⁊.s.de ꝯtro.feu.apud pares.c.j.Sꝫ si hic possessor dicebat rē suā eē libere va.agēs.habuit ꝓbare duo.s.dn̄m fuisse q dedit ei i feu.⁊ ꝙ dederit sibi i feudū si nō ꝓbauit vtrūqꝫ ⁊ vincaṫ ꝓnūciabiṫ ꝓ possessore qꝛ absolueṫ ab hac ipetitiōe qua vas.dicebat ad se ꝑtinere iure feu.tūc eo victo si dn̄s vellet ex p̄sona victi vas.vēdicare dicēs va.decessisse sine hr̄de.Idē ꝙ in ꝓximo erit siue dn̄s scierit siue ignorauerit vt ista.c.dicūt nec est sine rōne qꝛ vict⁹ d iure suo ꝙ p̄tēdebat potuit litigare sicut voluit.Vn̄ si tūc dn̄s vendicaret qꝛ dicit suā nō p̄tēdēdo ex p̄sona victi nō p̄iudicaret ei qꝛ d iure suo agit dn̄s nec potuit ꝓhibere victū qn̄ ius suū experireṫ nō ergo nocebit tūc ēt sciēti dn̄o.d.l.sepe.§.cur aūt.Nec hoc dicit hoc.c.⁊.c.si cā.ſꝫ tm̄ loquunṫ qn̄ dn̄s diceret sibi apertū esse feu.⁊ ex ei⁹ p̄sona sibi cōpeteret istud vtile de quo iā vasall⁹ victus fuerat ⁊ iō dicit oī tpe firmū erit illud iudiciū de iure dn̄i nō egerat vas.qꝛ nec poterat ex qua p̄sona lucrū p̄tēdit eius factū dꝫ p̄stare ff.de re.iur.ex qua p̄sona.Si vero ꝯ vas.agaṫ ꝑ seiū q dicebat reꝫ esse de feu.suo nō negādo esse titiū dn̄m feudi.ſꝫ se feudatarium eius nō possessorē ⁊ vincat vas.seius deinde dominus dicat vas.decessisse sine hr̄de ⁊ velle ex ei⁹ p̄sona debere sibi ꝑtinere idē erit ꝙ.s.primo dictū est.Sꝫ si vēdicauit dicēs rē esse de suo proprio allodio possidēte dicēte esse de feu.titij domini sui.⁊ vincat seius qꝛ ꝓbauit esse de suo allodio deinde dn̄s vēdicet sicut rē suā non ex p̄sona victi va.hoc distinguiṫ scierit dn̄s vel ignorauerit.nā si sciuerit seiū agere qꝛ dicebat de suo esse allodio ⁊ vas.possessoreꝫ suū feu.de hoc ꝯtēdere hec defensio principaliter erat dn̄i:ꝫ esset ⁊ possessoris vas.debuit domin⁹ sciēs defendere cām ⁊ ꝓbare rē suā feu.esse.p̄.l.sepe vr̄ tūc domin⁹ pati p̄iudiciū ignorans non. Sꝫ nō est iste casus huius.c.⁊.c.si cā.sed tūc tm̄ loquunṫ quādo dn̄s ex p̄sona vas.victi vl' vincētis velle dicere vtile de quo egerat vas.su⁹ nūc suū eē qꝛ siue sciuerit siue ignorauerit p̄iudicabit dn̄o cū de iure suo egerit vas.⁊ agere potuit nec potuit ꝑ dn̄m ꝓhiberi vnde.§.iul.nō obstabit:qꝛ poniṫ qn̄ sine ti.nō a victo vl' vincēte emptore vēditor ceperat rē.faciet an ipe.§.iul.ꝓ dn̄o qn̄ de iure suo aget nō d iure va.de quo fuit litigatū bene ergo vr̄ loqui ⁊ rōnabiliter hoc.c.vt sit differētia iter volūtariā alienationē vas. q̄ non pōt fieri sine ꝯsensu domini imo perderet feu.j.de vas.qui

contra

contra cõsti. loth. c. j. ⁊ ĩ. imperialẽ. §. j. ⁊ necessariã que est p sen-
tentiam vt hoc fiat sine consensu domini quia iudiciũ reddit in
inuitũ. ff. de ver. ob. inter stip. in prin. voluntaria in volentem.
C. de ac. ⁊ ob. sicut. sic. ff. de leg. ij. peto. §. predium. ¶ Unde ⁊ ma
ritus qui non põt litigare de fundo dotali ⁊ valet quod fit. ff. de
fun. do. l. j. ipse est dñs. C. de rei ven. doce. Et sic ad mulierem re-
uertente resoluto matrimonio ex pacto expressim vel tacite pre-
sumptio satis videtur succedere in rem vt habeat locũ. ff. de exc.
rei iudi. exceptio. ⁊ l. si a te. §. iul. ⁊ patet. d. l. j. de fun. do. quia ⁊
de voluntaria locatione idẽ dicitur. ff. so. ma. si filio. §. vlti. Sed
nunquid hec sententia preiudicet agnatis aliis sicut preiudicat
dño qꝛ de agnatis nihil dicit hoc. c. j. ⁊ c. si causa. ergo in eo omi-
sit qꝛ si istud. c. voluisset idẽ in eis dixisset. C. de ca. tol. §. pe. vnde
ad eos nec vtiliter nec directo trahi debet. sol. ma. in his. §. non
debeo. nec videtur nocere nisi viuo illo cõtra quẽ iudicatum est.
arg. dicti. §. prediũ. Et qui nõ põt alienare sicut agnat⁹. ĩ. de ali.
feu. pa. nec in iudiciũ rem deducet. ff. de iu. deli. ait pretor. ibi ab-
surdum enim ⁊c. Itẽ si feu. non esset hereditarium sed ex pacto
⁊ prouidentia quãdo debetur agnatis etiam si nõ sint heredes.
ĩ. an agna. ⁊c. tunc agnato alij etiam scienti non debet preiudi-
care sententia lata cõtra precedentẽ agnatum: cum non preten-
dat causam ab eo qui vict⁹ est. sed omnes a primo ꝯcessario qui
acquisiuit pro omnibus ⁊ principali prouidentia. ff. de adop. si
arrogator. §. j. nec potuit ꝓuidere primum agnatum vt non liti
garet. d. l. sepe. §. cum autem. ⁊ si pronunciatum fuit rem illã esse
vincentis fuit pronunciatũ non esse victi. sed nõ alterius agna-
ti quia a victo non pretendit causam. ff. de procur. pompo. §. sed
⁊ is. Alij dicunt ⁊ forte melius quod etiam agnatis preiudicet
dummodo nõ incuria vel negligentia vel fraude sit victus pri-
mus agnatus. nam si obest dño oberit omnibus qui causam a
dño habent. per. §. nõ debeo. ff. de regu. iur. In his cõstat omnes
agnatos a dño causam habere nõ a victo vt dictũ est etiã si post
nati sunt isti agnati. arg. ff. de diuer. ⁊ temp. pre. de actiõe. in fi.
nam si in iudicio cõtra primũ agnatũ non esset ꝓpositum agen
do vel excipiendo defendẽdo de iure cõcessionis sibi facte ⁊ aliis
sequentibus agnatis a dño feudi non preiudicarunt sequentib⁹
qꝛ iam cõstaret fraudulenter factum esse vel incuria vel negligẽ
tia. vt arg. in. c. si causa. ⁊ s̃. de inuesti. de re alie. §. j. Si vero fuit
allegatum ꝓpositũ ⁊ disceptatũ id ius qđ cõmune erat omnib⁹
agnatis ⁊ victus sit primus nõ fraudulenter: ⁊ sciuerunt sequẽ-
tes agnati. secus si ignorasset vt isti dicunt ob autoritatẽ rei iu.
valet. ⁊ preiudicabit sequentibus cum nõ debeat ex superuenië
ti actu infirmari qđ legitime factũ est. ar. ff. de iti. actuqꝫ pri. l. ij.
Et absurdũ videtur dicere qđ cum omnib⁹ agnatis habeat ne-
cesse hic victor litigare bene gesta ꝑdecessorũ successores qui nõ
sunt heredes non infirmante etiam si post ille gerens ob suam
culpam priuetur. C. de reuo. do. his sol. §. cetere. ff. de iureiu. ius-
iurandum ⁊ ad pecunias. C. de sen. pas. l. fi. ff. de ꝓcur. si absentẽ.
in iudicio dicitur gerere ⁊ quasi cõtrahere. ff. de fide. tutorũ. cum
ostendimus. in fi. de pecu. lꝫ. §. ex causa. Sic dicitur in viro quã-
do redditur ei dos: qꝛ ad opus ⁊ voluntatem ⁊ vtilitatem mu
lieris maritus possidet ⁊ vsucapit. inde daẽ ei accessio tpis quo
apud maritum fuit. ff. de acqui. pos. põponius. in. §. dotem. Itẽ
qui nõ possunt alienare conueniuntur in iudicio sicut tutores
prelati ⁊ similes. ff. de rebus eorum. l. iij. §. j. possessor enim conue
nit. ff. de rei vendi. officiũ. in fi. imo nec ꝓhibeẽ agnatus prior cõ
tra quẽ agiẽ bonã fidẽ agnoscere ⁊ nõ appellareẽ si non damneẽ
vbi non perfunctorie litem peregit. ff. ad sille. ꝓpter ve. §. fi. licet
venditor alias emptor necesse habeat appellare venditore absen
te. ff. de euic. habemus. §. gaio. ⁊ confiteri se nõ habere ius quãdo
notorium erat rem ad petitorem pertinere. ff. man. quintus. de
act. emp. emptorem. §. idem respondit. de admini. tut. quoties.
§. non tantũ. dummodo confessionẽ sequatur sentẽtia qꝛ ꝓpter
autoritatem rei iu. hoc est ideo sequens agnatus si velit nõ ob-
esse sibi sñiam cõtra primũ agnatum latam debet ꝓbare negligẽ
tiam vel fraudẽ. arg. ff. de accu. si cui. §. j. Ubi ergo sententia daẽ
a non refert per testes conuictus fuerit vel p confessionem [a] q̃ptuꝫ
ad victũ. ff. de inoffi. test. q de inofficioso. q̃ptũ ad alios refert di-
sceptatũ fit de iure oĩum agnatorum in isto iudicio sciẽtibus se-
quentibus vt tunc noceat eis. alias non propter predicta gene-
ralia res inter alios acta: ⁊ ignorantẽ nõ puniri ⁊ patet in. d. l. se
pe. propterea dum agitur cum precedenti agnato ⁊ discernitur
ius omnium agnatorum. alij sequentes possunt interesse liti ne
colludaẽ excipere ⁊ testes ꝓducere poterit. C. de liti. auẽ. nec si he
res. ff. de ap. si perlusorio. de inoffi. test. si suspecta. Hoc ergo qđ
de agnatis dꝛ vt noceat eis scđm istoꝝ dictũ non est illa ratione
quia obest dño: oberit eis cum ⁊ ipsi causam habeãt ab eo quia
dño nocet tũc qñ ex ꝑsona victi deberet hoc vtile de quo victus
est vasa. ad se pertinere vt. s̃. plene dictũ est. at sequens agnatus
non agat de iure ꝓrimi victi. Sed de iure sibi competente a pri
mo infeudãte. i. principali ꝓuidentia nõ habet causam ⁊ victo
sicut quãdo dñs vellet vendicare iure suo non vas. dicti vt patet

s̃. sed illa ratione nocebit eis: qꝛ sciebant agi ius eorum in ꝑsona
primi agnati contra quẽ litigabatur ⁊ cuius iuris defensio om-
nibus competebat sicut ⁊ victo per que patet secus esse ignora-
1 rent alij agnati. Ex premissis videtur patere quod sicut † quan
do traditur res alicui is cui traditur ⁊ in quem transfertur ha-
bet causam tradente: ita cum retraditur ⁊ retransfertur habet
causam a tradente vel transferente expressim idẽ si ius transfe-
rat ab vno in alium vt a seio in sempronium sine facto seij. sicut
2 † quando moritur feudatarius sine herede redit ad dñm ipso
iure vtili reconsolidato directo. s̃. de alie. feu. §. ⁊ si clientulus. nã
⁊ redit ipso iure in culpa de quo dictum est. s̃. de feu. culpa non
ami. l. j. ⁊ nõ tantũ qñ dñiũ directũ erat apud eũ ad quẽ reuerti-
tur. Sed ⁊ quãdo erat apud eũ in quo desijt sicut qñ legaẽ titio
in vita sua post mortẽ ipso iure ad heredes legantis reuertiẽ. C.
de leg. l. fi. vt ⁊ tunc is ad quem redit dicatur habere causam ab
illo a quo reuertitur: vnde mulier sol. ma. re dotali ad ipsam re-
uertente. C. de iure do. in rebus. dicaẽ habere causam a viro ad
cõmodum ⁊ incõmodũ qꝛ teneẽ seruare pro se ⁊ cõtra se locatio
nem factam a viro. ff. so. ma. si filia. §. fin. et non vtitur accessione
temporis mariti ⁊ econtra. ff. de acqui. pos. pompo. §. in dotem.
nisi enim causam habeat ab eo cuius tpis vult accessione vti nõ
datur accessio. e. l. §. est autem. ⁊. §. si liber homo. in fi[illegible]do. que in-
cipit etiam si eis. ⁊ in. §. ex facto. Omnes etiam ad quos reuerti
tur retro res habet accessionem tẽporis: vt quando per pactum
adiectum in diẽ vel leg. cõmis. quibus casibus ipso iure retrã sit
sine retraditione. vt no. C. de cõdi. ob causam. ea lege. de pac. tra-
ditionibus. habent temporis accessionẽ. d. l. pompo. §. preterea.
Si ergo maritus cecidit a possessione rei dotalis vel vasal. a pos
sessione feu. deinde cõmittunt violentiam ⁊ tenentem illum ad
quem peruenerat possessio ex postfacto deijciantur tenentur in-
terdicto si moritur vir vel vas. sine herede ⁊ dos redit ad mulie-
rem ⁊ feu. ad dñm. an tenebuntur mulier ⁊ dñs condi. ex consti.
regni circa violentiarum habente ortum ex. c. sepe contingit. de
resti. spo. ⁊ de iudi. qꝛ verum. nam iure ciuili cõtra tales interdi
ctum non datur. ff. de vi ⁊ vi ar. si a te. Uidetur enim qđ non qꝛ
litera cõsti. illius in prin. dicit de transferente possessionẽ in aliũ
⁊ sic debet intelligi tota consti. ff. de iur. ⁊ fac. igno. regula. §. pe.
ad primordium quidem ⁊c. C. de impo. lu. des. l. j. in fi. Item ⁊ si
loquaẽ de habente causam videtur trahi ad mulierem ⁊ ad dñm
quia facta per vasal. eo viuo. Post mortem euanescunt cum nõ
possint aliquo facto puta obligatiõe feu. obligare. ff. de pig. lex
nec possunt deteriorem conditioneꝫ feudi facere. s̃. de inuesti. de
re ali. §. rei. verius videẽ qđ sic natura constitutio illa ⁊ de trans
ferente loquitur: ⁊ de causam habente quod potest esse ⁊ cum ti
tulo ⁊ sine titulo. C. de pre. lon. tem. nec potẽtem. absurdum esset a
vt teneatur qui accepit cum tit. ⁊ qui sine tit. nõ facilius debeat
tenere q habet causam sine tit. nam qui accepit cum ti. puta ven
ditoris est in damno qui sine in lucro. arg. eorum que dicuntur
s̃. que in frau. cre. qui autem. §. simili modo. cum simi. ibi in glo.
sic non dꝫ esse melioris ꝯditionis delinquens q̃p non delinquẽs
ff. de noxa. non solum. ⁊ stultus q̃p peritus. ff. qđ vi aut clam. l. ser
uius. nõ presumitur scire vitium in re commissum qui emit vel
non lucratiue accepit: qꝛ non videẽ iactare pecunias suas dãdo
in re violentia. argu. ff. de proba. l. cum indebito. §. j. In omnib⁹
istis retro actionibus a pacto hominis vel a lege venientibus
proinde habetur ac si retrorsum res esset tradita. ff. de diuersis
⁊ tempora. prescrip. si duobus. §. vendendi. ⁊ ideo habet causaꝫ
ab eo a quo in eum fit retraditio vel fingitur a iure fieri. sic in re
dhibitoria ⁊ pacto adiectiõis in diem: sicut in pacto vt res fiat
inempta. ⁊ in pacto vt post mortem tenentis reddatur danti.
C. de do. que sub modo. l. ij. Inde datur accessio temporis per to
tam. l. pompo. de acquirẽ. pos. de vsuca. si eum hominem. de fur-
tis. si seruus communis. §. idem dicendum. In his retraditiõi-
bus videtur occultari vnus actus propter celeritatem. ff. de do.
inter vir. ⁊ vxo. l. iij. §. pe. si cer. pet. singularia. Illa que statuun-
tur in tradendo: vt dominium traditione transeat in. l. traditio b
nibus. eadem in retradendo vt per retraditionem trãseat in. l.
3 ea. l. in quibusdam ipso iure. vt ibi in gl. † Uiolentia est vitium
reale quod afficit rem. C. de acqui. pos. vitia. insti. de vsu. §. furti-
ue. accessione temporis vtuntur qui habent causam ab eo cuius
tempus continuare volunt etiam sibi prodesse ⁊ sue possessioni
accedere: propterea datur successoribus rei non tantum vniuer
sali. ff. de diuer. ⁊ temp. prescrip. de actionibus. in prin. nõ enim
accedit non habenti causam ab eo vt predictum est; quia si titi⁹
rem meam retinuit per. xxv. ann. Seius per. xxv. Sempronius
per. xxv. ⁊ sic in infinitum cum nullus eorũ compleuerit prescri-
ptionem ⁊ non habet causam vnus ab alio nunq̃ꝫ prescribere-
tur contra me per quantumcunqꝫ tempus. sic intelligunt Mo-
derni. l. si cuius. ff. ex quibus causis ma. ⁊ patet dicta glo. §. si li
ber homo. Si ergo dedisti mihi in feudum rem alienaꝫ: ⁊ tenui
per. xxx. annos. ⁊ maior sine herede ⁊ ad te reuertatur et te-
b neas per vnum annum erit prescriptio cõtra dominum [b] quia

Additio.

a ¶ Nõ refert p te-
stes cõuict⁹ fuerit
vel p cõfessionem.
adde tñ enim vꝫ
ꝓbare p ꝯfessionẽ
q̃ptũ p testes. vt in
l. qui de inoffi. q̃
hic allegaẽ. ⁊ in. l.
titia. sol. ma[illegible]cum
pl[illegible]b⁹ [illegible]s quot
de quib⁹. s̃. in ru.
ex quib. cau. feu.
amit. Sꝫ an ꝯfes-
sio patris ꝑiudi-
cet filio quo ad le-
gitimaꝫ. vide p. d.
alex. in ꝯsil. cxliij. i
v. vol. cõsiliorum.
Bartho. ab hor.

Additio.

b ¶ Erit ꝑscriptio
cõtra dñm. Adde
ꝑscriptio ꝯtra feu
datariũ quãto tẽ-
pore durat. vide p
bal. in ꝯsi. suo. cx-
vij. qđ inci[illegible]
inuestiture. sub. j.
libro consilioruꝫ.
Bartho. ab hor.

vteris accessiõe temporis quo ego tenui. ⁊ maxime qꝛ tu per me
ciuiliter ego naturaliter possedi. Is autem possidet cuius nomi
4 ne possidetur in. l. quod meo. de acqui. pos. †ciuilis possessio est
que prescribit rem inde vsufructuarius qꝛ non possidetur. s. ci-
uiliter non prescribitur. ff. de acqui. rerum do. l. acquiritur. §. fi.
5 in fi. †Ciuilis possessio est causa vsucapi. ⁊ prescrip. ideo debitor
vsucapit qui tenet ciuiliter non creditor: quia naturaliter. ff. de
6 acqui. pos. l. j. §. per seruum corporaliter. †ciuilis possessio que est
in animo est circa rem. fructuarius non intendit ad rem nec feu
datarius ad proprietatem ⁊ directum dominium sed ad com-
modũ fructuũ fructuarius ⁊ feudatarius silr̃ ad vtile dñiũ ha-
bẽdũ. Vñ in naturali quã hꝫ fructuarius nõ est ciuilis. lꝫ aliqui
hoc dicãt ꝙ Io. improbat. ff. de acqui. pos. l. iij. §. ecõtrario i ma
gna glo. ⁊ in. l. naturaliter. in fine glo. Idem in omnibus qui pre
tẽdũt ius in re vt in emphyteota feudatarius ⁊ similes ne nullã
habeãt ciuilẽ. dicit Io. dicta glo. §. ecõtrario. Et hec est cõis posi
tio sꝫ ciuile hꝫ dñs ꝓprietatis vel q dedit i feu. vel emphyteosim
pp naturalẽ quã hꝫ fructuarius feudatarius ⁊ emphyteota tenẽ
tes nomine illorũ q dederũt in feu. in emphyteosim vel in vsum
fructũ: sed si hoc mõ nõ tenerẽt per alios nõ haberet nec natura
lem nec ciuilẽ sed habẽt ciuilẽ qꝛ nomine eorũ tenẽt vt i. l. qd̃ meo
⁊ ptꝫ qꝛ de [illegible]nẽte possidere feudatario emphyteota ⁊ similibus
desinit possidere dñs qui ciuiliter possidebat: nã interrupta eẽt
prescriptio omnibus ⁊ ꝯ oẽs. ff. de vsuca. naturaliter. ⁊ ibi in gl.
7 dꝛ de dño ⁊ emphyteota debitore ⁊ creditore. † ideo vtunẽ acces-
sione temporis quo fructuarius feudatarius ⁊ emphyteota te-
nent. Et dicitur accessio ꝙuis habuerunt ciuilem sicut debitor
ciuiliter possidẽs hꝫ accessionem tpis quo creditor naturaliter
possidẽs tenuit. d. l. de accessionibus. nam cum sit accessio qñ is
cuius tp̃s accidit tenuit ⁊ naturaliter ⁊ ciuiliter. vt eo. ti. si duo-
bus. §. j. ⁊ p̃dictis cõcor. multo facilius fit accessio quando ciui-
lis fuit apud eum qui vult accessione vti quasi forme sue fit redi
tio potius ꝙ translatio ar. ff. de lib. ⁊ posth. filio quem patri. de
pac. si vnus. §. ꝙ in specie. ⁊ in tantum dꝛ habere dñs cãm a vas.
qñ redit ad eũ vt obstet dño exce. rei iud. in persona va. vt hoc. c.
⁊ in. c. si cã. obstat enim succedenti in dñium vtile istius victi vt
ꝫ. dicitur. ff. de exce. rei iud. l. exceptio. ideo obstat in rei traditio-
ne sicut qñ ex pacto retransit retro etiam ab eo qui directũ dñm
habuit vt in pacto legis commissorie adiectionis in diem ⁊ in re
dhibitoria ẽm Io. ⁊ Azo. eo. ti. si a te. §. iul. qd̃ enim ibi dicitur
in glo. ⁊ azo. in summa illius ti. qd̃ enim ibi dicitur de emptore
⁊ venditore transire non solere est ibi in glos. ⁊ azo. in summa il-
lius tit. quãdo fortuito nactus erat venditor possessionem ⁊ qd̃
dicitur in glo. qd̃ sic nõ esset differentia si dicas sine titulo redire
⁊ idẽ esset si primus transitus esset sine titulo non videtur bona
ratio qꝛ nisi primus transitus esset sine titulo ⁊ retransitus simi
liter sine ti. nõ haberet alter ab altero causam talẽ vt obstaret in-
ter se exceptio rei iu. sed opꝫ ꝙ succedat in rẽ ad hoc vt obstet. d.
l. exceptio. sic ⁊ exceptio iurisiurãdi. ff. de iureiu. etiam si in rem
sic ⁊ obstat exceptio rei iudi. mulieri. sol. ma. de eo qd̃ iudicatum
est in persona viri matrimonio constãte. ff. de fun. do. l. j. sed quã-
tum ad conditionẽ predicte consti. nõ opꝫ qd̃ succedat in re. sed
ꝙ ab eo habeat causam possessionis rei violẽte vt lr̃a dicit illius
cõstitutionis. Itẽ ratio qd̃ in snia est labor ⁊ factũ hominis sed
in accessione nõ vr̃ cõcludere contrarium: qꝛ sicut prodest aliȷ̃ id
in quo nõ laboras. s. sentẽtia pro te lata vbi laborasti defendẽdo
causam fortius vinculũ est vbi laborat ꝙ vbi nõ laborat ptꝫ per
exempla posita. ff. de ac. ⁊ ob. is cui. de so. l. fi. si dicatur qd̃ est for-
tius ꝙ ad laborantem puta stipulatorem vt leges ille dicunt nõ
quantum ad aliũ volẽtẽ sibi prodesse laborẽ alterius dic ꝙ nihi-
lominus remanet ꝙ est dictum nam cum mãdat solui titio post
mortem mandantis titius in hoc non laborat: ⁊ ideo non valet
sibi tale mãdatum post mãdantis mortem. sic ⁊ hic deberet dici
qd̃ accessio non deberet dari maxime aliȷ̃ ex quo non laboratur.
verum qꝛ dicitur ⁊ statuitur qd̃ detur cõmo. accessionis aliȷ̃ que
non laborauit eadem ratione vel maiori dabitur vbi laboratuꝫ
est. nam non potest ratio reddi quare aliud sit in laborãte vt nõ
prosit alteri ꝙ in nõ laborãte. ergo idẽ ius debet esse. ff. de ver. ob.
8 a titio. †Item ratio qꝛ interesse venditoris prodest emptori non
econtra non vr̃ valida: nã non ideo solũmodo cõpetit exceptio
rei iudic. qꝛ interest sed et ne iudicia sint ludibria ⁊ elusoria qd̃
esse non debet. ff. de iudi. si pretor. ⁊ vt sit finis litiũ. ff. pro so. l. fin.
vt cõpetat ei pro quo lata est ⁊ ꝯ eũ ⁊ ei qui hꝫ ab eo causaꝫ in re-
uersione est traditio vt. d. l. si duobus. §. vẽdidi. quando dedit in
feu. tacite inerat in. l. vt in. §. ⁊ si clientulus. ꝙ eo sine masculo de
functo rediret ad dominum. ⁊ sic pro expresso habendũ est. ff. si
cer. pe. cũ quid. qd̃ si esset expressum nõ faceret cõditionẽ qꝛ subin
telligeret etiam si nõ exprimeret. ff. de cõdi. ⁊ demon. condi. que
ex. C. de fideicõ. l. iij. in fi. eo expresso qꝛ habet ꝓ cauto ⁊ expresso
vr̃ conuenire de tradendo tũc cõueniebat expressum vel tacite ar
gu. dicte. l. de actionibus. in fi. eueniente casu etiam die quod de-
cedit sine masculo purificatur dies incertus et conditio qui

quantum ad quedam pro conditione habetur. ff. de condi. ⁊ de-
mon. dies incertus. ⁊ habetur ac si tunc retradidisset. arg. ff. qui
po. in pig. ha. potior. cum simi. nam ⁊ dicitur habere causam si-
ne titulo etiam ab eo qui patrocinium prestitit in lite. d. l. nec pe
tentem. scdm intellectum glo. cum ergo affecta sit res vitio vio-
lentie dabitur in dominum ⁊ in mulierem cõdictio ex dicta cõ
stitutione quia in dominio ⁊ proprietate rei feudalis non põt
facere deteriorem conditioneꝫ ⁊ illud euanescit puta obligatio
rei vt in. l. lex vect. sic vir non potest proprietatis conditionẽ fa-
cere deteriorem. ideo non potest imponere seruitutem feudo do
tali. ff. de fun. do. iul. sed in possessiõe etiam procurator colonus
⁊ seruus potest domino preiudicare si tradat aut expellatur. C.
de acqui. pos. l. fin. ⁊ si feudatarius det vel transferat possessionẽ
in alium dominus agit cõdictione ex lege illa. not. ĩ. de contro.
inter do. ⁊ empto. in glo. Vnde ⁊ si tutor vel curator spoliet pro
pupillo: lꝫ ipsi puniantur possessio tamen ablata que peruenit
ad pupillum restituenda est illico per constitutionẽ. l. memine-
rint. C. vnde vi. non preiudicabit iuri domini in vendicando si-
cut nec pupillo vt ibi dꝛ in glo. in. l. meminerint. si possessio feu-
datarij ꝓdest domino re reuertente ad eum ⁊ nocebit similiter
C. de fur. l. fi. §. sed cum in secundam. ff. de re. iu. scdm naturam.
9 ¶ †Quid autẽ de transactione dicitur qd̃ possit vas. dño igno-
rante transigere videtur absurdũ ab omni latere qd̃ transactio
est actus voluntarius ꝑ conuentionẽ ⁊ aquil. stipu. ff. de transac.
l. ij. ideo dꝛ transactionis placitũ. C. eo. si diuersa. e. ti. cũ donatio
nis. iudiciũ vero in inuitũ reddit. d. l. inter stipul. sicut etiã cum
consensu dñi non potest alienare nec refutare feu. paternum nec
alienare nouũ sine consensu dñi illa debuit dixisse qd̃ nec transi-
gere. ¶ Constitutio regni Sicilie expressius inhibet de transa-
ctione forte hec iura considerauerunt quod in transactiõe est ti-
mor litis ⁊ species iudicij videtur. nã hoc ipsum qd̃ a lite disce-
dere est causa transactionis. ff. de condi. inde. in summa. in prin.
De transactione qd̃ non noceat aliȷ̃s agnatis certum est qꝛ non
cauetur de ea qd̃ eis noceat nec est ratio premissa quare senten-
tia nocet scꝫ: quia scierunt de iure omnium agnatorum agi ⁊ di
sceptari: domino autem nocet qꝛ ex eius persona dicit feudum
ad se reuersum: nam si vellet iure suo vendicare etiam sententia
non ob. nedum transactio vt supra plene dictum est. Item dicit
hoc. c. illud quod accipit nomine transactionis non erit feu. se-
cus in eo quod accipitur pro alienatione feudi. ĩ. quid iur. sit si
vas. post aliena. recuperauerit. §. perfecto. sed ibi quia cum vo-
luntate domini alienatur ⁊ accepit quinqꝫannua. Itẽ dicit glo.
hoc nisi sit tale quod per se esse non posset: puta transegit de par
te predij feudalis ⁊ pro transactione accepit aliquid coherens
parti sibi remanenti puta ius eundi ⁊ viam ad illam partem si-
bi remanentem per aliud predium istius cum quo transegit. ꝫ.
de inuesti. de re ali. c. j. §. econtrario. imo videtur hec magna in-
iustitia vt non sit feu. quod pro transactione recepit quia vice
permutati dominij deberet habere hoc receptum per transa-
ctionem loco eius quod dimisit vel dedit. ff. de lega. ij. impera-
tor. in fi. ⁊. l. seq. de pe. here. si ⁊ rem ⁊ precium. ⁊ in eo casu quan
do non habuisset ius in feu. quod dimisit transigendo vt possit
dici quod magis ex industria ⁊ ꝓcuratione sua vel stultitia dã-
tis habeat. arg. ff. de here. ven. venditor ex hereditate. ad. l. fal. l.
iij. in prin. nihilominus idem deberet dici qꝛ occasione feudi di
missi per transactionem illud habet ⁊ accepit saltim fuit lis de
feu. ⁊ propter litem motam agendo vel accipiendo accepit. s. vt
litem dimittere. ff. de condi. inde. in summa. in prin. ⁊ qd̃ cõtem-
platione alicuius datur alteri est illius propter cuius cõtempla
tionem datur non eius cui datur. ff. de vulg. ⁊ pupil. sub. sed si
plure. §. in arrogato. de ꝓcu. qui ꝓprio. §. vt in certis. pro hoc est
ff. de rei ven. solum. §. meum. C. de fur. l. fi. §. sed cum in secundã.
10 ff. commo. si is. §. si quis questum. †Qui per trãsactionem reci-
pit vel retinet dicitur emptor in illo ex transactione recepto. C.
de transac. cum ea. ⁊ ab illo dante per talem tit. consequitur do-
minium: ⁊ habet causam ab eo excepto qd̃ non agit de euict. eo.
c. si pro fundo. ⁊. l. que transactioneꝫ que dominij. Dic tamẽ qd̃
ideo dixi hoc quod id qd̃ feudatarius litigãs agendo vel de-
fendẽdo recepit transactionis nomine non erit feudũ qꝛ ille qui
dedit nõ dedit vt in feu. haberet nec is recepit talr̃. s. vt in feu. ha
beret sic libera tradita est qd̃ presumitur vt quelibet res sit libera.
vt. C. de serui. altius. ⁊ ideo cum dicatur emptor. ⁊ in. l. cũ ea re-
gulariter ageretur de euictio. sicut. ⁊. l. non dubitatur. ff. eo. si ti-
tius. sed in transac. nõ agitur nisi conuenit vt res tradita ex cau
sa transac. sit libera id est nõ alienata vl̃ obligata in totũ vel par
tem. d. l. si pro fundo. Vnde ab illo feudatario qui dedit rem ex
causa transac. nõ habebis in feu. qꝛ libere dedit. Itẽ nec ab alio
dño a quo tenebat in feu. rem dimissam in litigio pro qua acce-
pit rem alienã ex causa trãsac. qꝛ iste nõ dedit in feu. rẽ hanc. Itẽ
⁊ si conuenisset vt recipiens teneret in feudũ ab isto a quo tene-
bat in rem dimissam sibi ex transactiõe ex tali ꝗuẽtione nõ acq-
ritur ius illi extraneo: qꝛ alteri stipulari nemo potest nisi in casi-
bus no.

bus not. C. de po. l. pe. ff. de verb. ob. stipulatio. §. alteri. Item si dans rem sic datam teneret in feudum ab illo a quo tenet is qui accepit rem de qua litigatur nõ posset dare sine consensu illius a quo tenet qꝛ perderet feu. de vas. qui feud. aliena. c. j. si tamẽ ille a quo teneret ipse. s. sit a quo tenetur res dimissa per litigium ex causa transactiõis. ꝛ ille alius cõsentiat: tunc est datio in feu. noua. ꝛ per se. Istud ergo non videtur male dictũ: sed primũ. s. scꝫ vt possit transigere prime dictũ est. Quia feudatarij qui nõ pñt sine consensu dñi alienare fingendo litẽ cum fictio difficulter ꝓbetur alienabit transferendo ex causa trãsactionis dñis inuitis ꝛ sic lex imperialis que dicit obuiare callidis machinationib⁹ circũueniretur per hanc viã qđ esse non dꝫ. ff. de tut. ꝛ cur. scire oportet. Restat tñ sibi tũc vt de iure suo ꝓprio dñs agat. vt. s. dicitur in prin. Quid si feu. tenens conueniat ꝛ defendendo trãsigat ꝛ retineat sibi feud. ꝑ transac. dãdo pecuniã vel aliã rem de suo. Idẽ videt̃ ꝑ hoc. c. qꝛ lex cum ea loquit̃ ꝛ qñ dedit ꝛ qñ retinuit ꝛ vtrobiqꝫ dicit qꝛ est emptor ꝛ eadẽ erit fraus ꝛ iniquitas ꝛ maior qꝛ mutabit sibi causam possessiõis tali modo qñ ꝛ quoties vellet dñm fraudare: ꝛ sic male ageretur dñis feudorũ. C. de prescri. xxx. an. male agit̃. ꝛ in q̃tũcunqꝫ emerẽt ꝛ proprietatem acquirerent possessionẽ quã habet sicut dñs feudi iure cõi non deberent priuare dñm sed deberent sibi restituere ꝛ post de proprietate litigare. C. loc. si qs cõduc. de agri. ꝛ censi. si coloni. li. xj. Uidetur distinguendũ aut habuit ius feudatarius ꝛ tunc non transigat quasi nõ videatur lex ista potestatẽ trãsigendi dare qñ ius hꝫ ꝛ põt se defendere imo videt̃ tũc ꝑcipere qđ ius qđ habet nõ relinquat indefensum ꝛ indiscussum. ff. de peti. heredi. illud. aut non habet ꝛ tunc licite põt lex hoc mãdare ꝛ hoc cõsulere cũ dubius sit litis euentus. ff. de pecul'. qñ debet̃ ꝛ plerũqꝫ lis bona perdatur. ff. de eui. si per imprudentiã. ꝛ hoc ipsum qđ a lite discedere est legitima causa. ff. de condi. inde. in summa prin. propterea qꝛ interest litibus ꝛ sumptibus non vexari. ff. de mino. l. minoribus. Et hic queritur qñ dñs conueniet possessorẽ feudatarium suum de seruitio. nã obijciet ꝛ ꝓbabit qđ non habebat ius ex concessione sua feu. sibi facta ꝛ ideo transegit ꝛ conuent⁹ de ea propter qđ videtur emisse ꝛ ex hac extrinseca superueniẽti causa mutare sibi potuit causam possessiõis. ar. ff. de vsuca. non solũ. §. qđ vulgo. C. de acq. pos. cũ nemo. Uerius videt̃ vt in hoc casu nõ expresso. vt in. d. c. si eã. qñ nõ accepit ex causa transa. sed dedit ꝛ retinuit qđ nõ habeat locũ ipsius. c. effect⁹. qꝛ cũ sit ꝯtra rationẽ vt ꝓbatũ est nõ trahitũr ad cõsequẽtiã q̃uis sit eadẽ rõ. ff. de lega. qđ vero. ꝛ qđ no. de plaustro vini ꝛ olei. C. que sit lon. consue. l. j. in glo. ¶ † Nota tamẽ qđ cũ sñia datur cõtra feudatarium possidentem naturaliter vel cõtra dñm possidentẽ ciuiliter non obest alteri sñia cõtra alterum lata nisi sciuisset. ff. de re iud. sepe. ꝛ no. de hoc. C. vbi in rem act. l. ij.

1 ☞ Feudũ ꝑditur per vasallum ex quacunqꝫ causa ꝛ culpa per eum cõmissa ex eadẽ culpa ꝑ dñm cõmissa ꝑdit dñs ꝓprietatem feudi vide casus qui sint.

2 Uasallus est subditus domino non ecõtra in his que tangunt vasallum.

Domino cõmittẽte feloniã.

Ponitur hic regula satis equa que melius examinatur. j. quali. do. proprieta. feud. pri. † ex quacunqꝫ causa ꝛ culpa commissa per vas. perderet ipse culpans feudum ex eadem culpa commissa per dominum perdet ipse ꝓprietatẽ feudi nec distinguitur hoc casu peccauerat in vas. puta adulterando vxo. vas. vel in alium quam vas. puta occidendo fratrem suum proprium vel alium hominem tradiditvel prodidit vt sine dedecore possit in sua curia dominus commorari. s. qui. mo. feu. amit. §. item qui fratreꝫ. j. de eo qui occidit fra. do. c. j. debet alias tenet enim omnibus vicem vas. dominus nec ad imparia iudicari debet. s. de forma fidel. c. j. in fi. Quid ergo dicit siue in alium. intellige de culpa scripta hoc libro siue in. d. c. an ille qui interfecit fratrẽ ꝛc. nam si committeret in regem per qđ publicatur bona proprietas feudi perueniret ad regem ꝛ ad fiscum regis vt videmus in vsu. absurdum esset dicere vt si comes sit ꝓditor regis vasalli eius sint domini feudi hoc non inueni iure cõi vel ratione ꝛ si sit mos sit vbi est non vbi non est vas. tenet a dño dñs non tenet a vas. tenet feu. nõ tenet̃. ꝛ sic generaliter dictũ restringitur. vt. ff. de leg. princeps. Dedit auguste eadẽ priuilegia sed nõ omnia dicit gl. sic de arbitris. lꝫ. de le. prestan. l. j. §. ꝛ generaliter. tunc si vas. erit ꝑditor regis feudũ rediret ad dominũ. ff. de bo. dã. l. j. §. si in libertinum. de quo dicemus. j. titu. si quis hominem ꝛ tunc non erit equalitas. Uel expone siue in aliũ in quo scꝫ vas. sit offensus vt si verberasset familiã vas. in sigillationem

2 ꝛ dedecus vas. ff. de iniur. itẽ apđ. §. si qs sic. † Et hec videtur verior qꝛ vas. est subditus dño nõ ecõtra in his que tangunt vasallum sufficit parilitatem seruare sicut innuitur in litera. j. quali. vas. propri. pri. que vbi dicit contra vasal. apertam feloniam ꝛc. ꝛ vide que ibi dicta sunt.

Feudum ea lege.

Dedi tibi feudum hoc pacto ꝛ lege vt tu heredes tui masculi ꝛ femine istud habeant ꝛ ille cui hoc feudum dederis ꝛ dare volueris in omnib⁹ alijs quam in expressis habebit naturam feudi ꝛ eisdem culpis ꝛ causis perdes quibus perduntur alia feu. ꝛ per hoc verbuꝫ ꝛ cui dederis poteris istud vendere alienare ꝛ donare cui voles. Secus si addidisset ꝛ cui in feu. dederis. tunc enim habet propriam feudi naturam. j. de feu. non habente propriam feud. naturã. c. j. Sed tũc quando dixi ꝛ cui dederis si tu donasti vel alienasti alicui libere quod potuisti propter predicta verba desineret tunc esse feu. apud emptorem. nam contractus ex conuentione legem accipiunt. ff. depo. l. j. §. si conuenerit. de regu. iur. cõtractus. pacta que non sunt contra legem vel mores bonos valere debent. ff. de pactis. iuregentium. §. ait pretor. C. eo. legem.

1 ☞ Feudum petere si potest titius ab herede extraneo sempronij non obstante pacto per quod promiserat titius sempronio nunq̃ petere feudum ab heredibus sempronij.

Titius cũ sempronio.

† Titius ꝛ sempronius fratres habebant feudũ paternũ in quo vnus alteri succedebat defuncto sine masculo. s. [illegible] ali. feu. §. ꝛ si clientulus. secus si esset nouum. s. de feu. ma. c. j. in fin. venerunt ad pactum quia titius cum eo pactum fecit vt non peteret vnq̃ illud feu. a sempronio ꝛ heredibus suis. deinde semproni⁹ decessit sine filio masculo: nunquid ab extraneo herede sempronij possit petere titius feu. pacto predicto non obstante. Dicitur quod sic. nam hoc pactum si factum est sine voluntate domini feudi non valeret nisi quia est frater in eo nõ est alienatio. s. per quos fiat inue. §. j. Item ꝛ si cum consensu domini idem erit: qꝛ videntur intellexisse de filijs non de extraneis. argu. dicti. §. ꝛ si clientulus. nam extraneus heres non succedit in feud. s. de suc. feu. c. j. nisi ad hoc refutasset per hoc pactũ vt dominus sempronij quasi de nouo beneficio inuestiret ꝛ sic factũ est. tũc Titius excluditur ꝛ feudum aperitur domino nisi expressim tunc confirmasset sempronio ꝛ extraneis heredibus quia posset. s. proxi. c. ꝛ patet de eo qui finem fecit agna. c. j.

¶ De pace tenenda ꝛ eius violatoribus. Rubrica.

1 ☞ Populi appellatione cõtinentur senatores ꝛ patricij ꝛ alij subiecti imperio principis.

Fredericus dei gratia ꝛc. Omnib⁹ ad quos per.

Ex hoc verbo dicit glos. non videtur quod iste imperator voluerit condere legem aliter intitulauit imperialem decet solertiam infra quia dixit vniuerso po-

1 pulo † ꝛ sic ad omnes qui populus continet senatores ꝛ patricios. insti. de iur. nat. §. plebs autem aliter. j. de pace iur. fir. vbi dicit omnibus seu vniuersis suo subiectis imperio quod intelligitur etiam si non dicatur. C. de sum. trinita. l. j. ꝛ ibi dictum est in glo. qđ hec sit lex ꝛ totus hic titulus. vide plene in illa glossa. de pa. iur. fir. Sed etiam dic quod hoc est vnus de sermodis ꝛ vltimis condendi legem generalem scilicet quando ad omnes ius sa est peruenire. C. de leg. l. ij. Et licet dicat ad quos peruenerint ex quo scripta est lex ad omnes peruenit ꝛ peruenire debet hec sunt paria. ff. pro emp. qui fun. §. seruũ. si cer. pet. quod te mihi. Is qui scit legem positam statim ligatur quia qui scit nõ debet certiorari. ff. de act. emp. l. j. §. si. ignorans. l. si scit scripta ligatur post duos menses non scripta postq̃ fuerit manifestata ꝛ publicata per metropol. aut. vt facte no. constitu. in rubric. ꝛ in nigro §. j. Supina vero ignorantia non excusat: vt si vnus ignoraret quod omnes sciunt vel quia erat publicata constitutio vt multis presentibus. ff. de insti. sed ꝛ si. §. prescribere. de verborum significa. cedere diem. in fi. de iur. ꝛ fact. ignoran. nec supina. ꝛ. l. regula. §. j. extra de po. c. j. sed qui probaret quod tempore publicationis fuisset absens vel infirmus vel impeditus quod ad suã non potuit peruenire notitiam non teneretur. not. extra de constitu. c. secundo. presumptio que erat qđ sciret quod omnes sciebant vel quia erat publice manifesta tollitur per probationem veram quod fuit absens vel impeditus. ff. quod in etus causa. l. finali in principio. Et nota quod iste titulus totus parum valet meliores sunt predicti. de pace iur. ꝛ imperialem. ab eodem Frederico primo facti tamen legẽdum erit et exponendum hoc ꝛ que in eo sunt propter arg. que trahuntur frequenter de legibus inutilibus quia rationes legis remanent ꝛ vt nihil antiquitatis ignoretur. institu. de testa. in prin. ꝛ accipitur per totũ titulum de pace tenenda id est statu subiectorum qui debet esse pacificus non turbando nec faciendo quicq̃ vnde turbetur vt patet per leges ti.

1 Leges diuinas τ hũanas vult ipator manere in suo vigore.
2 Legẽ supioris tollere nõ põt inferior lz qñq; distinguat.
3 Pax toti terre necessaria est.
4 Imperium a deo est.
5 Violator debet capitaliter puniri τ pdet bona.
6 Occisor dicẽs qd occidisset se defendẽdo τ suã vitã dz h' pbare.
7 Corpus pximi non dz eligi plusq̃ ppriũ alicuius qr prima cha
ritas incipit a seipso. Etiã vasall' nõ dz pponere dñm saluti sue.
8 Hominẽ quẽlibet cum possit ab iniuria non defendens tam est
vitio q̃ si patriam τ parentes deserat.
9 Peccatũ omissionis leuius est q̃ cõmissionis.
10 Populus in tria diuidit sicut τ philosophia τ que sunt.
11 Pugna si fieri possit in omni causa τ quomodo.
12 Offendentẽ põt quis offendere ad sui defensionẽ.
13 Iudex quõ debet ex officio suo subuenire illi qui denunciat se
vulneratũ vel verberatũ fuisse ab aliquo.
14 Accusator pponens se vulneratũ vel verberatũ faciat apparere
τ pbet quõ τ quos insultus habuerit.
15 Accusator petens accusatũ puniri dz exprimere p qua causa ita
qd si pbaret occisionẽ τ accusator eum accusat de alio crimine
non petat qd puniatur de occisione.
16 Libellus accusatorius non rite compositus cancellatur reo po-
stulante.
17 Causa inepta etiam si non opponatur pronunciabitur intẽtio-
nem non tenere.
18 Crimina si plura sunt ex diuersis factis potest de eis ab eodem
accusari.
19 Accusatus qñ non potest obijcere an sufficit protestari generali
ter de ineptitudine libelli accusatoris τ postulare vt talis libel-
lus dilanietur.

Q Voniã diuina.

Dicit impe-
1 rator iste† q
diuinas τ hũanas leges in suo vigore vult ma
2 nere. de diuinis non potest dicere aliud † quia
inferior non põt legẽ superioris tollere lz qñq;
distiguat de quo dic. C. si ɔtra ius vel vti. pub.
l. si. in gl. De humanis etiã q̃tũ ɔtinet ius naturale qd imutabi
le est τ p ciuilẽ tolli nõ põt: vt ibidẽ dr. τ insti. d iure na. §. pe. q̃tũ
vero positiua ɔtinẽt mutãt pncipes qbus p pcedẽtes pares eoꝝ
necessitas poni nõ põt. C. de legi. digna. pnceps enĩ legib' solut'
est. ff. de leg. in pn. insti. qui. mo. testa. infir. §. fi. sic hic mutauit in
furto. vt dicit gl. τ. j. l. fi. §. si qs qnq; sol. cũ iure romano sit secus
C. de fur. aut. sed hodie furta. qr sunt frequẽtiora. insti. de re. di.
§. gallinarũ. in glo. plus videmus hodie puniri in puincijs vbi
plus etiã magis τ magis frequentant: τ sic dz esse. ff. de extraor.
cri. saccul. §. sunt quedã. de penis. aut facta. in fi. Itẽ dicit hic im
perator qd ecclesias τ ecc'iasticas psonas intendit sublimare qr
subleuare ab incursu cuiuslibet bona sunt vba τ laudabile ppo
sitũ cũ sit defensor ecclesie. vt in. c. venerabili. extra de ele. τ meri-
to. Qr ecc'ia dei trãstulit in germanos imperiũ ibi dr. Plurimi
tamẽ imperatores: τ hic Fredericus prim' spãliter satis afflixit
ecc'iam dei lz finał'r cruce signat' transierit vltra mare τ ĩ paruo
flumine armenie fuerit mortu' vt in cronicis dr. Fecit hic im-
perator multas leges in fauore libertatis ecc'ie vt ptz. j. d. l. hac
edictali. τ in vltima rubrica hui' libri. Itẽ dicit qd quibuscũq;
personis ius suũ intẽdit obseruare hic est effectus iustitie scdm
eius diffinitionẽ. ff. de iust. τ iu. iustitia summũ bonũ dr. hoc. xĳ.
q. ĳ. cũ deuotissimã. Itẽ dicit qd intendit per vniuersas psonas
regni. s. sui qd dicitur theutonicũ: τ italicũ. dixim'. s. de no. for.
fide. in pn. pacẽ diu desideratam indicere. Per hoc promittit se
iustitiam seruaturũ. opus enim iustitie pax. Esaie. xxx. qui fa-
cit iustitiam pacẽ inuenit τ non aliter dicit glo. super illud psal.
iustitia τ pax cõplexe sunt. ad hoc instituitur tex. j. Regũ. x. ideo
dicit ppriũ esse regi iustitiã facere. xx. q. v. regũ. omnia autẽ pacẽ
appetũt scdm Dionysiũ τ Aug. τ id dr a natura necessariaz. Sz
vitiosi hoies naturaliter proni sunt ad dissentiendũ. ff. de arbi.
3 Itẽ si vnus. §. principaliter. ad trebel. qr poterat. † Necessaria ter
re est pax. alias est in litera toti terre qd intelligitur τ si non di-
catur toti. argu. ff. de serui. vrba. pre. si seruitus. Quantũ sit ne-
cessaria pax: scit maxime Italia partialitates eoꝝ peccatis hñs
ipsa põt τ debet orare vt qd belli scz domestici τ intrinseci quo
nulla peior pestis. C. de dona. data calamitas introduxit hoc pa
cis lenitas sopiat. C. de ca. tol. l. j. in prin. de hoc multa reperiun-
tur per plures consti. libri autenticorum que hic ponere laborio
sum esset potius quam vtile. in princi. leges dixit pulchra verba
qd ostendit solium regie maiestatis diuina fauente clementia.
4 † Nam imperium a deo est. in aut. de fide instru. §. j. q̃uis glossa
in. l. digna. C. de leg. dicat τ min' bene qd est a fortuna scdm san-
ctos fortuna que est mihi dicitur meritũ τ demeritũ apud deũ:
quo boni promouentur: mali deijciuntur. Et boni affligunt in
hoc mundo ppter premium perpetuũ in futuro. Mali frequẽ-
ter extolluntur in eorũ penam vel aliorũ sic assur inquit virga fu
roris: vñ dicit psalmista hunc humiliat hũc exaltat τ inclinauit
ex hoc in hoc. Itẽ dicit cuius precellimus munere illi parcamus
in operatione nã cũ augent dona crescũt rões donorũ. tãto er-
go dz esse deo obligatior τc. vt dicit beatus Augustinus in ome
lia de communi confessorum.

Si quis hominem.

Duo principaliter dicit
τ id in duas partes pri-
cipales diuidit hoc. c. Primũ est si aliquis occidit hoiem. j. pa-
cẽ cõstitutũ. i. j. imperiũ cuius τ hominũ eius status pacific' dz
5 esse: vt. s. pri. dictũ est. τ dr. j. vers. † si vero violator dz capitaliter
puniri τ perdet bona s'm ius lon. τ hec iura vident sequi in lon.
6 de homici. li. ho. si qs liber hõ. † Sz si dicat occisor q occidisset se
defendẽdo τ suã vitã dz hoc pbare τ si aliter nõ põt p duellũ pu
gnãdo cũ eo q sibi imponit crimẽ. i. cũ accusatore qr sine accusa-
tore regulariter nõ punit qs. ff. d mu. τ ho. rescripto. §. si qs accu
satorẽ. fallit enĩ in casibus no. ff. de adul. l. j. §. si publico. Vñ si eẽt
inquisitus iudicis offõ in casu quo valeret inquiri iure ro. puta
de spãli mãdato principis hec defensio nõ haberet locũ p pugnã
nisi esset p denũciationẽ alicuius mãdata inquisitio qñ denun-
ciator hr p accusatore. extra de calũ. c. ĳ. τ hoc qñ nõ cõstabat vo
lũtate nõ necessitate occidisse: qr si de volũtate cõstaret τ manife
stum esset non haberet locum pugna. τ hoc dicit versus τc.

Si autem omnibus.

Hoc dr in pria parte.
Id diximus occidisse
j. fines iperij: qr si extra fines iperij τ accusaret in iperio qr ibi in
uẽtus est τ nõ opposuit q nõ deberet ibi accusari sz in loco deli
cti vel alijs modis no. C. vbi de cri. agi op. l. j. in gl. nõ puniret ca
pitaliter sz illa pena que erat p homicidio in loco delicti sibi ca
pitalis pena nõ erat. Qr cũ agit de lite decidẽda qualiter decida
tur spectat semp ɔsuetudo q̃ est lex. ff. qd cuiusq; vni. no. Itẽ eoꝝ
in prin. loci vbi ɔhit s'm modernos q disputauit hoc p qõne sab
batina. ff. de euic. si fundus. de vsuris. l. j. in prin. de le. j. apud iul.
in prin. Eadẽ rõne locus delicti parificant locus delicti τ ɔctus
in aut. qua in puincia. C. vbi de cri. agi. opor. rõ diuersitatis nõ
posset reddi quare aliud ĩ delicto q̃ in ɔctu: ergo idẽ ius erit. ff.
de ver. ob. a titio. Idẽ ante istũ imperatorẽ τ ante istã legẽ fuisset
in imperio in loco vbi homicidiũ cõmittit alia pena p homici-
dio: qr puniret pena illius tpis quo delinquit p ea q̃ no. C. de le.
leges. in gl. lz ergo cuilibet se defendere τ vitã suã. ff. de iust. τ iu.
vt vim. cũ moderamine tñ. C. vñ vi. l. j. Idẽ si ob tutelã vxoris fi-
liorũ vel alterius persone que sub cura nostra sit vt pupilloꝝ ad-
ultorum. C. de epi. τ cle. raptores.

Additio.

Idem si velim defendere quemcunq; viciñũ
vel alium quia possum s'm Innocẽ. iiij. extra
de sen. ex delicto. §. fin. Item tenetur si potest vt ibi dicit τ hodie
s'm illud. c. illa decreta negligere cũ possis τc. intelligeretur etiã
in priuatis defendit enĩ s'm Io. τ tenebit defendere saltiz clamo
re alij non licet possit si velit vt plene dicitur in gl. co. ti. quẽ tute.
Iure ciuili certum est q non teneor nisi sit ratione patrie vel do
mestice potestatis subiectus vel ratione iurisditiõis. ff. de re. iu.
culpa caret. vnde qd si sine offensionis periculo aut detrimento
suo põt defendere proximũ realiter vel verbaliter tenetur τ pec-
cat si non facit vt in. c. dilecto dño. qr teneor alij prodesse si mihi
non nocet. ff. de eui. in creditore. cũ cõcor. τ ar. l. culpe a contrario
sensu qd est fortissimum. ff. de off. eius cui man. l. j. §. huius rei. vt
s. si potest prohibere nõ careat culpa puta cum titio quẽ aggre-
diebatur sempronius gladio erat gaius amic' aggredientis ad
cuius dictum τ prohibitionem cessasset percutere tenet hoc face
re. Timent plerũq; mali bonos videntes scelus qd intendunt τ
dictum exemplum de scipione affricano vt narrat maximus va
lerius cum latrones ad predandum villam eius accessissent vi-
dentes eum non loquentem nec prohibentem sed tñ admirati
effigie destiterunt pre verecundia etiã non resistimus furi. ff. de
fur. l. pe. τ in hoc bene dixit Io. Sed si timeret gaius ne percute
retur vbi clamaret τ prohiberet sempronium malandrinũ con-
suetũ τ solitũ hoc agere ita q probabiliter timeret vel nõ proba
biliter sine dolo homo pusillanimus dubitabat de seipso qr pec
catum est in volũtate non tenebitur ad aliqd ppter legẽ culpa.
7 † Nõ enim corpus proximi debet eligere plusq̃ suum s'm Aug.
de doctri. christiana prima quidem charitas incipit a seipso. C.
de serui. preses. primo natura creata sua peruenit ad extraneos
in aut. de tri. τ se. §. j. in fi. Etiã vasallus nõ debet preponere do-
minum saluti sue. s. qui. mo. feu. amit. in prin. in glo. τ tunc vide
tur verior sententia iuristarum in. l. culpe. τ in. c. quã te. τ sic põt
8 saluari dictum Tullij primo de off. dicẽtis. † Qui non defendit
quemlibet hominem ab iniuria cum possit tam est in vitio q̃
si patriam τ parentes deserat cum posit. s. commode sine suo de
trimento. ff. de verbo. sig. si nepos proculo. Sed qd dicit ac si pa
triam τ parentes deserat hoc non videtur qr de eis est preceptũ.
ff. de iusti. τ iu. l. ĳ. de capti. τ postli. re. postliminium. §. filius tali
pacto quod est in omittendo qr negligit defensionem proximi
debeb itur pena correspondẽs tali culpe. C. de penis. sancimus.
pro

pro quantitate peccati erit ⁊ plagarum modus. Deutero. xxv.

9 †Leuius est peccatum omissionis ꝙ cōmissionis glo. ff. ad sill. l. ij. ⁊ ideo si non resisto percutienti clericum cum possim nō ero excōicatus sicut ꝑcutiens dr̄ in gl. c. ꝙ te. Aut ergo dicem⁹ Tullium loquutum yperbolice sicut. C. de sac. san. ec. l. j. vel dixi moraliter considerando qd̄ vnus homo de patria est pars patrie dicit sen. ij. de ira nephas est nocere patrie ergo cuicunqꝫ nam ⁊ hic pars patrie est. hoc iuriste non concedunt nisi quando vniuersitas redigitur ad vnū. ff. qd̄ cuiuscꝫ vniuer. no. sicut. in fi. al'. due partes. eo. ti. nulli. C. lib. x. de cur. l. nominationum. competens est ⁊ per compendiosa diuisio diuidere per tria in plus est concidere non diuidere scd̄m senecā. xiiij. epl'. epistola rem vtilez

10 in prin. †Ubi dicit populum diuidi in tria. s. tribus cēturarias ⁊ exercitum sic phylosophiam in moralē rationalem ⁊ naturalē si in plus diuideretur esset concidere non diuidere sicut est diffi cile comprehendere maxima sic ⁊ minima diuidere ergo patriā in tot partes quot homines habet concisio ⁊ non diuisio. dicit ibi idem vitij est minima qd̄ nulla diuisio similis cōfusio est qd̄ vsqꝫ in puluerē secū est. Itē morales phylosophi loquūtur sicut persuasores honesti iuriste sicut vltores ⁊ punitores reatus. l. fa c. dilecto. dicit qd̄ si pōt qd̄ totum importat verū omissio est in vtroqꝫ tam etiam non defendendo patriam vel parentē ꝙ in nō defendendo ꝓximuz. Unde vt excusetur Tullius dicam⁹ vt sit yperbolice locutus dicit sene. vij. de benefi. yperboles persuadet non sperat quantum audet incredibilia affirmat vt ad credibilia perueniat cum dicitur candidior niue nō intendit dicere qd̄ hoc sit verum quia nil est niue candidius sed vt credatur qd̄ id est bene album. in hoc oēs yperbole extendunt̄ vt ad verum per mendaciū perueniat̄ quoties parum fiducie est in his quibus impares amplius exigendum est ꝙ satis est vt prestetur quātū satis est. Sic Tullius cū non habuit fiduciā vt homines crederent puniri eum qui non defendit ꝓximū suum cum possit forsan ꝓpter id qd̄ dicunt iuriste in. l. culpa. excessit annunciādo vt tam sit in vitio ꝙ si patriā aut parētes deserat vt hoc mendacio exigendi plusqꝫ satis est perueniant ad verum sc; vt homines timeant se puniri quātum satis a pena congrua si nō defendant proximum cum possint ⁊ iudices etiam. §. ¶ Idem si inferatur violentia in rebus vt hic dicit gl. ꝓba. C. vnde vi. l. j. vbi infertur iniuria rei intelligitur semper cum moderamine inculpate tutele: ꝫ quando persone dicunt moderni aliqui qd̄ possit excedi. C. de sicar. l. ij. Et bene dicitur hic si cepisti me percutere cum baculo ⁊ ego habeo gladium nec habeo baculum donec vellem baculum inuenire occideres me cum baculo tuo nec debeo expectare sed percutiam te gladio si non desistas a percutiendo me cū baculo: alij contra. ff. ad. l. aquil. si ex plagis. §. tabernarius. Et hoc si videretur vel probabiliter dubitaretur: quia iterum vellet percutere alias non ꝫ facta vi persone ⁊ iniuria rem statim posset recuperare cum moderamine. De hoc plene dic per Inn. extra de sen. excō. si vero. qui extendit ad descendentes ⁊ ascendentes nō ad affines ⁊ per her. de homi. suscepimus. ⁊ per Joā. xxiij. q. in summa. ⁊ c. j. Adde qd̄ diximus plene de hoc. s. c. ij. §. preterea. qd̄ autem dicit voluntate: ideo dicit qꝛ secus si cauit. C. de sicar. l. ij. in fi. ff. de penis. respiciendum. §. delinquunt. Hoc autem faciunt impune aut minus punirentur. ff. ad. l. aquiliā. si putator. ⁊ l. scientiā. §. j. de penis. aut facta. §. euentus. Ex quo aūt constabat de homicidio nisi per pugnam se defendat qd̄ se defendēdo hoc factum probet: quia vincit in duello accusatorem puniret̄. Unde nota casum vbi pugna inducitur ad instātiam rei. Cum regulariter ad instantiam accusatoris vt in lon. que hic allegat̄ in gl. similis casus est. j. seq. c. qñ vulnerauerit non occidit ⁊ vult probare qd̄ se defendendo induceret̄ duellū. sunt alij duo casus quando imponitur crimen maiesta. vel quando imponitur qd̄ vocauit accusatorem. arg. cucurbita. vt in glo. Sed ideo est hoc quia in defensione quam dicit qd̄ se defendendo hoc commisit est actor. ff. de excep. l. j. Item per ius lon. est regulare quasi ꝓbatio per pugnā. vt quali. quis se defen. de. si quis ammo. que hic

11 allegatur in gloss. †De quo vtrum in omni causa possit fieri pugna. dic vt no. plene. j. l. si miles. Et vtrum per se vel alium cāpionem ibi similiter in glo. ⁊ vtrum cum armis vel fustibus plene j. de alie. feu. pa. §. non est ꝯsuetudo in glo. Item iuuenilis etas excusat a pugna in lon. qualiter quis se defen. de. l. antepe. ⁊ dicitur in glo. j. l. si rusticus. Et videtur qd̄ debeat esse maior. xxviij. annis: qꝛ tunc iurat. de hoc. j. de pa. te. hac edictali. in prin. in fi. magne glo. in pluribus regnis fit duellum hoc. In regno Sicilie in duobus casib⁹ tantū. in crimine maiestatis ⁊ morte abscōsa per consti. monomachiā. Catholici reges deberent hoc prohibere qꝛ duellū hoc incertū est: ⁊ sepe multi per pugnam suā perdunt causam in lon. de homi. li. ho. recolim⁹. que allegat̄ hic in glo. ad aliud. s. qd̄ si offertur pugna qñ non cōstat de homicidio ⁊ accusatus succūbit in pugna nō punitur capitaliter: ꝫ manū perdit cū dicitur homicidiū cōmisisse de quo taliter cōuict⁹ est. at hic constabat qd̄ occiderat: ⁊ per duellū succubuerat: ideo capitaliter punit̄ qd̄ est notandū qꝛ male seruat̄ vbi fit duellū: qd̄ de iure canonico expressim ꝓhibet̄. ij. q. v. monomachiā. extra de tornea. c. j. de cle. pug. in duel. ⁊ de pugna nul. per totū. imo ⁊ in re ro. ꝓhibet̄ scd̄m iura nouissima. C. lib. xj. de gladiatoribus. l. j. Jura vetera in crimine maie. vident̄ ꝯcessisse qꝛ dicuntur ꝑduelliones. ff. de ver. sig. quos nos hostes. ⁊ pugnat̄ cōtra eos ⁊ iustū bellum est qñ constat gentē ⁊ populum rebelles imperio vel regno suo. Ordo em̄ mortalibus accōmodatus exposcit ob pacem vbi vt belli suscipiēdi autoritas apud principem sit. xxxiij. q. j. qd culpat̄. ⁊ q. ij. iustū. nā inducit̄ genti volenti vel negligēti qd̄ a suis improbe factū est emendare: ⁊ iudicare vt in. c. se. dn̄s nō aūt dicit accusatus ꝓbet crimen ꝑ pugnā ⁊ duellū ꝙuis vterqꝫ capiat̄ sed dr̄ qd̄ vterqꝫ tormētis exponet̄. C. de cri. maie. l. iij. per qd̄ patet eruendā veritatē nō ꝑ pugnā qꝛ de ea nō dicit sed ꝑ tormēta sicut si ꝯstaret nō pugnari. Sed licite qs occideret ꝓditorē ⁊ hostē sicut trāsfuga. ff. ad. l. cor. de sica. l. iij. in fi. Sꝫ qūo dicitur duellū. Dic. i. duarū ptiū bellū nō vt ꝓbet̄ crimen ꝑ duellū.

12 **Additio.** †Itē no. qd̄ ad sui defensionē pōt quis offen

a dentē offendere[a] sicut. ff. ad. l. aquil. si ex plagis. §. tabernarius. C. vnde vi. l. j. cum si. Quid ergo in facto reiterabili accusans titium qꝛ insiliuit i te ⁊ verberauit aut vulnerauit ponis in libello annū ⁊ mensem diē nō qꝛ nō est [necesse] vt in. l. libellorū. titius dicit ad sui defensionē hoc fecit tu accusator dicis qd̄ infra mēsem potuit titius in te pluries insiliuisse vulnerasse: vel verberasse ad sui defensionem vnū actum ꝑdicti insultus, tñ excludit nō alios. quid erit certe qꝛ fuerunt multi actus ⁊ pluries assaliuerit te titius illo mēse debet probari per te qui hoc dicis per regulā generalem. ff. de ꝓba. ei qui dicit. de excep. l. generaliter. in facto qd̄ deliquerit vel pluries deliquerit nō est presumptio vt cōmunia iura dicūt nec sufficeret ꝓbare ꝙ simul pluries insiliuerit vel verberauit. illi enim plures actus reputātur pro vno. ff. ad. l. aquil. l. illud. §. fi. hoc autē liquebat ex ꝓpositione libelli accusatoris: nam si dicit qd̄ insiliuit ⁊ verberauerit tali mense non pōt intelligi nisi de vnico actu cū nō expressit de pluribus arg. ff. de eden. si quis ex ar. §. fi. in fi. ⁊ l. veluti. in prin. de ver. sig. l. boue. §. j. de leg. iij. fideicō. si quis decē. nā nec potuisset scd̄m glo. accusare eundē simul eodē libello de diuersis insultibus ⁊ verberibus ex diuersis actibus ⁊ delictis descendentib⁹ d. l. libellorum. §. sed si alterū. maxime si fit ibi litera libellis comprehen. erit alia litera dicit libello. ⁊ azonis sn̄ia videt̄ fuisse ꝙ de plurib⁹ criminib⁹ descēdētib⁹ ex diuersis factis possit simul vnū accusare gl. tñ aliter intelligit dictū Azo. ꝫ qcqd sit ex quo verba libelli nō exprimūt de plurib⁹ actibus accusatus si ꝓbet qd̄ se defendendo excludit intentionem accusantis qꝛ exceptio est actionis exclusio. ff. de ex. l. ij. Sed qd si in prosecutione cause probet qd̄ pluries diuersis diebus mensis insiliuit ⁊ verberauit eum videt̄ qd̄ pluribus vicibus ꝓbet qualibet vice ad defensionem fecisse. arg. ff. de no. oper. nun. de pupillo. §. si in plurib⁹. ad turpil. l. j. §. si plura. de appel. cum in vna. in prin. de serui. vrba. predio. si domus. ⁊ de ser. rust. pre. si nihil. qd̄ verū esset si sic fuisset accusatio ꝓposita. tenent enim moderni interpositionē domini Azo. ⁊ glo. predicte vt saltim de tribus delictis ex diuersis factis possit eūdē qs simul accusare: qꝛ ⁊ tres posset de diuersis simul accusare non plures vt in districtione. l. qui de crimine. C. de accusa. plures. tribus nonne adimatur defensionis copia: qꝛ dum arcetur in vno ⁊ c. de custo. reo. l. ij. §. fi. verum quia de vno actu ⁊ de vna verberatione seu delicto accusauit ad illud tantum videtur proposuisse exceptionem qd̄ se defendendo id fecit arg. ff. de inter. act. celsus. §. qui irrogatur. non proposuit exceptionem ipsam ad id de quo non poterat dānari scilicet ad plura probata de quibus accusationem non instituit non presumitur id ponere qd̄ contra se est. argumē. ff. de mi. l. iiij. de probatis vero in libello non cōprehensis sed in ꝓcessu ꝓbatis puniri nō possit per ea que dicuntur extra de or. cog. c. ij. ff. de his qui not. infa. l. lucius. Et hec videtur vera etiam si in libello dixisset qd̄ tali die: puta tertio madij factum fuit ⁊ testes super exceptione qd̄ ad defensionē interrogati dicerent se de die non recordari qꝛ ad excludendum accusationem inducti fuerunt cum non fuerit propositū in libello de diuersis actibus. Idem multo fortius si in prosecutione cause declarauit diem dato qd̄ declaratio hic sit efficax sicut si expressionem in libello. non em̄ videt̄ de nouo ponere cū declarat ꝫ detegere id qd dixerat in libello sine prefinitione diei. ar. ff. de acqui. re. do. adeo. §. cum quis. de do. inter vi rū ⁊ vxo. si donate. §. j. ad. l. fal. l. j. in prin. Secus si tunc testes super exceptione predicta interrogati dicerent de alio die mēsis: tunc nō ꝓbaret̄ exceptio vt huius accusationē excluderet. ar. ff.

13 de adul. denūciasse. §. quid tñ. †Pōt aūt iudex in multis ex officio in talibus subuenire interrogando etiam post conclusionez si semel vel pluries assaliuerit: per id qd̄ dr̄ extra de fid. instru. cū Jo. circa finem. Itē scd̄m predictā positionē modernorum si in libello dicat qd̄ pluribus vicib⁹ tali mense verberauit reus debet dicere qd̄ exprimat quot vicibus ⁊ vltra tres non admitta-

Additio.

a ¶ Ad sui defensionem pōt q[uis] offendentem offen[dere] ... Adde tu assessor ꝯsidera si accusator plene ꝓbauit homicidiū. titius ad defensionē suā ꝓbauit per testes qd̄ illud homicidiuz fecit ad sui defensionē sed nō ꝓbauit quod fecerit ad dfensionē necessariā. hic est pulcher passus quotidian⁹ scd̄m Bart. dꝫ absolui. scd̄m Bald. minime in. l. vnica. C. d ꝯfes. i. xj. col. ad fi. ꝑ bar. in. l. nō solū. §. sciendū. de ope. no. nū. vide tñ bonū text. in fauorez Bal. qui nihil allegat in cle. vnica. in fi. de homici. in vbo. mortē aliter euitare nō potēs suū occidit inna sorē. ⁊ tex. in. l. sciētiam. in. §. [...] al[...] aquil. cū pluribus alijs quotis allegatis p. d. Jas. in palle. §. sciēdū. ff. de op. no. nun. ⁊ tene mēti qꝛ agere de vita hois vbi pecunie exbursant̄ aduocatis asati. Bart. ab hor.

tur licet ẜm glo. aliter ꝛ vt exprimat illis vicibus vbi ꝛ in quo loco verberauit non enim dȝ in tanto crimine vagari. ff. de iniur. l. pretor. in prin. de dolo. l. item exigit. ꝛ tunc ad quẽlibet actuȝ et vicem paret exceptiones ꝙ se defendendo vt. s. dictũ est. Sed si hoc non obiiciat reus videtur valere libellus ar. C. de an. ex. l. fi. ꝛ intelligetur de duabus vicibus si nõ exprimat de pluribus. ff. de testa. vbi etiam si dixisset multis vicibus nam ad duas refertur insti. de iure perso. in fine. ꝛ tunc paret exceptionem ꝛ testes ad duas vices. Caueat enim nunc reus qꝛ ex quo transiuit talis libellus potest accusator in prosecutione iudicii exprimere id qḋ potuisset in libello proponere ꝛ sic de tribus vicibus ẜm modernos ẜm glo. non vt dictum est sic in simili dicunt moderni. d. l. fi. de an. ex. Quoniam hec paria sunt ꝓponere ab initio ꝛ ex pacto tempore cõgruo. ar. ff. de do. ex. l. ij. §. ꝛ gñaliter. de li. ho. ex. l. ij. §. is qui. vt ꝛ tunc reus paret testes ꝛ trinam exceptionẽ ꝙ ad sui defensionẽ hoc fecit. Et parte etiam accusatoris posset esse dubitatio vt si accusat titium ꝙ insilierit in eũ ꝛ verberauerit vel vulnerauit tali mense qui duo actus insilire ꝛ verberare eodem instanti ꝛ impetu cõmisit videtur vnus actus. d. l. illud. in fi. ꝛ probat tm̃ ꝙ insiluit nõ probat ꝙ vulnerauit vel verberauit. nũqd saltim punietur de insultu probato nã in ciuili si peto. x. ꝛ ꝓbo de. v. dicunt quidam moderni esse probatũ vt in. v. cõdemnetur: qꝛ summa minor inest maiori in contract. ff. de ver. ob. l. j. §. itẽ si stipulariter. de arb. l. diẽ. §. si plures. ꝛ in iudiciis quasi ꝯtrahim⁹ de pec. l. lȝ. §. ex cã. qui petit plus videtur petere qḋ minus est. ff. quemad. ser. amit. is cui. de iniur. l. cum furti. Et vr̃ bene dici in ciuilibus qꝛ non tantũ in quãtitate sed in re tota petita si ꝓbo de parte fiat de ea probata condemnatio. ff. sol. mat. si constante §. fin. pars continetur in toto in petitione totius. ff. de except. rei iud. si quis cum toto. de reg. iu. in toto nam pluralitas est geminata singularitas ẜm grãmaticos ꝛ probatur. ff. de condi. ꝛ de. falsa. in fine. vbi legatis sticho ꝛ pamphilo si mei erunt cum moriatur sticho solo existẽte in bonis testatoris tpe mortis solus stichus debebitur qꝛ perinde est ac si legando dixisset stichũ si me⁹ erit cum moriar pro quo est. C. de cõdi. inser. l. si plures. ff. de procu. l. fi. in fine. si quis cau. si seruus. §. si pluriuȝ. aliquando quidẽ vl̃e in particulare resoluit̃. ff. de acquir. pos. naturaliter. §. nihil in glo. ꝛ plurale in singulare extra de rescri. c. ij. vbi ponunt̃ multa similia in prima gl. Nõ ob. ꝙ si primo peto. x. ꝛ postea minus videtur alia res no. in. l. edicta actio. qꝛ illud quãtũ ad habendã dilationem aliam erat quidẽ reus certus ꝙ ad. x. nõ tenebat̃ petitis. vult deliberare si ad. v. tenetur ꝛ ideo dilationẽ hȝ tanꝗ si aliud proponeretur. Sed quin quinto ꝯtineat̃ in. x. nõ dubitat̃.

14 †At in proposito videt̃ aliud illa rõne qꝛ cõstat ex propositione accusatoris ꝛ ex probatione quam fecit ꝙ plures fuerunt insultus ꝛ cum verbere sicut asserit per libellum ꝛ sine verbere sicut probat per testes. Unde non probauit quod proposuit. d. l. denunciasse. §. quid tamen ꝙ probauit non proposuit scilicet ꝙ tãtum insiliuit qḋ proposuit. s. insiliuisse ꝛ verberasse nõ probant ꝛ sic habet locum. ff. de re. du. in ambiguo. ff. si quis alteri vel sibi l. multum. Est em̃ factũ reiterabile: iccirco ꝛ si diceret ꝙ tali die fecit insultum ꝛ verberauit ꝛ probaret qḋ semel tm̃ illo die habuerit brigam ꝛ semel illo die insiliuit idem erit qḋ nõ ꝓbat crimen qḋ asserit ꝛ sicut proposuit secus si factũ non esset iterabile vt accuso te ꝙ occidisti titium ter vulnerando eũ cum gladio ꝛ probo qḋ occidisti vulnerãdo semel. iam em̃ cõstat de principali substantiali accusationis institute. si qꝛ occidisti nõ potuisti plures occidere illud qḋ dicitur de pluribus vulneribus videt̃ esse de leuibus que non curãtur. ff. de ven. inspi. l. j. §. fi. ꝛ potuit esse vnus multiplex. Sed non videntur testes nisi de vno dicere ar. ff. de testa. heredes. §. j. sufficit probare tantum vnum ex quo pena mortis resultat sicut accusans intendit. s. qꝛ occidit alia adiũcta qḋ tribus ictibus erunt sicut est ad stipulationem. arma viruꝫq; cano. ff. de ver. ob. que extrinsecus. clara est probatio qꝛ occidit. ꝛ sic non ob. C. de proba. sciant. nam vndecũꝗ; claruerũt crimina sufficit vt puniatur. xxiiij. q. iiij. c. ecce. Et attende ꝙ pass⁹ plures iniurias eodem impetu ꝛ instanti si ciuiliter agat debet in eodem libello cõiungere omnes. ff. de iniu. l. pretor. §. si plures si criminaliter non accusabit nisi de vna. d. l. libellorum. nisi trãsisset libellus de voluntate rei non opponentis. d. l. fi. de an. ex. tunc est eadem questio si probat de vna an de illa fiat cõdẽnatio ꝛ eadẽ est responsio in ciuili in criminali etiam distincto in facto reiterabili ꝛ lȝ ꝗtũ ad initiũ pro vno facto habeant̃. vt dicit gl. in. d. l. qui de crimine. tamen qꝛ diuersa sunt crimina ex diuersis factis vno impetu commissis nõ posset de vtroꝗ; simul accusare ẜm omnes accusare. Imo qui narraret factum in libello qꝛ domum vi intraui ꝛ verberaui vel occidi. ꝛ dicat peto eũ ẜm iura puniri dicet accusatus qḋ exprimat de quo petit puniri de domo per vim introita vel de verberibus aut occasione: que de vtrobiꝗ; vel omnibus simul accusare non potest. vt in. l. qui de crimine. si nõ obiiciat reus ꝛ cõtestetur litẽ per hãc generalitatẽ videtur petere de crimine minorẽ penã infligentẽ. ff. de pe. si pre-

ses. ꝛ l. interpretatiõe. de suspe. tu. l. he etenim cause. §. j. ipse etiã accusator bene pro se faciet si exprimat qñ de maiori intendit: vt statim patet. nã si de vtroꝗ; non põt. at si vba libelli sapiunt qḋ de vtroꝗ; petit puniri dicat reus vt eligat̃ de quo vult: naꝫ vtroꝗ; simul non põt vt dictũ est si non apponat p̃iudicabit sibi scḋm Modernos per. l. fi. de an. ex. ꝛ tũc distinguetur idem qḋ supra

15 in facto iterabili ꝛ non iterabili. †Sed qñ patit̃ p̃iudiciũ per predicta. l. fi. nõne si diceret accusator qḋ domũ vi intraui ꝛ occidi ꝗtũcunꝗ; non sit obiectũ general̃r petẽdo puniri nõ videt̃ peti nisi de minori crimine. Unde ꝛ si probet de occisione non punit̃ reus qꝛ de hoc nõ fuit accusatus sȝ tm̃ de minori qḋ videt̃ verũ hoc casu: lȝ em̃ duo crimina exprimat in libello hic ideo est qꝛ eodẽ actu facta sunt vt in. l. illud. in fi. ꝛ qꝛ dȝ cõiungere in ciuili. vt in. §. si plures. tñ de vtroꝗ; ab eodẽ simul nõ põt criminaliter accusari scḋm omnes. vt in. l. qui de crimie. ꝛ hoc videt̃ intelligere accusator generaliter petendo eũ scḋm iura puniri sȝ qḋ ius intelligat vȝ de vno ꝛ minorẽ penã irrogante: sic em̃ ius intelligit vt dictũ est. ciuili gdẽ modo vba ꝓlata intelligenda sunt ff. de serui. l. si cui. de ritu nup. ꝗꝗ. ꝛ ne dũ priuatorũ sed ꝛ principũ generalia vba reducunt̃ ad intellectũ quẽ lex intelligit. ff. de vul. ꝛ pu. sub. ex facto. in prin. Sed qñ nõ general̃r sed expressim diceretur peto reũ puniri de insultu ꝛ verbere vel occisione si nõ opponat qḋ nõ põt de oibus sȝ de vno tm̃ hȝ locũ. d. l. fi. nã ante litẽ contest. dȝ sibi reus in hoc ꝓspicere. ff. de adul. l. si mari-

16 tus. §. prescriptiones. † Et qñ libellus accusatorius nõ rite componit̃ cancellat̃ postulante reo. ergo a ꝯrio non si postulat p̃iudicat reo. d. l. fi. qñ est vitium in libello. d. l. libellor. §. qḋ si libelli. ꝛ §. fi. vitium sȝ rõne non cause inepte sicut est in proposito vbi nõ est vitium in modo agẽdi seu accusandi nec in causa qm̃ apta est sed in pluralitate criminũ de quibus petit penã cum nõ posset nisi de vno quod lex statuit i fauorẽ rei ne ꝓpter multiplices probationes vrgeatur ꝛ opprimatur ꝛ dum arctetur in vno nõ grauetur in alio per iura predicta. si ergo reus tolerat ꝛ nõ vult vbi beneficio legis scripte imputet sibi. ff. de reg. iur. damnum. quod quis sua culpa ad qḋ vtendum limitatur tempus donec

17 lis sit cõtestata. d. §. prescriptiones. † Nã qñ causa est inepta etiã si non opponatur ꝓnunciabit intẽtionẽ non tenere. ff. si mensor

18 fal. mod. di. l. j. §. j. † Item si ex diuersis factis sint plura crimina põt de eis ab eodẽ accusari secundum Azo. ꝛ aliquos Moder. scḋm glo. non simul tunc si transeat libellus: ꝛ nõ obiiciat̃ quod de vno tantum eligat puniri: preiudicabit scḋm Moder. p predictam. l. fi. vt in ꝓsecutione cause possit probare qḋ velit ꝛ si de omnibus probat de omnibus puniret̃ ꝛ si de aliquibus de illis tantum qꝛ quot sunt crimina diuersa ꝓposita tot videntur esse libelli. ff. de ver. sig. l. scire. cum ꝛ plura possint in eadẽ causa contineri. ff. de eui. cum plures. C. si cer. pe. l. eo qḋ a multis. ꝛ hoc p distinctionem Azo. d. l. he em̃ cause. §. j. vt consideretur causa seu culpa in iudicio deducta: nam ꝛ ibi generaliter accusatus est tutor de suspecto qꝛ male administrauit ꝛ trãsiuit libellus ideo fit illa distinctio. potuit quidem dicere accusatus exprimas in quibus male ꝛ qualiter vt sciam vtrum dolum vel culpam obiicias quia non debes in tanto crimine vagari. d. l. pretor. in princip.

19 †Sed tunc quando põt obiicere an sufficit ꝓtestari generaliter de ineptitudine libelli non videt̃ imo dȝ obiicere ꝛ postulare vt dilanietur talis libellus. vt in. l. libellor. ꝛ ꝓtestatio dȝ esse dilucida. C. de non nu. pe. generaliter. in fi. qḋ fit specialiter vȝ qḋ generaliter nõ. ar. ff. de leg. j. turpia. de li. ꝛ post. l. iij. maxime i iudiciis. ff. si quis cau. sed ꝛ fi. §. quesitũ. cũ concor. in glo. Item quid si dicat ꝓtestor qḋ non possum de pluribus criminibus simul accusari satis videtur petere id de quo ꝓtestatur. non em̃ refert qualiter declaret voluntatem suam. ff. de leg. de quibus. in fi. forma p certa vba petẽdi sublata est. C. de formulis. l. j. ꝛ. ij. ꝛ qui admitti ad bo. pos. l. fi. vbi ponitur de protestatione. sed caueat ne contestetur litẽ non faciendo aliud qꝛ renunciaret illi ꝓtestationi. expressum videt̃. xxvij. di. c. j. etiã si dixisset in ꝓtestatione qḋ p aliũ actũ ꝯriũ non renũciat ꝓtestationi nisi expressim renunciaret. nam statim qḋ facit actũ ꝯriũ sponte cõsentit ꝛ renũciat ꝓtestationi per omnia iura dicentia qḋ ex actu ꝯrio sequente tollit̃ primus. C. de iur. do. impe. l. ij. ff. de iur. fis. sed si accepto. cum si. Plus enim facto quam verbo quid fieri: nam ducendo vxorem eam quam ab hostib⁹ redeant remittit ius pignoris. C. de cap. l. ij. ꝛ remittit ius operarũ cõsentiẽdo nuptiis liberte. C. de ope. lib. l. pe. sicut ducendo eam vxorẽ vel habendo in concubinam. eo. ti. l. liberte. Quod autem dixit nisi expressim renuncient ꝓtestor qḋ non renuncio aliũ actũ ꝯtrariũ faciendo hoc nõ vȝ quia non põt mutare eius publicũ ex huiusmodi ꝓtestationibus cũ verbis. ff. de ope. lib. cerdonẽ. de pac. ius publicum. de admi. tu. quidam. ad. l. fal. qḋ de bonis. §. j. ꝛ per contestationẽ non ꝓbatur metus. C. qḋ me. cau. l. metũ. Unde hic reus debet instare vt libellus emẽdetur aut si iudex nollet sed preciperet quod litem nihilominus contestetur vel quod procedat protestetur qḋ iuribus preture cõpulsus mandato iudicis vrgẽte id facit tunc sibi nõ p̃iudicabit

non preiudicabit.ff.de iudi.l.ij.in prin.qđ falso tu.auto.l.iterdũ ⁊.l.nouissime. Item si iudex interloqueretur non esset admittẽdum vel vt ꝓcedat nõ obstat hoc appellet qꝛ hoc grauamen nõ veniret emendandũ post diffinitiuã ex quo sponte procederet. ff.de mino. inter vtile.nam qui licitã ꝓuocationẽ omittit perpetuo silere debet.C.vt lite pen.l.fi.lꝫ scõm Inno.appellatio a diffinitiua iudex appellationis emẽdet id qđ illatum est per interlocutoriam a qua appellatũ non est si tãgit causam principalem vel est tale quid qđ reddit iudiciũ nullũ sicut videt̃ qđ hoc sit extra de re iudi.qđ ad consultationẽ.per Inn.⁊ lib.vj. de appel.c. fi.⁊ hoc dictũ Inno.est magis vtile qm̃ non posset appellari vt iudicium nullum tunc qñ non apellasset

1 ☞ Miles turbator pacis capite punitur.
2 Fugiẽs a cõspectu iudicis punitur quia omnia immobilia ꝑdit publicantur in publico vel in populo vt terreant̃ multi exẽplo.
3 Nomina impropria in vulgari sunt: quia agrum qui insula fuit insulam appellasti.
4 Delicto cõmisso in terra comitis vel baronis per eius vasallos de quo erat pena publicationis bonorũ: bona vasalli delinquentis veniunt in fiscum.
5 Regis ꝑsona est qui condẽnat de crimine: ergo ⁊ bona q̃ ab alio non tenet: nam res sumũt ꝯditionẽ a ꝑsona nõ ecõtra.
6 Delinquente vno cuius bona sunt publicata sint eius qui publicauit.
7 Uxores habent dotes marito foriudicato vel bãnito.
8 Homicidio cõstito ⁊ vulneratiõe si dicit accusatus ad sui defensionem occidisse vel vulnerauisse sibi incumbit probatio.
9 Probare tantum valet per confessionẽ q̃tũ per testes.
10 Torqueri debet quis per hoc qđ peccat. ⁊ nu.11.
12 Condemnationes pecuniarie sunt comitis ⁊ baronis cuius est iurisditio in terra sua.
13 Clericus violator pacis aut receptator violatoris pacis si cõuincatur inde coram episcopo suo punitur in.xx. libris soluendis comiti in cuius iurisditione erat hoc.
14 Iudice insequente violatorẽ pacis qui de ciuitate fugerat ad castrum alicuius an dꝫ dñs eũ producere ad iudiciũ.
15 Actor dicens se inuestitum esse ab eo qui est dñs feudi debet idoneis testibus ꝓbare.
16 Spoliatus ante omnia est restituendus ꝓbata violẽtia.
17 Iudex quid debet facere super allegatione duorum vel pluriũ contendentiũ de eodẽ feudo quod quilibet dicebat ad se pertinere ⁊ de eo inuestitũ esse a diuersis vnus ab vno alter ab altero.
18 Usu in contrarium non ꝓbato ꝑ multos annos si staret quod non vteretur populus non ideo tollitur lex scripta.
19 Pugna quia odiosa est ⁊ odia debent restringi in specialibus criminibus tantum.
20 Condemnatio ob iniuriam fit ad pecuniam.
21 Rustico accusante militem de violatione pacis an debeant pugnare miles ⁊ rusticus ⁊ qũo ⁊ qđ impedimẽtũ subueniẽs.
22 Milite appellãte rusticũ qđ violauerit pacem iurabit rusticus quod non voluntarie.
23 Indiciũ seu signũ ꝑ que rusticus ostendet se pacem nõ violasse aut contra pacem fecisse que sunt.
24 Milite offerente pugnã aduersus militem pro pace violata in qua debet offerri pugna.
25 Comes in terra sua dꝫ ponere assisiã circa venditionẽ victualiũ ⁊ annone.
26 Precia ponere rebus vtensilibus ꝑtinet ad p̃fectũ vrbis.
27 Rusticus non portet arma lanceam vel gladium quantum ad tractatus maleuolos.
28 Rusticus dicit̃ qui habitat ⁊ colit rus.
29 Pena rustici arma portantis que.
30 Mercator cũ meat ꝑ itinera periculosa vbi sunt mali homines vadens causa mercandi põt portare gladium aut ensem.
31 Retia tendere vel laqueos aut alia instrumenta ad capiendas venationes quis non dꝫ nisi pro capiendis vrsis apris ⁊ lupis.
32 Uenari si possit quis cũ auibus ⁊ canibꝰ p̃terq̃ ad lupos vrsos ⁊ apros.
33 Probari si sufficiat talem esse publicum ⁊ famosum latronem quia publice dicitur quod sic est ⁊ in syluis disrobat homines ⁊ de disrobatione non constat.
34 Officium exercens in terra comitis vel principis de mandato ⁊ institutione principis quomodo debet spoliari si faciat contra officium aut est enormis.
35 Uiolator pacis habebitur qui posteaq̃ est exutus a procuratoria aduocatoria aut alio officio temerarie ⁊ sine licentia principis exercere presumit.
36 Procurator vel aliquis officiarius a domino constitutus si insolens reperitur exuetur ab illo beneficio seu ministerio.
37 Furatus valens quinq̃ solidis aut plus puta pannos vel alias res laqueo suspenditur.
38 Appellatione pecunie omnes res significantur.
39 Mobilium appellatione non continetur pecunia cum sit res fragilis.
40 Raptor omnimodo furtũ facit cause.
41 Guerra ponit̃ pro quocũq̃ crimine in vulgari.
42 Eques pascere volens equum in via fatigatum an potest se extendere ad sepem vel ad arborem pendentem super viam pro refectione equi.
43 Agere interdicto potest quilibet pro cedenda arbore sup viam pendente que est itineri impedimẽto.

SI vero violator pacis.

Secundum dictum principale dixit quando homicida est presens nunc quando absentat se ⁊ fugit a facie iudicis citantis eũ quia violauerat pacem generalem status communis subditorum occidendo hominem vt.s.expositum est.multofortius si fecisset pacem cũ ali-
a quo cum quo habuerat inimicitiam[a] ⁊ sic videtur loqui hec lex sequẽs ius lon.in lon.de ho.li.ho.l.qui vo intra treguan.vtroq̃
1 tamen modo: sed in primo melius intelligitur qđ † miles turbator pacis capite punitur.ff.de re mili.l.fi.in fi. Proprie intelligitur de eo qui guerram mouit in patria depredando cõtractam vel alicuiꝰ bona inuuitur.j.de pa.iur.fir.hac edictali.§.[illegible]ecepta toribus ibi vel predam ementibus. Hoc secundum consti.regni Sicilie capitale est. In turbatione particularis pacis facte cum homine aliquo non esset capitale delictum commissum in pacis istius turbatione id exigeret puta homicidium cõmissum alias pro modo culpe vt si seditionẽ contra pacem mouerit.C. de his qui ad eccle.confu.l.denunciamus. Pena enim culpe cõformãda est.j.de pa.te.hac edictali.§.iniuria. nec vlterius ꝓgreditur
2 quam delictum exposcit.C.de penis.sancimus.† Dicit ergo qđ is qui fugit a conspectu iudicis punitur quia omnia immobilia perdit publicantur in publico vel in populo.s.vidente ⁊ audiente: nam multis de populo videntibus fiunt vindicte vt alij terreantur exemplo.C.ad.l.iul.re.l.j.vel publicantur in populo id est ad vtilitatem populi habẽtis ex priuilegio sicut multe terre dñr habere nunquid hoc casu ⁊ superiori relinquatur legitima ascendentibus ⁊ descendẽtibus.dic.j.de pa.iur.fir.hac edictali.§.iniuria.in glo.j.

Additio.
a ¶ Si fecisset pacẽ cũ aliquo cũ quo habuerat inimicitiã. Addõan pax dicat̃ rupta si o[illegible]cido fratrẽ tuũ [illegible] [illegible]bal.i.ꝯsi.liiij. qđ [illegible] laudare. ĩ pria parte ꝯsilio rũ. Bar.ab hor.

Et dispensetur. Quia dabuntur ad vendenduꝫ vel aliquid inde dabitur per iudicem filijs interfecti sicut fit in multis locis.argu.j.l.si quis aliquem ceperit. Hodie hec pena non est: nam absens requirũtur ⁊ annotantur bona vsq̃ ad annum: anno elapso perdũtur ⁊ in fiscum perueniunt scilicet si infra annum non veniunt. vt.ff. de requi.re.l.j.⁊.l.annus. In regno Sicilie in prima contumacia quando citatus de crimine non comparet bãnitur ⁊ perdit tertiã bonorum mobilium tantum.cetera omnia annotantur tam mobilia quã stabilia post annum foriudicatur ⁊ perdit omnia bona siue foriudicat̃ siue non anno scꝫ elapso.

Heredes. Dixit quid sit de melioribus: nũc dicit qđ de stabilibus: ⁊ improprie dñr heredes cum viuat delinquens non est hereditas viuens.ff.de vulg. et pupil. sub.l.ij.§.illud Interdũ accipit̃ heres id est filius.sic.ff. de vsuf. accre.si quis titio.secundum casum Io. Uel loquitur secũdum vulgares qui dñt de filijs ⁊ fratribus ⁊ alijs qui successuri sunt sibi: hic est heres meus.nam si filius ergo heres secũdum Paulum dicit glo.C.si se ab here.ab.l.j.sicut accipitur Matthei.xxv. cum dicebant agricole.hic est heres: de filio scilicet domini qui viuens mittebat filium suum illuc. ⁊ Marci.xij. sic accipitur.j.
3 l.si quis alium ceperit.† In vulgari sunt nomina impropria: qꝛ agrum qui insula fuit insulam appellasti.ff.de acqui.re.do.insulam.in fi. Sic consuetudo loquendi.ff.de ver.signifi.anniculus. Dicit ergo q̃ isti heredes accipiunt a iudice hereditatem id est bona immobilia fugiẽtis ⁊ iurabunt ⁊ nunq̃ ille vt homicida citatus ⁊ fugiẽs ⁊ vt violator pacis aliquod emolumẽtum percipiat de illis bonis: nam debet eius fuga fieri instructior.argu. ff.de requi.re.l.fi.⁊ si inuentum fuerit quod isti heredes neglecto iuris rigore per quod iurauerunt nullum emolumentũ illi prestare dimittant hereditatem illi fugienti qui forte ꝓcurabit eam: ⁊ fructus percipiebat in fuga per alium: tunc comes dñs scꝫ baro vel alius in cuius terra hec hereditas erit regio fisco.i. dictiõi ⁊ potestati hanc hereditatẽ id est bona resignet.i.tradet ⁊ assignet: nã verbũ restituendi accepit significationem ꝑ se dãdi.ff.de lega.ij. cum quidam.⁊ a regio iure.i.donatiõe suscipiãt bona sua.i.donationes istorum bonorũ illi.s. quibus princeps ⁊ rex donare voluerit ex quo enim sunt infiscata ꝯcedit cui vult. C.de pe.bo.subla.l.j.multofortius si bona erant in terra demanij principis non procura.cesaris: ea rediget in patrimonium
4 cesaris.ff.de leg.j.apud iul.§.fi.in fi. Patet ergo † quod si cõmittatur delictũ in terra comitis vel baronis per eius vasallos de quo erat pena publicationis bonorum quod bona vasalli delinquentis venirent in fiscum nisi essent feuda vel alia que a comi-

te vel barone tenentur illa redeunt ad eum a quo tenebat.ff. de
ho.dã.l.fi.§.si in libertinum.C.de bo.proscrip.filius.⁊ expressevi
detur dici in cõsti.imperialem.§.illud.Constitutio regni sicilie
etiam si qñ inter demanij nisi esset feud.quaternatũ qd tenet ab
alio in regno Sicilie hic excederet mediato dño regi nõ baroni
immediato in consti.post mortẽ quia rex cõferret. Et loquit qñ
morit naturaliter idẽ videt qñ ciuilr qꝛ ꝓditor arg.ff.de ꝯtrata.
l.j.§.fi.pro so.actione.§.publicatione.¶ Quid de mobilibus in
feu.inuentis nõ deputatis ad ꝑpetuũ vsum feudi illa sunt pars
feudi.C.de ver.sig.l.ij.an cũ dãnat feudatarij ⁊ bona burgensa
tica peruenerunt in fiscũ qꝛ publicant illa burgẽsatica ille enim
non tenet a dño terre lꝫ sint in eius iurisditione ⁊ in his non est
questio inter pitosimo dñr ꝑtinere regi rõne maioris dñij qd est
vt habeat fiscus bona q̃ publicant in aut.vt nulli iu.in fi. qd nõ
hñt ciuitates sine ꝑuilegio.ar.ff.de bo.va.l.j.bona mobilia erũt
5 ne baronis vel fisci.Dic † qd fisci qꝛ ꝑsona est regis qui condem
nat de crimine.ergo ⁊ bona q̃ ab alio nõ tꝫ nã res sumũt ꝯditio
nem a ꝑsona nõ ecõtra.C.de impo.lu.descrip.l.j.⁊ ar.ff. de edili.
edic.l.iustissime.nõ est ꝓsumendũ de feu.habuisse mobilia.ar.C.
arbi.tu.si defunctus.qꝛ ⁊ si essent fructus feu. ⁊ solo separati nõ
essent dñi feudi sed heredes extranei.ff.de vsuf.defunct⁹.⁊ quic
quid in eo quesitũ esset.C.de bo.que lib.l.cum oportet.§.⁊ si qdẽ.
Secus in condẽnationibus pecuniarijs de quo dic.j.l.iiij.sꝫ bo
na que redeunt ad dñm a quo tenentur an in vita delinquentis
si nõ etiam mortuus ex pena erunt fisci publicata: vel dñi a quo
tenentur dictũ est in superioribus qd ad fiscũ eo viuẽte.ff. de iu.
fi.statius.§.fi.⁊ ꝑ ea que no.in aut.ingressi.C.de sac.sanc.eccle.et
videt expressum.j.de.c.co.c.j.in fi.Moder.disputãt hoc ꝑ q̃stio
ne sabbatina.Spe.in ti.de feu.ponit circa hoc diuersas opinio
6 nes.Videt approbare † qd viuo delinquente cui⁹ bona sunt pu
blicata sint eius qui publicauit.argu.ff.de dã.infec.si finita.§.si
7 de vectigalis.ibi gloss.dicit idem esse in feu.† Hinc forte habuit
ortum consti.regni Sicilie que incipit pena.quod vxores habẽt
dotes marito foriudicato vel bannito:dummodo non alant in
de maritos.Et quia hec iura sequuntur iura longobarda non
seruantur nõ sunt pene ordinate in isto ti.vt patet ex litera que
satis grosso modo loquitur.

Additio.
a ¶ Semp presum
ptio credit proba
tioni.adde ꝓsum
ptio in quib⁹ ha
beat locũ.vid bal.
in ꝯsi.ccij.qd inci.
premittẽda est in
prima parte.⁊ an
presumptio legis
liquidissima sit ꝓ
batio.vide ꝑ eun
dẽ in ꝯsil.suo . lvj.
post ꝓn.qd incip.
statuto ciuitatis
Bar.de hor.

Probare possit defendendo ⁊c.

8 Nam constito † de homicidio vel de vulnerato si dicit qd ad sui
defensionẽ occidit vel vulnerauit sibi incumbat probatio sic.j.l.
proxi.quia ei qui dicit in modum exceptionis hoc asserit erit si
cut actor in hoc vt probet.ff.de excep.l.j.constabat per testes siue
9 confessionem.† Quia tantũ valet ꝓbare ꝑ cõfessionẽ q̃tum per
testes.ff.de inoffi.test.qui de inofficioso.so.ma.titia.C. de in ius
vo.l.ij.in fi.Quid si in vno actu siue impetu confitetur ad sui de
fensionem sicut ex arrupto rei plerunq; fatentur que confessio
ligat vt dicit Azo in sum.de confessione an sit idem vt iudex si
cut videm⁹ fieri prefigat ei terminũ infra quẽ ꝓbat ꝙ ad defen
sionem suam hoc fecerit.nam videt qd sit vna confessio.ar.ff.ad
l.aquil.illud.in fi.cõfessione aũt dꝫ stari pro se sicut contra se de
quo ꝯstat.s.ꝯtra se.ff.de inter.act.de etate.§.j.⁊ accipiẽdũ est qd
ei ꝓdest.arg.ff.de iur.fi.l.iiij.§.si qs palã.iudex enim vel ps q̃re
bat si occidisset vel vulnerasset titiũ volẽs eũ puniri dicẽdo ⁊ cõ
fitendo qd ad sui defensionẽ nõ rñdet qd iudex vel pars intẽde
bat qꝛ defensor salutis proprie in nullo peccat. C. de sica.is qui
aggressorem.ff.de iust.⁊ iu.vt vim.sicut qui dicit ꝓmisisse ꝑ me
tum:videt ꝯfiteri qd nõ sponte.nã dicẽdo de vno videt exclude
re de reliquo.ar.ff.de iudi.cũ ꝓtor.de ꝓcur.pompo.§.sed ⁊ is.de
fun.instru.cum delanionis.§.qui fundũ.so.ma.si cũ dotẽ. de li
be.⁊ posthu.cõmodissime.de condi.⁊ demõ.l.cũ ita legatũ sit.de
ꝓcur.maritus.Verius videt qd q̃tum est cõtra se stet pro se nõ
nisi ꝓbet ff.depo.publia . in fi.cum distinctione vtrum id qd di
cit pro se sit coniunctũ ⁊ ꝯnexũ ei qd dicit cõtra se vt separari ⁊
sine eo esse non possit an sit separatũ ⁊ nõ coniunctũ:puta dicit
qd rem vẽdidit ꝓcio.xx.stabit huic dicto in totũ qꝛ emptio ⁊ vẽ
ditio non põt esse sine precio vel fatetur obligasse rem.xxx.nõ est
obligata sine pecunia credita probet.ff.de iureiur. si duo.§. idẽ
iul.⁊.§.marcellus.est ad hoc.Quia in coniunctis idem est iudi
cium.ff.de mino.etiam.§.j.C.de temp.ap.per hanc.de transac.si
ex falsis.At occasio ⁊ vulneratio potest esse nõ ad defensionem
sicut cum dicit se donasse cuꝫ causa:qꝛ qd cum causa promisit dꝫ
ꝓbare nisi ageret cõdictione sine causa.C.de do. ante nup.l.ij.in
glo.⁊ qꝛ cõfitet se soluisse dꝫ ꝓbare.C.de ꝓba.l.j.de non nume.pe
cu.l.iij.vt si fatet habere reꝫ sibi obligatã a dño oportet qd ꝓbet
obligationẽ.d.l.publia.in fi.sed qñ negat simpliciter post volẽs
probare qd ad defensionẽ poterit vt diximus.s.de contro. inue.
§.iterum si aliquis.

Si quis alium.

Quod dicit in occidente homi
nem lex superior hoc dicit in vul
nerante vt si cõstat qd vulnerauit ⁊ dicat qd ad sui defensionẽ id
fecit ⁊ non possit ꝓbare ꝓbabit ꝑ duellũ in quo vincet si nõ vult
puniri ⁊ si nõ vincat in duello habebitur pro cõuicto ⁊ sic manũ
amittet cũ qua vulnerauit.cõstabat enĩ ꝙ vulnerauerat ⁊ succu
buerat vel nõ vicebat in duello.Iudex aũt in causa ipsum vulne
ratũ prosequatur ꝺm rigorẽ iustitie ⁊ cõsequatur res eius.s.si fu
giat vt.s.proxi.dicitur nec enim perdit bona quãdo occidit ꝺm
ius lon.vt.s.dictum est.

Infra pacis edictum.

Positum a preto
re mortuo vl' viuo
lege animata vt nullus turbet statum pacificum vel qꝛ in recon
ciliatione pacis cum inimico suo iudex statuerat vt nõ offendãt
se.dictum est de hoc.s.proxi.eo.

Manus amputetur.

Et sic punitur in quo
deliquit.C.de suc.aut.
omnes peregrini.ff.de his quibus vt indi. Rescriptum. de dã.
infe.qui bona.§.si quis.C.de exac.tri.li.x.l.ij.vbi incarcerans in
carceratur.de repu.consensu.§.hoc nisi ibi est equum eam care
re connubio qua se fecit indignum sic li.vj.de elec.ꝓuida.in fi.
⁊.c.si compromissarius.§.pe.⁊ extra de temp.or.c.literas.in fin.
10 † Nam per que peccat quis per hec ⁊ torquetur.s.apud.xj.sic et
C.de ser.fugi.l.iij.Hinc habuit ortum consti.regni sicilie q̃ vult
vulnerantem ⁊ percutientem cum armis prohibitis manũ per
dere.Et intellige ꝺm peritos regni sicilie quãdo vulnus erat ta
le vt appareat percussio in carne vel liuor vel cicatrix.Secus si
ictus carnem non tangeret propter vulnusculum modicum di
cunt non esse penam manus sed aliam leniorem vt in iure vel si
mile.arg.ff.de edil.edic.l.j.§.proinde.⁊.l.ob que vitia.§.fi.¶ Si
queratur que manus amputetur.Respondet glo.in aut.sed ho
die.C.de fur.⁊ ꝙ illa cum qua minus potest qꝛ interpretationes
legum pene sunt demolliende.ff.de pe.interpretatione.Domin⁹
meus rex inclytus rex Karolus scds declarauit per consti.suam
ꝙ illa cũ qua plus potest.i.valida:qꝛ cuꝫ ea presumit percussisse
non cum inualida.i.minus valida nisi probaret contrarium ꝙ
11 cum inualida percussit.† Semper presumptio cedit ꝓbationi.[a]
a vt.s.proxi.dictum est ar.ff.qd me.cau.l.fi.in prin.Item intellige
vulnerauit.i.cum sanguinis effusiõe.alias secus:vt.j.proxi.

Si quis alium ceperit.

Hec lex non valet
hodie grosso mo
do loquitur.si quis capit hominem ⁊ percutit fustibus sine san
guinis effusione tunc forte manus amputatur.s.l.proxi.vel cri
nes eius vel barbam pilabit.alias est in litera ꝙ crines non est
vel punitur in decem libris auri ⁊ iniuriato ⁊ iudici ꝯponit.xx.

Si vero.

Sed si non cepit hominem etiam hoc differt
a superiori dicto.Sed inuadit eum appeten
do.ff.ad sil.⁊ si percussor.in fi.vel assaliendo.s.c.iij.§.preterea. et
quib.mod.feu.amitta.§.item qui.⁊ hoc dicitur vulgo excors vel
execors.exponit se quia callida manu id est astuta forte fecit fie
ri per alium male tractauit cum verberibus ⁊ contumelijs sine
fustibus vt differat a superiori dicto ⁊ verba contumelie non
erant in pilando barbam aut crines componit quinto libro.⁊
iudi.x.

Quicũq;.

Si pro ista pena inuadiauit iudici deliquẽs
predium suum vel aliam rem qꝛ causa exẽpli
dicitur de predio.C.de rei ven.l.domum.debet post inuadiatio
nem verbalem tradere prediũ pignori realiter:qꝛ pignus a pu
gno dicitur.ff.de pig.act.si rẽ.§.proprie.insti.de act.§.itẽ seruia
na.vades dicuntur pignora vel fideiussores.in lon.de deb.⁊ va
dim.⁊ hoc.j.iiij.septimanas.⁊ si infra.iiij.alias septimanas nõ
soluerit.i.liberauerit pignus prediũ.s.predicto.sic accipitur per
totum.C.qui.mo.pi.vel hypo.sol.

Heredes eius.

Scilicet futuri sicut expositum est
supra.l.ij.

Hereditatem.

Et bona isti⁹ delinquẽtis accipiãt
sicut si esset mortuus vt comiti.s.vl'
baroni in cuius terra erat hic.Idẽ si in terra demanij regis. vt
dictũ est.s.l.ij.soluãt predictã ꝯdẽnationẽ infra septimanas.vij.
Alioquin comes hereditatẽ ⁊ bona istius delinquẽtis assigna
bit regie dignitati fisco regis iniuriato proclamatori dãna resti
tuat.s.comes:qꝛ Rex propterea cõcedet comiti bñficiali iure pre
diũ illud seu bona qd dicit dãnũ.improprie dr:qꝛ est diminutio
patrimonij.ff.de dã.infe.l.j.nõ erat in damno patrimonij hic in
12 iuriatus sed propter iniurias illatas dr damnũ intulisse.¶ † Et
attẽde ꝙ cõdẽnationes pecuniarie sunt comitis ⁊ baronis cui⁹
est iurisditio in terra sua.Sed si bona publicãtur que ab eo nõ
tenent veniunt ad fiscũ ad regẽ.vt ⁊ hic dr ⁊.s.l.ij.diximus.Sed
iure ro.etiã cõdẽnationes pecuniarie sunt fisci.C.de modo mul.
l.v.forte distinguit mulctet in terra demanij vel baronis.sic vi
demus hodie cũ prouẽtus iurisditionis sint dñi qui est ordina
rius vasallorũ.de quo.s.de hac ordinaria iurisditione.dicet in.l.
imperialẽ.§.pe.videmus hodie dari feuda vbi sunt vasalli cum
oĩbus iurisditionibus iuribus ⁊ pertinẽtijs eorũ sub quibus in
telligũt ⁊ accessoria.Itẽ que in re sunt sicut sunt illa que de iuris
ditione proueniunt ⁊ fructibus ⁊ prouẽtibus iurisditionis nõ

si extra rem. vt dicit Inno. de resti. spo. cũ ad sedē. Vñ esset ta-
lis iudex baro vt habēs merũ imperiũ qui pp iurisditionē quā
hꝫ possit precellere vas. cōdemñ. oĩm bonorũ. vt si pp contuma-
ciā puniret in oĩbus reb⁹ qđ pōt iudex in summa administra-
tione positus. C. lib. x. de decur. si ad magistratum. ⁊ notant mo
der. de iure fi. certa forma intelligitur. C. ne liceat sine ius. prin.
consi. lib. nono. ⁊ qñ principaliter admittuntur bona secundũ
Jo. de quo dictũ est plene. j. que sint regalia. hic bona essent cō
dēnantis iurisditionē habentis cũ fructibus iurisdi. Secus si
ex crĩe vasalli consequenter nō principaliter bona perderentur
⁊ publicarentur in fiscum huius essent regis diximus. s. l. ij. Cō
demnatiões ergo pecuniarie erũt baronis habentis iurisditio
nem que non a barone sꝫ ex crimine pubicata erunt fisci regij.
In regno sicilie maxime vbi persona condēnatur a rege ⁊ sua
curia quia barones nō habent ibi merũ imperium ⁊ satis hoc
patet in. l. ista. Baro in regno sicilie cōtumaci vas. penā vnius
augustalis imponit: qꝛ ⁊ baiulus terre demanij nō in plus pōt
pro qualibet cōtumacia ⁊ quolibet mēse vt in ꝯsti. penā eorũ. Ju
re ro. aliter. C. de modo multarũ. l. eos. forte in his spectabiť
consuetudo ⁊ id qđ cōsuetũ est fieri ar. C. lib. xij. de agen. in reb⁹
l. fi. vbi fruct⁹ iurisditiõis p scribēdis actis certo modo solui-
tur quod in vsu nō est. Hodie spectabiť id qđ est in silib⁹ fieri soli
tum arg. ff. de dā. infe. si finita. in pncipio. de custo. reo. l. iij. vecti
galia aũt soluuntur iuxta cōsuetudinē. ff. de publica. si publica-
nus. §. vltimo.

13 **Si clericus.** Hec lex nil valet pũnit † clericum vio-
latorem pacis aut receptatorē violato
ris pacis qui notatus ⁊ infamatus erat de hoc ⁊ pscript⁹ exiť.
s. de facto qꝛ nō audebat cōparere ppea sine dedecore in publi-
co si conuincatur inde corā epo suo punitur in. xx. lib. soluēdis
comiti in cuius iurisditiõe erat hoc ⁊ de excessu ẜm statuta ca-
nonum puniť ab epo suo. si in hoc sit inobediēs clericus priua
tur officio ⁊ beneficio per epm ⁊ habebiť pscriptus. s. a populo
hec est truffa hodie.

14 **Si iudex.** † Pacis violatorem recedentē de ciuitate
aliqua: pone ⁊ fugientē ad castrum alicui⁹
iudex insequitur dicitur qđ dominus castri dꝫ producere illũ
ad iudicium ⁊ si noluerit cōparere in iudicio dictus fugiēs dif
fidebat forte de innocentia qꝛ non cōfidebat qđ esset innocens
aut hic hꝫ domicilium in castro illo: ⁊ tũc dñs castri oĩa mobi-
lia illius capiat ⁊ iudici det ⁊ deinceps in domo sua illũ nō re-
cipiat tāꝙ pscriptũ aut nō hꝫ māsionē seu domiciliũ in castro:
⁊ tunc nō obstāte qđ noluit cōparere corā iudice dñs secure ad
ducat eũ ad iudicē qui eũ populo. i. ordinato a populo haben-
te iudicē sicut habēt multe terre iudicent eũ tāꝙ violatorē pa
cis ẜm statuta legũ p mō culpe. Hec distinctio friuola est qꝛ ad
ducetur ⁊ capieť ⁊ dānabiť iuxta qualitatē delicti ⁊ semp itelli-
ge qđ si dānetur quis ad pecuniam in delicto si nō pōt soluere
luit in corpore. ff. de pe. l. j. C. de ser. fugi. quicunqꝫ. ¶ Quidā ha
bent hic.

Si iudex clamore populi ⁊c.

Si duo homines. Titius possidebat feu. ali-
quod de quo seius dicebat
se inuestitũ p gaiũ dñm feudi. titius possessori dicebat feu. esse
suũ ⁊ erant in terra alicuius comitis vel baronis. Idē tamen
si in terra demanij. vt. s. dictũ est seius actor producit inuestito
rem gaium dñm qui corā comite dicebat se inuestisse seiũ de il-
lo feu. dono ⁊ gratia nō precio accepto quid habet necesse face
re comes vel ali⁹ iudex. ⁊ quid habet necesse facere actor vt vin
cat. Dicitur qđ primo iudex comes recipiet testimonium inue
stitoris nō tamē credetur vni testi. s. dño dicenti se inuestiturā fe
cisse qꝛ alter tantũ nō ambe partes producebant eũ vni quidē
nō creditur. C. de testi. iurisiurādi. secus si ambo vellent stare di
cto domini. j. de le. cor. §. si inter duos. possunt dicere partes ste
tur dicto talis arg. ff. de do. ple. theopompus. ad quod est. ff. de
pac. tale. in prin. ⁊. §. qui pvocauit ⁊ que notantur. C. de trāsac.
15 si super. † Et ideo oportet actorē pbare idoneis testibus se in-
uestitũ esse ab eo qui est dñs feu. ⁊ hoc facto constabit qđ nō per
rapinā. i. inuasionē violentam habuit feu. remota controuer-
sie materia qꝛ possidens titius nil probat in cōtrariũ qđ elidat
intentionē fundatā actoris obtinebit. sic legas ⁊ glosse erũt su-
perflue ⁊ si sic nō subaudias erit iniusta lex ab omni parte. Po
ne rapinam pro inuasione qꝛ soli nō dicuntur rapi sed inuadi.
insti. vi bo. rap. §. qđ nō solũ. Si vero pbaret reus qđ nō inua-
sisset p rapinā ⁊ violētiā actor hic feu. qđ petit cōdēnabitur in
duplũ re cōputata. Nō intelligas in eodē iudicio nisi reconuē-
tus fuisset nō debet condēnare vel absoluere nisi a petitis. C. de
fideicom. lib. l. fi. ff. cōi di. vt fundus. sed ꝗ̄tum ad hoc iudiciũ
pertinet perdet litem ⁊ beneficiũ petitũ ex quo fuit predo ⁊ in-
uasor amittit ius suũ ppterea per. l. si qs in tantam. Sꝫ si post
acquireret dñiũ a vero domino posset id regrere ⁊ pro eo age
re scđm iustitiã in iudicio hoc per. l. ff. de excep. rei iu. si mri. §.
eandē. cũ prio egit nō erat dñs iđ perdit duplũ si post acquirat
dñium in eo nō ob. sibi exceptio. Alij exponũt aliter vt in gl. qđ
erat dñs qñ inuasit. sed ex quo soluit duplũ reseruať ei vt ẜm iu
stitiā in iudicio possit rem petere qꝛ illa lite caret bñficio. i. pos-
sessione feu. pp violentiā pbatā nō pdit dñium ppter dupli so-
lutionem. Alij legunt hunc versum.

Quod si de rapina. Quando iste possidebat
⁊ actum est possessori cō-
tra eũ qꝛ inuaserat vt restituat primo qđ debet esse. C. de agri.
16 ⁊ censi. † si coloni ante omnia spoliatus est restituendus proba
a ta violentia[a] ⁊ rapina carebit beneficio. i. bñficij possessiõe qꝛ re
stituet ⁊ post litigabit de pprietate ẜm iustitiā in qua silr suc-
cumbet dicũt isti qꝛ pdidit ius suũ p. l. si quis in tantā. vel si iu-
dex condēnauit eũ ad duplũ: cũ nō deberet nisi ad simplũ re cō
putata trāsegisse vr̃ cum eo vt cũ sit grauat⁹ in soluēdo pluri re
leuetur vt petat pprietatē ⁊ vincat. ar. ff. de fur. interdũ. §. q fu-
rē. de cōdi. ob cau. l. cũ seruũ. q in vno grauať ⁊c. ff. de iureiu. eũ
qui. arg. ff. de his q no. infa. qd ergo. §. pena grauior. Unde ap-
paret qđ hic Imperator in conditione illarũ legũ nō habuit se
cum iurisperitos bonos.

Si tres vel plures. Et ista lex pe[illegible]s est com-
posita ꝙ superior lꝫ vtraqꝫ
male plures contendētes de eodem feudo qđ quilibet dicit ad
se pertinere ⁊ de eo inuestitũ esse a diuersis vnus ab vno alter
17 ab altero. † Quid faciet iudex dicitur quod habeat duorũ testi
monium per sacramentũ eorũ qui testes comorenť in puincia
⁊ de iurisdi. iudi. alias cōmitteť iudici in cuius iurisditiõe sunt
testes. ff. quēad. test. aper. si qs ex signatoribus. C. de fide instru.
iudices. ⁊ auť. apud eloquentissimũ. qui iurent qđ ille q possi-
det feu. absqꝫ violētia id acqsiuit cognita veritate de eorũ testi
monijs. s. qꝛ nō sunt reprobati obtinebit feu. possessor nisi alius
de iustitia vincat possessorē accipiendo ei feu. de manu sua p or
dinem iudiciariũ. i. capi faciat p iudicē sic. ff. de his q not. infa.
furti. §. mādati. lata enim sñia pro isto actore vincēte. iudex ma-
nu militari capiat rem. ff. de rei ven. qui restituere. Sꝫ si posses-
sor per rapinam ⁊ violentiā inuasionē habuisset feu. oporteret
eum restituere spoliato. vt. s. l. proxi. dictum est. Et accipitur
rapina improprie vt ibi dictum est. vel legas quod actor proba
uit se inuestitum a vero domino per duos vel plures ⁊ possedis
se sine violētia ⁊ rapina. iste quondā possessor qui nunc agit et
petit. fuerat enim possessor sed nunc non obtinebit quiete in
causa ex quo per possidentem nil probatur in contrarium: sed
post si alius iudicio ⁊ iustitia durante probet cōtra eũ vincet ⁊
eripit. i. eripi faciet. vt. s. nā ⁊ si iudicatũ sit rem esse suā contra
vnũ iudicatũ est nō esse victi sed alterius. ff. de iureiur. sꝫ si pos-
sessori. §. pe. de pcur. pompo. §. sed ⁊ si is. Si vero actor nil pro-
bet beatus qui tenebit dicit glo. vincet enim iure quo possesso-
res vincere solēt. ff. si vsuf. peta. vti frui. in prĩ. qđ ius est vt acto
re nō pbante ⁊c. C. de eden. qui accusare. cũ si. Item secus quan
do eundē inuestitorē pducerēt ambe partes. vt dictũ est. s. pro
xi. nec statur vni inuestitori qñ vnus tm̃ eũ pducit. vt dictũ est.
Hic agebatur nō corā dño feudi: qꝛ nō dicebant vnũ dñm esse:
imo negabāt vnus dicebat ab vno alter ab altero. vel si dicerēt
de vno dño nō habebat dñs curiam ⁊ pares ideo agitur corā or
dinario qꝛ actor sequitur forum rei alias coram domino feud.
j. imperialē. §. si inter duos. dictum est. s. de inue. in maritum
facta. c. j. in fi. ⁊ in. c. sequenti. ⁊ plenius dicitur in glo. in. d. §. si
inter duos.

Si rusticus. Hec lex ⁊ sequens quātũ ad literam
nō sunt in vsu licet desuetudo non sit
modus legis abrogande: nisi propter vsum in contrariũ pba-
tum vt diximus in superioribus ⁊ sic intelligi debet. ff. de legi.
de quibus. in fi. institu. in proemio. circa finem † vsu in contra
18 rium non probato per multos annos si staret qđ non vteretur
populus lege scripta non esset sublata propterea sicut viā nō
perdit populus nō vtendo. ff. de via pub. viam. ⁊ sicut dr̃ de ser
uitute que nō perditur nō vtendo si aduersarius nō vsucapit
libertatem. ff. de ser. vr. pre. hec autem iura. Si ergo ciuitates lō
bardie quibus hec iura sunt posita etiam in regno sicilie itali-
co ⁊ theutonico sic vocatur regnum imperatoris romani dixi
mus supra de noua for. fide. c. j. regnũ sicilie est ecclesie cui ⁊ ter-
re alij nō posuit hanc legē quia subditis suis tantũ. C. de sum.
tri. l. j. ⁊ dictum est in preambulis maxime quia constitutio re-
gni monarchiam in duobus casibus tantum admittit duellũ
dictum est supra. l. ij. nō sunt vse his iuribus quia vocabit ipe-
rium. i. ptās imperij in italia iam sunt multa tempora seruare
debent nisi in contrariũ essent vse eo modo ꝙ esset pscrip. p de-
suetudinem cum cōtrario vsu contra eas. Et tamē que in his
duabus legibus no. in glos. sunt vtilia scire. Circa que ad eui-

Additio.
a ¶ Añ oĩa spoliat⁹
ē restituēd⁹ pba-
ta violētia. adde
spoliasti me pos-
sessiõe cuiusdā fũ
di ego volo veni-
re cũ multitudĩe
armorũ ad eā re[illegible]cu
perandā an [illegible]
interponũt qđ pos
[illegible] mihi resti-
tuať an liceat mi
hi illā vi, rehr̃e vi
de p. d. ale. ꝯs. lxx-
vj. in. j. volũ. cōsi-
liorũ suorũ. bar.
ab hor.

dentiam sciendũ ꝙ de iure lon. ꝙ hec iura sequunť. Dicũt aliq
19 posse offerri pugnaꝫ in omni crimine capitali.† Alij verius di
cunt ꝙ in specialibus criminibus tantum eo ꝙ pugna est odio
sa ⁊ odia restringi debẽt. ff. de li. ⁊ po. l. cum quidã. ꝙ sint odio-
sa patet: qꝛ diciť in. l. recolimus in lon. de ho. li. ho. ꝙ incerti su
mus de iudicio dei multi per pugnã perdũt causam suam sine
iusta causa. de hoc no. ĩ. l. ꝓxi. in vlt. glo. Et si verum esset iure il
lo ꝙ in qualibet causa capitali per hoc videtur restringi: qꝛ in
l. s. dicitur aliqua causa capitali nõ dicit qualibet vt ibi pleni⁹
poniť: designat enim genera singulorum: ⁊ si dixisset qualibet
s. in qua pugna põt offerri nõ singula generũ vt in omni cã ca-
pitali. sicut illud. oĩs hõ timet in mari. s. qui est in mari nõ qui
est in terra. de his multa talia inuenies. C. sine cen. vel reli. l. fin.
In specialibus causis offertur pugna per accusatũ de quo dici
tur. s̃. l. ij. in gl. Itẽ in qbusdã nõ in oĩbus criminib⁹ ꝑ accusato
rem quorũ vn⁹ est qñ accusať qs de pace violata in spẽ nõ in ge-
nere: qꝛ quicũqꝫ turbat statũ pacificũ turbat pacẽ hoc fit ꝑ quẽ-
libet excessum. diximus. s̃. l. ij. absurdũ erit vt tunc pugnaretur
patet. ĩ. §. post natale. Sed in specie accusať qs ꝙ fecit pacẽ secũ
s. cũ fuissent in odio ⁊ inimicitia. dicit ꝙ violauit pacẽ occiden
do fratrẽ vel filiũ: vel vulnerãdo cũ sanguinis effusiõe vel aliud
tale enorme imponẽdo pacis violatori non per quodlibet vul-
nusculũ ꝑ qd diceret pacẽ violatã offerre pugnã ꝑ ea que dicta
sunt. s̃. l. ij. ⁊. iij. ⁊ patet in. l. iiij. vbi sine sanguinis effusione per-
20 cussit non repetit ibi de obligatione pugne aliquid.† Sed ob
iniuriã condẽnatio fit ad pecuniaꝫ. Qualiter ergo hec pugna
offerť. dic in his duabus legibus. Dic ergo ꝙ si rusticus appel-
lat militẽ ꝙ violauerat pacẽ mõ supradicto oportet ꝙ iuret. i. ꝑ
manũ suã ꝙ nõ volũtarie appellat vel pulsat citãdo ⁊ vocãdo
⁊ appellando seu accusando de pace violata sed de necessitate:
qꝛ sic credit ⁊ estimat illum militem pacẽ violasse. Per hoc vi-
detur ꝙ minor. xviij. annis nõ pugnat: qꝛ nõ iurat. ĩ. de pa. iur.
fir. l. hac edictali. in prin. in fi. prime glo. nõ iuuenis nõ pugnat
in lon. qualiter quis se de. de. l. antepe. Hoc sacramẽtum est de
calũnia iure ro. Iure lon. dicitur ꝙ debet iurare ꝙ nõ asto ani
mo. i. volũtarie. sic hic libere exponiť hoc verbũ asto animo di-
cit glo. ꝑ. l. si qs puellã. de ho. li. ho. ⁊ qualiter qs se de. de. si qs
asto animo. Inde in vulgari dicimus hoĩes astiuos currẽtes ⁊
ꝑcipites in volũtate. ⁊ hic astat se. i. cito velociter facit qd incũ-
bit hoc sacramẽto ꝑstito. miles expurgabit se monstrabit ino-
cẽtiam suã ꝙ non fecerit qd imponiť ei ꝑ manũ militarẽ qꝛ pu-
21 gnabit cũ accusatore.† Pugnabũt ergo miles ⁊ rusticus: qꝛ ꝑn
cipalis ꝑsona debet pugnare nisi esset impedimẽto etas iuue-
nilis aut decrepita vel infirmitas: tũc iuuenis senex vel infirm⁹
dabit cãpionẽ ꝓ se in lon. qualiter qs se defen. de. qcunqꝫ. ⁊. l. si
seruus. ⁊. l. vlt. Alij dicũt ꝙ miles dabit hic cãpionẽ q pugnet
cũ rustico: qꝛ pugnã nõ debet offerre nisi fuerit miles ⁊ de gene
re militũ. ĩ. l. ꝓxi. in fi. Alij dicũt ꝙ vbi miles appellat rusticum
habet locũ lex seq̃ñs pugnabit miles per cãpionẽ equalẽ rusti
co nõ cũ rustico: qꝛ nõ est de genere militũ. Sed rusticus appel-
lat militẽ nõ fiet pugna sed miles expugnabit se manu milita-
ri: qꝛ iurabit ꝙ nõ cõmisit cõtra pacẽ ⁊ sic erit deterioris cõdi-
tionis rustic⁹ q̃ miles: nec mirũ qꝛ ⁊ in multis miles habet pri
uilegiũ. de hoc satis dicitur. ĩ. l. ꝓxi.

22 **Si miles.** Casus.† Quãuis miles appellat rusticũ ꝙ
violauerit pacẽ vt dictũ est. s̃. ꝓxi. iurabit
ꝙ nõ volũtarie: vt. s̃. ꝓxi. est expositũ. qd fiet. diciť ꝙ rustic⁹ eli-
get vnũ de duobus: qꝛ aut cõmittat se diuino vel humano iudi
cio ecce vnũ. aut ꝑ. vij. testes sacramẽtales expurget se: ⁊ isti te-
stes eligenť ꝑ militẽ qualiter sacramẽtales. dixim⁹. s̃. de contẽ.
inter do. ⁊ fide. de inue. feu. c. j. Humanũ iudiciũ est pugna: qꝛ
pugnabit si velit cũ milite vel cãpione dato ꝑ militẽ: qꝛ non est
par eius: ⁊ pugna debet fieri ꝑ similes in lon. qua. qs se def. de.
l. si. ⁊ qꝛ nõ est de genere militũ rusticus vt in seq. §. si miles di-
citur. Sed verius videť dicere glo. ⁊ fit pugna cũ armis qñ de
infidelitate pugnať testes cũ fustibus in lon. qualiter qs se def.
de qbuscũqꝫ. ⁊ de testi. si qs cũ altero. de hoc dicit glo. Alij disti
guunt vtrũ miles rusticũ vel rusticus militẽ appellet dictũ est
23 s̃. l. ꝓxi. ¶† Diuinũ iudiciũ est ferri candẽtis. ponenť eñ nouẽ
vomeres igniti ⁊ portabit rusticus vnũ ex eis vsqꝫ nonũ sicut
fit in paricidis in lon. de parici. l. iij. vel ꝑ iudiciũ feruẽtis aque
sicut fit qñ seruus accusať de morte abscõsa in lõ. de ho. li. ho. l.
fi. Portabit ergo ferrũ ignitũ ad declarandũ ꝙ nõ fecit cõtra
pacẽ: vel ponet manũ in aqua bulliẽti. Pene asinine sunt certe
iste lacerãt carnẽ humanã ꝑ cruciatus enormes sufficere debẽt
pene alie ꝑ bonos iuriscõsultos inducte. In certis enormib⁹
est ignis: qꝛ cõbureť etiã lingua q̃ absciindiť vt cõtineť in theo-
dosiano. C. de delatoribus. l. pe. in glo. de calum. nr̃is. de offi. ꝑ-
fec. ꝑto. aff. l. j. ibi abscissis linguis ⁊c. delatori lingua capuleť. v.
q. vj. delatori. de his qui cõburuntur diciť. ij. q. vij. accusatio. ff.
de pe. si quis aliquid. §. j.

Additio.
a ¶ Idẽ de oĩ alio vt
nõ deferat arma.
adde arma rebel-
liũ an debeãt dele
ri de ciuitate. vid
ꝑ. d. ꝑbi. deciũ in
consi. suo. xxxvij.
col. j. bar. ab hor.

24 **Si miles.** † Ubi miles offert pugnam aduersus mili
tem pro pace violata modo superius dicto
aut aliqua capitali cã. s. in qua dꝫ pugna offerri nõ dicit quali-
bet vt glo. exponit ⁊ dictũ est. s̃. l. ꝓxi. nõ poterit pugnã offerre
nisi ꝓbet se de genere militum hoc est vnũ qd requiritur ad mi
litiã no. ff. ex qui. cau. ma. l. fi. naꝫ pugna dꝫ fieri per equales. vt
s̃. dictuꝫ est. Secus qñ vas. offert dño pugnã vel ponitur hic mi
les pro omni infeudato de quo dic vt diximus. ĩ. de alie. feu. §.
nõ est miles. ergo eliget testes ꝑ quos se purgabit rusticus: sed
si velit se cõmittere diuino aut humano iudicio vel testib⁹ hic
eliget rusticus si eliget testibus se purgare testes eliget miles vt
dicit litera. Sic est in quolibet debitore alternãte. ff. de iure do.
plerũqꝫ in fi. Sic in duab⁹ penis pecuniarijs alternãte inflictis
cõdẽnato qꝛ eliget dãnatus quã vult soluere. C. de ser. fugi. qui-
cunqꝫ in glo. nisi eẽt electio iudi. vt. ĩ. §. si rusticus. l. ꝑ. in glo. se-
cus si due corporales vel vna corporalis alia pecuniaria alter-
nante infligant qꝛ eliget iudex. ff. de effrac. l. ij. explores de iniu-
rijs. l. fi. ⁊. l. qui iniuriarum. nã iudici causa cognita dať ex qua-
litate persone infligere cõuenientiorẽ vt ibi diciť ex ꝑsonis qui-
dem pensantur pene. C. si quis imperator. male. l. vna. ⁊ ex qua-
litate personarum condẽnatio moderatur. ff. de neg. gest. põ. ij.
de act. ⁊ ob. l. fi. in fi.

25 **Post natale sancte marie.** † Hic igiť
de vtilita
te cõmuni in victu. ⁊ dicitur qd comes in terra sua debet pone
re assisiam circa venditionẽ victualiuꝫ ⁊ annone in natiuitate
beate Marie: tũc vbiqꝫ sunt recollecta victualia. ⁊ ideo debet
conuocare post natiuitatem ipsam. vij. de qualibet terra vt pro
uincia pro terra accipiať: qꝛ vna terra ꝓuincie plus abundat
q̃ alia. vel iõ dicit. vij. qꝛ de qualibet terra habebit aliquos vel
aliquẽ q sciat cõditionẽ ꝓprij incolat⁹. ⁊ cũ eis sagaciter dispo-
nat quanto ꝑcio sit annona vendẽda. ⁊ q cõtra fecerit vendẽdo
ĩ. annũ plus. i. carius aut altius q̃ sit statutũ per comitẽ puni-
ri sicut pacis violator. i. stat⁹ pacifici. vt dictũ est. s̃. l. ij. In hac
pacis violatione nõ datur pugna. s̃. l. si rusticus. dictuꝫ est. ⁊. §.
quicunqꝫ. ⁊ est pena: qꝛ pro quolibet modio seu mensura vendi
to carius ⁊ altius vendito de quo conuincitur soluet. xxx. lib.
Cõdẽnatiões iste sunt comitis vt hic innuiť. diximus. s̃. l. si qs
26 aliuꝫ ceperit. Comes ergo habet iurisditionẽ in terra sua.† Nã
ponere rebus vtẽsilibus ꝑcia ꝑtinet ad ꝑfectũ vrbis. ff. de offic.
ꝑfe. vr. l. j. §. curia carnis. Et poniť hic q dr assisia in victualibus
s. annona. vt hic. ⁊. ff. ad. l. iul. de an. l. fi. de extraor. cri. annonã. j.
responso. Et circa fruct⁹ vt ꝯ turculos emptores in. d. l. ãnona
vocãtur dardanarij qui emũt in grosso vt minutatim cari⁹ vẽ
dant ⁊ inde lucrantur. cõtra quos statuitur vt nõ emãt vsqꝫ ad
certã horã notatur. ff. de nũdinis. l. j. C. eo. l. j. sic. C. de epi. au. l. j.
Et hoc ꝓ cõi vtilitate statuũt rectores vniuersitatuꝫ singularũ
qꝛ castra ⁊ ville dicunť hr̃e rẽpubli. eorũ. C. de diuer. rescrip. l. fi.
de offi. eius qui vicẽ alicuius vi. op. l. j. Precium autẽ nõ erit vi
lius q̃ sit iustũ ⁊ hoc est quod hic diciť sagaciter disponat scd̃m
qualitatem tp̃is qꝛ vno anno est plus de frumento ⁊ vino q̃ in
alio. sic est intelligẽda. d. l. iij. ad. l. iul. de an. in prin. ad muni. l.
nõ debere. de admi. re. ad ci. ꝑti. decuriones. alias ad voluntatẽ
ad iustitiã posito ꝑcio nõ cogeť vẽdere ⁊ sic ẽt posset intelligi. l.
nemo. Ordinata charitas ĩcipit a se. i aut. de triẽ. ⁊ se. §. j. ibi na
tura sua curata ad extraneas veniat largitates. sitientib⁹ enim
agris tuis ⁊c. C. de serui. ⁊ aqua. preses prouincie. ⁊. l. si alteri⁹.
Matthei. xiij. dr ne forte nõ sufficiat nobis ⁊ vobis ite poti⁹ ad
vendentes. Itẽ in oĩbus negotiationib⁹ põt poni preciũ iustuꝫ
patet. ff. cõ. pre. vẽditor. §. si constat. que dicit de consuetudine
municipali que municipalis ⁊ statutum ciuitatis lex munici-
palis est. ff. qd cuiusqꝫ vni. no. item eoꝝ in prin. ibi lex municipa
lis ⁊ cõsuetudo perpetua dicit gl. ⁊ ꝓ. i. sic. C. de emanci. lib. l. j.
Iteꝫ ⁊ domus ⁊ predia plerũqꝫ cogimur vendere. ff. de relig. si
quis sepulchrũ. regulr̃ nõ: vt. in. l. nemo. vbicũqꝫ aũt ob publicã
vtilitatẽ qs cogiť distrahere dať ei iustũ ꝑciũ. C. in qui. ca. ꝑmi.
ꝓ li. accep. l. j. in gl. lꝫ. ff. quẽad. serui. ami. si locus. §. cũ via pub.
dicat. sed ꝯriũ obseruať dꝫ dici ⁊ male. arg. ff. ad sil. l. cor. §. vlti.
Iniqua statuta ciuitatis Inno. vocat monopolia. extra de cõ-
stitutionibus. c. cũ accessissent.

27 **Si quis rusticus.** † Non potest portare arma
rusticus lanceaꝫ vel gladiũ
quãtũ ad alios tractatus nõ q̃tuꝫ ad hoc. Appellatione armo-
28 rum fustes ⁊ lapides continentur. ff. de vi ⁊ vi ar. l. iij.† Habi-
tans in iure ⁊ colens rus dicitur rusticus. ff. ad muni. eius qui
in fi. ⁊ colonus in agro. ff. de leg. iij. seruis legatis. in prin c. Sic
nõ põt. imo nec debet optare pecuniam. C. de agri. ⁊ cen. domi
ni prediorũ. sed ibi loquitur de rusticis ascripti. ꝑdio. ⁊ qd hic
a dicitur de rustico idem de omni alio vt nõ deferat arma[a]. C. vt
armorũ vsus. l. j. lib. xj. fallit in nobilibus qui deposita admini
stratione qui ad inspiciendos agros possunt ensem portare. C.
lib. xij.

lib.xij.de prepo.sacri cubi.l.fi.bm vnā expositionē. Multū prohibuerunt iura etiam habere arma nisi necessaria ad iter ꝛ
29 venandū.ff.ad.l.iul.de vi pu.l.j.ij.ꝛ.iij.in auē.de armis.†Si vero portet arma rusticus iudex pro pena accipiet arma ꝛ.xx.sol. ab illo rustico.ꝛ sic erit electio iudicis qꝛ hoc dicit litera iudex accipiat.secus si diceret soluat rusticus tunc erit electio sua.C. de ser.fugi.quicūqꝫ ꝛ dixim⁹.s.l.si miles. Alij dicūt aut pro ꝛ qꝛ vtrūqꝫ ar.ff.de verb.sig.sepe. Hoc est durū dicere cū litera dicat aut nō exponemus.ꝛ sicut nō dicit pena qui dixit decem.ff.de le.j.si quis testamento. Pene sunt demoliende.ff.de penis interpretatione.

30 **Mercator.** Sicut prohibetur burgensi:vt.s.dictum est.† Sed in mercatore qui cum meat per itinera piculosa vbi sunt mali hoīes vadens cā mercādi potest portare gladiū aut ensē. Dūmodo liget eū selle animalis quo equitabit vel si ibat in currū ponit gladiū in vehiculo quo ipse portat nō cingat se ense illo vel gladio qꝛ hoc statuitur ei non ad nocendū aliquē sꝫ ad defendendū se a predone. Certe qbuslibet itinerantibus debet cōcedi vbi per loca periculosa transeunt etiā sine cā negotiādi.ff.ad.l.iul.de vi pu.l.j. Nec putam⁹ id per hoc corrigi hic posuit modū mercatorib⁹ nec correxit de alijs.qđ nō mutat stare nō prohibetur.C.de testa.sancimus.lex enim nō corrigitur nisi qñ exp̄ssum dicitur in auē.qui.mo.nat. effi.sui.§.tribus. Constō regni equitātibus pmittit portare arma dūtamē deponāt ea statim qđ descēderēt de equo. Itē nota qđ dicit ponat sub sella vel in vehiculo.vnde si eqtet asinū idē erit. Sed cōstō regni dicit de equitante. Nunqđ si eqtet asinū possit deferre arma qꝛ si equū nedū ad sellam ad bardam posset hic enim dicitur sub vehiculo quādo nō sellā sed aliud nam si equitet mulū idē videt qđ de equo qꝛ appellatione iumenti cōtinetur.ff.de edi.edic.ediles.§.iumentū.ꝛ.§.si.iumentū vero continetur appellatione equi.ff.de vsu.equis. Asinus nō videtur contineri qꝛ nō bos.ff.de lega.iij.legatus.§.iumentum.ꝛ.l.seruus.§.armenta.ꝛ.§.pecoris.de verbo.sig.boues.sed appellatione pecoris continetur asinus:qꝛ gregatim pascitur.ff.ad.l.aqui.l.ij.ꝛ insti.eo.in prin. Sed dicas idē si equitet asinum qꝛ cōtinetur appellatione equitij.nā ꝛ asini iumētorū operaꝫ prestant in equitando.d.l.ij.in fi.ad.l.aq. Idem de omni animali apto ad equitandū vel elephanti ꝛ cameli. Et qꝛ asinus commiscetur eque ꝛ ecōtra ꝛ nascit inde mulus. In his stam⁹ vulgari loquentiū dicimus hic equitat asinū stat norme loquēdi ꝛ opinioni vtentiū de suppel.lega.labeo.de fun.instruc.cū delanionis.§.asinā.de flumi.l.j.in princ.d.l.legat.§.quib⁹ dūmodo cōstet qꝫ nō animo offendēdi anim⁹ nocēdi hic dꝫ pbari ex quo pmisit eqtāti.ff.de pba.quoties.§.q dolo.vbi nō eēt pmissum p̄sumit animus malitiosus in deferendo arma vt in glo.dicit.

31 **Nemo retia.** †Nō debet quis retia tendere vel laqueos aut alia instrumenta ad capiēdas venatiōes nisi pro capiendis vrsis apris ꝛ lupis. Sed quo modo hoc intelligatur aut lon.quod in fundo proprio nō tendat quis ista instrā p capiendis his que in nullius bonis sunt ꝛ hoc nō dꝫ phiberi qꝛ occupāti ꝛ capiēti cōceduntē aut in fundo alieno.ꝛ idē erit etiā si phibeat a dño fundi lꝫ tūc agat iniuriarum cōtra probibitū.insti.de re.di.§.plane.ff.de serui.ru.diuus.siue in venatiōe siue aucupatiōe.nisi dicas qđ in fundo prīcipis phibet in eo facit legē quā vult qꝛ ꝛ ciuitas faceret statutum circa ista necessaria vt circa salt⁹ ꝛ syluas.C.de nox.l.ij. Uidemus in forestis regijs nullus ipune intrare ad venādū ēt ad vrsos apros ꝛ lupos quibus rex dicit legem rei sue quē vult qꝛ priuatus hoc potest.C.mā.in re. Uel loquit in via publica quia hec ibi nō tendant qua vulgo iter fit.ff.de edil.edic.hi enim.ꝛ l.sequē. Sꝫ tūc maior ratio eēt qꝛ nō tenderent ad vrsos apros ꝛ lupos nisi dicas qđ tūc ista ponunt cā exēpli:nā idem de omnibus animalibus in venatione capiendis qꝛ lrā no patitur qꝛ dicit nisi ꝛc. Uel forte voluit deferre nobilibus qui cum canib⁹ auibus labore venantur vt quandoqꝫ vidim⁹ phiberi qꝫ ad retia nō caperent pdices vt nobiles habeant exercitiū laboris venandi cū auibus ꝛ canibus.vrsi apri ꝛ lupi merito tūc exceptuātur qꝛ magne bestie cū ipsis instrumentis leuius capiuntur:sꝫ hoc est diuinare sic placuit pncipi valebit hec lex iter subditos
32 suos. ¶ †Sed an cū auib⁹ ꝛ canibus possint venari pterqꝫ ad lupos vrsos ꝛ apros nō vr qꝛ dicit ꝛ alia instrā. Uerius vr qđ sic:qꝛ alia instrā.s.silia retijs ꝛ laqueis vt sunt fustes inuiscati id qđ cōsequens ꝛ primum est phibitis expressius dꝫ intelligi phiberi per verba alia instrā ar.ff.de leg.de quib⁹.§.j.ibi qđ cōsequēs ꝛ primū ei est.nō intelligas instrumēta retiū ꝛ laqueoꝝ nō est hic itellect⁹ tūc oporteret instrm esse alterius generis.ff. de fun.instru.l.si.quamuis datum sit exemplum de eo quod est alterius generis q̄ sint retia ꝛ laqui ꝛ fustes inuiscati.

Ad palatium comitis. Quando vasallus vadit ad curtem domini sui comitis vel Baronis non debet arma portare nisi rogatus a comite imo nec si vadat alio. Sed notabiliter repetendū erat de palatio domini.ff.de iniurijs.item apud.§.hoc edictū.nā in portādis armis p̄sumit animuꝫ malū habere.s.si qs rusticus in.glo.dic ea que ibi dicta sunt.

Publici latrones. Ubi si conuicti fuerunt antiqua damnentur sententia que est.ff.de pe.capital'.§.famosos.qđ hic dicit publici ibi dicit famosi de appe.constitutiones. Dicit insignes latrones.
33 Et nota † quod dicit conuicti hoc decidit questionem si sufficiat probari titium esse famosum ꝛ publicum latronem qꝛ publice dicitur qđ sic est in syluis disrobat hoīes ꝛ de disrobatione non cōstat certe non sufficit.debet eī cōuinci qꝛ probatiōes in criminalibus debent esse luce clariores.C.de proba.l.fi.ideo accerrima fit indago.C.de falsis.vbi famositas operabitur vt torqueatur.ff.de questionibus.de minore.§.vlti.ꝛ quod nō audiatur appellans.d.l.constitutiones.de iniusto rup.te.si quis exheredata.§.proinde etiam si in fraganti caperetur.C.de epis.ꝛ cleri.raptores.circa princi.dicit conuicti interficiantur sed tūc dicitur cōuinci per deprehensionem quam negare non potest. C.de defen.ci.l.defensores. argu.ff.de ritu nup.l.palam.§.que in adulterio. Quid si hic tortus nihil confiteatur probatur qđ est famosus non de crimine est confessus licet insolens quātūcunqꝫ durissime torqueatur.ff.de questionibus.l.j.§.qđ. Satis videtur liberandus.ff.de penis.absentē.ex p̄sumptiōib⁹ nemo damnat.ff.de mino.l.iij.§.j.nullū est hic mediū. Aut est pbatū plene vt damnat.C.de ac.rob.contra negantes. Aut non plene ꝛ torquet puta per vnum testem vel famam.d.l.de minore.ꝛ.l.fi.ꝛ.l.maritus. Aut nullo modo ꝛ tunc dicetur proba. qđ dicis quia absoluetur si non probas.ff.de questionibus. vnius.§.in ea.C.de edend.qui accusare. Dicunt quidā tunc nec absolui nec condemnari.argumē.ff.de recep.l.fin. Sed ibi probabatur receptatio tamen mitius punitur non dicit nec absolui nec condēnari propter pp̄inquitatem pena mitigatur. Posset dici qđ si iudex habet animū informatū qđ sit malus nō liberet eū ne deteriora faciat q̄ ea de quibus est fama quod fecerit sic cōmittit ei quāta fides sit testibus adhibenda.ff.de testi.l.iij.§.j. ¶ Uel dic quod raro contingit tortum iure non confiteri si pluries: quia potest repeti tortura.ff.de questionib⁹.repeti ad ea q̄ raro cōtingunt iura non aptantur.ff.de vsur.insto.in prin.ꝛ sic esset adeundus princeps.C.de lega.cum de nouo.ff.de fideicom.li.itaqꝫ.de regu.iur.neratius. Diue memorie rex Karolus magnus cū pater ꝛ filius arguerentur de homicidio pbato quod alter eorum percusserat de quo ictu mortuus erat nec constaret qs percussisset q̄tūcunqꝫ torqueretur finxit ꝛ mādauit ambos suspendi q credētes in pede furcarū mori pater dixit ammodo non est remedium:quia nō possumus amplius euadere. Pro certo qđ ipse percusserat confessus est.ꝛ sic ipse tantū suspēsus est filio liberato. Hic fuit bonus dolus boni regis.ff.de do.l.j.§.j.ꝛ fuit sicut Regis Salomonis in mulieribus certantibus de puero quarum quelibet dicebat se matrem.iussit diuidi infantem viuū.iij.regū.iij.c.extra de p̄sump.afferte. In casibus autem pbat vterqꝫ actor.s.ꝛ reus.C.de aboli.fallaciter.in fin.

Quicūqꝫ aduocationem. Duobus modis potest intelligi. Primo plane ꝛ refert se ad ius lō.de sanctabm.ꝛ causa
34 per totum.† Cōcessit dominus comes scilicet in terra sua vel missi principis.dicto titu.l.j.ꝛ.iij.ꝛ fin.titio vt sit aduocat⁹ vel aliud bñficiū.vt pcurator causarū suarū cum salario forte vel gagijs vt sunt pcuratores fisci vel notariam vel iudicaturam ingerit se hic in aduocatione vel alio officio perperam morāte vel enormiter cōtra illa.s.q̄ p̄cipiunt.C.de postu.si qui.ꝛ.l.quisquis est garrolus vel alias non bñ se gerit p pecuniam corruptus iudicauit.d.ti.l.volumus.mouet a dño suo qui id concesserat ei vt se corrigat ꝛ emēdet nō respicit sed adhuc in eadem temeritate ꝛ insolentia remanet dr quod dꝫ ex vi spoliare tam a notaria q̄ ab alio bñficio. Et sic bñficium ponit hic non p feu. sed oēs leges huius libri fere ponitur pro feu.s.in quibus cau. bene.amit.p totum ti.ꝛ que fit cā benefi.amit.p totum.de feu.
35 mar.in fine.dic vt ibi dictum est.hic non bm istā positionē. †Si postea q̄ ex it exutus audeat temerarie sine licentia eius qui cōcessit aduocariam vel illud aliud bñficium exercere ꝛ inuadere pro violatore pacis habebitur nō qđ ei offerat pugna ppterea vt.s.§.post natale.sed punitur arbitrio iudicis si pena non sit certa apposita ab exeūte vel a lege.ff.de penis. sanctio legum. Et qđ dr ordie iudiciario pōt determinare pcedēs scilicet:qꝛ pseuerat in insolentia sua in ordine iudiciario:qꝛ quādo tractabat esse in iudicio pperā se gerebat non obstante monitione. Pōt ꝛ determinare sequentia.s. exuet iudicario ordie hoc est causa cognita quare cōstabat.s.de hoc qꝫ morāte vel inordinate vel enormiter se gesserit iudici q bm iudiciariū ordinem hunc qđ cōstet sibi exuet cum admittedo eū ad excusationes si velit se defendere quia cā nō cognita eo nō vocato.s.ꝛ non admisso

ad defensiões snīa excõicationis non valebit sm Io. C. de sen-
36 tentiis. platam. ¶ † Posset scd'o mõ intelligi qd' dñs concessit
feu. iurisperito vt prestaret sibi aduocationem in cãis suis vel
aliud bñficiũ id est seruitiũ puta pcur. si sit insolẽs exuetur a no
taria ⁊ illo bñficio id est officio seu ministerio qd' p feudo p̃sta
bit cetera nõ mutantur subaudiendũ est sm hoc qꝛ priuabit' ẽt
feudo ex quo non facit quod cõuenit ⁊ male ⁊ pperã facit ⁊ vi-
tiose. Que paria sunt non facere ⁊ vitiose facere. ff. qui sat. cog.
l. quoties. quod cuiusq3 vniuer. no. l. j. §. quibus. non debuit ac
cipere mercedem feudi pro eo quod nesciebat virtuose agere
qꝛ in conditionibus istis qñ feu. dat' ppter imperitiã culpe an
numerat'. ff. loc. si quis feudũ. §. si qs vitulos. ad. l. aqui. idẽ iu-
a ris. in fine. debet vires suas metiri [a] ⁊ põderare cum eo qd' pro-
mittitur ⁊ agit. j. q. j. non est putanda in fine. ne sit impar nego-
tio iniuncto. ff. de excu. tuto. paupertas. ideo dicitur eccle. vij.
noli appetere fieri iudex si non possis virtute disrumpere iniq
tates. i. scientia quia sciẽtia virt' est. dicit Grego. in omel'. al'. si
ad notariam p̃staret vbi deberet imo si paratus eẽt p̃stare non
redderet honoraria. i. salaria. ff. locati. qui operas. §. j.

Si quis quinq3 solidos.

De hoc dictũ est. s. l. j. dic ea
37 que ibi notauimus. † Dic ergo qui furatur valens. v. solidos
aut plus pannos vel alias res laqueo suspenditur multofor-
tius qui quinq3 solidos in pecunia. nam pecunia estimat mer-
ces pecuniam. Et qui habet predia valẽtia. c. habet centum in
bonis non econtrario qui h3. c. in pecunia h3 id qd' de illa pecu
38 nia potest comparari. ff. de verb. sig. ppe modũ. † Appellatiõe
pecunie oẽs res significantur. C. de consti. pe. l. ij. §. vltimo. Et
videmus qd' citius hodie de pecunia fit res emẽdo vel cõtrahẽ
do alio modo q̃ de re pecunia ideo posuit id quod difficulter
magis est vt ex quo furatur valens. v. dicatur furari. v. non est
dubium. v. sol'. valere. v. sol'. hoc sicut indubitabile non posuit
de fure. v. solidoru3 sed de fure rei valentis. v. solid'. In aliis tra
ctatibus est dña de re ad pecuniam: quia si reus obligetur ad
pecuniam fideiussor ad mercẽ valentem tantundem non obli-
gatur illa rõne quia indurius vel qꝛ aliud. ff. de fideiuss. ita fide-
39 iussorem ⁊ ad hoc facit de ver. sig. rei. in fin. † Et appellatione
mobilium non continetur pecunia cu3 sit res fragilis nisi esset
causa presidii. ff. de leg. iij. si chorus. §. j. Et quibus differentiis
forte aliqui dicerent esse secus quando. v. solidos furatur: quia
de valente. v. solidos dixit non de. v. soli. argu. ff. de ver. obli. si
minor ⁊ quia pene sunt demolliende. ff. de pe. interpretatione.
Sed dictum est quod. v. soli. in pecunia valeãt. v. soli. nõ est du-
bium q ergo. v. soli. furat' quis dubitat furari valẽs. v. solid'. fu-
ratur res tantum v3 q̃tum vendi potest. ff. de condi. fur. si ser-
uus. Qui furat' rem valentem. v. solid'. ideo punitur qꝛ vr̃ fura-
ri. v. soli. q̃tum. s. v3 quod furatu3 est ergo qui furat'. v. solid'. pu-
nietur eodem mõ coniecturamus eu3 furasse. v. ex quo furat' id
quod valet. v. sed cũ furat'. v. non est locus cõiecture. ff. de lega.
iij. ille. §. j. Si minus. v. solid'. furaretur vel si minus valeret res
quam furatus est q̃. v. solid'. excoriat' scopis ⁊ forcipe aliquid
de corio in visu vl' alibi detrahitur ⁊ forcipe vel scopus genera
ferramentorum ad incidendum vel truncandu3 aliquid de car
ne humana. Que in frõte fieri nõ debẽt nec bullari: quoniã ad
similitudinem pulchritudinis celestis consignata est. C. de pe-
nis. si quis in metallum. Iste pene sunt hodie sm consuetudi-
nem vniuscuiusq3 puincie vbi plus frequentantur furta: quia
plures sunt ibi delinquentes plus puniunt' diximus. s. eo. tit.
l. j. sm ius lon. pro primo furto pdit oculum p scd'o nasum pro
tertio morit' in lon. de fur. l. de latronibus. ⁊ no. j. de pace iura.
fir. hac edictali. §. iniuriam. vbi dr̃ qd' pena ista p contrariã cõ-
suetudinem non seruat' in fi. magne glo. Quid si rapiat publice
rem valentẽ. v. solid'. Similis qd' est in eo q furat' vsq3 ad vnam
vnciam: qꝛ amittit manum si vltra vnciam pena capitis in re
gno sicilie per cõstõnẽ. An ergo in eo qui rapit publice hẽat lo-
40 cum dicta constitutio. respondeo sic. † Raptor enim omnimõ
b furtum facit [b]. ff. de furtis. si vendidero. §. cum raptor. Nam
aut deprehenditur cum rapina: ⁊ est manifestus fur. aut nõ de
prehenditur ⁊ est non manifestus fur. ff. vi bo. rap. l. j. ⁊ hoc est
quod dicitur nullus improbior fur q̃ q rapit. insti. eo. in prin.
Recte ergo diceretur qd' raptor furatus fuit ⁊ qd' furtiuas ma
nus extendit ad rẽ quam rapuit. nã semp est fur q rapit. non tñ
semp rapit q furat'. ad quod ẽt est de fur. si quis ex domo. Iure
ro. tales raptores sunt primi latronibus ⁊ dicuntur grassato
res ⁊ acrius aliter puniuntur. ff. de pen. capitaliũ. §. grassato-
res. Quid de dãte opẽ vel consiliũ qñ non erat al's facturus ⁊
fur subtraxerit vltra vnam vnc. an suspendetur vterq3. nam ⁊ si
plures insimul furentur vnam vnc. etiam quilibet suspendere
tur cum quilibet insolidum teneatur. C. de condi. fur. l. j. ff. de
fur. vulgaris. §. fi. Dic quod qui opẽ vel cõsilium tulit nõ tenet'
nisi secuta sit contrectatio ⁊ q' processum sit ad actum. i. q' fur-
tum sit cõmissum. ff. de furtis. si quis vxorẽ. §. neq3. sed secuta cõ

Additio.

a ¶ Debet vires suas metiri. add' illud Lucani. metiri sua quẽq3 decet viresq3 fateri. Barth. ab hor.

Additio.

b ¶ Raptor enim oĩmodo furtũ facit. Add' d' raptore honorũ q igressus [illegible] per vim ca [illegible] vel locũ in quo partẽ habebat pro indiuiso an teneat' in quadruplum pro dolo violentia damno ⁊ rapina. vid' per do. Alexã. de imol. in cõsi. ciij. i j. lib. consiliorũ. Barth. ab hor.

trectatione a se vel ab alio tenetur. ff. de ver. sig. sciendũ. s. in fi.
⁊ ibi in glo. Unde si dedit opem apponendo scalas vel ferramẽ
ta sicut dicitur. ff. de fur. si pig. §. fi. insti. de ob. ex delict. §. at vbi
ope. ⁊ de furtiuis rebus habuit partem cum fure tunc vel post-
ea dicitur extendere manum ad rem furtiuam: ⁊ tenetur ac si
ipse furtum cõmisisset. ff. eo. in furti. §. ope. ⁊. l. qui seruo. in pri.
plus pompo. ⁊c. ⁊ litera predicte cõsti. dicit furtiuas man' ⁊c.
per quod patet q' ⁊ si te ignorãte titius furtum fecit vltra vnc.
⁊ tecum diuisit spolia te sciente qꝛ videris ratificare. nam in de
lictis ratihabitio retrotrahitur. ff. de vi ⁊ vi arma. l. j. §. sed ⁊ si.
de regu. iur. hoc iure. §. j. imo quia contrectas scienter rem alie
nam teneris furti: ⁊ si hec res que venit tibi in partẽ valet vltra
vnc. suspenderis: non si partem accepisti que tantũdem. i. vnciã
vnam non valeat contrectatio enim est illa que facit furem. C.
de fur. alienum. ⁊. l. si seruum. pro emptore. l. j. ⁊. l. si quis sciens.
Contrectatio quidem rei vltra vnciam valentem: secus si a pri-
uo furantur rem valentem. xxxj. tar. quia quilibet tenetur in-
solidum vt dictum est. Si vero dedit opem vel consilium qñ nõ
erat al's facturus ⁊ nil de rebus furtiuis peruenit ad dantem
opẽ non põt dici extendisse manum suam ad res furtiuas: ⁊ id'
nõ tenebit' pena illius consti. qꝛ nõ est fur licet teneat' act. fur. ẽt
qñ ad eũ nõ peruenit. ff. eo. si quis opem. in glo. ff. de cõdi. furt.
pinde. licet aũt nõ teneat' pena illi' cõstit. puniret' extraor. ff. de
fur. l. fi. certũ vero est eũ furti teneri: ⁊ sic tenebit' hodie iure no-
uo vt dicit'. C. de fur. aut. sed nouo. cũ enim delinquat dãdo opẽ
ergo debet puniri. ff. de leg. j. l. fi.

Si ministrales.

Lon. sm vulgare de seruitori-
bus dominorum: vt sunt scuti
feri vel vallecti alibi dicuntur ministrales iocularii vel iocula-
tores violarum vel aliorum instrumentorum talium. Isti si ha
bent guerram inter se comes vel ille in cuius iurisditione vel
regione committitur habebat regios certos fines sicut territo-
rium: ⁊ tamen habebat iurisditionem puniendi sicut. ff. de ver.
sig. pupillus. §. territorium. puniet istos excessus: qꝛ prosequen
tur cõmittentes talia sm legem ⁊ iudicia. i. legum iudicia qua
in prouincia quis deliquit ⁊c. C. vbi de cri. agi op. aut. qua in p
41 uincia. † Et ponitur guerra pro quocunq3 crimine in vulgari.
dicitur in aliquibus partibus iste est mihi inguerratus. i. odio
sus ⁊ de viro ⁊ vxore idem dicitur q' habẽt guerram odium. s.
inter se qꝛ non habẽt pacẽ ⁊ ideo puniet' pro qualitate cõmissi.
ff. de penis. hodie. ⁊. l. sanctio. Si autẽ proprie poneretur de eo
qui bellũ moueret in contrata vt sequẽ. tit. domino guerram.
tenetur crimine maiestatis. ff. ad. l. iul. ma. l. iij. ver. eadem lege.
Hoc in regno Sicilie est capitale ⁊ pena publicatiõis omniũ
bonorum. Pluries dictum est in superioribus q' nomina isti'
libri sunt accipienda sm vulgare. ff. de acqui. re. do. insula m. in
fine. de verb. sig. anniculus.

Quicunq3 per terram.

42 † Ibat aliquis p
viam eques vult
facere equum suum pascere pabulare herba restutia vel aliquo
tali ⁊c. dicitur q' si stat prope viam ⁊ vie propinqui. potest se ex
tendere ad sepem vel ad arborem pendentem supra viam ⁊ am
plecti pro refectione ⁊ respiratione equi sui fessi labore herba3
frõdem vel ex sylua viridi prope viam existente colligere: mul-
to plus si in via essent ista si non faciat damnum illi cuius erat
sylua vel arbor vel herba si non vadat. i. destruat illa: qꝛ per hoc
damnum daret pro cõmmoditate sua ⁊ vsu necessario equi sui.
Conceditur id quod alii non nocet ⁊ mihi prodest. argu. ff. de
euictio. in creditore. vel forte vt dictum est arbor vicini pende-
bat supra viam publicam colliguntur frondes ex ea: qꝛ non no
cet vicino. Posset etiam quilibet fructus colligere eius qd' su-
pra viam pendent sicut si penderet in tua arbore. ff. de arbo. ce-
43 den. l. j. ⁊. ij. ⁊ de glan. leg. l. j. † nam quilibet posset agere interdi
cto pro cedenda arbore supra viam pendẽte que est impedimẽ-
to itineri. ff. ne quid in lo. pu. l. ij. §. si ex tuo fundo. non intelli-
gas q' equum possit immittere ad pascendum in fundo vicini
existente secus viam. ff. ad. l. aquil. l. quintus mutius. ⁊. l. quã-
uis. In regno Sicilie Rex Gulielmus fecit optimam constit.
quam male seruant foresterii defensarum cur. ⁊ comitum seu
baronum vt per vnum diem ⁊ vnam noctem possint anima-
lia transeuntia de vna contrata ad aliam pascua sumere in ter
ris alienis si non dederint damnum frugibus: vt in constitu-
tione cum per partes Apulie.

¶ Hic finitur lex deinde consuetudines incipiunt. Rub.

¶ Ista rub. vtimur hodie. antiqui habent hic rubricam quib.
mo. feu. amit. sic allegabatur in glo. c. de for. xxij. q. vlti.
¶ Hic ergo finitur lex. s. Federici que posita est superiori titu.
vsq3 huc: deinde consuetu. ⁊c. quasi dicat que sequuntur non
sunt leges Imperatorum: sed sunt potius pars consuetudinis
licet fiat mentio de legibus cor. ⁊. c. cor. vsq3 ad titu. de probibi-
ta aliena-

ta alienatione. Ab illo ti. in' fi. sunt leges Imperatorũ. De er-
go con suetudines valẽt vbi sunt vbi nõ sunt nõ ligãt nisi inquã
tũ sunt rationabiles vt dictũ est in ꝓambulis.

1 ¶ Vasallus in qua guerra debet dominum iuuare.
2 Dñm excõicatũ ab ecclesia vel bannitũ a rege an debeat vasal-
lus iuuare.
3 Bannum quid sit.
4 Domin⁹ allegante vasallo bellũ esse iustum quomodo stabitur
domino.
5 Bellum si sit iustum tribus modis patebit.
6 Princeps in dubio existens debet esse consiliaturus ⁊ habere
antiquos ⁊ sapientes.
7 Guerram mouere ⁊ bellum suscipere an sit in solo principe.
8 Princeps nõ debet mouere guerram consilio suo sed aliorum
autoritate.
9 Consilium supponit dictum aliorum.
10 Interpretatio istius ꝓuer. vlti. operata est cõsilium manuum
suarum qualis est.
11 Expositio illius qd̃ dicitur ecclesiastici. xv. de⁹ cõstituit hoĩem
ab initio ⁊ reliquit eũ in manu consilij sui ⁊c. qualis est.
12 Princeps solus dicens bellum sumendum ⁊ cõsiliũ diceret con
trarium quale sequi debeatur.
13 Priuatus passus iniuriam nõ potest mouere bellum ⁊ quare.
14 Prescriptio carens bona fide vacuatur per canones propter
peccatum.
15 Vasallus stetit multo tempore absq̃ seruitio domino suo ꝓstã-
do eo qꝛ non fuit requisitus an perdat feudum.
16 Feudum perdit vasallus cũ requiritur domino seruitiũ presta
ret ⁊ renuit seruire.
17 Heres vasalli ex testamẽto vel abĩtestato in alijs bonis vasalli
petens precium euificij ⁊ meliorationis quati fecit vasallus in
fendo an dabitur ei.
18 Vasallus decedit fructibus pẽdentibus in fundo feudali cui⁹
sunt fructus domini an heredis vasalli.
19 Clericus an fructus prebende transmittat ad heredem suum
cum quesita de rebus ecclesie sint ecclesie.
20 Fructibus pendentibus intelligi debet de pensionibus vrbano
rum prediorũ ⁊ similium obuentionum que pro fructibus cõ-
putantur.
21 Vasallus debet dominum adiuuare sed contra quos iuuabit
si dominus habet guerram cũ patre fratre filio vasalli iuuabit
me contra istos.
22 Deus supra naturam et ante ⁊ super omnes diligendus.

Domino guerram. Litera plana
est. Et diuiditur hoc. c. in. v. partes quinq̃ enĩ
1 sunt pꝛĩcipalia dicta eius. † Primũ est in qua
guerra domini debet vas. dominum. iuuare cũ
pluries dictum sit. s. qui. mo. feu. amit. in pri.
⁊ que sit causa pri. §. item qui dominum quod debet iuuare eũ
in ꝓlio. Hic ergo qd̃ dꝫ iuuare eũ in libello iusto. s. qd̃ infert dñs
iuste. vel alius ei infert iniuste. vt hic expositum dicto titu. qui.
mo. feu. amit. in prin. Idẽ si sit dubium ⁊ incertum vtrum sit in
iustum qꝛ nõ erat a ꝑte ꝯ legẽ dei vel ꝯtra rõnẽ: sed si est palã ꝙ
iniustũ ⁊ irrationabile. Dicũt quidã qd̃ dꝫ eũ iuuare ad defen-
dendũ nõ ad impugnandũ sed si vult iuuet eũ ẽt in offendẽdo.
Si vero noluerit eũ iuuare in offendendo non perdit feu. pro-
pterea. ¶ Alij indistincte dicunt qd̃ dꝫ eum iuuare ẽt in bello
iniusto. Horũ opi. reprobaẗ ⁊ merito qꝛ mar. ⁊ girardus forte
calgapisti. vt. s. si de feu. vasal. fuerit interpel. c. j. dicũt ⁊ bene ꝙ
in ꝓlio iniusto nõ dꝫ iuuare dominũ: qꝛ nõ fert opẽ qui ad ꝑpec-
candum nõ iuuat. xiiij. q. vj. si res ⁊ ea mente. i. ratione vtuntur
2 † Alias est eo vtuntur arg. qd̃ si dñs esset excõicatus ab ecclesia
vel bãnitus a rege vas. nõ dꝫ talem dñm iuuare intellige etiam
in prelio iuste ei illato. nã interim solutus est a sacro fidelitatis
nec seruitium ei interim cogitur prestare nisi fuerit reconcilia
tus ab ecclesia vel restitutus a rege ita nec dominũ iniuste guer
ram facientem alicui dꝫ iuuare ratio horum dicta est dicto ti.
qui. mo. feu. in pri. q̃ ibi dicta sunt hic repete ⁊ que dicuntur. d.
3 c. de forma. De bãno † quid sit dic. j. de statutis contra lib. eccle-
sia in prin. §. j. ⁊. ij. in gl. Sed qũo recõciliatus vel restitut⁹ repe
tant cum semel sit apertũ dño vel agnatos ⁊ sic vlterius nõ re-
integratur. j. ti. ij. ⁊ de benefi. c. j. in fi. ⁊ que ibi dicunẗ in gl. Dic
quod propter verbum interim quod hic est habet tacitam con
ditionem ista absolutio argu. ff. de iure do. stipulationem. ⁊ qꝛ
hic expresse reseruat in excõicato ⁊ bãnito ibi in eo qui fit cleri-
cus est alia ratio scilicet ex quo cepit esse miles dei vt ibi diciẗ.
Excõmunicatus ergo nõ habet vasa. nisi postq̃ recõciliatur ab
ecclesia interim soluti sunt a sacramento fidelitatis. xv. q. vj. au
toritate in fi. ⁊. c. si alius. ⁊. c. nos sacramentorũ. ⁊ in. c. seq. Sic
de bãnito a rege qui loco deportati habetur si ex crimine quo

perduntur bona. alias loco relegati dicit glo. insti. qui. mo. ius
pa. po. solu. §. relegati. Nunquid idem si non a rege: sed ab ali-
quo potestate vel iudice bãnitus sit. glo. nõ soluit dicas idem si
erat iudex talis qui haberet merum imperium: nam princeps
⁊ rex videtur bannire quando ordinata potestas ab eo bãnit ⁊
indicat. C. de ve. iu. enu. l. j. §. cũq̃. omnia enĩ nostra facimus ⁊c.
ff. de offi. pref. pre. l. j. circa fi. Dũmõ iusta sentẽtia sit bãni talis
ff. de re indi. l. iiij. §. condẽnatũ. de contrata. putauit. §. nõ que
vis. De bãnitis sicut in imperio bãniuntur loquitur qui sunt
in pena capitis de his dicitur quod vas. posset eũ depredari. s.
de vas. mil. qui contumax est. c. j. in fi. Non posset loqui in banni
tis in regno sicilie illi nõ perdunt nisi tertiã mobiliũ nec offen
di possunt. j. duos menses postea possunt capi lapsu anni for
iudicantur certo modo vt dicunt consti. regni habetur forte lo
co eius cuius bona annotant de iure ro. per. titu. de requiren.
reis. Querit glo. nunquid interim anteq̃ reconcilietur ab ec-
clesia excõmunicatus vel restituatur a rege dominus feu. bãni
tus possit vas. eius feudum vendere ita quod reconciliatus et
restitutus dominus non possit postea infringere vẽditionem ⁊
debere esse feu. perditum qꝛ sine suo consensu est alienatum. j. de
vas. qui contra cõsti. Loth. c. j. determi. ⁊ bene quod possit ven-
dere: quia si sunt bona publicata ex crimine quo bannitur feu-
dum transit in fiscum si ab alio teneret donec viueret bãnitus
haberet fiscus. ff. de iu. fi. status. §. fi. de dã. infe. si finita. §. si deve
ctiga. ⁊ dicimus pluries in superioribus maxime. s. ti. j. si quis
hominem. que sit cau. pri. §. preterea. si feu. nouum maxime si an
tiquum redit ad agnatos vel filium si non in dominũ esset cul-
pa. s. ti. ij. si vas. culpam ⁊ dicitur. j. si vas. feu. pri. c. vasalli restitu
to vero domino omnia intelliguntur restituta nisi sit limita-
ta restitutio. C. de sen. pas. l. j. in fi. ⁊. l. de hoc dictum est in supe-
4 rioribus. † Sed quid est quod dicit qd̃ sit dubium an bellũ sit
iniustũ dꝫ dñm iuuare qũo stabitur dño dicenti bellum iustũ
quando est incertũ vtrũ sit iustũ nõne dꝫ ostendere cãm belli iu
sti. licet in principe sit autoritas belli suscipiendi. xxiij. q. j. quid
culpatur. Vnde hoc ca. sumptum est in eo quod dicit quando
dubitatur an bellum sit iniustum iudici enim nõ crediẗ de his
que fiunt in iudicio nisi quãtũ constat legitimis documentis
extra de proba. quãtũ in fi. C. de arbi. ne in arbitris. sed vni nõ
creditur quãtũcunq̃ digno. C. de testi. iureiu. Item subdit⁹ nõ
credens nõ videtur delinquere: qꝛ nõ debet esse quis credulus
xxiij. q. iiij. quantum magnum. ff. quod fal. tu. l. ij. de eo per quẽ
fac. est. l. j. §. j. Et si in alijs deberet credi in hoc non sibi constet
quia maius periculum est in bello vastitas. s. rerum ⁊ dispẽdiũ
personarum. Inde dicitur calamitas belli. C. de cadu. tollen. l.
j. in princi. de ve. iu. enu. l. ij. §. quintus. in fi. Cautius autem agi
tur vbi periculum grauius. lxj. di. miramur. ff. de carb. edi. l. j.
5 §. sed ⁊ siquis. † Item vt bellum sit iustum tria oportet concur-
rere. Primum autoritas principis vt. d. c. quid culpatur. Se-
cundum causa iusta vt si gens vel ciuitas emendare neglexerit
quod a suis improbe factum est aut reddere quod per iniurias
est ablatum. xxij. q. ij. dominus. Tertium vt intentio bellantiũ
sit recta vt scilicet intendat bonum promouere vel malum vita
re non cupiditate aut credulitate: quia nil patitur nocendi cu-
piditas vlciscẽdi crudelitas implacatus seu implacabilis ani-
mus feritas bellandi libido dominandi ⁊ his similia vt in ꝓn.
d. c. Quid culpatur. dicitur in secũda secunde. c. de bello. qõne
j. Aut ergo de his tribus constat ⁊ est bellum iustũ ⁊ subditus
tenetur obedire. Aut nõ ⁊ tũc est iniustum ⁊ nõ tenetur obedi
re. xj. q. iij. nõ semper. ⁊. c. se. nec aggrediẽdo nec defendẽdo obe
diet vt in isto. c. in fi. j. respondeo. vbi corrigiẗ qd̃ alij dixerãt in
prin. c. qũo ergo põt esse dubiũ erat ne dubiũ ꝑ negationem vt
C. quibus ad lib. ꝓcla. nõ li. l. iij. hoc modo semꝑ quasi esset du-
biũ ⁊ expediret negare vt subditi in bello nõ adiuuent dominũ
vel saltẽ si est dubiũ. vt diciẗ dicto. c. qd culpatur. teneatur subdi
tus defendere nõ impugnare aduersarios. Si constat quod est
iniustũ nec defendere nec impugnare si est dubiũ videtur debe-
re dici qd̃ teneatur defendere nõ impugnare vt sic intelligatur
dictũ eorũ Mar. ⁊. G. vt hic recitaẗ in prin. Nam separatorum
separata debet esse rato. C. de dona. inter virũ ⁊ vxo. si maritus.
maxime in tanto discrimine rerum ⁊ personarũ vbi ꝓbationes
cause iuste deberent esse luce clariores. nam multominus ibit
qs ad bellũ vbi forsan o ccidenẗ multi si iudex non potest dãna-
re vnũ hoiem ꝑ dubias probatiões. C. de ꝓba. sciant. Et si prin
ceps esset talis q cõsueuerit causas nõ veras dicere ꝓsumetur ⁊
nũc. ff. de ac. si cui. §. j. ⁊ ar. ff. de vsu. qui semisses. de pig. vel vni-
uersorũ. tũc qũo habes ꝯsciẽtiã ꝙ ⁊ nũc cãm nõ verã dicat prin-
ceps aget ꝯ suã conscientiã cũ edificet ad gehẽnã. xxviij. qõ. j. §.
ex his tũc quidẽ est princeps quãdo bene agit si ꝑperã nõ. ij. q. j.
6 scelus. ⁊. q. vij. non omnes. xxxiij. q. ij. admonere. † Ad hoc põt
dici qd̃ pꝛĩceps in dubio debeat esse ꝯsiliaturus ⁊ hr̃e antiquos
⁊ sapientes de qbus diciẗ Job. xij. in antiqs est sapiẽtia ⁊ ĩ mul

to tempoꝛe prudētia.⁊ patet.xv.q.vij.eps.q̄ em̄ cōsi. gerunt ⁊c.
C.de repu.cōsensu.imo punit p̄latus qui est princeps ecclesiasti
cus vt in.c.quid culpat.in gl. nō vtens cōsi.lxxxiij.dist.puenit.
in dubijs precipit specialiter ꝯsiliū senioꝝ.i.sapientū exqrere.
xx.dist.c.si seniores sapiētes sunt.lxxxiiij.dist.poꝛro.⁊ Greg.di
cit principibus ecclesiasticis graues ⁊ peritos viros cōsilij nr̄i
adhibere participes ⁊ cū eis huius cōi deliberatione pēsate.j.
q.j.estote.⁊ hoc est qd dicit lr̄a dicti.c.qd culpat cōsiliū belli esse
apud principes consiliū.s.nō suū tm̄:qꝛ nō debet initi prudētie
sue nec esse sapiēs apud semetipsum.ꝓuerb.iij.extra de cōsti.ne
innitaris.etiā ab āniculo debet esse doceri paratus sicut Aug.
⁊.C.de offi.re.pro.potioris gradus. Nec esset princeps qn̄ cōsi.
nō acqesceret:imo stultus diceret.xxij.dist.de cōstantinopolita
no priuat qdē dignitate princeps cōsilia bona nō sequēs. Exo
di Roboam ⁊ vxoris loth cōuerse in statuā salis.vij.q.j.deniq̄.
⁊ no.di.c.puenit. Et sic nō tm̄ princeps in dubio dicebat bellū
assumēdū:sed ⁊ totū cōsiliū suū q deliberauerāt illud. multos
enim habet ꝯsiliarios ⁊ ideo dicit ꝙ toto iuris teste id agit.C.
de testa.omniū.⁊ ibi in gl. Hac rōne dicit philosophie legalis
plenus:qꝛ multos habet iuristas secū sapiētes ⁊ expertos phi
losophie legalis.ad sil.l.penul.

7 **Additio.** †Sed videt obstare:qꝛ autoritas belli susci
piēdi videt esse in solo principe mouere guer
a ram qd idem est ꝙ bellum suscipere nō sit in solo principe [a].C.
li.xj.vt armoꝛum vsus ⁊c.in rubro ⁊ nigro. A cōtrario ergo sit
scienti principe. Unde sua scientia ⁊ autoritas idē videt. hoc
autem nō est dicere vt princeps sciens subiectū delinquere vi
deatur ei permittere delictū ex eo solo ꝙ sciuit.nam ꝓhibuit ꝑ
omnia iura ⁊ per totū ti.de penis nō est prodire in iniuriā vn
de nascuntur iura.C.vnde vi.meminerint.postꝙ ius scriptum
prohibet sufficit nisi concedatur expressim dicetur huic habui
sti Moysem ⁊ prophetas:hoc est iura prohibentia delinquere
illa iura attendere debuisti.Luce.xvj.qd ergo dicit inscio prin
cipe.i.non mandāte. nā dicit inuitus etiā qui nō cōsentit licet
taceat.ff.de procu.l.filius.§.inuitus.de fur.qui vas.§.vetare.ni
si vbi scientia ⁊ patientia inducūt cōsensum si nō cōtradicat.ff.
de insti.l.j.§.scientiam.regulariter cōtra.ff.de ser.rusti.pre. in
uitum.de hoc dictū est.s̄.si de inuest.inter do.⁊ vas.qd ori.c.j.in
8 fi.†Item cōsilium nō solū suū sed alioꝝ cōsiliarioꝝ autoritas
i.mandatum de suscipiendo bello subsequit cōsiliū:qm̄ primū
consiliat deinde eligit ⁊ deliberat mouere guerrā ⁊ bellum.nā
in agendis vbi multa est incertitudo eo ꝙ actiones sunt circa
singularia contingentia que incerta sunt propter sui variabili
tatē:⁊ in ipsis dubijs ⁊ incertis ratio nō profert iudiciū absq̄
inquisitione p̄cedente prius nō insanus cōsiliatur inquirendo
⁊ examinando:deinde eligit ⁊ deliberat. Hec inquisitio seu ꝑ
quisitio vocat consiliū:qꝛ electio est appetitus precōsiliati. ar.
iij.ethicoꝝ.⁊ sic consiliū est cū alijs:qꝛ cōsilium inportat col
lationem inter plures habitā.nam dicit consilium quasi consi
dium:qꝛ plures consident ⁊ simul sedent ad simul conferendū
⁊ examinandū negotiū qd imminet in quo illi ad quos ꝑtinet
negotium tale debent discredere.i.credere ꝙ sint sufficiētes ad
dignoscendum:ideo assumunt consiliarij vt.iij. ethicoꝝ. de
9 hoc dicit prima scd̄e.q.xiiij.de cōsi.j.scd̄e.q.iij.†Consilium ergo
supponit dictum alioꝝ sic.ff.de ver.sig.sepe.§.fi.de reg.iur.ꝯ
silij.regulariter non fungitur quis vice duoꝝ consiliantis.s.
eius qui consilium querit ⁊ querere debet:sicut non est idē qui
legat ⁊ cui legatur.ff.de leg.j.cum filio.⁊ qui vendit ⁊ is cui vē
ditur.ff. de re.per.l.j.in prin.sic ⁊ deliberatio est cōmuniter cū
alio dicit Seneca.iij.epistola. omnia cum amico delibera. Et
hec patent per multas autoritates. Inijt enim Dauid consiliū
cum tribunis ⁊ centurionibus primo Paralipo.xiij.similiter
ij.Paral.xxiij.⁊.x.dicit ꝙ reliquit consilium senū. ⁊.iij. Regū
vj.Rex syrie inijt cōsilium cum seruis suis. Hoc requiritur ma
xime in bellicis ꝙ sit quis homo consilij.j. Machab.ij.dicitur
de iuda ꝙ vir consilij est ipsum audite. ⁊.v.c. circa finem. Ceci
derunt sacerdotes quia sine consilio exiuerunt in prelium. Itē
xj.⁊.xix.consiliarij sapientes dederunt consilium.⁊ Hieremie
10 xxxviij.si consilium tibi dedero nunq̄ me audies.† Quod autē
dicitur Prouerb.vltimo.operata est consilium manuum sua
rum.i.cōsulte ⁊ discrete operata est manibus suis. Nam homo
est principium operationum :sed de operabilibus ab ipso ho
mine est cōsilium.s.ab alijs:vt.iij.ethicoꝝ.sibi enim debet dis
credere vt predicitur:qꝛ cum princeps debeat esse magnanim⁹
virtuosus ⁊ bonus:magnanimi est non fugere commonentem
i.consiliantem:imo sequi vt dicitur.iiij. ethicoꝝ. propterea
non dicit consilium est in principe:sed penes principem est cō
siliū.i.consiliarij qui considebūt ⁊ deliberabunt rōnabiliter cū
principe de bello suscipiēdo dicit esse penes aliquem omne qd
quis possidet.ff.de ver.sig.l.penes cōsiliarij.⁊ si non possidean
tur a principe:qꝛ sunt liberi homines dicuntur esse penes eum

Additio.
a ¶ Mouere guer
rā ⁊ bellū suscipe
re an sit i solo pri
cipe.adō bellū vn̄
p̄cedit vide bal.i
ꝯsi.xij.qd incipit
oꝛta guerra i.j.li.
ꝯsi.rura. Et bella
qn̄ sunt ꝑmissa et
qn̄ nō ꝑ eūdē.vid
ꝑ eūdē in ꝯsi. lib.
⁊ in ꝯsi.cccxij.ꝙ
īcipit a capite in
choātes.i eo.li.j.

sicut satellites ⁊ seruitores principum a quib⁹ stipendiantur ⁊
aluntur arg.C.lo.milites.sicut familiares sub vno patrefami
lias ar.ff.ver.sig.pronūciatio.⁊ tūc sicut mēbra ad caput qꝛ ꝑs
coꝛporis principis sunt consiliarij. C.ad.l.iul. ma. quisquis. in
prin.cōsiliū ꝓprie est cū alio.nemo a se cōsiliū dr̄ hr̄e.ff.qd vi aut
clā.semp.§.in sepulchro.⁊ glossat sic in prima lege lō.per Ralē.
quādoq̄ tn̄ methaforice per similitudinē quādā. Dicitur qs se
cum hr̄e cōsiliū dū prudēter in mēte sua examinat rōnes nego
tij imminētis pro vtraq̄ parte dr̄ prudēs ꝓcul vidēs ꝯm ysi.ꝯsi
derat tūc apud.i.penes se eūdē ⁊ in cōsistoꝛio mētis sue intelle
ctus ⁊ rō ⁊ hoc maxime qn̄ nō dʒ qs tp̄s cōsulēdi alios ⁊ delibe
randi cū alijs ꝑʒ.ij.regū vlt.vbi data optione Dauid de trib⁹
dixit ei nūcius delibera ⁊ vide.respon. Dauid coarctoꝛ nimis
sed melius est incidere in manus dei ꝙ hominis tunc tempus
⁊ hoꝛa nō patitur amplius deliberādi cōsiliū.ff.de extra.l.j.in
prin.consiliū est simile iudicio inde consiliū exponit.i.iudiciū
per Augu.primo psalmo super verbo neq̄ peccatores in cōsil.
iustoꝝ.ergo consulit homo sibi ipsi qꝛ iudicat seipsum.j. ad
coꝛinth.xj.in fi.⁊ in tali iudicio cogitatio accusat. Conscientia
est testis executoꝛ seu carnifex est timoꝛ pena est profusio lachry
marum. Dicit Augustinus li.de penitētia.hoc modo dr̄ qs de
liberare secum sicut exponit illud psalmi.xxxj. Dixi confitebor
aduersus me ⁊c.⁊ dixi.i.prius apud me deliberaui dicit glossa
Aug.⁊ ad hoc est prouer.ij. Cōsilium tuum custodiet te ⁊ pru
dentia seruabit te.gloss.quasi dicat omnia consulte ⁊ prudēter
facias ꝓprie enim prudentia seruat a malo vn̄ ꝓuer.xxiiij.cum
dispositione inito bellū ⁊ erit salus vbi multa cōsilia.in oībus
humanis actibus est bellum. Militia est vita hoīs ⁊c.iob.vij.
11 †Item qd dicit eccle.xv.deus constituit hoīem ab initio ⁊ reli
quit eum in manu consilij sui.exponit.i.in potestate seu liber
tate arbitrij accipit ibi cōsiliū suū pro libero arbitrio ꝙ est po
testas decernendi qd bonū quid malū sit vt dicit ibi ⁊ ꝓbat ex
positoꝛ. Finis. ¶ Ex quo ergo non erat certum qd bellum esset
iniustū stari debet principi ⁊ cōsi.suo qui causas examinauerat
non enim vnicuiq̄ de populo debebat facere constare de hoc.
Principis ⁊ sui consilij autoritas debet in hoc dubio sufficere
subdito qꝛ ⁊ cuiuslibet prelati sufficere dʒ licet martyres hoc nō
possent.l.di.si quis prepostera.⁊ ibi in glo. Ulterius ad vnguē
velle scire cām in subdito esset talis perquisitio scrupulosa que
improbatur a iure.ff.de noua.doli.in fi.de iuris ⁊ fac.igno.nec
supina. Sic ecōtra improbatur nimia seueritas ⁊ crudelitas ne
gligentis hominis securi ⁊ deperditi cadē.l.⁊.l.iij.⁊.v. Un̄ ⁊ si
solus princeps hoc bene diceret dʒ ei credi qꝛ autoritas in ipso
a deo gladiū habet ad ro.xiij.id autoritatē indicendi belli vita
sibi dederunt vt.d.c.qd culpat.⁊ lib.xi.C.vt armoꝛum vsus.l.j.
Bonus dux exercitum tractet cum multis ꝙ facturus est cum
paucis.vel ipse potius secū dicit vegetius de re mili.li.iij.c.vl.
de reg.belloꝝ vn̄ nō est simplex iudex sed iudex iudicū in aut.
ꝯsti.que de dig.§.j. Presumi dʒ ꝙ causa exigente id dicat eo ꝙ
coꝛ regis in manu dei est.C.de sac.san.ec.inter claras. Idem in
oībus qui habēt autoritatē de hoc a iure.vt etiā vni credat me
dico sicut vni iudici ministro.C.de epi.⁊ cle.aut.si iudex.lib.xj.
de re mil.sel.sed litera dicat medicis.nā idem si vno ꝯm moder
nos.sic creditur agrimensoꝛi.ff.de agrimē.l.j.⁊ tabellioni.C.de
falsis.si quis decurio.al's duo ad minus requirunt.ff.de te.vbi
princeps in hoc nō agit causaʒ suā in faciēdo bellū qꝛ si suā vt si
esset excōicatus ⁊ bānit⁹ a suo sup̄ioꝛi interim subditi eēnt ab
soluti ab eius sacrō donec recōciliaret ecclesie vel superioꝛi. vt
hoc.c.⁊ qꝛ causam subditi agit dʒ ei credi cū suo consi.in dubio
⁊ actoꝛi in re modica datur iusiurādū in ꝓpria sua cā.C.de re.
cre.actoꝛi.ff.eo.admonendi. ¶ Et breuiter tunc est dubium qn̄
nō est certū eē iniustum.⁊ princeps deliberate ꝯ dicebat.s.cām
iustā eē.⁊ hoc subditi de leui aperte possent cognoscere. nam si
viderent in principe nocendi cupiditatē vel vlciscēdi crudelita
tem vt aīum īplacabilē:vel feritatē bellādi aut libidinem donā
di:⁊ his silia vt dr̄ in ꝑn.dicti.c.qd culpat nō obediant qꝛ tunc
nō est ꝑnceps vt dictū est. Huius simile dr̄ si viderent bellū in
iustū aperte cū.v.modis describatur iniustū.d.q.j.§.ex his in
gl. Idē si viderent eū captiosum cōsi.sano nō acqescentē ⁊ sper
nentē hr̄e cōsiliū vt.s̄.dr̄. Idē si ipse sol⁹ diceret bellū sumendū
⁊ consiliū diceret ꝯriū vt tūc sequi debeat ꝙ est rōnabilius ⁊ ve
risimili⁹.arg.ff.de re.iur.semp.⁊.l.in re obscura.cū princeps sit
lex aīata legē rō cōmēdat.⁊ oē qd rōne cōsistit est lex.l.di.consue
tudo.nō est loc⁹ cōiecture.s.ꝙ princeps melius dicat qn̄ in ꝯriū
repugnat rō.arg.ff.de le.iij.ille.§.j. His cessantibus vt.s̄.dictū
est subdit⁹ hʒ obedire in dubio.nō agit tūc ꝯ cōscientiaʒ quam
nō dʒ sibi foꝛmare a seipso sed credere dʒ ꝑncipi q est vigoꝛ iusti
tie.C.lib.x.de iure fi.ꝓhibitū.seruiendi oꝛdo tūc ostendet sub
ditū innocētē lʒ regē faciat reū iniqtas iperādi vt in fine dicti
c.quid culpat.⁊ in gl.ponunt ibi iura cōcoꝛdantia vbi peccat q
ꝑcipit ⁊ nō peccat q obedit subdito.tūc imputaret scrupulosi
tas vt

tas vt dictū est: qꝛ nō plꝰ sapere ꝙ opꝫ. ad ro. xij. ꝛ eccle. vij. non
13 plus sapere ꝙ necesse est. Et descēdat ad spēm. †Dic qd̄ priuatꝰ passus iniuriā nō pōt mouere bellū: qꝛ p iudicē dꝫ reposcere iu diciarius quidē ordo ꝛc. C. de iudeis. nullus. nisi de mādato pn cipis. C. lib. xj. vt armorū vsus. l. j. princepsꝫ ꝛ liberi reges mouēt bella cū iusta cā vt p totā pdictā. xxxiij. q. ꝛ arg. ff. de cap. ꝛ postli. re. postli. in pn. ꝛ mouent pro re publica imperij sui. xxxiij. q. viij. si nullā. Defensio intelligit in recuperanda re imperij puta finibus si essent fines turbati vel occupati qui sunt inscripti biles qꝛ ꝛ añ xpm limitate sunt puincie. xcix. di. c. j. xiij. q. j. eccle sias. xvj. q. iij. quicūqꝫ. ꝛ. c. se. ꝛ. c. iter. ꝛ. c. s. extra de pc. c. iij. Un vltio erit tūc pro defensione. qꝛ. xij. q. ij. dn̄s dicit litera que vlci scuntur iniuriaꝫ. Et hoc qñ talis pnceps qui intulit iniuriam vel est dn̄s iniuriātis nō haberet supiorē alias forte secus vt co ram supiore iniuriātis ar. lvj. di. seditionarios. Alij ꝫ. qꝛ. c. dominus. indistincte loquit. Itē p recupanda re subditi sui iniuriati si negligit ille in cuius iurisditiōe est iniuriās in. c. dominus. multofortius p liberanda psona subditi si captꝰ eēt qꝛ plꝰ ponderat iniuriā psone illatā ꝙ rei ar. ff. de pe. in seruorū. in secūda scōe. d. c. de bello. q. j. vbi allegatur psalmo. liiij. quo dr̄ prīcipibus eripite pauperem ꝛ inopē de manu peccatoris libera te. Si ergo dn̄s iniuriā faciens vel dn̄s psone iniuriātis negligit emēdare vt dicit. c. dn̄s. bellū iustū est ꝙ sit facta iniuria sub dito constabat per denūciationē passi in iure. ar. ff. de rei ven. si fundū. nō poterat vere constare qꝛ nō poterat vocari iniuriam faciens qui nō erat sibi subditus. ff. de in. om. iu. l. fi. ꝛ actor sequit forū rei. C. vbi in rem actio. l. iij. Erat notoriū seu famosuꝫ nō actu permanēs illud habetur p vera pbatiōe sicut notoriū cōfessum aut iudicatū extra de accu. euidentia. fecerat inde fidē iniuriantis corā dn̄o suo eo modo quo poterat parte absente. Et sic requisitus erat dominꝰ iniuriātis corā quo dꝫ pbari violentia ꝛ iniuria si tunc sit negligens qꝛ nō vult audire pbationes vel differt malitiose vel pbatam iniuriā nō emēdat statur dicto principis dicētis dn̄ꝫ reqsitū neglexisse vel dicentis fines occupatos: qꝛ hoc a cōsil. suo vel senum antiquorū aut priuilegiorum. Idē si dn̄s iniuriātis esset absens vt cōmode adiri nō posset sicut dicit host. in sum. de feu. vtrū possit compromitti de feu. §. si archieps. qd̄ rege romanorū existēte in Alamania ꝛ archieps embrimeñ. compromittet de feu. qꝛ rex dn̄s feu. est longe absens. Idem si esset negligens ꝛ adducit ar. extra de fo. cōpe. verū. ꝛ. c. lꝫ. Item quid si vnus hꝫ ius ſm ciuile puta tutus prescriptione. xxx. an. qua ꝑdones sunt tuti. C. vñ vi. l. fi. in fi. Aliꝰ habebat ius ſm cano. quo nō sufficerent. xxx. sed. xl. ꝛ. xl. nō erāt elapsi ꝛ velit inter se pugnare: qꝛ nō est copia iudicū ex cuiꝰ pte erit iustū bellū. Rn̄deo absolute vt tunc illius qui iure cano. hꝫ cer. nō dedignēt leges canones imitari. ꝛ iō canonistē dicūt qd̄
14 hec† prescriptio carēs bona fide vacuat p canones pp peccatū de quo plene dic p hostiē. in sum. de ps̄. sub. §. q̄ exigant. ver. vex qcqd dicāt legiste. Sꝫ pone qd̄ hꝫ bonā fidē ꝛ cōpleti sunt. xxx. an. lꝫ nō sunt cōpleti. xl. adhuc dicamꝰ idē lꝫ eī sit sine peccato pscriptio vt no. ipse hosti. ibidē vsu lꝫ qd si iā cōpleta qꝛ odio negligentiū tantū est inducta illa pscriptio vt. C. de edic. di. ad. l. fi. in fine ꝙ toplus spacium tēporis statuit qd̄ est p ius cano. tanto equius est: lꝫ id sit iustū hoc est iustius qꝛ iusto iustius est. C. de procu. exigēdi. sicut bono meliꝰ. ff. de v. obliga. vbi aūt. §. j. q melius dicit id magis laudat semp aut melius est ad inuenien dum. in auten. quib. mod. na. ef. circa princip.
15 Ad hoc. †Vasallꝰ stetit multo tēpore qd̄ nō pstitit seruitiū: qꝛ nō fuit requisitus a dn̄o an pdat feu. dr̄ ꝙ ꝙtocunqꝫ tpe stetit ſm vsuꝫ mediolañ. ꝛ ſm vsum oīm ho
16 minū†opꝫ ꝙ requirat. ꝛ tūc si renuat seruire pdit feud. idem si nō seruiuit cū potuit secus si nō potuit. de hoc dictū est. s. q̄ sit cā pri. §. lꝫ nec iustior. ꝛ si de feu. fue. cōtro. c. si vas. oī anno. ꝛ. c. lꝫ. Uñ bonus iudex ex psonis ꝛ causis statuet ꝛ diffiniet. de hoc ff. de ac. ꝛ ob. l. fi. in fi. de ne. ge. pompo. ij. C. si qs Impa. male. l. j. Vertet in cause cognitiōe vtrū fuerit ppinquꝰ vel remotꝰ vas. vtrū fuerit paratꝰ seruire vel nō. vtrū dn̄s habeat guerraꝫ vel nō. vtrū magnā vel paruā. vtrū reqsierit seruitiū vel nō. Hoc vltimū est substantiale de requisitis in dictis. c. lꝫ. ꝛ. c. si vasa. j. de eo qui interfec. fra. c. j. in fi. nisi sciret vas. dn̄m esse in piculo ob sideri ei mortē iminere. tūc ēt sine reqsitione dꝫ dn̄ꝫ iuuare. alᷣs perdit feu. Alᷣs ēt si eū guerrā hr̄e siue sciat eū in tali esse piculo nō iuuabit si nō est reqsitus lꝫ in pdictis oībus promptiores sumꝰ ad absoluendū qd̄ est in dubijs de. hoc dictū est. s. q̄ sit cā pri. §. pterea. qñ scit dn̄m periclitari ꝛ in. §. sed ꝛ q delator. ꝛ de eo q dꝫ seruire reqsitus si pōt. in. §. sed nec iustior. Itē no. qd̄ de renuēte seruire in hoc ſm ordinē litere nō reqrit qd̄ debeat reqri: nā ex quo renuit nō ē locꝰ cōiecture. ff. de le. iij. ille. §. j. Facit ad id qd̄ notanimꝰ. s. de vas. q cōtumax est. c. j. ꝛ q̄ sit cau. pri. §. item q qd̄ expresse renuēs facere iustitiā de feu. statim pdat feu.
Si vasallus. In feu. fecit edificiū vas. edificauit domuꝫ ex qua ppetuo melioratū est feu.
vel per pecuniā meliorauit de saxoso fecit effici lapides cū esset inutile fecit vtilem. argumen. ff. de re. eorum. si fundum expedit multa in huius melioratione deinde decedit sine filio masculo
17 ꝛ sic feu. redit ad dominum. s. de alie. feu. §. ꝛ si clientulus. †An heres vas. ex testamento vel abintestato in alijs scilicet bonis petat precium edificij ꝛ meliorationis dicitur quo sic ꝛ repellitur dominus exceptione si petat fundum ab herede illo possidente si nō reddit precium ꝛ impensam vel si edificium posset auferri quia erat ligatum poterat refugit tollet edificiuꝫ. Alij dicunt ad dominum pertinere impensaꝫ idem si acquisiuit seruitutem predio feudali per pecuniam quia hec scilicet seruitus per se esse nō potest ideo predij. s. de inuesti. de reb. alie. §. econtrario. dominus tamen tenetur ad precium omnium melioratorum perpetuo. Secus si ad presentis anni fructuum vt dicit de feu. dotali. ff. de ipē. in re. do. fac. l. iij. §. nos generaliter. Pro illis qui dicunt ad dominum pertinere facit quia qui scienter impēdit in re aliena perdit impensam. institu. de re. di. §. certe illud. ꝛ. §. cum autem. Hic feudatarius sciebat vel debebat scire se mortuo ad dominum redire non poterat pretendere igno rantiaꝫ. C. de rescin. ven. quisquis. sed illa loquuntur in re prorsus aliena. hoc vtile dominium erat vas. ꝛ ideo de impensis dicitur idem quod in re dotali qꝛ maritus est dominus. pro hoc ff. de rei ven. si fundo. de vsuf. sed ꝛ si quis. in princi. ꝛ. C. eo. l. cuꝫ ideo dicit glo. quod inepte loquuti sunt illi qui dicūt ad dominum pertinere.
18 His consequenter. †Vasallꝰ decedit fructibus pendentibus in fundo feudali feu. reuertitur ad dominuꝫ vt. s. proxi. §. cuius sunt fructus domini an heredis vasalli in alijs scilicet bonis distinguitur quia si decedit vasa. sine filio mas. ꝛ descendenti ex eo ante martium fructus sunt domini. si primo Kalendas martij vsqꝫ ad augustum sunt heredis domini hoc sufficeret quia iam totus annus comprehenditur in diuisione premissa. Postea dicit quod si post augustum decedat omnes fructus anni percipiet dominus in hoc repetit quod dixi fructus ante martiuꝫ sunt domini. ergo fructus post augustum posito princ. anni in mense septembris que communiter mutatur indictio. licet aliqui mutent alio tempore indictionem de qua mutatione indictionis dic per Host. de fi. instrumen. iij. colum. Alij quocunqꝫ tempore decedat omnes fructus pendentes pertinere ad dominum dicunt. pro istis est. ff. de vsu. habemus. ꝛ insti. de re. di. §. is autem ad quem. Prima distinctio est vera ꝛ equa in feudi fructibus. Alij male dicūt dicit gloss. sicut superiori quod om
a nia impensa sint domini. In dote fit alia distinctio.ᵃ ff. sol. ma. diuortio. Item in fructuario. ff. de vsufruct. defuncta de annu.
19 lega. in singulis. in fi. secūdum diuersitatem tractatuū. †Quid in clerico an fructus prebende transmittat ad heredem suum cum quesita de rebus ecclesie sint ecclesie. C. de epis. ꝛ cle. l. ij. in glo. Secus si de rebus patrimonialibus suis eo. titu. sacrosancte. multofortius ergo fructus etiam a solo separati decedente clerico erunt ecclesie ꝛ successoris per consequens si empta de pecunia fructuū pbē. qui fuerunt sui debeant esse ecclesie ꝙ secꝰ est in filio. C. de bonis q̄ lib. cum opꝫ. §. ꝛ. si qdem. De acqsitiōe tamen de bonis ecclesie pñt relinquere pro eleemosyna vel seruitio sibi impenso moderate tamē equiparatur iuri canonico filiofamil. q excepto in castrēsibus non habet heredē extra de te sta. cum inofficioso. ꝛ. c. ad hoc. ꝛ. c. quia. de suc. abintest. c. j. ꝛ. ij. ꝛ ibi de hoc per host. Unde fructus pbende a die quo vacauit sunt ecclesie non distinguunt sicut in feu. pdicta rōne qꝛ quesita de re. ecclesie sunt ecclesie. consueuit dici per modernos lib. vj. de rescrip. si propter tua. ¶ Neapoli circa fructus decedentis clerici habent consuetudinē certā prescrip. ¶ Et si recte cōsideratur bona fuit hec diuisio anni si recte cōsideret. incohoando annū ab idictiōe. i. a pn. septēbris ꝛ loquit de fructibꝰ pēdētibꝰ qui recolligunt in estate vt sequit vt si decedat añ martium sint dn̄i si post Kalen. martij per totum augustum sint feudatarij. Quid ergo de vindemia que percipitur in septēbri et octobri ꝛ de oliuis que in decēbri. ¶ Respondeo fructus hi sunt pendentis anni: quia non est tpe quo percipiunt sed toto quo colligūtur dicuntur fieri hi fructus. ff. solu. ma. diuortio. §. non solū. si ergo in septēbri vel decēbri moritur feudatarius fructus sunt sui quia intelligit de pcedēti anno vt dictū est: qsi si scdo martij decederet feudatarius ꝛ percipit heres eius messem que colligitur in iulio vel augusto multomagis habebit vindemiaꝫ vel oliuas si decedat tunc quando vindemia vel oliue colligende erant. Unde principiū huius. §. si decedat ꝛ a Kalē. septēbris ante martiū. loquitur de fructibus pendentibus post martiuꝫ vt scilicet de messe que erit domini mortuo feudatario añ martium sic ꝛ de vindemia que sequitur post messem erit domini si decedat feudatarius ante martium vindemia que erat facta in septembri est de anno precedenti. ꝛ sic est heredis. aliter nō vꝫ posse intelligi ꝛ hic versus: sed si post augustum. ꝛc. superfluit

Additio.
a ¶ In dote fit alia distinctio. ad dā fructꝰ pcepti minuāt dotē vꝫ sint loco alimētoꝝ vꝫ sint restituendi p bal. in ꝯsi. ccxcij. qd̄ icipit qcqd accedit forte ꝛc. et an fructꝰ oīuꝫ bonorū vxoris ēt nō dotaliū spe[...] ad mari[...]ide i ꝯsi. xlij. p. d. ale. de imo. circa finē in j. vol. consilioruꝫ.

qꝛ eius versus cõprehenditur in.§.his cõsequẽter.si bene aduertatur: qꝛ.s.qui sunt ⁊ pendent aut pẽdere sperant a martio ⁊ post martium vsq₃ ad finẽ augusti. Hi sunt heredis si decedit feudatarius a Kalẽ.septẽbris postea sunt dñi. nã idẽ si in fine februarij vindemia ⁊ oliue sunt de fructibus p̃cedẽtis anni qui sunt heredis sicut ⁊ messis feudatario decedente post Kalen. martij. si enim intelligeres qd̃ si decedit post augustũ vindemia sit domini nõ posset stare eo qd̃ sit alterius anni.s.p̃cedentis vt dictuz est. ⁊ eueniret magna iniquitas vt predicitur si toto anno coluisset vineam vel oliuam ⁊ moreret̃ qñ esset colligenda qd̃ heres suus priuaretur ea cũ si decederet secundo martij habet
20 heres messem q̃ colligit̃ in augusto vel iulio. † Item qd̃ dixit de pendentibus fructibus idẽ intelligas de pensionibus vrbanorum ⁊ similiũ obuẽtionũ qui pro fructibus cõputant̃.ff.de vsu. prediorum de vsuf.l.vsuf.legato.cũ ⁊ pensio si nõ sit aliud actũ vel mos regionis sit in cõtrariũ soluenda sit in fi.anni.vt not. C.lo.l.iij. ⁊ tunc si annus locatiõis incipit in octobri ⁊ in septẽbri decederet nõ soluta sibi pensione haberet eã heres eius. Sz si decederet ante martiũ dñs. Secus ergo si quolibet mense soluetur pensio.vel per certa tempora: qꝛ si decedat elapso tẽpore quo pensio debuit solui vel mense vel tempore lapso heres haberet quia cessit ⁊ venit dies quo potuit illam pecuniam petere.ff.de ver.sig.cedere diem.imo secus erit in pensionib⁹ ⁊ alijs redditibus: licet habeantur loco fructuũ.ff.de vsur.pensiones. de pe.her.mercedes.de his nõ potest dici quod toto anno curẽtur per.§.nõ soluz hic per tempus quo vixit sint heredis: quia in eis cessit ⁊ venit dies.d.l.cedere diem.pro tempore quo redit ad dominum sint domini: quia pro illo tempore nec cessit nec venit dies. Idem si de consuetudine deberentur certo tempore mercedes seu pensiões de quo no.d.l.iij.C.loca.qꝛ si temp⁹ euenerat quando moritur transmittet ad heredem aliter nõ. ⁊ qꝛ ista iura sunt consuetudines seruabitur distinctio huiusmodi hic decedat ante Kalen.martij vel post.vbi est talis consuetudo.vt dictuz est.s̃.in superioribus.alibi seruabitur id quod est rationabile.nam nõ videtur rationabile quare magis si decedat in februario q̃₃ in martio. ⁊ hic est vsus non lex imperatoris vt extra rubri.apparet nisi dicas quod inspexit medium cũ sumendo annum a septembri martius est medius. Mediũ autem bonum est in omnibus in aut. de consul. in prin. cum concor.ibi in gloss.videtur autem potius illud esse rationabile qd̃ fructus percepti a solo scilicet separati sint vasalli sicut vsufructuarij.ff.de annu.le.in singulos.in fi. Item omnes fructus preteriti temporis.ff.si vsufru.pe.vti frui.§.fi.de rei ven. fructus. in fi. ⁊ se.de vsuf.§.fi. ⁊.l.se.de vsuf.qui vsuf.§.fi. ⁊.l.vsuf.fi. ⁊.l.q̃situm. ⁊.l.se. ⁊.l.defuncta. ⁊.l.si operas.alias pendentes non percepti nec a solo separati sint domini ad quem reuertitur feu. et fructus pen.qui sunt pars eius.ff.de rei ven.l.fructus.propter rationez que redditur.ff.que in frau.cre.l.fi.§.fructus antẽ.pro quo est de le.ij.cum filius.§.domus iura que loquuntur aliter sicut predicta.l.de an.le.a nobis. ⁊.l.in singulos.in prin. ⁊ similia loquuntur in casibus suis scilicet quando legatur in annos singulos hic concessit feu.in vitam feudatarij si non habet descendentes vt pluries dictum est.s̃.non extendetur quando nõ sunt rationabilia.ff.de lega.quod vero. In.l.defuncta cesserat dies pro quo est quibus modis vsuff.ami.si vsufructuari⁹ messem.sic audiui magnos peritos dicentes. Pulchra tamẽ est diuisio in fructibus dotis per.l.diuortio que in suo casu seruatur quia fructus percipit pro tempore quo sustinet onera matrimonij.C.de iu.do.pro onerib⁹. Alijs videtur quod omnes fructus pendentes sint heredis qꝛ si sint bonefidei possessoris a solo separati vt in.l.si vsuf.messem.feudatarius qui habet ius et vtile dominium. Et sic plusq̃₃ fructuarius habebit plus scilicet omnes multoplus habebit qui est vtiliter dominus q̃₃ ille cui relictum est in annos singulos.d.l.a nobis.que loquitur in vltima voluntate. Sed ex quo moritur ⁊ habet heredem in feu.ius ⁊ vtile id totaliter pẽrit pro illo tempore quo competijt perinde est ac si nunq̃₃ sibi cõpetijsset.ar.ff.de li.ho.ex hi.l.iij.§.is. de doli ex.l.ij.§. ⁊ generaliter. Unde in hoc videtur dictum primorũ meli⁹ vt separati a solo tp̃e martij sint heredis alij pẽdentes tanq̃₃ pars feudi redeant cum feu.ad dominum cui feudũ aperitur. Et hoc satis dici potest in fructibus naturalibus productis ab arbore sine cultura. At industriales videntur percipi toto tempore quo coluntur vt in.§. non solum. nimis esset iniquum vt feudatarius qui coluit si anteq̃₃ meteretur seges vel vindemietur vua vel colligant̃ olea moriatur nihil habeat forte pro anima vult eos relinq̃re vel heredi in alijs bonis. ⁊ ideo in his pro rata temporis quo vixit sint sui qui pro illo tempore coluit quia erat dominus vtiliter vt sit idem quod in viro quia pro illo tempore prestitit vel prestare debuit seruitium que sunt paria.ff.si certum petatur.quod te mihi. ⁊ alias honorauit et honorem domini tenuit ob que maxime datur feudum vt dictum est in superioribus si eadem ratio est que in viro qui sustinet onera idem ius erit.ff.de fun.l.prima.de verborum ob.a titio. ⁊ qꝛ percipiuntur cum colitur ⁊ in.§. non solum differentia est inter hos ⁊ naturales fructus.ff.de vsu.fructus. ⁊ in distinctione fructuum que fit a glo.ff. de rei ven. fructus. Et intelligentur fructus deducta impensa quam fecit in cultura feudatarius ⁊ hoc s̃m omnes. ff.sol. matri.fructus. qꝛ nullus casus impedit huiusmodi deductionem.ff.fami. herci. fundum qui.C.de fru. ⁊ lit.expen.l.j. ⁊ licet fructuarius habeat ius per eã que no.C.vbi in rem ac.l.ij.aliud est q̃₃ in feudatario quia scit ⁊ scire debet fructuarius ꝙ cum anima expirat vsuff. C.de vsuf.corruptionem. ⁊ hoc a prin. gessit vtriq₃ at qui feud. quesiuit pro se ⁊ liberis quos sperabat habere.s̃.de duob⁹ fra. c.j.de proba.si pactum erat in spe ꝙ possit habere filios: ideo coluit vsufructuarius non poterat hoc sperare: quia ⁊ si haberet filios morte finitur vsusfruc. ꝙ autem habeat plus iuris q̃₃ bone fidei pos.hoc est indubitatum ⁊ dic annum quantum ad hoc incipere quãdo fructus sunt recollecti tunc incipit colere pro sequenti anno et tunc incipiet ille sequens annus: patet in l.diuortio.§.econtrario.ibi nã si mulier percepta vindemia ⁊c. quantum ad messem a tempore quo incepit arare ⁊ proscindere terram ad seminandum quantum ad vinum recollecta vindemia anni preteriti ⁊ sic de singulis non est dicendum etiam s̃m hec iura ꝙ annus incipiat in Kaleñ. Januarij quando in vulgari dicitur annus nouus: ⁊ sic videtur debere stari denominationi vulgi.ff.de acqui.re.do.insulam.in fi.de flumi.l.j.in prin.nec in natiuitate domini quando annus incarnationis mutatur alicubi: qꝛ sic nimis faueretur heredi vel legatario cõtra dominum: nec in festo annunciationis de mense martij qd̃ in multis locis fit: quia nimis faueretur domino contra heredem vel legatarium: qꝛ non essent sui fructus nisi quando moritur a Kalend. ipsius martij vsq₃ ad .xxv. diem eiusdem mensis quo est festum annunciationis debet quidem dari legi intellectus non paruus sed equus: qꝛ iura omnia equitatem preponunt.i.equalitatem que in paribus causis paria desiderant iura.j.de pace iur.fir.hac edictali.§.vt autem.non debet esse intellectus austerus cõtra aliquam partium sed benignus ⁊ humanus.ar.ff.de vsu.l.si bene.vt non sit onerosus aut delicatus. ar.ff.de pi.ac.si seruos.qꝛ bono cõmuni ponitur lex.iiij.di.erit. C.de iur.co.compo.in prin.debet esse intellectus vnicus.argu. C.de condi. inser.l.ij. Nec est ratio quare ad aliud debeat esse in vua ⁊ oleo cultis toto anno q̃₃ in messe ⁊ alijs: ergo idem ius debet esse.ff.de verb.obl.a titio.

21 **Contra omnes.** Ultimum dictum est ⁊ vltia pars. † Pluries dictuz est in superioribus ⁊ in prin.huius.c.ꝙ vas.debet dominum adiuuare: sed contra quos iuuabit si dominus habet guerrã cum patre fratre ⁊ filio vas.iuuabit ne contra istos, dicitur ꝙ sic. ratio redditur in.c.de forma.filio tenetur naturali vinculo sed domi
22 no vinculo iuramenti quod est fortius qꝛ iurauit per deũ. † de⁹ supra naturam ⁊ ante ⁊ super omnes diligẽdus vt patet ex ordine diligendorum s̃m Augu.j.de doctri.christiana.ff.de iust. ⁊ iur.l.ij.ibi: erga deum religio. ⁊ sequitur vt parentibus ⁊ patrie pareamus. Unde in hoc ordine proponuntur diligendi ⁊ patria ⁊ princeps.ff.de cap. ⁊ postli.re.postlimi.§.filius.nõ aũt iuuabit cõtra alium dñm antiquiorem.hic antiquior.s. est preferend⁹ dño qui post dedit ei feudũ.ff.qui po.in pig.ha.potior. ⁊ ideo semper debet excipi sicut p̃sona imperatoris.j.imperialem.§.fi.a quo.s.antiquiori dño tenebat feu.al's est glo.non tenet feu.subaudi sed tenuit in memoria, prioris dñi nõ erit cõtra eum.argu.ff.de q̃onibus.vnius.§.seruus. Eodẽ modo iuuabit dñs vas.cõtra fratrem patrẽ ⁊ filiũ: nõ eñ ad imparia iudicant̃ s̃.tit.ij.dño cõmittẽte.j.qua.do.feu.p̃prie.pri.ex facto.s̃. de for. fide.in fi. Querit glo.nunqd contra seipsum iuuabit vas.dñm. Determinatur ꝙ nõ: qꝛ videt̃ p̃misisse de extraneis tm̃ nõ de se ff.cõ.pre.quicquid.loca.qui insulam.in fi.nam si habet guerraz cum vas.iustam ex parte dñi ⁊ ob cãm nõ leuẽ sed grauẽ tũc priuatur feu.vas. ⁊ cõtra dñs.nã pena nõ iuuantis est qꝛ p̃dit feu. Hec questio tractat̃ in gl.etiã extra de iureiu. petitio. de illo q p̃misit prestare turrim cõtra oẽs hoĩes qꝛ nõ cõtra se charitas prima est ad seipsum. ⁊ bene attẽdat̃ hec glo.qꝛ bonas leges inducit p̃desse ad multa posset. Et qui p̃mittit nõ esse cõtra me in suis iuribus põt cõtra me esse.extra de iureiu. petitio.quasi videat̃ p̃mittere nõ esse cõtra me qñ iiuste offenderet nõ intellexit nec ius intelligit de offensione quã iuste inferes sicut nõ videt̃ mãdari generali mãdato ꝙ soluat indebitũ.ff. de cõdi. inde.si p̃curatori. Quid si dixisti nõ ero cõtra te in tali p̃dio qd̃.s. ego teneo ⁊ promisisti solenniter cũ pena: qꝛ iurares me tenere illud cõtra omnẽ hominẽ.si dicas prediũ esse tuũ ⁊ velis agere cõtra me an facias cõtra p̃missum.idẽ videt̃ vt videaris promisisse nõ esse cõtra me iniuste.de iusta vero cõtrarietate vt remiseris p̃pterea ius tuũ nõ vr̃ sensuz nisi exp̃sse dicat̃.iniquũ q dẽ est p̃mi id qd̃ cogitatũ nõ docet̃.ff.de transac.q cũ tutore.qꝛ

⁊ si expresse

⁊ si expresse remitteres ius qd ignoras tibi competere non no-
cet tibi in aut. quo opor. eo. §. igitur ordinantibus. ff. de inoffi.
testa. matri decedēs. Et sic est intelligendum qd si promittis non
facere controuersiam de tali re promittis non agere nec excipe-
re super iure qd cōpetit tibi promittēti: ⁊ qd scis tibi compete-
re. ff. de procu. nō solū. §. si statu. Et qꝛ cum promisisti me iuuare
tenere predium cōtra oēm hominē nō intellexisti. Nec ius intel
ligit de iusta lite ⁊ iusta cōtrarietate: vt in. c. petitio. nec de tua
sed de extranea a te ⁊ tua persona vt nō obstet qd hic dicit de fi-
lio fratre patre. ar. l. quicquid. cōmu. pre. ⁊ hic in gl. Adde que
dicta sunt. j. de pace tenen. hac edictali. circa principium.

¶ De filijs natis de matrimonio ad morganicam contracto. Rubrica.

¶ Unaqueqꝫ prouincia habet sua idiomata ⁊ Mediolanē. sic vo-
cant: alibi vocatur. l. solita. exponuntur hic in litera.

1 ☞ Uxorem accipere ad morganicam quid sit.
2 Naturales nati in concubinatu non succedunt in feudo.

Quidam habēs filium.

Titius ex sua nobili cōiuge habet filium: mor-
tua vxore non vult cōtinere copulauit se cuidā
minus nobili si postea desponsauit eam nolēs
exigere in pacto: ⁊ sic primo pro concubina ha-
bebat eam: vt ⁊. C. de natu. lib. l. cum aliquis. institu. de nupt. §.
vltimo. Et quando sponsauit eam fecit pactum cum illa secun
da vt filij ex ea nati vel ipsa tantum decem vel aliquid certum
1 quid haberet de bonis suis: hic dicitur mediolaneñ. † accipere
vxorem ad morganicam. morgicap. est nomen iure lon. qꝛ mor-
tis causa mariti capitur in lon. de his que a viro in vxo. dātur.
l. j. Unde ad morganicam id est ad promissionem ⁊ sponsalitiū
contractum quid habendi de bonis desponsatis in morte eiꝰ
per desponsatam vel filios. Alibi dicitur lex solita quasi soli
primi succedant ⁊ non secundi. Deinde decedit titius relictis
filijs ex ista secunda. queritur qualiter succedant patri: dicitur
qd in feudo nullo modo succedunt existentibus filijs primi ma
trimonij vel non licet enim sint legitimi scilicet facti per despō
sationem in feudo nullo modo succedunt. Sed in proprietate
allodij distinguitur: vt si sint filij primi illi soli succedant et isti
habebunt illa decem conuenta tempore despōsationis matris
vel illud certum quod promissum est. Sed si non extant primi
matrimonij filij succedent patri in proprietate allodij non in
feud. vt dictum est. Fratribus vero suis primi matrimonij filij
etiam succedent scꝫ in proprietate allodij. Alij dicunt etiam in
feu. Sed tunc est irrationabile: qd non succedant patri in feud.
non extantibus primis scꝫ fratribus ⁊ fratribus succedāt. For-
te ideo quia hec mulier secundo ducta fuerit cōcubina a princ.
vt indicat litera ⁊ filij nati in concubinatu quia dicit nec ipsa
nec filij eius amplius ⁊c. ⁊ sic nati videbantur quia non dicit
qd nascentur arg. ff. de auro ⁊ argē. lega. si ita quis. ar. de libe. et
posthumis. l. placet. ⁊. l. seq. sed ibi exprimebatur qui nascere-
2 tur. † Naturales aūt nati in cōcubinatu nō succedunt in feu. s.
si de feu. contro. fue. c. naturales. Sed quātum ad fratres post
mortem patris: quia videbant testimonium incōtinentie pur-
gatum apparet vitium. Sed hoc est irratiōabilis vt filij legiti-
mati non succedant patri in feu. cum legitimati a principe de
certa scientia vt succedant in feud. possint notatur. d. c. natura
les. Fortior autem legitimatio videtur spiritualis que est per
desponsationem vt ibi diximus. Sed in casu huius. c. quando
extant primi ex pacto repelluntur nedum in feu. sed in allodio
nisi in illo certo promisso. Hoc autem est irrationabile per to-
tum qd dicitur hoc. c. ⁊ ideo etiam vbi esset hic vsus non debe-
ret seruari alibi non est talis mos erit corruptela vt diximꝰ. s.
si de feu. cōtro. fue. c. mulier. ⁊. c. filij nati. ⁊ repete que dicta sunt
in. c. mulier. ⁊. c. naturales.

¶ De beneficio femine. Rubrica.

1 ☞ Mulier habens feudum decessit sine masculis an filia suc-
cedet matri in feudo materno.
2 Masculo non succedit femina in feudo.
3 Filius postꝙ clericꝰ factꝰ est an succedat in feudo paterno.
4 Miles dei mi les seculi esse non potest.
5 Clericus infra annum probatiōis exiens a religione nunqd suc-
cedit patri in feudo.

Si femina.

Duo principaliter dicit: et
ideo in duas partes diuidi
1 tur. Primū dictum est mulier habet feu. decedat
sine masculis an filia succedat matri in feu. mater
no. Dicunt quidā qd sic etiā si sine speciali pacto
qd ad filias pertineat feudum erat isti mulieri quesitum feud.
illud. Alij dicunt ⁊ istud videtur verius qd si speciale pactum
erat qd ad filias pertineret seruabitur tenor concessionis al's si
speciale pactum non esset ad prolem femineam feu. pertineret
filia non succederet matri. nam cum feu. datur femine sine pre-
dicto speciali pacto qd ad filias veniat non plus habet hec fe-
2 mina feu. acquirens ꝙ masculis. † Sed masculo non succedit fe
mina. s. de feud. suc. c. j. §. filia. ergo nec femine feu. acquirenti.
Et si ideo veniret ad feminas qꝛ est feu. femineum eadem ratio
ne veniat ad feminas quando esset masculus hoc autem est fal
sum: nam etiam masculus femine in feu. femineo ꝑm consuetu-
dinem regni quo vocatur feu. paternum non maternum de ri-
gore nō succedit: licet de equitate sic. s. an mari. suc. vxo. in feu.
c. j. quando ergo femina acquirit feudum intelligitur etiā ma-
sculus acquirere nisi speciali pacto sibi prouideat vt ad prolem
femineam veniat. Potest enim multis modis acquirere femi-
na. s. quemadmo. feu. ad femi. perti. c. j. sine speciali pacto femi
na in feu. materno non succedit etiam nō extante masculo: licet
glo. cōtrarium innuat. d. c. an maritus. qꝛ in acquirendo nō co
gitauit nisi qd cogitat lex ⁊ qd cogitat masculus scꝫ de filio nō
de filia. Item qñ spāle pactū adiecit distinguas fuit personale
in persona acquirentis vel certe persone feminee descendētis
ex ea vt tunc illi tantum proderit pactum secus si generaliter
vt ad omnem femineam prolem de hoc diximus plene in prima
rubrica. §. hoc autem.
3 Ex hoc. Scdm dictū. † Filius titij habentis feu. factus
est clericus nunquid succedat in feud. paterno
patri suo. Dicitur qd non ⁊ si post deponat clericatū. Idem in
omnibus assumentibus habitum religionis vt sunt cōuersi in
religione forte laici non literati qui in aliquibus religionibus
vocantur conuersi. Isti ⁊ si deponant habitum religionis non
4 succedēt in feu. ⁊ feu. qd habebāt perdent. † Nam ex quo est mi-
les dei non potest esse miles seculi. s. de vasal. mil. qui arma bel.
depo. c. j. ⁊ statim qd assumunt habitum aperitur dño vel agna
tis eo semel aperto ⁊ veniente ad alium quātūcūqꝫ peniteat nō
recuperat qd amisit ⁊ qd alij acquisitum est. ff. de contratabu. si
post mortem. in fi. de pac. l. pe. ar. ꝯtra. s. hic finit lex. in fine pri-
mi responsi imo per solum votū perdit. s. si de feu. ꝯtro. fue. qui
clericꝰ. Et dic qd ibi no. sunt ⁊ hic nisi statim qd potest succede-
5 ret peniteat vt no. d. c. de vas. mi. qui ar. bel. depo. c. j. Sed quid
est hoc qd hic dicit qd nō pōt succedere ⁊ qd habet perdit nun-
quid si licite egreditur de religione infra annum probationis
non succedit patri in feud. Dic qd sic si pater moritur postquā
desijt esse clericus vel religiosus vt in ꝑdicto. c. dictum est. Sed
si patre mortuo hic exit de religione ⁊ vult succedere cum inue-
niat apertum feu. alij nō succederet nisi cū esset questio de feud.
an alij debeat aperiri re integra hunc habitum deponat vt in
summa dicit prout. d. c. diximus. Non ergo succedet qui est cle-
ricus imo feu. qd habebat perdit ⁊ intellige vt in predictis ca.
no. Quid ergo est qd dicitur. j. de cle. qui inuestituram fecit. qd
potest clericus inuestire alium de feu. ex quo ipse habere nō po
test feu. Dic qd eius nature erat feudum ibi vt ad clericos per-
tineret vel datū clerico sciēter ⁊ ob gratiam sicut dicit de femi-
na vt ibi plene dictū est: ⁊ in omnibus vbi clericus pōt habere
feu. ⁊ in alijs qui sunt inhabiles ad feudū seruiēdū: vt minores
seruitu. per substitutum al's non: vt in dictis. c. dictum est ⁊. s. si
de feu. contro. fue. c. si minori. ⁊. c. si quis decesserit.

¶ Si vasallus feudo priuetur cui deferatur. Rubrica.

1 ☞ Uasallus cōmisit delictum per qd debet feudo priuari qri
tur ad quem feudum perueniat.
2 Agnatꝭ nō dꝫ nocere delictū agnati delictū pris nō nocet filio.
3 Paterna res esse dꝛ q̄ fuit parētis agnationis cōmunis.
4 Delictum filij nocet in feudo patris ipsi patri si ad dñi offensi
requisitionem non deducit ad satisfaciendum.
5 Filius est idem cum culpante a quo esse deduxit propter idēti-
tatem vnius ad alium.
6 Paterna bona dicūt multi in crimine maiestatis infiscari.
7 Feud. qd ab alio tꝫ is cuiꝰ bōa publicant redit ad eū a q̄ tenebat.
8 Culpa delinquentis statim acquiritur feudum agnatis.

Uasalli.

1 † Commisit delictum vasallꝰ per
qd priuari debet feudo delicta et
culpe narrate sunt. s. que sit cau. benefi. amittē.
per totum. ⁊ quibus mo. feu. amit. queritur ad
quem perueniat feudum vtrum aperitur do-
mino vel agnatis vel filio delinquentis. Dicit
qd filio delinquentis nunquā qꝛ ex qua culpa pater repellitur
ex ea filius ⁊ omnes descendentes a culpante agnato nō pimet
si est feu. nouū ⁊ tunc indistincte dño aperitur: sic pōt intelligi
infra an ille q̄ iterfecit fratrē do. c. j. §. cū vero. vel expone vt ibi
expositū est. Sed si sit feu. antiquū apit dño si delictū cōmissum

Additio.
a Si vo nõ in dñz sʒ i aliũ vt fratrẽ suũ. adde sʒ qd si occidit fratrem ad quẽ trãsit feudũ vide bal. i cõs. suo. cccxxx. qd icipit dicitler. i. iij. li. cõsilioꝝ suoꝝ. Bartho. ab boꝝ.

Additio.
b Multi in crimine maiestatis iñscari debere bona p̃na. Adde qd de bõis phibitis alienari p testatorẽ q fecit fideicõmissuz. an deueniãt in fiscũ ppter publicationẽ. vide latissime p. d. Jas. de may. i. l. filiusfamilias. §. diui. ff. de le. j. ibi vide pondera p. d. alexã. de imo. i cõsil. xxiij. in. j. pte cõsiliorũ. qd incipit opportũe cõsideratis. ⁊ cõcludit qd nõ possint cõfiscari. Bartho. ab boꝝ.

est in dñm puta cucurbitauerat dominũ vt habeat in sue iniu-
a rie vltionẽ. Si vero non in dñm: sʒ in alium vt fratrẽ suum[a] vel alium tradẽdo occidit vt sine dedecore non possit in curia dñi vlterius esse tũc agnatis aperiť sicut vno mõ legiť. s. que sit pri. cau. §. pen. Vel aperitur dño qñ iniuria respicit dñm si non hʒ agnatos, primi descendentes repellunť tũc ⁊ patris delictũ nocet filijs ⁊ descendẽtibus per enormitatem criminis. sic. C. ad. l.
2 iul. ma. quisquis. †Agnatis non dʒ nocere delictum agnati. Et hec sñia videť equior: dicit gl. hic. Delictum ergo patris nocet filio. s. si de feu. cõtro. fue. si vasallus culpam. sic ⁊ filij delictum in feu. ipsi⁹ patris nocet patri. j. in cõstitutiõe impialẽ. §. insup. ⁊ erit deterioris cõditionis filius quã agnati alij. at in his que alij non queruntur hʒ locum lex que dicit qd manent eis incolumia: vt dictum est in. c. si vas. culpam.

Nisi ⁊c. Licet filius excludetur ex delicto patris: tamen si dominus feudi aperto sibi feudo ex culpa patris vasalli de gratia concedat feudum filio habebit id filius ex gratia dñi quã gratiam potest dñs filio facere si alios agnatos nõ hʒ vas. culpãs quibus agnatis ex latere aperiuntur vsqʒ ad
3 septimũ gradũ a priore q illũ acqsiuit. †Jd enim diciť paternũ qd fuit parẽtis agnationis cõis. §. de gradib⁹. c. j. ⁊ vsqʒ in infinitũ si constat oẽs ex masculo descẽdisse: siue ergo agatur de linea descẽdẽti siue collaterali illi admittuntur q descendunt ex masculis vt. s. de ali. feu. §. ⁊ si cliẽtulus. Nam oẽs dicuntur descendentes eius qui primo acquisiuit qñ ex latere veniunt vsqʒ ad septimũ gradum. s. in. j. rub. §. hoc quoqʒ. Jtẽ no. qd ita demum dñs facit gratiam filio si nõ hʒ agnatos: qꝛ illi statim aperiť nõ dño. ⁊ sic dñs de re ad se non pertinente gratiam nõ põt facere. C. de eman. li. nec auus. sine voluntate eius ad quem pertinet secta tẽporũ nostrorũ non patitur aliquid fieri. C. de pac. l. fina. in fi. ¶ Circa istã materiam dic apertius aut sunt descendẽtes vasalli culpantis aut alij agnati si descendẽtes semp delictum patris nocet filijs ⁊ descẽdentibus vt. s. diciť siue in dñm siue in aliũ deliquerit per quod feuduz perdatur. Habet enim filius esse a patre generante ⁊ ideo macula paterna aspergitur et obest eis paterna culpa sic. d. l. quisquis. et. ff. si quis aliquem testa. probi. l. j. §. cum ⁊ liberis eius. vt et dictum est. s. quẽ sit. j. causa. §. pterea. ⁊. §. pe. dicitur ad proximos. s. descendentes illi
4 sunt proximi ⁊ dicto tit. si vas. culpam. nam ⁊ in †feudo patris nocet delictum filij ipsi patri si ad domini offensi requisitioneʒ non deducit filium ad satisfaciendum. d. §. insuper. Et hoc nisi esset datum feudum patri ⁊ filijs nominatim non patris contẽplatione: vt filij habeãt tunc partem etiam viuo patre. ff. de vsufruc. accr. si quis titio. ff. ad trebellia. ex facto. §. fin. in glos. tunc in parte alterius non nocet alteri delictum. ff. si quis aliquem testa. probi. l. ij. §. fratris. nõ enim veniunt hec propter patrem culpantem. Jn eo quod debet habere filius post mortẽ patris ⁊ a patre preiudicat ei culpa patris propter delictum commissum propter quod feu. perditur. Et presumetur in dubio contemplatione filiorum nominatorum argu. C. de vsufruc. l. fi. in fi. Secus si non nominauit: sed dicit filijs titij: tunc in dubio cõtemplatiõe patris. ff. de reb. du. ciuibus. d. l. annua. §. a titia. de condit. ⁊ demon. filio contemplatione patris quesita perdent per ea que dicuntur. ff. de procur. qui proprio. §. vt in certis. de vul. ⁊ pup. substi. sed si plures. §. in arrogato. Si sunt alij agnati aut est feudum nouum aut antiquum. Si nouum semper domino aperiatur: quia non succedunt in eo nisi descendentes ex masculo. d. §. et si clientulus. etiam frater non nisi dicatur. s. in prima rub. §. cum vero. de suc. feu. c. j. in fi. de duo. fra. c. j. Secus tunc iure ro. in duobus fratribus liberalitatem a principe consequẽtibus. C. lib. x. si socius imperialis lib. l. ij. si antiquum aut deliquit in aliũ aut in dñm: si in aliũ ad agnatos. s. q̃ sit prima cã. §. pe. Si in dñm aut indirecte aut directe. si indirecte: puta alienando sine cõsensu dñi: qꝛ per hoc quodammodo euz videť cõtemnere sed plus se dãnificauit: maxime qñ necessitate ⁊ inopia: tunc non est dicere qd contemnat dñm: secus qñ non petit inuestituram. j. annum ⁊ diẽ. diximus. j. de capi. cor. in princ. vt adhuc ad agnatos. de hoc dictum est. s. de succes. feu. c. j. in magna glos. Non ob. que sit cau. j. §. fi. ⁊ consti. imperialem. §. callidis. in fin. qꝛ intelligitur in feu. nouo. vel qñ non habebat agnatos in feu. antiquo vel agnati nolebant: ⁊ sic intelligẽdum est j. de vasa. qui contra consti. loth. c. j. ⁊ seq. c. de alie. feu. pater. qꝛ nec filius in tali culpa. s. alienationis feudi antiqui. vt ibi diximus. Si directo cõmittendo contra dñm feloniã: hic sunt opiniones. Quidam dicũt ad agnatos: qꝛ delictũ vni⁹ nõ dʒ nocere alteri qui nõ hʒ esse a culpante vt filius. d. §. fratris. filius dʒ esse deterioris cõditionis quã agnati. vt hic in gl. sic. j. an agnatus repe. here. c. j. hi agnati pretendunt causam a primo qui acquisiuit ⁊ qui non culpauit non est qd ei obsit sicut filio qui pretẽdit causam a patre culpante vel si est filius agnatus primus.
5 ff. de suis ⁊ le. †Filius est idẽ cũ culpãte a quo esse deducit. ⁊ ppter identitatem vnius ad alium. vt. C. de impu. ⁊ al. substi. l. fi.

instit. de inuti. stip. §. ei qui. in eo paterni criminis ⁊ hereditarij exempla metuuntur. d. l. quisquis. que oĩa cessant in agnato nõ filio. separatorũ ergo separata dʒ esse ratio. C. de dona. inter vir. ⁊ vxo. si maritus lugubre videretur istis pderet id qd non acquisiuit culpans: sed alius qui fuit agnationis communis: vt. d. c. j. de gradi. ⁊ qui non quesiuit solũ ppter culpantem: sed propter omnes agnatos post cuius culpãtis obitum alius dʒ venire suo ordine. ff. de leg. ij. cum ita. §. in fidei. ⁊. l. cum pater. §. a te. ad treb. heredes. §. pe. ⁊ videntur subiacere restitutioni talia feu. vt pluries dictum est in superioribus. ⁊ quasi ad diem data vni. j. post alũ. C. de do. que sub mo. l. quoties. Et hec opi. dicit hic glos. est equior. ¶ Jtem dicit Hosti. in summa de feu. si equior: ergo pferẽda. C. de iudicijs. placuit. ff. de eo quod certo loco. quod si ephesi. in fi. s. an maritus. c. j. in fi. esset in potestate agnati priuare agnatum dicendo contumeliã atrocẽ dño qꝛ ẽt ex cõuitio pditur feudũ fm sniam summatoris. vt dixim⁹ d. §. preterea. s. que sit cã prima. Alij dñt qd aperiť dñõ p. §. pe. que sit cã prima. vbi diciť qd habeat in sue iniurie vltionem: et exponũt ad proximos. s. agnatos in feu. paterno: quia in nouo nulla est dubitatio qd nõ succedunt ⁊ dñt quod ad agnatos dʒ venire: qñ in dñm cõmissa nõ est culpa: tũc videť dare agnatis sub tacito intellectu si agnatus precedens manserit in eodem statu qd non culpauerit in dñm argu. ff. de solu. cũ quis. de iure do. stipulationẽ. ⁊ variat in hoc glos. qꝛ hoc probatur. j. de pace iur. fir. hac edictali. §. si. in fi. vltime gloss. ⁊ in constitutione imperialẽ. s. callidis. in fi. ⁊. §. firmiter. simplr dicit quod ad dñm
6 nõ distinguas in nouo ⁊ in antiquo. vt. s. diciť. †Multi in cri-
b mine maies. infiscari dicũt bona paterna[b] sicut videmus de facto quia lex quisquis. C. ad. l. iul. ma. indistincte loquitur ⁊ dicti. §. callidis. ⁊ firmiter ẽt in culpa indirecta cõtra dñm deuoluit in ipsum dñm. Sed oẽs dicunt qd est equior: vt ⁊ diximus. s. que sit causa. j. §. preterea. que hic repete sʒ glo. alibi variet vt predictũ est. Nõ ob. fm istos quod esset in ptãte agnati ⁊c. quia eodẽ modo esset in ptãte agnati impune offendere dñm sciẽs qꝛ agnatis deferť feu. qd hʒ tollẽda est occasio malignandi instit. vi bo. ra. §. sʒ nedum talia. nec est verisimile quod vellet fraudare illos quos iure sanguinis dili. argu. eorũ que dicuntur. C. de epi. ⁊ cle. auť. licẽtiam. ⁊. ff. de iniu. lex cor. in princi. Sic non est verisimile quod velit offendere dñm a quo beneficium hʒ. d. l. si maritus. in fi. Tamẽ ex quo certum est qd offendit nõ est locus coniecture in eo qd est certũ. ff. de lega. iij. ille. §. j. interest maleficia puniri ad. l. aq. ita vult. in fin. Dia ista concludunt ad bona culpãtis sʒ tale feudũ non est suum nisi donec viuet ⁊ non offendit post ex pacto ⁊ pudentia datur alijs: qui descendunt ab eo qui acquisiuit per ordinem. ff. de le. ij. cum patronus. C. de ado.
7 si arrogator. §. j. ⁊ de inter. ⁊ relega. l. iij. nam †⁊ feudum quod ab alio tenet is cuius bona publicantur redit ad eum a quo tenebat. ff. de bo. dam. l. fi. §. fi. in libertinum. ⁊ de bo. lib. si in libertinum. C. de epi. ⁊ cle. si quis presbyter. de bo. dam. si filius. ⁊ diximus. s. de pace te. si quis hominem. quã questioneʒ Moderni disputãt pro sabbatina. Et hoc videtur verius cum hac modificatione vt si ex vi pacti ⁊ forma cõces. debeatur agnatis vel quia paternum delictum vnius non obsit alij postquam delinquens erit naturaliter mortuus: sʒ culpante viuo feudũ redeat ad dominũ donec viuit delinquens in vltionẽ sue iniurie. ff. de iure fisci. statius. §. fi. Jdem notatur. C. de epis. ⁊ cleri. in auť. ingressi. ⁊ cõmunia de manumis. l. j. in fi. ff. de le. ij. peto. §. prediuz ⁊ videť expssum. j. de ca. cor. in fi. Diximus etiã in superioribus qd circa hoc speculator in titu. de feu. ponit multas opiniones ⁊ videť declinare in hanc. Qd viuo culpãte habeat is qui publicat bona nõ dñs feudi eadem rõne veniat ad dñm feudi in eum commissa culpa non ad agnatos viuo culpãte. ff. de dam. infe.
8 si finita. §. si de vectigalis. Alij dñt quod per culpã delinquẽtis statim acqriť agnatis ar. s. pri. in fi. qd diciť de illo qui clericatum assumit. maius aũt est delictũ in dñm committere culpam quã clericari: ⁊ qꝛ. c. hoc indistincte dicit agnatos preferendos non distinguit post mortem vel ante simplr dictũ simplr dʒ intelligi. ff. de aleato. l. j. de publica. de pcio. Jtem qñ feudum alienať statim venit ad alium not. in fin. magne glosse. s. de suc. feu. Sʒ qd vna lex non distinguit: distinguit alia. ff. de te. quesitum non põt conqueri agnatus si hʒ tm quãtum si non culpasset is qui priuatur ius suũ non tangiť qd est vt moriente vno veniat ad aliũ: nã mors dʒ intelligi naturalis nõ ciuilis. ff. de lega. ij. cũ pater. §. hereditatem. de verb. obli. ex eis. §. insulis. de do. inter vi. et vxo. lege seu si mors. Sed si primus agnatus viuens deliquit ⁊ mortuus sit ex pena rõnabilr inflicta ⁊ agnatis aperiatur feu. fm pmissam positionem que est equior vt gloss. dicit an dñs tenebit feu. vel fiscus publicans bona quãtum cõmuniter examinari põt illum vixisse si non culpasset ⁊ punitus nõ esset deinde restituatur agnatis vt saltim presumatur vixisse secũdũ computationẽ lega. hereditat. ff. ad. l. fal. Respon. non illa quidem estimatio illius computationis sit in verisimili quãtũ ad hoc vt

hoc vt sciat qd ꝛ ꝑ quo tpe ꝛ quantum dꝫ ꝑ falcidia deduci vel retineri. Sed si plus vel minus viueret quã est ꝑsignatio illius computatiõis iudicaretur ꝺm versum ꝛ ꝺm qd plus vel minus vixit: vt ibi no. in glo. Unde ex quo est mortuus non refert qualiter: qꝛ iam ex quo certũ est eum mortuum nõ est coniecture locus. d. l. ille. §. j. de ver. ob. continuus. §. cũ ita. potuisset quidem contingere qd in naturali morte fuisset mortuus paulo post. nã qd prohibet hominem mori quasi dicat nihil. ff. rẽ ra. ha. si sine. §. si. in fi. cum sit commune mori.

¶ Qui testes sunt necessarij ad probandam nouam inuestituram. Rubrica.

1 ¶ Inuestitura alicuius feudi per quos debet ꝓbari. ꝛ nu. 2.
3 Inuestitura sine paribus facta quando ponitur numerus testium quare dicitur non valere.
4 Inuestitura noua fit quando feudum primo acquiritur.
5 Femine nec in causis feudorum nec aliorum recipiuntur quia non debent interesse conuentibus virorum.
6 Testes aliqui prohibẽtur recipi in noua vel veteri inuestitura recepti sunt ꝛ deponũt nemine eos repellẽte an valeat eorum dictum. ꝛ nu. 7.

1 Siue clericus. † Uolebam probare titium me de nouo inuestisse de aliquo feudo. Queritur hic per quos debeo probare dicitur quod siue titius sit clericus siue laicus debeo probare nouam inuestituram per pares curie inuestientis: quia sine paribus inuestitura facta de nouo non vꝫ etiam si dominus fateretur factam inuestituram. non enim valet si cum solennitate scilicet presentia parium facta non sit etiam si probetur per breue testatum. Alij dicunt qd si dominus confitetur inuestisse ꝛ se inuestituram fecisse. Et postea vellet dicere non fuisse pares presentes per hoc recurrit ad subtilitatem vel solennitatem consuetudinis que est vt sine paribus nõ valeat erat hoc ius tunc non scriptum: licet non nunc scriptum sit in hoc libro non auditur. Sed perinde habet ac si pares fuissent hoc approbatur. Et isti vt videtur dicere glos. melius dixerunt: qꝛ a princi. confessus est simpliciter post recurrens ad subtilitatem non audit. Unde secus si a principio diceret confiteor me inuestiuisse: sed dico non valere talem inuestitionem: † quia sine paribus. hec
2 est communis sñia insti. de fideicõ. here. §. fi. C. de fideicom. quoties. ꝛ. l. fi. veritas. Alijs videt qd si confiteatur ꝛ dicat non valuisse: qꝛ sine paribus non possit hoc dicere etiã a principio: nã vbi confitetur non exigimus pares sicut illud: quid opus est testibus cũ publica documenta sufficiunt. C. de do. illam. non potest venire cõtra factum suum confessatum eo quod testes non interfuerunt: quia testes non sunt de substantia inuestiture: ex quo confitetur. ꝛ ad hoc inducit glos. ff. de adop. post mortem. qd ad hoc egemus testibus dicit in euangelio de confitente: vt ꝛ diximus. s. in quibus cau. feu. amit. in principio in glos. rubr. ꝛ adde que ibi dicta sunt. Secus quando solenniter est de substantia eius qd agit vt presentia pretoris in emancipatione. C. si aduer. rem iudi. l. si eũ. Fortes rationes habere videtur prima.
3 Ad quid † enim dicitur inuestiturã sine paribus nõ valere: numerus testium quando ponitur est sic de substantia vt vno deficiente nihil valeant alij. C. de testa. si vnus. tunc ergo cõfesso pre iudicat qñ simpliciter confessus est: ꝛ postea dicit solennitatẽ defuisse. Si vero a principio diceret factam inuestituram inualide vt satis videtur glo. vt predictum est aliud innuit ex. l. post mortẽ. ꝛ erat hoc factum proprium qd cõfessus est stari dꝫ ei qd sua voce ꝛc. C. de non nu. pe. generaliter. in fi. in facto alieno loquit lex veritas ex non solẽni testamẽto non obligat heres soluere qd alter. s. testator legauit nisi cep isset soluere. C. de testi. nõ dubium. §. illud. vnde alij approbant istam. Item alij dicũt qd dꝫ esse breue testatum subscriptũ ꝛ cõfirmatum a paribus. mediolaneñ. dixerunt etiã si nõ sit a paribus sed ab alijs cõfirmatum valere. Iste mos erit vbi est consuetudo vbi nõ est seruabitur ius cõe. Est eñ irrationabile facere vim in paribus vel in alijs testi. ꝛ in facto subscripto a paribus vel alijs: vt pluries dictum est in superioribus.

4 Noua. Dicit † qd est noua inuestitura. s. q̃ fit qñ feudum primo acqrit hoc est notãdũ in hoc. c. sicut antiquũ est qd acqsiuit is qui fuit agnationis cõis. s. de gra. c. j. §. j.

De veteri. Premissa nõ hñt locũ nisi in noua inuestitura: qꝛ in veteri qñ inuestitur filius vas. mortui vel inuestitur filius dñi est quedã confirmatio vt. s. per quos fiat inuesti. in princi. tũc recipiunt ad ꝓbandum illũ etiã
5 extranei ꝑter † feminas que ꝺm vsum mediolaneñ. nec in causis feudorum nec aliorum recipiuntur quia non debent interesse conuẽtibus virorũ ar. C. de cõtra. sti. optimã. Et hoc est minus rationabile qꝛ in criminalibꝰ neduꝫ in ciuilibꝰ causis exceptis testamẽtis mulier potest testificari. ff. de testi. ex eo. ꝛ de testamẽtis. q testamento. §. mulier. Alij oẽs recipiunt in causis feudorum veterum non nouorum: quia tunc seruatur quod dictum est.

Additio. Et est attendendum in hoc titulo qd lex vel mos prefigit modum probãdi per pares vel breue testatum sic. j. titu. j. ꝛ. s. de contro. inue. inter do. ꝛ vas. et in titu. qd sit inue. ꝛ de cõtẽtione feudi apud pares ter. c. j. ꝛ in multis ti. Per hoc videt qd iudex possit ꝑstringere modũ talibus vt si dicat soluas ad talem diem. C. de re iudi. l. si pecuniam. ff. de iud. si debitori. ꝛ volo vt de solutione cõstet per instrumẽtũ non testes: qꝛ si lex põt poterit ꝛ legis minister. Durius enim agit ipse quã lex. ff. de arbi. celsus. facit dubitationẽ qꝛ pars hec non põt in aut. vt debi. ma. §. ꝑterea in gloss. vt nõ angustetur facultas ꝓbationũ. C. de here. qm̃. in fi. Et si pars nõ põt nõ videtur qd lex possit: qꝛ equiparant. C. de fidein. l. fi. in fi. ꝛ arg. ff. de pac. l. pactũ. de pigno. act. non est nouũ. Satis videt qd iudex ex cã possit vt si hꝫ testes suspectos in illa ꝓuincia pro quo est quod dicit in glo. in aut. de testi. §. multe. vt iudex ꝑ se audire ꝑcipiat testes ĩ causa ciuili si habet eos suspectos: ipse magis scire hoc põt. ff. de testi. l. iij. §. j. E cõtrario nõ sequit posse cõtrahẽtes qd põt lex ꝛ iudex. qui cõtẽnit hoiem ꝓbato crimine homo nõ posset se obligare ad mortẽ. taliter dicit Ra. in summa de. ꝛ vadimen. si qs debi. aut fideius. argu. cõtra qꝛ ex volũtate partium oritur ac si iudicatũ esset exceptio. C. de transa. si de possessione
6 in gl. † Item querit in hoc tit. si aliq testes ꝓhibent recipi in noua vel veteri inuestitura recepti sunt ꝛ deponant nemo eñ eos repulit. ff. de inoffi. testa. postumus. §. si quis ex his. an valeat eorum dictũ idẽ in alijs ꝓhibitis vt in minore. xx. an. in cã criminis. ff. de testi. in testimonium. ꝛ de clerico qui non potest esse testis in cã criminali contra laicũ. xj. q. j. testimoniũ. extra de te. c. decetero. si deponat minor. xx. annis vel clericus cõtra laicum an valeat eorum depositio. Mouet qꝛ quedã fieri non debẽt facta tñ tenent. ff. qñ appel. sit. l. j. cum concordantijs. Et quidem iudex dꝫ eos repellere etiã si partes taceãt. ff. de postulã. quos ꝓhibet. qꝛ nõ in fauorẽ minoris hoc statutum vt possit dici eum renunciare ei qd ꝑ se introductum est. C. de legi. qd fauore. Sed ob publicã vtilitatẽ quasi talis etas sit fragilis ꝛ infirmũ huiꝰ etatis consiliũ. ff. de mino. l. j. ad cõtradicẽdũ cõtra salutẽ hoĩs exigit ius hoĩem firme etatis: ꝛ ideo nec volens admittetur secus si ob illũ qui cogi nõ dꝫ vt sobrinũ consanguineum hic volens admittitur ꝺm Azo. ꝺm. p. not. ff. eod. l. iul. Sic de clericis quorum non est opem ferre ad penam corporalẽ laico infligendam sed potius ad eos pertinet intercedere pro eis ne sanguinis vindicta sumatur. xxviij. q. v. reus. q. viij. scire debes. qd. iij. nõ inferenda. xiij. q. vj. si res. ꝛ glos. in predicto. c. testimonium. ob honorem ꝛ honestatem ordinis clericalis hoc est cui non potest volens clericus renunciare cõtrarium faciẽdo arg. ff. so. ma. alia. §. eleganter. de pac. l. iure gẽtium. §. ꝛ generaliter. Si ergo iudex non repulit sed dixerunt testimonium hi probibiti et simile dictuꝫ ꝛ depositio nõ vꝫ vbicũq non est quis interrogandus si interroget suum dictuꝫ vꝫ nec indiciũ facit. ff. de questionibus diuus. §. ex quibus sic vbi nõ dꝫ fieri inquisitio facta non probat extra de accu. inquisitionis. §. tertie. Sic vbi non debet caueri cautio interposita non committit. ff. de dam. infec. fluminum. §. vitiũ. ꝺm constitu. regni sicilie ꝑsequentes angararius cõtra nobilẽ testis non dꝫ esse si inducat habetur ac si esset inductus ꝑpter regulam legis non dubiũ. vt ea que geri ꝓhibẽtur si facta sint ꝓrsus sint inutilia ꝛ quicquid sequitur ex eo puta depositio ꝛ ob id vt cõdemnatio cõcordãtias dic ibi in glo. l. non dubium. pro quo est qd dicit extra de iud. atsi clerici. Impugnatio eius qui dꝫ defendere nulla est. ff. de euic. vendicantem. non obstat quod crimina vndecũq clarnerint punienda sunt. xxiij. q. iij. ecce. qꝛ non dicit clarere a ꝓhibito testificari cuius dictum nullũ censet quia dehonestauit ordinẽ suum clericus ꝛ seipsum turpificat in ordinẽ dehonestando per se rẽ probibitam faciendo.
7 † Quid ergo si non repulsi a iudice dum deponerẽt varient
a ꝛ variando conuincantur aut fateantur falsum dixisse.[a] an puniunt per. l. nullũ. C. de testi. quoniaꝫ. quicquid sequutum ex eo probibito vel ob id nullũ. d. l. non dubiũ. videt qd si iudex ꝯpulit eum ad dicendũ nolentẽ ꝛ dicentẽ se minorẽ. xx. annis quod non puniat qd variando nõ fecit iniuriam iudici vt in. l. nullũ iudex fecit iniuriam ei cõpellendo deponere compensetur iniuria talis. argu. ff. so. ma. viro. Hoc nil est: quia vindicte publice debetur pena variationi etiã iudice compellente ar. C. de pe. si operis. ꝛ ideo nõ fit talis compensatio. Sed quilibet de suo delicto puniri debet. ff. de adulte. l. j. §. si publico. Punietur ergo minor ꝑdictus qꝛ omne delictum cadit etiã in minorẽ. xiiij. annis si sit doli capax preter delictum carnis. ff. de adul. si minor de mino. ex cã. §. nõ videndum. ꝛ. l. auxilium. institu. de ob. ex delict. §. in summa. quicquid sequitur in eo vel ob id expone vt. s. de his que dependent ex sua depositione vt non valeant cõtra eũ cõtra quẽ ꝑductus est. Sed si falsum dicit portabit suã penã

Additio.
a ¶ Et fateantur falsuꝫ dixisse. ad de testis deponens falsum nõ circa factã ꝑncipale nec circa q̃litates substãtiales sed circa alia extriseca an reddat in totuꝫ falsus vid. p. d. ale. de imo. in cons. lxxxviij. i. v. li. cõ siliorũ suor[illegible] tho. ad hoc.

licet id falsum dixerit qñ deponebat sicut si tunc qñ deponebat furaretur iudici pecuniam vel librũ sup quo iurauit dicere verum nõ punit ob id q testimoniũ dixit: sed q falsum dixit hec etas nõ facit impunẽ. C. de penis. impunitas in hoc nõ fuit fragilis ⁊ infirmi animi consiliũ: ⁊ ideo malos mores infirmitas animi non excusat. C. si aduer. delic. l. j. variatio clerici coram iudice seculari nõ preiudicat ei. d. c. at si clerici. potestatẽ vere testificat de his q̃. j. etatẽ vidit. ff. de v̄. sig. notione. §. instrumẽtor. ⁊ dicit p azo. in summa de test. hodie in regno sicilie si esset maior xviij. annis tã in iudicijs quã in cõtractibus: ⁊ in oĩbus censebitur perfecte etatis vt in constitutione minorum iura. §.

De consuetudine recti feu. Rubrica.

1 Prouincie sequuntur obseruãtiam rome quia inferior nõ dat legem superiori.
2 Consuetudinis transgressor punitur sicut transgressor legis.
3 Dominus regni vel qui concessit regnũ vr̃ seruasse ꝯsuetudinẽ p̃rie regni q lex scripta dz esse scd̃m patrie ꝯsuetudinẽ. ⁊ nu. 4.

Hac rubrica vtimur. Alij non habent rubricaz hic. Diuidit in. v. partes principales: q. v. principaliter dicit. Solet queri si consuetudo que est in feu. baronie comitatus vel regni in casu vbi est ipsa consuetudo in subditis feudatarijs stringant baronem comitem vel regem vbi non probetur eosdẽ maiores dños baronem comitem vel regem aliam cõsuetudinẽ vel aliud ius habere in casu ipso: tũc videt qd̃ nõ q inferior supiorẽ nõ ligat
1 xxj. dist. inferior. extra de ma. et obe. cum inferior. †Sed contra sic quia obseruantiam rome sequunt prouincie. C. de ve. iu. enu. lege. j. circa fi. instit. de satisda. in fi. ⁊ sic inferior non dat legem superiori quia nec equali. ff. de arbi. nam magistratus. ad treb. ille a quo. §. tempestiuum. C. de legi. digna. ergo non dabit consuetudinem que pro lege seruatur. C. que sit lon. consue. l. j. et. ij.
2 †Nam ⁊ transgressor consuetudinis punitur sicut transgressor legis. xj. distin. in his. Item in consuetudinibus attenditur id qd̃ in oppido ⁊c. non dicit in proximo vel vicino vel simili oppido. C. de edifi. pri. l. an in totũ. que sit lon. cõ. l. j. quia cũ cõsuetudo sit quidã ꝯsensus tacitus aut exp̃ssus. ff. de leg. de quibus. in fine. sicut pactuz qd̃ est placitum ⁊ consensus. ff. de pac. l. j. §. j. cum pactum non liget nisi paciscentes et heredes. ff. de pact. si vnus. §. ante omnia. ergo nec cõsuetudo. Item principes habẽt multas specialitates ⁊ multa priuilegia. C. de do. inter vi. ⁊ vxo. l. pe. de bonis q̃ lib. cũ multa ⁊c. in rescripto nominantur minores: ẽt si addat clausula qdã alij non trahit ad maiores. extra de rescrip. sedes. Ecõtra videt q sic q lex data subditis ligat principes: q eñ dicit de dona. priuatorũ hz locũ in donationibus principũ. in aut. vt nõ fi. pignora. §. illud. hoc seruatur in causis fiscalibus ius quo vtunt subditi. C. li. xj. de conduc. do. an. l. j. de delato. oẽs. nisi in priuilegijs in iure expressis. de iur. fisc. fiscus. Et princeps voluntarie seruat leges latas in subditis ipsum ligant nisi tollat eam si esset positiua non naturalis vel diuina. institu. qui. mo. test. infir. in fi. d. l. digna. si hoc in. l. idem in consuetudine que generaliter ligat si sit generalis. ff. de sepul. vio. l. iij. §. non perpetue. maxime si consuetudo talis sciente principe dominante sit inducta vel obtenta que vinceret etiam. l. scriptam sm̃ Azo. ⁊ Joan. C. que sit lon. cõ. l. ij. in glo. ⁊ diximus. s̄.
3 in preambu. ij. q. †Item dominus regni vel qui concessit regnũ videt seruasse cõsuetudinem patrie regni: quia lex scripta debet esse sm̃ consuetudinem patrie. iiij. dist. erit maxime in non expressis quia de cõsuetudine cum sit in facto etiam legislator nõ potuit diuinare. ideo eam non tollit imo seruat li. vj. de consue. c. j. ea que sunt in facto princeps ignorat. C. de his qui a nõ do.
4 l. fi. lz iura sint in pectore suo. de testa. omnium. †Item in cõsuetudine vtimur de similibus ad similia etiaz si similitudo sit in facto. j̃. de feu. co. c. ij. in fi. in glos. multofortius eadem consuetudine vtemur in personis de quibus expresse nõ dicit sicut de dominantibus in regno baronia comitatu vr̃ dicendũ ex his que dicit Inno. extra de of. arch. ca. fi. qd̃ si cõsuetudo contra ius est sicut nõ extendit ad alia iura ita nec ad alias personas quã in quibus est consuetudo. xij. di. oĩa. xj. di. catholica. in fi. Sed si sit p̃ter ius ⁊ nõ est irrõnabilis extendat ad similia ⁊ ad terras vicinas ar. ff. cõ. pre. vẽditor. §. si ꝯstat. ⁊ sic videt intelligere. c. sup eo. extra de censi. ⁊. c. sopite. ⁊. c. ex parte. de hoc dictũ est in preambulis. ⁊. s̄. de feu. co. c. j. secus si esset irrõnabilis vt est exemplũ de plaustro vini ⁊ olei. d. l. j. q̃ sit lon. cõsue. odia restringuntur non ampliantur. ff. de li. ⁊ po. cũ quidam. Nã ⁊ econtra consuetudo imo ius scriptum qd̃ tantũdẽ ⁊ plus est qd̃ esset in maioribus nõ extenditur ad inferiores sit odiosa: exẽplum in cõstitutione regni sicilie vt de successionibus vbi in feu. maiorũ. s. q tenet in capite ⁊ sunt quaternata succeditur iure cõi de quo diximus plene. j̃. de natura suc. in feudo. circa principium.
1 Inuestitus est sufficienter de feudo ille cui dñs dixit vade ⁊ accipe possessionẽ illius fundi mei ⁊ teneas a me in feudũ.
2 Feudales cause per iuramentum debent decidi maxime super inuestitura. ⁊ nu. 3.
4 Distingui non videtur in causis feudorum de causa magna vel modica sed qd̃ indistincte probata presumptione detur sacramentum ad nutum iudicis.
5 Sacramentum quando ⁊ quomodo defertur.
6 Vasallus cui sacramentum defertur a iudice debet iurare cum duodecim paribus suis vasallis.
7 Vasallus cui a domino iuramentum defertur qũo dz iurare.
8 Vasallus dño iuramẽtum deferens debet iurare primo q non calumnie causa deferat.
9 Principi debetur plus reuerentie q̃ patri per fiscum et rempublicam.
10 Procuratores fisci excusantur quod non iurant de iure nõ videtur posse defendi.
11 Vasallus an potest dominum accusare vt testimonium contra eum dicat in causa criminali.
12 Dominus iurauit se non inuestiuisse vasal. ⁊ probatur contrarium an punitur vt periurus.
13 Negotium decisum pretextu periurij non retractatur ex sacramento sed periurus scienter puniri debet de periurio quando fuit alicui nociuum.
14 Vasallus agit ꝯtra dñm petens feudũ quo dicebat se inuestitũ per ipsum dñm dz pbare se inuestitum: al's absoluetur dñs.

Sciendum. Ponit in p̃ma parte iiij. modos quib9 feudũ acquirit. Videlicet inuestitura de hoc dictũ est. s̄. qd sit inuesti. in prin. Itẽ successione hic est quasi cõfirmatio prioris veteris qñ iurat heres vasalli dño vel vas. heredi dictũ est. c. pri. ⁊ p quos fiat inuesti. in p̃n. Itẽ ter-
1 tio modo p id qd̃ habet p inuestitura: puta corã sua curia †dixit dñs feudi titio vade et accipe possessionẽ illius fundi mei ⁊ teneas a me in feudũ: lz nõ inuestiat eũ perinde est ac si inuestisset ex quo eius possessionẽ est nactus nomine feudi per corporalem ergo possessionem adeptam fit possessor: q corpe ⁊ aĩo adipiscitur nisi in casibus hic not. in gl. Si vero in p̃ntia partium hoc diceret erit feu. donec viuet titi9 post mortez heres suus nõ habebit. Si soluit cõtrarium vno modo. s̄. qbus mo. feu. cõsti. po. c. sciendũ. In summa soluit qd̃ hic dixit teneas nomine feudi secus si nõ dixit noĩe feudi sed simplr sed certe ⁊ ibi in illo. c. sciẽdũ dicit noĩe feudi vel hoc sm̃ illam intelligit q iure isto inuestitura est substãtiale in feu. vt ibi dixim9. Quarto mõ acqrit feudũ etiã inuestitura si p annũ vnũ ⁊ sic aliquo tpe tenui noĩe feudi rẽ tuã a te sciẽte ⁊ nõ cõtradicẽte sicut a vasallo ⁊ in rẽ me inuestitũ fuisse p te lz nõ probẽ vere per testes vel instrumẽtũ inuestiturã obtinebo q p feudo censebit nisi aliud in cõtrariũ p bares tu dñs puta q pbas qd̃ recipiebas cum protestatione si pbarẽ vere inuestituram vel aliquid aliud simile patientia tua cũ spacio anni preiudicet tibi hoc casu non aliter. s̄. de inuesti. inter do. ⁊ vas. lis orit. §. si aũt aliqs. Dic ibi similia dic in gl. Si vero possedisset. xxx. annos taliter obtinerẽ etiã sine sacramento. s̄. si de feu. contro. fue. x. quis per. xxx.

Quod autem. Scd̃a pars exponit qd̃ dictum est s̄. ti. pri. c. j. in prin. vt noua inuestitura probet per pares hoc intelligẽdũ est de illo dño qui habet pares si non hz sufficiunt extranei ⁊ si habet pares si nõ erant p̃sentes expectet eos. alias non valebit sine eis. nõ enim sufficit dicere vt valeat inuestitura quia pares habebat dñs si aberant nam expectandi sunt. de hoc est dictum. s̄. quid sit inue. in prin. arg. dicit glos. qd̃ debeat expectari magistratus si erat absens ⁊ antequã qs dicat sibi ius nam sua auto. non dz quis ⁊c. C. de iudeis. nemo. secus si cito copiã habere non poterat magistratus considerari etiã opz vtrum sit longe absens vel parum. ff. de an. leg. meuia. §. fi. de pcu. sed he persone. cum similibus. sicut dicebat Hosti. qñ rex Romanorum est in alamania vasalli imperij circa rodanũ est brediuum potest de feudo compromittere dicemus. j̃. tit. pri. §. j. de hoc dicitur. j̃. de pace iura. fir. hac edic. in glo. vide que ibi dicuntur.

Sacramentum. Tertia pars principalis ⁊ ponit multa ⁊ est vtilis. §. ad ea que dicta sunt. s̄. de contro. inuesti. ⁊ quid sit inue. ⁊ si de inuest. inter do. ⁊ vas. lis ori. de contro. inter mas. ⁊ femi. est sciendũ. et
2 in multis. c. vbi dicitur †sacramento decidi causas feudales maxime super inuestitura. Dicit ergo quod sacramentũ non sem-
3 per dat possidenti quia qñq datur petenti qñq neutri. †Item quando datur dz esse aliquid probatũ vel presumptũ per quod iudex moueat ad dãdũ sacramẽtũ alicui parti. nam si non esset nisi sola possessio pro eo qui ꝯuenitur ⁊ actor nil omnino pbaret actore non probante reus absoluitur etiã si nihil probat. C. de eden. qui accusare. vincere iure quo possessores vincere solẽt. ff. si vsuff. petatur. vti frui. in principio. Aut si iudici videt possessori

fessori dabit sacramentū qñ scilicet aliquid ꝓbauerat actor non plene reus erat etiam bone opiniōis ꝓbauerat forte per vnum testē qui facit semiplenā ꝓbationē vt hic in gl. allegat vel ꝑ p̄scriptā priuatā vel per alia q̄ notant. ff. de iureiu. admonēdi. C. eo. in bone fidei. nā si causa esset nō magna puta fundus feudalis de quo erat lis nō multū valebat. ⁊ actor ꝓbans per vnum testē esset fide dignus plusq̄ cōuētus deferret si sibi videt actori ꝑ ea que notant in dictis legibus quātū ad plenā ꝓbationē vnus nō sufficit ⁊ ꝓclara fulgeat dignitate. C. de testi. iureiurā. deberent enim cōsiderari oīa que dicunt in. l. admonēdi. ⁊. l. in
4 bone fidei. inter que est qđ dicit de cā modica ⁊ magna. Alñ dicūt qđ in causis feudorum nō distinguitur de causa magna vel modica sed quod indistincte ꝓbata presumptione detur sacramentum sicut iudici videbit. In toto hoc libro nō videtur dici de causa magna vel modica imo solum de sacramento dando. Sed certe qđ vna lex non dicit distinguitur per aliam. ff. de testi. l. quesitum. ⁊ noua lex indistincte loquens distinguit veterē sicut aut. offeratur. per. l. sciēdum. ff. qui satisda. co. ⁊. l. sed ⁊ posteriores. hoc etiam tactum est. s. de cōtro. inter mas. et femi. de benefi. c. j. Et hoc putamus verius maxime quando defertur actori vt per presumptiones in magna causa non deferatur q̄ꝛ ex presumptione damnatur. ff. de penis. absentem. de minor. l. iij. §. scio. Sed quātum ad conuentum possessorem rei vt iuret suam esse vel se aut suos predecessores inuestitos presumptione faciente pro actore nō erit hoc absurdum dicere quasi sit sacramētum purgatum quod prestatur in multis casibus. C. de his qui ad eccle. confu. presenti. §. sane.

5 **Et cum datur.** †Quando sacramentum deferat refert deferat a iudice vel a parte si pars deferat iurabit, is cui delatū est cum. xij. sacramentalibus quod qualiter fiat diximus. s. de cōten. inter do. ⁊ fide. c. j. Aut refert ⁊ iuret is q detulit quia manifeste turpitudinis est nolle iurare nec sacramētum referre. ff. de iureiuran. manifeste intelligendum est semper si semiplenas probatiōes vel tales pro deferente vt. d. c. j. dixi. Hodie melius dicitur non cogi quem iurare parte deferente nisi iudex deferat: quia lex manifeste corrigitur per legem generaliter. C. eod. titu. vel loquitur post susceptum iusiurandum quando placuerat ambabus partibus vt per sacramētum lis decideretur vt plene notatur in. l. manifeste. Non dicas in feudis speciale per hec iura que tamen sicut vsus habet locum vbi talis vsus est vbi non est ⁊ nō est rationabilis non seruaretur vt dictum est in preambulis.

6 **Si a iudice.** †Quādo iudex defert sacramētum vasallo is cui defertur debet iurare cū. xij. paribus suis vasallus similiter vel cum sex paribus suis alios potest habere extraneos. at si defert domino dominus iurabit velit cum parentibus velit cum vasallis velit mixtim partim cum vasallis cū parentibus: quia dñs est melioris conditionis in hoc quā sint vasalli: sed si non sunt tales vasalli vel ꝓpinqui parentes vasallo vel dño ꝓpter inopiam ꝓbationū admittentur extranei. C. de here. quoniam. vt dicit glo.

7 **Et iurabit.** †Nunc dicit qualiter iurat an quod credit vel ita est: an vero id sup quo litigat ⁊ sacramētū defertur. ⁊ dicit qđ vasallus d3 iurare sic esse sine ruptione conscientie. hinc enim nō iurabit se credere per suam cōscientiam: sed quia ita est. Item et dominus iurat de facto suo hoc est qđ illud de quo debet iurare ipse fecerat vel a suo facto depēdeat. vt si ipse inuestiuit similiter iurat qđ sic est vel nō est. Sed si de facto patris vel aliorū antecessorum vtrum: s. illi inuestierunt potest iurare sic se credere per suā conscientiam. pro quo est argu. ff. de reg. iur. qui in alterius. ⁊ omnes. ll. dicentes probabilē ignorantiam de facto alieno. ff. pro so. l. fin. Sic intelligo in vasallo etiam vt sic iuret quando de facto alieno potest enim respondere dubitanter. s. si de feu. con. fu. c. si vasalli culpam. ⁊. c. vasallus si feu. j. titu. j. §. si interdicto. non enim debēt quantū ad hoc iudicari ad imparia vt ⁊ sequitur in seq. §. Uel hoc est qñ iudex deferat: tunc si dubitat petat tēpus ad deliberandū: quia nec precise d3 dicere sic vel nō in lon. qualiter quis se defen. de. si cōtigerit. ⁊. l. si quis post mortem que hic allegantur in gl. delēt d3 esse inter do. ⁊ vas. vt aperte facit litera ⁊ text. differentiam certe vbi nō erit talis vsus nō tenebit: qđ hic dicit vt cogatur subire anceps periuriū. ff. de in lit. iur. videamus l3. posset dici qđ nō est anceps periuriū: q̄ꝛ habebit tātum tp̄s ad deliberādū quod poterit certificari inde. Sed si esset factum de quo certificari non posset nō d3 ad periurandū vel ad dubium sacramentum prestandum compelli.

8 **In quibusdam.** †Uas. domino deferat iuramētum debet iurare quod nō calumnie causa deferat. ff. de iureiur. iusiurandū. quid econtra si dñs deferat vasallo sacramentum an ipse dñs iurabit quod nō causa calūnie deferat dicit qđ nō. Nā statuit apud italiam rex Fredericus vt vasal a domino sacramentū calūnie non exigat sed hic innuit alias remittit vas. vt dñs a vasallo non exigat sacramentum calūnie quando defert domino vas. sacramentum debet esse equalitas qđ hic in vno dicit ⁊ in reliquo d3 dici. C. de fruc. ⁊ lit. expen. l. fi. nā quod quisq̄ iuris in aliū statuit ipse eodem iure vtatur. Sed non statuit hic dñs fendi sed imperator nec fecit statui quia sine impetratione facta est lex illa in roncalia nec fuit ad iniquū ius q̄ꝛ idē dicit in vas. ⁊ qđ etiam patrono remittitur id de calumnia. d. §. qui iusiuran. Et ista iura faciunt magnam equiparationē de lib. ad vas. vt diximus. s. qui. mo. feu. amit. circa prin. sed voluit imperator quod lex sua esset generalis ⁊ communis pro vtraq̄ parte cōcesserit ad impetrationem dominorū feudi vel nō l3. de hoc glo. magnum faciat festum que non est negligenda: nam assignat bona iura generalibus que allegat arg. huius. §. procuratores fisci in causis curie
9 nō iurant de calumnia. Sed per hunc. §. nec aduersarius deberet iurare vel qñ contra fiscū agitur argu. hic. †Est alia rō vt dictū est in superioribus q̄ꝛ plus reuerentie d3 principi quā patri fiscus ⁊ respublica idem sunt. ff. de bono. pos. non est alibi respublica scilicet patria plus patre. ff. de cap. ⁊ postli. re. postli. §. filius. Hoc sacramentum remitti videtur parenti ⁊ patrono ar. dicti. §. qui iusiu. ⁊ sicut patronum non vocamus sine venia ita videtur quod nec contra principem agatur nisi mandato eius precedente. C. de quadri. prescri. l. fi. circa medium legis ibi vt ⁊ nostra iussione causa moueatur. Item ea que iuris cōis sunt remittuntur fisco que prestant ab aliis. ff. si cui plusquā per. l. fal. l. iij. Item sciendū vt lega. no. ca. l. j. §. nō ad fiscum. ⁊. l. si quādo ⁊. l. si filius. Fiscus dicitur a fide q̄ꝛ semper idoneus est ⁊ soluendo. ff. de fun. do. l. iij. Et cum dixit imperator in oībus causis debere iurare nō intellexit de se. argu. ff. loca. qui insulam. in fi. cōmu. pre. quicquid. ⁊ dictū est in simili supra hic finit lex. §. fin. in magna glo. de illo qui tenetur contra oēs q̄ꝛ non sequit contra se. De more iudiciorum qui seruandus est. C. de iniur. lege fi. in
10 fi. de ve. iur. enuc. l. j. §. sed neq̄. †Excusantur procuratores fisci qđ nō iurant de calūnia q̄ꝛ de iure nō videt posse defendi quia in hoc. §. dicit qđ cōiter neuter iurat. ⁊ loquit in causis feudorū l3 sit idoneus et soluēdo fiscus nō debet habere prerogatiuam in iudicio qđ requirit equalitatem vt in hoc. §. nam cause fiscales aguntur iudicio recto. i. debito. C. de delato. omnes. li. x. de cōdu. do. Augu. l. j. lib. xj. Et si remittuntur aliqua que sunt iuris communis vt prestatio fideiussoris accidit q̄ꝛ idoneus ⁊ soluendo facultatibus. d. l. ij. de fun. do. sed sacramētū calūnie in lite volunt iura prestari ab vtraq̄ parte. C. de iura. calum. l. fi. nō excipit causam fiscalem sicut excipit de iudi. properādum. in fi. princi. qđ in eis nō currat triēnium nam si datur priuilegiū in vno contra ius cōe non datur in alio. v. di. ad eius no. in gl. Et si principi d3 remitti quādo per se litigaret hoc bene possit sustineri sed qñ per procuratorē non. itē multū discrepat principalis a procu. q̄ꝛ ⁊ heres a defuncto in aut. de iureiu. a mori. presti. quod aūt dicit nup rex Frederi. hic aūt fuit impator. j. in constitutiōe impialē in princ. s3 dicit rex q̄ꝛ nō perdit dignitatem minorem ꝓpter maiorē ⁊ dicit rex qui est impator. C. de leg. digna vt nemo priuatus titulos. l. j. sic intelligitur lex que sint regalia vel nondum erat cōsecratus impator quod d3 esse vt in. c. venerabilis extra. C. de quadri. prescri. l. fi. in fi. ⁊ diximus. s. de for. fide. in fi. ⁊ adde que ibi dicta sunt.

11 **Similiter.** Quartum dictum †vas. non pōt dominū accusare aut testimonium cōtra eum dicere in cā criminali. Alñ dicūt qđ in ciuili pōt si ꝯtra fecerit priuat feudo. Quicquid intelligas siue ciuili siue criminali est intelligendū vt dicit gloss. ⁊ hñ qñ spontaneus sic animosus vadit ad testimoniū p̄sumit aīum malū habere ⁊ ingratū ꝯtra eū. Secus si fuit coactus a iudice pōt enim cogi. ff. si quis cant. l. ij. §. j. C. de test. si qñ. dictū est de hoc. s. q̄ sit cau. prima. §. sed ⁊ qui delator. in magna glo. Equiparant hic ꝑ glo. vas. ⁊ libertus: qđ dic vt plene. s. qui mo. feu. amit. diximus.

12 **Sacramentum.** †Quid ergo si iudice deferēte vel ꝑte iurauit se nō inuestiuisse ⁊ ꝓbaret qđ inuestiuit an punit vt piurus idē in oīb⁹ qui iurant ad mandatū iudicis appareat cōtrariū post. Dic qđ nō ꝑm vtraq̄ cōes opinionē. Prima est aut iurat sup ꝯtractu seruando ⁊ implēdo seu faciendo aliqđ. Et si tūc nō facit est periurus ⁊ punit stellionatus. ff. de crimi. stel. l. fi. sec⁹ si nō fecerit qđ non potuit extra de iureiur. querelam. quia in delictis oportet esse dolū est arg. ff. q satis. co. l. fi. ꝓ quo est qđ dixi. s. que sit cau. prima. §. s3 nec iustior. Aut iurat sup lite decidenda vt in proposito tunc solum deum h3 vltorem no. in glo. C. de iureiu. l. j. ⁊ l. ij. Secunda positio aut de preterito vel presenti iuratur vt rem meam esse vel fuisse ⁊ solum deum h3 vltorem. Aut de futuro implendo vel faciēdo. ⁊ tunc punitur de piurio vt ibi not. ⁊ ff. q. cau. infa. irro. lucius. ꝓ quo est rō posita in glo. extra de or. co. c. ij. in glo. fi. qđ semp est expectandū ad qđ agit qñ iudex vel pars defert in iudicio ob litē dirimendā ad hunc defectum defe-

rebat vt cõstaret ꝑ suũ sacramẽtũ de vitate eius rei de qua erat lis ⁊ vt sm suũ iuramẽtũ ad litis decisionẽ ꝓcederetur. Idẽ in teste reprobato vt periurus nõ puniat̃ nec est infamis vel si nõ petẽdo ƒ3 excipiẽdo aliqd sit ꝓbatum vt ibi dicit in.d.l.lucius. ff.de adul.l.j.§.si publica.in glo.alioqn rara esset cã vbi non puniret̃ actor vel reus de periurio.iurat̃ em̃ in oĩ cã de calumnia qõ continet inter alia vt interrogatus verum nõ neget.C.de iura.calũ.l.ij.interrogatus super positionibus vel defensionibus si neget.Et post ꝓbet̃ cõtrariũ restaret vt puniret̃ de periurio is contra quem probatum erit qõ negauit.

Additio. Deferendo sacramentũ iuranti videtur deferens scilicet iudex vel pars esset contentus de eo quod iuratum erit ⁊ aliud non reprobatur adinuicem de causa super qua iurat.argu.ff.de fur.interdum.§.qui furem.in fi.§.eoipso quod in periculum maioris pene deductus ⁊c. maioris periculũ periurij quã incurrat si falsum iurauit si verũ iurauit nõ est questio.Itẽ sacramẽtũ nõ pertinens ad preiudiciũ alicuius non punit̃ hoc solũ deũ habet vltorem.vj.q.j.quicũq3 de temerario quando sit temerarium ⁊ qõ non repellit per pactum sed donec penitet dixit Ioã.lxxxv.di.florentinum.⁊ glos.
13 dicit in.l.iusiuran.religio.†Alij dicunt quod pretextu periurij non retractat̃ negotiũ decisum ex sacramẽto sed periurus sciẽter punir̃ƒ3 de periurio quãdo fuit alij nociuum.eo.titu.l.j.ff. de crimi.stel.l.fin.Unde spectabit̃ ad quid agitur in illo.s.actu ⁊ negotio deciso nam et testis periurus in ciuili punitur.C.de testi.l.nullũ.hec videt̃ veritas.Sed non cõqueret̃ de ꝑiurio nisi is cuius interest cũ sit priuatũ delictũ.d.l.fi.nisi iudex repiat ꝑiurium coram se factum:vt ⁊ diximus in consti.regni.pe.rñ.§.

Item si inter dominum. Quintum et vltimu3 dictũ
14 respicit materiam.§.sacramentum.†vasallus agebat cõtra dominum possidentẽ petens feudũ quo dicebat se inuestitum per dñm ipsum dicit̃ qõ d3 probare se inuestitum si nõ probat dñs conuentus absoluetur nullo p̃stito iuramento secus si aliquid probaretur:vt.d.§.sacramentum.Si vero vasallus possidet et dominus agat cõtra eũ:dicendo feudũ debere ad se pertinere ⁊ nunquã inuestiuit vasallũ ipsum si possidet per annum domino sciente et seruitium sicut a vasallo recipiente dabitur sacramentum vasallo.s̃.eo.c.in princi.dicitur longa pos.vnius anni dño sciente.s̃.si de inue.inter do.et vas.lis oritur.c.ij.§.si vero aliquis.nam si possidet per.xx.annos non esset longa sed longissima:⁊ tunc sine sacramento vinceret.vt not.s̃.in princi.huius.§.⁊ si de feu.contro.fu.si quis per.xxx.multofortius si possedisset dicto modo per.x.vel.xx.annos licet nõ esset prescriptũ daretur ei sacramentum:vt.s̃.dicto versi.c.ij.si de inuesti.inter domi.et vas.lis oritur.quia datur quando vno anno possedit. Sed si esset noua possessio non longa vnius anni scilicet nõ daretur vas.sacramentum sed dño nisi aliud esset pro possidente: puta semiplena probatio que iudicem ad hoc moueat: vt in.§. sacramentum.plene dictum est.

Additio.
a Vasallus põt cõpromittere de feudo.adde an vasall⁹ possit cõpromittere se de feudo ⁊ submittere se alteri⁹ iurisditiõi inuito dño.vide in ꝯsi.cccxxij.ꝑ bal.qõ icipit a capite ĩchoãtes.an aũt vasall⁹ possit cedi ⁊ ꝑmutari inuitus a dño suo vide ꝑ eundẽ in alio suo consil. ccxcv.ꝑ totũ qõ incip.ꝓponit̃.⁊ vtrunq3 vide in j.li.ꝯsiliorũ.bar.ab hor.

De lege corradi. Rubrica.

1 Lex corradi qualis erat.
2 Questio de feudo vertens parte vtraq3 allegãte se inuestitam a rege debet a rege decidi ⁊ non ab alio.
3 Causa duorum de feudo contendentium ab eodem domino vel diuersis se esse inuestitos ⁊ illud feudũ ad se pertinere p̃tendentiũ coram quo agitabitur.
4 Iudicium fraudulentum non valet in feudo nisi aduersarius aliud probauerit.
5 Probatio per plures semiplenas probationes quãuis ad victoriam non sufficiat mouebit iudicẽ ad dandum iuramẽtum actori in causa feudi.
6 Vasall⁹ potest compromittere de feudo quãdo est cõtrouersia inter se ⁊ alium ius p̃tẽdẽtes in feudo ⁊ ab eodẽ dño teneri d3.
7 Transactio potest fieri bona fide quando cõtenditur super re feudali vtroq3 dicente suam esse.
8 Feudũ alienare non põt dñs sine vas.volũtate al's ꝑdit feudũ.
9 Dominus differẽs ĩuestiturã feudi ꝑ annũ ꝑdit ꝓprietatẽ feudi sicut vasall⁹ feu.qñ nõ petisset infra annum inuestiri.
10 Delegari nec cedi possunt alij ea que sunt in obsequio qõ dñs possit vas.suũ facere vasallũ alteri⁹ talis mos eẽt corruptela:
11 Vasallo inuito dñs nõ põt alienare ius qõ h3 et vasallagiũ: sic vasallus nõ alienat sine dñi voluntate imo perdit.
12 Alienatio nõ potest fieri in quartam propriam.
13 Vasallus potest in feudum dare ĩuito domino sed ea lege qua habebat.
14 Ius amplius nemo potest alij dare q̃ sit apud se.
15 Vasallo nolente seruitiũ prestare domino ⁊ dicẽte qõ teneo est allodiũ et dño ꝓbante esse feudum spoliabitur vasallus.
16 Mentiri quid est.

Lex corradi. Diuiditur in sex partes principales hoc.c.
1 †In prima dicitur quod lex corradi erat talis quod si inter capitaneos erat qõ de feu.q. ista debebat agitari corã rege.s.romanorũ q ⁊ imperator dicit̃.diximus.s̃.titu.proxi.§.sacramentum.in fi.§.Sed si erat questio de feudo inter vasallos tũc non coram rege:sed coram paribus curie. Hec lex nõ seruatur
2 Mediola.imo sic dicit̃ quod†si questio est de feu.quod vterq3 dicit ad se pertinere ⁊ inuestitum a rege quicunq3 sint litigantes huius siue sint capitanei siue vasalli coram rege deciditur. non enim est facienda differentia in personis.s̃.de na.feu.in fi. Sed si non a rege dicant se habere in feu.sed ab alio:tunc causa agitur coram paribus curie illius dñi a quo dicunt se feu.tenere semper dominus feudi est iudex dicto casu.j̃.imperialẽ.§.pe. ⁊ sic d3 intelligi qõ dicit̃.s̃.apud quẽ vel quos contro.feu.diffi. de.c.si contentio.prout ibi notat̃. Hic probatur ritus iudiciorũ regni sicilie:qñ de dono facto per regem quis conuenitur et causam a fisco p̃tendit conuentus agitur causa in magna curia vbi sunt procuratores ⁊ aduocati fisci qui assistunt ⁊ defendũt causam et propter euictionem qua posset Rex teneri et fiscus suus.⁊ si est feudũ de quo h3 fiscus ciuilem possessionem defendat̃ ius fisci qõ multis modis posset ledi trãsgrediẽdo vel cãm omittendo possessor colludiose qõ ⁊ non preiudicaretur fisco si hoc ꝓbaret̃.vt.s̃.si de inuest.de re.ali.§.j.⁊.j̃.de con.inter do. et ali.de benefi.c.si cã difficulter probant̃ hmõi colludia si ageret̃ contra fiscũ ex regis iussione cã d3 moueri in lege bene a zenone ⁊ dictũ est.s̃.c.j.§.⁊ cum datur de euictione tenet̃ qñ processit ⁊ incepit a promissione.ff.de dona.aristo.C.de iure do.l.j.Item si in priuilegio dicitur iure alterius saluo qñ dicitur ius suu3 tm̃ qõ h3 dat.ff.de cõtrahen.emp.q tabernã.de le.j.si domus.in fi. põt similiter defendere causam fiscus maxime si esset feudũ vel si promisisset prius.x.annua ⁊ daret aliquã rem saluo iure alterius nihilominus re euicta tenetur dare illa.x.annua l3 de euictione illius rei nõ teneatur ⁊ sic interest sua illi quorũ interest assint liti ꝓpter dubiũ collusionis.C.de lit.aut̃.nũc si habet̃.ff. de inof.te.si suscepta.de ap.si perlusorio.

3 **Si inter partes.** Scõa pars p̃ncipalis.†Duo contendunt de feu.quor̃ quilibet dicit illud ad se pertinere ⁊ pretendũt ab eodem domino vel diuersis inuestitos coram quo agitabitur hec causa. Dicitur quod corã iudice vel arbitro quem eligent vel cum iudice delegato dando super hoc ab eo qui põt iudicẽ dare:semp em̃ actor sequit̃ for̃ rei.C.vbi in rẽ ac.l.fi. Et itelligas qõ hic iudex est dñs feudi pares hñs vel curẽ qñ ab eodẽ dicebant se habere. Alioqn si a diuersis vel qñ ab eodẽ q nõ habebat pares vel curiã corã iudice cõuẽti vel si nolũt cõpromittere corã arbitro.s̃. de inuesti.in ma.facta.§.illud.⁊.j̃.an apud iudicem vel cur.c.ex eo.Si vero isti litigantes producant in testem inuestitorem volendo scilicet stare ei qõ ille inuestitor dixerit si inuestitor tunc pro possidente velit guarentare sine fraude id est testimonium dicere pure ⁊ vere testificari.s.qõ ius ille habeat ille obtinebit ex quo dicto illius voluerũt stare sic.ff.de do.pre.theopompus ⁊ argu.de pac.tale pactũ.s̃.qui ꝓuocauit.⁊ notatur.C.de trãs
4 actio.si de possessione.†Secus si fraudulenter quia ⁊ iudicium fraudulentum non valet in feu.infra de con.inter vas. et alium de bene.c.si ex causa.nisi aduersarius aliud ꝓbauerit forte fraudulentiam guarẽtantis.nam ex quo voluerunt state dicto eius non videtur quod aliud possint dicere sicut ille qui debet stare dicto arbitri siue sit equa siue iniqua eius sententia.ff.de arbi. diem.§.stari.Nisi tunc sordes vel gratia imponatur.⁊ probatur.C.de arbi.l.iij.nã ⁊ contra testes hoc seruat̃ si corrupti sint. C.de testi.si quis test.in fine.Vel dic quod ꝓducunt eundem inuestitorem non qõ velint stare dicto eius sed vnusquisq3 pretendit se eã habere ab eodem tũc pro possidente d3 iudicari si dñs qui inuestiturã fecisse dicitur testificet̃ pro eo.Nam ⁊ sine eius testificatione obtineret nisi actor haberet probationes plenas in ꝓmptu quomodo ipse fuit inuestitus ipse vinceret q2 plene probaret non obstante testificatione vnius ex parte conuenti.
5 Vel†ꝓbauerat per plures semiplenas ꝓbationes que licet ad victoriam non sufficiunt.C.qui mino.tute.l.j.mouebunt iudicem ad dandũ sacramentũ actori si sit idoneior ⁊ causa nõ esset magna vt dictũ est in.§.sacramẽtum.de hoc etiã dictum est.s̃. quid sit inue.§.j.Item not.ex hac litera et.s̃.de inue.in ma.
6 facta.l.j.⁊.j̃.an apud iudice3 ⁊c.c.ex eo.qõ.s̃.diximus.†Quod
a vas.potest cõpromittere de feudo[a] qñ scilicet est cõtro.inter se ⁊ alium quorũ quilibet dicit feudũ esse suum ⁊ ab eodem dño tenere debere ⁊ sic sine dñi preiudicio vt extra de arbi.cum tpe.et no.Host.eo.titu.in summa.§.ƒ3 nunquid iudex.Quid si in arbitratorẽ videt̃ idem q2 arbitratoru3 duo sunt genera ⁊ vtroq3 dicit̃ arbiter.ff.pro socio.si cõita.§.j.tantoplus quanto dictum arbitratoris valet sicut transactio dixit Ioan.in aut.vt diffe.

iudices

iudices in prin. Sed transigi de feudo eis pmissum. s. si de feu. cōtro. fu. c. si vasa. Et contra qd nō de arbitro dicit hic litera nō de arbitratore. argu. ff. de ver. ob. si minor. & est satis patens rō q2 arbitria redacta sunt ad modū iudicij & ideo sicut in iudicio sic in arbitrio potest quis discutere examinare & pbare de iure suo: ideo etiā emologat & datur actio & exceptio. C. de arbi. cum antea. hoc non est in arbitratore cuius dictum nō emologat vt valeat sicut sñia vel vt actio vel exceptio inde oriatur quia non habet formā iudicij vt dicit Inno. de iureiur. qntauallis. Hodie putamus nō cōpromitti de feu. quia hoc casu quādo inter duos est contro. de eo datur cognitio certis personis puta dominis. j. l. imperialez. in fine. nec reperitur ibi aliqd de arbitro que quidem lex tanq posterior corrigit precedentes vt istam & siles maxime pter rōnē ipsius. l. in principio vt nulla alienatio valeat sine cōsensu domini. Uel exponet hic arbitro iudice delegato sic. ff. qui satisda. co. l. arbitro. nisi dominus feudi esset sic absens vel alias negligens in reddenda iustitia vt cōmode adiri nō posset. ar. cōtra extra de fo. cōpe. verū. & c. l3. & hoc satis est cōe. Et sic correxit se Hosti. in sum. titu. de feu. §. quod si archieps. Alia via circūueniretur lex imperialis qd esse nō d3. ff. de tu. & cura. scire. in pn. secus si parum absens. argu. eius qd dicit glo. s. c. prori. §. quod aūt. Ubi dicit qd si abest magistratus debet expectari pro quo est arg. ff. de an. l. meuia. in fine. qui alienat feudū perdit illud. vnde si consensit possessionē apprehēdi per illum qui vicerat corā arbitro cum sñia nō valeat ex suo cōsensu transfert qtū in se est, dominiū siue ius qd ei cpetebat. ar. C. cōia vtriusq iu. l. ij. perdet feudū ppterea quia alienatio est actus per quem dominium trans. C. de fun. do. l. j. Unde dicūt moderni qd ex solo cōpromisso non pdit nisi transferat possessionem ex sñia arbitri. arg. j. §. pfecto de illo q dedit in feudum alia lege. dare aūt est accipientis facere. ff. de ver. ob. vbi autem. §. fi. qd nō est nisi p traditionem. C. de pactis. l. traditionibus. Sic de alienatore vt perdat qñ dñiū trāsfert scilicet tradendo. Quia alienatio est actus p quem dñium trāsfert vt dictum est & coll. j. quid iuris sit si vas. pre. al. feu. id recuperet. c. j. recupabat. s. rē traditā. & adde qd ibi circa hec diximus. Glo. tñ ponit hic p opi. sed finalr approbat q alienatio sit cōpleta vt perdat feu. j. de phi. feu. ali. p loth. l. j. circa finem in glo. que incipit nō intelligebas &c. & innuitur in gl. imperialē. §. callidis. in fine. &
7 ibi diximus. † De transactione qd possit fieri bona fide qñ contenditur super re feudali vtroq dicente suam esse dicit dictum est. c. si vas. vnde debet esse lis vt sit transactio & apud iudicem qui potest de feu. cognoscere. alioquin videtur fraudulēter fieri & non valere. j. de con. inter vas. & ali. c. j.

Ex eadem lege. Tertium dictum principale pcedit ex eadē lege cor. que est in lon. de beneficio & terris trib. in nomine domini. circa finem. &
8 s. quo tempore miles. l. ij. qd † dominus sine vas. volūtate nō pōt feudum alienare. als perdit feudum. j. de vas. qui contra cōsti. lotb. c. j. nam in oibus fere ad paria iudicantur. s. de for. fide. c. j. in fine. xxij. q. vlti. de for. si de feu. cō. fu. domino cōmittente feloniam. j. de ali. feu. pa. non est. in fine gloss. & s. per quos fiat in
9 uesti. in gl. † si dominus differt inuestiturā per annū pdit pprietatem feudi sicut vasallus feu. qñ non petisset. j. annum inuestituram. In aliquibus tamē non est parilitas semper de quo diximus. s. si de feu. con. fu. c. dño. & j. qualiter domi. proprie. pue. c. ex facto. Hoc autem mediolañ. non seruat ibi distinguitur aut dominus ius suū. s. feudi pprietatē qd feudū vasallus h3 ab eo totaliter vendit etiam cū curia. Aut nō totum sed partē vel curiam vel aliqd sibi retinendo si vendit sine curia etiam totum feudum nil sibi retinendo preter curiā aut equali dño vendit & potest q2 dat sibi dñm eque idoneū. ff. si cer. pe. cū quid. qd me. cau. cum istud. in fine. multo fortius dicunt quidam si superiori. Quia qui dat meliorem dat eque bonū. qd em pluris est vtiq tanti est. ff. de in lit. iur. cū furti. sed inferiori se non pōt sine vas. voluntate pmittit quidam nobili suo dño fidelitatē nō debet cogi alij ignobili vel minus nobili quia sicut vasallus nō pōt facere conditionem feudi deteriorē. s. de inuestitu. de re alie. §. econtrario. sic nec dominus conditionē vasalli eo inuito cū non debeant ad imparia iudicari. Itē si partē vellet vendere partem retinere dñs vasal. nō cogit seruire emptori. verbi gra. vas. tenet a dño in pluribus locis feu. vult vendere ius suum & proprietatem vnius loci & alterius sibi retinere & qui erat prius vas. vnius esset plurium non pōt sicut particularis solutio non minima habet incōmoda. ff. fa. her. l. plane. sic ecōtra particularis distractio ex parte creditoris quoniā nō debēt ad imparia iudicari vt dictum est. cogit ergo vasal. pro toto feudo seruire dño nō partim emptori sed si cum curia vellet totum vendere potest inferiori. Erat pro istis q2 ex quo sibi retinet vel vendit totum ius qd h3 ēt iurisditio transibit cū vniuersitate qd alias per se non posset transire argu. ff. de fun. do. l. j. de acquir. re. do. quedam. de cōtr. emp. in modicis. Sicut ius patronus ecclesie quod vendi non potest transit per vniuersitatem. ff. de ope. li. si operarum iudicio in gloss. & plene de patronatu ecclie dic. xvj. q. vij. pie mentis. in gloss. Si ergo baro vel comes totā baroniā suam venderet minori nil sibi retinendo posset scdm vsum mediolañ. hic vsus seruabitur vbi est als vbi nō est seruabitur lex corradi vt sicut vasal. non vendit nec alienat dño inuito: ita nec dominus vas. inuito vt dictū est. s. si promisi fidelitatē tibi quo modo debeo maiori vel equali vel minori te qūo obligabis me alij me nolente pro quo est. j. §. similiter facit similitudinem ibi vt sic dominus nō pōt inuito vasallo sicut econtra vas. non pōt
10 sine dñi voluntate als non diceretur bene sir. † Quia illa que sunt in obsequio non pñt alij cedi nec delegari. ff. de condi. inde. si non sortem. §. libertus. ver. sed si delegat. qd possit facere vasallum alterius cu3 sibi sit vas. talis mos eēt corruptela: maxime qñ efficeretur vasallus plurium qui erat vnius. ff. de exer. ne in ples. cum etiam pluribus heredibus dñi non debeat astringi per iuramentum de quo dictum est plene. s. si de feu. con. fu. oēs filij. & videtur expressum in cōstōne iperialē. §. preterea. in fi. §. expresse dicit ibi qd in alium non transfert dñs sine voluntate vasalli l3 multe expositiones dent in glo. ibi & est lex imperatoris illa. Illud tamen qd est in artificio puta cōmoditatem fructuum & seruitij qd debet in pecunia vel alijs rebus dñs cedit vendet & dabit cui volet ēt. d. §. libertus. Uñ vasall[o] & terrā demanij sui dñs vel rex in piudiciū vasalli nō dabit alij: q2 erit vas. multorum. s. regis & baronis & tenebit baroni in quinq casibus subuenire. hanc materiā plene tractauimus. d. §. pterea.

11 **Similiter.** Quarta ps principaliter. † Sicut dominus inuito vasallo nō alienat ius qd h3 & vasallagium. sic vasallus non alienat sine dñi voluntate imo perdit. vt. j. de vas. qui cōtra cōsti. lotha. c. j. Sed inferior potest vas. alij dare sine domini volūtate nisi fieret in fraudem. s. per quos fiat inuesti. §. sed & res idoneo. s. & qui potest seruire eque bñ sicut ipe vas. qui alienabat puta si dās sit miles dabit militi qui possit sicut por dās dño seruitiū facere ēt. s. si de feu. cō. fu. c. bñficium. & repete que ibi dicta sunt & s. qualiter olim po. feu. aliena. c. j. in principio. & j. de cap. cor. §. j. in magna glo. Et poterit in infinitum q2 titius primum & vas. dabit seio seius sempronio: & sic deinceps pro infinitate hac sunt arg. ff. de an. le. l. annua. §. a titio. & l. legatum. in prin.

Quibusdam tenet curijs. Hic quod h corrigat primum dictum de infinitate vt non detur in infinitū alteri sed vsq ad tertiam personam vc3 titius pmus vas. dabit seio seius dabit sempronio sempronius gaio: postea gaius non dabit quarte psone vt martino alias statim q veniet ad quartū dñs primus vēdicabit & aufert ei feu. aufert id est per modū iudiciariū non violentum. sic. ff. de iure fis. deferre. §. fi. & l. titius. C. de puil. fis. l. pecuniā. in prin. sic accipit per totum tit. de his qui. vt indig. aufert hereditas. & j. §. fi. s. q2 sine culpa cōmissa nō debet auferre spoliando. s. quo tpe miles. l. iij. & de feu. sine culpa non
12 amit. l. j. & in silibus. † Primus ergo dominus reuocabit tāq sibi primo apertam nā in quartā personā non pōt fieri alienatio. sed scds nō aget ista rōne q2 quartus quātū ad primum est tertius qtū ad scdm & sic por aget cōtra quartū cui statim aperitur q2 fit cōtra hanc consuetudinem p quo est. ff. de ser. expor. l. lucius. & tenebit tertius quarto de eui. tanq ille qui inuestiuit de re aliena: q2 non potuit inuestire hac lege seu consuetudinē phibente cum distinctione fuerit quartus ille sciens vel nō vt dictum est. s. de inuesti. de re. ali. c. j. in prin. Item & in quintā personam transibit per infeudationē adhuc pmus dñs reuocabit q2 sibi fuit apertum ēt qñ quarto fuit datū qtoplus alij dabitur perseuerat sibi ius semel sibi acquisitū apertū cum in datore quarti vel quinti non cōsenserit nec suum ius renunciauerit. d. l. titius. tunc si renunciasset piudicasset sibi per ea que dicuntur. s. in qui. cau. feu. amit. in. §. pterea. j. de ali. feu. in pn. Dicit glo. qño primus cum scdo habeat vtilis primus directū & vtile prefert directo l3 dicat. Rñdeat studiosus dic quod re existēte in integro statu qdo ageret dñs & vas. cōtra tertium possessorem iniuste prefert vtilis sed vbi is in quem alienat per infeudationem vas. contra hanc legē. s. consuetudinē feudū perdit statim dña pmo aperit vñ delictum talis alienationis facit id pdere & redire ad pmum sicut si rediret p alienationem non infeudationem. j. de vas. qui cōtra cōstit. lotb. c. j. qñ nō est integer status rei aliud ius inducit. ff. de sol. cum quis. prio respon. Sed contra hanc solutionem est directe in qd dr. j. in cstitutiōe imperialē. §. illud. fm glo. que dicit aliud in alienatione q in delicto: qd dic plene vt ibi dictum est & ex illis que ibi dicuntur patet solutio ad premissa.

Profecto. Quidā legunt simul cum pcedenti versiculo & sic hoc. c. diuiditur in qnq partes. alij per se: & tunc diuiditur in sex & est tunc qnta principalis.
13 in hoc non est vis. ¶ † Et dicitur quod vasallus potest in

feudum dare inuito domino dũmodo ea lege id est pacto. C. de
14 pactis. legẽ. sicut ipse habebat: quia †nemo põt plus iuris dare
alij ꝙ sit apud se. ff. de regu. iur. nemo. de acqui. re. do. traditio.
⁊ ponit exemplum titius vasallus habebat ea lege vt ipse ⁊ filij
sui masculi ⁊ descendẽtes ab eis habebant. hic intelligitur etiã
si non dicatur: dummodo in contrarium non sit dictum. s. de
alie. feu. §. ⁊ si clientulus. non poterat hoc titius dare in feudũ
seio vt seius ⁊ filij masculi ⁊ femine habeãt: quia daret alia lege
vel pacto quã ipse habet. Sed pone quod sic dedit alia scilicet
lege dicunt quidam quod eo ipso feudum amittit qui sic conce-
dit: non autem qui sic accipit. Not. quia dicit dedit. ⁊ sic tradi-
dit dare enim est accipiẽtis facere quod fit per traditionem vt
diximus. s. §. j. Alij dicunt quod amittit eo ipso. et qui dedit et
qui accipit. ⁊ hoc videtur verius: quia alienauit cõtra legem.
⁊ sic potest dominus vendicare. j. de vasallo qui contra constit.
loth. c. j. Alij dicunt qd tunc demũ aperitur dño qñ masculi de-
ficiunt quasi vtile per inutile nõ vitiatur. ⁊ qd inutilis tantum
adiectio vitiatur non vitiet. ff. de arb. qm̃. ⁊ l. pedius. de verbo.
oblig. que extrinsecus vt ſm istos spectet mors alienatoris sine
masculo. argu. s. de alie. feu. suc. c. j. §. fi.

Si fuerit. Quinta vel sexta pars ⁊ respicit materiã
ca. vas. si feu. ⁊. c. si vasal. culpam. in fine. s. si
5 de feu. contro. fu. †Dominus agebat cõtra vasallum dicẽs eum
tenere feudum. pro quo debet ei tale seruitium quod prestat ei
⁊ seruiat sicut vasallus. Uasallus dicebat non teneo a te feudũ
aliquod: sed id quod dicis feudum est allodium meũ dominus
probat qd est feudũ ⁊ spoliabit vasallus: intellige per modum
iudiciariũ nõ violentũ sicut diximus. s. §. similiter. Et hoc siue
scienter rñdit nõ esse suũ siue dubitanter dixit. tunc em̃ deberet
exprimere qd dubitat. Et ideo petit tp̃s ad deliberãdum. Alij
dicunt tũc pdere qñ fraudulẽter. i. scienter fecerit. ⁊ hoc verius
dicit: nisi esset crassa ⁊ supina ignorantia. vt dictũ est in. d. c. va-
sal. ⁊. c. si vas. etiã que ibi dicta sunt hic repeti pñt in penam mẽ
16 dacij hoc patit. †Mentiri aũt est cõtra mẽtẽ ire. ⁊ ideo bene di-
cũt isti vltimi dꝫ em̃ abstinere a malo vas. in factis domini: ⁊ fa-
cere qd bonũ est si vult beneficio dignus videri ⁊ fidelitate salu⁹
esse. s. de for. fide. c. j. circa finem.

De clerico qui inuestituram fecit. Rubrica.

1 Clericus facit inuestituram de suis bonis dando in feudũ
tam ipse ꝙ eius successor debet eum complere ⁊ tradere posses-
sionem promissi feudi.

Clerico qui suis bonis.
1 Dicitur †qd si clericus facit inuestiturã de suis
bonis dando in feu. tam ipse quã eius successor
dꝫ euꝫ complere ⁊ tradere possessionem ꝓmissi
feud. Sed si de rebus ecclesie de nouo non po-
test infeudare. extra eodem. c. ij. ⁊ in. j. rubrica. ⁊ in gloss. epi. vel
abba. licet male seruet dicit gloss. Quia de nouo dant de facto
feuda licet de iure nõ possint. ⁊ ideo sequit in fine sciendum est
archiep̃m. ⁊. c. qd quidã hꝫ hic immediate: aliqui hñt. c. per se.
Si ergo de bonis ecclesie dent feu. quia consuetum erat vt di-
ctuꝫ est in prima rubrica. ⁊ in. c. epi. vel abba. quod hodie aliter
est de iure cano. q̃ nõ requiritur sit consuetuꝫ vel nõ: sed vt non
inueniat datũ per predecessores in feudũ ⁊ sibi sit apertum: vt
diximus ibi plene: et statim in fine dicetur si quidem qñ conce-
dit in feu. possessio illius feudi p bñficium inuestiture cõcessum
alij. s. in feudũ erat apud eũ in feu. concedenteꝫ tã ipse quã eius
successor debet eam complere qd ⁊ in laico est.

Ubi vero. Repetit quod dictum est. s. qui suc. te. c. si
archiep̃s ⁊ hoc potest esse qui suc. te. titu. j.
qd vbi clericus inuestit de feu. qd alius tꝫ ab ecclesia si quidem
pure non vꝫ nisi ille cui tenet consenserit illi scdo tradi posses-
sionem vt in. c. qui suc. te. Sed sibi sub tẽpore vel sub cõditione
quo. s. aut qñ erit sibi feudũ apertum valet inuestitura ⁊ conces-
sio: etiã sine voluntate tenentis q̃ in ꝑiudiciũ iuris sui. s. tenen-
tis nil attentat. s. de feu. da. in vicem legis cõmis. c. ij. sed si tunc
ante decedit inuestitor quã feudum ipsi inuestitori sit apertum
euanescit cõcessio inuestiture talis quia successor nõ tenet eam
cõplere nec eã ratã habere. Si vero se viuente apertũ sit ipsi. s. q
inuestiuit dꝫ tradere possessionem ⁊ complere qd promisit. In
laico est aliud. s. si de feu. con. fu. c. motibus.

Et ideo sciendum. Infert ex premissis quod
archiepiscopus mediola-
nen. non potest dare in feudum id qd tempore sui introitus in
dominico vel demanio inuenit etiã si a predecessore fuit conces-
sum in feudum ⁊ predecessori apertum qui post alij nõ dedit in
feudũ morte preuentus sed si aperitur archiep̃o post ingressum
id quod a predeces. concessum fuit in feu. poterit recte id in feu.
dare. Sed alij prelati ⁊ clerici ea que in dñico inuenient aperta
ecclesie tp̃e introitus que data fuerãt alias in feudum a prede-
cessore feuda his aperta post ingressum. s. suum ad prelaturam
vel ad ipsam ecclesiam olim dederunt ⁊ hodie dant in feudũ. ⁊
hec differentia est inter mediolañ. et alios prelatos. Hodie ar-
chiep̃o mediolanensi nõ datur hec regula quia laici non habẽt
se intromittere de rebus prelatorũ etiã princeps imo in eorũ fa-
uorem vt dicunt gl. in. c. dudum. de re. ec. nõ alie. li. vj. Et hoc. c.
et extra de feu. c. ij. dicit Host. in summa illius titu. Quod non
requiritur iure canonico sit consuetum dare ecclesiam ⁊ prela-
tos seu rectores in feudũ vel non consuetum. sufficit em̃ qd fuit
alias data in feu. ⁊ quod apertũ est ecclesie de nouo non posset.
de hoc dictum est satis in prima rub. in prin. ⁊ in ti. ep̃m vel ab-
batẽ. que possent hic repeti. Item quomodo clericus dat in feu
dum qui non põt habere feudũ: imo eoipso qd est clericus pdit
s. de benefi. fe. in fine. si de feu. contro. fu. qui clericus. de milite
qui arma bel. depo. c. j. Item feuda sunt de publico sicut militie
in aut. de exhiben. ⁊ intro. re. §. obtinet. ⁊ hoc videtur dicere. s.
in prima rubr. Quod ep̃s potest dare in feudum qd si de regali
bus est intelligendũ: vt similiter beneficia feuda regalia a rege
hoc statim pdit qd est clericus ipse prelatus de suis bonis non
feudalibus vt burgẽsaticis nõ videt qd posset feu. facere q̃ non
est comes Marchio capitane⁹ maior vel minor valuasor. Dic
quod erat feudum illius consuetudinis vt clericus succederet
vel eo pacto acquisitum sicut dicitur de femina. s. de gra. suc.
in feu. c. j. ⁊ in prima rub. §. hoc autem. de suc. feu. §. filia. vel dñs
fecerat grãm clerico vt habere põt qñ ad dominuꝫ feu. reuertit
ob culpam perdentis filiuꝫ inuestire extra eo. c. ij. ⁊ tunc seruiet
p substitutuꝫ. argu. C. de epi. ⁊ cle. l. si qs. ⁊. l. ad silitudinẽ. Item
de nouo põt dari feuduꝫ clerico dicit in sum. qui. mo. feu. amit.

An mutus vel aliter imperfectus feudũ retineat. Rubri.

1 Mutus surdus cecus vel claudus aut imperfect⁹ vel mu-
tilatus successit habenti feudum cum moritur an in feudo
succedat vt feudum possit retinere ⁊ habere.
3 Acquisitum probitate mea magis est meũ ꝙ id quod a patre
consequor.

Utus surdus. Principiũ vide-
tur contradicere
fini huius. c. sed vt omnem euites inconuenien-
1 tiam sic pone †hñti feudum cum morit successit
filius mutus vel surdus cecus vel claudus vel
imperfectus vel mutilatus queritur an in feu-
do succedant vt feuduꝫ possint retinere ⁊ habere dicitur quod
si dñs velit eis gratiam facere totum tenebũt sicut qñ facit gra-
tiã femine. s. quemadmo. feu. ad fil. perti. c. j. vel clerico vt di-
ximus. s. titu. primo. Et tunc idẽ in nouo si daret feudũ inha-
bili scienter ⁊ oẽs isti in his casibus seruiẽt per substitutum vt
dictum est. s. c. j. ⁊ si de feu. controuer. fue. si minori. Quod ergo
dicit paternum dicit quod sic euenerat de facto qd in patrono.
idẽ esset si supuenisset mutitas vel surditas vel alia vitia mor-
bi perpetui vel si a principio talr̃ nati fuissent. dñs em̃ de re sua
2 põt facere qd vult. C. man. in re. †Scdo dicit qd si dñs nolit eos
habere feudũ ⁊ taliter nati essent maxime subaudi q̃ idẽ si su-
peruenisset vitium ⁊ morbus perpetuus feudũ retinere nõ po-
terũt q̃ nõ põt seruire sicut dicit in femina clerico ⁊ in similib⁹
qui scꝫ repellũtur a successione feu. s. de suc. feu. §. filia. de milite
vasa. q ar. bel. depo. c. j. s. de benefic. fe. c. j. in fi. si de feud. contro.
fue. qui clericus. nec tũc admittitur substitutus ex quo feudum
perdit: q̃ dñs eis gratiam non facit. ⁊ ita in his non hꝫ locum
multa impediũt ꝯtrahenda que non impediũt iam ꝯtracta vt
dicit. ff. de his qui sunt sui vel alie. iu. l. patre furi. qñ app. sit. l. j.
§. biduum. q̃ pditur feudũ eo qd cã ꝓpter quã datũ erat. s. serui-
tium reducit ad nõ causam q̃ seruire nõ põt ⁊ dñs nolebat sub-
stitutum: q̃ elegerat psonam ⁊ psonalem industriã. Cetera dic
vt in constitutione imperialẽ. §. firmiter diximus. ⁊. §. preterea
ducatus. in fi. Alij intelligũt aliter vt principiũ loquatur in feu
do nouo vt supueniẽtia mutitatis ⁊ alioꝝ vitiorũ perpetuorũ
resoluat feu. ⁊ faciat illud pdere q̃ si esset paternum nõ. Scdm
dictũ intelligũt in feudo paterno ⁊ dicunt qd si esset mutus a
natura qd non retineat pro istis videt facere rõ in primo dicto
quasi plus debeat paternũ nobis quã de nouo datũ. Unde spã-
le interesse est in laribus paternis. ff. de mino. si in emptione. C.
de admi. tu. lex q̃tuto. ⁊ ar. ff. de interdi. ⁊ rele. l. iij. Hec rõ non
valet q̃ qñ mihi dat de nouo cogitat dñs ⁊ tacite agit vt ha-
beam seruire potero extra id qd agit tacita nascit obligatio. ff.
de commo. si is. §. j. ⁊ dictum est. s. que sit prima cau. bene. amit.
§. sed nec iustior. ⁊ hac ratione supueniente mutitate reuocatur
feudum multofortius hoc cogitat de herede quẽ non cognosce-
bat dominus nec tũc agnoscere poterat sicut me cui dat de no-
3 uo. †Et magis est meũ qd per meã probitatem acqro quã id qd
a patre consequor dicit gloss. ff. de cap. ⁊ postli. re. l. antepenult.

In scdo

¶In scdo dicto mutitas nō supueniēs sed a natura facit feudum perdere qui nō pōt seruire hec ratio est et qñ superuenit ptpe postq̄ est natus. Unde videt̄ debere exponi qd̄ retineat feudū paternū qñ dñs sustinet r nō reuocat idē si a natura sicut dicimus in femina inuestita degratia dñi ob patris seruitium. vt s. dictum est: r tunc qr dñs non reuocat cū posset seruiet hec per substitutū. vt. d. ti. si de feu. contro. fue. non minori. si autem dñs nolit gratiā facere reuocabit vt in secundo dicto r tunc concorcum. d. §. supra episcopū vel abba. Uel qñ dedit dñs scienter feudum nouum ei q mut⁹ erat nō reuocabit r hoc in primo dicto qr nec paternum reuocaretur si scienter inuestisset filiū mutum qñ denunciauit mortem patris qd̄ est necesse. s. quo tēpore miles. c. j. Si autē ignorasset eū dedit de nouo nō sicut si a natura esset mutus r dñs ignorans eum inuestisset de feudo paterno. Uel principiū loquit̄ qñ erat impedimētū tēporale. tūc seruiet per substitutū r qd̄ dicit paternū idē si nouū si vero esset perpetuū secus maxime qñ a natura esset mutus nam idem r si tunc superuenisset. Semper intelligas de mutitate que facit inhabilem. C. li. xj. qui mor. l. j. r. ij. Secus alias sicut in surdo r minus audiente. ff. de leg. tu. l. pe. r in summis dicit̄ plene. Sic oportet intelligi vt remaneat dictū rationabile dāt intellectū qui sunt cōtra rationem cū sit vsus dicta istius libri non ligarēt tanq̄ leges nec tenerent qr lex irrationabilis non ligat vt. s. in preābulis r pluries dictum est r maxime qr nō est lex imperatorū. Itē non est nouū leges posteriores trahi. ff. de lega. non est nouum. intelligetur aut corrigēt per predictū. §. mutus. s. epi. vel abba. Uel principiū hui⁹. c. corrigit̄ per finē r qd̄ dicit in fine de muto a natura idē si supueniat cū sit eadē rō nec diuersitat̄ rō posset assignari r repete que dicta sunt. d. §. mutus. s. epi. vel abba.

¶An ille qui interfecit fratrē dñi sui feudū amittat. Rubri.

1 ☞Feudatarius interficiens fratrem domini sui a quo feudū tenebat an propterea perdat feudum.

2 Seruum verberans vel contumeliās in iniuriā domini vel hominem liberum aliā seruientē in odiū eius cui seruit ipse videtur iniuriatus.

3 Feudatarius fratrē suum interfecit vt totā hereditatē cōmunē habeat vel occidit alium hominem proditorie tradendo priuabitur feudo vel sine causa.

4 Domino requirente r denūciante vasallo r seruiat ei debet vasallus seruire si potest.

5 Uasallus non seruiet dño requirenti nisi dies esset apposita quādo deberet seruire alias secus.

6 Feudum si possit alienari conditionem meliorando.

Si quis interfecerit. Quatuor pncipaliter dicit hoc. c. r iō in quatuor ptes diuidit †Illud primū est feudatari⁹ interfecit fratrē dñi sui a quo feudū tenebat an ppterea perdit feudū. dr q̄ nō r est intelligēdū q̄ nō occidit pditorie tradēdo eū qui tūc esset idē q̄ in fratre suo pprio occiso vt statim sequit̄ in v. sed si fratrē. Itē nō ad iniuriā dñi habebat odiū cū fratre dñi ex aliqua cā arg. eoꝝ q̄ notant̄. xxiij. dist. si papa alias si inimic⁹. Sec⁹ si in odiū dñi. vel vt dñs careret tali frē tūc vr̄ felonia respicere in dñm. r sic pōt intelligi. j. §. si cū ve

2 ro. †Pro quo est qr q v̄berat vel cōtumeliat seruū in iniur. dñi a vel hoīem liberū aliā seruiētē in odiū eius cui seruit ipse vr̄ iniuriatus. r ipse agit iniur. Sic iniuriato capsario in vituperio et iniur. scholaris. dicit Post. patet. ff. de iniur. item apud. §. si qs seruo. r. §. si vsuf. r. §. pe. r. l. lex cor. §. illud. de edil. edi. bouem. §. si quis seruū. de hoc dixi. s. qui. mo. feu. amit. §. item qui fratrez.

3 Sed si fratrem suum. Scdm dictū. †Feudatari⁹ fratrē suū interfecit vt totā hereditatē ei⁹ cōem hēat vel occidit aliū hoiez pditorie tradēdo eum nō diffidādo vel sine cā asto aīo volūtarie. vt diximus. d. §. item si fratrē. s. de pa. tenē. r eius violato. si qs rusticus. r per hoc nō pōt stare plus in curia dñi puabit̄ feudo: nā domin⁹ dicet nolo vas. qui sine dedecore nō pōt in curia mea morari vel sine pacto. vt diximus. s. si de feu. contro. fue. qui clericus cōsecutum fuit ad homicidiū perpetratū hoc qd̄ in curia non potest esse sine dedecore. sic. C. de obseq. si manumissori. non dicimus posse morari illum qui vituperose moratur. arg. ff. de vsur. l. iij. in fi. Et no. que dicunt̄ hic in glo. r. j. de cōtro. inue. inter do. r emp. c. j. in verbo post. licet culpa nō sit in dñm cōmissa directe per obliquū redundat in eum: qr nō pōt seruire sibi per istū qui sine dedecore morari non pōt cum eo volebat dñs r debebat honorari ex societate tali. r ideo datuz forte erat feudum qd̄ non pōt esse ex sua culpa. perdet ergo feudū r nō reuertat̄ ad dñm: qr in eum directo nō culpauit. sed si paternū erat ad agnatum proximū qui si non est ad alium gradū qui ƀm ordinē gradus agnationis inuenitur proximior. ff. de lega. ij. cū ita. §. in fideicō. C. de v̄bo. sig. l. fi. r. j. de na. suc. feu. c. fi. Hec rō vr̄ cessare in dño cōmittēte talia. si tūc dicat vasall⁹ dñm puari feudi pprietate. s. si de feu. cōtrō. fue. c. dño. qr nō hz dñiū q̄ possit in sua curia morari sine dedecore. r cui posset seruire vasall⁹. nā de culpa que nō tāgit vasal. nō pdet pprietatē feudi. vt in. c. dño. dictū est. nā j. quali. do. ppri. feu. pri. c. j. dicit̄ si dñs cōtra vas. ap. feloniā rc. nec interest vasalli dñm non posse morari sine dedecore in curia sua vt sibi seruiat: qr tūc nō dz sibi seruire. s. hic finit̄ lex. c. j. in fi. pmi rñsi. Hec est vtilitas vasalli: qr nō seruit interim nec potest dño culpā que eū nō tangit imputare: qr lucrū sentit vasal. ff. de iure do. cū in fundo. §. sed si mulier. At quando vas. nō pōt sine dedecore morari. r sic nec seruire dño interest dñi qui debet seruitiū recipere vbi ratio diuersitatis pōt reddi nō est idē ius ar. a cōtrario. ff. de verbo. obli. a titio. dicet̄ tūc alia ratio reformat hūc casum. C. de trāsac. interpositas. Itē qd si fuit pditor regis dñs, r in eadē culpa cōmisit feloniā in vasallū puta dū rebellauit regi verberauit vas. ipsa quidē pprietas feudi tūc veniat ad vasallum. l. dic. j. quali. vas. feu. pri. c. j.

Cum vero. Tertium dictum vbi felonia respicit dominum domino aperitur feu. Uel intellige. vt in princi. dictum est. vel qd̄ ponat regulam generalem ad proxime dictum, qd̄ ad agnatum deuoluit̄: qr nō in dñm erat culpa cōmissa nam si in dominū dño aperit̄ in vltione de iniurie. s. que sit prima causa. §. pe. ¶Hoc ƀm illos qui dicūt quod alia opinio est equior vt dictum est in glo. s. si vasal. feu. priue. c. vasal. in prin. exponit̄ in feu. nouo. Sed certe non bene refertur ad precedentia que dicunt de veteri aliā dicunt non extare agnatis vel nolle sed existere tantum filios qui in paterno. i. veteri repelluntur cum sint agnati proximi. ff. de suis r legi. heres filius s. si de feu. contro. fue. §. si vas. culpam. r dictum est in. §. vas.

4 Non cogitur. †Quartū r vltimum dictum. Uasallus non cogitur adire r offerre seruitium domino ƀm vsum mediolaneñ. Sed quando dñs requirit r denunciat ei, vt seruiat debet seruire si pōt. de hoc dictū est. s. que sit causa possessionis. §. sed nec iustior.

5 Secundum vsum. Imo nec de iure cōmuni †si dies non esset apposita qñ deberet seruire alias secus. C. de contra. stipula. magnā. de iure emphy. l. ij. Debet tamen succurrere dño quē scit in periculo esse si non requirat̄. d. §. que sit cau. pri. §. sed r si delator. r si de feu. contro. fue. licet. Itē no. qd̄ dicet si post sic. s. de feu. sine culpa non amit. c. ij. r qd̄ diximus. d. §. sed nec iustior. r qd̄ dicit glo. s. quib. mod. feu. amittatur. §. j.

6 Additio. †An meliorādo conditionē feudi possit alienare. videt̄ q̄ sic. s. de inue. de re alie. §. econtrario. In regno sicilie cōsti. regis rogerij phibet alienationē in diminutione feudi facta in augmentū concedi vt ibi glosat̄ vt si haberet rem q̄ vno seruitio vēderet vt seruiret pro duob⁹ ceteris parib⁹ vt qui vendit habeat filios sicut emptos alias non ppter spem vt aperiat̄ dño sine eo liberis decedēte r qd̄ vendit nō infesto vel odioso dño. C. de iure emphy. l. fin. §. j. vel simili cā iusta nō vr̄ si is qui vendit nō erat psona que posset feu. cōstitue a re. in pma rubrica simpliciter prohibet alienationē rei feudalis in aliū q̄ videt̄ intelligi etiā cōmutando. ff. de vsu r ha. l. fi. circa rem nō trāsferēdo in aliū qr hoc prohibitū est loquit̄. d. ti. de inue. de re ali. sic nō pōt fieri feudū res burgēsatica nisi dño approbāte dictū est ibi. r. j. de pace iura. fir. §. si vero cōtigerit. Itē per cōstitutionē regni Sicilie alienās feudū pdit illud sed pōt idem reuocare r infra dicit cum ius penam debet alienāti. §. constat. propterea enim voluit inhibere. ff. de his que pro non scrip. ha. l. j. r indistincte prohibet. j. de prohi. ali. per Lotha. r consti. imperialem. in prin. non dicit meliorando litem ampliando. Res ecclesie hodie potest alienare si meliora prospiciat. xij. q. ij. sine exceptione. de hoc dictum est. j. de capi. corra. §. preterea. nam vbi amittit concedit̄ cōtinet̄ in registro imperatoris qd̄ seruat̄ in archiuo qd̄ si terras parum vtiles de demanio feudi concedit vt plantentur r certa portio fructuū inde reddat̄ annuatim dño non pecunia quod non potest reuocari. secus si modica portio vt per hoc fraus posset presumi. §.

Additio. a ¶Qui v̄berat vl cōtumeliat ƀuū iniur. dñi ad... fe... r qñ dicat̄ fieri vi de p bal. i. ƒs. lviij. p totū q̄ icip. laudare in pma pte. itē vindicta si per statutū possit fieri an possit fieri a q̄libet de pgenie offensi. et q̄ dicat̄ rō cōpetēs vindicta r q̄ extensiua. vide p eūdē in cō si. cclxxiij. p totū inci. in ciuitate i j. li. ꝯ silicꝫ. Bar. ab hor.

¶De vasallo qui contra constitutionem Lotharij feudum alienauit. Rubrica.

1 ☞Constitutione lotharij regis r imperatoris alienatio feudi erat interdicta sine permissu dñi alias p̄cio r bñficio spoliat̄ feudatarius

2 Alienatio est actus per quem dñium transfertur vel ius suū qd̄ habuit transit in acceptorem.

3 Consensu domini potest alienari feudum etiam si tacite dominus consentit.

4 Uasallus existens communis duorum dominorū si vnū offenderit feloniam committens contra eum nubēdo cum vxore vel

alias ⁊ alium dominū non offenderit priuabitur tantum a do-
mino offenso.
5 Parte obligante se ad aliquid vꝫ sicut conuentio.
6 Judex si possit tempus statuere feudatario alienātiinfra quod
reuocet post omittens.
7 Constitutiones ⁊ iura nullus debet ignorare.

QUi vasallus. Lothariꝰ rex qui im-
perator fuit. Unde dic
regis ⁊ imperatoris vt diximus. s. de consuet.
1 rec. feud. §. sacramentuꝫ. in fine. §. †Hic fecit vt
feuda nō alienētur sine pmissu dñi al's pcio ⁊ bñ
ficio id est feudo se caritur ū agnoscat. j. de pbi.
alie. p Loth. l. j. ⁊ per totū qꝺ ergo contra illā cōstitutionem alie-
nauit vasal. feudū perdit id totum si totum alienauit si partem
scilicet sciens sed secus si ignorans. j. titu. iiij. c. j. qꝺ dic vt ibi in
glo. Et punitur in eo in tantum quomodo ⁊ quātum deliquit.
C. de peñ. sancimus. ff. ad trebel. Paulus respondit. de his qui.
vt indig. heres. C. de lib. pre. auten. ex causa. ibi cetera nanqꝫ fir-
ma manent. pro quo est. ff. de fur. vulgaris. in princi. ⁊. §. si quis
de naui. nisi forte per vnum forte subtractum alie res sint pericli
tate. ff. de incen. rui. nau. l. iij. C. fina. intelligenduꝫ semper tradi-
2 ta possessione ei in quem alienat. †Quia alienatio est actus per
quem dominiuꝫ transfertur. C. de fun. do. l. prima. hoc est per qꝺ
ius suum qꝺ habuit transit in acceptoreꝫ. de hoc dictuꝫ est. s. de
le. cor. §. si inter. licet. j. de probi. ali. per Lotha. l. j. circa finem po-
3 natur pro opinione in glossa. sed hoc approbatur ⁊ recte. Item
patet ꝙ cuꝫ consensu domini potest alienari feudum ēt si tacite
dominus con sentit vt ibi in glossa. de quo ⁊ multa dicta sunt in
constitutione imperialem. circa principiū. Et hoc casu feudum
perditum ad dominum reuertitur si est nouū priuabit filius ex
culpa patris. s. si de feu. con. fue. si vasal. culpam. non si esset anti-
quum quia ne. agnati maxime in tali culpa quo feudum aliena
tur. s. que sit cau. pri. §. fina. ⁊ de suc. feu. c. j. in magna glossa. ple-
ne dicitur vel si agnati nolint vel non essent semper sic est intel-
ligendum in hac culpa qñ feuduꝫ alienatur qꝛ cōtēnit dñs non
delinquitur in eum directe diximus plene. c. proxi. in princip. in
aliis delictis ꝯ dñm ⁊ opinio equior ē ꝙ nō nocet agnatis vt ple
ne diximus. s. si vasal. feu. pri. c. j. ⁊ que sit cau. pri. §. pterea si vas.
Cū vero ad dominum redit hoc casu ipo iure redit vt dicetur. j.
imperialis. §. j. in fi. §. in glo.

4 Et ideo. Jnfert ex premissis qꝛ tantum punitur quātū
deliquit. †Jdeo si aliquis est communis vasal
lus duorum ⁊ vnum offenderit feloniam cōmittendo cōtra eū
concubendo cū vxore de qua culpa plene dictum est. s. qui. mo.
feud. amit. §. j. ⁊ alium dominum non offenderet puabit pte feu.
tantum qꝺ tenet ab eo domino quem offendit. nam ⁊ si voluerit
vnius partem refutare domino poterit hoc facere non tamē alij
ꝙ domino: qꝛ vasallus sine domini voluntate feudum pot est re
futare ipsi domino. sic no. ⁊ in cōsti. imperialē. §. j. in fi. illi. s. domi
no ad quem est reuersurum si ex aliquo casu perderet vasal. refu
tans. vt dicitur. j. tit. j. dicit in feudo nouo. vt. j. titu. j. plene dixi-
mus. ¶ Sed quicquid dicatur hic vel alibi intellige scꝺꝫ quod
no. in gl. j. de cap. qui cur. ven. c. j. in fi. quādo feudū datum esset
gratia recipientis tantuꝫ. secus si gratia vtriusqꝫ vt ibi plenius
dicetur. sic etiam innuitur extra de consti. que in ecclesiarum. in
glossa. Ber. ¶ Simile dicitur in libellario emphyteota ⁊ simili
que disputatur per modernos pro questione sabbatina. vt cum
gratia vtriusqꝫ dantur non possunt renunciari domino inuito:
qꝛ ⁊ ab inuito acceptore vel vas. dominus reuocare non posset.
C. de acti. ⁊ oblig. sicut nec ēt si domini gra tm̄ est datum. secus si
gratia recipientis qꝺ potest esse. ff. man. l. ij.

Post refutationem. Postqꝫ renunciauit
feudum non tenebit
sicut vas. argu. contra. C. de na. lib. l. iij. circa finē. ibi licet aliena-
uerit ⁊c. ¶ Sed quis non teneatur vt vas. non debet offendere
dominum: qꝛ nec quemlibet alium. ff. de iusti. ⁊ iur. vt vim. ⁊ si
offenderet punietur pro qualitate offense grauius ꝙ si ipsam of
fensam fecisset alij persone. nam in memoriam prioris vasal. cu-
ius reliquie remanent plus tenetur sibi ꝙ prorsus extraneo. dā-
tur exempla in glossa de eo quod dicitur. ff. de decur. l. vlti. de
questionibus. extraneo. in fine. ⁊. l. vnius. §. seruus. C. de sen. pal.
frustra. ⁊ adde que dicuntur in titu. proxi. statim de ista refuta-
tione. ¶ Sed videtur indistincte quod feudum possit alienari
sine consensu domini quia potest refutare feu. videtur quod de
beat valere eo iure quo melius potest. ff. de transac. ⁊ post rem.
§. fina. sed hoc argumen. concludit quando alienaret ipsi domi-
no non quando extraneo. Itē in regno Sicilie quando est qua
ternatum non refutabit sine consensu regis ad quem spectet
collatio quātūcunqꝫ a barone teneat si sit feud. planum vel de ta
bula sit vt dicta consti. imperialem. ⁊. j. capit. proxi. diximus. Et
hoc quando refutauit ⁊ diceret veniā ad pollicendum fidelitatē
⁊ accipiendam inuestituram ad talem diem si non veniam re-
futo ex tunc feu. alias incideret in regulam qꝺ voluit nō potuit
⁊ quod potuit noluit. ff. de reb. du. in ambiguo. C. si quis alteri
5 vel sibi. multum interest. Quando † pars obligat se ad aliquid
valet sicut conuentio per ea que dicuntur. C. de transa. si de post
in glossa nona. ff. de pac. tale pactum. §. primo. hoc iudex nō pos-
set qui debet esse contentus penis legibus comprehensis. ff. de
verb. obliga. si stipulatio. nisi mandatum iudicis concurrat cuꝫ
l. scripta vt mandet ꝙ faciat seruitium debitum sub pena amis-
sionis feudi. hoc vꝫ ēt sine mādato iudicis. j. que sit cau. prima.
§. sed nec iustior. pro quo est. ff. de admi. tu. l. tutor qui reper. §. si
deponi. Ea que intelliguntur ēt si non exprimātur nō mutāt cō-
ditionē iuris. ⁊ consti. C. de fideicō. l. iij. ff. de condi. ⁊ de. condi.
que ex cōsensu. Sed qꝺ dꝛ perdit feu. qui sine consensu domini
alienat. ¶ Jn regno sicilie corrigit per constitu. regis rogerij vt
ipse reuocet idem qui alienauit non autem perdit feud. Et re-
uocat iure proprio. s. per sniam ⁊ iudiciū aduocando sicut. ff. de
iur. fis. si titius. de pig. lex nec. in fine. C. de mili. testa. l. ⁊ militibꝰ
in fin. vnde dꝛ iure proprio. i. spāli: quia specialiter hoc est indu-
ctū vt qs veniat cōtra factum suū regul'r cōtra. ff. de adop. post
mortem. Item ⁊ dñs feudi reuocabit nec opponetur ei qꝺ alius
est dñs vtiliter. ff. de superfi. l. fina. §. ait. de rei vend. fructꝰ in fin.
¶ Sed an statim facta alienatione si non reuocet feudatarius
alienans reuocet dñs ⁊ agat. ¶ Respondeo cū ipse idem reuo-
care possit qui alienauerit expectabit vt reuocet per tantū tem-
pus infra qꝺ possit reuocare ⁊ proponere de reuocando contra
possessoreꝫ quo transacto admittetur dñs. ff. de verbo. obliga. si
ita. ⁊. l. si insulam. nam ⁊ si dictum esset ꝙ statim reuocet inerit
spacium aliqꝺ. ff. de. l. fal. l. j. §. item si ita. Hoc tempus magis in
intellectu est ꝙ possit exprimi. de sol. ratum. ⁊. l. quod dicimus.
licet enim in aliis casibus diuersa tempora determinētur. x. die-
rum duorum quatuor mensium. ff. de iudi. si debitori. hoc casu
verius est vt sit arbitrio iudicis ex distantia. s. locorum perso-
6 nis ⁊ negotij qualitate. ff. de iure delib. l. j. in fi. †Item putamus
ꝙ iudex possit statuere tp̄s feudatario alienāti infra quod reuo
cet post amittendo dño. argu. l. diffamari. C. de inge. ⁊ qui accu.
nō pos. si ea. de remis. pig. si eo. ff. de op. lega. mancipiorum. Sed
si statutum non sit inter tp̄s quātū bonus vir iudex diffiniet qꝺ
in intellectu est potius. ¶ Nec exigitur vt denunciatuꝫ sit quod
reuocet si hoc tempus transiet. ff. rem ra. habe. quo enim. Non
enim debet certiorari qui non ignorat. ff. de acti. em. l. j. in fin. vel
non ignorare debet scire quidem ⁊ debere scire paria sunt. ff. p
7 emp. qui fun. §. seruum. si cer. pe. qꝺ te mihi. †Constitutiones ⁊
iura nullus debet ignorare. C. de iu. ⁊ fac. igno. l. constitutiones.
de leg. leges. Si post hoc tp̄s dñs reuocet potest. Quid si tunc
etiā vellet alienans reuocare. Respondeo ille est potior qui pus
litē contestatur. argu. ff. de procu. l. pluribus. de leg. j. si pluribꝰ.
in fi. pro quo est de vbo. obli. si titius ⁊ seius. ⁊ argu. C. de con-
trahen. stipula. nuda. licet posset dici ꝙ is occupet qui prior ad
sniam peruenit. argu. ff. de pecu. si vero. de nox. si quis a multis.
nam ⁊ reali possunt duo agere contra eundem. ff. de rei vendic.
is a quo. ⁊. l. a quo. cū illa cōsti. sit in fauorem alienantis vt iure
proprio. i. spāli reuocet ampliari debet. ff. de libe. ⁊ posth. cuꝫ q-
dam. Magis sapientes audiui ꝙ approbant primum vt vsqꝫ
ad lit. conte. per. l. si titius seius. Si ergo ante litis contesta. ve-
niat alienans ad reuocandū prefertur sicut vtilis directe prepo
nitur. ff. de loco pu. fru. l. j. §. sed si veniant. de procura. in cause.
in fin. nam ⁊ si peruenisset ad dominum hec res ab eo in quem
fuit alienata. vel alio modo ꝙ si dñs reuocasset etiā contra dñm
ageret alienans. ff. si ager vec. l. j. in fin. ⁊. l. ij. qꝛ vtilis dñium feu-
datarij prefertur directo dñio. Secus si publicianam tātū hēt
que ꝯ dñm nō dat. ff. de pub. l. pe. ⁊ fi. Si vo negligēte alienatore
feudatario reuocare dñs reuocauit ⁊ vicit p hoc excludit ꝯ dñm
feudatariꝰ pp alienationē ⁊ qꝛ neglexit reuocare: qꝛ dñs poccu-
pās fuerit in hoc iure potior vt dictū est. opabit ergo negligētia
cū alienatiōe sicut scꝺa cautio in vel'. ⁊ ascripticio. C. ad velle. an
tique. de agri. ⁊ censi. cum sancimus. Per que pꝫ ꝙ si existente
negligente feudatario reuocare ad dominū pueniret res ⁊ feu-
dū alienatum quocunqꝫ mō excludat contra dñm: qꝛ si in agen
do esset dominus preoccupās potior ergo excipiēdo si possidet.
ff. de superfi. l. j. §. ꝙ ait. ꝙ satis potest dici licet sit argumen. con-
tra quia quoties ⁊ quandocūqꝫ re integra ante domini reuoca-
tionem veniret alienans ad reuocandum videtur debere admit
ti. d. l. mancipiorum. ⁊ in. l. pecunie. naꝫ dominus non est potior
alienante in reuocando eo qꝺ possidet. sed quia preoccupat labo
rando agendo ⁊ ante litem non dꝛ quis agere. sed velle agere. ff.
rē ra. habe. ampliꝰ q nō agit aliquo mō ante litē est arg. ff. de tri-
bu. illud. §. minus.

¶ De alienatione feudi paterni. Rubrica.

1 Feudū pr̄nū est acqsitū p illū q fuit parēs agnationis cōis.
2 Alienatio inter agnatos poterit concedi lꝫ feudum paternum

alienari

alienari non possit nō consentiente agnato etiā si dñs ꝯsentiret nisi in vita alienatoris.
3 Agnatus qui tenet poterit dare ⁊ alienare aliȷ̃ agnato.
4 Alienatio inter agnatos proximos conceditur ita etiam si ad libellum vnus alteri dederit.
5 Libellus quid sit.
6 Refutatio in quod nomen contractus cadat an sit vnditio vel permutatio vel quid.
7 Alienare non valens sine consensu alicuius non poterit refutare qꝛ refutatio alienatio est.
8 Refutatio que fit agnato in quod nomē cadit.
9 Feudum nouum nūquid potest alienari cum consensu filiȷ̃ vel descendentium cum acquisitum sit pro se ⁊ heredibus eius etiā si non dicatur.
10 Filiȷ̃s acquiri ex contractu videtur cum dictum sit tibi ⁊ liberis tuis queritur an pater possit alienare sine consensu filiorum.
11 Persona communis alia esse debet ⁊ alia illorum cui communis est.
12 Voluntas in vltimis voluntatibus primum locum obtinet.
13 Emancipato etiam dicuntur acquisita quecūqꝫ filio querunt̄.
14 Pater prius vocatur ꝙ̄ filius.
15 Affectio dꝫ esse libera ⁊ non ficta.
16 Res extimatur ex affectu eius qui dat.
17 Familie nomen multos gradus continet.
18 Pater filio prouidet est res naturalis qꝛ patria potestas consilium capit pro filiȷ̃s.
19 Pietas nominis paterni gemina est vna communis omnium hominum alia singularis inter patrem ⁊ filium.

Lienatio feudi pater.

In quatuor diuidit̄ ptes hoc.c. qꝛ pn̄cipaliter quatuor dicit. ¶ Pr̄ia durat vsqꝫ ad.§.intra. In scd̄a ponit quatuor dicta.primū correspōdet primo.c.in pn̄.vbi dicit̄ qͦ nō pōt sine dñi volūtate feudū alienare. Sꝫ cū eius ꝯsensu pōt.sec⁹ si esset feudū paternū in quo succedebāt agnati:qꝛ si alienat vel redit ēt cū voluntate dñi feudi nō valet alienatio si nō cōsentiāt agnati aliȷ̃ ad quos feudū erat reuersurum post mortē alienantis. Dñcqꝫ ergo
1 ponit̄ ꝑ omni casu in quo agnatus succederet. ¶ † Paternum enim feudū est acquisitū per illum qui fuit agnationis cōis.s̄. de gra.l.j. Oportet ergo ꝙ sentiāt omnes quorū interest sic.ff.de adop.l.nam ita.C.de aut̄.pre.l.vlti. Et not.qͦ dicit debere consentire illum ad quē feudū erat peruenturū sic de refutatione. vt sequitur statim ⁊ dictū est.s̄.tit.prori.verbi gratia. In regno Sicilie tenet qs castrū vel feudum quaternatū a comite vel barone sub rege.poterit ne refutare comiti vel baroni a quo tenet. putamus qͦ nō qꝛ nō ad comitē:sed ad regē pertinet concessio feudi huius tenente sine liberis mortuo. Consentiet ergo is ad quem beneficium siue feu.recasurum erat.sed si vellet alienare cuius consensus requiritur dic vt diximus in constitutione imperialem.§.j. Item loquit̄ hoc.c.in feudo paterno qͦ debeatur agnatis ex pacto ⁊ prouidentia in quo agnati succedūt etiam si nō sint heredes istius agnati mortui quia vocant̄ per ordinem gradus.eo.ti.ȷ̃.c.j.patet.j̃.an agna.repu.her.⁊c.c.j.secus si esset feudum hereditarium in quo succedunt heredes alienatoris.⁊ tunc venit in pe.here.ff.de pe.here.⁊ nō tantū.licet enim debeat̄ heredi hoc feudum ex prouidentia cōcedentis tñ ex alio capite ⁊ alia ratione nō reuocabit etiā sine cōsensu suo factā alienationem.s.quia est heres alienatoris.C.de rei ven. cum a matre.de resti.mili.qui a patre gerunt̄.de hoc satis dicit̄ in glos.s̄.de suc. feu.§.hoc quoqꝫ.in glo.quid igitur erit ⁊c. Filius tñ licet sit heres:qꝛ ex pacto ⁊ prouidentia non heredibus si liberis datur inuentarium faciēdo reuocaret feudū alienatū sine suo consensu dictū est.d.c.j.an agnatus vbi aūt agnati ꝯsentirēt in alienatiōe valet.nec postea poterūt reuocare.qui.mo.feu.amit.§.preterea.

Nec ita filiam.

Secūdum dictum prime partis si non potest alienare agnatis nō consentientibus:quia nec vni potest assignare feu.in preiudiciū aliorū agnatorū.de quo dic in summa ti.vtrum cōsensus agnato ⁊c.⁊ in sequenti ru.in fi.⁊ in tit.vtrum vni ex filiȷ̃s possit feudum assignari. Sic nec potest dñs filie confirmare feudū dū nō haberet masculos.si agnati non cōsenserint vel ratū habuerint ratihabitio mandato cōparat̄.ff.de solu.si vero procur.in fi. In casu nō cōparatur mandato qñ mandat̄ id qͦ de iure nō potest fieri tūc qꝛ ab initio nō tenet tractu tēporis nō cōfirmat̄.ff.de re. iur.qͦ ab initio.vel qꝛ ius publicū ꝯtradicit.tūc sic loquit̄.ff.de offi.ꝓcō.obseruare.§.vlti.C.q pro sua iur.l.j.ff.de iudiciȷ̃s.licet. ⁊ que ibi notātur. ¶ Filia non debebat succedere sed agnati.⁊ ideo dñs nō poterat agnatis preiudicare.secus si ad se dñm esset recasurū feudū:vt qꝛ erat nouum:tunc posset facere gratiam femine:quia de iure suo pōt facere qͦ vult.s̄.quemad.feu.ad fil. perti.c.j.sed ⁊ si confirmaret dñs femine in casu istius.c.patre renunciante quādo erāt agnati.⁊ erat paternū valeret donec viueret pater.nā ⁊ si tunc refutaret dño inuita refutanter teneret dñs etiam si agnati non consentirent.s̄.de suc.feu.c.j.in prin.

2 Et licet.

Tertiū dictū ꝑme partis † licet feudū paternū non possit alienari non cōsentiente agnato etiā si dñs cōsentiret nisi in vita alienatoris:tamen vt predictum est
3 inter agnatos poterit concedi alienatio. † Hoc est agnatus qui tenet poterit dare ⁊ alienare aliȷ̃ agnato .s. qui erat proximior ⁊ qui debebat sibi succedere in illo feudo post mortem suam.ita est intelligēdum:quia in prin.dicit̄ ad id qñqꝫ reuersurum est.⁊ qꝛ ꝭm ordinem gradus defert̄.s̄.tit.ȷ̃.c.j.hec nō dicit̄ alienatio sed quedam refutatio que potest fieri agnato proximiori.s̄.per quos fiat inuesti.§.sed ⁊ res.⁊ que ibi dicta sunt hic sunt repetēda. Semper tamē hoc intellige qͦ alienator nō habebat filium masculū alias ille esset agnatus proximior.ff.de suis ⁊ le.l.filius.

4 Et si libellus.

Quartum dictū prime partis ⁊ est idem qͦ superius dictū † sicut conceditur alienatio inter agnatos ꝓrimos. Sic si ad libellū vnus alteri dederit.s.qui erat successurus sine hoc valebit non enim est libellus sed quedā refutatio. Si ergo sine consensu dñi fieret alienatio agnato proximo valet aliȷ̃ nō ꝓrimo nō valet.imo ꝓrimus statim reuocaret de suc.feu.in fin.magne glo. Si autē consensu dñi ⁊ proximioris agnati aliȷ̃ agnato non proximo vel ex-
5 traneo similiter valet.d.§.preterea. ¶ † Quid sit libellus ⁊ in li-
a bellum datio est qñ cōceditur ad nō modicū tp̄s[a] ⁊ additur plurium vt renouetur sing.xxix.vt videmus in vsu fieri dictū est de hoc.s̄.qui.cau.feu.amit.§.rursus. Nunquid hoc.c.corrigit̄ per cōstitutionem regni que dicit indistincte alienationem sine dñi consensu non valere generale dictum generaliter intelligitur.ff. de aleato.l.j. Nec distinguitur vbi lex non distinguit de publi. de ꝑcio. Rñ.non ⁊ ita vtimur in regno qꝛ qͦ specialiter non exprimitur relinquitur regulis veterū legū.C.de ap.ꝑcipimus.in fi.generale non derogat speciali.ff.de penis.sanctio legū.legum correctio vitanda est.C.de inoffi.do.l.j.⁊ quia nō corrigunt̄ nisi qñ expressim dicitur in aut̄.qui.mo.na.effi.sui.§.tribus. Et posteriores distinguuntur per priores.ff.de le.nō est nouū.⁊.l.seq. qui satis.cog.sciendum.C.de li.cō.auten .offerat̄. inꝙ̄tū refutat̄ agnato valebit sine cōsensu dñi alia pacta nō per constitutionem illam diue memorie.⁊ facit quod no.j̃.in tit.de eo qui fi.fe.
6 agnatis.l.j. ¶ † Sed consueuit queri in qͦ nomen ꝯtus cadat refutatio an sit venditio vel ꝑmutatio vel qd: nam infeudatio est nomen per se sicut datio in emphyteosim verborū literarꝫ obligatio ⁊ sponsalitia largitas sunt a iure ciuili.ff.de iusti. et iu.ex hoc. Sic infeudatio vt dictum est in preambulis refutatio nō habet speciale nomē:qꝛ plura sunt negotia ꝙ̄ vocabula. ff.de prescri.ver.l.iȷ̃.nuda quidē volūtate nō recedit̄ a cōtractu perfecto ⁊ infeudatione completa. Sed actus priori infeudationi similis retro agens infeudationem si intercesserit renunciando feudo quod erat acquisitum possessionem feudi restituendo resignatio talis cadit in nomen restitutionis que dicitur refutatio que sunt restitu. possessionis feudo ipso iure vel ꝭm alios quantum ad effectum resoluit primum contractū infeudationis.C.quādo lice.ab emp.dis.l.j.in fi.⁊.l.ȷ̃.in gl.ff.de rescin.vē.l.ȷ̃.nec aliud nomē hꝫ refutatio seu restitutio q̄ alienatio est:qꝛ sic transit in feudū dantem illud dñiū vtile seu ius qͦ erat in feudatario.⁊ hoc est qͦ dicitur qͦ per tales actus quedā noue obligationes constituunt̄ inter se.ff.de pac.ab emptore.in
7 fi. † Qui ergo nō potest alienare sine cōsensu alicuius non poterit refutare qꝛ refutatio alienatio est nisi quādo posset alienare vt inter agnatos. Nunqd ergo existēte filio refutabit pater feudum dño. Dic idē qͦ in alienatione qꝛ feudum nouū alienādo alteri perdit ius illud.s̄.ti.j.c.j.precio ⁊ feudo se cariturū agnoscit.j̃.de probi.alie.ꝑ loth.l.j.s̄.que sit ca.pri.§.pe. Idem si erat paternū hereditariū:qꝛ heredes repellunt̄ eo ꝙ alienata ꝑ illū cuius sunt heredes reuocare non possunt vt.s̄.hoc.c.dictū est. Si vero ex pacto ⁊ prouidentia sicut alienatio non nocet agnatis.ita nec filio cum sit agnatus proximus.ff.de suis ⁊ le.filius. imo magis reuocat filius qꝛ statim ꝙ̄ agnati qui post mortem alienatoris qñ cum consensu dñi.s̄.si de feu.ꝯtro.fue.titius. In alienādo nō dicit̄ culpa directe vt diximus.s̄.si vasal.fue.pri.c. j.qꝛ magis deliquit in se qꝛ diminuit patrimoniū suuꝫ.lꝫ dicat̄ s̄.que sit cau.pri.§.fi.qͦ videt̄ cōtēnere dñm si inopia venderet nō cōtemneret. At quādo directe culpat in dñm vasal.tūc est deterior cōditio filiorū ꝙ̄ agnatoꝝ.vt ibi dicit̄ ⁊ si de feu.ꝯtro.fue. si vas.culpā. Sicut ergo non potest alienare sine cōsensu filiȷ̃ vel agnati tale feudū vt ⁊ dictū est.s̄.de suc.feu.ita nec in ꝑiudiciū proximoꝝ agnatoꝝ vel filiȷ̃ qui est ꝓrimus nō refutabit dño vel aliȷ̃.male ageret̄ cū filiȷ̃s si pater feudo qͦ nō ipe sꝫ aliȷ̃ quesierūt posset fraudare filios suos refutādo qui nō pn̄t alienando non debet lex alia via circūuenire.ff.de tuto.⁊ cur.scire opꝫ. ¶ Tollenda est occasio malignandi patribus.institu.vi bono.rap.§. sed ne dū talia.hoc eñ.c.sic dꝫ intelligi ⁊ supius etiā cū in vno

Additio.

a ¶ Qñ cōcedit̄ ad nō modicū tp̄s. adde qd̄ si aliqs inuestiuit aliquē vsqꝫ ad octo annos.deinde eis finit⁊ vsqꝫ ad alios octo.⁊ sic deinceps de octēnio ī octēnium vsqꝫ in ꝑpetuū vl' vsqꝫ ad.xl. annos an erit cōtract⁹ liuellari⁹ ⁊ emphyteotic⁹ vl' simplex locatio vide do.Io.pe.d̄ fe ra.q dicit̄ practicus papiē.in practica sua ī forma libelli. quo agit̄ ad ficti ꝑstationē in gl.in v̄bo inuestiuit. Ibi sed qd dices. bartho.ab horra.

casu concedit refutationem.s.qñ alij agnato ad quem erat puen
turum feudum in alio vr̃ ꝓhibuisse.C.de procur.maritus.Nisi
filius ille esset ingratus prī:q₂ ēt in feud.potest exheredari.arg.
C.de sec.nup.l.fi.de hoc dictū est pluries in supiorībus. ⁊ spālis
rub.ponit in summa vtrū fili⁹ in feu.exheredari possit.¶ Item
in summa nouū non paternū dicit idē iudicari debere in nouo
qđ in veteri nisi in aliquo eorū qđ speciale constituatur.ar.insti.
qđ cū eo q in aliena po.in ru.sed in feudo paterno specialiter cō
stituitur ꝙ refutet agnato tantuʒ vt hic ⁊.d.§.sed ⁊ res.ergo in
nouo feu.vr̃ indistincte ꝑmitti.s̃.titu.ꝑri.alienatio in ꝑiudiciū
agnatorum prohibet̃ qñ est antiquum inter quos est filius vt di
ctum est.eadeʒ rōne prohibetur refutari non ꝑrimo agnato vel
extraneo multoplus.distinguit̃ ergo ⁊ bene proxi.c.quod dicit
vasallum sine dñi voluntate posse refutare dño.s.nouū ab antiq̃
sicut in alienatione ꝑ hoc.c.q₂ distinguitur vtruʒ sui vel vas. vel
vtriusq₃ gratia.j.de capi.qui cur.vend.c.j.in fine.lex indistincte
8 loquēs distinguitur per aliā legē.ff.de testi.quesitum.¶ †Sʒ hic
de refutatione que fit dño.Refutatio que fit agnato in quod no
men cadit.Dic qđ illa est alienatio licet improprie:quia refuta-
tio vt in hoc ver.⁊ licet agnatus habebat in vita sua hoc ius po
test alienari sequenti agnato sine consensu domini alienatio est
vt litera dicit:q₂ est iuris illius qđ hʒ arg . ff.de ꝯhē.emp.qui ta
bernā.⁊ de leg.j.si domus.in fi.Hec alienatio oportet qđ cadat
in aliquē ti.seu nomen aut speciē ex his que dicuntur.C.de pac.
l.traditionibus.nam opʒ ꝙ sit ei nomen spāle.ff.de acqui.re.do.
nunq̃.insti.de re.di.§.interdū.oportet vt dicat vendo vel dono
tibi tale feudum vel ius mihi in eo pertinens simpl'r dicēdo re-
futo tibi non valeret:q₂ presumitur simulatū qđ agit̃ cū ti.dādi
non exprimitur ex his que dñr.C.mā.ꝑ diuersas.⁊.l.fi . lʒ posset
dici quod videatur donare:maxime consanguineo agnato.ff.de
op.lib.campanus.de proba.procula.de condi.inde.l.j.Sed in.l.
campanus.erat natural'r obligatus pp libertatē receptā.sʒ con-
cessio rei vel iuris sine ti.non vʒ.ff.de vsuf.arbo.§.j. in glo.⁊ per
ea que dñr.d.l.per diuersas.⁊.l.fina.Quid ergo si refutans per
congruum modum vendendo aut donando velit post succede-
re illi cui sic refutauit:q₂ moritur sine masculo vel herede legiti
mo nato post hec qđ determinat̃.j.de eo qui fi.fe.agna.c.j.vide q̃
ibi dicta sunt.Et sume ad hoc que dicta sunt de patruo an suc-
cedet nepoti.j.impera.loth.c.j.⁊ que diximus.s̃.qui succe.te.c.j.
iij.rub.huius libri.sed hic soluet releuium tanq̃ successor.dixi-
9 mus.s̃.per quos fiat inuest.§.j.¶ †Sed nunquid feud. nouum
potest alienari cū consensu filij vel descēdētiū cū acq̄situ̅ sit ꝑ se
⁊ heredibus eius ēt si non dicatur.s̃.de duo.fra.a capit.inue.c.
duo fratres.ff.de proba.si pactum.dic ꝙ sic.illud em̄ qđ acquiro
possum vendere ⁊ alienare si mihi plʒ:q₂ nil est tam naturale ⁊c.
ff.de acqui.re.do.qua ratione.§.hoc quoq₃.insti.e. §.per tradi-
tionem.non est interdicenda ingenuis hominibus reruʒ suarū
alienatio.ff.si qs a parē.l.ij.Et cū i feu.ꝑmo ꝓhibuit nouo vr̃ cō
cessisse.ff.de iudi.cū pretor.ꝓ quo est qđ no.s̃.q succ.te.c.j.in ma
gna glo.¶ Sʒ quid si acq̄siuit ꝑ se ⁊ heredibus suis sicut ex for
ma priuilegiorum hodie in regno sicilie damus tibi ⁊ heredi-
bus tuis ex tuo corpore legitime descendentibus.cum dixi here
dibus vr̃ exponi.i.liberis secundum casum Ioā.ff.de vsufru.ac
cres.si quis titio.⁊ tūc vr̃ filius hr̃e partē.ar.C.de impub.⁊ alijs
sub.l.fi.in fi.dic idē ⁊ superfluo tunc queritur q₂ ēt ꝓpriā rē here
dis vendendo si heres vendicet ob.exceptio ex quo non possent
hr̃e tale feudum nisi sint heredes.C.de rei vend. cū a mr̃e.insti.
de le.nō solū.ff.de le.ij.vnum ex fa.§.si rem.de vsufru.leg.sticho.
Hodie forma ꝯctuum in non feudalibus est vendo tibi ad pro
prietatē tuā ⁊ heredū tuorū ⁊ tñ iste res venduntur ꝑ emptoreʒ
10 ⁊ sicut sibi placet alienantur.¶ †Quid ergo si dictum sit tibi ⁊
a liberis tuis[a] an alienet pater sine consensu filiorum vr̃ em̄ filijs
dari ex pacto ⁊ prouidentia cōcedentis.⁊ idō non vʒ ordinatio in
testō in feudo.s̃.de suc. feu.in prin.ff.de leg.ij.cum patronus. de
adop.si pater.⁊.l.si arrogator.§.j.Idem videtur si probatur qđ
intellexit de filijs quando dixit heredibus:vt tunc videantur ha
bere partem cum patre viuo.d.l.fina.de impub.⁊ alijs substitu.
Unde videtur filijs acquiri ex contractu etiam si heres patris
nō sit.ff.de verb.ob.si ita cōuenit.⁊.d.l.quodcūq₃. §.si ita.de ope.
liber.si operarum.de leg.j.filius.§.cum erit. ⁊ lege filio.sed si nō
exprimitur de filio filius ita demuʒ habet si sit heres . ff.de ope.
liber.cum patronus.§.primo.d.lege si pactum.in fine.de contra
hen.stipul.veteris.per quod oportet segregatum esse ius acqui
situm patri ab eo qđ acquiritur filio ex quo filius habet etiam
si nolit ex persona patris quia non vult esse heres si per se est pa
ter alienabit ius suuʒ.vt.ff.de contrahend. empt.qui tabernas.
ius quesitum filio non eo inuito argumen.ff. de neg.ge.soluen-
do.C.de pac.l.fin.in fi.Si quis enim quod mihi debetur stipule
tur sibi non ex mea voluntate actionem mihi competentem nō
aufert.ff.de noua.si sticho.§.fina .Ius alienum non possumus
alienare per totū tit.C.de re.alie.non alienā.maxime lege penul.
vnusquisq₃ suam bon.pos.repudiat non alienam.ff.si cer.pet. l.

Additio.
¶ Quid ergo si dictū sit tibi ⁊ liber.tuis.adđ qđ si feudi ꝯcessio facta ē hoc mō ꝑ se suis filijs ⁊ nepotib⁹ qual'r itelligat̃.vid bal.i ꝯsi. cccclxx.i vl'i.vñ si q recipit ꝙ inci p statuto cauet̃ i.ij. filior.Et qd si est dictū ꝑ se ⁊ hedib⁹ masc. quō intelligi debeat vide ꝑ eūdē bal.i alio ꝯsi. ccc-xxvj. ipnci.in eo. volu.

si socius.Siue ergo admittatur in partem in vita patris. vt in
l.fi.de impub.⁊ alijs sub.non alienabit nisi partem suam.siue di
camus dari per ordinem patri in vita sua filio post mortē. sicut
vr̃ esse cōmunis interpretatio sicut notat̃ in simili in.l.gallus.§.
j.in glos.que incipit etiam si non dicat ⁊c.ꝑ quo est eadem lex.§.
cū pater instituens.de here.insti.q soluendo.de leg.ij.cū pater.§.
a te.⁊ ad trebe.heredes.§.si pater alienabit in vita sua post mor
tem alienatio nō valebit quasi subiaceat restitutioni.C.commu
nia de leg.aut̃.res. resoluetur ius acceptoris.s̃. quib.mod.feu.
amit.§.rursus.de contro.inue.§.fi.in fin.Imo per hec iura reuo
cabit alienationem viuo patre filius alius agnatus post mortē.
s̃.si de feud.controuer.fu.c.titius.Sed illud loquitur in feudo
paterno qđ paternū quesiuit hic pater quesiuit in quo alia rō vr̃
scʒ q₂ vr̃ dari liberis qñ nominantur patris contemplatione.ff.
de an.le.annua.§.a titio.de re.dub.ciuibus.de condi.⁊ demon.
filio.⁊ per ea que not.ff.de procura.qui ꝓprio.§.vt in ceteris.qđ
aūt contemplatione mea dat̃ mihi vr̃ dari.ff.de col.do.dedit.de
vul.⁊ pup.substi.sed si plures.§.in arrogato.⁊ qñ est paternum
qđ ipse nō quesiuit loquitur hoc.c.de ali.feu.paterni.quādo ipse
posuit non est paternū.nā illud dr̃ paternū qđ fuit parentis qui
fuit agnatidis.s̃.de gra.§.j.qđ hic nō potest dici qđ pater qui ac
11 quirit sit cōis sibi ipsi ⁊ filio.†q₂ alia debet esse ꝑsona cōmunis ⁊
alia illorū cui cōis est.arg.ff.de leg.j.cum filio.de rerum ꝑmu.l.j.
in prin.imo est hoc nouum:quia sibi primo quesitum sic dicitur
nouum qđ de primo q̃ritur.s̃.quot testes sunt ne. ad ꝓbā.nouā
inue.c.j.qđ autē dr̃ filio per ordineʒ dari post mortē agnati verū
est qñ est paternū qđ non acq̄siuit ille cui succedit̃ ad id qđ quis
querit in sua erat potestate.⁊ sic demum hʒ successor si maneat
in eodē statu qđ non sit alienatum.ar.ff.de sol.cū quis.alienatio
non dʒ interdici ex quo non est feudū qđ ille nō quesiuit pp iura
⁊ rationes predictas ⁊ filius habebit si nolit esse heres qñ pater
nō alienauit:qđ si alienasset qđ nō ꝓhibetur nō posset illud hr̃e.
secus si nominasset titio ⁊ seio filio tunc contemplatione nomi
natim presumitur.C.de vsuf.l.fi.In.l.si quis titio.testōr volebat
12 filijs in vita patris acquiri.¶ †Unde in vltimis voluntatibus
primū locū obtinet voluntas.ff. de condi.⁊ demon.pr̃ seuerinā.
in prin.vel idō q₂ al's non poterat hr̃e cōmodum legati post mor-
tē pr̄is:q₂ vsusfr.morte pr̄is finiebat̃ in ꝑsona filiorum heredum
non erat idem vsusf.sed aliud.ff.de ver . obli.stipulatio ista.§.si
quis ita.de bo.pos.l.iij.§.acquirere.de vsufru.l.antiquitas.in.l.
fin.de impu.⁊ al.sub.non determinatur vtrum filij viuo pr̄e ha
beant simul cum eo vel post eius mortē illā ꝑtē vel vtrum possit
alienare pater cum filijs.de illo ergo vtrum viuo patre concur-
rant cū eo in illa parte vel non vtrū alienet pater vel nō q₂ de hoc
nil dicit stabit̃ alijs iuribus:vt videatur datum post mortē pr̄is
illis filijs ⁊ qđ pater possit alienare:quia ꝑsumitur eius cōtēpla
tione vt videt̃ voluntas testatoris hec ibi fuisse adiungendo in
legato filios legatarij in parte patri relicta cum aliam partem
reliquisset alij.ff.de here.insti.liber homo. §. titius.Non autem
est dr̃a legetur illi ⁊ illi vel illi cum illo.d.l.si quis titio.in fine.
Refert tñ vltima voluntas a ꝯctu q₂ legando non est necessa-
ria persona per quaʒ acquiritur:sed in quē voluntas dirigit̃.ff.
de leg.ij cū pater.§.donationis.in ꝯctu opʒ esse per quem acqui
ritur ⁊ in casu fauorabili non voluerunt si dico dono.x.titio vel
pauperibus si non sequatur traditio vel interueniat qui acq̄rat
licet alij contra not.C.de do.si donatio.⁊.l.nec ambigi.de sacro
san.eccle.illud.ff.de ꝯhen.emp.l.j.in fin.¶ Uidendum in feudi
cōcessione facta patri ⁊ filijs ⁊ quō acquiratur filijs absentibus
vel nascituris.nam in extraneo vt dono tibi ⁊ titio cum absenti
titio non sit quesitum tibi tm̄ medietas queritur in stricti iuris
C.de inuti.stipula.l.fina.donatio est stricti iuris.ff. de donatio.
eum qui in bonefidei.totum tibi queretur si dicā fun.tibi ⁊ titio
vendo.ff.de ꝯhen.empt.fundum.At qñ pater stipulat̃ filio vel
patri ⁊ filio donatur si quidē emācipato ⁊ sic extraneo.C.de rei
vxo.ac.l.j.§.extraneū nō querit pater nisi partem sibi.ff.de ver.
ob.si mihi ⁊ titio.in cuius potestate nisi in dote.ff. solut.matri.
gaius.ad trebel.debitor.§.fina.C.de iur.dot.si genero. de pact.
do.pactū.⁊ .l.pater.at in filio in potestate a iter.querit̃ em̄ illi ⁊
per consequēs sibi.insti.de inutil.sti.§.ei qui in donatiōe idē qđ
in stipulatione ēt si stipulatio non interuenit hodie . C. de do.si
13 quis argentum.§.pe.⁊ argu.d.l.si quis titio ⁊ seio. †Ubicunq₃
dicimus queri filio etiam emancipato si per ministerium reci
pientis vel per traditionē quereretur vel alio mō.distingue cui⁹
cōtēplatione.vt si pr̄is patri queratur ⁊ totum alienet si filij filio
⁊ tūc si emancipatus partē illā pater nō alienaret si in potestate
q̃reretur patri q̃tū ad vsumfructū sicut aduentitiū ⁊ pater pro
prietatem nō alienabit insti.per quas per.no.acqui.§.j.⁊ hoc si
constaret ꝙ tanq̃ filio non tanq̃ heredi patris voluisset acq̄ri.
nam in dubio presumit̃ ꝙ sicut heredi.nota.ff.de pac.si tibi.§.si
pactum.⁊.l.heredi.§.iulianus.⁊.l.idē.§.fi.⁊.l.seq.⁊ tunc frustra
erit illa discussio:q₂ ēt rem ꝓpriā heredis posset alienare vt.s̃.di
ctū est.Itē si nō apparet cuius cōtēplatione sit dictū dono tibi

⁊ filijs

⁊ filiis vel liberis tuis ex personis ⁊ causis poterit inde conie-
ctura sumi. Nam si filius inde seruisset donanti vel obsequio-
sus fuisset presumeret tunc in recompẽsationẽ seruitiorũ a filio
impensorũ donatorẽ personã filij ⁊ cõtẽplatione filij donationi
inseruisse. ff. pro soc. nec adiecit. man. idemq;. §. fi. ⁊ l. si vero non
remu. §. idem pom. querit. Vel si esset filius industrius vt pecu-
niã soluisset ꝓpterea donatario ꝙ presumi deberet fuisse de ad-
uentitio filij. arg. eorum que no. C. de bo. que lib. cũ oportet. §. j.
arbi. tute. si defunctus. Vel si donatarius erat consanguineus
filij vt presumi posset causa cõsanguinitatis donasse. ff. de ꝓba.
procula. de do. inter virum ⁊ vxo. l. vtrum. de iure do. cum post. j.
responso. vel socius aut amicus filij aut sibi notus per conuersa
tionẽ. ff. de castren. pe. si forte. ⁊ l. dotem. C. eo. cum alle. lib. xij. ex
personis quidem ⁊ causis facilis erat coniectura. ff. de act. ⁊ obl.
l. fi. in fi. C. si quis imperatori maledix. l. j. ff. de neg. gest. pompo-
nius. ij. Si hoc vel eorũ aliquid vt simile his per que posset cõ-
iectura sumi non appareat aut dixit seio filio tuo vel filiis tuis
sine nomine proprio filiorum vel filij ⁊ presumitur qd cõtẽplatione
patris. ff. de an. leg. l. annua. §. a titio. de cõdi. ⁊ demõ. filio. de re.
du. ciuibus. C. de iur. deli. l. cum aliquis. aut nomen filij tantum
fuit expressum non dicendo filio titij sed tantum seio dono hoc.
Et tunc in dubio aut fuit extraneus donans aut coniunctus
puta auus proauus. Si ab extraneo presumet contemplatione
filij. ff. de vsuf. l. fi. in fi. de iur. deli. l. pe. nam ⁊ relictum seruo do-
tali presumit in dubio cõtemplatione mulieris relictũ cuius vere
est dos sicut proprium patrimoniũ. ff. de mino. l. iij. §. sed vtrum.
licet maritus sit dñs de iure ciuili. C. de iure dot. si seruo legato.
de fun. do. fundus. Si vero a coniuncto puta auo vel proauo
presumet donatũ contemplatione patris ⁊ persone medie. ff. de
col. bo. dedit. ꝑ medias quidẽ personas memoriã retinemus ⁊c.
ff. de ver. sig. liberorũ. in fi. ⁊ tũc eadẽ ratio videt si ab aliis cõsan
guineis patris donetur. cum enim presumptione sanguinis di
catur donari. vt. d. l. ꝓcula ⁊. ff. de lib. leg. aurelius. §. titius testa
mẽto. de do. exce. l. pater. §. j. cũ cõcordãtiis. Similis presumptio
prius extendit ad propinquiorẽ in sanguinẽ videlicet pater ⁊ fi
lius non faciunt gradus quia pater est in primo ascendẽtium ⁊ fi-
lius in primo descendentiũ. ff. de gra. l. iurisconsultus. §. paren-
tes. cum si. siue consanguineus titij qui habet filium plus presu-
mor diligere titium ꝙ filium suum ad omnes quidẽ inuitatio-
nes legum est hic gradus ⁊ ordo qui est in priori gradu prior sit
14 in vocatione. † Ideirco prius pater vocatur ꝙ filius. C. de verb.
signi. l. fina. ff. de lega. ij. peto. §. fratre. ad trebel. heredes. §. fina.
¶ Que dicta sunt de extraneo donante quando nomen filij tan
tum positum est in donatione non habebunt locũ si coniectura
posset esse in contrariũ. ¶ Quid enim si filius titij seius erat an
niculus qd nullum seruitiũ potuisset prestare donanti nec erat
consanguineus eius. Dicemus contemplatione patris donatũ
licet nomen filij solum expressisset. argu. eorũ que notantur per
Karolum in tit. de eo qd pater filiis ne here. relin. l. fi. ⁊ ideo di-
cit. d. l. fi. de vsufru. in fi. plerunq;. imo si diceret in donatione qd
propter seruitia illius minoris donaret nihilominus patri vi-
detur queri cum seruire non posset talis minor. Non enim fin-
15 gendum est qd seruitiũ prestiterit. ¶ † Affectio enim debet esse
vera non ficta. vt. d. l. si forte. de castren. pecu. In consanguineis
quidẽ presumit affectio. ff. man. l. cum seruus extero. de lib. leg.
aurelius. §. titius. In extraneis non nisi probetur sicut colligit
ff. de excusa. tu. l. tutor petitus. §. j. vbi si legat tutori legat tanꝙ
extraneo. Inde est qd si excusat se a tutela perdit legatum quia non
fuisset sibi alias legaturus. Non enim ex affectu alio legabat.
Secus in filio vt ibi dicitur. ¶ Et iccirco secus esset si probare-
16 tur quod donator diligebat paruulum anniculum. † Nam ex af
fectu eius qui dat res eximatur. ff. de ma. vin. illud. in fi. pro quo
est arg. ff. de leg. j. si seruus plurium. Multomagis patris contẽ
platione. Dicitur enim donatũ si pater seruiuerat donatori. Pre-
sumit enim propter patris seruitia remunerãda donasse vt dictis
legibus. ff. mã. ⁊ de in rẽ ver. si pro patre. §. plus dicit. Itẽ si tpe
donationis filius erat in potestate. licet statim vel cãm tradit sit
emancipatus spectemus initium vt patri quesitum sit. ff. de ver.
ob. si filius. Secus in legatis si tẽpore mortis testatoris inueni-
tur emancipatus. ff. de lega. iij. a patre. de lega. ij. si alius seruus.
¶ Item circa hoc qd dictũ est pluries in superioribus ⁊ in hac
glo. dari per ordinem patri. s. dũ viuit filiis. s. post eius obitũ per
leges. s. alle. ⁊ sic videt obtentũ ꝑ interpretationẽ. Attẽdẽdũ qd
predicta iura nõ vident hoc ꝓbare vnde ꝑdicta gl. iij. in. d. l. gal-
lus. §. j. recedit ab hoc dicto extraneo instituente. imo etiam in
auo habente in potestate vt. s. nepos concurrat cũ filio eodemq;
patre qñ ipsi nepoti poterat acquiri: quia nõ erat in potestate filij
eiusdẽq; patris liberatus. s. a patria ptãte post testamentũ. ff. de
leg. iij. a patre. ⁊ hoc probat per verba illa super expositione di-
cti galli quidam recte putant ⁊c. vt eo casu valeat qui ex verbis
concipi potest hic enim casus põt cõcipi ex illis verbis vt filius
emancipatus post testamẽtũ ꝯcurrat cũ patre sub instituto. nec

obstat lex peto. §. fratre. ⁊. C. de ver. sig. l. fi. quia ibi legabatur fa-
17 milie † nomẽ autem familie multos gradus cõtinet. ⁊ sic vocat
vnus post alium sicut sunt priores in gradu. ff. de lega. ij. l. cum
ita. §. in fideicõ. ⁊ sicut ibi dicit. secus nominarent. vt lego titio
patri ⁊ seio filio vel lego titio patri ⁊ liberis eius: quia tunc fi-
lij vel qui sunt in primo gradu liberorum admittẽtur vna cum
patre. §. a te peto. ⁊ l. heredes. §. fina. non faciunt ad hoc. nam
ibi posuit verbum disiunctum vel hic copulatiuũ patri ⁊ filio.
disiuncta autẽ nõ semper accipit pro coniuncta. C. de verbo. sig.
l. pe. nam affectus ratio ⁊ verbi prolatio considerãtur in hoc. vt
ibi in glo. ¶ Item in. l. heredes. in fi. separauit ⁊ disiunxit gra-
dus adiiciendo electionis potestatem certo modo vt dicit lite-
ra. At hic simpliciter coniunxit in donatione patrem ⁊ filios.
non obstat lex in his. §. fina. nam ⁊ ibi copulatiue dixit ⁊ sortem
⁊ vsuras. ⁊ tamen in vsuras primo quia in generaliter dictis in
terpretamur expressum id quod de iure intelligitur. vt. l. si cui.
non enim ex iure ibi sumitur id qd agi videatur. ⁊ argu. de vul-
ga. ⁊ pupil. sub. l. ex facto. C. de inoffi. testamen. l. si quoniam. sed
ius intelligit vt prius vsuras. at hic donando patri ⁊ filio non
intelligit quod prius patri: ⁊ deinde filio imo intelligit quod
vtriq; pro medietate acquirat. vt in. l. si quis titio. cũ si. ¶ Ubi
ergo interpretatio probaretur planum esset. ff. de leg. minime.
de admini. tuto. quidam decedens. ad municipa. l. constitutio-
nibus. C. de iniur. l. fi. Sed certa etiam non probata interpreta-
tione videt hoc verũ vbi nõ cõstaret donantẽ velle acquisitũ filio
in vita patris vt filio demum post patris mortẽ videatur velle
acquiri. Nam extraneus dans patri ⁊ filio nõ plus diligit filium
☞ titij quam ipse pater: imo minus. Quia nõ est amor qui vincat
paternum. C. de cur. fur. l. fina. ff. de ritu nup. l. non solum. §. de
vno. sed cum acquirit pater ⁊ stipulatur seu paciscitur filio, nisi
constet quod tanquam filio voluerit queri semper presumitur
etiam vbi nominatim filium expressit quod tanꝙ heredi acqui
siuerit. vt. s. ipsi patri dum viuit filio cum post mortem fuerit
eius heres eo quod omnia nostra filiis nostris ex voto post mor
tem paramus. vt dictis legibus. vnde liberi. scripto. in fi. de bo-
nis que libe. nihil interest. de proba. si pactum. de inoffi. testa-
men. nam ⁊ si. ⁊ notatur. ff. de pac. si tibi decem. §. si pactus. vbi
18 est copulatiua ne scilicet petatur a se ne ve. i. ⁊ ne a filio. ¶ † Et
si naturalis est quod pater prouideat filio: quia patria potestas
consilium capit pro filiis. ff. de adulte. nec in ea. de bo. dam. cum
19 rationalis. C. qui accu. non possunt. propter insidias. ¶ † Et quia
pietas paterni nominis gemina est vna communis omnium
hominum: alia singularis inter patrem ⁊ filium. ff. de lib. ho. ex-
hi. l. iij. §. si cum. eo modo quo natura. i. pater naturalis actus
extraneorum imitantur naturam. ff. de adop. l. adoptio. ¶ Itẽ
attende ex premissis quod idem erit in feudo paterno antiquo
quod in nouo dictum est. nam si paternum constaret datum
contemplatione eius qui vellet alienare sicut hoc plenius alibi
examinauimus cum suum esset quod sui contemplatione do-
natur posset alienare sicut ⁊ nouum: puta dedi feudum titio et
filio Sempronio ⁊ Seio filio Sempronij: vt post mortem ordi-
nem haberet ⁊ constaret vere vel presumptiue ex his que. s. di-
cta sunt quod contemplatione seij voluit ad ipsum seium perue
nire post mortem aui ⁊ patris: sicut in proxima responsione ta-
ctum est. Sed quia hec raro eueniunt quod contemplatione
succedentium posteriorum dentur maxime cum non sint ad-
huc nati posteriores succedentes. ideo in feudo paterno de quo
non constabat datum contemplatione alienare volentis deter-
minauit hoc. c. de aliena. feu. pater. an inuitis his qui ad succes
sionem venturi erant posset alienari. iura quidem constituun-
tur in his que frequenter non que raro. ff. de legi. nam ad ea. de
vsucap. iusto. in princi. nec exclusit dictum casum raro euenien-
tem quando contemplatione posterioris succedentis datum es
set. ⁊ sic quantum ad effectum idẽ in vno ꝙ in alio. ¶ Sed in no
uo facilius apparet cuius cõtemplatione datũ esset feudum si-
cut ex superioribus plene patet. postꝙ autẽ feudum antiquum
peruenit ad quartum successorem vel quintũ faciliter labitur
de memoria labili fragili ⁊ infirma qualiter datum fuit. argu.
C. de vete. iu. enu. l. ij. §. si quid autẽ. ff. de acqui. pos. peregre. licet
forma consueta que solet in priuilegiis ⁊ concessionibus appo-
ni semper presumatur. extra de consti. cum. M. Nã que insunt
contractui intelligunt etiam si non exprimantur. ff. de iure dot.
stipulatio. de act. item quia ⁊ si exprimunt non faciunt cõditiona-
lia que aguntur. ff. de leg. j. l. iij. de condi. ⁊ demon. conditiones
que extrinsecus. hic tamẽ dic vt plene dictum est. s. in qui. cau.
feu. amit. c. j. in fi. vnde tũc quando nõ apparet datum patri et
liberis: quia est feudũ antiquũ non apparet concessio nec sunt te-
stes: poterit pater exheredare filiũ in feudo. sic intelligit qd dici-
tur in summa de exheredatis an succedãt in feudo: sed si appa-
ret datum patri ⁊ liberis distingue. vt. s.
1 ☞ Lite aut controuersia inter vasallũ ⁊ dñm de feudo vertẽte
dñs non erit iudex in causa propria.

2 Dominus agit contra vasallũ reuocando feudum et dñs suũ es-
se feudũ dicit sed qd̃ iniuste possidebat possessor tenens dicebat se
debere inuestiri per dominuz questio hec vbi terminatur.
3 Dñs imponẽs feloniã vasallo vel quia infidelis ei fuit propter qd̃
dz feu. priuari si non potest per testes probare an offerre debeat
pugnam vasallo. ⁊ nu. 4.
5 Vasallus qui potuit dominũ a morte liberare et nõ fecit priuabi
tur feud.

Si inter dominũ. Scd̃a pars prin-
cipalis. ¶ Alij ha
bẽt rubricã hic corã qbus feu. cõtrouersie finiuntur.
1 Sz nõ vtimur. ¶ Quo dicit hoc capitulũ. ¶ †Et p̃-
mo dr̃ hic qd̃ si sit lis aut controuersia inter vasallũ ⁊ dominum
de feudo: dñs non erit iudex in causa ꝑpria. C. ne quis in sua cã
in rubro nigro. Hec q̃stio finietur coraz paribus si dicebat eum
excidisse a iure feudi: vasallus confitebatur feudum: sed nega-
bat culpam que laudãda est iudicio parium. s̃. de feu. sine culpa
non ami. c. j. ⁊ quo tp̃e miles. scim⁹. al's si negaret in feudũ se tene
re: nec dñs esset in possessiõe vel quasi habẽdi sicut vasall⁹ seque-
retur forũ rei. de hoc dictũ est. s̃. de cõtro. feu. apud pa. termi. c. j.
⁊ c. precedenti in fi.

Vbi autẽ. Scd̃m delictũ vasallus agit ꝯ dñm tenẽtem
feudũ dicẽs q̃ dz eũ inuestire dñs dicebat q̃
nõ. ¶ Vt dñs agit ꝯ vasallũ reuocãdo feudũ: dicebat dñs q̃ nõ
2 erat feudũ. †Sz q̃ iniuste ⁊ indebite possidebat. tenẽs possessor
dicebat se inde vasallũ ⁊ debere inuestiri p dñm ĩuesties me p̃us
qr̃ successi pr̃i meo. s̃. quo tẽpore miles. c. j. ⁊ post rñdebo tibi. vel
dñs petebat omnia que possessor tenebat. tenens dicebat se va-
sallum de aliqua re qua dicebat se inuestiri primo p eũ hoc dñs
negabat quid erit distinguitur. An hic tenens erat vasallus dñi
de alia re de qua non erat controuersia quin eam hr̃et in feudũ.
⁊ tunc prius est cognoscendum q̃ sit suũ rectuz feudũ ⁊ qd̃ non
qr̃ examinabitur primo vtrum sit inuestiendus de eo qd̃ dicit se
debere inuestiri: aut non tz nec erat vasallus de alia re nisi de eo
qd̃ est in controuersia: ⁊ tunc tota causa prius est ventilanda. ⁊
postea cognoscendum vtrum sit inuestiendus nec de hoc dicit.
Quidam dicunt se nõ intelligere quid voluit dicere Ober. de or
to ad quid ⁊ ad quem effectum fiat hec distinctio non videmus
dicunt: nisi dicas q̃ ꝑꝑea quia est vasal. de re indubitata ⁊ aliqd
nouum dz dici in eo ⁊ voluit consuetudo quam recitat Ober. de
orto hic. argu. eorum que dicuntur. s̃. de controuer. inue. §. si v̓o
feu. Sed certe hoc nouum est ꝯ vasallũ vel dic qd̃ qñ domin⁹ pe
tit a vasallo quicqd tz ⁊ est indubitatũ aliqd tenere in feudũ. de
hoc prius cognosci si id de quo dicebat debere se inuestiri est vel
debet esse suum rectum feudum vel nõ. ¶ Sed ad quem effectuz
nam dñs non dz interim repelli a vẽditione aliorũ que nõ dicit
debere suum feudum esse lex incerti. C. de interdic. ⁊ similes lo-
quuntur in eadẽ re de qua vnus possessorio alter petitorio agit
nisi dicat hoc nouum statui in feudis qd̃ nihil est hec enim con-
suetudo non habet rõnẽ nec esset seruanda alibi maxime vt di-
ctum est in preambulis: si dicit possessor non vendices a me nisi
prius me inuestias de tali re nullo iure fulcitur hoc dictum etiã
si erat spoliatus inde. ⁊ sic postea deberet ei restitui. nos enim po
nimus in tenente. ⁊ si non teneret idem esset si non esset aliunde
vasallus qui obiecit spoliationẽ: vel dic q̃ prius examinabitur
qd̃ sit suum rectum feudũ qr̃ confitebatur dñs q̃ hic erat vasal-
lus suus. sed nesciebatur de quo vel probauerat: qr̃ erat argu. de
hoc: in quasi possessione examinabitur qd̃ sit suũ rectũ feudũ qd̃
est illud feudum de quo dicit se vasallum esse. qd est autẽ qd̃ dici
tur tũc prius an retardabit̃ vẽditio dñi de alijs reb⁹ certe nõ vr̃
vt p̃dictũ est. Sz si diceret oĩa illa que petit dñs vẽdicãdo tenere
in feu. hic discutit̃ prius. s. q̃ det̃ sñia sup vẽdicatione quã dñs ꝓ
ponit ad oĩa qr̃ in illo iudicio examinabit̃ si illa vel alia tz in feu.
⁊ si cõstabat q̃ de oĩbus est vasallus: dñs nõ ꝓbat culpã p quã p
didit: vincet vasallus. si vero ꝓbabit de aliquibus de alijs vincet
dñs. ⁊ sic apparebit qd̃ sit rectũ feudũ suũ ⁊ qd̃ nõ Si v̓o nõ cõ-
stet q̃ sit suus vasallus tota cã vẽtilabitur ⁊ erit nõ idẽ effectus:
quia si non probat q̃ cõstet suũ feudũ dñs vincet. Itẽ si ꝓbet q̃
dz esse suum feudum cũ non sit in quasi possessione tenẽdi: sicut
feudum restituet dño ⁊ tunc examinabit̃ vtrũ debeat inuestiri
nã in modũ excep. hoc posuerat ⁊ id̃ dñs in hoc iudicio nõ cogit̃
inuestire qr̃ nõ fuit petitũ in agẽdo extra de or. cog. cap. secũdo.
Sed in proximo superiori dñs confitebatur vasallum vel cõsta-
bat ⁊ ignorabatur de quibus rebus hoc constito iam dñs ex sua
confessione vel ex ordinaria probatione succumbet in illis. Idẽ
si hic tenens dicit se filium vasalli. j. tp̃s anni. nec negat patrem
in feudo tenuisse vel probatur dz inuestiri. ⁊ his modis posset
hoc. c. intelligi. Sic ponetur in eadẽ re qd̃ dñs vẽdicabat vasal-
lus dicebat se debere inuestiri de illa precedet iudiciũ inuestitu
re vt sciatur qd̃ est vel eẽ dz suũ rectũ feudũ quasi p̃iudicium q̃le
quale fieret si interim agatur rei vẽ. ar. ff. de exce. fundũ. ⁊ l. fun
di. Si hoc eẽt verum ad quid distingueretur sit vasallus al's vel
non cũ idẽ deberet esse vtrobiq̧. Itẽ si in modũ reconuentionis
dñs vendicat prior dicit se inuestiri debere. idẽ vr̃ q̃ non debeat
impediri vna propter aliaz. d. c. ij. de ordi. cog. imo videtur fieri
debere condẽnationẽ: qr̃ cõfitetur esse dñi. ⁊ primo tractari vtrũ
sit inuestiendus vt in fi. §. vr̃ dici qr̃ si probaret inde se inuestitũ
perimeret vendicationem dñi: qr̃ ẽt ꝯ dñm ageret nedum excipe
ret. ff. si ager vec. l. j. in fi. ⁊ l. ij. vel pone vt. s̃. de con. inuesti. §. cũ
autem q̃ de alia re. i. parte rei erat vasal. qr̃ tenebat medium de
alia parte dicit se debere inuestiri. ⁊ sic vasal. agente ponitur hic
cã prius discutietur. i. anteq̃ finietur ⁊ determinetur qr̃ p hoc co
gnoscetur q̃ sit suũ rectũ feudũ. ⁊ hec p̃sumptio qr̃ possidet p tẽ
dabit sacr̃m vas. agnati. vt in. §. cũ aũt. sed si nil possideat vẽtila-
bitur tota cã. i. ius agentis ⁊ ius conuenti discutiet̃. ⁊ p hoc vi-
debitur sit inuestiendus vel non qr̃ si ꝓbat vere vel non p sacr̃m:
qr̃ promisit inuestire inuestiet. nã ad hoc agit vas. cũ distinctio-
ne probet per pares vel breue testatuz. s̃. qd sit inuest. §. j. ⁊ quot
testes sunt ne. ad no. inuest. probã. c. j. vñ dñs conueniebat̃ in to-
to isto. §. sed hoc est facere vim litere.

3 **Non est consuetudo.** †Tertia pars prin
cipalis domin⁹ im
ponit feloniam vasal. vel qr̃ infidelis ei fuit ꝑpter quod debet
feu. priuari. si nõ potest probare per testes an offert pugnã vas. dr̃
qd̃ Mediolañ. non. sed iure lon. de infidelitate fit pugna in lon.
quali. quis se defen. quibuscunq̧. ⁊ l. si seruus. ⁊ l. fi. imo est qua-
si irregulare iure illo ex parte compellentis. sed ex parte rei in
quatuor casibus. vt dictum est. s̃. de pa. te. ⁊ eius viola. c. si vnus.
⁊ c. si miles. Et pugnabunt etiam principales per se campione
non dato nisi esset infirmus qui appellatur vel nimis iuuenis
vel senex. dictis legibus quicunq̧. ita q̃ sint pares: nam rustic⁹
non ꝯ militem. vt. d. §. si miles. ⁊ hec pugna fit cum armis mili-
taribus: qr̃ compellatur de infidelitate. vt. d. l. quibuscunq̧. Sed
testes cum fustibus pugnant. vt in lon. de testi. si quis cum alte
4 ro. ¶ †Et sicut dñs vasallo pugnam offert qñ de infidelitate cõ-
pellat. sic econtra dicit glo. qñ ⁊ vas. dñm dicit erga se infideliter
gessisse ⁊ culpam commisisse ob quam proprietatem feudi amit-
tere debeat qr̃ in omnibus dz ei reddere vicẽ. qd̃ est notandum.
Et hoc casu non hz locum q̃ vas. non sit miles vel de genere mi
litum. vt in. c. si miles aduersus. s̃. de pa. te. qr̃ non deberet ad im
paria iudicari. de quo dictuz est. s̃. de. l. corradi. §. ex eadem. l. ⁊
c. j. in prin. tituli. si mil es. loquitur non in dño ⁊ vasal. vel eo ip̃o
ẽ nobilis. qr̃ hz feu. ꝯhit̃ aũt paradogiũ. i. q̃lisqualis nobilitas p
infeudationẽ. s̃. qs dica. dux vel mar. c. j. ⁊ ponitur miles in. d. c.
si miles. pro omni infeudato sic ⁊. s̃. Imper. Loth. Eugenio pa-
pe. c. j. ⁊ c. seq.

5 **Si a morte.** †Vltima pars principalis si vasallus
posset dominum liberare a morte ⁊ nõ
fecit priuabitur feud. debuit enim tunc iuuare in prelio. s̃. qui.
mo. feu. amit. in prin. vel denunciare ei mortem sibi paratam si
sciebat ⁊ impedire non poterat. s̃. que sit cau. pri. §. preterea. Sz
salutẽ suã nõ dz postponere saluti dñi. lz secus sit in seruo in quo
plus iuris hz dñs q̃ in vasallo. ff. ad sil. l. j. §. hoc autẽ. ⁊ dictũ est
d. c. qui. mo. feu. ami. ¶ Et no. qr̃ dicit si potuit sic ẽt in alijs ser-
uitijs. s̃. ti. ij. in fi. que sit cau. pri. §. lz nec iustior. de feu. si. cul. nõ.
l. ij. ¶ Illud autẽ dicimus posse qd̃ cõmode possumus. ff. de v̓b.
sig. si nepos proculo. in fi. de iu. do. auus. de condi. insti. filius sic
dr̃ de milite q nõ precessit ꝑpositũ suũ cũ posset. ff. de re mili. om-
ne. §. fin. Sed lz si dñs incidebat in periuriũ: qr̃ nõ poterat sol-
uere q̃ iurauerat vasall⁹ nõ tenetur soluere ꝓ eo ne incidat ĩ pec
catũ piurij. s̃. si de feu. cõtro. fu.. lz. ĩ fi. dz eẽ egregia cã ingratitu
dinis per quam feu. priuetur non sufficit quelibet occasio. s̃. in
qui. cau. feud. amit. in principio. vnde propter hanc nõ priuabi-
tur feudo.

¶ De capitulis Corradi. Rubrica.

1 ☞ Vasallus infra annũ ⁊ diem mortuo domino ab herede pe
tat inuestituram vel mortuo vasallo heres eius a domino petat
inuestituram feudi que est quedam confirmatio.
2 Inuestiri non debet qui negat iurare.
3 Inuestitura noua vel veteri facta que est confirmatio dñs tenẽs
debet tradere possessionem.
4 Priuari dz proprietate feudi si differat infra annũ ⁊ diẽ inuesti
re petentem.
5 Leges qui facere potest subditis suis extra fines regni: quia põt
etiam iubere ⁊ iudicare.
6 Vasallus vendat vel alienet feudum sine dñi voluntate ⁊ cõsen-
su reuocabit dñs feudũ non obstãte prescriptiõe.
7 Feudatarius nõ potest alienare sine consensu domini an possit
in feudum dare.
8 Feudatarius terras parum vtiles de demanio locans vt plan-
tentur ⁊ certa portio fructuũ reddat̃ annuatim dño an tenebit.
9 Feudatarius habet vtile dominium.

10 Dominium vtile transfertur in eum cui datur in feudum.
11 Dñium non est apud duos insolidum ⁊ eadem ratio est in vtili que in directo.
12 Seruitium domino feudi debetur qui habet rempublicam vel fiscum vt sunt reges alias iniquum est factum reipub. ⁊ fisci equiparari priuato.
13 Ostenditie que vocantur ⁊ ad qd̃ applicantur.
14 Releuia que sunt ⁊ quibus prestantur.
15 Prelatus nouus successor an soluat releuium si tenet feudum.
16 Dominium rerum ecclesie ⁊ feudi semper est apud ecclesiam.
17 Ecclesia subest domino temporali a quo tenet feudum.
18 Ecclesia non prestat releuium quia dominium semper est apud eam.
19 Prelati delictum preiudicabit ne ecclesie. ⁊ nu. 20.
21 Ecclesia non patitur traslationis sollicitudinem.
22 Prelatus committens culpam in vasallum ecclesie tenentẽ feudum ab ecclesia ob quam culpam si laicus esset priuaretur feudi proprietate an priuabitur eo viuente.
23 Ecclesia collegium vniuersitas vel ciuitas habens feudum si ab alio destruatur vel annihiletur an feudum tunc domino aperiatur.
24 Ecclesia non est vbi schisma est.
25 Ecclesia ad alium locum translata idem erit rector huiꝰ ecclesie qui facit seruitium domino feudi.
26 Ecclesia collegiuꝫ vel vniuersitas si ab hostibus destruatur nõ propter delictum tunc retinet talis ecclesia omnia iura ⁊ priuilegia sua.
27 Ecclesia alteri vnita qñ videlicet de duabus ecclesijs fit vna et qñ vna subijcitur alteri quantum ad subiectionem nõ est dubiũ quin retineant omnia iura sua.
28 Papa non est dominus rerum omnium ecclesiarum sed dispẽsator generalis.
29 Papa vel princeps non possunt condere legem sine iusta cã vt liget in foro conscientie vel iudiciali.
30 Vxoris ad virum maior est vnio ꝙ ecclesia vnita cum alia: vbi est copulatio diuini ⁊ humani iuris ⁊ est vnio indissolubilis qr qd̃ deus coniunxit homo non separet.
31 Vnio translatio ⁊ incorporatio non est de illis similis argumentatio.
32 Ecclesia non est heretica ppter prelatũ ⁊ clericos hereticos quorum delictum non dꝫ ecclesie nocere.
33 Immunitate alicui concessa inest conditio si sit idoneus.
34 Collegio reprobato nõ vꝫ donatio ⁊ mortuo legatario legatum est caducum seu pro non scriptum.
35 Ecclesia romana ⁊ papa qui est pater oĩm xp̄ianorum vicarius dei patris quomodo non succedit.
36 Iniquum est perimi id de quo cogitatum non docetur.

HEc sunt capitula.

Quatuor sunt capitula Corradi in hoc titulo. ⁊ ideo hec capitula
1 in quatuor partes diuiduntur. ¶ † Primum capitulum Corradi fuit quod infra annum ⁊ diem mortuo domino vasallo ab herede. vel mortuo vasallo heres eius a domino petat inuestituram feudi que est quedam confirmatio. s. per quos fiat inuestitu. in princ. quia de veteri loquitur non de noua. igitur non presumit tempus sed est cõmunis prescriptio in regno sicilie vt dictum est. s. si de feudo controuersia fuit. c. si minori. sed iure isto feudorum sic: quia in omni infeudato loquitur lex fre. imperialem. §. preterea. vt ⁊ diximus. s. per quos fiat inuesti. §. j. sic intellige diuersitatem istorum dictorum vt non heres. ¶ Sufficit si dicat peto inuestituram etiam si non dicat polliceor fidelitatem quia
2 hoc in primo continetur. † non enim debet inuestiri qui negat iurare. d. §. nulla. ¶ Vel sic incipiat a pollicitatione fidelitatis vt litera indicat debet petere inuestituram. Nam ideo offert fidelitatem si incipiat a secundo sufficit secundum: quia includit primum sic est differentia a quo incipiatur. C. de iure deliberan. potuit. ff. de acquiren. posses. quemadmodum ⁊ hoc si natura feudi sit vt fidelitatem exposcat quod est in omni feudo: quia a fide dicitur. d. §. nulla. nisi sit datum tenore vt fidelitatem non faciat. s. que sit causa posses. §. est ⁊ alia. ⁊ tunc non habet propriam feudi naturam quantum prima ad expressum id est ad non iurandum domino in alijs obtinet feudi naturam ex quo in feudo datum est diximus. s. d. titu. in princi. ⁊ precedenti. c. j. ¶ Si ergo non petatur infra annum ⁊ diem feudum perdit sicut fuit antiquitus consuetudo mediola. sed hodie non est consuetudo mediola. d. c. que sit pri. causa pos. in princi. ¶ Et intelligenda sunt omnia iura ista quando possidet vasal. tunc. j. annum ⁊ diem petet inuestiturã maxime in regno Sicilie vbi est pro inuestitura assecuratio vasallorum quia mãdat Rex eum assecurari ab hoĩbus feudi talis qd̃ tenet ⁊ possidet. i. iuste. s. per quos fiat inuesti. in prin. ⁊ pꝫ per ea que dicta sunt. s. quo tẽpore mi. c. j. ⁊ qui. mo. feu. cõsti. potest. c. sciendũ. Nã post mortẽ patris vel dñi alius possidebat non vasallus de quo petet confirmationẽ per inuestiturã quã si non peteret. j. tẽpus puat possessione beneficij in feudo. d. c. quo tpe mil. l. sancimus. multoplus in nouo feudo promisso qñ agit vt inuestiat vt diximus in preambulis. ⁊ in hoc non prefigit tẽpus ⁊ si facta esset inuestitura ⁊ sic constitutũ feu. iure isto. d. c. sciendum. de inuesti. dictum est. ¶ Hec enim inuestitura qñ fit per hastam vel aliqd̃ corporeum non dat ius in possessione vel dñio dictũ est. s. quid sit inuestitura in prin. ⁊ ideo si agit ꝯtra dñm cõpellet tradere si de feudo cõtro. fue. si facta ꝯ. tertiũ nõ haberet actionẽ nisi crederet dñs ⁊ nisi in clandestinã possessionem induxisset vt diximus in preambulis sed iure isto infeudatio oĩs habet hoc tp̃s vt in. §. pterea.
3 in cõsti. imperialis. † facta ergo inuestitura noua vel veteri que est cõfirmatio dñs tenẽs debet tradere possessionẽ. d. ti. quid sit inuestitura. §. j. ⁊ de cõtro. inuesti. alias priuabitur proprietate feudi vt sequit. ¶ Itẽ ꝯtra tertiũ aget modo pdicto. sꝫ tertius nõ posset dicere pdidisti feudũ: qr nõ fecisti fidelitatem. h. dicit dñs cui debet dãnari ob hoc vasal. d. c. j. in fi. quo tẽpore miles ex persona tertij alius nõ obijciet. ff. si serui. ven. loci. §. cõpetit. de bo. pos. ƀm tabu. qui ex liberis. §. fi. ¶ Quantũ ad perdendum feu. ob hoc qd̃ non petijt. j. tp̃s verius dicitur vt loquat in possidente ⁊ iuste. vt dicit. c. j. per quos fiat inuesti. quia contumax tantum perdit. vt no. d. c. quo tẽpore miles. ⁊ qr perd possessionem. in. l. sancimus. Dicitur ergo infeudatus. vt in. §. preterea. qñ possidebat. minus eñ est habere actionẽ ꝙ rem. ff. de reg. iur. minus. ¶ Item loquitur hoc nõ in milite qr miles habet annũ ⁊ mensem. Verius dicit qd̃ hodie idẽ sit in oĩbus vt dictum est plene. s. quo tempore miles. c. j. j. imperialis. §. preterea si quis infeudatus que est vltima. ⁊ quod dicit perdat. ⁊ in. §. preterea amittat intellige per sentẽtiam: qr. c. j. quo tempore miles. dicit
4 damnet. qd̃ dic vt ibi sic. C. vnde vi. si qs in tantã. ¶ † Itẽ si dñs differat. j. annum ⁊ diem inuestire petentẽ priuabit a pprietate feudi. qd̃ dic vt in glo. s. per quos fiat inuesti. qr non debent ad imparia iudicari. j. qualiter dominus proprieta. feu. pri. c. ex facto. s. de. l. cor. §. ex eadem lege. ¶ Item per hanc culpam priuabitur filius etiã nedũ pater sic. C. de iure deli. cum antiquitus. ver. plurimi. s. si vasal. feu. pri. c. vasal. secus in culpa alienationis. si de feu. controuer. fue. c. titius. ⁊ diximus. s. titu. j. in prin. ¶ Agnatis in feudo antiquo non noceret dictum est hoc in. c. vasalli. quia in preiudicium agnatorum ad quos feu. ex pacto ⁊ prouidentia acquirentis qui fuit agnationis cõis pertinet nõ potest quicquam facere. s. de inuestitura. de re ali. econtrario. ¶ Hic Corradus fuit imperator: vt in cronicis legitur ⁊ in lõgo. de beneficijs ⁊ terris tribu. in nomine domini. ⁊ fecit hoc in romandiola que est ecclesie donata per antiquos imperatores a Ludouicum ⁊ alios. Tuscia ⁊ Lombardia est de imperio di-
5 ximus. s. de consti. feuda. c. j. in fi. † potest quis facere leges subditis suis extra fines regni: qr potest etiã iubere iudicare. ff. de offi. prefec. vrb. l. fin. alij ꝙ subditi non ligantur. C. de sum. trini. cunctos populos. licet aliud innuatur. j. de pace te. hac edicta. in prin. de quo dictum est in superioribus.

Preterea.

Secundum capitulum Cor. statuit Rex
6 ipse † quod si vasallus vendat vel alienet [a]
a feudum sine dñi voluntate ⁊ consensu dñs reuocat illud nõ obstante prescriptione cũ cõsensu dñi. secus. j. de phi. alie. per Lot. c. j. ⁊ Fre. in consti. imperia. s. ti. ij. in prin. ⁊ perdit feudũ si fuit sciens vasallus: qr si ignorans ⁊ iuret: qr ignorauit cũ de scientia non posset argui datur electio emptori vt dicit. j. ti. ij. dño cũ emptore. Et qd̃ dicit non obstãte prescriptione. s. cum titulo. x. an. inter presentes. xx. inter absentes longa non obest: qr alienatio nõ valuit lege phibẽte. Et ideo qd̃ ab initio non valuit tractu temporis nõ cõualescit. ff. de reg. iur. qd̃ ab initio. vt dicit in consti. imperia. §. j. longissima oberit dic vt in gloss. ¶ Alij approbant qd̃ nulla est longissima: qr cõstitutio imperialem dicit nullius temporis ⁊c. nil excipit. ff. de serui. vrba. predio. si seruitus. ⁊ hoc approbatur in summa vtrũ currat prescriptio in feudo. ⁊ hec videt vera licet glo. aliud dicat qd̃ imperator Fre. secũdus in regno Sicilie fecit constitutionẽ in ti. quibus temporibus feudũ prescribit. l. j. videt facere mentionẽ de ista consuetudine qd̃ nullo tẽpore prescribant feuda: licet constitutiones ille in regno Sicilie tantũ locum habeant: sicut ⁊ voluit ille imperator Fred. qui fuit Rex Sicilie ex parte matris aliqualem fidem in hoc facit. dum testificatur de hac consuetudine: quia et sententia principis lata super vno negotio facit ius inter omnes. C. de leg. si imperia. ¶ Sed ƀm glo. que tenet secus in longissima quando currat hec prescriptio nunquid viuente vasallo alienatore. videtur ꝙ non. s. de inuest. de re alie. §. ecõtrario. ⁊. §. rei. aut. quibus. §. dicit de longissima: maxime ƀm summaꝫ que vult vt dominus non agat: sed feudatarius cum iure communi dominus potest agere contra possessorem qui non excipiet de vtili competente feudatario. ff. de rei vendica. fruc.

Additio.
a ¶ Si vasallꝰ vẽdat vel alienet. adde feudum an possint occupare creditores etiam ppter dotes vide bal. in consil. ccclxxxij. i. j. li. ꝯ ... rũ. Et an po[ssi]t alienari fe[ud]um cũ ptestatiõe qd̃ saluũ sit ius dño directo. vide p eũdẽ in ꝯsi. ccclxxxviij. qd̃ inci. factũ tale est i eo. li. Itẽ an possit alienari iter ipsos agnatos. vide p eũdẽ i alio ꝯsil. cccxcvij. in eo. li. sꝫ an possit dari i dotẽ feudũ p eũdẽ bal. ꝯs. ccxiij. icip. quã ꝙ. Itẽ an possit permutari vel delegari p dñm iuito vasallo. vid i alio cõsil. p eũdem. cclxxv. qd̃ ici. pponit in. j. lib. Bartho. ab borra.

in fine. & ibi diximus. Hic verius dicitur vt statim postquam alienauit currat prescriptio: quia qui alienauit perdit supra titulo primo que sit causa prima. §. fina. si domino tantum competijt actio non potest dici non negligens. vt. C. de anna. exc. l. j. in fine. & .d. §. rei est dictum. quia nedum dominus statim post alienationem: imo agnati si erat paternum statim post alienationem reuocant. dictum est supra de feu. succes. capitulo. j. in fin. glosse. filius etiam viuo patre reuocat quando est ex pacto & prouidentia. s. si de feu. controuer. fue. titius. & diximus. s. titulo primo. §. primo. ¶ In regno Sicilie exigitur tricennalis cum presentia aduersarij in regno dicta constitutione. ¶ Et regno ipso nõ perditur feudum per alienationem quia ipse idem iure reuo-
7 cat diximus. s. titulo secundo. in sum. ¶ † Feudatarius ergo nõ potest alienare sine consensu domini an possit in feudum dare. ¶ Gloss. examinat plene hanc questionem & plene & in summa. ideo dimitte. est tamen tenendum qd possit si sine fraude sincere & bona fide fiat. s. qualiter olim feu. po. ali. c. primo. de leg. cor. §. pe. & in consti. imperiali. §. callis. & .§. illud quid sit sincere & bona fide glo. aperit bene hic. ¶ Sed an in regno Sicilie possit feudatarius in feudum dare. Nam constitutio regni de feudis & rebus feudalibus non alie. prohibet alienationem nisi per quã minuũtur feuda. ergo si non minuitur videtur qd concedatur a contrario. ff. de offic. eius. l. j. §. huius rei. & quia in vno prohibuit in alio videtur concessisse. ff. de iudi. cũ pretor. Uerius videtur quod prohibeatur per constitutionẽ illã diue memorie. Nam commutatio est tam rei quam persone. licet dicat litera de rebus feudalibus commutandis quando de vna persona in aliam trãsfertur. hoc non est inhibitum iure isto feudorum. de. l. cor. §. profecto. & .§. ij. Sed dicta constitutio sicut posterior generaliter loquitur vt prohibita sit omnis alienatio: quia quãtũ ad dñm feudi intelligitur diminui qd est et in melius contra suã volũtatẽ cõmutatũ. ar. ff. quẽad. vsufru. ca. l. fi. Nã si est cõtẽtus de tua psona quod sis suus vasallus nõ sic est cõtentus de alio etiam meliori dando.

Additio. In constitutione illa glossatur contrarium vt diximus. vbi de vasallo qui contra constitutionem Loth. in rubri. maxime per registrum imperatorum in archiuo
8 seruatũ † quod si feudatarius terras paruz vtiles de demanio locet vt plantentur & certa portio fructuũ reddatur annuatim dño non pecunia qd potest & non reuocatur: nisi taz modica esset portio vt rationabiliter fraus presumeretur. & ideo illud est verũ qd in augmẽtũ feudi possit. pro quo est. ff. de transa. cũ hi. §. quid ergo. vbi prohibetur transactio de alimentis sine pretore pro commodo alimẽtarij potest sine pretoris autoritate. §. ¶ Nec sequitur hec cõstitutio predicta hoc ius feudorum. patet in transactione qui ibi improbatur iure isto conceditur si de feu. contro. fue. c. si. vas. de feudo suo. & de controuersia inter vasallũ & alium de benefi. si cã debet aliquid operari dicta constitutio vt etiã alienationes concessas alias improbet sicut est datio in feudũ per quam feudũ cõmutabitur de vno in alium. Nam & verba operantur aliqd. ff. de leg. j. si qñ. qd det in feuda non cauetur iure isto nisi consuetudine non lege imperatoris alicuius. imo prohibetur generaliter. vt in constitutione imperia. l. cor. de beneficijs in lon. & terris tribu. l. in nomine dicit de alienatione domini non facienda sine voluntate vas. sic quo tẽpore miles. l. ij. que sumitur de. d. l. in nomine domini. & de leg. cor. §. ex eadem. l. de vasal. qd possit in feudum dare non dicit. vbi est illa consuetudo ibi seruetur in regno Sicilie non est. & si esset non videtur tolli per predictã constitutionẽ. si do tibi in feudũ vt te habeã in vasallum. Qño dabitur alij me inuito cũ ergo non possum proprietatem alienare inuito vasallo. vt d. l. in nomine. nec videtur equũ nec rationabile & videtur expressum dicta constitutione in fi. vbi excadentias tm̃ locat feudatarius. ¶ Et
9 est attendendum: licet allegando gl. in contrariũ dicat qd † feudatarius habet vtile dñium. Hoc tenent oẽs cõiter. licet Inn. dicat quod est chimera narrat Hostien. in sum. de feu. vt diximus. d. capitu. de inuesti. de re alie. & .j. tit. iij. si causa. ¶ Sed tunc queritur si potest in feu. dare feudatarius quod ius remanet primo infeudato danti
10 in feudum. Nam videtur quod nullũ: † quia vtile transfertur in eũ cui datur in feudum. vt hac glo. dicitur pz. ff. de contrahend. emp. qui tabernas. de leg. j. si domus in fi. dñium. i. proprietas est penes dominuz. & .s. in quib. cau. feud. amit. §. in primis differentie quod remaneat vtile vtiliter hoc est non inuenire. Inuenies tamen qd vtilis actio qñqз datur vtiliter vt in eo qui administrat negotia aliena necessitate non sponte contra quem datur neg. ge. ad ea que accesserunt negotijs puta fetus & illa vtilis datur vtiliter nota. C. de nego. gest. curatoris. ¶ Dicũt quidam quod quesitum sibi vtile non trãsfert dando in feudum. sed effectũ quẽdam vtilis dñij. s. quod in rem actionem intentet secundus feudatarius. Primus retinet sibi vtile & transfert exercitium vtilis dominij. & vtiles actiones vt actionem vtilem intentet sicut ille qui mandat iurisditionem: quia retinet sibi & exercitium iurisditionis transfert in mandatarium. ff. de dam. infec. l. j. de offi. eius cui mand. est iuris. l. j. in fin.

nec sequitur dicunt isti si hz vtilem in rem qd hz vtile dñium quia & superficiario qui non est dominus datur in rẽ actio. ff. de rei vẽ. superficiario & qui nec directo nec vtiliter est pñs hz in rem. vt publicianã insti. de act. §. alie. ff. de publi. l. j. ¶ Et sic non ob. qd dñiũ nõ est apud duos insoli. ff. commo. si vt certo. §. si duobus. de castren. pe. hereditatem. §. pater. Hic enim habet vnus vtile alius exercitium vtilis. non dicas effectum talis dominij: quia qui hz effectũ dominij hz dominiũ. ff. de reg. iur. cuius effectus sic in possessione vnus hz naturalem alius ciuilem. ff. de acq. pos. l. iij. §. ex plurimis. & .§. econtrario. Non obstat secunduz eos. l. si domus. & . l. qui tabernã. quia si voluit totuz ius qd hz transfert. vt dictis. ll. & no. in gl. C. de here. ven. emptor. sed si datur in feudũ vt sibi prestetur seruitium & ipse alij vt primo secus sicut cũ emphyteota locat quandiu sibi soluatur pensio vt insti. loc. §. adeo. sed ibi dicit glo. quod vtile primi emphyteote transfertur in secũdũ emphyteotaz. ¶ Et ideo verius videntur dicere Moderni vt nihil sibi retineat primus infeudans pro quo est quia si secundus infeudans alienat redit feudum ad primum dominum. secus in delicto contra primum dominũ cõmisso: quia redit ad secũdũ. j. imperialis. §. illud. & que sit rõ ibi diximus. ¶ Unde si non seruatur sibi pactum per secũdũ vendicet & erit casus vbi de facto agit primus. sic. C. de trans. vbi. ff. de exce. rei iudi. si quis rez. hoc dicitur in. d. glo. §. adeo. quod primus nihil sibi retineat quantum ad possessionem. dicit glo. d. §. si duobus. nec poterit excipere qd hz in feudo: quia non seruatur fides fidez non seruanti. C. de pact. cum proponas. ¶ Posset etiaz cogere scdm primus ad seruandum promissa actione ex stipulatu si fuit illud in stipu. deductũ
11 ¶ † Dñium non est apud duos insolidũ. dictis legibus. eadem ratio. est in vtili que in directo. & si aget de facto vt est dictuz lege permittente quod plerunqз fit. vt no. d. l. vbi. quia non transit illud vtile eo quod non seruat fidem. C. de pact. l. traditionibus. & de condi. ob causam. ea lege. ¶ Item sibi nil seruat sibi primus infeudatus. sed dat ea lege in feu. qua habebat potest. s. de. l. cor. §. profecto si non seruiat dño scđs non cogitur potest tamen si vult. s. qualiter feudum olim po. alie. c. j. versi. excepto. Sed ille secũdus si non seruat fidem contra primũ cui infeudauit dñs nõ potest agere quia ius suum ex legis permissione in feudum dedit. dictis. ll. qui tabernam. & si domus. in fi. non restat dño remedium: quia cum scdo non contraxit: tunc dñs quidã dari condictionem ex. l. no. glo. C. de iur. emphy. l. fi. Et hoc posset dici ad seruitium qd debetur dño quod sequitur possessorem. C. si sine cen. vel reli. l. j. & . ij. & quando. s.
12 † seruitium dño feu. debetur qui hz rempublicã vel fiscum. vt sunt reges alias iniquũ est factuz reipub. & fisci equiparari priuato. vt dicit Azo in summa. C. de iur. emphy. §. pe. pro quo est. C. de bon. vacã. l. j. ¶ Ideo dixit dñm vendicare. & sicut dictum est. s. proxi. in primo infeudante eo plus hic quia dñs ratione solius directi dñij. d. l. fructus. in fine. Sed primus agit de facto. vt. s. dictum est. & si excipiat de infeudatione replicabitur: quia non seruat fidẽ sicut dicitur dicta glos. de iur. emphy. l. fi. melius. ff. vsufr. quẽad. ca. si vsufru. mihi. & inducit. l. si cũ vẽderet. de pigno. act. de priuil. credi. si vẽtri. & de hoc ẽt diximus de cõtrouer. inuesti. §. fi. in fi.

Additio. Hoc quãdo feudatarius totum feudum alij dedisset in feudum quid si non totum. vt si comes vel baro feudum planum de tabula comitatus & baronie sibi excedens dedit in feudum. nunquid tunc transeat vtile vel quid. videtur enim aliud dici tunc quando retinet totum. & dat partem aut feudum singulariter. argumen. j. de capita. qui cur. ven. in princi. s. de controuer. inue. §. fin. vt tunc vtile remaneat apud comitem: quia directum est regis. vt diximus circa glossaz consti. in proe. & exercitium vtile transferat. vel dic idem vt vtile transtulerit ad tempus & sub modo donec prestetur sibi seruitium ab eo & eius heredibus quibus deficientibus res data & feudum statim redit ad comitez non ad regem. d. §. adeo. & C. de dona. que sub modo. l. iij. & per totum compellet etiam euz seruire sibi sicut promisit. alias diffaliet eum per pares. vt in cõstitu. regni. si vasal. vendicabit etiam de facto agens contra euz qui non poterat excipere de infeudatione. quia fidem non seruat. Sed feudum quaternatum baroni excidens Rex confert tenendum a barone. vt in constitu. post mortem. ¶ Hodie per capitula honorij confert baro etiam quaternatum in. §. si cõtingat qui corrigit constitutionem post mortem.

13 **Si mulier in ostenditijs.** Tertiuz ca. † Ostenditie sunt adiutoria que faciunt dominis pergentibus in hostem & exercitum contra inimicos suos vasalli qui non vadunt cuz eo ad exercitum sed quiescunt in domo cum deberent ire ad prelium iustum. supra hic finitur lex. in princip. & quib. mod. feu. amitt. in principio. ¶ Hec adiutoria sunt in longobarda de quolibet modio terre feudalis. xij. denarios. In teutonia ẽ decima pars fructuũ eius anni quo fit hostis sicut dz in hoste regis. s. de hũsi.

fratris

fratris.c.primo.in fine. ¶ Hodie est medietas vbiq; tam in Italia quam in alamania.si non vadit vel mittit alium acceptabilem domino.in constitutione Imperialis.§.firmiter. ¶ Item quod dicit rege scilicet ro.diximus.s.de consue.recti feu.§.sacramen. ¶ Itē quid de aliis regibus qr quelibet puincia habet suū regem.vj.q.iij.scitote.vij.q.j.in apibus.et quilibet rex habet fiscū in pma longobarda.q̄ est Roth.qui nō fuit Imperator vel rex ro. ¶ In regno Sicilie vocantur addoamenta seruitia que prestantur in pecunia: qr consueuerūt duo vel tres nō habentes feudū integrū cōbinare se et facere vnū militē qlibet pro paga hui9 militis cōfert p rata quelibet puincia habet sua vocabula.dictum est in.j.rubri.et.iiij.§.si quis de manso.

14 ¶ † Sunt etiā releuia que dāt heredes vasalli dn̄s.qd est medietas fructuum.de hoc releuio nil scriptū inueni nisi qd diximus.s.per quos fiat inuesti.§.sed et res. Sunt ab vsu loquentium.ff.de suppel.leg.l.labeo.simile ostenditur et releuio inuenies.C.de iur.emphy.l.fina.in emphyteota soluente quinquagesimam quasi releuiū: qr releuat illū cui prestat et soluitur indigenti. ¶ Nomina sunt consona rebus instituta de donatio.§.est et aliud.ff.de leg.iij.l.pe.§.alūno.dicit de his que prestabant pro introitu militie cui feuda similant.C.de inoffi.testa.omnimodo.de pig.l.fi.Indicuntur etiā indictiones tēporarie rebus.ff.de vsufru.l.quero. ¶ Hoc releuiū in regno non prestat ab emptore non a muliere: cum assecurat.nec pro prima inuestitura qn̄ de nouo concedit spectat in his consuetudo vt vbi est consuetū prestare prestet.arg.ff.de pub.si publicanus.in fi.sicut laudimum.qd est vulgare vltramontanorū: qr approbat et laudat infeudatio et alienatio a dn̄o de quo dicit in glo.in cōsti.impia.§.preterea.Debet etiā releuiū comiti vel baroni qn̄ vasal.eius deberet soluere regi.si regis immediatus esset vas.et hoc qr consuetū est in forma puilegiorum antiqua.ideo tolerabile.ff.de pollici.Imperator.lz alius q̄ fiscus nō deberet hoc sibi vēdicare.ar.C.de bo.va.l.j.lib.x. ¶ Item prestat siue feu.sit in terra cū vasal.siue nō siue in pecunia qr quota valoris ānui feu.pstat pinde.§.

Additio. Cum eadē sit ratio nec diuersitatis ratio est cum releuet inde dn̄is in terra est apta ratio qr sicut releuat dn̄m ita vas.subueniūt ei nisi esset in ɔtrariū vsitatum.Sed nō est iste de casibus vbi vasalli subueniunt dn̄o in constitutionē q̄ pluriū.Ubi vero succedēs esset minor nō soluit releuiū etiā de terra nisi qn̄ iurat dn̄o: tunc soluit releuium qn̄ iurat.Iurat autē qn̄ in etate est.s.si de feu.contro.fue.c.si mino-
15 ri.ideo bene dictum est qd spectat consuetudo.§. ¶ † Per hoc querit an prelatus nouus successor soluat releuium si tenet feudum ecclesia nō vr vti iure priuati.ar.j.sequēti.§.et hoc si sit vsitatum soluere ecclesiā illā pro feudo alias nō tenet cū platus non sit dominus rerū ecclesie imo pcurator.extra de dona.c.ij.aliqn̄ dicit dispensator aliqn̄ administrator aliqn̄ defensor.x.q.j.eps.
16 xvj.q.j.in canonibus.x.q.j.casellas. ¶ † Dn̄ium rerum ecclesie et feudi semper est apud ecclesiā.C.de sac.san.eccle.iubemus.§.scientes.et.§.si qn̄ et.l.fi.dicit qd trāsit dn̄iū in ecclesiā sine traditione debet esse dfia inter res humanas et res diuinas seu celestes.eo.titu.l.sancimus.qd dat ecclesie dat deo qui est immortalis.ff.ad.l.iul.pe.l.iiij.ad.l.fal.l.j.§.ad municipium. ¶ Possi-
a det tamē ecclesia per prelatos sicut per procuratores et colonos no.ff.qd cuius.vni.no.sicut.in fi.habet tū aliquid plus platus q̄ simplex procurator: qr habet liberā administrationē no.xxiij.q.vij.qd autē. ¶ Non tū habet liberā quātū ad alienationē: qr interdicitur alienatio ei nisi de modicis vt terras et terrulas.sed procurator habēs liberā sic fm vnā opinionē.Alij ɔ.ff.de pcur.pcu.cui libera.lz quantū ad hoc vt ille q nō hz pacē cū epo non habeat cū ecclesia.Prelatus est in ecclesia et ecclesia in prelato.vij.q.j.sacerdotes.vbi no.quot modis dicitur ecclesia extra de testamentis.relatū.Et cum in vno casu sit inducta hec pstatio releuij.s.cum succedit in feu.nō trahit in simili etiā si esset eadē ratio sicut in plaustro de vino non trahitur ad plaustrum de oleo cū sit cōtra ius no.gl.que sit lon.ɔsue.l.j. ¶ Odiosa restringuntur.ff.de lib.et posth.cum quidam. ¶ Secus si ecclesia pstitisset lōgo tempore vt curie regis allegato titulo vinceret per.l.de vsuf.ff.cum de in rem ver.lōgissimo.ff.de aqua quo.hoc iure.§.ductus aque. ¶ Item si semel prelatus soluisset et vixisset.xl.an.videtur pscriptum.de quo dic in.c.cum ecclesia sutrina.in fi.de causa pos.et pprie. ¶ Item si pbaret curia fuisse impositum cum feudo fuit datum et hoc quantum ad hoc vt teneatur et debeat soluere: sed si curia esset in possessiōe quā platus pdecessor soluisset cogeretur ecclesia soluere: salua causa pprietatis vtrum debeat extra de elect.c.querelam.in fi.que videtur exigere multas solutiones qr dicit qd multa tēpora.sed idem si semel vt no.in glo.et per Inno.in.c.cum ecclesia.pro quo est.ff.de ser.vr.pre.seruitutes que in superficie. ¶ Et hoc videtur verum qn̄ expressum esset q p releuio soluit.et sicut iure suo recipit et vti credidit fiscus.ff.de aqua quo.l.j.§.aristo.nisi soluisset cū protestatione argumē.de elec.Cuma. ¶ Item si curia existente in quasi possessione predecessor prelati non soluisset.quod indulgentia officialis curia omisit alius exigere non prohibetur.ff.de publicanis.licitatio.§.pen. ¶ Sed an ideo: qr predecessor non soluit sit ecclesia in quasi pos.nō soluendi. ¶ Rn̄deo si pbat curia quod predecessores alij soluerunt et immediate predecessor non soluit.Nō ppter hoc curia perdidit quasi possessionem suā que sine animo non amittit: sed si ille predecessor denegasset soluere tūc curia perdidisset quasi possessionē suā et iam esset ecclesia in possessione cōtrarij.s.nō soluēdi.C.de serui.et aqua.l.fi.et ex tūc videret qr curia spoliata vt agat interdicto vtili.vnde vi.per.c.querelam.et ibi no.Inno.imo si semel soluisset in.xl.an.vel non soluisset precedente denegatione qn̄ curia erat in quasi pos.et vixisset hic prelatus.xl.an.esset prescriptū.sicut dictum est et no.in c.cū ecclesia.in fi. ¶ Curie incumbit onus probādi in pmissis: qr presumitur libertas.C.de serui.si manifeste.et qr ei qui dicit incumbit pbatio.ff.de pba.l.ij.qd soluerit ecclesie probabit per registra.ff.de proba.census in aut.de man.prin.§.coges.

Additio. Per registrum Imperatoris Frederici qd est in archiuo.probatur qd prelatus nec castrensis vt narratur ibi fecit fidelitatē domino Imperatori soluere releuiū.sed non piudicauerat ecclesie factum prelati per ea que.s.dicunt.et imperator ille cōtra ecclesias multa fecit vt dicit decretalis depositionis sue ad apostolice.in eadem litera habet q imperator dabat ei literas vt clerici sui darent sacrmēta sua §. ¶ Quid si pbet curia aliquos nouos prelatos regi soluere releuium in simili qn̄ petunt assecurari a vassallo videt sufficere si vicini prelati vicinarum ecclesiarum soliti sint ar.extra de cogna.spirituali.c.super eo.de consue.cum olim.in vlt.glo.Dic q non sufficit qr onerosa et solita prestari contra ius sicut hic.qd non est conuentum nec pmissum nō extendunt ad alias personas.imo in eisdem ad alia negotia etiam similia.xij.di.omnia.ff.de le.qd vero.et no.p Inn.de hoc de offi.archi.c.fi.et pz in exēplo predicto de plaustro vini et olei.C.que sit long.consue.l.j.Si omnes ecclesie soluerent releuium nec esset determinatum quātum in quantitate staretur consuetudini et ei qd solita est vicina ecclesia.extra de censi.super eo.sicut cum certum est canonem statuere aliquid et illud hz multos intellectus staretur intellectui vicinarum ecclesiarum.vt in.c.super eo.alias consuetudo vni9 loci non ligat in alio sicut nec lex municipalis in alio municipio.et ideo dicitur seruatis his que in oppido in eodē genere cō-
17 trouersiarum et c.C.de edifi.pri.l.iiij.que sit lon.cōsue.l.j. ¶ † In feu.qd tz a domino temporali ecclesia subest ei a quo tz.extra de iudi.ceterum.de foro compe.verum.et.c.lz.et dz ppterea ea qua
18 priuati prestant qr sunt imposita.† Releuiū nō prestat ecclesia qr dominium semper est apud eam.Prelatus nō est dominus. Item no.qd dominus Azo dicit qd interdictū vtile: vn̄ vi.non hz locum quando quis spoliatur iurib9 cū non possideant Hugutio obtinuit cōtra eum in cā sancti Stephani et factum fuit forte ppterea.c.querelā.no.Rof.in interdicto vn̄ vi.in fi.ex quo opi.est canonizata illa pualet qr non dedignant leges et c.sicut in simili.ff.de iudi.si de vi.nisi alia opi.habeat validiores rationes quia canon tūc seruabitur in foro ecclesiastico.sicut Moderni dicunt.et vide que dicta sunt infra.§.proximo.et in dicto.§.sed et res.

Et iterum si clericus. Quartum capitulū Corra.cleric9 episcopus vel Abbas habebant feu.ecclesie ab imperatore vt dictum est in prima rubrica.non datum a rege vel imperatore vt.s.expositum est persone episcopi vel abbatis.imo ecclesie committunt hi prelati cōtra regem culpam ob quam laicus perderet feudum et rediret ad dominum fm diuersas sn̄ias dictas.s.q sit cā.j.§.
19 pe.et plene si vas.feu.pri.c.j.qualiter priuabitur feudo. ¶ † Preiudicabit ne delictum prelati ecclesie.dicitur quod viuo prelato isto in prelatura habente.s.honorem ecclesiasticum: qr nō erat depositus nec poterat deponi nisi a papa vel ecclesiastico iudice competenti et sic percipiebat administrando fructus bonorū ecclesie feu.hic pertineat ad regem in quem culpauit.i.fructus feud.sicut haberet episcopus culpans sic habebit rex in quem culpauit.sed mortuo eo feu.libere reuertitur ad ecclesiam et ei9 successores.h.d. ¶ Uide qd delictum prelati preiudicat ecclesie: qr erat in committendo.s.culpam.non est damnum ecclesie sed qd prelatus viuens dz habere habeat is in quem deliquit.lz in omittendo posset damnum pati ex delicto prelati.hec est cōmunis sn̄ia canonistarum.extra de dona.c.ij.per Inn.Host.xvj.q.vj.si episcopum.in glos. ¶ Secundum hoc si non solueret qd debetur pro feudo vt seruitium impositum perderet ecclesia feudum.dicit Spe.in tit.locati.Sic est in viro et alijs qui alienare non possunt necessaria alienatione perdūt ipsi et persone cuius sunt bona.ff.de fun.do.l.j.et.C.de sacrosan.ecc.iubemus nullam
20 vbi ponuntur multe opi.in glos. ¶ † Alij dicunt qd si prelatus solus peccat non preiudicat ecclesie: secus si ipse et capitulum vt ibi dicitur in gl.Nam delictum in faciendo non fuit cōmissum

Additio.
a ¶ Possidet tū ecclesia per platos. Adde an ecclesia desinet eē he[illegible] ita q p igr[illegible] [illegible] vasal[illegible] dū acqrat ecclie. vide p Bal.in cōsi.clix.qd inci.q rit primo in pmo li.ɔsilior.circa fi.ibi lz de feudalibus.sed p intelligētia materie feudorū est cōsilium multū notabile. Bartho.ab hor.

Additio.

a ¶ Ea q̄ post publicationē q̄ru nt nō sequunt regē vl fiscū. addō ex quo talis reus pduellio uiscui publicata fuerūt bona puatus est oī successione. an saltē donec viuit ip̄e h̄re possit τ nō fisc⁹. facit qd hmōi quesita post nō sequant fiscū. pter. s̄. l. si mādauero. §. is cui. hic allegatū quez tex. allegauit etiā bal. in ɔsi. suo. xxiij. in scđo li. consilioꝝ viuēte eo nō hēbit fisc⁹ eo mortuo bona oīa sūt fisci. C. de bo. proscrip. l. ij. q̄ꝛ ip nullis bōis hꝫ heredē. fac. c. felicis. de penis. τ tex. in l. q̄sq̄s. C. ad. l. iul. maiestatis. τ no. q̄ fui sepi⁹ iterrogat⁹ de hmōi passu satis q̄tidiano tpe q̄ bella igruebāt ab āno. Mccccix. vsq̄ ad ānū Mccccccxiiij. quo tpe defecere ciuitates plēs τ pluribus cōfiscata fuerūt bōa. dixit etiā s̄. i alia apostil. et multū fui gauis⁹ de autoritate dñi andree hic sup tali passu. quē multū notabis τ menti tenebis. Bart. ab bor.

vt faceret sicut non mandat procuratori soluere indebituꝫ. ff. de condi. inde. si pcurator. Sed hec ratio est non in omittēdo non est eis mādatū qd nō soluāt debitū: imo qd soluāt eadē. l. si procurator in prin. Nō facere facere est insti. de nup. §. si aduersus ff. de lib. agno. necare. Sed grauius est peccatum faciendi quā omittendi. ff. ad sil. l. ij. si non leditur ex peccato maiori: multominus ex minori. Goffre. dixit qd neutrum preiudicat. vt nar-
21 rat Host. d. c. ij. ¶ Satis videt fortis opi. Goff. †q̄ꝛ ecclesia non patit translationis sollicitudinē. C. de sac. san. ec. plꝫ. que est canonizata. xvj. q. j. nouarum. Secus in predijs clericoꝝ que non sunt ecclesie eo. ti. de his. Nō vr̄ p hoc habere rationē dictū speculatoris. In marito vidi perdi feu. dotale: q̄ꝛ non faceret seruitiū. habet em̄ recursuꝫ cōtra virū mulier de dolo vel culpa: q̄ꝛ nō fecerūt seruitiū. arg. ff. so. ma. etiā. §. j. τ. l. si cōstante. §. si maritus. τ. l. si filio. §. maritum. Tenetur enim de dolo τ culpa cōmissa in rebus dotalibus. C. de iure do. l. in rebus. vel si non est soluendo imputet sibi: quia debuit facere sibi caueri de dote restituenda qd hodie fit. C. ne fide. do. den. l. j. Imputatur ei qui incaute egit. C. de fur. l. ij. Nam ex contumacia viri fit dñs aduersarius rei dotalis. d. l. de fun. do. l. j. presumitur vxor sciuisse negligentiam viri ar. C. de in inte. resti. de tutela. vnde cog. octaui gradus. cuꝫ sint vnū corpus. ff. de ritu nup. l. j. potuit τ debuit supplere viri negligentiam. ff. de inoffi. testa. suspecta. marit⁹ est dñs rei dotalis. C. de rei. ven. dote. ¶ Hec omnia cessant in ecclesia τ pupillo. prelati non sunt dñi. dictū est. c. prori. §. nec tutores. ff. de fur. interdū. §. qui tutelā. p emp. qui fundū. §. si tutor. nō possunt nisi in eoꝝ preiudiciū. vt hic dānificare ecclesiam vel pupillū. C. vnde vi. meminerint. τ in glo. d. l. iubemus. ¶ Propterea eis nō soluēdo existētibus habet recursus ad principales. C. de iudi. properādū. in fi. Vel per bn̄ficiū resti. in premissis succurret ecclesie ēt si esset lesa sicut τ minor. j. in cōsti. imperia. §. preterea. ¶ Nunqd qd hic dicit si eueniret locū haberet: cum dictū sit in superiorib⁹. ll. pncipis secularis: etiā si sint pro ecclesia non seruandū. vt no. in. c. dudū. de reb. ecc. nō alie. ¶ Respōdeo ecclesia subest dño tpali quātū ad tpalia. i. feudalia q̄ tenet ab eo. extra de iureiuran. c. nimis. τ. c. petitio. et. c. veritatis. de maio. τ obe. solite. Hic exponit istud tpale. i. feudale. per Host. τ Inno. vt diximus. s̄. qualiter vasallus iura. fide. vñ τ cōuenit sub dño feudi. de iudi. ceterū. de fo. cōpe. verum. c. licet in. fi. ergo ecclesia recipit feudū a dño tēporali recipit cum onere rei. xvj. q. j. si quis laicus. de quo dic extra de censi. c. j. De impositis ergo expressim non est dubiū de alijs que non imponuntur in feudi datione sicut est releuium: releuiū non tenet: q̄ꝛ releuiū imponit heredi qui est dominus ab hero. insti. de here. quali. τ diffe. in fi. Prelati nō sunt domini dictū est. s̄. §. prori. ¶ Imposita vero feudo per consuetudinē vr̄ teneri soluere ecclesia. nā indictiones tēporarie videnť onus rei. ff. de vsuf. le. l. q̄ro. sicut sunt stipēdia forte militū. ad custodiendū patriā in qua erit feudū τ salariū a solo: q̄ꝛ soli feudo ex cōsuetudine imponebat hec equparantur tributis. ff. de lega. j. apud iul. §. heres. de vsufructu. hactenus. ¶ De tributo non dubitatur quin soluat ecclesia. xij. q. ij. ecclesiarum. xj. q. j. si tributū. τ no. d. c. j. de censi. pro quo est qd dicit dictū. c. j. in fi. Videt quidem ecclesia recipere eo modo quo alij similia feuda tenere dñt ex solito. ar. ff. de edil. edic. qd si nolit. §. qui assidua. de euic. si fundū. quasi tacite hic agat ciuilia mō est interptandū qd recepit ecclesia ar. ff. de serui. si cui. de ritu nup. quāq̄. ¶ In alijs que possent quādoq̄ pter cōsuetudinem imponi pp necessitatē vel vtilitatē nō posset cōferre ecclesia ro. pōtifice inconsulto extra de immu. c. nimis. τ. c. aduersus. Querit ergo gl. quatuor τ nō respondit. ¶ Primo vtrū sit idem si tenet feudū ab alio q̄ a rege. ¶ Scđo si sit idem in alio rectore ecclesie q̄ꝫ epo vel abbate. ad hoc dic quod idem posuit autem in rege: q̄ꝛ consueuerūt esse munifici ecclesijs ēt in dandis melioribus in aut. de nō alie. §. vt auteꝫ τ in ecclesijs epatib⁹ τ abbatijs vbi viget plus obseruantia regularis consueuit frequētius dari q̄ alijs ecclesijs vnū rectorem vel paucos clericos habentib⁹ τ ideo posuit in istis causa exempli. idē tamē de alijs. arg. ff. de dam. in fec. dāni infecti. §. si. ad. l. aquil. ita vulneratus. in fi. q̄si ad frequētiora respexerit. ff. de leg. nā ad ea. ¶ Tertio querit si cōmisit qs talē culpā in regē ob quā perderet feudū si haberet. deinde fiat prelatus ecclesie feuduꝫ habentis a rege an eo viuo sicut hic dr̄ fundū ptineat ad regem. ¶ Hic qd nō: q̄ꝛ ea q̄ post
a publicationē querunt nō sequūtur regem[a] vel fiscum. ff. man. si mādauero. §. is cuius. Eo viuo ergo nō habebit fiscus seu rex. Eo mortuo si laicus esset bona quesita post publicationeꝫ maxime ex delicto forte essent fisci. C. de bo. proscrip. l. ij. q̄ꝛ dicit qd in nullis bonis habet heredem. ideo intelligitur post mortem q̄ꝛ de viuentis hereditate τc. ff. de vul. τ pupil. sub. l. ij. §. illud. hec est cōmunis sol. in. §. is cuius. ¶ Aliqui moderni subtilizant vt viuens post publicationem ex delicto. s. deportatus illa que querit iure ciuili sicut hereditates τ legata ptinent ad fiscū q̄ꝛ nō habet q̄ sunt iure ciuili deportatus. ff. de pe. quidā. τ quātum ad hoc habetur pro mortuo. ff. de contrata. l. j. §. deportatus. de bo. pos. edicto. at si emat vel p cōtractum a iure gē. introductū post deportationem acquirit hoc nō fisco, sed sibi querit. ff. de le. iij. si deportati. in prin. igit nisi viuo testatore τc. τ in. §. is cuius donec viuit etiā in deportatione sibi querit q̄ꝛ est liber. et in illis hꝫ vtilem τ efficaceꝫ actionē vt in. §. is cuius. si moriatur in deportatiōe nō hꝫ heredē q̄ꝛ hoc est de iure ciuili. d. l. ij. ¶ Si hoc verum sit nō tangit questionem q̄ꝛ. §. nō est deportatus e p̄s
22 assumptus ad prelaturam. ¶ †Quarto querit si prelatus in vasallum ecclesie tenentē feudū ab ecclesia culpā cōmisit ob quaꝫ si esset laicus priuaretur feudi pprietate. j. qualiter dñs pprie. feu. priue. pos. c. j. an priuabit eo p̄lato viuēte vt hic dr̄ in cōuerso casu qñ ecclesia a rege teneret. Hic qd satis vr̄ idem eo qd nō iudicant ad imparia dñs τ vasallus pro quo accepit extra que dicūtur in gl. s̄. ti. j. §. nō est. de lege cor. §. ex eadem. l. per quos fiat inuesti. §. sed τ res. si de feu. controuer. fue. dño. de for. fidel. c. j. in fi. xxij. q. vl. c. de for. eadem est rō paritas. s. hic q̄ in p̄missis casibus τ exemplis: τ sic idem ius. C. de cōsti. pec. l. vl. sic no. in simili. j. se. rub. c. j. in fi. vlt. gl. in fi.

23 Additio. †Quid si ecclesia collegium vniuersitas vel ciuitas habens feud. ab alio dissoluitur: destruatur: vel annihiletur an feudum tunc aperiatur domino. τ qdē potest fieri dissolutio destructio annihilatio per illum τ illius autoritate qui potestatem hꝫ vt per papā vel principem ppter delictum. s. collegij vniuersitatis τ ciuitatis seu ecclesie. i. fidelium congregatorū ad illam ecclesiam: q̄ꝛ ecclesia est cōgregatio fideliū. vel ppter delicta que in ecclesia committebātur erat forte in loco syluoso vel alio vbi receptabant latrones vel aliqd graue horrendū vel obscenum commissum est vel aliam similez cām: τ sic iubet qui ptātem hꝫ vt destruat. Nam τ ciuitas patit aratrum sicut cartago τ nō tm̄ persona delinquentis punit: sed τ ipse locus inanimatus τ insensatus Sion vt ager arabitur τ Jerusalem vt custodia pomerij erit. j. q. j. § iudices. mar. iij. τ in detestationeꝫ criminis commissi in loco seminatur post aratrū sal in loco destructo. habetur Judith. ix. abimelech oppugnabat ciuitatem vt ea destructa sal in ea dispergeretur thuribula etiam in quibus incensum illicite est oblatum ne in vsu decetero essent. sed potius indignationis τ vltionis diuine memorie conflata sunt. τ igne purgata. vij. q. j. deniq̄. circa fi. hinc irrationabile animal perimitur ne facti memoria refricet. xv. q. j. mulier. nam locus vbi pure viuitur euellitur ne in aspectu mentis apponat qd sepe quisq̄ ibi vel gessit. lxxj. di. j. vꝫ tamen: etiam supponuntur interdicto ex delicto dominantis τ subditi qui non deliquerunt. extra de spon. non est. lib. vj. de electi. c. vbi. §. ciuitas. huiusmodi deponens ecclesiarum prelati puidentie dimittuntur. de conse. dist. j. c. j. τ. c. placuit. q̄ꝛ non hominem ppter locuꝫ: sed locū ppter hominē deus elegit. ij. Macha. v. τ locus nō sanctificat hoīem: sed homo locum. sic de his dictum est. s̄. quo tpe miles circa prin. alias persona est que punit q̄ꝛ res nō delinquit. in aut. de man. princ. §. oportet. tunc quidem si ppter delictum habens pacem fecit ecclesiam demoliri decetero nullus ecclesie illius loci municeps erit perinde est sicut cum laicus moritur sine herede qui deberet succedere qd intelligitur de masculo descendenti. s̄. de alie. feud. §. τ si clientulus. desinit tunc habere bona. vt sequitur. ff. qui. mo. vsufr. amit. l. si vsuf. ciuitati. ecclesia destructa priuilegium eius euanescit. xvj. q. vij. τ hoc dixim⁹ extra de verb. sig. abbate. de ope. no. nunc. c. ij. τ ibi plene de hoc per Inno. tunc locus etiam non videtur remanere sacer. ff. de relig. cum in diuersis. in fi. τ. l. cum loca. sec⁹ si sine autoritate ptātem habentis etiam casu destrueretur sacer remanet. ff. de cōtrahend. emp. l. ede. ¶ Dissoluto ergo collegio vel ecclesia taliter τ statim res bona ecclesia acquiruntur pape dicit gl. ff. qd cuiusq̄ vniuer. nomi. l. sicut. in fi. sicut si esset laicus perueniret in fiscum principis. ff. de pub. nec commissa, intelligitur de bonis que mere τ libere erant ecclesie vel collegij dissoluti. sic q̄ꝛ feuda que tenebat collegiū seu ecclesia taliter destructa aperiuntur domino a quo tenebantur. ff. de bo. liber. l. libertinum. de bo. damnatoꝝ. l. fi. §. j. de episco. τ cle. si quis presbyter. de hoc diximus. s̄. de pate. l. ij. ¶ Sed si restitueretur post per papam tale collegium vel ecclesia dicitur dicta glo. redirent iura deperdita pro quo est. ff. de ser. vrba. pred. attilicinus. C. de sen. pas. l. j. τ qd diximus. j. de
24 na. suc. feu. c. j. †Non facit ad hoc quod consueuit allegari non est ecclesia vbi schisma est. xxiiij. q. j. schisma. in fi. simile enim cū ab ea quisq̄ discesserit ecclesia esse desinit scilicet apud eum qui schismaticus est dum ab ea diuidit se vel ipse qui prius bonus erat in ecclesia τ ecclesia in ipso vt ibi gloss. exponit. alias si prelatus puniretur vel parochiani τ fideles. multomagis congregati in eadem ecclesia remanente integra τ non destructa propter delictum prelati non perderet feudum ecclesia. vt hoc. c. dictum est. ¶ Item secus si prelatus ecclesiam constructam in loco indecenti diruat τ aliam eiusdem nominis construat in loco decēti τ apto. Prelati enim est hoc ordinare. vt. d. c. j. τ. c. placuit.

cuit. de consec. ec. ecclesia substituta eiusdē nominis eodem iure censenda est. ff. de condi. 7 de. filie. §. fi. de dona. inter vir. 7 vxo. si
25 donante. §. sponsus. 7 hoc est qd̄ dicit Inn. d. c. ij. †si ecclesia trāsferatur ad alium locum idem erit rector huius ecclesie qui facit seruitium domino feudi nec dominus feudi damnificat hoc in aliquo nec est cā perdendi feudum: q̄ dz esse egregia 7 inter causas scriptas vel habens similem rōnem. s. in qui. cau. feu. amit. c. j. §. sed sunt quedam. 7 que sit cā prima. §. predictis. ar. contra qd̄ dr rei mutatione finiri vsum. C. de nau. dissoluta. 7 ex eisdem tabulis restaurata. ff. qui. mo. vsusf. ami. repe. §. si ei mutatione. 7. l. quid tamen. §. pe. de ver. ob. inter stipu. §. sacramenta. 7 de solu. qui res. §. arena. 7 qd̄ dr de re in meliorem cām commutata. ff. de vsur. ba. l. fi. Sed non ob. q2 ante datum feudum erat ius illud de commutatione ecclesie iuxta ꝓuisionez epi. ideo dr egisse in donatione feudi qd̄ ius intelligit vt. s. ex cā illa possit commutare. hoc est qd̄ dr in sermone quedam tacite excipiunt. ff. de ser. si cui commoda. si is qui. in fi. de ritu nup. q̄ꝗ̄ qd̄ tacite agit pro canto 7 expresso habet sicut pe. cū quid poterat dicere in datiōe feudi qd̄ si mutetur ecclesia in alio loco feudū ad se reuertatur non dixit omisit pro omisso habetur. ff. de verb. ob. quicquid. C. de cadu. tol. §. pe. 7 si forte in mente id agebat debuit exprimere C. de condi. ob cām. si repetendi. 7 non sufficit exprimere alij vel alio tempore imo qñ dedit feudum 7 alij cui dedit. C. de transa. si maiores. sicut non sufficit contestari de dolo. e. ti. si maior. 7. l. interpositas. qd̄ me. cā. metum 7. l. cum te. non obst. qd̄ dr. d. c. de alie. feu. qd̄ feu. datum ecclesie nunq̄ est reuersurum ad dñm eo q ecclesia non desinit: q2 intelligitur remanente in eodem statu ar. ff. de so. cum quis. §. j. Nam si per superiorem habētem ptātē destruatur non remanet res in eodem statu. hoc est autem in ꝓ
26 uidentia episcopi. d. c. de consecratione. ¶ †Si vero ecclesia collegium vel vniuersitatis non propter delictum sed ab hostibus destruat tunc retinet talis ecclesia omnia iura 7 priuilegia sua vij. q. j. pastoralis. etiam res nedum persone habēt ius postlimi
27 nij. d. l. cum loca. ¶ †Sed si ecclesia vniatur alteri. idem dicit Inn. in. d. c. ij. 7 quidem tri. mo. fi. vnio. lz Ho. dicat quinq3 no. ne se. va. c. ij. alias. c. j. de primis duobus quando vcz de duabus ecclesijs fit vna. 7 quando vna subijcitur alteri quantū ad subiectionem non est dubiū quin tales ecclesie retineant omnia iura sua 7 fortiantur priuilegia alternis que sunt humaniora vt. d. c. j. plene no. 7. xvj. q. j. 7 temporis qualitas. ¶ Sed est aduertendum in tertio: quando vna ecclesia vnitur alteri transfertur et incorporatur in ea qd̄ est proprium Pape in omnibus ecclesijs orbis 7 cuiuslibet episcopi in sua diocesi. extra de exces. pre. sicut vnire. hz etiam papa alia spiritualia personalia in. lx. casibus inter quos est vnio qd̄ narrat plene Host. in sum. de offi. leg. Licet aliqui velint dicere qd̄ ecclesia ro. 7 papa sint domini rerū omnium ecclesiarum. arg. eorum que dicuntur. ix. q. iij. per principalem: q2 domina vocatur. lxxix. di. oportebat. Et papa dicit ecclesie mee. xcvij. dis. c. j. quod videtur significare dominium. ff. de
28 reli. l. ij. §. in locum alterius. cum concor. ¶ †Uerius dicunt alij quod non sit dominus sed dispensator generalis vt ex cā vtilitate vel necessitate cogente possit dispēsare 7 bene ordinare de omnibus sicut episcopus de ecclesijs sue diocesis. viij. q. j. mutationes. vbi in princi. dicit aduertendum papa non propria voluntate aut dominatione. 7 sic est intelligendum. c. per principalez. 7. c. precedens. nunc vero quia litera dicit cum necesse fuerit 7 sic
29 implicat causam. †Unde papa vel princeps non possunt condere legem sine iusta causa vt liget in foro conscientie vel iudiciali innuitur per Innoc. de immuni. eccle. c. si plerique. quia lex debet esse iusta possibilis 7c. iiij. dist. erit. cum sit dei vicarius deus nihil in terra sine causa facit. Job. v. non ergo deponet vnum episcopum sine causa. 7 sic videntur supplende gloss. dictorum capitulorum: quia si princeps non potest rem priuati auferre sine iusta causa secūdum communem distinctionem. C. si contra ius vel vtili. pub. l. fi. multominus auferret honorem sine causa vnde quis remaneat dehonestatus. argu. ff. de pe. in seruorum. in fi. 7 dicto. c. mutationes. in fi. dicit quoties vtilitas aut necessitas coegerit. illud dicimur posse quod sine peccato possumus. xxij. q. j. faciat. ff. de conditio. instit. filius. Sed princeps peccat auferendo pecuniam in nouo vectigali sine causa imposito. dicit Innocen. de cen. innouamus. Inde b. Bernar. circa finē sui quarti ad Eugenium papam considerans sanctam romanam ecclesiam cui autore deo preces ecclesiarum esse matrem 7 dominam. te vero non dominum episcoporum esse sed vnum ex ipsis 7 Tho. secunda secunde questione prima. c. de simo. questione. j. in fi. in responsione ad vltimum argumen. quod res ecclesie nō sunt eius vt domini 7 possessoris: sed sunt eius vt principalis dispensatoris. In hac principali dispensatione habet generalem 7 liberam administrationem quia eam concedit alij. libro sexto de elect. is cui. ergo habet eam si concedit alij. ff. de offici. eius. l. prima. §. penulti. ff. de dam. infec. l. prima. 7 alij prelati habēt eā similiter in sua diocesi. v. q. iij. c. fi. in fi. magne glo. tm̄ eniz debet facere cōcessa in parte quātū ad partē plato quātū Pape concessa in totū quantū ad omnes ecclesias. ff. de admi. tu. si duo. in fi. 7 in hoc erit libera in vtroq3 vt meliora prospiciant 7 prosint ecclesijs. xij. q. ij. sine exceptione in damnum ecclesie non extra de in integ. resti. requisiuit. xvj. q. iiij. §. quod autem. in glo. 7 sic videtur intelligenda glo. xij. q. j. §. vlti. 7 modica tamen possunt donare. vt ibi not. iure ciuili. qui habet liberam. Potest etiam in damnum domini. ff. de procura. procurator. non obst. qd̄ vocatur dominus: q2 compilator glo. aliarum dicit hec est glos. mea. 7 rustici coloni dicunt agrum suum. ff. de orig. iur. l. ij. 7 vxor vocat maritum dominum. ff. de leg. ij. lucius. ff. de dona. inter vi. 7 vxo. ea que a marito. in prin. 7 doct. vocantur domini legum. in auē. habita. ¶ Si ergo ecclesia habens feudum vniatur alij trāsferatur[a] cum alijs bonis suis 7 incorporatur in eam. Nunquid
a tunc feudum aperiatur domino. Item si non aperiatur 7 ecclesia cui est vnita alia ecclesia feudum habens destruatur ꝓpter delictum: an tunc aperiatur dño. difficultas questiōis est in hoc vtrū ecclesia que est hic tertio vnita alij desinat habere bona eo quod cum omnibus suis est translata 7 incorporata in aliam cui vnio facta est. 7 Jo. in. d. c. 7 temporis qualitas videt dicere quod peribunt iura illius ecclesie qui vnitur. extra de testa. mo. recolentes. in fin. sic est de actione rei vxorie translata in actione ex stipulatu. C. de rei vendi. actio. l. j. quasi nullum ex pristino iure superest vestigium. argu. ff. de adopt. in omni. 7 si transtulit cenobium monachorum nigrorum. sed in alborū cenobijs vt non nominetur nigrorum sed alborū qd̄ caret nomine carebit effectu. C. de ser. a nullo. ipsa rei origine sublata non remanebit imago. C. de lati. lib. tol. l. j. in princi. 7 perempto principio querit. non queritur vltra. de re. in auē. de non alie. §. quia vero. 7 sic videtur feudum aperiri domino vt propter bona ecclesie vnite: que mere 7 libere erant eius transtulerint feuda redeant ad dominum: quia vnio facta est saluo iure alterius. c. monasterium. cum concor. igitur 7 videtur magna ratio: quia dans feudum dedit ecclesie in qua habebat affectionem 7 deuotionem si papa transfert 7 veniat id quod est domini feudi non disponat cōtra vel sine voluntate. C. de pact. l. fi. 7. c. recolentes. in fi. dicit relictis possessoribus. quod videtur exponere Host. de feu. id est de eis in quibus alius habebat dominium vel iurisditionem temporalem. ¶ In nomine. c. Hostien. d. c. quia monaste. dicit quod ecclesia vnita non mutat naturam suam: imo retinet sicut est videre dicit ipse in monasterio facta capella quod nihilominus retinet naturam monasterij vt non subijciatur. De capellis monachorum. dilectus. circa fi. cum concor. quas allegat ecclesia vnita transit in alium 7 bona eius transeunt cum vniuersitate nam donauit 7 incorporauit specialiter bona. Sed ecclesia cum bonis 7 ecclesia non perit nec rei mutatio facta est. 7 sic non ob. prefata que videntur cōtraria de origine sublata. 7 de precepto principis aliud est desinere aliud in potestatem alterius deuenire est videre in vsufructu qui perit re deperdita. sed vsufructuarius arrogetur ab altero. no. insti. de vsufru. §. finitur. 7. §. fina. 7 de acquisitis per arroga. in prin. C. de vsufruc. corruptio
30 ne. †Maior quidem vnio est vxoris ad virum vbi est copulatio diuini 7 humani iuris. ff. de ri. nup. l. j. 7. ij. 7 est vnio indissolubilis. insti. de patria potestate in princi. quia quod deus coniunxit homo non separet. Papa non posset dissoluere dictam vnionem 7 restituere ecclesiam vnitam pristino statui. vt in dicta gl. ff. quod cuiusq3 vniuer. nomi. sicut. in fin. Sed vxore cum bonis dotalibus transeuntibus in dominium viri transitus earum in mariti patrimonium non delet nec confundit rei veritatem vt naturaliter desinit esse in dominio vxoris. C. de iure dot. l. in rebus. sic. ff. de libe. 7 posthu. l. filio. §. j. 7. c. recolentes. intelligitur in his que sunt contraria religioni cui facta est vnio. sicut si papa vniret religioni paupertatis monasterium aliquod habens feu. non aperitur domino. sed transit in ecclesiam cui facta est vnio cui retro faciet seruitium. 7 id propter quod datū fuit feu. 7 hoc erit saluum domino sicut in. c. q2 monasteriū. 7 in. §. sed nec iustior. Debuit enim dans feu. scire potestatem pape in vniendo 7 prouidere sibi qd̄ si vniretur rediret ad eū vt in primo dictum est scire 7 debere scire sunt paria. ff. pro emptore. qui fundum. §. seruus. si cer. pe. quod te mihi. data ecclesijs perpetuo sunt earum. xviij. q. ij. que semel. pro hoc est. C. de iudeis. l. celicolarum. in fi. de here. quicunq3. §. quod si fecerit. certi sunt modi
31 perdēdi feudum. vt in to. ti. qui. mo. feu. amit. †vnio trāslatio 7 incorporatio non est de illis similis argumētatio. ff. de ac. 7 obl. obligationum. §. placet. de iure perso. patre furioso. 7 ex quo ecclesia nō erat destructa ꝓpter delictū. d. c. j. 7 de alie. feu. vñ 7 si religio vel ecclesia cui facta est vnio destruat propter delictū remanebit ecclesia vnita cum feudo 7 bonis ceteris. d. c. que semel. 7 erūt in potestate pape habētis plenitudinē potestatis restituendi in pristinum statum vt predictū est vniendi 7 transferendi sicut sibi videt. qd̄ eñ est dño cōsecratū erit sanctū sanctorum. 7 ad ius pertinet sacerdotum. xij. q. ij. nulli licet ignorare.

Additio.
a ¶ Si ecclia hñs feudū alij vniat. adde de vniōe ecclesiarū 7 bñficiorū qño ꝓbet 7 an vbi agit de nouo statu bñficij idu[illegible] cēdo regre[illegible] ꝓcr. xl. an. vid̄ p. d. ale xā. i ɔs. lxx. i. iij. vol. in. ɔsilior suor. 7 qñ vna eccla vnitur alteri: an illa cui fit vnio sit superior 7 alia sit iferior. 7 qñ ꝓuincia vnit regno vt adijcit 7 castruz comitatui p eūdē i ɔsi. cxl. in. v. vol. vide de mā late p d. Jo. an. i regula qui 3. de re. iur. i mercurialibus. 7 vbi. s. p do. alexā. Barth. ab bor.

j.questio.j.res ecclesie.⁊.c.nulli.vbi hac ecclesia vnita nō esset de-
32 structa vt p̄dictū est†non est ecclesia heretica ꝓpter p̄latum.⁊ cle
ricos hereticos quorū delictum nō dz ecclesie nocere vt plene su
pradictum est.¶Plus vr̄ qđ si papa feudum vni⁹ ecclesie spā-
liter dedisset alij ecclesie vel religioni qđ posset si illi ecclesie cui
tollit feu.damna grauia nō infligat.xij.q.ij.hn̄.⁊.d.c.res ecclesie
in glossa.xvj.questio.iiij.§.quod autem.vt si detrahitur ecclesie
diuiti ⁊ daꝛ pauperi qđ quilibet prelatus pōt in sua diocesi.⁊ p-
equaꝛ hoc possit detrahere habēti fertilia ⁊ dare habēti sterilia
C.li.x.de perequatore.l.oē.hec erit cā qui sine cā dicūt papā hoc
posse inducunt ptātem fluuium qui vice censitorum sunt.ff.de
acqui.re.do.§.alluuio.sed ptāte absoluta nō vtitur papa sine cā
lz p̄ter iur.ordinē vt si occidi iubeat hoīem non delinquentem:
qꝛ tumultus aliter sedari non potest.Ecce cā.ff.de sol.l.plene.de
hoc dictum est.j.que sint regaꝛ.super verbo vecti.⁊ super ver.et
ex q̄bis fiunt nauigabilia.de cap.qui cur.vē.circa fi.⁊.s.si de feu.
contro.fue.c.naturales.si postmodum ecclesia vel religio cui da
tum est feudum destruatur ꝓpter delictum qđ feudum non ape
ritur domino: qꝛ semel fuit domino consecratum:⁊ facile re-
dit res ad suā naturam.d.l.fisco.ff.de pac.si vnus.§.qđ in specie
⁊ in cā vnionis vr̄ manere tale feudum donec ecclesia vel religio
cui vnio facta est dilapsa nō sit dilapsione secuta reuertitur res
in pristinam cām.ff.de re.di.l.in tm̄ vr̄ inesse tacite p̄dicta cōdi-
tio.ar.ff.de iure do.stipulatione.de condi.inst.verba delegatio
33 nibus.l.fi.de pac.labeo.†Sicut cuz conceditur īmunitas alicui
ineſt conditio si sit idoneus.ff.de mu.⁊ ho.vt gradatim.§.j.ex-
tra de ele.cām.de consti.c.pe.⁊ fi.qꝛ a marito mortuo vel damna
to cui vxor vnita erat dos ⁊ alia bona sua ad eam redeunt.d.l.
in rebus.⁊ de dona.inter vir ⁊ vx.l.res vxoris.⁊ pro hoc est etiaz
d.l.in omni.vbi vero datum esset feudum cenobio monachorū.
puta nigrorum si stent in tali ecclesia si papa transferat ⁊ veniat
illum ecclesiam ⁊ monasterium alij religioni vt alborum ⁊ ꝓba
retur vel ex tenore priuilegij dationis feudi relinqueretur quod
maxime in his intuenudm est. extra de priui. porro.ff.de trāsa.
de his qđ monachis nigris tm̄ presentibus ⁊ futuris datū esset
destructo illo cenobio illorum monachorum feudum aperireꝛ
domino.alioquin ecclesie datum vr̄.xij.q.ij pontifices.ff.de an
34 nuis le.annua.§.a titia. cum cōcor.ibi in gl.¶†Collegio repro-
bato non valeret dona.ff.de reb.du.cum senatus.de collegi. illi.
j.ij.⁊.iij.mortuo legatario legatum est caducum seu pro non scri
ptum.C.de cadu.tollen.l.j.§.j.reprobati.⁊ depositi loco mortuo
sunt.ff.de contrata.l.j.§.filium.pro socio.actione.§.publicatiōe.
¶Idem erit si non apperet; de donatione feudi sed p̄stitum eēt
regi vel alij a quo tenetur feudum per.xxx.an.tunc p̄sumiꝛ taci-
ta inuestitura.s̄.si de feud.contro.fue.si quis per.xxx.C.de iure
emphy.in gl.nec erit aliud in tacita q̄ in expressa datione.ff.ad
muni.lucius.§.pe.C.sol.ma.l.ij.minori tempore prestitum serui
tium non tribuit ius nisi in possessione.ff.de cur. herennius de
vsuf.le.vxori.§.in compu.Idem si non damnaret papa collegiū
criminosum talis criminis sine dedecore nō p̄nt comparere pu
ta heretici alias obsceni ⁊ existentes priuarentur feu.s̄.an ille q
interfecit fratrem ⁊c.c.j.⁊ ibi de hoc dictum est in ti.si de feu.cō
tro.fue.si clericus.sed si esset feudum ecclesie non obesset ecclesie
vbi vero prius damnaret ⁊ sic feudum domino esset apertuz nō
possit post vnire alij ecclesie vel collegio vt ẜm iam quesitum do
mino transeat.Nam quesito iure domino non tolleretur absq̄
eius facto ⁊ voluntate.ff.de reg.iur.id qđ nostrum.de contrata.
si post mortem.§.fi.de pac.l.pe.sed si prius vniret ecclesiam ⁊ bo
na ⁊ sic feudum transijsset in illam cui vnio facta est si post dam
naret ecclesiam ex post delicto etiam ascendenti nō irritaretur
vnio precedens qn̄ bona non deperdebantur ipso iure sed per
sentētiam qđ qn̄ fit dictum est.s̄.quo tempore miles.l.j.⁊ de feu-
do sine cul.non am.l.j.⁊ quesita ecclesie cui vnitur non perdereꝛ
nec ea que semel sibi acquisita sunt.ar.contra.qđ reuoceꝛ p sniaz
post latam.ff.de admi.tu.l.chirographis.§.fi.¶Sz si ex debito
post commisso tunc esset indubitabile.ff.de iti.actuq̄ pri.l.j.in
35 fi.⁊.l.seq.¶†Sed qm̄o non succedat ecclesia romana ⁊ papa q
est pater omnium christianorum vicarius dei patris[a] qui p to-
tam scripturam dꝛ pater noster qui es in celis. Math.vj.tamē
fidelium non est commissum in dominum feudi ad agnatos.s̄.
que sit prima cā hn̄fi.§.deniq̄.nonne ascendentes succedunt in
feudum antiquum quando ex parte ipsius ascendentis feuduz
peruenerat vt dictum est.j.de na.suc.feu.cum patruus nedū pa
ter succedat in feudo antiquo vt dꝛ in sum.⁊.s̄.Imperator loth.
si quis miles.pone feudum antiquum datum fuisse moñ.certe
ex parte dei cuius papa vicarius est prouenit feudum . Nā dn̄i
est terra ⁊ plenitudo agri mecum est dicit deus in psal.non est
soluere si dicatur qđ est nouum feudum hoc est illud idem qđ
a centum annis fuit.ff.de iudi.ꝓponebaꝛ.qꝛ eadem rōne erit de
filijs qui sunt idem cum patre.C.de impub.⁊ alijs substi.l.fi.in-
stit.de inuti.stip.§.ei qui.Rn̄.qđ dans feudum nec aliquis cōtra
hens hic agit vel cogitata dare ascendentibus qui erant qn̄ de-

Additio.
a ¶Qui est pr̄ oīm
xp̄ianorꝫ vicarius
dei pr̄is.adde qđ
fcm̄ a papa repu-
taꝛ factū a deo.c.
q̄ [illegible] d.de trāsla.p̄l.
cū p̄e sit pr̄ succes
sor [illegible] p̄i vicari⁹ [illegible]
lz.e.tit.c.vnico.§.
porro vt ecc̄liasti
ca hn̄ficia.Et sol⁹
papa hz plenitu-
dinē ptātis.ij.qō.
vj.c.decreto.c. ad
honorē. de aut.⁊
vsu pal. no.Bal.
in.l.rescripto.col.
ij.C.de p̄ci.īpe.of-
fe.⁊ in rub.'proe-
miū decretaliū.⁊
iō papa in oībus
dispēsare potest p̄
terq̄ in articulis
fidei vid p.d.Io.
an.post Ho.in.c.
ꝓposuit.de cōces.
p̄hē.⁊ latius p.d.
phi.deciū in cōsi.
.10.cxxxvij.Bar.
ab hor.

dit feudum.ar.ff.si quis omnia.cau.testi.iubemus.qꝛ esset vt ibi
dꝛ contra votum intelligitur qđ pater filio succedat.Sz tūc erat
deus qui ab eterno est.Sed contra hoc est qꝛ si hodie titi⁹ eman
cipat filium ⁊ dat ei feudum filio mortuo succedit ipse titius vt
dictum est.d.c.vnde egit ⁊ cogitauit qđ succedat filio suo cōtra
commune votum.sed ibi non est successio sed potius reuersio vt
dꝛ in sum.per.l.ff.de lib.⁊ post.filio.vnde in extraneo infeudan-
te videtur remanere ratio dicte.l.iul.Item predicta habent locū
in iure diuino quod omnia dei sunt sed iure humano est meuz
⁊ tuum.viij.di.quo iure deus non vult de hominibus agros ⁊
feuda sed vitulum labiorum laudis iuxta illud in p̄s. immola
deo sacrificium laudis ⁊c.Item nullus cogitat in infeudando.
vel contrahendo de parentibus spiritualibus qꝛ sic semper pa-
pa succederet omnibus mortuis sine herede nec haberet locum
ti.de ho.va.sed de illis qui ẜm canones ducunt origīnē.Iniquū
aūt est perimi id de quo cogitatū non docetur.ff.de trāsa.l.qui
cum tutoribus.§.

¶De controuersia inter masculū ⁊ femi.de hn̄ficio. Rubrica.

1 ☞Femina ⁊ fratre vel agnato contendētibus femina dicente
qđ defunctus pater emit esse allodium fratre esse feudum pater
num a quo femina dz esse exclusa quid fiet.
2 Domino dicente esse feudum quod defunctus tenuisset femina
negante domin⁹ debet probare alias femīe datur sacr̄m.⁊ nu.3.
4 Dominus cogitur ostēdere fines fundi vasallo quē infeudauit.
5 Uasallus per pares poterit probare ⁊ per extraneos ⁊ per iura
mentum suum quando possedit feudum per annum domino
sciente.
6 Presumunꝛ oīa in vxore ⁊ prelato cū quo est matrimoniū spūa
le cum ecclesia esse viri ⁊ ecclesie.
7 Presumuntur contra dominū q̄ res sit libera si nō probat esse
feudum.
8 Feudatarij assertio demōstrantis pro tali re debeo esse vasalls
sufficit.
9 Cēsus vel canonis solōne nō vere fiūt bona cēsualia vel emphy
teoticaria si non probatur vere contractum precessisse.
10 Dn̄o probāte vasallum soluisse censum vel canonē ꝓ bonis q̄ ab
ipso tenet simul intelligetur de omnibus.
11 Nemo damnatur ex presumptionibus nisi esset iuris ⁊ de iure.
12 Ciuiliter possidenti datur vtile interdictum vn̄ si vasallus tra-
deret possessionem alij dominus recuperaret.

ITem secundum. Tria princi
paliter dicit
⁊ ideo in tres partes diuiditur hoc capitulum
Primū dictum sicut dicit gl.potest poni in fra
1 tre ⁊ sorore ⁊ in agnato ⁊ filia defuncti.†Dice-
bat frater vel agnatus id qđ defunctus tenuit
fuisse feudum paternū hereditarium a quo dicunt filiam femi-
nam exclusam:qꝛ femina non succedit in feudo.femina dicebat
fuisse allodium.si non potest aperte probari qđ sit feuduz vel al
lodium quid fiet.dꝛ qđ mulier cōtra quā facile presumitur:quia
non succedit in feudo oportet apertis ꝓbationibus ostendere
allodium fuisse.alias si sit presumptio pro masculo agnato:qꝛ ꝓ
bauerat semiplene.vt dictū est.s̄.de cōsue.re.feu.§. sacr̄m.dabiꝛ
iuramētū masculo cū.xij.sacr̄alibus iurādo tunc qđ est feudum
vincet.sic ponit gl.⁊ sic nō ꝯdicit.imo cōcor.s̄.si de feu.contro.
fue.si inter filiā sz anteq̄ ꝑueniret ad ꝓbationes facile p̄sumi dz
ꝓ filia.⁊ sic ipsa interim poneꝛ in possessione.sed qn̄ qđ decideꝛ
erit qđ dictū est.vt si non ꝓbat ip̄a esse allodiū deꝛ iur̄m mascu-
lo.sic ⁊.j.de cap.qui cur.vē.§.si cōtentio.semp intelligas presum
ptione faciēte ꝓ actore que moueat iudicem ad sacramentum
dandum:alias actore non ꝓbante ⁊c.vt in.§.sacr̄m.vt predictū
est.⁊.s̄.de con.inue.⁊ in multis titulis.¶Qualiter sacramenta
les iurent dictum est.s̄.de controuer.inter dominum ⁊ fide.de
inuesti.feu.c.j.

Sed si inter dominum. Secundum di-
ctum.¶Sed si
2 inter dominam ⁊ feminam esset talis contentio.†dn̄s dicit esse
feudum femina negat.dn̄s dz probare q̄ est feudum.alias fe-
mine datur sacramētum:qꝛ possidet vel qꝛ p̄sumptio erat ꝓ ea q̄
iudicē mouebat.de hoc dic vt.s̄.si de feu.contro.fue.c.j.qđ cōcor
dat cum isto.§.quantum ad hoc.

Item si sit. Tertium dictum simile scđo proximo.si
huiusmodi qđ sit inter illuz qui emit feu-
dum.i.rem que dicitur per dominum esse feudum.Nam si con
staret quod esset feudum.non bene sequeretur litera.sunt ergo
verba legislatoris:qꝛ emptor dicebat rem esse liberam ⁊ de allo
dio venditoris dominus dicebat quod est feudum debet domi
nus probare quod est feudum.alias in dubio dabitur sacramē-
tum emptori vel quia possidet vel quia presumptio erat pro eo
vt supra proxime dictum est.Et in istis duobus dictis est in
dubio

dubio presumptio iuris qd quelibet res est libera nisi probetur cõtrariũ. & psumi debet esse allodiũ ar. ff. de serui. vr. pdio. l. si qs edes in prin. hoc dicit in scda summa rub. cui incumbit probatio in causis feudorum. de serui. l. fi.

Quidam tamen. Potest exponi vt sit quartũ dictum. dictum per se vel dependens a secũdo & tertio dicto. In hoc non est vis. ¶ Distinxerunt aliqui in duobus premissis casibus scdo & tertio dicto.
5 †dic qd si ille qui dicit vasallus qui vendidit vel qui defunctus est relicta femina magnam partem eorum que habuit fuerunt feudalia. presumitur in hoc quod petitur quod dicit a domino esse feud. quod sit feudale & detur in dubio ex hac presumptione sacramentum domino. alias si non magna pars illoꝝ fuerũt feudalia sed libera de allodio presumatur. & hoc de quo est controuersia esse liberum & allodium vt per presumptionem detur sacramẽtũ femine & emptori supple: qꝛ est equitas. vt dicit gl. & predictũ est. & sic ex aliis possessis tali modo presumit etiã aliud eiusdem cõditionis esse. sic ex diuturna prestatione presumitur quid. vt in. l. cũ de in rem verso. & C. de fideicõ. l. ij. dicit glos. alia tñ presumptio est illa que facit vincere causaꝫ. hec psumptio det sacramẽtum tantum pro quo est. s. de contro. inue. §. cũ autem.

Additio. Sed si feudum esset limitatum ea que vltra fines possiderentur non essent feudalia: nec presumeretur nisi probaretur. sicut dicit registrum Imperatoris Frederici qd est in archiuo. ¶ Ea vero que infra fines feudi continentur erunt feudalia si non probentur exempta: vt si donat in feudum curia. castrum cum hominibus & pertinentiis omnibus. sicut est forma priuilegiorum in regno Sicilie. omnia que sunt intra territorium nisi probentur exempta erunt sic. vt. xvj. q. vij. omnes basilice. ff. de offi. pre. vr. l. j. §. cum vrbem. nisi esset consuetudo prescripta in castro qd tenentes vendunt libere possessiones suas: tunc incumberet probatio domino qd predium illud esset feudale. aut si vicina predia essent de allodio sic contra si essent feudalia incumberet tenenti quod est allodium. ¶ Item semper inspicitur an sit in possessione vel quasi tenendi sicut allodium vel feudale. §. ¶ Quid ergo si vasallus meus seruit mihi sicut vasal. prestat pro seruitio. x. annua: nec constat pro quibus bonis possessis per eum illa. x. prestet dico ergo dominus quod debes pro omnibus bonis que tenes prestas & debes mihi vasal. esse. econtra. vasal. ostendit vnum predium & dicit qd pro illo tantum est vasal. & prestat. x. quid erit si omnia que tenet excepto vno predio constet esse feudalia. an et illud predium qd dicit esse liberũ in dubio non presumatur feudale nisi probetur: quia debet pro libertate presumi vt dictũ est. ¶ Magna presumptio esset hec casu qd esset feudale ꝓpter oĩa alia vel maiorẽ partẽ que sunt talis cõditionis. ¶ Itẽ si cõstaret qd magna pars eorũ que tenet essent empta burgẽsatica & dicerent debeo ista. x. pro tali predio qd dico esse feudale. multum esset magna psumptio qd hoc tantũ sit illud de quo illa. x. deben-
4 tur. †nam & dñs cogit ostendere fines fundi vasal. quẽ infeudauit. ar. ff. de ac. empti. titius heres. & not. j. in consti. imperiali. §. illud in fi. an teneat ostendere ius qd habet de feudo. & in eo ibi diximus. ¶ Ista questio descẽdit ex illa. Nunqd vas. tenet ostẽdere de quo est vasallus vel dño incumbat probatio. ¶ In prima summa fit specialis Rubrica vtrum vasallus debeat feudũ ostẽdere prescriptum. & dicit qd nõ ꝓpterea perdit feudũ qꝛ nõ ostendit de qua re seruit. & qd est feudum: quia & si negaret esse feudum id qd petitur nisi scienter & dolose taceret & negaret nõ perderet. s. de le. cor. §. fin. & si de feudo contro. fue. c. vasal. si feu. & c. vasal. culpã. in fin. ¶ Potest tñ dici illa summa cogi per iudicẽ qd iudicet qd est feu. qd tenet sicut ille qui cedit bonis. C. q bo. ce. pos. si pater. ff. e. l. pe. in glo. C. de iure delib. l. fi. §. licentiam & multa bona iura adducit ad hoc. si hoc non faceret vasal. poterit dari domino possessio feudi vel iurabitur in litem. ff. de rei ven. qui restituere. de admini. tuto. l. tutor qui reperto. & insti. de offi. iu. in prin. Hec sunt verba summe illius. ¶ Non intelligam verba summe qd p scripturã debet ostẽdere feudũ. vt. s. de cõces-
5 sione sibi facta ostendat scripturam. ¶ †Quia per pares poterit probare & per extraneos & per sacramentũ suũ qñ possedisset dño sciẽte per annũ. s. qd sit inuesti. §. j. & ibi plene in glo. de ħ de cõtro. inuesti. §. j. & si de inuesti. inter do. & vasal. lis ori. c. sĩ. §. vlti.
8 si de feu. interp. fu. c. j. in fi. Potest enim prescribi per. xxx. anno.[a] & aliis modis vt dictum est. s. de consue. rec. feu. in prin. si de feudo contro. fue. si quis per. xxx. Sed dicat corã iudice qd est feudum ad petitionem dñi pro sui cautela. & redigatur in scriptis vt dñs possit probare qd velit vel si agerek de hoc vt puniat de mendacio nõ debet imputari vasallo si nõ habet ꝑuilegiũ de cõcessione feudi qꝛ non est casus vbi exigit scriptura & tantũ valẽt testes quantũ instrumẽta. C. de fide instru. in exercẽdis. ¶ Eadẽ culpa posset imputari domino vel antecessoribus suis quare nõ fecerunt scriptũ de eo qd concedebak culpa culpe compẽsak nisi preponderet. ff. ad. l. aqui. itẽ si obstetrix. de compensa. si ambo. §. quoties. sol. ma. l. viro. ¶ Remedium aũt qd dat vt det domino pos. non vr ꝓcedere. pone sic qd vasallus debebat & soluebat vnam vnc. p adoamẽto & habebat cẽtum vnc. p redditib⁹ bonorum suoꝝ dicit dñs omnia sunt feudalia vasallus dicit tale predium est feudale si pot ostẽdere p scripturã vel testes dñs vel vasallus stabit plene. pbatiõi si nõ qd erit de hoc est quesitum. Cre-
6 ditor eñ dꝫ oñdere reꝫ pignoratã. ff. de pig. ac. quis. ¶ †In vxorez plato cũ quo est matrimonium spũale cũ ecclesia oĩa psumũtur viri & ecclesie. C. de dona. inter vi. & vxo. etiã. ff. e. quintus. C. de epi. & cle. aut. licẽtiã. ¶ In filia distinguitur. vt. C. de bonis q lib. cũ oportet. in prin. in glo. ¶ Huius rõnes cessant in vasallo qꝛ in aliis psumunt qꝛ de sua industria sint quesita. C. ar. tu. si defunctus. Per qd nõ vr sufficiens ar. habes a me feudum: ergo omnia que habes sunt feudalia. vñ ista qd vr hic determinari.
7 nã †cõtra dñm psumit si nõ pbat esse feudum qꝛ presumit res libera vt in scda sum. d. ti. vr dici. tunc sufficit dicere tale pdiũ esse feudale. ¶ Et hoc nisi vasallus haberet magnam partem bonorum de quibus nõ est qd qn sint feudalia. magnã. s. plus medietate: qꝛ simpliciter dicẽdo partem intelligitur media. ff. de verb. sig. nomẽ. §. positionis. qd ergo dicit magnã dꝫ addere qꝛ additio dꝫ aliquid operari. ff. de leg. j. si qñ. vñ dr magna respectu residui: qꝛ erit plus media. aliqñ aliter accipit pars. C. de iure emphy. l. ij. sed non intelligitur multum plus q̃ medium. ar. ff. si qs can. & si post tres. de ver. sig. hec adiectio plure si de re. duo q vasallus dicit allodium dꝫ. x. annua & dicit qd dꝫ illa. x. pro feudo & qd sit feudum illud residuum in parte. s. dicit vasallus si tunc ostendat predium vnũ qd dicit esse feudum psumit p dño q totum residuum illud sit feudum si nõ probat vasallus emptum vel alio modo liberum vt hic. ¶ Sed certe hec psumptio nõ vꝫ nisi ad sacramẽtum dandum vt dictum est. si res esset modica. j. duos aureos: tunc eñ dak sacramentũ. sicut moderni intelligũt dictum. §. sacramẽtum. qꝛ sic est iure romano per. l. admonendi. & in bone fidei. ¶ Alij dicunt spãle in casibus feudalibus vt dek sacrm pbatis presumptionibus non distinguo sint magne cãe vel nõ vt diximus. s. §. sacramẽtum. ¶ Si verum est vr qd deat distingui cã modica a magna. quid est hoc casu cum non appareat q sit feudum: qꝛ de hoc agitur cuius feudi possessio dabik. nõ vr remedium congruum. ¶ In. l. tutor qui repertorium. expressum est tutorẽ debere inuẽtariũ facere in feudatario nõ caue-
8 tur. qd debeat facere scripturam vt dictũ est †sufficit assertio feudatarij demonstrantis p hac re debeo esse vas. tuus si dñs aliud nõ pbet. vt hoc. c. dr in scdo dicto. ¶ Iuramẽtum in lite hꝫ locũ qñ certum est cõuentum habuisse id de quo lata est snĩa cõtra eũ qꝛ si nolit dare & hꝫ manu militari aufert si nõ hꝫ per dolum: sine tũc iurak in litẽ ꝫ eũ. vt in. l. qui restituere qd hic nõ est. nã nõ est probatum eũ habuisse scripturaꝫ de inuestitura feudi. ¶ Vt ergo dicẽdum maxime vbi non esset hic vsus. de quo dicit hoc. c. q dñs dꝫ pbare si nõ pot pbare quatũcunq vasallus sit diues sufficit si ea bona ostendat & dicat esse feudalia quoꝝ valor ꝓportionet seruitio vncie vel vnius militaris seruitij qd exprimit s. vt valor ipsorũ bonorum p quibus dicit q seruire dꝫ de vno milite sit vnc. xx. annue. sic eñ psumimus datũ ꝫm formã & vsuꝫ qui est in regno Sicilie qd de quibuslibet. xx. vnciis debeat vnũ seruitium militare. isti vsus sunt ꝫm diuersas nationes vniuscuiusq prouincie. ar. in consti. imperiali. §. firmiter. & s. c. j. §. similiter in ostendendum. ¶ Vnaqueq prouincia suo sensu abundat. lxxvij. dis. vtinam. videtur se referre ad id qd consuetum est in talibus. ar. ff. de edil. edi. qd si nolit. §. qui assidua & per ea que diximus. s. ti. j. §. vlti. que sunt de forma videntur inesse etiam si non exprimantur extra de constit. cum. M. ferra. licet hoc in pluribus non sit verum vt diximus. s. in quibus cau. feu. amit. §. fi. ¶ Hec autem melius patent ex his que sequuntur. pone in cẽsu vel iure emphyteotico soluisti mihi per longissimum tempus ius emphyteoticum. puta. x. quolibet anno vel censu pro bonis que a me tenes in emphyteosim vel censum vel libellum vel similem contractum inter que duo iura scilicet dare in emphyteosim & censum est in vna differentia: qꝛ in censu non perditur res si non soluatur per biennium vel triẽnium. sicut in canone iuris emphyteotici. extra de relig. do. constitutus. Non tñ constat pro quibus bonis tuis soluisti cum multa habeas. An dicemus pro omnibus bonis tuis solutum vt omnia dicantur censualia & emphyteotica: cum in his non inueniatur determinatum quãtus census vel canõ redditur p valore rei sicut in feudo. ¶ Dic ex pbatis & verbis probatorum hoc inniti. nam si pbo hoc tñ qd longissimo tpe soluisti mihi. x. quolibet anno p censu vel canone iuris emphyteotici censualis vel libellarij. et non pbo q p bonis que tenes a me aut pro quibus bonis non resultabit ex hoc nisi actio personalis qd soluas in futurũ sicut soluisti tanto tempore presumpta promissione tua ex lõginquitate solutionis temporis. ff. de vsuf. cũ de in remverso. C. de pac. si certis annis. ff. de ac. & ob. obligationum. §. plane. & tũc in bonis nulla obligatio dak: qꝛ psonalis actio nõ sequit fundũ. ff. ad

Additio.
a ¶ Pot ei pscrib[illegible] xxx. an. adq pscribian ponit ꝫ feudatariũ ecclie minori spacio. xl. annoꝝ. & an talis pscriptio decursa ꝫ vasallũ noceat ecclesie: adeo q ecclesia cogak habere pscribẽtẽ in vasallũ vid p. d. alex. in cõsil. suo. clxix. in. ij. vol. p totum Item pscriptio ꝫ feudatariũ quanto tpe duret. vide p bal. in cõsil. suo cxvij. qd inci. vba inuestiture i. j. li. tetigi et supius i alia apostill. bar. ab hoc.

treb.l.j.§.si heres.de 3ben.emp.l.fi.in fi.¶ Si autē ꝓbo qḋ pro bonis tuis soluisti censum vel canonē presumet̄ ꝙ de oībus bonis: sicut si probassem ꝙ ꝓ oibus bonis. indefinita eīn eqpollet vniuersali.ff.de ser.vr.p̄.§.si seruit⁹.exceptis bonis illis q̄ ꝓbabis acquisisse post istā presumptionē inductā ex tpe solutionis census vel canonis cōtra te ⁊ tua bona: qꝛ spāle est in oblōne. vt p boc ⁊ silia verbū oīa etiā futura videant obligata. secus in venditione donatione ⁊ alijs alienationibus.C.que res pign.ob. pos.l.fina.ff.de aur.⁊ ar.leg.si ita.ff.man.si mandauero.§.is cu-
9 ius.de cōtrahē.emp.vtilia.† Per hāc solōnē cēsus vel canonis nō vere fiunt bona censualia vel emphyteoticaria si nō probet̄ vere cōtractū precessisse.ff.de decurio.herēnius.C.li.xj.de fabricen.si quis.de ꝓba.ad probationē.ff.de vsuf.l.vrori.§.scorpium sed per eam p̄sumit ius precessisse ɔctū.vt no.C.de iure emphy.l.j.in fi.magne glo.s̄.si de feu.contro.fue.si quis p.xxx.de cēsue.rē.feu.in prin.C.de fun.pa.l.fi.⁊.l.ius emphyteoticum. tanto tempore efficit̄ quis meus homo.vt in.ij.q.Mar.de homage.
10 ¶ † Si aūt ꝓbo ꝙ soluisti ꝓ bonis q̄ a me tenes. similiter intelligeretur de oibus vt dictum est.¶ Nisi dicat̄ pro illis bonis que a me tenes. ita ꝙ resultet p verba probatoꝝ ꝙ nō pro oībus: sed pro aliq̄bus bonis que a me tenes soluisti: puta si ꝓbarē qḋ pro predijs vel predio feudo vel feudis nō distinguēdo quibus tūc nō constat ꝙ pro oībus nec pro quib⁹: erit in ptāte tua ostēdēdo pro q̄bus pdījs seu pro q̄bus bonis aut locis.ar.ff.de.c.j.si dn̄s ⁊.l.legato.§.si fundum. bona predia loca non ex magnitudine rei discernunt̄ sed ab affectiōe possidētiū.ff.de ver.sig.loc⁹.vnde ostendendo modicū locū liberaret̄ etiā si ptē fundi ostēderet si destinatione possidentis illud modicū tenuit: sicut p se fundus esset aut locus.ff.de leg.j.qḋ in rerū natura.in fi.⁊.l.plane.§.fin. cōi di.l.cōi di.§.j.Ex quo dicit qḋ ꝓ bonis debet̄ cēsus vel aliq̄ p̄statio dꝫ ostēdere ꝓ quibus.in aut.de man.prin.§.coges.⁊ adde qḋ diximus in consti.imperia.illud.in fi.¶ Sed quid si ad dn̄m illorum bonorū reuertet̄ possessio ita qḋ sine vitio inueniat̄ possidere certe qui tenuit.xxx.vel.xl.an.sine ti.si cadat a possessione cōtra dn̄m nō vēdicat.C.de prescri.xxx.an. si quis emptionis.ꝓ quo est.C.de dona.censualis.de rei ven.solēnibus.¶ Sed innitat̄ cōtractui: qꝛ dicit se conduxisse ab eo in emphyt.vel censum. hꝫ rei vē.cotra possessorem etiā cōtra dn̄m p̄feret̄ directe dn̄i.ff.si ager vecti.l.ij.ꝓbare cōtractū nō poterit nisi p̄sumptiue p diuturnā solutionē cēsus vel canonis: ⁊ tunc pro illis tm̄ bonis ꝓ quibus solutum ostendit̄ vñ agendo si probet ꝙ de pdio seu pre dījs bonis nō oībus sed aliquibus soluit ꝓ alijs cōtra dn̄m non hꝫ in rē sed cōtra tertiū sic qꝛ possedit.xxx.an.l.si qs em.¶ Per q̄ pꝫ si ecclesia locauit vnū magnū territorium ad cēsum ꝓ modico.[a] de cuius ꝓprietate qḋ sic ecclesie nō cōstet ⁊ ꝓbat ꝙ ꝓ toto territorio solutus est ei lōgissimo tpe ille modicus census is vr̄ possedisse cuius noīe possedit cēsum solués: qꝛ is possedit ⁊c. ff.de acqui.pos.qḋ meo.in prin.Sed si non potest probare qḋ totum territoriū locauerit: ſ3 id qḋ in territorio hꝫ vel tale territorium sine limitatione finiū.⁊ solutio cēsus ꝓbat̄ de territorio ecclesie locatum p̄sumptiue p diuturnam solutionē cēsus q̄tū pōt census quātitate ꝓportionari ⁊ quātū in similibus cōfinib⁹ locis pro tanto cēsu cōsueuit vel deberet locari.ar.C.loc.l.excepto. ⁊ ibi no.ff.ꝓ so.sed si non fuerit.de dam.infec.si finita.in princi. Considerabit̄ eñ qḋ est consuetum in eo dē gn̄e cōtrouersiarum C.de edifi.priua.l.ij.¶ Uel dic qḋ in cōtractibus semp cōsideratur si nō agit̄ in cōtrariū id qḋ de iure est. Nā in sermone quedā tacite excipiunt̄.ff.de ser.si cui commo.si is qui.in fi.ibi extra id qḋ agit̄ ⁊c.pro quo est ar.de ritu nup.q̄ꝙ in ꝑpetua locatiōe ecclesie intelligit ius debere dari pro cēsu ⁊ canone q̄tum reddit⁹ annuus rei locate vꝫ excepta serta parte que remittit̄ cōductori in nō ruinosis ⁊ ruinosis tertia parte in aut̄.perpetua.⁊ si quas ruinas.C.de sa.san.ec.iubemus.q̄ sumunt̄ ex cor.de nō alie.§.qꝛ vero leonis.⁊ de ali.emphyteosim.§.si vero quedā ⁊ sunt canonizate.x.q.ij.§.si innuūt.tunc tm̄ territoriū cēsebit̄ ecclesiam locasse cuius annuus redditus valeat quātū cēsus solutus diminutione predicta seruata ⁊ tm̄ dicat̄ debere esse ecclesie si fit ɔtrouersia de hoc inter ecclesiam ⁊ cōductorem in casu p̄dicto.¶ Sꝫ si ecclesia diceret se destitutam oporteret ꝓbare possessionem et deiectionem extra de oſi.dele.consultationibus.ff.de vi ⁊ vi ar. l.j.§.interdictum. possessio nō probat̄ etiā de illo proportionali nisi presumptiue vt dictum est ⁊ sic siue possessorio ageret siue petitorio: qꝛ non posset probare qḋ intendit̄ vincere dominus in ꝓprietate ⁊ possessor in possessorio eo iure quo possessores vincere solēt.ff.si vsusf.pe.vtifrui.in prin.marime si aliter vel aliud quā proposuit probaret.ar.ff.de adult.denunciasse.in princi.⁊.§.fi.
11 ¶ † Ex presumptionibus nemo damnatur.ff.de mili.l.iij.§.j.nisi esset iuris ⁊ de iure.C.arbi.tu.l.fi.¶ Uel de illo proportionali est vera probatio census solutio per quam subiectio ꝓbatur ex-
12 tra de cē.c.ij.¶ † Similiter aūt possidenti datur vtile interdictū ff.de vi ⁊ vi ar.l.j.§.eum.vñ si vasallus traderet possessionē alij dominus recuperaret per ɔdictionem ex.l.liberis.C.de acquir. pos.l.fi.⁊ dicitur.j.ti.proxi.

Additio.

a ¶ Si ecc̄lia locauit vnū magnū territoriū ad cēsum ꝓ modico.adde an sint terre auferende colonis q̄s coluerūt ⁊ meliores fecerūt laboribus ⁊ sudorib⁹ suis.si ecclia repiat aliū velit pl⁹ soluere pēsiōe.vide pul chrū ⁊ q̄tidianū ɔ.Ali pauli ... l.xiij.in primo impssis.Et q̄uo meliorameīta facta i disbulcādo plātādo vl̄ edificādo resarciri debeant ⁊ soluēda veniūt colono.vide eundē in alio cōsi.ccc xiiij.in pte.in primo impssis.bart. ab bor.

Additio.

b ¶ Et sic dicimur posse ꝙ salua conscietia sine peccato possum⁹.adde posse dr̄ ꝙ fieri pt̄ honeste ⁊ cuꝫ moderatiōe.vīd bal. in ɔsi.suo.cccxiij. incī.examinanda sunt capl̄a.⁊ i cōsi.cccxcv.ꝙ inci. ad euidētiā.i.iij. li.Bartb.ab bor.

¶ De controuersia inter dn̄m ⁊ emptorem. Rubrica.

¶ Hoc capitulum est vtile ⁊ qḋ continet̄ in eo equum est ⁊ bene glossatum. Idcirco memorie commendandum.

1 ¶ Uasallus alienauit feudum sine consensu domini agit̄ contra emptorem tenentem feudum: quid dꝫ fieri ꝓbato qḋ est suū feudum.
2 Uasallo alienante feudū sine domini consensu perdit si sciebat esse feudum qꝛ ignorans non perdit.
3 Posse dicimur qḋ sine peccato salua cōscientia possum⁹.
4 Iudicem se fieri nō dꝫ quis pati si non potest virtute disrumpere iniquitatem.
5 Iudices illiterati possent esse si habent peritiam iudicandi per experientiam.
6 Defectus qui est ab imbecillitate humana que naturaliter inest ad culpam imputari non dꝫ qꝛ omnium habere memoriaꝫ ⁊ in nullo deficere diuinitatis potius est q̄ humanitatis.
7 Negligens ille non potest dici qui non cessauit facere qḋ potuit ⁊ qḋ in se fuit.
8 Negligentia nimia punitur lata culpa est nescire quod omnes sciunt non intelligere qḋ omnes intelligunt ⁊c.
9 Ualidum id est qḋ repetita lectio comprobat.

Domino cum emptore.

1 Uasall⁹ † alienauit feudum sine cōsensu domini ⁊ sic dicit perditum ⁊ sibi apertum.s̄.de vas. qui contra consti.lo.c.j.agit̄ cōtra emptorem tenentem feudum qd dꝫ fieri ꝓbato ꝙ est suū feudum vel qḋ tenebat̄ ab eo in feu.id qḋ emit is qui conuertit̄ dr̄ ꝙ si vasallus qui vendidit potest in veritate iurare qḋ sit ita verum: qꝛ ignorauit esse feu.nō perdit illud ⁊ poterat hoc ignorare nec erat talis ignorantia supina nec erat de suo facto: sed de alieno ⁊ sic bene poterat cum bona cōscientia hoc sacr̄m p̄stare. secus si sciuerat vel poterat de scia argui tunc nō posset hoc p̄stare quin periuraret nō esset tunc danda via ad periurium: ꝙ dic in gl.tunc hoc sacramēto facto hꝫ electionē emptor velit illud cedere domino: velit restituere venditori.⁊ si venditori restituit tenebit illud vas.venditor nec nocebit ei qui vendidit illud. Nam ignorauit fuisse feudum: secus si sciebat feudum esse. Sed ignorabat ius prohibuisse alienationē nā cōstitutiōes ⁊ leges null⁹ dꝫ ignorare. talis ignorantia nō excusat qḋ est notandum vt in glo.⁊ recurrēdum est ad distinctionem q̄ fit.ff.de iu.⁊ fac.igno. regu.in prin.¶ Et qḋ dr̄ infert ex premissis ꝙ illud qḋ dn̄t alie ll.s̄.de vas.qui cōtra cōstit.loth.feu.ali.c.j.⁊.j̄.de prohibi.ali.per Loth.l.j.⁊ in cōsti.imperia.§.j.s̄.que fit cau.pos.§.vlt.cum alijs
2 concor.ꝙ † vasallo alienante feudum sine consensu domini pdit ⁊ dn̄o feudum aperit̄.est intelligendū q̄n sciebat esse feudum: qꝛ ignorans nō perdit. qḋ est notan.vt gl.dicit.¶ Et qḋ dr̄ in venditione idē in omni alienatiōe ꝓ quā dn̄ium quātū in se est trāsfertur.C.de fun.do.l.j.⁊ diximus.s̄.de l.cor.§.j.verbo vēditiōis omnis alienatio continet̄.ff.de statulib.statuliber a ceteris.§.fi. ¶ Est intelligēdum h̄.c.quātū ad electionem que datur emptori ꝙ facto sacramēto p̄dicto emptor hꝫ necesse eligere restituere venditori.⁊ ipse consequitur interesse ab eo.s̄.si de feu.contro. fue.si vasallus feudum alias si vasallus culpam.§.ij.⁊ si contrarium faceret ad interesse contra vēditorem ob culpam suam.ff. de euic.l.si dictūm.§.fi.cum posset.¶ Satis deducit̄ hec opinio gl.⁊ equitas ex alijs iuribus maxime dicti.c. si vasallus feud.lꝫ sit anterior ⁊ hic posterior sic.ff.qui satis.cog.sciendum.per aut̄. offeratur.⁊ de legi.ff.nō est nouum.⁊.l.seq.¶ Nam ⁊ si restitueret domino nō venditori vas.vēditor vēdicaret a dn̄o qui nō perdidit illud cum ignorans fuerit.nec domino fuit apertum quā do ignorauit.imo ab ipso emptore venditor recuperaret eo qḋ alienatio non valuit.⁊ sic contra factum suum venire potest.C. de agrico.⁊ censi.quemadmodum. de libe. causa.l.j. de sac.san. eccl.iubemus.§.sane.⁊.ff.de adop.post mortem.¶ Et hoc iure aget venditor talis contra omnes possessorem vtili.scilicet quia habet in feudum vt.j.in sequen.tit.c.si causam.de inuesti.de re alie.c.j.⁊ que durat ⁊ non esset perdita ob talem alienationem quia non est perditum feudum nec domino apertum eo ꝙ ignorauit esse feudum.¶ Item not.quod dicit si vasallus potest iu-
3 rare posse hoc attenditur quod non periuret.† Et sic dicimur
b posse quod salua conscientia sine peccato possumus[b].xxij.questione.ij.faciat.de hoc dictum est.s̄.an ille qui occidit fratrem.c. j.ff.de vsu.l.iij.in fi.de condi.insti.filius.de verbo.signifi. nepos proculo.in fin.de iure do.anus.¶ Sed qualiter agit dominus contra emptorem. In prima gloss.hic capitu. dicitur quod rei ven.si potest probare se dominum: qꝛ ille agit in rem.de au.⁊ar. l.quintus.§.argento.dn̄s intelligit̄ qui directo est.ff.de cui.minor.§.

nor. §. j. si ager vec. l. j. §. fi. nec poterit conuentus excipere qd alij dedit in feu. ff. de superfi. l. j. §. j. de rei ven. fructus. in fin. licet habeat cām ab illo cui dedit in feu. ⁊ sic deberet vti excep. que competit autori suo autor perdidit eo qd vendidit. in ẑsti. imperia. ⁊ in dictis concor. ⁊ sic nō erit melioris cōditionis qui causam habet ab autore q̄ autor. ff. de reg. iur. in his. §. nō debeo. quāq̄ is qui perdidit recuperaret perderet. j. titu. ij. c. j. in hac actiōe opz probare se dñm eo qd in rem agit. ¶ Melius videt pro dño vt agat condictione ex moribus ex vsu feudorū imo cōdictione ex l. imperia. ⁊ cōcordantijs. cum titius teneret in feudū a me talē rem ⁊ eā sciēter vendiderit ⁊ ex ea causa possideas ob qd feudū illud est mihi apertū. condico vt mihi restituas. ⁊ hec condictio aduocat possessionē tantū. fic. C. de dona. que sub mō. l. j. nō rem ⁊ rei dñium: qꝛ nemo condicit nisi a fure. ff. vsufru. quemad. ca. l. fi. In hac non habet necesse probare dñiū: sed tm̄ q̄ vēditor tenuerit in feudum ab eo. vel condicet ex. l. fi. C. de acqui. pos. quia is qui tenebat in feudū noīe alterius. s. dñi qui in feu. dedit possedit. C. vbi in rem actio. l. ij. ⁊ sic tradendo possessionem alij vt emptori non potuit priuare possessione ciuili quam tenebat per illū q naturaliter possidebat: iō recupat. vt. d. l. fi. ⁊ in hoc silr nō habet necesse ꝓbare nisi q̄ tenuit ab eo in feu. ¶ Consiliū est vt aduocet̄ possessio. ff. de rei vē. is qui destinauit. ¶ Qualr autem feudatarius agat cōtra dñm dictum est. s̄. in preambulis.

a **Additio.** Notandū tamen qd dicit hoc. c. de ignorante qui certat de anno vel lucro in facto suo.[a] vt in prin. & tūc recurrēdū ad distinctionē. l. regula. q̄uis in iure naturali nō excuset. C. de in ius vo. l. ij. Ignorantia iuris ciuilis vel canonici seu positiui a tanto non a toto. j. q. iiij. §. vltimo. At in facto alieno qd est ⁊ pertinet ad alium cura ⁊ sollicitudine sicut ad iudicē nō debet ignorare ius. alias punit̄ licet nō fuerit in dolo inq̄tū bono iudici equū videt̄ si p imperitiā ⁊ ignorantiā male iudicet. ff. de var. ⁊ extraor. co. si iudex. de ac. ⁊ obli. l. ex malefi. §. si iudex. de iudi. si filius. insti. de obli. que ex quasi malefi. in pn̄. ¶ Sed qn̄o hec imprudentia dicit̄ ignorātia. ff. si cer. pe. cum fundus. §. seruum tuū imprudens. i. ignorans. dicit glo. Sed ille q punit̄ deliquit: qui nō deliquit nō punit̄. C. de pe. sancimus. ignorās autē nō deliquit: ergo non puniat̄. Nam peccatum est in volūtate fm Aug. ⁊ pz. ff. de fur. q in iuris ignorantia causat inuolūtarium. Mat. iij. ⁊ qd ignorans nō puniat̄ est ff. de his qui no. infa. l. genero. locati. si ignorans. C. lib. x. de tab. l. generali. ¶ Rñdeo hic aliquid peccasse intelligit̄. d. §. si iudex. ignorauit enim ius imperitia huius culpe annumerat̄. ff. loca. si quis fundū. §. si quis vitulo. Turpe est iudici ignorare ius in b quo versatur[b]. ff. de ori. iur. l. ij. §. seruus. ¶ † Non debet qs pa-
4 ti se fieri iudicē si nō potest virtute disrūpere iniquitatē. ecc. vij. virtute. i. scientia. Scientia enim est virtus fm Greg. omel. iij.
5 pro quo est. ff. quod quisq; iur. l. ij. † etiam illiterati possunt esse iudices si habent peritiam iudicandi per experientiam. C. de iudi. certi. cuius ergo rei peritia ab alio exigitur si eam non habet est in culpa. in aut. de iudi. §. j. causat inuoluntarium ignorantia eorum que quis scire non tenetur vel non potest scire. Hec dicitur inuincibilis ignorantia: quia studio superari non potest cum non sit in potestate nostra illam expellere. ⁊ sic non est peccatum nec etiam causa peccati. Sed eorum que quis scire tenetur. ⁊ que ad officium suum spectant ignorantia non excusat: quia vincibilis est tātum debet laborare ⁊ studere vt sciat: ideo dicitur vincibilis si omittit scire hoc negligit. ⁊ sic est peccatum omissiōis. dicit Tho. prima secunde. q. lxxv. tractatu de ignorantia. ij. iij. ⁊ vlti. questione bene ergo dicit iurisconsultus quod de tali ignorantia tenetur quantum de ea re bono iudici videtur: quia leuius est peccatum omissionis quam commissionis. ff. ad silleia. l. ij. in gloss. peccat negligendo studium inquisitionis veritatis a se ⁊ ab alijs per quod sua sciētia illuminaretur. Hec negligentia talem ignorantiam inducens diminuit peccatum quia grauius est committere quam omittere. j. ad Thimot. Misericordiam consecutus sum: quia ignorans feci. dic in. d. l. vlti. q. qui ius ignorat quod suo officio debet scire debet consulere illos per quos sciat. ff. de iur. ⁊ fac. igno. regula. §. sed iure. de bo. possel. in bonorum. quis ordo in bo. pos. ser. l. ij. in fine. in facto proprio. ff. soluto matrimo. si constante. §. si maritus. Unde si iudex fecit diligenter quantum in se est studuit per se examinauit processum deliberando cum alijs non omisit quicq̄ de solitis si forte post appareat aliud de iuris subtilitate vel verba processus aliter in facto possint intelligi vel communiter iudices sic in similibus condemnabant. ⁊ ipse sic condemnauit non videtur ad aliquid teneri. nullus bonus iudex diceret hunc dolo carentem ⁊ non negligentem ad quicquam obnoxium suffi-
6 cit facere potest. quod argu. C. de his qui. vt indi. si ideo. † Defectus qui est ab imbecillitate humana que naturaliter inest ad culpam imputari non debet quia omnium habere memoriam: ⁊ in nullo deficere diuinitatis potius est quam humanitatis. C. de ve. iu. enuclean. l. secunda. §. si quid autem. Remotio cecitatis humani intuitus vt cuncta prospiciat non est nec esse potest ab homine sed a deo ad eū clamat Aug. li. confessionum
7 Coruscasti ⁊ splendidisti ⁊ fugasti cecitatem meam: nō potest dici negligens hic qui non cessauit facere qd potuit ⁊ quod in se fuit ⁊ sic obesse sibi non dz ignorantia talis. argumē. C. de inoffi. test. contra maiores. in fi. ⁊ maxime si solitus ordo iudiciorū sic esset quia excusabit a culpa. arg. C. de iniu. l. fin. de ve. iu. enu. l. j. §. sed neq;. Sed si confisus iudex non ponderauit motus ⁊ consimilia in sententiando cū ponderate ⁊ deliberate: ac cuz aliorū cōsilio hic agere debet. C. de sen. ex peri. re. l. ij. de app. ne cās. non studuit nec laborauit ad veritatē habendā: lz non sit in dolo credens sic esse de iure ⁊ sic debere iudicari: quia est innisus prudētie sue qd culpatur. extra de consti. ne innitaris. est negligentia dis-
8 soluta que est prope dolum. ff. man. si fide. in prin. † Nimia negligentia punitur. ff. de custo. reo. milites. lata culpa etiam est nescire qd omnes sciūt: nō intelligere qd oēs intelligūt ⁊ sic non facere q̄ alij iudices in sententijs faciūt: nō ponderare nō deliberare nō habere consiliū aliorū: nō studere nō laborare pro veritate inuenienda erit lata culpa. ff. de ver. sig. lata culpa. nō semel. sed pluries legat processum ⁊ videat q̄ vidēda sunt vt nil omissum
9 pretereat: qꝛ hoc ad suū spectat officiū ar. † qꝛ id est validū qd repetita lectio comprobat. C. de emēda. iusti. co. circa medium. vegetius. ij. de re mili. c. iiij. Dicit attento animo sepius relegenda sunt vt memoria ⁊ intelligentia melius valeant comprehendi ⁊ culpant̄ qui non relegāt. ar. C. plus va. qd agi. l. fi. in quocūq; horū deficeret iudex si esset in magna negligentia tunc de bono ⁊ equo iudex faciet emendari dānū de proprio iudicātis: qꝛ qui causam dāni dat dānū dare vr̄. ff. ad. l. aqui. occidit. §. in hac. ⁊ l. si seruus seruum. §. si ex plaustro. ignorantia talis excusat a pena. C. de pe. in. l. ij. ⁊ aut̄. nouo iure. Ignorantia vincibilis procedens ⁊ negligentia excusat a tanto non a toto. xxxij. q. vij. quēadmodum. xv. q. j. illa cauēda. ⁊. c. nō est. lz qꝛ crassa ⁊ supina hmōi ignorantia propter negligentiam nimiam. d. l. regula. §. j. ⁊ ti. et l. nec supina que loquuntur in facto proprio: multofortius in alieno vt dictum est. non tantuz in aliquo peccauit. vt in. §. si iudex. imo multum qꝛ commissum ei indicare. sicut princeps esset indicaturus pro luce ⁊ sapientia sua. ff. de offi. pre. preto. l. j. in fin. ⁊ diligenter non negligenter se gerere. ff. de offi. pcura. ce. l. j. §. j. nec dz qs nec pōt ignorare aut dissimulare consti. ⁊ iura hec dicentia. C. de iur. ⁊ fac. igno. l. cōstitutiones. ¶ Sed in quem modum iniuste acceptionis hic cadat vt teneat̄ restituere q nō accepit ⁊ ad quem non puenit qui cōtinet̄. alias nō cōtinet̄ sub illis versibus. Jussio consilio consensus palpo recursus. participans mutus nō obstās nō manifestās. vt ponit Tho. scda scde. q. lxij. pe. q. vtrum teneatur restituere q nō accepit. Dic qd sub multis b maxime sub pri̊o qd est iussio: qꝛ iudex pcipit ⁊ iubet in sniā sua tm̄ dari vel fieri. ff. de ap. creditor. §. iussus a iudice. ⁊ pcipit solui. vñ dant̄ pcepta de soluendo. ff. de indi. si debitori. in glos. Si priuat̄ mandat ⁊ pcipit auferri ⁊ tenetur etiā si nō puenit multofortius talis iudex qui plus colore publici officij abutit̄ debita ptāte iuris occasione ad iniquum compēdiū vel alterius dispēdium ptrabendo. C. p emptore. l. fi. extra de priuilegijs q̄ nōnullis. Multo habebūt hec locum in consiliāte qui potest vendere iustū consiliū. xij. q. v. non sane. si non vidit veritatem studendo ⁊ perquirendo vt potuit consilium nō obligat. ff. man. l. j. in fi. nisi sit fraudulētum. ff. de re. iu. l. cōsilij. ⁊ tūc si nō esset alias facturus. ff. de ver. sig. sepe. §. vl. insti. de obli. ex maleficio. §. is qui ope. ⁊ multoplus in doctore approbāte opi. ⁊ docente in cathe. cuius dictum non astringit de necessitate. C. de legatis. l. prima. in glos. §.

a **Additio.** ¶ De ignorāte q certat de lucro vl dāno i fcō suo. ad de an ignorantia dicat̄ eē iustū ipedimētū pp qd alicui subuen[illegible] vi de per. d. alexā. de imo in consil. suo lxxj. in. j. vol. bar. ab horra.

Additio. ¶ Turpe est iudici ignorare ius in quo vsat̄. adde iudex an teneat̄ seq cōem opi. nō aūt singlarē vnius doctoris. Et app sumat̄ p iperi[illegible] iudicare q ihēret singulari opinio ni vnius doctoris relicta cōi opi. p eūdem. d. alex. de imo. i ẑsi. cxxiiij. in pri̊o volu. bar. ab horra.

¶ De controuersia inter vas. ⁊ alium de bene. Rubrica.

1 ¶ Probare dz is fraudulēt er esse factum qui allegat nisi in casibus vbi psumitur dolus.
2 Uasallus seu feudatarius hz vtile dñium qꝛ vtiliter agit.
3 Constitutio regni sicilie circa litium abbreuiaturam.
4 Domicilium dicitur habere quis in ciuitate vbi hz aīum manē di versandi ⁊ gerendi se.
5 Facere dicimur qd fieri per alium iuste facimus.
6 Reus ignorans citationem ignorantia nullo iure punitur.
7 Citatus extra regnum degens hz. lx. dies.
8 Territorium vnde dicitur.
9 Agricola committens delictum in regno si sit extra regnum citabitur in domicilio suo regni.
10 Locus coniecture non est in eo qd certum est.
11 Die peremptorij si necessarium sit accusare contumaciam illius qui non venit vocatus ad diem vt si non accusetur contumacia sit contumax.
12 Uerborum inanium captiones in iudicio excluse sunt.
14 Fieri debent statim cum spacio moderato a iudice illa q̄ debent fieri quando dies non est adiectus.

15 Judex qui pronunciauit sententiam lataꝫ siue cõtra p̄sentē siue
contra absentem exequatur illam vel si nõ potest ipse superior.
16 Appellatur ab executore mero si modum excedat.
17 Modum excedere qñ dicitur executor.

Si causa. Hoc frequenter allegatur
⁊ plene expositum est.s̄.si
de feu.contro.fue.c.si vas.de feudo suo.vnde
illa hic sunt repetenda.¶In ꝑmo.c.dñs
agit contra illum in quem alienauit vasallꝰ
voluntarie.hoc qñ agit in eum in quem alie
nauit necessario per sñiam victo vasallo.Et
ponit primo vtrum possit agere vas.vel cõueniri de feudo. agit
ergo titius cõtra vasallum dicēs feudū suum essevel partē feudi
vel debere habere seruitutē in feudo feudali:nunqd vasallus li-
tigabit sine dño.dr ꝙ sic:siue dñs fuerit pñs siue absens qđintelli
gitur in verbo etiam qđ vnum ponit ⁊ aliud nõ excludit.C.si tu
tor vel curator interuenit.l.etiã.vasallus eñ solus sine dño vtili
ter agit ⁊ cõuenienter.vñ si in lite pro eo aut cõtra eum det sñia
vel transegerit cū aduersario.dũtñ frauduléter nõ fiat nocebit
dño ⁊ ꝓderit.si postea hoc litigans decedat sine herede vel ali-
ter feuduꝫ reuertat ad dñm ⁊ sibi aperit perinde eñ erit ac si ip̄e
dñs litigasset.⁊ ideo dꝫ ratū habere dñs qđ factum est ꝑ vasallū
1 litigando vel transigendo.¶†Frauduléter factum esse dꝫ ꝓba-
re is qui dicit.ff.de proba.ei qui.⁊.l.quoties.§.qui dolo.nisi in
casibus vbi presumit dolus.ff.mãdati.dolus.de admi.tu.tutor
qui repertorium.in prin.Hec fraus est qñ p̄ce vel negligētia seu
incuria hoc permitti faceret.vel precio.s̄.de inuest.de re aliena.
2 c.j.¶†Vasallus ergo seu feudatarius hꝫ vtile dñium qꝛ vtiliter
agit ⁊ conuenitur.vt dicit gl.plene vt dictum est.s̄.de capi.cor.
in magna glo.de inuesti.de re alie.§.j.statim eñ ꝙ est inuestitus
vēdicat ⁊ conuenitur dicit gl.Qđ intelligitur de vera inuestitu
ra que tradit possessionem.de nõ imaginaria per fustem vel cor
poreū aliud illa non dant ius nec in dominio nec in possessione
s̄.quid sit inuesti.in prin.extra de p̄ben.ꝑ illorum.Sed posset fa
cta illa imaginaria inuestitura agere contra dñm vt tradat pos-
sessionem.⁊ tunc nõ liberatur dñs possidens dãdo interesse.s̄.si
de feudo contro.fu.si facta.⁊ dictum est in p̄ambulis.¶Itē at-
tende ꝙ dr ꝙ absente dño litigat sicut de causa propria.Nam et
contra ipsum dñm agens vinceret:qꝛ vtilis p̄fertur directo.ff.si
ager vec.l.ij.cõtra alium etiã dño absente vel presente.Nã vasal
lus nõ litigat de iure domini de proprieta.sed de iure suo qđ hꝫ
vtile ꝓpter infeudationem.⁊ sic si dominus ex persona vas.victi
vellet dicere feudū sibi apertum ⁊ succedere obstabit ei qđ obsta
ret defuncto ex cuius persona agit.nunc de illo iure vtili recõso
lidando directo vel ad se reuertendo.ff.de reg.iur.in his.§.non
debeo.Secus si ab eo cãm nõ pretenderet.vt communiter intel-
ligitur.ff.de exce.rei iu.si a te.§.iul.¶Quid ergo si dominus vē
dicat a vincente ex suo iure.certe si vincens vendicaret a vasallo
dicēs suam esse non in feudum habere hec sñia nõ oberit domi-
no etiã scienti.nam nõ agit ex persona vasalli victi.sed de suo iu
re.s.ꝓprietatis.ff.de iudi.sepe.§.fi.⁊ cum ꝓnunciatum fuit esse
vincentis.ꝓnunciatum fuit non esse vasalli non aũt alterius.ff.
de iureiu.sed si possessori.§.j.⁊ vlt.⁊ de ꝓcu.pomponius.§.sꝫ et
is.¶Si vero vendicauit dominus dicēs esse suum feudum.⁊ il
lud debere habere ab eodem domino.⁊ ꝓnunciet vincētē habe-
re in feudū.hec cognitio esset dñi.in cõsti.imperia.§.pe.dominꝰ
sciens non potuisset prohibere vasallū litigare de iure qđ hꝫ.et
ideo si vincit vasallus qui vinceret dñm.vt.d.l.ij.si ager vec.dr ꝙ
debeat vincere dñm per negligentiam.l.de accessionibus.ff.de
diuer.⁊ temp.p̄scri.dñs eñ cõfitet illum victuꝫ fuisse vasallū:qꝛ
dicit feudum sibi apertum.Secus si contēderet dñs neqꝫ victuꝫ
neqꝫ victorem ab eo habere vel debere in feudum:qꝛ hoc.c.⁊ pre
dictum si vas.loquunt qñ dñs dicit se succedere feudo.s.aperto.
⁊ loquitur in vasallo.qñ vero dñs rei negat illum victum fuisse
vasallum nõ loquit hoc.c.⁊ ideo statur iuri cõmuni.¶Sed di-
cas qñ de seruitute litigatum est ⁊ dñs ex persona vasal.victi vel
vincentis ⁊ ex illo iure ageret cõsiderauerunt eñ hoc iura ⁊ non
male.ꝙ sufficit semel iurare de re aliqua res iudicata habet ꝓ ve
ritate qñ nõ fit fraudulenter sic ⁊ transac.de iure vas.obesset do
mino qñ dicit feudum ad se reuersum:⁊ sic cõfitetur victum ha-
buisse a se in feudum.vt dictum est.lꝫ eñ prohibetur alienatio
intelligit de voluntaria.sic.ff.de pig.l.lex.necnon de necessaria q̄
est per sententiam.An aũt hec p̄iudicēt aliis agnatis.dictum est
plene.d.c.si vas.⁊ repete que ibi dicta sunt.¶Quod auteꝫ dicit
domino absente.s.per contumaciam.vt ⁊.s̄.de vas.mili.qui con
tumax est.c.j.qđ ponit de absentia vasalli ⁊ post de absentia do
3 mini.¶†Sed constitutio regni sicilie abbreuians lites vnã cita
tionem ꝑ omnibꝰ peremptoriã dat cū tempore pro locoꝝ distã-
tia in principali ⁊ in cã appellationis nisi qñ appellat ad prin-
cipem:tunc hꝫ ad presentandū ꝓcessum dies.l.vt in cõsti.edicto
rum ⁊ appellationum tpa.sed si habēs feudū ⁊ possessionē in re
gno degit extra regnū vt si esset hic romanus haberet.lx.dies et
tñ citatio cõtinebit dicta cõstitutione edictorum.§.si vero extra
regnum.Tunc queritur si gallicus vel hispanus habeat feudū
in regno ⁊ distet per.xl.dietas legales an habebit post ꝙ.lx.dies
qꝛ.xxx.dantur ad denūciandum ei citationem ⁊.xxx.ad venien
dum ad rñdēdum etiã s̄m illos qui dicūt in ꝓbabili cãm vt stu
diorum multomagis in volūtaria debere relinquere ꝓcu.qꝛ ꝓ-
curator habebit tempus ad denūciandum domino velit crede
re vel contendere de quo dr extra de procu.dilecto.¶Ideꝫ que-
ritur qñ esset extra regnum per quatuor dietas vel minus vel ro
me.an habeat minus pro locorum distãtia ꝙ vr̄ vt considerētur
longi breuesqꝫ discursus.ff.de an.leg.meuia.§.fi.Nam degit po
test accipi dupliciter.Vno modo pro habitatione de domicilio
contraxerat vel deliquerat in regno romanus vel hispanus vel
habebat feudi possessionem ⁊ rem.sed morabatur habitãdo ex-
tra regnum sic ponitur in aut.vt nulli iu.§.si vero quis compre
hensorum degere quasi in domo se gerere vbicūqꝫ.s.quis sedem
morandi constituit.ff.de ver.sig.ꝓnunciatio.in princ.de lib.ag.
l.j.§.domum.C.li.x.de inco.ciues.sic incola colēs locum.ff.de v̄.
4 sig.si pupillus.§.incola.ad muni.incola.†Vbi quis hꝫ aĩm ma
a nendi:versandi:gerendi se dicatur domiciliumᵃ habere.d.l.ci-
ues.Alio modo degit.i.agit.qꝛ.s.erat de regno sed cã volunta-
ria merat extra regnum sic ponetur agit.ff.ad muni.eius q.§.j.
de custo.reo.solent.Quocūqꝫ istorum modorum accipiatur dr
dari pro locorum distantia.¶Et videtur rõ in aperto:qꝛ plus
debere qñ est in Hispania vel Francia ꝙ.lx.dies si plus distet ⁊
minus ꝙ rome.¶Nisi dicaꝫ ꝙ hoc tempus ratus est conditor
consti.sic.ff.de postu.l.j.§.pueritiam.imo videtur qđ non possit
accipi p̄mo modo degit.i.habitat ⁊ domicilium habet:qꝛ tūc iu
dex vel rex regni non citaret extra territoriū ⁊ regnum:sꝫ requi
ret iudicem loci vbi habitat vt citet eum.ff.de iur.om.iu.l.fi.nec
posset dici tunc qđ citatio.lx.dierum spacium continebit:qꝛ nõ
citat sed requirit nec posset exponi de citatione iudicis requisi-
ti:qꝛ constitutio regni non potuit dare legem iudici nõ suo quã
tuꝫ tempus.s.daret.¶Videtur ergo exponi debere scđo modo
⁊ tunc veniet inequalitas vt qui est rome habeat.lx.dies sicut q
est in francia.posset dici ꝙ constitutio respexit frequentiam.ff.
de legi.nã ad ea.de vsuca.iusto in prin.communiter euenit ꝙ in
Francia.xxx.dies ⁊ non plus agat quis extra regnum sed si plꝰ
distet habebit vltra pro locorum distãtia ⁊ pro vno militari plꝰ
haberet vnum diem.ff.de ver.sig.l.iij.¶Secundum hoc si esset
minus absens non haberet in eo locum constitutio de.lx.diebꝰ
vt si esset rome.¶Sed tunc quid qđ dicit citatio continebit.lx.
dic vt dictum est:qꝛ tantum erat absens.Judex hoc sciebat vel
excusatus erat:qꝛ tñ erat absens.Iteruꝫ iudex citabit vt veniat
ĩ.lx.dies.ex quo iudex scit nõ esse necessarium excusari absentiã
ar.C.qui admi.ad bo.pos.ꝙdiu de iure delib.si infanti.in fin.⁊
sic.§.si vero.extra regnum non prouidit nisi quando citatio cõ-
tinet.lx.dies.sed vbi excusatur qui est absens detur pro locoruꝫ
distantia.alioquin qui erit ceperani habebit ꝙ qui est marsilie.
¶Videtur tamē hec constitutio intellecta qñ hꝫ domicilium ex
tra regnum maxime feudatarius regni.Romanus ciuis hic in
feudo suo castro ⁊ domo in regno:vbi hꝫ spãlem familiam vt
baiulum camerarium vel procu.citabitur per sequentem cõsti-
tutionem citationis litere nec seruamus.ꝙ iurent familiares ꝓ
ducere hoc in eius notitiam positum est hoc ad maiorem sue cõ
tumacie exp̄ssionē si fieret.sed si nõ fiat sufficit citatio facta domi
ni.C.de anna.excep.vt perfectus.ff.de dam.infec.l.iiij.§.ij.sicut
dicitur.ff.que sen.sine ap.rescin.l.j.§.item cum ex edicto. Et si
quidem iudex sciat vel est notorium talem habitare extra regnū
ar.pro hoc notorio.ff.de act.emp.emptorem.in prin.man.l.qui-
tus.mandabit citari in domo feudi vel castri vt dominꝰ veniat
responsurus.ĩ.lx.dies.⁊ tunc proprie stabit citatio cõtinebit ⁊c.
¶Vel supplebitur a rege ⁊ dicta constitutione quanto minus
dedit tempus.ff.de re iudi.l.iiij.§.si ex conuentione.vnde conti-
nebit.i.continere debebit si sciebat vel erat notorium.In eo qui
deliquisset vel contraxisset ⁊ recessisset de regno non posset po-
ni vt predicitur.¶Sed si habitat in regno ⁊ agat extra regnuꝫ
voluntarie tamē non data opera sic vt sequitur ⁊ si non cõtine
ret citatio.lx.dies.vel qꝛ iudex ignorabat supplet lex ⁊ tunc con
5 tinebit in effectu per legis suppletionem.¶†Nam ⁊ dicimur
facere qđ fieri per alium iuste facimus mandati si te condemna
uero.i.condemnari fecero.ff.de his qui no.infa.furti.§.manda
ti.de admi.tu.l.ij.Cum eñ sufficiat citatio dominij vt predictū
est oportet ꝙ veniat in peremptorio qui excuset eum ꝙ nõ est in
regno nec domicilium in regno.sed extra hꝫ.alias cõtumax est
dicta consti.edictorum.in fi.si excusatur habebit ad denuncian
dum domino excusator ꝑ distãtia locoꝝ infra regnū si hꝫ domi
ciliū extra regnū.vel degit.lx.dies nisi defenderet eum in princi
pali cã.⁊ in hoc sopiunt opiniones iuristaꝝ debuit vel nõ relin
quere ꝓcu.qꝛ de vtroqꝫ impedimento iuris ⁊ facti non debue-
rit aut nõ potuerit in curia p̄sentari.sic de vtraqꝫ impotētia dr
extra de rescri.sciscitatus.ꝙuis glos.dicte consti.edictorum di-
cat idem

Additio.
a ¶Vbi qs hꝫ aĩm
manendi v̄sandi
gerēdi se dicatur
habere domiciliū
adde domiciliuꝫ
ꝯ̄p̄s in ciuitate dr
esse de illa ciuita-
te:sꝫ aliūde traxe
rit originē. vide
p.d.alex.de imo:
in cõsi.suo.lxxv.ĩ
v.vo.bar.ad hor-

cat idem esse per .l. si quis instituať. ff. de heredi. insti. que nō sic intelligitur vt adducit. vt plenius diximus dicta constōne. qñ ergo est abñs minus. xxx. diebus extra regnum hēat .lx. dies. vt si rome babitet ꝛ domiciliū hēat: qꝛ vex est eum agere extra regnū sic agit ꝛ est extra regnū qui habitat ciperani sicut q est in frācia de agēte vel degente extra regnū dixit. de eo itelligimus ff. de ver. ob. si minoꝛ. pro quo est qđ dicitur de ꝓcōsule q statim egrediť vrbem babet iurisditionē voluntariā sicut si iam puenisset ad ꝓuinciā sibi decretam. ff. de offi. procons. l. iij. in prin. ¶ Sed si distat vltra .xxx. dietas dabiť ei pro locorum distantia tantoplus vltra .lx. dies vt possit venire. arg. dicte .l. mcuia. in fin. ꝛ pt3. ff. de excu. tu. scire op3. §. alind. vbi dantur dies .l. si est ad centu3 miliaria. si plus ꝑ quo quelibet dieta .s. xx. miliaribus passuū vnum alium diē. ¶ Et vꝫ rō ſm antiquos nr̃os de regno cōstitutio edictoꝝ voluit nouū iducere vt volūtarie absens non data opa si excusareť baberet terminū adueniendū vt non sit cōtumax iure ro. patereť missionem etiā in necessaria cā si non plene defenderetur scđm diuersas sñias. C. de resti. mili. ignorare. ff. de leg. eum. §. j. ¶ Impedimentum vero facti quia esset ifirmus ex naturali iustitia allegatū ꝓbat iuramēto. ff. de excu. tu. scire op3. §. sufficit. de bac materia multi moderni multa scribūt iō non ꝓsequoꝛ. ex quo ergo dedit agenti extra regnū .lx. dies. modicū tps vltra nō debet curari quasi iustius sit tātisper expectare. ff. de vacā. ꝛ excu. mu. pretoꝛ. §. si post causam ꝙ absentem ignorantem citationē sicut contumacē cōdēnare. ar. C. de ꝑcu. exigendi. in fin. beneficium boc nouum datū absentibus predictis in coꝛ. cōsti. redactum debemus plenissime interpretari. ff. de consti. princi. l. fi. sicut illud de ponticis matribus ibi in gloss. ꝛ ad muni. l. j. in fine. ¶ Secus si sciuisset citationez ante recessum vel preuenisset suum recessum. tunc quasi data opa indignus esset boc bñficio. ff. ex qui. cau. ma. ꝛ qui data absentia affectata non debet excusare sicut nec affectata tutela. ff. de excu. tut. spadonem. §. est ꝛ qñ. institu. eo. §. item tria. alioqn si non data opa in dilatione cōcedendum ꝛ moratorio nō multum curatur. C. de ꝑci. impe. of. quoties. ff. de indi. si debitori.

6 marie † quādo ignorat citationē reus ignorātia nullo iure punit. C. de tabu. gñali. vñ quando citať in domo ꝛ excusať absentia deť terminus .lx. dierū. ꝛ tūc; exponetur ꝯtinebit citatio ꝛc. id est terminus datus ad denūciandū excusatori ꝑpter citationem emissam in cuius pereptorio est excusatus citatus nō pōt dici quod ponať effectus pro cā .s. effectus citationis. vt datio termini .lx. dierum pro ipsa citatione. sicut aliqñ ponitur id in quo qđ fit ꝑ eo quod ibi fit. C. de arbi. ne in arbitris. §. fin. ꝛ custodie id est custodia persona. ff. de offi. pcō. solent. qꝛ dato dicti termini non est effectus citationis imo excusationis propositi de absentia ob quā non debet comparere tunc ad citationem

7 emissā: vel tunc quādo excusabiť ꝙ extra regnū degit citabiť ex integro in castro domo feudo. ꝛ continebit citatio .lx. dies vel tantominus ꝙ prima citatio babuit: quasi lex suppleuerit. sic vidimus seruari ꝙ excusatori dabitur terminus dictorū dierum seruato textu constōnis de .lx. diebus. Sed ꝛ si non excusaretur ꝛ iudex sciret deberet cauere ad pronunciandum eum cōtumacem si notorium erat alias si sibi tantum non peccaret. ff. de off. ꝑ. illicitas. §. veritas. qꝛ debet ſm allegata ꝛ probata iudicare non scđm quod ipse nouit. ¶ Alias pōt dici ꝛ forte nō male qđ rex vel magister insti. iudex feudorum quaternorum ꝛ castrorum mittat nūcium apparitorē suū romam vel vbi degit citandus qui citabit rome quia citatio nō continet cāe cognitionem vt per libellū nequeat expediri. sed solum ministerium ad citandum cōmittiť vt dicit dicta cōstō citationis litere non obstat. l. fin. de iurisdi. om. indi. qui intelligitur tribus modis vt ibi in gloss. Primo qđ iudicabit iure non suos subditos: sed bic est subditus rōne feudi possessionis vel rei vel ratione contractus ꝛ delicti nō quod boc vltimo casu remittať per vim sed ꝓnunciabitur contumax si non veniret ꝛ fieret missio ꝛ executio per iudicem loci in quo babet bona de quo dicit plene in .l. beres absens in glo. per modernos. Secundo modo intelligiť quādo iter suos subditos volebat cognoscere. sed de re existente extra territorium suū vt rome qđ bic nō est qꝛ de possessionibus regni ꝛ de cōtractu ꝛ de relicto in regno perpetrato rome

8 nō babet iurisditionē quia extra † territoriū suū estqđ dꝛ a terrendo ꝛ coercendo. ff. de ver. signifi. si pupillus. §. territorium. Tertio modo qñ iudex esset extra territoriū suū qđ ꝛ bic nō est

9 ¶ † Item. §. si vō qs comprebensoꝝum. ponit duos casus vnus qñ regnicola cōmisit delictum in regno ꝛ erit extra regnum citabit in domicilio suo regni. Secūdus casus est in versu sequēti si vero cognoscať quādo romanus deliquit in regno ꝛ rediit romam tunc iudex regni regret iudicē romanū si nō negat tūc citari ꝑ iudicē delicti boc non ꝓbibetur ergo ꝑmittiť. ff. ex qui. cau. ma. necnō. §. ꝙ ait. Idē de possessione feudo ꝛ re quā b3 in regno cessaret illa ratio: qꝛ citabiť in possessione sua regni vbi b3 ꝑcur. ꝛ spālē familiam ꝛ poterit rome ēt ſm boc citare quia ministerium tm̄ committiť ꝛ tūc ꝓprie stabit citatio cōtinebit .lx. dies. si vō domicilio regni possessione vel feudo citetur ꝛ excusetur dñs fiet qđ .s. dictū est. ꝛ vꝫ satis equū ꝑ ea que .s. dicta sunt: quia in boc casu cōstō nō ꝓuidit vt relinquanť rōni alioꝝ iurium qđ ꝑ locoꝝ distātia excusari tps ad denūciandum deť. ¶ Quid ergo si data dilatiōe .lx. dieꝝ qñ extra regnū vł pl9 aut minus qñ in regno ꝑ locoꝝ distātia redeat reus in regnū ꝛ ad domum feudi vel possessionē suā: vł velit ꝓbare actoꝛ qđ .ſ. tps peruenit citatio rome ad notitiam citati ꝛ sic satisfactum est oī opinioni q ponunť. d. §. itē cum ex edicto. an admittať vt si non veniat ex quo sciuit se citatū sit ꝯtumax ꝛ be ꝓbationes fient iudici vocato excūsatoꝛe. ff. de ꝓba. quinquaginta. in fin. §. ꝛ an rñdebit statim nō expectato fine dilationis nō vꝫ. C. de dilatiōe sine ps spectato initio argu. ff. de v. ob. si fili9. mā. si ꝓcu. in ꝓn. dic qđ audieť ꝓbare ꝑdicta ꝛ rñdebit reus statim quasi cā dilationis reducta ad non cām. ff. de cō. sine cā. l. j. intelligebatur qđ duraret dilatio si in eodē statu causa maneret. ff. de sol. cū qs q de nouo euenīūt regrunt nouum auxiliū. ff. de interroga. ac. de etate. §. ex cā. ꝛ p3 in eo q duplomate vsus est añ tps quia confestim obligať si non venisset sic cito non obligabatur nisi in vlte

10 rius tps. ff. de vb. ob. cōtinuis. §. cū ita. † qꝛ in eo qđ certum est cōiecture locus nō est. vt ibi dꝛ. ꝛ. ff. de le. iij. ille. §. j. nisi bret a lege tps limitatū vt rediēs de exercitu. xv. dies secūdū cōsti. bost.

11 ¶ † Sed an in die peremptorij deat ꝛ sit necessariū accusari cōtumaciam illius qui nō venit vocat9 ad diē. vt si non accuseť cōtumacia non sit cōtumax. vꝫ qđ sit necesse ꝛ videmus vti per .l. ꝑperandum. §. ꝛ si quidem. ibi actoris absentiā incusať non est cōiecturandum vbi vba sunt expssa. d. l. continuus. ꝛ de leg. iij. ille. ¶ Uerius est, vt non sit necessarium boc accusat vel accusabit cōtumaciam. Nā cōtumacia non ꝯbiť per boc qđ incusať qꝛ posset incusari vbi contracta non est. sed ꝯbiť ex contemptu illius qui non venit. ff. de re indi. contumacia. §. cōtumax. ¶ Jō autem dꝛ id in. §. ꝛ si qdē vt designet eē necessariū in die peremptorij quod aduersarius cōtumacis actoꝛ sit vel reus cōpareat ꝛ insistat. alias edictum eēt circūductum. ff. de iudi. ꝛ post. sicut si iudex abesset. ff. de arbi. arbiter. Et sicut si dies peremptorij esset feriatus. ff. si quis in ius voca. non le. l. ij. ꝛ per Inno. patet extra de do. ꝛ con. cum dilectus. §. verum. super verbo presentare. ¶ Cum ergo comparet aduersarius vt instet contumacia ƀ ipso incusatur. ꝛ boc dicit litera dicti. §. ꝛ si quidem pte fugientis actoris contumaciam incusante per cōparitionē suā ad insistendum. ꝛ sic ipso facto contumacia incusať sicut alias declaratur voluntas facto. ff. de legi. de qbus. in fin. si non cōpareret nec insisteret non esset incusanda contumacia imo esset circunductum edictum. Cōparere pōt ꝑ se vł ꝑ aliū si qlitas cause non repugnet. ff. de bere. tu. postulare. non ergo est necessarium di-

12 cere accuso contumaciā. † S3 sufficit fieri qđ tantundem est: qꝛ in iudicio maxime verboꝝ inanium captiones excluse sunt. C. qui admit. ad bo. pos. l. fi. C. de formu. l. j. ꝛ. ij. Quod ergo videamus fieri quod citatus ꝑconizat9 in curia si venit vel misit. vel ꝙ accusatur contumacia sit ad maiorē exaggerationē contēpt9 sui ꝛ contumacie sicut id quod dꝛ. ff. que sñic sine ap. rescin. l. j. §. itē cum ex edicto. sufficit. n. citatio legitima ꝛ insistentia aduersarij in die peremptorij vt non circunducať. vt. s. dꝛ. nam ꝛ si veniret ꝛ sui copiam non faceret. vt posset ꝑponi cōtra eū latitare diceret. ff. de priui. cre. eu3 qui. Op3. n. quod citatus vadat corā iudice ꝛ dicat quare venit. alias babeť ac si non venisset. C. lib. x. de decur. si quis decurio. pari ratione vel maiori actoꝛ q fecit alium citari die peremptorij coram iudice aget ꝛ dicet ea per que cognoscat iudex qđ babet animū insistendi super quo non sunt prodita vba bec limitata a iure. accuso contumaciā. qꝛ effectum leges considerant. vt p3 in bono. pos. que. olim cum solennitate verboꝝ petebať. sufficit bodie delatam agnosci. C. de cur. fur. l. fi. §. nos autem. quia si in die perēptorij non feriata non sedit iudex pro tribunali circunductum est perēpto vt sit necesse iterum citari per. l. arbi. Kal. ꝛ si quis in ius voca. l. ij. Dic qđ teneť venire die sequenti rñdere ꝛ non recedere: quia ꝛ si sedisset iudex ꝛ non fuisset propositum contra eū in die perēptorij pōt ꝑponi diebus sequentibus non multum post. arg. ff.

13 qđ vi aut clā. l. fi. in fi. † alias esset cōtumax si recederet. vt dictū est erit ergo contumax si non venit. l3 non sit contumax ex illo capite: quia non venit die assignata cū non sedet iudex. vel fuit dies feriata. ꝛ si loquentur arbi. kal. ꝛ si qs in ius voca. l. ij. ex alio capite: quia nō venit erit cōtumax. duo. n. vꝫ ꝛc. ff. de arbi. celsus. ꝛ in. d. c. cum dilectus. §. verū. ꝛ marie si iudex esset talis q consueuit agere in secessibus. ff. de arbi. si cum dies. §. si arb. vnde si venisset ꝛ nō posset recedere. vt in. l. si quis de cur. s. diebus sequentibus non in magno internallo. ꝑ quo est. C. de pac. petēs. si cer. pe. lecta. nec videť abesse qui cito ifra paucos dies sedit. ff. de diuoꝛ. l. iij. ar. etiam. ff. loc. si in lege. §. colonus. multo fortius si non venit die assignata: qꝛ nō debet esse melioris cōditionis qui non venit argu. ff. quod vi aut clā. seruus. ¶ Et si in

die feriata fuisset peremptorius deberet cõparere in sequẽti die
dicit Inno. extra de fer. cõquestus. licet iuriste moderni faciant
de hoc magnũ festũ eadẽ erit ratio qñ iudex nõ sedit districtus
sua re familiari qd excusat. ff. de iudi. si longius. ⁊ si venit nõ po
terit sine licentia recedere per. l. si qs decur. xj. qd. iiij. certum vbi
est eadẽ rõ idẽ ius erit qñ ratio diuersitatis reddi nõ põt siue er
go stetit per iudicem: quia nõ sedit sua negotia faciendo vel in-
terponendo curis solatia siue ꝓpter impedimentũ iuris: quia
dies feriata siue per aduersariũ qui nõ venit die prefixa proce-
detur die sequẽti tanq̃ insit qd ita cito post fit. vt. s. dictum est.
¶ Solet queri quanto tẽpore stabit post ⁊ qd interuallum erit.
Dic qd arbitrio iudi. ff. de iure deli. l. j. in fi. ⁊ iudex sicut vir bo-
nus diebus. xv. si stetit qd nõ proposuit actor licentiabit cõpa-
rentem vt nõ respondeat sine noua citatione ⁊ expensis. vt in. l.
14 qd vi aut clam. l. fi. sic est in test. C. de testi. si quãdo. † Illa que de-
bent fieri quando dies nõ est adiectus statim debẽt fieri cũ spa-
cio moderato a iudice. insti. de inuti. sti. in fi. ff. de sol. quod dici
mus. ⁊. l. ratũ ad. l. fal. l. j. §. itẽ si ita actus iudiciarij debent fieri
die statuta dicit̃ in gl. noua insti. de ver. obli. §. oĩs. pñt etiã fieri
die sequẽti extra de off. dele. cõsuluit. sic ⁊ in 9ctib⁹ qñ dies inest
illa die petunt̃: vt si ꝓmittas. x. hodie. ff. de ver. obli. liber homo
§. decem. sꝫ lex si quis decurio. dicit qd nõ ante recedat quã a iu-
dice licentiam recedendi consequat̃ vnde cautius esset qd instet
proponi sibi ⁊ cõtra se. vel vbi tanto tempore stetit qd non fuit
sibi propositũ iudex si recedat sine licentia non puniat eum: q2
nõ quicquid ⁊c. ff. de iud. nõ quicquid. vel nõ recedat sine licen-
tia ne videat̃ iudicẽ cõtẽnere. sꝫ petat eã q2 iudex dabit si nõ da-
ret faceret iniuriã. ff. de aqua quo. l. j. §. pe. ¶ Verius videt̃ vt
imputetur actori quare tanto opere nõ proposuit. ⁊ sic tenebi-
tur ad expensas cũ iterato citabitur. imo ⁊ statim posset cõdem
nari. ff. de iudi. eũ quem temere. sed ⁊ post dies. xv. sine licentia
15 si recedit non videtur cõtumax ar. d. l. si quando. † Item sñiam
latam siue contra presentẽ siue cõtra absentem exequatur iudex
qui pronunciauit. vel si non potest ipse superior. ff. de re iudi. a
diuo pio. ⁊ si nõ habet bona in sua iurisdi. requirit illũ in cuius
territorio sunt siue sit diffinitiua siue interlocutoria. licet aliq
distinxerint. C. de iudi. properandũ. §. sin aũt reus. ff. de bo. aut.
iu. po. l. cũ vnus. in fi. ⁊. l. q̃uis. ¶ Loquuntur iura in principe
romano qui est dominus mũdi. ff. ad. l. rho. de iac. deprecatio.
omnes ꝓuincie erãt de ĩperio. Hodie secus vt dictũ est in pre-
ambulis. ⁊ sic si gallicus reqrit hyspanũ. lꝫ nõ sit eiusdẽ dñij de-
beret parere ꝓp rationẽ q̃ est vt sñie ⁊ iudicia nõ sint elusoria. si
nõ pareret quãdo ecõtrario reqret̃ nõ parebit̃ ei. ar. ff. de mino.
auxiliũ. C. de pac. l. cũ ꝓponas. ¶ Sed quid si tũc iudex requisi-
tus vt exequat̃ sciat sententiã iniustã vel nullã an parebit. hoc
quererẽ per canonistas qñ inuocant brachiũ seculare si brachiũ
sciat sententiã nullam vel iniustã an exequat̃ ⁊ assistat extra de
offi. ar. c. j. ⁊ ex his que dicit ibi Inn. ⁊ de offi. deleg. cum in iur.
⁊. c. pastoralis. §. q2 vero refert sciat iniustã vel nullam quando
iniustã in criminali dicit nõ cõsulerem qd cõdẽnato iniuste pe-
nã corporalem infligant licet alij cõtra. Dicit ipse ꝑ. c. admini-
stratores. xxiij. q. v. rõ est quia non põt esse remedium mutilatio
vel occisio ⁊ vbi maius periculum ⁊c. ff. ad carb. l. j. §. sed ⁊ si qs
per aliud remedium non consuleretur maxillate in corpore ꝑla
te ar. C. de ap. si quis ꝓuocatiõe. Jdõ dr qd modicum in corpore
preponderat magne pene pecuniarie. ff. de pen. in seruorũ. in fi.
¶ In ciuili si non sit appellatũ infra tẽpus omissio appel. pur-
gat turpitudinẽ sententie. C. vt lite pen. l. fi. si ergo transiuit in
rem iudicatã: q2 rite quãtum ad ordinẽ lata fuit licet 9rius liti-
gatoris imputet̃ ei qui nõ appellauit. Nam ⁊ si posset retracta-
ri per appellationẽ vt restõnẽ in integrũ vel supplicationem nõ
exequitur. dicit Inno. ⁊ probat circa fi. c. pastoralis. ⁊ sic sicut iu-
dex qui cognouit haberet supersedere per obiectum exceptio-
nis contra executionem sic ⁊ iudex par vel requisitus vt assistat
vel exequatur reprobata per eum post illorũ opinionem qui di
cebant secus esse quando par requiritur ⁊ secus quando in sibi
subditos executionem intendit. Si vero dicatur nulla quã di-
cit Inno. iniustam. vt quia a non suo iudice lata nulla est. C. si
a nõ compe. l. fi. supersedere debet ⁊ non exequi. d. c. pastoralis
circa fi. dicit idem si non ex more nec rite. ff. de re iu. l. iiij. §. con-
demnatũ. de cõtrata. non putauit. §. nõ queuis sententia nulla
nõ datur executioni. ff. de fer. si feriatis. in fi. de iudi. si pretor. §.
16 marcellus. ¶ † Executor merus si modum excedat ab eo appel-
latur. C. quorũ appel. non reci. ab executione. ⁊. d. l. a diuo pio.
17 §. si super rebus. ¶ † Dicit̃ excedere modũ quando nõ admittit
exceptiones que obijciuntur post sententiam ⁊ post quadrime
stre tempus. dicit gloss. in. l. ab executione inter que est exceptio
nullitatis. C. de iur. ⁊ fac. igno. l. j. in gl. ¶ Restringunt Moder
ni dicentes qd si de nullitate habet probatiões in promptu vel
ex tenore actorũ pateret retardare executionẽ alias non sed fiet
executio. ⁊ probata nullitate retractabitur executio. argu. C. de
falsis. satis aperte extra de resti. spo. literas. §. fin. ⁊ omnia iura
que dicũt hodie cõstat ⁊c. ff. ad treb. is a quo. §. j. vt in pos. le. si
is. C. de cõpe. l. fi. ac ꝓbata nullitate retractabit̃ executio. C. si ex
fal. instru. l. fi. Nã ⁊ vbi impendit̃ executio ꝓpter resti. in integ.
sit suspicio 9 petentẽ eã nõ differtur executio extra de resti. ĩ in-
teg. sciscitata. Hec aũt satis est suspicio 9 non habentem proba
tionem in promptu. s. autoritas sententie ⁊ ipsa sententia trans
iens in rem iudicatam que habetur pro veritate. ff. de reg. iur.
res iudicata.

¶ Quid iuris sit si vasallus post alienationem feudi id recu-
peret. Rubrica.

1 ☞ Vasallus vendidit feu. sine dñi voluntate postea recupera
uit an tenebit pro feu.
2 Alienans feudum scienter illud perdit.
4 Jure pristino an habeo feudũ qd antea transtuli in aliũ ⁊ post-
ea recuperaui.
5 Acquiri etate procedente videtur illud quod occasione rei tue
quero.

Preterea si vasal. Duo ꝑncipa
liter dicũtur
in hoc. c. ⁊ ideo in duas partes diuide. ¶ Pri
mum dictum est † quod vas. vendidit feu. sine
voluntate domini postea recuperauit an tene
bit pro feudo hoc feu. qd recuperauit ⁊ recedat
seu recidat in causam feu. sicut prius dr quod sic ante constitu.
Loth. quia ante illã cõsti. poterat feudum in aliquibus cur. to-
tum de ista antiquitate dicit̃. s. de ali. feu. c. j. in prin. ⁊ qualiter
olim po. feu. ali. ⁊ quib. mo. feu. amit. §. rursus. nisi haberet ĩ cu
ria dñi vel si extra curtim dñs tñ haberet iurisditionem vel di-
2 strictũ. eo. ti. §. pe. ⁊ fi. ¶ † Sꝫ hodie q alienat sciẽs perdit. s. ti.
ij. c. dño. ⁊ de vas. q 9 9stitutionẽ Loth. c. j. ĩ. de ꝓhi. alie. ꝑ loth.
l. j. s. que sit causa. j. §. fin. Et sic si alienat qs feudũ illicite. s. tra-
dendo vt diximus. s. de lege cor. §. j. perdit illud quia alienatio
dꝫ esse cõpleta vt perdat̃ feudũ. lꝫ glo. ponat ꝑ opi. hic finalr̃ in
hoc declinat. ĩ. de probi. feu. ali. c. j. per Loth. circa fi. in glo. que
incipit non intelligas autem ⁊ si postea recuperet reemendo ⁊
3 acquirendo non recadet nec recidet in cãm feudi. † Quia semel
alienando perdidit ⁊ apertũ est dño sic ꝑiclitatũ q̃tũcũq; post
dimittat habitum ius semel perditũ nõ recuperat. s. de benefi.
fe. ca. j. §. ex hoc illud. quia nemo tali penitentia desinit esse no-
cens. ff. de fur. l. q ea mẽte de edil. edi. qs sit fugi. in princi. arg. 9
eo. ti. qd ita senatum. Semel ergo extincta non resuscitant̃ nec
redeũt. ff. de solu. qui res. §. areã. q2 ꝑ delictũ ꝑdiderat nisi resti-
tueretur ab eo qui potest. C. de sen. pas. l. j. ⁊ fi. ff. de iure pa. siue
cum cõcor. dictis in gl. hic ⁊. d. §. ex hoc illud. ⁊. ff. de serui. rust.
pre. attillicin⁹. ¶ Aliqui moderni dicũt quod hic recuperauit
postea. vt dicit litera qd significat interuallum ar. ff. ex qui. cau.
ma. ab hostibus. §. sed qd simplr̃ ⁊ non modicuꝫ. secus si modi-
cum interuallũ fuisset arg. ff. de alie. iud. ex hoc. §. si qs si de vbo
postea in simili. ff. de po. l. j. §. si rem. pro quibus est qd dicit glo.
in masculo subito mortuo. s. epi. vel ab. c. j. versu. qui etiam ⁊ de
suc. feu. §. filia. ⁊ ar. ff. de adul. quod autẽ. §. fi. de duo. reis. duos
de repu. l. iij. ¶ Alij ĩtelligũt q̃ habebit feudũ iure quo reemit.
nõ tamẽ vitabit penã qd perdit. nã restitueret̃ dño. ⁊ ipse tene-
bit̃ ad interesse emptori. s. tit. ij. c. dño. Si qs priuatur vno iure
re aliqua ꝑ aliã viã. ⁊ alio modo nõ excludit̃. ĩ. de eo q fi. fe. agn.
c. j. ⁊ ꝑ ea que not. C. de remis. pi. l. fi. ¶ Alij distinguunt hoc. c.
vtrum recuperauit re integra: ⁊ potest tunc: an re non integra:
⁊ tũc dicit̃ postea q̃ idẽ est cũ priori. quasi ꝑ quo est. ff. de empt.
lega. l. mãcipiorum vt in pos. l. si pecunie. de minori. quod si mi-
nor. §. secula. C. de repu. here. l. fi. ⁊ ar. ff. de anñ. l. cum seruis. de
manumis. te. l. verum. ¶ Et dicunt rem integrã anteq̃ tradat.
arg. ff. de pac. ab emptione. in fi. ¶ Sed tunc non delinqueret si
nõ traderet: q2 alienatio est actus ꝑ quẽ dominiũ trãsfert̃. C. de
fundo do. l. j. quod est per traditionem. C. de pac. traditiõibus
regulariter lꝫ fallat in casibus. nõ ergo videt̃ alienare quando
nõ tradidit quasi cõsummatam nõ ceptã inspiciamus iniuriã.
ff. qd quisq; iur. l. j. §. fi. in alienatione fit iniuria dño qui cõtem-
ni vr̃. s. que sit cã. j. §. fina. ⁊ diximus. s. de lege cor. §. j. ¶ Alij di
cunt rem integrã anteq̃ dñs conquerat̃ ⁊ moueat questionẽ de
hoc ꝑ ea q̃ dicunt̃ in sum. de clerico q fit laicus anteq̃ sit mota
eidem hec qo: vt ⁊ diximus. s. de vasal. mili. qui ar. bel. depo. c. j.
durũ est contra stimulũ calcitrare. ꝓp hoc. c. Sꝫ satis eẽt equũ. ⁊
maxime si incõtinenti recuperaret. vt illa incontinẽti nõ posset
dici postea. ar. eius qd dicit Bar. brix. in. vj. questione. que enim
incõtinenti fiunt insunt. C. de pac. petens. ff. si cer. pe. lecta. ⁊. d.
l. de diuortijs. l. iij.

Profecto. Scdm dictum qd quidã dicunt se non in-
telligere sicut superius de ali. feu. pa. ver.
vbi autem vasal. ⁊. s. de cõtro. inter vas. ⁊ emptorem ⁊ de cõtro.
4 inter vasal. ⁊ epi. ¶ Ponas ergo sic casum † Habeo a te feuduꝫ
voluntate

voluntate tua vẽdo titio vel ad libellum concedo vt.s. habeat titius sibi hoc feudum ꝛ ad suum cõmodum ꝛ inde reddat annuatim.v. deinde recupero feudum a titio: qꝛ reuendit mihi vel donat. vel etiam hoc feudũ qđ ad libellũ sibi cõcessi ꝑ quinqꝫ annis. ipse reconcedit mihi ad libellũ ꝑ tot. vel. x. annuis dicitᷣ qđ hoc feudũ qđ semel desijt esse meũ per alienationẽ non recadit in causam feudi vt habeãt iure beneficij ꝛ feudi sicut prius habebã. sed habeo iure proprio emptionis. qꝛ reuẽdidit mihi titius. Aut habeo sicut recõcessit mihi. aut aliter vt donatione vel alio ꝯtu fm quem recuperaui illud ius. ergo qđ transtuli in titium ꝛ postea recuperaui nõ habeo iure pristino. ꝫ rem habeo in feudum generalr̃ accepto verbo in feudũ non ex eadem sed alia causa sicut ab initio habui. q. d. dicit glos. nũc habeo in feudum illo iure quo recuperaui emptionis vel donatiõis vel similis ꝯtus cum primo habuisset ex liberalitate forte cõcedẽtis vel amore patris vel aliorum parentum meorum.

Dummodo scias. Illa. v. annua que mihi dꝫ titius cui ad libellum concessi tenebo ꝛ tenere videor a te in feudum: quia ea habeo rõne feudi qđ a te tenebã. ꝛ qđ concessi ad libellum tua voluntate. hic est verus intellectus huius litere. ¶ Posset etiã dici qđ tenebo in feudũ eo qđ tua voluntate concessi illud ad libellum vt fiat relatio ad superius dictũ in prin. litere. ¶ Dũmõ ꝛc. nõ aũ annua quinqꝫ.

5 †Qđ ergo occasiõe rei tue quero a te vr̃ procedere ꝛ acquiri. ff. de rei ven. solũ. §. meum. cum similibus. Secus est in eo quod datur ratione transactionis. illud enĩ non tenetur in feudũ. rõ est quã diximᵘ. s. si de feu. cõtro. fue. c. si vas. de suo feu.

6 **Illud vero.** †Ubi titius cui in libellum concessi ꝑ annuis. v. reconcedit mihi ad libellum totum feudum qđ mihi reconcedit ad libellum exceptis. v. annuis ꝛ qđ ego prius ei ad libellũ concessum nõ tenebo pro feudo sicut prius tenebã. sed tenebo sicut est reconcessum mihi ad libellum a titio: qꝛ ab eo nũc habeo cãm non a te sicut si titius aliam rem ꝙ dictũ feudũ mihi ad libellum cõcessisset. ¶ Et hic versus. Illud võ. quasi idẽ dicit qđ supior litera ꝑterꝙ ꝙ addit sicut si dictũ feu. mihi concessisset ab libellũ. Si feudũ adeo hoc est verum qđ si tibi refuto illa. v. annua que a te dicor tenere in feudũ nihil amodo a te tenebo. s. iure pristino. sed ad libellum mihi reconcessum a titio tenebo tãꝙ ab eo mihi collatuꝫ. erit tñ res feudalis vt dictũ est non recadet in pristinã causam: erit enim feudũ illa cã ꝛ in illo ꝯtu quo fuit reqsitũ sicut feudũ refutatũ agnato si succedatᷣ illi cui fuit refutatũ habebitᷣ ex ꝑsona illius cui succeditᷣ nõ erit sicut prius fuerat: qꝛ illud fuerat refutatum. j. de eo qui finẽ fecit agna. c. j.

¶ An agnatus vel filiᵘ defunctis repudiata hereditate possit feudum retinere. Rubrica.

1 ¶ Heres feudatarij an possit hereditatem repudiare ꝛ feudũ retinere. ꝛ nu. 4.
2 Heres tenetur ad onera oĩa quãtũ sunt vires hereditatis ꝛ vltra si non facit inuentarium.
3 Differre vidẽtur ista verba heredes et liberos et sic in effectu discrepare debent.
5 Filio cõsulit qđ efficiatur heres ꝛ creditoribᵘ satisfaciat ꝛ faciat inuentarium et sic non tenebitur vltra vires hereditarias.
6 Filius non potest vnũ sine altero habere scilicet feudũ sine hereditate.
7 Filius faciens inuentariũ an teneatur creditoribus.
8 Iniuria est si pater non sepeliatur.
9 Filius tenetur alere patrẽ egentem licet non vas.
10 Homini nõ frugali ꝛ qui extẽdit ad iniqtatẽ manus suas totus mundus est obolus.

Si contigerit. Tria sunt dicta principalia huiᵘ capituli. ideo in tres partes diuiditᷣ. ¶ Primum dictum est.

1 †decessit feudatarius habẽs feudũ paternũ antiquũ multis creditoribᵘ relictis succedũt agnati filio nõ extãte vel nolẽte heres eẽ an possit repudiare hẽditatẽ allodiũ. s. ꝛ hr̃e feudũ ꝛ sic nõ tenebitᷣ creditoribᵘ ꝛ dr̃ quod sic vt ꝛ. j. de capi. qui cur. vẽ. §. filius. ¶ Habuit enĩ feudum nõ a defuncto qui in feudo ꝛ de feudo nĩl potuit ordiare. s. de suc. feu. in prin.

a sed hꝫ ex pacto ꝛ prouidentia concedentisᵃ illi precessori qui fuit agnationis cõis. s. de gra. §. j. sic. ff. de leg. ij. cum patronus de adop. si arrogator. ¶ Hec sunt verba magistralia ex vi pacti vel ex pacto prouidentia quando concessum est alicui ꝛ liberis suis ꝛ fuerunt hul. ꝛ Pi. vt narratur i sum. et quãdo conceditur titio intelligitur de heredibᵘ. s. de duo. fra. a capi. inue. c. duo fratres. ff. de ꝑba. si peccatum. in fi. Si dixit titio

b ꝛ heredibus ᵇ tunc est feudum hereditariũ qđ venit in pe. here. ff. de peti. here. non tñ. in glo. in hoc nõ loquitᷣ hoc: qꝛ in he-

2 reditario feudo non succedit nisi qui est heres. †Heres autem tenetur ad onera oĩa quãtũ sunt vires hereditatis ꝛ vltra si nõ facit inuentariũ. C. de iure deli. l. fi. Sed si detur titio et liberis suis tunc voluit ꝑuidere oĩbus q sunt liberorũ. ff. de verb. sign. liberorũ. in hoc succedit etiã qui nõ heres est. ff. de op. lib. si operarum. de verb. obli. qđcunqꝫ. §. si ita. ꝛ in hoc loquitur hoc. c. titio ꝛ liberis presumitur pro patris cõtẽplatiõe vbi nõ designabat proprio nomine. ꝛ tunc idẽ qđ si dixisset heredibᵘ opꝫ qđ sit heres istius qui nũc moritur: qꝛ sic erit heres primi acceptoris heres heredis ꝛc. C. de her. insti. quoti. ff. de verb. signi. sciendũ. Secus si designaret nomina propria vt petro ꝛ titio filio suo: tunc presumitur contẽplatione filiorum de hoc dictum est. s. de suc. feu. c. j. in princi. ¶ Scđm hoc rarissime esset feudũ ex pacto ꝛ prouidentia cum lex dicat que sunt a genere manere liberis

3 incolumia. ff. de inter. ꝛ rele. l. iij. †Differentia est inter verbum heredes ꝛ liberos. ꝛ sic in effectu discrepare debent sicut in nomine. C. de codicil. si idem. de fer. a nullo. Hec est cõmunis positio. scđm hanc intelligitur hoc. c. qđ dicit agnatum posse hereditatem repudiare ꝛ feudũ habere. ꝛ iđ nõ tenetᷣ creditoribᵘ hereditatem ꝛ debito hereditatis ꝛ. j. sequenti. §. sequitᷣ. De fructibus tñ feudi eius anni quo mortuus est agnatus sine filio solui dꝫ debita hereditaria: quia fructus de hereditate cẽsetur qñ post Kal. martij decessit. s. hic finitᷣ lex. §. similiter. De quo dic vt ibi no. quia dicit debito hereditatis debitum feu. qđ est onus feudi. trãsit in agnatũ: qꝛ ꝛ in dñs vt si pp seruitiũ cõtraxit debitũ vel alias vt diximus. s. de inue. de re ali. §. qd ergo. ꝛ que ibi dicta sunt hic sunt repetenda. debitũ hereditatis est legatuꝫ sicut aliud creditũ ꝛ ita sicut nec pro aĩa iudicare posset de feudo. s. de ali. feu. c. j. sic nec feudũ obligabitᷣ legatᷣ. q̃ sunt cõtracta ꝑ debitis ꝑpter feudũ. sic legatũ est debitũ hereditatis. ff. de act. ꝛ obli. hereditariũ. nisi qñ esset qđ inter creditores ꝛ legatarios. C. de acti. heredi. l. fi. ff. de separati. l. creditoribus. ꝛ. C. de iure delib. l. fi. §. finautem.

4 **Ubi vero.** Scđm dictum retentis eisdem terminis si hic †feudatarius habens creditores et legatarios moritur relicto filio lꝫ filius proximus agnatus. ff. de suis ꝛ le. l. filiᵘ. nõ tñ poterit repudiare hereditatẽ ꝛ habere feu. quãꝙ sit ex pacto ꝛ prouidentia. ꝛ iđ tenebitᷣ creditoribus legatarijs habebit quidẽ necesse. aut vtrũqꝫ repudiare. vel vtrũqꝫ retinere. ꝛ si repudiet feudũ paternũ. erit agnatorũ sine hereditate. filius ergo erit deterioris conditionis ꝙ agnatus. sic ꝛ. s. si vas. feu. pri. c. j. lꝫ glo. habeat ꝑ miro: qꝛ erat feudũ. ex pacto et prouidentia. nõ tñ mirũ dꝫ videri: qꝛ hic repudiabat hereditatem pp creditores. ꝛ sic patre defuncto sine herede afficiebatur defunctus iniuria insti. qui manu. non pos. §. j. Nam ꝛ iniuria fit cadaueri. ff. de iniu. l. j. §. quoties. strictius autem dꝫ defendere honorẽ patris filius ꝙ extraneus: qꝛ hꝫ esse a patre. vt dr̃ j. ꝛ Moderni dicunt qđ hic filius faciat inuentariũ. ꝛ sic non tenebitur vltra vires hereditatis. d. l. fin. C. de iure delib. feu. habebit tunc principium quia ꝛ non sit heres illud habere debet

a ex quo est non hereditari. sed ex pacto ꝛ ꝑuidẽtia vt superius dicitᷣ. Semper repete. nisi eẽt debitũ pp feudũ ꝯtũ ad qđ tenetur dñs ꝛ agnatus. vt. s. dictũ est. ¶ Querit glo. an sit idem in filio emphyteote concessa re antecessoribus ꝛ liberis vt non teneatur creditoribus filius: sed possit repudiare hereditatem ꝛ habere rem emphyteoticam. Hic qđ idem cũ nõ possit rõ diuersitatis assignari. ergo est idem ius. ff. de verbo. obli. a titio. C. de consti. pe. l. ij. ad. l. fal. l. fi. cum ꝑdicta distinctiõe si cõcessum heredibus vel liberis. si heredibus nõ põt eã habere si non est heres: ꝛ tunc et rem heredis possumus legare. C. de rei ven. cuꝫ a matre. insti. de lega. §. non solũ. ff. de leg. ij. vnũ ex familia. §. si rẽ tuam si liberis. hi ꝛ si non sint heredis vt in. l. si operarum. lꝫ Moderni subtilius intueantur vt predictum est: posset tñ dici qđ subtilitas horum modernoꝝ non sit preiudicialis: qꝛ facto inuentario medebitᷣ eis. ¶ Et posset intelligi quãtum ad hoc vt exheredatus non habeat feudũ qñ non distinxit nomina ꝑpria qñ distinxit etiam exheredatus. vt in. l. si operarũ. ¶ Sed quãtũ ad hoc vt habeat feudũ ꝑcipuũ sine hereditate ꝟ dꝫ esse incolume ex quo non hꝫ a patre sed a genere vt in. l. iij. de inter.

5 ꝛ rele. cum simi. Sed †qꝛ filius vt iniuria pater mortuus nõ afficiatur sit heres ꝛ satisfaciat creditoribus ꝛ faciat inuentariũ ꝛ sic non tenebitur vltra vires hereditarias.

6 **Et licet.** Tertium dictum. †Non potest filius vnum sine altero habere. s. feudum sine hereditate sed si dominus amore ꝛ gratia velit hunc filium inuestire de hoc feudo quasi de nouo ꝛ agnati consentirent põt fieri: ꝛ tunc repudiata hereditate retinebit feudum: nec tenebitur ad aliqđ onus seu debitum hereditarium. ¶ Querit gloss. hoc casu qñ hic filius est inuestitus sicut de nouo bñficio ꝑ dñm feu. agnatis consentientibus. Nã ꝛ cã possessionis põt mutari extrinsecus causa superueniente. ff. de vsuc. nõ solum. §. qđ vulgo. C. de acqui. pos. cum nemo. si moritᷣ hic filius inuestitus sic de nouo

Additio.
a ¶ Sꝫ habet ex pacto ꝛ ꝑuidẽtia cedẽtꝫ. adđ ꝙ inuestitura feudi manens est. Sed est fm ꝟbã ꝛ pacta lex appposita quã fm naturã feudi. vide bal. i ꝯsi. lxx. qđ inci. q. in. j. lib. ꝯsilioꝝ. Barth. ab horꝛa.

Additio.
b ¶ Si dixit titio ꝛ hẽdibᵘ et ẽ feudũ hẽditariũ. adđ ꝙ feudũ qñ est ꝯcessum ꝑ se ꝛ hẽcibus descẽdẽtibᵘ: an ille talꝭ possit ð tali feudo testari vel alteri et nec legare. vide p. d. alex. de imo. i ꝯsi. ij. v. vo. ꝑ totum. bar. ab hor.

non relicto filio. ¶ An idem agnati q̄ consenserint eũ inuestiri sic de nouo succedent ac si feudũ esset paternũ. qđ vr̄ per id qđ dicitur. s. de vas. decrepi. eta. c. j. ecõtra qđ nõ: qđ nullo iure regressum habẽt ad id quod renunciauerint. permittẽdo eũ inuestiri sicut de nouo. ar. s. qui. mo. feu. amit. §. preterea. etiã si consenserint tacite nedũ exp̄sse per ea que no. sunt. s. si inter dñm ⁊ vasal. de benefi. lis ori. §. pe. Qui enim alij cõsentit sua iura perdit. C. de admi. tu. cum quedam. hoc tamen determinatur. j. de eo qui si. fec. agnatis. c. tres erant. q2 si omnino renunciauerunt vel ideo vt quasi de nouo inuestiretur mutata est natura feudi que fuit paterni nunc noui. Idẽ si ratum habuerunt. s. de ali. feu. pa. c. j. Idẽ qđ si sine agnatorum cõsensu dñs inuestiuit hũc filium sicut nouo beneficio an agnati statim petant hoc feudũ a filio. dicit glo. qđ si filius nõ repudiauerat hoc feudum ⁊ dñs poterit ei gratiã facere ꝓpter amorem patris non reuocabunt agnati statim. Primum tñ est bona ratio: q2 si filius non repudiauit quãtumcunq3 dñs inuestiat vt de nouo feudo hoc non potest fieri in preiudicium agnatorum: q2 nec alienare posset filius hoc cum consensu dñi sine agnatis. s. de ali. feu. pa. c. j. tamẽ viuo filio non reuocabitur ex quo non repudiauit ⁊ tenebitur creditoribus. per hoc. c. s. si de feu. contro. fu. c. titius. ¶ Sed ecce glo. non q̄erit: an agnatus statim reuocet sed ipse domin9 qui inuestiuit. ⁊ hoc multominus si erant agnati: quia ⁊ si perditum esset hoc feudum agnatis aperiretur. s. si de feu. contro. fu. si vas. culpam. Sed si agnati nollent adhuc dñs non reuocaret statim imo nunq̄: ex quo consensit eum inuestire sicut de nouo cum posset ei gratiam facere. ¶ Alij voluerunt dicere qđ hoc erat feudum hereditarium. ⁊ ideo nõ est mirum si tenetur filius. vt diximus. d. c. titius. Hec positio videt̄ manifeste improbari ex litera que facit differentiam inter agnatum ⁊ filiuƺ. si esset hereditarium nulla esset differẽtia. Q2 nullus in feuduƺ succederet nisi heres ⁊ si est ex pacto ⁊ prouidentia: vt qñ datur titio ⁊ liberis agnati succedunt etiam non heredes agnati ꝓximioris mortui sine liberis vt litera dicit. Si diceremus datũ contemplatione primi acceptoris vt sicut ⁊ debeant esse heredes eius illi qui volunt feudum ⁊ sic heres heredis. vt. s. dicit̄ secundũ subtilitatem modernorum vix esset feudũ ex pacto et prouidentia: vnde scdm hanc subtilitatem deberet dici in capi. isto quod agnati erant exp̄sse nominati. hoc nõ dicit litera: sed simpliciter dicit agnatũ ⁊ nõ heredẽ debere habere feudum qñ dixit liberis ⁊ si datum est contemplatione acceptoris non est datum contemplatione istius agnati qui est de liberis eius de cuius successione nunc agit̄ nec cogitauit acceptor qđ debebat esse heres nisi suis ipsius non de alio descendenti heres heredis est heres primi si velit esse heres nõ vt cogatur nisi forte in primo acceptore. ⁊ hoc videt̄ verũ ꝑut ibi. s. dictũ est. ¶ Item hec repudiatio est a lege ista inducta: vñ nõ est querere ĩ hoc. c. in quod nomẽ transeat ista repudiatio sicut q̄situ est et dictum s. de alie. feud. pa. Nam cũ debeat esse heres in feudo et in hereditate allodij cum dicit in nolo heres esse repudiat feudum et nolle habere feudum dicit. C. vnde liberi. qui se patris. statim venirent agnati post istam repud. in feud. paterno in nouo dominus sicut cum fit alienatio dictum est. s. de suc. feu. c. j. in ꝑn. ⁊. d. c. titius. postq̄ venit feudum ad gradum in quo non succedunt agnati nõ dicit̄ paternũ quãtum ad eos. d. c. j. de feu. suc. sic postq̄ pater adit hereditatem aui patris sui filius. Idemq3 nepos nõ repudiabit vnam sine alia: iuncta enim hereditas est ff. de vulg. ⁊ pup. sub. sed si filio. §. j. d. l. qui se patris. de iure deli

7 be. quidam. ⁊ ff. de acqui. here. l. vi. §. j. ¶ † Item not. quod moderni dicunt filium facientem inuentarium non teneri credito

a ribus. vt. s. dicit. Alijs non videtur quia hoc. c. dicit filium teneri ad debita hereditaria iura que sunt legata indistincte dicit indistincte intelligi debet. ff. de bono. posses. contrata. l. j. §. ⁊ generaliter nõ dixit hoc esse quãdo non fecit inuentarium potuit dixisse si voluisset: quia non dixit omisit. C. de ca. tol. §. pe. ff. de verbo. obliga. quicquid. maxime quia hoc. c. recitans consuetudinem factum est post legem de iur. deli. l. fi. quid enim dicunt isti si magnus baro vel comes nõ habet nisi feuda. Nunq̄d non poterit ꝑ anima sua legare aliquid vel remunerare seruitores suos vel pro male ablatis relinquere confitendo in testamento tenet̄ vtili ex contractu si formiter confessus est. ff. de po. publia. alias in factum de interro. actio. de etate. §. qui interrogatus. C. de iureiurã. actori. ¶ Pone decessisse ante chalendas Martias. ⁊ sic fructus nõ sunt heredis sed filij sicut venientis ex pacto ⁊ prouidentia ad feudum ⁊ aliud nõ habuit pater nobilis ⁊ filius facit inuẽtarium ꝑ hunc modũ vnam candelã nõ dabit pro aĩa patris: q2 nec agnatus aliũ ad quẽ feudũ peruenit fili9 faciens inuẽtariũ cõparatur alijs agnatis in feu. secundũ illos qui dicũt facientẽ filiũ inuẽtarium nõ teneri nisi pro viribus hereditatis ⁊ feudi ex pacto ⁊ prouidẽtia hñt principium. Et hoc c. lƺ nõ sit lex semꝑ ꝑ lege allegatum saltẽ q2 cõtinet rationabile dƺ seruari vbiq3 vt dictum est in preambulis. ¶ In expensis fu

Additio.

a ¶ Moderni dicũt filiũ faciẽtem inuẽtariũ nõ teneri creditorib9. Adde inuẽtariũ an excuset hẽdeƺ ab expẽsis factis in litigãdo cũ creditorib9 hereditatis: adeo qđ si nõ esset soluendo ipe nõ teneret̄ de suo soluere expensas. vide ꝑ bal. in ꝯsi. suo. cclxxj. ⁊ ĩ sequẽti inci. qđ lo nisi9 in. j. ꝑte cõsilij. x. vltra ꝯsiliũ. d. lex. xix. ĩ. v. de quo. s. Bartho. ab h[illegible].

8 neris satis videtur hoc dici debere: † q2 est iniuria si nõ sepeliat̄.

9 ff. de religi. idẽ si nullã. in fi. † Alere tenet̄ patrem egentẽ lƺ non vas. alius q̄m filius ne ꝯtradicit id qđ no. est. s. si de feu. contro. fu. lƺ in fi. Posset enim filiũ vẽdere tunc. C. de pa. qui fi. dist. l. ij. ¶ Quia hoc. c. expresse facit differentiã inter agnatũ ⁊ filiũ posset de eq̄tate dici teneri ad legata ꝑ anima ad remunerationeƺ familie restõnẽ ablatorũ inquãtũ bono iudici videt̄ quãtũcunq3 faciat inuẽtariũ. Nã eq̄tas ⁊ ratio huius. c. plus stringit filium quã agnatũ: q2 filius hƺ esse a patre non agnatus. dictũ est. s. si vas. feud. pri. c. j. vt nec delicatus filius nolens aliquid dare nec onerosus pater euiscerãdo vires feudi. arg. ff. de vsur. si bene. de pigno. act. seruos. cũ hoc. c. ⁊ ratio eius nõ distinguitur ad quãta debita sit in arbitrio iudicis. arg. ff. de iur. deli. l. j. in fi. de ver. obli. cõtinuus. in prin. eligatur mediũ. in aut. de consul. in prin. pro dignitate patris qui non debuit stare sine familia vel sine honorabilibus exequijs funeris hoc statuetur. ar. ff. de vsufr. in prin. de leg. j. si seruus plurium. in fi. Dũmodo non excedat fructus illius anni quo decessit ante Martium quia si post Martium agnatus tenetur ad illos fructus vt hic in glo. ergo filius qui plus tenetur quã agnatus teneatur pro hoc ad fructus feudi vbi añ Martiũ satis videt̄ hoc equũ etiã ꝰm illos q̄ dñt filiũ facientẽ inuẽtariũ vt. s. d2 nõ teneri vltra allodiũ quãdo nõ hƺ aliquid de allodio. Idẽ quia qđ nihil est minus est. ff. de tributore. illud. §. j. de reg. iur. minus. sicut reliquorum. C. de here. insti. l. ij. ad alia si facit inuentarium non debet teneri rõnabiliter fili9 faciẽs inuẽtariũ. nõ em̄ ꝑ generale dictũ istius. c. tolli dƺ lex illa de iure delib. l. fi. cũ tãta vtilitate conscripta: q2 lex nõ tollit̄ nisi qñ expressius d2. pluries dictũ est in superiorib9 in aut. qui. mo. na. effi. sui. §. tribus. Pater habẽs feudũ ex pacto ⁊ ꝓuidentia debuit cõsiderare qđ subiacebat restitutioni hoc feuduƺ ⁊ sic nõ poterat alienare. C. cõia de le. aut. res que in vita sua habuit tantũ post mortẽ nõ a se. sƺ a beneficio cõcedẽtis ꝑuenit ad filiũ. ⁊ ideo nõ vƺ ordinatio defuncti de feudo. s. de suc. feu. in princ. tantũ debuit expẽdere in vita. vñ haberet de quo solueret debita ⁊ legaret vt p̄dicit̄. sic dicit̄ de pupillo qđ tantũ debet expẽdere vt suꝑsit sibi de redditibus. ff. vbi pupillus edu. de. ius alimẽtorum. ex his redditibus que hƺ debet moderare et expẽsas metiri. in aut. vt determinatus sit numerus cleri. §. cum no. ꝑ quo est de leg. iij. si filie. de ali. ⁊ ci. le. l. cũ alimenta. in princi. Debuit scdm cõsiliũ. l. si chorus. de le. iij. habere pecuniã ⁊ peculium in presidio nõ totum expendere. ⁊ facit extra de censi. cuƺ nuper de or. c. cõquerente circa fi. ne longi tẽporis victũ breuis hora con

10 sumat. extra de censi. cum apostolus. ¶ † Domini nõ frugali ⁊ qui extẽdit ad iniq̄tatẽ manus suas totus mũdus est obolus. i. parũ. xiiij. q. iiij. q̄d dicã. hic suꝑflua faciat de suo nõ de alienis ar. C. de pac. l. si. alioquin ꝓdigus pater vel nõ frugi posset priuare vel annihilare vires feudi ⁊ filium per vias circũscriptorias. qđ esse nõ dƺ. ff. de tuto. ⁊ cu. da. ab his scire. vnde auferenda est occasio malignandi. institu. vi bo. rap. §. sed nedum talia. ¶ Voluit feudum dare vt successores sint parati seruitia militaria facere in exercitu. arg. in consti. imperiali. firmiter. q̄uo filius seruiet si fructus feudi pater relinquere posset alij cum feudo libere debeat redire post mortem tenentis ad dominum et agnato. d. tit. de inuestitura de re alie. s. quid ergo. ¶ Sed vsq3 ad. x. ann. post mortem suam posset fructus obligare de feudo. qđ quidam dicũt dicentes perpetuã alienationẽ esse prohibitã temporalem nõ dicũt tꝑalẽ vsq3 ad. x. ann. ff. si ager vec. l. j. in fi. l. seq. qui ⁊ a quibus. sƺ si fideicõ. §. aristo. q2 qui ꝓhibet̄ fructus vendere ar. ff. de leg. ij. codicil. §. instituto. intelligendum est de fructibus suis. sui non sunt illius etiã anni quo decessit nisi decessisset post Kal. Martias. sicut est superius dictum. que dicta sunt de filio feudatarij debent intelligi de filio emphyteote quando concessa est in emphyteosim sibi et liberis suis. vt. s. dictum est.

¶ An apud iudicem in curia domini questio feudi debeat terminari. Rubrica.

1 ☞ Lis de feudo est inter duos quilibet dicit feudum ad se pertinere vbi hec questio agetur ⁊ coram quo.

Ex eo quod supra di. Questio casus huius. c. nata est ex eo quod dictuƺ est. s. de

1 leg. cor. §. si inter. † quod quando inter duos est lis de feudo: quilibet dicit feudum ad se pertinere: hec questio agatur coram indice vel arbitro. ¶ Nã vasallus habẽs feudũ decessit dominus a quo feudum tenebat̄ credẽs sibi apertũ ⁊ ad se redisse: q2 mortuus erat tenẽs sine filio vel descendenti ab eo. s. de alie. feu. §. ⁊ si clientulus dedit ⁊ cõcessit illud quidam pone titio: veniunt agnati et dicũt feudũ illud nõ quesisse vasallum mortuũ: sƺ fuisse paternũ ⁊ sic vendicant a titio: queritur vbi ventilabit̄ hec cã vtrũ apud curiam

curiam dñi vel coꝛam iudici oꝛdinario: qꝛ actoꝛ dꝫ sequi foꝛum
rei. dꝛ qð dñs per se nō erit iudex in hac cā tanꝙ̄ pꝛopꝛia. secun-
dario: qꝛ si titius perdit litem dñs tenebit̃ ei de euic. cuꝫ distin-
ctione que fit. s̄. de inuesti. de re alie. in princip. ad hoc. C. ne qs
in sua causa in rub. ⁊ nig. incommodum erit dñi si vincatur ti-
tius vt dictum est: quia tenetur de euic. ⁊ sic cā sua dꝫ dici. ff. qñ
ap. sit. l. §. impꝛopꝛia. C. de testi. l. omnibus. agetur ergo causa
hec coꝛam paribus cur. ⁊ hoc si pares velint cognoscere si no-
lint non pōt per se alter alterum trahere ad iudiciū cur. istoꝝ
parium. sed si velint cognoscere curia eos vocante non poterit
declinare iudicium eoꝛum. directe contradicit. §. s̄. de leg. coꝛ.
si inter pares vbi pretendebat eundē inuestitoꝛem. dic qð ibi
dñs non habebat pares vbi pares. alias curia pōt si vult. s̄. de
inuestitu. in ma. fa. c. j. in fin. Si nolit tunc coꝛam oꝛdinario vel
arbitro. ⁊ sic etiaꝫ posset intelligi. §. si inter duos. quod pares
2 nolebant cognoscere. ¶ † Alij aliter exponunt vt hic in gloss.
que in fi. dicit qð hodie dominus cognoscat. vt in constitu. im-
periali. §. si inter hoc in casu istius. c. non videtur bene dicere
si dominus vni tenetur de euicti. alteri nō. tūc seruabitur hoc
c. quod dominus non cognoscat. sed curia parium. ⁊ est satis
rationabile. vt in causa cuius incommodum secundario et si
non pꝛincipaliter est suum dominus non sit iudex. vt. s̄. dictuꝫ
est consti. imperialis loquitur qñ talis suspicio non est. vel si te-
nebatur vtriꝗ. i. cuilibet eoꝛum si perdit causam per iudicium
suspicionem remouebit. arg. ff. de ritu nup. non solum. §. de vno
adde quod no. est in cōsti. imperialis. §. par. ¶ In regno sicilie
non habet locum hoc: qꝛ dominus feudi non est iudex in causa
feudi quod tenetur ⁊ recognoscitur ab eo. nam si est quaterna-
tū cognoscit magister iusti. si non est quaternatū pꝛeses pꝛouin-
cie. sed si diceret dñs vasallum suū perdidisse feudū: tunc per ex-
guardū fauet eū per pares dissasiri. vt in ꝯsti. si dñs diximus de
hoc plene. s̄. de feu. cōtro. apud pares termi. c. j. qð dicit. vel arbi-
tro. dic vt diximus. d. §. si inter.

¶ Qualiter dominus pꝛopꝛietate priuetur. Rubrica.

1 ☞ Dominus cōmittens in vasallū culpā vel feloniam an ꝑ-
dat feudum.
2 Dño cōtra regē pꝛoditionē faciente ex qua publicant̃ bona nū-
quid vas. habebit feudi pꝛopꝛietatem.

Ex facto quesitum. Hoc. c. vti-
le est ⁊ equa
litatem quā iura desiderant continet. s. equita
tem. i. equalitatem. que in paribus causis pa-
ria desiderant iura. j. de pace iur. fir. hac edicta
1 li. §. fi. ¶ † Dominus commisit in vasallum cul
pam ⁊ feloniam quā si vasal. commisisset dominū perderet feu
dum: puta adulterauit vxoꝛem vasalli vel alias de quibus di-
ctum est. s̄. qui. mo. feu. amit. ⁊ que sit pꝛima causa. per totū. Nū
quid dñs perdat vasallagium ⁊ feudi pꝛopꝛietatē dominium
scꝫ directum qð hꝫ in feudo huius vasalli. sicut vasal. perderet
vtile qñ in dñm committeret. qdā distinxerūt in maxima cul-
pa ⁊ felonia: ⁊ tunc perdat feudi ꝓpꝛietatē. in nō magna: puta
dicendo conuitium verbale. ex qua vasallus ꝑderet feudū. dixi-
mus dicto ti. que sit pꝛima cā. §. Itē qui. ⁊. §. ꝓterea. vt tunc non
perdat. ¶ Alij dixerunt qð ex nulla cā perdit feudi ꝓpꝛietatē.
¶ Alij qð ex oī ex qua vasal. si cōmitteret perderet. ¶ Hec sñia
appꝛobatur ⁊ merito qð in oībus dꝫ reddere vicē dñs vasal. s̄.
de foꝛ. fide. c. j. in fi. nec dꝫ distingui sit vasallus suus per sacra-
mentū vel non. lꝫ in alio sit hec differētia. de ꝯtro. feu. apud pa-
res. c. j. in fi. ¶ Dominꝰ nō iurat vas. sed dꝫ reddere vicem. pari
litas sit ⁊ equalitas sicut pꝛedicitur. C. de fruc. ⁊ li. ex. l. fin. sic. s̄.
si de feu. contro. fu. c. dño. vbi dꝛ non debere distingui cōmise-
rit in vas. qð expone vt ibi expositum est cōcoꝛ. q̄ notata sunt. s̄.
2 de alie. feu. pa. c. j. in fi. de lege coꝛ. §. ex ea. ¶ † Sed quid si com-
mittat dñs pꝛoditionē ꝯ regē ex qua publicant̃ bona nunquid
vasallus habebit ꝓpꝛietatē feudi. dic qð non vt diximꝰ. d. c. dñs
⁊ in hoc non erit parilitas: qꝛ vasal. cōmittente culpā per quā
publicantur bona feudum rediret ad dñm. ff. de bon. liber. si in
libertinū. vt diximꝰ. s̄. de pa. te. ⁊ eius viol. c. j. ꝗtūcūꝗ debeat
dñs vicem reddere. strictiꝰ tenet̃ vas. dño: qꝛ per sacrm̃ ⁊ quia re
cep. bñficiū ꝙ̄ dñs vasal. cui bñficiū contulit. vñ exigimus vt cul
pa dñi sit cōmissa ꝯ vasallum. vt litera hic dicit. vel si in aliū. vt
dicit. c. dño. est intelligēdū qð respiciat vas. illa culpa in aliū cō-
missa. per hoc. c. qð est posteriꝰ vltima derogare pꝛioribꝰ maxie
in legum conditionibus. ff. de legi. nō est nouū. ⁊ satis cōmissa
culpa in alium tangēs vasallū dꝛ cōmitti in vasallū vt datū est
exemplū qñ in iniuria vasalli verberasset famulum vasalli dñs
vt diximus. d. c. dñs videt̃ iniuriari illi cuius famulus iniuriaꝫ
pertulit. ff. de reli. ⁊ sump. fune. ossa. in fin. ⁊ de vi ⁊ vi ar. l. fina.
⁊. l. cum fundum. ⁊. l. colonus. ¶ Quid si semel rebellando re-
gi comes iniuriā atrocē intulit vasallo ex qua ꝓpꝛietatē feudi
perderet. Nā si ante ex supueniēti delicto cōmisso in regem non
perderet vas. q̄sita iā sibi per ꝓcedētē culpā cōmissam in eū arg.
ff. de iti. ac. pꝛi. l. j. in fin. ⁊. l. seq. ⁊ ar. ff. de ꝯta. si post moꝛtem. in
fi. de pac. l. fi. maxime si dicamꝰ perdit ꝓpꝛietatē ipso iure sicut
vasallus perdit feuduꝫ ipso iure vt diximus. s̄. de feud. sine cul-
pa non amit. l. j. ⁊ quo tpe miles. c. j. ⁊. iij. ⁊ statim dicetur. Dic
qð si non apparet culpa in vasallo cōmissa anteꝙ̄ esset pꝛoditoꝛ
Regis preualebit qð enoꝛmius est quasi maius delictum tra-
hat in se minus argu. ff. de iudi. per minoꝛem. ff. de except. fun-
dum. ⁊. l. fundi. pꝛeualentius trahit ⁊ cōuertit in se qð impoten
tius est. ff. de rei ven. in rem. §. itē. Uel inspiciemus id qð pꝛin-
cipaliter agebat vt si volebat occidere vas. eodeꝫ actu occiden-
doꝰ vel iniuriando atrociter desperauit de rege ⁊ rebellauit
ar. eoꝛum que dicuntur in gl. ff. ex qui. cau. ma. nō verū. de auro
⁊ arg. le. ⁊ si non sunt. §. perueniamus. ff. de testi. repetendarum
3 in fi. de sta. ho. l. queritur. ¶ † Sed an dominus ob feloniam in
a vas. commissam perdat ipso iure [a] vel per sententiā cum vasal.
perderet ipso iure. vt. s̄. dꝛ. Foꝛte non idē sufficit eū per sentētiā
perdere: qꝛ dicit amittat ⁊ priuetur sic. C. vñ vi. si quis in tantā.
erit ratio: qꝛ strictius vas. dño ꝙ̄ ecōtra tenet̃: ⁊ vbi nō est eadeꝫ
rō nec idē ius dꝫ esse vt dictum est in simili qð hic repete. s̄. an
ille qui occidit fratrē. c. j. Faciliꝰ qdē vtile consolidat̃ directo ꝙ̄
directuꝫ veniat ad vtile. ⁊ ideo cessant ratiōes dicte in dictis. c.
de feudo sine culpa nō amit. ⁊ quo tempoꝛe miles. c. j. ⁊. iij.

Additio.
a ¶ Sꝫ an dñs ob feloniā ꝯmissaꝫ ꝑdat ipo iure. adð feudū an amittatur felonia sola nisi interuenerit sñia vide p Bal. in ꝯsil. suo. ix. qð inci. factū tale est in. j. vo. ꝯsilioꝝ. Barth. ab hoꝛ.

¶ De feudo nō habēte ꝓpꝛiam feu. naturam. Rubrica.

1 ☞ Feudum accipiēs an possit alij in feudum dare.
2 Uerba debent aliquid operari.
3 Legem quā volui adijcere rei mee possum.

Si q̄s ea lege. Dedi tibi in feudū rē
meā ego quā possum
īfeudare sic expone si qs ⁊c. s. qui potest dare feu
dū qui sint isti dictū est in. j. rub. ⁊ in titu. qs dꝛ
Dux co. vel Mar. ⁊ dedi ea. l. j. pacto sic. C. de
pac. legē. vt tu ⁊ tui heredes habeatis rē istā in
feudū ⁊ oēs illi scꝫ habeāt rē istā qbꝰ tu dederis si dictū est ī feu-
do. s. qbꝰ dederis in feudū hꝫ ꝓpꝛiā feudi nām. ⁊ hoc dicit in fi.
c. ⁊ si hoc nō esset dictū qð posset dare in feu. intelligeret̃. s̄. qua-
liter olim po. feu. ali. c. j. de lege coꝛ. §. silr ⁊ dictū est de. c. coꝛ. §.
1 ꝓterea. pactum ergo cōcoꝛdat cū iure scripto † vt feudum acci-
piens possit alij in feudū dare: tūc per pactū dꝛ reddi negotiuꝫ
foꝛme sue. ff. de pac. si vnus. §. quod in specie dotis. ¶ Item in
dubio sic pꝛesumetur. s. si dico sic do tibi in feu. vt tu tuiꝗ here-
des ⁊ quibus dederis habeāt intelligit̃ repetitū. s. in feudum:
qꝛ que in pꝛefationibus dicunt̃ ⁊ in subsequētibus intelligun-
tur repetita multomagis in eadem oꝛatiōe sicut ista est. arg. ff.
de verb. obli. titia. §. idē rñdit. de edē. si qs ex ar. §. si initium. sed
si agant ⁊ intelligant ꝯhētes vt illi qbus dederis habeāt libe-
re non in feu. tunc hꝫ locū pꝛincipiū huius. ⁊. s̄. si de feu. cōtro.
fue. c. se. ea lege datum qð sit pꝛobata mens talis. ff. de regu. iur.
semper. non sufficit mente retinere nisi expꝛimat̃. C. de cōdi. ob
cām. si repetendi. de transac. si maioꝛes. Alij dñt qð qñ dꝛ vt tu
tuiꝗ heredes ⁊ qbus dederis habeas. nisi cōtrariū pꝛobet̃. vt̃
dici eoipso per hec verba qð illi qbus dederis habeāt libere. si
2 non dicat̃ qð in feudū vt dꝛ in fin. c. ⁊. d. c. feudū. ¶ † Nā verba
debent aliqd operari. ff. de le. j. si qñ. ad municip. l. j. in fin. at illi
quibus dederis haberēt in feudū ⁊ habere possent ex tua dona-
tione ⁊ si hoc nō dicat̃. lꝫ qñ dꝛ per expſſa verba dꝫ plus habere
scꝫ qð libere habeat ⁊ ista videt̃ intētio huius. c. in pꝛinc. ⁊ dicti
c. feu. ea lege. ¶ Hoc casu qñ agitur qð libere scðm pꝛimos vel
qñ simpliciter dꝛ qð habeat libere ꝯm alios. ¶ Querit̃ nūquid
hoc feuduꝫ habeat ꝓpꝛiā feu. naturā. Rñdet̃ qð donec tu tuiꝗ
heredes habetis. qð intelligit̃ de masculis ⁊ descenden. ex eis.
s̄. de alie. feu. §. ⁊ si clientulus. erit iure feudi ⁊ eisdem modis
⁊ culpis amittet̃ per te tuosꝗ heredes per culpas narratas. s̄.
qui. mo. feu. amit. ⁊ q̄ sit cā pꝛima. per totū. Uerū in hoc hꝫ non
pꝛopꝛiā feudi naturam: qꝛ feudū nō pōt vēdi nec alienari sine
permissu dñi. s̄. de vas. qui cōtra cōsti. loth. c. j. ⁊ in cōsti. impial̃.
in pꝛin. sed hoc per illa verba. ⁊ quibus dederis pōt vendi do-
nari ⁊ alienari. ⁊ si dederis alij ille non habebit iure feudi: sed
libere. nec sic datum esset vt pꝛo feudo habeat̃. Ex hoc pꝛobat̃
positio secundoꝛum: qꝛ qualitercūꝗ datū sit illi alij siue ad pꝛo
pꝛium libellū. s. vel allodiū: siue ad feudū sic habebit. ⁊ licet nō
hēat ꝓpꝛiā feudi naturam qꝛ poterit vēdere sine ꝯsensu dñi qð
non posset si vere feudū esset. tñ iure feudi censebitur apud te ⁊
tuos heredes ⁊ eisdem culpis amittes qbus vere feuduꝫ amit-
titur. Sed apud emptoꝛem ⁊ illum cui dabis desinit esse feudū.
3 vt. d. c. feu. ea lege. ⁊ hoc pꝛopter voluntatem mei dantis sit. † qꝛ
possum rei mee legem quā volui adijcere. C. man. in re. ff. de so-
lu. l. j. nil enim tam naturale est ꝙ̄ voluntatem ⁊c. ff. de acquirē.
re. do. qua ratione. §. hec quoꝗ. insti. de re. di. §. interduꝫ. vnde

qñ tu vendis ꝛ das libere. ego dñs dans videoꝛ consentire ex propria mea voluntate qui dedi tibi sic vt alij dare possis. arg. ff. de diuer. tem. pscrip. de accessionibus in fi. ꝛ postq̄ desinit esse feudum prescriberetur: sicut res non feudalis. ꝛ emptoꝛ ex mea volūtate habens vt proprium: quia sicut tu dedisti habebit pro prietatem ꝛ totum ex quo desijt esse feudum. licet gloss. querat hoc ꝛ non soluit. ¶ Hoc capitulum in regno sicilie non posset locum habere nisi in rege sic dante feu. si daret hoc modo. vt dicit hoc. c. ꝛ tunc rex non staret nisi sue intentioni que appareret vel vindicaretur per verba nō ligaretur ex h̄. c. nisi quātum esset
4 rationabile. vt in preambulis est dictum. † Nã feudatarius in regno non pōt dare in feudum vt diximus. s. de capit. cōrra. §. preterea. cū ergo rex diceret damus tibi in feu. vt possis alijs dare intelligitur scilicet in feudum. cū alias sine hac expressione dare non posset. Sed si mens vel verba patiantur interpretationem quod is cui dabis sic sicut dederit: quia hoc voluit ille qui potuit legem imponere rei sue. ¶ Alij feudatarij in regno Sicilie non possunt quicq̄ de suo feu. tangere vel alienare. nisi loca excadentias tantū sub eodē annuo censu vel redditu. vt. s. l. constitutionem. in fi.

¶ De eo qui finem fecit agnatis de feu. paterno. Rubrica.

1 ¶ Feudatario moꝛtuo peruenit ad successionem feudi paterni quisquis proximus est.
2 Transactio quelibet est pactio sed nō conuertitur.
3 Titulus dominij nō potest multiplicari qꝛ meū nō potest fieri plus meum.

Tres erant agnati. Casus est planus ꝛ vtilis. Titius Seius ꝛ Semproni⁹ erāt agnati. Titius habet feudū paternum quod
1 si decedat sine filijs peruenit ad seium. † Si seius decedat sine filijs perueniat ad semproniū prout quisq̄ proximus est venit ad successionem. s. an ille qui interfecit fratrem. c. j. ꝛ. j. titu. proxi. c. j. in fi. ff. de leg. ij. eum ita §. in fideicom. C. de verb. signi. l. fi. titius refutauit feu. illud paternum seio proximo agnato. sibi. s. ꝛ suis heredibus quod intelligitur de masculo ꝛ descendē. s. de alie. feud. §. ꝛ si clientulus ꝛ cui ipse seius dederit quod intelligitur. vt. s. proxi. §. potuit quidem hoc sine consensu domini. s. de alie. feu. pa. in princ. per quos fiat inue. §. s̄z ꝛ res. deinde seius moritur sine filijs nec alij dedit seius cui. s. feudum refutauerat titius quis succedet sempronius post veniens an idem titius cui refutauerat. Sempronius dicit ego non refutaui nolo succedere tu titius refutasti ammodo non potes redire ad id quod renūciandū putasti. C. de non nu. pecu. generaliter. in fi. ff. de edil. edi. queritur. §. renūciantibus. Nam ꝛ si concessisses tu titius inuestiri seium nō habes regressum de cetero. s. qui. mod. feu. amit. §. preterea multo magis quando refutasti sic. s. si de inue. inter do. ꝛ vas. lis oriat. c. ij. §. si vero aliquis. ꝛ facit pro seio aut. offeratur. ibi nisi ille sit quē ipse iam alio recusato petijt dicit Titius imo debeo succedere: quia sicut Seius fuit proximioꝛ mihi te sempronio sic et ego sum proximioꝛ ꝛ quod refutaui preiudicat mihi quātū ad ipsum Seium ꝛ suos filios cum refutauit ꝛ illum cui dedisset si nō habet filium nec alij dedit nō autem refutaui p te Sempronio nō valet perimi quod cogitatum nō fuit. ff. de trans. qui cū tutoribus in fi. C. ad velle. iubemus. de trāsac. decreta. ꝛ in similibus positis in glo. j. de capit. qui ven. in prin. non fuit cogitatum vt refutarem successionem Seij. sed refutaui vt ipse seius haberet nō obstāte qd̄ mihi Titio debebat̄ dr̄ qd̄ Titius obtinebit: quia refutatio psonalis fuit quātū ad seiū filios ꝛ eū cui dederit non h̄z filiū nec alij dedit. ergo proximus succedet. proximus aūt est titius sic pactū personale nō prodest illi pro quo non fuit pactū adiectum. ff. de pactis. idē ꝛ. l. si vnus. §. ante oīa. ¶ Et hoc nisi in duobus casibus. ¶ Primus est si fuisset generalis refutatio. quādo. s. refutaret omnino tunc in omnē causā videtur refutare. arg. ff. de fideiusso. si qs p eo. §. si minimos. qꝛ dixit oīno, q oē, dicit nihil excipit. ff. de ser. v. pre. si seruit⁹. xix. dist. si romanoꝝ. extra de ma. ꝛ ob. solite i fi. atubi simpliciter renūciat de illo tm̄ actu intelligit̄ de quo agit̄ de inuestiendo seiū cū Titius deberet inuestiri q erat p̄rimioꝛ titius pmittit vel refutat vt inuestiatur seius in eo tm̄ actu piudicabit nō i alijs vt in successione nisi pbetur cogitatū de illo aliovt. o. l. qui cū tutore. pro quo accipe generalia no. o. l. si seruitus. ꝛ. C. de remi. pi. l. fi. ¶ Scōs casus est qñ refutauit iō vt seius inuestiretur sicut de nouo beneficio ꝛ nouo feudo. ꝛ sic factum est amodo nō erit paternū quātū ad Titiū. s̄z quasi in feudo nouo non succedet cū nō sit dictū. s. de suc. feu. c. j. i fi. ꝛ de duob⁹ fratrib⁹. c. j. ꝛ i. j. rub. §. cū vero. ¶ Hec aūt noua inuestitura nō preiudicabit sempronio: qꝛ res inter alios acta ꝛc. non potuit pbibere h̄ semproni⁹ cuius tunc nō interat. ff. de re iudi. sepe. ꝛ in distinctione cōi no. ff. de pig. actio. gaius. nisi ꝛ ipse sempronius consensisset. o. §. preterea. ꝛ. §. si nō aliqs. facit ad hoc. c. s. de vas. decrepi. etat. c. j. renunciatio ergo nō nocet nisi in eo qd̄ agit̄. faciunt p qōne notata. s. qui suc. teneant̄ qd̄ dñs cōsentiēs alienatiōi nō piudicet ei consensus si post ille qui alienauit decessit sine herede. ¶ Sed illud est aliud qꝛ cōsentiēs dñs vr̄ donare feudum. ff. de ver. sig. l. lege obue. si dedi pro recipiēte ꝛ heredibus suis. ꝛ est expssum in illo casu illius qōnis. s. de alie. feud. circa fi. et facit extra de transa. c. veniēs. p personali pacto qd̄ fit reale p consen sum superioris. ¶ Itē hic morit̄ sine herede is q accepit. illa qd̄ querit qñ is qui alienauit sine herede moritur. ꝛ ideo hic casus non facit p illa qōne. s̄z rō huius. c. vr̄ facere cui respōsum est p l. lege obue. ¶ Item facit ad hoc. c. qꝛ si ago ex vna causa rei vē. ꝛ succūbo si postea efficioꝛ dñs non obst. mihi except. rei iudi. pro causa noua superueniente. ff. de except. rei iudica. si mater §. eandem. sed est contra. C. de transac. si de certa. vbi sibi si paci
2 scoꝛ vel trāsigo. † qꝛ oīs transactio est pactio: s̄z nō cōuertit̄. C. e. l. j. ꝛ. ff. eo. l. j. ꝛ per transac. tibi remitto rē. l̄z efficiar dñs postea non agā ꝯ te. s̄z obstabit exceptio trāsacti. vt ibi no. in gl. qd̄ nō est mirum dicunt moderni: qꝛ si erat dñs transigēs ꝛ remittēs
3 non pōt dici qd̄ rōne supueniētis dñij agat̄ † qꝛ titulus dñij non potest multiplicari meū nō pōt fieri plus meū. ff. de acqui. pos. l. iij. §. ex plurimis. ꝛ ex plurib⁹ causis deberet̄ exīte vna causa ꝛ post alia desino habere ex pma. ff. ad. l. fal. fundo legato. ꝛ no. hic in fi. o. §. eandē. Si erat aliena res de qua trāsegi ꝛ promisi amplius non agere transigēdo si post trāsactiōem euenit mihi dominiū nō debeo ꝯ trāsactionē venire. al's trāsactio nihil opa ret̄: qꝛ p aliena re etiam sine trāsactiōe nō posset agere. vr̄ ergo remitti qd̄ suum erit ex quo nunc suū nō est ꝛ qꝛ ius futurū pōt pacto remitti. C. de pac. l. j. q pmittit habere licere ius p futuro nō aget. ff. de v̄. ob. stipulatio ista. §. s̄z hactenus. ꝛ hac rōne non ob. l. si a colono. ꝛ ti. cum si. ¶ Istud tñ non est ꝯ casum huius c. qꝛ non agit p iure futuro ꝛ superuenieti ꝯ illū cū quo trāsegi ꝛ suos heredes. sed si ab eo haberet cām successiōis vt hoc. c. dz vel p emptore q ab eo cū quo trāsegi dominiū repuenit ad eū dē cū quo transegi: tūc possum qꝛ habeo cām ab eo qui habuit cām ab ipso cū quo prius transegerā emit hoc non est prohibitum imo pmissum: vt in hoc. c. circa qd̄ repete q̄ dicta sunt in. o. qōne. s. qui suc. te. ꝛ. s. de ali. feu. pa. c. j. an agnatus. c. j. et quid iuris sit si post alienationē id recuperet. c. preterea. ¶ Sed qd̄ hic dicit paternū. quid si pater acqsiuit feudū vni ex filijs qui morit̄ sine filio: an pater vel frater alter succedet. dic. j. tit. pri.

¶ De natura successionis feudi. Rubrica.

1 ¶ Ascēdentes non succedūt descendētibus: pater enī filio nō succedit sed descēdentes succedunt superioribus suis.
2 Heredibus acquirit qui sibi acquirit.
3 Paternum quod dicitur.
4 Filius nunq̄ succedit si pater cōmittit delictum sed agnati.
5 Equalitas similis est sicut filius patri ita pater filio.
6 Amoꝛ descendit non ascendit.
7 Filius si testaretur non posset excludere patrem nec etiā exheredare sine causa nihil est ita liberum sicut voluntas testantis.
8 Pater non succedet in feudo matris antiquo quia nō est coniunctus ei ab illo latere: vnde prouenit feudum.
9 Frater fratri non succedit in nouis feudis si non dicatur.
10 Masculi ꝛ femine in feudo dato femine an succedat.
11 Filius secundū vsum romanum vocatur in bñficiū paternum et non maternum.
12 Pacta apposita in donatione feudi semper legem accipiunt.
13 Nepos succedit ex filio non ex filia quia proles ex feminea linea repellitur.
14 Nepos ex filio pmortuo viuo auo patre filij vna nō patruo altero fratre superstite nunquid succedat in feudo.
15 Soroꝛ cōiugata ꝛ dotata a successiōe fratris excludit̄. ꝛ nume. 16.
17 Heres ꝛ frater cū patre dotante videntur vna persona.
18 Fratrum appellatione soroꝛes continentur.
19 Dotis promissio excludit filiam sicut solutio et satisfactio.
20 Latrones capiens meretur veniam non qui promittit capere.
21 Dñs non fit qui contrahit deueniēs nisi res tradita sit.
22 Dos ꝯstituit̄ p acceptilationē nedū p rei traditionē vel solōnē.
23 Infeudatus quis dicitur ꝛ non perdit feudum qui non tenet.
24 Soluere qui paratus est nōne similis est soluenti.
25 Vxoꝛ nescit facta viri nisi probetur.
26 Filia vel soroꝛ minoꝛ recipiens promissionē vel satisfactionem dotis vtrum restituatur.
27 Minoꝛ restituitur cū leditur circūuentione aduersarij an negligentia seu facilitate sui.
28 Maioꝛ pōt renūciare his que pro se sunt ꝛ minoꝛ iuuatur bñficio etatis.

29 Ordo mortalitatis exigit vt prius pater ꝙ filia moriat̃ ⁊ paren
tum commune votum.
30 Impuberis testamentum nullum nec confirmatur si efficiatur
pubes.
31 Ius publicum non tollitur pactis contrahentium.
32 Feudum ꝑueniẽs ad nepotẽ vel ꝓnepotẽ illo modo dr̃ paternũ
vt excludat nepos oẽs alios collaterales.

Successionis feudi. Di‑
uidi
tur in duas partes principales. Prima du‑
rat vsq; ad versum dummodo in qua ponit
qui succedant ⁊ in quo feudo: q2 in paterno
quãtũ ad collaterales. ¶ In scda põit qua‑
liter ⁊ quo ordine veniãt ad successionẽ feu‑
di paterni. marie collaterales. ⁊ est vtile hoc. c. ⁊ ꝗ no. in gl. Di‑
1 cit ergo qd hec est natura suc. feu. †qd ascẽdẽtes nõ succedũt de‑
scẽdẽtibus. pater em̃ filio nõ succedit. sed descendẽtes succedunt
2 ſupioribꝰ suis† q2 ille qui q̃rit ꝓ se ⁊ heredibꝰ acquirit. s. de duo.
fra. a capi. inuesti. c. j. ff. de proba. si pactum. in fi. filia vero nõ suc
cedit: q2 pugnam facere non põt in. j. rub. §. hoc quoq;. Nisi ex
pacto. s. de suc. feu. §. filia. vel nihilominus esset feudum femi‑
neum: puta matris: tunc succedit filia matri ⁊ patri secundum
quosdã. alias non est in litera pater. ¶ Itẽ succedit nepos ex fi‑
lio solus exclusis collateralibus non si ex filia: q2 proles feminei
sexus excluditur. s. de gra. c. j. ⁊ iste successiões filij ⁊ nepotis ex
filio vel aliorum descendẽtium. s. de alie. feud. §. ⁊ si clientulus.
sunt vsq; in infinitũ. vt ⁊. s. in. j. rub. §. cum vero. ⁊. §. hoc quoq;
sciendũ. ⁊ talis infinitas nõ vitiat. vt hic dicit glos. dũmodo sit
3 paternum. †Sed qd est paternũ dr̃ qd illud qd est acquisitum ab
aliquo ex superioribus patre. s. auo vel proauo ⁊ sic deinceps.
s. qui. s. fuit agnationis cõis. s. de gra. c. j. h. d. ¶ Filius ergo suc
cedit patri rõne p̃dicta. ¶ Ponunt̃ in glo. casus in quibꝰ etiã
filius nõ succedit: puta in regali dignitate. sicut est feudũ Mar
chie ducatus qd intelligit̃ vt plene diximus. s. de feu. mar. ⁊ in
ti. proxi. superiori. de alie. feu. in fi. ⁊ quis dicat̃ dux Mar. co.
c. j. ¶ Itẽ si non precessit inuesti. de quo plene dictũ est. s. quib.
mo. feud. consti. po. c. sciendum. ⁊ qd de inuestitura sit in regno
sicilie. ibi plene dictum est. ¶ Itẽ nisi filius viuo patre offendis
set dñm ⁊ dño nõ fuit satisfactũ de iniuria. j. in consti. impiat.
4 §. insuper. ¶ †Itẽ si pater cõmittit delictũ nũꝙ filiꝰ succedit. s3
agnati sic. erat antiquũ paternũ de quo plene dictũ est. s. si vas.
feu. priue. c. j. ⁊ si de feu. contro. fu. si vas. culpam. ⁊ que sit prima
cã. si vas. ¶ Itẽ intelligit̃ de filio legitimo ⁊ naturali: q2 nõ ado
a ptiuus[a] nec naturalis. ẽt si legitimat̃ fiat nisi ex certa sciẽtia le‑
gitimet̃ a principe ad feudi successionẽ. de hoc dictum est plene
s. si de feu. cõtro. fu. c. adoptiuũ. ⁊. c. naturales. ¶ Itẽ qd hic fi‑
lius possit seruire: q2 si natus esset imperfectus vt cecus surdꝰ
mutus vel claudus. non de hoc dicit quod plene dictum est. s.
epi. ⁊ ab. §. j. ⁊ an mutus vel aliter impfectus. c. j. Sed pater nõ
succedit filio. s. in feudo nouo dato filio: q2 in paterno antiquo
5 sic vt dr̃ in sum. ¶ †Ratio põt esse l3 iure ro. equalitas sit quia
sicut filius patri ita pater filio. C. de legi. here. auten. defuncto.
per consuetudines ⁊ mores in feudis non succedit ascendens.
vt hoc. c. dicit. que consuetudo vincit legem. s. de cogni. feu. c. j. in
fi. liber iste dicitur vsus feudorum vt seruetur ibi vbi tales vsus
sunt vbi in 9triũ cõsuetudo etiam secus. vt dictũ est in preambu
lis. pro quo vsu est: q2 actus viuentiũ imitantur naturam. ff. de
adop. l. adoptio. natura indicat filiũ patri. nõ ecõtra succedere.
ff. vnde li. scripto. in fi. l3 ius ciuile qñ mutat̃ ordo mortalitatis
idẽ dicat in patre qd succedat filio. ff. de inoffi. testa. nã et si vsus
isti nõ induxerũt in feudũ. imo 9trariũ statuerũt vt hoc. c. Qui
ergo dat feudum intelligitur sicut natura. s. vt filius patri non
ecõtra succedat ⁊ videt̃ satis exprimi hoc. ff. si qs omissa causa
6 te. iulianus. in fi. †Amor descendit non ascẽdit dicit gloss. ff. de
ver. sig. liberorum. in fi. ideo pater acquirit ꝓ se ⁊ filijs filius nõ co
gitat de patre. In alijs ꝙ in feudũ succedit ita pater filio sicut
filius patri. d. l. nam ⁊ si. Nec posset patrem exheredare filius
nisi ex causis que sunt. vij. ⁊ sic si statutum ciuitatis diceret vt fi
lio abintestato mortuo sine liberis succedant in bonis mater‑
nis filij proximiores filio ex parte matris vel esset consuetudo
nõ intelligit̃ patre exñte cũ nõ sint feudalia bona talis matris:
q2 si expressim diceret 9suetudo excluso patre talis consuetudo
vel statutum non valeret tanꝙ irrationabile ex his que diximꝰ
j. de sta. ⁊ cõsue. 9 liber. ⁊ in aut. habita. super v̀bo ex puersa con
suetudine cũ non possit plus lex principis ꝙ testator cuius vo‑
7 luntas lex est in aut. de nup. §. disponat. †Sed filius si testaret̃
non posset excludere patrem nec etiã exheredare sine causa. ni‑
hil est ita liberum sicut voluntas testãtis. C. de sac. san. ecc. l. j. et
illa hic non posset nec princeps naturalia iura põt tollere. cum
ergo simpliciter dicit statutũ nec repellẽdo patrẽ expressim si di‑
cat̃ tacite intelligi q2 in v̀bo sine liberis non intelligit̃ pater. ff.
de ver. sig. liberorum. non plus põt tacitũ ꝙ exp̃ssum. C. solu. mat.
l. ij. In his q̃ ab extraneo relinquant̃ filio potest adijcere vt non
succedat pater. ar. in aut. vt liceat ma. ⁊ a. §. j. C. de insti. ⁊ substi.
l. iij. in hoc valeret lex ⁊ 9suetudo. ergo vt videt̃ quia lex ⁊ 9hen
tes eq̃parant̃. C. de fideius. l. fi. in fi. sed nõ valeret etiã in his: q2
ex quo ꝑuenerũt ad filiũ desierunt esse relinquentis. ff. de vul. ⁊
pu. sub. sed si plures. §. j. rei sue quis legem dicit quam vult. C.
mã. in re. Itẽ simpliciter dicta reducunt̃ ad regulã iuris cõis. ff.
de vul. ⁊ pu. sub. ex facto. in p̀n. sed in feudo antiquo pr̃no dr̃ in
sum. ti. de succes. feu. in fi. qd pater succedit filio: ⁊ tũc non dr̃ suc
cedere: sed potiꝰ reuerti ad eũ. ff. de li. ⁊ posth. filio quem. ⁊. l. fi‑
lius. §. j. in fi. ⁊ argu. C. de ado. l. pe. sed hec oĩa. Hec sunt verba
summe. ¶ Bñ putamus hoc dictum: quia ⁊ collaterales ascen‑
dẽtes sicut patruꝰ succedũt hoc iure in tali feudo: licet in regno
Sicilie dicatur interpretatum qd nõ. vt diximus. s. Imp. loth.
Eugenio Pape. c. j. ⁊ dicit̃ in dicta sum. imo est necessariũ hoc
dici. si em̃ auus dedit feudũ antiquũ paternũ nepoti filio eman
cipato facto non potuit dare etiã cũ cõsensu dñi sine voluntate
illius q erat successurꝰ sicut est pater filius dãtis. s. de alie. feu.
pa. ĩ p̀n. filiꝰ pr̃i est agnatꝰ de suis ⁊ le. l. filiꝰ. ergo pr̃ filio ẽ agna‑
tus primus si ego sum agnatꝰ tibi ⁊ tu eris agnatus mihi non
alij. ff. de ado. q in adoptionẽ. Itẽ si ipse pater filio emancipato
donet feudũ succedet ei nisi oĩno refutasset vel id vt quasi nouũ
8 filio 9cederet̃. s. titu. j. c. j. in fi. ¶ †In feudo matris antiquo pr̃
non succederet: q2 nõ est cõiunctus ei ab illo latere: vñ prouenit
feu. hoc ꝓbat̃ hoc versu paternũ voco. s. de gra. c. j. q2 debet ẽẽ q̃si
tum ab illo añcessore q fuit agnatiõis cõis. ¶ Intelligitur ergo
hoc. c. in feudo nouo vel antiquo aliũde ꝓueniẽti filio: puta ex
linea mr̃na patet ex 9cor. dcã sum. allegatis. pr̃ em̃ non succedit
libertis filij emptis de castrẽsi peculio: quia nõ fuit patris. ff. de
ritu nup. in eo. in fi. j. rñ. de v̀. sig. licet. §. j. Secus si ex alia pecu‑
nia q̃ patris fuerat vel vbi pr̃ ius habuerat vt sic reuerti potiꝰ
dicat̃ ad eum q ius habuerat sic intelligitur. ff. q ⁊ a q. si qs. §. j.
¶ In regno sicilie pr̃ nõ excludit̃ nisi qñ haberet filius mortuꝰ
fratrẽ vel sororẽ in capillo ex vtroq; vel altero parẽte. vt in 9sti.
vt de succe. in p̀n. ergo a 9trio sensu si fratrẽ vel sororẽ nõ h3 tales
vr̃ qd succedat ar. a 9trio sensu qd est fortissimũ. ff. de offi. eiꝰ. l. j.
§. huius rei. ¶ Iurisperiti in regno sicilie dñt qd in feudis no‑
uis pr̃ filio nõ succedit vt hoc. c. ⁊ in 9sti. foriudicatorũ bona in
p̀n. in antiqs succedit pr̃ filio in 9sti. se. si qñ. §. sane qñ. s. feudũ
ꝓuenit ex illa pte vñ est cõiunctus q vult succedere vñ si ponis
fratrem vel sororẽ in capillo ex vtroq; parente coniunctam nõ
inuenies difficultatẽ q2 est cõiuncta ab illo latere vñ dr̃ feudum
ꝓuenisse sic ex parte patris vel matris tunc dicet̃ vt dicit litera
illius consti. expulso cõi patre q2 excludit̃ per illũ qui est coniũ‑
ctus vtriq; qñ feudũ non esset a latere cõis patris sed matris
tũc recte exponit̃ excluso q2 excludit̃. similis expositio. ff. de eui.
in naue. C. qñ nõ petẽ. partes. l. j. ¶ S3 si feudũ esset a latere pa‑
tris. dic vt. s. s. qd frater vel soror in capillo succedẽt qñ pater ex‑
cludit̃. s. qñ consenserat pater ideoq; filius in hunc filiũ suũ auum
donasse feudũ vel ipsum eũdẽ patrẽ ⁊ oĩno ei refutasse vel de no
uo inuestiret̃ qd ⁊ factũ est. s. c. proxi. alias nõ excluderetur nec
posset tunc dici exclusum patrẽ per ea que. s. dicta sunt. ¶ Ad
hunc intellectũ qd collaterales succedãt tũc tm̃ qñ cõiũgunt̃ ab
illo latere: vnde feudũ perueniet est eadem consti. in v̀su q sequi
tur. Filij autẽ fratrũ ⁊c. in his q̃ cõis fratris fuerũt aui eorũ ⁊c.
difficultatem vero inuenies qñ est frater vel soror in capillo ex
altero parente tm̃ vt excludatur tunc cõis pater. vnde ponunt
⁊ exponũt periti retentis eisdem terminis qd pater filio emã‑
cipato vel auus nepoti feudum dederat qui filius vel nepos h3
fratrẽ vel sororẽ ex alia mr̃e hic frater vel soror ĩ capillo excludit
patrẽ qñ excludit̃ sc3 qd cõsenserat omnino vel vt de nouo in‑
uestiretur dictus filius vel nepos. s. c. proxi. ¶ Si tunc ponere‑
tur quod feudum erat maternum quod filius matri successerat
quo sine filijs mortuo succedet frater 9iunctus ex pte pr̃is tm̃
hoc stare nõ põt q2 collaterales nõ succedũt qñ non est feudum
acq̃sitũ ꝑ illũ q fuit agnationis cõis vt hoc. c. dr̃. ⁊. s. de gra. c. j.
posito vt positũ est. qd feu. sit matris vniꝰ alter fr̃: fr̃ nõ ex eadẽ
matre nõ succedet. hec vr̃ v̀a positio: q2 is q dedit feudũ matri
vniꝰ vel eius antecessoribus nõ vr̃ cogitasse: nisi de heredibus
eius cui dedit vel de descẽdẽtibꝰ ab eis. ac frater nõ cõiunctꝰ ex
illo latere. s. matris vñ est feudũ nõ est de descẽdẽtibus illius q
feudũ acq̃sierũt. Ita dicere vr̃ capitulũ honorij factum ad am‑
pliãdas successiões qd loquit̃ ẽt in subfeudatario: licet alij di‑
cãt qd fr̃ 9iũctus ab vno latere tm̃ succedat fratri in illo feudo
qd nõ ꝓuenit ab illo latere vñ sibi cõiungit̃: q2 h3 locũ lr̃a 9sti.
illiꝰ. ¶ Excluso cõi patre. s. q2 excluditur ⁊ frater cõiunctus ⁊
altero parẽte succedit non distinguit: sed simplr̃ loquitur. ff. de
ale. l. j. ⁊ si sit ꝑquã durũ. sic oportet intelligi. ff. q ⁊ a q. l. ꝓsperit
in dubijs sit interp̃tatio 9 fiscum. ff. de iur. fi. non puto. Nã illa
cõstõ in multis est 9 ius romanũ: marie in hoc qd excludit pr̃em
vel fr̃em 9 aut. defuncto. in multis est etiam 9 hoc ius feudorũ
q2 in collaterali non succedunt descẽdẽtes nisi nepotes patrui

Additio.
a ¶ Intelligit̃ de fi
lio legitio ⁊ nãli
nõ q2 adoptiuꝰ.
adde qd filiorum
appellatiõe non
veniũt adoptiui
vide ꝑ bal. ĩ cõsil.
suo. xxiij. qd inci.
statuto ciuitatis
ĩ prio libro 9silio
rũ. s3 nepotes an
qñ veniãt appel‑
latiõe filiorum. vide
ꝑ eũdẽ Bal. ĩ 9si.
ij. in princ. incip.
v̀ba statuti in eo
lib. j. consiliorum
Bartho. ab hor.

nõ ſm interpretatiões quã diximꝰ.d.c.ſi qs miles.Sed ꝓmptũ
eſt iura ꝯcordare.C.de inoffi.do.l.j.vt collaterales illi ſuccedãt
q ſunt cõiuncti ab illo latere.vñ dr feudũ paternũ.

Additio. Et hoc ſupplendo cõſtitutionẽ per iura iſta.
Sed ꝓxime dictum eſt verius vt ſimpliciter
intelligaꝛ de ꝯiuncto ab vno latere.vidi.n.ꝓnũciatũ in magna
curia vbi de feudo agitur ꝑ fratre vendicante feu.ſororis mor-
tue ꝯiuncte ſibi ex matre tm̃ q̃ habuerat illud feudum a patre
ſuo.nã nõ erat ſibi frater ille ꝯiunctus.⁊ ſnĩa ꝯfirmata fuit in
appellatione.habet iã interꝑtationẽ ſuã hoc dictũ ex altero tm̃
ꝑ rerũ iudicatarꝫ autoritatem.ff.de le.ſi de interꝑtatiõe.⁊.l.ſe.
qcqd dicaꝛ.s.⁊.j.in gl.ꝯſti.dr qȯ debet eſſe ꝯiũctꝰ ab illo latere
vñ eſt feu.q hec tenẽt dicẽt nõ ſufficere iudicari ſemel in vna cã
ſi eſſet qȯ de hoc.An cõiũctus ab illo latere admittaꝛ.⁊ ꝓnũcia
ret qȯ ſic.ff.de legi.cũ de cõſuetudine.§.Aliĳ in litera illa ſiue al
tero tm̃ ponũt ſic habeo feudũ ex pte matris nõ acqſitũ ꝑ ipſaꝫ
matrem.ſed auitũ eidẽ matri ex qua habeo ſororẽ in capillo q̃
fuit filia alterius patris quã ego ſum.hec me mortuo excludit
patrẽ meũ victricũ ſibi.ſꝫ tũc nõ ſtat ꝓprie litera excluſo cõi pa-
tre: imo victrico.Jtẽ ſi haberẽ fratrẽ ex mr̃e mea ⁊ alio patre ⁊
viuamꝰ iure lõ.in feu.quia in pte mea excludo patrẽ.⁊ ita fratri
meo in ſua pte ego ſuccedo non pater meus q eſt victricꝰ fratris
mei cui nolo ſuccedere.ſi iure fran.nõ poſſum locũ hr̃e in tali
fratre.qꝛ cũ ꝑmogenitꝰ eſſet totũ habuiſſet ⁊ bona rõ.vt hoc ca
ſu frater ⁊ ſoror mea excludãt patrẽ meũ victricũ eorũ qꝛ non eſt
coniunctus ab illa pte vñ ꝓuenerat feudum.vñ dicit ex altero
ſ.ex illo ex cuiꝰ ꝑſona feudũ ꝑueniat ad deſcendẽtẽ quaſi in ſola
tiũ triſtitie quã hñt de morte illiꝰ cõis parẽtis ſeu mr̃is ex qua
feudũ ad mortuũ ꝑuenerat.argu.C.de his q ante ap.tab.l.j.ar.
cõtra.qꝛ ex quo ſemel ꝑuenit ad filiũ deſinit habere nomẽ ma-
ternũ.ff.de vulg.⁊ pup.ſubſti.ſed ſi plures.§.filio.de acq.here.
paulus.¶ Huic tñ poſitioni obſtat qꝛ litera dicit.expulſo cõi
patre.hoc oportet exponi nõ cõi patre ſed victrico.¶ Eſt tamẽ
vera poſitio vt ſuccedat ille q eſt ꝯiunctus ab illo latere vnde
prouenit feudum quod nõ eſt acqſitũ ꝑ illã ꝑſonã illi cui ſucce-
ditur. ¶ Poteſt tamen poni vt ſtet ꝓprie litera. expulſo cõi
patre.pater meus hꝫ primam vxorem de qua generauit titiuꝫ.
ea mortua de alia vxore generauit me.h pater dat mihi feudũ
antiquũ ſuum.me mortuo ſine filio ſuccedet titius frater meus
⁊ excludet cõem patrem meum ⁊ ſuum quia pater oĩno refuta
uerat vt ego quaſi de nouo inueſtirer.pater tunc excluditur.s.
titu.ꝓxi.frater q eſt de agnatis non repellitur.vt.s.ſic poſitum
eſt.Si feudum eſſet matris mee frater meus ab vno latere con-
iunctus excludet patrem.ſecundum alios vt.s.dicitur.ſed ſm
primos nec pater ſuccedet nec frater:quia non ſunt coniuncti
mihi ab illo latere vnde ꝓuenit feudum:quando agitur ſucceſ-
ſione agnatorum q ꝓximior eſt ſuccedit.j.in fin.huius.c. ꝓxi-
mior eſt pater filio:qꝛ in ꝑmo gradu q̃ frater q eſt in ſcd̃o.inſti.
de gra.in prin.¶ Quid ergo ſi pater queſiuit feudum:⁊ habet
duas filias.dat vni illud feudum.ſ.cũ cõſenſu dñi:qꝛ poteſt alie
nare quod ipſe q̃ſiuit.vt diſcuſſum eſt.s.de alie.feu.pa.ſine con-
ſenſu domini nõ poſſet:qꝛ nõ valeret ordĩatio feu.s.de ſuc.feu.
in prin.vni ex filĳs nõ pñt aſſignare in ꝑiudicium alteriꝰ agna-
ti.qȯ dic in ſum.vtrum ꝯſenſus agnatorũ ⁊c.⁊ rub.ſequẽti in
fi.⁊ rub.vtrũ vni ex filĳs poſſet feu.aſſi.ſed alienare ſicut extra-
neus cũ cõſenſu domini poſſet.ſi ille filius cui donauit feudũ
moriꝛ ſine filio.an pater ſibi ſuccedat vel alter filiꝰ fratri defun
cti:quia hoc.c.loq vr̃ in feudo paterno.ſatis vr̃ qȯ ſuccedit ſibi
pater nõ frater:qꝛ in feudo de nouo aqſito filio nõ ſuccedit pr̃.
vt hic.⁊ dr in ſum.ſ.donato filio ꝑ aliũ q̃ ꝑ patrẽ.Nam pater ſi
donat vel renũciat ſucceſſionem filĳ.vt.s.tit.ꝓxi.⁊ lꝫ quãtũ ad
filiũ hũc cui donatũ eſt feudum ſit nouũ qꝛ ſibi ꝑmo q̃ritur.s.
quot teſt.ſunt nece.⁊c.c.j.tñ feudũ paternũ erat.i.a patri queſi
tum.⁊ ipſi filio donatum qȯ inſpici potiꝰ dꝫ ar.s.de vaſ.decre.
eta.c.j.vt in eo ſuccedãt alĳ fr̃es ſi pater nõ eſſet.ſꝫ ſi eſt ꝓximior
agnatꝰ eſt pater q̃ frater.vbi v̇o donaſſet vt q̃ſi de nouo inueſti
tus eſſet ⁊ fuit nec ipſe pater ſuccederet:qꝛ eſt nouũ.s. tit.j.in fi.
9 nec frater.†quia in nouis feudis frater fratri nõ ſuccedit ſi nõ
dicaꝛ.s.de duo.fra.c.j.de ſuc.feu.in fin.de feu.mar.§.fin.Sed ſi
fuiſſet antiquũ nõ ꝑiudicaret filio alĳ quia nec alĳ agnato.s.de
alie.feu.pa.Cõſtitutio regni ꝑdicta vt de ſuc.frater excluderet
patrem qñ.ſ.excluſꝰ eſſet a iure.ſ.qꝛ oĩno refutauit pater.vel qꝛ
vt de nouo feudo fuit inueſtitus.alias ſi non excluderet eũ ius
ꝓpinquior eſt pater q̃ frater ẽt ex eodem parẽte.Sed tũc ſicut de
nouo eſſet inueſtitus ⁊ feudũ pr̃ donãs q̃ſiſſet.nec pr̃ nec frater
ſuccedet vt dictum eſt.Succederet ergo tm̃ qñ oĩno non refu-
taſſet pater.¶ Aliĳ dicũt ſimplr̃ fratrẽ admitti ⁊ pr̃em excludi
vt.s.ꝓxi.dictũ eſt.¶ Jtẽ de ſucceſſione filie ꝑ cõſtitutionẽ regni
ſicilie in eodem regno correctũ eſt.vt dicit ꝯſti.in aliqbus ꝓut
in ſuꝑioribꝰ eſt dictum.¶ Jure iſto non ſuccedit niſi ex pacto
vel niſi redemit a dño qñ feudũ dño aperitur non qñ agnatis.
vel niſi dñs eodẽ caſu quãdo ſibi aperiꝛ amore ⁊ ſeruitio pr̃is

Additio.
a ¶ Nepos ex filio
premortuo.adde
an nepotes ſucce
dãt ſimul cũ pa-
truis tã abinte-
ſtato q̃ ex teſtõ.
vide ꝑ do.ale.de
Jmo.in cõſi. ſuo
lxxxviĳ.⁊ in alio
cõſi. cxxxvĳ.in.j.
vol.Jtẽ ꝑ eũdeꝫ
in alio cõſil.xxvj.
in iĳ.volu.per.d.
philippũ deciũ i
ꝑmo ſuo ꝯſi.latiſ
ſime ſui volumi-
nis cõſiliorũ.bar
tho.ab hor.

vellet ſibi ꝯcedere feudũ:⁊ tũc habebit ſicut de nouo.de hoc di-
ctũ eſt.s.quẽadmo.feud.ad filiã perti.c.j.⁊ de benefi.fe. ¶ Jtem
niſi eſſet femineũ acquiſitũ.ſ.pro maſcu.⁊ femi.⁊ tunc ſemel exi-
ſtente filio filie nõ admittunꝛ niſi ille filius ſtatim moreretur qȯ
dic.s.epi.vel ab.§.j. ⁊ de eo qui ſibi ⁊ heredibus maſcu.⁊ fe.§. q
10 ſibi.¶ †Et intelligo qȯ in feu.dato femine ſit dictuꝫ qȯ maſcu.
⁊ fe.ſuccedant aliter ſcd̃m quoſdã non ſuccedunt femine dicto
tit.de benefi.femine.Nã ſi ſimpliciter datur femine ſine illo pa-
11 cto femine nõ ſuccedunt.imo ſcd̃m quoſdã nec maſculi:† qꝛ ſm
vſum regni romanorũ vocatur in beneficiũ paternũ filius non
maternũ.ſed hic de equitate nõ ſeruaꝛ qꝛ filiꝰ in feudo materno
ſuccedit.vt.s.an mari.⁊c.c.j.in fi.¶ Quãdo tñ eſt feudũ acquiſi
tũ.ſ.femine ꝓ ſe ⁊ maſcu.femi.ex ea deſcẽdẽtibus ſuccedat filius
matri.Jtẽ ⁊ patri deſcendenti ex fe.⁊ ex illa linea.vel pater ſuc-
cedit quãdo ex pacto erit vt filie ſuccederent.Aliĳ nõ habent in
12 litera pater.†Semper enim pacta apposita in donatiõe feudi
qꝛ cõtractus ex cõuentiõe legẽ accipiunt.ff.de reg.iur.ꝯtractus
13 depo.l.j.§.ſi conuenit.†Jtẽ ſuccedit nepos ex filio nõ ex filia:qꝛ
ꝓles ex feminea linea repellitur.s.de gra.c.j.obſtabit filie femi
ne id qȯ obſtaret matri ſi vellet ſuccedere quãuis maſculus poſ
ſet pugnare.de hoc dictũ eſt in.j.rub.§.hec quoq̃.Et q̇ dicit ſo-
lus intelligitur quãtũ ad collaterales quos nepos ex filio repel
let donec enim ſuperſunt deſcendentes ex linea.ſ.maſculina nõ
14 eſt locus collateralibus agnatis.s.de gra.§.j.¶ †Querit gloſſ.
a Nunqd nepos ex filio ꝑmortuo [a] viuo auo patre filĳ vna cũ pa
truo altero fratre ſuperſtite ſuccedat in feudo.¶ Et reſpondet
qȯ ſic:qꝛ dr.j.c.de gra.qȯ prima cã eſt liberorũ de quorũ numero
ſunt nepotes.ff.de verb.ſigni.liberorũ.⁊ qꝛ iure ro.admittitur
vna cũ patruo.C.de ſuis ⁊ leg.l.iiĳ.Paternũ quidẽ adingredi
tur gradum in auꝛ.de here.que abinte.in prin.Nã ⁊ in collate-
rali ſuccedit nepos cum patruo.eo.c.§.reliquũ.⁊.§.ſe.⁊.C.de le.
here.auꝛ.ceſſante.hic gl.facit pro nepote filio primogeniti mor
tui viuo patre filĳ auo nepotis vt excludat patruũ:qꝛ ſi quan-
do feudũ eſt diuiſibile ſuccedit cũ patruo illa ratione:qꝛ tenet
locũ patris ſui premortui paternum enim adingrediꝛ graduꝫ.
ergo quãdo nõ eſt diuiſibile:qꝛ defertur ex natura feudi vni tã-
tum ſolus excluſo patruo ſuccedat cũ locũ patris teneat.qȯ dici
tur in parte dꝫ dici in toto.Jdẽ in iudiciũ totius ⁊ partis.ff.de
admi.tu.ſi duo.in fi.de vſur.qd ſit.in prin.qꝛ partis appellatio
cõtinet totũ.ff.de le.iĳ.vxori ſue.in prin.C.de he.inſti.l.ĳ.⁊ not.
s.per quos fiat inueſti.§.ſꝫ ⁊ res .in fi.glo.que incipit hic inſtat
ſollici.¶ Hec eſſent vera niſi repugnent verba cõceſſiõis vel cõ
ſuetudinis vl̃ legis:qꝛ cũ defertur primogenitis intelligitur de
illis q inuenienꝛ in eodẽ gradu geniti primo tẽpore mortis pa-
tris.ff.de bo.libe.qui in fi.⁊.l.ſi libertus preterito.§.j.de leg.tu.
l.iĳ.§.proinde.maxime in regnis que ordine geniture deferunꝛ
extra de voto.c.licet.¶ Cõſti.tamẽ regni Sicilie predicta vt de
ſucceſſionibus comitũ ⁊ baronũ aliter determinat ſucceſſioneꝫ
in feudis quaternatis ⁊ caſtris.ſed in feudis planis ⁊ de tabula
que hic ſunt dictũ eſt.s.de cõtro.feu.apud pares.c.j.quãtuꝫ ad
ſucceſſionẽ in eis nõ innouat illa cõſtitutio ſicut dicit glo.cõſti.
illius circa fi.ſuꝑ verbo in omnibus aũt ⁊c.q̃ incipit lꝫ initium
qȯ ſatis: puto bene dicicũ cõſtitutio ſit odioſa ꝓſpiciens ſibi et
ſuo fiſco ille q cõdidit qȯ eſſe nõ debuit:qꝛ priuato cõmodo cõ-
dentis ſed cõmuni bono promulgari debet lex.iiĳ.di.erit prin-
cipiũ ergo cõſtitutionis illius dicens ab alĳs.ſ.qui tenent in ca
pite.vt feu.quaternata ⁊ caſtra que tenent a comite vel barone
qȯ põt eſſe.vt in conſti.poſt mortem.⁊ ſic ad ꝓxime dictum fiet
relatio.vt in illa gl.plene diciꝛ de hoc.Et videꝛ intelligi qȯ col-
laterales tunc ſuccedant qui ſunt cõiuncti a latere.vnde proue
nit feudũ qꝛ.c.honorĳ factũ ad ampliandã ſucceſſionẽ talẽ hoc
dicit ⁊ loquiꝛ ẽt in ſubfeudatario. ſꝫ dꝫ intelligi de ſubfeudata-
rio tenẽte in capite.vt in prin.c.diciꝛ ⁊ ſic ꝑ totũ intelligeꝛ.ff.de
iur.⁊ fa.igno.regula circa fi.qꝛ cõſanguinei quãtũcunq̃ remoti
in tali feudo ſuccedunt vt dicit glo.cõſti.illius.⁊ hac ratione re
pelluntur aſcẽdentes q nõ ſunt cõiuncti taliter quos admittit
gl.predicta.Jtẽ ⁊ in burgenſaticis queſitis ꝑ matrẽ ſibi ⁊ filĳs
ſuis qȯ preſumitur.ff.de proba.ſi pactũ.in fi.vel heredibꝰ.ff.de
pac.ſi tibi.§.ſi pactus.repellitur eadẽ ratione qui nõ eſſet con-
iunctus ex parte matris.vnde in tali feudo ſicut eſt in burgẽſa-
ticis ſic erit ſucceſſio:quia iam nõ dicitur feuduꝫ matris.ff.de
acqui.here.Paulus.C.de inoffi.teſta.l.fi.in fi.per quã conſtit.
15 excluditur † ſoror cõiugata ⁊ dotata a ſucceſſione fratris qȯ eſt
contra ius cõe.C.de leg.here.l.j.ad ſucceſſionem patris dotata
venit cũ diſtinctione que fit eadẽ conſtitutione.§.filie ⁊ in prin.
16 conſti.⁊ precedenti conſtitutione in aliquibus.¶ †Oportet er-
go ſororem vt excludatur fuiſſe dotatã ⁊ habuiſſe totum quod
pro dote debet habere quaſi dos ⁊ dotis paragiũ ſit pars ſua.
ſecus ſi pro parte volens frater eã potius ad ſucceſſionẽ admit-
tere quã dotaret vt ipſa conſtitutio gloſſatur . Et oportet quod
ſit dotata de bonis eius de cuius ſucceſſione agitur. argu.C.dei
inoffi.teſt.quoniã nouella.in fi.Jdẽ ſi bonis communis patris
mortui

mortui ante hunc fratrem quasi debeat esse cõtenta de eo qđ in
die votorũ habuerit per longã succes. si pater. qm̃ respexit ipsa
cõstitutio: vt dicit glo. dicte consti. super illo verbo ⁊ dotate: ad
qđ est sequẽs versus: filij autem fratrum quasi sufficiat habuisse
17 dotẽ ab eo cuius fuit feudũ in quo petit̃ succedi: †q̃ ⁊ heres et
frater cũ patre dotãte vident̃ vna persona. C. de impube. ⁊ alijs
substi. l. fi. insti. de iuti. stip. §. ei qui. ⁊ idem si ab auo vel proauo
cuius fuit feudũ hoc: q̃ heres heredis ⁊c. C. de here. insti. l. fi. ff.
de verb. sig. sciẽdũ. hic est cõis intellectus. Alij q̃ constitutio est
odiosa nõ extendũt eam nisi ad casum de qua loquit̃: vt sit do-
tata de bonis eius de cuius successiõe agit̃: sed agit̃ nunc de suc
cessiõe fratris a quo nõ fuit dotata: si fuit dotata a patre cõi de
cuius succes. nõ agitur: q̃ ei successit frater: ⁊ sic desinit dici feu-
dum titij patris: sed dicit̃ nũc feudum sempronij filij. arg. ff. de
acq. here. paulus. C. de inoffi. test. l. fi. in fi. Iũcta fuit hereditas
patris ⁊ filij vt patris nõ dicat̃ amodo: sed filij. ff. de vul. ⁊ pup.
substi. sed si plures. §. j. odiosa intelligunt̃ in suo dicto tm̃ nõ p-
ducunt̃ nec extẽdunt̃: vt si eadẽ sit ratio. ff. de legi. qđ no. per ea
que dicunt̃ in plaustro vini ⁊ olei. C. que sit lon. con. l. j. in gloss.

Additio. Item si repellitur dotata multofortius filiꝰ
vel filia dotate. ff. de reg. iur. qđ ipsis ⁊ dictũ
est in simili. s. in. j. rub. ¶ Idem si fuit dotata sorore primogeni
18 ta viuente iure fran. †q̃ fratrum appellatione sorores continẽ-
tur. de lega. iij. lucius. §. quesitum. de pac. tres fratres. ⁊ eadem
pone filia fratris neptis succedit patruo sicut nepos. In versu
in his. ¶ Idem in filio ⁊ in filia sororis non dotate: vt succedat
matertere sorori matris in feu. ⁊ si iure long. diuisissent feu. ma
ter ⁊ sua soror idem erit: licet superstitio fiscales dubitent conti
net̃ qdẽ in registro imperatoris qđ seruat̃ in archiuo qđ fecit asse
curari nepotẽ qui successit matertere in feu. matertera dicitur
soror matris. insti. de gra. §. j. §. ¶ Sed quid si fuit pmissa dos:
et non soluta. ¶ Item quid si non filie: sed marito fuit pmissa
dos vel soluta filia ignorãte. ¶ Item quid si filia presente ⁊ ta-
cẽte. ¶ Item qd si filia sciẽte ⁊ nõ ↄtradicẽte. ¶ Itẽ an psumit̃
scire qđ maritꝰ fecit. ¶ Item quid si fuit minor: quãdo fuit do
19 tata an petat se restitui. †Videt̃ qđ pmissio dotis excludat filiã
sicut solutio ⁊ satisfactio. C. de testi. si quis testibus. in fi. ibi da-
tiõe vel pmissione pecu. ⁊c. sunt qdẽ paria pmittere seu cauere
⁊ soluere. C. ad. l. fal. l. fi. ff. de do. si patro. pro quo est. ff. de acqui.
here. fuit qõnis. in fi. cũ ↄcor. ibi in gl. ¶ Ecõtra qđ nõ vr̃ dota
20 ta: lꝫ habeat actionẽ ad petẽdũ dotẽ. ff. de re. iur. minꝰ. †Itẽ ca-
piẽs latrones meret̃ veniã nõ q pmittit capere. ff. de re mili. nõ
oẽs. §. fi. in fi. ⁊ qui locat suas operas ⁊ pmittit: vt pugnet cum
bestijs nõ notat̃ ifamia nisi pugnet. ff. ex qui. cau. ifa. irro. q aũt.
⁊ ptꝫ in marito qui dꝫ cõdẽnari: inquãtũ facere põt si pmittat
vel ↄstituit se soluturũ totũ derogat: q̃ ad totũ nõ tenet̃ ppter
pmissionẽ. ff. de cõsti. pec. l. iij. secꝰ si soluisset. ff. de cõdi. inde. nã
21 ⁊ maritꝰ. †Itẽ qui ↄtrahit puta emendo nõ fit dñs: nisi sequat̃
traditio. C. de pac. traditionibꝰ. post traditionẽ aliter resoluit̃
q̃ quãdo nõ est tradita. ff. de pac. l. ab emptione. C. quãdo licet
ab emptione disce. l. j. ⁊. ij. dic vt videt̃ si pmissa est filie vel soro-
ri: videt̃ eã habere cũ possit ↄsequi pmissam dotẽ. ff. de reg. iur.
qui actiõe. ppter pmissaꝫ rõnẽ: q̃ vr̃ fuisse ↄtẽta de eo qđ in die
votorũ accepit: sed in die votorũ nõ soluũtur regulr̃ dotes: sed
pmittunt̃. Cõtraria loquunt̃ in casibꝰ suis ex quo voluit dota-
ri repellitur a successiõe: potuit dicere qđ si nõ soluat̃ ei nõ rece
dit nec renũciat successiõi: nec recipit pmissionẽ dotis p dote:
ex quo nõ dixit videt̃ sibi satisfactũ sicut voluit. s. recipiẽdo pro-
missionẽ. ar. ff. de pig. act. si rẽ. §. oĩs. vr̃ qdẽ hr̃e fidẽ in solutionẽ
sibi faciẽdã: ex quo aliud nõ dixit sicut qui tradit rem: videtur
in dubio habere fidẽ de pcio. ff. de sol. si soluturus. in fin. Quod
fallit spãliter in pcu. fisci. ff. de iure fis. si pcurator. vnde in alijs
obtinet ius cõe. ff. ad muni. l. j. in fi. exceptiões firmãt regulam
in alijs quã exceptuatis. i aut̃. de nõ ali. §. vt aũt. quãtũ ad alia
opꝫ rẽ tradi in dotẽ. s. quãtũ ad vsuc. ff. p do. l. j. sed q̃ nõ videt̃
dotata cũ rẽ. i. dotẽ: vt pecuniã vel aliam rem promissam tradi
oporteat sicut nõ dr̃ mutuũ nisi fiat de meo tuũ q̃ re cõtrahit̃.
ff. si cer. pe. l. ij. §. j. ideo dicũt alij qđ nõ repellit̃ ppter solã pmis-
sionẽ: q̃ nõ est dotata lꝫ habeat in potẽtia consequẽdi dotẽ per
actionẽ nõ hꝫ in actu: hꝫ tm̃ quãtũ ad hoc vt possit cedere actio
nem al̃. ff. de pecul. qđ debent̃ cũ ↄstitutio sit odiosa dꝫ intelligi
in casu quo loquit̃. s. qñ est dotata. Primũ vr̃ validũ stricto iu-
re ⁊ de puncto rõnis q̃ dos est vt possit exigi ẽt si tm̃ pmissa sit
etiã incerta. C. de do. pmis. l. j. ⁊. iij. ⁊. l. ad exactionẽ. et imputet
sibi que voluit dotari ⁊ ↄtẽta esse pmissione ex quo aliud nõ di
22 xit. †Dos em̃ ↄstituit̃ per acceptilationẽ nedũ per rei traditio-
nem vel solutionem. ff. de iure do. lꝫ. de cõdi. ob causam. mulier.
Capitulum honorij dicit de coniugata tm̃ ⁊ maritata nõ dicit
de dotata sic posterior vr̃ qđ deroget prioribꝰ nõ facit cõtra. C.
de ho. pfer. si qs posthac. ⁊ de dot. cau. l. j. q̃ ibi mulier repete-
bat dotẽ cõfessatam scꝫ quã vir cõfessus fuerat recepisse ⁊ trans-
acta erãt tpa de quo diximus infra que sint regalia. ⁊ de sta. cõ-
tra liber. ⁊. §. gazaros. vnde alius casus ab isto. ¶ De equitate
durũ est dicere repelli mulierẽ: q̃ nõ dixit in die votoꝝ mulier
pudorosa nisi satisfacias nõ renũcio successioni cũ et masculis
nõ obsit ignorãtia iuris in re amittẽda. ff. de iur. ⁊ fac. igno. er-
ror. in fi. de iure fis. l. ij. in fi. nec ob. de iur. ⁊ fac. ign. l. fi. q̃ preter
illos casus vbi succurrit̃ maribꝰ ⁊ iuuant̃ mulieres vbi nõ iuuã
tur viri vt ibi in gl. ⁊ sic ⁊. vasal. sunt̃ multe dotate scꝫ effectuali-
ter nõ verbotenus sic. ff. qđ qsq; iur. l. j. §. hec aũt. pualet eqtas.
C. de iudi. placuit. i. de pace iura. fir. l. hac edi. §. vlti. Nam aliud
ius cõsequit̃ in donatione quis tradita re donata aliud si pro-
mittat̃ donari. C. de dona. si qs argẽ. §. pe. Item nõ dicit̃ aliena
tio in re feudatali nisi tradat. i. ti. j. l. j. in fi. ⁊. c. iperialem. §. calli
dis. in fi. ⁊ diximꝰ. s. de leg. cor. §. j. Hec videt̃ tolerabilior q̃ di-
cit dotate ⁊ q̃ constitutio est odiosa vt dictũ est: capl̃m ho[no]rij
factũ est vt ampliet successiones nõ vt restringat: multofortius
habebit locũ qñ lex interpretata sup qua fit interptatio loque-
bat̃: scꝫ in dotata in aut̃. de fil. añ nup. instr̃a na. circa fin. ff. si qs
test. liber eẽ. l. j. §. hec actio. cũ dixit maritatã itellexit ⁊ dotatã:
respiciẽdo frequẽtiã que est vt nõ ducat qs regulariter vxorem
23 sine dote. ff. de do. ex. l. pure. §. si eũ q. i. eo. l. fi. §. j. †Itẽ infeudatꝰ
dr̃ q possidet feudũ vt diximus de ca. cor. in pñ. al̃s nõ pdit qui
nõ tenet sic dicet̃ dotata q̃ habuit dotẽ ⁊ illa lucrat̃ dona. ppter
nup. que dotẽ dedit nullã dotẽ dedit nullã donationẽ vel nil de
donatiõe lucrabit̃. ¶ Itẽ si minus q̃ pmisit dedit pro ea parte
lucrabit̃. C. de pac. cõ. l. fi. aut̃. equalitas. ⁊ aut̃. ⁊ que nihil. sic vr̃
vt illa excludat̃ per dotẽ q̃ recipit eã: multofortiꝰ si cũ pr̃ vl̃ filiꝰ
vellet dotare filia vel soror nollet: ⁊ diceret nolo dotari: q̃ vult
magis expectare successionẽ si casus eueniat lꝫ videat̃ esse in po
testate patris vel fratris dare dotẽ cũ teneant̃ fm paragiũ vt in
consti. in aliqbus nã ⁊ cõpellit̃ p facultatibꝰ ⁊ numero liber. ff.
de ritu nup. qui liberos. de leg. ij. si filie. C. de do. pmis. l. fi. hoc
est itroductũ in fauorẽ mulieris nõ debet in suã lesionẽ verti. C.
de legi. qđ fauore vt ius suũ qđ est in spe. ⁊ qđ lex dat priuatꝰ ꝯ
suã volũtatẽ auferat. ff. de reg. iur. ius nostrũ. in aut̃. de nupt. §.
qm̃. aũt qño erit dotata que nõ vult dotari cũ dñium transeat
in mulierẽ cuiꝰ est ppriũ pr̃imoniũ. ff. de mi. l. iij. §. sed vtrũ. qño
dicemꝰ nolẽti acqri. C. de iure delib. nec emere. de ↄtrahẽ. empt.
inuitũ. ff. de dona. hoc iure. §. nõ põt. ff. de reg. iur. inuito. ¶ In
d. l. si pr̃ filia. vnde dr̃ hr̃e hoc ortũ: dr̃ qđ in die votoꝝ acceperit.
⁊ qđ pater dedit: hic nõ dedit: q̃ accipientis nõ fecit: q̃ noluit
24 recipere debẽs nec recepit. ¶ †Sed nõne qui paratꝰ est soluere
filis est soluẽti. in aut̃. vt ex actiõe instã. do. §. illud. de here. isti.
pignori. qb. mo. pig. vel hypo. sol. Itẽ liberat̃. §. q paratus. no.
plene. ff. de mili. test. l. pe. de op. no. nun. ptor. §. si qs paratus. de
iudi. vix. in fi. Inde dr̃ qui vult dare dat ⁊ dedit q dare voluit.
ff. de vbo. obli. stipl̃o. cũ si. ibi in gl. dic qđ oblatio debiti liberat
offerẽtẽ qđ nõ teneat̃ post si pereat qđ offert: dũmodo deponat
fm qđ dr̃ in. l. acceptã. C. de vsur. ⁊ vt nõ sit in mora: ⁊ vt cursus
vsurarũ ipediat̃: vt ibi plene in. l. acceptã. ⁊ in suis casibꝰ sequũ
tur iura q̃ signant̃ ↄria: rõ ptꝫ in earũ q̃libet. Sꝫ oblatio dotis
etiã q̃ fm pagiũ debet̃: si nolit mulier nõ faciet eã dotatã vt pri-
uet̃ successiõis spe. ideo dr̃ filis est soluẽti. in. §. illud. dr̃ primus
est dãti quãtũ. s. ad pdicta qbꝰ exonerat̃: vt. s. nõ sit in mora: nec
teneat̃ de rei interitu: nec ad vsuras: vel ad aliã vtilitatẽ nõ qđ
sit dotata q̃ dotari noluit: ⁊ que dotẽ nõ recepit: nil em̃ est ideꝫ
cui idipsum sit est. ff. de po. qđ n erua. Si vero marito pmittat̃
vel soluat̃ nõ mulieri: licet ignoranti: ex quo soluit̃ facta est dos
mulieris. ff. de iur. do. l. tali. §. fi. de pac. do. cũ filie. ij. rñso. sed est
intelligẽdũ si mulier venit: vñ ⁊ põt hr̃e actionẽ. sol. ma. si velit
mulier. in. l. tali. in fi. actio em̃ ad petẽdũ est q̃sita i pmissiõe do-
tis facta viro ipsi viro nõ mulieri. C. de do. pmis. si p te eẽt lega
ta vtriq;. ff. de leg. j. seruo legato. §. si testator. de lega. iij. fideicõ.
§. interdũ. nõ tamẽ si nollet. C. de iure delibe. nec emere. si qđ ex
facto viri mulier ignorãs piudiciũ patiat̃ si nõ ratificat qđ vir
fecit nõ est dicẽdũ: sicut nec dño ignorãti factũ procuratoris. ff.
de procu. igno. ⁊ tũc esset dotata quãtũ ad virũ: vt post de dote
non agat: nõ quãtũ ad mulierẽ q̃ nõ recipit pmissionẽ vel solu
tionẽ quo ad eã. s. repellẽdã a successione pro hoc sunt cõia iura
que dicũt ignorãtẽ nõ obligari. C. de tab. l. generali. lib. x. ff. lo. si
ignorãs. de act. ⁊ obli. ex malefi. in prin. ¶ Quid ergo si sciuit ⁊
nõ ↄtradixit mulier: videt̃ qđ piudicet ei: q̃ factũ suũ agit̃ cum
sit suũ patrimoniũ dos vt dictũ est sicut cũ dñs scit pcuratorẽ
suũ agere de eo qđ sibi nõ mãdauit patit̃ piudiciũ si non vetat.
ar. ff. qđ cũ eo. l. fi. de insti. sed ⁊ si. in pñ. no. extra de offic. dele. cũ
olim. lo primo. p hoc accipe bona filia q̃ dicunt̃ in gl. s. si de iue.
inter do. ⁊ vxo. vas. lis ori. l. ij. in fi. ⁊ ea q̃ dicunt̃. s. qb. mod. feu.
amit. §. pterea. ¶ Verius videt̃ vt etiã sciẽti mulieri non piudi-
cet: q̃ nõ potuit vetare virũ quominus recipiat pmissionẽ do
tis pro ea vel solutionẽ. ff. de re iu. sepe. §. sed scientibus. Et hoc
fm vtrãq; solutionẽ illiꝰ generalis qui tacet nõ affirmat: qđ est
regulare ↄria sunt spãlia: ⁊ hec cõiter approbatur. Alia solutio
est qđ cũ agit̃ de aliquo obligãdo: vt in pposito nõ nocet patiẽ-

tia scia taciturnitas not. ff. de procu. filius. §. inuitus. Innoc. dixit qđ in re onerosa non obligat tacēs ⁊ sciēs. extra de ele. in genesi. qui scit aliqđ fieri in p̄iudicium suum de re vel suo iure scia sola ⁊ patientia sua non p̄iudicat: q₂ scit ius suum vbiq₃ durare. ⁊ sic p̄sumitur in dubio nisi aliquem actū extrinsec⁹ vltra scientiam ⁊ patientiā faciat vt subscribere. no. ff. q. mo. pig. vel hypo. sol. sicut. §. non vr̄. intelligendum ... de subscri. intelligendu₃ est in cōtractu q fieret de re alterius: puta mea q̄ me inuito nō posset fieri sicut est obligatio. e. ti. l. lucius. de inof. te. l. pe. §. fi. Secus si posset fieri me inuito sicut venditio ꝑut dicit in cōi distin. ff. de pi. ac. l. gaius. Supfluo ergo videt queri si vir recipit ꝓmissionem vel solōnem vtrū vxor p̄sumat scire hoc. volūt aliq dicere quia nedū illi q sunt vna caro vt vir ⁊ vxor. ff. de ri. nup. l. j. sed ⁊ alij cōsanguinei p̄sumunt scire facta coniūctorum sibi necessitudīe sanguinis. ff. vnde cog. octaui. in fi. C. de in ite. rest. de tute. de li. causa. si filiū. phs scdo economice dicit dulcem collocutionem viri ⁊ vxoris ibi omelia quasi iter se ꝯferāt oīa. sed iura p̄dicta loquunt in conditione ꝑsona contra coīuctor. ⁊ in

25 etate ⁊ valitudine que nō possūt latere. † S₃ alia facta viri vxor non scit nisi ꝓbet. C. de epi. au. si legibus. ibi ꝓbatum fuerit ⁊c. ex r̄ta generali que p̄sumit ignorātiā. ff. de admi. tu. hoc aūt. de ꝓba. veri⁹ ⁊ ꝓpter regulā de iu. ⁊ fa. ig. inigssimū. ⁊ vltia solo in fi. gloss. l. si legibus. est cōior qđ p̄ri p̄iudicat scia sua filia sua.

26 ¶ † Utrū vo restituat filia vel soror minor recipiens ꝓmissione₃ vel satisfactionem dotis si. j. tps legitimū se dicat esse lesam [a] in recipiēdo dotem: q₂ p hoc p̄didit successionē aduersus talem receptionem restituendo qđ recepit vel liberādo ꝓmissorem. Sic enim fit restō. ff. de mi. quod si minor. §. restō. qđ vr̄ q₂ hoc ipso ꝓbat lesionē. e. l. §. nō semp. cū p̄dat successionē que lōge plus v₃ de oībus gestis p minorem dat restō. ff. de mi. l. j. v̄bum gestum late accipitur. eod. ti. ait p̄tor. ⁊ p₃. C. si vt se ab here. absti. ⁊ i tit.

27 se. si minor omissa here. l. j. ⁊ ij. ¶ Cōtrarū quod non: † q₂ tunc demū restituitur minor cū ledit circunuentiōe aduersarij aut negligentia seu facilitate sui. d. l. qđ si minor. §. non semp. ⁊ l. p̄fecti. de iureiu. nā ⁊ postea. §. si minor. Sed hec primogenita nubendo homini paris cōditionis dotata a patre viuo vl' f̄re qui poterat filios generare s̄m paragiū dolū p̄ris allare non p̄t. C. quī ⁊ aduer. quos. l. fi. sui facilitate nō: quia q̄libet maior hoc faciendo ꝯsulto egisset ꝯsiderato q₂ filios posset habere. quo casu nil habuisset de feu. nisi dotes s̄m pagiū. vn̄ ⁊ hoc ꝯsiderandū est. ff. de acq. re. do. naturalē. §. j. p quo est. s. vt cōsideret q₂ in sperat. s. quod dotās posset filiū generare. ff. vsuf. queād. ca. si vsuf. mihi. de aqua plu. ar. in diē. in fi. de dā. infec. q hōa. §. cū inter. ⁊ l. si finita. §. si iā. ⁊ ita filio non nato dotata hoc dānū qđ nō icōsulte illud sibi euenerit s₃ facto. s. dotās nō ꝯgnauit masculum. ideo vr̄ hic dānū ob qđ dat restō. ff. ea verū. §. sciendū. ⁊. §. Itē nō restituit ad hoc est. C. de in integ. rest. nō vr̄ ⁊ in certū ꝯditionis qđ p̄t masculū habere ⁊ nō habere facit vt pactū hoc valeat. C. de pac. l. j. filio nato dotata staret cōuentioni ergo nō nato eo stabit sil'r: q₂ nō debet filio nō nato petere cuius ꝯriū nō esset piturus. C. de so. l. pe. vr̄ dicēdum qđ q̄dā sunt q̄ fiunt sunt incerta sed ex posteriori euentu declarant ⁊ cū sunt declarata retro trahunt ad illud. s. tps quo facta fuerunt. ff. de ca. pec. proponebatur. de re. bu. q̄dā sunt de testa. tu. iur. n̄ro. in fin. si cer. pe. ꝓinde sicut ꝯditione ex̄ite ꝯctus fit purus a tpe quo fuit init⁹ non a tpe quo cōditio extitit. ff. de pi. ⁊ cō. qđ si pen. q po. in pi. ba. l. potior. cum ergo filia vel soror vel alia similis ꝑsona dotata cōsensit dotationi vt. s. ō₃ incertū erat vtrū in hoc lederetur seu damnificaretur aut sicut erat incertū dotantē sine masculo decedere sed istud incertum ex posteriori euētu declaratū est: q₂ nō dato vel nō ex̄ite masculo ipsa succederet i totū qđ ꝓinde haberi debet ac si fuisset certū tpe datiōis dotis ⁊ tūc certū fuisset eā fuisse deceptam ⁊ lesam sui facilitate: q₂ p dote quietauit tacite vel exp̄ssim totū feudū vt. s. dictum est in eo ergo appet sui facilitas q₂ successio totius feu. non a p̄re vel fratre sed a legis ꝯstōne vel more defertur ⁊ ex vi ꝯces. vt pluries dictum est in superioribus ad qđ dānū sibi sarciēdū sibi subuenitur p testes ēt si esset emolumētū qđ acqri potuisset ex lucro nō tm̄ ex damno. ff. de mi. non oīa si fuisset maior p̄iudicasset sibi minor iuuatur

28 eta. b̄ficio. j. tps statutū qđ patet: q₂ † maior p̄t renūciare his q̄ pro se sunt minor iuuatur b̄ficio etatis que hoc ipso lesa esset ⁊ aduersus talem repudiationem daret restō. ff. de mino. si index in glo. ⁊. l. si fine. §. restitutus. q₂ aūt ō₃ eā fecisse qđ fecisset quelibet maior minus vi dici b̄n: quia maior prudēs ⁊ industria hoc non egisset: quia melius fuisset expectare tātisper ⁊c. ff. de vaca. mu. p̄ter. §. si post cām. s. vt haberet post dotātis obitū qđ ei defertur a lege ⁊ maioribus nec in casu nati filij p̄didisset dotem q₂ eā petisset etiā a nepote filio f̄ris vl' f̄re suo vt in ꝯsti. in aliqui

29 bus marie q₂ † ordo mortalitatis exigit vt ꝑus pater q̄₃ filia moriat ⁊ parentū cōe votum. ff. vn̄ li. scripto. in fin. de bo. lib. nihil §. j. de inoffi. test. nā ⁊ si. ¶ Sed qn̄o iuuatur dotata minor cui ꝓmissa vel data est dos p minore qn̄ non est m̄rimonium erit ne nulla hec ꝓmissio vel dotis datio vt non hēat necesse petere resti. qđ a p̄n. eīn nō tenet nō cōualescit post. ff. de re. iu. qđ ab initio. Quod vr̄ q₂ nō fuit m̄rimoniū cū minore oī iure canonico ⁊ ciuili. insti. de nup. in p̄n. si nō fuit m̄rimoniū non fuit dos. ff. de iu. do. l. iij. vel erit aliqua vt sic petat restō qđ vr̄. ff. de pui. cre. l. j. in fi. maxime qn̄ apud virū cōplet. xij. annum traducta in domum suā ⁊ tūc non est opus nouo ꝯsensu. ff. de ri. nup. minore₃. de spō. ꝗstū. xxx. q. ij. vbi extra de despō. impu. l'ras in gl. Hoc vr̄ determinari i. l. qđ serui⁹. ff. de cōdi. cau. da. vt sit i p̄dēti datio ⁊ dotatio vsq₃ ad etatem l'timā v₃ si intēdat diuortium. s. de fcō añ etatem pfectā repetat cū dicat quasi cā data cā nō sequuta ⁊ hic dicit litera. l. qđ serui⁹. Sed si remaneāt in eadē volūtate qn̄ impleret etatē sic efficit l'tia vxor. vt i. l. minorē sic vr̄ qđ teneat accessorium qđ est dos ar. a ꝯrio sensu. l. qđ seruius qđ est fortissimū. ff. de offi. eius. l. j. §. huius rei. ⁊ ar. a ꝯrio sensu. l. cum p̄n. ff. de re. iu. añ ergo ō₃ dos ⁊ matrimoniū improprie sic improprie ō₃ marit⁹ vbi nō est matrimoniū. ff. de iur. do. ꝓculus. sol. ma. si cum dotē. §. fi. ¶ Cōsiliū ergo vr̄ eē tali minori dotate vt statim l'tia etate impleta ꝯdicat dotationi p̄dicte. dicat se nolle dotes datas aut ꝓmissas: q₂ tūc videt incipere cōualescere ꝓprie dos sicut ⁊ matrimoniū qđ p̄ncipale est. Ur̄ dōm qđ si minori pub. ꝓmittat dos vel soluat quo casu est matrimonium ⁊ dos ⁊ sine curatore quē nō hēbat recipit ꝓmissionem ⁊ dotationem. ff. de in inte. re. si curatore₃. p testes se iuuet: quia ꝓmissio ⁊ datio dotis fuit valida nō pōt se iuuare nisi etatis b̄ficio ⁊ vocabunt ad petitionem restitute illi q tangunt. d. ti. si minor se ab here. absti. aut. si oēs. sumpta ex corpore aut. vt spō. lar. §. ad hoc. sed si minori. xx. an. ipub. qn̄ nō est matrimonium dos ꝓmittat vel soluat impub. minori b̄nti curatorem ꝓmissio ⁊ datio nulla est: q₂ etas eius qcqd vidit ignorat. ff. de iureiu. q iurasse. C. de falmo. l. j. pupilli obl'o nulla est. insti. qb. mo. tol. ob. §. preterea. ēt si in parentis p̄tāte esset. ff. de v̄. ob. l. fin. §. pupillus. ex quo ipo iure est tutus nō petat restōnē. ff. de mi. in cāe. in p̄n. ⁊ sic ꝯuale scit matrimoniū etate impleta apud virū hoc est fauore matrimonij: q₂ statuit sp̄aliter in. l. minorē. ⁊ si. S₃ in obl'one nulla q₂

30 ꝯualescat nō vr̄ p. l. qđ ab initio. † Nā ⁊ testm̄ impuberis nullū non ꝯfirmat si efficiatur pubes. insti. qui testa. fa. po. §. ꝓterea. Et sic nō valet ar. a ꝯrio q₂ resultat incōueniēs ex tali ar. C. de cōdi. iser. l. ij. quia principalis vt matrimoniū p̄t eē sine accessorio id est dote. l. iij. de iure do. ¶ Item ⁊ si dicat cōualescere est hoc incōmodū mulieris. s. si velit. ar. d. l. tali. in fi. q₂ ⁊ ꝯctū nullū in mei p̄iudiciū possum dicere aliquē. ff. de dolo. eleganter. in prin. si nō vult in suā lesionē non retorquebit. C. de ꝓcu. l. nō eo min⁹. acqrit enim ēt infanti qn̄ simpl'r dat. C. de acq. po. donator. de dona. si qs in emācip. S₃ hoc ob matrimoniū q₂ erat nullum dabatur ⁊ sic nullo tpe repellet hec mulier a successione p̄ris vel f̄ris ex eo qđ nullum fuit ēt si post etate₃ l'timā. xxv. an. vel. xviij. in regno sicilie vtat pecunia dicte dotis q̄ improprie dos ō₃. vt dictū est. ⁊ eā in vsus suos cōuertat hec mulier scienter nisi intercedat actus exp̄ssus vel tacit⁹ p quē ratificet id qđ nullū fuit. ⁊ si añ etatē l'timā postq₂ fuit m̄rimoniū ⁊ vxor p lapsum. xij. an. hūc actū fecisset aduersus eum ⁊ exp̄ssu₃ cōsensum petet se restitui. j. quadrienniū post ānos. xviij. vel. xxv. ex his q̄ s. dicta sunt tenebit tm̄ restituere qcqd puenit ad hāc pupillam nunc maiorē ex dcā dotis datione. ⁊ sic nō ob. ff. de noua. l. j. in fi. Sed filia vel soror recipiendo dotē vel dotis ꝓmissionem vt p̄dicit ꝓtestet quod nō renūciat p hoc successioni feudi: an valeat sibi hec ꝓtestatio. R̄ndeo non: q₂ p ꝯriū actum obuiat sue ꝓtestationi. ff. de cō. inde. qđ qs sciēs. extra de re iu. sub certa. de cōsti. cum. M. nisi aduersarius dās dotē cōsentiret ꝓtestatiōi. de ele. cumana. ¶ Hoc nō b̄n ō₃: q₂ ꝯsentiens ꝓtestationi preiudicat sibi ⁊ suo heredi in p̄re non posset poni a cuius successione nō repellit ꝓpter dotē in f̄re mortuo sine herede l'tio. s. masculo in feudo. s. de alie. feudi. §. ⁊ si cliētulus. similiter poni nō pōt q₂ tunc apiret feudum agnatis de iure isto in regno sicilie fisco qui excludet dotatā a f̄ris successione nec oberit fisco consensus f̄ris in ꝓtestatione iā dicta q₂ non poterit facere ꝯsuetudo ꝓtestationi vt ꝯstō p̄dicta vt de successionib⁹ locū non hēat

31 ar. ff. de le. j. nemo † ⁊ ius publicum nō tollitur pactis ꝯhētiū. ff. de op. lib. cerdonem. ad. l. fal. qđ de bonis. §. j. de admi. tu. q̄dā. de pac. ius publicū. Secus si f̄r in p̄te dotasset volens eam sibi succedere non totaliter dotare. vt dicta cōstōne dicit glossator ꝯstōnū. Ite₃ secus si iusto metu f̄ris vel dotantis recipet dotem vel alia iusta de cā extra qđ metus cau. c. j. q₂ ⁊ ꝓmittēs p metū dote₃ nulla est dotis ꝓmissio. ff. qđ met. cau. si mulier. §. si doa.

Dummodo sciat. Secunda ps principalis in qua ponit quo ordine vocētur agnati ad feudū paternū. s. antiquum acquisitū ab illo qui fuit agnationis cōis. vt. s. ꝓxi. dicit. ¶ Et ponit hūc casum. ¶ Titius habebat feudū paternum decedit quatuor filijs relictis feudū ex diuisione peruenit ad vnū tm̄ vt seium hic seius decedit sil'r quatuor filijs relictis ⁊ sil'r feudum inter eos peruenit ad

Additio.

[a] ¶ Se dicat eē lesa. s₃ qđ si nupta fuit sine dote: an possit amplius petere dotē. vide do. Ale. de imo. i ꝯs. vij. in. ij. parte p totū. Bartho. ab horrario.

nit ad vnū sempronium: puta intellige qḋ alij patrui fratres pa
tris hñt filios q sunt patrueles cū istis filijs Seij ⁊ cū Sempro
nio vno ex filijs. Sunt em̄ nati ex duob⁹ fratribus dicuntur pa
trueles: insti. de gra. §. quarto. Deinde semproni⁹ multis filijs
relictis obijt ⁊ feudū ex diuisiōe similiter peruenit ad vnū puta
gaiū: morit̄ gaius feudū habēs sine filio masculo ⁊ descendenti
ex masculo: querit̄ qui succedāt vtrū oēs agnati fratres patrue
les patris sui sempronij an fratres sui carnales filij sempronij
qḋ ad eos solos ⁊ oēs qꝛ feudum erat diuisibile qui sunt descen
dentes ex illa linea proxima: vnde gaius mortuus descendit. i.
ad fratres suos sempronij: ⁊ proximiores respectu aliarū linea
rum ex titio vel seio descendētiū. q. d. proximiores agnati succe
dunt: sed illis deficiētibus vocant̄ omnes alie linee equaliter. i.
qui sunt in ꝓximiori linea post illā equaliter admittūtur. ff. de
32 leg. ij. cū ita. §. in fideicō. C. de verb. sig. l. fi. †postq̄ feudū ꝑuenit
ad nepotē vel pronepotē illo modo dicit̄ paternum vt excludet
nepos oēs alios collaterales: sed si nepos nō est: alij collatera-
les veniūt ꝑut quisq; est ꝓximior: vnde si filij nō sunt veniēt illi
qui nati sunt ex seio: quib⁹ deficiētibus veniēt qui nati sunt de
titio: ꝑut quisq; est remotior tardi⁹ vocat̄. ⁊ hoc est qḋ dꝛ. s. an
ille qui interfecit fratrem. c. j. ad agnatū ꝓximiorē ⁊c. quātū ad
ordinem gradus qui in legibus inuenitur.

De capitaneo qui curiam vendit an intelligatur beneficium vendidisse. Rubrica.

1 Dominus feudi habet vasallum in curte sua et feuda que tenentur ab eo in curte.
2 Peculium non venditur vendito seruo.
3 Baro vendens baroniam suam videtur etiā vēdere quicquid ad eam pertinet maxime si dicat cum iurib⁹ ⁊ pertinētijs suis.
4 Pater dꝫ filiū ducere ad satisfaciēdum dño quē filius offendit al's pater feudo priuatur ⁊ si filius nolit satisfacere nō succedet in feudo.
5 Voluntas ⁊ propositum distinguūt maleficia.
6 Vas. tractans cum aliquibus de occidēdo dñm quāuis nō occiditur perdit feudum.
7 Alia debet esse persona tractās ⁊ alia cum qua tractatur sicut alius emptor alius venditor.
8 Lex humana non potest omnia que male fiunt punire vel prohibere.
9 Vasallus dño insidiatus si probatur perdit feudum nam insidiari est ad actum perducere.
10 Ingratitudinis probande gratia quot testes sunt necessarij.
11 Vasallus est inuestitus de feudo morit̄ relictis duabus filiab⁹ quarum vna habet filium masculum alia filiam tantū nunqd masculus habebit feudum solus ⁊ excludet sororē suam ⁊ consobrinam ex ea natam.
12 Filius habebit allodium ⁊ feudum paternum vel nouum patre decedente.
13 Dño obligāte feudū creditori pro pecunia mutuata hoc pacto qḋ si certa die nō soluat pecuniā: sit illud feudū ex tunc creditor queritur an possit esse creditoris hoc facto.
14 Feudum potest dari ad certū seruitiū scꝫ vt seruiat vas. de vno equo vel alia re et tunc non tenetur ad aliud quam ad quod conuentum est.
15 Aqua magna que est flumen potest denominari ab vtentibus riuus ⁊ econtra.
16 Seruitij prestatio in plures diuisa confunditur.
17 Rege donāte ī feudū terrā aliquā ꝑ quodā p̄cio ⁊ recipiēte obligāte se ad quoddā seruitiū queritur si terra plus valere reperiatur an reuocabit rex illud plus.
18 Feudum minus valens q̄ꝑ sit emptum datur cuidā queritur si recipiens iuuatur per restitutionem.
20 Baronia est castrum seu castra vel feudū qḋ sub se habet feudū quaternatū qḋ alius habet.
21 Baronia est nomen vniuersitatis facti constituens sub se multa feuda sicut territorium est vniuersitatis agrorum.
22 Rege donante vnum castrum vel feudum in baroniā si ex certa sciētia vult eum facere baronem an baro erit.
23 Filius militis non est miles.
24 Feudū si renūciari pōt dño inuito qñ datur ad certū seruitiū.
25 Dominus dissipat ossa eorum qui hominibus placent.
26 Donationes principum debent esse oīs extranee diminutiōis.
27 Tolli non potest sine facto nostro qḋ nostrum est.
28 Effectu caret qḋ caret nomine.
29 Legis vigores hꝫ qḋ principi placuit sicut bono viro et bono principi.
30 Ius competens inuito auferre est contra ius naturale quod gentium est.
31 Pretor extraordinarie subuenit vbi actio ciuili iure non dat̄.
32 Populus infidelis tyrannum habere meretur non regem.

Quidam capitaneus. Octo sunt
dicta principalia huius ca. ⁊ attendenda sunt
1 que no. in eo per glo. †Primum dictū est in
curte sua dñs feu. habet vas. ⁊ feuda que tenent̄
ab eo in curte. s. qui. mod. feu. amit. §. pe. ⁊ fi. si-
cut si diceretur in regno sicilie baro in baronia sua. Comes in
comitatu suo habet ius vasal. ⁊ feuda. ⁊ dicit de capita. gratia
exēpli. Idē em̄ est de oībus q pñt feu. dare q̄ dicunt̄ in prima ru-
bri. in princ. Dominus em̄ habēs curiā suā vbi forte erat di-
strictus ⁊ iurisditio. d. §. fi. dedit feu. ex militib⁹ alicui. i. feuda-
tarius sic supra Impator loth. c. j. ⁊ feu. hoc erat in curia: puta
baronia vel comitatu: deinde titio emptori vēdidit curiam nō
facta mētionē de feu. dato in curia. an per hoc videat̄ vēdidisse
ius qḋ habet in feu. dato scꝫ ꝓprietatē: ⁊ qḋ habet in vas. feuda
tarijs dꝛ qḋ nō nisi expressim actū sit qḋ illud ius sit venditum:
nam in gñali venditione bonorū nō intelligunt̄ vasalli vēditi
nisi spāliter agat̄. s. si de feu. fue. cōtro. in gñali illa ratiōe potis-
simū qḋ dñs sine vas. volūtate nō alienat ꝓprietatē feudi. s. de
le. cor. §. ex eadē. quo tpe miles. c. ij. in lōgo. de benefi. ⁊c. tribuat̄
l. pe. nō trāseunt generaliter que specialiter nō esset de facili cō
cessurus: dic cōcor. in. d. c. in generali. hic est intellectus purus
huius. c. Glo. arguit pro ⁊ cōtra vt videat̄ venditū feud. sed
soluit: pulchra tamē iura inducit. Circa que si dicas qḋ prodest
scire cum hic nō sit lex sed vsus ⁊ cōsuetudo ⁊ nō erit vbi talis
vsus nō est nisi quātū esset rationabile: vt dꝛ in preābulis. Dñs
habēs curiā suā distinctā: puta iurisditionē territoriū ⁊ hmōi:
qḋ quidem cōsueuit simul tenere ⁊ sub illo nomine vniuersum
possidere nō separatim curtim ⁊ tale feu. cōstitutū sub curte si-
cut pōt sumi ex verbis de leg. ij. gaius. §. fi. de fun. instru. seie. §.
titiane. ⁊ l. p̄dijs. §. fi. pōt sicut de re sua cōstituere feud. de eo qḋ
vno noīe simul possedit qꝛ destinatiōe ꝓpria hec fiūt. ff. de lega.
j. qḋ in rerū natura. §. pe. Itē ⁊ pōt possidere curtim ⁊ baroniā
per se. ⁊ tale feu. per se. lꝫ sit sub baronia. ar. ff. de vsuf. Itē si fun
di. §. hinc. de peri. ⁊ com. id qḋ. de leg. ij. cū fundus. Quādo dñs
titi⁹ ꝑtē nō sub vno noīe tꝫ cōfuse sed separatim vēdēdo vnū nō
vēdit aliud nisi exprimat̄ cū vnū sine altero esse possit: licet sit
vnū sub alio p̄dicta ratiōe qꝛ vasalli vēdunt̄ in generalitate for
te ꝓpter dignitatē hoīm. ff. de edil. edic. iustissime. de vsu. in pe-
cu. Itē ꝓpter dignitatē ꝯditiōis rei vt feu. qḋ possessorē nobili
tat qꝛ īducit paradogiū: vt. s. qs dꝛ dux mar. co. c. j. ⁊ ideo de fa
cili hec nō intelligunt̄ vēdita nisi agat̄ expressim emptor curet
cautius negotiari. arg. C. de fur. l. ij. vt exprimant̄ hec in vendi-
2 tione: †qꝛ vēdito seruo peculiū nō vēditur. ff. de euic. l. iij. ⁊ quā-
tum ad vasallos ⁊ feu. vas. idē esse videt̄ etiā qñ simul vniuersa
possedit sub vno noīe nō separatim rōnib⁹ p̄missis iure isto per
c. in gñali. Sꝫ quātū ad alia fit hec distinctio vt illa sint vēdita
de qbus cogitata ꝓbant̄ nō de quib⁹ verisimiliter est actū. ff. de
trās. cū acq. ⁊ l. q cū tutore. in fi. sed si sub vno noīe oīa possedit
⁊ qñ vēdidit aliqua separauerat donādo ⁊ infeudando alij qḋ
potuit vt dic. l. qḋ in rerū natura. ⁊ emptor dicat nō emissem si
sciuissem te separasse hoc credebā qḋ qñ vēdidisti teneres sicut
cōsueueras totū aliter nō emissem: certū est in vēditiōe nō trās-
isse nisi qḋ suū erat tūc cū vēdunt̄. ar. ff. de ꝯhē. empt. rutilia. de
ser. rusti. p̄di. sed q̄ loca. de here. vel act. ven. l. j. Sed an si deci-
piat̄ possit agere emptor: distinguit̄ vtrū sciuerit vel ignoraue-
rit si sciuit nō aget. ff. de act. emp. l. j. in fi. ipse em̄ se decipit. ff. qḋ
fal. tu. l. j. in fi. si ignorauit qḋ p̄sumit̄ nisi ꝯtra ꝓbet̄. ff. de ꝓba.
verius. de admi. tut. hoc aūt. nec īprobato more verset̄ vēditor
cū deberet vēdere cras. hodie partē vēdidit vel infeudauit aget̄
quātominꝰ esset emptur⁹ si sciuisset. d. l. j. §. j. de act. emp. de mi-
no. tutor. §. pe. hec nō est materia hui⁹ ti. sed illa tm̄ an curia vē
dita vēdi vr̄ vasallagiū ⁊ ius feudoꝝ q̄ sub curte sunt: ⁊ dicitur
qḋ nō ꝓpter vsum ⁊ ꝯsuetudinē. Hic vbi vsus ⁊ consuetudo nō
esset talis nō est rōnabilis qꝛ vr̄ vēdi ius qḋ hꝫ. ff. de ꝯhē. empt.
3 qui tabernas. de le. j. si domus. in fi. †Si baro vēdit baroniam
suā qcqd ꝑtinet ad eā vr̄ vēdere: maxime si dicat cū iurib⁹ ⁊ ꝑti
nētijs suis sicut vidimus fieri nōne tūc tenentes excadētias vel
alia feu. ⁊ baroniā ꝓuincia vr̄ vēdita imo dꝛ. ar. C. de bo. vac. l.
ij. ff. de act. emp. creditor. §. fi. de le. iij. p̄dijs. §. fi. qꝛ ⁊ in toto cōti
net̄ pars: vt dꝛ in glo. In his cōsistit baronia ⁊ qꝛ hec coherent
rei ven. ar. si ser. ven. l. j. in fi. ⁊ l. ij. §. recte. videt̄ qdē oīa vendere
nisi que excipit ar. ff. de fideiuss. si qs pro eo. §. si nūmos. de acce.
plurib⁹. Indefinita eqpollet vniuersali: vt ꝑinde sit ac si dixis-
set omne ius meū. ff. de ser. vr. pre. si seruit⁹. Ius istud cōsidera-
uit dignitatē rei vt feudi ⁊ hoīm vt dictū est supra: nā in curte
erāt feu. ⁊ alia bona: ideo vēdēdo nō vr̄ vēdere ea q̄ verisilr non
esset spāliter de facili vēditur⁹ vēdi vident̄ alia bona. At baro-
nia ꝯsistit in reb⁹ singularib⁹ ⁊ feudis redditib⁹ vasalloꝝ ⁊ ta-
liū: imo baronia est feu. sicut comitat⁹ marchie ducat⁹ infra in
ꝯsti. īperia. §. p̄terea. Si qs ergo vēdit feu. oīa ad feu. pertinētia
vēdet. Sed si quis vendit bona cum habeat allodia ⁊ feudata-

lia fm hãc rõnẽ nõ videt vẽdere q̃ nobilitant nisi pbet vẽdidisse id sine quo remanet ignobilis. ar. ff. de pe. q peculiũ. cu3 si. Cũ tñ appellatione bonorũ ꝯtineant feudalia qꝛ cõtinent supficiaria. ff. de vb. sig. bonoꝝ. ⁊ qꝛ h3 vtilẽ actionẽ ad vẽdicãdũ. s. de inuest. de re alie. §. rei. res aũt in bonis ꝑ qua agimus ⁊ defensio ꝑ ea dat. ff. õ acqui. re. do. rẽ in bonis. ad tre. si legatus. §. qs bona. ta le aũt est feudũ. s. de cõtro. inter vasal. ⁊ aliũ de beneficio. c. si eã.

4 **Quesitum est.** Scõm dictũ principale. †Filius va salli offendit dñm taliter qd si esset ipse offensor dñs feudi: puta si post mortẽ patris offẽdisset amit teret feu. an priuatur feudo. nõ eñ offendit quando est dñs feu. licet aliq dicãt qd sic vt Gerardus cagapisti. aliq nõ vt Obert⁹ de orto. de his forte dicit. s. si de feu. vas. ab aliquo interpelle. c. j. Dicas qd pater debet filiũ ducere ad satisfaciendum dño. alias feu. priuat. ⁊ si fili⁹ nolit satisfacere nõ succedet in feudo. hoc ple ne dicitur in consti. imperiali. §. insuper. ⁊ §. illud.

Si vero voluerit vasal. Tertiũ dictũ va sal. voluit offende re dominum an ex sola voluntate priuat. feudo. dicit qd nõ si nõ laborauit offendere. i. ad actũ processit offensionis obligatiõis penã nemo meretur ⁊ affectus solus nõ punitur si non fuerit se quutus effectus. ff. de penis. cogitationis. qd quisq3 iu. l. j. in fi. Nisi in crim. si lib⁹. ⁊ tũc recurre ad distinctionẽ cõem que fit. C. de epi. ⁊ cle. si quis nõ dicã rapere. ¶ In maleficio perpetrãdo nõ punitur voluntas sola: s3 in perpetrato attendit volũtas: qꝛ in eo nõ exigitur: qꝛ factũ est maleficiũ. sed volũtas spectatur vt puniat: qꝛ si casu nõ volũtate nõ punirẽtur. C. de sica. l. j. ff. eo. di

5 uus. hoc est qd dicit †volũtas ⁊ ꝓpositũ distinguunt maleficia. ff. de iniu. qui in iure. ¶ Itẽ si laborauit ⁊ ad actũ perduxit vo luntatẽ offendendi ⁊ nõ pfecit: qꝛ voluit ⁊ penituit. idẽ vt non perdat ꝓpterea feudũ. Secus si p ipsum non remansit. ff. ad. l. cor. de fal. q falsam. dic cõcor. in gl. etiã in dicta distinctione. Si ergo dicerẽ ego volo occidere dominũ a quo feu. teneo non per hoc priuor feudo si aliud non feci nec laboraui ad aliquẽ actu3 ꝓrũpendo qd si iurem occidere vr punire ad actũ. C. ad legem iu. maie. qsqs. in pn. ff. de peñ. aut facta. Sed loquuntur qñ cum aliis iniit factionem vel iurauit aut recepit sacrm de factione inita cũ alio. lex autẽ facta dicit ꝯiurationes. s. insimul iuratio nes ⁊ sit cum aliis ⁊ hoc pp rõnes que sequunt cogitatio nõ pu nit p. l. cogitationis si nec p verbum ꝓlatũ cũ vbũ sit ipsa cogi tatio vox sonus ⁊ index cogitationis dicit Aug. in sermone de pcussore. Nõ enim posset sciri quod cogitauerit nisi quia ipse di xit cum de⁹ sit scrutator cordium sic pbat turpis occultatio. s. quia ipse hoc dixit. ff. ex q. cau. in pos. ea. fulcinius. difficilis pro batio est animi ⁊ voluntatis. ff. de inter. ac. qꝛ vbum. ergo cũ iu ramento vel sine nõ punitur iuramẽtũ. nõ curat deus qꝛ sermo vr esse. vt. s. eo. pluries dictum sed cõuenire ⁊ inire cũ aliis etiã

6 sine iuramẽto punitur vt in. l. qsqs. ⁊ statim sequit. ¶ †Quid si ego cõueni cum plurimis ⁊ cõsensimus occidere dominũ ⁊ ad nihil aliud est peruentũ tũc vr secus quia non tm cogitaui ⁊ cõ sensi sed etiam tractaui cũ aliis occidere adhibendo socios ad hoc. C. de his q ad ecc. cõfu. l. pñti. in prin. ibi aut nuda salti co gitatione atq3 tractatu ⁊c. hoc dr facto in. l. qsqs ꝯuenire ad ma lum ordinanda est cõuẽticula dic. ti. l. denũcia. ⁊ de epi. ⁊ cle. cõ uẽticulã. vñ non quia cogitaui s3 qꝛ cũ plribus ad id conueni pu nior siue iuraui siue non quia põit lex qsqs disiũctiuã. Qui cõ uocat est dux factionis. ff. de ap. ꝙstões. ⁊ cõiurati tenentur eo dẽ mõ. ff. de vi pu. l. iij. qꝛ. s. consentit delicto qd p3 ibi qꝛ erat fcã vis. sec⁹ si forẽt pñtes ordinationi alicuius mali: tunc non vnr cõsentire. ff. de fur. q vas. §. veta. ⁊ p ea que dicuntur. ff. de procu. filius. §. inuitus que dicta sunt. s. de ꝯsue. rec. feu. in prin. ⁊ si de inuesti. inter do. ⁊ vas. lis ori. c. ij. in fi. nisi esset hec ordinatio ad malum vbi esset crimen maie. tũc tenet denũciare ⁊ si nõ denũ ciat punitur. l. qsqs. in fin. ⁊ in aut. vt liceat ma. ⁊ aui. §. qꝛ vo. ff. de pe. metrodorũ. Hoc ẽt vocatur cõspiratio. xj. qd. ij. ꝯspiratio nũ ⁊ tribus. c. sequentib⁹. iij. q. iij. cõspirationes. Aliqñ cõspira tio est ad bonum. C. li. x. de pfe. ⁊ me. l. magistros. sic ⁊ coniurat ad bonum. xvj. q. ij. sane. xj. q. ij. si q clerici. in glo. diximus. j. c. ij. hac edictali. l. conuẽticulas. ⁊ hoc in enormibus vbi aliqualis actus sufficit. d. l. si qs non dicam. l3 aliter ⁊ grauius puniãtur actus ex delicto consummato q̃ incohoato. ff. de extraor. cribus l. j. in prin. In aliis nõ tã enormibus ⁊ si pueniat ad actũ nõ ad effectum non nocet. ff. de fal. q falsam. Et adde hic q̃ dicta sunt j. de statu. ꝯ li. §. gazaros. de illo q muniuit hostẽ dñi qua pena tenet. ¶ Quid ergo si plres cõuenirent in aliquo loco ⁊ delibe rauerunt ire ad hostes ⁊ non iuerunt nec ad aliqd aliud ꝓcesse runt an sit idem qd. s. dr. nã si vnus solus hoc diceret ad aliud non ꝓcederet nõ est pena. p ea q. s. dicuntur hoc solũ fuit in co gitatione deliberata quam deduxit ad actũ vbalẽ tñ dicẽdo id qd mente agitabat. votis qdẽ misterio vtimur. ff. de sup. leg. l. labeo. sed vt teneantur de delicto pẽsato ⁊ cogitato est aliud ne cessariũ q̃ loquela exprimens cogitatum puta tractare vt in. l.

7 pñti tractare nõ põt qs secũ tantũ. †Alia d3 eẽ psona tractãs ⁊ alia cũ qua tractat. sicut alius emptor alius venditor. ff. de re rũ p. l. j. in prin. de leg. ij. cũ filio. nec laborat qd est necesse vt hic qd designet actum extrinsecum a cogitatu sicut de sollicitatore mulieris dr. d. l. j. de extraor. crimi. ⁊ de iniur. itẽ apud. §. appel lare. s3 vbi plures ꝯtrahunt ⁊ deliberant satis dicit tractari vl tra cogitatũ hoc tñ casu nõ esset pena sicut si iuissent etiam si ad actũ eũdi ꝓcesserint si nõ puenerũt ad hostes: qꝛ amputato pe de ⁊c. C. de seruis fug. l. iij. si peruenissent esset mors. de penis. ff. si aliqd. §. j. Ex premissis patet qd id qd dr Deutero. xiij. vt statiz sequit est intelligendũ de cõsummato ⁊ ꝑpetrato delicto: qꝛ de⁹ est magis misericors quã princeps humanus patet. C. de dona. inter vi. ⁊ vxo. l. pe. vbi imitat deũ in humanitate priceps ⁊ eius lex põt distinguere legẽ dei. C. si ꝯ ius vel vti. pub. l. fi. in glo. vel de morte anime loquitur si impenitens in illa cogitatiõe ⁊ volũ tate duret sic sunt intelligenda oĩa que dicunt volũtatẽ puniri: qꝛ voluntas est in qua peccat fm Aug. ⁊ d. l. qsqs. §. emancipa tiões in fi. de ineunda factiõe ⁊ societate cogitauerat. s. ⁊ iniit fa ctionẽ: qꝛ sic dicit in prin. l. ad cuius primordiũ formãtur que se quũtur. ff. de iur. ⁊ fac. igno. l. regula. §. pe. C. de impo. lu. descri. l. j. in fi. predictũ. c. deuẽ. h3 tria dicta ptinẽtia ad hãc materiã. primũ ⁊ scõm ptinent ad id qd diximus. j. q̃ sint regalia. de eo q muniuit hostem fide. vel reg. dicit eñ in prĩo dicto qd si qs psua serit tibi vt seruias dñs alienis interficiat. ⁊ in scdo vt tu psua sus possis interficere vt prĩo tu manũ i eũ imponas: deinde oĩs ppls: qꝛ a lapidib⁹ obrutus necabit. ⁊ hoc est ꝯ illa q̃ dicta sunt j. que sunt regalia. qꝛ de persuasiõe ⁊ malo cõsilio nõ tenet qs si nõ sit secutum ⁊ factũ id qd taliter psuasum ⁊ consiliatũ fuit. ff. de ver. sig. sepe. §. fi. de furtis. q seruo. in pri. nisi pecuniariter iter esset quo casu de dolo tenetur ꝯsiliãs ciuilr ⁊ tenet criminaliter stel. no. ff. de re. iu. consiliĩ. ⁊ sic intelligitur. ff. de ser. cor. l. j. §. fi. ⁊ qd ibi dixit Azo qd erat cõsummatũ ex pte psuadẽtis quãtũ in se erat: qꝛ seruũ psuasum malum fecerat vel peiorẽ de hoc inter esse qꝛ serũm sic corruperat tenetur ser. cor. Sed q cõsulit titio libero homini ⁊ persuadet vt ad hostes vadat ⁊ non vadit nõ videt pena de iure fori qꝛ nulli⁹ interest nec incõsiliatũ vel psua sum ex quo nõ credidit nec fecit q̃ psuadebat s3 de iure poli pu nitur. d. c. xiij. põt esse ratio fm Aug. primo de libero arbitrio.

8 †Lex humana nõ põt oĩa que male fiũt punire vel phibere: qꝛ si vellet oĩa mala auferre sequeretur q̃ oĩa mala tolleret ⁊ impe diretur vtilitas boni cõis qd est necessariũ ad cõseruationẽ hu manã ⁊ maxime dei iudicia ad interiores actus q latẽt dicit in prima scdẽ. q. xcj. ar. xij. q. iij. q̃ nõ fuerit necessariũ esse aliquã legem diuinã. ¶ Tertiũ dictum. dictũ est si qs audiat aliquos dicentes qd aliq dixerunt seruiamus dñs alienis querat sollici te ⁊ diligenter veritatẽ ꝑspecta si inueniat certũ esse q̃ illi dixe runt ⁊ pfecerunt abbominationẽ hãc ope perpetrãdo seruien do dñs. s. alienis statim pcutiat ⁊ deleat i ore gladij. hoc facit ad ꝓpositũ vt delictũ puniat cu3 cõsummatũ erit opere vel al's ꝓ cedẽdo ad opus ⁊ laborando vt. s. dr. S3 tunc qrit si illi q dixe rũt eamus ⁊ seruiamus dñs alienis nõ iuerũt nõ tenent qꝛ op3 vt opere abbominationẽ cõpleuerint. ¶ Qñ tenetur psuasor ⁊ cõsulens vbi nõ fit hic consiliatũ. rñdeo p3 ex pmissis: qꝛ lex di uina nõ relinquit inultũ. vt. s. dr persuadẽs habuit aĩum corru ptum in sua volũtate quã publicauit psuadẽdo ostendit se velle ad deos alienos deliberando malũ: qꝛ cõsulẽdo aliĩ ⁊ psuaden do l3 nõ intersit ꝓpter aliũ qui corruptus nõ fuit. ⁊ iõ iure fori nõ punitur ipe corrũpẽs q in se corruptus est p3 puniri iure po li nõ est peccatum nisi voluntarium: adeo vt si non sit volunta rium nõ est pctm scõm Aug. Itẽ cũ dicat egressi sunt filij belial q hoc dixerunt qñ qñ nõ puniunt etiã si nõ cõsummauerunt p ea q. s. dicunt. dicit em egressi ipersonaliter quasi simul. cũ dixis sent hoc nõ sequitur qd cõuenissent ⁊ simul hoc deliberassent: qꝛ tũc punirentur ex cõuẽtione vel deus ex solo dicto deliberato ⁊ tractato cum aliis sine opere subsecuto non penit ⁊ vult puni ri in foro in hoc modo. nã aut penitet ⁊ indulget. aut nõ ⁊ dã nat morte eterna. persuasor opere cõpleuerat q̃tũ in se fuit psua

9 sionẽ suam ⁊ cõsiliũ. †S3 si insidiatus fuit vas. dño ⁊ pbet pdit feudũ insidiari est ad actum pducere de quo dicvt diximus. s. q̃ sit prima cã. §. porro. sup vbo insidiatus fuerit. ⁊ hic repete q̃ di cta sunt ibi. qd aũt dicit pbet ei. s. vas. est qdã ꝯstõ Imperatoris Henrici quã quidã habet. sed regulr nõ hr. nec ꝯstat qd sit ꝯstõ

10 illi us iperatoris. j. in ti. †quot testes sunt necessarij ad pbã. in gratitudinẽ q̃ exigit numerũ in hoc. v. testiũ. s3 qꝛ cõit nõ hr ve rius est fm gl. vt duo testes pbẽt insidias. ff. de testi. vbi nũer⁹.

Similiter si quis inuestitus. Quar tũ di ctum ⁊ respicit ea que dicta sunt. s. epi. vl' ab. §. j. ⁊ de eo qui sibi

11 ⁊ filijs mas. ⁊ fe. qui sibi. ¶ †Inuestitus est aliquis feudo: quia iure isto sine inuestitura non acquiritur. de quo dic. s. qui. mo. feu. cõ. potest. c. sciendũ. ⁊ eo tenore accepit feu. vt ẽt ad feias pti neret hic vas. moritur relictis duab⁹ filiab⁹. vna illarum h3 filiũ mas. alia

mas. alia filiam tñ nũqd masculus hẽat feu. sol⁹ ꝛ excludat sororẽ suam cõsobrinã natã. s. de duab⁹ sororibus. insti. de gra. §. iiij. ꝛ dr̃ qđ sic: q2 nõ est loc⁹ femię qñ est mascul⁹. ꝛ est vera licet ober. ɔ̃dicat ꝛ hac rõne excludat amicam suã natus dicit gloss. d. c. q sibi. repete que ibi dicta sunt. ¶ Et eẽ sĩr inuestit⁹ talr̃ q p̃io. s. feu. accepto habuit duos filios quorũ vnus filiam alter filiũ habet. filius. n. excludit sororẽ patruelẽ tũc non cõsobrinã: q2 nati sunt de duobus fra. ꝛ stat ꝓprie ḃm hunc intellectum q dior est. Econuerso q2. s. ꝓposuit in duabus feminis. hic econ uerso in duob⁹ fratri. aliĩ referunt ad filium natum ex vna filia qđ. s. ille filius si h3 filiũ ꝛ filiã vel h3 duos filios quorũ vnũ ma sculũ alter feminã religrat vel h3 duas feĩas q̃rũ vna filiũ alia filiã: q2 sp̃ p̃fert masculus. qđ est ver. s3 litera nõ stat ꝓprie cum dicit ꝛ ecõuerso ꝛc. q2. s. nõ posuit aliqđ de filio isto. sed de p̃mo inuestito quod habuit duas filias quarum vna mas. alia feminam habuit.

12 **Filius non potest.** Quintum dictũ. † si pr̃ habẽs allodiũ ꝛ feu. p̃nũ vel nouũ q̃tũ ad filiũ decedat relicto filio fili⁹ hẽbit vtrũq₃. nõ. n. põt repudiare hereditatẽ sine feudo sed ꝓpinquus agnat⁹ feu. paternũ habebit et si nolit hereditatẽ ꝛ allodium de hoc satis est dictum. s. an agnatus ꝛc. c. j. Nisi fecerit filius inuentarium vt ibi dictum est que hic possunt repeti.

Si contento. Sextum dictu3. decessit titius hñs feu. paternum sine masculo relicta filia agnatus dicebat p̃diu3 aliqđ esse de feudo paterno in quo successit exclusa filia. s. si de feu. fue. §. filia. filia q̃ erat heres in aliĩs bõis q̃ feudalibus dicit illud p̃diũ eẽ de hẽditate allodio non de feudo. si non p̃t ꝓbare filia qđ sit allodium dabit̃ iusiur. agnato. q cũ. xij. sacramẽtalib⁹ iurabit eẽ de feudo. iteri tñ filia erit in possessione. s. de feu. ɔ̃tro. fue. c. ij. de ɔ̃tro. inter filiũ ꝛ femi. de benefi. c. itẽ sciẽdũ. ꝛ si ɔ̃trouersia inter eũ q emit⁹ bona dñi ꝛ hereditatẽ ꝛ allodiũ vl̃ aliqđ p̃diũ ꝛ emptor dicat h̃ẽ de hereditate vel de p̃dio qđ emit. vas. dicat imo est de feu. qđ teneo ab eodẽ a quo tu emisti allodiũ vel aliqđ p̃diu3 stabit̃ pib⁹ curie q sciũt ṽitatẽ. vtrũ hoc sit de feu. vel nõ si ꝓbare nõ põt p pares vel alios testes dabit̃ sacramẽtũ emptori. semp̃ intelligas qñ p̃sumptio erat ꝓ illo q iurare vult ita qđ iudex motus dat ei sacr̃m. de hoc dictũ est pluries in sup̃ioribus ꝛ maxime de cõ sue. rec. feu. §. sacramentum. ꝛ in hoc concordant. H. ꝛ. O.

Similiter feudum datum. Septimũ dictum.

13 Hñs † obligat rẽ suã creditori ꝓ pecũia illo pcõ q̃ si vsq₃ ad certũ tp̃s nõ soluat pecuniã ex tũc creditor habeat rẽ illã i feu. hoc est dicere lege cõmissoria hoc pactum nõ v3 ḃm He. Ober. dixit cõtra verũ est qđ dicit Gerardus p ea q̃ dicta sunt. s. de feu. da. in vicẽ leg. cõmis. c. j. sic reprobat̃ in pignore vt si non sol uã ad diem sit tua. C. de pa. pig. l. j. repete que dicta sunt dic. c. j.

14 **Similiter potest.** Octauũ ꝛ vltimũ dcm̃. † Potest dari feu. ad certum seruitiũ vt seruias de vno equo ꝛ tũc nõ tenetur ad aliud quã ad qđ cõuẽtũ est q2 cõtractus ex cõuẽtiõe legẽ accipiũt. ff. de re. iur. cõ tractus. Si vero dat̃ indeterminate sine seruitiĩ expressiõe ꝛ impositiõe dicũt quidã inesse seruitiũ qđ in similibus. arg. C. loca. excepto. de dã. infe. si finita. in prin. de custo. reo. l. iiij. hoc nõ putamus: vt plene diximus. s. in q. cau. feu. amit. §. fi. q̃ hic sunt repetẽda. ¶ In regno sicilie dant̃ feu. valoris annuatim. xx. vnc. pro vno seruitio militari vt seruiat qñ est guerra in regno dño regi de p̃sona sua cũ trib⁹ eq̃s trib⁹ mẽsib⁹ in anno ꝓ quo seruitio plerũq₃ soluit̃ adoamẽtũ in pecunia vt pl'ies dcm̃ est. s. maxime. s. q̃s dicit̃ dux co. mar. c. j. in fi. de ca. cor. §. sĩr õndit̃. ¶ Cogit frequẽter curia regis soluere feudatar. pecunia3 ꝓ seruitio ꝛ minus bene si p̃sonalr̃ est parat⁹ seruire feu. tenẽs. ff. de oper. li. hec in fi. Durius est eñ dare pecuniã q̃ seruire p̃sonalr̃: vt ibi in glos. nã ꝛ rex nõ cogeret̃ recipe pecuniã si nollet feudatarius p̃sonalr̃ seruire: q2 aliud ꝓ alio inuito creditori nõ soluit̃. ff. si cer. pe. l. ij. §. j. C. de solu. eũ. ꝛ. l. iuris. ¶ Sed fa. hic rex fauore publi. vtilitatis qñ feudatari⁹ heres nõ est strenu⁹ q2 hoc nõ posset dicere ille cui dedit feudum nisi esset infirmus vel senex tunc d3 dari alius eque idone⁹ q sit acceptabilis dño. j. in ɔ̃sti. iperia. l. firmiter. ꝛ ar. ff. qđ me. cã. l. illud vel si inueniat̃ strenuior fauor vtilitatis defensiõis regni hoc admittit ꝛ sustinet ar. i aut̃. de testi. ꝛ ea q̃ pa. §. ob rẽ. de nõ al̃. §. q2 vo verisimile. ff. ꝓ so. actiõe. §. labeo. C. de ca. tol. l. j. in fin. qui fauor duriora sustinet. s. vt auferant̃ p̃dia inuitis ꝛ assignent̃ militibus ꝓ defensiõe reipu. modico honoris g̃ra possessori dato. §. de rei ven. itẽ si vere. de euictio. luci⁹. ¶ Feudũ ergo in regno est de. xx. vnc. annuis. ꝛ si tenet̃ in capite. i. imediate a rege dr̃ nobilis vt dicit forma priuilegior. Itẽ ꝛ si ab alio tenet̃ ꝛ est quaternatũ vt castrũ quodam modo a rege vr̃ teneri. i. respectu q2 nõ ap̃it illi a quo tenet̃. s3 tñ regi cui⁹ est illđ cõcedere mortuo tenẽte sine liberis: vt in ɔ̃sti. post mortẽ iure isto aũt terra aut feudũ datũ ab eo qui põt feudũ dare nobilitat q2 padogiũ ɔ̃bit dirim⁹. s. hoc. c. in princ. ꝛ. s. q̃s dicit̃ dux co. vel mar. Posset tñ rex terrã vel rẽ valẽtem c. vnc. annuas ɔ̃cedere ꝓ vno feu. q2 p̃t de re sua facere qđ vult. C. mã. i re. C. de pac. do. ob res. de sol. l. j. ꝛ tũc vnũ feudũ dicit̃ ex quo sic voluit qui dedit destinatiõe volũtatis hoc est. d. l. qđ in rerũ natura. ¶ Idẽ si sic seruiuit inde. xxx. an. p̃sumit̃ sic fuisse datum per ea que no. sunt. s. si de feu. con. fu. si quis per. xxx.

Additio. Si tũc velit dotariũ constituere vxori faciet in pecunia vt in consti. Iniam: q2 vnũ feu. est nõ spectabit̃ quãtũ v3 vt ꝓ valore cõstituat̃ dotariũ. nõ eñ dicẽtur qnq₃ feu. l3 valeat vnc. centu3 annuas: s3 dicet̃ vnũ tũc q2 sic fuit datũ ꝛ ꝓ tanto vere vel p̃sumptiue eadẽ rõne si datur feu. ꝓ. xx. vnc. non plus valẽs sua industria valorẽ augmẽtauit. C. de allu. ꝛ palu. l. ij. paria sunt valuisse plus tpe dationis ꝛ ex post facto creuisse. ar. ff. de do. exc. l. ij. §. ꝛ generalr̃. de li. ho. exhi. l. iij. §. is qui. d3 attẽdi qđ vnũ feu. fuit a prin. ꝛ pro vno feudo datũ ꝛ stat̃ denoĩatiõi hñtis feu. q2 sic vtit̃ illã rẽ hñs vt vnũ feudum

15 illã esse dicat q2 sic datũ. ¶ † Magna aqua q̃ est flumẽ põt denominari ab vtẽtibus riuos ꝛ ẽ. ff. de flumi. l. j. §. j. pro quo est. ff. de suppel. le. labeo. in prin. Secus si minori tpe an. xxx. ar. C. de fabricẽ. si q̃s. li. xj. tũc datũ ad seruitiũ feu. p̃sumimus datum ḃ3 formã q̃ est in regno. s. ꝓ singulis. xx. vnc. vnũ feudũ vt q̃ moris sunt intelligantur. ff. de edil. edic. qđ si nolit. §. qđ si manci. sicut intelligunt̃ ea q̃ iuris sunt. ff. si cer. pe. cũ qd. cõmo. l. si is q. §. j. q2 mos ius nõ scriptũ est de instit. de iu. na. §. ex nõ scripto. De hoc dictum est. s. in qui. cau. feu. amit. si in cõi vsu qñ non apparet p dationẽ verã vel presumptã dicit̃ feu. vnc. xx. nõ preiudicabit̃ q2 vsus est alr̃ nõ p. xxx. an. ar. ff. de decu. herẽnius. ꝛ etiã q2 sic sentit ideo seruitiũ tñ est ar. ff. de vsufr. l. vxori. §. scorpium. ¶ Qđ aũt feu. de vnc. xx. vr̃ sumi in cõstit. iperia. l. firmiter. vbi ꝓ seruitio dat medietatẽ fructuu3 ꝛ in regno sici. si seruit in pecunia dat vnc. x. ꝛ medi. aliqđ plus. ¶ Hec sunt ḃm morẽ vnaqueq₃ prouincia abundat suo sensu extra de sepul. c. certificari. lxxvj. dist. vtinã. ꝛ vsu ꝛc. d. l. labeo. Itẽ sec⁹ si datũ esset ꝓ maiori valore ꝛ seruiet ꝓ minori nõ p̃iudicabit veritati: nã nõ qđ fit sed qđ fieri debuit. ff. de offi. p̃si. sed l3 imo deberet puniri occultãdo seruitiũ ꝛ fraudãdo no. ergo h3 p̃miũ vnde penã. ff. de

16 neg. gest. siue. de iter. ꝛ rele. relegator. §. fi. † Itẽ ɔ̃funderet̃ p̃statio seruitiĩ in plures diuisa. ff. cõi di. l. cõi. in princip. de exer. l. ij. ¶ Quid si de illis. c. vnc. q̃ sunt ꝓ vno feu. ꝛ vno seruitio vellet dare in dotariũ. xx. vt seruiret̃ de vno itegro seruitio alio. Per ɔ̃stitutionẽ regni vr̃ qđ possit diminuere nõ põt feu. alienando sed ampliãdo sic: ꝛ põt dotariũ hodie ɔ̃stituere sine ɔ̃sensu: sed vt q̃rat̃ fisco p̃statio hui⁹ seruitiĩ op3 vt stipulet̃ aliq̃s legitime fisco. C. de iuti. stip. l. fi. ff. de vb. ob. l. stipulatio. §. alteri. iure isto simplr̃ ꝓhibet̃ alienatio sine consensu dñi nõ distincto ampliet vel diminuat. j. de ꝓhi. ali. ꝓ Lotha. ꝛ. l. imperia. §. dirim⁹. s. de vas. q ɔ̃sti. lotb. j. rub. §. ¶ Unde si dat rex ꝓ vno feu. castrum qđ v3 plusq₃. xx. vnc. nõ tenet̃ nisi ꝓ vno militari seruitio ḃm interpretationẽ curie qđ plus fuit vr̃ donasse. ar. ff. de op. li. cãpanus. de ɔ̃di. inde. l. j. nã si dedisset ꝓ duob⁹ feud. qđ nõ v3 vltra xx. vnc. annuis ex q̃ se obligauit seruire ꝓ duob⁹ feu. seruabit p̃missum vel ex stipulatu: vel p̃scrip. vb. cũ sit vestita hec p̃missio coherẽtia ɔ̃ct⁹ p infeudationẽ. s. vel ɔ̃diti. ex morib⁹ informata per pactũ: vt hic dicit in gl. Sed si dñs credebat valere: ꝛ valebat. xxx. vel ecõtra vas. credebat. xxx. ꝛ nõ valebat nisi. xx. nõ nocebit error. ar. C. de iur. ꝛ fac. igno. l. cũ falsam. ¶ Et hoc si vltra dimidiã fit decept⁹ dãs ꝛ recipiẽs ꝛ se obligãs ad seruitiũ maius ĩfra dimidiã nõ: q2 licitũ est ɔ̃hentib⁹ inter se decipere. ff. de mino. in causę. §. pe. nec admitteret̃ talis ignorãtia. C. de rescin. vẽ. q̃squis. vltra dimidiã fit. e. ti. l. ij. q̃ h3 locũ ꝛ in ɔ̃ctib⁹ stricti

17 iuris: vt sup illa. l. dicit Rof. ¶ † Idẽ si p̃misit rex vel donet in feudũ terrã aliquã pro valore. xxx. vnc. ꝛ recipiẽs obliget se proinde ad certũ seruitiũ qđ si terra inueniat̃ plus valere qđ rex nõ reuocabit illud pl⁹ nisi esset vltra dimidiã: vt. d. l. ij. quãtũcũq₃ dicat ignorauit valorẽ terre: q2 debuit scire: nec admittitur talis ignorãtia. d. l. q̃squis. qđ ꝛ si min⁹ valeat nõ dicit recipiẽs se nõ teneri ad totũ seruitiũ eũ nõ debeat postulare: cui⁹ ɔ̃riũ ꝛc. C. de sol. l. pe. ꝛ hec nisi ꝛ ipso sĩr vltra dimidiã esset decept⁹ dicet̃ eñ bis curate canti⁹ negotiari. C. de fur. l. ij. est eñ ɔ̃ct⁹ inter dantẽ ꝛ recipiẽtẽ qui põt dici de iure ciuili sicut ɔ̃ct⁹ emphyteoticus. ff. de iusti. ꝛ iure. ex hoc. ¶ Et ɔ̃stat. l. ij. p̃dictã habere locum in omni ɔ̃ctu siue sit stricti iur. siue bo. fi. vt Rof. dicit in. l. rẽ maioris p̃cij. ¶ Idẽ si rex p̃misisset dare annuũ redditu3. xx. vnc. pro certo seruitio ꝛ annuo redditu p̃misso daret terrã que plus valeret q2 datio insolidũ ɔ̃tractus est simul emptori. ff. de pign. act. elegãter. de sen. libera. pro quo est. ff. ex qui. cau. in pos. ea. l. fi. contractu enim gesto ꝛ inito inter partes et deceptione non agatur nisi sit vltra dimidiam.

18 **Additio.** † Idẽ eẽ si min⁹ valeret ꝛ accepit recipiens ɔ̃ct⁹ eñ dationis in solutũ perfectus est nisi esset minor vel ali⁹ qui iuuat̃ per restitutionẽ. Aut ergo tũc nõ

recipiat ꝑ tali valore: aut ꝓtestet̃ si nõ valet tm̃ qđ sibi suppleat
dans si pmittat tũc eũ accipere videt̃ pmittere dicto modo ꝓte
status est nã videt̃ cõsensisse ꝓtestatiõi. ꝑ quo est. ff. de condi. in
de. ꝗ qs. ⁊ no. xxvij. di. c. j. Sed si dans affirmaret rem valere. x.
annua ⁊ pro tanto reciperet̃ tenetur supplere ar. ff. de act. emp.
iul. §. vẽditor. q꞉ ꝓcesserat obligatio vt daret. x. annua vbi vero a
principio diceret dans tale castrũ meũ vз. x. annua do tibi illud
pro tali valore ⁊ recipit̃ a donatario nõ teneret̃ ad aliqđ dans:
q꞉ a principio noluit dare: nisi castrũ qđ dicebat tantũ valere ni
si cõstaret de mente in ꝯtrũ tunc ꝗ actũ est seruabit̃. ff. de re. iur.
semp. §. ¶ Hec intelligenda sunt nisi functio seu seruitiũ ⁊ an
nuum. s. antiquum ⁊ cõsuetũ ꝺiminueret̃ per rescriptũ ⁊ priui
legiũ vt terra que est in registris curie dari consueta pro. xx. da
ret̃ ꝑ principẽ pro. xv. etiã sciẽter. In his functiõib⁹ censibus ve
ctigalib⁹ tributis panes ⁊ redditus ciuiles annões ⁊ huiusmo
di sunt prohibite diminutiones remissiones ⁊ donatiões pari
ratione in seruitijs feudoꝝ pro republica tuenda introducte. ꝭ.
ti. j. l. j. in prin. vñ ⁊ semp ꝯ hãc generalẽ ꝓhibitionẽ priuilegiũ
⁊ rescriptũ nõ vз. C. ne rei do. vel tem. l. fi. de vecti. ⁊ cõ. l. omniũ
siue sit ad petitionẽ alterius concessum siue proprio motu. C. de
pe. bo. sub. l. fi. §. pari ratione. de salti. ⁊ fun. rei do. l. si qua. et de
fun. pa. oẽs. ⁊ eoipo sunt impetrata ⁊ data per obreptionẽ. C. ne
rei do. l. fi. de aque ductu. diligenter. si nup. ex rescrip. pe. l. fin. de
sac. san. ec. l. ij. etiã si sciẽter fieret a prin. q꞉ etiã si expresse diceret̃
qđ diminueret̃ seruitiũ nõ valeret cũ ⁊ priuilegiũ sine. lx. an. pre
scriptione nõ valebit in istis. C. de fun. pa. l. fi. de ꝓscrip. xxx. an.
cõpetit nõ ergo plus valebit tacitũ quã expressum. ff. ad muni.
lucius. §. pe. de pac. itẽ q꞉ C. sol. ma. l. ij. nisi diceret nõ ob. l. nam
nullus põt sibi ⁊c. maxime princeps successori. C. de legi. digna.
19 ff. de leg. iij. si qs. in pri. † ¶ Si quis vero diceret tale seruitiũ. xx.
vnc. ex certa sciẽtia diminuimus ⁊ reducimus ad. x. videt̃ vale
re p ea que not. C. si cõtra ius vel vti. pub. l. fi. ff. de excu. tu. ꝭ hic.
Cõtrariũ videt̃ verũ eo qđ sit ꝓhibitũ a iure hoc. vt. d. l. oium ⁊
20 similiũ. vñ vr̃ qđ expressim debeat hoc casu lex tolli. ¶ † Baro
nia vero est castrũ seu castra vel feu. qđ sub se hз feudum quater
21 natũ qđ alius tenet sicut patet in cõsti. post mortẽ. vñ † baronia
est nomẽ vniuersitatis facti cõtinẽs sub se multa feuda. sicut ter
ritoriũ est vniuersitas agroꝝ. ff. de ver. si. pupillus. §. territoriũ
dũtamẽ feu. teneat̃ sub eo: q꞉ si vnus haberet plura feuda nõ pp
hoc esset baro vt innuit̃ exp̃sse vt in ꝓcedẽti cõsti. si aliqs. Pro
pter hoc si qs haberet feuda plura det vnũ alij cũ cõsensu regis
22 vt sub eo ⁊ eo teneat̃ ⁊ erit baro. ¶ † Quid si rex donat vnuз ca
strũ vel feudũ in baroniã. rñ. si ex certa scia volens eũ facere ba
ronẽ baro erit: q꞉ põt rẽ suã dare sicut vult rex vt sua destinatiõe
sit baronia. ff. de leg. j. qđ in rex. §. j. ⁊. l. plane in fi. priuatus non
posset a forma statuta recedere. ar. ff. ad muni. cõstõnib⁹. q꞉ nec
testor posset id agere ne leges in suo testõ locũ haberẽt. ff. de le. j.
nemo princeps põt. ff. de vul. ⁊ pu. substi. ex facto inhabile facit
habilẽ ⁊ indignũ dignũ. ff. de re iu. quidã. C. de cri. sacrile. l. ij. ꝑ
quo est. C. de aduo. diuer. iu. restituendũ. in fi. de dome. ⁊ protec.
l. j. li. xij. ff. de albo scri. l. j. facit dignitates pro velle. C. de metro.
lib. l. j. diuidit vnum in multa ⁊ multa, reducit in vnũ ⁊ ibi no.
¶ Unde si baronia diuidatur inter plures filios ⁊ nepotes: q꞉
viuunt iure longo. quilibet erit baro sicut videmus de marchio
nibus in lon. licet prohibeat̃ diuidi. Sed baronia nõ prohibet̃
diuidi. ꝭ. in cõsti. imperia. §. ꝓterea. ¶ Ille tñ q tз i baronia feu.
sub eis põt eligere vnũ de eis in dñm: q꞉ nõ cogit̃ plures hr̃e vt
ibi dr̃. ¶ Sed si nõ eligat vel in diuisiõe nõ venit in partem ille
feudatarius vni vel qñ datuз esset vnũ feudũ in baronia ꝑ prin
cipem ⁊ diuideret̃ oẽs erũt barones. ¶ Quod prodest scire pp
priuilegia data baronib⁹ i numero testiũ quãdo cõueniunt̃ vel
accusantur. vt in cõsti. ꝓsequentes. ¶ Quid si tunc isti barones
q꞉ diuisio redegit in frusta vt dicitur. ff. de ali. ⁊ cib. le. l. iiij. non
viuerent decenter in armis ⁊ equis an haberẽt istud priuilegiũ
s. cõsti. ꝓsequentes nõ videt̃ q꞉ illud reqrit̃ in militib⁹ nõ in ba
ronibus de milite dixi nõ intelligit̃ de barone. ff. de ver. ob. si mi
noꝝ nã cũ teneat aliqđ de baronia baro est. pars fundi qđẽ fun
dus est. d. l. plane in fi. ¶ Hec diuisio facta est a lege que permit
tit diuidere ⁊ que vocat ad successionem barones omnes filios
eius ⁊ sic nõ est alienatio. in aut. de litig. §. j. arg. contra qđ no. ff.
cõ. di. l. cõi di. in pri. ¶ Itẽ illud priuilegiũ baroni dat̃ ⁊ filijs ba
ronibus tantũ ordine sanguinis. ff. de inter. ⁊ rele. l. iij. C. de his
q in sacro pala. l. ij. li. xij. Nõ videt̃ dari illud priuilegiũ filio mi
litis q nõ est miles quãtũcunqȝ viuit militariter: quia de milite
loquit̃ ⁊ consti. illa est odiosa restringens facultatem ꝓbationũ
filius baronis habẽs de baronia ⁊ partẽ baronie baro est vt di
23 ctũ est. † Filius militis nõ est miles ad qđ plura reqrunt̃ q̃ no. in
glo. ff. ex qui. cau. ma. l. fi. Sed certe viuere militariter in armis
⁊ equis ita requirit̃ exp̃sse in barone sicut in simplici milite. vt
illa cõstitutio exp̃sse dicit ibi: in alijs insignijs mili. in qbus ba
rones ⁊ milites cõdecet decorari. ¶ Itẽ baro est plusqȝ miles vt
patet in illa cõsti. si illud reqrit̃ in minori multomagis in maio
ri. Baro ergo si miles vel non ⁊ filius baronis qui est baro simi
liter dũmodo militariter viuat habet priuilegiũ. filius militis
nõ baro q̃tũcũqȝ viuat militariter nõ haberet. vnde nobilis feu
datarius nõ est miles quãtũcunqȝ haberet multa ⁊ magna feu
da ⁊ viueret militariter tũc est ꝯsiliũ vt militet vel faciet se baro
nẽ dãdo vnũ feu. alij vt ab eo teneat̃ vt dictũ est. ¶ Secus si pri
uilegiũ dat̃ nobilibus: tũc ordine sanguinis dat̃ etiã nõ militi
bus si militariter viuãt vt in priuilegio qđ dat cõstitutio vt de
bitus honor. ¶ Quid si teneat qs baroniã ⁊ viuat militariter
nõ tñ de iure ⁊ꝫ poterit ne cõtra eũ excipi ꝗ nõ est dñs vt nõ ha
beat ꝑuilegiũ. Uẽ ꝗ nõ ex quo sic agit vt baro sic reputat̃ cõiter
ff. ad mace. l. iij. de offi. ꝓto. barbarius. Ecõtra si rex dedisset vel
aliqs emisset baroniã quã tenet alius donec ea nanciscitur non
videt̃ priuilegiũ hr̃e q꞉ minus est hr̃e actionẽ quã rẽ. ff. de regu.
iu. vnus. ⁊ q꞉ opз possessionẽ hr̃e vt sit dñs. ff. de acq. pos. si ex sti
pu. ⁊. l. fundi. C. de pac. traditione. ¶ Quid ergo si habuit dñiũ
per clandestinã traditionem vt dr̃ in. l. si fundus. de fun. do. vel
fuit spoliatus possessione baronie vel sine vi cecidit a possessio
ne an dicetur baro vel priuilegiũ habeat si ab alio accuset̃ vr̃ qđ
sic q꞉ viuit militariter constito qđ est dñs baronie ar. ff. de reg.
iur. q actionẽ. de integ. resti. nemo. ¶ Item si princeps ex certa
sciẽtia fecit eũ baronẽ ⁊ dedit sibi baroniã ⁊ ius baronie qđ te
net titius. ⁊ q꞉ sine hoc vltimo sufficeret de certa scia fieri baro
nẽ. ¶ Itẽ secus si notoriũ esset titiũ nõ esse baronem. ꝭ detinere
baroniã quã spoliauit ⁊ inuasit nõ hr̃ pro barone sicut in. l. bar
barius. possessio sola non facit eũ baronẽ. C. vñ cog. nõ hic. ff. de
decuri. herennius. arg. C. de proba. ad probationẽ. ff. de vsufru.
24 leg. l. vxori. §. scorpiũ. ¶ † Sз qñ dat̃ feu. ad certũ seruitiũ vt hic
q̃rit gl. an tũc possit feudũ renũciari dño inuito. hec qõ in mul
tis locis tangit̃. ⁊ veritas hic ponit̃: q꞉ vbi indeterminate dat̃
nõ expresso seruitio libere dat̃: tenet̃ tantũ ad fidelitatẽ que im
portat sex incolume tutũ honestũ vtile facile possibile. ꝭ. de for.
fi. c. j. seruitiũ nõ dз tũc dictũ est. ꝭ. ⁊ iõ põt refutare sicut placet
acceptori: q꞉ eius gratia tm̃ datũ est. ff. õ vsufr. cũ vsufruct⁹. ⁊ ni
hil est ei preter sacrm̃ qđ solũ deñ hз voltorẽ. C. de iureiur. l. ij. imo
nec ei iputandũ sacrm̃ ad qđ obligasse se vr̃ donec feudũ tenet
ar. ff. de iure do. stipulationẽ. ꝭ postq̃ refutat de iuris lnia. ꝭ. de
vas. q ꝯtra cõsti. loth. c. j. Liberat̃ a sacro vt ⁊ ar. ff. qui satis. cog.
l. fi. ad muni. Imperator. in prin. lз nõ debeat dñm offendere: q꞉
nec quẽlibet aliũ. ff. de iusti. ⁊ iu. l. iij. vt ⁊. d. c. j. dictũ est. Si dñm
offenderet esset pena priuatiõis feudi ꝗ si refutat nõ est alia pe
na nõ deliquẽs nõ dз esse deterioris cõditionis quã ille q delin
quit. ff. de nox. nõ solũ. ¶ At si feudũ dat̃ gr̃a vtriusqȝ sicut qñ
ad certũ seruitiũ vt dictũ est. ꝭ. i g. cau. feu. amit. l. §. fi. ex quo est
obligat⁹ ad seruitiũ nõ põt se ab obl'one liberare p suã renũcia
tionẽ. C. de act. ⁊ obli. sicut. ff. cõmo. in cõmodato. §. j. nam ⁊ dñs
sine culpa ab inuito vas. nõ posset reuocare. ꝭ. de feu. sine cul. nõ
a amit. l. j. quo temp. mil. l. sancimus. ¶ Et sic est i emphyteota
libellario censuali ⁊ similibus ꝯtractibus ꝗ moderni disputãt
pro qõne sabbatina vt ⁊ diximus. ꝭ. c. j. ¶ Cum hac determina
tione dз intelligi gl. posita in ꝯsti. imperialẽ. §. j. dicẽs qđ de cõ
suetudine potest feudũ renunciare. s. qñ sui gratia feu. est datũ.
⁊ dictũ Jo. ⁊ Azo. q dixerũt idistincte ꝗ nõ renũciat iuito dño
vt dr̃ in sum. qñ gratia vtriusqȝ est datũ. Quia qđ vna lex ⁊ vnũ
dictum doctoꝝ non distinguit distinguit̃ p alia iura. ff. de testi.
quesitum. de spõ. oĩo. Sic dз itelligi gl. extra de ꝯsti. cũ i eccliaꝝ
sic etiã dicit Karo. in sum. de adul. volũ. l. ij. ¶ Si nõ põt reuo
care feudum dñs sine cã a vas. C. dẽ ac. ⁊ ob. sicut. Quomodo po
tuit fieri curia capuana de qua fecim⁹ mẽtionẽ. ꝭ. qui suc. te. cir
ca fi. Fiscales reg. fici. adulando vel timendo voluerunt colora
re qđ potuisset fieri dicẽtes ꝓpale in fisco vt posset cõtradictionẽ
apponere in cui⁹ defectu irritet̃ ꝯcessio ⁊ acqsitũ dñiũ reuocat̃.
C. de oĩ agro deser. qui fundos. lib. xj. C. de indic. l. j. li. x. ⁊ de in
25 ces. ⁊ inuti. nup. l. fi. ¶ † Sed dñs dissipat ossa eoꝝ q hoib⁹ pla
cent. Dicit̃ in psalmo obediẽdũ qđẽ est deo ⁊ ꝟitati. Deus veri
tas est Jo. xiiij. dicit̃. actuũ. iiij. Nã si hoibus placerẽ xp̃i seruus
non essem dicebat Apostolus. qũo pñt hec furari ⁊ dici potius
in dubijs ꝯ fiscũ est dõm. ff. de iure fi. nõ puto. Male dicunt hic
introducetes q꞉ ꝓpriũ est imperia. maiestatis ꝯcessa nõ auferre
in aut. de referẽ. in prin. sine cã. s. dñium q̃situ nõ reuocat fiscus.
C. de rescin. vẽ. de ꝯctu sicut nec priuatus. C. de reuo. do. si dona
tionẽ. nec donationi perfecte adijcit̃ cõditio. C. de ꝯdi. ob cãm.
26 si repetẽdi. de dona. q sub mõ. l. perfecta. Q꞉ † donatiões princi
pũ dñt esse oĩs diminutiõis extranee in aut. cõsti. q de digni. §.
illud. ⁊ vr̃ exp̃ssũ. C. li. x. de fideiusso. ⁊ iure haste. l. pe. de agri. et
censi. l. originarios. ⁊ de oĩ agro deser. quicũqȝ. in prin. de loca.
27 fun. ciui. ꝑdia. Qđ † nostrũ est sine facto nr̃o nõ tollit̃. ff. de re. iu.
ius nostrũ. ff. ad mace. si filio. §. pe. C. de pac. l. fi. in fin. nec cuiqȝ
hoium ius suũ dз detrahi. ff. de his q sunt sui vel alie. iur. l. ij. bo
na subditoꝝ sunt principũ quãtũ ad ꝓtectionẽ. dñiũ et ꝓprie
tas nõ est principis non obstãte errore. Azo in. l. l. hñ a zenone.
Jura bona sunt. ff. ad tre. si legatus. §. si qs bona. Dñia sunt de
iure na. qđ

Additio.
a ¶ Et sic est i ẽphy
teota. Sз addo an
ẽphyteosis eccle
siastica trãseat in
fiscũ ꝯfiscatis bo
[illegible] ẽphyteote. et
qđ i emphyteosi
ꝯcessa ꝑuato. qñ
est ꝯcessa ea lege
ꝗ ad heredẽ ex
traneũ ñ trãseat.
⁊ qđ simil'r i feu
do ꝗ nõ trãsit ad
heredes extneos
vi[illegible] alex. de
imo. ꝯsi. xxiij. ibi
iij. i. j. vol. ⁊ ẽ quo
tidianum ⁊ pul
chrũ cõsiliũ. vide
p eundẽ i ꝯsi. ix. i
ij. ꝑte. ibi qđ aũt
ista emphyteo
sis ⁊c. bar. ab bor.

iure na.qḋ gētiū ḋꝛ.ff.de iusti.⁊ iure.ex hoc q̄ sunt īmutabilia.
insti.de iure na.§.pe.⁊.C.si ꝯtra ius vel vti.pub.l.fi.nō ergo p̄n
ceps auferret ab īuito sine cā.ff.de natali.resti.l.q̄ris.⁊.l.se.⁊.l.
p̄fono.ī gl.maxie qḋ dedit nō reuocat.C.ne fisc⁹ rē quā vē.euin
cat.l.j.lib.x.Ex cā posset vt ꝑ totū tit.de penis.⁊.ꝭ.qb.mo.feu.
amit.⁊ q̄ sit cā pos.ꝑ totū. ¶Itē rōne cōitatis.C.de cōmu.re.
aliena.⁊ de vē.rerū fis.cū priua.cō.l.j. ¶Itē si ignorāter daret
rē alienā in.l.bene a zenone.sec⁹ si sciēter de quo dixim⁹.ī.q̄ sint
regalia.sup v̄bo ⁊ bona.cōmittit crimē maies.q duo casus non
sunt ꝯtra rōnē īducti nō ꝓducunt̄ ad silia.ff.de le.qḋ v̄o. ¶Itē
si ꝑpter īportunitatē fuit a principe elicitū:ob hoc ḋꝛ fuisse fa-
ctā illā curiā qꝛ multa donauerat vt dicebat Impator Frederi
cus ille nō valēs aliud facere ⁊ si obstaret qḋ ꝑpter īportunita-
tē certū est nō valere. ¶Sed sibi soli nō vr̄ credendū de quo dic
vt.d.ti.q suc.te.dixim⁹ maxime qn̄ p̄nceps est mēdosus in alijs
oēs sui ministri sunt tales vt ibi dictū est:tūc m̄ltitudo talis nō
hꝫ qd honestū in aut.de refer.in prin.qꝛ cū vita q̄ est ƀm v̄itatē
saluat̄ in paucis ex multis.i.in paucis de multitudine.d.c.de
refer.circa fi.ꝯstōnis. ¶Itē rōne publice vtilitatis.ff.de reli.si
qs sepulchrū.vnde ꝑpter bonū cōe dat alij qḋ est alterius.ff.de
rei vē.Itē si verberatū.§.j.de euic.luci⁹.quā ītelligūt moderni
de p̄dijs cōfinib⁹.qꝛ dicit in germanicis trās renū vbi ꝯflixerūt
plures romani cū illis gētib⁹ vt veterani qb⁹ dabant̄ in p̄miū
bene custodirentur limites imperij sic ⁊ hodie.C.lib.xj.de fun.
limi.l.j.⁊ per totū. ¶Itē dabit rē alteri⁹ ob cōe bonū quando
nō habet aliud qḋ det.al̄s donec hꝫ de suo dꝫ dare nō aūt exten
dere ad iniqtatē manus suas.i.ad bona aliorū q̄ sua nō sunt vt
diximus.d.tit.que sint regalia.spēs furti est de alieno largiri.
ff.de fur.si pignore.dꝫ seruare legē quā subditis posuit in.l.di-
gna patere legē ⁊c.extra de cōsti.c.iij.ff.qḋ qsqꝫ iuris.l.j.⁊ semꝑ
qn̄ donat rē alienā ob publicā vtilitatē soluit iustū p̄cium.C.in
qui.cau.ser.p̄miū pro libe.ac.l.j.⁊ quēadmodū ser.amit.si loc⁹.
in fi.In.l.itē si v̄beratu de facto euenerat sed nō sic fieri debuit
qḋ modicū p̄ciū cā honoris erat possessori datū qḋ fit sed fieri
debet intuēdū est.ff.de offi.p̄fec.sed licet nō obstāt leges a viris
peritis regis ad hoc inducte.nā in lege de incest.nup.l.si reuo-
cat̄ priuilegiū qḋ nullū erat per qḋ cōcedebat̄ īcestuositas ⁊ sine
lege illa priuilegiū nō valebat.xxv.q.ij.decessorū.lex de īdictiōi
bus.lib.x.sil̄r nō facit:qꝛ priuilegiū cōcessum erat ibi:vt nō sol-
ueret sup̄indictū extraordinariū munus post per principē id
munus fit ordinariū ex cā.s.publice vtilitatis vel sterilitatis vt
28 in gl.rubrice ⁊ sic vacat priuilegiū mutato noīe muneris. †Nā
qḋ caret noīe caret effectu.C.de ferijs.a nullo. ¶Lex q fundos.
sil̄r nō facit:qꝛ nō ḋꝛ ibi qḋ post cōductionē steriliū data sit hec
lex a principe qḋ si nolit partē steriliū etiā optimiorib⁹ cedat ſꝫ
dicit qḋ hic intelligit̄ ⁊ inest illa locatiōe ⁊ ꝯductiōe ēt ante illā
legē erāt perequatores ad quorū officiū id spectabat dare.s.ste-
rilia illis q gauderēt sterilib⁹ vt ptꝫ in ti.p̄cedēti.de cēsib⁹ cēsi-
torib⁹ ⁊ perequatorib⁹.oēꝫ.⁊ ꝑ totū ti.lōge ante.l.qui fundos.
id statutū fuerat qꝛ ḋꝛ.ff.de acq.re.do.ergo.§.alluuio.qḋ flumi-
na vice cēsitorum habent̄ nō obstat.l.ꝓsperit.qꝛ illa durities le
gis inducit̄ rōne publice vtilitatis q̄ est vt criminosi reperiant̄
⁊ vt ꝓhibiti manumitti q̄uis inculpabiles sint solliciti lauda
bili studio sicut ḋꝛ.C.de p̄ci.impe.offer.l.j.occisores.perquirere
publice aūt vtilitatis est penas malefactorib⁹ irrogari.C.de pe
nis.si operis.ff.de publicanis.licitatio.§.qḋ illicite.et magna
ratio hoc suadet.ff.de fideius.si a reo.que ratio est vt innocētes
tute viuāt:⁊ improborū frenet̄ audacia ⁊ nocendi facultas.iiij.
29 di.facte sunt aūt leges. ¶†Quod principi placuit legis habet
vigores.si placeat sicut bono viro:⁊ bono principi.ff.de fideicō.
lib.thays.§.sororē.de sta.lib.labeo.de cōtrahē.emp.l.hec vendi
tio.maxime in ꝯditiōe legis vt sit iusta.nō cōtra ius naturale:
seu naturalē eqtatē vel diuinā vt naturalis eqtas dicat̄ iuregē.
isti.de re.di.§.singulorꝫ.cōe bonū posita nō ad priuatū cōmodū
cōdētis vt p̄dicit̄ talis lex ḋꝛ lex legalis ⁊ obligat subditos diui
ne ꝑtāti resistit q his nō obtēperat ad Ro.xiij.iiij.dist.in istis.
al̄s nō ligat in foro ꝯsciētie:qꝛ nō est lex:sed legis corruptio.ƀm
Aug.de libero arbi. ¶Penā etiā irrogat ⁊ remittit cū nō no-
cet alij ⁊ ꝓdest petenti:⁊ hoc perraro facit.ff.de sena.l.fi.si alij.⁊
obest vel iuri publico cū causa remittit penā merēti.ff.de re mi
lita.nō oēs.§.fi.⁊ cū causa irrogat penā vltra culpā in exemplū
⁊ metū aliorū:qn̄ multis grassantib⁹ locus est exemplo.ff.de pe
nis.aut facta.in fi.C.ad.l.iul.re.l.j.remittere penā merenti sine
causa essent cōtra ius diuinum p̄cipiēs.Exo.xxij.maleficos nō
patiaris viuere:nā quātū ad vim directiuā legis princeps est
subditus legi sicut quilibet cuius potestas limitata est:vt cū ra
tione ⁊ causa disponat oīa regēdo se ⁊ subditos si ꝑtātem abso
lutā exerceat sine causa nō est qui cogat eū:sicut dicit glo.super
illud psalmi.tibi soli peccaui.peccat tn̄ vt dicit Inn.de cēsibus.
īnouam⁹.⁊ de decimis.suggestū.nō aūt dicimur posse q̄ cū pec-
cato possumus.xxij.q.j.faciat.⁊.ff.de ꝯdi.insti.filius.plus autē
grauāt que ledūt animā q̄ꝫ que ledūt corpus qꝛ aīa p̄fert̄ oībus

reb⁹.C.de sac.san.eccle.sancimus.in fi.hoc plene discussum est q̄
sint regalia:⁊ illud tenēdū est circa hoc. ¶Itē ingenuitatē nō
dat liberto nisi volēte patrono.ff.de nata.res.l.fi.nisi cū cā pro-
pter p̄miū:vel ꝑpter vtilitatē publi.vt.l.barbari⁹.⁊ tūc soluto
p̄cio p̄fono:vt supra dictū est. ¶Filiū ēt a patria ꝑtāte nō libe-
rat nisi ex cā.s.dignitati.Nā nemo facile qs vidit filiū ⁊c.C.de
ꝯsul.l.fi.li.xij.ad ea q̄ raro eueniūt iura nō aptant̄.ff.de vsuca.
iusto.in prin.de leg.nā ad ea. ¶Itē nō tollit actiones q̄ sunt de
iure ciuili in effectu:postquā sunt nate ⁊ acqsite sine culpa ⁊ cā.
30 ¶†Nā auferre ius cōpetēs inuito est ꝯtra ius naturale qḋ gen
tiū est.ff.de his q sunt sui vel alie.iur.l.ij.C.de pac.l.fi.in fi.q nō
culpat nō punit̄.C.de penis.sancimus.rē q̄ culpa caret ⁊c.extra
de ꝯsti.l.ij.vbi in casib⁹ aliqs punit̄ sine culpa:sed nō sine cā ex-
tra vt lite nō cōt.qm̄.§.si v̄o.de priui.antiqua.Et sic obligatio
nē q̄ est de iure naturali nō pōt tollere:vt in.l.ex hoc.⁊.C.de pa-
ctis iter emp.⁊ ven.l.si a te.sic nec actionē ad illā obligationeꝫ
seu ius q̄situ ex illa obligatiōe ꝓsequēdū:cū obligatio sit mater
actiōis.ff.de ꝑcu.lꝫ.§.ea.vn̄ i his q̄ sunt ꝯ ius nāle gētiū:nō dat̄
ciuilis actio:ēt si publice ītersit dari:ſꝫ extraor.subuenit̄ illa ra
tiōe qꝛ bonū ⁊ equū est.ff.de ob.si qs sepulchrū. ¶Itē modum
ꝓsequēdi qḋ debet̄ inductū a iure ciuili quā actionē vocamus
princeps tollet sicut induxit:sed ius petendi in effectu nō tollet̄
no.per Inn.extra de ꝯsti.q̄ in ecclesiarū.qn reddat̄ iustitia:hic
princeps nō pōt:qꝛ esset ꝯ ius naturale cū ipse sit vigor iustitie.
C.li.x.de iure fis.ꝓhibitū.in fi.Iustitie termini sunt vt vnicuiqꝫ
ius suū reddat̄:vt in.l.iustitia.xij.q.ij.cū deuotissimā.per q̄ ptꝫ
lr̄a glossatorē lon.errasse in.l.j.de ꝯsilio mortis:⁊ oēs leges lon.
quas inducit vt princeps obligationes ꝑimat:intelligēde sunt
cū culpa vel cā:alioqn nō debēt dici leges qꝛ iniuste:imo poti⁹
corruptiōes legis:vt p̄dictū est:qꝛ cū sint ꝯtra ius naturale gē-
tiū vane sunt ⁊ irrite.viij.dist.§.dignitate.sicut cōsuetudo irra
tionabilis ḋꝛ corruptela.Et tūc sine actiōe a ciuili iure īducta
reddet̄ iustitia:nā ante tp̄s quo cōditū est ius ciuile positiuū:⁊
quo actionū noīa sunt introducta:erant qōnes ⁊ lites ⁊ redde
bat̄ iustitia in eis ⁊ ius erat petēdi.ptꝫ exoḋ.xxiiij.ibi habētis
Aarō:⁊ ant.vobiscū si qd natū fuerit qōnis recurretis ad eos
qui cū effectu determinabūt qōnes ⁊ lites sic.ij.mach.iij.ibi in-
uocabāt de celo eū q depositis legē dedit his q deposuerat sal-
ua custodirēt.he leges nō erāt sine effectu iuris reddēdi qꝛ nō
imponunt̄ verbis sed effectualiter.C.co.de leg.l.ij. ¶Manda-
bit ergo p̄tor ius fieri sine designatiōe noīs actionis inducte a
iure ciuili sublate ꝑ principē ex certa sciētia qꝛ reddere ius vni-
cuiqꝫ est ꝓpriū iustitie q̄ est de iure naturali:⁊ qꝛ princeps non
31 pōt tollere sine culpa vel cā vt dictū est. ¶†Nec ēt hoc est abso-
nū iure ciuili q̄ cauet̄ p̄torē extraordinarie subuenire vbi actio
ciuili iure nō dat̄.ff.de reli.si qs sepulchrū.C.de cōi ser.ma.l.j.§.
j.Et vbicūqꝫ rōne agētis ꝑsone q̄ iure ciuili nulla reputat̄ defi-
cit actio.ff.de ali.⁊ ci.leg.seruos ad custodiā templi:imo hodie
est gn̄ale qḋ nō exprimit̄ nomē actionis in ꝓpositiōe.sufficit em̄
dici rē meā esse.Nā si titi⁹ rē suā affirmet in rē actio est insti.de
act.§.j.⁊ no.ff.de edē.l.j.in magna gl.ƀm Jo.⁊ Azo.hoc multo
magis iure canonico ibi sufficit:si simpl̄r ⁊ pure factū ƀm veri-
tatē narret̄ extra de iudi.dilecti.Nō ob.primo Reg.viij.vbi di
cit hoc ius erit regis filios vestros tollet:īponet in currib⁹ ⁊c.
filias vr̄as faciet vnguētarias ⁊ panificas:agnos:vīeas ⁊ oliue
ta tollet ⁊ dabit seruis suis ⁊c.Nā sicut dicit Tho.p̄ma scḋe.q.
v.in.j.q.in vltimo arg.⁊ rn̄siōe ad vltimū ar.nō declarat̄ ibi ius
regiū ex institutiōe diuina:ſꝫ magis ꝓnūciat̄ ex vsurpatiōe re-
gum qui ius iniquū cōstituūt in tyrānides deierātes ⁊ subdi-
tos deꝑredātes ⁊ hoc ptꝫ per hoc qḋ in fi.subdit̄ vosqꝫ eritis ei⁹
serui qḋ ꝓprie ꝑtinet ad tyrānidē:qꝛ tyrāni suis subditis princi
pant̄ vt seruis:tn̄ h̄ dicebat Samuel ad terrēdū eos:vt regē nō
peterēt.sequit̄.at noluit audire popul⁹ vocē Samuelis. ¶Po
test tamē contingere qḋ bonus rex absqꝫ tyrānide filios tollit et
cōstituat:ac tribunos ⁊ cēturiones ⁊ multa accipiāt a subditis
ꝑpter cōe bonū ꝓcurādū:hec sunt v̄ba Tho. ¶Pōt etiā dici
qḋ ad duritiā cordis illis ppl̄i dictū est hoc sicut ad duritiā cor
dis in quo multiplicant̄ ire:discordie:⁊ dissidiū ꝯtra vxorē ne
mala veniāt his q sunt in odioso cōnubio scripsit Moyses qḋ
erat ꝯtra legē ⁊ posuit libellū scꝫ repudij:sed ⁊ hoc substulit lex
noua volēs ad antiquā redire vt m̄rimoniū sit īseparabile ptꝫ
marci.x.nā ppl̄s ille oppressus erat ꝑ filios Samuel.q declina-
uerūt post auaritiā acceperūt munera:⁊ ꝑuerterūt iudiciū re-
cte ꝯquerebant̄ de talib⁹ iudicib⁹ de talib⁹ officialib⁹:ſꝫ nō per
hoc debebat ab obediētia Samuelis q erat rex recedere dicēdo
da nobis regem:poterāt alios iudices petere ſꝫ nō rebellare se
ꝓpterea regi abiecerūt em̄ regē Samuelē:vt dicit lr̄a qꝛ dn̄s di
xit nō em̄ abiecerūt:ſꝫ me:ne regē sup eos:⁊ sequit̄ sicut dereli-
querūt me:⁊ seruiūt dijs alienis:sed sic faciūt etiā tibi.peccaue
rat ergo hic ppl̄s demeruerat abijciēdo regē seu a regis se obe-
diētia retrahēdo ⁊ relinquēdo Samuelē:qḋ vitio rebellionis
carere nō vr̄:maxime ꝯtra deū:qꝛ dixit de⁹ qḋ adorauerūt deos

alienos.⁊ si nõ tũc alias ꝑ q̃ꝺ deus nõ imdulserat eis illꝺ crimẽ
ex quo repetit ⁊ improperat. ¶ Patet etiã q̃ꝺ quãtũcunq; hic
protestatiue ⁊ deterrẽdo diceret samueli noluit populus vocem
3 2 Samuelis audire.† Infidelis populꝰ tyrãnũ habere mereť nõ
regẽ.nã dꝛ in Osea dabo eis regẽ in fauore meo.⁊ Job.xxxiiij.re-
gnare facit hypocritã ꝓpter pctã populi. ¶ Hodie etiã qñ vnꝰ
populus est rebellis principi suo efficiunť serui q capiunť .a.ser-
uãdo dicti.insti.de iure p.§.j.bona ɔfiscanť oĩa.ff.ad.l.iul.ma.l.
pe.⁊ si.terra patiť aratrũ.ff.quẽad.vsusfr.am.si vsuf.trãsferunť
ad aliũ locũ.C.de iure fis.l.certa forma. At fideli populo datur
rex cuius est ꝓpriũ seruare iustitiã.xxiij.q̃ꝺ.v.regũ.⁊ patet.d.c.
viij.vbi rñdit populus Samueli:nequaq̃ sup nos talem regna
re volumus sꝫ.s.volumus regem rex erit sup nos ⁊ erimus sicut
omnes gentes q habent regẽ.s.iustũ.de quo scriptũ est cũ rex iu-
stꝰs sederit.s.sedẽ ⁊c.vt in epistola inter claras.de hoc plenius
alibi diximus. And.de Iser.

¶ De prohibita feudi alienatione per Lotharium. Rubrica.

1 ☞ Imperium a deo est.

Othariꝰ tertius diuina

gratia romanorum imperator. Hec verba adie
ctiue. Aug.pius felix inclytus triũphator.expo
1 ne vt in rubri.consti.C.ff.⁊ insti.⁊ auť. ¶ † Im-
periũ q̃dẽ a deo est.iõ dicit diuina gratia i auť.
de fide instru.in princ.C.de prescrip.lon.tẽpo.l.si.quorum iuste
leges pro dei veritate dicuntur late.ix.di.c.j.
1 ☞ Proprium imperatorum quod est.
2 Pacem inueniet qui facit iustitiam.
3 Permittere vnum est ⁊ confirmare aliud sicut aliud est credere
aliud deponere.
4 Consensus expressus esse debet in cõfirmatiõe quia decreto con
firmatur.
5 Infeudans oportet q̃ꝺ dicat inuestio te.
6 Alienare nõ dicitur nisi tradat et ius trãsferat quod habet po-
sito quod vendit aut alienet et precium recipiat.
7 Conatus non nocet nisi sequatur effectus.
8 Venditor feudi obligat se curaturum et facturũ vt dominꝰ feu
di consentiet alienationi an valeat hec obligatio.
9 Promisit quis curare q̃ꝺ dominus donet rem hãc valebit pro-
missum.
10 Responsiones variantur ex personis in causis in negotijs.

Mperialis ben uolentia.

Iste.ll.ammodo hoc ti.⁊seq.⁊ subsequẽti dñt bñ attẽ
di:q̃ sunt.ll. Imperatoꝝ fructꝰ huius.l.est q feuduꝫ
nõ põt vẽdi vel alienari vel cõmerciũ iniri in fraudẽ dñi sine cõ
sensu ipsius dñi aľs perdit feudũ ⁊ p̃ciũ ⁊ puniť scriba qui fecit
sciẽter instrumentũ de tali ɔtractu ꝓhibito.h.d. ¶ Ponit aũt bo-
1 na v̑ba significantia id q̃ꝺ boni principes debeãt intẽdere.† Or
a ꝓpriũ est Imperatoꝝ [a] diligere bñ velle subditis cũ sit pr̃ subdi
toꝝ quãtum ad gubernationẽ.ideo debet eos diligere affectiõe
paterna tãq̃ filios ⁊ nepotes quos nõ dulcore noĩe ⁊c.ff.de v̑b.
sig.liberoꝝ in si.pꝫ.C.de inoff.test.si qs filiũ. Princeps est pr̃ pa
trie.dicit Sene.p̃io de cle.ergo illoꝝ q sunt in pr̃ia.i.subditoꝝ.
sicut arguit ipse in scdo de ira.nephas est nocere pr̃ie:ergo ciui
quoq; nõ eñ est pr̃ia nisi hoĩes agẽtes in ea. Sicut ecclesia possi
det ⁊ collegiũ.i.clerici ⁊ illi q sunt in collegio.q̃uis Archieps
Moyses dixerit parietes esse ecclesiã ⁊ eos possidere.ff.q̃ꝺ cu-
iusq; vni.no.l.sicut. in glo. ¶ Cõmoda subditorũ debet inuesti
gare:q̃ ea ꝓpria reputať imperialiter.C.de ca.tol.l.j.in si.⁊ in
auť.vt iudi.sine quoquo suffra.§.cogitatio. ¶ Dãna subiecto-
rum debet remouere has dicit calamitates.ꝓprie dꝛ calamitas
destructio ꝓueniẽs ex guerra.C.de ca.tol.in pri.similiter bonũ
reipublice statũ ⁊ dignitatẽ imperij quã dꝫ ingenio suo augere
ff.de offi.pre.obseruãdũ.dꝫ p̃ponere priuatis cõmodis sicut in
auť.de test.⁊ea q̃ pa.§.ob quã rẽ.ff.p so.l.actionẽ.§.labeo.⁊.d.l.
de ca.tol.l.j.in si. ¶ Cũ auget rẽpublicã:q̃ iõ diciť Aug.auget
seipsum:q̃ princeps est in republica sicut in capite ⁊ respublica
in principe sicut in capite sicut dicit Señ.j.de cle.ij.char.in pri.
sicut p̃latus in ecclesia in p̃lato.vij.q.j.scire debes.extra de verb.
signi.cũ canonici. Idẽ q̃dẽ est respublica ⁊ princeps.ff.de bono.
pos.nõ est ambigendũ.lꝫ ɔtrariũ innuat glo.delegatio.sciendũ.qñ
nõ auget sꝫ diminuit nõ dꝛ princeps no.in auť.q̃uo opor.epi.in
prin.q̃ꝺ est intelligẽdũ qñ diminuit enormiter ɔ honorẽ corone
extra de iureiur.intellecto.qñ nõ agit vt Rex. Nõ diciť rex si re
prineris nec nomẽ hr̃e mereris.xxxiij.q.ij.amonere.in pri.ij.q.j.
scelus.⁊.q.vij.nõ oẽs illa que carent fructu seu effectu carent et
nomine.C.de nup.imperia.§.j.⁊ que carẽt noĩe carẽt effectu.C.
de fer.a nullo. Sic ergo diligat iustitiã subditorum vt in aliorũ
iniustitiam nil cõmittat.extra de fo.compe.ex tenore.

Additio.
a ¶ Proprium est [illegible]peratorũ.adẽ q lꝫ ĩperator nõ possit ex toto tollere ius diuinuꝫ: an tñ possit in aliquo casu dispẽsare ɔ ius diuinuꝫ. Et an in ipso pricipe p̃sumať causa iusta [illegible] de p.d. alex.[illegible] imo.multũ notabiľr i ɔsi.pe.i.v.vol.in vltimis v̑bis cõsilij. sed an possit priceps subdito auferre cã pub.vtilitatis.vide pau.d̃ ca.in cõsi.suo.ccc xviij.i.j.vol.i vltimo ĩpressis. bar. ab bor.

Quocirca.

Dũ esset apud Roncalias secundũ anti-
quoꝝ Imperatores cõsuetudinẽ consue-
uit seruare locũ sessionis iudicij.ar.ff.de iusti.⁊ iur.⁊.l.pe.de in
di.si locus.q̃ ꝓuinciales illi.s.de illa prouincia vbi hoc fieri cõ-
sueuerũt gaudebũt sibi seruari cõsueta.ff.de offi.ꝓcon.l.iij.non
q nõ possit imperator alibi hoc facere ꝑ loca imperij sui.dũmõ
nõ in loco inhonesto q̃ ⁊ arbiter sic posset nedũ princeps.ff.de
arbi.si cũ dies.§.pe.⁊ fuit ibi forte in parlamẽto vel ordinamen
to ꝓcerũ vt sequiť:q̃ multi solẽt eẽ vbi est prĩceps.C.de te.oiuꝫ.

Pro iustitia et iure.

Scilicet italie regni vel
theotonicorũ vt diximꝰ
s.de noua for.si.c.j.sic vocatur.lxiij.di.tibi dño.in si.⁊.lxxxj.di.si
q sunt in superscriptiõe. ¶ Pro iustitia ⁊ iure.hec cõplexa sunt
2 se.† vt qui facit iustitiã inueniat paceꝫ.⁊ nõ aliter dicit gl. Aug.
super illud psal.iustitia ⁊ pax complexe sunt se.opus enim iusti
tie est pax Esaie.xxxj.⁊ dictũ est.s.de pac.te.l.j.ibi.s.apud ron-
calias pernitiosam pestẽ resecauit ꝑ hãc cõsti.inuenit eñ q vas.
milites feudatarij feuda ⁊ beneficia vñ debebãt seruire dñs a q-
bus tenebant passim ⁊ indistincte vendebãt ⁊ exhaustis cõsum
ptis feudis ꝑ alienatiões dũ desinerent ea habere subterfugie-
bãt seruitia senioꝝ dñoꝝ suoꝝ.s.a qbꝰ feuda tenebãt ⁊ hoc redũ
dabat in dãnũ Imperij ⁊ regni:q̃ ꝓceres ⁊ barones ⁊ capita-
nei magni a quibus feuda tenebant qñcũq; vocabanť per impe
ratorẽ ad exercitum ⁊ expeditionẽ felicis nominis vel numinis
sui.vel ad eũdũ romã ad coronationẽ.j.de pa.iura.fir.hac edic.
in si.ibant nõ associati vt debebant:q̃ milites feudatarios non
poterant ducere secum cũ nõ haberent feuda que iã vendiderãt
ꝓpter que tenebanť ire ad preliũ cũ dñis suis.⁊ ad seruitia ma-
ioris dñi imperatoris.s.⁊ principis ꝑ vocatiõe adhuc soluũtur
ostenditie q̃ sunt.xij.denarij de modio terre in italia.in ceteris
tertia pars fructuũ.s.de capi.cor.l.similiter.ꝑ cõstõnem impe-
rialem.§.firmiter.tã in italia quã in ceteris dimidij fructus feu
di illius anni quãdo nõ iret personaliter.vel non daret alium
domino acceptum.

Itaq;.

Cõdit legem more bonoꝝ principũ sic.C.de lega.
humanũ in qua fuerũt prelati proceres barones
marchiones ⁊ iudices iure prudẽtes.s.q̃ que cũ cõsilio geruť
sortiunť effectum.C.de repu.dubiũ nõ est.istos habet loco sena-
toꝝ quos vocat patres in.l.humanũ. Ideo ponit istos fuisse in
hoc q̃ disceptať negotiũ de quo lex cõcediť qñ fit lex postq̃ fcã
est nõ iudicať de ea sꝫ ꝫm eã.iiij.di.in istis.viij.q.ij.dilectissimi.

Hac edictali.

Per hoc est lex generalis.C.de leg.l.
ij.l.hac edictali.in princ.⁊ cum dicit
in omne euũ valitura similiter ꝑ hoc est lex generalis.statuit er
go vt nullus hñs bñficiũ seu feu.distrahat vel alienet illud sine
permissu dñi a quo feudũ tꝫ sꝫ cũ permissione dñi vꝫ dicit glo.ꝑ
ar.a ɔtrario sensu q̃ꝺ est forte.ff.de off.eius.l.j.§.huiꝰ rei.⁊ diximus
s.de vas.q ɔ cõsti.lotha.c.j.⁊ dicit gl.siue tacite siue expressim cõ
sentiat. Idẽ si eo presente ⁊ nõ cõtradicente ar.C.de remis.pig.
l.ij.de admi.tu.cũ quedã.ff.de re.iu.creditor.nisi sciret ius suuꝫ
duraturũ.ff.qui.mo.pig.vel hypo.sol.sicut.§.nõ vr̃.q̃ loquiť in
creditore qñ debitor obligat alij obľo non põt fieri rei mee nisi
me consentiente:sed venditio sic.etiã me ꝓhibẽte quãtum ad
preiudiciũ vendẽtis nõ mihi ɔdicentis no.s.de feu.da.in vicẽ
leg.cõmis.c.ij.in glo.⁊ ꝫm cõem distinctionẽ.l.gaius.de pigno.
ac.⁊ re iudi.sepe.§.cum autẽ.ꝫm quã hec glo.nõ ꝓcederet vt vi-
deatur dñs cõsentire:q̃ est pñs sꝫ pp literã q̃ dicit sine permissu
dñi.sic in consti.impe.§.j.nõ eñ vendebat vas.ius dñi sed suum
vtile q̃ꝺ vꝫ si dñs permittat cum est pñs ⁊ nõ ɔdicit vr̃ permitte
re per iura allegata ad patientiã inducentẽ consensum.s.si de
inuesti.inter do.⁊ vas.lis or.§.ij.§.si autẽ aliqs.in glo. Et satis
hoc potest dici rõne p̃dicta. ¶ In reg.sicilie dicit consti.nisi de
speciali maiestatis nostre licẽtia cõfirmenť q̃ꝺ est plusq̃ permit
tere.⁊ bñ statutũ est:nec haberet locũ hec glo.in regno q̃ q cõ-
firmat dat feudum.ff.de ver.sig.lege ob.insti.de tutel.§.si.in gl.
3 nõ sufficit pñtia dñi esse nisi cõfirmet.† aliud est ꝑmittere aliud
cõfirmare.sicut aliud est credere aliud deponere.ff.de priui.cre.
si venter.§.in bonis.aliud reddere:aliud de suo dare.ff.depo.l.
4 j.§.eleganter.in si. ¶ † In confirmatione est consensus exp̃ssus:
quia decreto confirmatur.ff.de confir.tuto.l.j.in si.⁊ illud forte
appellat dicta constit.licentiam. ¶ Putamus tamẽ siue in scri
ptis siue sine scriptis consentiat dñs ⁊ confirmet:quia non est
hic de casibus vbi exigitur scriptura no.C.de si.instru.in exercẽ
dis.decretum confirmationis fit qñ ex inquisitione confirma-
tur.d.l.j.si sine inquisitione.non dicit decreto.sꝫ simpliciter cõ-
firmatur.ff.de testa.tu.pater. Probabiť ergo q̃ꝺ rex confirma-
uit ⁊ licentiam dedit vendẽdi etiã per testes:q̃ ꝑ scripturã pro-
batur ɔtractus.non autẽ fiat per scripturã: sed per volũtatem.ff.
de pig.ɔhiť.frequẽtius fit per literas que tenẽt rei memoriam
q̃ꝺ in confirmatione sit necessarius consensus expressus dicitur
in auť.de defen.ci.§.j.in fine.ibi cõfirmandus autẽ ex precepto
gloriosissimorũ perfectorũ qui precipit loquiť:sicut qui stipu.

et promittit

⁊ promittit.ff.de ver.obli.l.l.sic qui eligit oportet qd dicat eligo
5 talem.extra de elec.ecclesia nostra.¶†Sic qui infeudat oportet
qd dicat inuestio te.dictum est.s.qui.mo.feu.cõstit.po.c.sciẽdũ.
⁊ in sum.ti.quid sit inuestitura.

Vel aliquod commentum. Feudatari⁹ po-
test infeudare alij etiã hodie per iura ista. Per constitutionem
regni Sicilie nõ nisi excadẽtias: vt in superioribus dictum est.

Sub colore. Quia vult alium inuestire ⁊ alij in feu-
dum dare qd etiam potest hodie vt di-
citur.s.de capi.cor.§.preterea.in glo.

Facit commentum. Id est fraudem qꝛ acce-
pit precium sicut si ven-
deret fingens in feu.dare.j.in ꝯsti.imperia.§.callidis.vel infeu-
dat illi qui non potest seruire sicut ipse vel non est miles vel dat
alia.l.ꝙ ipse hꝫ:qꝛ nõ põt de.l.cor.§.ex eadem.⁊.§.sĩr.⁊.§.profe
cto.⁊ dicit dicta glo.§.ꝑterea.⁊ non põt hoc excogitari ⁊ excogi
tate fieri qꝛ debet intelligi qd secuta sit alienatio qd habita ꝑ ta-
le commercium ⁊ fraudem. alias cogitatiõis penã nemo meret
dictũ est.s.ti.j.§.si iurauerit.De completa alienatione dꝫ intel-
ligi ⁊ hic intellectus verior est vt perdat feudum quãdo tradit.
Alij ponunt ꝙ ex sola cogitatione:qd non appellatur ⁊ merito
quia per alienationem perditur feudum.s.de vas.qui contra cõ
6 sti.Loth.feu.alie.†Alienare non dicit posito qd vendit aut alie
net ⁊ precium reciperet nisi tradat ⁊ transferat ius qd hꝫ quia
alienatio est actus per quẽ dominiũ transfertur.C.de fun.do.l.
j.at sine traditione nõ transit dominium vtile qd est feudatarij.
C.de pac.traditionibus.ff.de acqui.re.do.nuda.⁊ hoc appellãt
glo.venditionem completam ꝙuis per literam precio ac benefi
cio cariturus ⁊c.Posset intelligi de eo qui vendit ⁊ precium re-
cepit ⁊ non tradit:sed sane sunt verba intelligenda ⁊ cum effe-
7 ctu.†Conatus non nocet nisi sequatur effectus.ff.quod quisqꝫ
iuris.l.j.in fine.maxime quia non patietur imperium vel domi
nus detrimentum cum vasallo tenenti feu.iniungatur seruitiũ
per traditionem ergo in alium minuitur vtilitas imperij ⁊ do-
minorum qꝛ ex quo non possidet non facit seruitium nec habe-
bit dominus ostẽditias.vt gl.exponit.de hoc diximus.s.de lege
cor.§.j.⁊ facit qd dictum est in.c.quid iuris sit si vas.post alie.id
repetit.c.preterea.

Si quis vero. Qui contrafecerit precio ac benefi-
cio cariturum se esse cognoscat lo-
quitur de emptore ⁊ venditore:vt emptor sciens perdat preciũ:
quia non repetet a venditore.secus si esset ignorans.j.in consti.
imperia.§.j.⁊ vasallus alienans perdit feudum quia dominus
reuocabit ab emptore condic.ex le.ista.⁊.l.imperialis.vel cõdi-
ctione ex moribus informata vel rei ven.dictuꝫ est de ꝯtro.inter
do.⁊ emp.c.j.in glo.¶Item ⁊ quando emptor perdit precium
qꝛ sciens non repetit nec vẽditor retinet.sed fiscus ad quem tur-
pia lucra perueniunt.no.in.l.imperia.in princi.rediget eũ dñs
in sui potestatem.d.§.callidis.in fi.

Ad huius commẽtũ accesserit.
Infeudando fraudulenter.vt.s.dictum est.

Vel aliquid machinare tẽpta-
uerit.Scilicet complere perficiẽdo alienationem licet aliter ex-
ponant alij.

Beneficio. Hic dominus reuocabit omni prescrip.
cessante.d.§.ꝑterea.de ca.cor.⁊ in.l.im-
perialem.§.j.

8 **Commercium excogitare.** †Quid
si vendi
tor feudi obligaret se curaturum ⁊ facturum vt dñs feu.consen
tiat alienationi an valeat.insti.de inuti.stip.§.si quis alium.di
cit valere hanc obligationem in contractu licito at hic est probi
bitus.videtur tamen quod valeat cessat ratio prohibitionis vt
subterfugiunt seruitia seniorum:imo seruatur honor debit⁹ do
minis vt consentiant.potest enim consentire vt hic no.⁊ dicitur
in consti.imperia.in prin.cessante causa ꝓhibitionis cessat ꝓhi-
bitio.ff.de repu.l.fi.§.qd ait.¶Item non fit fraus circa contra
ctum feudi sed expressim dictũ est dñm debere consentire:⁊ ad
hoc se obligat venditor.fraus vero fieret circa precium vel infeu
dationem que insunt ꝯtractui ⁊ infeudatio põt fieri vt hic exẽ-
plificat gl.ar.eius qd dꝛ fieri circa rem ⁊ extra rẽ.ff.de act.emp.si
steril.§.cũ per venditorẽ.Itẽ dñs cõsentiens videt ipse donare
pluries dictũ est in superioribus.ff.de ver.sig.l.obue.insti.de tu
te.in fi.quare ergo non potest promittere factum alienum cum
pena.ff.de verbo.oblig.stipulatio.§.alteri.vel curaturum ⁊ fa-
cturum etiã sine pena in qua veniet interesse sed cautius est adij
cere penam:quia difficilis est probatio interesse.ff.de preto.stip.
l.fi.non videt hoc excogitari in fraudẽ contractus ꝓhibiti:tunc
fit in fraudẽ qñ sub colore inuestiture fingitur alius contractus
vel alij inhabili infeudando vt in glo.¶Verius videtur vt non
valeat qꝛ ad ligandum ⁊ stringendum alienantem seruare con-
tractum prohibitum adhibetur talis obligatio ⁊ sit. loquimur
enim de alienatione sequuta traditione in acceptorem.vt ⁊ hic
dicitur in fi.l.⁊ in const.imperia.§.callidis.in fi.⁊.s.de leg.cor.§.
j.plene dictuꝫ est metu pene silebit nec reuocabit:⁊ si non potest
facere dominum consentire nec ipse seruiet qꝛ non tenet feuduꝫ
nec acceptor si forte emit liberum:⁊ sic seruitia minuuntur ob qd
est facta hec constitutio generaliter prohibens fraudes.⁊.d.§.
callidis.Cum contractus sit de se illicitus non debet alia via cir
cũscribi lex vetans.ff.de tu.⁊ cu.da.ab his.scire oportet.in prin.
de trãs.l.cũ hi.§.si cũ lis.ꝗcquid ergo sequit ex eo vel ob id seruã-
dum directe vel indirecte quod lex vetat cassum est.C.de legib.
non dubium.circa fi.cum principale non tenet nec accessoriuꝫ ꝙ
ex eo vel ob id apponitur.extra de fi.instr.inter dilectos.circa fi.
principale in hoc est contractus alienationis factus de feu.acces
sorium est obligatio interposita curandi vt dominus consentiat
prohibito aliquo omnia mala que possunt inde consequi viden
tur prohibita.sicut prohibita carne intelliguntur prohibita om
nia que de carne prodeunt.iiij.di.deniqꝫ.de hoc dicitur de cõsti.
9 c.iiij.¶†Si quis promitteret curare vt dominus donet valebit
sed quando fecit contractum illicitum ⁊ prohibitum sine domi
no adijciendo vt curaret dominum consentire:non est simplici-
ter curare ꝙ dominus donet:sed vt sentiat rei prohi[...]ite iam fa-
cte.qui autem inutiliter stip.etiam de constituta non tenetur:qꝛ
non fuit in animo suo hic sicut hic nõ erat in animo acceptoris
vt daretur ei per dominum sed vt consentiret illicito de se ar.ff.
de ꝯsti.pec.l.j.§.eum qui.Differẽtia est inter tacitum ⁊ expressuꝫ
non valet si titius nollet.sed si in capitu.ascendat sic.ff.de her.in
sti.si quis Sempronium.de cond.⁊ de.nunꝙ.aliud est si dicatur
curabo vt dominus det tibi hanc rem.aliud vt consentiat rei il-
licite:qꝛ alia est causa voluntatis expresse ⁊ eius que tacite inest.
ff.de ver.ob.eum qui certarum.in fi.¶Videtur quodammodo
fieri fraus legi de contractu ad contractum.sed alio modo vt qñ
mulier non poterat intercedere querit colorem vt cum ea cõtra
hatur.ff.ad velle.ꝙuis.§.si cum essem.sic hic cum possit vẽdi feu
dum facit obligare venditorem curare ꝙ dominus cõsentiat qd
maxime apparebat quando venditor feudi nõ cognoscitur a re-
ge vel imperatore ⁊ obligat se curare ꝙ rex vel imperator consen
tiat.¶Secus ergo forte esset quando vnus cõsiliarius regis fa-
miliaris Comes vel Marc.hic promitteret cuius preces res et
imperator in maioribus consueuerunt admittere tũc deciperet
10 venditor ⁊ non emptor.†Nam ex personis in causis in negotijs
variantur responsiones.C.si quis impera.maledixe.l.j.ff.de act.
l.fi.⁊ ar.ff.de neg.ge.põpo.ij.¶Et iura que arguunt a solito.e.
ti.si quis negotia.de pig.act.vel vniuerso.de vsur.qui semisses.
alias cum acceptor seu emptor fuit sciens:qꝛ curabat vt domin⁹
consentiret alienationi feudi per nullam stip.potest sibi consule
re quin perdat precium nec agat de euictione contra promittẽ-
tem.vt not.j.l.imperia.§.j.ratio est quia contractus erat prohi-
bitus.alias si non esset prohibitus scienti per cautionem potest
consuli.C.de euic.si fundum sciens.in fraudem consti.prohiben
tis facta vendicantur argu.ff.de his qui sunt sui vel alie.iur.l.ij.
circa fi.

Notariũ vero. Punit notarium facientẽ instru
mentum de contractu prohibito
¶Vel libellum scripturam vt schedã vel abbreuiaturã.iam erat
delictũ consummatũ:qꝛ interfuit debuit facere instrm amit.offi
ciũ talis notari⁹ ⁊ erit ĩfamis d ꝯctu ꝓhibito nõ dꝫ facere ĩstrm
nec interesse.C.li.x.de immu.ne.ꝯce.l.j.de sac.san.ec.iubemus.§.
his tabellionibus.Itẽ ꝑ Fed.dat ei pena manus.in ꝯsti.imperi.
§.scriba vero.¶Querit gl.nunqd notari⁹ ignorãs fuisse feu.qd
vẽditũ est puniat nõ soluit:sed in.d.§.scriba.dicit ĩ lra sciẽs igno
rãs nõ delinquit.ff.de act.⁊ ob.ex malefi.in prin.loca.si ignorãs.
C.lib.x.de tabel.generali.
1 ☞ Prelio inter duos existente a quibus aliqs emit feuda que
ritur quem illorum debet iuuare qui emit feuda.

Satis bene. Iste due leges vt dicit gl.j.l.
qñ.nõ habent ab oĩbus ⁊ du
bitatur sint leges imperatorũ vel nõ satis tñ sunt ra-
tionabiles ⁊ tenẽde id qd fuit dispositũ ꝑ imperato
rem ⁊ suũ consiliũ multũ bene pro vtilitate subditorum ⁊ impe
rij redigi in scriptis.⁊ ponit casum satis planum pulchruꝫ ⁊ vti
1 lem.†Titius acquisiuit feu.a petro:deinde aliud feudũ a Mar
tino.⁊ sic tenetur Titius vtrũqꝫ iuuare.sed si esset preliuꝫ inter
eos ambos dominos Petrum.s.⁊ Martinum tenetur iuuare
Petrum anteriorem.s.hic finitur lex.§.fi.decedit Titius reli-
ctis duobus filijs.Gaio ⁊ Seio.hi diuiserunt inter se feudũ Ga
ius habuit ex diuisione feu.qd tenetur a Petro.⁊ faciet ei fide-
litatem nullo anteposito:quia nec anteponi debebat cum fuerit
Petrus antiquior a Martino cui fecit fidelitatem nullo ante-
posito:qꝛ non habebat ipsum alium dominum.Decedit Gaius

primus frater sine filiis et succedit Seius tanquam in feud. paterno acquisito scz per Titium cōmunē parentē de gra.c.j. et de natu. suc. in prin. Petit Petrus ab hoc secundo filio vt iuret ei fideli tatem nullo sibi anteposito cum sit antiquior dñs videbatur qđ nō: quia Martino iurauerat nullo antepposito: sed dr qđ dz iurare hoc modo sicut iurauit primus frater cui successit feu. enim pue nit ad eū sicut fuit primus per omnia: et ammodo iurabit isti pri mo dño nullo anteposito: lz pro suo feudo iurauerit sic secundo domino: quia iurabat sic eo qđ nullum alium dominum habe bat: nec aliud feu. viuo alio fratre: sed ex quo peruenit ad eum feudum fratris: que de nouo emergunt indigent nouo auxi lio. ff. de interro. ac. de etate. §. ex cau. et qđ frater Martino fecit iurando nullo anteposito fratri viuēti qui iurauit similiter nō nocebit: etiam si in secūdam agnationem vel tertiam puenerit. et hoc actum est. i. factū qđ de facto eueniat in secūdam agnatio nem vel tertiā generationē puenerit feudum in psona alterius aliud feu. habentis. nam veniunt per ordinē agnati prout sunt primi. d. c. j. de natu. suc. feu. in fi. ¶ Alij ponūt qđ frater prim9 habuit feu. a scdo tunc stat proprie litera.

Quod frater fecerat superstiti

nihil obesse. Licet iurauerit nullo anteposito: quia alium dominū non habebat postquam peruenit ad illū qui hz feu. ab antiquiori in sacramēto excipit antiquiorē in vita sua debuit facere: quia alium dñm non habebat post ei9 obitū frater ad quē puenit feu. faciet id qđ est iuris ex causa noua. s. quia hz feudū ab antiquiore. ar. de inuesti. de re alie. §. rei. vbi seruit9 imposita per feudatariū ob est ei dum viuit post eius mortem feu. aperto dño non quia reinte gratur ius cōmune in eo. arg. ff. de ser. vr. pre. attilicinus.

1 ¶ Fraus esse non debet inter dñm et vasallum.

2 Facere teneor qđ tibi prodest si mihi nō nocet.

3 Dominus non debet in puncto modice more vasallo occasio nem querere.

4 Instrumenta et litere notariorum debent habere testiū subscri ptiones.

5 Rex dr q est monarcha in regno suo et qui pōt legem cōdere imo et priuatus pōt rei sue dicere legem.

6 Litera regia non valet si non ponitur hec clausula si preces veri tate nitantur.

7 Iudicium nō reddit nullū quod tacite omissum est.

Quoniam inter dominū.

Dicitur id quod dictum est. s. quo tēpore miles. l. j.
1 ¶ † Inter dñm et vasallū nō dz esse fraus. et. i. aut con iuncta pro disiuncta. ff. de ver. sig. sepe. qđ ius malū ingeniū imo inter quoslibet hoies qui habēt cognationē inter se. ff. de insti. et iur. l. iij. et dz iuuari qs beneficio alterius. ff. de ser. expor. seruus ea lege. et iuuare ne detrimentū aliud patiatur. de pericu. et cōmo. rei ven. l. j. §. pe. † Teneor enim facere qđ tibi pdest si mihi non no
2 cet. ff. de euic. in creditore. de dam. infec. flumen. §. pen. et si fraus et dolus non dz alicui patrocinari. extra de rescrip. sedes. ¶ Et ideo statuit qđ si vasallus infra annū et diē nō petijt inuestiturā eo mortuo cui successit vel a successore dñi sui habēs iustā cau sam de illis que ponunt. d. c. s. quo tpe miles. et sic nō dolose non petijt non amittit feudū si nō habeat iustā cām damnaret. vt. d. c. j. de capi. cor. in prin. et in consti. imperiali. §. pterea. repete que dicta sunt in dictis. c. ¶ Ois ergo iusta excusatio legitimi impe dimēti sua innititur equitate. ff. de excu. munerū. l. j. in prin. si quis
3 cautio. l. ij. p totā. l. † Nō dz ergo dñs in puncto modice more va sallo occasionē querere: quia nō debēt esse sicut infesti. argu. de do. inter vir. et vxo. l. si id qđ. §. j. dicunt se supportare qn iusta causa impedimenti est. de hoc etiā dictū est. s. que sit causa. §. j. lz nec in stior dz qđe seruare si pōt. s. an ille q interfecit fratrē. c. j. in fi. de feu. sine culpa non. c. ij. in fine. et repete que in ipsis. c. dicta sunt. ¶ Dubitatur vtrum iste due leges fuerint imperatoris Loth. quia cōmuniter nō habent in alijs libris dicit glo. item ponitur data v. kalē. etc. et sic in cōsti. ffor. in fin. et. C. de iustiti. C. confir. in fine. ¶ Sine hac data valent litere quia sigillū est qđ probat. C. de re bus alie. non alie. distrahēte. et literis creditur qn sunt indubitate. C. de epi. et cle. si qua p calūniā. in fi. ¶ Alij dicūt qđ si consueuit poni data in literis scribētis et nō inueniatur in aliqua qđ nō cre ditur quasi a forma consueta recessum a qua non dz recedi. ff. ad muni. cōstitutionibus. de polli. imperatores. in fi. ar. etiā. C. de le gi. humanū. et ar. ff. de edil. edict. qđ si nolit. §. q assidua. qđ non videtur quia epistola vz sine die et consule. ff. de pig. l. pe. §. itē quesijt. Sed ipsi respōdet qđ loquitur in epistola priuati. at epistola pnci. vel pape dz hoc continere scz datam. C. de diuer. rescript. si qua beneficia. extra de rescrip. eam te. ¶ Sic et litera officialis q per sonā principis representat et qui committit facere offm sicut ipse princeps faceret. ff. de offi. pfe. pto. l. j. i fi. oia enim nostra facim9 etc. C. de vet. iur. enu. l. j. §. cuncqz. et ideo Rex Karolus maior impo suit penā contra officiales scribentes sine data. videtur odire lucē qui obscure aliqđ facit: ideo voluerūt iura cōtineri in instrumen tis diem et alia. vt in aut. vt pponatur no. impa. extra de fid. instru. inter dilectos. vt possit argui qđ nō sit ita. C. de cōben. stip. opti mam. ff. de eden. l. j. §. edictū. et. §. diem.

Additio. Quid si continet datam: sed non per cancel larium vel pthonotarium sicut videmus ap poni maxime in priuilegijs videtur qđ non valeat si non conti neat omnia solita apponi. d. §. qui assidua. Manus istorum vi detur equiparari subscriptioni questoris. i. cancellarij hodie di cit glo. C. de diuer. rescrip. l. fi. in aut. vt diuine iussiones. §. j. Itē quia subscribunt Cardinales in priuile. Pape. xij. q. ij. cum re demptor. xxxv. q. ix. qđ quis. ¶ Ecōtra qđ valeat sine hoc quia le ge non cauetur de tali subscriptione sigillū. Nāqz regis est qđ veri ficat literam. C. de re. alie. l. iij. nō dicit de manu pthonotarij vel cancellarij qđ dicitur in. l. fi. de diuer. rescrip. corrigitur hodie quia valet: et si non sit ibi si preces veritate nitantur. vt ibi in glo. Qđ vero dicitur in ti. vt diuine iussi. nō posset hodie locū habere vt questor posito qđ sit cancellarius vel pthonotarius hodie scri bat inter quos ad quē iudicē et pro qua psona litera dirigitur om nia hec continet hodie litera principis. ad quid repeteret can cellarius vel pthonotarius cum verbositas sit exclusa. C. q ad mit. ad honorum posses. poss. l. fi. et superflua resecātur. ff. de pcu. nō cogēdū. dicitur vt quid mēbranas occupat. xix. di. si romanorū. pro quo est de maio. et obe. c. iij. loquitur ibi de qstore statuto legen dis libris vel epistolis prin. ff. de offi. questo. l. j. in fi. non contine bant ille epistole statuta vel decreta inter quos ad quem vel pro qua causa seu psona. ideo questor manifestat ea per suā subscri ptionem alioquin vt predicitur ad quid repeteret ca questor.

4 † Instrumenta et litere aliorum debent habere testium subscri ptiones. in aut. de fide instru. §. si vero non litere pape vel princi pis extra de. testib. cum a nobis. nisi in. c. cum redemptor. prece dens. c. cum a nobis. qđ est posterius. et est speciale: quia in. c. quod quis. non imponit necessitatem subscribendi synodū validā. di cit enim si plz. et sic exhortās non mandat. ff. de his qui no. infa. ob hec verba. Item videtur de honestate vt maior adhibeatur cautela. C. de testa. testamēta. als sigillū et veritas litere facit eam validam. ar. C. de testa. oim. sic est honestū qđ dr de teste vt ieiu nus dicat. extra de testi. c. j. Item alia est subscriptio Cardi. qui dati sunt in partem sollicitudinis. iij. q. vj. multū de ea cauetur. de prothonotario non nisi sic esset cōsuetū seruari semp aliud esset: sed multas literas videmus exire sine hoc non est cōsuetudo qn sit: et qn non seruatur. ff. de leg. cū de cōsuetu dine. Itē in titu. vt diuine iussiones. nō dr qđ erāt sigillo principis sigillate. Sed in regno Sicilie statuit rex qđ ponatur data p cācellariū et pthonota rium in priui. si non contineatur an valeat. Et quidē si diceretur qđ non valeat litera si nō sit data p tales planū esset: quia nedum

5 † Rex qui est monarcha in regno suo vt pluries dictū est: et qui pōt legē cōdere: imo et priuatus pōt rei sue dicere legē. C. de nor. l. ij. mā. in re. ff. cōia pre. venditor. §. si constat. hoc in priuilegijs et gratijs factis per principem de rebus suis. Secus si hoc statue ret in literis de iustitia vt non valerent nisi esset ibi talis data vel aliquid aliud simile. Nā si litera esset iusta et sigillata sigillo pn cipis data talis non apposita non vitiaret literam iustam: quia si apposuit causa vitande falsitatis ex quo apparet litera sigilla ta et iusta iam falsitas vitata est si ppter aliam causam. et p hoc difficiliter habentur litere de cancellario principis difficultas remouenda est: ex quo substantialia nō deficiūt p ea que. s. dicun tur. princeps quidē est debitor iustitie. extra de foro cōpe. c. ex te nore. debitor autē nō dz difficultatē creditori adijcere in assequē do qđ sibi debetur sicut nec vas. dz facere difficile id qđ esset vel esse deberet dño facile. s. in ti. de for. fidelita. c. j. vnde et litere p quas mandat princeps satisfieri de pecunia ppria illi q seruiunt ei. vel similes iustitiam continent. s. satisfaciendo illi qui meruit cum non debeat esse apud eum merces mercenarij sui vsqz mane. do minus etiā tenetur vasallo reddere vicem. d. c. j. in fi. et debitor dici tur seruire creditori et suus cliens esse. c. de noua. l. iij. ¶ Sed si nō dixit rex qđ nō valeat litera si non sit data p cancellarium vel pthonotarium idē videtur quia sufficit legislatori etc. vt si in cōtra rium factū sit nō valeat. C. de legi. nō dubiū. et patet. d. l. fi. de di

6 uer. rescrip. † vbi pcipiebat poni si preces veritate nitantur. si non ponitur non valet litera quia non facere qđ lex pcipit est facere cō tra pceptū legis. ff. de reg. iur. q nō facit. p quo est insti. de nup. §. si aduersus. ff. de lib. agno. necare. ¶ Ecōtra videtur qđ litera va let quia sigillū notū Regis et verū facit literā validā. et si nō sit po situm illud qđ statutum dicit puniendi essent transgressores. vt. d. l. fi. de diuer. rescrip. et nulla esset litera si statutū id diceret sicut dicit. d. l. fi. quando non ponitur si preces veritate nitantur non aūt dz decipi imperator si data sit ei litera per curiā minus idonee imperatore nō culpante. C. de his qui ve. eta. impe. l. j. cō stat aliam esse virtutē legis pcipientis et aliā phibentis. ff. de le gi. legis virtus. et alius est non facere iussa aliud phibita facere vt in. l. qui non facit. licet nō facere sit facere generaliter sumpto

vocabulo

vocabulo qđ patet q: grauius est facere ꝓhibita ꝙ non facere iussa in omittendo est leuius in cōmittendo grauius per ea. que no. ff. ad fil. l. ij. in eo qui facit probibita lex non dubium statuit non valere in eo qui non facit iussa non inueni regulā nisi quādo lex exprimit. vt in. l. si. predicta iubet enim lex. ff. de adulte. si postu. §. questioni. quod intersint questioni patroni ⁊ si fine eis sit facta questio legitime. alias ⁊ confiteat̄ dicere nō valere q̄stionē ⁊ confessionē absurdū esset hoc nō est de substantialib⁹ adhibēde q̄stionis sicut sunt iudicia ⁊ argumēta sine quibus ꝯfessio de huiusmodi questione subsequuta nō valet. ff. de questionib⁹. diuus. §. ex quibus substantialia litere sunt sigillū ⁊ qđ sit iusta ⁊ vera qđ addatur data ꝑ talē; fit ad maiorem exaggerationem vt falsitas de facili non possit cōmitti. In re igitur certa ⁊ iusta non erit locus coniecture tali. ff. de le. iij. ille. §. j. cū statutum non dixerit non valere literam sine tali data omisit si aliud voluisset dixisset. C. de cadu. tol. §. pe. in multis preceptionibus iuris hec inuenies sic de sacramento aduocandi ⁊ de sacramento calūnie

7 † qđ tacite omissum nō reddit nullū iudiciū. C. de iu. calū. l. ij. §. sed q: veremur. hic de manu cancellarij ⁊ ꝓthonotarij vbi iusta est litera ⁊ vero sigillata sigillo erit de legibus omissis que nō vitiant. ff. de ven. inspi. l. j. §. fi. secus si esset substantiale: vt sigilli appositio deficiens aut litera iniqua ⁊ iniusta: hoc etiam cū manu istorū nō valeret. ff. de transac. cū hi. §. si intra. nam ⁊ q̄n mandat̄ sub pena excōicationis ⁊ stat in finibus suis: vt vltra nō ꝓcedat nō est excōicatus si ꝯ facit nisi dicat̄ qđ ꝯfaciēs sit excōmunicat⁹. extra de iure pa. relatū. de si. sicut. Et hoc videtur verius vt vnū substantiale omissum vitiet de talibus solennibus non sit mutatio. ff. de in integ. rest. l. diuus. C. de testa. si vnus. alia posita ad custodiam vt falsitas euitetur ⁊ veritas innotescat litera. alias existente vera ⁊ iusta non curantur: sicut peruentio in notitiam citati si sit solenniter. alias citatiōis edictum ꝓpositum. ff. que sen. sine ap. rescin. l. j. §. item cum ex edicto. ¶ Ista ratiōe dicitur qđ si princeps mandet iudici vt recipiat testes ⁊ querat de causa scientie ⁊ alijs circunstantijs si testis dicat ⁊ nō interrogatur de causis ⁊ alijs circunstantijs nihilominus valet dictum eius. extra de testi. cum causam. in glo. eo qđ in principali scȝ dicto testis nō est vitiū cū sit clarū ꝙ dixit si accessoria iudex omittit vitium in accessorio non trahit̄ ad principale. ff. de his qui. vt indig. post legatū. §. qui principale. ff. de vul. ⁊ pup. sub. l. ex pupillari. Ecōtra sic eo. ti. l. j. §. adeo. Finis.

1 ☞ Clerici ratione feudorū que tenent ab imperatore vel alio principe sunt subditi ipsis dominis feudi.
2 Iniustitia que sit.
3 Obligatio naturalis manet etiam si snīa sit iniuste lata.
4 Uasallus inculpatus ad veniendū ad imperatorem anteꝙ arripiat iter pro componendis sarcinulis ⁊ negotijs habet sex hebdomadas.
5 Militi habēti feudū ⁊ mortuo succedit filius.

Omnibus sancte dei ecclesie. Ista lex non habet̄ cōiter in libris q: est scripta in lon. de hīsi. ⁊ terris tributa. l. pe. hȝ tñ plus de textu ista ꝙ habeat ibi: ⁊ ideo merito dubitat̄ de ea sicut de duab⁹ superioribus. ¶ Et hȝ quinq: principalia dicta que exponenda sunt vt nihil antiq̄tatis penit⁹ ignoret̄. insti. de testa. in pn̄. ⁊ per expositionē apparebit sit iustū qđ đr in ea vel nō. ¶ Primū dictū qđ Corradus impator mādat ⁊ ꝯscribit hāc. l. clericis ⁊ laicis: nec est contra. C. de summa trini. cunctos populos.

1 † quia in feudis qui tenet ecclīa ab imperatore imo ab eo tenet feuda que alij dat episcopus vel abbas; vt innuitur in glossa. s. in. j. rubri. in pri. clerici sunt subditi domino feudi. extra de iudi. ceterum. ¶ Et intendit per hanc. l. reconciliare animos seniorum scȝ dominorum ⁊ militum feudatariorum qui tenent feuda a senioribus dominis scȝ sic ponitur miles. s. Impera. Lotha. c. j. cum. c. sequentibus. sicut ibi diximus. vt concordes sic adinuicem. de quo dictum est. s. l. j.

Et vt fideliter. Si seruatur iustitia subditis vt sine culpa conuicta ⁊ laudata nō
2 priuentur feu. fideliter seruient dominis suis. ¶ † Iniustitia est illa que facit vacillare corda subditorū dominis suis iniustitia non habet ius matrem: sed iniquitatē scd̄m Joan. no. d. l. pe. de iusti. ⁊ iur. pro quo est. xv. q. ij. cum deuotissimam. de insti. ⁊ iur. l. j. ibi iustitiam nanq: colimus ⁊c.

Precipimus et firmiter statui. Statuit vt miles vel feudatari⁹ episcoporum abbatum ⁊ aliorū nominatorum qui possunt. s. in feuda dare. vt in prima rub. ⁊ in ti. epm̄ vel abba. ⁊ in ti. quis đr Dux Lo. Mar. non destituatur vel spolietur feudo ad petitionem domini dicentis feudatariū vasal. id perdidisse: nisi culpa per quam dicitur perdidisse sit laudata ⁊ conuicta vt dictum est de hoc supra de feudo sine cul. non amit. l. j. ⁊ quo tempore miles. l. iij. hec enim fuit consuetudo antecessorum. ⁊ dȝ esse sic iudicium parium vt in dictis. c. plene dictum est. que hic sunt repetenda.

3 **Uel hactenus iniuste perdi.** † Et si sententia esset lata iniuste tamen maneret naturalis obligatio. ff. de cōdi. inde. iul. insti. de off. iu. §. j. si reperuenisset ad eum contra quē est lata sententia talis noceret res iudicata contra eum pro quo lata est ⁊ ei prodesset q: cum iudicatum esset illius esse pronunciatum fuit non esse possessoris: sed alterius. ff. de procu. pomp. §. sed ⁊ his. ff. de iureiu. sed si possessori. in princi. ⁊. §. pe. ⁊ fi. vel ideo dicit q: qui habet actionem ad rem recuperandam videtur habere rem. ff. de regul. iur. qui actionem. in fi. Multum habet equitatis hoc dictum vt bona aduersarij ante solennem ordinē non transferantur in aduersarium. C. de pac. si pacto quo penā in fine. nam ideo iudiciarius vigor est constitu. ⁊ c. C. de iudeis nemo.

Si controuersia. Scd̄m dictum principale lis fuit inter dominum seniorē s. ⁊ militem vas. qui dicebatur culpam commisisse per quā feud. debebat perdere. pares iudicauerunt ⁊ laudauerunt culpam ⁊ feu. perditum damnatur va. dicit hoc iniuste factum vel odio dȝ non dissasiri de feudo. sed ipse cum paribus debent venire corā imperatore ⁊ ibi causa examinari quasi per appellatiōnē causa deuoluitur ad principem. ¶ Item si pares nominati per inculpatum vas. q: impari numero eliguntur. s. de contro. feu. apud pares termi. c. j. defecerunt in iudicio dominorum iudicare pro dn̄is vel contra eos. vel defecerunt: q: non iudicauerunt aliqua de causa similiter miles vasallus qui inculpatur teneat feudū. ⁊
4 ipsi pares † ⁊ dominus veniat coram imperatore: ⁊ tunc senior dominus. s. ⁊ vas. inculpatus ad veniendum ad imperatorē anteꝙ iter arripiant pro componendis sarcinulis ⁊ negotijs eorȝ habent sex hebdomadas. ⁊ hoc debet innotescere ei cum quo litigauit que habent locum q̄n litigatur cum maiorib⁹ valuasoribus si cum alijs minoribus nō hȝ necesse vt corā imperatore. sed corā misso nūcio delegato aut corā ordinario seniore nō integro in curia. s. imperatoris cā finiat̄ quid sit hoc dicere. vide que dicta sunt. s. quo tp̄e miles. l. iij. in fi. si de inuest. inter dominum ⁊ vasallum lis ori. §. his enim.

Precipimus. Etiam tertium dictum ⁊ est hec litera defectiua ⁊ corrupta. sed in lō. vñ
5 sumitur plena est de beneficio ⁊c. tributar. l. pe. ⁊ sumatur † miles habens beneficium siue feudū ⁊ habet filiū. filius succedit. s. de gra. c. j. in prin. si filiū nō habet nepos ex filio. s. de na. suc. feu. c. j. hic nepos đr in vulgari lombardorȝ abiaticus quasi ex alio habitus vt ex filio.

Id est ne amaturus. Dicit hic litera qua si nouiter amatus. s. post filium. vel ex parte patris guttamine quasi descendens de linea in lineam sicut gutta in guttam. hoc non est in lon. ⁊ ideo vꝫ hic litera corrupta. sed est sic abiaticum habeat saluo vsu maiorȝ nostrorum in dandis equis ⁊ armis suis senioribus. Sed si forte abiaticum ex filio non reliquerit. ⁊ fratrem legitimum ex parte sui patris habuerit ⁊ seniorem offēsum habuit ⁊c. ex quo vult satisfacere domino non priuabitur feudo. j. in consti. imperialis §. insuper.

Insuper modis omnibus. Quartū dictū est vas. non potest vendere ius suū sine domini voluntate. ita senior dominus de beneficio ⁊ feu. vas. non faciet cambium precarium aut libellum sine consensu vasalli concor. s. quo tp̄e miles. l. ij. de l. cor. §. ex ea. l. ⁊ repete que ibi dicta sunt. ¶ Posset tamen dare ius vas. si moriatur sine herede viuo vasallo. s. si de feu. cōtro. fu. moribus: ⁊ tunc est differentia inter dn̄m laicum ⁊ clericū. s. qui suc. tene. c. j. ⁊ hic potest esse ti. qui suc. test. c. j. de clerico qui inue. fecit. c. j.

Illa vero. Feuda ⁊ beneficia que quis tenet siue iure proprietatis q: sunt libera siue ad libellum siue precarium nullus eos audeat disuestire ⁊ spoliare sine iuris ordine. s. in prin. huius. l.

Feudum vero. Quoddā feu. qđ dicebat̄ de castel. vult impator ipse habere sicut sui antecessores habuerūt. forte erat in limitibus regni vbi fiebant excubie. C. de adul. ꝙuis indubitati. de fundis limitōsis. li. xj. l. j. ⁊ per totū. Sed hoc diuinare est nec curādū: q: inutile. ¶ Illud qđ de illo feudo nō habuerūt ꝑdecessores Corradi. nec ipse vult cōtentus esse iure suo Imperator ar. C. de iure fisc. iustas. ⁊. l. prohibitum. in fine.

Si quis hanc nostram. Ultīa pars ponit penam. c. li. aur. contra transgressores medium camere sue mediū damnum passo. si hoc dictum non esset totum fisco acquireretur. C. de modo mulct. l. multcarum.

¶ De pace iuramento firmanda tenenda ꝛ iudicanda: et de pena iudicibus impoſita qui eam iudicare ꝛ iuſtitiã facere neglexerunt. Rubrica.

¶ Proprie dicit᷑ violare pacẽ.i.ſtatum cõmunẽ fideliũ diximꝰ de pace te.ꝛ eius vio.l.ij.§.ſi qs autẽ. mouendo quaſi guerram depredando bona alterius: ꝛ turbãdo ſtatum patrie colligitur j.§.receptatoribus.ibi vel predam tenentibus de iſtis dicit᷑ qd turbator pacis punitur capite.ff.de re milita.l.fi.in fi.ſicut eſt videre in Lombardia.

1 ☞ Legem imponere quis non põt alijs ꝙ ſuis ſubditis.

Imperator. Frede.dei gratia Rom. imperia.ꝛ ſemp auguſt.
1 vniuer.ſuo ſubiectis impera. ¶ † Alijs ꝙ ſuis ſubditis non poteſt quis legem imponere.C.de ſumma trini.l.j.in prin.ff.de iu.om.iur.l.fi.ſunt em̃ liberi reges multi.ff.de capt.ꝛ po.re.l.poſtliminium.in prin.quicquid hic dicat glo.ideo dic vt diximus in preambulis.ij.queſtione.

Additio.
a ¶ Seruẽt pacez. Adde pax quotuplex ſit ꝛ quomõ dicat᷑ rũpi p Bal. i ꝯſi.lviij.poſt pn. ... pter... dato. Et an pax dicat᷑ rupta ſi occido fratrẽ tuũ in eodẽ ꝯſi.in.iij.col.,vſic. ſcdo eſt ꝯſiderandũ.Bar.ab hor.

1 ☞ Pacem ſeruent in ſe omnes imperio ſubditi concordia res parue creſcunt ꝛ diſcordia maxime dilabuntur.
2 Sapientia eſt in antiquis ꝛ in multo tpe prudentia.
3 Pacem fecit minor.xviij.maior.xiiij.cum inimico ſuo ꝛ iurauit ſeruare pacem an teneatur.ꝛ nu.4.
5 Etas iuuenilis ſicut ſenilis excuſat a pugna.
6 Viuere debet quicunqꝫ in pace ꝛ non debet ſe vindicare niſi in caſibus his.
7 Debitor fugiens cũ re alterius ꝛ cito non põt habere copiã iudicis an detinebitur fugiens vt auferat᷑ res debita.
8 Poteſtas omnis a deo eſt.
9 Torqueri dꝫ quis per hec p que peccat.
10 Oppidũ a quo dicitur ꝛ quare.
11 Maiores plus puniuntur in pecunia ſꝫ minores plus in corpe.
12 Teneor iniuria ſi claudũ vel cecũ a natura vocẽ cecũ vel claudũ ad ſuam iniuriam.ꝛ nu.13.
14 Iniurie tenetur qui dicit culpabilẽ illũ qui nõ eſt.
15 Ignorantia vituperij ꝓponi nõ dꝫ ſine excuſatione.
16 Paria ſunt ſcire ꝛ debere ſcire.
17 Lex eſt omne quod ratione cõſiſtit.
18 Publice vẽdens emere volentibus de re ſua ſi mihi nolit vẽdere an teneatur mihi iniuriarum.
19 Vendere nolens rem ſuã non tenetur.
20 Pena legitima diceretur qñ cõtra pacem fit iniuria.
21 Capite puniuntur qui ambulauerũt cũ telo cauſa occidẽdi vel furandi hominẽ ſiue cõſummat᷑ delictũ vel nõ qꝛ volũtas.
22 Violans pacem pro ſolo vulnere quod fecit perdet manum.
23 Iudices debent fieri vel conformari ab imperatore creatio magiſtrũ tuũ ſpectat ad principem.
24 Conuenticule ꝛ omnes coniurationes etiam tracte occaſione parentele ſiue fiant inter ciuitatem ꝛ ciuitatem prohibentur fieri.ꝛ nu.25.
26 Occurrere melius eſt ante tp̃s ꝙ poſt vulneratam cauſam remedium querere.
27 Coniurare eſt facere aliquod licitum: graue eſt peruenire ad actum.
28 Conſanguineus vel affinis receptator nõ diſtinguitur quia latro infidelis eſt.
29 Furem vel latronem comprehendere ꝛ capere nunquid teneatur quis.
30 Indicare furem non tenetur quis de iure ciuili niſi ſit proditor regis.
31 Vi eripiens plus delinquit ꝙ ille qui clam occultat receptãdo.
32 Contumacis domus ſi diruatur in ciuili cauſa.
33 Cõtumacia magna eſt cũ iuenit᷑ reꝰ ꝛ dicit nolo venire.ꝛ nu ſeq.
36 Exigens iniuſte ab eccleſijs in duplũ punitur.
37 Minor an poſſit venire ꝯ vẽditionẽ rei ſue iuramẽto firmatã.
38 Iurans ad ſancta dei euãgelia vel alias qñ peierare dicatur.
39 Iurans falſum p lapidem periurus eſt.
40 Pubertati ꝓximus an poſſit eſſe periurus.
41 Pubertati ꝓximus quis dicatur.
42 Pubes minor iurans non venire cõtra cõtractũ a ſe fiendũ an ſi poſt contrahat cõtractus valeat.
43 Iuramẽtũ corã deo nõ plus ligat ꝙ ſimplex ꝓmiſſio.
44 Notarius an poſſit pro abſente ſtipulari.
45 Minor vendens cũ iuramẽto an ſi ante traditionẽ cadat a poſſeſſione ꝛ illã recuperet teneat᷑ ad reſtitutionem.
46 Minor pubes tamen ꝛ pater diuidens bona inter filios emancipatos qñ poſſit contra venire.
47 Iuramentũ vi vel metu extortũ nõ ligat iurantem.
48 Alienare res ſuas põt liber homo.
49 Ius imperatoris nõ põt vẽdi nec etiã eccleſie queſitũ.
50 Allodiũ poteſt fieri feudum.
51 Vaſalli comitari debẽt dños ad coronationẽ impatoris eũtes.
52 Vaſallus burgenſis nõ tenẽs feudum an ꝛ quale teneatur domino ſeruitium preſtare.

Hac edictali. Attẽdenda eſt hec lex ꝛ ſequens: qꝛ ſunt imperatoris Frederici primi maxime ꝓpter bonas glo. hic poſitas: ꝛ debuiſſet ꝯiungi.s.in rub.ſimili.de pa.te.ꝛ eiꝰ vio.ꝛ qꝛ ſunt eiuſdẽ impatoris. ¶ Itẽ in.x.ṗncipales ptes diuiditur hec lex ꝓut pricipal'r dicta.x.ponit. ¶ Prima durat vſqꝫ ad.§.iniurias.ꝛ diuidit᷑ ipſi pars in tres: qꝛ ṗncipal'r tria dicit.
1 † Primo mãdat vt oẽs impio ſubditi ſeruẽt pacẽ [a] inter ſe con
a cordia parue res creſcũt: diſcordia maxime dilabũt᷑. dicit Salluſtiꝰ in Iugurthino.ꝛ vt pax inuiolata ſeruet᷑ mandat qd oẽs Duces March.Comites.qui ſunt iſti dictũ eſt in ti.qs dr dux March.c.j.capitanei valuaſores iſti qui ſunt: dictum eſt in.j.rub.Rectores locoꝝ cũ ṗncipibꝰ ꝛ plebeis.i. cũ nobilibus ꝛ popularibus vocant᷑ ṗmates forte illi maiores ciuitatũ ex quoruꝫ cõſi.negotia gerunt᷑.ar.ff.de cõdi.ꝛ de.municipibꝰ vel dicit de ſe
2 nioribus.ff.de vſur.legatũ.i.prudentioribꝰ. ¶ † Qꝛ in antiqs eſt ſapientia: ꝛ in multo tpe prudẽtia.Iob.xij.vel primates in diuitijs ditiores em̃ faciũt negotia vniuerſitatũ.C.de ṗdi.curia.l.pe.in fi.qui plus hꝫ in terra plus diligit vt terra creſcat pauperes nõ cogitãt niſi tumultuare ciuitate.ꝛ illi ſunt qui ſeditiões ꝓcurant vt currãt ad ſpolia.dicit Sallu.in Catilinario iſti nõ timẽt mortẽ.dicit Vegetius primo de re mili.neſcio qs minus mortẽ metuit ꝙ q minus delitiarũ nouit in vita.Vel primatibꝰ.i. nobilibus iſti ſunt q vocant᷑ ad regendũ ciuitates.in aut.de defen.ciuita.§.interim.ꝛ.§.ſi primates.vt ſenatores vel plebeios non dixit populares: qꝛ illud vbũ cõprehendit oẽs nobiles ꝛ alios.inſti.de iur.natu.§.lex eſt.qñ etiã delinquit᷑ in ciuitate priores ꝛ maiores puniunt᷑.C.lib.xij.de exacti.ꝛ excu.l.iij. terra ſupponit᷑ interdicto p delicto dñi.extra de ſpon.nõ eſt.de offi. deleg.ſane.ij.i fi. ¶ De hoc peccato.ſ.multitudinis qual'r punit᷑.no.j.q.vij.quoties.ꝛ.xxiiij.q.iiij.nõ põt.extra de ſi.dilectꝰ. ¶ Iſti oẽs dñt cõpellere ab anno.xviij.s.vſqꝫ ad.lxx.iurare qd teneãt pacẽ poſt hoc tp̃s nõ cogit᷑: qꝛ quaſi extra mentẽ eſt. Inde non denunciant᷑ ei vt teſtis ſit inuitꝰ.ff.de teſt.inuiti.facit ad hoc.ff. de iure imu.l.ſemp. ¶ Itẽ qd iuuẽt rectores locoꝝ in tuenda pace.ſ. iurabũt vel hoc non iurabũt.vt dicit glo.qꝛ põt referri ꝛ non referri ad iuramentũ. ¶ Itẽ mandat qd in ſi.quinquennij hec ſacramẽta renouentur male ſeruat᷑ glo.dicit nõ iurat᷑ hodie de facto excreſcente.ſ.malitia de pace: imo de contrario qd eſt ꝓhibitũ qꝛ frequenter fiunt cõuenticule ꝛ ſocietates illicite cuꝫ iuramento qd nõ dꝫ eſſe.j.§.cõuenticulas. ¶ Renouant᷑ aũt hec ſacramẽta propter illos qui.j.quinquenniũ fiũt maiores.xviij.annis q nõ iurauerũt qꝛ erãt minores: ꝛ ꝓpter illos q excreuerunt.lxx.ann.qꝛ nõ cõpellunt᷑.ꝛ alia rõne vt glo.dicit tenent᷑ tñ ex primo ſacramẽto etiã ſi nõ renouet᷑: qꝛ iurat pacẽ ꝑpetuo ſeruaturũ vt in prin.dicit᷑.pro quo eſt.C.de diuer.reſcri.falſo. ¶ Patet minorẽ.xviij.an.nõ iurare.ſ.hoc ſacramẽto generali de pace ſeruãda: ſꝫ ſpãli ſup ſuis ꝯctibꝰ iurat maior.xiiij.ꝛ ſic nõ eſt.ꝯ.j.§.itẽ ſacr̃a pube
3 rũ.qꝛ illud eſt aliud ſacramẽtũ ab iſto. ¶ † Si ergo minor.xviij.maior.xiiij.fecit pacẽ cũ inimico ſuo ꝛ iurauit ſeruare pacẽ an tenetur.querit gl.ꝛ diſputabit bene ſcdm dictum magis plꝫ vt ex quo ſup facto proprio iurat ꝯhit ſi offendit ipſe vtilis eſt ſibi ſi fuit offenſus iurat vt non vendicet ſe de facto quia nõ preſumit᷑ quis venire ꝯtra ſacramẽtũ ꝓpriũ.C.ad.l.iul.repet.l.vlti.vñ ꝛ q recipit indebitũ: lꝫ diſtrahat ꝛ nõ ꝯhat: qꝛ aliquid gerit: dr quaſi
4 cõtrahere.inſti.qui.mo.re ꝯ.ob.§.itẽ quoqꝫ. ¶ † Sup ꝓmiſſione in genere facta de ſeruãda pace generali in qua non eſt aduerſarius ſed iud.officio fit vt hac.l.ſtatuit᷑ tp̃s.xviij.an.at vbi ſpecialiter paciſcit᷑ ſup negotio hꝫ locũ.§.itẽ ſacramẽta puberum.lꝫ in ſpẽ qd nõ in genere.vt gl.allegat ꝓ quo eſt.ff.de mino. illud.§.ſi talis. ¶ Attẽdendũ tñ ſup quo crimine paciſcit᷑ ꝛ iurat: qꝛ ſi de eo de quo nõ poterat trãſigi.de quo dr in.l.trãſigere.C. de tranſ. iuramentũ nõ ligat quin poſſit idẽ accuſare vt ibi no.ff.de pac.iuregen.§.ſi paciſcar.qꝛ eſt improbatũ a iure hoc pactũ ſup tali crimine: ideo damnat᷑ quicquid ſequitur ex eo vel ob id.C.de legi.nõ dubiũ.in fi.Sꝫ ſi tũc iuraſſet nõ venire ꝯ pacẽ nõ veniet autoritate ſua vendicando: imo cõmitteret in penã ſi vindictã propria autoritate attẽptet: qui em̃ nõ pñt vindicare de facto pñt accuſare in iudicio etiã ſi al's ꝓhiberent᷑ vt ſerui necẽ dominorum.C.de preci.impera.offe.l.j. ¶ Unde in quocunqꝫ crimine qs ꝓmittat ad penã qd nõ vindicabit ſe ſua autoritate vꝫ ꝓmiſſio qꝛ cõcurrit cũ iure ſcripto qd eſt vt nullus ꝛc.C.de iudeis.nullꝰ ꝛc.vindicta tũc iudicij nõ eſt ꝓhibita ſi eſt de crimine in quo nõ poteſt trãſigi etiã ſi ꝓmiſiſſet ad penã ꝛ iuramentũ nõ accuſare vt dictũ eſt.Si vo poſſet trãſigi ꝛ iurat ſeruare pacẽ maior vel minor pubes cũ ſacr̃o qd facit eũ maiorẽ.i.ꝓ maiori haberi vt dr in §.itẽ ſacr̃m puberũ.nõ veniet ꝯ pcm̃ ꝛ trãſ.maior ſine ſacr̃o q̃liter remittat᷑ pactio vel trãſactio dicit᷑ in.l.trãſigere. niſi tũc agerent

inter

inter eos qđ tñ fecisset pacẽ vt nõ vindicarẽt de facto: tunc ad id
qđ nõ fuit cogitatũ nõ trahet. ff. de trãsac. l. cũ acq. ⁊ l. qui cũ tu-
tore. §. fi. oportet enĩ qđ in pace que fit remittat iniuria vt sic nõ
accuset. arg. ff. ad. l. iul. de vi pub. qui cetu. §. qui vacantẽ. nam si
in pace remittunt rancorẽ ⁊ odiũ p ista verba nõ videtur remit
tere accusationẽ in iudicio: sz tñ offensionẽ ꝙ de facto non offen
dat ius sibi cõpetens nõ remittit qui iurat non esse cõtra aliquẽ
extra de ꝓcu. petitio. de hoc dictum est. s. hic finitur lex. §. fi. ad-
de que ibi dicta sunt ex verbis pacis hoc determinabũtur. ff. de
transac. de his. nisi probetur mens. ff. de reg. iur. semper per ea q̃
dicta sunt. s. de eo qui finem fecit agnat. c. j. ¶ Itẽ no. hic in glo.
que sit etas legitima scđm diuersos tractat⁹ tam de iure lon. q̃
ro. qđ memorãdũ est simpliciter dicendo legitimã etatem nisi in
casibus hic no. intelligitur de ea que est. xxv. an. C. de his qui ve.
eta. l. fi. de leg. iij. cum filio. ¶ Iure lon. xviij. an. vt hic plene i gl.
In cuius fine dicitur quod minor. xviij. an. nõ põt pugnare inui
tus: qr dz iurare dño duo. s. qđ nõ asto animo. ⁊ qđ portet secum
5 herbam: vel aliud maleficium p. ll. long. q̃ hic allegant. ¶ † Iu-
uenilis etas sicut senilis excusat a pugna in lon. qualiter quis se
defen. de. l. antepe. ¶ Iurat etiã vt dr. s. de pace te. ⁊ eius viol. si
miles. ⁊ l. si rusticus. Sed si vellet pugnare pro se vel alio: quia
de ꝓprio facto agit iurabit ex quo vult pugnare per ea q̃ dicta
sunt admittit quis volẽs ad qđ inuit⁹ non cogitur. C. de trãsac.
cum donationis. cum simi.

6 **Si quis vero.** Secundum dictum † debet quis vi
uere in pace. nõ dz se vindicare nisi
vt dicitur. C. quãdo lic. vnicuiqz sine iudi. l. j. ⁊ ij. ¶ Sed qd fiet
si nõ permittor in pace viuere infert mihi qs molestias iniurias
⁊ talia. rñdet qđ si puto aliqđ ius ꝯtra aliquẽ habere de aliquo
facto nõ debeo autoritate ꝓpria vindictã vel iustitiam sumere.
C. de iudeis. nullus. sed debeo adire competentẽ iudicẽ ⁊ experi
ri de iure meo. hec verba sunt. l. denunciamus. C. de his qui ad
eccle. confug. Querit glo. si iudicis copiam non habeo: ⁊ debi-
tor meus fugiat: intelligitur debitor ex quo contractu vel malefi
cio. ff. de verbo. sig. si creditorem. ⁊ l. seq. dicunt quidaz quod in
hoc casu dico mihi ius. arg. C. de decur. generali. ⁊ no. d. l. de iu-
deis. nullus. Dicit glo. hoc non credo: vnde credo verum quod
fugiẽtem potest detinere ⁊ ducere ad iudicem donec iudicis co-
piam habeat. ff. que in frau. cred. ait pretor. §. si quis debitorem.
vbi ponuntur in glo. multe solutiones. satis videtur hoc qr au-
ferre rem sua autoritate non videtur qđ possit: sed tenere qđ nõ
fugiat hoc satis est equum: qr mora habet in se periculum: vt di
ctum est. s. de consue. rec. feu. §. quod autez. Sed certe in. §. si de-
bitorem. litera dicit quod abstulit sibi rem suam nisi vbi intelli-
gas qđ erat anteq̃ peruenisset ad locum predestinatũ. ff. de fur.
l. iij. Sed litera dicit simpliciter debitorem fugientem. vnde non
est absonum dicere: vt ibi innuit glossa quod si cito non possum
habere copiam iudicis detineam fugiẽtem ⁊ auferam rem meã
⁊ sic duo oportet esse quod fugiat ⁊ quod rem meam asportet. se
cus si erat mihi debitum nõ debet spoliari anteq̃ conuincatur
quia amitteret ius crediti. in. l. extat. alias si non fugiat: etiam si
me spoliasset rem meam nõ liceret recuperare autoritate ꝓpria
nisi nocumenti. ff. de vi ⁊ vi ar. l. iij. §. vim. ⁊ l. qui possessionem.
alias perderet eam per. l. si quis in tantam. ¶ Et quod dictum
est cito fit differentia vtrum iudex esset in loco propinquo vel di
stanti. argumentum. ff. de annuis lega. l. meuia. in fine. Facilius
autem in meo quam mihi debito: quia suam rem in violentia
amittit per sententiam in. l. si quis in tantam. mihi debitum au
ferendo videtur qđ ipso iure: qr dicitur ius crediti non habebit
ff. qđ met. cau. extat. ⁊ in. l. precedenti. sed ⁊ partus dicit ius cre-
diti amisisse quod dicunt Moderni non potest negari plus pu
niri. argumen. ff. de pen. capitalibus. §. solent. vbi plus excedit
7 seuerius vindicatur. de exces. prela. sicut. ¶ † Quando ergo fu-
git debitor cum re mea vt cito velociter scilicet non possum ha-
bere copiam iudicis: ⁊ detinebo fugiẽtem: ⁊ auferam rem meã
maxime si erat notorium rem illam quaz asportabat meam esse
per ea que dicuntur. ff. de actio. emp. emptorem. Sed si cum mi-
hi debito fugiat: ⁊ copiam iudicis non habeo: detinebo donec
ad iudicem ducitur: sed non exigam mihi debitum sine iudice.
per hanc glossam ⁊ sic concordentur iura ⁊ glosse varie in hoc.
¶ Si autem non fugiat etiam rem meam non auferam: nisi in-
continenti facta violentia expectabo donec sit iudex: quia sic di-
citur de paribus. d. §. quod autem. ¶ Theologi dicunt quod
auferendo quod mihi debetur non teneor illi a quo meum vel
mihi debitum exigo: sed quia peccat contra communem iusti-
tiam vsurpando iudicium quod dei est ⁊ illorũ qui a deo sunt.
8 † Nam omnis potestas a deo est. xxiij. q. j. quid culpatur. ad Ro
ma. xiij. debeo deo satisfacere quia dixi mihi ius. in secunda se-
cunde. q. lxiij. de peccatis iustitie appositis per que inferuntur
nocumenta proximo in rebus. q. v. an furtum semper sit pecca-
tũ in solutione ad vltimũ argu. qđ est sane intelligendum. qr san
cti non considerant nisi restitutionem que debet fieri propter
ablatum: qr ergo non grauo eum qui detinet meum non teneor
sibi ad restituendum vel aliquid recompensandum. non dedit
eum damnum qđ est diminutio rei sue. ff. de dam. infe. l. j. sed non
fuit sua iustitia exigit equalitatem que hic non habet locum: qr
detentor rei non sue nil perdit. ¶ Sed si agatur debeat puniri
vel non hic rem suam inuadit. hoc sancti relinquunt secularib⁹
potestatibus qui dicunt delinquit ergo puniendus est. ff. de le.
j. l. fi. leges iuste ligant etiam in foro conscientie: qr pro dei verita
te feruntur. ix. dist. c. j. deus dixit per me legum conditores iusta
decreuerunt. prouer. viij. ⁊ in epistola inter claras. C. de sum. tri.
ex quo lex non ponitur ad priuatum commodum cõdentis. iiij.
di. erit. sed vt mali coherceantur. iiij. di. facte. deus videtur eam
facere qui dedit potestatem condendi principibus. C. de ve. iur.
9 enu. l. j. §. cũqz deus vult puniri malos † qr per que peccat quis p
hec ⁊ torqueri debet. Sapientie. xj. iuste leges deriuantur a lege
eterna. ẜm aug. primo de libero arbitrio. ⁊ ideo ligant in consci
entia quantum ad deum scđa secunde. q. xcvij. de potestate legis
humane. q. iiij. vtrum lex humana imponat homini necessitatẽ
quantum ad conscientiam. sed leges Imperatorum dicunt qđ
rem meam apud alium constitutam per iudicem debeo reposce
re. alias amitto eam. vt in. l. si quis in tantam. ⁊ hoc. §. ⁊ ideo de-
beo restituere. ⁊ si postea vendicem a te excipies ꝙ ius meum de
beo perdere propter violentiam. vnde excipiendo consequeris
quidem sententia hitur: qr debeo perdere. ar. ff. de inof. test. põp.
§. si filius. in hoc interest tibi restitui nedum agendo. per cõsti. si
quis in tantã. Sed ⁊ decipiẽdo debeo eã perdere. ¶ In casibus
quibus spoliatus non petit restitutionem videtur permissa spo
liatio vt possidenti decimas in aliena parochia. lib. vj. de restit.
spo. c. ij. an sit simile de eo qui tenet feu. ⁊ non põt ostendere con-
cessionẽ feudi dominus spolians non teneatur ei dic vt diximus
in consti. imperialis.

Si quis vero temerarium. Tertiuz
dictũ pri-
me partis punit contra agentes ciuitas violans pacem in. c. li.
auri que infert fisco seu camere sic. C. de modo mul. eos. camera
est nomen nouum istius iure ⁊ libri vt feudum de camera. s. de
10 feu. cogni. c. ij. ⁊ quid sit inuesti. §. iij. † Opidum. xx. li. hoc dicitur
ab ope qr fert opem. ff. de verb. sig. pupil. §. opidũ Duces Mar
chiones ⁊ Comites in. l. lib. Capitanei ⁊ maiores valuasores
xx. lib. Minores vero in tribus li. ⁊ damno passo ẜm leges resar
ciant hoc refertur ad omnes qui puniuntur. Nam ⁊ si committi
tur homicidium vel iniuria in violatione pacis punitur legiti-
me vt statim sequitur hec pena est in pacis violatione vnũ deli-
ctum propter aliud non minuitur. ff. de priua. deli. nunq̃ plura
11 hoc accedit prisce seueritati. C. de sepul. vio. l. iiij. ¶ † Et not. qđ
maiores plus puniuntur in pecunia. sed minores plus in corpo
re vt in gl. hic. ⁊ s. de pa. te. ⁊ eius viola. si institutus. in fi. magne
gl. sic. C. de sum. tri. nullus. in fi. xxiiij. q. j. qui cõtra. extra de iure-
iur. quidam. in glo.

Iniuria seu furtum. De eodẽ est: sed vt di
uisa melius intelligã
tur per se legatur. ff. de doli excep. l. j. non tantum punitur viola
tor pacis pena pecuniaria. ⁊ ad restitutionem dãni passo dãnũ.
imo si in violatione pacis iniuriam intulit furtum vel homici-
dium vel membrorum fiat mutilatio vel aliud delictum extra ⁊
preter dictam penam hec legitime vindicantur ⁊ puniuntur. h.
d. ¶ Iniuria pro cõtumelia sumitur stricte. hic large pro omni
eo qđ non iure fit insti. de insti. de iniur. in princ. circa contume-
liam que est duplex realis ⁊ hec ciuilis. ex. l. cor. qñ pulsat verbe-
ratur vel domus vi intratur verbalis conuitij ⁊ hec pretoria iu
dex inspicit personam locum ⁊ qualitatem iniuriarũ. Dicit tñ
gl. ꝙ vix alibi reperitur ꝙ iniur. atroce ciuili estimat. iudex. ff. e.
constitutionibus in pretoria pars insti. eod. §. pena. ⁊ ideo dixit
Mar. ꝙ si ago ex. l. cor. vel de iniurijs ciuiliter ꝙ non ago postea
criminaliter: qr in vtroqz iudex estimat semel facta estimatione
per eum nõ amplius ipse idem estimabit quasi de persona ⁊ vni
ca tantum estimatione lex intelligat. ar. ff. de verb. si. boue. §. hoc
sermone. de condi. ⁊ demon. hec condi. sed in pretoria cessat hec
ratio qr alius estimat in vna cum agitur ciuiliter. i. peculiariter
qr pars alius in criminali vt iudex hoc omnes reprobant: qr cũ
de iniurijs ciuiliter agitur siue sit pretoria actio siue ciuilis iu-
dex non estimat. imo pars. sed iudex taxat in vtroqz. d. §. pe. ⁊ ꝙ
dr in. l. cõstitutionibus. in fi. estimatione iudicis facienda. i. taxa
tione debet exponi. siue ex. l. cor. agatur siue ex edicto pretoris.
Dicit Azo in sum. de iniurijs. §. datur Rof. in tractatu ciuiliuz
circa mediũ ti. §. alij tñ dixerũt. Et iõ qr vtraqz cõpetit ad vindi
ctã criminalis. s. ⁊ ciuilis vna p alterã tollit. ff. e. ꝙ in sena. ⁊ l. p-
tor. §. j. hec est cõis positio vera. Et est notãdũ ꝙ lz in ꝯctu ipos-
sibiliũ nulla sit obligatio: tñ si dico te asinũ cũ sit impossibile qđ
sis asinus nec demones ħ possent speciẽ. s. i aliã speciẽ cõmutare
ẜm Aug. xviij. de ciui. dei. lz elidãt fantasiã hoĩs vt videat ꝙ sis
asin⁹ sicut accidit apuleio teneor iniuria. sicut iure lon. vocando

mulierem stringam vel Janã. vt in fi. illius ti. dicit Rof.

Additio. Et est attendendũ id quod Moderni dicũt quod conuicium sine contumelia non cadit
12 in defectu a natura q2 † si claudũ vel secũ a natura vocarẽ cecum aut claudũ ad suã iniuriã teneter iniu. vt dicũt. accusatores eni nature puniuntur. vt in. l. maximum vitiũ. C. de li. pre. nisi partus esset portentuosus qui liber non est. ff. de sta. ho. non sunt liberi. de ver. sig. quereret aliquis. C. de posthu. here. insti. qd certa. & quia seruus est & inter seruos non fit eis iniuria: vt actio iniuriarum inde cõpetat. insti. de iniuriis. §. seruus. idem dicunt si a casu esset talis non culpa sua: puta cadit quis ab arbore & claudus factus est vel cecus non posset sibi hoc improperari dicunt quin teneatur iniur. sed tantũ qñ culpa sua tunc peccata nocentiũ oportet esse nota. ff. de iniur. eũ qui no. a 2rio. si vo est nocẽs & culpabilis cecus. q2 arg. a 2rio est fortissimum. C. de of. eius. l. §. huius rei. pro quo est. C. de offi. rect. prouin. iustissimos male meritus &c. ff. deposi. bona fides. in prin. hic non est male merit' quia malum non fecit. ista ratione si vocarem cucurbitam vel riualem illum qui nescit adulterium vxoris sue tenerer iniur. quia
13 ignorans non offendit. ff. loca. si ignorans. ¶ † Itẽ si vocem spu a rium aliquẽ[a] qui est spurius tenebor iniur. q2 non fuit geniti s3 gignentis. lvj. di. na. & inter honestos erit si parentis vitia non sectatur. e3 dist. vndecunq. &. c. sequen. eo quod est creatura dei
14 in semine male vtentibus male erit: non ipsum malũ erit. † qui vero dicit culpabilẽ illũ qui non est tenetur iniur. C. de iniur. l. iij. In 2trariũ est q2 q dixit ancillã illã que est l3 se gerat p libera & pbet qd est serua non tenet iniur. a 2rio qd est fortissimũ: q2 tunc tenet qñ non pbaret. C. de iniur. l. quidẽ. & ibi nõ est culpa iniur. si nata fuit sic. serui enim nascũtur ex ancillis nostris insti. de iur. per. §. serui. & qd d2 nõ debere naturã accusari intelligitur qñ culparetur & argueret natura. vel mulier quare nõ oẽs generauit masculos hoc nõ l3 argui: q2 femina sic est necessaria ad conseruationem humani generis sicut masculus sine ea non fiunt mares nec femine natura vtrunq; corpus edidit suis vicibus immortale alterum alterius auxilio sic eget: vt vno semoto alterum corrumpat. C. de le. here. l. lex. xij. tab. insti. de exhere. l. j. §. nostra. non sic videt de aliis vitiis ex defectu nature: vt sic virtus visiua fit in organo sc3 oculo. ¶ Idẽ de claudis & aliis impfecte natis quod accidit vtplurimum ex vitio materie in agente & patiente dum superfluit vel diminuit materia seminis vel alie dispositiones impediunt: sicut dicunt phisici. vnde nasci mutũ est esse morbosum. ff. de edil. edic. mutũ nasci mulierẽ nõ nisi sit arcta vt non possit fieri mulier vel nisi semper mortuos pariat eo. titu. queritur. in prin. & §. mulierẽ. defectus nature qd vsum facit deteriorẽ rei cuius causa natura nobis sanitatẽ dedit morbosum. eo. ti. l. j. §. sed sciẽdũ. videt debere distingui in defectib' in quibus culpat vel culpauit iniuriatus vel eius parentes vt in his non sit iniu. actio. puta in spurio non est defectus nature: q2 terra id est vulua recipit semen & quodcũq; semẽ est fecit fetu. receptũ fetũ corporauit corporatũ i mẽbra distinxit. vt l. c. nasci. s3 fuit defectus in iaciẽdo semen qui est sicut fur & latro: quoniam non nisi ad vxorem debuit ingredi & ad iustas nuptias. insti. de pa. po. in prin. recte ergo improperatur nascenti culpa gignentis que maculat genitum. C. de questio. diuo marco. & si nõ fit in genito culpa est defectus gignẽtis copule non fuit matrimonialis. extra de purga. ca. accedens. q qdẽ defectus ex culpa gignentis & si nõ impediant ad vitam eternam: nec sit causa mortis tẽporalis. ff. de pe. crimen. cum concor. remouet ab honorib' & pmotionibus successionibus ordinibus: & aliis plene not. d. c. vndecunq;. Isti spurio maiorum suorum factu3 preiudicat. C. lib. xij. de coarta. si coartalis. in eo hereditarii criminis exempla metuentur. ideo sine culpa improperium ei fit: sic in seruo nato nõ est defectus nature: q2 iure naturali omnes liberi nascuntur. ff. de iusti. & iur. manumissiones. sed culpa parentis qui vendidit se ad precium participãdũ. & sic iure ciuili erat seruus vel captiuate: & sic iure gen. bello iusto indicto ex parte capientis: & iniusto ex parte capti. & sic erat seruus capientis. vt in. l. seq. ex hoc & in eo fuit culpa quia debuerunt obedire indicenti bellum iu-
15 stum. ¶ † Ignorãtia vituperii ppriũ non d3 excusare non est ibi defectus nature: q2 sicut non pdest illi q vires rerũ suarum causatur incognitus & perinde d3 haberi ac si sciuisset. C. de rescin. ven. quisqs. cum cõcor. in glo. ibi multomagis non d3 pdesse si ignorat facta domus sue & personarum domesticaru3 de qbus maior cura habenda est qȝ de rebus: qñ persone rebus prepon-
16 derant. ff. de sta. ho. l. ij. de edil. edict. iustissime. † Scire & debere scire sunt paria. ff. pro emptore. qui fundus. §. seruus. si cer. pet. quod te mihi. in fi. p quo est. C. de lib. causa. filium. & de epis. an. si legibus. Domestici sciunt: ergo scire debent que domi geruntur. C. de repu. consensu. & arg. ff. de pa. po. congruentius. in. l. si ignorans. nesciebat conditionem persone extranee. in pposito non d3 nescire conditionẽ suipsius q2 vnum corpus sunt ipse & vxor. ff. de ritu nupt. l. j. & ij. d3 quis custodire rem suam vt dicit

Additio. a ¶ Itẽ si vocẽ spuriũ aliquẽ. Adde quomõ dicit pbari possit spuri' aliquis. vide in 2si. cxv. p. d. Paul. de ca. in. x. vol. sup vltimo qsito in vltimo ipressis. & an spurii fili' admittat ad succedẽdũ auo: l3 sit legitim' & naturalis. vide in 2si. lxxxv. p do. philippum deciũ col. fi. Bartho. ab horrario.

Cato. rem tuam custodi. pt3. ff. cõmo. si vt certo. §. pinde. vñ senitia in seruis ppriis culpatur in alienis coercetur & punit. ff. sol. ma. si constante. §. si maritus. non qd plurimũq; sit cõmittenda vxor custodibus q2 qs custodiet ipos custodes cauta est ab ipsis incipit vxor. vt dicit ille poeta. sed aliter potest perquirere & custodire quia qui debet custodire potest & mentiri. ff. de ser. fugi. l. j. §. diligenter. At vbi non culpat defectum habens incurrens & cadens. potest enim hoc esse si diligenti prouideri non potuit. ff. ad. l. aquil. si putator. puta subito & inopinato volens percutere alium percussit te non cognoscens te. eo. ti. scientiam. §. qui cum aliter. non videtur debere improperari sibi id in quo nec ipse nec parentes sui culpauerunt quia de nocentibus loquitur lex eum qui eade3 ratione in defectu a natura. vñ phylosophus iij. ethi. propter naturam turpes nullus increpat: sed eos qui propter desidiam & negligentiam. similiter & circa imbecillitatẽ & orbitatem nullus enim improperabit ceco a natura vel ex infirmitate vl' ex plaga: sed magis miserebitur. dictis phylosophorum statur quomodo ius ciuile aliud non dicit: vt dictum est in preambu. pro quo est. ff. de pba. cum probatio. de testib. serui. re-
17 sponso. maxime quando sunt rationabilia. † Nam lex est omne qd rõne consistit. j. di. consuetudo. multofortius quãdo miraculose quis sic nasceretur vbi non peccaret natus nec gignens ha-
18 betur in parabola dñi Jo. ix. ¶ † Itẽ solet queri si is qui publice vendit volentibus emere de re sua & mihi nolint vendere: an teneatur mihi iniur. vt si stabulari' qui recipit viatores me nolente recipere & lanio qui vẽdit carnes ad macellũ cunctis mihi tollet vendere. quod quidem sicut tenetur is qui phibet me in publico stare & in balneo lauare hi tenentur iniur. ff. de iniur. §. si quis in mari. & ne quid in lo. pub. l. ij. §. si quis in mari. duntamen hoc faciat stabularius in iniuriam meam que ex affectu facientis estimat. e. ti. illud. Sed nõ est cõparatio ad eũ qui non vult vẽdere rem suã qui regulariter nõ cogit. C. de iure delib. nec emere. vnde verius d' non teneri iniuriarũ q2 possum non vẽdere certis personis. C. de iure emphy. l. fi. §. his tñ personis. ff. de insti. sed si pupillus. §. sed & si denun. & l. si quis mancipiis. §. pculus. vbi dñs vetat certis personis vt non cõtrahant cũ seruo & interdicit certo generi negotiatorũ. ¶ Stabularius habet in potestate ne quem recipiat. ff. nau. cau. l. j. in prin. & qd d'. ff. furti aduer. nau. cau. l. j. i fi. qd nõ põt repellere iter agenti. dicit glo. j. debet q2 si vult põt. habet eñi in ptãte ne quẽ recipiat. d. l. j. & sic non ob. ff. cõia pre. venditor. §. si cõstat. vbi d3 pmittere etiam in suo cedere lapides si sit consuetudo. Nã aliud est dicere cogi ad id quod consuetudo que est lex non scripta statuit aliud est dicere teneri iniur. si non pmitto id qd lex iubet alias quicunq; non redderet debitum creditori qd cõsiteret tenet et iniuriarum qd absurdum esset sufficit dare instantiam. j. q. j. sicut vrgeri. vnde cogitur in. §. si constat. non tamen dicit iniur. teneri est ratio ad predicta q2 iniuria fit aut vbo aut conuicio qd hoc nõ est aut facto vt pulsare verberare attẽptare pudicitiã abducere comitem sic exẽplificat. ff. de iniur. l. j. §. j. qd nec hoc fuit refert contumelie causa aliqd facere aut nõ pati fieri qd fieri d3 in ac. iniur. e. ti. iniur. §. si quis de honoribus. & sic l3 alias q nõ facit d' facere: q2 q ☞ nõ alit necat. ff. de lib. agno. necare min' est lõge & diuersum peccatum omissionis qȝ cõmissionis. ff. ad fil. l. ij. in gloss. Hec actio exigit fieri contumeliam sicut q nõ pmittit re mea vti: facit & p-
19 hibet vt nõ vtar ea. l. §. itẽ labeo. † Ille qui non vult vendere rem suam non tenetur. vt in. l. nec emere. & si tenetur cogatur vt si forte essent deputati ad hoc ministerium a publico cogent. non tñ iniuriarũ tenerent sicut magistratus nolens ministerium suum impendere cogit non d' qd iniuriarũ tenet. ff. de mu. & ho. si qs magistratus. q2 nec conuiciũ dixit nec in corpus quicqȝ intulit. multominus qui non vult rem suam vendere & cogit qs vẽdere scdm assisiã in victualibus. ff. ad. l. iul. de an. l. ij. nõ d' qd tenet iniuriarũ. ¶ Iniuria censet ex effectu. s. qñ facta est conuicia vel facto. ideo ad hoc nõ facit lex illud. Finis.

Seu furti. Manifesti est pretoria: nõ manifesti est ciuilis. & ideo de prima. s. manifesti tractat Rof. in tractatu ptoriarũ. de scda in tractatu ciuiliũ. ¶ Pena furti est alio modo iure romanorũ alio iure lon. vt hic dicit gl. ¶ Sed per istum Fre. punitur suspẽdio si sit valens. v. solidos: alias forcipe & scopis tunditur & excoriat. s. de pac. te. l. fina. §. si quis. v. solidos valens de quo dic que ibi dicta sunt & nunquid illa pena dicat legitima statim d' in seq. glo.

Puniatur legitime. Querit glo. que erit ista pena legitima. nunqd illa que imponit iure romano an illa que imponit iure longobardorũ cum diuerse sint. sed hic Fred. fuit imperator romanus legẽ romanã subditis indixit quilibet debet subiacere illi legi scdm quã psitet in lon. vt ro. ppo. interro. qua lege viuere velit. l. j. romani & longobardi dicunt viuere scdm legem latam eis & scdm ea que inter eos sunt antiquitus constituta in lon. de fur. & seruis fugi. vbicunq; alias si quis sine. §. vbicunq;. ¶ Ius lon. factũ

lon.factũ fuit a regibus qui fuerunt pro tpe in lon.vt dictum est s.in preambulis lʒ ponant in illo libro leges multorum qui fuerunt imperatores vt ex suprascriptionibus legum apparet: sed non constat quod illi imperatores fuerint q2 seruari deberent sicut hec lex ⁊ aliorum imperatorum:nisi ille fuissent mutate per successores quibus imponere poterant necessitatē.C.de legi.digna.¶Sed illi qui cōpilauerunt illũ librũ in prescriptionibus posuerunt nomen imperatorum prout voluerũt vt hic dicit gl. vno modo respondeo ad opinionē que fit de imperatore Karolo q fuit rex francorũ ⁊ longobardorum in lon.qualr diuersarũ leg.bo.l.j.in fi.sic etiā vocat rex in prima.l.de episco.⁊ cle.sed in lon.de fur.l.de latronibus.ponit qd fuit imperator vel nō fuit filius Pipini ille Karolus hic quidē filius Pipini: Sed pater Pipini simir vocatus fuit Karolus rex in titulo de episcopis ⁊ cle.l.⁊ hoc statuimus.¶De Karolo magno filio Pipini inueni in hystor.qd fuit imperator.hic habuit filium Lud.imperatorem que habuit filium Lotha.imperatorem ac Pipinum ⁊ Ludouicum non imperatores.Pipinum patrem Karoli nō ponit hystor.imperatorē fuisse.⁊ ideo videt verũ dictũ glo.qd sup̃scriptiones posuerunt qui cōpilauerunt librũ lon.ponentes imperatorem Pipinum.Fuit tamen Pipinus frater Karoli magni rex francorum ⁊ longobard.simir qui multos filios habuit Karolũ scʒ magnũ imperatorē:⁊ aliũ vocatum Pipinũ. sed nullus Pipinus imperator ponitur in hystor.Item querit glo.si in furto ⁊ iniuria sit pena legitima illa que dr.d.§.si quis v.solidos.⁊ videtur qd non cũ illa nō sit lex:q2 nō pmulgar nisi illis ad quos litere ille peruenerint:vt in prin.illius.c.fuit rex p multa tpa anteq̃ esset coronatus in imperatorem: tũc fecit illis leges illius ti.postq̃ fuit imperator fuit pmulgata.deinde fecit istam quam voluit perpetuo seruari.vt in prin.huius.l.dicitur vel etiam si vtrasq; fecit cum fuit imperator.Ista sicut posterior derogat illi ⁊ si aliā specialē poneret penā satis dici posset.sed q2 dicit legitima pena non derogat speciali.ff.de penis.sanctio.de verbo.ob.doli clausula.nisi dicas quod est crudelis pena:⁊ in ciuita.pro furto abscindi carnes hominis maxime in vultu facto ad dei imaginem.C.de penis.si quis in metallum.¶In contrarium est quia debet dici generalis lex illa quodcũq; enim imperator per epistolam constituit ⁊c.ff.de consti.princ.l.j.⁊ per alia

20 que hic dicit glo.† vnde qñ contra pacē fit iniuria diceret pena legitima que est in illis.ll.illius ti.at iniurians magis ⁊ minus puniretur scdm atrocitatē iniurie facte q2 hoc non mutatur per illas.ll.ergo non prohibetur stare.¶Idem intelligendũ de furto vt puniatur scdm.§.si quis.v.solidos.vbi contra pacem factum est.licet enim dura sit pena:tamen ita scripta est ergo seruandum.ff.qui ⁊ a quibus.prosperit.tamen de consue.non seruatur illa dicit glo.

21 **Homicidium.** †Isti puniunt capite siue cōsummetur delictum siue nō vbi cũ telo ambulauerit causa occidēdi vel furandi hominē q2 volũtas spectatur.¶Hec corrigit cōstitutio regni Sicilie repete q̃ dicta sunt.s.que sit prima causa.§.preterea.nisi fecerit causa defendēdi se vel suos vel res eorũ de quo dic vt.s.de pac.te.⁊ eius viol.si quis hominem.¶Itē nisi casu nō ex pposito fecerat ⁊ non animo occidendi qd qualr pbetur.dic vt in glo.C.de sica.l.j.¶Itē ⁊ perdent hoc casu ⁊ in alijs delictis bona si nō hʒ ascē.⁊ descēdētes vsq; ad tertiũ gradũ.C.de bo.dā.aut.bona.preterq̃ i crimaie.Dos tñ data erit salua si mulier nō fuit conscia.C.ad.l.iul.maie.quisquis.Sed si homicida est contumax fugit a facie iudicis:tunc serua qd dicitur in.d.l.si quis hominē.§.si vero pacis violator.⁊ hoc quando contra pacē ⁊ est contumax vel damnet presens bona non publicabuntur:nisi non habeat descenď.aut ascendētes vsq; ad tertium gradum.¶Aliĩ dicũt qd vt maleficia nō remaneant impunita legitima tñ dabit illis.Sed qd de absente dr aliud est hodie q2 requirit ⁊ annotant bona.vt.d.§.si vero pacis dictũ est scdm consti.regni Sicilie.

22 **Membrorum.** †Pro hoc perdet manũ q2 p solo vulnere est hoc idē si pacem violauit.s.de pa.te.si quis aliũ.nam ⁊ plus punit si qualitas criminis hoc exigat ⁊ si aio occidendi pcussit capite punit hoc in regno Sicilie aliter p cōsti.regni ipsius semp repete si voluntarie fecit ⁊ se non defendendo vt ⁊ in superiori dictum est.¶De insidiante etiam diximus dicto.§.preterea.

Judicis vero. Tertia pars principalis puniuntur officiales ad quos hoc pertinet siue imperator eos faceret siue ipse confirmauerit ab alio factos q2 tũc ipse videt fecisse in aut.de defen.ci.§.interim.i fi.§.si iustitiā facere negligāt nō puniendo legitime ⁊ vindicādo pacē violatā.tenentur eñ ad omnia damna resarcienda passo iniustitiam ꝯ pacē ⁊ in.x.lib.auri fisco seu sacro erario si erat de maioribus iudicibus habētibus merum imperium.argumē.C.de pena iudi.l.ij.⁊ fi.qñ de iudicibus negligentibus de pacis violatoribus quia ad vtrunq; refertur.multomagis plus delingt

turbator q̃ nō iudicator:q2 turbator pacis capite punitur.ff.de re mili.l.fi.sed ⁊ si non potest soluere penā predictā pecuniariaʒ luit in corpore ⁊ hoc est generale.ff.de pe.l.j.in fi.cohercebit verberibus qd est plus q̃ pecuniaria pena.ff.de penis.in seruorũ.in fi.⁊ per quinquennium relegabitur extra locum originis sue p miliaria.l.⁊ sic pena hec non minuitur propter inopiam.C.de pe.penam.secus in alia mulcta.C.de modo mul.l.eos.i fi.ff.de offi.p̃.illicitas.§.vl.¶Debet ergo vindicare delictum alias si nullo modo vel malo modo vindicet:q2 condemnauit quos nō debuit absoluit quos debuisset condemnare.paria sunt nō facere ⁊ perperam facere.ff.qui satisda.cog.quod.qd cuiusq; vni.no.l.j.§.quibus ⁊ ideo censetur criminosus.C.de commer.⁊ mer.l.ij.in fi.⁊ sic deliquit si scienter hoc agit tenetur enim quasi fecerit litē suaʒ ad communē estimationē ⁊ litis discrimine plectetur.C.de pena iud.l.fi.i fi.in filio quantũ erat tunc in peculio.ff.de iud.si filius.Sed si ignoranter q̃tũ bono iudici videtur.ff.de vari.⁊ extraor.co.l.fi.insti.de ob.ex quasi male.in prin.quando ignorauit ius non debuit permittere se fieri:q2 non potest virtute.i.scia q̃ virtus est fm Grego.in omel.disrumpere iniquitatem eccle.vij. ignorantia talis culpe annumeratur.ff.loc.si quis fundum.§.si quis vitulos.Idem si nesciret perquirere delicti commissoresq2 solers iudex nil est qd per duos non adinueniatur.C.li.x.de naufra.quot.Sed si non fuit denunciatum ei de delicto nec ipse sciuit non offendit qui ignorat.ff.loc.si ignorans.de act.⁊ ob.ex ma

23 lefi.in prin.¶Item no.†iudices debere fieri vel confirmari ab Imperatore.creatio magistratuum spectat ad principem dicet j.que sint regal.sed in lon.ex priuile.ciuitates faciunt ⁊ eligunt. Imperatores confirmant sic est de iudicibus ciuilium causarũ in regno in terris demanij.Sed hoc male seruant ciuitates Lōbar.dicit gloss.¶Et hoc qd Imperator debeat confirmare continetur in pace constantie de hac confirmatione forte intellexit hic imperator confirmans vt institu.de tutel.in fi.⁊.d.§.interim ff.de verbo.significatio.l.lege obue.pluries in superioribus dictum est.

Conuenticulas. Quarta pars pricipalis.⁊ est vtile qd hic statuit si seruaret. sed sicut dicit gl.diũ fit p cōpaginas ⁊ societates seu partialita-

24 tes ciuitatũ Lombardie.¶†Prohibet ergo fieri cōuēticulas ⁊ oēs cōiurationes ēt tracte occasione parentele siue fiant inter ciuitatē ⁊ ciuitatē siue inter personā ⁊ psonā singularē:siue inter vnā ciuitatē ⁊ psonā vt nō cōueniāt ꝯ aliquē esse vel stare iurent alioquin quilibet cōiuratũ punit in vna li.auri.¶Sic phibet iure ro.C.de his qui ad ec.cō.denũciamus ⁊.de epi.⁊ cle.cōuēticulā in quocũq; loco fiāt vt ibi.¶Sic phibent ꝯiurare negotiationes nō vēdere nisi fm preciũ statutũ p eos illud dr monopoliũ.C.de mono.l.j.⁊ vr intelligēdũ qd hic dr qñ cōueniũt ⁊ coniurāt ad malũ vt ad aliud per qd status cōis fidelium ⁊ imperij perturbet ⁊ pax q2 de hoc tractat iste ti.vñ ad pmordium ti.posterior format euentus.C.de impo.lucra.desc.l.j.ff.de iur.⁊ fac.ign.

25 l.regula.§.vl.¶†Et qd dr occasione parētele.s.sumpta hac occasione.q velint ordinare parētelā ordināt illa per q̃ pax perturbatur pretextu liciti nō dʒ illicitũ cōmitti.C.de sac.san.ec.qui sub p̃textu occasionē dixit nō causam occasio falsa cāvera.extra de maio.⁊ obe.solite.in prin.ibi nec causam sed occasionē ⁊c.vbi occasionē querit qui vult recedere ab amico.sic in aut.de exhib.reis.§.illud.ibi machinationes clemētiā legum volunt occasionē esse suarum calũniarum.⁊ ar.C.pro emp.l.fi.ibi occasionem iure ad iniquum trahant compedimentum sic.C.de inof.test.l.oimō in prin.ibi innumerabilem occasionem subuertēdi.Secus eñ si in numero propter delictũ aliqd cōueniũt ⁊ iurarēt:nā iuramentũ super licito nō prohibet extra de post.c.j.lʒ quidā varia ⁊c.etiaʒ verum sacrm ⁊c.C.de fi.instru.l.fi.coniurationes q̃ fiũt super licita licite sunt.xvj.q.vij.sane de equo die.xj.q.j.si qui clericorum.in gl.vnde si aliquis rationabiliter timeret oppressionē inimici sui adunat consanguineos ⁊ amicos qui iurāt esse simul ad pulsandum iniuriam si fieret sibi aliquo possum enim me defendere et amici mei etiā per ea que dicta sunt.s.§.iniurias.⁊ de pa.tenē.et eius viola.si quis hoiem.¶Si quis pacisci ⁊ iurat qd lex permittit nō delinquit q2 coniurationes ⁊ consilia mala super mal. prohibentur.ff.de pe.aut facta.in prin.⁊.d.l.de monopo.dicit.i.tex.illicitis habitis conuentionibus coniuret ⁊c.¶Si quidem deiect⁹ esset quis posset querere amicos ad recuperādũ possessionem.ff.de vi ⁊ vi ar.l.iij.§.eum in gloss.ergo multomagis posset

26 inuocare ad iuuandum vt nō deijciatur.†Q2 melius est ante tēpus occurrere q̃ post vulneratam causam remediũ querere vel post exitũ vindicare.C.qñ liceat vnicuiq; sine iu.se vin.l.j.in quibus cau.in inte.re.non est neces.l.fi.quod lex permittit nō habet penam.d.l.j.de his qui ve.eta.impe.l.j.dũmodo non fiat sub colore aliquo licito.d.l.qui sub pretextu.illicita tñ prohibent vt.ff.

27 de offi.presi.illicitas.in princ.¶†Item not.qd coniurare facere aliqd illicitum graue est peruenire ad actũ.C.ad.l.iu.ma.quisq; in prin.⁊.d.l.aut facta.maxime iure ro.vbi voluntas spectatur

non exitus vt dictũ eſt.ſ.§.iniurias.ſʒ ꝗ̃tũ ad priuationẽ feudi
non ſufficeret iurare ſolũ occidere niſi alias laborauerit in occi-
dendo de quo diximus.ſ.que ſit cauſa poſ.§. porro. ¶ Si ergo
per talẽ cõuenticulã cõiuratũ eſt quid illicitũ punieť ſcd̃m leges
vt.d.§.iniurias. Nam hic Frederi.imperatoꝛ vult humanas le-
ges in ſuo vigore ꝑmanere.ſ.de pa.te.l.j.ꝛ punieť nihilominus
coniuratoꝛ quilibet vna libꝛa auri.ꝑ hunc.§.quaſi hec pena pri-
ſce ſeueritati accedat.C.de ſepul.vio.qui ſepulchꝛa.in fi.ꝛ dictuʒ
eſt in ſimili.ſ.hac.l.in fi.pꝛimi dicti.ꝛ in.§.iniurias. ¶ Secus ſi
pꝛohibereť alia pena infligi ſicut conſtitu.regni Sicilie que po-
ſita defenſa vt nõ fiat iniuria violentia vel aggreſſura petita pe
na ex defenſa non vult agi ad penam iniuriarum violentie ſeu
aggreſſure.vt dicit conſtitutio.ſi quis in poſterum.

Receptatoꝛibus.

Quinta pars poſuit penam contra pacis violatoꝛes nũc
contra receptatoꝛes maleficioꝛum eoꝛundẽ.ꝛ ꝯtra ementes ꝑdi
cta captã per violatoꝛes in pacis violentiam qꝛ eadem pena pu
nientur ſine receptante malefactoꝛ nõ poteſt diu latere: ideo peſ
ſimũ genus hominũ ſunt.ff.de rece.l.j. ¶ Idẽ ſi eum poſſent ap-
pꝛehendere dimiſerunt accepta parte pꝛede ꝛ latrociniĳ diuiſe-
runt cum latronibus ipſis:lʒ nõ receptauerint.d.l.j.in fi. ¶ Ille
vero qui receptat conſanguineum vel affinẽ mitius punitur.d.
ti.l.ĳ.ſed in quo erit iſtud mitius. ¶ Dñt quidã nec punieť nec
abſoluetur quaſi mite ſic qd̃ in nullo puniť: ſic nil eſt qd̃ eſt mi-
tius.ff.de tribut.illud.§.j. ¶ Hoc nihil eſt dicere qd̃.d.l.non di-
cit neqʒ ſeuere condemnandos ſed mitius ꝙ̃ extranei cum cõſtet
damnari quẽlibet ꝛ reddi pene ſue.C.de bonis pꝛoſcrip.l.j.in fi.
¶ Et in obnoxios debet ꝓferri ſententia.C.de penis.cum reis.
in fi.ſequiť.neqʒ reos abſoluẽdos.ſ.totaliter qꝛ nõ a toto ſʒ a tã-
to excuſat ꝓpinquitas.vnde dic qd̃ ſi extraneus receptans pu-
niretur capite ꝛ bona publicarentur vt hoc.§. dꝛ ꝓpinquus nõ
cõdemnabiť vt ꝑdat bona vel ſi extraneus receptans puniretur
moꝛte affinis vel pꝛopinquus depoꝛtabiť cum nõ ſit expꝛeſſum
inquantũ mitius accipiemus ꝗ̃tũ bono iudici videbiť: ar.ff.de
penis.hodie.de effrac.l.ĳ.§.j.ꝓ quo eſt.C.de rap.vir.l.j.§.penis.
28 ¶ Iure lon.† non diſtinguiť conſanguineus vel affinis recepta
toꝛ qꝛ latro infidelis eſt.in lon.de fur.quicunqʒ poſt miſſam ſan
cti Joannis. Non intelligas ꝙ ante miſſam.i. feſtũ ſancti Joã.
poſſit receptare ſʒ de facto fuit qd̃ illa lex fuit ꝓmulgata ĩ miſſa
feſti ad quã cõuenerat ibi magis hominũ multitudo.vt ex tunc
in antea lex illa in ꝑpetuũ ſeruareť quos par facinus ꝛc.C.de
epi.ꝛ cle.ſi quẽꝙ̃.in fi.C.ad.l.iul.de vi pu.crimen. ad ro.c.j.in fi.
29 ¶ † Sed nunquid tenetur quis compꝛehendere ꝛ capere furẽ [a]
a vel latronem. ¶ Videtur quod ſic vt in lon.de fur. ſi quis fureʒ.
C.de his qui latro.l.j.qꝛ dicit ſciens ſuſceperit vel offerre iudici-
bus ſuperſederit ponit diſiunctam ꝛ ſic vnum tantum euenire
ſufficit.ff.de condi.inſti.ſi heredi. Iure longobardoꝛum ſi in cla
moꝛe vel in fragranti depꝛehendit debet iudici offerre vt patet
ex aliĳs.ll.illius ti.etiam innuitur in glo.d.l.ſi quis furem. Iure
roma.non niſi quando dimiſit accepta parte pꝛede.d.l.j.in fine.
de recep.niſi fur vel latro receptauerit ſe in pꝛedio vel in domo
mea:tunc debeo in iudiciũ offerre ſi ſciam.C. de his qui latro.l.
ĳ.§.domini etiam pꝛedioꝛum. ꝛ ſic poteſt intelligi.l.j.e.ti. ¶ Sʒ
ſi capiat in fragranti qd̃ licet.C.quãdo liceat vnicuiqʒ ſe ſine iu.
vin.l.ĳ.ſtatim debet ad iudicem poꝛtare malefactoꝛeʒ.C.de ma.
ꝛ mathe.quicunqʒ. ¶ Idem de fure manifeſto anteꝙ̃ ad locum
pꝛedeſtinatum perueniat.ff.de fur.l.iĳ.in fi.ꝛ.l.ſcilicet. alias nõ
malefactoꝛẽ capere ſine mandato iudicis.C.de exhi.reis.l.j.ꝛ fi.
¶ Vel niſi fugiat ꝛ iud.copiam ſtatim non haberemus: ita qd̃
interim fugiet.ff.de fur.interdum.§.qui furem. ¶ De fugienti-
bus diximus.ſ.in pꝛin.huius.l.ꝛ.C.vbi de coar.l.j. vbi dicit gl.
qd̃ ideo ceperat fugientem vt eum ad iudicem duceret.ff. de fu-
30 gi.l.j.§.vnuſquiſqʒ. ¶ † Nec tenetur quis indicare furem de iu-
re ciuili.C.de fur.l.ĳ.ꝛ.l.ciuile.extra de fur.qui cũ furem. ¶ Niſi
ſit pꝛoditoꝛ Regis.ff.de pe. metrodoꝛum.de hoc dictum eſt.ſ.
que ſit cauſa.j.§.pꝛeterea.que hic repete. ¶ Conſtitutio Regis
Karoli pꝛimi in regno Sicilie vult vt capiat vel clamet vt ca-
piatur. Sed ſi ſuum conſanguineum vel affinẽ receptauerit mi-
tius puniť:nunquid ſi captum conſanguineum in fragranti qd̃
poteſt.C.de epi.ꝛ cle.raptoꝛes.ꝛ.d.§.qui furem.pater vel cõſan-
guineus eruat de manibus capientium mitius punietur:quia
licuit ſanguinem ſuum ꝛc.ff.de bo.eoꝛum qui moꝛ.ſibi conſci.l.
j. ¶ Sed non loquitur quando eriperet de manibus. hic enim
quando iuſte capitur nõ debet eripi nec iudicio ſubtrahi ꝛ vin
dicte publice.ff.de re mi.qui cum vno.§.qui filiam.ꝛ.l.militem.
§.deſertoꝛem. ¶ Imo nec celare debet.ff.ad ſil.l.iĳ.§.ſi quiſꝙ̃.qꝛ
crimen non diſſimile eſt.d.l.pe.C.de vi pub. ¶ Quidam dicunt
mitius puniri:quia ſi in receptante eadem ratione in eripiẽte.
31 ¶ † Sed certe plus delinquit qui eripit per vim quam qui claʒ
occultat receptando. Nam eripere eſt de manibus auferre per
raptum.ff.ne quis eum qui in ius voc.l.iĳ.ꝛ vbi plus delinquiť
ſeuerius vindicatur.ff.de pe.capitali.§.ſolent.extra de exce.pꝛe.

Additio.
a ¶ Capere fureʒ. Adde an furtum ſit maius homicidio cum de iure ꝓ furto non puniať quis pena moꝛtis. vide ꝑ.d. philip. deciũ in ſuo elegãti ꝯſil.lxv.colũ.j.ꝛ quid differat furtum a dãno ĩ alio ſuo ꝯſi.lxxxiĳ.col. iĳ. Bart. ab hoꝛ.

ſi que. ¶ Secus ſi damnatum eriperet.C.de appel.aditos.ꝛ de
epi.ꝛ cleri.aditos. ¶ Puniť etiam receptatoꝛ quia bona eius
publicantur:quod intellige ſi receptatus ſic puniebatur. ¶ Et
eſt ſpeciale in pace violata.alias eſt hoc intelligendum quia nõ
habet aſcendentes vel deſcendẽtes vſqʒ ad tertium gradũ.licet
aliĳ dicãt contra. Itẽ niſi fugeret a facie iudicis ꝑ cõtumaciã. ſ.
de pac.ten.ꝛ eiꝰ vio.ſi qs hoĩem.vt patet in gl.de hoc.ſ.hac.l.§.
homici. Item ꝛ domus eius deſtruiť qui noluerit iurare pacẽ ꝛ
ſeruare nec.l.pacis fruetur qui in legẽ cõmittit legis beneficiũ
nõ imploꝛat.ff.de mino.auxiliũ in fi. ¶ Qd̃ autem dicit domus
deſtruatur.hoc eſt ꝯ id qd̃ diciť.ff.ne qd in lo.pu.l.fi. ¶ Et iõ di-
cũt aliq qd̃ hodie nõ debent domus dirui: qꝛ perſone ſunt que
delinquunt non res in auť.de mã.pꝛin.§.patrocinia. ¶ Aliĳ in
grauibus delictis ad terroꝛẽ diruunt domos et arbuſta ꝓ qui-
bus eſt hoc.ꝛ.ff.cõ.di.ſi is cum quo. ¶ Pꝛimi dicunt qd̃ lex ſi
is cũ quo.denotat accidentiã facti.ſic eñi euenerat nõ ꝙ ſic fieri
debuiſſet.ff.de offi.pꝛef.ſed licet.imo eſt iuris accidẽtia licet de
facto ſic fuerit:ex quo ſocius ſocio tenetur iuſte fecit iudex:quia
ſi iniuſte ꝛ de facto non teneret ſocius ſʒ magiſtratꝰ qui iniuſte
damnũ dederat.ff.de peri.ꝛ cõmo.rei ven.lectos.ꝛ.l.ſ. eum qui
cũ edili.ꝛ innuit glo.d.l.ſi is cum quo.de iniu.iudicis non tene
retur ſocius:ſicut nec venditoꝛ emptoꝛi.ff.de euic.ſi per impꝛu-
dentiã ſi iniuſte dãnationis cauſam nõ ꝓ̃buiſſet.ff.de fide.exce-
ptione. ¶ Ageret quidẽ ꝯ iudicẽ tanꝙ̃ ꝯ eũ qui fecit litẽ ſuã.in
ſti.de obli.que ex quaſi mal.in pꝛin.de act.ꝛ obli.l.ex malefi.§.j.
ꝛ.ſ.hac.l.§.iudices hoc caſu potiſſimũ quo iudex debet exequi
ſuũ officiũ ſine dãno vicinoꝛũ ꝛ ſi ꝯtra faciat dʒ de ſuo ꝓpꝛio re
ſarcire.C.de his qui latro.l.ĳ.§.patrocinia.nõ facit ad hoc:quia
dicit qd̃ debet punire perſonã nõ contingere res ꝛ auferre here-
dibus qui de iure ſuccedunt.non enim publicanť bona niſi in
caſu maieſta.ſi habet aſcendentes ꝛ deſcendentes vſqʒ ad tertiũ
gradum in auť.vt nulli iudi.§.fi.niſi ſpeciale etiam ſit in pacis
violato.vt ſtatim.ſ.pꝛoxi.diximus.

Additio.

32 † Item an cõtumacis in ciuili cauſa domus
diruatur.lex ſi is cũ quo.dicit qd̃ ſimpliciter
ad edictũ nõ rñdit qd̃ põt intelligi ad edictum in ciuili ꝛ in cri
minali cauſa poſitũ.vbi non diſtinguit nec nos.ff.de publi.de
33 pꝛecio. ¶ † Põt dici ꝙ in magna cõtumacia que eſt cum inueni
tur ꝛ dicit nolo venire.ff.ex quibus cauſis in poſ.ea.l.fulcinius.
§.pe.diruatur in ciuili ſicut in criminali eo quod contẽnit iudi
cem in ciuili ſicut in criminali contumacia.hoc delictũ eſt.ff.de
re iudi.contumacia.ff.de iuriſ.om.iu.ſi qs id.ꝛ.l.ſi familia. Se
cus in ficte cõtumace inter quos eſt dr̃ia: qꝛ hic ꝑdit poſſeſſio-
nem feudi ſi nõ facit iuſtitiã.pꝛimus qui cõtemnit ꝑdit ſtatim
feudũ vt diximus.ſ.que ſit cauſa.j.§.itẽ qui dixit.ar.ꝯ vt inſpi-
ciatur cõtemptus in ciuili nõ ſicut in crimine.ff.de pu.iu.infa-
mem. ¶ Pꝛemiſſa intelligenda videnť ſi iudex ſpꝛetus ꝛ con-
temptus ſit in ſumma adminiſtratiõe merũ habẽs ꝛ mixtũ im-
periũ ar.ff.de iur.om.iu.eũ qui.ꝛ.C.ne lice.ſine iuſſu pꝛin.cõſiſ.
l.j.licet ille ti.dicatur hodie coꝛrigi ſm̃ quoſdã de quo dictũ eſt
j.que ſint regal.ſuper verbo ꝓſcriptoꝝ cõtẽptus iniurie creſcit
ꝛ perſona contẽpti.ff.de iniuri.pꝛeto.§.fi. ¶ Secus ſi cõtemne-
ret vnũ baiulũ hi aliter mulctant.ff.ſi qs ius dicen.non obtẽ.l.
j.ꝛ hic fuit cõtumax in nõ iurãdo pacẽ licet in nõ faciẽdo nõ ſit
34 ita graue delictum.ff.ad ſil.l.ĳ.§. ¶ † Querunt moderni in.d.
l.ſi is cũ quo.ſi habemꝰ ego ꝛ tu domũ cõmunem indiuiſaʒ.ꝛ ſi
cõtumax in actiõe cõtra te ꝓpoſita an iudex diruet domũ ꝛ dã-
num dabit mihi ꝓpter te vr̃ q̃rere de eo qd̃ dicit.l.ſi is cũ quo.
¶ Circa qd̃ dõm eſt ꝙ ſi iudex põt diruere partẽ tuã non offen-
dendo meã debet id facere:ꝛ tũc diuidet ꝛ dabit mihi partẽ me
cõtingentẽ ꝛ hãc nõ diruet partẽ te cõtingentẽ diruet ꝛ ſocius
qui nõ deliquit pꝛouocabit ſolus:qꝛ vno ſtipulante diuiſionẽ ſit
diuiſio.ff.cõ.di.l.pe.in fi. ¶ Sed hoc qñ erit cum quo vult di-
uidere nõ ſit pñs ſʒ ꝯtumax. ¶ Dicũt qdã qd̃ iudex diuidet pꝛo
te abſente.arg.eius qd̃ no.in additione quã multi nõ habent.ff.
ex qui.cau.in poſ.ea.l.iĳ.§.in glo.que mouet hãc queſtionem et
nõ reſpõdet in his q̃ dicunť.ff.de no.oper.nun.ſi pꝛius. aliĳs nõ
placet hoc:qꝛ cõſtat in dimidia adiudicata pñ̃ſenti habere dimi-
diã ꝛ ecõtra.ff.de dã.infect.plures cõtumacia non facit perdere
dñiũ ſeu cãm.ff.de re iudi.cõtumacia. ¶ Unde dicũt qd̃ cum di
uidere ſit facti.arg.ff.de cur.fur.conſi.in fi.de vſuf.quid ergo de
arbitris inter caſtellanũ eſtimabiť hoc factũ ꝗ̃tũ ſcʒ intereſt pe-
tenti diuidi ꝛ tanti fiet miſſio.ar.ff.de condi.inde. ſi nõ ſoꝛtem.
§.libertus.de oper.ſeruo.l.fi.ꝗ̃tũ ad cõtumacẽ in iudi. cõmuni
di.verius videť qd̃ dicit Azo in ſum.de bo.auto.iu.poſ.§.qd̃ di
ctũ vt in mixta ſicut eſt cõi di.inſti.de act.§.quedam actiones.ſi
pꝛoponatur ꝓ re pꝛincipali diuidẽda. Idẽ ſit qd̃ in reali.ſecus ſi
pꝛo perſonalibus pꝛeſtationibus qꝛ tũc fieret miſſio ſicut in pſo
nali ſed in reali mittiť actoꝛ in poſſeſſionẽ eius qd̃ petiť ſcd̃m.C.
vbi in rẽ actio.l.ĳ.recuperabilẽ vide.j.an.vt no.i.l. ſi quis emp.
in fi.C.de pꝛeſcrip.xxx.an.ergo in mixta iudex diuidet ꝛ pꝛo di-
uiſo dabit poſſeſſionem in cõtumaciã recupabilẽ infra annũ de
pꝛopꝛietate

p̄prietate audietur perpetuo ⁊ hoc q̄ꝛ iudex facit. ¶ Si vero pars diuideret non p̄iudicat absenti. C. fami. her. l. coheredibus. ¶ Et fuit antiquorum positio sicut patet in tractatu de secūdo
35 decreto per modernos. ¶ † At in proposito qn̄ est contumax ob malefactum ⁊ iudex velit diuidere vt sciat quid debeat diruere satis videtur modernos bene dicere vt possit iudex sicut si essent presentes ratione publice vindicte que debetur maleficijs vt nō sint impunita. ff. ad. l. aqui. ita vulneratus. in fi. l. vt sic possit intelligi qd̄ dicitur insti. de offi. iud. §. fi. ibi contumacie quoq̄ ⁊c. ⁊ statim transeant dominium ex diuisione iudi. licet glo. intelligat in snīa diffinitiua. vt in iuramento in lite dato propter contumaciam in omnibus alienationibus prohibitis excipitur q̄ iudex facit: q̄ꝛ est necessarium non voluntarium. vt in fundo dotali qd̄ in contumaciam mariti dat iudex etiam ex scd̄o decreto ff. de fun. do. l. j. pro quo est. ff. de le. ij. peto. §. predium. ¶ Si vero res est indiuisibilis sicut. ff. communi di. l. cōi diuidūdo. in prin. ⁊ l. arbor. ff. §. de vestibul. vel pars delinquētis erat inferior pars non delinquētis superior non poterat pars inferior dirui nisi dirueretur superior. ff. de ex. rei iu. l. egi. vel abstineat iudex iudex a diruendo: q̄ꝛ alteri per alterum non debet iniqua afferri conditio. ff. de re. iur. non dꝫ. de tran. l. iiij. j. Responso. potest enim tunc propter cōtumaciam infiscare partē delinquētis si erat de maioribus iudicibus. C. vt nulli liceat sine iussu iudicis confisl. l. j. ⁊ p̄ ea que dicunt moderni. C. li. x. de decur. si ad magistratum. de iure fis. certa forma. ¶ Sed si expediat potius dirui propter metū similia committentium qui terrentur grauedine pen. C. de plagiar. q̄ſi. pro quo est. ff. de extra. crimi. saccula. §. sunt quedam. diruat iudex propter bonū cōe. terrorē. s. malorū. nec tenebit̄ iudex sed delinquēs socio. vt in. l. si is cū quo. ⁊ si socius contumax nō haberet aliud: vn̄ socio nō delinquēti posset satisfacere si qdē in culpa fuit iudex. Nam requisitus vt diuideret cū posset noluit tenebitur ipse per. l. ij. de his qui latro. ¶ Alij dicūt nō teneri iudicē seuerū. i. seruum ⁊ verū qui hoc fecit zelo vt malefici terrerētur. sic. ff. de sica. l. fi. Sed fiscus det preciū sue partis dirupte nō delinquenti: q̄ꝛ hec publica vtilitas exigit. ff. ad sil. l. contra. §. fi. C. in qui. can. serui. premi. lib. ac. l. Et ptꝫ de iudice q̄ nō tenetur in. l. si is cum quo. que ponit villā exustam ⁊ arbusta succisa que diuisibilia videntur esse. ¶ Primū vr̄ verius vt si iudex possit diuidere ⁊ requisitus non diuisit ipse teneatur: q̄ꝛ iniuste egit. d. l. ij. ⁊ per ea que dicit glo. in. l. si is cum quo. Secus si non fuit requisitus ⁊ ignorabat hoc: tunc nō esset equum eum teneri: q̄ꝛ nō offendit qui ignoraret. ff. loc. si ignorans. ⁊ imputet sibi socius q̄ non petijt id a iudice. ff. de re. iur. dam.

36 **Illicitas exactiones.** † Sexta pars principalis p̄hibet aliquo iniuste exigere quicq̄ maxime ab ecclesijs: lꝫ in 2riū sit vsitatū. ¶ Pena est duplū extorti vel exacti. imo illa pena ēt que dr̄. C. de sa. san. ecc. plꝫ in fi. prisce seueritati accedit. vt dictū est pri. ¶ A quibusdam tn̄ ecclesie non sunt immunes vbicūq̄ hec. s. publica vtilitas tangitur. C. eo. ad instructionem. de operibus publicis l. ad portus. Et inde conferunt iure canonico in vigilijs ciuita. extra de im. ec. peruenit. Idē si propter aeris salubritatem ⁊ vbicūq̄ publica vtilitas exigit vel necessitas. extra eo. non min⁹ ẜm Ber. ⁊ Inno. ¶ Sed Jo. xvi. q. j. nouarum. dicit q̄ non habet locum lex ad instructionem ⁊ ad portus. sed intellige q̄ꝛ non erat necesse cū essent alij pontes vel alia itinera per que pōt cōmeari. Vel in hoc corrigit q̄ꝛ non per impositionē laicorum conferent ecclesie sed per episcopos taxantur papa consulto. d. c. de immu. eccle. aduersus.

Item sacramenta puberum.

Hec est septima pars. Dn̄s colūbus de regio q̄ glossauit hunc li. x. collationū. s. vsus feudoꝛ hn̄ glossauit hūc. §. meli⁹ q̄ sit glossata aut. sacramēta puberū q̄ hinc sumit̄ posita. C. si aduer. vendi. ¶ Rof. etiā in libellis circa fi. ti. de sacris puberū. ⁊ ita moderni multa sup hoc loco ⁊ in. d. aut. sacra puberū scripserūt q̄ hic non pono nisi qd̄ eoꝛ videor explanandū fore. intelligit̄ aūt hic. §. seu d. aut. in oībus actibus gestis ⁊ 2ctibus quibus maior ligarent̄ ⁊ nō 2ueniet in illis minor. maior. xiiij. an. i. pubes restitueretur in integrū p̄bata lesione. sed iurat vt hic dr̄. non veniet cōtra. nā q̄ etatis maioritas operat̄ i maiore vt valeat qd̄ agit ⁊ nō veniat cōtra hoc sacr̄m facit impubere maiorem. xiiij. minorē. xv. an. Ju relon. minorē. xviij. an. ⁊ ẜm cōsti. regni Sicilie vt diximus hac l. in pric. Si vero 2ctus aut qd̄ agunt esset nullū vel maiorē etate non ligaret. minor nō astringet̄ eo casu sacr̄o. ⁊ hec regula soluit multa opposita. vt si paciscat̄ cū patre sup bonis paternis vt ei nō succedat sicut Rof. exēplificat in fi. tertie glo. hic posite. secus si esset nullū ratiōe minoris etatis: q̄ꝛ hꝫ curatorē ⁊ 2tr̄it sine eo vel sine decreto hoc iuramentū firmaret vt in fi. j. gl. ⁊ in. ij. glo. ⁊ hic dr̄ ac. d. aut. sacra in glo. ¶ In illis quidē vbi posset restitui si iurasset sine hac aut. non veniret 2tra. per. l. codi. l. si aduersus ven. l. j. hec ergo aut. debet aliquid operari. ff. de le. j. si quādo. vn̄

non in 2tractib⁹ a iure reprobatis vbi sacr̄m non ligat. C. de leg.
37 non dubium. ⁊ dicitur in prin. tertie glo. hic. ¶ † Minor ergo [a] maior. xiiij. an. carens curatore vendidit rem suam: vel alias contraxit super rebus suis prestitit ad sancta dei euangelia corporaliter iuramentū nō contrauenire nec retractare qd̄ fecit: quare si probet se lesum nunquid possit aliqua ratione seu cā 2uenire dr̄ q̄ non ex quo dictum sacramentum sponte prestitit: qd̄ dꝫ inuiolabiliter seruari. secus autem si per vim vel iustum metuꝫ coactus extortum fuisset ab eo iuramentum predictum nedum a minore sed etiam a maiore: puta vt maior non conqueret̄ iudici de aliquo maleficio cōmisso contra eum: tunc tale sacr̄m nullius
38 est momenti: q̄ꝛ nō ligat in aliquo. h. d. ¶ † Et loquitur de sacramento corporaliter prestito. ista verba sunt. C. si aduer. ven. l. j. et si minor se ma. di. l. iij. in fi. iurando corporaliter tetigit euāgelia vel librum vel tabulam. dicens iuro ad sancta dei euangelia. de euangelijs videtur dicere in aut. iusiurādū qd̄ prestatur ab h[...] qui administr. in prin. ibi iuro per hec. iiij. euangelia que in manu teneo. ¶ Sed de consuetudine generali dicit glo. obtinet qd̄ iuret ad sancta dei euangelia corporaliter ei tangenda vel etiam
39 lapidem dicendo predicta verba. † Nam qui falsum per lapidē iurat periurus est. xxij. q. v. ecce. Spernit enim nomen dei omnipotentis qd̄ vocando inuocabatur. C. de transa. si quis maior. Et q̄ꝛ habetur respectus ad id qd̄ mente agebat̄. s. iurare per dei euangelia. vt dicit glo. pro quo est. C. de iureiu. generaliter. §. fin. ibi siue in domibus siue sacris scripturis tactis siue i sacris oratorijs. ¶ Et hec procedunt sine scrupulo quando credebant iurans ⁊ is cui iuratur id qd̄ tangit esse euangelia vel saltē is cui iuratur q̄ꝛ in. d. c. ecce. dicit glo. q̄ iurauit per lapidem coopertū vt crederet aduersarius esse euangelia. Si ergo sciret is cui iuratur esse lignum vel lapidem videtur ipse se decipere arg. ff. qd̄ falso tu. aut. l. j. in fi. ⁊ l. ij. imo videtur irridere deum qui diceret lapidem esse euangelia sicut ille qui orat ⁊ ex proposito alibi pensat de quo dicit Basilius q̄ irritat deum videtur insipiens corrorum obscuratum mutantes quātū in se est gloriam incorruptibilem dei in similitudinem ligni vel lapidis ad romanos. c. ij. Quod quidem verum esset si huius intentionis esset credere lignum vel lapidem euangelia puniendus esset taliter credens ⁊ sic vn̄ penam debet consequi non habet premiū vt seruet̄ ei qd̄ iuratū est. ar. ff. de ne. ge. sine hereditate de inter. ⁊ re. relegatorū. §. fi. in fi. Nec inuocabit legis auxilium qui commisit in legem. ff. de mi. auxilium. ¶ Sed vbi pure sine falsa credulitate bona fide dicit iuro ad sancta dei euangelia corporaliter tangendo lapidē que bona fides presumitur nisi contra probetur. arg. ff. de admi. tu. hec aut. de proba. verius est iuramentum ⁊ periurus si cōtra fecit: q̄ꝛ dei nomen in vanum assumpsit. d. q. vij. quicūq̄. ¶ Quādo vterq̄ bonam fidem predictam habuerunt etiam verba dubia intelligerentur ẜm qd̄ vterq̄ intellexit si dolus fuit in iurante ẜm intentionem eius cui iuratur si dolus fuit in recipiēte ẜm intentionem eius qui prestitit iuramentum. ¶ Si vterq̄ fuit in dolo ẜm communem verborum significationem verba interpretabuntur. vt dicta. q. in summa gl. extra de spon. ex literis dicta qd̄. vj. humane aures vsq̄ ad. §. ex his ⁊. d. §. ¶ Inuocatio ergo dei quem in testimonium suum iurando per eum adhibet cum corporali tactu lapidis vel ligni dicendo iuro per sancta dei euāgelia hoc facit q̄ꝛ habet respectum ad vera euangelia vel habere debet que sunt paria. ff. pro emp. qui fundum. §. seruus. hec significant verba ⁊ verborum interpretatio illorum. ¶ Unde eadem ratio esset si non tangeret lapidem: sed verbotenus diceret iuro sancta dei euangelia maxime apud deum qui non facit differentiam in hoc quia fit sermo vester est: quod amplius est a malo est extra de postula. c. j. ⁊ hoc videtur Rof. innuere dicto titu. in princi. sed post aliud innuit ⁊ illud est verum vt hic in glo. dicitur quia tactus corporalis est necessarius. d. l. iij. ⁊ hic dicit sacramenta facta non dicit dicta. Et licet inter simplex verbum et iuramentum non faciat differentiam deus facit tamen ecclesia. vnde qui in manu episcopi vel cruce cōsecrata iurat ⁊ periurat penitet annos tres si in cruce non consecrata vnum annuꝫ. xxij. q. v. qui periurat. ⁊ dicit Hostien. in sum. de iureiuran. §. que pena periurij. in fine. ¶ Sed predictum. c. qui periurat. est in ar. qd̄ plus puniatur qui tangit corporaliter euangelia quam qui aliū librum maxime lignum vel lapidem. ¶ Item hic quando ipse pubes iurat. si enim per alium iurat eo mandante vel ratum habente dicunt multi non esse idem quasi electus sit actus personalis eius. ⁊ quia hoc est odiosum contra minorem non debet extēdi. ff. de libe. ⁊ posthu. cum quidam. dicit litera sacramenta puberum non dicit procuratorum puberum. ¶ Communiter ⁊ verius dicitur idē esse vt in glo. illa enim que fiunt in persona procuratoris quodam intellectu videntur facta in persona domini ff. de religio. in fine. de heredi. tutorum. postulare. ¶ Et est intelligendum de pubere non furioso non prodigo: siue sit paterfami. siue filiusfami. nisi in his quibus filiusfamilias non potest obligari. vt mace. in voto. ⁊ siue sit liber siue bona fide seruit.

Additio.
[a] ¶ Minor [...] qd si 2hit minor cū iu[...] seruata solēnitate statuti: an obliget̄ ⁊ an itelligat̄ renūciasse bn̄ficio restōnis i itegrū dic q̄ sic. vide p. d. ale. i 2si. suo. xxvij. i. j. vol. ⁊ i alio 2si. ccxxij. in ij. vol. p totū ⁊ est pulcherrimū 2silium an possit renūciare statutis minor ⁊ legib⁹ inducētib⁹ solēnitatē. vide p eūdē i alio suo 2si. xcix. i. iiij. vol. 2siliorum suorū ibi successiue ⁊c. barth. ab borra.

¶ Idem si seruus esset sed tūc dominus nō restitueret etiam si impubes hic seruus esset: q2 imputet sibi dominus qui talē p̄posuit. ff. de mino. seruus. §. fi. ₇ l. sequēti. ¶ Quod ergo dicit puberū patet: q2 in impubere secus. ar. ff. de ver. obli. si minor. ¶ Sed si dolo inductus esset ad cōtrahendū ₇ iurasset quāuis videaꝛ res in circulo: vt in. ij. glo. dicitur petet restitutionē: q2 de dolo cessat vbi pōt restitutio in integrū peti: ₇ si excipiat̄ de iuramento replicabit̄ de dolo. nō idem si nō dolo fuit inductus sed blanditijs. arg. C. si quis aliquē testa. prohi. l. fi. Differentia est inter blanditias ₇ dolū sufficit fraudē nō adhiberi per aliū

40 nō decipi p bladitias ipse se decipit q2 scit. ¶ † Quid de primo pubertati querunt moderni: verba enim dicuntur puberū nō primorū pubertati: ₇ q2 odiosum nō extenditur. ¶ Uerius videtur si sit doli capax sciens ₇ intelligens se delinquere ₇ piurare: si non seruet sacramentū qd̄ sit idem: vt etiā diximus in simili. §. si de feu. cōtro. fue. si minori. que hic sunt enarrāda. Tales tenentur cōmuni: al's omni crimine. ff. de furt. impuberē. insti. eo. §. pe. ff. de re. iur. pupillum. Excepto delicto carnis in quo exigitur vt sit maior. xiiij. ff. de adulte. si minor. C. de penis. impunitas. ¶ Si iurat hoc ₇ est periurus accusabitur criminaliter de periurio. ff. de cri. stelł. l. pe. agitur ergo ciuiliter si contra iuramentum non seruet qd̄ conuenit: vtraq3 enim agit̄ ₇ ciuili ₇ criminali q̄n ad vindictam non datur. C. quādo ciuilis actio l. j. ¶ Quādo ergo dicit puberū refert se ad id qd̄ cōmuniter accidit. ff. de leg. nā ad ea. ante pubertatē regulariter sunt homines fragilis nature: sed vbi malitia supplet etatem ₇ est doli capax habent iura pro pubere vt in predictis. ll. Ponendo ergo de impubere videtur ponere de illo qui similis ei est: vt impubes doli capax. ff. de legi. non possunt. aliud enim est esse proximum pubertati: aliud doli capacem. insti. de inuti. stip. §. furio

41 sus. ¶ † Intelligendo proximum pubertati sicut glo. quādo est maior. x. an. ₇ dimidio. Moderni vero aliqui dicunt primum pubertati in. xiij. ₇ dimidio. ar. ff. de excu. tu. non tantū. ₇. C. de iudi. pperandū. §. j. Quicquid sit vbi nō est doli capax ₇ si esset vno die minor. xiiij. dicet̄ impubes: q2 nō sufficit tetigisse. xiiij. sed compleri. ar. eorum que no. ff. de mi. l. ij. §. minorem. in glo. ¶ Ubi vero est doli capax quandocūq3 a. x. an. supra tenebit̄ sicut pubes sicut industria sic ₇ malitia supplet etatem. C. de his qui ve. eta. l. ij. ₇. iij. ₇ si minor se ma. dix. l. iij. ¶ Glo. in. d. aut. sacramenta. C. si aduer. ven. dicit impuberes non iurare intelligere sicut concor. quas allegat: patet de illo qui nō intelligit nec qd̄ scit agitur: q2 sciens fallere non videtur. ff. de iureiur. qui iuras se. sed non sunt tales doli capaces intelligentes ₇ scientes de quibus queritur. ¶ Intantum autem sacramentum hoc vt predicitur operatur vt habeat̄ pro maiore q̄ quando vltra dimidiā in venditione esset hic pubes deceptus nō restitueretur ꝑpter sacramentum qd̄ facit eum maiorē: maior autem ageret f̄m tenorem. l. ij. de rescin. ven. ergo ₇ hic pubes sic iurās. ¶ Si sacramentū tollit priuilegium de resti. in inte. non tollet ius cōmune. ad hoc inducit Rof. ff. de ser. vrb. pre. si mihi. cū sint duo nō petere resti. ₇ non agere ad supplementum precij vno sublato p̄ sacramentū aliud remanet. pro quo est. ff. de ope. no. nun. de pupil. §. si in pluribus. Sed si maior iuraret non venire contra nō veniet cōtra etiam si sit deceptus vltra dimidiam: q2 si infra dimidiam sine sacramento non veniret contra. licitū enim est cōtrahētibus se decipere infra dimidiam. ff. de mino. interest. in fi. ₇ l. seq. ergo sacramentum operabitur vt non veniat contra in eo qd̄ sine sacramēto posset contrauenire vt aliquid operet̄. ff. de le. j. si quando. licet Pla. dicat contra. vt not. per Azo. in sum. de rescin. ven. circa prin. ¶ Petendo suppleri precium videtur retractare contractum quodāmodo ₇ sic sensum non verba spectamus vt Rof. dicit. Nec ob. de iure pa. adigere. §. j. que allegatur pro contra. q2 hic non bona fide contrahebatur in toto contractu ex quo re ipsa decipiebat̄ in precio vltra dimidiā: sacramentum ergo hic solidat q2 aliud non potest tollere vt p̄dicitur: at ibi quantū ad promissionem operarum vnius partis alternatiue licitū erat: in eo debet valere ₇ nō vitiari per adiunctū inualidū: q2 vtile nō vitiat̄ p inutile. ff. de ar. sed si in seruū. nō fuit ergo ibi peccatū nisi in vna parte alternatiue in eo s. q̄ iurauit se aliqd daturū qd̄ nō liceat: hic vero iurauit nō reuocare qd̄ fecit ₇ sic iurauit nō venire cōtra: nec rescindendo cōtractū: nec aliud preciū pretendendo q̄ cōuentum. de toto quidem videt̄ iurasse. ar. de fide. si quis pro eo. §. si nūmos. ₇ de ser.

42 vrb. pre. si serui⁹. vbi simpliciter dictū trahit̄ ad omne. ¶ † Item queritur in tertia glo. si pubes minor iurauit nō venturum se cōtra aliquē cōtractū quē faciet ₇ post cōtrahat an valeat. in hoc addit Rof. q̄ cōtraxit cū titio vendēdo vel alienādo: ₇ iurauit nō venire cōtra illum nec contra aliquem alium quem faceret. ¶ Et dicit q̄ si cōtrahat post cum Seio Seius nō cōqueret̄ de periurio: q2 nō fuit presens nec sua tunc intererat quādo iurauit: ₇ sic obligatio que est ex iuramento nō fuit sibi quesita que est vtilis ex eo contractu sicut quādo confitet̄ formiter: in factū quādo informiter. C. de iureiur. actori. ¶ In confessione oportet q̄ sit presens cui acquirat̄ ex confessione. ff. de confe. certū. §. si quis absente. de interro. act. l. vlti. presenti acquiritur ac si cōtraxerit q̄n formiter confitetur. eo. ti. de etate. §. qui interro. nā ₇ donatio fauorabili persone facta vt pauperibus non acquiritur absenti si per alium non sit quesita. C. de sa. san. eccle. illud. in glo. f̄m Jo. de dona. nec ambigi. etiam illa que consensu perficiunt oportet q̄ per ministeriū alteri querantur: vt per internunciū. ff. de cōtrahē. emp. l. j. in fi. de dona. etiā. secus in vltima voluntate. ff. de leg. ij. cū pater. §. donationis. ¶ Et ex quo ciuilis non est quesita: nec criminaliter de periurio que est stellionatus. ff. de crimi. stel. de periurio. q2 illa non datur nisi cuius interest cum sit priuata accusatio. eo. ti. l. j. C. e. l. iij. ¶ Debet autem interesse quādo iuratum fuit. ar. ff. de ver. obli. si filius. mādati. si procuratoris. in prin. ¶ Et hoc quando expressit in iuramento quēcunq3 contractum in eundem cum quocunq3 qd̄ plus est dubitabile: q2 si contrahens cum titio iurauit ₇ verba generalia dixit in sacro: alia rōne nō valet minus dubitabili. s. q2 restringitur illa generalitas ad specialē personam cum qua contrahebat. ad. velle. iubemus. §. j. ¶ Glo. soluit hanc questionem q̄ si contrahendo cū Seio post iuramentū dicit se velle teneri ex illo sacro precedēti q̄ valet ₇ tenet̄ ₇ sic est de consuetudine dicit glo. ¶ Sed quomodo q̄ quando iurauit non cōtraxit quādo cōtraxit nō iurauit videt̄ incidere in. l. in ambiguo. ff. de re. dub. ¶ Satis tamē videt̄ equū qd̄ dicit glo. q2 volūtas eius qui acquirit ex sacramēto potest precedere ₇ subsequi. arg. C. de emā. lib. l. iubemus. in fi. ff. de aqua plu. ar. sed si plures. §. j. ambo consenserunt in contractu ₇ recipiens iuramentum ₇ qui prestitit volendo teneri ex prestito tenebit̄ ex prestito: q2 si esset autoritas que deberet interponi illa in ipso cōtractu vel ante: vel statim post debet adhiberi. ff. de auto. tu. l. obligari. §. tutor. de acqui. here. si quis mihi. §. iussum. vult illo tempore quo interest illius cui acqritur ₇ cui pōt acqri. s. tpe contractus. ar. superficialiter. C. que sit lon. con. l. ij. vbi cōsuetudo precedēs ₇ ratio que consuetudinem suasit custodienda est iuramentum precedens ₇ voluntas eius illo tempore quo interest cui acquirit̄ custodienda sunt: vnde sola volūtas Seij qui post cōtrahit nō sufficeret: qd̄ videtur per. l. iubemus. nisi qui iurauerat tūc quādo cōtrahitur repetat ₇ dicat se velle ex ipso sacramento teneri: vt tunc videatur iurare quando vult teneri ex sacramento prestito quo potest acquiri alij ₇ quo contrahit: vel videatur quātum ad hoc contractum tempore quo iuratum fuit. ar. ff. de diuer. ₇ tempo. presc. de accessionibus. in fi. insti. quibus alie. licet in prin. Jurauit enim quodammodo sub conditione si contraheret ex quo cōtraxit reducitur ad tempus quo iuratur. ar. ff. qui po. in pig. ha. l. potior. in prin. de peri. ₇ cō. rei ven. qd̄ si pē. in prin. Sed hoc solum nō sufficeret nisi q2 dicit se velle quādo cōtrahit teneri ex illo sacramento iam prestito. Cōtractus aūt nulli ex sequēti volūtate ratificant̄. C. si maior fa. ven. sine decreta. ha. l. j. ₇ per totum. ₇ q̄ nullū in meū commodū possum cōsentire vt valeat. ff. de do. elegan. in prin. pro quo est qd̄ dicitur de scda volūtate que est valida prima existente nō valida. C. ad

43 velle. si mulier. li. xj. de agri. ₇ censi. cum scimus. ¶ † Itē q2 si primo cōtraxit ₇ ex interuallo iurauit tenetur vt. s̄. dicitur sed tūc precessit certus cōtractus. Per hunc. §. satis videt̄ q̄ sacramētum: generale super cōtractibus nō retractādis prestitū liget licet lra dicat sup cōtractibus: nō dicit q̄ tunc quando cōtrahit: q2 sunt verba legislatoris hic que referri possunt ad futuros cōtractus. d. l. si serui⁹. Et iure canonico cōpelleret̄ tale iusiurā. seruare. dicit Inno. in simili. extra de iureiur. c. pe. Deus nō facit differentiā in hoc vt ibi dicit glo. Ber. q2 etiā simplex pmissio ligaret dummodo hoc modo ageret cōtrahētes: vbi ergo exprimitur q̄ futuros ɔtractus nō retractet: satis agit̄ inepte q̄n c. videtur contra solutionē premis. glo. q2 ibi ex interuallo dixerat per id sacramētum qd̄ prius prestiterat se velle teneri ad futura statuta: ₇ tn̄ dicitur q̄ hec voluntas nō ligat rōne q̄ iurauerit: sed ideo est cōtra: q2 prius nō iurauerat nisi de p̄ntib⁹ statutis: ₇ sic interpretatur iuratū quātūcunq3 general'r dicat: vt in p̄dicta. l. iubemus. volūtas sequens ex interuallo dicens ex illo sacramēto se velle teneri nō extendit̄ ad id: q2 limitatū fuerat iuramētū ad p̄ntia tm̄ statuta. at i questione proposita iurauit expressim etiā de futuris q̄ iure ciuili nō ligat in futuris etiā expressim dicēdo de futuris: q2 absentib⁹ illis q postea cōtraxerunt: quibus acquiri nō potest ciuilis vel criminalis: licet censura ecclesie cogat seruare f̄m Inn. vt dictū est. ¶ Si ergo non deest qui acqrat in futuris videt̄ valere rōne premissa: vt si ꝯtraheret cū titio pubes vēdendo iuraret eidē titio q̄ cōtra illū vel aliquē cōtractū quē cum illo faciet nō veniet cōtra si post cōtrahat cū eodē videt̄ q̄ liget. ¶ Idē si ministeriū alterius adhibet̄ p quē posset acqri. vt si notari⁹ in instrumēto ꝓmitteret solēniter p oib⁹ qbus posset interesse ₇ cū qbus cōtraheret̄ ₇ hoc iura

44 ret. ¶ † S3 de notario sunt opiniōes iter modernos. Quidā dicunt

Not. an iuramentum extendat ultra per sonam [illegible] contractu[m] est

dicunt notariuȝ posse stipulari pro alio absente. ff. rē pu. sal. fo. l. ij. ⁊. iij. de magistra. conue. l. j. §. plane. in aut. de excu. ⁊ his qui cōue. in prin. de here. que ab intest. §. ex his qua ponitur. C. quādo mulier of. tu. fun. potest. aut. matri ⁊ auie ibi si inter gesta ⁊c. gl. dicit insti. de inuti. stip. §. ei qui. in mag. glo. ꝙ hic est vnus de casibus vbi alter alteri stipulatur. s. iudex ⁊ notariꝰ. sic. ff. de adop. nec em̄. ⁊. l. his verbis. ¶ Alij dicūt ꝙ p̄dicta sunt sp̄alia fauore certarū ꝑsonarꝫ. ¶ Alij ꝙ hoc est verum qn̄ corā iudice id iudicio stip. vt nō tm̄ ministerium notarij hoc faciat sed etiam autoritas iudicis. sicut cum dr̄ valere per pretoris tuitionem. ff. qd̄ falsu. aut. l. j. §. pe. vnde glo. predicta dicit fallit in iud. ⁊ notario nō dicit de notario tantum. ⁊. d. l. ij. rē pu. sal. fo. dicit apud p̄torē stipulari ⁊c. in aut. de execu. apud officium ⁊ gesta. i. acta executores id agebant pro quo est. C. de epis. ⁊ cle. cum clericus. in princ. ¶ Tertij dicūt ⁊ sic videtur visitari hodie ꝑ omnes notarios ⁊ contractus ꝙ illa que indigēt aliquali cause cognitione fiāt corā iudice sicut in arrogatione. d. l. nec ⁊. l. his verbis. ¶ Sed cautio ⁊ stipulatio que volūtarie datur ⁊ recipit̄ sic recipit̄ per notariū solū ⁊ tm̄ possit in his que volūtarie agunt̄ q̄tū iudex. C. de epi. ⁊ cle. orphanotrophos ibi ꝑsonas publicas. i. tabular. insti. de at. tu. §. pe. dicit publice persone. i. magistratus. de adop. cum autē dicit publice persone. i. tabulario. in aut. de hered. ⁊ fal. §. si vero absunt. super verbo tabulari. de hoc diximus plene in. l. orpha-

45 notrophos. ¶ † Item queritur minor vendidit ⁊ iurauit an̄q̄ traderet cecidit a possessione. deinde res peruenit ad eum an si non tradat vel restituat faciat contra sacramentum. Quicquid dicat gl. distinguas quid iurauit vtrum tradere an non retractare contractum si quidem iurauit tradere tm̄ ex quo semel tradidisset liberatus est in perpetuum vltra nō tenetur tradere. ff. de contrahen. emp. si cum venderes. §. fi. quasi de primo actu traditionis acum sit. ff. de ver. sig. bone. §. adipiscende. sic iudex qui tenetur exequi sn̄iam si semel sit executus vltra non exequetur. vt in gl. ff. qui po. in pi. ha. claudius. nisi ipse idem victus coactus restituere per iudicem reabstulisset victori rem statim non ex internallo. de quo plene diximus. ff. ne vis fiat ei. si quis missum. ⁊ l. j. §. hec actio. ¶ Si vero iurauit non venire contra. vel retractare qd̄ tantundem est quātū non facere controuersiam. si idem voluissent ī omisso expressissent. C. de ca. tol. l. j. §. pe. tunc re tradita ⁊ re perueniente ad eundem qui iurauit tenetur restituere. al's si sine causa non restituit videtur facere controuersiam resistendo ⁊ non reddendo. vt dicit glo. effectus em̄ consideratur q2 vr̄ non habere ratum ⁊ de facto quasi retractare non restituendo ꝙ vendiderat non verba q2 non agitur. vt rescindatur contractus. ar. C. de lib. pre. l. iij. cum si. ⁊ q2 in predictis vr̄ promisisse dolum abesse. vt in. l. si cuȝ venderes in fi. ¶ Habet autem locum qd̄ dr̄ hic etiam si prius contraxit ⁊ post ex internallo iurauit. ¶ Itē siue sit contractus siue donatio siue sn̄ia siue arbitriū. ¶ Sed si iurauit non venire contra sn̄iam poterit appellare. vr̄ enim iurare vt non veniat cōtra rationem priuilegij minoris etatis. non ratiōe iuris cōis. totum est ex predicta regula tradita in prin. ꝙ sacr̄m representat eum maiorem. ¶ Nisi iurasset nō appellare: q2 ⁊ hic potest pacto fieri. C. de tem. ap. l. fi. ¶ Itē si iurat non venire contra testamentū suum non valet. sed nō venire contra testamētuȝ alterius super tali re in qua poterat maior pacisci valet al's non. ¶ Item si renunciet macedo. ⁊ iuret non valet q2 odiosum. secꝰ in velle. qd̄ est fauorabile. ¶ Si renunciet excep. non nu. pe. ⁊ iuret veniet contra sicut posset maior q2 posset per sacramētum hr̄ loco maioris qualiter autem maior tunc se iuuet dr̄ plene. C. de non nu. pe. l. si ex cautione in glo. ¶ Ubi vero donauit cā mor. et iurat non reuocare valet q2 sacr̄m facit eum maiorem vt pluries dictum est. Sed maior posset sic donare cā mortis vt non reuocet. ff. de do. cau. mor. vbi. ¶ Nec ob. qd̄ dicitur. s̄. qn̄ iurat nō reuocare testm̄ suum q2 illud est publici iuris hic priuati. ¶ Similiter si simpliciter donet ⁊ iuret non reuocare: q2 ⁊ post minoreȝ etatem potest ratificare si non iurasset. C. si maior fac. l. j. ⁊. ij. Sȝ si non ratificat expressim in alijs alienationibus habet quinquēnium ⁊ in donatione habentur. x. vel. xx. an. e. ti. l. fi. ⁊ q2 sacramētum representat eum maiorem si retractat ꝯctū patietur oēs penas quas maior retractās pateretur cōstat ꝙ deierat in delictis

46 autem non est etatis venia. ¶ † Itē si minor[a] . xxv. an. pubes pr̄ diuidat bona inter filios emancipatos ⁊ iuret non venire cōtra si diuidendo donauit filijs emancipatis id qd̄ cuilibet per diuisionem assignabat donatio vȝ. C. de inof. do. l. ij. maior non veniret contra. nec minor propter sacr̄m ꝙ fecit eum maioreȝ. ¶ Si vero diuidebat vt post mortem suam haberēt istas partes sicut diuidebat non vt donaret tunc si erat vltima voluntas vbi hoc faciebat testm̄ codicillis vel epistolā. vt dr̄. C. fa. herc. l. fi. iurare vt non reuocet testm̄ propriū nō vȝ dictū est. s̄. Si vero inter viuos diuidebat vt post mortem suā sic haberent: eo ipso qd̄ dicit post mortē est donatio cā mortis. ff. de do. preleg. seia. in fi. que post sacramentū nō reuocant̄ vt dictū est. s̄. Si nō apparet ti. quare dedit nō transferret dn̄ium. ff. de acqui. re. do. nunq̄. C. de pact. traditionibus. ⁊ esset simulatum vbi nō est cā apta ⁊ ti. C. man. per diuersas. Ex verbis quibus est vsus diuidēdo hoc scietur. ar. C. de testa. non codicillū. nā si dixit tolle tibi hāc partē. non est donatio inter viuos. ff. de do. donationes. §. eius modi. ¶ Idē vr̄ si dicat assigno tibi hoc vel hoc pro parte tua cū debeat esse tit. donando vel aliter. ¶ Assignatio tn̄ libertorū pōt reuocari quādo vult assignans illa tenet. ff. de assi. li. l. j. §. assignare. si minor iuraret haberetur pro maiore vt valeat assignatio. sed maior posset reuocare. nō enim operatur sacramentū vt tollat que sunt iuris cōis sicut dictū est de appel. Sed q2 inter patrem ⁊ filium hoc est vbi non esset magna res que sic diuiditur assignando presumeretur donatio. argumen. ff. de do. procula. de do. inter virū ⁊ vxo. vtrum ⁊ per ea que dicit gloss. ⁊ circa eam moderni. ff. si cer. pet. cum quid.

Rerum suarum. In quibus hȝ plenū dn̄iū. ff. de reli. l. ij. §. in locū alteriꝰ idē de ver. si. si pupil. in fi. Idē si alienā reȝ vendidit q2 aut suā credebat ⁊ cōtinet̄ appellatione suorꝫ. ff. de le. iij. seruos suos quasi sup ꝯctibus suis initis per eū intelligat litera vt dicit glo. rustici coloni dicūt esse suū qd̄ colūt. no. ff. de ori. iu. l. ij. in prin. ⁊ stat̄ vulgari locutioni vtentiū. ff. de flu. l. j. in prin. de fun. instru. cū de lanionis. §. asinā. de ver. sig. anniculus. de acqui. re. do. insulam. in fi. aut sciebat esse alienam: ⁊ tunc nō indulget̄ ei ꝓpter delictum periurij. ⁊ q2 allegat turpitudinē suā ꝓpter qd̄ non est audiēdꝰ. C. de trans. trāsactione. nisi emptor ⁊ recipiēs sciret alienā. C. de euic. si fun. sciens.

47 **Per vim alias iustum.** † Secus si metus eēt, vanus iur̄m ergo ꝑ vim vel metū extortū est nullū. i. ipso iure nō ligat vl' obligat. sed ꝯctus factus ꝑ vim aut ꝑ metū vȝ: q2 volūtas coacta volūtas est. ff. qd̄ met. cā. si mulier. §. si metu. dat̄ tn̄ exceptio. vinculū ꝯctus est validius q̄ vinculū sacr̄i. id minus validū tollitur ipso iure plus validū in effectu per exceptionē dicit gl. cetera bn̄ exponit gl. alia dicta per alios non pono: q2 nō esset nisi sepius loqui vt diximus in proemio.

48 **Ad hoc qui allodium.** Octaua pars principalis q vēdit patrimoniū suū nō feudale. † pōt em̄ q2 liberis hoībus nō īterdicit̄ alienatio rerū suarū. ff. si qs a parē. l. ij. dȝ vēdere qd̄ suū est dn̄iū s. qd̄ hȝ qd̄ ē alienū nō dȝ vēdere sicut districtū ⁊ iurisditionē imperatoris vt vēdat libere qd̄ nō sit de districtu ⁊ iurisditiōe principis. quicqd est infra fines Imperij est sub iurisditione imperatoris non sub dn̄o sicut dicebat Mar. Imperator est dn̄s mūdi ff. ad. l. rho. de iact. deprecatio. nō tamē bona ecclesie nisi sint feuda que tenentur a principe. de hoc dicimus. s̄. quali. iura. dȝ va. fi. c. j. sicut venditor rōne rei que est infra fines Imperij est sub districtu ⁊ iurisditione Imperatoris. sic ⁊ emptor nō pōt de iure alterius etiā priuati sine dn̄i volūtate quicq̄ pacisci. C. de pac. l. fi. in fi. ¶ Si contra fiat nō vȝ. s. pactū per qd̄ exemit rem a districtu ⁊ iurisditione Imperatoris vēditio tenebit vel adiectio tm̄ venditionis. vnde dicit districtus ⁊ iurisdi. vitiabitur: q2 vtile per inutile non vitiatur. ar. ff. de ver. ob. l. j. §. pe. hoc est non preiudicabit imperatori cuius districtus ⁊ iurisditio vendebatur eo inscio. ¶ Sed an preiudicet venditori si promisit rem liberā a districtu ⁊ iurisditione non vr̄ nisi persone specialiter obligaretur: vt. C. de eui. si fun. sciebat enim hoc emptor. i. scire debebat q̄ sunt paria. ff. pro emp. l. qui fun. §. seruum. si cer. pe. qd̄ te mihi. scire debebat imperatorem dominum mundi: nec ignorare hoc poterat. C. de iur. ⁊ fac. igno. constitutiones. Secus si probabiliter ignoraret rem esse infra fines imperij: puta in confinibus tuscie vel regno francie erat res posita. dicebat venditor rem esse de terra ecclesie vel regni francie. ⁊ sic vendebat libere a districtu ⁊ iurisditio. imperatoris cum regnum francie non subsit imperio hodie vt dictum est supra in preambulis. ⁊ hac lege in principio.

49 **Si vero contigerit.** Nonum dictum principale. † Sicut non potest vendi ius imperatoris districtus ⁊ iurisdi. sic nec ius ecclesie acquisitum. ¶ Pone ergo casum sic. titius habebat allodiū suū fecit inde feudum qd̄ concessit. ⁊ de quo infeudauit semproniū. hoc allodium est acquisitum ecclesie alicui aliqua cā iusta: vel q2 fidelis aliquis dn̄s allodij donauit ecclesie vel q2 vēdidit vel alio ꝯctu ecclesia facta est dn̄a allodij illius. querit̄ qs sit potior ecclesia vel infeudatus sempronius dr̄ ꝙ ecclesia. vn̄ nisi per gratiam ecclesie id allodiū ecclesia donante vel alio mō ius suū in sempronium transferente non poterit feudum retinere. ¶ Ipse idē titius prius donauerat ecclesie. ⁊ sic sine traditione acquisitū erat dn̄iū ecclesie. C. de sa. san. ec. vt inter diuinum. non potuit postea donare qd̄ erat iam ecclesie: vel si prius infeudauerat semproniū non tradiderat tradēdo vel donādo ecclesie potior erat ecclesia s̄. si de feu. cō. fue. c. facta in gl. titius tn̄ qui infeudauit de re aliena sempronium tenebitur ei ad tātundē vt in gl. hic dr̄. ¶ Sed

Additio.

a ¶ Itē si mior. adō an minor remittere possit redditionē rōnū ꝑ gn̄alez remissionē ī q̄ dolus iteruenit cuȝ sit tal' remissio q̄dā donatio q̄ nō est miori ꝑmissa. vid ꝑ do. pau. de ca. ī ꝯs. suo. ccclxij. ī. j. li. ī vltio īpressꝫ ibi sȝ certe nec[illegible]e lit. Et qn̄ mior cū iur̄o possit se obligare data enormi lesiōe vid ꝑ. d. ph̄i. deciū ī ꝯsi. suo. lxv. ī vbo aut. sacramen. pub. bar. ab hor.

quomodo dicit allodiũ infeudatũ ex quo nõ erat traditũ feu.
cũ nõ sit feudũ nisi p inuestiturã. diximus.j.ti.j.§.pterea si qs
infeudat⁹. Dic q inuestierat nõ tñ tradiderat q inuestitura fa-
cit feu.sed nõ tribuit ius.s.q.mo.feu.cõ.põt.c.sciendũ.qd sit in
uesti.in prin. ¶ Uel dic allodiũ infeudatũ destinatione animi:
sicut do tibi filiã meã in vxorẽ:qr nõ facio accipiẽtis cum sit li-
bera nõ serua:cũ dare sit accipientis facere.ff.de ver.ob.vbi au
tem.in fi.sic de iure do.si serua.de reg.iur.nõ videt data. ¶ Uel
verbũ allodiũ adiunctũ hoc facit:qr si erat allodiũ nõ erat feu-
dũ:si feu.desierat esse allodiũ sicut peculiũ filio facto sui iuris.
C.de inof.te.l.fi.in fi.ff.de ver.sig.paterfa. sic adiũctũ immutat
naturã verbi:vt do in depositũ.ff.depo.l.j.in prin. ¶ Uel dic q
50 quoddã allodiũ vel infeudatũ.s.post. ¶ †Patet hinc q aliqs
de allodio suo põt facere feudũ. Sed quõ si burgẽsis hoc faciat
q nõ sit nobilis.7 p infeudationẽ cõtrahit nobilitas parado-
xum.s.qs dicit dux mar.co.c.j.dabit nobilitatẽ quã nõ hz cõ-
tra reglaz nemo dat qd nõ habet.C.de here.l.ij.ff.de acq.re.do.
traditio.de re.iur.nemo. Dic q hoc fecerat cũ volũtate 7 pmis-
sione 7 cõfirmatiõe principis q põt nouas dignitates cõstitue-
re.C.li.xj.de metro.l.j.in glo.princeps videt tũc facere q autori
tatẽ faciẽdi dat.C.de ve.iu.enu.l.ij.§.cũqz.7 q cõfirmat p qd da-
re videt.ff.de ver.sig.l.lege obue.insti.de tutel.in fi.in gl.in aut.
de defen.c.j.§.interim. ¶ Itẽ iure isto feudorũ posset hoc ille q
põt dare feu.vt marchio capitaneus 7 alij q dicunt.s.in.j.rub.
hoc est necesse.p quo est qd diximus.j.ti.j.§.pe. ¶ In regno si-
cilie hoc nõ posset baro vel comes q nõ possunt locare nisi exca
dẽtias:vt de hoc diximus.s.de cõtro.feu.apud pa.ter. ¶ Tũc
ergo qñ feu.fuisset cõstitutũ 7 factũ de allodio donãdo post ec-
clesie nõ valeret.s.de alie.feu.c.j.§.inde põt presumi.j.l.pri.im
perialẽ.circa prin.ibi p aia iudicare 7c. Sed si nõ posset de allo
dio fieri feu.donãdo post ecclesie valet:qr nõ est feu.nec acqsitũ
infeudato:qr illud dicit feudũ qd legitime cõstitutũ est.ar.ff.de
re.iur.l.iij.§.cõdẽnatũ.alia abusiue dicunt feuda:sicut volũta-
tes illegitime que nõ dicunt vere test.ff.quẽad.test.aper.l.ij.§.j.
¶ Quid ergo si nõ legitime factũ feudũ de allodio sit:7 post do
nat ecclesie:deinde.xxx.an.teneret vt feu.infeudatũ quo casu vi
det pscripta cõditio feudalis 7 acqsita tãto tpe:vt i.d.c.de quo
feu.dictũ est per.l.C.li.xj.de fundis rei priua.eũ q.s.si de feu. cõ
tro.fue.si qs p.xxx.an.7 ar.eius qd no.C.de iure emph.l.fi.qr tã
to tpe acquirit vasallagiũ si staret qs vt meus hõ:vt in.ij.7.iij.
q.Mar.an piudicet ecclesie nõ videt:pscripsit eñ ɔtra infeudã
tem.nã 7 in eodẽ nedũ in diuersis si pscribit pignoratitie. xxx.
an.rei vẽdicatori durãti si an.xl.nõ pscribit.no.s.an.ex.l.j. in fi.
glo.tũc licet cõiter 7 rei vẽdi.prescribat.xxx.an.C.de pscrip.xxx.
an.l.sicut.erit necessaria quadragenaria:qr a prin.noie debito-
ris possederat.e.ti.l.male.qñ esset res indiuidua in qua pscribi
tur si nõ ob.pscrip.vni eoꝝ cõtra quos pscribit vt pupillo nõ
ob.etiã alij.ff.quẽad.ser.amit.si cõe.de ser.vrb.pre.vna est via.se
cus si diuidua licet p indiuiso esset cõis pupillo 7 alij:qr de in-
diuidua tm̃ ille leges loquuntur in re diuidua perinde videt si
cut cũ essent diuise vt ibi dicunt moderni: destinatiõe qdẽ fiũt
due de vna.ff.cõ.pre.si is q duas.quo casu loquit.ff.si ser.vẽ. lo-
ci.§.cõpetit.nã postqz pscribit cõtra aliũ erit cõis pupillo 7 p-
scribẽti a quo pupill⁹ petet dimidiã totius nõ in qualibet par-
te partẽ.ff.de rei ven.si exequis.

Ut autem equitas. Ultima pars 7 vltimũ
dictum principale. Sta
51 tuit tã in italia q in alamania. †Cuz rex romanoꝝ seu alama-
nie qr est rex regni italie 7 theutonicoꝝ:vt.s.de no.for.fidel.c.j.
vadit romã ad suscipiẽdã coronã imperij: nã ante nõ dicit im-
perator.C.de quadri.pscri.l.fi.in fi.vasalli 7 feudatarij imperij
qui principalr tenẽt feuda ab imperio:vt sunt marchiões 7 co-
mites 7 alij maiores vadãt 7 associãt regẽ romã:vel donet aliũ
p se dño acceptabilẽ. Idẽ in oĩ publica expeditiõe seu exercitu
quo impator vel ipse rex iret.j.ti.j.§.firmiter.vasalli etiã q sunt
sub marchionibus 7 alijs dñis immediate eoꝝ debẽt in his eo-
rum dictos dños adiuuare:vel q vadãt cũ imperatore vel rege
sub eoꝝ dño immediate:vel pbeant adiuuamẽ in stipẽdijs mi-
litie q hodie sunt dimidiũ redditus 7 fructus vnius anni feu.
qd tenẽt:alioqn si de eorũ vocatione se sub monitiõe p pares 7
cõpares eoꝝ facta cõstiterit q irent vel iuuarent modo pdicto
eis cõuictis de hoc:qr vocabunt vt se defendãt perdent feu.vbi
nõ potuerit se defendere:7 tũc dñs feudi habebit liberam pote
statẽ illud redigẽdi in suos vsus lata snĩa sup hoc si non fuerit
appellatũ.de quo diximus.s.de cõtro.feu.apud pares 7c.c.j.s.
de feu.sine cul.nõ ami.l.j.7 quo tpe miles.c.iij. Etiã in crimine
maie.debet cõueniri 7 puniri.C.de pe.ho.sublato.l.j.in aut. de
52 incest.nup.in prin.ff.qui 7 a qb.l.quesitũ. ¶ †Sed an alij vasal.
burgẽses q nõ tenẽt feuda teneant ad hoc adiutoriũ. dic q nõ
licet sint astricti iuramẽto certo modo.s.qualiter vas.iura.fide
li.pre.dicit eñ in.§.firmiter.dimidiũ reddit⁹ feudi vnius anni
ergo si nõ habet feu.de his nõ diximus. Cõstitutio regni Sici-
lie quãplurimũ 7c. indistincte hic 7 alijs casibus qbus impo-
nit adiutũ vel subuentionẽ.s.dñs vas.dicit ab hoibus suis:7 sic
seruari videmus in regno. ¶ Predicta ɔstitutio quãplurimũ
loquit in baronib⁹ 7 platis feudatarijs 7 dñis terraꝝ castroꝝ
7 locoꝝ ponẽs qnqz casus in qbus recipit subuentionẽ 7 exigit
ab hoibus suis:in qua cõsueuit queri vtrũ rex regni in illis ca-
sibus vel aliquo eoꝝ petat 7 exigat subuẽtionẽ ab hoib⁹ regni:
qr in generali sermone quẽ facit rex Gul.in illa cõsti.de baroni
bus 7 platis nõ cõtinet psona loquẽtis nõ dixit de seipso cõsti-
tuẽte:nõ ergo cõprehẽdit psona que nõ exprimit.ff.de ver.obli.
si ita.§.grisogonus dixit.s.de alijs baronib⁹ 7 platis in ipsis vi
det limitasse 7 in alijs phibuisse.C.de pcu.maritus.ff.de indi.
cũ ptor.p quo est.ff.de sena.l.j.C.de sol.inquisitio.quicqd sit de
iure de facto cõtrariũ videmus.pro quo est: qr qui vult pdesse
alijs vult pdesse sibi.ar.C.de na.lib.cũ aliqs.in aut.vt nõ fiant
pignora.§.illud quoqz. ¶ Qd autẽ dicit p cõpares suos expo-
ne vt in gl. ¶ Itẽ pdit feu.hoc casu sicut qñ nõ seruit vt pmisit.
s.q sit prima cau.§.sed nec iustior.7 hoc si feu.sit nouũ vel prñũ
nõ tñ habet agnatos:vel habet agnatos sed nolũt:als ad agna
tos quãuis inducat rõnes vt in nouo 7 paterno loquat:qr im-
perator 7 imperiũ in hoc ledit.7 hoc approbat in fi.sed.s.si va-
sal.feu.pri.c.j.dicit q alia opi.equior est vt alius p alio 7 ex de-
licto alterius nõ puniat.qd dic vt plene ibi diximus. Item no.
terminos equitatis:qr desiderat paria vbi rõ nõ est diuersa.de
cõsti.pecu.l.fi.hãc parilitatẽ semper iura volunt in oĩbus.C.de
fruc.7 lit.expen.l.fi. ¶ In oĩbus.s.vbi ratio diuersitatis reddi
non potest.ff.de verb.obli.l.a titio.

¶ De prohibita feudi alienatione per Fredericũ. Rubrica.

1 Imperator quare augustus vocetur.
2 Feudum non potest alienari:vendi: pignori dari: inter viuos vel in vltima voluntate pro anima iudicari vel legari sine consensu domini.
3 Fructus feudi a feudatario possunt vendi.
4 Uasallus an possit dominium vtile feudi alienare 7 an dominus proprietatem.
5 Uendere permissus an possit obligare.
6 Uendere 7 obligare seu pignorare differunt.
7 Dominium transfertur per dationem in dotem.
8 Dominus feudi immediatus quis dicatur.
9 Consensus domini mediati 7 an immediati sit necessarius in alienatione feudi.
10 Feudi quaternati conditio.
11 Dominus cõsentiens feudi alienationi an debeat dicere saluo iure seruitij.
12 Administrator seu vicarius an possit donare rez super qua est administrator.
13 Uicarius quam potestatem habeat in rebus sue administrationi commissis.
14 Consensus precedens vel subsequens alienationem an valeat.
15 Feudi alienati sed non traditi an domino post mortem alienãtis consentiente valeat alienatio.
16 Confirmatio quid sit quid operetur 7 an factum defuncti confirmatum sit validum.
17 Alienationes rerum feudalium etiam preterite reuocantur.
18 Emptor bone fidei an possit contra vẽditorem agere ad interesse an ad precium.
19 Datio in feudum an prohibeatur feudi alienatione phibita.
20 Alienans totum feudum totum perdit si partem tantum partem perdet.
21 Sententia requiritur vt possessio feudi amissi ab emptore auocetur.
22 Feudatarius an possit domino inuito renunciare feudo.
23 Notarius de illicitis instrumenta conficiens punitur.
24 Notarium creare quis possit.
25 Iudicium quid sit.
26 Notarius vnius loci quando possit instrumenta conficere in alio loco.
27 Feudatarius post mortem patris per annum non petens renouationem inuestiture cadit a suo iure.
28 Maior 7 minor quis dicatur 7 quanta etas requiratur vt maior quis efficiatur.
29 Infeudatus quando quis dicatur.
30 Feudum quare 7 qua intentione detur.
31 Feudatarius an possit per alium seruire.
32 Uasallus volens personaliter dominum comitari non potest cogi ad pecuniam dandam loco seruitij.
33 Uasallus infirmus per substitutum seruire potest.
34 Uasallus pauper an excusetur a seruitio prestando.
35 Feuda inter heredes diuidi possunt.

Feudum

36 Feudum an possit diuidi.
37 Ius francorum quomodo probet in feudo ⁊ qñ probari debeat ꝙ viuitur iure longobardorum.
38 Iure proprio vsus esse quis dicatur.
39 Patre emente feudum indiuisibile ad primogenituz pertinẽs an possint alij filij de hereditate patris deducere advalorem illi⁹ feudi.
40 Feudo dato precipuo vni filiorum an debeant alij filij tantundẽ in bonis patris habere.
41 Fidelitas an debeat prestari a vasallo omnibus heredibus domini.
42 Heredes vasalli succedentes in feudo omnes fidelitatem pollicebuntur.
43 Dominus an possit feudum vendere sine vasalli voluntate.
44 Vasallus vtile ⁊ dñs directum feudi dominium sine voluntate alterius alienare nequit.
45 Ecclesia romana regni Sicilie proprietaria in eo statuere ⁊ declarare potest.
46 Emphyteota sine domini consensu non vendet emponemata.
47 Dominus vasallum feudo sine culpa non pôt priuare nec eius personam alteri donare.
48 Demania que sunt in regno sicilie.
49 Dominium ⁊ demanium differunt sicut genus ⁊ species.
50 Demania regni Sicilie an possint prescribi.
51 Prescriptio centenaria currit aduersus fiscum.
52 Prescribi possunt ea que populo romano publica sunt.
53 Princeps an possit seruitia feudalia minorare.
54 Filius inutilis seu inhabilis an excludatur a feudo fratre vtili admisso.
55 Pater feudo non priuatur ob delictum quod a filio perpetratur.
56 Pater vasallus filium offendentem ducet ad dominũ offensum ⁊ quare.
57 Filius an perdat feudum auitum propter patris delictum.
58 Domino remittẽte culpam vasallo an dicatur feudum tale quale ante culpam fuerat.
59 Dominus heredi vasalli inuestituram petenti an possit culpaz patris obijcere.
60 Dominus heredi vasalli inuestituram petenti non denegabit.
61 Feudatarius an perdat feudum propter culpam subfeudatarij
62 Vasallus vasalli mei quõ sit vasallus meus.
63 Feudum ob culpam perditum redit ad dominum immediatũ.
64 Vasallus an possit dominũ cogere vt fines feudi sibi ostendat.
65 Dominus vasallum compellere potest vt feudalia que tenet sibi monstret.
66 Vasallus an teneatur domino iura feudi sui ostendere.
67 Beneficium ecclesiasticum possidere sine peccato nemo pôt nisi canonicam institutionem probet.
68 Feudatarius a domino vel fisco spoliatus nõ aget ad restitutionem nisi proprietate probata.
69 Spoliatus ad restitutionem agens possessionem ⁊ spoliationẽ probabit.
70 Spoliatus an debeat ante omnia restitui.
71 Feudum omnibus concedi ⁊ ab omnibus teneri potest.
72 Iudex competens inter duos vasallos de feudo contendentes quid sit.
73 Dominus questionem duorum vasallorum de feudo cõtendentium dirimere debet.
74 Testium dignitas attenditur si cetera paria sint.
75 Domini eiusdem rei an possint plures esse ⁊ condẽnatus vni teneatur alteri.⁊ nu.seq.
78 Dominus cogi potest ad iudicandum inter vasallos.
79 Sententia inter vasallos a non suo iudice lata ⁊ dño non prohibente an valeat.⁊ nu.80.
81 Ecclesia conferens regnum cum tali iurisditione dat quaz ante dationem haberet.
82 Ecclesia romana Christianorum refugium.
83 Papa de omnibus cognoscens velut super omnes iurisditionem habens.
84 Imperator aut rex in causis proprijs non erunt iudices.
85 Papa causam suam committere ⁊ arbitros eligere potest.
86 Imperator an possit iiurias imperij punire ⁊ rex regni ⁊ papa ecclesie.
87 Imperium datur a papa qui ⁊ succedit in iurisditione imperio vacante.⁊ nu.88.
89 Iudex competens quis sit inter illos de castro vel terra.
90 Forma concessionis feudi qualis sit.
91 Dominus feudi in sua causa non iudicabit sed causaz paribus committet.
92 Pares de causa feudi iudicaturi in quo loco esse debeant.
93 Imperator excipitur dum fidelitas contra omnem hominem promittitur.

IMperialem decet soler
tiam. Hec lex vtilis est ⁊ attendenda eiusdẽ Imperatoris est cui⁹ superior ⁊ habet octo dicta principalia .⁊ iõ in octo partes diuiditur.prima durat vsq̃ ad.§.preterea si quis in feudat⁹.q̃ pria pars ꝯtinet.iiij.dicta ⁊ sic ipa pria pars i.iiij.partes diuidit.prima durat vsq̃ ad.§.Imperator Lot.scda vsq̃ ad.§.callidis.tertia ad.§.scriba vero.quarta vsq̃
1 ad.§.preterea.¶ †More solito[a] Imperator sicut Augu.ab au-
a gendo dictus pro bono statu regni italie ⁊ theutonie. sic enim vocatur vt dictum est.s.de no.for.fide.⁊ pro bono statu imperij pro quo debet esse solers ⁊ sollicitus q2 inde resultat commodũ pacis ⁊ quietis subiectorum: vt dictũ est.s.de pace te.⁊ eius viola.l.j.⁊ de probi.feu.alie.per Loth.l.j.tenens curiam apud roncaliam vbi sedens sicut rex ⁊ imperator pro tribunali intellexit per proceres ⁊ prelatos imperij ꝙ feuda que tenebantur ab eis alienabantur ⁊ pignori ponebantur sine eorum licentia ⁊ fingẽdo locare ad libellum feuda colore ipso quesito vendebant ea dicendo ꝙ pro certa pecunia annua reddenda eis de feu.ad libellũ concesso cum in veritate venderent hec in preiudiciũ dñoꝝ redũdabant ⁊ in diminutionem honoris imperij ⁊ ad damnum exercitus sui quando in expeditione ibat cum in ea deberet habere seruitia feudatorum ⁊ erant alienata ⁊ perdita: vt.d.l.j. de ꝓhi.ali.per Loth.ideo de consilio Marchionum prelatorum Ducum Comitum ⁊ iure peritorum condidit hãc legem perpetuo valituram.¶ Hic enim est vnus modus.l.condende.C.de legi.
2 l.ij.†Ut nullus feu.habens illud in totum vel in partem alienet vendat vel pignori obliget inter viuos vel in vltima voluntate pro anima iudicet vel leget seu relinquat sine permissione domini feudi ad quem pertinet feudum.¶ Non potest ergo pignori ponere ex quo alienatio prohibetur a lege etiam si specialiter de pignoratione dixisset.C.de re.alie.l.fi.quicquid no.s.de ali.feu.c.j.q̃uis iure ro.videatur posse pignori dare.ar.ff.de pig.lex vectigalis de pigno.actione tutor.§.fi.¶ Nec in emphyteosim perpetuam dabitur.nec aliter ius in re constituet vt in vsufru.ff.de
3 vsufr.arboribus.§.j.⁊.C.de reb.alie.l.fi.†Sed fructus posset vendere totius temporis quo apud eum erit feudalis prohibit⁹ vẽdere non prohibetur de fructibus.ff.de le.ij.de codicil.§.instituto.de le.iij.pater.in prin.Sed si venderet fructus pro duob⁹ annis ⁊ moriatur feudo aperto domino oẽs obligationes pereũt ff.de pi.lex vecti.⁊ dr in sum.vtrũ possit pignori obligari ⁊ rub.sequẽti.⁊ ibi ẽt dr quõ sñia mãdet executioni in feu.nõ pôt plus habere emptor.s.vẽditor ipse idẽ qui vẽdidit si morit ante martiũ iure isto fructus feudi aperto feudo dño essent dñi.s.de cap.cor.§.similiter.Et cũ alienat lz postea redimat nihilominus perdit illud.Nec in testõ pôt relinqui extraneo heredi.s.de suc.feu.in prin.heres em̃ in feu.intelligit filius.s.de ali.feu.§.⁊ si clientulus nec dabit in dotẽ vt hec oĩa dicunt in glo.hic.Sed hic de dote aliter deberet esse vt statim dicet.¶ Itẽ hoc vltimũ de dando in dotẽ est aliter: q2 si nõ haberet aliud ⁊ nõ daret estimatũ pos-
4 set in dotẽ dare vt diximus.s.qualiter olim po.feu.ali.§.j.† Sz si vas.nõ pôt obligare dominiũ vtile querit glo.an dominus posset proprietatẽ cũ ad paria semper iudicent vas.⁊ dñs.s.de for.fide.in prima glo.⁊ in.§.fi.in textu qualiter dñs proprieta.feu.priue.ex facto.de cõsue.recti feu.§.in quibusdã.de alie.feu.pa.§.pe.in glo.¶ In alienatione dr expressim ꝙ nõ pôt nisi vbi est vsus sicut mediol.de quo diximus.s.plene.de capi.cor.§.ex eadẽ.l.qõ hic repete.ac pignorare nõ est alienare: q2 non trãsit dominiũ in creditorẽ.C.de pig.ac.pignus in alienatione trãsit.C.de fun.do.l.j.¶ Ideo pôt dici ꝙ q2 in pignoratiõe nõ cauetur hoc iure feudorũ vt dñs nõ pignoret sine cõsensu vas.sicut statuit ꝙ vas.non pignoret sine cõsensu domini ꝙ in eo qõ nõ cauetur expresse non sit parilitas in domino ⁊ vas.cũ in multis nõ sit equalitas vt diximus.s.si de feu.contro.fu.c.domino vt cũ nõ caueatur hoc nouo iure de hoc relinquatur veteri iuri.C.de ap.precipimus in fi.ꝙ statuit vt proprietarius obliget sine consensu vsufructuarij.C.de vsufru.l.ij.In alienatione etiam idẽ vult ius ro.ff.de vsufr.l.ea.fundi treb.sed hoc iure in alienatione statuitur cõtrariũ.d.§.ex eadẽ.l.debet ergo dominus consentire vt valeat feudi alienatio.⁊ qñ cõsentit venditio nõ valet si non vendit ei sed sempronio.vel consensit vendi.⁊ vas.donauit.ar.ff.mã.diligenter. qui.mo.pi.vel hypo.sol.sicut.§.illud ⁊.§.sed si ꝓmiserit.¶ Interest plurimũq̃ non vendi alicui persone odiose domino.ar.C.de iu.emphy.l.fi.§.j.ff.de actio.empt.si sterilis.§.si tibi.Interest etiaz si non placet vel displicet.arg.ff.de vsu ⁊ habi.l.vlt. Consentire enim est donare vt dictum est pluries.s.ff.de verbo.oblig.l.lege obue.insti.de tutel.in fi.in glo.ar.contra.q2 duo promisisse videtur vendere ⁊ titio vendere.ar.ff.de arbi.celsus.si tamen limitauit cui vendetur.s.titio.⁊ statim nõ ex interuallo.⁊ sic vnum tm̃ cẽsetur nõ duo.ar.ff.de re.e.qui sub tu.l.j.in fi.⁊.l.se.tutius est vt impetret cõsensum vẽdẽdi simpliciter ⁊ dño feudi: sicut pluries

Additio.
a ¶ More solito.adde q2 iperiũ nutu dei ꝓcedit.l.hñ a zenone i fi.C.de q̃dri.ꝑscri.itẽ adeo xxvj.q.iiij. quituz gl.est.xcvj.d.si imp[illegible] p abbatẽ ⁊ doctores i.c.venerabilẽ.de ele.⁊ i.c.nouit.de iudicijs.q do.abbas dicit cõẽ opi.eẽ qõ adeo est ⁊ a papa imediate ꝑ bal.i.l.j.õ sum.tri.⁊ fide ca.C.⁊ no.ꝙ ipator dz esse liberalis ⁊ gratiosus: nõ auar⁹.per bal.i.l.j.i.§.fi.C.õ cadu.tol.⁊ i.l.i legatꝭ ꝑ eũdẽ.C.ad l.fal.⁊ dr dei vicarius i tpalib⁹ ꝑ eũdẽ bal.i.l.j.C.õ iure aur.anulorũ.
Bart.ab horr[illegible]

vidi inclytũ regẽ Sicilie cõcedere: nã licet in bñficio pꝛĩcipũ lar
ga fiat interpꝛetatio. ff. de cõsti. prin. l. fi. de ver. sig. princeps. C.
li. x. de bo. va. si qñ. verũ est ĩ his ⁊ circa ea q̃ beneficiũ expꝛimit:
at qñ cõcedit vẽdi titio videt̃ ꝓhiberi aliĩ vẽdi. ff. de iudi. cũ p̃
toꝛ. C. õ ꝓcu. maritꝰ. Nõ est putãdũ dixisse meuiũ q expſſit titiũ
sicut qui dicit decẽ nõ dicit dena. ff. de le. j. si qs testamẽto.

Additio. Expꝛessum est in cõtrario casu qñ permisit vendere Titiũ: an si Sempronius teneat videtur sempꝛonio ꝑmissum ꝙ vẽdat: qꝛ nõ videt̃. ff. qb. mo. pig.
vel hypo. sol. sicut. §. si debitoꝛ. at si permittat̃ titio videt̃ ꝑmis
sum heredi suo vt in. §. p̃cedẽti: qꝛ qui quesiuit licẽtiã vendẽdi
quesiui ꝓ se ⁊ herede. ff. de ꝓba. si pactũ. in fi. Jtẽ si ꝑmisit vẽdi
rem põt vendere partẽ ipsius rei: qꝛ in toto cõtinet̃ pars. ff. de
excep. rei iudi. si qs cũ totũ. ⁊ meũ est qõ ꝓ parte est meũ. ff. de v̄.
5 sig. pupil. §. fi. ¶ † Sed si ꝑmisit vẽdere nũqd possit obligare ex
pressum videt̃ ꝑ id qõ dicit̃ in glo. C. de pat. q fil. distra. l. ij. si pr̃
põt vẽdere filiũ poterit obligare cõcesso qõ plus cõcedit̃ id qõ
minus. ꝙ si id in quo consensit expꝛesse est simile ei qõ expſſum
nõ fuit trahit̃ ad simile nõ expꝛessum. ar. ff. de cõdi. ob cãm. si ex
traneus. sicut est qñ cõsensit vt vẽderet ⁊ vult pignoꝛi ponere h̃
qõ tacuit. s. de obligãdo si expꝛessim petitũ fuisset leuius fuisset
obtentũ. ar. C. si cõtra ius vel vti. pub. l. j. ⁊ l. p̃scriptiõe. secꝰ ecõ
tra si cõsensit pignoꝛi ponere ⁊ vendere velit vt id qõ est grauiꝰ
nõ possit id qõ est leuius sic ne sit ꝓ stillicidio flumẽ. ff. de serui.
l. seruitutes. §. si stillicidiũ. ⁊ qꝛ is cui licet qõ est maius debet li
cere qõ est minus nõ ecõtra. ff. de ser. expoꝛ. cui pacto. de re. iur.
nõ debet. cõsensus ad huiꝰ remissiones facile extendit̃ vt est vi
dere. C. de remis. pig. l. fi. nec multum facit ad hoc. ff. de sta. lib. l.
statuli. a ceteris. §. fi. vbi verbo emptionis intelligit lex. xij. tab.
omnem alienationẽ: qꝛ plerũqꝫ ista large sumunt̃ ⁊ stricte. C. de
iur. emphy. l. j. de re. alie. nõ ali. l. fi. de fun. pr̃imo. l. j. ⁊ hoc satis
videt̃ cõsonare eq̄tati vt qui cõsensit maioꝛi ⁊ grauioꝛi videat̃
cõsentire minoꝛi ⁊ leuioꝛi. Rigoꝛ tñ q cõsueuit seruari in cõtra
ctibus dicit ꝙ quicq̄d nõ expꝛimit̃ pro omisso habẽdũ est. ff. de
verb. obli. quicq̄d. ⁊ l. si minoꝛ. qm̃ qui cõsensit vẽditioni faciẽ
de infra certũ tp̃s post tp̃s nõ videt̃ cõsentire. d. l. sicut. §. fi. in fi.
nã a significatione verboꝝ nõ recedimus in dubio nisi cũ con
stat de cõtraria mẽte. ff. de exercito. l. j. §. igit̃ in re dubia. de leg.
6 iij. nõ aliter. ¶ † Qõ aũt aliud sit vẽdere aliud sit pignoꝛare pa
tet ex ipso noĩe. C. de codi. si idẽ. j. l. si extraneus. reddit̃ rõ quare
illud fit: qꝛ vꝫ ob m̃rimoniũ dederat duo nõ secuto cõpetebat
sibi cõdictio: in. §. si stillicidiũ. vtebat̃ eadẽ seruitute sed leuius
sic. ff. quẽad. serui. ami. is cui. etiã in summis qõ pluris est vtiqꝫ
tanti est. ff. de in lit. iur. l. cũ furti. Ratio videt̃: qꝛ vtrũqꝫ est ꝓ
hibitũ a iure ⁊ vẽdere ⁊ pignoꝛi ponere feu. vt hac cõstitutione
dicit̃. si ergo cõsensit vni de pꝛohibitis alia videt̃ ꝓhibere. ff. de
iu. cũ p̃toꝛ. ¶ Jn regno Sicilie ꝑ cõstitutionẽ antiquam fratri
bus ⁊c. post feu. pro dote obligari ⁊ certo modo dari in dotem
dũmodo m̃rimoniũ cõtrahat̃ cũ licẽtia pꝛĩcipis: hoc aũt hodie
remissuꝫ est ꝑ. c. in planicie. vt in m̃rimonijs nõ req̄rat̃ cõsensus
regis dũmodo feudũ nõ det̃ in dotẽ: ⁊ qꝛ capl̃m illud de obliga
tione feudi nihil dicit nec est immutatũ stare nõ ꝓhibet̃ cõstitu
tio illa fr̃ibus. C. de app. l. pꝛecipimꝰ. in fi. Sed cũ per regẽ Ka
rolum pꝛimũ dicat̃ cõstitutũ vt ⁊ tũc qñ m̃rimoniũ fit cũ licẽtia
opoꝛteat in obligatione vel donatione feudi expꝛessum cõsen
sum haberi: vt dicit gl. pꝛecedẽtis cõstitutionis mulier que do
tariũ. ⁊ incipit vt mulier ⁊c. licet dicat̃ constitutionẽ hãc pꝛimi
Karoli regis non inueniri: ⁊ sic glo. non credet̃ ꝑ aut̃. si quis in
aliquo documẽto. totũ videt̃ abꝛogari ꝑ p̃dictũ. c. in planicie.
statuẽs vt m̃rimonia feudatarij libere cõtrahãt dũmodo non
dent feudũ in dotẽ de obligatiõe feudi quã dotẽ tacuit ⁊ nõ ꝓ
hibuit ad id nec directo nec vtiliter trahet̃. ff. sol. ma. si vero. §.
7 de viro. ¶ † Refert dare in dotẽ ꝑ qõ transfert̃ dñiũ. C. de fun.
do. l. j. nã dare est accipiẽtis facere. ff. de verb. ob. vbi aũt. in fi. et
obligare pignoꝛi remanente in dñio obligãtis. C. de pig. act. pi
gnus. ⁊ cũ capl̃m sit in releuamẽ hoĩum regni in eoꝝ lesionẽ ⁊c.
C. de legi. qõ fauoꝛe. de donatiõe in dotẽ tantũ excipit de ea tm̃
intelliget̃. ff. de verb. obli. si minoꝛ. ⁊ cũ pꝛohibet̃ qõ est plus nõ
interdicitur qõ est minus. ff. de interdi. ⁊ rele. relegatoꝝ. §. pe.
Sed ecõtra cui interdicit̃ qõ est minus pꝛohibet̃ qõ est maius.
ff. de ser. expoꝛ. cui pacto. ¶ Verius videt̃ ꝙ. c. planicie sicut di
cit litera remouet abusum circa matrimonia que non poterãt
nobiles ⁊ feuda habentes sine licentia contrahere: nõ pꝛopter
ea dedit licentiã obligandi feu. ꝓ dote sine consensu dñi: qꝛ hoc
erat ex se pꝛohibitum vt non pignoꝛetur vt dicit̃ hac cõsti. s̃. de
inuesti. de re alie. in fi. ff. de pig. lex vectigalis. ⁊ regulariter ꝓ
hibitus alienare pꝛohibetur pignoꝛi ponere. C. de re. alie. non
alie. l. fi. licet ergo dicat matrimonia libera dummodo feudum
non detur in dotem nõ per hoc permisit obligare: qꝛ obligatio
pꝛohibita est per alias leges que non tolluntur nisi expꝛesse di
catur in aut̃. qui. mo. na. effi. sui. §. tribus. Jtem si cõstitutio re
gis Karoli pꝛimi apparet certum est coꝛrexisse constitutioneꝫ
illam fratribus. C. de legi. digni. si non apparet: qꝛ ita demum
dicit valere obligationem ⁊ donationem feudi pro dote si ma
trimoniũ fiat cũ licẽtia tũc qñ licẽtiã cõcedit ꝓspicit curia qua
lis est is ad quẽ feudũ põt ꝑ obligationẽ ⁊ donationẽ perueni
ri vtrũ fidelis sit ex genere. Natio quidẽ ꝓuocat ⁊ deterret. ff. de
edil. edic. ꝙ si nolit. §. si mãcipium. C. ad. l. iul. ma. quisqs. ⁊ hoc
multũ attenderũt ⁊ attendũt reges regni vt. s. feuda ad fideles
ꝑueniant: qꝛ a fide dicit̃ feu. s̃. ꝑ quos fiat inuesti. in fi. Jdcirco
voluerũt vt alienigenis nõ iũgant se regnicole ne denigret̃ pu
ritas ⁊ sinceritas fidei regnicolarũ sicut cõstitutiones pꝛefati
regni dicunt. pro quo est ne alienigene regni scrutent̃ arcana.
C. de cõmer. ⁊ mer. l. iiij. ⁊ hoc faciũt dñi tuendo rẽ cuius ꝓpꝛie
tas est eoꝝ etiã inuito vsufructuario. ff. de vsu ⁊ habi. l. si ti. §. j.
⁊ sic cõcedendo vt m̃rimoniũ sine licẽtia cõtrahat̃ per. c. in pla
nicie. cessat p̃dicta rõ: qꝛ nesciet cur. ad quem feuda ꝑueniãt q̃
de publico sunt vt pluries dictũ est. qui ergo cõcedit in vno. s. si
m̃rimoniũ fiat cũ licẽtia per cõsti. fratribus indulgẽdo ⁊ remit
tendo necessitatẽ licẽtie regie impetrãde in m̃rimonio cõtrahẽ
do nõ videt̃ cõcedere vt pignoꝛet feu. qõ est ꝓhibitũ ꝑ oĩa iura.
Nam hic casus q est remissa necessitas impetrãde licẽtiã ꝓ m̃ri
monio nõ est simul expſſo. s. qñ cũ licẽtia cõtrahit ꝑ rõnem p̃di
ctam: qꝛ cur. nõ põt scire ad quã feudũ cuiꝰ est ꝓpꝛietaria ⁊ dña
perueniat: ⁊ sic nõ erit mirũ si aliud ius sit in vno q̃ꝑ in alio. ff.
de lib. ⁊ posthu. cõmodissime. so. ma. si cũ dotẽ. in pꝛinci. alia rõ
aliud ius exigit. C. de trans. interpositas. licet q remittit sit simi
lis cõcedẽti ⁊ dãti. ff. de cõdi. ob cãm. si mulier. ¶ Sed ꝑ p̃dictũ
c. in planicie. mulier se maritãs ⁊ nõ dans feu. in dotẽ nõ videt̃
penã pati ꝓpterea si teneat in palafreno: qꝛ vt p̃dicit̃ factũ est
in releuamẽ regni hoc iure põt dare in dotẽ si nõ habet aliud ⁊
nõ det estimatũ dictũ est. s̃. qualiter olim feu. pot. alie. §. j. argu.
cõtra: qꝛ mulier cõmittẽs se viro cõmittit gubernationẽ rerum
suaꝝ nõ dotaliũ. C. de pac. do. hac. l. sed pꝛohibeat qñ nubit ma
ritũ aliquid tãgere de feu. suo: vbi vero fieret in fraudẽ ꝓbata
fraude aliud esset. §. ¶ Quod autẽ dicit de cõsensu dñi ad queꝫ
feudũ spectaret videt̃ expꝛesse. s. vel tacite. Sed in regno Sici
lie quis debet confirmare ista. dic vt diximus. s̃. c. ij. j. sequitur.
8 ¶ † Cuius autẽ dñi intelligeret̃: mediati: vt Jmperatoꝛis seu
Regis aut Marchionis Baronis vel Comitis a quo tenetur
feudũ qõ vendit̃: ⁊ qui Marchio Comes vel Baro ab Jmpe
ratoꝛe vel Rege tenet. ¶ Jntelligũt multi hãc literã de ꝓrimo
superioꝛe: qꝛ sicut appellat̃ ad pꝛoximũ non per saltũ. ff. de ap
pel. imperatoꝛ. ⁊ qꝛ vasallus vasalli mei nõ est meus vas. arg. ff.
de ver. sig. modestinus. de lib. agno. si quis a liberis. §. si quis a
liberti liberto. ff. pro soc. nam socij arm. cõtra. de vi ⁊ vi ar. l. fi.
Alij in regno Sicilie dicũt solũ regẽ cõsentire: qꝛ cõstitutio cõ
stitutionẽ diue me. regni Regis aui nr̃i dicit nisi de imperia
lis nr̃e celsitudinis licentia cõfirment̃ simpliciter dicit simpli
citer intelligit̃. ff. de aleato. l. j. ¶ Et cũ sit posterioꝛ nouũ debet
aliq̄d inducere. ff. de leg. j. si qñ. hoc nouũ erit vt solus rex cõfir
met seu cõsentiat. ¶ Licet pꝛimi dicãt distinguit nouã per vete
rem sicut aut̃. offerat̃. qõ distinguit̃ per. l. sciendũ. ff. q satis. cog.
¶ Nec ob. cõstitutio si qñ de vasallo in terris demanij: qꝛ illa lo
quitur de venditione burgẽsaticoꝝ nõ feudaliũ. Alij dicunt vt
est feudum quaternatũ qõ tenet̃ ab alio: aut planũ seu de tabu
la q̄d sit hoc dicere. s̃. diximus de cõtro. feu. apud pares ter. vt
in feu. quaternatũ cõsentiat rex: qꝛ ipse conferret si sine filio vel
decedẽte moꝛeret̃ q tenet ⁊ qui alienat vt in constitutione post
moꝛtẽ in alio nõ quaternato cõsentiat baro a quo tenet̃: qꝛ exca
dẽtias põt locare ⁊ cõcedere sub eodẽ antiquo redditu: vnde ⁊
feudũ planũ dicit̃ excidere: sic vtimur: qꝛ barones ⁊ comites il
la feuda cõferũt ⁊ sic cõsentiãt alienanti. ff. de reg. iur. cũ quis.
9 maxime si sibi refutaret vt statim sequit̃. ¶ † Verius putamus
qõ in summa dicit̃ ti. q̄d operet̃ cõsensus dñi in alienatione feu
di ⁊ sequẽti rubꝛicella vt cõsensus vtriusqꝫ sit necessarius: qꝛ ad
vtrũqꝫ pertinet hoc se. Baro eñi si cõsentit videt̃ dare vt. s̃. pꝛi.
dicit̃ dare nõ posset sine cõsensu regis a quo tenet vt in summa
pꝛobat̃. ¶ Jnterest enim ⁊ tãgit vtrũqꝫ ne si solus pꝛinceps vel
solus baro consentiat perueniat foꝛte ad poteñtioꝛẽ q̃ꝑ sit baro
a quo tenetur vel odiosus regi vel extero ei: vel in talem qui nõ
solueret releuium vt ecclesia in omnibus his interest: qꝛ poten
tioꝛibus pares esse non possumus. ff. de alie. iu. l. iij. C. ne lic. po.
l. j. vel esset inutilis ad seruiẽdum is in quem alienatur: vel nõ
ita vtilis ꝙ aliquẽ tangit debet scire cum ledatur vel ledi pos
set in eo. C. de auto. pꝛest. l. fi. ff. de adop. nam ita refutari posset
Marchioni Comiti qõ ab eo tenet ipso volente. s̃. de vas. qui
cõtra cõsti. Loth. c. j. in fi. ꝙ solus comes dedit in feudũ planũ:
⁊ de tabula sibi soli refutabitur. d. l. cuꝫ quis. vnde refutabitur
comiti: ⁊ comes concedet cui volet si hoc in refutatione non vi
detur rõ diuersitatis in alienatiõe. Quod baro nõ posset dare
sine consensu regis a quo tenet: ergo rex debet consentire vt di
citur in summa. non obstat: nã tenet baroniã a rege: feuda pla
na spectãtia ad baronis collationẽ nõ tenet a rege specialr̃: sed

baroniã

baroniam illam sine regis consensu nō alienabis vel eis partem quotā. Jus qḋ hȝ rex in totali ꝛ partibus non hȝ in rebus singularibus illius totalis ꝛ vniuersitatis nec in dño: vt.ff.de rei ven. in rē.§.si quis rei sue.ꝛ.§.fi.ꝛ.l.si quis nauē.nec in possessione.ff. de vsu.eū qui edes.in singularibus rebus nō intelligit eē aliqua pars.ff.si quis omi.cā te.l.Quis.pro quo est.C.de sen.pas.si debitor.ff.de here.inst.si alterius. ¶ Istā materiam de dotali re ꝛ singulari late prosequitur glossator constitutionum regni circa pn.

10 ¶ †Feudū quaternatū est alterius ꝯditionis in eo eñ hȝ rex collationem.ꝛ refutare posset non soli baroni a quo tenetur nunq̄ rex conferret si soli baroni posset refutari quilibet refutaret in fraudem regis ad quem spectat collatio malitiis est obuiandū. ff.de rei vē.in fundo.Jſtō ob.cōstitutio post mortē qꝛ id cōtra rationē inducitur vt rex cōcedat qḋ ab alio tenetur.nō est ergo trahendum ad consequentiam vt solus cōsentiat.ff.de leg.qḋ vero. ¶ Dicit in sum.nisi esset absens qui deberet consentire.ar.ff. de iniu.sed si vnius.§.sed si pater.pro quo est qḋ dicit Hos.in sum. de feu.§.quid si archiepiscopꝰ.qñ rex alamanie est in theutonia vt possit compromitti qꝛ longe absens.secus si paruȝ absens.ar. ff.de an.le.meuia.in fi. ¶ Hoc non putamus:qꝛ debuit expectari qui absens est.ar.§.de consue.rec.feu.§.qḋ autem dictū est.nā cum agatur de danda re illius qui dȝ cōsentire:qꝛ ꝯsensus suus est dare vt.§.dictū est[quō res aliena dabit sine suo consensu cum in rebus alienis ꝛc.C.de pac.l.fi.in fi.hoc simpliciter dicit sine cōsensu dñi.non dicit presentis vel absentis.ar.ff.de pub.de precio cum fi.

11 a ¶ †Sed an dñs qñ cōsentiatꝰ debeat dicere saluo iure seruitii ꝛ vasallagii vt si simpliciter concedit hoc non dicto ꝛ reseruato videatur remittere ius va.ꝛ seruitii. Questio hoc mouet in sum.ꝛ dicunt quidā q̄ si hoc nō dicat videtur remittere dicta iura simpliciter consentiendo.ar.C.de remi.pi.l.vlt.ff.qui.mo.pi. vel hyp.sol.si debitor.§.j.C.de bo.lib.l.fi.ꝛ de ope.li.iurisditionē videtur enim alienare quodāmodo ꝯsentiēdo alienāti.ff.so.ma. si desinit de dona.in edibus.§.q̄ si filius.sed qui alienat rem totum ius qḋ hȝ transfert:nisi id qḋ sibi reseruat sicut allegatur in sum.ru.vtrum vas.possit ali.suo conuasallo.pro hoc est.ff.de iur. fis.sed si accepto.C.de capt.ꝛ postli.re.l.ii.de don.l.j. ¶ Jsta possent sustineri quando emptor ignorabat rem esse feudalē ꝛ nō vēdebatur vt feudalis dicebat vēditor habet in hac re ius titius faciā ꝛ titius cōsentiat qui titius ꝯsentit simpliciter tacēdo q̄ erat feudalis ꝛ in fraudē alias non trahetur cōsensus suus ad id qḋ non cogitauit:qꝛ captiosa interpretatio iure prudentiuȝ fregit. ff.de trāſ.cum aquiliana.iniquū est perimi qḋ nō cogitauit.e.ti. qui cū tutore.in fi.vēditor tenebitur tunc qui fuit in fraude ꝛ dolo ignorantes fraudem nō debent dāno esse ar.ff.que i frau.cre. qui aūt.§.hoc edictū pena nō datur nisi vbi delinquit.ff.de le.j. l.fi.ignorans non deliquit.ff.loc.si ignorās.de ac.ꝛ ob.ex malefi. C.lib.x.de tabula.l.generali. Sed si vendebatur sicut feudalis ꝛ dñs loci consentit simpliciter vr̄ consentire in hoc vt venditor q sine suo consensu non potest vēdere vel alienare vt hac.l.dr̄ transferat in emptorem ius qḋ hȝ vtile dñium hoc tm̄ transfert si sine cōsensu dñi pos.ff.de cōtrahen.emp.qui tabernas.cōsensus operabitur vt valeat quātū posset valere.qñ posset alienare sine consensu semper fit relatio ad id qḋ agit tacitevel expressim ar.extra de presum.afferte.ꝛ qḋ no.ii.q.v.hoc quippe in.j.gl.ꝛ colligitur hoc ex eo qḋ dicit postea in dicta sum. ¶ Sine reseruatiōe ergo remanet saluū id q̄ non fuit cogitatū lȝ ēt in assensibus regiis ad cautelā reseruet seruitio ꝛ aliis iuribus cuſ.semp saluis supflua nō vitiāt.C.de testa.testā.ff.de ne.ge.si pup.§.j. ¶ Sed an vicariꝰ regis eo absente de regno possit cōsentire ꝛ vēditiones feudorū cōfirmare sicut rex posset si haberet inde speciale mādatū nō eēt dubiū.

12 ¶ †Jtē si ad certa limitata esset vicarius inter que hoc nō esset similiter nō vr̄ dubiū sed si simpliciter facit eū vicariuvel qñ ad omnia facit vicariū nō expresso hoc nō vr̄ qḋ possitvicariꝰ talis qꝛ quantūcūq̄ quis habeat liberā administrationē nō pōt donare nisi specialiter id habeat.ff.de do.filius.sed dictū est.§.q̄ consentiens ꝛ confirmans donat.ff.de ver.si.l.lege ob. Jtem in generali nō transeūt spālia.extra de off.le.q̄ trāslationē.ff.de pecu.qui peculiū cū si.Sȝ ibi dicit q̄ spāliter permissurus non esset

13 at hos consensus frequēter admittit. ¶ †Jdeo dicūt aliqui q̄ si simpliciter vel ad oīa facit vicariū intelligat de oibus solitis isolita personalia que non consueuit vel perraro vt est exēplū.ff. de sena.l.fi.non transeant.arg.ff.de pig.oblig.ꝛ.l.deniq̄. ¶ Solita q̄uis specialia ꝛ personalia sic.ar.ff.de pig.act.vel vniuersorꝫ.qḋ cum eo.l.fi.ad macedo.sed in.§.qḋ dr̄ de neg.ge.si quis negotia. de vsu.qui semisses.in illa generalitate vr̄ ꝯcedere q̄ ipse esset facturus ar.a ꝯrio dicte.l.qui pe c. Jn his que non frequenter fiūt aliud iudicium est.ff.de vsuca.iusto.in princi.de legi.nam ad ea. ¶ Et in illis ēt que cū difficultate concedunt aliud statuit.ff. q ꝛ a qui.gñaliter.C.de re mi.semel li.xii. ¶ Satis vr̄ q̄ oia transeant qñ simpliciter fecit eū vicariū.ar.ff.de fide.si qs ꝑ eo.§.si nūmos qꝛ hoc cōcedit qḋ est maius.s.merū imperiū vr̄ cōcedere qḋ est minus.ff.de re.iur.non dȝ. Jmputet sibi q̄ nō prohibuit que noluit concedere.ar.ff.de pa.veteribus.de ꝯhen.emp.labeo.cuȝ nō debeāt subditi querere regē extra regnū ꝑ his que incūbunt ar.ff.de procu.sed he persone.§.j.nō dȝ in cōstituēdo vicario decipere subditos ex quo ponit eum loco sui.arg.C.de his qui veeta.impe.l.j.cum aliud sit donare q̄ donanti cōsentire.ff.de reg. iu.aliud.multo fortius si dixit ad omnia qm̄ nihil vr̄ exceptū.ff. de ser.vr.pre.si seruitus.xix.dist.si romanorū.circa me.c. ¶ Ubi vero cōcessisset vicario oia ꝛ excepit quedā personalia oia psonalia preter exceptuata vr̄ concessa.ff.de penu le.nam qḋ.§.fin.de fun.instru.quesitum.§.idē rñdit domo instru. ¶ Jtē si concessit oīa que potest ꝛexpressit qdā psonalia sola expressa psonalia trāseunt alia videntur ꝓhibita.ff.de au.ꝛ ar.le.l.j.de fun.instr.cum de la.§.cui fundi. ¶ Hoc tamen vltimū est distinguendū:qꝛ aut expressit illa personalia determinando aut dubitationē remouēdo:aut sciēs aut ignorans.plene no.in gl.dicte.l.quesitū.§.fi.de suppel.le.legata.in prin. ¶ Et hoc nisi non cōstaret de mēte tūc illud seruaretur.ff.de re.iu.semper.de le.j.si seruus pluriū.in fin. ¶ Jn re dubia ſm verba constituentis.ff.de exerci.l.j.§.in re dubia. ¶ Quid si dedit potestatem liberā vicario. Jnterdixit tamē ei q̄ non alienaretur vr̄ q̄ non cōsentiat tūc alienāti:qꝛ ꝛ si nō dixisset q̄ non alienet intelligit a iure nisi expressim ꝯcedit q̄ alienet.d.l.filius.de offi.procu.ce.l.j.C.de transl.l.preses. ¶ Jdem in oi administratiōe.ff.de fur.interduȝ.§.qui tutela.pro emp.qui fundum.§.si tutor.de procu.cui libera.de pac.con.iur.§.fi.de iure.iusiu.inst.de auc.tu.in prin.vt ergo operent illa verba videat interdictū ei simile.s.nō cōsentire alienationi.ar.dicte.l.si qñ.ad muni.l.j.in fi.cū alia cā sit voluntatis expresse ꝛ eius que inest tacite.ff.de ver.ob.eū qui certarū.in fi. ¶ Dicūt qdā ꝛ satis vr̄ idē esse qḋ in superiori casu:qꝛ q̄ intelligunt ꝛ si nō exprimant expssa non immutant vel addunt.C.de fideius.l.iii.in fi.ff.de le.j.l.iii.de condi.ꝛ de.que extrinsecus.ꝓhibēt alienationes rei sue.s.regni. at hic non venditur ius regni.s.proprietas sed vtile dñiū feudata.de quo libere posse deberet habere.quilibet eñ de re sua facit qḋ vult.C.man.in re man.non est interdicēda alienatio liberis hoibus.ff.si quis a pa.l.ii.inducitur tñ ex certis causis q̄ dñs debeat consentire.vt hac.l.in prin.Quis cōsensus dñi faciat transire id vtile in emptorem:qꝛ sine eo nulla esset venditio.ꝛ per hoc dr̄ ipsum cōsentiētē ꝛ ꝯfirmātē donare.d.l.lege obuenire.tamen sola voluntas regis si feudatarius non vēderet nō trāsferret ius alterius.ꝛ ideo dr̄ aliud esse vendere q̄ consentire vendenti.d.l. aliud.qꝛ ergo prohibuit vnum casum.s.qḋ alienet reȝ dñi ꝛ ius dñi nō vr̄ prohibuisse aliū.s.consentire alii vendēti.ar.ff.sol.ma. si cū dotē.in prin.ꝛ propter dictas ratiōes debuit clare loqui nō decipere subditos. Jtē qꝛ ex quo cōcedit oia ꝛ vnū exceptuat oia alia preter exceptuata trāseūt qꝛ si legetur penus excepto vino oīs penus vr̄ legata excepto vino nisi addat locū preter vinū qḋ est rome.adiectio loci declarat mentē.d.l.nā q̄.§.si cui.ꝛ de aur. ꝛ ar.le.l.j. Jtē secus si conditionē domini faceret meliorē sicut vr̄ innuere dicta cōstitutio.cōstitutionē in ru.ꝛ ni.que dicit in diminutionē feudorū alienationē prohiberi.si ergo melioraret cōditionē eorū ꝛ dñi vr̄ secus per ea que dicuntur.C.de procu.nō eo minus.ff.de iure fis.l.ii.in gl.insti.de auc.tu.in prin.ff.de trāſ.cū hi.§.quid ergo.per regulā qḋ fauore.C.de leg.puta si feudatariꝰ habēs filios vēdat nō habēti filios.vel iuuenis vēdat seni qui in iris presignatiōe presumit nō tm̄ viuere.ꝛ sic citius posset feudū aperiri dño.ar.ff.ad.l.fal.hereditatū.vel si pro prestatiōe filii seruitii aptior esset is in quē alienat:qꝛ etiā ex ꝯueniēdi facilitate dr̄ quis idoneior.ff.q satis.co.l.ii.ꝑ quo est.d.l.cū hi.§.oē.ꝛ.§.mo.ꝛ §.si cui.vsq̄ ad fi.l.ff.de pa.do.de die.ꝛ.l.attilicinus.ꝛ.l.se. Que aūt faciūt cōditionē meliorē recipere ꝑ exēplo ꝛ instructiōe q̄ dicunt.ff.de fideiu.grece.p totā.l.isti.de ac.§.plus.ꝛ.§.se. ¶ Jn casibus quidē vbi est necessariū pupillo alienari si nō alienet tenet. ff.de tute.ꝛ ra.di.l.j.§.sed nōnullos.de ad.tu.cū plures.§.in primis.cū ergo debeat facere vtilitatē reipublice ꝛ nō facit imputatur ei.ff.ad tre.mulier.§.sed si cū distrahere.fiscus aūt ꝛ resp.idē sunt.ff.de bo.pos.nō est ambigendū. ¶ Multo fortius si vicariꝰ dictis casibus ꝯsentiret vt feudatarius daret in dotē rem feudalē vel pro dote obligaret vel dotarium seu donatio propter nup. in feu.constituetur.ad quorum euidētiam propter glo.hic positam.que dicit qḋ non pōt dare in dotē qꝛ prohibetur alienatio. Sciēdum est q̄ si do mulieri ne nubat sine consensu meo nō valeat[qḋ agitur qꝛ nubet sine cōsensu meo indicitur eñ viduitas p hoc sicut si diceret ne nubat.ff.de cōdi.ꝛ de.cum tale.§.rescriptū Jn vidua hodie corrigitur siue a viro siue ab alio sic dec. ¶ Nō in virgine ſm Jo.ꝛ communem sentētiam.C.de indi.vi.auc.cui relictum. ¶ Si vero vt non nubat titio cū aliis eque nubere non possit:vel vt non nubat neapo.vel aritie non cū alibi possit eque nubere indicitur similiter viduitas.ꝛ non valet.ff.de condi.ꝛ de mon.cum ita ꝛ.l.se.hoc modo intellige hodie in virgine qꝛ in vidua vȝ hoc etiā si simpliciter dicat ne nubat.vt dcm̄ est.vñ he pactiōes ne nubat virgo hodie sine consensu meo vr̄ apponi in fraudē.l.ꝛ contra procreandā sobolē que p interpretationē sunt

Additio.

a ¶ Sȝ an dñs qñ cōsentit. Addō qḋ si ꝯsensus dñi sit pstitꝰ ex postfacto p oia ratificatiōis an valeat qñ tendit i pıudiciū ꝯsētiētis ēt si actꝰ ab initio fuisset nullus vide p.d.Erā de curte i ꝯsil.suo i ordine pmo post tractatū d feudis i.viii.colū.bar.ab horra.

adiuuãdũ.d.l.hoc modo.in fi.que si sic. sicut in vltima volũta-
te erunt esset inter viuos.ff.de pac.pactũ.de pig.act.nõ est.C.de
le.fu.ca.l.j. ¶ Sed si det̃ alij puta titio extraneo nõ p̃ri vel filio
si vel ne seia mulier nubat vz ⁊ ꝑdit relictũ si nubat.ff.de cõdi.⁊
de.mulier.C.de indi.vi.l.j.¶ Secus si ad mulierẽ esset id reuer
sum.eo.ti.auia.§.titio.Et secus in patre ⁊ filio.e.tit.heres.§.fi.
eadẽ rõne si det̃ extraneo vt nõ det in dotẽ ꝓ seia valet cõtractꝰ:
qꝛ cõtractus ex cõuentione legẽ accipiũt.ff.deposi.l.j.§. si cõue-
nerit.qꝛ in re sua q̃libet dicit legẽ quã vult.C.mã.in re. ¶ Sed
⁊ tũc si nõ haberet aliud qd̃ in dotem daret forte dabit quãuis
subiaceat restitutioni si cõtrafiat.ar.C.com. de le.aut̃. res que.
C.de litig.l.fi.⁊ dicit̃ in sum.vtrũ feudũ possit dari in dotẽ ⁊ cũ
hoc sit reuersurũ ad mulierẽ que accipit in dotẽ.d.l. auia.§. ti-
tio.videt̃ q̃ nõ ob hoc possit in dotẽ dari quasi cõuẽtio sit con-
tra bonos mores ⁊ cõtra remp.que vult matrimonia frequẽta
ad ꝓcreationẽ sobolis.d.l.hoc modo.in fi.Pactũ non valet
cõtra id qd̃ ꝓ bono publico introducit̃.ff.de pact. interdũ.§.⁊
generalr̃.⁊.§.si paciscar.⁊ ĩterest reipub.mulieres dotatas esse
ad ꝓcreãdũ sobolẽ.ff.sol.ma.l.j.faciliter nubet cũ dote:qꝛ nõ est
quis ductur ꝰ vxorẽ sine dote.ff.q̃ in frau.cre.si fraudator.§.j.de
doli excep.l.pure.§.eum.hac rõne q ꝓhibet̃ dare in dotẽ.ff.q̃ in
frau.pa.l.j.§.si libertꝰ.hac rõne minor q nõ põt alienare põt da
re in dotẽ ⁊ ante nup.donationẽ.⁊ tutor ꝓ eo.C.si ma.fa.rẽ ra.
ha.l.fi.§.cũ aũt.de admi.tu.lex que.ff.de admi.tu.cũ puberes.
§.in primis.de tute.⁊ ra.distr.l.j.§.sed nõnullos. Per hoc pa-
tet irrõnabile esse feudatariũ nõ dare in dotẽ licet hoc dicat̃.s.
quali.olim feu.po.alie.id capl̃m cũ nõ sit lex Imperator nõ ser
uabit̃ etiã si esset cõsuetudo qꝛ cũ sit cõtra rõnẽ dicẽda est corru
ptela in aut̃.vt nulli i.§.j.C.q̃ sit lon.cõsue.l. ij.nisi quatenꝰ feu.
nõ dz ꝑuenire ad feminã hoc iure:qꝛ nõ põt seruire: sed ⁊ illud
etiã esset irrõnabile.C.de li.pre.maximũ vitiũ.nã seruiet ꝑ ma-
ritũ q q̃nq3 est sufficiẽtior filio:vel ꝑ aliũ substitutũ sicut minor
⁊ alij ĩhabiles.s.si de feu.cõtro.fue.si qs decesserit.Itẽ succedit
femina q̃n ex pacto ⁊ in alijs casibus dictis.s.de na.suc.feu.c.j.
q̃bus casibꝰ etiã ꝫm hec iura esset irrõnabile. ¶ Itẽ q̃n mulier
habẽs feudũ ipsa daret in dotẽ:multo fortiꝰ cõstitutio regni si-
cilie fratribꝰ ⁊ honorẽ dicunt aliq q̃ seruabit̃ in regno ipso: qꝛ
imꝑatoris ⁊ regis est ⁊ si sit ꝑq̃ dura.ff.q ⁊ a qui.ꝓ ꝑexit. qꝛ
ciuilia cõstituta mutãtur ꝑ alia nõ naturalia.insti. de iure na.
§.pe.¶ Hi sunt timidi ⁊ cantãt placebo dño.¶ Alij verius di
cũt talẽ legẽ nõ debere seruari:qꝛ vt liget lex debet esse inter alia
iusta ⁊ honesta.iiij.dist.erit.⁊.j.dist.ius naturale.quõ aũt est iu
sta q̃ impedit mr̃imoniũ qd̃ est de iure diuino factũ a deo in pa
radiso.xxxij.q.ij.§.his ita.idẽ dicit ph̃s scd̃o economice vxorez
venire de ara deorũ. Impedit̃ q̃dẽ dũ vult nõ dari in dotẽ sine
cõ sensu suo nec pecuniã vel obligationẽ feu.cũ nũq̃ forte cõsen
sisset d eo quẽ vult nubẽs:s3 vult ꝯsentire de eo quẽ vult ip̃e dñs
vel nũq̃ nolet q̃ illi cui nuptura est det feudũ in dotẽ:⁊ ille sine
dote nõ vult eã.mr̃imonia debẽt esse libera in cõtrahendo ⁊ di
strahẽdo.C.de inuti.stip.libera.ff.de ver.ob.titia.§.fi.nec debẽt
aliqua via etiã indirecta impediri.ar.ff.de tu.⁊ cur.da.scire.in
prin.hec em̃ si pactis cõtrahẽtiũ nõ fiũt quõ fiẽt legis autorita-
te cũ regul̃r q̃ cõtrahẽtes possunt in re ꝓpria maxime põt ⁊ lex
cũ de alieno iure non ꝓprio cõdentis legẽ: qꝛ ꝓprietatẽ que est
regis nõ dat in dotẽ ꝓ q̃bus est.ff.de op.no.nũci.etiã solũ.§. fi.
C.de fideicõ.l.fi.i fi.scribit̃ aũt Esa.x.ve q cõdũt leges iniquas.
maxime qꝛ in regno Sicilie succedũt femine i feu.vt dicit cõsti-
tutio in aliq̃bus. Ex his patet rñsio an vicariꝰ det hãc licẽtiã
qꝛ nõ debuit etiã ꝓhiberi. ¶ Itẽ qꝛ necessarie alienationes nõ
sunt interdicte illis q ꝓhibentur alienare.ff.de leg.ij.peto.§.p̃-
dium.¶ Dos aũt est cõsequutiua mr̃imonior:licet em̃ possint
esse sine dote.ff.de iur.do.l.j.C.de do.an.nup.l.fi. frequentia tñ
mr̃imoniorũ est q̃ fiat cũ dote:qꝛ nõ est qs facile ducturus vxo
rem sine dote:vt dictis.ll.pure.⁊ si fraudator.xxx.q.v.c.nullũ.
qd̃ allegat̃ in glo.C.de repu.fi.⁊ sic frequẽtia inspicit̃.ff.de vsuc.
iusto.in prin.¶ Itẽ capitulũ in planicie sancti Mar.imponit
necessitatẽ regni ⁊ cur.cõsentire matrimonio infra certũ tp̃s fa
ctũ in releuamẽ hoĩum regni Sicilie ⁊ sic vicariꝰ habet hic ne-
cesse facere ꝫm formã illiꝰ.c.si nõ facere tenet̃.ff.ad treb.mulier.
§.sed si distrahere. vnde si faciat qd̃ rex faceret ingrẽdo de illis
que capl̃m mãdat ⁊ ꝯsentit qd̃ debet:⁊ hoc qd̃ debet ipse rex fa
cere videt̃ cõmittere vicario suo.argu.ff.de cõdi.indeb.si ꝓcur.
14 ¶ † Itẽ querit̃ an cõsensus hic valeat si p̃cedat vel subsequatur
alienationẽ.dic q̃ sic.ff.de iudi.licet.cõia pre.l.fi.qꝛ colligit̃ im-
pedimentũ ꝓpter qd̃ nõ valebat alienatio.s.qꝛ dñs nõ cõsense-
rat ex quo cõsentit cessante impedimẽto ⁊ cã cessat effectus im
pedimẽti.ff.de vsuca.vbi lex.§.j.de repu.qd̃ ait.§.j. Agit̃ em̃ de
p̃iudicio cõsentiẽtis ⁊ sic põt p̃cedere ⁊ subseq.C.de emã.li.iube
mus.ff.de aqua plu. ar.in cõcedẽdo.in fi.Secus si ageret̃ de p̃-
iudicio alteriꝰ.extra de fi.instr.inter dilectos. qꝛ princeps agit
⁊ debet hic agere sine cuiusq3 iniuria.C.de emã.nec auus.ff. ne
q̃d in lo.pub.l.ij.§.si qs a principe. ¶ Ubi vero deberet qs au-
toritatẽ p̃stare:illa debet in ipso cõtractu adhibere.ff.de auto.
tu.obligari.§.tutor.de acq.her.si qs mihi bona.§.iussum.C. li.
15 xj.de vendẽ.reb.ciuita.l.fi.¶ † Itẽ q̃d si titiꝰ alienauit feu.⁊ nõ
tradidit ⁊ mortuꝰ est:post mortẽ dñs cõsentit an valet. Rñdeo
nõ.ar.ff.rẽ ra.ha.bonorũ.vbi ĩfra tp̃s debet haberi ratũ.de ap-
reci.l.j.in prin.ar.ff.de manumis.test.stichꝰ. qꝛ eo tp̃e cõfirmat
quo res est aliena:nõ illius alienãtis cuiꝰ alienatio cõfirmat̃.⁊
est rõ:qꝛ statim mortuo titio dñiũ illud vtile qd̃ nõ potuit trãs-
ferre in emptorẽ:qꝛ cõtractꝰ nullꝰ vt hic dicit̃ descẽdit ad agna
tos:si feudũ erat paternũ dñs cõfirmãdo nõ tollit qd̃ est agna-
ti vel filij:maxime q̃n nõ est heres p̃ris alienãtis. idẽ em̃ si esset
heres:qꝛ dñiũ statim cõtinuatũ est trãslatũ quẽlibet in heredẽ
nedũ in filiũ.ff.de statu li.seruꝰ si heredi.circa prin.⁊ sic cõfirma
tur inutiliter qd̃ nõ est alienãtis eo tp̃e quo fit cõfirmatio:vt.d.
16 l.stichꝰ.mereret̃ tñ tũc ex ꝑsona eius cuiꝰ est heres sicut ille.† Cõ
firmatio em̃ est datio vt.s.dicit̃.ff.de ver.sig.l.lege obue.nõ dat̃
qd̃ alteriꝰ est.C.de pac.l.fi.in fi. Si vero apiat̃ dño: qꝛ nouũ vel
non habet agnatos nõ cogitauit dñs dare qd̃ suũ est ꝑ talẽ cõ-
firmationẽ.Sed qd̃ fuerat titij mortui qd̃ ad se reuersuz est ini-
quũ aũt est perimi qd̃ nõ docet̃ cogitatũ.ff.de trãs.q cũ tutore.ĩ
fi.nisi dñs sciret q̃n cõfirmat quo casu videret̃ sibi p̃iudicare ꝑ
ea q̃ dicũt̃ in glo.ff.de pig.act.gaius.s.si de inue. feu. inter do.
⁊ vas.lis ori.c.ij.in fi.in glo.s.ti.j.l.j. circa fi.in glo.Sed nec tũc
p̃iudicat:qꝛ qd̃ suũ erat nõ donauit qd̃ fuerat alienũ ꝑ talẽ ꝯfir
mationẽ nõ cõtulit:⁊ sic qd̃ potuit dare.s.suũ nõ fecit qd̃ voluit
cõfirmãdo qd̃ fuerat titij nõ potuit.C.si qs alteri vel sibi. mul-
tũ.ff.de re.du.in ambiguo.¶ Debẽt em̃ verba esse talia q̃ signi-
ficẽt cãm aptã ⁊ titulũ trãsferẽdi dñiũ.de acq.re.do.nunq̃.C.d
pac.traditionibꝰ.¶ Ideo dictũ est ⁊ nõ tradidit qꝛ tũc ꝑdidis-
set feudũ.j.§.callidis.in fi.⁊ esset eadẽ qd̃: qꝛ feudo aperto dño
scienti ⁊ cõfirmãti nõ preiudicaret:qꝛ nõ intendebat hoc.⁊ ista
locũ habẽt iure isto feudorũ.Sed ꝑ constitutionẽ regni Sicilie
ipse idẽ qui alienauit reuocat ⁊ nõ perdit feu. ⁊ tũc ꝓcedet qd̃
etiam quando tradidisset.

Additio. Et si cõfirmaret̃ qd̃ defunctus fecit nõ videt̃
valere rõnibꝰ p̃missis:nec heres in feu.here
ditario teneret̃ ad aliq̃d:qꝛ cõtractus nullus est cõfirmatiõe nõ
secuta vel secuta inualide:sicut post mortẽ alienãtis paria sunt
nõ esse ⁊ inhabiliter seu inualide esse.ff. qd̃ cuiusq3 vniuer. no.
l.j.§.q̃bus.secꝰ videt̃ si heres cũ posset nõ reuocabit qd̃ defunctꝰ
fecit:⁊ peteret cõfirmare cõtractũ defuncti ꝑ heredis patiẽtiaz
cõprobatũ sicq3 cõfirmaret̃ si esset petitũ. Heres em̃ ⁊ defunctꝰ
sunt vna ꝑsona in aut̃.de iureiu.a mor. p̃sti.in pri. ⁊ ita videret̃
obstare heredi doli exceptiõe si velit cõtradicere.C.de rei vẽ.cũ
a mr̃e.ꝓpter ip̃am idẽtitatẽ ꝑsone cũ defuncto nõ videt̃ necessa
rius exp̃ssus cõsensus heredis.ar.eor q̃ dicunt̃.ff.de ritu nup.l.
minorẽ.de spõ.q̃situ.ex quo licitũ omisit reuocationẽ quã face-
re poterat:qꝛ cõtractꝰ nullꝰ vt hic dicit̃ iure etiã ciui.ff.de ado.
l.post mortẽ.C.de li.cau.l.j.de agri.⁊ cẽ.l.quẽad.de legi. nõ du-
biũ.ꝑpetuo debet silere.ar.vt li.pen.l.fi.aliud esset si ignorasset
cõtractũ defuncti qd̃ p̃sumit̃.ff.de ꝓba.l.veriꝰ.maxime in here-
de.ff.de re.iu.q ĩ alteriꝰ.ignorãtes nõ puniunt̃.ff.lo.si ignorãs.
in hoc feu.hereditario nõ hz locũ bñficiũ ĩuẽtarij de quo dictũ
est.s.an agnatꝰ.c.j.in cõtrariũ videt̃ ⁊ veriꝰ q̃ nouꝰ ꝯsensus he
redis sit necessariꝰ ⁊ sup eo ĩpetrari cõfirmationẽ:qꝛ qd̃ fecit de
functꝰ ĩualidũ fuit ⁊ nullũ:vt.s.dictũ est spes q̃ erat vt cõuale-
sceret ꝑ cõfirmationẽ euanuit ꝑ eiꝰ mortẽ ꝯfirmatiõe nõ secuta
dñio trãslato in aliũ.s.heredẽ.Idẽ ergo tractu tp̃is sine nouo
facto heredis nõ cõualesceret.ff.de re.iu.qd̃ ab initio.⁊ hic ⁊ in
§.nos aũt.nec obligauit heredẽ ad aliq̃d illud inualidũ nõ cõ-
firmatũ donec cõtrahẽs erat dñs vt dictũ est:nec est tãta idẽti-
tas heredis ⁊ defuncti cui successit dicat̃ conueniri noĩe ꝓprio
imo noĩe alieno mutatione ꝑsone mutat̃ rei cõditio.ff. de acq.
here.ꝓcu.ĩ.l.minorẽ.⁊.l.q̃situ.erat eadẽ ꝑsona q̃ cõsenserat ĩua-
lide:qꝛ erat defunctꝰ in etate veniẽte tp̃e valido ⁊ remanẽte in
eadẽ volũtate cõfirmat̃ id qd̃ priꝰ inualide fecerat.extra de spõ.
lr̃as.at hic est ꝑsona diuersa ⁊ ĩ nouũ dñm.s.heredẽ res illa trãs
it re integra nõ cõfirmatione secuta:⁊ est defectꝰ in cõfirmatiõe
nõ habita cõgruo tp̃e inter hec.s.defectũ etatis ⁊ defectũ cõfir-
matiõis nõ habite drĩa esse videt̃ in etate nõ laborat̃ ex quo in
cepit ꝑficit̃ cursu tp̃is:sic nõ dicit̃ laborari in accessiõe tp̃is dici
tur in gl.ff.de exce.rei iu.l.si a te.§.iulia.at in hñda cõfirmatio-
ne interuenit labor hoĩs sicut in sum.dicit̃.d.glo. de quo dictũ
est.s.si de feu. ꝯtro.fue.si bñficiũ.q tacet nõ affirmat vbi de suo
p̃iudicio agit̃.ff.de ꝓcu.filiꝰ.§.inuitũ.maxĩe ꝫm Inn.in re one-
rosa vt dicit.extra de elec.in genesi.ad hoc sunt sil̃ia in glo.s.si
de inue.iter do.vas.lis ori.c.ij.de bñfi.fr̃is.c.j.ff.de pi.ac.gaiꝰ.&.
¶ Itẽ an hodie det in feu.cũ nõ possit feudatariꝰ alienare.Itẽ
an possint diuidere.dic.ĩ.se.§.callidis.⁊.§.p̃terea ducatꝰ. Itez
in regno Sicilie nõ ꝑdit feudũ alienãs:s3 ipse idẽ reuocat.Sz
q̃n reuocat ipse ⁊ q̃n dñs dic vt diximus.s.de vas.q cõtra cõsti.
Lot.c.j.⁊ adde qd̃ diximus.ĩ.§.scriba.

17 **Imperatoꝛ loth.** Alij faciunt. §. ¶†Nos aūt ⁊ est secunda pars prime par
tis principalis prohibuit alienari rē feudalē. ⁊ qꝛ imperatoꝛ lo
tha. s. ti. ij. l. j. ꝓhibuit vt alienatiōes reꝝ feu. nō fierēt in futurū
de p̄teritis alienationibꝰ nihil cauēs. hic impatoꝛ dicit qȯ etiā
preterite alienationes sint ipso iure nulle ⁊ eas cassat et irritat
nulla tpis prescriptiōe obstāte: qꝛ nec valuit alienatio a princi
pio: ⁊ ideo tractu tpis nō pōt ꝯualescere. ff. de reg. iu. qȯ ab ini
tio. de qua vō p̄scriptiōe intelligat dictū est. s. de ca. coꝛ. §. p̄ter
ea. Sed emptoꝛ bone fidei aget cōtra vēditorē ad recuperandū
p̄ciū. ⁊ sic venditoꝛ re ⁊ p̄cio cariturum se esse cognoscit. d. l. j. in
fi. ꝯtra qȯ est li. xj. de fun. limitofis. l. fi. §. fi. emptoꝛ male fidei nō
repetet p̄ciū ēt si cauit sibi spāliter: qꝛ ꝯtractus est ꝓhibitus dʒ
plus puniri quā si simplr vēderet rē alienā. ꝯ͛riū innuit gl. li. xj.
de agri. ⁊ cē. quemadmodū. ⁊ tunc ēt vēditoꝛ vtroqʒ carebit: qꝛ
lʒ nō restituat emptori fiscus petet q est saccus male acquisitoꝝ
18 ff. de iur. fis. luciꝰ. ¶†Sʒ an ēptoꝛ bone fidei aget ꝯ͛ vēditorē ad
interesse qꝛ ad p̄cium aget etiam si cōuenisset nō teneri de euic.
qꝛ venditoꝛ sciuit. ff. de act. emp. ex ēpto. C. pe. glos. primo rn̄det
qȯ petet interesse si non vult petere preciū. ¶Postea dicit nisi
vellet dicere ꝯ͛riuʒ qꝛ vēditio nulla qn̄ est aliqua tūc petit̄ inter
esse: qꝛ rē alienā vendidit hic ꝓhibitā rē alienauit inter que dʒ
esse differētia. ¶Itē ex quo subuenit ei in p̄cio vr̄ ꝓhibuisse de
interesse quasi sufficit in paucis cōsuli ei. ar. C. de ne. ge. tutori. ⁊
si voluisset de interesse posuisset non posuit omisit. C. de ca. tol.
§. pe. hic satis dici pōt fʒ quosdā ꝙ emptoꝛ debuit sibi ꝓuidere
stipulari de euic. ꝓpter interesse qꝛ nō fecit ꝓuidit ei lex de p̄cio
tm̄ ar. cōtra qꝛ ꝓuidēdo de vno casu. s. de p̄cio videt̄ ꝓuidisse de
simili nō expsso. s. de interesse ar. ff. de cōdi. ob cām. si extraneus.
Et qȯ ad estimationē pro interesse possit agi est arg. ff. de leg. j.
apud iul. §. vlti. Rō quare agit ad preciū qꝛ ignorans fuit rem
esse feudalē eadē rō est si agat ad interesse ergo idem ius. ff. ad. l.
aqui. illud. C. de ꝯsti. pe. l. fi. ⁊ hoc cōiter approbatur. ⁊ sic sentie
bat glossatoꝛ vt hic innuit. Ignorauit. s. ⁊ ius ⁊ factū vel factum
tm̄. s. esse feudale lʒ ignoret legē dicere feudū nō posse vēdi male
fidei possessoꝛ erit q cōtra legū interdicta mercat̄. d. l. quemad.
in fi. ⁊ adde que in. d. l. no. ¶Constitutiōes em̄ principū igno
rare nō lʒ. C. de iu. ⁊ fa. igno. cōstitutiōes in regno Sicilie vide
tur qȯ nō si interdicta reruʒ feudaliū alienatio ita stricte qꝛ per
hec iura perdit̄ qȯ alienat̄. s. de vas. qui cōtra cōstitutionē loth.
c. j. per cōstit. regni nō p̄dit̄ sʒ ipse idē reuocat q alienauit qȯ est
iure ro. in omni eo qȯ de iure nō tʒ vt veniat cōtra factū suū. ff.
de adop. l. post mortē. C. de lib. cau. l. j. ⁊ d. l. quemad. ¶Sʒ hec
rō nō facit ad aliter dicēda ꝓmissa. emptoꝛ em̄ ideo p̄dit p̄ciū:
qꝛ sciēs fuit rē ꝓhibitā alienari p̄datur vel nō p̄dat̄ p vēditorē
hic nō releuat emptorē aliā personam scʒ a vēditore argu. eius
qȯ dicit̄. ff. de adulte. l. j. §. si publico. ¶Hic etiā nō remanebit
p̄ciū venditori: sʒ fiscus habebit lʒ fiat sibi gratia qȯ non perdit
feudū alienatum non fecit vt retineat precium qȯ dʒ ad fiscum
deuolui: vt dictum est ex superioribus liquet.

Nulla tpis p̄scrip. De hoc dicit iure isto: vt s. de cap. coꝛ. §. preterea. sed
an demania regni vel imperij possunt prescribi dic. j. e. §. p̄terea
ducatus. circa fi. diximus.

Callidis. Tertiū dictum prime partis ⁊ obuiat frau
di q̄ cōsueuit fieri dictū est nō posse feudum
19 alienari sine dn̄i ꝯsensu †sʒ datio in feudum ꝓpter hoc nō est ꝓ
hibita qꝛ dabit eadē. l. forma ⁊ modo quo ipse hʒ sincere ⁊ sine
fraude vt. s. de cap. coꝛ. §. preterea. in magna glos. de lege coꝛ. §. si
mulier. ⁊ §. ꝓfecto. per hoc excogitabat̄ fraus recipiebat p̄ciuʒ
feudatarius sicut si vēderet ⁊ fingebat dare in feudū sub coloꝛe
inuestiēdi ⁊ infeudādi emptorē q̄ inuestitio est licita si sine frau
de fiat: hoc aūt fit ficte ⁊ ideo cōmētū ⁊ figmētum tale vel simile
nō vʒ qꝛ fit in fraudē istius cōstitutiōis. Et est fraus de ꝯ͛ctu ad
cōtractū vt. ff. de do. inter vi. ⁊ vxo. si spōsus. §. circa. de quibus
fraudibus dicit̄. ff. de legi. cōtra legē. ⁊ l. fraus. C. eo. non dubiū.
20 ¶†Pena in istis est: qꝛ amittit feudū totū si totū vendidit vel
partē si partē: dūtamē fuerit sciēs: qꝛ ignorans factuʒ. s. esse feu.
non perdit ignorans ius. s. feu. non posse alienari sine consensu
dn̄i perdit. s. de cōtro. inter do. ⁊ empto. c. j. ⁊ ad dn̄m libere re
uertitur ipso iure quātū ad ius alienātis: qꝛ perdit id ipso iure
p alienationē qꝛ alienauit ⁊ tradidit. dicit glo. ⁊ bn̄ qꝛ hoc est qȯ
facit p̄dere dn̄iū vtile. s. traditio p quantū in se est transfert ius
qȯ hʒ faciēdo totum qȯ pōt. s. tradendo nō poterat plus. s. quā
alienare ⁊ tradere p solā alienationē sine traditiōe nō p̄dere. de
quo diximus. s. ver. l. coꝛ. §. j. ⁊ tāgit̄ in gl. s. ti. ij. l. j. in fi. in gl. nō
21 intelligas ⁊c. ⁊ ibi ēt diximus hic. ¶†Sʒ q̄ntū ad hoc vt auocet̄
possessio ab emptore in eo est sn̄ia necessaria per quā declaretur
feudū amissuʒ. Sic esset in crimine maie. ff. p socio. cū duobꝰ. §.
idē rn̄deo. C. de peti. bo. subla. l. j. fm Azo. in sum. vnde vi. qui di
xit ipso iure p̄di dn̄ium ꝓpter possessionē. necessaria erit sn̄ia. ⁊
in aut. de incest. nup. in pn̄. ff. ad sille. necessarios. ff. q ⁊ a qbus.

†Fadde [illegible] ... de ass. [illegible] ... de ass. [illegible]

quesitū. dʒ culpa laudari p pares. ⁊ sic possessio dʒ aduocari. s.
quo tpe miles. l. iij. ⁊ l. j. de feu. sine culpa non amit. l. j. vt ibi ple
ne de hoc dicimꝰ. ¶Maxime in casu isto vt emptoꝛ bone fidei
agat ad p̄cium. alias de euictiōe conuēta nō posset agere si per
sn̄iam nō esset aduocata ⁊ benficiatū venditori. ¶Sic est qn̄ fe
lonia cōmitit̄ vt possessio nō aduocet̄ nisi p sn̄iam pariū culpa
laudata. dn̄iū vō vtile perdit̄ ipso iure vt dictis. ll. dictū est. Sic
intellige gl. si p̄dit ipso iure dn̄iū qꝛ alienat. ⁊ sic videt̄ dn̄iū ꝯtē
nere. s. q̄ sit cā. j. §. fin. multo fortius in felonia qn̄ dn̄s offendit̄.
plus est offendere quā ꝯtēnere p ea q̄ dcā sunt. ij. si vas. feu. priu.
c. primo. ¶Hec disputatio de lana caprina est: qꝛ p̄dat̄ vel non
dn̄ium illud vtile ipso iure nō aduocabitur sine sn̄ia laudata ⁊
cōuicta culpa p sn̄iam nisi ꝓpter fructꝰ medij tpis. in aut. de in
cest. nup. in princ. ¶Sic qn̄ disputatur de dn̄io vxoris in re do
22 tali. C. de iure do. in rebus. ¶†Ponit̄ in glo. qȯ vtrū possit feu
datarius qui nō alienat renūciare feudo inuito dn̄o. ⁊ dicit qȯ
de cōsuetudine pōt refutare. s. de vas. qui cōtra constit. Loth. c.
j. Intellige semp qn̄ gratia vas. tm̄ feu. est datuʒ: secus si gratia
vtriusqʒ. de quo plene dictum est. s. de cap. qui cur. ven. c. j. §. fi.
q̄cq̄d hic vel alibi scribat̄ vtrū diuidi possit feudū qȯ pōt alie
nari dic. j. §. p̄terea. ¶Utruʒ in regno Sicilie possit in feudum
dare feudatarius: dic vt diximus. s. de capitu. corra. §. preterea.

Reuertatur. Si est nouum vel paternum ⁊ nō hʒ agnatos. de hoc diximus. s. que sit cā
prima benefi. amit. §. fi. dic vt ibi. ⁊. j. §. fi.

Esse ad dominum Reuertat̄. Sed an ad im
mediatū vel mediatū. gl.
dicit qȯ ad īmediatū primū. s. qȯ est mirabile. j. e. §. illud. in fi.
§. cū ex culpa redeat ad ꝓximum superiorē vt litera dicit ibi: rō
potest esse quam ibi assignauimus.

23 **Scriba vero.** Quarta pars prime partis princi
palis. ¶†Notarius qui conscribit
instrumentum scienter de his cōtractibus illicitis punit̄: quia
amittit officium ⁊ mutilat̄ manus cū qua scripsit puniri dʒ in
quo deliq̄t. C. cōia de succes. autē oēs peregrini. que sumpta est
ex ti. j. de statu. cōtra lib. ec. §. oēs peregrini. ff. de his q. vt indi.
Rescriptum dam. infe. qui bona. §. si quis sic. li. x. de exa. tri. l. ij.
vbi incarceratur incarcerans. de repu. consensu. §. hoc nisi ibi
equum est carere cōnubio quo se monstrauit indignam. Nam
p que peccat quis p hec ⁊ torqueat̄. Sap. xj. extra de tempo. oꝛ.
c. lr̄as. in fi. Alij dicunt manum in qua minus pōt inualidā: qꝛ
pene sunt demoliende. ff. de penis. interpretatione. C. de seruis
fu. aut. sed nouo iure. in gloss. ¶Intus Rex Karolus Rex Si
cilie sic declarauit consti. regni que dicit percutientē cū armis
⁊ nō occidētē amittere manū. s. cū qua p̄cussit: forte illa ratione
qꝛ amputata sinistra in qua minus pōt adhuc idē crimē percu
tiēdo vel scribēdo cōmittet alia vice in alium cū eadem manu
dextra: qꝛ cū sinistra si poterat ita commode cum pene irrogan
tur metu alterius amputāda est occasio iterū committēdi. ar.
insti. vi bo. ra. §. sʒ ne dum talia. vbi hec rō cessaret semper in mi
nus. vt in. l. interpretatiōe. puta in furto vbi abscindit̄ manus
dicēdum est de minus potēte: vt in aut. sed nouo iure. qꝛ sic cō
mittet furtum cum sinistra sicut cū dextra nō sic p̄cutiet vel scri
bet. ¶Plus puniuit Impatoꝛ Fre. hic quā loth. s. ti. j. l. j. in fi.
Sʒ magis punit̄. C. li. x. de immu. de ꝯce. l. j. vbi est pena ignis ⁊
cōbustionis. ¶Alibi perpetuo exilio. C. de sa. san. ec. iubemus.
§. his tabel. ¶Alibi pena grauissima. s. mortis. C. de eunuchis.
l. ij. ⁊ loquunt̄ oēs in suis casibus ¶Dʒ q̄dē ꝓspicere notarius
cōtractum si sit vetitus vt nō intersit: alias punit̄: qꝛ delinquit
ergo punit̄. ff. de le. j. l. fi. ¶Ubi pena nō esset determinata pre
ter hos ⁊ similes casus esset pena extraoꝛ. ad arbitrium iudi.
ff. de penis. sanctio. ¶Sʒ q̄d si vēdat feu. dicens esse feu. ⁊ nota
rius faciat īstrumētū: an punit̄ tūc alienās vt p̄dat ⁊ notarius
scribēs instrumētuʒ. Videt̄ qȯ nō: qꝛ liberi hoīs vēditio a sciēte
emptore nō vʒ. s. in p̄iudicium vēdētis: qꝛ nō tenebitur empto
ri. ff. de ꝯ͛hē. emp. liberi. ⁊ l. si in emptore. §. liberū. ⁊ tamē nō est
ꝯtractus vetitus eo. ti. ⁊ liberi hoīs: sic ⁊ hic nō tenebit̄ empto
ri sciēti ad p̄ciū vel aliud ēt si sit stipulatus. vt. s. dicitur in glo.
¶Item videt̄ referri pena vtriusqʒ ad ꝓxima qn̄ sub coloꝛe in
uestiture ⁊c. vel qn̄ occultabat esse feuduʒ: qꝛ sic innuebatur vti
litas publica: vt in prin. huius. l. dicit̄. ar. eoꝝ q̄ dicunt̄. s. de ca.
coꝛ. §. p̄terea in magna gl. circa mediū. ¶Al's ēt sunt ꝯtractus
ꝓhibiti non imponit̄ pena notario: vt est videre. C. de ꝯtrac. iu
di. l. j. de interdicto matrimonio inter pupil. ⁊ tut. per totum.
¶Verius dicit̄ ⁊ non vendat vel alienet sine cōsensu dn̄i alias
punit̄ ipse ⁊ scriba. dicit em̄ callidis insuper quasi punitur alie
nando multoplus machinatione sub coloꝛe q̄sita sicut etiam
verbū qȯ includit positū ante. C. si tutoꝛ vel cura. interue. l. etiā
primū inducit ⁊ scōm nō repellit sicut alias. C. de v̄. sig. l. pe. ibi
melius ⁊c. totū em̄ est vnū dictū vsqʒ ad. §. p̄terea. lʒ diuiserimꝰ
vt meliꝰ intelligant̄ diuisa. ff. de doli exce. l. j. ¶Dicendo feu. di
xit qȯ debebat inde fidelitatē qꝛ ideo dꝛ. s. p q̄s fiat inue. in fi. sʒ

nõ dixit ꝓpterea seruitiũ debere nisi dicat ꝓmissuʒ determina
tũ vel indetermĩatũ qñ inest vt in simi.s.in q.cau.feu. amit.§. ĩ
ꝓmis.in fi.¶ A quo ergo dñs petit seruitiũ ab eo q nõ tʒ nõ qꝛ
est exutus feudo ꝓpter qd debebat ab emptore nõ qꝛ nõ ꝓmise
rat ideo inductum est:vt perdat sicut hic colligit.⁊.s.tit. ij.l.j.
¶ Qd autẽ dicit de immunitione publice expeditionis aut cã
finalis est ad ista ⁊ si fuit cã ista finalis ⁊ perdet qꝛ emptor non
tenebit: qui se non obligauit ad seruitiũ aut impulsiua de qua
nõ curat.ff.de postu.l.j.§.j.⁊ in dubio impulsiua dicit.ff. de do.
l.ij.§.fi.in gl. In ꝯtractu ergo vetito scriba nõ debuit interesse.
¶ Quid si dixisset saluo seruitio ⁊ consensu dñi:qꝛ põt consen
sus ẽt subseq.vt.s. no.est si sequat ꝯsensus ꝯfirmat qd inualidũ
erat:si non sequat ⁊ tradidit possessionẽ perdit feu.qꝛ traditio
facit perdere diximus.s.pxi.§.¶ Pot qs seruare iussuum.ix.
[illegible]ij.saluo.xxviij.di.diacõi.alteriꝰ ius nõ pot qs seruare: qꝛ nec
stipulari.ff.de v.ob.stipulatio.§.alteri. Itẽ lr̃a dicit sine ꝯsensu
dñi alienãs ꝑdit.⁊.s.de vas.q cõtra cõsti.lot.c.j.⁊.c.ij.l.j. Secꝰ si
vẽdidit ⁊ tradidit cõditionalr̃ si dñs ꝯsentiat tũc dño non con
sentiẽte nõ videtur vẽdidisse:qꝛ deficit cõditio.ff.de ꝯtrẽ.emp.si
fundũ.in fi.de here.vẽ.multũ.de periculis ⁊ com.rei ven.neces
sario.§.j.⁊.l.qd si pendente.¶ In regno Sicilie vbi non est pe
na amis.feudi.vt.s.j.rub.ĩ fi.dictũ est an notariꝰ puniat videt
qd sic qꝛ ꝯctus de se illicitꝰ ⁊ ꝓhibitus est si nõ cõfirmat vendi
tio ꝑ Regẽ.sʒ nõ puniet ad penã huius.§.qꝛ iura Imperatorũ
q fuerũt postq̃ libere fuit regnũ datũ eccl'ie nõ ligabũt non sub
ditos ĩperio vt diximꝰ ĩ ꝓambulis.puniet ergo ad arbitriũ iu
di.vt supiꝰ dictũ est lʒ in vno sit mitigata seu relaxata pena.s.in
alienãte:qꝛ nõ ꝑdit feu.nõ est relaxata.notariꝰ q de vetito ꝯctu
instr̃m cõscripsit.sunt eñ sepata ⁊ nõ ꝯiũcta tã ꝑsone alienãtis
⁊ notarij quã pena vniꝰ ⁊ alteriꝰ arg.ꝑ h.ff.de mino.ẽt.§.j.C.de
trãs.si ex falsis.¶ Item dicit sciẽs secus si ignorãs qd dic. s.tit.
24 ij.l.j.in fi.¶ † Sʒ qs facit seu creat notariũ. Tenendũ est qd di
cit Inno.qd solus Papa imperator vel Rex vel ꝯsuetudo aut
spãle priuilegiũ ꝑdictorũ hec ꝯcesserit no.ipse de fide instr.c.pe.
¶ Quicqd dicat Hosti.in.d.ti.in prin.in sum.⁊ in ti.ne cle. vel
mo.§.qd ergo fiet.v.cõsulimꝰ igit ⁊c.vbi ĩplicat multa vba qd
eps faciat notarium nec dubitet de iurisdi. vel de ꝑtãte:qꝛ qui
pot epm ꝯsecrare ⁊ regẽ inũgere multomagis tabellionẽ cõsti
tuet.facit ar.l.pe.C.de fideicõ.multa ꝓuilegia hʒ fiscꝰ ergo hic.
Pro eo est:qꝛ facere instr̃m nõ est exercere iurisditionem. imo
ministeriũ quoddã.s.testificari:qd hoc factũ fuit tali die ⁊ loco
notariꝰ testis est.ff.de test.domitiꝰ.testificare nõ est iudicare:qꝛ
25 q est iudex nõ pot esse testis.ff.de testi.ob cãm.§.j.† Iudiciuʒ est
actus triũ ꝑsonarũ iudicis actoris ⁊ rei.C.de ar.ne in arbitris
in prin.ff.de aqua plu.arcẽ.l.ij.§.officiũ.testis nõ cõtinet:qꝛ iu
dicare posset sine testibus vt ꝑ cõfessionẽ ꝑtis q̃ vʒ quãtũ alia ꝓ
batio.ff.de inoffi.test.l.q de inofficioso.iõ dicit qd nõ pot dele
gari alteri notario.in aut.de tabellio.§.nos aũt.in gl.qꝛ ꝯficere
instr̃m nõ cõpetit iure magistratꝰ.q.d.nõ est magistratꝰ tabel
lio:vt pretor ꝓses: vel ꝓcõsul.ff.de iur.om.iud.eũ ⁊ sic non dele
gat.ff.de offi.eiꝰ.l.j.¶ Itẽ dicto.§.qd ergo eqparat ꝯficere ĩstru
26 mẽta iurisditiõi volũtarie q̃ exerceret in oĩ loco.¶ Et qd nota
riꝰ certi loci nõ ꝯficiet ĩstr̃m ĩ alio loco nisi de volũtate dñi illiꝰ
loci.ꝑ lõbar. de facta.⁊ cãcel.l.fi.quã ipse alle. ¶ Si comes det
ꝑtãtẽ notari o alteriꝰ comitatꝰ vt in suo faciat pari rõne ipse in
suo notarios faciet comitatu:qꝛ si nõ posset de nouo facere nõ
posset cõsentire.ff.de re.iur.cũ quis.c.j. Nam dñs terre est ordi
narius vasallorum in aut.de questor.§.si vo.cũ faciat iudicẽ.sicut
ordinariꝰ vr̃ qd faciat qd est minꝰ.l.notar.q iurisditionẽ nõ hʒ
sed ministeriũ tñ quoddã sibi cõmittit.ar.extra de deci.ex ꝑte.
ff.de re.nõ dʒ.¶ Sʒ alia rõ est Inn.⁊ illud est cõe ius ⁊ verius
in regno Sicilie ꝯstõ in terris demania ꝓncipe tñ dicit fieri no
tarios.ergo in terris baronũ videt ꝯcedere ꝑ alios fieri.arg.ff.
de iudi.cũ ꝑtor.C.de procu.maritꝰ.¶ Sʒ ex isto arg.resultat so
nus iniustus cõtra rõnẽ Inn.⁊ ideo videmꝰ solã regiã cur.crea
re notarios publicos.¶ Utrũ in alio solo de cõsensu loco par
tiũ possit scriba vnius loci facere instrumẽtũ.¶ Et an notariꝰ
seu tabellio sit publica persona.dic.j.q̃ sunt regalia.super vbo
Ptãs creãdorum magr̃atuũ ad iustitiã excipiẽdã.que hic repete.

Preterea si quis infeudatus.

Secunda ps principalis huius.l.dicit qd dictuʒ est.s.quo tpe miles.l.
27 j.et de capi.cor.§.j.que hic desunt ibi supple.¶ † Feudatarius
si stat ꝑ annuʒ ⁊ dicit post mortẽ patris vel illiꝰ cui succedit:vel
post mortẽ dñi ⁊ nõ petit inuestituram pollicẽdo fidelitatẽ feu
di qd a dño mortuo tenebat ⁊ habebat ⁊ tenere dʒ a successori
bus.vel in quo successerat alij si ꝑ incuriã ⁊ negligẽtiã secꝰ si ex
causa:qd dic vt in dictis.c.plene Trãsacto hoc spacio feu.amit
tit ⁊ ad dñm redit. Si tñ sit maior.xiiij.an.etas enim excusat.
d.l.j.forte restituet dicit gl.dic sine forte.vt in sum.dicit ru.que
prescriptio in feu.cur.minor.§.j.¶ Nam ⁊ vbi agit sine tutore
vel cur.minor.vt in momentanea possessione restituitur si sit le
sus no.C.si de momen.pos.l.j.

Additio.

Sic diximus in balio finito vsq; ad v.infeudatus.xiiij.an.in masculo per cõstitu.regni
minor ĩ fi.⁊ in femĩa similr̃ ꝓut est ĩ lr̃a decimũqntũ ĩ alia ꝯstõ
28 ne q̃ incipit ĩ aliqbꝰ in fine.† Sʒ alia lr̃a dicit ibi.xxv.an. Isti q
exeũt balij ꝑtãte hñtur ꝓ maioribꝰ ꝑfecte etatis.tã ĩ cõtractibꝰ
quã in iudicijs vñ agẽt per se.qꝛ ⁊ administrant bona sua. ff.de
iur.deli.ait pretor.de iniur.sʒ si vnus.§.qd autẽ.lʒ velint aliqui
qd habeãt curatorẽ post annũ.xv.cũ qbus ꝯhãt ⁊ agãt in iudi
cio al's nõ valebit qd agẽt vt dicunt. Primum verius ⁊ ita vti
mur.dicimus tñ qd si ꝯhat vel agat sine curatore post annũ.xv.
⁊ ꝓbet se lesum restituit ĩ ĩtegrũ. In hoc eñ hr̃ ꝓ maiore vt nõ
indigeat defensione ⁊ cura alterius post annũ.xv.Sʒ non dicit
cõstõ qd restõnẽ petere nõ posset:⁊ sic qd nõ mutat stare nõ pro
hibet:vnde eqparabit minori nõ hñti curatorẽ q petit restõnẽ
cũ ꝯhit:qꝛ si haberet curatoreʒ:tũc ipso iure esset tutus.C.de in
inte.resti.mi.l.si curatorẽ hñs.de hoc plene diximꝰ in dcã cõstõ
ne minorũ. Illi aũt q restituunt ĩter quos est mulier in Regno
Sicilie:vt in subsequẽti ꝯstõne obscuritatẽ restituunt ad dam
nũ ⁊ lucrũ.si lucrũ esset ex ꝯctu vel quasi.de mĩo.ait ꝑtor.§.fi.in
fi.⁊.l.sequẽti.secus si lucrũ esset ex delicto alteriꝰ:nõ ex re fami
liaris vel minoris.ff.e.ti.auxiliũ.de sepul.vio.sepulchri.sic in re
stitutiõe maioris ex causa reipublice vel simile.ff.ex quibꝰ cau.
ma.l.sciendũ.nec loquit de criminalibus dicta cõstitutio: quia
ibi non interuenit procur.ff.de publi.iudi.l.pe.§.ad crimen. et
ibi nõ esset lesio nec mulieri:nec minori:qꝛ non probantes non
incidũt in turpil.ff.ad turpil.l.mulier.⁊.l.j.§.accusationem. in
fi.§.nõ ergo in his restituet mulier ⁊ ad pinguiꝰ ꝓbãdũ vel dã
dũ articulos:qꝛ nec minor:nec fiscꝰ rõne ꝑdicta:vt diximus in
l.auxiliũ. nec reprobãdũ testes ẽt si pena ex delicto esset cõmissa
⁊ ex ꝓmissiõe ageret:qꝛ ꝯsideraretur cã originalis si ex delicto.
ff.de do.qui id quod.C.ad mace.l.iij.Finis.

Infeudatus.

Loquitur etiã in nõ milite habẽte feu.quod ergo dicit.s. impator lo
tha.Euge.pape.c.j.⁊ tit.se.de mili.exposuimus per.§.istũ.i.in
feudatus.Eadẽ rõne in non mili.sed attendit frequẽtiã in hoc
qꝛ vtplurimũ milites sunt.ad hoc eñ dant feu. vt iuuent dños
⁊ rempu.s.in prin.l.huius.⁊ ti.ij.l.j.

A pprio domino.

Qñ pr̃ morit vel is cui successit. Iteʒ si dñs morit per
hãc.l.heres eñ dñi mortui proprius dñs suus est.nam heres ab
hero ⁊ dño,dr. Insti.de here.quali.⁊ diffe.§.fi.¶ Sʒ an habeat
locũ ĩ feu.nouiter dato ꝑ ꝓmissionẽ vt petat infra hoc tps inue
29 stiturã.† Nã litera generalr̃ loquit si qs infeudatꝰ:dic qd nõ:qꝛ
tũc nõ diceret infeudatus si nõ fuisset inuestitꝰ.Qꝛ sine inuesti
tura nõ dicit feu.nisi qñ succedit:diximus.s.q.mo.feu.cõsti.po.
c.sciẽdũ.de feu.cog.c.ij.⁊ ꝑ quos fiat inuesti.in prin.Ar.ꝯtra.s.
ti.j.§.ad hoc qd dixit de allodio ĩfeudato:sʒ expone vt ibi. Re
stat vt ad ꝯsequẽdũ feu. ꝓmissum habeat actionẽ ex stipulatu.
vel aliã cõpetẽtẽ q̃ durabit tpibꝰ legitimis.xxx.an.C.de ꝑscrip.
xxx.an.sicut.Sic nõ limitat hoc tps in emptore.⁊ in feu.qd per
alienationẽ cum cõsensu dñi peruenit vt diximus.s.si de feu.cõ
trouer.fue.si minori.que hic repete.

Redeat.

Si est feu.nouũ vel paternum nõ tñ hʒ agnatos vel nolũt.de quo plene dixi.s.q̃ sit cã pri
ma benefi.ami.§.fi.⁊ declarat qd dicit.s.c.j.in fi.⁊ determinat
quod dicitur.s.de capi.cor.§.similiter.

30 **Firmiter.** Tertia pars principalis.† Feudum dat vt
defendat dñm pluries dictuʒ est.s.qñ ergo
a Imperator est in hoste[a] vel exercitu vel vadit ꝓ aliqua neces
sitate qd est publica expeditio quasi publice ĩtersit id expediri.
b sicut cũ vadit romã ꝓ corõa[b].s.ti.j.ĩ fi.feu.ĩperij dñt ire cũ dño
eorum associãdo iuuãdo ⁊ si expedit pugnãdo ꝓ impio ⁊ honore
impatoris.si ergo vocat dʒ ire:qꝛ suitiũ nõ dʒ facere nisi submo
nitus.s. de eo q ĩterferit frẽm.c.j.ĩ fi.⁊ diximꝰ plene.s.q̃ sit.j.cã.
§.sʒ nec iustior. Aut mittere dʒ aliũ eq idoneũ acceptabilẽ dño
vl' med.fructuũ feu.qd tʒ vniꝰ anni subministret dño.j.tps quo
fuit vocatꝰ qd est cõpetẽs ad.xx.miliaria ꝑ diẽ.vt dicit gl.idẽ in
vas.⁊ feudatariũ capitanei marchiõis ⁊ comitis vocantis sub
feudatariũ suũ alioqn amitteret feu.⁊ dñs hẽbit ꝑtãtẽ redigẽ
di illud in vsus suos.h.d.¶ Hec est culpa ꝯ dñm indirecte.s.nõ
iuuãdo.⁊ sic in omittẽdo vt ⁊.s.pxi.§.callidis.in fi.q̃ est minor
culpa quam si esset in faciendo.ff.ad sil.l.j.in fi.⁊.l.ij.¶ Et cum
dicat ad dñm redire nec distinguat in feu.nouo ⁊ veteri.multo
fortiꝰ redibit qñ culpauit faciẽdo:⁊ hoc approbat in glos.s.tit.
j.in fin.¶ Uerius vr̃ qd dicit.s.si vas.feu.priue.c.j.vbi plene de
hoc dicimus:⁊ sic intelligatur hic de feudo nouo vel qñ non hʒ
agnatos vel nolũt agnati ⁊ ibi dicit ĩ gl.⁊ ꝑ Hosti.qd hec opi.
verior est.¶ Itẽ no.qd vas. feudũ tenẽs aut ibit ad exercitum
ꝑsonalr̃ aut mittet aliũ ꝓ se acceptabilẽ dño aut pecuniam da
bit quantum est medietas valoris fructuum feudi vnius anni.
¶ Sʒ cuius erit electio videt qd vas.ar.ff.de iure do.l. plerũq;.
§.fi.

Additio.

a ¶ Qñ ergo ĩperator est ĩ hoste. qd aũt si ĩpator iubeat vasallo suo vt alteri dño iuret fidelitatẽ. vide ĩ ꝯs.cccxlvj. col.ij.in v.pone [illegible]nãdat ꝑ bal.qd cõsiliũ ĩcipit rex romanorũ ⁊ an possit minuere honorẽ suorum vasallorum in consil. vbi.s.⁊ an possit a se minuere impiũ.de ꝑemi nẽtijs aũt impatoris qꝛ est vl'is dñs ⁊ ĩ sol. vide ꝑ eũdẽ, Bald.in ꝯsi. ccccxviij. qd ĩcipit petita venia ĩ.j.ꝑte ꝯsilio [illegible]ũ vbi aliud ꝯsiliũ.de quo.s.qd ĩcipit rex rom anorum. Bar.ab bor.

Additio.

b ¶ Sicut cũ imperator vadit romã ꝓ [illegible]rõa. adde an impator nõduʒ coronatꝰ possit ꝯcedere ꝓuilegia.vid bar. in.l.sʒ ⁊ reprobari [illegible] excu.tuto. ⁊ est glo.ĩ.l.hñ a zenõe.C.de quadri.ꝑscri. Bart. ab bor.

§.fi.in fi.& in simili de.j.§.preterea in fi.in gl. ¶Ex quo patet qd semp vas. seruiet per substitutu de quo dictum est.s.si de feu.cotro.fu.si minori.in gl. Quod est indubitabile qn feudatari' est psona inhabili ad seruiedu vt ibi.& dictu est.s.an mut' vel alr impfect'.c.j. Alij dicut esse in volutate dni de substituto q2 dicit acceptabilem.vn si non acceptet aut ibit psonalr.aut soluet mediu fructuu si non vult soluere ibit psonalr. Alij exponut acceptabile: q2 debet acceptari de iure vt q2 eque idone' sicut ille qui deberet ire.ff.qd met.ca illud acceptari & debere acceptari sunt paria.ff.p emp.qui fundum.§.seru' si cer.pe.qd te mihi & hoc indicat verbu acceptabile id est apt' vt acceptet q2 habilis aptat sm gramaticu dns est iudex.s.qd sit inuesti.in pn.no.est q vir bon' de.ff.de v.ob.9tinu' in pn.vir bon' no erit delicatus vt dicat nolo nisi talem.nec vasal.onerosus vt mittat odiosum dno.arg.C.de iure emp.l.fina.§.j.ibi hic tm personis &c.argu. xciij.di.si Papa. Nam cum is qui displicet mittit irati aius ad deteriora puocat qd dictum est eque idoneus totum importat vt non sit austere dns.ff.de vsur.si hn.nec vas.teneat extra ma. vt viles mittat per hec diceret delicat'.ff.de pigno.act.si buos. ¶Sed si Marchio comes vel ali' ab Impatore feu.tenentes ab ipso marchione vel simili regrat vt si cum eo p vindicanda iniuria sua ppria vel defendeda no ppter publicam expeditione non hebit locu.§.iste & similes. Sed qd de.s.q.mo.feu.amit. in prin.q fit.j.causa.§.preterea. ¶Quid in regno vbi no hn locu iura istoru impatoru & alioru q fuerut postq regnu ipsum fuit libere Romane eccl'ie nisi qtu sunt ronabilia vt tunc velut ronabilia obseruent dicta haru legu non q2 sunt leges vt dictum est in pambulis. Rex Guli.in cost.si vas.non tenet huc modum citandi.sed dicit ter sum monit' loquit in Barone suo vocante subfeudatariu quia Rex submonet generalr oes non ter vt videm' fieri forte sumpsit modum ex.c.dns vocat.s.de mili.vas. q cotumax est. ¶Item videm' qd soluit adoametu in pecunia mediu fructuum feudi illius anni & aliqd pl' q2.x.vnc.& medi. p feu.nouo in terra cu vas.qd est.xx.vnc.in alijs feu.no habetibus vas.aliter.nam si in terra sine vas.vnc.vj. p feu.si pecunia. vt in gabella statuatur feu.vnc.annue vnci.v.sicut in superioribus dictum est hec sunt sm more sicut prestatio vectigalium.ff. de publica.si publicanus.§.fi.& hec in feu.nouis. feuda vetera seruiut & cosueuerunt.videmus magni valores castrum feudu antiquu seruire pecunia & adoameto quasi nihil medi.vnc.vel paru plus vel minus. ¶De istis costonib' que dnr 9stones imperij facit metione qdam ordinatio Regis Karoli primi que allegat p costone eius & incipit puisum.vt diximus in pambulis. Si qratur an seruiat feudatariu p substitutu pdicte expositiones tenet extrema. ¶Et q dnt qd sic & q dicunt qd non.nec ergo delicat' nec onerosus placere deberet.ff.de pig.act.si sernos.de vsuris. Sed hn eligendu est mediu.in aut.de 9sul.in pn. Preterq si heat cam excusationis vel q2 esset inhabilis: tunc vr substitut' admittedus p ea que.s.dnr. ¶Et qn sunt plures qui dnt vnum seruitiu vt dixim'.s.si de feu.cotro.fu.c.oes filij.

31 ¶†Cotingit qdem pluries qd feudatarius cui' psonale industria das est iuit' loco sui vult alium dare cu paru debat seruire sed si ipse psonalr iret non iret sol' sicut substitutus p eu q2 nobilis & famosus iret associat'.& ideo dns recte dicet.nolo substitutu: q2 no est eque idone' oibus cosideratis nisi vellet dare tot quot secu esset ductur' vel al's erat psona strenua & cosiliatiua.substitut' no erat cosiliatiu': lz eet strenu' cu sit in vsu belli q cosilia dat ar.ff.de cap.& postli.re.postliminiu.§.fina.vel al's iterest dni magni habere barone feudatariu secu q substitutu dicet dns tu teneris me iuuare tuam industria volo.ar.ff.de solutione inter al's si no interssit obuiadu est malitie dni.ff.de rei ve.in fudo & i summa qb' ex cau.feudu amit.§.lz qri cosueuit.

32 ¶†Ite si vas.velit ire psonalr dns non pot cogere eu vt soluat pecunia qta expederet si psonaliter iret. Quia duri' soluit pecunia q seruitium psonale pstet.ff.de ope.li.hoc ope.§.fin.sicut aliud p alio inuito creditore non soluitur.vt.s.dr.ff.si cer.pet.l. ij.§.j.ita non debet dns creditor postulare id cui' 9riu no sustineret.C.de solutio.inqstio.vn no possit dicere vas.dno do tibi pecuniam & nolo psonalr seruire.ff.de le.iij.fideius.in fin.lz hic innuat 9rium si det ei electio. ¶Sed si vas.no eet strenu' & pro illa pecunia q expederet dns inueniret strenuiore possz sustineri si sine malitia bona fide & sincere hoc peteret dns p bono publico.maxie quia publica vtilitas pfert in aut.de restitutioibus & ea que pa.§.qua ob re.ff.p accusatioe.§.labeo.C.de cad. tol.§.pe.& quia illa que certo loco debet solui ex ca et alibi solui debent.C.de sol.vsuras. ¶Hec volent feudatarij magis esse in domo q ire ad bellum. Veteres historie sic maximus Valeri' dicit de scipione cu trasiuit in sicilia vt iret oppugnatur' in Cartagine treceto. Romaos voles in eqs ee.nec haberet equos & arma.p eis trecetos si cleros sibi datos per vniuersitate Sicilie remisit vt no iret cum eo si vellet dare equos & arma qd & facerut volutarij: ex quo pz qd no inuitis eis. Obligatus est.n. vas.seruire no dare pecuniam p strenuiori & scipio non copulit eos. ¶Exempla principis sequenda sunt.ff.ad treb.apud iul. §.antistia.q2 qcuq scripta sunt ad nostram doctrinam scripta sunt.ad Ro.xv.etiam p getiles qcqd boi dicut a spiritu sancto est. Et io est ab eis extorquedum sicut ab iniustis possessoribus & in vsum fideliu applicadu.vt dicit Hyero.in epistola.ad plamat' & Aug.primo de doctria xpiana. Sine quis doceat sine addiscat bonum a spiritu sancto est.dicit Gregori' in omel.pe. nemo docenti bonu sibi attribuat qd ex ore dicentis intelligit q2 spiritus sanctus est q nos docebit oia.nisi.n.ide spirit' cordi adsit audientis occisus est sermo dicetis. ¶Et hoc si feudatarij no sint inhabiles ex toto: q2 qn ope sunt inutiles pro no cedit & delegat eas & locat vt preciu heat.non sic si posset vti eis.ff.de ope.li.pron'.§.sed & q opis.l.si libertus. ¶Sed & tunc non cogeret vasall' inhabilis ad pecunia: q2 sufficeret dare substitutu vt.s.dictu est p.c.si qs decesserit. Non dz cogi ad pecunia p facto qd dz pstare nisi eet in mora. Vel qn no debitu accipit & non pot illd restituit pstat pciu.ff.de 9di.inde.l.si no sor.§.libertus. Delegaret & vederet alij si vellet qs emere ipse tn non morosus

33 no cogeret ad aliud qua qd dz. ¶†De ifirmo 9stat qd p substitutu.lz in summa qb' ex ca.excu.vas.si no fuierit.§.ite pp infirmitate dicat forte inducit de agendis in re agete. qd si morbo.& de pri.sacro.scri.l.fi.§.alte. Sed non forte dz dici q2 seruitiu erat annexu rei vn feudum couenit.vt ar.ff.de iure fis.de niq.& de publicanis. Impatores.lz egrotantis non sit seruitiu.ff.de vsufructu.arborib'.§.de illo.de statu lib.cu heres.§.sti

34 chus.& de opis libertoru.libert' q. ¶†Si vo pter pauptatez non huit pdca costo regni dicit qd si non pstat huitiu pot dissasiri no dixit excusari pter pauptate nec pt distigui pista iura q in regno locu no hnt.hz tn locu ro istoz iuriu vt dictum est in pambulis. ¶Quicqd ergo dicat i summa pdicta hoc plz mihi qd diximus.s.q sit.j.ca.§.sed nec iustior.vt no pdat feudu q pp inopia no fecit seruitiu q2 culpa dz esse vt pdat q non pot non culpa no tamen dns pdet seruitiu q2 9denabit ex sua cofessioe cum deat & poet executioni in feud. ¶Difficultas prestationis non debet dno obesse: vt ibi plene dictu est qbus de rigore videat culpa: q2 debet vendere sua & satisfacere.arg.ff.de le.ij.si pecunia.& p regula iur.q pot. ¶Sed equs est qd dictu est: q2 hic dicit temere potuit esse qd non inuenit emptore.nec feudu sine cosensu dni poterat vendere.vt hac lege.

35 **Preterea ducatus.** Quarta pncipalis & dicit tria.†Primum est quod feuda sunt diuisibilia inter heredes vel si aliter ei donatione valida cosortes sunt sicut socij imperia.liber. feuda enim sunt de publico sicut milite maxime in regno Sicilie quaternata & castra etiam que tenent ab alijs vt comite vel Barone sicut diximus i.j.rub.in prin.poterut 9sortes diuidere excepto si sit marchio ducatus & coitat'. ¶Qui sunt isti dic.s.quis dr dux mar. co.c.j.hec non diuidunt sed maior nato succedit sicut qn viuit iur fracoru.lz hodie videam' 9riu in marchionib' lobardie q forte habeat ex puilegio vel ex 9suetudine cui' no est memoria vt diximus.s.si de feu.ptro.fu.c.oes filij. ¶Alij dicunt qd no hz maior natu nisi qn pbat viuere iure fracoz & oes filij sunt heredes & hnt comitatu & marchioatu p indiuiso diuidere no pnt sine cosensu principis.p ea que.j.dnr diuiso feudo oes q tenet de feudo diuiso vel tenere dnt de diuidedo dnt facere fidelitate dno feudi.hoc in primo dicto.diuisio ergo feudi non est alienatio quam.s.prohibuit in prin.l.huius. Et lz in summa prima

36 rubrica.†Utz feu.pot diuidi hec examinet.dic clarius qd si p diuisionem fiat dns q non erat: puta viuit iure fracoru fratres tunc si diuidunt secudogenitus fit dns medieta.q in nullo debebat esse dns nec heres in aliquo.hec diuisio erit alienatio: q2 obtinet vicem emptionis.C.coia vtri.iudi.l.j.& est similis permutationi.ff.de re.pmu.l.fina.sicut si diuideretur mar.duca.& comi.que phibent.ergo diuisa non transferentur tanq inualidum sicut qd factum est lege phibente.lz no dicit legislator id C.de leg.non dubium. ¶Si vero viuat iure longobar.quia diuidebant vel al's habebat feudum coe vt pdictu est potest diuidi vt hec inter heredes diuisio no est alienatio.in aut.de litig. §.j.Nec ob.tn q2 dicit est similis emptioni & quia in vnaquaq gleba qlibet socius habet med.q vnus alteri diuidedo tradit ff.q po.in pig.ha.l.iij.§.pos.diuisione.quia hec alienatio non est volutaria: sed necessaria.nemo.n.in coione detinetur inuitus sicut hic dr in summa necessaria quia cogeret per iudicem ex quo cois erat. vnde inalienabilia al's vt bona minoris & ecclesie diuidunt vt ibi allegatur aliqui volunt dicere vt vasalli diuidunt quia ptestatio seruitij posset confundi.ff.coi di.l.coi di.§.j.sed eade ro esset i agnatis.vt ibi dr vt no diuidat. ¶Tuc ergo valebit diuisio agnatoz & vasalloru qn non confundit.i. non redditur ambiguu seruitium in filijs viuentib' iure logo. certum q2 qlibet hz partem terre & vasallorum sicut de facto videmus. ¶Item ponitur in vno ex heredib' puta rex donauit

vnũ caſtrũ duobus. Et ſic vnicuiq; ꝑ indiuiſo med. etiã ſi non dicat. ff. de duob⁹ reis.reos. §. cũ in tabul. ſi dabaẽ caſtrũ ambobus ꝑ ſeruitio duoꝝ militũ valoris. ſ. xl. vnc. ſicut fit in regno ſicilie: qlibet dʒ ſeruitiũ vnius militis ſi diuidaẽ. nõ eñ eſt alienatio cũ vterq; erat dñs ꝑ medietate indiuiſa. ¶ Secus ſi ſub coloꝛe diuidẽdi ali⁹ baberet maioꝛẽ partẽ quã alius ſocius vel frater tũc nõ p̃iudicabit dño in caſu qñ pars minoꝛ ei aperieẽ p moꝛtẽ vel alio modo cũ nõ ſuccederẽt vnus alij nõ eſſet dictũ. vt in pꝛima rub. ꝯtra id qð eſt. C. li. x. ſi ſocius impia. liberaẽ. l. j. vel illa ps minoꝛ inerat p multas ſucceſſiões: ita qð ad agnatos nõ redibat: vt eſt videre in cõſti. regni: vt de ſucceſſiõib⁹: ⁊ ideo id qð eẽt datũ indebite vltra með. qꝛ cadit in nomẽ alienatiõis reuocabit dñs ſtatim qꝛ ſine ꝯſenſu boc fuit. vt in pꝛinci. buius l. ⁊ de vaſ. q ꝯ ꝯſti. lotb. c. j. vel ipſe idẽ ẽm regni cõſti. id vero qð debite ex tali diuiſiõe puenit ſtabit qꝛ vtile p inutile nõ vitiaẽ. ff. ſi cer. pe. certi cõdictio. §. qñ. de ver. ob. l. j. §. pe. nec in boc curreret p̃ſcriptio domino vt. s. §. nos autem. ⁊ de capi. coꝛ. §. pe. ¶ Et ſic eſt intelligẽdum quod inter ſe beredes filij vel alij pñt vni aſſignare feu. vt dicto. c. omnes. ſ. ſincere ⁊ bona fide. nam ſi duo deberẽt diuidere quoꝛum vnus eſt ſine filio ita ⁊ pars ſua ſit apiẽda dño feudi: qꝛ iuſte ſperabaẽ non babere debere filios vt. j. ſequiẽ. alius baberet filios ⁊ diuidant qð allodiũ babeat q nõ bʒ filios feudũ totũ ille q bʒ in fraudẽ factũ nõ erit ratum. ar. s. eo. §. callidis. ſicut dicit p̃toꝛ. ff. que in frau. cre. l. j. in pꝛinc. participãte fraudẽ accipiẽte boc eſt eo ſciẽte: alias cum babeat ex titulo nõ lucratiuo q dedit partẽ ſuã allodij p̃terea non pꝛeiudicaret ei. eo. ti. que aũt. §. boc edictũ. Secus ſi tpe diuiſionis ambo babebãt filios vl rõnabile ſperabãt babere. ⁊ poſtea moꝛtui ſunt vni eoꝝ vel incidit in infirmitatẽ ipſe vel vxoꝛ vt nõ generẽt: nã ex ſupueniẽti caſu nõ coꝛrũpeẽ qð tũc ꝓuide fiebat. ff. de iti. ac. pꝛi. l. j. in fi. ⁊ l. ij. nõ ſic ſi tũc erat caſtratus inter quos eſt differentia. ff. de li. ⁊ po. plʒ. ⁊ l. ſe. ⁊ l. ſed eſt queſitũ. cõtingit vt illi q ſe deſperãt non babere filios bñt poſtea in lo. de lo. de ſuc. ſi qs ſe deſperauerit. ⁊ arg. C. de reuo. dona. ſi vnquã. caſum aũt ⁊ aduerſaʒ foꝛtunã cõſiderare in aliquo neq; ciuile neq; naturale eſt. ff. de v̈. ob. inter ſtipu. §. ſacrã. naturale: qꝛ qð vr̃ bodie inutile cras vtile natura iuuãte. ciuile p qð de vnoquoq; bonũ
37 dʒ p̃ſumi. ⁊ arg. ff. q ⁊ a qb. iul. ¶ †Sed nunqd ſit neceſſe ꝓbare qð viuiẽ in tali feudo iure lõg. an ſit neceſſe ꝓbare qð iure fran. Dic qð ius frãcoꝛum eſt ſpãle ius in reg. ſicil. vt dicit conſtit. vt ſuc. que vocat omnes filios ⁊ nepotes ad ſuc. niſi qñ viuit iure fran. q ius ſpãle allegat ꝓbet. c. di. ꝯ moꝛẽ. extra de pꝛiuil. cum ⁊ plãtare. ⁊ arg. C. de teſtis. publicati. pꝛiuilegia ſunt leges pꝛiuatoꝝ. iiij. di. pꝛiuilegia. ius romanum eſt cõe ius. C. de iudeis. iudei romano. in regno viuitur iure lõgo. de offi. magi. c. puritatem. vbi ius cõe facit ꝓ aliquo intẽtio ſua fundata eſt niſi alius ꝓbet ius ſpeciale. xv. q. v. oẽs baſilice. ⁊. s. quid ſit iueſti. §. pe. et fin. Filij oẽs ſuccedũt ⁊ filij filioꝛum in ſtirpes. C. de ſuis ⁊ legi. bere. auẽ. ceſſante. s. de gradibus. c. j. ¶ Sʒ quomodo ꝓbabitur qð viuitur iure frã. dicit pꝛimo qð dʒ attẽdi ſi illi de domo illa ſunt in quaſi poſſeſſione ſic viuẽdi. ſ. iure frã. qð p̃mogeni. ſ. ſucceſſerint: tũc onus ꝓbandi incũbet alij fratri. ar. ff. de pꝛoba. ſi filius. ⁊ per ea que not. in glo. C. qui accu. non poſ. niſi ignoꝛat. ¶ Alias ꝓbabiẽ p pꝛiuil. vel teſtes qð cõcedẽs feu. ſic dedit qui potuit legem rei ſue dicere quam voluit. ff. de pac. do. ob res. C. mãda. in re. ¶ Si boc nõ põt ꝓbari ꝓbet qð inter anteceſ. eoꝛũ fuit de boc qð ⁊ fuit iudicatũ qð illi de domo illa ſic viuere dñt. bec ſñia erit p̃iudicialis oĩb⁹ qñ in cõtradictiõe declaraẽ eos viuere tali moꝛe. ff. de le. cũ de cõſuetudine. C. q̃ ſit lõga conſue. in fi. gloſ. rub. vel ſi bis fuit iudicatũ in. x. ann. vt ibi plene dꝛ. Dis deficiẽtibus ꝓbet qð ille a quo cauſam p̃tẽdit tenuit p. xxx. an. ſolus tanq̃ pꝛimogenit⁹ ſciẽte ⁊ patiẽte alio fratre q iure lõg. vocaẽ ad ſucceſ. cũ illo q ſe pꝛimogenitum dicebat p ea que no. extra de cã poſ. ⁊ ꝓpꝛi. cum eccleſia. in fi. de cõſue. cum dilec. per Ber. ⁊ Inn. lʒ Do. exigat binum actũ ĩfra tp̃s p̃ſcriptionis de cõſue. ex parte. ⁊ de v̈. ſig. abbate. no. ipſe. Quod eſt verũ ſi innitaẽ cõſuetudini vbi binus act⁹ reqriẽ. C. de epi. au. l. iij. ſecus ſi p̃ſcriptiõi. ¶ Sʒ dictũ Doſt. nõ videẽ eſſe ꝯ boc qð diximus in iſto nr̃o caſu qꝛ ibi ius eligẽdi nõ fuit vere ⁊ viſibilr̃ poſſeſſum totis. xl. an. imo ſemel tm̃ elegit in toto p̃dicto tpe: iõ tutius vr̃ ibi reqri binũ actũ q cõſuetudinẽ inducit: q̃ cõſuetudo recipit
a vires a tpe[a]: qꝛ pꝛeſcripta ſine tpe eñ non pꝛodeſſet multis vicibus ad ꝓpꝛietatẽ: vt ibi diciẽ in. c. cũ eccl̃ia. illð ius ſicut ſeruit⁹ nõ eſt in bonis nec extra bona. ff. de ſerui. leg. l. j. ſic vr̃ duplicandũ illud vl tpis vel act⁹. ff. quẽad. ſerui. amit. l. ſi ſic. C. de ſerui. l. fi. at is q ꝯtẽdebat ſe p̃mogenitũ poſſedit triginta an. ĩ viſu alterius q poterat cõi iure dicere ſe longobar. ⁊ ſic cõis pꝛeſcriptio locũ babebit. xxx. an. ¶ Tuti⁹ dꝛ ĩ tãto tpe ꝓcedere binũ actuʒ qð duo cõpetitoꝛes fuerint excluſi tanq̃ in feu. quõ viuebaẽ iure frã. ar. eius qð dꝛ de ſcða confeſ. C. de agri. ⁊ cẽ. cũ ſcimus. Certe tuti⁹ eſſet ⁊ de trib⁹ ⁊ q̃tuoꝛ actib⁹ talib⁹. Tutũ qdẽ eſt qð p̃diciẽ: qꝛ ſi qs pmanet. xxx. an. tanq̃ colonus pꝛeſcribiẽ ius colonie in eo qð ſit colonus ipſe ⁊ filij. e. ti. cũ ac. §. cũ aũt. ¶ In bis patiẽtia bẽ ꝓ titulo dũtñ vſus ſit iure ſuo credẽs ſe ius babere: ſecus ſi ſciat ſe nõ babere ius de ꝯſue. c. fi. in gl. ff. quẽad. ſer. am. l. vlti. de iti. ac. pꝛi. l. j. §. iul. ⁊ l. fi. de aqua quo. l. j. §. ariſto.

Additio. Nunqd ſufficit ꝓbare qð vicine terre ⁊ dñi eaꝝ viuũt iure fran. dic qð nõ: qꝛ nõ in eo oppido. C. de edifi. pꝛi. l. j. cõſuetudo viuẽdi iure frã. eſt ꝯ ius cõe ⁊ oneroſa. ⁊ ſic non extẽditur niſi vbi eſt p ea q̃ dicit Inn. de offi. arcb. c. fi. ⁊ dictũ eſt. s. de cõſue. rec. feu. in rub. de feu. cogni. c. j. ⁊ in p̃ambulis. j. q. in fi. Si ꝯſtaret q viuerẽt boc iure: ſʒ de modo viuẽdi eſſet diuerſitas in vno loco q̃ in alio: tunc recurreret ad vicinos extra de cẽſi. c. ſup eo. ⁊. c. ſopite ⁊. c. ex pte. vbi ille pꝛeſtatiões ſunt de iure nec apparebat de quãtitate p̃ſtationũ in quãtitate ſtabiẽ vicinis ꝓuinciijs: ſec⁹ ſi p talẽ moꝛtẽ fieret p̃iudiciũ extra de cõſue. cũ olim. Itẽ ſi diuerſimode ius ſcriptũ aliquem caſum diſponeret ⁊ eſſet inueteratũ in vno loco ẽt ad vicinos
38 extẽdiẽ extra de cognatiõe ſpũali. c. ſup eo. §. ¶ †Quõ aũt ꝓbetur qð iure ſuo ſit vſus: dicit plene Inno. de poſtulatiõe bone. j. in pꝛin. ¶ Itẽ dʒ vſus eſſe non vi clã nõ p̃caẽ. boc ꝓbaẽ eoipſo qð nõ ꝓbaẽ cõtra. d. c. cũ eccl̃iai. in fi. in glo. eoipſo qð quiete poſſedi. ff. ſi ſer. ven. ſi qs diuturno. dʒ tñ aduerſarius ſciuiſſe vt pꝛedicíẽ: ⁊ ſic nõ vi nõ clã de q̊ plene tractat Roff. in ti. vti poſſ. per boc pʒ qð ſi qs poſſediſſet tanq̃ vnigenit⁹ q nõ babuiſſet cõparẽ collegã vel cõſoꝛtẽ in ſucceſſiõe per q̊ſcũq; annos nõ ꝓcederet talis p̃ſcriptio: qꝛ nõ poſſet vti iure ſuo qui aduerſariũ nõ bʒ ⁊ dicta cõſtitutio. vt de ſucceſſionib⁹ dicit inter eos q ſunt maioris etatis: maioꝛ aũt dicitur reſpectu minoꝛis ⁊ pꝛimogenitus reſpectu ſcðogeniti. ff. de re. du. qui duos. ¶ In iſtis p̃ſcriptiõibus iuriũ maxime deſideratur aduerſarius q ſciat patiaẽ et nõ contradicat. dic. cũ eccl̃ia. ff. cõ. pꝛe. venditoꝛ. §. j. ¶ Itẽ opoꝛtet qð ſint tales aduerſarij q potuerint conqueri de illo q ſic pꝛeſcribebat al̃s cõtra. p ea q̃ no. in. c. abbate. de v̈b. ſig. in vltima gl. ff. de ſer. vꝛ. pꝛe. attillicin⁹. ¶ Unde ſi titi⁹ babuit tres filios titium gaiũ ⁊ ſeiũ ſi titius p̃ſcribat cõtra gaium modo p̃dicto ⁊ cõtra ſeiuʒ nõ potuit: qꝛ minoꝛ vel alio modo res inter alios acta ⁊c. ¶ Secus ſi titius q pꝛeſcripſerat ius frã. decedat duobus filijs relictis: nam tũc eſt pſona patris vr̃ obſtare ſcðogenito ſuo factum patris ſui pꝛeſcribẽtis iſtud ius francoꝛũ vt ſeruitus ſeu boc ius aut grauamẽ feu. ĩpoſitũ p factũ pr̃is noceat filijs poſtea naſcituris. arg. C. de li. ⁊ eoꝛum li. l. ij. ibi filijs ẽt ⁊c. nã ſi fuiſſent longobardi ⁊ tanto tpe ſicut frãcus ſtetiſſet pater vel anteceſſoꝛes a quibus pꝛouenit feu. francus cenſebiẽ ipſe ⁊ filij ſicut ille qui ſteterit vt colonus tanto tpe vt. s. diciẽ pꝛo quo eſt. C. li. xj. de fun. rei po. eum qui. s. ſi de feu. cõtro. fu. ſi qs p. xxx. ſi poſſidẽs dicitur feudatarius: qꝛ tãto tpe poſſedit. ⁊ ſic mutat conditionem ergo ⁊ res poſſeſſa que ratiõe perſone alia res efficitur vt dicaẽ feu. francũ non longobardũ. ff. de acqui. bere. pau. ⁊ de inoffi. te. l. fi. in fi. ſed cũ perſone cõditio non mutaẽ nec rei. C. de impo. lucra. deſ. l. j. ꝯ ſic vt dictuʒ eſt ꝓpter boĩum dignitatẽ. ff. de edil. edi. iuſtiſſime. in pꝛinc. ¶ Doc indubitanter videẽ verũ qñ a patre feu. perueniſſet ad filiũ vt qꝛ emit tunc filij baberent ⁊ ſi non diceretur. ff. de pꝛoba. ſi pactũ. in fi. ⁊. s. de duobus fra. a capita. inue. c. j. in fi. ſi emit pꝛo ſe ⁊ filijs deſcendẽtes ab eo poſſediſſent ſicut franci obſtabit filijs factum. ¶ Sʒ ſi dicatur feu. conceſſum titio ⁊ liberis vel beredibus ſuis deſcen. ſicut eſt foꝛma cõceſſionum in regno Sicilie quod eſt ex pacto et pꝛouiſõ. ẽm Pil. ⁊ Bul. vt dictum eſt. s. an agnatus ⁊c. c. j. tunc ad oẽs filios equaliter ꝑtinebit ſi nõ deẽ vt babeat iure fran. ſicut ſunt bodie infeudatiões noue in regno in qbus pꝛimogeniti p̃ferũtur ⁊ tunc qñ equalr̃ ad oẽs filios p̃ſcriptio patris acquirentis ſeruitutẽ vel condi. in feu. in vita ſua tantum pꝛoderit ⁊ oberit obitũ nõ videẽ ꝓdeſſe nec nocere feu. ſ. aperto dño vel agnatis inter quos eſt filius. ff. de ſuis ⁊ legi. filius. qꝛ deterioꝛem conditionem non põt facere ſine voluntate agnatoꝛũ. s. de inueſti. de re alie. c. j. non enim bʒ a patre feu. ſed ex munificentia dantis ſic. ff. de ado. ſi arrogatoꝛ. §. j. ¶ Cenſenẽ plures donatiões ad tp̃s facte vt dictum eſt in ſuperioꝛibus vt videtur apertuʒ dño in moꝛte pꝛimi ⁊ ſibi retraditum ⁊ ab eo poſſe peruenire ad filios vel agnatos argu. ff. de diuer. et tem. pꝛeſcrip. ſi duobus. §. vendidi etiã celeritate coniunctoꝛum actuũ vnus actus videaẽ occultatus. ff. de do. inter vir. ⁊ vxo. l. iij. §. fi. ⁊ ſi cer. pet. ſin gloria. Adde qð no. eſt. s. de inueſti. de re ali. ⁊ in tit. an agnat⁹ ⁊c. nõ p̃ſumiẽ datũ niſi ẽm verba que ꝓbanẽ expꝛeſſa in donatione feu. vel pꝛiuilegij vel teſtamenti foꝛma in extrinſecis non pꝛeſumitur vt diximus. s. in qui. cau. feu. amitta. §. in pꝛimis. ⁊. §. fi.

39 **Additio.** †Sed ſi pater emit feu. indiuiſibile qð pertinere dʒ ad ſolum pꝛimogenitum nunqd alij filij quãtum ꝯſtitit vel vʒ boc feu. deducere poſſint de patris bereditate cum pr̃ nõ dixerit nõ debere ꝯferri alias ceſſaret collatio. C. de colla. auẽ. ex teſtamento. ⁊ ꝓcedet qð ẽm ſñiam Joan. qui dixit in auẽ. ex teſtõ ibi donata ſimplr̃ ꝯferri. ⁊ videẽ qð ſic. nã ſi pater donaſſet expꝛ̃ſſim vni filio cõferret: idẽ ſi tacite qñ lex vel

Additio.
¶ Que cõſuetudo recipit vires a tpe. Addõ an p̃ſcribaẽ cõſuetudo ſpacio. xl. annoꝛũ per. d. pbilip. deciũ in ꝯſi. ſuo. xxxiiij. col. iij. nã a cõſueto ⁊ inimicoꝛũ obſeruato nõ eſt recedẽdũ p eũdẽ ĩ cõſi. xxj. vol. fi. in v̈. iudicari. vide p. d. ale[?]e imo. in ꝯſi. xlvj. circa fi. ibi. ⁊ p boc ap pet ĩ. v. vol. ⁊ qñ eſt ꝯſuetudo cuius in ꝯriuʒ memoꝛia nõ exiſtit dʒ vim cõceſſionis ⁊ p̃uilegij p eũdem. d. ale. in ꝯſi. iiij. in. iij. vo. ibi b̃ p̃ſuppoſito ⁊ ibi ſi ergo. Bartb. ab boꝛ.

vel cõsuetudo dicit primogenitũ ꝑferri.ar.legũ dicẽtiũ expres-
sa nõ ꝑiudicãt nec tacita.ff.ad muni.lucius.§.pe.C.solu.mat.l.
ij.actus viuentiũ ⁊ cõtrahẽtiũ intelligũt ea q̃ lex intelligit.ff.de
serui.si cui.de ritu nup.quãq̃.⁊ sic pater emẽdo tale feu.intẽde-
bat q̃ primogenit⁹ succederet.ecõtra q̃ nõ q̃ castrẽsia ⁊ quasi
sunt ꝑcipua nec cõferunt̃.ff.de col.bo.l.j.§.nec castrense.C.eo.fi-
lie licet.vnde ⁊ libri ꝯm modernos dati filio a patre in studio
ꝑcipui sunt.arg.ff.fa.her.que pater. ¶Item nõ habet a patre
ꝑcipuũ hoc feu.sed a lege vel cõsuetudine: q̃ lex dat priuat⁹ nõ
aufert in aut.de nup.§.si aũt in dote.pro quo est.ff.de leg.ij.cuꝫ
patronus.de adop.si arrogator.§.si pater.lib.vj.de regu.iur.c.
indultũ.Itẽ pater acq̃rebat ꝓ oĩbus filijs ꝑ ordinẽ: q̃ si primo
genitus decessisset viuo patre ꝑuenisset ad aliũ filiũ: cõcurrisset
filius primogeniti ꝑmortui cũ patruo q̃ erat primogenit⁹ tp̃e
mortis patris.ff.de bo.li.si libertus ꝑterito.⁊.l. is qui. ⁊ dictũ
est.s.de gra.suc.videt̃ determinari.C.de inoffi.test. oĩmodo.§.
fi.vbi castrẽsia sui militia que equiparant̃ talib⁹ feudis.in aut.
de exhibẽ.⁊ intro.re.§.oĩs.aut acq̃sita filio ex pecunia p̃ris ꝓfe
ctitia cẽsent̃ cõputanturq̃ in quarta: ⁊ sic ꝯfert̃.C.de colla.illa.
⁊ q̃ res nõ põt cõferri q̃ ĩdiuisibilis ꝑstet̃ partis estimatio per
ea que dicunt̃.s.de duo.fra.de nouo benefi.inuesti.c.j.contẽpla
tione patris emẽtis habet primogenitus: imo per emptionem
patris.⁊ sic ex re patris est etiã si alius dedisset.ff.de vul.⁊ pup.
sed si plures.§.in arrogato.he militie que emunt̃ vident̃ esse il-
lius iuris ⁊ conditionis quo sunt alia bona emẽtis.C. de pig.
l.fin.secus si hoc primogenit⁹ acquisisset hic in castris eo modo
quo dicit̃.C.lib.xij.de castrẽ.oĩum pala.pe.l.j.ff.eo.si forte. ⁊.d.
§.nec castrẽse.lex que pater.nõ ꝓcederet hodie ꝯm sñiam Ioã.
q̃ cõferunt̃ data simpliciter si pater nõ vetuit.d.aut.ex testamẽ
40 to.¶†Itẽ lex vel cõsuetudo dãs feu.precipuũ nõ dicit alios fi-
lios tantũdẽ debere habere de bonis patris vt nõ sit inter fra-
tres inuidia.C.de bonis q̃ lib.cũ opꝫ.nõ corrigunt̃ iura nisi q̃ñ
expressim dicit̃ in aut.qui.mo.natu.effi.sui.§.tribus. q̃ cũ res
nõ põt ꝑstari: q̃ nõ diuidi ꝑstat̃ partis estimatio.d.c.j. de duo-
bus fra.in glo.nec cõsiderat̃ inadequatio faciẽda inter fratres
q̃d est q̃ feud.indiuisibile: sed vnde ꝑuenerit q̃ ex re ⁊ pecunia
patris.ar.ff.de do.q̃d id q̃d.C.ad mace.l.iij.s.de vas. decrepi.c.
j.ad id q̃d d̃r q̃d pater pro oĩbus filijs acq̃rebat per ordinẽ: dic
ea que dicta sunt.s.de natu.suc.feu.c.j. In questione vtrum fi-
lia vel soror restituat̃ ꝯtra promissionẽ dotis: q̃ multa sunt que
quãdo fiunt incerta: sed ex posteriori declarant̃ euentu: ⁊ cum
sunt declarata retrotrahunt̃ ad illud.s.tp̃s quo fuerũt facta.ff.
de testa.tut.l.iure nostro.de castrẽ.pe.ꝓponebat̃. de re.du. q̃dã
sunt q̃ñ pater emebat tale feud.dubiũ erat ad quẽ solũ ꝑtineret
q̃ dubiũ erat q̃s esset primogenit⁹ q̃ñ pater decederet: sed mor-
tuo patre cũ sit ad certũ ad quẽ pertinet alij filij tantũdẽ dedu-
cent de hereditate: vt ꝑinde habeat̃ ac si tũc q̃ñ pater emit hoc
feu.certũ fuisset q̃d pro isto esset feu.acq̃sitũ hoc nõ est prõptum
dicere q̃ñ rex vel alius donat feud.patri ⁊ primogenito: q̃ pos-
sunt rei sue dicere legẽ quã volũt.C.mã.in re.cum si.⁊ intelligit
dator id q̃d lex vel ꝯsuetudo intelligit vt primogeniti succedãt:
vt in.l.si cui.⁊ quãq̃.licet datũ patris contẽplatione q̃d ꝑsumi
põt ex his q̃ dicta sunt.s.de alie.feu.pa.ex re patris esse videan
tur: vt in.§.in arrogato.ff.de iure do.ꝓfectitia.nõ facit ad hoc
ff.de mune.⁊ ho.⁊ qui originẽ.§.fi.ibi enim vtriq̃ filio munus
erat indictũ si pater soluit pro vno videt̃ donare ꝯm illa iura si
nõ cauit de cõferẽdo pro alio filio si nõ soluit est ipse filius prin
cipaliter obligatus: nõ dicit q̃d si vni filio emit militiã vel emit
simpliciter: ⁊ lex aut cõsuetudo dat feud.illud primogenito q̃d
al's a cõsecutione tantũdẽ in pecunia sit exclusus: q̃m ista confe-
runtur.d.l.omnimodo.in fi.§.

Ita tamen vt vasallus.

Scdm dictum isti⁹ partis oẽs
41 heredes vel ꝯsortes qui tenẽt feu.iurabunt.†sed si dñs decedat
pluribus relictis heredibus: vel al's sint plures dñi vnius feu.
an quilibet vas.feu.iurabit oĩbus dñis ⁊ heredib⁹ habere oẽs
in dños d̃r q̃d vas.pro vno feu.nõ cogit̃ habere pl'es dños.q.d.
iurare debet oĩbus q̃ñ plures tenẽt pro indiuiso vel vni ꝓ om-
nibus iurabit q̃ñ oĩbus videt̃ iurare q̃ iuramentũ est indiuisi-
bile: indiuisibilia debent̃ plurib⁹ ⁊ cuilibet insolidum. ¶Sed
quãtũ ad seruitiũ faciendũ non coget̃ habere plures dños q̃ñ
debet iuuare in ꝑlio dñm nõ iuuabit oẽs si vnus haberet ꝑliũ
cõtra titiũ in vno loco alius cõtra gaiũ in alio nõ põt esse cum
ambobus in diuersis locis: nõ ergo quãtũ ad hoc compellet̃ ha
bere plures dños: q̃ ipse vas.eliget quẽ iuuet. ¶Et ꝯm hoc gl.
hic posita que dat vas.electionem stat proprie nisi alter esset an
tiquior vel prius denunciasset ei totum sic est supplendũ: ⁊ tũc
nullũ erit contrariũ isti intellectui. ¶Si enim esset seruitium
in dando q̃ es alienum diuisum est cuilibet dabit partem: et si
omnes posset iuuare in prelio isto deberet.argu.ff.ad fille.l.iij.
§.si cum omnes.sed non sic in vasal.sicut in seruo debemus di-
cere: vt dicit glo.in simili.s.qui.mo.feu.amit.in princi.Quodã
tamen respectu.s.iuramenti tenentur vasal.dño plusquã liber-
tus patrono: vt diximus in summa dicitur q̃d iste.§.intelligit̃
q̃ñ dñs partem feu.vendidit alij partem sibi retinet non coget̃
vas.esse duorum: sed eliget quem vult pro domino q̃ non dꝫ in
plures distingui qui cõtrahit cum vno.ff.de exercito.ne in plu
res.at heredes plures sunt loco vnius.ff.de condi.inde.cũ fun-
42 dus.†Econtra q̃ñ vas.decedit pluribus relictis heredibus oẽs
iurant qui tenent de feu.s.si de feu.contro.fu.omnes filij.et ibi
dic plene totam istam materiam que hic repete.⁊ vide que di-
cta sunt in sequenti dicto.

Nec dominus feudi.

Tertiũ dictũ huius partis dictum est q̃d
vasal.sine domini voluntate feu.nõ potest vẽdere ⁊ vtile domi-
43 nium suum.¶†Sed an dominus vendet sine voluntate vas.
dicitur quod non potest transferre id sine volũtate vas.h.d.hic
sunt multi intellectus.¶Dicunt quidam quod non trãsferret
in alium dñs dñs.s.ius vasal.quia in rebus alienis sine domini
volũtate ⁊c.C.de pac.l.fi.in fi.¶Et hoc pure posset eñ in diem
vel sub conditiõe si ⁊ q̃ñ vas. morietur sine filijs.s.si de feu.con.
fu.moribus.qui suc.te.c.j.habita distinctiõe inter laicum ⁊ pre-
latum.scilicet de clerico inuesti.fa.c.j.et hic potest esse titulus
qui suc.te.c.j.si sic intelligas multas inconuenientias vitabis.
¶Sed non videtur dubium habere hic positis quis dubitat
ius alienum non posse vendi in preiudicium illius cuius est in
ꝑiudiciũ vẽdẽtis vꝫ de re aliena vẽditio.ff.de cõtrahen.emp.rẽ
alienam.s.de feu.da.invicẽ leg.cõmis.c.ij.¶Alij dicũt quod re
fert se imperator ad ius cõsuetudinarium vt minori non possit
maiori sic q̃ in eo nõ leditur vas.si hꝫ maiorẽ dñm qui possit eũ
defendere nõ esset talis qui nõ posset feu.tenere.argu.C.de fun.
limi.l.ij.lib.xj.hec lex inducit̃ ad hoc: q̃ ibi in finibus imperij
sine volũtate ꝑncipis nõ põt q̃s castellũ habere: si ergo habereꝫ
ibi castellũ cũ vas.de permissu ꝑncipis in aliũ etiã maiorẽ: non
possum ego dñs transferre nõ ꝓpter vas.sed q̃ in limitibus im
perij nõ põt q̃s habere castelluꝫ sine principis permissu.¶Alij
distinguũt aut vẽdidit totum cũ curia: aut nõ ꝯm diuersas con
suetudines.s.de.l.cor.§.ex eadem.¶Sed iure romano interest
non vendi maiori q̃ potẽtioribus pares esse nõ possumus hñt
locũ vbi essent tales vsus ⁊ tales cõsuetudines gl.videt̃ declara
44 re vt intelligat̃ q̃d sicut vas.vtile suũ non alienat sine consensu
dñi: sic nec dñs directuꝫ sine voluntate vas.dicit eñ hic satis vr̃
determinari.s.de leg.cor.§.ex eadẽ.Corrad⁹ impator videt̃ hoc
statuisse in lõbar.de bñfi.⁊ cen.tit.l.pe.cuius effectus ponitur.
s.quo tp̃e miles.l.ij.que est Lotharij impatoris: sed obscure lo-
quuntur non clare de iure proprietatis dñi: imo.d.l.ij.glo.intel
ligere videtur de iure proprietatis dñi: q̃ ibi dicit similiter nec
vas.sine volũtate dñi alienabit illud verbum similiter declarat
q̃d de proprietate dñi locutus est ibi: vt ibi diximus: sed non est
lex impatoris illud.c.Ideo dicunt alij ⁊ vr̃ satis rõnabile vt hic
impator vltimus ⁊ post corra.⁊ Lotha.declarauit de iure dñi:
q̃d nõ pñt sine volũtate vas.q̃ dꝫ aliud ꝑpari.nõ est dicendum
q̃d repetat dicta alioꝝ imperatorũ frustra.ar.ff.ad muni.l.j. in
fi.de leg.j.si q̃ñ verba ⁊ verborum multiplicationem non neces-
sariam reprehẽdũt iura arg.ff.de aur.⁊ ar.le.l.pedicu.§.labeo.
C.qui admit.ad bon.pos.pñt.l.vlti.Et est satis rõnabile si pro-
misi tibi fidelitatẽ iurãdo quomodo hoc vẽderes alij vt efficiar
vas.illius cui non iuraui nec ꝓmisi cũ obsequialia non possint
alij cedi: secus in fructu vt seruitio quod debetur vt dixim⁹. d.
§.ex ea.l. ¶Et lꝫ leges istoꝝ imperatorũ nõ ligent omnes nisi
subditos imperij non reg.sici.vt dictũ est in preambu.rõnabile
ligabũt inquãtuꝫ rõnẽ cõtinẽt.¶Et ex his oritur q̃d an rex vel
impator possit donare demaniũ regis vel impij.et an homines
demanij possint donare. ¶Quia antiqui periti regni Sicil. di-
cunt q̃d nõ cũ sint deputata ad viuere regiũ vt nõ extẽdant ma-
nus ad iniquitatem auferẽdo bona subiectorũ.⁊ tyrãnizent au
ferenda est eis talis occasio.instit.vi bo.rap.§.sed nedum talia.
In his rescriptũ ⁊ priuilegium donationis ꝑsumitur subrepti
tiũ ⁊ non valere quorum numero sunt panes ciuiles.dohañ.ca
belle demania ad victum dñi ordinata.arg.C.de peti.bo.sub.l.
fi.§.pari rõne.C.de fun. patri.oẽs.lib.xj.ꝑsumit̃ ẽt si nõ ꝓbetur
subreptitiũ iur.ꝑsumptiõe: al's nõ esset in eis spãle: vt dicitur in
gloss.C.de sum.tri.l.ij.si nuptie ex rub.pe.l.fin.de ser.fug.l. man
cipia.⁊.l.et est regulare in omnibus prohibitis.C.de epi.et cle.
quicũq̃.⁊.l.q̃sq̃s.nã ⁊ in nõ ꝓhi.impetrata per subreptionem si
ꝯstaret nõ valerẽt si cõtra ius vel vti.pu.l.fi.de suscepto.⁊ arch.
si aliq̃d.¶Itẽ q̃ bona titulata vt de demanio non alienantur.
s.ep̃m vel abbatẽ.c.j.extra de re.alie.vt nostrũ.videtur speciale
ius in istis esse sicut speciale nomẽ eis tribuit̃.arg.ad hebreos.
c.j. ibi pre illis differentius nomen hereditauit.⁊ argu.C.de co
dicil.si ideꝫ.¶Alij dicunt q̃d oĩa sunt principis tam demania
quã alia.arg.C.de quadri.ꝑscrip.bene a zenone. ¶Preterea ⁊
inalienabilia iussu principis alienantur.ff.de leg.j.apud iul.§.
fi.¶Vñ Honorius papa diebus nostris post rebellionem Si-

tilie suadendo voluit regem Sicilie abstinere ab alienatiōe de-
maniorum euitaret grauamina subiectoruz. ex quo enim in pa
ctis ꝛ conuentionibus regni inter romanam ecclesiam ꝛ quon
dam magnū regem Karolum hec nō sunt ꝓhibita vꝫ cōcessa: qꝛ
videt expssum in cōsti. regni dignum: vbi de spāli dono Regis
Ro. conferuntur demania. ¶ Circa hoc videt tps ſm. c. intelle
cto. de iureiu. qd si in graue preiudicium regni ꝛ dignitatis re-
gulis hec fierent ꝛ dignitas regis in eo grauiter lederetur non
45 valeat. ꝛ sic intelligat distinguēdo constit. dignum. ¶ † Et hoc
a casu romana ecclesia[a] domina proprietatis regni sicilie potuit
declarare vt nō alienet: quia interest eius turpi ius ꝓprietatis
vt afflicti subditi per grauamina releuent ꝛ nō ꝓpāt. arg. ff.
de vsu ꝛ ha. si ita. §. dñs. alias si nō in modica vel raro: vnde do
minat honor corone. ꝛ vnde non diminuunt grauiter ꝛ enormi
ter redditus regni ꝓ sustentatione ꝛ victu regio deputatus po
test alienare ꝛ donare: per ea q̄ Inno. dicit. d. c. ꝛ per Hosti. ibi
sicut hoc plene alibi diximus. ¶ In. ij. qōne vtrū hoiem dema-
nij pōt sic facere hoiem alterius donando quātū ad militem et
baronē demanij videt qd non per ꝯsti. psonas que est post ꝯstit.
dignum immediate: ꝛ que nō repetit de priuil. si de spāli consti
tuētis indulto ꝓcedat primo eorum qd lex dignum. dicit. ¶ Et
vt quidam intelligūt loquit lex dignū. in rebus. at in psonis lo-
quitur lex psonas. ꝛ aliud ius dꝫ esse in personis quaꝫ in rebus
ar. ff. de vsur. in pecudum. de statu hominum. l. ij. de edi. edi. iu-
stissime. ¶ Uel vt alij dicūt ꝛ videt verius tā cōstit. psonas quā
sequētes cum vniuersis ꝛ si dubi. loquuntur qn̄ est qd inter cur.
ꝛ possessores: tūc cōtra curiā iuuant p̄uilegio q possidēt non di-
cunt qd si homines demanij vellent dicere se liberos ꝛ alij dari
nō posse nec debere qd nō audiantur: possent enim: nam homo
demanij posset dicere nolo esse vas. vel homo alterius quam re-
gis. nec potest rex me alij donare. interest enim mea non adījci
seruituti que p̄ter alia erit in hoc qd qn̄ erit vas. alterius presta
bit sibi collectā in quinqꝫ casibus: vt dicit cōstitutio quā pluri-
mum: quātū ad id qd deberet vas. in dādo vt pecuniā vel serui-
tium nō possent negare dare cui vellet dñs. argu. C. de nona. l. j.
qꝛ ꝛ vēdere posset nomē debitoris inuito debitore: vt ibi dicit.
¶ Alij dicunt qd in idem recidit vt possit donare homo dema
nij: sed erit apud illū cui donat eo iure ꝛ modo quo erat apud
donantē. arg. s. de. l. cor. ꝓfecto. Nec poterit plus transferre q̄
ipse habeat. ff. de acq. re. do. traditio. de re. iu. nemo. ¶ In pre-
iudicium alterius nō concedat aliqd. C. de emānci. nec auus. ff.
ne qd in loc. pu. l. ij. §. merito. Et sic nō est ꝯtra. l. dudū. que hoc
allegat in gloss. qd iniuriosum est vt hoies de rebus suis aliqd
facere cogant inuiti ergo nec nō facere id est nō alienare: qꝛ nō
facere facere est. institu. de nup. §. si aduersus. nam ius suum qd
hꝫ ꝛ qd pōt sine alterius detrimēto transferre dabit aliud non
nisi maxime seruitus quedaꝫ induceret vna de rōnibus quare
fre. secūdus depositus fuit: vt narrat in decretali ad apostolice
fuit qꝛ hoies regni seruili cōditiōe quasi viuere compulit. Ubi
tūqꝫ ergo interest vasalli non dari seruabitur equalitas vt sicut
vas. non alienat inuito dño ꝛ sine eius consensu: sic nec econtra.
¶ Si vero nō interest dabit: qꝛ aliter tenet vasal. dño quaꝫ dñs
vas. ¶ Circa que dic ea que notauimus. s. si de feu. cōtro. fue. c.
46 dño. ꝛ qualiter vasallus ꝓpri. priue. ex facto. ¶ † Nam emphy-
teota non vendit emponemata sine dñi consensu. C. de iure em-
phy. l. fi. de dño qd nō vēdat ius qd hꝫ nō inueni. imo dicit ꝯtra
rium regul'r. d. l. dudū. ¶ Idem qd statuit in vno in simili non
trahit si sit ꝯ ius rōnē onerosa extenduntur ad alia negotia: vel
alias personas. xj. di. catholica. ꝛ. xij. di. oīa. ff. de leg. qd vero. de
quo dic p Inn. extra de offi. or. c. fi. Nam ingenuis hominibus
non debet interdici alienatio rei sue. ff. si quis a parēte. lege. ij.
vbi interest seruabitur equalitas: quia sicut non reuocat domi
nus feuduꝫ ab inuito: ita nec inuito domino vasal. reuocat nisi
feudum datum esset gratia acceptoris tātum diximus. s. de ca-
[illegible] curiam vendi. c. j. in fin. ¶ Ad paria iudicantur domi-
47 nus ꝛ vasal. supra de for. fide. in fin. ¶ † Sicut nec aufert feudū
inuito vasal. sic nec personam vasalli dando alij multofortius:
quia persona dignior est rebus: de edi. edic. iustissime. ¶ Et hoc
in his que sunt in obsequio quod dedignatur quis facere etiaꝫ
meliori se ꝛ si melius esset eo inuito fieri non deberet. ff. de vsu ꝛ
ha. l. fin. quod non est in dando vel faciendo in artificio. ꝛ in eo
quod recipit estimationem ꝛ potest vendi ꝛ cedi. secus vt in. §.
libertus. Aliter interpretantibus ꝛ intelligentibus maxime di
ctas regni constitu. dignum ꝛ alia diceretur ve qui condunt le-
ges iniquas Esa. x. nec ligāt talia iura in foro conscientie quic-
quid per abusum faciant domini. ¶ Homo ergo de man̄. si da
tur per principem defendet se: quia interest sua non habere plu
res dominos nec est hoc excipere de iure tertij scilicet publice
vtilitatis vt rex habeat vnde viuat ꝛ non conuertatur in gra-
uamina subiectorum subditorum: quando enim in publico ne
gotio concurrit priuatum commodum agitur sicut de priuato
non publico. ff. de procura. non cogendum. §. quia ita. ꝛ. l. licet.

Additio.
a ¶ Casu romana eccl'ia. add q eccl'ia [illegible] dr mr nr̄a qꝛ sicut mr carnalis gn̄at nos ita eccl'ia regenerat ad [illegible] rū seculū. vide paulū de ca. in cōsil. cclx[illegible]j. in p̄mo vol. ibi sꝫ pro cā iusta sub numero. v. i vl. impressis. ꝛ est ecclesia cultrix iustitie. vide p do. Phi li. deciū in cōsil. lxviij. in col. fi. ꝛ in alio consilio cxxxj. col. iij. bartho. ab hor.

in prin. ¶ Imo videt qd oēs subditi possint allegare quasi in-
tersit omniū ne princeps conuertat in grauamen eox. Interest
autem reipublice plures habere defensores. ff. de oper. no. nun.
l. iij. in fi. ꝛ. l. seq. ꝛ de pac. iuris gen. §. si paciscar. ꝛ. §. ꝛ generali-
ter. ¶ Et hoc vltimum qn̄ in detrimētum corone erat: vt dicit
c. intellecto. sed ille qui datur homo demanij qꝛ sua interest ob
aliud vt predicit dicet hoc ēt qn̄ nō esset donatio in modica: sed
48 de se tantum. ¶ † Sed q̄ sunt demania in regno Sicilie dicunt
antiq nostri quod ciuitates castra ꝛ bona alia vt doane ꝫabelle
regalia retenta per antiquos reges in ptāte ꝛ dñio suo non do-
nata ꝛ concessa alijs dicuntur demania. ꝛ si sic steterūt per. xxx.
an. sortiunt hāc conditionē vt sint de demanio. ar. C. de fun. rei
priua. eū q. nā dicēt hoies istorum locorum regi ꝓmisisti nos te
nere in demanio qd ꝓbabūt ex longa possessione ſm cōem opi-
nionē. l. cū de in rē vso. xviij. q. ij. c. fi. in gl. ¶ Pōt ēt rex vnā ter
rā demaniū facere. ar. C. de iud. l. j. li. x. vbi extraordinariū facit
ordiariū ꝛ canōicū ꝛ qꝛ ꝯcedit noua vectigalia. C. de noua. vec.
l. j. ¶ Itē p̄sumit esse de demanio eoipo qd sit. s. i demanio. ꝛ sic
ea curia tꝫ ꝛ tūc icūbit ꝓbatio alij qd nō sit de demanio eꝫ alio
tenente presumit ꝓ eo ꝛ curia ꝓbabit qd sit de demanio vt in
simili no. dicto. c. vt. s. sed facta re de demanio esset res fiscal. sꝫ
si postea longo tpe staret sub dominio speciali non prescribetur
cōtra fiscū nisi illa p̄scriptiōe que in fiscalibus requirit maxime
ſm constitu. regni q̄ in quesitis ꝓrogat ad cētenariam. ¶ Nec
p̄iudicaret hominibus demanij recipiēdo dñium speciale: quia
per cōtrariū actum nō tollit priuilegiū fauorem continens ſm
Goffre. sꝫ ſm her. sic qn̄ non recipit iterationem. C. lib. x. de his
qui spō. mu. sub. l. j. ꝛ. ij. de exc. tu. voluntarie. extra de constitu.
cum accessissent. in gloss. sed stando. xxx. an. sub dño speciali ius
quesitū sublatū esset tanto tēpore quātuꝫ ad eos. C. de prescrip.
xxx. ann. sicut. sꝫ cōtra fiscū nō si vellet eos ad demaniū reuoca-
re: vnde ex iure fisci nō defendēt se hoies isti. ff. si ser. vend. loci.
§. competit. ¶ Sꝫ si cū receperūt dñm specialē ꝓtestati fuerunt
qd erāt de demanio ꝛ qd nō reciperent eū in dñm ꝛ coacti fue-
rūt recipere nō p̄iudicaret eis. ff. de iudi. l. ij. extra qd me. cā. c. j.
¶ Sola autē ꝓtestatio non sufficeret si postea eum in dñm rece
perūt: qꝛ eoipso p actū cōtrariū obuiant ꝓtestationi. ff. de ꝯdi.
inde. qd quis sciēs. extra de sen. ꝛ re iudi. suborta. de consti. cum
M. Nisi rex donator vel dominus donatarius cōsensisset ꝓte-
stationi hominum qd saluū esset ius eorū. extra de elec. ar. c. cu-
49 mana. cui. M. ¶ † Inter dñiū ꝛ demaniū est differētia q̄ inter
genus ꝛ speciē. nam quicqd est in demanio principis est in suo
dñio. Sꝫ nō conuertit ꝛ colligitur in consti. dignum. Sic arro-
gatio ꝛ adoptio. sꝫ nō cōuertūtur illa que excidūt quotidie in
fiscum quod est ex multis causis. ff. de iure fis. l. j. ꝛ. ij. C. de pe. bo.
subla. l. j. de bo. va. per totum sunt in dñio principis: sed non in
demanio. ¶ Posset tamē rex donare demanium ob publicam
vtilitatē ministro strenuo si nō haberet quid aliud daret: quia
tunc aliena vt res priuatorum cōcedet. ff. de rei vendi. Itē si ver
50 heratum. de euic. lucius. hec oīa alibi plene diximus. ¶ † Item
querit an demania regni vel imperij pn̄t p̄scribi. Periti regni
Sicilie dicūt qd nō sicut glossatur in constit. si dubio. que ponit
certū modū ꝓbandi cōtra ius demanij: sꝫ p̄scriptionem nō po-
nit: ꝛ qꝛ in p̄cedēti cōstitutione cum vniuersis dicit prescriptio
nem enim aliqua ꝛc. ¶ Isti videntur nimis fiscales quia in du
bio deberēt ꝯtra fiscū dicere. ff. de iure fisci. nō puto. nā si ponit
certos modos probandi nō exclusit modos generales iuris cō
munis sicut est p̄scriptio qꝛ leges in dubio nō corriguntur nisi
qn̄ expresse dicitur in aut. qui. mo. natu. effi. sui. §. tribus. ꝛ dixi-
mus in simili. j. que sint rega. super verbo bona vacātia videt
ergo dicenduꝫ quod p̄scri. tpis cuius nō extat memoria ꝓcedat
in demanijs: qꝛ ista hn̄t plusquā alie prestatiōes. Uocatur enim
vetustas in gl. C. que sit longa consue. l. j. ꝛ tm̄ vꝫ quātū priuile-
gium: qꝛ habet loco consti. ff. de aqua quot. l. hoc iure. §. ductus
aque. que loquit de aqua ducta de flumine publico. dicit Inno.
de p̄scrip. c. de quarta. in glossa magna. ¶ Equiparantur ergo
hec duo priuilegium et vetustas scilicet prescriptio tpis cuius
non extat memoria. extra de verb. sig. super quibusdam. §. p̄ter-
ea. ꝛ de censibus. innouamus. in gl. ¶ Quando autem aliqua
sunt paria vt idē sit in vno qd in alio posito vno positū videt ꝛ
reliquū ꝛ si taceatur. argu. C. de diuer. rescri. l. j. si vnus ex pluri-
bus appel. l. j. ꝛ. ij. ponēdo de priuilegijs in cōsti. dignū. videtur
exprimere de prescriptione tpis cuius non est memoria cum sit
eiusdem efficacie ex quo equiparatur. ¶ Non ob. cōsti. cum vni
uersis. quia illa generalitas prescriptionem nullam volumus
obstare non tollit istam similis litera. s. hac. l. §. ibi prescriptio-
nem nullius tpis ꝛc. de capi. cor. §. p̄terea. ꝛ tamen cōis positio
restringit ad longam nō longissimam. xl. an. vt no. in. §. pre. Si
dicatur qd cōstitutio illa cū vniuerse posterior debeat aliquid
operari. ff. de leg. j. si qn̄ operabitur vt tollat lōgissimam. xl. an.
vetustatem que est sicut priuilegiū nō tollet. ¶ Itē initetur hec
p̄scriptio donationi nō p̄scriptioni ꝛ dicet principem donasse

ex certa

ex certa sciẽtia ⁊ priuilegiũ concessisse qd̃ probat per talẽ prescri
ptionẽ: sicut supra dictũ est de alijs ꝓscriptiõibus sufficientibꝰ
qꝛ ꝓsumit̃ inuestitura ⁊ donatio ex tpe.s̃.si de feu.contro.fue. si
51 quis per.xxx.❡†Centenaria ꝓscriptio currit ꝯtra fiscũ ꝑ cõsti.
quadrigenalẽ: sed dicũt qd̃ generi per speciem derogatur.ff. de
verb.obl.doli.de pe.sanctio.❡Respõdet̃ ad hoc qd̃ derogabit
in ꝓscripti.cõibus ⁊ longissima.xl.an.nõ in illa que est sicut pri
uilegiũ.❡Itẽ ꝯstitutio cũ vniuersis: nõ loquit̃ de rebus dema
nij: sed in hoĩbus forte ꝓpter hominũ dignitatẽ.ff. de edil.edi.
iustissime.⁊ ptꝫ in ꝯsti.personas que est post ꝯsti.dignũ.❡Itẽ
loquit̃ de hoĩbus demanij morantibus in terrã demanij infra
reg.sicil.in demanio retẽta nõ vult aliquã habere vllum habi-
tatorem ibi pro suo vas.sed cuius est terra tota eiꝰ vult qd̃ sint
habitatores in ea: ⁊ est ius nouũ qꝛ in corporibus distantibus
nõ sic est ptꝫ.ff.de vsucap.rerum mixtura.in fi.❡Quãdo ergo
homo demanij nõ esset in terra demanij videt̃ aliud: qꝛ ꝯsti.ille
nõ vident̃ ꝓrogandẽ.qꝛ ꝯtra ius cõe.ff.de leg.qd̃ vero.vel si pro-
rogantur: qꝛ sunt redacte in corpore constitutionũ: ⁊ sic est ius
cõe qd̃ trahit̃ ad simile nõ habẽs rationẽ diuersitatis.ff.de leg.
nõ possunt.habebit locũ in hoĩbus nõ in rebꝰ demanij.❡De-
mania sunt principis sicut publica populi romani qꝛ fiscus et
52 respublica idẽ sunt.ff.de bono.pos.non est ambig.❡†Publica
populi romani prescriptibilia sunt vt piscari in mari vel flumi
ne publico.ff.de diuer.⁊ temp.ꝓscri.si quisquã.❡Fiscalia ⁊ de-
manialia sunt alienabilia iussu principis in cõstit.dignum.ptꝫ
hoc.ff.de leg.j.apud iul.in fi.de verb. sig.l.inter publica.⁊ ideo
ꝓscribunt̃ hic publica.C.de aque duc.vsum.s. tpe cuius non est
est memoria: nisi esset in solo populo: ⁊ ad publicũ vsum: vt in
l.diligẽter.in fi.qꝛ ibi plurimũ nõ valeret: qꝛ esset subreptitium
eoipso sed si dicet̃ nõ obst.lege dicere videt̃ gl.ff.de flu.l.ij.qd̃ vꝫ
de hoc notauimus.j.tit.j.que sint regalia.circa princ.❡Unde
dicit qui ꝓscripsit tpe cuius non est memoria qꝛ princeps ex cer
ta scientia donauit publicũ existẽs in vsu publico ⁊ ꝓbabit per
diuturnitatẽ vetustatis.❡Quãuis tale priuilegiũ concedens
sine causa id qd̃ est vsui publico deputatũ credamus nõ valere:
vt.j.tit.j.diximus.⁊ si verum priuilegium non valeret nec pre-
sumptum ex vetustate: nisi ⁊ tunc dicat ⁊ ꝓbet causam qꝛ causa
extra priuilegium est: extrinseca non presumuntur.ff. de publi.
quecunqꝫ.§.fin.❡Si ergo demania possunt alienari poterunt
⁊ prescribi tali tẽpore: nã ⁊ multa q̃ nõ alienant̃ ꝓscribunt̃: not.
ff.de verb.sig.alienatiõis.adde q̃ diximus.s̃.de ꝓhi.feu.ali.per
53 loth.c.j.in princi.❡†Sed an princeps põt diminuere seruitia
feudalia: qꝛ cõsti.reg.sicil.ꝯstitutionẽ diue memorie reg.rog.in
fi.dicit qd̃ comes ⁊ baro excadẽtias locat sub eo animo reddi-
tus quo locate fuerũt ab antiquo: ita qd̃ in nullo debita serui-
tia vel redditus minuantur ea que dicit rex in alijs dicit ⁊ dice
re debet in seipso.ar.C.de na.li.cũ al's.in aut.vt nõ fiant pigno-
ratio.§.illud.❡Item seruitia ista sunt ad defensionẽ regni eis
diminutis diminuit̃ bonũ cõe ꝯtra publicã vtilitatẽ nõ videt̃
posse.ar.eorũ que.s̃.ꝓxi.dicta sunt.⁊ hac.l.in prin.imo tale re-
scriptũ est eoipso cassum.d.l.fi.de fundo paterno.cões.Dic qd̃
si dicat nõ ob. lege vꝫ.at gl.l.ij.de flu.nõ em̃ est potestas similis
baroni ⁊ comiti per ea que supra dicta sunt.Et hoc si cum cau-
sa faciat: sed si esset detrimentũ honoris regij ⁊ corone preiudi-
cialis per.c.intellecto.de iureiurã.secꝰ videt̃ qd̃ nõ valeat: alio-
quin sicut alienat demania.in cõsti.dignum.alienabit: ⁊ hoc si
nõ vergat in graue ꝓiudiciũ reipublice sue.ar.l.apud iuli.in fi.
de leg.j.vbi fundum albanum ⁊ hortos sallustianos iussu prin
cipis dicit̃ posse alienari per alienationẽ demaniorũ diminuit̃
statꝰ regiꝰ ⁊ bonũ reipu.sue sicut per remissionẽ seruitiorꝫ vbi
est eadẽ ratio idẽ ius erit.C.de cõsti.pe.l.ij.Item an sit necessa-
rium dicere nõ obstãte lege.hec no.per gl.C.si cõtra ius vel vti.
pub.l.fi.sufficit ex certa sentẽtia facere.ff.de excu.tu.sed an hoc.
Quotiescũqꝫ aliqs facit aliquid ꝯtra ius ⁊ illud est tale in quo
possit dispẽsare dispẽsasse intelligit̃: dicit Inn.de cle.cõiu.diuer
sis.de filijs presby.veniens.de biga.c.ij.sic est hic.❡Nam prin-
ceps põt tollere legẽ positiuã qñ vult.C.de le.digna. pluries in
superioribꝰ dictũ est faciẽdo sciẽter ꝯtra legẽ in illo actu vr̃ legẽ
54 tollere.❡†Querit̃ hic in glo.si vas.decesserit duobus filijs reli-
ctis quorũ vnus est vtilis ad seruiendum alter nõ an tm̃ vtilis
succedat cum ⁊ dñs in hoc cõsentit nõ soluit gl.sed q̃stio est sup-
flua ex quo dñs fecit ei gratiam.ar.s̃.queãd.feu.ad fe. perti.c.j.
põt enim de re sua dñs facere qd̃ vult.C.mand.in re tunc si non
nõ ꝯsentit adhuc nõ est dubitabile qꝛ ponit̃ q̃stio in feu. pater-
no quo casu ẽt si culpasset ille q in totũ nedũ in ptẽ deberet hr̃e
agnatus sicut frater succederet vt diximꝰ.s̃. epm vel abbatẽ.§.
mutus.sed si ponat̃ datũ duobus habili ⁊ inhabili si sciuit euꝫ
inhabilẽ debet hr̃e partẽ: qꝛ inhabili põt dare rẽ suã sicut femi
ne ex pacto.s̃.de gra.suc.in feu.c.j.arg.ff.de leg.j.in fideicom.§.
seruo alieno.C.de leg.cum aliena.❡Si vero ignorauit inhabi
lem non daturus si scisset non habebit partem inhabilis.d.§.
seruo.cuius pars non accrescet alij cui noluit nisi medietatem
dare.ff.de duo.re.reos.§.j.lꝫ ille cui aliam medietatẽ dedit non
sit capax ⁊ vtilis.ar.ff.de le.j.plane.in prĩ.de adi.leg.⁊ si trãsfe
rã.ff.de ver.ob.si mihi ⁊ ei.⁊.l.euꝫ q.lꝫ esse inhabilem ⁊ non esse
sint paria.ff.qd̃ cuiusqꝫ vni.no.l.j.§.quibus.In vltimis volun-
tatibus perueniret ad coniunctũ certo modo qñ deficeret in ꝑ-
sona alterius.C.de cadu.tol.§.in persona.in.§.pro secundo.§.
his ita diffinitis.

55 **Insuper si filius.** Quinta pars principalis est vtile dictũ.†Pater ha-
bebat feu.a titio filius offendit dñm Titium quam offensionẽ
si pater fecisset perderet feudũ: sꝫ non dꝫ ob culpam filij.C.ne fi-
lius pro'pa.per totum.❡Peccata suos tenẽt autores.C.de pe.
sancimus.de inoffi.test.si quis in suo.de bo.proscrip.si filius.ff.
qd̃ quisqꝫ iur.l.iij.§.si filiꝰ.ad quid tenetur pater.certe dꝫ ad re-
quisitionem dñi offensi ducere filium suum ad satisfaciendum
dño offenso aut dꝫ eum a se separare vel feudo priuabitur.Sed
si pater vult ducere sic filium ⁊ filius offendens nolit ⁊ contem-
nit patre mortuo non succedet in feudo nisi prius satisfaciat
dño.Idẽ si sit dñs offensus a domesticis vas.vt eos deducat ad
satisfaciẽdum domino offenso vel eos separet a se alias feu. pri-
uabitur per sententiam quia dicit priuetur in futuro non dicit
priuatus sit.s̃.quo temp.miles.l.j.Et qd̃ dicit de filio etiã emã-
cipato ex quo de domo sunt tenetur.naꝫ liberti sunt domestici.
C.de qd̃.ꝓd.de his qui ad eccle.cõ.pñti.§.scire.⁊ erat filius cum
patre: qꝛ dicit separet̃ a se.Uñ si filius non habitaret cum patre
secus quãtũ ad patris penã: qꝛ nõ põt separare eũ qui secũ non
habitat sic non est liberatio vbi non est obligatio.ff.de verb.ob.
decẽ.sꝫ quãtũ ad filiũ remanet rõ vt post mortẽ patris non suc-
56 cedat nisi dño satisfaciat.❡†Sed qñ ducet ad satisfaciendum
dño quam satisfactioneꝫ faciet.Dici põt qd̃ offendens ponet se
in manibus dñi offensi tanquã in arbitratoreꝫ qui puniat eum
sicut iudex posset punire pace facta ⁊ eo sibi reconciliato.⁊ si ex
cederet modum in puniendo reduceretur ad arbitrium boni
viri per ea q̃ not.in gl.ff.de arbi.l.pe.C.de dot.ꝓmis.l.iij.Unde
⁊ relegare posset eũ vt staret offendẽs extra prouinciam vel ter-
ram dñi sicut iudex.ff.de iniur.l.si.pꝫ.extra de iureiur.veniens.
nã ⁊ potest pacisci vt nõ moretur seruus ex cã in aliquo loco.ff.
de ser.export.lege.j. Secus si fuerit offensa grauis vnde debe-
ret mori offendens puta occiderat filium dñi non posset offen-
sus dicere suspẽdat̃ offendẽs.nec pretor dꝫ exequi talem sñiam
in criminibus publicis.ff.de arbi.non distinguemus.lege iuli.
Tunc ergo vel qñ nollet se ponere in manus domini sufficit vt
stet iuri offendens ⁊ pater ducat eum vt sistat iuri: qꝛ vindicta
intelligit̃ per modum iudiciariũ.arg.C.de ꝓci.impe.off.l.j.Re
cte si hoc denegaret pater perderet feudum: sꝫ si iustus faciat.i.
faciat q̃tũ in se est ducẽdo vt ius fiat de offensa quam dñs ꝓten
det nõ ꝑdet feuduꝫ: ⁊ sic põt intelligi.s̃.q̃ sit cã.j.§.item qui do-
57 mino.❡†Querit glo.quid ecõtra si pater delinquat in dñm an
filius ꝑdat feu.auitũ videt̃ qd̃ nõ.ff.de sena. emãcipatum. in fi.
sicut em̃ patri nõ nocet delictũ filij ita nec ecõtra.ff.de pe.crimẽ
tñ ꝯriũ verum est ⁊ hic ponit̃ veritas huius q̃õnis ⁊.s̃.si de feu.
con.fu.si vas.culpã.in gl.⁊ quicquid dicatur in glos.s̃.q̃ sit cã.§.
58 preterea.vbi hoc plene examinauimus.❡†Iteꝫ queritur si dñs
a remisit culpam vas.[a] an erit feudum paternum sicut erat prius
antequã delinqueret in dñm: an videt̃ de nouo cõcessum per re-
missionẽ vt remittẽdo culpam videat̃ reinuestire eum dicit qd̃
erit feud.paternum sicut prius.argu.ff.de pecu. peculium. §. si
heres.sicco pede pertransit gl.de hac questione ⁊. §.si heres.nõ
multum facit: sed examinauimus eam plene.s̃.de vas.decrepite
eta.c.j.dic vt ibi diximus. Itẽ querit ꝓmisi tibi feu.antequam
inuestirem te deliquisti in me petis inuestiturã que precedere
dꝫ fidelitatem.s̃.quid precedere dꝫ ⁊c.c.j.an obijciam tibi non
debeo te inuestire qꝛ deliquisti in me committẽdo culpam per
quam ⁊ si teneres possem te priuare.Dicit gloss.qd̃ si inficieris
⁊ neges culpã qd̃ debeo te inuestire qꝛ nõ possum habere actio-
nem ad te priuandum cũ exceptione repellar qꝛ non potes pri-
uari eo qd̃ nõ habes cum ante inuestiturã nõ sit feudum dictuꝫ
est.s̃.qui.mo.feu.cõ.põt.c.sciendum.non est autẽ actio que exce
ptiõe repellitur.argu.ff.de do.elegã.§. pe.nã ⁊ si cõfitearis cul-
pam.❡Idẽ ꝓm Colũbũ qꝛ non potes disuestiri cum non sis in-
uestitus.argu.de edil.e.boñ.§.si sub conditione.ibi q emit sub
conditione.⁊ sic emptio nõ est perfecta non agit ante conditio
nem existẽtẽ redhibitoria: quid em̃ redhibetur qd̃ nõ est nõ põt
rescindi qd̃ non est.ff.de iniu.rup.testa.nam ⁊ si sub cõditione.
nec dicitur redire reuerti quod nõ fuit.ff.de vsufr.l.qui filia.sic
nõ põt dici perdere feu.quod nõ est qꝛ inuestitura non est. Nec
ob.cui damus actionem.ff.de supfi.l.j.§.quod agit qꝛ dñs offen
sus nõ habeat ad hoc actionẽ ad priuandum qꝛ nõ erat adhuc
feudũ inuestitura nõ facta.Hoc durũ videt̃ vt q posset destrue-
re edificatum non possit resistere vt nõ fiat edificiuꝫ ex ea culpa
⁊ cã ex qua iã factũ destrueret.argu.ff.ex qui.cau. ma. necnõ.§.
exemplo nonne condicere possem obligationem ex promissione

Additio.
a ❡Si dñs remisit culpã vas. an remittens iniuriã vi[illegible]at̃ remittere ius ꝯseq[illegible]di dã[illegible]m qd̃ ex ĩiuria passus est vide per domi. Alexã.in cõsilio xx. in. ij.col.i. v. volu.Barth.ab hor.

qua feu.spopondi cũ ꝓmisi dare vt sis gratus ⁊ es ingratus et
cã reducta ad nõ cãm: imo non est sequuta: qꝛ in cõtrariũ fecisti.
ff.de con. sine cã.l.j.ergo habendo multofortius exceptionem.
ff.de re.iu.inuitus.§.cui damus.dolo facit qui petit quod est re
stituturꝰ.ff.de do.ex.dolo.sic facit dolo qui petit id qd̕ potest per
exceptionẽ elidi.eo.tit.l.ij.§.⁊ generãt.Põt quidẽ filius agere
querela inof.te.cõtra possidẽtẽ heredem ꝫ si ipse filius possidet
⁊ heres petat nõne ĩ modũ ꝯdictiõis excipiẽdo dicet testamẽtũ
inoffi.ff.de inoffi.te.pap.§.si filius.In.l.bouem.agebat emptor
qui nõ poterat agere redhibitoria qꝛ nõ erat vẽditio ꝑfecta.hic
vero agit efficaciter vt inuestiat ex quo promisit nisi obstet sibi
culpa commissa post hic actio de petẽdo ꝓmissum competebat
⁊ ideo exceptiue repellit̃: qꝛ culpauit ibi ante ꝯditionẽ nõ com
petit redhibitoria ad redhibẽdum: qꝛ nec ex empto ad tradẽdũ
cum nõ sit perfecta emptio.Si ergo ageret dñs vt deuestiatur
⁊ priuet̃ possessionẽ quã nõ hꝫ offendẽs ꝓcedit dictum gloss. qꝛ
diceret dño qd̕ petis intus habes.ff.depo.l.j.⁊.§. eleganter. de
dolo.eleganter.§.nõ solum.in vlti.gl.Sꝫ si vas.agat vt inuestiat̃
quia promissum est ei feu.ꝓponet dñs exceptiõe quia culpauit
in hoc nõ est bonum expectare vt inuestiatur primo argu.ff.ad
vell.aliqñ in fi.quãuis ⁊ in cõditionalibus: ⁊ in diem obligatio
nibus agat̃ ante ꝫ executio differtur.ff.ad.l.aqui.in.l. aquilia.
59 si deletũ.de iudi.in oĩbus.C.de rei vxo.ac.§.exactio.†Itẽ que-
rit gl.in herede petẽte inuestiturã si põt dñs dicere pater tuus
culpauit in me.Hec questio non procedit ꝭm glos.que dicunt si
dñs nõ fuit conquestus viuo vasallo qd̕ heres non põt placita-
ri.s̃.que sit causa.j.§.porro.in glo.nec econuerso heres dñi non
reuocabit qd̕ defunctus tacuit: vt ⁊ hic not.in glos.ꝭm alios sic
maxime qñ erat cõquestus vel p̃parauerat se dñs ad cõqueren
dum: ꝫ vas.fuit morte preuentus: vt plene ibi diximus. Si pro
cedat qd̕ videt̃ dicere qd̕ id qd̕ obstaret defuncto petẽti inuesti-
turam obstabit heredi.ff.de regu.iur.qd̕ ipsis ⁊.l.in his.§. non
debeo.Ecõtra vr̃ aliud in patre qꝛ pater in casu p̃dicto petebat
inue.de nouo.heres re veteri que est confirmatio quedam: ⁊ est
differentia inter hoc.⁊.s̃.per quos fiat inue.in prin.nã veterem
inuesti.petit heres q possidet.¶Unde ipse res esse in circulo
⁊ saltabala: vt dicitur in.l.claudius felix.ff.qui po.in pig.ha.qꝛ
si dñs concedat inuestituram veterẽ: imo ⁊ nouã qui poterat re
pellere petẽtẽ de culpa sua vel illius a quo cãm hꝫ.videt̃ remit-
tere culpam nedũ.j.ꝫ post tempus.not.in gl.s̃.quo tempo. mi
les.l.j.ff.de lega.cõ.post diem.de eo qd̕ certo loco.l.fin. Si vero
dñs non concedat inuesti.currat ei tp̃s et angustia tpis exclu-
60 det eũ.†Unde videt̃ dicẽduꝫ quod qñ petẽs possidet dñs ꝯcedere
debeat inuestituraꝫ.⁊ sufficiat peti infra tp̃s anni ⁊ diei ex quo
ꝑ petentẽ nõ remanet tp̃s ei limitatum ad petẽdum tm̃. secus si
ad perficiẽda petita.C.de dolo.l.vlti.tunc dñs dicens vasal. cõ-
misisse culpam per quaꝫ dꝫ ꝑdere ⁊ hꝫ ꝓbationes in promptu
dicet hodie constat hodie agamus ⁊ audietur dominus volẽs
statim probare.argu.ff.ad trebel. ille a quo.§.j.vt in prealle.l.si
is a quo.in princip.⁊ non curret tp̃s tunc possessori.C. qui ad-
mit.ad bo.pos.quãdiu.ff.de bo.pos.cum quidam.de excu.tu.si
cuꝫ ipse.Si vero differt dominus de iure suo docere vel altiorẽ
exigit indaginem id qd̕ excipit de culpa commissa vel morande
vel tardande inuestiture cã constat illud dicere concedit ⁊ con-
cedere cogatur inuestituram reseruato sibi iure qd̕ hꝫ super cul
pa.ar.C.de fal.satis aperte.de compen.l.fi.⁊ seruet̃ dño saluum
ius quod hꝫ in culpe commissione.d.l.satis aperte.vel iudex sta
tuat certũ tp̃s infra qd̕ dñs faciat constare de culpa ⁊ ius suum
in eo prosequatur.ff.de pe.here.si quis libertatem. §. plane.sed
si post mortẽ patris filius ante inuestiturã dicatur culpasse aut
non possidet ⁊ tunc idẽ qd̕ in prima qõne aut possidet ⁊ idẽ qd̕
in primo superiori quãuis si nõ possidet in modo agendi ⁊ in
actiõe est differẽtia inter eũ ⁊ patrẽ cõtendentẽ de noua inuesti-
tura pater eñ ageret ex stipulatione ⁊ ꝓmissione vt inuestiret̃
filius succedens ⁊ nõ possidens ageret rei vendi.qꝛ dñium vti-
le transfertur in heredẽ non apprehẽsa possessione.ff.de acqui.
pos.cum heredes.⁊ in summa scd̕a per quaꝫ actio.reno.feu.cul-
pa cõmis.quantum vero ad propositũ non refert qꝛ ex quo non
possidet excipiet̃ de culpa contra eũ sicut contra patrem de sua
patris culpa posset excipi per rationes supradictas hic d̕e cul-
pa post ꝓmissionem feu.cõmissis ⁊ que cõmissa dicunt̃ nam cõ
mis.ante videt̃ tolli per beneficiũ collatũ qꝛ sola dissimulatiõe
tolleretur iniurie insti.de iniur.l.fi.de iniur.⁊ ingratitudine et
cãis ⁊ culpis ingratitudinis cõmissis post liberalitatẽ loquun
tur iura.C.de reuocã.donatio.l.j.⁊ vlt. causa libertatis a crimi
natiõe sepata est ⁊ esse dꝫ vt nõ accuset de crimine ex quo libera
litatẽ exercuit.sic põt intelligi.C.de do.inter vi.⁊ vx.l.si maritꝰ.

Illud quoq; precipimus.

Sexta pars principalis.

Dictum est qñ domestici vas.feudatarij offendunt dñm: quid si
subfeudatarij vt si tenens feud.a barone offendit regem a quo
baro tenet feu.de quo est feu.qd̕ ab ipso tenet offendens subfeu
61 datarium.†Dicitur qd̕ si requisitus offendens a dño a quo tꝫ
s.barone vt satisfaciat regi quem offendit paratus est satisface-
re nõ perdet feu.vt.s̃.pr.§.in filio ⁊ domestici alioquin perdet
feu.⁊ redibit ad baroneꝫ a quo tenebat immediate nam si esset
ꝓditor regis feu.quod tenet a barone ad euꝫ rediret secus esset
allodiũ illud cõfiscaret̃.Idẽ si esset feu.quaternatũ qꝛ idẽ rex cõ
ferret diximus plene.s̃.de pa.te.⁊ eius vio.l.si quis hominem.
Sed si in seruitiuꝫ prioris dñi quẽ sine fraude habuit antequã
feu.reciperet a barone.s.iuuando priorem dominum in prelio
iusto nõ ꝑdet feu.qd̕ a barone tꝫ semp eñ antiqor dñs est prefe-
62 rendus.s̃.hic finitur lex.§.fi.in fi.¶†Et est miruꝫ qd̕ vas.vasal-
li mei est meus vasallus cõtra regulam.ff.de v̇.sig.modum.⁊ cõ-
cordat hic in gl.Sed est hoc ideo qꝛ de feu.meo dato baroni tꝫ
a barone qd̕ ex re mea ꝓcedit meum est.ff.de rei ven.solum. §.j.
C.de fur.l.fi.§.ꝫ cum in scd̕am accipit a primo infeudato scd̕m
eadẽ lege sicut habebat.s̃.de le.cor.§.perfecto.vñ si feudatarius
qui nõ põt alienare põt in feu.dare vt hic ꝓbat̃ ⁊ dictum est.s̃.
in princip.huius.l.⁊.§.callidis.de ca.cor.§.preterea is qui feu.
accepit a feudatario meo mihi nõ p̃stat seruitium. nõ eñ cogit̃
qui mecum nõ cõtraxit põt tñ si vult.s̃.qua.olim feu.po.ali.§.j.
¶Possum vendicare rem ⁊ si excipiat qd̕ hꝫ in feu.ab illo qui
potuit sibi infeudare replicabitur qd̕ frangenti non seruiendo
de quo dictum est plene.d.§.preterea.⁊.s̃.de cõ.inuest.§.fi.in fi.
Item baro requisitus a dño a quo tenet̃ vt faciat satisfieri sibi
ab illo offendẽte subfeudatario suo dꝫ requirere illum offendẽ-
tem vt satisfaciat.et si fuerit negligens requirere offendentem
de hoc amittit feu.negligentia eñ ledit in aut.de questo.in fin.
63 sic.j.de statu.cõ.li.eccle.§.si vero dñs tpalis ⁊.s̃.§.pri.¶†Not.
qd̕ ob culpã vas.in dñm feu.redit ad dñm ĩmediatũ lꝫ heres he
redis sit testõris heres.C.de here.insti.l.fi.argu.ff.de ser. expor-
titius.cũ si.hic in gl.qd̕ est dignum no.sed si alienet vas. vasalli
redit ad priorẽ vnde lãdinium ⁊ ienum qd̕ dꝫ vasal.qui feuduꝫ
vendit debebit̃ primo dño immediato nõ ei a quo feudũ qd̕ vẽ
dit habebat.Sꝫ que est rõ qd̕ in delicto redit ad immediatũ in
alienatione ad mediatum pmũ cũ in delicto cõmittat offen-
dendo faciendo cõtra dñm alienãdo non offendit dñm sed con
temnit imo potius damnificat se.diximus.s̃.si vas. feu.pri.c.j.
que sit prima cau.§.fi.Põt esse ratio pro glo.hac que hoc dicit
frequentia alienationum per quas timetur amissio iuris pri-
mi domini ideo recognoscitur ab ea per solutionem landinij.
He prestatiões probant subiectionem extra de cen.c.ij.Qui pre
stant landinium alienant sine cõsensu dñi de consuetudine con
tra legem istam.He p̃stationes sunt ꝭm morẽ prouinciarum si-
cut releuium.arg.ff.de pub.si publicanus. in fi.vbi vero sine cõ
sensu nõ alienatur ⁊ seruatur hec lex primus dñs conseruat sibi
ius suũ: ⁊ qꝛ reuocat qñ sine suo consensu nam vterq; dꝫ consen-
tire ⁊ mediatus ⁊ immediatus.diximus.s̃.in princip.huius.l.
¶Non sic frequenter delinquitur cõtra dñm conferentem feu-
duꝫ illi a quo delinquẽs hꝫ qꝛ causa liberalitatis est separata a
criminatione.C.de donat.inter vir.⁊ vxo.si maritus. licet con-
tra quẽ deliquit non dederit dedit ille qui sibi dedit ⁊ suum est
qꝛ hꝫ directũ in eo dñium ⁊ qui cãm dat videt̃ dare.arg.ff. ad.l.
aqui.que occidit. in fi.Frequẽtia dñt habere spãle ius.argu.ff.
de vsuca.iusto.in princi.Item qꝛ primus in scd̕m transfert totũ
ius qd̕ hꝫ vt dictum est.s̃.de ca.cor.§.prete rea.Sed hoc est con-
tra id qd̕ dicit̃ de culpa: imo rectius videt̃ dici ꝙ ẽt ĩculpa redi
ret ad eum quẽ offendit ⁊ cuius erat feu.quãtum ad dñm in cõ-
solationẽ iniurie sibi facte.s̃.que sit cau.pri.§.pe.ex quo primo
infeudatus directum alias nil sibi retinet: licet alij dicãt quod
retinet vtile ⁊ scd̕s habeat exercitiũ vtile: vt dictũ est.d.§. p̃ter-
ea.durũ tñ est contra stimulum calcitare.i.cõtra literam istius
§.⁊ hoc maxime qñ de baronia ⁊ curti concessit feudum scd̕o re-
tenta sibi baronia ⁊ curti: tunc satis est relictum et equũ feudũ
redire ad baroniam ⁊ curtim vnde exiuit: per ea que dicunt̃.s̃.
qui.mo.feu.amit.§.pe.in fi.de leg.cor.§.ex eadem.⁊ de cap. qui
curi.ven.⁊ sic dici deberet alienatiõe ẽt.vbi vero simpliciter feu
dũ hñs dat in feudum nil sibi retinẽdo redeat ad dominuꝫ pri-
mum in alienatiõe ⁊ in culpa: qꝛ primus dedit scd̕o nil sibi reti-
nendo eadem lege qua ipse habebat.vt in.§.perfecto. Sed hec
lex dicit redire in culpa ad euꝫ qui sibi in feudum dedit que est
seruanda: ⁊ si sit perquã dura.ff.qui ⁊ a qui.prosperit.vbi ergo
nõ seruarentur hec iura sed rõ esset satis rõnabilis vt in vtroq;
redeat ad baronem qñ retinuit aliquid de baronia ⁊ curti si ni
hil in vtraq; tã culpa.s.quã in alienatiõe dñꝫ ad cuius est dñiũ
directum: qꝛ ad ea que retinuit redibunt vnde exierunt.ar.eoꝝ
que dicta sunt.s̃. de con.inue.§.si quis de manso.In regno Si-
cilie non perdit̃ feudum per alienationẽ: qꝛ ipse idẽ qui aliena-
uit reuocat.diximus de vas.qui contra cõstit.Loth.feu.alie.c.j.
64 ¶†Querit gl.nunquid vasallus possit cogere dñm vt ostendat
sibi feudum ⁊ fines quãtum ꝓtendit̃: dicit qd̕ sic.ff.de act.emp-
titius.sed minus prudens ⁊ incautus esset feudatarius qui vel
let post infeudationeꝫ hoc expectare dño qui ostendet forte qñ
alias

alias ꝓbare nõ posset modicum terre. ⁊ dicet hoc est feu.caute aget si distinguat in ꝓuilegio vel instrõ vel vt dicat dominꝰ fines ⁊ quãtũ ꝓtendit corã testibus fundi destinatiõe possidẽtiũ sunt.ff.de leg.j.qd in rerũ natura.§.j. ⁊ pars fundi fundus eo.
65 ti.plane.in fi.¶†Item dominꝰ põt dicere ⁊ cogere vasallũ vt ostendat de quibus bonis seruit sibi ⁊ que sunt feudalia que tenet qd dic plene.s̃.de contro.inter mascu.⁊ fe.de benefi.c.j.Sed cũ tenet dñs vasallo feudũ ⁊ feudi fines ostendere qũo petet a vasallo ostẽdi sibi de quibꝰ bonis seruit q doctꝰ est vel esse dʒ nõ dʒ ab aliis edoceri i aut.de san.epi.§.j.ff.de edẽ.si qs ex ar.§.ꝑtor ait.Hic qd ẽ ad destruẽdã malitiã dñi q posset dicere ⁊ diceret totũ qd teneret vasallus esse feudale ⁊ in vtilitatẽ feudatarii vt tñ dicat eẽ feudale q̃tũ ꝓportionet seruitio qd dʒ vt.d.c.j.dictũ est qꝛ dñs posset dicere totũ qd habes tu feudatarie est feudale malitiis est obuiandũ.ff.de rei ven.in fundo. sicut in suã vtilitatem ostendendo fines vel in dãnũ feudatarii posset parũ ostendere.Idẽ dñs dʒ facere scripturã vel aliõ ꝑ qd nõ dubitet ex sua parte qd est qd dedit sic ⁊ vasallus vt appareat qd accepit ⁊ de quo tenetur vtroqꝫ in negligẽtia existente cõpensatur negligentia cuʒ negligentia sicut dolus cũ dolo.ff.so.ma. viro vndecũqꝫ iudex dʒ curare veritatẽ elicere ⁊ iuenire in aut.de tabel.in ꝓn.
66 ¶†Sed an vasallus debeat ostẽdere iura feudi sui ⁊ quod ius habeat in feudo dño feudi. Moderni dicũt qd nõ debet qs titulum sue possessionis ostendere.C.de peti.here.cog.In causis aũt fiscalibus viuit eo iure quo ⁊ omnes subditi debent viuere C.li.xj.de cõdu.do.aug.l.j.⁊ ibi dicitur ꝑ modernos.ff.de.iur. extat.Alii dicũt aut est dominꝰ in pos.seruitii ⁊ ostendet aut nõ ⁊ coget ostẽdere.ar.ff.fa.her.l.j.C.de ordi.cog.l.fi.in aut.de triẽ. ⁊ se.§.illud.Hoc nõ est verũ qꝛ ex quo tenet quis feudum per xxx.an.⁊ prestat inde seruitium presumitur qd sit datũ ad illud seruitiuʒ.C.de fun.pa.l.fi.lib.xj.de prescrip.xxx.an.comperit.s̃. si de feu.cõtro.fue.si quis per.xxx.an.⁊ de consue.rec.feu.in pri. ⁊ no.in simili.C.de iur. emphy.l.fi. Non ob.ll. predicte que nil faciunt ad hoc si possideo tecum rem communẽ ago fa.her. nõ aliter q̃ si teneam nõ sequitur qd si possideam vel quasi seruitium vel censum cogar dicere titulum. Cum hoc sit regulariter prohibitum vt in.l.cogi.⁊ similibus.Sed si reʒ teneo debet dari iudicium diuisorium eo quod in communione nemo detinetur inuitꝰ.ff.de condi.inde.si non sortem.§.si centum.l.fi. de or. co.§.illud.sunt omnino casus diuersi non similes huic vt cogatur ostendere titulum qualiter possidet extra iudicium.Hec distinctio fit ad hoc vtrum teneatur ostendere de quibus bonis debet seruitium vel censum non quantum ad hoc vt ius quod habet in eis teneatur ostendere.nam eo ipso qd dico me teneri tibi ad decem pro bonis debeo ostendere que bona in aut.de man.prin.§.coges.secus si dicerem teneor tibi ad decem annua non dicerem pro bonis quia tunc personali actione teneor ad x.vt.d.c.de consue.inter mascu.⁊ femi.plene dictum est.Sunt enim multe prestatiões ex diuersis causis vt iugatio capitatio ⁊ similes.C.li.xj.de agri.⁊ cẽsi.imunitates.Pro censibus autẽ vectigalibus ⁊ pensitationibus rerum predia ipsa ⁊ res cõueniuntur.ff.de pub.imperatores. de iure fis.deniqꝫ.C.sine censu vel reli.l.j.ij.⁊.iij.ꝑdicta ratione si dñs esset in possessione seruitii vasal.debet ostendere iura feu.oẽs barones regni Sicilie tenerẽtur ostendere domino regi iura eorum qd est cõtra omnes modernos ⁊ omnia iura.l.cogi.⁊.l.extat.cuʒ si. Dic ergo quod si vas.agat oportet iure communi ostendere feu.ꝓ quo agit esse suum alias vinceret conuentus iure quo possessores vincere solent.ff.si vsufr.l.vti frui.Idẽ si ageret ꝓ seruitute de iure ad feu. ⁊ rem pertinẽ.ff.de aqua quo.l.j.§.ait ꝑtor.de lo.pu.fru.l.j.agebat ibi confessoria quia prohibebatur vti.⁊ sic debet seruituteʒ impositam cum predia presumantur libera ⁊ seruitus nõ debetur nisi constituta sit insti.de ser.§.pe.idem si vellet petere decerni se ius habere in eo quod possidet quia est actor.extra de procu.c.iij.sed extra iudicium non cogetur ostendere titulum dictis.ll.idem si fundata intentione alicuius alius qui pretenderet ius debet probare illud.Alii dicunt quod illi cui competebat conferre illud beneficium ⁊ erat de hoc in possessione debet ostendere qꝛ oportet probare suam canonicam institutionem vt.d.c.iij.dicit Innocẽ.pro quo est extra de renun.admo.de in. pa.relatuʒ.hoc nõ est contra premissa qꝛ feu.etiam quaternatũ licet acquiratur per munificentiam regum vt in superioribus pluries dictum est.In regno Sicilie posset esse quod peruenisset ad eum ex munificentia presumpta:quia tenuisset per.xxx. annos.s̃. si de feu.controuer.fu.si quis per.xxx.ibi vel alia legitima ꝑsumptione vel qꝛ emisset de cõsensu ꝑdecessoris dñi cum possit emi feu.C.de pi.l.fi.de inoffi.testa.l.oĩmodo.s̃. de na.feu.
a in fi.de feu.dato invicẽ leg.cõ.c.j.Presumit[a] ex tempore concessum ad id seruitiũ qd ꝑstitit de consue.rec.feu.c.j.⁊ no.in simili C.de iure emphy.l.fi.graue esset feudatarium regis probare ꝑ priuilegium cum multi sunt qui tenuerunt a tempore cuiꝰ nõ
67 memoria.¶†In bñficiis ecclesiasticis hoc non est vbi opʒ probari canonicã institutionẽ sine qua non põt possidere sine pctõ qd tanto grauius quãto diuturnius.de cõsue.c.vl.ij.q.j.legum. extra vt eccle.be.vt nostrũ.nec in eo excusatur quãticunqꝫ tpis possessor.extra de insti. ex frequẽtibus.in glo. Nõ eo ipso q̃ qs est rex ⁊ dñs regni presumunt omnia esse sua sicut in ꝓlato. xvj. q.j.oẽs basilice.vt expresse dicit cõstitutio regni de illicito offi. comer.l.ab officialibus.al's esset recidere in errorẽ Mar.qui dixit omnia esse principis.C.de qua.pres.bene a zenone.hoc etiaʒ dicit Host.in.c.nimis.de iureiu.sicut diximus.s̃.quali.vas.de. iu.fide.In iudicio ergo tractus feudatarius ꝓbata intentione dñi nõ per illum modum qꝛ feu.est in regno ad me pertinet nisi doceas de iure tuo:vt.d.l.ab officialibus. oportet cõuentum ius suum probare al's condẽnabitur.Extra iudiciũ:vt si dicat procur.cur.sicut consueuit per abusum dicere ostendas ius qd habes non coget ꝑ.l.cogi.⁊.l.extat.cũ concor.vt dicunt moderni.d.l.j.de cõdu.do.aug.Per hec liquet q̃ fisco agente in iudicio ⁊ petẽte a titio possessore restitui sibi feu. quater. vel castrũ: hoc ipso qd dicit castrum dicitur quaternatũ per consti. regni Sicilie si confitetur reus esse quaternatum vel castrum fundata est agentis fisci intẽtio:qꝛ directum dñium est regis vtile est baronum pro nuda proprietate dñs vẽdicat.ff.de rei ven.l.fructus in fi.gl.Si dicatur q̃ est feu. ergo princeps illud concessit qꝛ feudum est beniuola actio ⁊c.s̃.in qui.cau.feu.amit.§.in primis.Dicet fiscus q̃ concessit alii non sibi:⁊ sic de alieno iure nõ potest excipere.ff.si serui.im.loci.§.competit. ⁊.d.l. vti frui. de quo iuriste regis faciũt magnum festum in consti.si dubitatio. Unde succumbet conuentus nisi doceat de iure suo per priuilegium vel prescriptionem cẽtenariam: qꝛ feuda de publico sunt ⁊ in publicis contra fiscum est talis vt in consti. quadragenarie vel per.xxx.an.contra priuatum qui fuit dñs feu. ⁊ presens in regno toto tempore prescriptionis ⁊ hoc si innitatur prescriptioni.Sed si ponat sibi donatum per principes presumeretur donatio ex possessione.xxx.an.cum seruitio:qꝛ cõstitutio remouet prescriptiones:al's nõ remouet donationes ⁊ inuestituras prescriptas ex diuturnitate possessionis ⁊ prestationis census aut seruitii:nec esset verisimiliter remouisse omnia iura predicta que fingunt contrarium precessisse quando per.xxx.an.prestatur seruitiuʒ aut census.ar.C.de inof.test.si quãdo. legũ aũt correctio nõ fit nisi quãdo exꝑssum dicit.in aut.qui.mo.na.effi. sui.§.tribus.Unde caueãt aduocati qñ ⁊ qualiter excipient sicut alibi plenius diximus super cõstitutione dignũ.nõ ergo cogetur ꝑcise ostẽdere ti.sed causatiue:qꝛ condẽnabit nisi ꝓbet vel ostẽdat fundata intẽtione agẽtis.C.de ꝓba.siue possidetis. de excep.si qdem.vel qñ est presumptio pro actore.extra de iureiur. c.fi.⁊.d.c.iij.tũc reus ꝓbat ⁊ sic necessario in iudicio diceret titulum sue possessionis de quo hic per Host.in sum.vt eccle. be.
68 circa fi.§.datur.¶†Ex his videt q̃ si dñs proprietatis vel fiscꝰ spoliet feudatarium q̃ non possit agi de spoliatione ad restitutionẽ nisi ꝓbet proprietatẽ feudi ꝑ priuilegia vel innitat donationi presumpte quã ꝓbabit ex possessione ⁊ seruitii prestatiõe per.xxx.an.vel qꝛ nõ stetit per eum seruire vbi nõ prestat seruitium omni anno sicut in regno Sicilie vbi nõ seruiũt feudatarii nisi qñ est guerra ⁊ dñs submouet vel per prescriptionẽ legitimam ⁊ hoc per nouã decre.li.vj.de resti.spo.c.ij.nam ⁊ ꝑ iura vetera qñ cõstat de spoliatione per actorẽ ⁊ per reum de ꝓprietate preualet reus:non in.c.pe.de resti.spo.Hoc casu videt permitti spoliatio vbi de iure suo non probat:qꝛ per assertionẽ spoliati constat esse spoliantis: dicẽdo enim feu.dicit ꝓprietatem esse cur.sicut oĩa q̃ in diocesi sunt presumunt esse epi nisi probẽtur exempta.d.c.omnes basilice.sic ⁊ feuda ⁊ castra quaternata omnia que sunt infra fines regni per assertionem agẽtis vel conuẽti qui fatentur ea tenere a curia non al's:nam omnia que sunt in regno presumuntur regis sicut ea que sunt in diocesi ꝓ-
69 sumunt prelati:vt dicit Host.d.c.nimis. ¶†Uidetur etiã alia ratio ad hoc:qꝛ spoliatus debet probare duo:possessionẽ ⁊ spoliationẽ.extra de offi.dele.cõsultationibꝰ.ff.de vi ⁊ vi arma.l.j. §.iterdictũ.Bñficia eccl'iastica nõ possunt possideri sine titulo: qꝛ nõ prescribunt.extra de prescrip.cã.si non prescribi nõ possideri:nã ꝑscriptio sine possessiõe nõ ꝓcedit.ff. de vsuc.sine.aliud autẽ est possidere aliud in possessione esse.ff.de acqr.pos.si quis ante.feuda prohibent alienari:vt hac consti.publica causa versatur ibi:qꝛ feuda sicut militie sunt de publico vt pluries dictũ est.s̃.interdicta autẽ nõ dantur ad publicas causas sed ad priuatas.ff.de iniur.sane. Itẽ non tenet pretor possessorem rei ꝓhibite alienari ne contra legẽ fiat.ff.de publica. cuʒ sponsus.§. si talis.extra de censi.peruenit.in glo.Probato vero iure ⁊ ti. recuperabit:qꝛ constat tunc possedisse. Hoc magis pateret qñ possessor esset inhabilis tenere feu. vt mutus surdus debilitatus mulier clericus religiosus ⁊ qui arma bellica deposuit qui feuda nõ possunt tenere vt in diuersis ti.s̃.dicit. In istis vʒ locũ habere.d.decr.noua.⁊.l.sane.nõ pñt possidere sʒ tenere sicut asinꝰ bardã.horũ detẽtatio dr naturalis possessio improprie.ff.

Additio.

a ¶Presumit. ad de titulus an presumat ex sola scia ⁊ patiẽtia. vide ꝑ do.alex. in con.cxiij.i.iiij.vol. ibi: quarto.q̃ aũt qs nõ cogat ostẽdere titulũ successionis.vide ꝑ.d.phi lip. deciũ in cõsi. suo.lxj. col.j. ⁊.ij. Et qd in clerico cogat ostẽdere ꝑ eundẽ in eodẽ ꝯ lxj.in.ij.col.Bar. ab horra.

de vsuc. nō solum. §. ꝙ vulgo. in fi. §. sunt in fundo nō in possessione fundi. de pca. l. certe. §. his qui. cōi di. l. cōi. §. fit que. ⁊ sicut seruus qui iure ciuili nō acqrit dn̄o iniustam possessionē. ff. de acqui. pos. qd seruus. ⁊ monachus nō q̄rit monasterio iniustaȝ dicit Inn. extra de priui. cum olim. hi ⁊ oēs qui tenent possidēt naturaliter tm̄. ff. de vb. ob. stipl'o ista. §. hi qui. nō aūt ciuil'r q̄ ius ciuile ꝓhibet tales sicut nō habiles ad feuda habenda. naȝ ⁊ marito spoliato de vxore obstat adulterium corporis sui etiā notoriū qd in cōtinētia redit notoriā. extra de diuor. significasti marie si p modicū tps min⁹ anno tenuisset. s. si de feu. cō. fu. c. ij. in fi. Istis rationibus fuit ordinatū in regno sicilie per regem vt q de iure scripto nō succedit feudataria mortuo in feu. si cur. ignorāte ad quā feu. deuoluit intret possessionem. j. annū possessio nō vȝ ei quin cur. accipiat iure suo. j. an. nec talis spoliatus petit restitutionem ⁊ ecōtra qn̄ defertur successio ꝓuato si cur. preoccupet arg. dicti. c. ij. in fi. Sed hoc est validū pp ordi-

70 nationem regis qui pōt de nouo legem cōdere. ¶ † Alioquin dicit qd spoliatū ante oia debere restitui vbi nō habet locū dolo facit ⁊c. C. lo. si qs cōductiōis. §. spoliatorio tm̄ iudicio ageret secus si vtroq̄ tunc si probat reus ꝓprietatē preualet extra de cau. pos. cū sup. hoc expressuȝ est. s. de mili. vas. qui contumax est. §. si vero. Nā si dn̄s spoliet tenētem vas. i. malo modo intret possessionē agit vas. vt restituat sibi possessionē feu. aget etiam ad penam vt ibi plene dictum est malo modo est sine iudice ⁊ ordine iudiciario. C. de iudeis. null⁹. de pac. si pacto quo penam. in fi. nō dȝ dari fisco materia malignandi qui ēt iustas lites precipit silere. C. li. x. de iu. fi. iustas. Nam licet feu. nō possit alienari nō sequitur quod nō possit possideri. pōt enim prescribi vt dictum est. s. ⁊ presumitur inuestitura possedisse ex tpe per cōsti. cōtra fiscū centenariaȝ sicut in romana ecclesia alia fiscalia. xl. an. d. l. in fi. de fun. pa. cū si. prescribuntur feuda ergo possidenꝫ q̄ sine possessione pscriptio nō est. d. l. fine. Itē in cōtractib⁹ vetitis ius ⁊ dn̄iū nō transit sed possessio sic sicut sunt probibita alienari. C. de le. nō dubiuȝ. de li. cau. l. j. de sac. san. eccle. iubem⁹ de agri. ⁊ cen. quemadmodum. ¶ Patet in vxore que possedit in re donatam a viro que quidem donatio nulla est. ff. pro dona. l. ij. in fi. ⁊ possidet naturaliter ⁊ ciuiliter. habet em̄ interdictum vnde vi si deiiciaꝫ. ff. de vi ⁊ vi ar. l. j. §. deiicit possessio nāq̄ que facti est iure ciuili infirmari nō potest. ff. de acqui. pos. l. j. §. si vir ius infirmat in ea id qd iuris est. s. dn̄ium qd transit ⁊ id dicitur iure ciuili non possidet considerato. s. effectu q̄ ius ciuile permittit reuocari ab ea. ⁊ sic nō ob. de do. inter vi. ⁊ vxo. si eū nā si credit possidens donationem valere facit fructus suos. ff. de vsur. fructus. ⁊ prescribit qn̄ res fuit aliena credidit donationem valere. ff. pro donato. l. si vir. Idē in omnibus quorum nō est commercium vt res sacre religiose publice ⁊ liberi homines insti. de inuti. stipu. in pri. quo ad q̄dā possidet liberū homineȝ bona fide. ff. de acq. re. do. acqritur. ⁊. l. qui bona ⁊ emptor horū possidet quātū ad hoc vt agat ex ēpto cōtra venditoreȝ. ff. de cōtra. emp. sed ⁊ celsus. ⁊. l. ⁊ liberi. laicus nō potest decimas possidere ciuiliter licet naturaliter teneat in preiudiciū anime sue nō est talis persona in qua possit cadere possessio huius iuris q̄ dicit ciuilis q̄ in laicū spirituale ius nō cōsistit. de elec. sacrosancta. de decimis. quāuis gra. Unde expressim ꝓhibetur possidere q̄ prohibetur prescribere de presc. i. causam sine ciuili possessione nō procedit prescriptio ⁊ tamē in eo dicit Jo. quod petet resti. no. xiiij. q. j. §. j. Secus in eo qui tenebat decimas in parochia aliena constabat ex agentis assertione de spoliatione sua vt in. c. j. ij. de resti. spo. lib. vj. q̄ iam est fundata intētio rei contra queȝ in. c. ij. de resti. spo. li. vj. q̄ iam est fundata intentio rei contra quem agitur de spolio per. c. oēs basilice. xvj. q. j. nō sic in his que sunt in regno q̄ nō presumeretur omnia esse regis etiam hātum ad iurisditionē ꝑm Hostiē. vt dictum est. s. quali. vas. in. de fi. patet in vsufructuario qui rem possidet ciuiliter. ff. de acq. re. do. acquiriꝫ in fi. insti. per q̄s perso. nob. acq. §. sȝ bon. extra de ꝓba. in lris. in fi. Et lȝ nō pscribā tur feu. cōtra dn̄m vt in prin. huius cōsti. intelligiꝫ cōiter de longa nō de longissima s. de ca. cor. §. j. ꝑterea ⁊ summa rubri. verū vtrū in feu. currat prescriptio vel ꝑm illos qui dicunt nullam erit verum quando inniteretur prescriptioni. secus si dicat donatam vel se inuestituȝ ⁊ probat id ex diuturnitate tpis vt. s. dictum est. ¶ Unde nec in his que iure cōi possideri pn̄t defendereꝫ in possessiōe. vt in c. peruenit in gl. ⁊. l. sane ideo non restituuntur spoliatis ea que iure cōi nō pn̄t possideri nō possunt iure cano. prescribi sine ti. xl. ꝙtūcūq̄ habeant bonam fidē sicut vna ecclesia in parochia alterius. vt in. c. si diligenti de prescri. plene. in gl. hoc iure ciuili nō est q̄ ēt ea que sunt iuris pub. longissimo tpe pscribuntur sine ti. ff. de diuer. ⁊ tempo. prescri. si quisq̄. licet longo non. ff. de vsuc. l. fi. in prin. Et hoc de publicis. i. communibus. s. que sunt in cōi vsu ⁊ sacris. ff. de vsuca. l. vsucapione. in quibus hȝ locum interdictum ne qd in lo. pu. l. ij. §. hoc interdictum. ⁊. §. publici ⁊ cū prescripserit hoc dareꝫ vti possidentis ⁊ defendēlis in possessione ⁊ hꝫet vn̄ vi q̄ iam post pscriptionē ad priuatam cām pertineret. Si vero minori tpe vt ius nō sit quesitū in eis ⁊ hoc cōstaret nō tuereꝫ eū ptor. ⁊ sic dȝ intelligi lex sane. hodie etiā romana ecclesia gaudet centenaria. C. de sa. san. eccle. l. fi. ⁊ auꝫ. q̄s actiones. publica vero que sunt in patrimonio fisci sicut videntur esse feuda quaternata ⁊ castra nō sunt de illis publicis pro quib⁹ daꝫ interdictū ne qd in. lo. pu. sȝ ꝑfecti est cognitio vt. d. §. publica hec iussu pricipis alienanꝫ in. l. apud iul. in fi. ⁊ si sint demania darētur ex certa scia vt. s. dictū est ⁊ sic nō sunt de perpetuo prohibitis alienari q̄ inuestitura successione emptione prescriptiōe donatiōe vera vel psumpta acqrunꝫ vt. s. dr̄ sec⁹ in re spirituali ad quā nō est faciēda argumentatio q̄ vēdereꝫ spirit⁹ sanct⁹. j. q. j. ec ⁊ q. ⁊ nō debenꝫ iure hereditario de institu. ti. c. ad decorē. ⁊ ideo excōicantur vsurpantes. d. c. ex frequentibus ⁊ āmoā. Ad ius epōrū ptinet qd est semel dn̄o consecratuȝ xij. q. ij. nulli liceat. Hinc ꝓ restitutiōe decime nō agitur si spolietur qn̄ in parochia aliena dicebat tenere vt. d. c. ij. q̄ nō pōt a laico possideri. extra de prescrip. cām. alias agit ēt laicus not. Jo. xiiij. q. j. c. j. q̄ hoc determinat. Nā laici possident decimas cū tolerantia ꝑlatorū dicit q̄ ibi Jo. vel adde Bar. ꝑlat⁹ dispēsat cōiugatū hr̄e bn̄ficia eccle. extra de ele. cū diuersis. in fi. ⁊ ibi p Inno. Jus spirituale obtinendi decimas nō pōt cōcedi laico nec posset prescribere vt in. c. cām. Sȝ pceptio fructuū sic extra de deci. q̄uis sit graue in glo. hac pceptione si spolieꝫ petet se re-

71 stitui. ¶ † Feu. vero q̄libet pōt tenere nec est de ꝑpetuo ꝓhibitis sed potuit dispensari p dn̄m gratiose cū femina manco ⁊ debilitato clerico sicut pluries dictū est. s. sicut cuȝ spurio. s. si de feu. cō. fu. naturales. in gl. in auꝫ. q. mo. na. eff. sui. §. vlt. ¶ Spoliat⁹ ergo restitueꝫ: q̄ nō sic oia q̄ sunt in regno sunt regis sicut prelati que sunt in dioceśi vt. s. dictū est. ⁊ ideo nō obstat. c. oēs basilice. lex cū sponsus loquiꝫ qd nō tenetur possessorem quātū ad hoc vt agat publiciana vt patet ex litera ⁊ ex titulo sub quo posita est nō q̄tū ad hoc vt nō defendat eū si molestetur vel deijciatur q̄ ⁊ emptor feudi si nō fuit sciens agit ad precium vt. s. in principio dictum est. Et possumus possidere rem cuius proprietatem hr̄et non possumus. xij. q. j. dilectissimi. circa mediuȝ in prima glossella lȝ nō posset pscribi vt in. c. cām q̄ deest ciuilis possessio que pscribit. Item querit gl. si dedi tibi feudum de camera vel cāneua puta. x. in feu. An possim cogi vt assigneȝ tibi possessiōes vnde redditus. x. possis hr̄e. rn̄. ar. qd sic. C. de dona. si quis arg. §. j. Hoc nō est bene dictum q̄ ibi donauit certū redditum possessionibus: ideo debet tradere fundos secus em̄ si pecuniā vel argentū ꝓmisit q̄ nō ad possessiōes sed ad argentū sicut ꝓmisit teneꝫ eadē. l. in principio expresse dicitur. j. de notis feu. in pn̄. q̄ nō debet dari nisi de cāneua vnde solui possit ⁊ si est euacuata expectabiꝫ donec sit cāneua vnde possit dari scd̄ȝ modū qui ponitur in summa vltime rubrice. ff. de annu. lega. legatum. §. vni. Cū dixi do tibi in feudū decē annua percipiēda in canneua vel camera habentur verba loco taxationis vt tantum de camera dentur. sicut cū dr̄ do tibi viginti vncias ānuas in feudo percipiendas sup tali gabel. argu. ff. de vi. tri. ⁊ ol. leg. cū certus. Secus si dixisset vt videmus fieri plerūq̄ do tibi. xl. vncias in feu. assignandas de bonis que excident interim volumus quod ea percipias in tali gabella q̄ si excidant compelleretur assignare ea. d. §. j. Ista iudicantur scd̄m verba donat. et scripture priuilegiorum maxime. ff. de transa. de his. Actus em̄ ex cōuentione formam capiunt. ff. de reg. iu. Actus depo. l. j. §. si conuenerit.

Preterea si inter duos. Sexta pars principalis ⁊ ponit

72 duo dicta. ¶ Primum est. † Duo vasalli titij cōtendebāt inter se de feudo quod alter eorum tenebat dicentes ad se pertinere vtroq̄ dicente a titio domino debere teneri. queritur quis est iudex dr̄ quod dn̄s feudi. s. titius. ¶ Scd̄m dictum est sec⁹ si inter dn̄m ⁊ vasallū sit qd de feu. ⁊ ꝙ vasall⁹ dicit se tenere ab eo dicente dn̄o feudum debere ad se pertinere ⁊ vas. nō habere ius tunc nō cognoscet dominus: q̄ in re propria nō pōt esse iudex C. ne quis in sua causa. Sed si habet pares domin⁹ coram pari-

73 bus qd agetur. h. d. ¶ † In primo dicto ergo qn̄ duo sunt vasalli domin⁹ cognoscit si erāt vas. de alijs bonis q̄ de feudo vnde est qd ⁊ nō dicant se inuestitos a diuersis: tūc dn̄s cognoscit qd cūq̄ horū deficit nō sed ⁊ tunc si curia eos vocat nō declinabiꝫ eorū iudiciuȝ debet hoc ius ⁊ hec lex occurrere cum. c. que hoc dicunt que hic allegat glo. Uerius videtur vt hec lex Imperatoris vltima ad hoc vt addat ⁊ nō sit superflua. quod esse non debet. ff. de lega. j. si quādo. C. qui admit. ad bono. pol. l. fi. Simpliciter dicens dominum esse iudicem quando inter duos vasallos lex est simpl'r intelligēda nō distincto sit al's vasall⁹ de alijs bōis vel nō habeāt eūdē iuestitorē vel diuersos tūc nō possit iusta de cā: q̄ tūc teneret euictio. dn̄s. s. an apō iudicē vel cur. dn̄i c. ex facto. ⁊ ibi notaꝫ. Glossatores iuris cano. vidēt hoc seq qui distinguunt modo predicto. extra de iudi. ceterū. Et hoc cum agitur

agitur causa de proprietate feudi. secus si de possessione tunc coram ordinario. extra de fo. compe. ex parte. Et hoc qr est promulgatum id. l. seu cano: als cum simpliciter dicatur dominū esse iudicem in causa feudali inter duos vasallos intelligi debe ret tam de proprietate ꝙ de possessione. extra de sequestra. pos. c. j. C. de iudi. ordinarius. Quid ergo si dominus vt rex aut princeps petet feudum a titio possessore seu curia ꝛ fiscus suꝰ dicēs curie ꝛ regis esse ꝛ sibi apertum: nūquid si sempronius velit petere illud feudum ab eodem repellatur donec discussum sit ius fisci per legem. ff. de iure fis. apud iulianum. cum simi. ꝛ quidē si esset hereditas ꝛ peteret a fisco ꝛ priuato in hoc sunt opiniones. glo. eo. ti. de peti. here. l. fi. dicit simpliciter. l. apud iul. corrigit quod multis videtur: qr de senatuscon. loquitur lex apud iulia. que corriguntur in. d. l. fi. Alia opinio est que ponitur in glo. legis apud iuli. ꝙ si sit questio inter duos priuatos petentes in concursu hereditatem a possessore habeat locū lex apud iulia. ꝛ hoc vidi fiscales tenere aliquando dicentes legē apud. ponere duos casus. Primus quando fiscus petit hereditatem ꝛ creditores actiones personales ex persona defuncti intentāt ꝛ hoc dicunt corrigi per predictam. l. fi. ꝛ sic restringunt glos. ꝛ exponūt ꝙ priuatus dicebat ad se pertinere heredi. defendendo: qr fiscus petebat ab eo ꝛ creditores petebant non hereditatem sed debita. reus enim dicitur facere controuersiam resistendo. ff. si pars heredi. pe. permittēdum. ꝛ verbū creditorum ponitur tunc proprie. Secundus casus est. dicunt ꝙ titius petitꝰ ꝛ alius similiter dicit ad se pertinere hereditatem si ambo tunc essent priuati ambo agerent ꝛ fieret restitutio cum cautione. ff. de petitio. here. l. pe. sic in rei vendicatione. ff. de rei vendica. l. a quo. Sed propter priuilegiū fisci sustinetur alterius petitio priuati donec ius fisci excutiatur ne fiat preiudicium petitioni hereditatis qđ esse non debet etiam als in alio casu. ff. de peti. here. l. diuus. §. fi. ꝛ. l. seq. ꝛ. l. fi. quis libertatem. fisco vero differente agere vel litem diutius tenente statuetur. dicunt fiscales moderni tempus infra qđ prosequatur fiscus ne actiones aliorum sint in suspēso. ar. e. l. §. plane. ꝛ licet qñ agit reali nō pprie dicitur creditor qui agit. instit. de actio. §. j. qr res non persona cōuenitur. e. ti. de iur. fis. deniqꝫ. ꝛ de publica. imperator. ¶ Largo modo dicit creditor qui agit reali. ff. de verb. sig. creditor. in glo. qđ ergo tūc dicit litera sustinende sunt actiones actorū creditorū. s. petentiū hereditatē. qđ dicit in prin. pertinere dicat s. agendo ꝛ transit de singulari ad plurale vt idem sit si tres vel quatuor concurrent cum fisco petentes hereditatem. Fiscales isti faciūt vim litere ppter verbū nihilominus qđ est in. l. apud iul. q. d. nedū petitiones aliorum petentiū hereditatē sustinentur ꝛ hoc non est correctum: sed etiā aliorum creditorū ex cōtractibus defuncti agentium: ꝛ hoc corrigitur per predictam. l. fi. ¶ Verius videtur primum: qđ enim cōmodū est fisci sustineri petitionē alterius nō videt: qr per canonē medebit fisco si alter prius ad sniam peruenit: ꝛ si ipse fiscus prius vincat similiter d. l. de pe. here. l. pe. ꝛ. C. e. l. fi. que indistincte loquunt nō distinguēdo fiscum ꝛ priuatos: ꝛ id indistincte intelligat. ff. de aleat. l. j. ꝛ de alio preiudicio loquunt. d. l. diuus. ꝛ si quis libertatē. ¶ Regula est posse fieri etiā in alieno qđ non nocet dño ꝛ pdest facienti. ff. de euic. in creditore si nō interest fisci quare sustinebūtur actiones aliorum maleficijs est obuiandum. ff. de rei ven. in fundo. si dicat fiscus possidebo ꝛ cōmodum est in possessione h commodum erit si aliud agat ꝛ eius petitio non differatur: qr fiscus prius pbāte prius obtinebit possessionem: nec lex apud iul. dicit sustinendum actiones sed dicit ꝙ hoc senatuscōsultis expressū est: que senatuscōsulta corrigunt. d. l. fi. ac si petat feunō petitur per peti. here. sed per rei vendi. sicut grex in quo nō inuenitur sustineri petitiones aliorum: sed tantum in peti. heredi. feu. enim non est vniuersitas iuris sed facti: vt dictum est s. quid sit inue. circa princ. §. ¶ Sed quid est qđ dicitur. d. l. de peti. here. l. pe. in fi. cū res salua sit ei qui in executione tardior venit aduersus priorem victorem si prius vincit ꝛ pronunciatum est rem suam esse quomodo pronunciabitur esse alterius. ff. de procur. pompo. §. j. dicit glo. d. l. is a quo. qr forte primus egit publiciana: vel dicas ꝙ si pronunciatur suam esse pronūciatur non esse querenti contra quem egerat non pronunciat

74 nō esse alterius: qr res inter alios acta ꝛc. ¶ † Sed pone ꝙ am-

a bo agunt ꝛ quilibet probat de dominio [a] simul ita ꝙ non pronunciatur primo pro aliquo: ꝛ quilibet probat per testes equales. dic ꝙ attenditur dignitas testium verisimilitudo ꝛ alia q̄ dicuntur. ff. de testi. ob causam. §. vlti. extra eo. c. preterea. in fi. ꝛ c. in nostra. Sed si hec non appareant quid faciet iudex. Dicūt quidam ꝙ abstinebit a pronunciando per ea que no. in fi. q. C. vti pos. l. j. in gl. qr non potest hoc pronunciare de re de qua cognouit. ff. de iudi. de qua re. qđ quodammodo videtur impossibile vt pronunciet duos esse dominos insolidum. ff. que sent.

75 sine appel. re. l. pe. ꝛ fi. † Duo enī non possunt esse dñi insolidū. ff. cōmo. si vt certo. §. duobus. per hoc nullū erit istis remediū.

¶ Alij dicūt ꝙ hic sunt duo iudicia: vnde probationes in vno non sunt cōtrarie alij qr nō sunt eodē nec vnius iudicij nec vniꝰ hominis. vnde sicut tu probasti per tres contra titiū ita cōtra eundē. ꝛ ego per totidē. ꝛ sic ferretur sententia pro me. Item ꝛ pro parte quando mandabit executioni vtraqꝫ mādabitur: vt sic quilibet habeat dimidietatē illius rei: qr vterqꝫ probauit se insolidū dñm. qūo ergo habet dimidiam sic in simili questiōe sabbatina. que preferūtur duo testamenta eodem die facta ꝛ in vno cōtinetur titium institutum in alio semproniū. C. de edic. di. l. fi. in glo. Azo in summa eiusdem titu. videtur declinare ꝙ neutri debeatur hereditas. Roffre. in libel. de bono. possessio. secūdum tabulas. §. vlti. quod ambobus pro dimidio cuilibet. ¶ Ex hoc appareat remedium qr ambo cōcordabunt ꝛ vnus eorū cedet alteri ꝛ renūciabit vt sequitur. j. secus si actor probaret per testes duos in rei ven. se dominū: ꝛ reus per totidem se dñm similiter. nam tūc absoluitur reus quoties enim iura sunt obscura pro reo pronunciatur insti. de interdic. §. cōmo. ꝛ patet hoc extra de proba. ex literis. ¶ Itē cuiusmodi erit hec cautio an durabit iudicium secundi augmentis in primo victore cui res restituta est. Inno. innuit in. c. qr ver. de iudi. extra qđ non continuatur illud iudiciū per qđ videtur ꝙ nec executio fiet cōtra ipsum primū victorē. nec de snia lata contra [illegible] tenebitur alter. C. quibus res iudi. nō nocet. per totū translatio iudicij ꝛ prosecutio litis nunꝙ fit de persona in personam dicit ipse nisi in herede ꝛ vniuersali successore p̄re ꝛ filio dño ꝛ pcuratore. ff. de iudici. taꝫ ex cōtractibus. C. de rei vxo. act. l. j. §. ꝛ hoc erat ibi actio cōis p̄ris ꝛ filie. ꝛ sic. ff. de iniur. sed si vnꝰ. §. sed si pater. in glo. Itē in monacho ꝛ abbate hoc est vniuersalis successor abbas seu monasterium. C. de epis. ꝛ cle. aut. causa que fit cum monacho. imo cōtra nouū possessorē in reali maxime noua actio intentabitur dicit ipse ꝛ adducit hāc. l. pe. ff. de peti. here. ꝛ de

76 rei ven. is a quo. ¶ † Item cū condemnabitur secundo nō tenebitur ad aliquid qr sine dolo ꝛ culpa desijt possidere. ff. de rei ven. qui restituere. ꝛ. l. is a quo. ꝛ not. in glo. erit ergo delusoria talis sententia. ¶ Itē si cauit quod defendet rē aduersus possessorem victorem vt hec lex videtur dicere hoc habere ille secūdus etiam sine cautione cum ratione possessionis rei detur hec actio. C. de ali. iudi. l. j. nisi dicas qđ si esset clericus vel alterius fori ille primus victor defendet in foro victi ex quo promittit: sed id habebit sine promissione si dicatur quod est defensor victi. ff. de iudi. venditor. alias si proprio nomine clericus ēt expsse nō posset renunciare foro. per. c. si diligenti. de fo. compe. venditor agit causam emptoris eius nomine suo tamen periculo pp euictionē ad quā tenetur ꝛ iō in foro emptoris. ꝛ est arg. ad

77 predicta. ff. de in ius vocan. questitū. ¶ † Item si cauit rem restituere secundo nō tenetur precise ad rem: imo ad interesse. ff. de re iud. si quis ab alio. in fi. fideiussor tenetur ex stipula. ff. de fide ius. sicut reus. de ac. ꝛ ob. l. ij. §. verbis. erunt ergo lites ex litibꝰ nō videtur consultū secundo agenti de re quam suā ptendit qđ hec lex vꝫ in fi. dū dicit ꝙ hec res est salua ei q in executionē tardior venit aduersus priorē victorē si dicas in executione sententie late pro se scđo cōtra priorē p̄io victū ꝛ q restituit p̄io hoc nō vꝫ ꝓm ea que dicit Inno. cū ipse nō sit cōdēnatus nec est heres imo innuit qđ cōtra ipsum de nouo agat vt dictū est. ꝛ hec litera dicit qđ aduersus aliū eandē hereditatem defendet. ꝛ sic ꝯ eū de nouo vꝫ agi. nā als qđ defendet ꝙ si dicas vt de nouo iā planū est: lꝫ differat ut litigiū pur pueniet ad rem hñdā si vicit primū victorē vt dicamus iudiciū scđi contra victum expirare sicut als. ff. so. ma. si mulier diuertit. ꝛ. l. si cōstāte. in fi. re. amo. l. fi. Sed tunc cautio erit supflua quā dicit hec lex pstari. ꝛ sic ad eam cogi nō debet. ff. vt le. no. ca. hec stipulatio. dic ergo quod victus a priore anteꝙ sibi restituat exiget cautionē ꝙ pstet fen secundo vincenti vt in. l. is a quo. condēnabitur secundo vincenti qr nō expirat illud iudiciū. qđ patet qr si amisit hāc cautionē dum restituit primo esset in culpa. ꝛ cū condēnatur scđo tenetur ad rei estimationē propter cautionē omissam vt no. in. l. restituere. licet nō possideat tpe snie possedit tpe lit. cōtesta. qđ suf ficit. ff. de rei ven. sin autem. §. j. si ergo exegit hanc cautionē nō est in culpa. ꝛ iō de sententia que fertur pro scđo nō tenebit sed tenebitur prior victo qui promisit ꝛ cauit cauebit autem rem restituere. scđo victori ꝛ volet ꝛ consentiet vt index snia si fertur pro secundo exequatur eam in re sicut si eam possideret victus ꝛ obligabit rem ipsam propterea data potestate iudici accipiē di eā in executiōe qr cū debeat cauere de restituendo cauebit eo modo qđ teneatur ad rem alias cauere inutiliter lex nō diceret qr verba cum effectu sunt accipienda. ff. qđ quisqꝫ iur. l. j. §. j. ꝛ qr rebus nō verbis imponit lex. C. cōia de leg. l. ij. ꝛ qr actus iniuncti a lege sic debent impleri vt valeant de validis intelligit cū lex precipit arg. ff. de re iudi. l. iiij. §. condēnatum. de ꝯta. nō putauit. §. nō queuis. ꝛ si nō transfert lis vt habeat necesse ipse prosequi sed causatiue nā non restituetur sibi nisi sic caueat ꝛ licet ius publicū qđ est vt ille teneatur in executione quiꝰ dānat ꝛ qđ

Additio.

a ¶ De dño. adde dñū qñ sufficit vt pbet [illegible] videter: ꝛ nō p[illegible]cipalr [illegible] ꝯsi[illegible] p. d. pan. de ca. in. j. vol. sub nūero. j. ꝛ. ij. ꝛ vlt. impssis ꝛ si dñiū qs asserit hre in aliq re: qr possedit nūqđ sufficiet talis pbatio vid p eūdē in ꝯsi. clxx ix. in. j. vol. eiusdē impssure vltime. Bar. ab borra.

translatio iudicij non fiat nisi in casibus predictis priuatã pa-
ctione non mutetur.ff.de admi.tu.quidã decedẽs.de ope.libe.
cerdonẽ.verum est expressim.secus si tacite id innuat̃ vt si con-
ueniant quod snĩa lata sit cõtra titiũ de tali re iudex tũc possit
auferre mihi rẽ illam ꝛ dare illi pro quo est snĩatum arg.ff.de
here.insti.si qs semproniũ.de lega.j.si ita.§.illi.de condi.ꝛ de.
nõnunq̃.de reg.iur.l.expressa.ꝛ locũ habent in ꝓhibitis a iu-
re fieri vt si fundus dotalis alienet̃.ff.de pac.iuris gen.§.preter
ea. Cõuentiões aũt de rebus proprijs permittuntur in tradi-
tionibus eñ rerũ ꝛc.ff.de pac.in traditionibus:cum nihil sit tã
naturale ꝛc.ff.de acq.re.do.qua rõne.§.hoc quoq̃.ꝛ datur ex cõ
uentione licentia ingrediẽdi autoritate propria.C.de pig.cre-
ditores.ꝛ vʒ pactũ vt is cui obligat̃ possit vendere insti.quib⁹
ali.licet.§.j.nã vr̃ ipse idem qui cõuenit transferre dñium in eũ
in quẽ fit alienatio.ff.de diuer.ꝛ tempo.prescrip.de actionibus
in fi.ex pactis quidem extra iudiciũ datur exceptio ꝛ dominiũ
perditur.C.de transla.l.si super possessione.ꝛ acquiritur.cõia
vtriusq̃ iudi.l.ij.vestiretur quidẽ ꝛ si nudũ esset qꝛ cũ traditur
ex cã iudicati res prio victori hoc paciscit̃ dic.l.ex traditiõib⁹
ꝛ interest victi iõ vcʒ vt alteri detur seu restituatur.ff.de verbo.
obli.stip.§.alteri interest.l.qꝛ liberabit̃ in sentẽtia scða per cau-
tionẽ ꝛ ꝓmissionẽ talẽ alias teneretur ad rei estimationẽ vt di-
ctũ est ꝛ no.in.l.is a quo.ꝛ qui restituere.multomagis si in iu-
dicio hic conueniant ar.ff.de pac.tale.§.qui prouocauit.nam
acquiret̃ ministerio etiaʒ iudi.ꝛc.qꝛ in fi.istius.§.dꝛ melius est
vt offi.iudi.ꝛc.ꝛ ar.ff.de in ius voc.eũ.ꝛ cum intersit primi vi-
ctoris poterit interesse iudicio scði agentis.C.de litig.aut.nũc
si hẽs.ff.de inoffi.test.si suscepta.de appel.si perlus̃.ex his colli-
gitur fraus ago contra te rei ven.ad fundũ quivere me⁹ est ope
raberis caute qꝛ titius similiter vendicet à te ꝛ probabit p con-
fessionẽ tuã vel non resistes nec curabis dẽ probationibus suis
quas faciet qñ velit dabit̃ snĩa pro me qꝛ vere fundus est me⁹
ꝛ cauebo modo predicto.deinde dabitur pro titio ꝛ fiet execu-
tio contra me vt dictũ est si teneamus qð dicit Inno.vt per nõ
uam ꝓpositionẽ ponat̃ cõtra primũ victorẽ nõ ꝑiudicabit hec
fraus ꝛ hoc vr̃ innuere gl.cũ dicit qð hec cautio õpat̃ vt prior vi
ctor teneatur ꝓbare se dñm ꝛ iuste vicisse primuʒ hec probatio
nõ põt fieri in iudicio scði qꝛ illud nõ transfertur in primũ vi-
ctorẽ ꝛ sic de nouo. Itẽ si erat iam conclusum in causa scði qñ
quod primo datur snĩa ꝛ si possit post illi iudicio interesse quid
ꝛ qñ ꝓbabit a modo cũ sit in cã cõclusuʒ.licet eñ hec raro eue-
niant.ff.de vsuca.iniusto.de legi.nã ad ea.nec est opinari casuʒ
aduersamq̃ fortunã cuiusq̃.ff.de verbo.obli.inter stipul.§.sa-
cram.qꝛ cũ iurauit secundus de calum.presumitur verũ ꝓbare
vt no.in aut.de iudi.§.ad hunc.pro quo est.C.ad.l.iul.repe.l.fi.
si pur hic casus eueniret dic qð in causa appel.põterit releuari
si sit cõnexum.C.de temp.appel.per hanc vel abstineret iudex à
pronunciando pro aliquo si vterq̃ de dominio ꝓbaret vt.s̃.no
taui.sed si sit iam pro primo pronunciatum nec in app.quicq̃
dependeret ꝛ in casu proposito qñ esset conclusum ita qð reme
diũ aliqð nõ restaret ꝙ primo victore maxime si iudex vidisset
qð negligẽter iudiciũ prior ꝯtra scðm defendisset nõ eẽt absur-
dum dicere qð qñ petetur mandari snĩam pro scðo latam con
tra primũ victorẽ premittat̃ quedã summaria cognitio si prior
victor poterit probare se dominũ ꝛ iste vicisse ꝛ hoc casu intel-
ligatur dictum gl.ꝛ qð litera dicit cautũ ei fuerit qð aduersus
aliũ eandẽ hereditatẽ defendat in illa executiõe si probet se po-
tiorem dñm ꝛ iuste vicisse primo simile no.Inno.in.d.c.qꝛ ver.
in fi.qñ cõuentus de ecclesia dãnatus ad eius restitutionem
moritur post mortem eius mandabitur snĩa executioni cõtra
tenentem ecclesia qui nõ est hẽs dãnati sed cũ summaria cogni
tione vt audiatur ille in quem fit executio.ꝛ addunt.ff.de re iu
di.a diuo.§.si super rebus.extra de testi.c.veniens.satis autem
videtur hoc illi simile.hic enim prius victor contra quem petit̃
mandari executioni sententiã latã pro scðo nõ est hẽs victi sed
alia ꝑsona vbi vero ipse victus vel hẽs possideret rẽ de qua sen-
tentiatũ est nõ hʒ locũ summaria cognitio qꝛ.§.sup reb⁹ hʒ lo-
cum qñ petunt̃ res ꝑp debitũ in ꝑsonali.vt no.Inn.in.c.veniẽs
ꝛ hoc videtur innui in fi.huius.l.cũ res salua sit ei qꝛ in executio
ne tardior veniet aduersus priorem victorem ergo ꝛ ipsi priori
erit salua contra secundum executionẽ petentẽ.nõ eñ debet li-
cere vni quod nõ alij.ff.de regu.iur.nõ dʒ.ꝛ sicut actor ita ꝛ reus
assumit onus ꝓbãdi.ff.de proba.l.circa nõ denegabitur priori
victo vt res sit sibi salua summarie de iure suo cognito quod cõ
ceditur scðo euincenti qui potest petere executionem aduersus
priorẽ victorẽ arg.C.qui po.in pi.ha.assiduis. ¶ Unde potest
dici quod ista.l.cauetur qð fiat executio contra primũ vic.sicut
si possideret eã primus victus:qꝛ dicit qð res salua est in execu-
tione ꝛc.rõ qꝛ primus victor hʒ causam possidendi a victo qꝛ ex
causa iudicati tradidit quã constat esse cãm.ff.de publica.l.iij.
in fi.nõ est ergo mirũ si hec lex dicat fieri executionẽ contra pri
mum victorẽ cum obstet sibi exceptio rei iudi.pro scðo.naʒ ob-
staret illi a quo cãm habet obstabit ꝛ sibi.ff.de re.iu.qð ipsis vt
intelligantur successores ẽt in rẽ.ff.de regu.iur.ẽt quorũ leg.l.ij.
§.illud.de exceptio.rei iudica.l.fi.nam ob.excep.rei iudica.em-
ptori.ff.de excep.rei iudi.si a te.§.iul.ꝛ licet post restitutionem
factã primo feratur snĩa pro scðo quodãmodo res erat affecta
vitio litigij vt prohibeatur alienatio.si ergo fit restõ prio victo
ri nõ obstante qð pendebat lis scði grauatur in hoc scðs qꝛ si-
cut ipse litigans nõ posset in aliũ transferre lite pen.ita nec lex
ista ar.qꝛ lex ꝛ cõtrahentes equiparantur.C.de fideiuss.l.in iudi
cio ꝯhit̃ vel quasi.ff.de pec.licet.§.ex causa.sed qꝛ lex ista preci-
pit restitutionẽ fieri primo vic.precipit saluo iure alterius.ar.
C.de emã.nec auus.nec intelligit̃.C.de liti.in necessaria aliena-
tione que fit per snĩam.ff.de leg.ij.peto.§.prediũ.de fun.do.l.j.
ꝛ idẽ cum restituitur prio victori lex ista tacite vr̃ intelligere vt
si secundus vincat sibi quoq̃ restituatur quia nõ est negandũ
posteriori qð priori cõcessum est ar.C.qui po.in pig.l.assiduis.
ꝛ vt apud priorem remaneat si secundus nõ euincat.ar.ff.de iu.
do.stipulationem nõ ꝛ sic erit ꝯtra intellectũ Inn.sed nõ negat
ipse licet nõ ponat cõtrarium qn fiat executio contra primũ di
cit tamẽ non transferri iudiciũ ꝛ qð de nouo proponatur cõtra
primũ si velit.s.scðs ꝛ executionẽ petet cõtra eũ lata snĩa ꝛ fini
to iudicio scði. ¶ Uel vt hec oĩa euites dic plenius hic prior vi
ctor lata pro eo snĩa cum exponet predictam cautionẽ faciet ꝓ-
curatorẽ in rem suã victi cõtra scðm ꝛ in illo iudicio sicut ven-
ditor cum euincitur ab emptore.ff.de euic.si seruus ven.§.j.vel
defendet sine mãdato iudiciũ illud ꝛ vtroq̃ casu siue defendat
cũ mandato in rem suam siue sine mãdato offerendo se qꝛ etiaʒ
post lit.contest.hoc fit.C.de procur.nihil ꝛ ex parte rei in rẽ suã
ff.fa.her.plane dabitur executioni procuratorem ꝛ defensorem
C.de ꝓc.plauti⁹.ꝛ hoc est qð dicit litera cauebit ꝙ defendet cau
sam aduersus ꝯm hoc est si cautus victus vt nõ restituat̃ nisi ille
defendat suscipiendo iudicium sicut procurator in rem suã.sic
videt̃ dixisse eo modo quod valeat sua defensio vt dictuʒ est vt
iudicium pro secundo habitũ nõ sit delusoriũ ꝛ decipiatur au-
toritate istius.l.arg.C.qui ve.eta.l.j.proprie tamen defensor di-
citur sine mandato sed ꝛ ipse reus dicitur se defendere ꝛ procu.
rei defendit causam conuenti etiam cum mãdato.ff.de procur.
pompo.§.sed ꝛ is.nec est cõtra dictum Inno.quod si velit suo
nomine defendere prior victor oportet de nouo contra eum
fiat propositio ꝯm Inn.ꝛ verum est:sed si nomine victi nõ pro
hibet Inn.imo concedere videtur lex ista.sed tunc si esset facta
apertura vel conclusum in causa secundi quãdo proprio ꝓnun
ciatur.Quid faciet prior victorẽ ꝛ summariam cognitionẽ non
habebit de quo predictum est cũ sit eadem re ꝛ inter eosdẽ.naʒ
procurator dãnabit̃ nomine victi cuius est procurator dic sicut
ex premissis patet ꝛ que.s̃.dixi quod si esset probatum per plu-
res testes de dominio per se in cãm quam vicit prio priusq̃ per
secũdum in hoc iudicio cũ cause sint diuerse si nõ attendit̃ plu-
ralitas in numero testiũ aut nõ faciat primus victor pronũcia
ri cũ pro neutro est pronunciandum.aut non petat executionẽ
prior victor sed ꝓmittat ꝓnunciari pro alio etiã ꝛ fiet in vtraq̃
executio ꝛ sic quilibet pro medietate vel si pro neutro fiet execu
tio cum concursu se impediant ꝛ concordabũt qð vnus renun-
78 ciet ꝛ alter petat ꝛ sic habebunt pro dimidia. ¶ †Querit glos.
si dñs nollet esse iudex an põt cogi.Dicit qð sic ex quo lex facit
eum iudicem munere iniuncto debet fungi nõ detractare.ff.de
mune.ꝛ ho.si quis magistratus.in aut.de defen.ciui.§.interim
ꝛ.§.si que.C.de decu.nullus.querelam tarditant.C.de tẽp.ap.
l.fi.in fi.possent etiã tũc litigãtes ire ad aliũ qñ dñs esset negli-
gẽs extra de fo.cõ.verũ.c.licet.ꝛ.c.ex transmissa. Sed si dñs nõ
esset negligẽs ꝛ vasallus litigarent corã alio iudice an dñs pos-
sit eos prohibere ꝛ iudicem cui se submiserunt ꝛ vt cum para
tus sit cognoscere ꝛ iudicare alij se nõ intromittant. Dic quod
põt eos ꝓhibere vt dictis.c.licet verum ꝛ ceterum. Et hoc qꝛ est
iudex rõne rei sue de qua ipse debet esse iudex posset alius iudex
colludiosa adiudicare feu.illi qui esset odiosus dño. Cõsidera-
tur autem in his futura amissio de facto innuitur in glo.s̃.pro
xi.§. ¶ Ubi vero rõne persone est iudex tũc nõ põt ꝓhibere qñ
79 se submittat alij.p.ff.de iudi.l.j. ¶ † Sed qd si dñs nõ ꝓhibuit
ꝛ coram alio iudice lata sit snĩa vasal.concorditer litigantibus
coram alio an snĩa valeat. Dicit forte qð valebit qꝛ contra hãc
l.cognouerunt illi cũ data esset cognitio certe persone vt domi
no feu.sufficit legislatori dicere quod dñi sit cognitio si contra
fiat nõ vʒ ẽt si nõ sit dictum vt nõ valeat.C.de legi.nõ dubium.
¶ Uel distinguas scienter vasal.iuerunt ad alium.vel ignoran
ter. Hec distinctio nõ releuat nec debet preiudicare iuri dñi sed
inter eos tantum.non enim refert fallatur emptor ignorantia
venditoris vel scientia vel calliditate.ff.de edi.eo.l.j.§.cã.vñ di
cas primã veriorẽ qñ dñs ignorauit cã m agi coram alio iudice
arg.C.si a nõ cõ.iu.l.fi.de exce.l.fi.vbi de cri.agi.opor.l.j.in gl.
ff.de inoffic.testa.mater.de iudi.sed si suscepit.extra de procu.
ignorantis. Si vero sciuit ꝛ nõ ꝓhibuit preiudicabit ei ꝛ vale-
bit qꝛ

bit qr si phibuisset non valuisset vt dictum est scia piudiciu sibi faciet.ff.de re iu.sepe.§.j.Sicut in eo qui scit pcur. suum agere de eo qd ipse sibi no comisit qr debet odicere r phibere.als piu dicium sibi facit scia sua.extra de of.dele.cum olim.ff.qd cu eo. l.fi.Secus si non potuisset phibere.r sic soluuntur multa oria in.l.sepe.qn non pot phibere de iure vt qn veditur res aliena scit r scire debet ius suu vbiqz durare.r io non piudicat ei.ff.q.
80 mo.pi.vel hypo.sol.sicut.§.no videtur.¶†Si vero de facto no posset phibere aut est impedimentu in psona dni feudi r tunc succurrit ei per edictum de maiore puta erat in vincul.vel abns ca reipu.vel simili aut in psona cognoscentis qui no pmittebat sibi denuciari.r tunc p denunciato r phibito hri.ff.de euic.si io.in fi.refertur ergo hoc qd dicitur no potest phibere r ad ius r ad factum.extra de rescri.sciscitatus.r arg.eorum que not.in gloss.s.de probi.ali.feu.p lotha.l.j. multofortius si scit dns feu di cam apud aliu ordinariu agi q scilicet als esset iudex ne obsit lex priuatorum.Uel apud eu q hz notionem vt arbiter.¶Ea
a de rone[a] possum osentire vt in iurisditione mea iudicet alius ix.q.ij.c.j.r.ij.in lon.de sancta r cacel.l.fi. Potest quis renucia re his que pro se introducta sunt.C.de pac.l.pe.ff.de mio.si iu dex.Sed qn dns est negligens r aduersarius nollet coram alio litigaret ad quem recurrit.dic ad primum superiore.in aut.de man.pn.§.si tibi quoqz.Sed ibi dicit quod puniet negligente. sic r in aut.vt diffe.iu.§.si vero.C.de tem.ap.l.fi.§.vlt. ¶Costi tutio regni sicil.de offi.iusti.l.j.dat in defectu inferiorum cogni tionem causarum ciuiliu iusti.vn de iure ciuili potest dici ex ne gligentia deuolui ad superiore.in aut.de san.epis.§.si qs aute p pecuniaria ca.r sic ad primum sicut in appellatione.ff.de ap. Jmpator.iure canonico deuoluit negligetia quado requisitus no facit iustitiam.de sup.ne.p.c.j.r not.de of.dele.cum ca.Hic est vnus de casibus vbi habet metropo. iurisditione in subdi tos suffraganei. qui no.de of.or. pastora.ix.qd.iiij.cuz seipsum. Moltofortius quado ex malitia differt dicit.c.ex trasmissa.in fi. de offi.delega.prudetiam.§.sexta de of.or.significauit.¶Quid si rex sicil.esset negligens vel malitiose differret an ad papam qui dedit ei regnum deuoluetur.nam in dicto.c. licet.de fo.co pe. habet ecclesia vacante iperio regnu no posset vocare qn ha bet filium vel aliu qui succedit quo casu rex dicitur viuo patre sicut de bermigillo dicit Beatus Grego.xxiiij.questio.j.c.fina.
81 ¶Uf qd non quia nec in appel.ad papa ibit quis.na coferen do regnum ecclesia vr temporalem iurisditione ita libera r exe ptam cocedere sicut erat apud euz anteqz coferret r infeudaret de regno argu.ff.de of.pre. vrb.l.fin.§. cum vrbem.r habebit rex quicquid habuit ecclesia antequa conferret. argu. C.de he re.ven.emptor.maxime quando in concessione regni quedam sunt exceptuata.ergo omnia alia preter ea contulit que non re seruauit:quia exceptuata confirmant alia que exceptuata non sunt in auten.A principe non apellatur. ff.qui r a qui.ap.non licet.l.j.in prin.que loquitur in principe romano quod in quo libet rege in regno suo est cuius monarcha est r quia plus iuris habet quia transmittit ad heredem qp impator in impio q est p electionem diximus.s.de no.for.fide.c.j.Anteqz ecclesia roma. esset sicut nunc est a regibus non appellabatur.ff.de ori.iur.l.ij. §.ex actis.nam ob dignitatem eorum hoc est:qr psumit oia bene agere eo quod cor regis in manu dei est.C.de sum. tri.inter cla ras.quia a pfecto pretorio non appellatur.ff. de offi.pre. p.l.j. ¶Jn regno sicil.dns feudi non cognoscit de feu. quia delata est feudorum cognito certis personis iustiti.s.si non sunt qua ternata magistro iustiti.si quaternata sint.Jte si appel.ad ma gistratus iustiti.r ab eo ad iudices appellatur deinde ad coscie tiam reg. r sic non posset esse tertia appellatio. ¶Sz pone qd potest puta primus pnunciauit male iudicatum secundus bn iudicatum durat tunc scda appellatio fm Azo.in sum.ne lice. in vna ca tertio puo.qui dicit hoc in supplicatioe ergo idem in appellatione que pari passu ambulat in aliis. C.de sen. pre.pre.l. j.¶Uel pone regem negligentem vel malitiosum nonne con fugitur ad romanam ecclesia sicut ad releuantem oppressos.ij. q.vij.c.j.ij.iij.r.iiij.in primo.c.est glo.quod vacate imperio ap pellat ad papam in secularibus not.al. extra de appel. si duo bus.in fin.¶No ob rex quado agit ppera.ij. q.j.seculus. xxxiij. q.ij.amonere. in gloss. Satis vr vt ratione talis iurisditionis no babeat se intromittere:quia gloss.sup illud psalmiste.Tibi soli peccaui.Dicit qd rex no habet superiore qui sua facta diju dicet:sed deum sic.ita habebit ecclesiam r Ro. pontificem qui est loco dei in terris in releuationem oppressorum tanqz de op pressis intromittet se:quia israelitico pupulo ciuitates erat re fugij.deutero.iiij.in fin.ibi tunc separauit Moyses tres ciuita tes vt confugiant ad eas rc.r.xv.in prin.ibi tres ciuitates se parabit tibi rc.r sequitur vt babeat profugas quo possit eua
82 dere. ¶†Sic romana ecclesia debet esse refugium christiano rum oppressorum:quia Dauid erat recursus oppressis.j.reguz xxij.in prin.omnes qui opprimebantur a Saule recurrebat ad Dauid ita summus pontifex vicarius magni Dauid xpi non debet auertere faciem ab oppressis qui debet dicere publice cu psal.dne refugium factus es nobis in omni generatione r ge neratione:qr omnibus generationibus talis erit.Hoc etia pa tet ex pdicto.c.licet.vbi vacate imperio cognoscit papa r deuol uitur ad eum vacare intelligitur de facto r de iure qn non red deret iustitia vt dicut alia.c.ex trasmissa.r ex tenore.r vera r de iud.ceteru.na no esse r inbabiliter esse sunt paria.ff.qd cuiusqz vni.no.in.l.j.§.quibus.qui satisd.co.Hoc no fuit necessariu ex primi vel exceptuari qn regnu concessit:qr que insunt r si no di cantur expressa r dicta non immutant vel addunt.C.de fideiu. l.iij.in fine.ff.de codi.r demon. coditiones que extrinsecus. de
83 leg.j.l.iij.¶†Ratione peccati cognoscit de omnibus ad reges pertinentibus.extra de iudi.nouit.Nec tame debet esse oner sus nec delicatus papa in hoc vt querat colorem absorbedi iu risdi.regnum r credat faciliter vt innuunt dicta.c.Quado ha bet questionem rex cum subditis dat iudicem ipse dat etia in tertia appellatione r vlterior.arg.ff.de his que in test.de.proxi me.si bene iudicetur dicetur sententiatum als non.ff.de re iud. l.iiij.§.condemnatum.de contrata. no putauit.§. non quenis. cum vtplurimum non iudicente reges:sed alij quibus comit tunt inde creat magistratus.j.ti.proxi.qd est proprium regum r de regalibus est ipse iudex iudicum.in aut.gsti.que de digni. §.j.debet velle si est rex:qr dicitur a rego regis vt facta suoru of ficialium in lucem veniant:qr qui male agit odit luce.C.de do. donatio.in glo.ff.de ven.inspi.l.j.§.mutantur.imo cum sit pro prium regum iustitiam facere.xxiij.q.v.regum.ipsi idem debet discutere r examinare non negligere vt oppressiones non fiat: r sic non mittetur falx in messem suam per illum qui loco dei est in terris:in messem quidem alienam non debet quis mitte re falcem.extra de ele.venerabilem.r sic in aliis regnis hoc pos set papa. Multofortius in regno Sicilie quod in feu.tenetur ab eo.proprietarij enim interest fines tueri.ff. de vsu r habita. si ita.§.si dominus.

84 **Additio.** †Rex aut Jmperator no cognoscunt in cau sis eorum:qr esset iniquum.ff.de iudi. iul.et iniquu r pnitiosum est vt sua setetia qd voluerit qsqz faciat.C. de proba.exce.de conue.fis.debi.l.fi.li.x.C.ne quis in sua causa. l.j.iiij.q.iiij.c.j.r probatur in.l.proxi.licet gl.diuerse dicant Jm peratorem in causa sua iudicare.ij.q.ij.c.j.si quis erga. extra o iudic.cum venissent. ¶Quod debet intelligi eum iudicare: quia committit causam alij iudicandam: naz fecit ordinarios procuratores suos r presidem.C.vbi cause fisca.ad fiscum.si ad uersus fis.l.ij.Dicit Jnn.de ver.sig.ex parte aditus fuit.in.l.p ri.Jmperator vt determinet causam.l.tunc determinatam:sic r hodie no posset adiri.C.de leg.l.fi.r cum aduocati fisci desce rent bona pertinere ad fiscuz.dixit imperator habetis iudices vestros eatis ad eos. glos. nolens in causa propria iudicare.
85 ¶†Sic papa potest causam suam committere vel eligentur ar bitri vtriqz.dicit ibi Jnn.r Hosti. in summa de re iudi. sub.§. quis debet.ver.sed nunquid potest episcopus qp in curia ordi narij cause pertinentes ad ipsum ordinarium tractabutur de cosuetudine generali que approbatur in regno Sicilie qp ma gna regia cur.cognoscit de causis regalibus ibi est pcurator r patronus fisci Rex non consueuit pronnnciare:licet hodie pro curent hoc Rex pronunciet vt appellari non possit: hi pec cant priuando partem remedio appellationis.C.de sen.prefec. preto.l.j.pronunciat ergo ipse qui committet causam.ff.de offi. eius.r si pretor.l.j.in fi.qr pro luce r sapientia sua rc.de offi.pfe. ptor.l.j.in fi.nam nostra dicimus cum ex nobis procedit facie di autoritas.C.de vete.iure enu.l.j.§.r ideo.xcij.als.xij.dist.c. j.multominus cognoscit in criminibus spectantibus ad eum persone preponderant rebus.C.de sac.sanc.eccle.sancim.r vb maius periculum magis cauendum.ff.ad carbonia.l.j.§. sed r si quis.xlij.distinc.quiescamus.vnde causas lese maiesta. com mittet inquiri p alium.dicit Jnn.in.c.ex parte.per.l.C. si quis imperato.maledi.l.j.r per alium puniri:qr inquisitio est iudi cium quod vocatur discussio punitio est iustitia.de ver.sig. fo rus.in qua est finis iudicij r complementum: minus est inqui rere qp punire.Si oportet committere minus quasi ipse no de beat abstinebit a maiori.ff.de ser.expor.l.cui pacto.cum dicit se lesum r offensum iam iudex esse non potest: qr lesi volunt se vl cisci r offensi ledere.iij.q.v.accusatores.r.c.quia.r hoc etiam si subditus prebuit causam offensionis puocando vt quatuz ad iudiciaria potestate nil assumat sibi qr prouocati volunt se vl cisci.ff.de bo.lib.qui cum maior.§.sed si accusauerit. quatu ad periculu interitus rei refert quis prebuit culpa inimicitie: r sic no ob.ff.so.ma.in his.§.iudex debet habere animu vacuu ab ira r odio fm Sallustiu in oratione cesaris:nec est distinguenda cul pa noua ab antiqua qr quato recetior est iniuria magis retinet vt puniat r se vindicet.ar. ff.de pe.si diuturno.r vbi ledens no fuit offensus a leso propterea iniurie amicorum sunt grauiores

a Additio. ¶Ead. rone. is an dns directi possit in territo rio vasalli pupil lo tutore dare. vi de p.d.Fra. quar tiuz in gsi. suo. in col.j. r an dns direct[9] possit co gnoscere de pmis causis rusticoruz alicuius vas. per eude i.e.gsi.col.j. eius gsilia posita sunt post tracta tu de feudis q est tractat[9] amplissi mus in quo mi ro ordine oia in materia feudor colligit. Barth. ab hor.

secundũ illud psalmiste.Si inimic⁹ me⁹ maledixisset mihi ꝛc.
86 ꝛ illud qui edebat panes meos ꝛc.¶†Sed nunquid puniet in
iurias imperij ꝛ reipublice regni sicut papa iniuriam ecclesie.
xxiij.questio.iiij.gulisarius.§.seq.ꝛdicit Inn.in.c.ex pte.ꝛ sicut
alij p̃lati hodie.lib.vj.de pe.romana.dic quod nõ quia de secu
lari p̃lato non inuenitur sicut de ecclesiastico.ꝛ est ratio p̃latis
ꝛ clericis ignoscendi gloriam sanctitas dereliquit.C.de epi.ꝛ
cle.si qs in hoc genus.iccirco ita demũ possunt iniuriam eccle-
sie punire si non ex indignatione nec animo vlciscendi ad hoc
procedunt.xlv.di.ꝛ que emendat in glo.ꝛ dis.se.seditionarios.
lvj.di.salonitane.hec ratio cessat in secularibus vt videmus q2
inflammatur in iram.extra de homici.volũ.sicut.ꝛ damnant
sine morte ꝛ membri abscisione seculares occidunt.¶Habens
[illegible]dij potestatẽ per se non occidit:sicut nec in causa sua iudicat
xxiij.questio.v.de occidendis.¶Item papa nõ habet superio-
87 rem dicit gloss.c.gulisarius.non habet aliud remediũ.¶†Sed
imperator habet imperium a papa dicit Inno.de foro compe-
tẽti.licet.Qui succedit in iurisditiõe imperij quãdo vacat hic
vacat in ista cã:q2 nõ põt cognoscere in cã sua tm̃ est vacare ĩ to
tum quãtũ ad totum:quãtũ est vacare in parte seu cã quãtum
ad cãm illã.ff.de admi.tu.si duo.idẽ si esset negligens.not.in.c.
licet.ꝛ hec imputant̃ ei plusq̃ negligentia.s.iniquitas.d.l.iul.
hanc.l.qd̃ in causa sua non iudicet nõ posset tollere ꝛ inducere
aliam etiam in casu speciali:q2 esset lex ille cãe.C.de le.l.fi.esset
lex iniqua dictis.ll.iul.ꝛ exemplo que non ligat.fm Aug.de li-
bero arb.ve qui cõdunt leges iniquas.Esa.x.ꝛ ideo non põt cõ
88 dere.xxij.q.j.faciat.† nã lex est rationabilis instinctu nature in-
ducit vt nõ sit quis pars ꝛ iudex lex est oẽ qd̃ ratione cõsistit.j.
di.consuetudo.lex nature est prima regula rationis per quam
deo similes sumus.super illud psalmi.signatum est super nos
lumẽ vultus tui domine.Ista sunt mutabilia.insti.de iure na.
§.pe.talibus legibus ligatur princeps patere legem quam tu-
ipse tuleris.extra de consti.cum omnes.quod statuit in alijs de
bet in se seruare.C.di natu.li.cum aliquis.in auten.vt non fiant
pigno.§.illud.¶Item not.hic dñm esse iudicem in causa va-
89 sallorũ quando de feudo agitur quod tenetur ab eo.¶†Quid
in re burgensatica allodio dominus terre vel castri an erit iu-
dex inter illos de castro ꝛ terra.Item quid in actiõe personali
si conueniatur de mutuo deposito vl' alio simili.aliud enim est
iuramentum vasalli qui tenet feudum.aliud eorũ qui sunt in
iurisditione ꝛ districtu.s̃.qualiter vas.iu.debet fidel'.c.j.in fin.
Dicunt quidam dominum esse ordinarium vasallorum in aut.
de questore.§.si vero.¶Hoc dominus Jac.de bel.dicitur im-
probasse.quia dictio qui.que est in dicto.§.qui agricolarũ do-
mini:qui ꝛipsi sunt iudices non refertur secundum eum ad do
minos.sed reuoluebat literam ꝛ referebat ad sequẽtia scilicet
ad illos quos questor instituit audiendis agricolis.nã ꝛ.j.in
§.volumus.dr quod sub alijs iudicibus cõueniuntur.ꝛ pater
dicebat ipse quia dñs habebat qõnem cum agricolis non ergo
ipse erat iudex in causa sua.vt eod.§.in fin.ꝛ.C.ne quis in sua
causa iu.l.j.¶Alij referũt ad dños quãdo erant dati speciali-
ter.s.a lege tanq̃ ordinarij.sed qñ hñt qõnem cum dño questor
dabit alios iudices.Uel non erit absurdum quod questor det
alios ꝛ dñi sicut ordinarij quando cũ alijs litigant fauore agri
colarum habebunt diuersos iudices vt citius redeãt ad opus
agriculture.sic ꝛ fauore papillorum Impator cognoscit cum
habeant alios ordinarios vt.C.quando imperator inter pu.ꝛ
vidu.l.j.¶Aliquibus nõ pl3 similitudo de agri.ad vas.vt si do-
mini sint iudices agricolarum:ergo domini vasallorum si pro
pter predictaꝫ rationẽ vt citius redeant ad opus rurale.ratio
cessabit in vas.quãdo est nobilis.vel non insistit operi rurali.
Multa autem statuuntur specialia propter fructus agrorum.
C.de fer.oẽs.ff.eod.l.j.¶Alijs placet similitudo:quia vt pluri-
mum vas.intendunt operi ruris.ꝛ si alij non intendant ad
hoc sed mercantijs non inspicitur quod accidit.sed natura po-
tius ꝛ aptitudo rei per ea que not.in gloss.ff.de rei ven.vendi-
catio:q2 vna irũdo non facit ver.secũdũ phylosophũ.Item q2
plus astringit̃ vas.q iurat q̃ agricola.Item multi eorum sunt
angarij ꝛ perangarij qui nõ possunt recedere de terra ascripti.
ff.de diuer.ꝛ tẽp.p̃scrip.longe.Ratio dñi Jacobi non ob.quia
qñ litigãt cum dño questor dat alios iudices vt ꝛhoc.§.cogno-
scũt pares qñ cũ alijs litigant non cum domino dominus erit
iudex sicut ꝛ quãdo questio est inter tutorem ꝛ pupillum depo
nit officium tutor.ꝛ datur alius institu.de aut.tu.§.si.domin⁹
Marti.de fano.vj.questio.de homagijs simpliciter dicit me
dominum habere iurisditionem in homine meo.Sed nimis
large vr̃ locutus:quia si qs cõfiteatur se meũ vasal.erit meus
vas.vt in.j.q.sua.dicit ergo ero iudex suus.sed si non habebã
al's iurisditionem qño vnus priuat⁹ hoc faciet.C.de in.om.iu.
l.priuatorum.saltem debuit dixisse si al's erã iudex:q2 nõ potest
plus consensus q̃ lex.ꝛ si exp̃sse non potest nec tacite.ff.ad mu-
ni.lucius.§.pe.C.sol.mat.l.ij.vt lex non circũueniatur alia via.

Additio.
a ¶In cã sua qs nõ
põt eẽ iudex.Sꝫ
adde an ꝛ qñ iu-
dex possit testifi-
cari ad dclaratio
nem sue snĩe.vide
in ꝯsi.xliij.per.d.
Philippũ deciũ
in.ij.col.ꝛ qño de
[illegible]at iudicare iu-
dex [illegible]ñ non videt
vbi sit opi.cõis vi
de in alio suo ꝯsi.
lxv.iij.co[illegible] Bar
[illegible]b ho[illegible]rio.

ff.de tuto.ꝛ cu.da.ab his.scire oportet.in prin.¶Item debuit
dixisse si tenebat hoc qui cõfitetur terrã a me sicut agricole.vel
erat in terra mea.nã ꝛ si confiteretur tenere a me feudum con
uenietur perinde ac si contraxerit ꝛ vtili:ac si dedissem directa
ff.de interroga.ac.de etate.§.qui tacuit.nonne tunc debet con-
siderare si eram talis qui possem dare in feudum qui autem
sunt illi dicitur in prima rubri.ꝛin ti.quis dicitur Dux Mar.
Co.c.j.pro quo est quod diximus.s̃.titu.prori.§.si vero conti-
gerit.¶Constitutio regni Sicilie de proba.homa.multa re-
quirit.forte ideo facta fuit:sed est localis in regno.¶Commu
nis opinio tenet quod habeat iurisdi.in vasal.sic not.s̃.quid
sit inuesti.in princi.ꝛ adducitur ibi per glo.in lon.de offi.iud.
iudex.licet hoc in feud.tantuꝫ dicatur.ergo in alia videtur pro
hibuisse.argu.ff.de condi.ꝛ demonstra.cum ita.de iudi.cũ pre-
tor.xxv.distin.qualis.tenemus hodie ꝛ vtimur quod dominus
castri habentis territorium in quo castro sunt vasal.quod sit
dominus iudex in personali actione ꝛ allodio vel cenisia vel ce
nimento alio quam feudo dominus territorij habet iurisditi.
que est in terrendo siue monendo ꝛ cohercendo.ff.de verboruꝫ
significa.pupillus.§.territorium.qui dat territorium videtur
dare iurisditionem.j.fines eius.ideo dicitur extra territorium
ius dicentis ꝛc.ff.de iuris.omnium iudicum.l.fina.sic.C.de epi
90 sco.ꝛ cleri.nulli.§.quod si inuito.¶†Hodie hec est forma con
cessionis damus tibi castrum feud.vel terram cuꝫ omnibus iu-
ribus ꝛ iurisditionibus territorijs ꝛ pertinentijs suis vbi ex-
primitur cum territorijs nedum cum iurisditionibus planuꝫ
videtur:licet in regno Sicilie criminalia exceptuentur in pri-
uilegijs.imo territorium exponitur id est iurisditio seu ca-
strum cum iurisditione ꝛ territorio.C.lib.xj.de fun.limitosis.l.
ij.cum vero additur ꝛ pertinen.refertur ad factum scilicet ad
commoditatem ꝛ vtilitatem vtendi ꝛ fruendi sicut cum dici-
tur integro statu.C.libro.x.de bo.vacan.si quando.Quid autẽ
continetur hoc verbo ptinentijs.dicit plene Inno.de resti.spo.
cum ad sedem.¶Item si possedisset quis terram castruꝫ ꝛ feu.
cum territorio longissimo tempore presumitur donatio et in
feudatio per ea que supra dicũtur.¶Si vero possidet ꝛ posse-
dit quis hominem ꝛ vasal.in ciuitate vel alibi nõ habent terri
toriũ in regno Sicilie non p̃bantur illa que dicit consti.de pro
ba homagij.certa.j.alia videtur responsio in alijs partibus ex
tra regnum.siue seruetur sententia Mar.siue communis posi
tio vt dominus sit ordinarius vasallorum dominus erit iudex
etiam non in feudo dummodo non sit prohibitum.l.vel consti
tutione.ff.de probatio.ab ea parte.cum simpliciter dicatur iu-
dex ꝛ ordinarius vasallorum de omnibus causis intelligetur
nisi de prohibitis.argumen.ff.de fide.si quis pro eo.§.si num-
mos.insti.de excusa.tuto.§.datur.ff.de tute.qui habet.§.fina.
de excu.tuto.l.ij.¶Prohibitio poterit resultare ex premissis
si factus est iudex qui alias non erat:quia ꝛ si terram des mihi
non in feudum.vel es persona que non potes infeudare.nõ vi-
detur valere sicut pactum appositum.quod quotidie videm⁹
in locationibus ecclesiarum vt non trahat de terra illa alios
coram alio iudice:nisi coram dante si non sortiar forum aliquo
modorum:qui dicitur in gloss.ff.de iudi.heres absens.§.finali
ius publicum pactis priuatorum non potest immutari.ff.de
pactis.ius publicum.cum predicta.l.priuatorum operabitur
talis datio vt non respondeat conuentus in iudicio nominã-
91 do dantem sine eo.C.versiculo in rem actio.l.ij.¶†In secũdo
a dicto habes quod dominus non potest esse iudex in causa sua[a]
ꝛ ideo pares diffinient si dominus habebat pares.vel actor se-
quitur forum rei:ꝛ sic ad ordinarium.¶Idem si sit questio in
ter vasal.ꝛ nõ vasal.vel inter dominum ꝛ non vasal.quia ad or
dinarium spectat huius cognitio.in certo casu cognoscunt pa
res in alijs casibus recurritur ad ius cõmune quod est vt actor
sequatur forum rei:quia ex quo consuetudine feudi non expri-
mitur ad legem scriptam recursus fit infra de feudi cognitiõe
c.j.in fine.¶Item pares eliguntur in concordia si discordant
seruatur quod dicitur supra de contro.apud pares ter.ꝛc.Et
cum hoc.l.faciat pares iudices cogentur si nollent vt diximus
de dño.supra in p̃rimo dicto.¶Hinc habuit ortũ cõstitutio re
gni de exguardo.vt dixim⁹.d.c.j.ꝛ repete q̃ ibi dicta sunt ꝛ su-
92 pra an apud iud.ꝛc.c.j.†Querit̃ i gl.in quo loco erũt pares ad
iudicãdũ.Et quidẽ in loco de quo actum est vel in quo concor
dant litigantes:alioqui in loco vbi dñs cõsueuit iudicare inter
vasallos suos.Nam ꝛ ipse dñs cum iudicat inter vasal.suos sta-
bit in loco solito.ff.de iusti.ꝛ iur.l.pe.de iudi.si locus.nõ pote-
rit conqueri vasal.si vadit illuc quo iret si litigaret cum vasal.
duntamen non sit locus inhonestus.Idem si non esset tutum
vasallo illo ire.argumen.ff.de arbi.si cum dies.§.j.ad trebellia.
l.sed sciendum.¶Si talis locus non esset domino quis eliget
locum dicitur primo in gl.quod dominus tanq̃ honorabilior
ad quod est supra de mili.vasal.qui contumax est.c.j.circa finẽ.
vbi curia adit dominum cum reuerentia.post dicit cum do-
minus

minus primo eliget locum vbi incipiet causa: deinde vasallus alium locum in quo vicissim: quandoq; ibi: quandoq; in loco per dominum electo pares conuenient: quia ad paria iudicantur dominus et vasallus. argumen. s. de forma fidelita. in fine. ¶ Verius videtur primo dictum: nam plus tenetur vasallus domino quam econtra per ea que dicta sunt. s. si de feudo contrower. fue. c. domino. et qualiter dominus proprie. priuet. c. ex facto. dummodo eligat dominus locum conuenientem vt non sit onerosus: nec delicatus medium teneat non extrema. argu. in aut. de consul. §. j. et ideo si de hoc sit hesitatio an sit conueniens locus vel non recurritur ad bonum virum et iudicem. ff. de verbo. obligatio. continuus. §. cum ita. de lega. j. huiusmodi. §. fina. in fine.

Illud quoq;. Octaua et vltima pars: quia vasallus iurat fidelitatem domino vt eum iuuet semper debet excipere imperatorem: vt si habeat guerram dominus feudi cum principe vel rege etiam iustam non iuuet eum si iniustam contra nullum debet iuuare dominum. s. qui.
93 mo. feu. amit. in prin. et hic finitur lex. in prin. ¶ † Excipitur ergo imperator: nam autoritas superioris semper videtur excepta. extra de iureiur. veniens. et antiquior dominus et ipse idem qui iurat licet contra filium debet esse pro domino non contra se. hoc dic vt plene dicta sunt. d. titu. hic finit lex. in fine. Item quod dicitur in omni sacramento. s. quod vasal. prestat domino: quia aliter pro feudo aliter si vasal. non habens feu. quia est in terra domini et in iurisditio. s. de for. fidelita. et in titu. precedé. qualiter vasal. iura. debet fidelita. Econtra dominus vasal. vicem reddere debet. dicunt quidam quod iurabit dominus vasal. sicut vasal. domino: et sic dicitur fieri in multis locis per hanc glo. et per id quod no. in. c. de forma. Sed litera non dicit hoc s. de forma fidelita. in epistola. in fine. et. xxj. q. vlti. de forma. in fine. vbi est eadem litera quod iuret dominus vasal. sicut vasal. domino: sed debet reddere vicem vt seruet ei quod vasal. iurat domino seruare. non ergo tenetur iurare: sed in effectu sine sacramento tantum tenetur dominus vasal. quantum vasal. domino cum sacramento. hic plus est in vasal. quia iurat apud deum. idem est qui dixit sit sermo vester est et c. extra de postu. c. j. hec diximus. d. c. in epistola. in fine.

¶ Que sunt regalia. Rubrica.

1 ¶ Media esse creduntur eiusdem cuius precedentia et sequentia per que et declarantur.
2 Superscriptio quando probet.
3 Regalia que sint et que contineant.
4 Monetam cudere an sit de regalibus.
5 Pedagia et vectigalia ex iusta causa fieri debent et qui ad ea teneantur.

¶ Hec que dicuntur in hac rubrica sunt rationabilia valde: vt patet per expositionem in singulis verbis. ¶ Inde potest dici quod sit lex imperatoris Frederici sicut superior et inferior que intitulatur Henrici ex suprascriptione: licet de ea dubitet glo. vt
1 ibi dicitur. † Et sic media presumuntur eiusdem cuius sunt precedentia et sequentia. argu. quod dicitur de medio. ff. de hered. insti. sed si sub conditione. in prin. de verbo. obli. existimo. quia et que sequuntur sapiunt naturam et sortiuntur conditionem precedentium. C. lib. x. de apoc. publi. quicunq;. et propositum in medio refertur ad precedentia et sequentia. ff. de lega. j. talis scriptura. in fine. ex quo etiam non habet subscriptionem hic titulus et superior habet: intelligit habere id quod superior habet: quia communis est prepositio consul. ff. de eden. si quis ex argenta. §. si initium. Imperator ergo Fredericus qui potest dici conditor huius. l. et eorum que in hoc ti. dicuntur dicit et declarat que sint regalia. s. res regni sui pertinentes. s. ad regem principaliter. Et loquitur de rege romanorum qui nihilominus dicitur rex post coronationes. Corone imperatorum dicuntur infule imperiales in. l. bene a zenone. ¶ Regnum eius est Italicum et alamanicum. dictum est. s. de noua fidelitatis forma. ¶ Et quamuis hic non exprimat. s. de regalibus sui regni sic debet intelligi: quia et si in tertia persona loqueretur de seipso dicimus loqui eum. ff. solu. matrimo. diuortio facto fructus diui di ait scilz ipse idem Pompo. qui fecit illam legem. et de beato Joan. euangelista. hic est discipulus ille et c. et scimus quia verum est testimonium eius de se in tertia persona loquente. ¶ Quicquid est in libro compilato allegamus pro textu ex quo in compilatione vulgata continetur. Inde allegamus rubricas sicut text. in interdicto quod vi aut clam. expone aut pro et. C. de verbo. significa. l. penulti. ibi: melius itaq; et c. vt. C. de edicto diui adriani tollendo. et vt scriptus heres in possessionem mittatur allegamus quod non habet locum ille titul. in his qui succedunt
2 abintestato. ¶ † Superscriptio probat sicut denarius vbi est scripta imago principis et superscriptio: quia est denarius regis Karoli vel Ludouici vel similis dixit. d. Mat. xxij. et probatur. ff. de cótrahen. emp. l. j. vbi nummus percutitur forma publica a principe scilicet fieri faciente illum non est contra. C. com mi. vel epistolas. l. iij. et. l. iudex. et. l. se. quia ibi sine cause cognitione posita non mutant legitime diffinita nec iudex habebat vel habere poterat animum diffiniendi. ¶ Idem dicimus in regnis alijs vt hec sint regalia in quolibet regno si contrarium non apparet ex institutione regnantis vel consuetudine regni illius: nam quilibet in regno suo monarcha est. vij. questio. iij. scitote. et dictum est. d. c. de noua for. ¶ Quid ergo in vno regno dicitur idem in alio dicimus quando est rationabile vt dictum est in preambul. tunc quidem quod vni dicitur omnibus predicatur argu. ff. de excu. tut. l. iij. §. j. ibi hoc autem videtur dictum esse et c. quoties aliquid lege promulgatur cetera que tendunt ad eandem vtilitatem et c. ff. de leg. nam vt ait Pedius si non sit alia ratio in vno quam in alio vt statim in simili dicitur legem etiam ratio cómendat. prima di. consuetudo. ¶ Hosti. videtur intelligere de rege romanorum imperatore quia in sum. de césibus. §. ex quibus causis. ver. nunquid rex Francie et c. et ver. et breuiter dicit quod monete mutatio et concessio pedagiorum ad solum imperatorem pertinet non ad alios reges. ¶ Sed certe neuter posset sine causa vt sequitur cum causa rex alius poterit in regno suo quod imperator potest in terra imperij que hodie modica in Italia non habet nisi lombardiam et illam non totam et partem tuscie et alia sunt ecclesie Ro. sicut et regnum Sicilie primi domini fuerunt reges vt dicit Sallustius et patet ff. de ori. iu. §. ex actis. et. §. cum placuisset. in aut. vt prepo. no. impe. in prin. ¶ Reddite ergo sunt prouincie que regem habét forme pristine habendi reges. quod de facili fit. ff. de pac. si vnus. §. quod si in specie. ¶ Liberi reges tantum habent in regnis suis quátum Imperator in imperio vt colligitur de capti. et postlimi. reuer. postliminium. in princ. de hoc dictum est in preambulis. et multa dicit super simili de regibus glossator cósti. regni sicilie que hic narrare laboriosum potius esset. ¶ Et sicut ipse Hosti. dicit aliquibus videtur mihi non videtur vt dicit papa in cósimili. qui filij sunt legi. per venerabilem. §. insuper. sic dici potest hic. quicquid posset contrarium de subtilitate iuris dici. de facto videmus reges plus exercere iurisditionis in talibus quam romanos principes illa ratione: quia curant de vtilitate regni propter filios qui sunt reges sicut et ipsi sunt vt dicit Beatus Grego. de hermigillo. xxiij. questio. j. c. fin. Imperatores non sic: quia electione non successione vt pluries dictum est in superioribus. sicut dicunt iuriste de questione donationis constantini in auten. quomodo opor. epis. in prin. in gloss.
3 ¶ † Et nota quod regalia continent ea que possidentur et que non. sed que si vel creatio seu potestas faciendorum magistratuum que intelligentur etiam ad merum imperium. ff. de iuris. óm. iudi. in eum. ¶ Et cum enumeret specialia de quibus non esset verisimile si non specificaret. ff. de pecul. qui peculij. videtur enumerare etiam similia que non exprimit: quia cum exprimat personalia et quedam enumeret: idem est in alijs similibus non expressis si non sit in eis alia ratio. ff. de iudi. cum pretor. in gloss. expressa loco exempli sunt. ff. de dam. infec. damni. ij. in fine. ad. l. aquil. ita vulneratus. in fine. l. Et sic si Imperator
a° vel rex concedat comiti regalia vel imperialia in terra sua omnia que persone principis coherent videtur concedere omnia scilicet que ad eam vtilitaté tédunt. ff. de leg. et ideo. ¶ Concedendo generaliter regalia vel etiam si nominatim quedá exprimat vt hic genus non taxatur in enumeratis nisi quando constet de voluntate. ff. de suppel. lega. legata. in princ. de fun. istru. que situm. §. j. vnde videt sensisse de omnibus que habet cócedens si specialiter non concessisset regalia vel imperialia per generale verbum hec regalia vel iperialia. Et sic videt cócessisse vt possit in suo comitatu leges facere et posse constituere magistratus non est minus quam condere leges non competit creare magistratus habentes mixtum et merum imperium nisi soli principi qui habet plenam iurisditionem. dicit Azo in sum. de iurisdi. omnium iu. circa medium. lege regia omne ius regiminis reipublice in principem transferente. ff. de offi. pre. preto. l. j. C. de vete. iu. co. §. hoc. ¶ Eadem. l. concedente principi quod legem faciat. senatus facit de autoritate principis. ff. de legi. non ambigitur. et prefectus pretorio. C. de officio prefe. preto. formam. hec lex erit in comitatu suo tantum argu. vj. q. iij. scitote. Quilibet rex est princeps sue prouincie. vij. q. j. in apibus. in glo. et qui facit de mádato principis princeps videtur facere. omnia enim nostra facimus et c. d. l. de vete. iu. enu. §. omnia. ¶ Sed quomodo potest donare hec Imperator vel Rex. Respondeo si donaret de toto imperio vel regno vel tanta parte vt esset contra honorem corone non valere alias sic ex certa scientia extra de iureiur. ren. intellecto. ff. de legib. lege. j. apud iulianum. in fine. et per ea que no. in auten. quomodo opor. epi. in princi. ¶ Item populi hodie facerent legem municipalem que ligaret exteros in illa ter

Additio. ¶ Regalia vel imperialia in terra sua et c. Adde quod dicitur regalia vl... ea quod in hoc tit. tradunt. Et quod notat ... dradus in co... xxj. quod incipit ... j. q. iiij. qrit. et per ... d. paulum de cas... in consi. suo. ... circa fi. in. j. vo. ... vl. imp. esse ... tho. ab hor.

ra.ff.de iusti.ꝛ iu.omnes populi. ¶ De hoc dic per Innocē.de
4 consti.cum accessissent. ¶ † Item dicit hic monete quasi sit de regalibus monetam facere ꝛ pedagia dolonea constituere. nec hoc potest concedere nisi solus imperator romanus. dicit Hostien.in summa de censibus.quod dic vt.s.proxi.dictum est ꝛ.j. vnde hoc nō est minus.quā cōcedere leges in illo comitatu qui potest plus ꝛ minus vel tantundem non econtra.de ser.ex porcui pacto.de reg.iur.non debet.nisi constaret de contraria voluntate cōcedentis illud primo inspiciendum est.ff.de reg.iur.
5 semper. ¶ † Hec pedagia vectigalia ꝛ impositiōes ex iusta causa fieri debent vt sequitur ꝛ facere cum causa cessante causa cause cessare debent vt si dominus qui potest si clam ꝛ monetaȝ facere in terra sua statuat vt aliqua mercimonia non extrahātur de terra sua necessaria ad confectionem monete si tempore procedente non cudatur ibi moneta extractor horū mercimoniorum non teneretur statuto cum enim cessat causa prohibitiōis finitur autoritas statim.ff.de rep.quod ait.§.ait lex.de vsucap. vbi.§.interdum.C.qui ad lib.perue.non pos.l.ij.q.vij. qō pro remedio.ꝛ ibi in gloss.de hoc ꝛ totū illud generale cessante causa cessat effectus.C.de epis.ꝛ cle.generaliter. cum causa reducitur ad non causam perinde est ac si a princ.sine causa fuisset.ff. de condi.sine causa.l.j.in fine.ꝛ tunc quando sine causa cōstitueret peccaret. dicit Innocentius in.c. innouamus. extra de cēsi. non dicitur fieri quod cum peccato fit.xxij.q.j.faciat.arg.ff.de condi.insti.filius. ¶ Item debet intelligi de his qui extrahuntur de terra domini facientis statutum quia si aliquis veniret de vltra mare cum equis ad arma vadens romam ꝛ transfert per regnum sicilie vnde equi ad arma non possunt extrahi sine regis mandato libere sine pena tales equi ad arma de vltra mare portati exibunt sine regis mandato.C.de edifi.priua.si quis posthac. in fi.ff.ex qui.cau.maio.qui mittuntur.§.j.ver.sed ꝛ si extra patriam.nisi statueretur quod nec illi equi aliunde venientes extrahentur sine mādato. In re sua quilibet dicit legē quā vult.C.de noxa.l.ij.man.in re. ¶ Hoc tñ statutum non ligaret ignorantem.ff.de decre.ab ordi.faci.l.fi.nisi esset supina ignorātia.ff.de institoria.§.sed ꝛ si pupillus.§.prescribere. extra de postu.c.j.ꝛ de consti.c.j.C.de iur.ꝛ fac.igno.constitutiones cuȝ intrat exterus regnum aliquod ligatur lege illius regni.C.vbi de cri.agi opor.auten.qua in prouincia.ideo exquirat conditiones ꝛ vsus illius regni quia postq̄ lex est promulgata ligat omnes in auten.vt fac.no.cōsti.in prin.al'.esset supina ignorare qō omnes sciunt vt dictum est hic quādo diu stetisset in regno tamen intrantes debent esse scientes vt teneantur imo debet eis denunciari per officiales vt dicit constitutio de intrantib⁹ regnum inermibus.antiquum statutum continens ius nō nouū nō est necesse denunciari ex toto.ꝛ sic non ob.ff.de publi.l.fina. §.licet.hoc de iuris rigore:quoniā scire ꝛ debere scire paria sunt ff.si cer.pe.quod te mihi.cum concor. Sed de equitate vni extero qui nunq̄ fuisset in tali regno ignoranti tales ciuiles impositiones ꝛ institutiōes pena per regnantem deberet remitti ex quo nil interest nisi propter penam que debet irrogari peccanti:sed nō peccat qui ignorat.ff.loca.si ignorās scientiā vel ignorantiam voluisset obligare.C.lib.x.de tabul.generali. ignorās non delinquit.ff.de actio.ꝛ oblig.ex maleficio. in prin.peccatū est in voluntate ꝛ nisi sit voluntarium nō est peccatum vt dicit Augustinus: quia voluntas est que distinguit maleficia.ff.de furtis.qui iniurie. ¶ Attendenda est circa predicta causa talis ordinationis per quam vult rex vt venientia aliunde quam de terra sua nō euehantur per terram vt si sit ibi publica vtilitas valeat.secus si propter priuatum cōmoduȝ regnantis. iiij. di.erit.esset tunc contra charitatē:quia etiā ciuilis ratio vult fiat in alieno.ꝛ per alienum quod sibi prodest ꝛ alij non nocet ff.de euic.in creditore.so.ma.l.ij.§.j.statutum carens ratiōe nō ligat in foro conscientie:quia ve q̄ cōdunt leges iniquas. Esa.x. et lex que iusta nō est pluries dictum est.s.non minus causam [illegible] factum inspicimus.ff.de fur.verum.argu. contra quia nolente domino agri per agrum nō licet transire nec aliquid in eo facere.ff.de ser.rusti.pre.ff.diuus.C.per agrum.j.di.c.j.xxiij.q.ij.c.fi.intelligitur nolens nō cōsentiens vt ibi moderni dicunt.ff.de ser.vr.pre.inuitum.hoc non videtur obstare:q2 nō vadit per agrum regis fiscalem vel patrimonialem.sed p viaȝ publicam que non est principis.arg.ff.ne quid in loco publi.l.ij.§. ad ea.ꝛ.d.l.per agrum.ꝛ dicetur.j.super verbo vie.sed per viaȝ publicam posset prohibere ingressum vel meatum puta multitudini ꝛ exercitui lasciuo:quia lasciuus arg.ff.loca.ex cōducto circa fin.iustam haberet causam prohibendi vt per regnū suū nō transeat timendo inuasionem terrarum suarum vel alias inuasiones ꝛ pericula per ea que dicuntur numeri.xx.ꝛ.xxj.c.iteȝ ꝛ vni posset prohibere ex causa vt scilicet nō sciantur secreta regni sui arg.C.de commer.ꝛ merca.l.iij.vj.q.j. merito vel alia simili causa habente similem rationem:nam vbi eadeȝ ratio idē ius.ff.de fun.l.j.vt si nollet alienigenas exteros i regno suo cōuersari vel manere ne animos subditorum inficiant ꝛ est timor iustus ꝛ causa talis vera:quia ꝛ potest quis prohibere vt aliquis sibi odiosus rem suam non emat.argu. C. de iure emph.l. fi.in princi.ff.de ac.emp.si sterilis.§.si tibi.de contraben.emp. qui fundum.his cessantibus sine causa nō posset vt.s.dicitur.

1 ¶ Littora publica dicuntur regalia ꝛ quare.
2 Portus a littore differt.
3 Via publica que sit.
4 Flumina nauigabilia sunt regalia.
5 Molendinum an possit quis facere supra molēdinū alteri⁹ in flumine publico.
6 Princeps cōcedere nō debet ea q̄ in vijs ꝛ littoribus publico ꝛ cōi iuri derogant.
7 Princeps omnia iuste ꝛ rite facere presumitur.
8 Publicum in quo differat ab eo quod cōe dicitur.
9 Portus ꝛ ripe sunt regalie quorum vsus est publicus.ꝛ nu.10.
11 Vectigalia rerum que vehuntur ad quem pertineant.
12 Vectigalia ꝛ gabelle fiscales plus offerenti locantur.
13 Conductore gabellarum ꝛ eius fideiussore nō existētib⁹ soluendo tenetur magistratus qui eis locauit.
14 Vectigal de quibus rebus debeatur.
15 Princeps peccat sine causa vectigal imponens.
16 Papa an possit vel debeat vti potestate absoluta ꝛ an sic facta rata sint.
17 Indulgentia quid sit:quid operatur ꝛ an possit a papa cōcedi.
18 Monetam facere quis possit.
19 Monetam cudere solis licet principibus.
20 Alchimista aurum sophisticatum pro puro vendere nō debet.
21 Monetam legitimam:probā:legalis tenute ꝛ iusti pōderis debet facere principes.
22 Monete bonitas itrinseca differt ab extrinseca de qua ꝛ circa quam attenditur precium.
23 Princeps necessitate inguente monetam vilē cudere pōt:qua finita dānum resarciet subditorum.
24 Fisc⁹ dicitur successor vltimus:ꝛ que persone ei preponantur.
25 Cognati an possint per fiscum a successione excludi.
26 Uxor an dicatur affinis ꝛ an preponatur fisco.
27 Heres non vindicās necem defuncti priuatur eius hereditate.
28 Fiscus homicidium accusabit si deficiant accusatores.
29 Sententia absolutoria an retractetur si testes in contrarium reperiantur.
30 Proditoris ꝛ heretici bona ipso iure perduntur.

R Egalie sunt armā. Nomen est certorum iuriū fortium. que non habemus in vsu. sicut in regno Sicilie. multa noīa gabellarū q̄ alibi nesciūt̄ hec sunt ex vsu loquentiū.ff.de suppel.le. labeo.in pri. ¶ Alij habent vel amene vie publice.hoc non est bona litera q2 vie lutose ꝛ non delectabilis:licet publice priuatorum essent qō est absurdum. ¶ Alij habent armandie ꝛ dicit de armificatiōe quod est publici iuris ꝛ competit fabricensibus ꝛ soli principi licet illud disponere in aut.de ar.in princ.C.de fabricensi.iure. ¶ Vel armandus vocat littora que sunt publica ꝛ communia non vt fiscalia ꝛ patrimonialia que sunt in dominio principis sed sunt publica in vsu omnium secundum quod dicitur.ff.de acqui.re.do.quod in littore.de re.di.l.ij.in fi.ꝛ.l.seq.ꝛ.l. riparū in fi.ꝛ.l.seq.insti.de re.di.§.j.ꝛ.§.littora.pro illis que sunt publico vsui deputata cuilibet scilicet de ciuitate competit interdi-
1 ctum.ff.ne quid in loc.pu.l.j.§.j.ꝛ.§.ad ea. ¶ † De littoribus dicitur eo.titu.l.littora.ꝛ.l.seq.Sunt ergo regalia littora q̄tū ad regis defensionem ꝛ protectionem vt prohibeat ibi fieri quicquaȝ si vsus littoris ꝛ publicus impediatur.d.l.littora.ꝛ.l.seq. non enim sunt in patrimonio regis: quia distant hec publica ab illis que sunt in fisci vel cesaris dominio.d.l.ij.§.j.ꝛ dixim⁹ s.tit.j.§.illud quoq̄ precipimus.in questione si feudatari⁹ spoliatus per dominum agat interdicto. Dicuntur autem littora armandie ab ariditate: quia sunt arida.inde dicūt sophiste littus arat. Et poeta quid arene semina mandas. ¶ Vel ab amaritudine aque maris: quia littus est totum quod occupat fluctus maris ybernus vel estiuus insti.de re.di.§.j.ff.de verborū signi.littus.nomina debent esse consona rebus.insti. de dona.
2 §.est ꝛ aliud. ¶ † Portus exprimitur.j. inter que est differētia non enim omnia littora sunt portus hec ꝛ alia sunt publica.ff. de verbo.signi.inter publica. ¶ Sed quomodo videmus concedi per reges in littoribus ꝛ alijs locis vsui hominum ciuitatis sic vt campus marcius vel forum vel theatrum.vt.ff.de lega.j.apud iul.§.fi. Dic quod non debet se princeps intromittere de his. Sed ꝛ si facit ꝛ populus cuius interest non contradicit cum naturale vitium sit negligi quod communiter possidetur.C.libro.x.quando ꝛ quibus quarta pars.l.j. videtur cōsentire.non enim est vniuscuiusq̄ quod est in vsu communi.ff. qō cuiusq̄

qd cuiuscq vni.no.sicut.§.j.si suum esset non nocet scientia τ presentia.ff.de pig.ac.l.gaius.qr sunt communis vsus taciturnitas videtur quod sit consensus qr agitur de preiudicio eis faciendo ff.de reg.iur.qui tacet.sic soluitur hoc generale.ff.de procur.filius §.inuitus.de re iudic.sepe.§.j.Multa enim per patientiam tolerantur.extra de prebend.cum iam dudum.qr malas hominum voluntates prohibere non possumus.τ ideo nolentes percipimus quod permittimus.xxxj.q.j.hac ratiõe.Si sciret princeps esse contra publicum vsum non concederet.ar.C.de emanci.lib.nec auus.τ quia princeps est pater communis.argumen.C.de inoffi.testamen.si quis filius.concedit ista sine incommodo cuiuscq.propterea in flumine quod est istius conditionis:quia de regalibus vt sequitur concedat aquam inde duci.τ si sit nauigabile quando dicit non ob.l.ff.de flumi.l.ij.in glo.τ statim dicet.

¶Quod ergo littora sint publica hoc est de iure naturali gẽ.d.l.ij.de re.di.Et quod ibi nullus edificet si sit impedimento vsui publico eo.ti.nemo.τ insti.e.§.j.¶Sed quod si sine incõmodo nauigantium fiat ibi edificium possit edificare hoc est ex institutione principum.eodem ti.riparum.in fi.de acqui.rerum domi nio.quis.τ.l.quod in littore.de oper.no.nunc.l.j.§.nunciatio.ne quid in loc.pub.littora.sicut lex concedit.s.sine incommodo ita cõcedit princeps qui est lex animata.in auț.de consul.in prĩ.qui poterit donare de littore si sine incommodo nauigantium.vt.s.dicitur ex certa scientia non obstante.l.qr institutiones iuris positiui potest tollere.Si non diceret non ob.l.vel quod tantundem esset de quo no.C.si contra ius vel vti.publi.l.fi.in glo.presumetur eo ipso rescriptum surreptitium.alias nihil esset in eo speciale.C.de vectigal.omnium.de sum.tri.l.iij.τ notauimus in simili.s.ti.j.§.preterea ducatus.in tertio dicto.§.¶Vel cum magno incommodo non potest cum paruo.sic ar.C.de preci.impe.offe.quoties.pro quo est.ff.de impen.omnino.commod.si in rebus.§.possunt.inter communia τ publica est differentia vt.j.dicetur.¶Item sunt regal.

3 **Vie publice.** †Iste vie publice dicũtur pretorie militares τ cõsulares.τ sic sunt quadrinomie.ff.ne quid in loco publi.l.ij.§.viarum.τ.§.sequen.de iti.pu.l.fi.¶Et est via publica que vtruncq cap.vie respondeat ad aliam viam publicam seu locum publicuz.alia est priuata dicit Karolus in summa de inuasionibus.si quis fossatum.τ probatur.d.l.

4 **Flumina nauigabilia.** †Ista sunt pauca que sunt nauigabilia in sui ortu.Et ex quibus fiant nauigabilia id est sine quibus flumen quod cum eis est nauigabile non esset nauigabile. Que sunt ista bene sciunt habitatores prouinciarum ista sunt in publico τ communi vsu subditorum.¶Et habẽt plericq domini terrarum molendina τ alia edificia habẽt τ subditi τ sunt edita interdicta.ff.de flumini.τ sequens ne quid in flumi.pub.τ subsequens.vt in flumine publico.¶†Utrum in flumine pu

5 blico supra molendinum tuum possim facere aliud molendinũ licet glos.videantur variare dic quod in meo loco possim facere etiam si noceat tuo si de flumine aquam deriuem per predium meum propinquum nisi deberem tibi seruitutem.sic debet intelligi glo.C.de serui.τ aqua.si manifeste τ de publico tantum habeo ad obtinendũ quantum tu ad prohibendum.ff.ne quid in lo.pub.l.ij.§.j.Sed in flumine ipso.s.tuum vel in loc.pub.ducere aquam non per fundum meum ripe coniunctum tunc nõ sic intelligitur glo.ff.de dam.infec.fluminum.§.fi.τ.l.seq.sic determinat Roffre.in interdicto.ne quid in flumine publico ripa

6 ve eius fiat.§.fi.¶†In his vijs τ littoribus princeps nõ debet concedere que sint contraria communi τ publico iuri.vt.s.dictum est qr sacris oraculis vel pragmaticis sanctionibus aduersus vtilitatem orbis impartitis iure cassandis τc.C.li.xj.de aq ductu.diligenter circa fi.nec est eorum commercium.ff.de cõtra ben.emp.sed τ celsus.τ si populus biberet aquam de fonte princeps non concedet quod sit in vsu vnius tantum vel definat esse nauigabile.eo.ti.l.vsum.τ.d.l.quominus.τ.l.sequẽ.¶Nec ista princeps donabit vel donare potest.vt quidam dicunt qr non sunt sua sicut fiscalia τ patrimonialia.d.l.ij.§.hoc interdictum τ ideo dicunt quod in.l.apud iul.in fi.de le.j.cum dicit ortos sallustianos:fundum albanum:campum marcium:forum romanum edem sacram non posse legari subiungit predia cesaris iussu eius:soluere distrahi nõ repetit nisi de prediis cesaris de campo marcio foro τ de ede sacra non repetit quasi de his ad eum non pertineat cum non sit eorum commercium vt dictum est.sz sicut predictum est concedit hoc secundum gl.quando dicit nõ

7 ob.l.¶†Uidetur sic dicendũ ad ista quod princeps omnia vi

a detur rite agere[a] τ sic cum causa:quia τ personas habilitat nedum res.ff.de re iudi.quidam.in fi.C.de crimi.sacrile.l.ij.de diuer.rescript.sacrilegij.de rei vxo.acti.l.prima.in prin.Cor suum in manu dei est.C.de summa trini.inter claras.nihil ergo in terra sine causa fit a deo.Job.v.nec a principe qui sequitur deum.in auten.constitutio que de dig.§.illud.de fi.instrumen.in prin.τ ex magna causa hec rara τ insolita facit.ff.de sena.l.fi.propterea nedum vias imo τ totum vnum populum potest ex causa delere.C.lib.x.de iure fi.certa.ff.quib.mod.vsusf.amit.si vsusf.si potest totum ergo τ partem.ff.de pact.iure gen.§.a deo.¶Si faceret sine causa sicut nõ potest rem priuati sine causa tollere:quia dominium erat suum iure naturali gen.quod non potest princeps mutare.vt not.de hoc.C.si contra ius vel vtili.pub.l.fi.non tollet vniuersitatis quod est eis publicum vel commune.lz enim non sit singulorum est omniuz.d.l.sicut.§.j.maxime qr publica vtilitas prefertur priuate vt predictum est.¶Sic debent intelligi iura de potestate principis loquentia vt semper cum causa faciat sicut diximus.s.super verbo vectigalia.repete que ibi dicta sunt alias si sine causa potestate absoluta non ordinata licet non habeant hominem qui sua facta dijudicet vt dicit dicta gl.super illum Psal.tibi soli peccaui.certuz est quod peccat apud deum sicut quando sine causa imponit nouũ vectigal.dicit Innocẽ.extra de censi.innouamus.¶Hoc in modo isto leue remedium reputatur sicut de sacramento quod dicunt vulgares esse peius pignus quod sit in domo ita si sine causa facit qr contra alium princeps vel papa gay Rilaleua.nõ autem dicimus posse quod cum peccato facimus.xxij.q.j.faciat.ff.de condi.insti.filius.sicut non dicimus posse que cum periurio facimus.s.de cõtro.inter domi.τ empt.c.dominus.τ tunc non dicitur rex princeps quando sine causa τ imprudenter agit.ij.qõ.j.scelus.xx.iij.

8 q.j.amonere.in prin.¶Inter publica in larga significatione accepta τ communia in omnium vsu non videtur differentia esse licet glos.iuuat.ff.de vsucap.l.fi.in prin.C.de edifi.priua.prescriptio.sunt enim aliqua publica in larga significatione quod dic ff.de verbo.signi.inter publica.Differre tamen videntur in prescriptione:quia etiam sicut est piscari in mari vel flumine publico prescribitur.xl.an.si quis solus piscatus sit:qr alteruz eodem iure vti prohibebit.ff.de diuer.τ tempo.prescript.si quis quam publica nullo tempore quosdam.ff.de via publica.viam.ff.de vsucap.vsucapionem τ.l.fi.Item ducere aquam de flumine publico si duxit tempore cuius nõ est memoria perinde est ac si princeps concessisset:quia habetur iure constituti.de aqua quoti.l.hoc iure.§.ductus aque.¶Hec videntur contraria premissis:quia potest princeps quod vetustas potest scilicet princeps cuz causa quod vetustas prescripsit:quia allegata causa presumitur per.l.de in rem verso.τ pluries dictum est.¶Ista disputatio vtrum sint vera premissa parum est vtilis:ideo non insisto:licet omnia debent sciri:quia principes disponũt hec sicut volũt nec est aliquis qui dicat cur ita facis.¶Quedã sunt deputata vsui ciuitatum vt molendina hoñ.dicit gl.l.inter publica.sicut sunt omnia alia publica que sunt in vsu populi vt saliñ.doañ.et alia que sequuntur in predict.l.inter publica.¶Hec sunt ciuitatuz ex priuilegio in regnis sunt regum vel priuatoruz quando sunt in prediis singulorum vt argenti fodine.ff.de rebus eorum.l.iij.in fi.τ.l.sequen.¶De his fiunt vtilitates communes vniuersitatis nõ singulorum ista sunt sicut fiscalia τ patrimonialia quã tum ad principem que prescribuntur contra fiscum.xl.an.C.de fund.patrimo.l.fi.In regno Sicil.si essent iam quesita centum ann.in consti.quadragenariam.¶Sed quomodo prescribuntur cum non alienentur dicta.l.apud iul.in fin.de contrahend.celsus.τ.l.lege.de verborum significatione.alienationis.dic nõ longa sed longissima.de vsucap.l.fin.¶Alij dicunt quod in.l.apud iul.equiparantur quantum ad hoc vt earum commercium non habeatur.institu.de inutili stipulatio.§.j.at in vsucap.differunt vt dictuz est.¶Item apud iul.loquitur de his que sunt publica in vsu populi.¶Item multa non alienantur que prescribuntur vt ascripti agris vt not.in.l.alienationis.¶Item si non sint redacta sub procura.cesaris est commercium inter priuatos quantum ad eorum preiudicium.vt in.l.lege si sint redacta non est commercium etiam in eorum preiudicium.¶Item est commercium eorum iussu principis scilicet q̃ sunt cesaris repetit de his que sunt vsui publico deputata vt de campo marcio.¶De istis prescript.dicitur.ff.de diuer.τ tempo.prescript.in omnibus institu.de vsuca.§.res fisci.C.ne rei dominice vel tẽplo.l.secunda.plerumcq etiam plus potest tacitus consensus q̃ expressus.ff.de heredi.instituen.si quis sempronium.de regu.iuris in expressa.in prescriptione est consensus tacitus ex negligẽtia presumptus.¶Alibi plus expressus.ff.de verborum oblig.eum qui.in fi.¶Alibi equiparatur.ff.de legi.τ consti.de quibus in fi.¶Ista sumuntur secundum diuersitatem diuersarum materiarum prout in glo.dicitur.τ Broc.dicitur etiam in libro domini Pilei ea hic narrare laboriosum esset non subtile.τ adde que diximus.s.ti.j.Imperialem.§.preterea ducatus.in questione an demania possunt prescribi.τ de probi.ali.per lothar.c.j.in principio.

9 **Portus.** Id est redditus seu vectigal.†portus hoc est redditus qui prouenit ex his que in portu

Andreas de Iser.super Feu. n

Additio.

a ¶Princeps oia[illegible] te vr agere.[illegible] an pnceps intelligat vti ptãte absoluta [illegible] nõ n[illegible] si c[illegible] mat.[illegible] [illegible]c.inno[illegible] lit.i.ij.col.decle. qd est verũ nisi cũ cl'a ex certa scientiagl.i.c.ad hoc.d rescript.Qui aũt dicat pnceps [illegible] fit.τ de ei' ma[illegible] de glos.in cle.j.de baptismo.τ ibi p d.Car.zabarellã. Bar.ab hor.

vel ex portu vehuntur. hec sunt regal. quia sunt publica stricto modo. i. in patrimonio regis vel Cesaris vel ciuitatis quando sunt ciuitatum. d. l. inter publica ciuitates in imperio habent ista ex priuilegio. alia sunt imperatoris: q2 inter regalia numerantur. ¶ In regno Sicilie sunt regis sicut dictum est de molendinis. §. proxi.

10 **Ripatica.** †Eodem modo prouentus ⁊ redditus ex his prouenientes. ripe em̄ ⁊ earum vsus est publicus sicut ⁊ mare. d. l. riparum. non intelligitur de publico in patrimonio fisci vel ciuitatis. vt in. l. inter publica. ¶ Sed in communi vsu populi vt sint inalienabilia sicut dictum est supra in similibus patet in. l. riparum. ⁊ tunc dices regalia quantum ad protectionem principis: quia non alienantur. d. l. sed celsus. ¶ Hoc per consuetudinem vel potius abusum princeps ⁊ reges vsurpant ⁊ habent sicut demania ⁊ imponuntur seruagia in ripis ⁊ littoribus ⁊ faciunt inde gabellas hoc modo videtur loqui de istis ripaticis. ripa est eiusdem iuris quo flumen ⁊ mare. ⁊ ideo in ti. de flumi. ⁊ ne quid in lo. pu. ripave ei9 ⁊c. ⁊ in seq. ti. ne quid in flumi. publico ripave ⁊c. coniūgitur ripa cū flumine cuius ripa est ⁊c.

11 **Vectigalia.** †Octaua pars est eius qđ vehitur. C. de vectigal. ex prestatione. Ista eodem modo sunt fisci vel ciuitatis hec latine dicūtur in greco tolonea ⁊ tolon grece latine vectigal a tollo tollis: quia tollitur octaua pars. vnde dicitur de beato Matthheo quod sedebat ad theolonium ⁊ lucris pecuniam augebat. dicit Beatus Gregorius in omel. quarte ferie post pascha. ⁊ hoc non fit sine peccato.

12 **Additio.** †In venditione autem seu locatione vectigaliū ⁊ gabellarum fiscalium tacite inest vt possint licitari ⁊ dari alij qui plus offert. ff. de publica. l. licitatio. in rebus priuatorum non nisi agatur expressim. ⁊ tunc prima erit pura alia conditionalis secundum verba conuentionū propter fructus medij temporis: cuius debeant esse. ff. de in diē adiect. l. prima ⁊ secunda. ⁊ ibi in glos. Sed in gabellis fiscalib9 facta post subhastationem licitationem est de ritu in regno Sicilie: quia primus emptor respondeat secundo ad credentiam vel extaleum sicut elegerit qui prim9 emptor si consumpsit omnes fructus perceptos secundo tenetur ad iustam estimationē eorum nisi dolo consumpserit: puta tenebat totum salem confectum in primis mensibus anni ⁊ sciens gabellam licitatam vel licitati debere. maxime si inde lucrabatur. nam debebat scire licitandam sibi eo quod quilibet intendit ad lucrum ⁊ augendū patrimonium suum. ff. de mu. ⁊ hono. l. cura. §. primo vendidit totum salem modico precio qui plus valuisset si conseruat9 fuisset tempore subsequenti ⁊ vendidit vltra quantitatem rate sue in estimatione rate temporis secundi veniet totum interesse qđ est hodie in lucro. C. de senten. que pro eo quod interest. l. prima in fi. que derogat. l. si steril. §. cum per venditorem. ff. de actioni. empti. ¶ Sed si primus emit vel conduxit gabellam deinde secundus licitet ⁊ non det fideiussores gabellaria volente remanet apud primum pro precio conuento cum ipso primo: quia tacite videtur inesse vt ita demū habeat cum secundus sic habeat curie arg. dicte. l. licitatio. in princi. sicut tacite inest si sit idone9 ff. de mu. ⁊ hono. ⁊ gradatim. §. j. sic. ff. de iure dotiū. stipulatione. cum concor. ¶ Et cum dicitur in. l. licitatio. calore licitantis inflauit vltra modum solite conductionis. Idem si non vltra: quia eadem est ratio cum fine. l. licitatio. fiscus haberet restitutionem in integrum eo leso in hoc quod secundus non potest cauere. ¶ Sed si secundus dedit fideiussores primus tanquam amotus ⁊ fideiussores sui per consequens statim sunt liberati ab illa obligatione dicta. l. prima ⁊ secunda. de in diē adiec. li-
13 berato eo liberantur fideiussores. ¶ †Et si fideiussores nō sint idonei tenebitur magistratus qui eos non soluendo recepit si poterant fideiubere. ff. de fideius. l. tertia. in fi. qui satisdare cogantur. quoties. que videntur contra de magistra. l. prima. §. si [illegible]tores. ita quod postea idem primus licite secundo gabellā primi fideiussores non tenentur propterea in alia venditione seu locatione in qua nō intercesserunt argu. C. locati. si cum hermes. nam ⁊ in eandem obligationem semel finitam parata eis exceptione non reducentur inuiti. ff. de transactionibus. l. fina. de contratabu. si post mortem. §. fina. ¶ Ubi vero ipse idem qui emit puta ꝑ cētum gabellā ⁊ fideiussores prestitit incantat licitat ⁊ augmentat sibi gabellam eandem: puta pro. cxx. consueuit queri vtrum primi fideiussores liberentur: vt perinde habeatur ac si alius a primo emptore emisset ⁊ ipse primus fecerit hoc tanquam alius non tanquam ipse. argumento. ff. de adopti. si pater. §. qui duos. ⁊ quidem pro addito in quo non fideiusserunt non tenentur fideiussores. dicta lege si cum hermes. sed in centum in quo fideiusserunt est attendendum si fuit nouata obligatio prima cui accesserunt fideiussores ipsi vt tunc sint liberati. C. de fideiussori. l. nouationem. ¶ Circa nouationem ipsam sit facta vel non videtur distinguendum quando addidit ⁊ incantauit sibiipsi erat res integra vel nō res integra dicitur quando non est precium solutum. ff. de rescindenda venditione. l. ij. in fi. vel res scilicet gabella non erat tradita. ff. de pac. iuris gentium. §. adeo. ¶ Si ergo precium non erat solutum vel gabella nō tradita additio ⁊ incantatio facta sibiipsi nouus contractus est qui nō resoluit priorem. d. l. ij. in fi. ⁊. §. adeo. ⁊ sic fideiussores non sunt liberati de primo contractu non resoluto ⁊ in hoc non est opin. etiam iure veteri. Quando autem pars pcij erat soluta vel arrhe date. dic vt. C. quādo liceat ab empti. disce. l. ij. ¶ Idem si habet gabellam pro tradita ⁊ cepit exercere vel curia que vendebat dixit eo volente se possidere gabellam predictam nomine emptoris. ff. de acquiren. possessio. l. qđ meo. si quis cautioni. sed ⁊ si. §. questitum. re autem integra si incantet ⁊ augmentet sibiipsi hec est opi. quia Jo. dicit in substantialibus sicut est precium ⁊ augmentū eius ⁊ diminutionē veterē esse sublatam nisi in contrarium agatur. d. l. ij. Idem dicit glo. si incontinenti ⁊ tunc sit nata prima obligatio si ex interuallo ⁊ tunc nata sit sed sublata. ¶ Alij dicunt veterem manere ⁊ secundam ei accedere nisi aliud agatur de quo no. plene in. l. pacta conuenta. ff. de contrahen. emptio. pro vltimis est ius nouū C. de nouatio. l. fina. que distinguit vt fit vbi dicitur non. l. sed tantum voluntate expressa fit nouatio vt ibi. fideiussor enim ex quo semel se obligauit perpetuo tenebitur etiam si post renunciaret expresse eidem. ¶ Hoc de fideiussoribus datis in contractu in iudicio dati refert qualiter dati sunt vt sciatur eorum liberatio de quo dicitur. ff. de fide. grece. §. j. Item refert cuius seu quorum condemnationem soluere promiserunt: quoniam si promiserunt iudicatum soluere de eo quod Petrus iudex iudicauerit ⁊ ante litis contesta. detur alius iudex illo iudice cuius iudicatum soluere promisit inde recusato vel remoto ex aliqua causa nō tenentur fideiussores alterius iudicis iudicatum soluere. ff. iudica. sol. l. iij. Idem si alia actione agatur coram eodem. eo. titu. cum querebatur. §. fi. de iudici. non a iudi. §. fina. Idem videtur si litis contestatio decessit vel remotus vel accusatus est iudex coram quo facta est stipulatio. nā si detur alius loco eius non committitur coram quo non fuit promissum eodem titu. l. ij. ⁊. l. cum apud. nam expirat iudicium vno mortuo extra de officio delega. cum vno. Sed si eidem superstiti qui non fuit mortuus vel alij committatur causa resumenda in finibus suis iudicium dicitur idem: sed mutatum. ff. de iudi. proponebatur mutatum de vna persona ad aliam iudicantem. C. de iudici. properandum. §. sin autem. Idem scilicet quātum ad hoc vt principales ita teneantur ac si mors non accidisset nec recusatio vel excusatio vel remotio. sed fideiussores qui se obligauerunt apud vnum. ⁊ quod vnus iudicaret non tenebuntur de eo quod iudicauit alius de quo non fuit promissum a fideiussore qui tenetur ex stipulatu. ff. de fideiusso. l. sicut reus. de actio. ⁊ obligatio. l. j. §. verbum. ⁊ hic eadem ratione. ⁊ quia ratio diuersitatis non est: erit idem ius in ordinario vno iudice si promittit fide soluere quod Martinus iudex iudicat: quia si alius quocunq3 modo datus iudicet non tenetur fideiussor: quia personalis fuit promissio fideiussoris quātumcunq3 iudicium continuetur. et sic idem in personis principalium ⁊ ideo aut addatur in stipulatione fideiussoris quod iudicauerit titius aut alius iudex surrogatus. d. l. cum apud. Aut simpliciter fideiubeat quod iudicatum erit soluere. pro hoc. ff. de verbo. obliga. si a colono. nam ⁊ fide prestiti non tenentur iudicio prorogato per partes. ff. de arbit. l. labeo. §. fina. sicut nec vltra tempus in cōtractu. C. locati. l. si cum hermes. in iudicio quasi contrahimus. ff. de pecul. licet. §. ex causa. principales tenentur quasi eodem iudicio sed mutato: quia est in inuitum iudicium. ff. de verborum obligatio. inter stipula. At fideiussores debent esse voluntarij. C. de actio. ⁊ obliga. sicut differentia est etiam s̄m Joan. ⁊ Hugo. inter voluntarium ⁊ voluntarium ⁊ qui fuit voluntarius apud vnum non erit sic apud alium. ff. de dam. infec. qui bona. §. penul. variantur voluntates. ff. ad trebellia. quia poterat. §. ¶ Plerunq3 enim impositiones horum vectigaliū faciunt pncipes ex causa non alias. C. noua vectigal. l. j. sed abutuntur exactiones: quia non conuertunt in causam quare fuerunt imposita.

14 **Additio.** †Sed quid est quod dicitur. ff. de publicanis. licitatio. §. earum. nonne de omnibus que vehuntur causa negotiationis nisi de his que sunt specialiter exempta debetur vectigal. C. de vectiga. vniuersi. et. l. omnibus. quomodo dicit que prestari non consueuerunt cum prestari ⁊ debere prestari sunt paria. ff. si cer. peta. quod te mihi. in fine. pro emptore. qui fundus. §. seruus. ⁊ sic non debeat prestari si dimittatur per officialem iam quod ex indulgētia publicanus omisit alius non prohibebitur exigere vt sequitur dicto. §. earum. dic quod non extabit memoria nec poterat probari vnq3 de certo genere mercium fuisse vectigal prestitum sicut in regno Sicilie de equis ⁊ animalibus venditis ius fundici nunq3 fuit

fuit exactum. Idem in simili licet dicat capitulum ⁊ constitutio doane ⁊ fundici vt de singulis mercibus soluatur ius fundici non extendetur ad hoc vbi nunquam fuit solutum vt in. §. earũ nam in querendis prescribitur fisco. xx. ann. ff. de diuer. ⁊ tempo. prescripti. in omnibus. nunquam ergo in hoc casu intelligetur de. xx. an. retro. post constructionem ⁊ ordinationem fundici factum hoc est quod dicitur. ff. eodem si publicanus. in fine ꝙ hic in his spectatur consuetudo. licet alij intelligant consuetudo in tanto non in toto vt si vno loco solueret decẽ in alio qnqꝫ non videtur verum ratione predicta: ⁊ quia licet statutum dicat debere solui per desuetudinem abrogatur lex ⁊ statutum vt dictum est in preambulis. Sed si soluto semel ⁊ iure quesito curie postea desinat solui tunc exigitur centenaria prescriptio sicut in alijs acquisitis. C. de sacrosanctis ecclesijs. lege finali. ⁊ in constitutione quadragenaria. ⁊ tunc sufficit incipi solui in aliquo post statutum. licet in vicino vel alio non sit ceptuꝫ exigi nõ videtur fisco preiudicari. ⁊ sic potest intelligi. §. earum. in fine quod ex indulgentia omisit publicanꝰ ⁊c. ¶ Omnia loca ⁊ doane regni sunt regis ⁊ regi subsunt quod fit in vno p. odest ⁊ nocet in alijs que subsunt eodem modo. argumento eorum que dicuntur de consuetudine metropolitani ligante suffraganeos ⁊ ciuitatis ligante villas ⁊ casalia que subsunt ciuitati per ea q̃ dicit Innocen. de officio archidiaconi. capitulo finali. ⁊ nos diximus plene. C. de edificijs priuatis. l. an in totum. ad quod est extra de cognatione spirituali. c. super eo. ⁊ capitulo sopite. ff. de legibus. de quibus. §. primo. Hec vectigalia non debet imponere de nouo princeps pro seruanda iustitia: quia eandem debet seruare cum redditibus regni sui: ideo prestantur sibi ⁊ habet doanas ⁊ alia iura ad Roman. xiij. vnde sunt quasi stipendia ⁊ ad hec instituta. ⁊ ideo tenetur ille qui hec percipit custodire subditos ab incursibus latronum alias ipsi tenetur ad restitutionem. dicit Thomas secunda secunde. sexagesimatertia questione penultima. Utrum illi qui non recipiunt teneantur restituere. Idem dicit Hostien. in summa. de censibus.

15 §. ex quibus causis ver. breuiter puto. ¶ † Sed si sit impositum vectigal a principe sine causa peccat vt supra dicitur: quia ⁊ papa qui habet plenitudinem potestatis cum causa deponit episcopum. licet glossa non distinguat. octaua questione secunda. nunc autem: quia in sequenti capitulo per principalem dicit cũ necesse fuerit. ⁊ sic implicare videtur causaꝫ ⁊ si rem non aufert sine causa multominus personam vel honorem personam contingentem argumento. ff. de penis. in seruorum. in fine. ¶ Alij in papa non exigunt causam quia est proprietarius omnium ecclesiarum. duodecima questione secunda. nõ liceat. Et quia episcopi ⁊ rectores earum sunt procuratores. extra de donatio. c. secundo. Alibi dicit gloss. quod habet libram. iij. questione quinta. c. vltimo. in fi. gl.

16 ¶ † Et licet in papa sit potestas absoluta [a] ⁊ ordinata absolutam exercet preter iuris ordinem. Sed non sine causa quantumcunqꝫ vocatus sit in plenitudinem. Alij in partes sollicitudinis. tertia questione sexta. multum. Alias videtur clauis errare. ¶ Magistraliter dicitur quod illa sunt rata quando claue non errante fiunt. De quibus clauibus loquitur. xxiiij. questione prima. manet. ⁊ capitulo quodcunqꝫ. xj. questione tertia. cepisti. ⁊ capitulo illud. De claue discretiõis etiam dicitur extra de iureiurando. quanto. Et de discretione soluendi. extra de voto capit. primo. hoc plenius diximus nos. dicto capitulo per principalem. ⁊ cum spirituale matrimoniuꝫ sit contractum inter episcopum ⁊ ecclesiam. vt in capitu. dudũ. de electio. quomodo illud sine causa dissoluet. ¶ Sed tamẽ qui exigit taliter impositum vectigal. sine scrupulo potest exigere dicit Hostien. contra opinionem Ray. ¶ Videtur hoc intelligẽdum quando inerat causa: quia locus erat timorosus ad saluãdos transeuntes imponebatur licet non esset expressum. Alioquin esse contra Innocen. qui dicit peccare principem sine causa imponentem. Quod verum est quantum ad principem sine causa imponentem quantum ad exigentem loquitur Hostien. quia non debet esse curiosus exactor disquirere cum causa vel sine sit impositum: quia simpliciter dicitur talia prohibita nisi a rege Imperatore vel lateranensi concilio sint permissa de verborum significatione. super quibusdam. Vel si consuetudo antiqua hoc dabit. ff. de publicanis. vectigalibus. non debet esse curiosus in hoc argumen. ff. de noua. doli. in fine. pro quo est. C. de crimine sacrile. l. secunda. ff. de re iudicata. quidam consulebat. Nisi ⁊ exactor sciret male impositum vel erat notorium. argumento. ff. de actionibus empti. l. emptorem. mandati. quintus. de administratione tutorum. quoties. §. sicut. ⁊ tunc ⁊ imponẽs sine causa ⁊ exigens peccarent ⁊ rapina esset: quia consentiens facienti nondum existens pari pena percelluntur. C. de episcop. ⁊ clericis. quenquam. extra de officio delegati. capitulo primo. ⁊ hoc quia contra voluntatem transeuntium auferretur eis suũ quod est de iure naturali gentium. scilicet nomina rerum et pecuniarum contra quod princeps non potest. C. si contra ius vel vtilitatem publicam. l. finali. in glossa. de precibus impera. offerendis. quoties. Non enim princeps est dominus nisi quantum ad protectionem contra errorem Mar. C. de quadri. prescriptio. l. finali. ¶ In his etiam papa non dispensat sine causa secundum hoc ⁊ omnes. extra de iureiurando. quanto. in glos. ¶ Ubi agitur de erogando suo vel eo in quo non est alicuius p̃iudicium tunc princeps sine causa ⁊ Papa hoc potest ⁊ si faciat valet: licet non debeat.

17 ¶ † Sicut cum papa dat indulgentias amplas sine causa valet ⁊ absolutus est talis: quia nemini facit iniuriam. Et not. quod indulgentia quandoqꝫ dicit remissionem pene. secunda questione tertia. in fin. secundum Archidiaconum ⁊ sequitur Geminianus in capitulo indulgentie. de penitent. ⁊ remissio. libro sexto. Quandoqꝫ dicit concessionem gratie. vt in capitulo fina. vt lite pendente. ⁊ in. c. dudum. extra de priuilegijs. quandoqꝫ dicit dispensationem. lx. distinctione. capitulo fina. in fine. de electione. dudum. el secundo. ¶ Quandoqꝫ ius commune. xxiij. questi. secunda interfectores. ⁊. xxxv. questione sexta. de incestuosis. quandoqꝫ accipitur pro vacare seu operam dare: vnde dicitur indulgere gule noli que ventris amica est. Sed hic accipio indulgentiam pro indulgentijs: que dantur in ecclesijs. ⁊ huiusmodi. Que sic diffinitur indulgẽtia est quedam remissio pene debite pro peccato post contritionem habitam de eo: vt notatur in capitulo quod autem. de peniten. ⁊ remissionibus. Et tunc in istis si Papa tanquam Vicarius Christi largitur vltra quam debeat de thesauro ecclesie nemini facit iniuriam. Sed qualis est ista pena que per indulgẽtias remittitur sunt. vij. opiniones quinqꝫ tradit gloss. in preallega. capitulo quod autem deus. alias addunt doctores. nec debet esse oculus alterius in hoc nequam. Matthe. xx. ⁊ Thom. in quarto sententiarum determinant. Nam ⁊ multa non debent fieri que facta tenent. ff. quando appellanduꝫ sit. lege quoties. Cum causa posset. ff. de re militari. non omnes. §. finali. maxime ob communem vtilitatem. ff. de euictio. lucius. ff. de rei vendicatio. Item si verberatum. §. primo. ¶ Item hec vectigalia secunduꝫ Hostien. imponit solus Rex romanorum. de hoc dictum est supra in prin. huius tituli. Cetera dic dicto. §. de censibus. in summa Host.

18 **Monete.** † Ius faciendi monetam competit Regi regni in regno suo. Hoc cuilibet regi competit. Quia regi aragonie. extra de iureiurando. quanto. ¶ Per quod patet dictum Hostien. in primo minus bene dictum qđ soli Regi romanorum competit imponere vectigalia passagia monetam mutare. hec enim ponuntur vt paria vectigalia. mouet vt ex litera patet quod in vno dicitur ⁊ in alio videtur dici vbi non sit ratio diuersitatis. sicut pluries dictum est. ¶ Item vniuersitates multe condunt ⁊ mutant nouam monetam. quomodo non competit vni Regi in regno suo cuius est monarcha. vt in capitulo in apibus. ⁊ capitulo scitote. ¶ Si dicatur communitates habent ex priuilegio ⁊ reges liberi habent illud posse quod imperator in imperio. dicta lege postliminium. in principio.

Additio. Et dicit Hostien. nisi populus consentiret. Sed si esset a populo sicut dicitur de Rege Aragonum: quia dicitur cepisse ab electione ideo habere certas conuentiones cum rege dicunt eoipso quod populus liber eligit sibi regem transfert omnem potestatem in qua est cudendi monetam vbi debet esse imago cesaris. Matthe. xxij. i. domini illius qui monetam cudere potest. nam. ff. de cõtrahenda emptione. l. prima. dicitur percussa forma. publica monarche scilicet qui non subest imperio. vt in. l. postliminium. si populus liber aut ille qui dat regem habet hanc potestatem: quia habet sicut populus romanus ex quo populo Romano non subest trãsfert in regem suum sic transtulit populus Romanus in imperatorem. C. de veteri iure enucleando. l. prima. §. hoc quod cui committitur regnum omnia que ad regimẽ regni pertinẽt committuntur. ff. de officio prefecti vrb. l. prima. §. cum vrbem. si transtulit non remansit apud transferentem quasi abdicet a se. ff. de origi. iuris. l. secunda. §. ⁊ cum placuisset. non remansit apud populum qui non potest reuocare nisi rex male se gereret tunc expellet regem tyrannizantem: sicut Tarquinium Romani. eadẽ. l. ij. §. exactis. §.

19 ¶ † Alijs quam principibus ⁊ qui habent ab eis ex priuilegio non licet monetam cudere. esset enim adulterina. C. de falsa mone. l. j. in principio. debet etiam percuti forma publica. ff. de contrahenda emptione. l. prima. §. primo Habere imaginem veteris vel noui principis. C. li. vndecio. de veteris num. po. l. prima. §. fina. Ideo dixit dominus Matthei vicesimo scdo. cuius est imago hec. ¶ Et qꝛ ad autoritateꝫ principis pertinet cussio monete: si alius cuderet autoritatem principis vsurparet via adulterina quasi alterius iussu quantum illius ad quem pertinet. sic adulterium accessio ad alterius tho-

Additio.

a ¶ Et lꝫ in papa sit ptãs absoluta. ad de an papa in terris vicẽ dei gerat. vide. d. philippũ deciũ in cõsi. suo cxij. colũ. iij. ⁊ an ius diuinũ possit ex cã ⁊ an possit dispensare sup sacramento bapti[...] matis. [...] an possit dispen[...] re sup m̃rimonio [...] Bart. ab bo[...]

Additio.
a ¶ Quid de alchi
mia. Adde vtrũ
liceat facere alchi
miã dic ƀm oldr.
in cõsil. suis ꝙ sic
dũmodo nõ fiat
p artẽ magicã vel
p aliã artẽ legibꝰ
odiosam. vide in
summa angelica
in, vbo alchimia.
Bartho. ab bor.

20 rum in summa de adulteri. in principio. ¶ † Quid de alchi-
a miaᵃ ⁊ de alchimistis dic quod si faciunt aurum sophisticatum
non deberent vendere pro puro: quia est falsitas nec liberatur
sophisticatum soluendo. ff. de pignorati. actione. eleganter. §.
qui reprobos. Electrum non est aurum. ff. de lega. primo. l. iiij.
¶ Si vero faceret verum aurum non quod cuderet pecuniam
principis inde sine iussu principis hoc aurum esset facientis:
quia nõ est illicitum verum aurum pro vero vendere. Nil enim
prohibet arte vti aliquibus naturalibus causis ad producen-
dum veros ⁊ naturales effectus. sicut dicit beatꝰ Augustinus
iij. de trinita. de his que arte demonum fiunt. hoc dicit Tho-
mas secunda secunde questione. lxxix. de his que fiunt circa vo-
21 luntariam permutationem. questio. ij. ¶ † Monetam ergo re-
ges debent facere probam ⁊ legitimã legalis tenute ⁊ iusti pon
deris. de quo dicitur dicto capitulo quanto. nam si erit erosa
plena ere ⁊ nimis ere contaminata debet tolli etiam iussu prin-
cipis scilicet dominantis: quia presses est nomen generale. ff. de
officio prefec. l. i. patet. ff. de solutio. creditor. licet ibi sit multi-
plex litera ista videtur melior. vt innuit Hostiensis in capitulo
quanto. Alias peccant principes monetam minus legitimam
faciendo fieri ⁊ tenentur sicut de rapina quod dic in capitulo
quanto. ¶ Contigit autem monetam mutari vel quia est gros-
sa ⁊ non proba vt dictum est. vel quia materia argenti vilificata
est de qua erat nummus. ⁊ hoc sine vitio potest esse: quia forte
in mineris plus inuenitur vno tempore quam alio vel homi-
nes plus intenderunt vno tempore quam in alio de mineris
argentum extrahere vel transiuit exercitus ⁊ dimisit in contra-
ta multos denarios argenti ex quo materia argenti est vilifica-
ta. ⁊ precium ⁊ pondus argenti. puta libra valens ante decem
post valet octo vel ex ipso vsu quandoqꝫ plus quandoqꝫ minus
valet vt frequenter videmus. ¶ Quocunqꝫ modo mutetur vel
vilificetur cursus monete debet solui pecunia noua in precio an
tique vel valore quo erat pecunia nunc vilificata quando con-
traxerunt. ⁊ secundum estimationem prioris pecunie quantum
valebat antequam diminueretur vel mutaretur ex toto vel ex
parte. extra de censi. olim. ⁊ c. cum canonicis. ¶ Tempus con-
tractus inspicitur. argumentum. ff. de euictio. si fundus. de ser-
ui. rustico. predio. sed que loca. de contrahen. emptio. ruptilia
polla. ¶ Illa que sunt loco alicuius rei sortiri debent naturam
eorum in cuius ⁊ quorum loco substituuntur. ff. de conditio. et
demonstra. filie sue. §. titia. si quis cautio. si eum. §. qui iniuria-
rum. de lega. ij. Imperator. in fine. ⁊ l. sequen. de dona. inter vi-
rum ⁊ vxorem. si donante. §. sponsus. debet quidem reddi in ea
dem bonitate. ff. si cer. peta. cum quid. licet. xxxij. q. iiij. quis igno
ret. tangat glo. ⁊ non soluat. ¶ Hoc idem in his que pondere ⁊
mensura consistunt vt in vino ⁊ frumento mutato: quia debet
reddi in eadem bonitate: nisi culpa ⁊ mora interueniant tunc
quantoplus valet a tempore more de hoc no. in. l. vinum de act.
⁊ obliga. cum quis. de verborum obligatio. quoties in diem. et
l. sequenti. ⁊ hoc multi dicunt. ¶ Verum est differẽtia inter bo-
22 nitatem intrinsecam ⁊ extrinsecam. † Et precium est de bonita-
te extrinseca. vt in. l. cum quid. ⁊ l. vinum. dicitur si mutuo tibi
corbem frumenti vel vini valentem. x. quando mutuaui nisi ad-
datur dies ⁊ locus quibus debet restitui restitues in eadem bo
nitate intrinseca vt sit eiusdem saporis ⁊ eiusdem generis. vt
frumentum apulum ⁊ siculum grecum vinum vel aliud. Sed
quantum ad precium ⁊ estimationem quo est extrinseca boni-
tas reddetur sicut valet quando peto valeat plus vel minus ꝙ
quando mutuaui ⁊ contraxi: ⁊ sic cum petitum est: quia ante
non fueras in mora. Si dies vel locus est appositus poteris an
te meam petitionem esse in mora vt dictis. ll. plene no. ¶ Idem
si species certa deberet reddi. vt stichus. ff. de triti. in hac. ⁊ com
mo. l. iij. §. si res. ¶ Si ergo mutuo tibi tumulum vnum mense
madij quando est charum ⁊ valet forte tres tarenos si repeto a
iulio recollectis messibus quando est Julius ⁊ valet forte
tarenum vnum sufficit tibi restituere tumulum vnum eiusdem
frumenti in genere: licet minus valeat. ¶ Idem si valeret plus:
puta mutuaui in mense Julij ⁊ repeto in madio postea sequen-
ti non debes postulare cuius contrarium non peteres. C. de so-
lu. l. penultima. nisi adderetur dies ⁊ locus restitutionis. vt in
l. vinum. ¶ Et sic videtur facienda distinctio sit mutata pecu-
nia vel vilificata si sit mutata: quia non potest illa in eodem ge-
nere reddi: quia non est in vsu reddatur ad estimationem anti-
que prioris in cuius locum hec noua successit. si sit vilificata nõ
culpa vel mora debitoris tunc esset secus reddatur: quia reddi
potest in eodem genere pondere tenuta ⁊ liga. licet valor sit alij
vt si mutuo tibi vnũ Karlinum qui valet granos. x. qñ mutuo:
sed quando repeto valet granos. ix. vel. xij. sufficiat reddere ⁊ re
cipere idem in eodem genere ⁊ bonitate intrinseca eiusdem lige
ponderis tenute: licet extrinseca. s. estimatio ⁊ valor sit auctus
vel diminutus ex vsu vel alia ratione non culpa vel mora deben
tis: quia eadem ratio est in pecunia que in blado ⁊ vino. vtrũqꝫ
enim mutuatum est nisi aliud conuenisset expressim de quo cu-
rent negotiatores si dubitent de augmento vel diminutione va
loris. argumen. C. de fur. l. secunda. contractus enim ex conuen-
tione accipiunt legem. ff. depositi. l. j. §. primo. si conuenerit. de
regulis iuris. si contractus. ⁊ hoc magis mihi placet. Licet alij
dicant idem in mutatione ⁊ vilificatione monete vt quod iuris
est quando mutatur in totum: q non apparet illa prima. Idez
sit quando apparet deterior vel melior. argumẽ. de toto ad par-
tem. ff. de administratione tutorum. si duo. in fin. de vsuris. qui
scit. hoc argumentum procederet quando est diminuta pro par
te vt in pondere: ⁊ tunc alia esset. sed vbi diminuitur valor ⁊ esti
matio nihilominus est eadem res quantum ad interpretatio-
nem vsufructu. loquitur. ff. quibus modis vsusfructus amitta-
tur. quid tamen. per totam legem. Et similiter vbi esset incisa. ⁊
sic minoris ponderis esset deterior. ⁊ sic non videtur reddita di
cta. l. tertia. commoda. vel si conflata de nouo in minori ponde
re esset alia non eadem: quia non habent eandem bonitatem in
trinsecam vt ponderis argentum etiam conflatum est aliud a
primo argento. l. quid tamen. §. si masse. ¶ Item sicut crescit et
minuitur valor ⁊ estimatio nummi diminuitur ⁊ crescit pre-
cium rei vendite. C. de ve. nu. po. l. secunda. libro vndecimo. vt si
pro Karleno va. x. gra. erant. x. panes quando minuitur vt va-
leat. vij. erant. viij. panes pro Karle. si valeant. xij. erant. xij. ita ⁊
in canna panni ⁊ in omnibus venalibus: quia plus ⁊ minus vẽ
detur secundum quod plus ⁊ minus est valor in communi vsu.
23 alij aliter intelligant. l. illam. ¶ † Item multi reges precipue cũ
habent necessitatem vtpote guerram in regno suo faciunt mo-
netam vilem de vili materia ⁊ ordinant vt expendatur ac si esset
bona: puta de ferro vel coreo sic in mensuris ⁊ victualibus. de
hoc phylosophus in scdo economice ponit multa exẽpla necessi
tate finita recõpẽsatꝰ dãnũ subditis q propter bonũ cõe qd ꝑfer
tur priuato. vt supra dicitur accipiet in casu necessitatis res sub
ditorum si aliud non habeat. vt in superioribus dictum est ple-
ne. Et tunc tenetur ad precium. in quibus casibus serui. premiũ
liber. accip. l. prima. ⁊ est regulare vt ibi in gloss. ff. ad sillenia. ꝓ
pter veneni. §. finali. Si tunc haberet vnde solueret si non habet
soluet quando habebit quia in hoc est fauor communis boni
vt differatur solutio. Et plus dicitur quatuor modis ĩter quos
est tempus. institut. de actioni. §. plus. ¶ Ista recompensatio
non fiet nisi illis apud quos talis pecunia inueniretur Rex ac
cipiet eam ⁊ dabit probam ⁊ bonam: quia alijs qui habuerunt
non recompensabitur aliquid quia sicut dederunt suas merces
pro illa vili pecunia sic acceperunt ab alijs expendendo eam.
Sed illi qui habent et habere inueniuntur finita necessitate il-
li sunt in damno et illis recompensandum est. et ideo facien
tes talem monetam recolligunt eam certo tempore ⁊c.

Mulctarum.
Sic. C. de modo mulct. mulctarum.

Penarum.
Pena differt a mulcta vt dicitur. ff. de verborum figuificatione. aliud. §. j. vsqꝫ ad fi. ⁊c.

Additio.
Sicut est de illius qui appellat ante diffini-
tiuam. C. quorum appellatio. non recip. ab
executore. in fin. ⁊ de episcopali audientia. l. secunda. Sed si ap-
pellet tunc ⁊ peniteat statim an euitet penam. videtur quod sic
C. de appellati. si quis libellos. ¶ Econtra quod non. ff. de fur.
qui ea mente. digestis de edil. edict. si quis fugitiuus. in princi-
pio. fecit enim iniuriam iudici de frustratoria appellatione. dic
quod oportet sententiam dari ⁊ condemnari ad penam hac. C.
vbi cause fisca. procurator quod fiet statim: quia iudice sedente
pro tribunali deliquit sic appellando. secunda questione prima
§. quando. ¶ Post sententiam non penitebit quia acquisita est
fisco. argumento. ff. de contratabul. si post mortem. in fine. ante
sententiam si penitet videtur quod euitet penam per. l. si quis li
bellos. quia re integra penitet. ff. de optione legata. mancipiorũ.
in fin. ⁊ quia non videtur appellasse qui tam cito penitet. ff. de
re iudicata. l. tertia. §. ¶ Sed an ad penam omnium bonorum
potest mulctare ex contumacia. dic infra sequenti glossa. in
fine. l.

Bona vacantia.
Hoc est multis de causis di-
gestis de iure fisci. l. prima et
24 secunda. maxime quando non habet heredem quis. † Nam fi-
scus est vltimus successor. in aut. de here. ⁊ fal. §. si vero institu-
tio. C. de bo. vacan. l. j. ⁊ l. vacantia. libro. x. ¶ Jure Ro. vxor ex-
cludit fiscum. C. vnde vir ⁊ vxor. l. j. ⁊ l. vacantia. ¶ In regno Si
cilie dicunt quidam vxorem non preponi fisco q morienti abin-
testato succedũt qui sunt ex linea descẽdenti vel ascẽdenti vel col
laterali.

lateralí in consti.de vas.l.demaň.si qñ.⁊ de officio magistri camera.l.presenti ibi.in gloss.non numerat vxorem de qua constat qd nisi est de linea aliqua.vt.d.l.j.hoc nõ videt validũ arg. quia enumerat certos vt propterea alij non numerati excludátur:qꝛ admitti debẽt per alia iura.lex enim non corrigitur nisi expresse dicatur.vt diximus in simili an demania prescribi possint.s.tit.j.§.j.quod enim noua lege non exprimit id veterum constitutionum regulis relictum intelligit.C.de app.precipimus.in fi.non dixit ascendentiũ descendẽtiũ vel collateralium agnatorum tantũ.sed simplr.nec exclusit illos qui sunt in successione vocati preter ⁊ vltra illos qui sunt post illos qui sunt de lineis pdictis.¶Uidentur autem per aliam viam excludi in locis vbi seruatur ius in longo.sicut in regno vt in consti. puritatem quod ius non cognouit cognatos.in longo.de succes.si quis sine berede.de probi.nup.l.iij.⁊.iiij.de debi.et gual. l.si mundium.¶Cognatos excludit curtis regia sine fiscus ⁊ cognati excludunt vxorem.d.l.j.vxorem excludit fiscus per regulam si vinco vincentem te.ff.de diuer.⁊ tem.prescrip.l.de accessionibus ⁊c.

25 **Additio.** Hoc non videtur obstare:qꝛ cõstitutio si quando.corrigit in hoc ius longobar.† vt cognati succedant ⁊ non excludantur per fiscum.exponunt enim ibi iurisperiti.vt ibi gloss.ex linea trãsuersali ẽt cognatorũ ex quo non dicit agnatorũ tantũ.⁊ dicunt esse cõcordantiam dictã legem vacantia.id tamen est propter id qd dicitur in.l.vacãtia. vel iuris titulo.vñ restare videt vt per cõstõnem nõ repellant cognati.¶Alij dicunt vt de linea transuersali agnatorum dicat quia cum de cognatis in hoc expresse dicat.relinqtur iuri cõi dicti regni quod est ius longobar.non cognoscens cognatos.ipsumq ius longobar.preponitur romano.vt dictum est. ¶Sed dato quod constitutio regni propter premissa non excludat cognatos.nõ per hoc soluit questio de vxore q nõest de linea aliqua.imo nec affinis nec de affinitate.ff.de gradi.nõ faci
26 li.§.grad⁹.† Contra quod est:quia si vxor est causa affinitatis: ergo erit ipsa affinis: quia propter quod vnumquodq ⁊ illud magis.vel forte ideo dixit:quia vxor est vnum cum viro.ff.de ritu nup.l.j.non fuit contentus iurisconsultus dicere affinem viri illa que est idẽ cum viro.⁊ hac ratione videtur qd sit plus q cognata verũ accipiẽdo quãdo succedit viro iam directa est coniunctio etiam si fuit affinitas que inspicit presens nõ preteritum.ff.de postu.l.iij.§.affinitates.Illi qui dicunt in regno vxorem fisco preferri qd satis videt.dicũt qd vbi sunt cõiuncti de linea descendenti ascendenti vel collaterali illi succedunt vt dicit constitutio si quãdo.illis nõ extantibus omnino succedit meus successor vltimus sicut in bonis vacantibus in quibus preponitur fisco vxor ⁊ adoptiuus.vt in.l.vacantia.Non est verisimile condentem constitutionem illam velle corrigere iura communia:ex quo non expressit.vt.s.di.⁊ argumẽ.C.de inoffi. testa.si bene.⁊ quia dicit omnino plus est de latere viri ⁊ plus circa eius latus agit vxor quã senatores qui pars corporis pncipis sunt circa cuius latus agunt.C.ad.l.iuliã maiesta.l.quisquis.plus etiam attinet ⁊ plus diligitur a viro q cognatus in secundo vel tertio gradu.maxime vbi vir nihil dixit in morte videtur decedere in eadẽ ⁊ illa dilectione:quia sic esset in eo
a qd sibi viuens vir donasset[a] expresse.ff.de dona.inter virum et vxo.cum hic status.§.j.⁊.§.ait.alias aut oratio.§.¶Ex quadam etiã desuetudine videmus in multis partibus cognatos succedere.vbi non habebit locũ pdicta ratio.nã desuetudo tollit legem quando in contrariũ est vsitatum dictum est in pambu.secunda questione.

Et qui.vt indignis. De his dicitur per totuz ti.de his quib. vt indignis.ff.⁊.C.vbiq specialiter.qui sunt isti not.C.de his quib.vt indig.l.j.⁊ in oibus quibus partitur.eo.ti.aliã.⁊.l.fin.
27 ¶†Ideo si heres non vindicat necem defuncti.s.accusando interfectores not.in.d.l.j.aufertur ab eo sicut ab indigno hereditas per fiscum:sed viuant occisores.Primo debet accusari ⁊ puniri:deinde fiscus auocabit hereditatez ab heredibus morosis ⁊ negligentib⁹.C.vbi cause fisca.l.j.Occisorib⁹ mortuis.⁊ sic crimine extincto in personis eorum si fiscus dicat heredes neglexisse vindictam et probet vincet.vt in fine dicte.l.prime. ¶Sed qualiter hoc sit intelligendum ⁊ vtrum sit hoc in omni crimine vbi bona confiscantur discutiendum est.nam non videtur bona prouisio illius.l.prime in primo casu: quia in secundo quando mortui sunt occisores:si agatur contra heredes occisi:quia non vindicarunt necem accusando oportebit probari defunctum occisum et heredes neglexisse.videtur hoc probari institu.de heredita.ab intestato de.§.per contrarium.in gloss.vbi pronunciatur bona deduci in fiscum: quia lucius titius commisit contra imperium ergo cognitum erat de hoc ex quo pronunciabatur ex hac causa bona in fiscum reduci.Sic posset esse in primo casu quando viuerent occisores.si agatur contra heredes quia non accusauerunt.vt probari debeat defunctum occisum.nã non ex delicto occidentiũ bona confiscantur:sed ex mora heredum non accusantium.C.de his quib.vt indig.si sororem.maxime quia ⁊ si alio accusante puniti essent occisores:quia occiderunt.hec sententia non preiudicabit heredibus quominus possint dicere defunctum sua morte obijsse vel non ex vulneribus eorum.⁊ id fuissent confessi damnati probari possent contrarium.argumen.ff.de interroga.act. qui seruum.non enim prohibentur bonam fidem agnoscere et dicere veritatem.ff.manda.quintus.cum similibus.Unde si oportet probari in iudicio de bonis infiscandis defunctum occisum ad quid prouidetur.d.l.j.prius accusari interfectores superflua debent resecari.argumen.ff.de procura.non cogenduz. §.sabinus.ne dum sententia inter alios dicta non preiudi[illegible] C.res inter alios ac.per totum.imo nec contra eundem de eadẽ causa diuersis modis agendo vt si ciuiliter actum sit de vi post ea agatur criminaliter.C.de vi publi.si quis.¶Item si ille titius secundũ casum gloss.d.l.prime.nollet accusare interfectores perdet.nec fiscus bona heredum non vindicantium necem. si enim alius priuatus non accusabit procura.fisci non accusabit nomine fisci:quia in nomine alieno.C.qui accusa.non pos. l.ij.nomine proprio non vult subire inscriptionis discrimen quod est necesse.C.de accusa.l.fina.Item quid si non constet de crimine ⁊ occisores absoluuntur vel per gratiam iudi.vel quia accusator non probauit cuz posset probare oberit ne fisco quominus petat bona si petendo bona probet neglectam occisionem in iudicio quo fuerunt absoluti.litera enim dicit priusq de crimine constiterit ⁊c.¶Item dicit apud eum qui conuictis penam irrogare potest.⁊ sic non intelligitur de iudicio quo petuntur bona apud procuratorem cesaris qui est iudex inter fiscum et priuatum.C.si aduersus fis.l.iij.is enim de crimine nõ cognoscit.C.de iurisdi.om.iudi.l.j.potest dici quod ideo prouidetur accusari prius ⁊ puniri occisores:quia interest publice maleficia puniri.C.de pe.si operis.ff.ad.l.aqui.ita vulneratus de fideiusso.si a reo.de sol.stichum aut pamphylum.§.j.vt non appareat fiscus cupidus de bonis prius voluit punire malefactores ob laudabile exemplum.argumen.de preci.impe.offe. l.j.pretulit legislator publicam vtilitatem commodo pecuniario proprio ⁊ sic fecit quod alios monet facere ⁊ preferre.s.publicam vtilitatem.ff.pro socio.actione.§.labeo.C.de cadu.toll.
28 §.vlti.in auten.de restitu.⁊ ea que parit.§.primo.¶†Et si non sit que accuset occisores de homicidio accusabit fiscus per procuratorem.q.⁊ illustris contesta.⁊ est regulare vbicunq interest pecuniariter fisci de delicto alterius fiscus accusat per pcuratorem.ff.de iure fis.l.j.in princip.vere quod princeps vbi sub recto testamento in quo princeps est institutus accusat procura. fisci.⁊ postea intendit petitionem hereditatis.ff.de iure fis.l.ij. §.diui fratres ad libellum.in fine.§.ibi non si de capitali causa agatur.sic intelligunt Moderni nostri non sine ratione vt ibi plene nos diximus plene de hoc ⁊c.¶Quamuis autem damnatis occisoribus heredes possint dicere eum sua morte defunctum satisfactum est vtilitati publice:quia illi qui dicebãtur occisores sunt puniti debuit quidem princeps illorum accusationem precedere propter infamiam cupiditatis tollendam ad hoc est principaliter statutum vt heredes negligentes perdant bona vt timore pene accusent ⁊ necem vindicent.non autem principaliter incommodum fisci:quia lex ad priuatum cõmodum condentis non debet edi.iiij.distinctione.erit.Seueritas aut etiam imperitia iudicantis non debet obesse heredibus.argumen.ff.de bo.liber.qui cum maior.§.si tamen.presumitur autez pro sentẽtia quod rite sint damnati.argumẽ.extra de presump.in presentia.⁊ posset esse quod heredes falso dic[illegible] ⁊ probent defunctum sua morte nec frequenter hic casus eueni[illegible].Lex autem respexit frequentiam.ff.de legibus.nam ad ea. de vsuca.iusto.in prin.¶Forte posset dici qd vbi alius accusa[illegible] occisores heredibus in mora accusandi existentibus quãdo autem fuit in mora.Dicit Azo.in sum.C.de his qui.vt indig. in princ.Damnatis illud decetero heredes nõ dicant defunctũ non occisum:qꝛ permiserunt agere seu accusare alios cum eis primo competeret accusatio quia interat.ff.de accusa.si plures.argu.pro hoc.ff.de re iudi.sepe.§.j.de inoffi.testa.ꝯ veterani.§.fi.Itez qꝛ considerat an lapsum sit tempus.j.quod potuit heres accusare ⁊ non accusauit vt dicit Azo in dicto loco.Hoc non videt verũ qꝛ nõ est in mora is qui credebat sibi non competere actionem:qꝛ dicit ⁊ vult probare defunctum non occisum. Calumniosam accusationem non debuit instituere nec est mora vbi non est petitio.ff.de verbo.obliga.si pupillus.Lex sepe habet locũ in illis quatuor casibus ⁊ in cõnexis.nõ est aũt con[illegible] extraneus accusans cuz eo cuius interest nec poterat heres prohibere extraneum quin accuset quod exigit lex sepe.nisi ipse vellet accusare:quia preponeret extraneo velle sic nõ debebat contra conscientiã suã ⁊ veritatẽ quã habebat ⁊ vult pba[illegible]

Additio.
a ¶O[illegible] viuẽs vir donasset.ad[illegible] de vxor qñ dõa[illegible] p aia:an [illegible] natio valeat si vir psentit vide p.d[illegible] lũ d ca. in[illegible] l.i [illegible] di[illegible] xercitio [illegible] sub nu.iiij.⁊ v.bart.ab bo.

Additio.

a ¶ Et heretic⁹ ipso iure. Addõ an hereticus iudicet̃ q nõ põt peniten. vidõ p.d. Philippũ deciũ in cõsi. cxxvij. col. j. multũ eleganter ⁊ ibi plura de heretico. Bartho. ab hora.

29 re scilicet q̃ nõ fuerit occisus. ¶ † Si vero sunt absoluti occisores hoc est pro heredibus vt non fuerint in mora quia non fuit occisus defunctus: sicut patet per sententiam absolutoriam. ¶ Et quidem tunc si nullus fuit culpabilis in absolutione nec iudex scilicet nec accusator. Sed ideo quia non potuit probari: licet nunc sint testes reperti qui probent occisionem pretextu hoc sentẽtia nõ retractabitur. C. de re iudi. sub specie. nec obstat quod fiscus vult hoc agere propter bona. ⁊ sic in causa fisci retractatur sententia ꝓpter noua reperta. ff. de re iudi. imperatores. nõ enim fiscus accusauerat nec proposuerunt iudicium in quo absoluti sunt occisores: sed alius accusator. ⁊ sic propter accessoriũ. s. propter confiscationem bonorũ quod dependet a principali. s. quando afflicta est pena ⁊ damnati sunt occisores. vt in predicta. l. prima dicit nõ rescinditur principale: sed potius trahitur in naturam principalis: vt cum principale non subsistat: quia absolutio facta est nec ea que sequuntur locum habent. ff. de reg. iur. cum principale pro quo est argu. ff. de vulg. ⁊ pup. substitutio. ex pupillari. Et causa pricipalis inspicitur scilicet absolutio a crimine non potestas iudicij quod fiscus exercere vult arg. ff. de dona. qui id quod, nisi tunc quando alius quã heres accusabat ipse heres sciuisset testes per quos potuisset probari ⁊ non produxisset: quia potuit. ar. ff. de inoffi. testa. si suspecta. ⁊ liti interesse. C. de litig. autẽ. si nunc heres. ff. de appel. si prolusorio. licet enim quando hic accusans incepit accusare heres non esset in mora nunc videtur in mora quãdo potest producere testes ⁊ non producit. arg. ff. de doli excep. l. iij. §. ⁊ generalr̃. ⁊ hoc casu fiscus petet bona propter moram heredum sicut nõ essent absoluti occisores. Nec ob. litera dicte. l. prime. quã si de crimine constet ⁊c. quia habetur pro cõstito in preiudicium heredis dolosi valentis probare ⁊ non probantis cum sicut predicitur resperit frequentiam hec rara non posuit nec prosperit. sʒ quãdo raro eueniunt habentur pro expressim determinatis a iure. vt in questione Lazari resuscitati in gloss. nam ad ea. Is qui se arctat vt non faciat quod facere potest ⁊ debet habere pro facto in sui preiudicium. argu. ff. de euictioni. si ideo. §. fina. Sed si iudex vel accusator fuit in culpa absolutionis. heredes vero sine culpa aut accusatio. vnde secuta est absolutio fuit instituta post moram heredis aut ante. Si post absolutio sequens nõ liberat heredem nec releuabit: quia dicet fiscus potuisti probare ꝑ tales testes. ⁊ non curasti. j. tempus tibi datum mora semel cõtracta semper durat. ff. de vsuris. cum patri. de lega. ij. titia. §. vsuras. superueniens absolutio ab accusatione quã ipse heres morosus non instituit non releuabit cum argu. ff. de itine. actuq; priua. lege prima. §. finali. ⁊. l. sequen. Si ante, cum non poterit prohibere quin accusator ageret maxime si erat de coniunctis. dicta lege sorore. ex quo in mora heres nõ fuit satis est sibi vt ibi dicitur. Uerum fiscus dicet heredi vel accuset iterum: quia habentur testes. ⁊ quia accusator preuaricatus est vel iudex corruptus est vt non obstat sententia nulla quando iudex corruptus pecunia. C. quando prouo. non est nec. venales. vel petita restitutione si per gratiam. ff. de iudic. si pretor. §. marcellus. Idem quando testes corrupti fuerunt in illo iudicio absolutorio. ff. de re iudicata. diuus. vel secundum modernos qui tenent contra Jo. vt is cuius interest accusare iterum non probata culpa primi accusatoris. ff. de accu. si cui. §. hisdem. ⁊ ex tunc si erit in mora heres accusandi fiscus petet bona sufficit dolosum et morosum esse etiam ex postfacto. dicto. §. ⁊ generaliter. ¶ Sed an habeat locum dicta lex prima. in omnibus casibus vt fiscus non petat bona nisi damnato prius criminoso: puta titius est proditor vel hereticus alius tenet bona an petet fiscus bona a tenente vel tenens possit excipere quod prius accusetur ⁊ damnetur titius. quod videtur sic. vt not. glo. ff. de iure fisci. lege prima in glo. ⁊ ob id ⁊c. ¶ Sed hec est maior ratio: quia bona perduntur propter delictum committentis feloniam. argu. in. l. prima predicta non propter delictuʒ occidentium sed heredes morosi. vnde videt̃ quod prius discutiatur sit ipse criminosus vel non. ¶ Item libro. x. de petitio. bono. subla. l. j. dicit quisq; in crimine maie. deprehensus fuerit et punitus bonaq; eius ⁊c. videtur ponere ordinem vt prius damnetur ⁊ postea petantur bona ⁊c. ¶ Sed loquitur illa lex quando ipse criminosus tenebat bona. et sic contra eum agitur ⁊ conuincitur de crimine quo conuicto confiscantur bona sine alia sententia. at vbi alius tenet non videtur expectanda condemnatio criminosi: quia constabit de crimine ⁊ probabitur quando petantur bona ex ista causa. s. q2 cõmisit in principem vel in deum tunc ipso iure perdunt̃ bona ⁊ veniunt in fiscũ. vt not. Azo in ti. vnde vi. pro quo est. C. de hereti. manicheos. Itẽ ⁊ ex sententia q̃ fert̃ ex illa causa ꝯ possessorem. ¶ Preterea in. d. l. j. nõ perdunt̃ bona ꝓpter delictũ occidentiũ sed ꝓpter culpam heredũ ⁊ moraʒ vt dictum est nec ipso iure. sed lata snĩa ⁊ declarato quod fuerit he
30 res in mora ⁊ defunctum occisum. † At proditor et hereticus

a ipso iure [a] perdunt̃ propter delictum et cum fiscus vindicet vt dicit gloss. in aut. de incestis nuptijs. in princip. ipse res videntur conueniri non agit in personam tenentis. argu. ff. de iure fisci. denique. de publicanis. imperatores. Item in. d. l. j. petuntur bona que fuerunt offensi ⁊ occisi ex culpa heredum vt priuentur propter eorum moram delictum seu culpã de qua constabit in iudicio bonorum sicut si essent mortui occisores vt in secundo dicto illius. l. at in proditore ⁊ heretico petuntur bona offendentis. ⁊ cum sit alius casus ⁊ se non contingat. sed videatur quodammodo superfluum qd̃. d. l. j. dicit nisi quãtuʒ tolerantur quia scripta est in corpore iuris. vt. s. diximus nõ videtur trahi ad consequentiam in proditore etiam si teneat ipse: quia fiscus facit sibi gratiã qd̃ tantum de bonis agit̃ non autẽ de crimine non potest imputare culpam vel cupiditatem fisco: vnde lucrum ipse sentit de persona sua argu. ff. de iure do. cum in fundo. §. j. pro quo est qd̃ notauimus in sequen. glos. super verbo cõtrahentiũ ⁊c.

31 ☞ Heretici a dominis tẽporalibus inquiri ⁊ puniri possunt.
32 Expressum differt a tacito.
33 Iudex secularis an possit cognoscere de heresi.
34 Incestas nuptias contrahere an sit crimen canonicum an ciuile.
35 Laicus pro crimine ecclesiastico ad iudicem secularem non trahetur.
36 Adulterij pena que sit.
37 Usurarium iudicium quando ciuile ⁊ quando sit canonicum.
38 Excõmunicatio an possit terminari coram iudice seculari.
39 Natalium questio corã quo iudice definiatur.
40 Incestas nuptias contrahentium bona an sit confiscanda.
41 Raptus mulieris non semper punitur.
42 Citatio fieri potest sub pena amissionis omnium bonorum.
43 Iudex an possit pro crimine ad arbitrium suum bona confiscare.
44 Bona confiscata ad quem deueniant.
45 Princeps potest ius nouum mutare causa iusta exigente.
46 Conueniri an possit quis in loco vbi bona habet sed non domicilium.
47 Hereticus vbiq; puniri potest.
48 Peccatorum distinctio multiplex: ⁊ coram quo indice puniendum sit quodlibet.
49 Alienata an possint reuocari lata sententia publicationis bonorum.
50 Damnatus non põt alienare post li. contest. qd̃ si fecerit fiscus reuocabit.
51 Debita perdere ⁊ lucrum non capere differunt.
52 Angarius quid sit.
53 Princeps potest capere currus ⁊ naues subditoꝝ ꝓ suis reb⁹ vehendis ⁊ an fiscus hoc idem possit.
54 Munera patrimonialia que sint ⁊ in quotuplici differentia.
55 Collectas et munera soluere qui teneantur. ⁊ numero quinquagesimosexto.
57 Laicus tenent rem ecclesiasticam an teneatur ad collectas.
58 Feudatarius an teneatur ad munera pro mobilibus que possidet.
59 Uasalli quando teneantur dominis ad collectas ⁊ munera.
60 Iustitia est mater iuris sed iuris iniqui mater est iniquitas.
61 Clerici a quibus excusentur muneribus.
62 Nomen mutare quandoq; licitum est.
63 Prelati ⁊ principes propter peccata nostra voluntate non ratione dominantur.
64 Magistratum creare et iurisditionem dare quis possit.
65 Notarium et tabellionem facere an sit magistratum creare.
66 Notarius an sit magistratus ⁊ an dignitatem habeat.
67 Procuratoris officium vile dicitur.
68 Notarium creare quis possit: ⁊ an sit de regalijs.
69 Notarius iudex effectus an possit instrumenta conficere.
70 Metalla inquirere põt quis in fundo alieno sed decimam debet dare fisco.
71 Thesaurum in fundo meo querere possum.
72 Piscationes ⁊ saline an sint libere.
73 Bona damnatorum cui spectent.
74 Rara cara sunt ⁊ insolita: ideo admirabilia.
75 Reipublice interest vt boni quiete inter malos degãt quare ei vindicta committitur.
76 Pena corporalis an possit vel debeat in pecuniariam commutari.
77 Crimen lese maiestatis an tantum cadat in Imperatorem.
78 Princeps an possit rem dare alienam ⁊ dominium transferre.

Crimen

79 Crimen lese maiestatis ⁊ heresis sine accusatione punitur.
80 Crimen lese maiestatis committit qui collateralem principis occidit.
81 Volunta s delinquentis in delicto puniendo attenditur.
82 Crimem maiestatis incurrit qui cum hostibus principis amicitiam init.
83 Crimen maiestatis committit qui magistratum vel officialem occidit.
84 Occidens eum qui merum habet imperium an sit bonis spoliandus.
85 Ignorantia iuris an excuset.
86 Appellare an possit conuictus de crimine lese maiestatis.
87 Appellatio denegari non debet.
88 Appellatio a principe tolli non potest.
89 Leges iniquas condentes a deo sunt maledicti.
90 Tesaurus non debet queri magicis artibus.
91 Thesaurus quid sit.
92 Pecunia in predio absconsa venditur predio vendito.
93 Pecunia reperta in re feudali an sit feudatarij vel domini.
94 Thesaurus domum dei vel fortune dicitur qđ sine arte prohibita queritur.

Contrahentium incest. nupt.

31 cõtrahẽ. Que hic adde certe ⁊ hoc raro ꝯtingeret: †qꝛ dñi tp̄ales
persequunt̃ tales ⁊ per inquisitionẽ ꝓcedẽte iudicio cõtra eos:
qđ põt vt in .l. manicheos. puniet̃ persona ⁊ bona cõfiscabuntur
semp enim de delicto dꝫ cõstare etiã cõtra suũ heredẽ: vt .d. §. per
cõtrariũ hoc satis bene dr̃. ⁊ sic videmus vti. Sed in heretico cõ-
tradicit expresse li. vj. de here. cũ serui. §. fi. vbi est eadẽ litera que
est .d. l. j. vbi cause fis. est satis id manifesta ratione: qꝛ cũ oporteat
probari crimẽ hereseos in iudicio vt dictũ est .s. ⁊ quocunqꝫ mo
do agatur vel excipiatur de crimine ecclesiastico iudex secularis
nõ cognoscit sed recurrit ad ecclesiasticũ. extra de ordi. co. tuam.
qui filij sint leg. lator. Est enim mere canonicũ. eo. ti. precedẽti. c.
inquisitionis. §. prohibemus. sed est cõtra ꝙ dicit in sequẽti glo.
nisi dicas speciale in heresi vel forte posset dici ꝙ ibi pẽdebat cau
sa ꝯtra criminosum nõ vult ꝙ lite pẽdente fiat innouatio de bo
nis. dicit enim litera cõfiscationis huius executio ⁊c. vel bonoꝝ
occupatio: qꝛ in his fiscus occupat bona. C. li. x. de bo. vac. l. fi. itẽ
inuadit. d. l. j. de pe. bono. subla. itẽ aufert. ff. de iure fis. titius. vñ
qñ vẽdicat bona fiscus a tenẽte nõ infert vel refert expressim que
32 stionẽ de heresi nisi qꝛ hꝫ necesse probare hoc crimẽ. †Differẽtia
autẽ est inter illud qđ expressim dr̃ ⁊ qđ tacite. ar. C. si pendẽ. app.
l. iij. si reus vel accu. mor. fu. l. fi. sic dicũt quidam qñ fiscus ageret
ꝯtra heredẽ proditoris vẽdicãdo bona nõ peteret dãnari memo
riam defuncti. lꝫ fiscus necesse habeat probare crimẽ nõ pronun
ciabitur expresse eũ commisisse crimẽ sicut pronũciatur quando
damnatur memoria eius vt dicitur in. §. per contrarium non
fiet preiudicium statui defuncti per tale iudicium ⁊ per talem
pronunciationem. dicetur enim in sententia: quia fiscus proba-
uit hec bona sua esse ⁊ ad se pertinere: ideo condemnamus ⁊c. si
cut si agatur contra hereticum vel tenentem bona eius non fiet
33 preiudicium statui per rei vendicationem. ¶ †Videtur durum
contra stimulum calcitrare: qꝛ litera. c. cum scđm. clare loquitur
⁊ §. prohibemus. dicit quoquo modo cognoscitur non possent
nec scirent seculares iudices cognoscere ⁊ videre si fuerit hereti
cus ille qui ignorat constit. papales que quotidie emanãt super
hoc crimine ad inquisitores hereticorum. non enim pronuncia-
ret pro fisco nisi qꝛ videret per probata illum in heresim lapsum
⁊ specialiter hoc statuitur in heresi vt predicitur ⁊ sequitur in se
quenti glo. ¶ Quod dicitur de memoria heres est memoria de-
functi. ⁊ cum bona in fiscum per sententiam deducuntur ⁊ here
des priuãtur hoc est memoriam damnare: quia heres est memo
ria vt dixi patet. ff. de verbo. significa. liberorum. in fi. ibi eterni-
tas nobis memoriam heres est dominus bonorum defuncti: qꝛ
ab hero dicitur insti. de here. quali. ⁊ dicto. §. fi. ⁊ licet in senten-
tia non exprimatur de necessitate oportet: vt per acta constet eũ
crimen commisisse. Satis autem est notorium omnibus ꝙ acta
continent non enim opus est testibus cum publica monumẽta
sufficiunt. C. de dona. l. in donationibus. sufficit etiam in aliqua
parte actorum ⁊c. C. de sen. que sine cer. quanti. l. iij. Item in. c. cũ
scđm. in fi. dicit.

Sententia super crimine fuerit

promulgata. Non dicit nisi viuens hereticus sit punitus. Item
predicta sunt vera quando habet presentes occisores. alias si la-
titant sufficit eos damnari ⁊ ob contumaciam annotari bona
per titulum de requi. reis post annum bona occidentium perdũ
tur: licet audiantur de crimine: ⁊ si in hoc fuerint contumaces
heredes ⁊ morosi: quia non accusauerunt: idem erit: licet cri-
men in eorum absentia non possit probari debent facere quod
possunt. pro quo est. C. de his quibus vt indignis. si ideo qui
dicit nõ est desiderata id est cum desiderio. Vltra dicit glo. tene-
tur enim accusare ⁊ p hunc modũ vendicare. eo. ti. l. j. in glo. Sꝫ
quãtũ ad aliam materiam non dicitur agere ante lit. contest. ff.
rem ra. habe. l. amplius ⁊c.

Contrahentium incest. nupt.

34 Sic. C. de incest. nup. qui cõtra. i aut. incestas. †Quicquid super
hoc dicant iuriste vt sequitur per predictum. c. cum secundum.
videtur remanere ꝯfiscatio in nup. incestis. Canon corrigit legẽ
ciuilem in criminibus ecclesiasticis. dicit Hostien. in sum. de te
stamen. §. cum queritur. sub. §. qualiter conficiatur. patet in aut.
vt cleri. apud propri. episco. quod est crimen canonicum. quod
autem sit canonicum crimen: ⁊ quod ciuile qꝛ consueuit dubita
ri hic dicimus licet ponatur satis aperte in glo. C. de epis. ⁊ cler.
aut. clericus quoqꝫ vt si agat̃ de crimine publico ad penam le[illegible]
lem imponendam erit ciuile si ad penam ecclesiasticam puta vt
excommunicetur vel deponatur etiam ciuilem dicam canonicã.
Hec sunt verba glo. ⁊ dicit hoc hodie corrigitur. s. vt clericus vel
persona ecclesiastica ciuiliter vel criminaliter conuentus nõ tra
hatur coram seculari.

35 **Additio.** †Restat in laico quando de crimine ecclesia-
stico conuenitur vt coram seculari nõ traha
tur: sed coram ecclesiastico ⁊ seruabuntur iura canonica vt dictũ
est si sunt contraria legibus secularibus. nam in defectu cano-
num vbi non loquuntur canones etiam in causis ecclesiarum
seruantur iura ciuilia. extra de no. oper. nun. c. j. ⁊ ij. x. dist. c. j. et
pe. §. ¶ Et intellige qđ ius ciuile ⁊ ius canonicuꝫ puniebat de-
lictum aliter ⁊ aliter nec canonicum corrigebat ius ciuile: ⁊ sic
vtraqꝫ pena imponebatur: qꝛ vltima prisce seueritati accedebat
C. de sepul. vio. l. iij. in fi. plerunqꝫ enim corrigit vt in muliere se-
cundo nubente. extra de secun. nup. c. fi. Licet Gof. in illo casu di
cat contrarium ⁊ in heresi quotidie noue pene noue declaratio
nes fiunt. vt .s. dictum est. ista duo mere ponit canonica glos. di-
cti. §. si vero. scilicet de articulis fidei: ⁊ sic heresis ⁊ simonia de
qua ius ciuile non loquitur nisi in clerico. C. de episcop. ⁊ cleri. si
quãqꝫ. in fi. ⁊ in aut. clericus dicit idem. ¶ Dicit tamen de adul
terio esse crimẽ ciuile maxime lex libelloꝝ. ff. de acc. ⁊ inscri. semp
exẽplificat regulas iudicioꝝ in delictis ex adulterio quia forte
frequens est ⁊ naturale: quia in eo scilicet vitio carnis partici-
pat homo cum brutis secundum phylosophum. Sed in hoc
si ad penam infligendam que a iure canonico imponitur aga-
tur ageretur coram ecclesiastico iudice non seculari: puta vt ma
trimonium separetur quo ad thorum propter adulterium. ex-
tra de procur. tue. vel si dicatur matrimonium non fuisse inter
eos vel non potuisse esse de iure. hoc videtur ad ecclesiasticum
36 pertinere ex his que infra statim dicẽtur. ¶ †Si vero ad penaꝫ
ciuilem propter adulterium vt ad penam mortis que hodie est a
detrusio in monasterio in muliere in viro capitis. C. de adulte.
q̃uis. in fi. non coram ecclesiastico nisi esset de iurisditione eccle-
sie in temporalibus secundum distinctionem predictam Hosti-
en. in. c. tue. dicit Inno. ⁊ si de dote restituenda post matrimo-
nium separatum ageretur ciuilis iudex cognosceret. secus si pẽ-
dente iudicio separationis: quia incidenter moueretur questio
de dote: si principaliter de dote ageretur ciuilis iudex cognoscit
extra de dote post diuortium resti. c. iij. vbi nõ negatur qđ facta
separatione si de dote agatur nõ cognoscat ciuilis iudex. ¶ Sꝫ
haberet ciuilis iudex tenere necesse pro vero separationem factã
per ecclesiam eo pendente vt dictum est non separabitur conti-
nentia cause. C. de iudi. nulli. imo nec competit de dote ante se-
parationem factam. arg. ff. de exce. rei iu. l. egi. Sed intemptatũ
iudicium de dote separatione secuta cõfirmatur per ea que no.
37 ff. de pig. act. si rem. §. fi. ⁊ l. seq. ¶ †Ex his patet iudicium vsu-
a rarium[a] esse canonicum ⁊ ciuile: nam si agatur vt puniatur v[illegible]
rarius pena canonica scilicet vt priuetur a communiõe altari[illegible]
vel ei sepultura ecclesiastica denegatur que pene ⁊ similes indu
cte sunt a canone quod dic per hostien. in sum. de vsuris. [illegible] que
pena coram ecclesiastico tãtum iudice agitur. Si vero princeps
secularis qui potest statuere in terra sua sicut in regno Sicilie
statuit contra eos publicationes bonorum vel omnium vel par
tem vel aliam pecuniariam penam cognitio de bonis erit iudi-
cis ciuilis. Secus si sit dubium vtrum hic contractus sit vsura-
rius de quo agitur vel non ex his que statim dicẽtur. ¶ Et hac
ratione ex his que sequuntur videtur in dubium quod dictum
est .s. proxi. si agatur contra tenentes bona proditoris ⁊ cõfiscẽ-
tur domino temporali cuius erat subditus ⁊ tenens bona pro-
ditoris erat clericꝰ quod secularis cognoscat. arg. l. manicheos.
que dicit damnari heredem sicut in crimine maiesta. d. §. per cõ
trarium pena canonica nõ infligetur per ecclesiasticum. ¶ Idẽ
si viueret hereticus ⁊ teneret bona: seruabuntur tamen que di-
cta sunt .s. per. c. cum secundum. in fi. ¶ Nec videtur obstare. §.
prohibemus. quia nõ cognoscit de crimine: sꝫ de bonis: hoc nõ
valet in heresi: quia ad ea non extendet manus fiscus tempora-

Additio.
a ¶ Iudiciũ vsurariũ. Adde an vsurarij possint licitos ⁊ veros ꝯtcꝰ celebrare ⁊ sepenumero etiã celebrãt vide p do. Paul. de ca. in ꝯsi. cxiiii. in. ij. lib. in vlt. im pressis [illegible] nume. iij. an vsura [illegible] catq ꝯsueuit cari[illegible] vendere ad [illegible] ꝙ exbursatis pecunijs ꝓpter terminum [illegible] solutionẽ [illegible] p eundem [illegible] l. c. vj. in. j. [illegible] ⁊ est pulchrũ. Bar. ab hor.

lis domini nisi eo damnato. ¶ Unde in heresi videt aliud spe-
cialiter in.c.cum secũdum.in fi.quia in aliis videtur esse ꝯrium
vt.s.dictum est. Habebit tamẽ necesse iudex temporalis habe-
re pro vero qd̃ pnunciat ecclesia.s.eum hereticũ vel non sicut de
separatione matrimonii.s.dictũ est. Rationes premisse cessant
38 in aliis criminibus. ¶ † De excommunicatione an cognoscat se
cularis nã ponitur circa hoc exceptione excommunicatione si
iudex secularis possit de ea cognoscere quando opponitur inci
denter parti vel testibus an remittat eam examinandam eccle-
siastico iudici. Distinguitur enim vt multi dicunt ⁊ forte non
male. Aut exceptio hec seu eius effectus dependet ab eo quod
pertinet ad ecclesiasticum iudicem aut non. Primo casu nõ exa
minabit iudex secularis: sed remittit examinandum ad ecclesia
sticum quia de spirituali ⁊ connexo seu adiuncto spirituali non
cognoscit nisi ecclesiasticus iudex. extra de iudi.q̃to. Excommu
nicatio autem licet de ea iure ciuili caueatur in aut. de san.epis.
§.omnibus autem episcopis.§. si autem ordinationis. C. de sa-
crosan.eccle.placet.in fi.de summa trini.l.ii.§.fi. nedum cõnexa:
imo mere spiritualis videtur vt si opponatur qd̃ excommuni-
cationem non precessit ammonitio.de sen. excom. sacro.xii.q.ii.
indigne.xxiiii.q.iii.de illicita. vel diceretur qd̃ titius percussus
non est clericus presbyter vel in sacris tunc probatio de clerica-
tu debet fieri coram ecclesiastico iudice vt videtur dici per Mo
dernos lib.vi.de sen.excom.si iudex natura cause requirit tunc
alium iudicem.extra de ordi.cogniti.qui tuam.qui filii sint legi
timi.causam.⁊.c.lator.tunc dependet exceptio ab eo quod perti
net ad ecclesiasticum iudicem cognoscere vtrum habeat sacros
ordines non cadit nisi in clericum non laicum. ¶ Nec mirum si
alius determinet ⁊ alius cognoscit: quia sic est in multis.ff.de cu
sto.reo.non dubium.§.illud.de accusa. si cui.§.fi.preses qui non
potest deportare cognoscit de deportãdo ⁊ rescribit principi qd̃
assignet insulam.ff.de penis.diui fratres.§.fi.quando appel.fit.
l.j.ff.de iniusto rup.testa.si quis ex.§. ei qui.de interdi.⁊ rele.in-
ter causas.⁊.l.relegant.§.j.nec obst.C.de iudi. quoties. de ordi.
iudi.l.j.quia in eis ⁊ similibus iuribus principalis ⁊ incidens
sunt eiusdem fori id est ad iudicium seculare ambo pertinẽt hic
alterius scilicet secularis ⁊ ecclesiastici: ⁊ ideo vnicuiq; qd̃ suum
est ad cognoscendum datur cuiq; homini non debet ius suum
detrahi.ff.de his qui sunt sui vel alie.iur.l.ii.non obst. etiam in
aut. vt clerici apud proprios episcopos.§.j. quia ibi episcopus
non poterat esse iudex quia fuerat aduocatus. Itẽ illud est ho-
die aliter per.c.si diligenti.de foro compe.per quod non potest
etiam est expressius renunciare foro cleri.vt ibidem no. ¶ Si ve
ro exceptio excommunicationis non dependet ab eo quod per-
tinet ad ecclesiasticum iudicem sed a facto ⁊ facti probatiõe qd̃
cadit ⁊ potest cadere tam in clericum quam in laicum: tunc iu-
dex secularis cognoscit: puta obiicitur qd̃ manus violentas in-
iecit in titium clericum ⁊ sit excommunicatus per.c.si quis sua-
dente.de quo percusso non refertur questio quin sit clericus: vel
quoniam erat notorium vel quia pars confitetur: vel quia com-
muniter sic habetur: quia sic clericus in habitu clericali incidẽs
per.c.si iudex.negatur tñ violentas manus in eum iniectas hoc
non dependet ab eo quod pertinet ad ecclesiasticum: quia nõ re
fertur questio valuerit vel nõ excõmunicatio vel an sit clericus
qui est percussus vel non sed a facto scz vtrum fuerit percussus
vel non percutere clericum facti est sicut submittere.ff. de vsufr.
quid ergo.in fi.de cura.furio.cõsilio.§.fi. ⁊ potest percuti cleric9
⁊ nõ clericus.⁊ potest euenire tam clerico q̃ laico. Sz cognosce-
re vtrũ talis clericus sit pcussus vel non cũ nõ negetur neq; pos-
set negari esse clericum quod hoc solum ad ecclesiasticum iudi-
cem ptineat nullo iure cauet. similis argumẽtatio. lib. vi. de sen.
excõ.is qui.de sup.neg.prela.c.j. Intelligitur enim phibitum ec
clesiastico iudici qd̃ non inuenitur expresse concessum. de trãsla.
inter cor.§.sed neq;.in fi.§.de temporibus ordina.dilectus.cum
non intendat papa iurisditioni seculari derogare. extra de fo-
ro compe.ex tenore.facti autẽ questio est in potestate iudicis iu-
ris executio legis potestate demandatur.ff.ad tertul.l.j.§.j. Hec
distinctio fit a Modernis in.c.a tua.⁊ sumitur a cõtrario ex di
ctis Inno.nã tunc questio natalium principalis ⁊ incidens pti
59 net ad ecclesiam quando dependet a matrimonio. † Si vero nõ
dependet a matrimonio ad secularem: hic a contrario ex dictis
Inno.sumitur puta dico te natum ex Berta que non fuit vxor
patris mei ⁊ confiteris tu pars qd̃ Berta non fuit vxor sed di-
cis te non natum ex ea vel dico te partum suppositum vel dicit
de matrimonio: ita quod non refertur dubitatio de matrimo-
nio.ergo canon reseruauit iurisditionẽ ecclesie qñ directe vel in-
directe matrimonium tangit non preiudicauit iudici seculari.
extra de iudi.nouit.de fo.cõpe.ex tenore.⁊ qd̃ negat iudici secu-
lari quando depẽdet ab eo qd̃ ecclesiasticum pertinet in alio cõ-
ceditur ei.xxv.dist.qual.ff.de iudi.cũ pretor. In casu negligẽtie
conceditur metropolitano prouidere ecclesie vacanti cathedra
li.extra de elec.ne pro defectu.in aliis casibus negatur. libro.vi.
eo.tit.quãq;.⁊ sic videtur intelligendũ.c.decreuimus.de sen.ex-
com.lib.vi.qd̃ per ciuilem iudicem debet admitti exceptio excõ
municationis ⁊ seruari forma.c.pia.de excep.nam lz debeat ad-
mitti per secularẽ iudicem alius cognoscit vt qñ dependet ab eo
qd̃ ad ecclesiasticum ptinet. Sz si nõ dependet.vt.s. exẽplificatũ
est admittit eam iudex secularis ⁊ cognoscet de ea hoc satis vi-
detur rationabile quicquid alii videantur dicere circa istã mate
40 riam. ¶ † Itẽ iuriste dicunt qd̃ in incest.nup.non fit confiscatio
sic no.in.l.qui ꝯtra.que remittit ad aut.bona damnatorum.C.
de bo.proscrip.vbi hoc videtur approbari.sic videt dicere dñs
Azo in summa illius ti.in fi.sed p hãc aut.que est Frederici Im
peratoris quia continuatur ad superiora vt in prin.huius titu.
diximus videt redire ad ius antiquũ vel qui ꝯtra. Et hoc videt
scd̃m ius nouũ canonicũ.lib.vi.cum scd̃m. Debet eñ lex aliquid
operari.ff.de lega.j.si qñ. ¶ Uerum qr hec iura non seruantur
vbiq;: qr non nisi in subditis imperio: ⁊ sic etiam non in regno
Sicilie vt pluries.s.dictum est. Sciendũ qd̃ alii dixerunt quod
canonicum scd̃m non astringit nisi in terris ecclesie vel si agatur
in foro ecclesie scd̃m dictam distinctionem Hosti. confiscari bo-
na nõ est canonica pena imo ciuilis.⁊ ideo dicunt ⁊ tenetur cõi-
ter vt corrigat de incest.nup.per aut.vt nulli iudi.§.fi. Sic not.
etiam in dicta aut.bona damna.⁊ Azo in sum.illius ti. in fi.re-
probata per eum positione Alberti qui distinxit aut retinet ci-
uitatem confiscantur aut non: ⁊ tunc non qr non esset ei pena ex
quo fit seruus nam hodie non fit separatio per supplicium re-
manente viro incestuoso.per aut.de nup.§.sed captiuita. ¶ Et
quia dicit bona damnatorum scilicet ad mortem vel pscriptio-
nem ad penam qua moritur ciuiliter non naturaliter: sic etiam
not.in aut.bona.⁊.l.qui cõtra.que remittit ad aut.bona. ¶ Ex-
ponitur etiã alio modo vt statim dicitur.sunt ⁊ Moderni qui
dicunt omnia iura corrigi per predictam aut.dicentia publica-
tionem fieri tacite ex consequentia damnationis de crimine qr
vbi ius dicit publicari bona vel partem bonorum expressim.hec
dicunt non corrigitur. vt in.l.lege iul.de vi priua.vbi est pena re
legationis cum tertia parte bonorum.C.de vi priua.l.ii.⁊.l.quo
niam.⁊ in similibus.maxime qñ non est alia pena q̃ publicatio
vt.j.sequitur.arg.legum facientium differentiã inter expressum
⁊ tacitum.C.si reus vel accu.mor.fue.l.fi.si pẽden.app.l.iii. ⁊ ita
videmus vti ⁊ iudices condemnare in.l.iul.de vi priuata. Aliis
hoc nõ videtur. Primo propter communem sententiam Azo.
⁊ aliorum qui dicunt omnia iura corrigi inducẽtia confiscatio-
nem exceptis lese maiesta.⁊ heresis: ⁊ quia dicit dãnatorũ ⁊ pro
scriptorum id est qui sustineret penam confiscationis bonorum
sic exponitur stilum proscriptionis id est confiscationis bonorũ
C.de postul.l.fi.⁊ de bo.proscrip.si quis inter puinciam.si dicas
scilicet tacite tunc nil adderet verbum proscriptorum quia illud
tacite intelligitur in verbo damnatorum. Item qr incest. nup.
vbi est expressa bonorum confiscatio corrigitur scd̃m communẽ
sententiam: vnde dicunt isti qd̃ in.l.iul.de vi publica.erit relega
tio tantum. ¶ Non obstat qd̃ sic faciunt iudices quia nõ quod
fit sed qd̃ fieri debet attendendũ est.ff.de offi.presi. sed lz. Olim
autem fiebat hec distinctio in relegatis qd̃ non admittantur bo
na nisi lex expresse hoc diceret sicut dicitur in.l.fi.de postul.⁊ no.
C.de pe.deportatorum.ff.de interdic.⁊ rele.releg.§. ad tempus.
Hoc hodie videtur correctum siue viuat siue moriatur ex pena
criminis bona non auferuntur nisi in enormibus ⁊ maiesta. et
heresis.⁊ videtur rationabile secundum istos vt sufficiat puniri
vna pena scilicet ad relegationem seu deportationem persona
puniatur ⁊ moriatur naturaliter vel ciuiliter. Si puniretur in
persona ⁊ bonis videtur bis puniri contra regulã.ff. naut.cau.
stab.lz.§.pe. In duabus legibus ob idem crimen nõ accusatur.
ff.de priua.delict.nunq̃ sufficiat ergo secundum eos vna pena
vni delicto propter enormitatez criminis vt predicitur sicut est
lese maiesta.⁊ heresis. ¶ Multis videtur hoc esse verum qr ha-
bent communes opi. Azo.⁊ aliorum sicut dictum est. ⁊ hoc sine
scrupulo verum remanet quando non esset alia pena quam pu
blicationis bonorum sicut exemplum de eo qui sine vi virginez
vel viduam stuprauerit qui si honestus fuerit punitur publica-
tione dimidie partis bonorum.insti.de publi.iu.§.sz eadẽ lege.
cuius.§. verus intellectus is videt. Licet Moder. plura dicãt
qd̃ siue vi siue rapina siue interpellatione virginẽ stuprauerat.
nam si volentem virginem rapuisset ⁊ asportasset de domo vel
domum introisset sine virginis volũtate.⁊ sic per vim licet post-
ea cum eius volũtate postq̃ domum ingressum fuit eam stupra
uerat inspiciendũ est potius initium violentum introitum.s.si-
ne voluntate mulieris.arg.ff.de acqui.pos.clam posside.in pnc.
ppter violentiã rapine de domo vel violẽtie in domo vel aspor-
tationis esset pena.l.raptores.C.de epis.⁊ cle.que in fi. dicit sine
volentibus ⁊c. ¶ Item si interpellasset vel sollicitasset vel odio-
sis actibus circumuenisset licet postea volentem hoc ipsum
velle mulieris est: ⁊ ab insidiis nequissimi hominis qui medita-
batur rapinam ⁊ sic loquit.C.de rap.vi.l.j.§.vt huic pene.p quo
est.ff.

est.ff.de extraor.crimi.l.j.§.fi.vñ magnus saltus est a publicatio ne partis bonorũ ad penã capitis propter rapinã interpellatio nẽ ꝛ sollicitudinẽ.his cessantibus hꝫ locũ.§.sed eadẽ lege.¶Sñã ꝛ mulier põt rapere virũ lꝫ raro eueniat sicut vir mulierem ƀm Azo.vt.d.l.de raptu vir.§.quibus.dicit glo.sicut põt rapere vi rũ poterit velle sine volũtate viri se stuprari: ꝛ tũc ad publicatio nẽ partis dimidie bonorũ quãtũcunqꝫ quidẽ voluerit mulier se ex infirma ar.de infirmitate serus.C.ad.l.iul.maie. quisquis.§. ad filias vir discretior nõ dꝫ totaliter impudice se cõmiscere sibi ꝛ iõ punit publicatione partis dimidie bonorũ volũtas mulie ris excusat tũc a tãto in alijs nõ est iniuria que fit volẽtẽ.ff.de in

41 iur.l.j.§.ij.C.de trãs.cũ donationis.¶†Secus si vt matrimonia liter copularetur tunc etiam raptum indulgent canoniste quo rũ sñia equior reputatur maxime si in cõcubinã vellet eam ꝛ hoc protestaret excusaret no.ff.de cõtu.l.j.in glo.¶Multo fortius qñ vterqꝫ confiteretur ꝙ ob matrimonium.sed nõ potuerunt expe ctare desponsationẽ propter furorẽ amoris quo nihil vehemen tius in aut.qui.mo.na.eff.legi.in prin.non dꝫ habere plus luxu ria castitate in aut.de restit.ꝛ ea que pa.in fi.de noxa.nõ solum. non tñ stabitur semper assertioni confitentium post relatũ cõmis sum se culpasse spe matrimonij:vnde ex personis ꝛ causis estima bit an fides sit eis in hoc habenda.ff.de act.ꝛ obl.alias de accu. l.fi.C.si quis imperato.ma.dix.l.j.nã si videat prin.ꝛ factum ma lum: qꝛ rapuit vel sollicitauit nec erat tũc mẽtio de matrimonio inter eos vtpote meliore existente ꝛ inequali altero in eoꝝ. Quã tũcũqꝫ ob metũ pene fateant ob matrimoniũ rigor iuris ciuilis puniet eos maxime vbi hec delicta sunt frequẽtia.ar.ff.de extra or.crimi.saccularii sunt quedã. de penis.aut facta.§.pe.i fi.¶Mũ danus princeps dat penã tũc propter alioꝝ metũ ecclesiasticus iudex aliud dicit de quo dic in glo.dic.l.j.de raptu vir.§.nec fa cultas sit.sed si nõ pbat de sollicitatione vel alijs premissis nõ re cedit a lra.§.predicti sed ea.l.ꝙtũcunqꝫ fuerit solitus alias talia

a stuprator cõmittere qꝛ ex presumptionibus nemo dãnatur[a].ff.de penis.absente.de mino.l.iij.§.j.in criminalibus debẽt esse proba tiones luce clariores.C.de proba.sciãt.presumptiones he in du bio possent mouere iudicẽ ad alia puta ad indagãdũ de crimie. C.de fal.vbi ꝛ ad tormẽta si esset talis estimationis ꝛc.ff.de qõni bus.l.de minore in fi.vbi cõsuetus esset precipue talia agere vt p dicit.ar.ff.de vsu.qui semisses.de pig.act.l.vniuersoꝝ.cõsuetudo peccãdi grauat.C.de epali audi.l.iij.Si vero iudex nollet puni re in corpore de maleficio sed in bonis etiã si nõ sit pena statuta tũc i bonis iure cõi seruabit sñia Jo.lꝫ ea nõ vtamur hodie qui sic intellexit precedẽtẽ ti.ne sine ius.ind.lis ꝯte.vt iudex ꝗposset de maleficio punire in corpore ꝙ est in oĩ crimine etiã vbi nõ est statuta corporalis.ff.de penis.hodie.ꝛ sic puniendo.s.in corpore nõ amittebant bona ex cõsequentia criminis dicebat Jo.qꝛ nõ est maie.vel heresis si nollet punire in corpore qõ posset si vellet penã omniũ bonoꝝ infligere delinquẽti ob id crimẽ põt si est in summa ptãte habẽs.s.merũ imperiũ.ar.ff.de iuris.om.iudi.im periũ vel de licentia. Dimisit ergo corpore ꝛ elegit penã bonoꝝ sic dicit dominus Azo in summa sua illius tituli. ¶Sic multi intelligunt licet Joannes ꝛ Azo nil dicant de electione ista:sed simpliciter quod potest iudex in summa administratione po situs.

Additio. Et hoc est verũ ẽt si talis iudex puniret in cor pore qꝛ possum expressim auferre bona:vt.s. ƀm Jo.ꝛ Azo.Sed pro predicta electione facit.ff.de fur.inter dũ.§.qui furẽ.§.¶Hac pena nõ vtunt officiales nec videmus vti sumus cõtẽti penis legibus ꝯprehẽsis ordinarie extraordina rie.ff.de ver.ob.si stipulatio.¶Respondetur qõ hoc de ordina rijs penis est:qꝛ scripta est non hꝫ delinquẽs vñ cõqueraẽ:qꝛ mo dica corporalis omissa excedit magnã pecuniariã inflictaꝫ.ff.de pe.in seruoꝝ.in fin.¶Princeps multo magis hoc posset cũ dat

42 alijs licentiã faciendi.¶†Inde citãt iudices in ptãte cõstituti sub pena omniũ bonoꝝ infligenda cõtumaci si nõ veniat ꝛ com pareat in iudicio qõ fieri põt vt notãt moderni.C.li.x.de iure fi. certa.de curri.si ad magistratũ.q̃ lex ꝯcedit etiã in ciuili.magna s.ꝯtumacia qñ contẽnit iudicẽ inuictus personaliter non vult ve nire.ff.ex qui.cau.in possessio.ea.fulcinius.§.fi.Cõtumacia deli ctum est.ff.de re iu.contumacia.cũ nõ puniat in corpore:qꝛ non venit nec põt punire puniat oibus bonis hec raro fiũt ꝛ qꝛ in de suetudinẽ abijsse videnẽ he pene dicũt multi nõ debere facere vl' fieri.¶Alij dicũt ꝙ sic:qꝛ qõ vnus ex indulgẽtia pricipis omit tit alius exercere nõ prohibetur.ar.ff.de publicanis.licita tio.§. pe.Desuetudo nõ est modus tollẽde legis nisi quãdo in ꝯtrariũ sit eius qõ põt fieri dictũ est.s.in preambulis.iij.q.¶Ad hoc rñ det ꝙ satis vtunt in ꝯtriũ aliã penã statuẽdo.vñ nõ sunt mutãda que interpretationem certam semper habuerunt.ff.de legi.mini me.¶In regno sicilie constitutiones dederunt formam punien di contumaces in crimine si non compareant qõ imponunt offi cialibus debent in se seruare.arg.C.de natu.lib.cum aliquis.in aut.vt non fiant pign.§.illud.quia vult eos iudicare pro luce ꝛ

sapientia sua:sicut ipse esset iudicaturus.ff.de off.presec.preto.l. j.in fi.Satis posset dici ꝙ ex magna causa ꝛ enormi ꝛ inconsue to delicto non deberent prohiberi quia insolita penam ꝛ enor mia enormem sicut magnum meritum magnam indulgentiam de senato.l.fi.nam ꝛ insolita ꝛ rara important causaꝫ.dicit Leo Papa in sermone.j.octauam epipbanie.¶Alioquin nõ debe ret quis consulere principi crudeli vel cupido excedere potestatẽ ordinatam:quia per se potest ipse si viderit expediri communi bono.ff.de consti.prin.l.j.C.de preci.impe.offe.in ru.tunc ordina rium est ordinem exercere non aliter:quia consuetus mos ꝛ or do iudiciorum non debet mutari sine causa.C.de iniur.l.fi.in fi. de vete.iur.enu.l.j.§.sed neqꝫ.ff.de testi.l.iij.§.vlt.¶Mali crude les ꝛ cupidi domini per se sunt vitiosi non valet quis augere eo rum malitiam malis exhortationibus.ff.de ser.cor.l.j.§.j. Inde puniuntur attẽdẽtes alias attemptantes iram regis ꝛ inflam tes extra de homi.sicut Seneca.iij.de benefi.dicit non est irrita dus animus ad auaritiam ad querelas ad discordias sua spon te in ista fertur quantum possumus resistamus ꝛ querenti occa siones amputemus.

43 **Additio.** †Sed certe simpliciter dixit Jo.a quolibet ta li iudice posse confiscari quando principali ter vult bona adimere non ex consequentia criminis arbitrio suo.dicit Azo dicta sum.ꝙ importat caulam vt non semper fa ciat.Sed in enormibus ꝛ frequentibus ponendo arbitrium dꝫ intelligi boni viri sicut cum dicitur qõ placet bono viro.ff.de fi deicom.li.thais.§.sorore.Ego quidem vidi magnum virum di centem ꝛ non male ꝙ ille ti.ne li.fi.ius.prin.confis. si intelligatur ꝙ cum iussu principis possit ꝛ sine eo si iudex sit in summa ad ministratione constitutus corrigatur hodie per iura noua post codicem facta.s.per iura nouissima auten. dicentia puniri per sonam que delinquit non res vt auferãtur heredibus vt veniãt ad fiscum vel fiant lucro iudicibus in aut.de mã.prin.§.oportet nisi in crimine maiest.ꝛ heresis vt nul.iu.§.fi.licet magna sit au toritas Jo.ꝛ Azo.distinguentium ꝙ ex consequentia criminis loquntur si principaliter velit adimere qõ potest quandoqꝫ bo nus dormitat homer⁹ non potuerunt omnia videre omnia sci re vt diximus.s.in proemio.non omnes per omnia sed certi per certa ꝛc.C.de vete.iu.enu.l.ij.§.sed qꝛ constat legem conditis esse ante leges autem noue leges contrarie corrigunt veteres.ff.de le gi.sed ꝛ posteriores que postea geruntur prioribus denegant de

44 iure codicil.diuus.§.licet.C.de pac.pacta nouissima. ¶†Sim pliciter dicunt dicte aut.bona non venire ad fiscuꝫ nisi in crimi. maie.ꝛ heresis simpliciter intelligentur non distincto adimat iu dex per sententiam vel non:qꝛ sic daretur materia iudicibus ma le agendi qõ voluerunt dicte.ll. refrenare vt ex litera patet ꝛ sic tollenda est occasio eis in hoc inst.vi bo.rap.§.sed ne dum talia. ¶Item si dicatur qõ Jo.ꝛ Azo.ne si.ius.ꝛc.ergo cum iussu põt resultat turpis sonus.ꝛ ideo non est danda talis expositio.C.de sac.san.ec.ꝯuenticula.de condi.inser.l.ij.ff.de ver.ob.titia.§.j.qꝛ cum imperator vel iudices abstinere vt bona non applicent lu cro suo vel fisci vt dictis aut.abstinebit ꝛ ipse iubens dans legẽ vt seruet in se qõ in alijs preceperit.ar.dictarum legum.C.de na. li.cum aliquis.in aut.vt non fiant pignorati.§.illud.loquuntur quidem dicte aut.in dãnatis vt puniantur persone delinquen tes non successores sic in aut.de incest.nup.in prin.ꝛ dicunt illũ punire in corpore sed res non contingere infiscando.s.ꝛ auferen do.dicit litera ꝙ non debet intelligi auferendo violenter sꝫ per sententiam ꝛ iudicium sic.ff.de iure fis.deferre.§.fi.ꝛ.l.aufertur. C.de priui.fi.pecuniam.ꝛ per totum ti.de his qui.vt indig.in ru bro ꝛ nigro non dicunt finaliter infiscare curie vel ordini officia lium.ꝛ sic non lucro iudicibus vtrunqꝫ prohibuit ius nouum.s. non infiscari per sententiam.ꝛ sic principaliter ꝛ non fieri lucro iudicibus.s.ex consequentia criminis verba debent aliquid op rari.ff.de le.j.si quando si voluisset ꝙ principaliter possent iudi ces in summa potestate constitui vel iussu principis reseruasset predictum ius nouum.C.de cadu.tollen.§.pen.non reseruando omisit.ff.de ver.ob.quicquid.vt generalitate prohibitionis ve niant omnia ꝛ vt iudicibus reciprocantibus ordineꝫ vt dicitur in.§.oportet.freni tẽperies sit adhibita.ar.C.de cu.re.l.iij. possit excipi a dictis premissis magna causa ꝛ cum enormi sicut predi citur.vidi enim sententiam pape gre.x.damnantẽ illum qui di citur occidisse viterbij vbi erat ipse papa filium regis alamanie consobrinum occidentis ꝛ confiscantem omnia bona in fiscum eius a quo tenebat propter sceleris immanitatem.Sed illud in ꝯtumacia qꝛ fugerat occidens citatus super notorio de quo con stitit citra mortem ꝛ membri abscisionem sicut damnauit eccle sia.ꝛ sic releuatus fuit in pena corporis ꝛ grauatus in bonis.ar gu.ff.de iureiur.l.eum qui.nec habet de quo conqueratur graua tus taliter qꝛ ictus fustium ꝛc.ff.de pe.in seruorum in fi.Sed iu dex ciuilis damnasset ad mortem reum presentem eo mortuo ex pena nõ vr̃ bona auferre nisi in crimine heresees ꝛ maie.vt gra uatus in corpore alleuietur in bonis.d.l.eũ q.propter ꝯtumaciã

Additio.
a ¶Or ex psumptio nib⁹ nemo dãnaẽ adde nungd plu res spẽs pbatio nũ impfecte i ma pbationis actor faciãt plenã pba tionẽ vide do.pe. de anc.i ꝯsi.cclxx vj.qõ inci.visa di ligẽter narratiõe iuxta illud ꝛ q̃ nõ psũt singula mul ta iuuãt.l.ij.ff.de exc.tu.nã ad vnã speciẽ pbationũ iudex nõ dꝫ alliga re aiũm suũ.c. in pñtia de re non.l. iij.§.idẽ diuus de testib⁹ cũ si.vide i pal.ꝯsi.liij.qñ pre sumpta pbatio sufficiat ... visi ... bẽt vid plene p.d. Jas.i.l.cũ ea ... de trãsa.bar. ... hor.

fuissent annotata bona domus dirupte ⁊ alie pene dictum est
§.de pa.iur.sir.§.côuenticulas.Itē absens dānatus in notorio
non plus grauaretur ꝙ psens dānat⁹ diffinitiue de crimine:vt
dānando ad mortē videat̄ eligi remitti penā bonorū.arg.ff.de
45 fur.interdū.§.qui furē.¶†Posset tn̄ princeps ex magna cau-
sa ⁊ enormi scelere mutare ius nouū predictum: sicut illud ius
nouū mutauit vetus.C.de leg.dig.cū côcor.maxime in delictis
frequētatis.ff.de penis.aut facta.in fi.vt nō egrediat̄ personā.
ff.de côsti.prin.l.j.si ex certa sciētia faciat mutat eoipso.ff.de ex-
cu.tu.sed ⁊hoc nisi dicas ꝙ hec mutatio nō debet fieri:qr est in-
cômodū côdentis qd̄ esse nō debet.iiij.dist.erit. Sed principa-
liter intendit̄ bonū côe vt delicta frenent̄ ea.dist.facte. licet cô-
secutiue sit vtilitas côdentis nihilominus ppter publicā vtili
tatē dicit̄ côdi.hec lex.ff.de pcu.licet.in prin. ⁊ si in speciali ne-
gotio nō egrediendo psonā côstituas erit lex illi cause.d.l.C.de
legi.l.fi.¶Si dicat̄ corrigi ille ti.loquens in damnatis diffini
tiue corrigit̄ dictū modernorūvt ppter côtumaciā imponatur
pena omniū bonorū:si in maiori delicto in diffinitiua probato
crimine nō potest auferre bona nec ī minori.ar.ff.de ser. expor.
cui pacto.nō venire ad iudiciū est peccatum omissionis qd̄ nō
est tam graue.ff.ad silt.l.ij.nā ⁊ si côtempsit iudicē expresse dicē
do nōveniāt potest aliter puniri:vt.d.§.côuenticulas.¶Prin
ceps ex certa sciētia posset sicut in diffinitiua dictū est.s.alij iu-
dices debēt esse contēti penis legibus côprehensis.¶Sed si iu
dex ppter delictū rationabiliter publicat bona an publicantur
illa que sunt in iurisditione alterius ita videt̄ si simpliciter pu
blicet vt iudex in cuius iurisditione sunt alia bona sit executor
snie alterius.extra de for.côpe.postulasti. ⁊ hoc si omnes iudi-
ces sunt sub vno monarcha sicut omnes epi sub papa. p quo
est.xxiiij.q.j.subdiacon⁹. Sic rex liber ab imperio ⁊ monarcha
regni sui.vj.q.iij.scitote.ff.de cap.⁊ postli.re.l. postliminiū. in
prin.vno preside publicāte bona titij alter preses in cuius iuris
ditione sunt bona exequetur dictam sententiā sicut si ipse sentē
tiasset in.c.postulasti.de talibus iudicibus loquitur vt nulli iu
dicum.§.si vero quis. ꝙ vnus iudex obediat literis alterius q
erat sub vno principe qui tūc erat dn̄s mūdi.ff.ad.l.rho.de iac.
deprecatio. ppterea publicauit bona laicorū côtra suū māda-
tum veniētium. lxij.dist.adrianus.in fi.⁊ ibi in glo.¶Quid er
go de duobus regib⁹ q nō subsunt impio q liberi sunt.d.l.post-
liminiū.⁊ in vno regno sit lex vel consuetudo ꝙ homicida per-
dat bona in alio nō si publicant̄ bona in regnovbi est consuetu
do talis ⁊ lex an ali⁹rex erit exequor ⁊ capiet ea q̄ sunt in regno
suo:vt in.c.postulasti.nō videt̄: qr si principaliter hic rex dam-
nasset nō auferret bona homicide:ergo nō côsecutiue ad sniam
alterius si expressim non potest nec tacite poterit.ar.C.sol.ma.
l.ij.ff.ad muni.lucius.§.pe.vnaqueqȝ prouincia suo sensu abū-
dat.lxxvj.dist.vtinaȝ.⁊ hoc videt̄ innuere Inn.in.c. postulasti.
46 ¶†Quid si in regno isto vbi sunt bona nō est cômissum deli-
ctum in eo conueniri non posset:qr nō habet ibi domiciliū non
conueniet̄ in regno seu loco ipso: posset tn̄ ipse rex statuere sup
rebusvt quicūqȝ faceret talē offensam pdat bona lex dat̄ saltui.
C.de noxa.l.ij.C.cômu.pre.venditor.§.si constet.nam ⁊ rex Da
rius constituit vt quicūqȝ iussum regis trāsgrederet̄ suspēdere
tur ⁊ bona perderet.Esdre.vj.in fi. ⁊ sic non ex snia alterius: sȝ
ex sua constitutione lata super rebus in suo regno sistentibus
bona pderent̄.Itē ecôtra si dānaret̄ ad mortē homicida rex nō
habēs côsuetudinem puniēdi in bonis:alius rex in cuius iuris
ditione sunt bona nō capiet ea licet habeat consuetudinē pdi-
ctam:qr ibi delictū nō fuit cômissum nec sentētiatū: nec posset
dicere se offensuȝ ex delicto in alio regno cômisso nisi fecisset cô
stitutionē vt predicit̄:⁊ tunc nō ex sententia illius sed ex sua cô-
stitutione:⁊ oporteret pbari delictū corā eo rege qui sniam de-
47 [illegible]it per ea que no.C.ad.l.iul.devi pub.si quis a se.¶†Secus vi
[illegible]letur in heresi [a] hereticus in vno loco puniendus est vbiqȝ: qr
[illegible]est peccatū in deū cui oēs subsunt.deus est monarcha vniuersa
[illegible] dn̄i est terra ⁊ plenitudo eius.viij.dist.quo iure. dn̄s vniuer
sorum ipse est.Judith.ix.in oīum côferat̄ iniuriā quicqd in re-
ligionem diuinā cômittit̄.C.de here. manicheos.in prin. sic in
dicta snia Greg.x.fuerat homicida fuerat sacrilegus fractor im
munitatis ecclesie dū audiret diuina occisus in ecclesia fuit p-
pe altare clericus in missa letaliter vulneratus vt narrat snia.
b Idem in crimine maie. [b] damnatus vt proditorvnius regis sit
proditor dei.xxiij.q.v.si apud.per eum reges regnāt.Prouer.
viij.cor regis in manu dei est.C.de sum.tri.l.fi. ⁊ idē videt̄ dici
ꝙ in pctō cômisso in deo crimen maiestatis est primum sacrile
gio.ff.ad.l.iul.maie.l.j.in prin.rex in regno suo exempto ab im
perio habet ptātē sicut impator in impio.d.c.quo iure.ibi:im-
patores ⁊ reges seculi ⁊c.xij.q.ij.qcūqȝ militū.⁊ patet.d.l.post-
liminiū.ar.côtra premissa: qr oē iudiciū rite probatū dei iudi-
cium est.Deut.c.j.vindex dei est iudex. ad Ro.xiij. ⁊ sic haberi
debet tanꝙ si tulisset sniam de⁹ q oīum dn̄s est:sed nō p oīa est si
cut deus pnūciasset:qr sic a nulla snia appellaret̄ etiā a iudicib⁹

Additio.
a ¶In heresi.Ad
de de crimine he
resis.Uide late p
do.Phili. deciū
i côs suo.cxxxvij.
Bart.ab hor.

Additio.
b ¶In crimie ma-
iestatis.Adō an
crimen lese maie.
[illegible]fficiat fres car-
nales seu filios
[illegible]
Philip. in côsi.
suo. lxiiij. colū. j.
Bart.ab hor.

regis appellatur cū nō a principe.ff.a qb.appel.non li.l.j.§. ij.⁊
tn̄ loco regis dicunt̄ iudicare.ff.de offi.eius ⁊c. ⁊ si pretor. qr p
48 luce ⁊sapiētia sua ⁊c.vt.s.dictū est.¶†Peccata distincta sunt
quedā in deū:q̄dā in seipsum:quedā in primū. alius nō habet
se intromittere nisi ille sub quo deliqt ⁊ q punit snia ⁊ res inter
alios acta nō oberit nec pderit alteri.ff.de re iudi.l.sepe. de ex-
cep.rei iudi.l.iudicare.C.qbus res iudi.nō no.⁊ res inter alios
acta per totū.at in eodē regno cuius vn⁹ rex est monarcha qc-
quid iudicat quilibet iudex regni ipsi rex iudicare videt̄ q iu-
dices dedit dictis legibus ⁊ si pretor.⁊ de offi.pret.l.j.in fi.Sed
si lex vel statutū regni Fran.simpliciter diceret vt cômittēs ho-
micidium pdat bona que videtur extēdi ad subditos statuen-
tis.C.de sum.tri.⁊ fid.ca.l.j.si gallicus.vel tenēs bona in regno
Frācie cômittat homicidiū in regno Sicilie de quo ibi iuste cô
demnatus sit perdat bona Frācie per ea q̄ supra dicta sunt per
Inn.nā snia facit ius.ff.de statu ho.ingenuū. pro veritate qdē
accipit̄ res iudicata.ff.de re iudi.l.j. large accipit̄ in gallia no-
men proditionis nedū cômittens in maiestatē regnātis. Sed
si cliens côtra patronū ⁊ dn̄m domus cui seruit ⁊ eius honorē
quid faciat dicit̄ proditor sicut q dimittit cām illius.s.cui fideȝ
dedit iuuādi vt esset pro altera parte dicit̄ prodere.ff. de priua.
l.j.in prin.⁊ in fi.l.de his qui no.infa.athletas.§.calūniator.p-
ditor etiā dicit̄ reuelās secreta hostibus.ff.de re mil.omnem.§.
exploratores.sed isti cômittūt in maiestatē: qr nō possunt reue
lare nisi p nunciū vel lr̄as mittūt hostibus crimē maie. cômit-
tāt.ff.ad.l.iul.ma.l.j.ver.q̄ hostib⁹.Idē tn̄ si reuelat secreta pri-
uati cui fidē spopōdit:qr prodere dicit̄.ff.de pe. si qs aliqd.§. si
qs instr̄m.repete q̄ dicta sunt de hoc.s.q.mo.feu.amit.c.si capi
tanei.⁊ in.v.rub.§.itē si fidelis cucurbitauerit.Finis.

Condemnatorum ⁊ proscripto

rum.Condemnatorum ad mortē pscriptorū ciuiliter relegato
rum vel deportatorū vel côdemnatorū ad penam corporaliter
inflixam psone proscriptorū ad penā confiscationis ⁊ sic dupli-
citer vt de vtraqȝ.s.proxi.plene dictū est.⁊ semp dic condemna
torū iuste:aliter nō est snia nec côdēnatio que rite lata nō est.ff.
de re iu.l.iiij.§.côdemnatū.⁊ de côtrata. nō putauit.§. nō que-
uis.nam nemo diu gaudet qui sub iniquo iudice vincit.⁊ abu-
siue dicuntur snie que nō bene late sunt.arg.ff.quēadmo. testa.
49 aper.l.ij.¶†Sed vtrū alienata reuocent̄ lata snia publicatorū
bonorū ⁊ qn̄ icarcerat̄ fiscalis debitor.videt̄ ꝙ vbi snia adimit-
bona:alienationes facte ante sniam nō reuocent̄. ff. de dona.l.
post côtractū.in glo.que intelligitur qn̄ côdemnatio sequit̄ cri
men anteꝙ alienent̄:at vbi ipso iure vt in maie.⁊ hereseos cri-
minibus statim interdicuntur alienationes. C.ad.l.iul. maie.
quisquis.§.emancipationes.differentia debet esse qn̄ ipso iure
⁊ qn̄ per sniam perdunt̄. Ex hoc dat̄ materia abutēdi his qui
accusantur crimine de quo per sniam publicātur bona occasio
talis tollēda est.insti.vi bo.rap.§.sed ne dū.Idcirco verius di-
citur vt lata snia que adimit bona ⁊ transeuntē in rem iudica-
tam alienata post lit.côtest.reuocent̄.ff.de accu.ex iudiciorū.in
glo.nō ex die.⁊ de bo.dā.l.fi.§.ex bonis.de manumis.l.qui pen.
§.ex bonis côdemnatorū.dicit litera ⁊ sic totus.§. sic intelligit̄
s.côdemnatione facta:qr ad primordium ⁊c.C.de impo.lu. de-
scrip.l.j.anteꝙ in rem iudicatā transeat per appel.per suspēsa
nō dicitur côdemnatus: qr extinguit̄ p appel.ff. ad turpil.l.j.§.
fi.non est dicendū ꝙ ante reuocatio fiat:qr si nonvinceret actor
questio ficret euentus iudicij incertus est.ff.de pecul.l.qd̄ debe-
tur.vnde qn̄ petunt̄ bona oia nedū ex crimine:sed peti.here.li-
te pen.fit descriptio bonorum vt lata snia sciatur que bona de-
ducta sint in condemnatione dicūt moderni.C.lib.x.de iur.fis.
facultas.Itē qr cū petunt̄ bona publicari p sniaȝ ex crīe statuto
côsuetudine vel constitutione vt in vsurario p consti.regni Si-
cilie siue dicamus reale esse iudiciū:⁊ tūc tp̄s côuentionis iudi
ciarie siue personale:⁊ tūc lit.côtesta.inspiciet̄ côtrahit̄ statim
vitiū litigiosivt nō alienent̄:vt.C.de litigio.l.ij.qd̄ est illius effi
cacie vt possessor reddat rem sicut si non esset alienata vt in gl.
Et sic non obst.C.de sen.pa.l.leges.de satis.l.j.ff.de procu.si ab-
sentem.cū concor.vbi vero post sniam appellatione suspensam
alienaret pronunciata appellatione iniusta reuocaret̄ aliena-
tio.ff.de admi.tu.chirographis.§.j. Itē in vniuersali iudicio
de bonis moti controuersia nedū post lit.imo ⁊ ante lit.conte.
prohibent̄ alienationes.ff.de peti.here.diuus.⁊ ibi in glo.⁊ sic
nō trāsibit in eū in quē alienat̄ ex quo lex inhibet alienationē.
C.de re.alie.l.fi.⁊ pluries supra dictū est:⁊ erit differētia qn̄ ipo
iure ⁊ qn̄ p sniam;qr qn̄ ipso iure statim ante côtrouersiam mo
tam p sniam a tpe lit. côte.vt dictū est publicatis bonis p sniaȝ
transeuntem in rē iudicatā cogit̄ côdemnatus iudicare bona
per ea q̄ no.ff.de ces.bo.l.j.⁊ p sacramentū côdemnati.C.de iur.
50 delib.l.fi.§.legitimam.¶†Quid si constet damnatum vendi-
disse post lit contest. de bonis quid fiet. dic ꝙ fiscus reuocabit
alienata alienator non tenebit̄ ad preciū [illegible]ceptū nisi re perem-
pta vsucapta

pta vsucapta vel prescripta iure cōi.C.de rei vendi.mater.in fi. Quid si non sit soluendo alienator an sicut debitor incarcerabit̄:nā priuilegiū qd̄ haberet dolosus amitteret̄ de quo est exemplum.ff.de re iudi.nesennius.§.pe.cōstito de dolo qui nō presumitur nisi in casibꝰ.ff.de pba.quoties.§.q dolo.⁊ de admi.tut.tutor q rep.in prin.eadē rōne incarcerabit̄:qꝛ nedū qui fisci pecuniā:sed qui fisco debitā non soluit cohercetur nō p̄dicto.ff.ad l.iul.pecul.sacrilegij.in fin.C.de exac.tri.l.ij.si esset sors:sed quia est pena incarcerabitur vt statim sequitur:secus si fuisset appellatū:qꝛ extinguitur p eā pnūciatū.ff.ad turpil.l.j.§.fi.tūc expectaretur terminatio appellatiōis interposite.¶ Quod autē dictuz est.s̄.de frau.seu dolo fraus p̄sumeretur eo ipso qd̄ oīa alienasset secus si partē.ff.q̄ in frau.credi.omnes.§.lucius.C.de dona.l.heris p̄sumeret̄.s.ad hoc vt cōpetat reuocatoria ꝯtra possessorē sic loquit̄ totꝰ ille ti.q̄ in frau.cred.qꝛ ꝯtra alienātē ad p̄ciū nō nisi:vt.d.l.mater.ex quo alienator tenebat sine vitio q̄ītū ad possessorē nondū fcā executione sn̄ie secus qn̄ vitiose qs querit rē meam ⁊ vēdit:nam accusabo ipsum de furto vel violētia vel alio crimine nunquid autē debitor fiscalis possit cedere bonis vt post nō incarceretur dic qd̄ si sit talis debitor fiscalis q si non soluat incarcerat̄ tunc cedēdo bonis nō euitat carcerē.Si vero sit talis fisci debitor qui nō soluēdo fisco nō incarcerat̄ hoc pōt imo dz cedere bonis alioquin si de bonis non cedat incarceratur per iudicē sicut in debitore priuati.C.q bo.ced.pos.l.j.in gl. Ad quoꝝ per intelligētiā est sciēdū qd̄ lex vetus iuris ꝯsulti.ff.ad.l.iul.pecu.sacrilegij.C.fi.dicit qd̄ debitor fiscalis cogitur per p̄sidē pignus capiēdo psonā retinēdo ⁊ mulctam indicēdo lex noua cōstātini Imperatoris de exacto.tribu.l.ij.dicit qd̄ debitor fiscalis nō timet carcerē nisi qn̄ esset contumax in soluendo qd̄ posset soluere ⁊ non soluit:tunc capit̄: ⁊ deinde fiscus ponit manū ad bona:vt hic sit casus vbi prius ad psonā post ad bōa puenit̄.Vn̄ moderni qdā intelligūt legē veterē cum distinctiōe legis noue p̄dicte vt non capiatur:nisi qn̄ pōt soluere ⁊ non soluit.⁊ hic est cōtumax in soluēdo.vt ibi no.p Modernos: tunc ergo litera legis sacrilegij in fi.opz qd̄ trāssoluat̄ vt nō dicat̄ coget̄ p p̄sidē pignus capiēdo psonā retinēdo ⁊ mulctam indicendo.Sz dicet̄ primo psonā retinēdo:qꝛ contumax.deinde pignꝰ capiēdo:qꝛ tūc ad bona manꝰ immittit̄.vt.d.l.ij. Scd̄m hoc rn̄det̄ ad questionē vt quilibet debitor fiscalis nō ex delicto pōt cedere bonis vt non incarceretur dicendo capias ⁊ habeas bona mea:qꝛ nō possum soluere.Qd̄ multi admittūt nisi ꝯstaret eum soluendo esse ⁊ nolle distrahere bona sua vt soluat sicut plerūqꝫ fit soluēdo vt fiscus teneat ⁊ habeat bona eius sub spe qn̄qꝫ recuperandi ab eo:tunc dn̄t isti ex quo habet bona ⁊ fiscꝰ vult pecuniaz distrahat ⁊ soluat fisco qui pecunia indiget ⁊ vult ob vtilitates publicas sic faciat hic debitor sic se intromittat vt satisfaciat fisco creditori suo quemadmoduz vult creditor sicut videt̄ lex dicere ēt in puato debitore.ff.de le.ij.si pecuniā.in pria charta.nā id p eādē vr̄ in priua.Sz ī hoc aliter qꝛ iudex bona capta in sn̄ie executione vēdet si debitor non vult vēdere.ff.de re iud.l.a diuo pio.§.j.p quo est quia malitijs est obuiandum.ff.de rei vē.in feudo.⁊ eo casu fiscalis debitor incarcerare t̄ si potest vendere bona ⁊ soluere fisco ⁊ nō soluit satis videt̄ aperta cōtumacia.vt.d.l.ij.de exact.tribu.Alij exponunt contumax in.d.l.ij.j.morosus vt si habeat pecuniam vn̄ posset soluere ⁊ noluit soluere reqsitus eo modo vt mora fuerit ꝯcta sicut dicitur.ff.de vsur.l.mora.de admi.re.ad ciui.perti.l.imperatoris.in fi.⁊.d.l.sacrilegus in fi.tunc dicunt qd̄ si nō possit soluere:⁊ iam potuit ⁊ noluit requisitus a pcura.fisci vel a tpe legis prefinito qd̄ capiat̄ ⁊ cessio nihil sibi psit:⁊ hoc satis dici pōt.nā vt qs sit ī mora exigitur vt possit soluere vel dolo fecerit quominꝰ possit.ff.si cer.pe.qd̄ temi.satis aūt est in dolo q nō restituit ⁊ non soluit id quod ad eū peruenit de pecunia ptinēte ad fiscū.ff.mā.si pcu.§.dolo.⁊.l.dolus.deposi.l.j.in fi.tu dic s̄m alios ⁊ plenius aut debitor fiscalis est debitor sortis: vt id qd̄ dz sit fisco sicut sors aut sicut pena vel lucrū.Primo casu qn̄ habuit pecuniam fiscalē eoipso deliquit:⁊ videt̄ dolo versari qd̄ nō soluit eā fisco vt incarceret̄: ⁊ hoc dicit.l.sacrilegij in fi.vbi nō erat adhuc fisci pecunia sz fisco debita q̄ erariū mittebat̄.p hoc sunt iura.s̄.alleg.in priuati debitore,ex ꝯctu hoc esset secꝰ.nā inanis est actio ⁊c.ff.de dolo.nā hic.Secꝰ si esset ex delicto puta fuerat vt nūcius priuati nedū fisci ad pferēdā pecuniā quo casu furtū cōmisisset s̄z ea q̄ no.C.de fur.si is cui.tūc debitor ex delicto luit in corpore ēt in priuato vt statim dicit dz qdē esse differētia inter pecuniā debitaz fisco ⁊ priuato:qꝛ fiscus p vtilitate cōi vtplurimū eā vult sicut ⁊ oīa refert princeps ad cōem vtilitatē in prima constōne.C.in princi.in aut̄.vt nec miles neqꝫ fide.§.j. vtilitas autem publica p̄fert̄ priua.in aut̄.de resti.⁊ ea q̄ pa.in fi.C.de cad.tol.in fin.Et ppterea fiscꝰ in multis priuilegiū hz vt de priuile.fis.p totū tit. Idē si id qd̄ debebat debitor fiscus recipiebat sicut sortez : licet esset mere pena ex pte soluētis vt est exēplum.ff.de eo p quē fac.est.l.j.§.j.cū sit eadē ratio ergo idē ius.ff.ad.l.agl. illud. Item si debebat pēsionē ppter rē quā tenebat a fisco ꝯsumptis fructibus ei fiscalis nō solū pensionē tūc penā ētveniret sicut īteresse.ff.de act.emp.l.iul.§.pe.Secꝰ in prin.anni peteret̄ debitū de re de qua fructus nōdum pcepisset vt si fiscus de fructibus posset sibi satisfacere de debito nō incarceret̄.Secus si pluribꝰ annis pcepisset fructus ⁊ vno anno sterili non solueret:qꝛ tenet̄ p illo sterili.ar.ff.de publi.l.cotem.§.fi.Sz hoc si in sterilitate nō fuit in culpa nō tenet̄ secus si ex negligēti cultura fundus esset deterioratꝰ.ff.de iur.fi.l.duo.§.duo fatres.Si v̄o nō vt sortē recipibat fiscꝰ sz vt lucrū aut penā aut ex fcō pprio debitor tenebatur aut ex alieno.Si ex pprio aut ex delicto vt est exēplum.ff.de iur.om.iudi.si qs.§.fi.⁊ tūc incarcerabit̄:qꝛ dz luere in corpore.ff.de penis.l.j.§.gn̄alr̄.Idē in priuato.C.de ser.fugi.quicūqꝫ.Idē si delinqueret̄ ꝯhēdo in ꝯctu phibito.C.de iur.fis.l.qui in contractibus.ff.qui ex publi.ratiocinijs.l.j.⁊.ij.Aut ex alieno delicto est exemplū in fideius.ff.de fideius.ff.de custo.reo.si quis reum vbi promiserat pro alio delinquēte accusato penam.vel erat lucrum fisco vt sunt collecte ⁊ tributa que non deberentur ppter res que teneantur a fisco ⁊ nunc non incarcerabitur si non potest soluere licet male seruetur in regno eo casu cedunt bonis ⁊
51 sic debet intelligi.l.ij.de exacto.tribu.¶ †In hoc est manifesta ratio:quia differentia est inter perdere debita ⁊ lucrum non capere.C.de codi.lege fi.in fin.pro quo est lib.x.de penis fiscalib in rubro ⁊ nigro.ff.de iur.fi.in sum.⁊.l.quod placuit.⁊ litera legis sacrileg.nō transsoluet̄ imo capere pignus retinere corpus ⁊ mulctā indicere erit in potestate iudicis eligere qd̄ istorum faciet ex qualitate persone ⁊ arg.ff.de efficaci.l.j.§.expilatores.n aliter cohercebit vnum nō multum diuitem aliter manifestum locupletē aliter baratorē alr̄ vnū fidelē cabellotum vel debitorē cū ex fide ne duz ex facultatibus quis iudicetur idoneus.ff.qui satisda.cog.l.ij.Mulier in nullo debito fiscali incarceratur in aut̄.vt nulli iudi.§.necessarius.qd̄ iam in apulia male seruatur sibi capiunt̄ vxores ppter collectas debitas a maritis.⁊ sic debitor fisci confugit ad ecclesiam non abstrahetur ab ecclesia sicut nec debitor priuati.C.de his qui ad eccle.cōfu.l.presenti.§.sane si inter fines.

In nouis constitutionibus.

Vt ī aut̄. vt nulli iu.§.fi.⁊ predicta aut̄.bona cum simi.

52 **Angarie.** Hic exponit glo.† Hoc qꝛ ille est angarius qui de persona dz seruire sine expensa sua puta debet fodere vineam imperatoris.Perāgarius est q suo sumptu facit opera personalia arg.ff.de mune.⁊ ho.l.fi.in prin.ver.currus vecularis ⁊c.⁊.§.patrimoniorum.⁊ de excu.mune.sunt munera.C.de sac.san.ec.l.neminem.in passione dn̄i nostri Iesu christi saluatoris dicit̄ qd̄ āgariauerūt quēdā portare crucez Iesu in collo.⁊ sic psonalis erat opa ⁊ seruitium personale. De istis multi sunt in regno Sicilie in baronis ⁊ feudis tunc non sunt regalia:sed quando in demanijs regum ⁊ principum ⁊ tunc regalia.

Et plaustrorū.⁊ nauium presta

53 tionē.¶ †Quando pro vehēdis rebus principis de loco ad locum accipit currus ⁊ naues subditorū hoc soli principi p̄fecto p̄torio ⁊ magistro officiorū cōcedit̄ alij oēs debēt conducere ad vecturas.C.de cursu publico.l.ij.in fi.⁊.l.iij.⁊.l.iudicibus.qdā sunt exēpti ex priuilegio eo.tit.l.pe.hoc male seruant officiales nostri tpis q accipiūt p velle ab īuitis ⁊ qn̄qꝫ nō soluūt puniūtur isti in.xx.libris auri.d.l.iudicibꝰ.in fi.¶ Sz an qn̄ fiscꝰ accipit plaustra ⁊ naues soluet loeriū ⁊ mercedes dic qd̄ sic vbicūqꝫ publica vtilitas exigit rē a subdito auferri semp soluit pnceps p̄ciū.C.de adul.l.iij.ff.e.l.si pculꝰ.§.iussit lex.quēad.ser.amit.si locus.de captiuis.in bello.§.si deportādū.in fi.§.⁊.l.si muli C.pro qbus cau.ser.p̄miū acci.l.j.⁊.ij.Sed si soluit p̄ciū in qu differt ab alijs officialibus dic qd̄ alia volētibꝰ tantū cū loerio seu mercede princeps magister officiorū ⁊ prefectus p̄torio ab inuitis patronis soluto tamen loerio ⁊ mercede. Vidimus fiscum ⁊ curiā regis pro portādis lignaminibꝰ galearū accipere
54 plaustra ⁊ aīalia sed debēt soluere loeriū ⁊ mercedē. ¶ †Et dicunt̄ an munera patrimonialia redditꝰ angariarū sicut seruitia vel alia:qꝛ sunt in patrimonio eius cuiꝰ sunt.Aliud genus est patrimonialiū munerū:qꝛ sunt duplicia vt in.d.§.patrimoniorū q̄ nō indicunt̄ psonis qd̄ psone debeāt. Sed rebꝰ ⁊ p̄dijs ⁊ tenētibꝰ angarie ⁊ hec sunt duplicia indicunt̄ cm̄ qn̄qꝫ possessionibꝰ quas tenēt aliq in loco:lz nō habitēt vt si capuanus hz possessiōes neapoli soluit munus qd̄ indicit̄ pro re neapoli possessiōe illa quā ibi tz ēt si nō habitet ibi:sed alibi vt si capue sit incola indicit̄ etiā neapolitano vel municipi al's neapoli pro possessione quā hz neapoli vbi est incola habitator aut municeps.⁊ est dr̄ia inter hec duo:lz obscure videant̄ poni dicto.§.patrimoniorum.⁊.l.rescripto.§.fi.¶ Quantum ad alia munera sola domus vel possessio nō facit domicilium vt ibi sortiatur

forũ ex aliĩs causis vel muneribus ꝑsonalibus.ff.ad mu.liber-
tus.§.sola domus quãtũ ad patrimonialia solũ pro illa domo
55 not.ea.l.§.sola rõ possessionis. ¶†Talie ergo ⁊ collecte que
imponuntur ꝑ ciuitates ⁊ dños tꝑales ꝓ mõ rerum ⁊ possessio
nũ inducunt possessoribus si habitent ibi ⁊ pro modo possessio
nũ quas possident ⁊ alibi cũ alibi habeãt incolatũ ⁊tenẽt alibi
possessionẽ vt nomẽ possessionis large accipiatur vt si sit artifex
in terra ⁊ si nullã possessionẽ habeat soluet de artificio ⁊ indu
stria sicut illi qui fenus exercent.ff.ad muni.filiĩ.§.fin.⁊.d.§.pa-
trimoniorũ.ibi:sꝫ ⁊ q fenus exercent ⁊c.Quid si nõ habet pos-
sessionem ⁊ nihil lucrat̃ de industria vel artificio dicunt fiscales
qđ soluet pro aqua ⁊ aere intelligentes.l.rescripto.in fi.quia du
plex est matrimoniale vnũ qđ possessorib⁹ ꝓ rebus quas ibi pos
sident.aliud qđ incolis imponit̃ ⁊ municipib⁹ hic q pauper est
⁊ nihil hꝫ municeps ⁊ incola.ergo hoc est aperte ꝯ eos:q2 qñ idi
[illegible]lit.§.fi.predictus municipi vt incole additur ꝓ agris vel edifi-
ciĩs vel possessionibus ⁊ hoc est vnũ genus aliud genus pro pos
sessione siue sit municeps siue incola.vt.s̃.exemplificatũ est.⁊sic
dꝫ intelligi illud genus duplex patrimonioꝝ.Qđ pauperes nõ
cõtribuant in patrimonialibus pꝫ q2 ipsa nõ habendi necessita
te excusant̃.nõ enĩ habẽt patrimonia ꝓ quo inducit̃.ff.de mu.⁊
ho.cura.§.inopes.nisi essent ꝑsonalia:q2 ꝑsone tenerent̃.vt ibi
⁊.C.qui nu.li.vel pa.excu.l.fi.¶Inops dicit̃ qđ nec locũ pos-
sidet nec lucrũ facit de artificio vel industria.vt.s̃.probatum est.
¶Quod autẽ ꝓ aqua soluat execrabile est aquã habere venalẽ.
C.lib.x.de aqua duc.l.ad reparationem naturali iure cõia sunt
aqua aer ⁊ mare isti.de re.di.§.j.de iniu.§.fi.de fonte.l.j.Ad pre
dicta facit.C.li.x.de mulieribus ⁊ in quo loco.l.j.in fi.ff.de cen-
sibus.forma.§.si vero quis agrũ.Ab his in regno Sicilie exci-
piuntur feudatariĩ q nõ soluunt collectas:quia debent seruitiũ
pro feudo nõ debẽt duplici onere grauari.ff.ad.l.rho.de iac.na
56 uis ho.§.j.¶†Quid de emphyteoticario cẽsuali ⁊ similibus q
soluunt censum reddi de possessiõe quã tenent ab alio an soluat
collectã posito qđ indicatur iuste sicut indictio que rebus indi
citur pro modo facultatum vniuscuiusqꝫ.C.lib.x.de anno.⁊ tri-
bu.l.iiĩ.indictiões ordinariũ munus sunt ⁊ canonicum a qui-
bus tenentes quocunqꝫ titulo ⁊ predia Cesaris nõ excusant̃.de
iudi.l.j.vbi dicitur de emphyteotico iure.⁊ de exac.tribu.l.fi.de
excusa.mu.l.euidẽter.de colla.fun.fisca.l.j.de priui.do.aug.l.iĩ.
Unde soluet emphyteota ꝙ nullus etiã personaliter exemptus
attribuendo excusatur in his que patrimonio inducũtur etiã
milites veterani ⁊ pontifex.dicto.§.patrimoniorum.cũ tamen
estimabunt̃ res in apprecio deducet̃ id qđ ꝓ re soluit censum.s.
vel redditũ.bona enim nõ dicuntur nisi deducto ere alieno.ff.
de iur.do.mulier.§.j.ff.de verb.sig.subsignatũ.§.bona.pro reli-
quis fructibus illius rei soluẽt ⁊ estimationẽ:⁊ ad p̃ciũ venient
indictiões qdẽ tẽporarie soluunt̃ ab his q fructus percipiunt.
ff.de vsufr.leg.quero.C.de anno.⁊ tri.l.j.⁊.l.omnes.⁊.l.indictio
nes.Si ergo ecclesia teneret rem talẽ nõ solueret ꝓpter priuile-
giũ ꝑsone nouo iure tributũ.C.de epi.⁊ cle.l.j.⁊ aut.item nulla
cõitas ꝓpter id qđ dr̃ de pontifice.d.§.patrimoniorũ ꝙuis no-
men pontificis multipliciter assumat̃ sicut nomẽ sacerdotis.C.
57 de na.li.l.j.¶†Sꝫ laicus tenet dicto in rem ecclesiasticã soluet
collectã ꝓpter fructus quos percipit.res enim sumit conditio-
nẽ a persona eꝫ.C.de impo.lu.de.l.j.li.x.de inoffi.testa.l.fi.in fi.
nã sunt facte res pp homines nõ ecõtra de vsur.i pecu.ff.de sta.
ho.l.j.⁊.iĩ.ꝓpter hominũ dignitatẽ.ff.de edi.edi.iustissime ꝑso-
na est q̃ delinqt nõ res i aut.de mã.pri.§.opꝫ.hoc nõ posset dici
de feudatario vt deducto valore seruitiĩ de feu.pro reliquo va-
lore seu fructibus soluat collectam cuꝫ expressim dicat̃ in eo vt
nõ soluat collectas ⁊ subuẽtiones de feu.nisi habeat burgẽsati-
ca p̃ter feu.Posset esse rõ q2 seruitiũ qđ pro feu.debetur dño est
magnũ respectu relique partis fructuũ remanẽtiuꝫ feudatario
q pro.xx.vnc.in regno sicilie dat hodie ex forma cõcessionis qñ
est seruitiũ.x.vnc.⁊ me.iure.de isto est tertia pars fructuum in
o[illegible]ditiĩs.s̃.tit.j.§.firmiter.de cap.cor.§.vlti.videmus autẽ qđ
pro modico cẽsu dicatur res magni valoris i emph.hic ꝯsidera-
nit ille qui statuit de feu.non debere solui collectã vt qui graua
tur in vno releuetur in alio.ff.de iure iu.eũ qui.Nõ ista satis vr̃
quãtũ ad emphyteotam parũ reddẽtẽ dño sicut videmus fieri.
Sed nõ sic in reb⁹ ecclesie fieri deberet iure ciuili cuius emphy-
teota dꝫ reddere quintã ꝑtẽ fructuũ seu pẽsionis.vĩ.sibi retẽta
in rebus nõ ruinosis in rebus v̇o ruinosis duas reddit tertia si
bi retenta.C.de epis.⁊ cle.aut.si quas ruinas.⁊ aut.p̃terea.⁊ sic
deberet esse in p̃diĩs fisci:q2 equiparant̃.ar.co.ti.l.fi.hodie eccle
sia non seruat iura ciuilia in alienatiõibus vel locatione rerum
suarũ vt in.j.rub.⁊ pluries alibi dictum est.⁊sic remanet prima
ratio firma ⁊ bona vt vr̃.Posset etiã eẽ id fauore nobiliũ feuda
habẽtiũ q dicunt̃ ⁊ sunt nobiles eoipso:q2 pagogiũ ꝯtractũ est
s̃.qs dicit̃ dux mar.co.c.j.⁊ pp eorũ honorẽ soluãt seruitiũ tꝑe
guerre tantuꝫ emphyteote tẽpore pacis ⁊ guerre nisi in guerra
nõ permittat̃ colere fundũ tunc idẽ eẽt in omnibus vt remittat̃

Additio.
a ¶Ut remittatur
pẽsio.adđ remis-
sio pensionis pp
quale dãnũ peti
possit.dic qñ nõ
ꝑcepit dimidiaꝫ
eius qđ solitũ est
ꝑcipi tunc fit re-
missio.vid ꝑ do.
[illegible]lex.i ꝯsi.cviiĩ.
ibi non ꝯmitto.
[illegible]
⁊ meli⁹ ibi õ ma-
teria remissiõis
quam alio loco.
barth.ab bor.

a pensio[a].ff.locati.ex cõducto.vel erit ratio:q2 emphyteota soluit
censum feudatarius de persona vadit ad p̃liũ ⁊ nõ debet dimit
tere dñm suũ in bello lõge durius est seruitiũ feudatariĩ quã em
phyteoticariĩ vel censualis.⁊ q2 grauat̃ in seruiendo de persona
58 releuetur vt nõ soluat collectas.arg.d.l.eum qui.†Quid de mo
bilibus que hꝫ feudatarius que sunt sibi in feu.vt animalia pe-
cora ⁊ pecunia nõ ociosa an de his cõtribuet in subuẽtiõib⁹ dic
qđ ea q̃ sunt ad instructionẽ feudi seu fun.feudalis vt boues et
similia ad laborandũ ⁊ impugnandũ seu hec sunt feudalia pro
feudalib⁹ censet̃ pro qbus sunt instructa vel cõstituta.C.de ver.
sig.l.iĩ.pãni vero mobilia pecunia ⁊ alia reposita in feudo feu-
dalia ad cõmerciũ vel nõ censent̃ ad domũ ꝑtinere maxime pe-
cunia nõ ad negotiandũ reposita:sed cã presidiũ.ff.de leg.iiĩ.si
chorus.§.his verbis alia etiã q̃ fructificant est industria vel ar-
tificio vel alio questu deducunt̃ in appreciũ vt si negotiant̃ al's
vel lucrent̃.ff.de leg.iiĩ.si fundus.⁊.l.si ita.de acti.emp.fundus.
§.labeo.de pig.debitor.Quid de fructibus ex feud.perceptis si
de pecunia redacta de venditione fructuum feudi negotiante
eo lucratur videt̃ esse feudale qđ ex illa acquiritur arg.C.de rei
ven.si vt proponis.Sꝫ nõ faciat ad hoc.nã ⁊ si miles est armate
militie qui emit vel negotiat̃ de pecunia redacta ex venditione
fructuũ feudi est suũ etiã si emant̃ ab alio.vt in.l.si vt ꝓponis.
sed erit nõ feudale acquisitũ de illo fauore:quia cõtribuet inde.
d.l.filiĩ.§.fi.nisi emisset feu.deinde.⁊ tunc idẽ erit de quacunqꝫ
pecunia rẽ aliquã feudalẽ emisset:vnde dic fructus feudi perce-
ptos eẽ feudales vt de ipsis nõ cõtribuat aliter ad qd feudata-
rius eẽt immunis etiã si de eis negotiat̃ vt si de feudo hꝫ vinũ ꝙ
ꝑmutat cũ pãnis aut ꝯtrahẽdo de vino illo recipit pãnos in pa
gamẽtũ ⁊ p̃ciũ sicut de vino q sunt fructus feudi nõ contribuit
ita de mercede quã ꝑcepit loco preciĩ vini aut fructuũ p̃dicato-
rum id enim qđ recipitur loco alicuius rei dꝫ habere eandẽ cõ-
ditionẽ quã hꝫ id in cuius loco illud recipitur.ff.si qs testa.lib.
esse iu.fue.l.j.§.hec actio.⁊ si qs cau.si eũ.§.q iniuriarũ. Secus
si vẽdidit fructus feudi ⁊ illas merces in ꝑmutatiõe ⁊ pagamẽ-
tum vendas recipias de p̃cio emas aliquid nõ feudale vel nego
gotiatur aut rẽ comparat burgẽsaticã.argu.C.de bo.q̃ lib.cum
opꝫ.§.⁊ si qd ex vsufru.est specialissimũ vbi acqsitũ rõne rei est
de re ipsa in odiũ.l.nolẽtis recipe sterile est qui hꝫ fertile.C.lib.
x.de omni agro deser.l.heredes.Itẽ secus si vẽderet rẽ feudalẽ
in casu licito nõ fructus vt dictũ ⁊ de p̃cio emit p̃diũ:q2 id em-
ptũ de p̃cio rei feudalis vẽdite feudale erit si in feudum habeat
illã rẽ sicut vẽditã nõ aliter:q2 si emeret rẽ burgensaticam cõtri
bueret ex quo nõ faceret inde seruitiũ militare.arg.eorum que
diximus.s̃.si de feu.con.fu.l.si vas.de suo feudo agat.ff.de leg.iĩ.
imperator in fi.⁊.l.seq.de peti.here.si rẽ ⁊p̃ciũ.Itẽ si donat dñs
titio.x.vnc.ita vt de fructibus ipsius pecunie recipiat vsuras ⁊
illud habeat in feu.perinde est ac si p̃dia in feu.dedisset vt de fru
ctu pecunie:q2 illud hꝫ in feudũ nõ cõtribuat arg.insti.de vsuf.
§.cõstituit̃ de vsufr.earũ rerũ que vsu con.l.j.⁊.l.hoc edicto.Sic
nõ ob.dicta lex filiĩ.in fi.

Et extraordinaria collatio ad fe

59 dericũ.†Quia imperator ibat in exercitũ.Uel ibat de loco ad
locum necessaria de causa puta ad suscipiẽdam coronam.de pri
ma vr̃ loq.C.de sacrosan.ecc.iubemus nullã.⁊.l.neminẽ.vbi est
eadem litera sicut hic.In scđa videtur loq.s̃.ti.iĩ.hac edictali.
§.vlti.qđ autẽ dicit extraordinaria collatio:q2 qñ ibit in hostẽ
regno suo inuaso vel eo inuadẽte ex iusta causa:q2 in iniusta nõ
tenetur de hoc dictũ est.s̃.qui.mo.feu.ami.in pri.de noua.for.
fide.est ⁊ alia circa fi.hic finitur lex.c.j.Si ergo ex iusta subuen
tione sibi subditi imperiĩ hoc est forte super indictũ:q2 imponit̃
solum rescripto principis ⁊ sic est inter regalia personalia scili-
cet que regi cõpetũt.C.lib.x.de supindicto.l.j. Barones regni
sicilie hoc casu.s.pro seruitio exercitus regĩ vasallus suis colle-
ctam imponũt:q2 tũc prestant seruitiũ de feudis eorũ vt in con
sti.ꝙplurimũ.Eadẽ rõne rex imponitur suis vasallis qñ est in
exercitu:q2 legẽ impositã in subdi.imponit.⁊ sibi erit pro se ⁊ ꝯ
se aut.vt nõ fiant pigno.§.illud ⁊ pluries dictũ est in supiorib⁹.
¶Sꝫ tunc vas.baronũ subueniẽtibus dñis eorũ rex nõ impo-
nit.sed suis tantum de suo.s.demanio: q2 nõ debent vasalli ba-
ronis duplci onere grauari.d.l.nauis onuste.§.j.quicqd hodie
videamus fieri per abusum.⁊ hoc qñ dñs indigeret vt pro expẽ
sa cõis boni nõ hr̃et quicꝙ alteri nõ vt extendat manus suas
ad iniqtatẽ.vt in superioribus plene dictũ est.Si hr̃et vñ face-
ret expensam.⁊ illud in superfluis vestibus ⁊ aliĩs deliciosis ex
pendat qua fronte exiget ꝙ est subditorum filius patrem liber
tus patronũ nõ alet si sit patri ⁊ patrono.vñ se posset exhibere
ff.de lib.agno.si qs a liberis.§.sꝫ si filius.⁊.§.alimenta. Item si
ipse rex culpasset:vñ haberet bellũ vt si tyrãnica abusione vasal
li rebellarent nequeuntes iugũ sustinere pestiferum. Idẽ erit
quod esset si iniustuꝫ p̃liũ esset ex ꝑte sua.nã ⁊ cũ culpa precedit
casum tenetur de casu is qui nõ tenetur si culpa nõ precessisset.

qđ dic

qđ dic.ff.depo.l.j.§.si pecuniam.q2 excedunt terminos tyranni-zando exceduntur a non terminis sicut actio depositi.ff.depo. lucius.exemplum de tarquineo expulso.ff.de origi.iuris.l.ij.§. ex actis.gentiles phi libere dixerunt occidendũ tyrannũ cũ quo nulla nobis societas summa distractio est non astringit se scelere q tyrannũ occidit.hoc genus pestiferũ ꝛ impiũ ex hominũ cõitate exterminãda est.verba sunt Tullij.iij.de of.Hec catholica veritas non patiꝛ q2 beatus Petrus iubet obedire dominis non tm̃ bonis ꝛ modestis sed et discolis:q2 potest recurri ad superiorẽ sꝫ hꝫ.ar.xv.q.ij.c.alius.vbi cum consi.pape deiecerunt regem nõ curantẽ de regno:licet lr̃a dicat ibi ꝙ papa deposuit vt ibi in glo.ꝛ per Hug.vel si superiorem nõ hr̃et posset p se q2 non seruanti fidem ꝛc.C.de pac.cũ proponas dñs vas.e.modo teneꝛ sine sacramento qđ tantundẽ ẽ apud deũ sicut vas.dño cum sacramenta vt dictũ est.s.de for.fide.in fi.hic tho.pulchre dixerat in libello quem intulauit ad regẽ cipri ꝛ incipit cogitanti mihi in.iiij.cha.Patet etiã in sardanapallo rege Syrie vt narrat Tullius quinto de qõnib⁹ tuscul.de quo fit mẽtio pmo ethico. circa principium.Seneca dicit in troade violẽta imperia nemo diu continuit moderata durant.Multum dñt studere reges vt sint sapientes:q2 rex sapiens est stabilimentuꝫ populi.puer.xvj. sapiens nec excedit q2 nec fallitur.C.libro.x.de ponderan.l.ij.cor regis est in manu dei cor tyranni non:q2 nõ est ꝑprium facere iu-
60 stitiam.ij.regum.x.xxiij.q.v.regum.¶†Sic dr̃ ꝙ ius hꝫ matrez iustitiã ius iniquum hꝫ matrẽ iniquitatẽ dixit Joã.ff.de insti.ꝛ iur.l.fin.Cuius opa qs facit eius ꝛ fili⁹ dr̃ inde dicebat saluator vos ex pr̃e diabolo estis.Jo.viij.ꝛ qđ dr̃ in psal.immolauerũt filios suos demonijs.exponitur ꝙ diabolus est pr̃.multa vide de hoc.xxiij.alias.xxiij.di.c.j.diacon⁹.vbi in ꝑla to marie auaritia exprobraꝛ ꝛ principes ꝑlati sunt.illa est radix oĩum malorũ ẽt pp exemplũ in aut.vt iu.sine quoquo suf.j.col.hanc ltimis ictibus ferire dñt.C.de inof.test.si quis in suo.q2 nulla vis impij tãta ẽ q̃ premente metu posset eẽ diuturna.Tullius.ij.de off.imo in ipso flore luxuriosa impia ceciderunt ꝛ qcqd virtute partum erat in temperantia corruit vt dicit Sene.xj.epistolarũ circa repete que dcã sunt.s.que sit cã.j.§.nec iustior.Scdm aliam expositionem ẽxordinaria collatio erit de euictiõe prestãda ad loeriñ cur.de q̃ dr̃.s.sup verbo ꝛ plaustrorũ ꝛ nauiũ pstationes.Uel vt aliqd addãt erãt tũc certe prestatiões q̃ debebanꝛ a subditis Imperatori vt ius recipiendi hospitis ꝛ multa alia de quibus clerici sunt
61 immunes.C.de epis.ꝛ cleri.l.j.¶†Sed a patrimonialibus non excusantur clerici vt.s.dicĩ de põtifice de qbus mune.nemi.liceat se excu.l.ij.in aut.de mã.prin.§.publicorũ vere tributorum. Illa que debenꝛ p pdijs clerici soluunt.C.de epis.ꝛ cle.ꝛ de his filius dei soluit cẽsum.xj.q.j.magrm.nõ tm̃ patitur ecclesia trãslationẽ vt reuocetur ꝛ trãsferaꝛ in dñiũ:q2 nõ soluit sed cogiꝛ soluere per alia iuris remedia.C.de sacrosan.ec.plz.ꝛ in hoc est idẽ qđ in alijs censualibus q̃ nõ sunt iuris emphyteotici extra de relig.do.cõstitutus.Predia võ clericoꝝ q nõ sunt sicut pdia aliorum.in hoc.xvj.q.nouarũ.¶De collecta dicunt fiscalis nr̃i esse pr̃imoniale ꝛ ordinariũ:q2 inducitur oĩ anno psonis pro rebus eorundẽ.C.de iudi.l.iij.ꝛ lꝫ vocetur collecta q2 colligiꝛ per possessores p mõ facultatũ in effectu.idẽ vr̃ ꝙ indictũ qđ ẽ canonicuꝫ ꝛ ordinariũ.C.li.x.de indic.l.j.q2 indiciꝛ eodeꝫ mõ.ꝛ sic sensum
62 nõ verba inspicim⁹.C.de lib.pre.l.iij.¶†Sic liber autenticorum vocabatur ante liber nouellarũ dr̃ in summa libri aut.in pri.Lꝫ mutare nomen qñ nõ fit in fraudẽ.C.de muta.no.l.j.marie nomina ꝑpria q2 a appellatiua q̃ sunt a natura nõ sunt mutabilia. ff.de le.j.l.iiij.nã antiq⁹ erãt inductiões ꝯtrarie p sterilitate ꝛ fertilitate.ff.de vsuf.qro.Et hoc si collecta iuste imponereꝛ vt si de volũtate subditorũ in casib⁹ qb⁹ est vsurpatũ sicut in barone.vt s.dr̃.Et pꝫ ex capitulis exhortatorijs pape honorij ad releuamẽ regnantis ꝛ regni Sicilie.als cum tempore regis Guli.nõ fuerit collecta sicut dr̃ per antiquos regni Sicilie quia Imperator Fede.qui depositus fuit post cepit ponere ꝛ primũ nomen fuit adiutũ.deinde denominata est collecta ꝛ in capitulis concessionis regni inclyto regi Karolo primo cõtinetur ꝙ debeãt viuere subdite sicut tempore regis Gul.qũo põt dici collectã iuste imponi quantũ ad deũ ꝛ veritatẽ.deus veritas est.Jo.xiiij.cũ semp de hoc sit inter regnicolas ꝛ regnantẽ qđ ꝛ si non expressa tacita murmuratione rõ murmurans interrumpit quodammõ pscriptionẽ apud deum ꝛ qlibet rex Sicilie iura inter alias cõuentiones predictas vt viuant subditi fm statum regis Gul.nõ potest obumbrare cõsciẽtiã quin habeant malã fidẽ q̃ ꝓhibet prescribi iure diuino ꝛ canonico vt dictũ est in preambulis.p id sacramẽtũ tenetur subditos tenere fm statũ regis Guli.ꝛ curare ꝛ curari facere vt sic teneantur ac ꝓhibere nedum facere ipse.sed non alios ꝙ non faciant id p qđ nõ tenerenꝛ in tali statu.ff.loca.insulam.xxij.q.vlt.c.de forma.in fi.Luꝫ semper de hoc sit inter regnicolas ꝛ regnãtẽ qđ si nõ expressa tacita murmuratio rõ murmurans interrumpit quodãmõ pscriptionẽ apud deũ in illo quem diabolus allegabat multo tpe possedisse vt narratur de miraculis Beate virginis.quecũqꝫ scripta sunt ad nr̃am doctrinam scripta sunt ad ro.xv.Qui tacet non affirmat qñ nõ potest reclamare sine discrimine vt soluitur multimode illud generale:iõ q hoc vr̃ dixisse excusat se ꝙ tanqꝫ patronus fisci allegat vt dicit in cõmẽto suo.li.x.de mu.pa.l.iij.Possessio seu quasi quã allegant dñi violenta ꝛ iniusta qũo põt eos tueri qcquid sit de iure ciuili inter pares q pñt hr̃e ꝛ hñt copiam iudicis nõ tuentur fures p tricennalẽ possessionẽ vt diximus.s.in preambulis.iure diuino quanto diuturnius est peccatũ tanto grau⁹ de⁹ ista nõ respicit maxime q2 ꝯ potentes non de facili imo nõ sine dãno eorũ cõquererenꝛ qb⁹ pares esse nõ possumus.ff.de alien.iu.l.iij.Inde deus permittit opprobriũ deiectionis in malis dñis:q2 regnũ transfertur de gẽte in gẽtẽ pp iniustitiã ꝛ diuersos dolos humilitat pp iustitiã sedes supboꝝ destruit ꝛ sedere facit mites pre-
63 eis.ecc.x.¶†Peccatis nr̃is exigentib⁹ multa vidim⁹ ꝛ quotidie videm⁹ in prelatis magnis ꝛ pricipib⁹ dominãtib⁹ volũtate nõ rõne summope studere debẽt iustitie q cã seruat hꝫ pacẽ ꝛ nõ alr dicit gl.sup illũ psal.iustitia ꝛ pax complexe sunt se.opus eñ iustitie pax.Esa.xxx.Si laici tõtemnũt de hoc multo pl⁹ clerici qui expressim per dictas conuentiones sunt exempti.

Ad felicẽ nostri numinis expe.

Hoc sumptũ est ex.d.l.nemine.ꝛ dr̃ nr̃i numinis:q2 iperator vel rex in regno dr̃ hr̃e nomẽ diuinũ:q2 est in terris sicut de⁹ in celo. inde dr̃ rescriptũ suũ celeste oraculũ dicit gl.d.l.iubemus.nullũ impiũ est de celo in aut.de fide instr.in prin.ꝛ sequiꝛ deũ cõsti.q. de dig.§.illud.

64 ## Ptãs constituẽdorũ

†Est de regalib⁹ ptãs faciẽdi magrat⁹:q2 lege regia popul⁹ trãstulit hãc ptãtẽ i pncipẽ.ff.d of.p. p.l.j.§.his cunabul.C.de vet.iu.e.l.j.hic pnceps ẽ index indicũ i aut.ꝯst.q̃.de di.§.j.C.de le.ꝛ cõ.l.fi.ibi qd eñ mai⁹ qd sancti⁹ ꝛc. qđ pnceps sit sũm⁹ magrat⁹.¶Sũt ꝛ alij dãtes iurisditionẽ cõsuetudo lex ꝛ alia q̃ no.ff.de iuris.om.iu.eũ q.C.q p sua iuris.l.j. in fi.xxiij.q.vij.c.illud.C.si ꝯ ius vel vti.publi.ꝛ si cognitio.Rex romanorũ seu Imꝑator q ẽ post coronationẽ rome.s.ti.ij.i fi.C. de qdri.pscri.l.fi.hãc ptãtẽ qsi indiffereter dedit vt dr̃ ciuitatib⁹ ꝛ cõib⁹ italie q sunt sibi subditi nõ curant theutonice electi ad impiũ de iurisditione italie vt videm⁹ dieb⁹ nr̃is curauerũt de alamania curare debẽt nõ minus de italia eo ꝙ nemo propheta sine honore nisi in patria sua.mat.xiij.

Ad iustitiam expediendam.

Maxime de hoc erat magis dubitabile q2 sunt debitores iustitie pncipes ꝛ ꝑlati.vt.s.dcm̃ est qñ dicat nihilomin⁹ ad guerrã que inconsulto principe non debet moueri.C.libr.xj.vt armorum vsus ꝛc. l.j.in autenti.de armis in principi.ꝛ.siue faciat princeps iste siue alius de suo mãdato.oĩa eñ nr̃a facim⁹ ꝛc.C.de ve.iu.enu.l.s.
65 §.ꝛ iõ.xxiiij.di.c.j.¶†An creare ꝛ facere notariũ ꝛ tabellioneꝫ sit creare magrãtũ an tabellio vel notarius sit magrat⁹.qđ vr̃ q2 magrat⁹ est publica psona insti.de attil.tu.§.pe.tabellio ẽt publica psona.C.de epis.ꝛ cle.orphanotrophos.insti.de adop.§. cũ autẽ.ergo tabellio ẽ magrat⁹.ꝙ sit officialis vr̃ expssum.C.de falsis.si qs decurio.in pri.li.x.de tabula.l.j.ibi in quocũqꝫ officio dicit glo.s.alio p qđ vr̃ tabelhonatus sit officiũ pp relatiuũ alio nisi qñ poniꝛ alios vel ceteros improprie vt facit simplicem resolutionem.ff.de pcura.nõ solũ.§.qriꝛ.Deseruit qdem vtilitati generali.ad hoc allegant qdã moderni.ff.de mu.ꝛ one.si qs ma-
66 gistratus.¶Itẽ q2 notari⁹ hꝫ dignitatẽ.C.de mã.princip.l.j.verius vt nõ sit magrat⁹:q2 magrat⁹ is est q ẽ in ptãte aliqua vt ꝓconsul:pretor:preses puin.ff.de iu.om.iu.eũ q.ꝛ colligi potest.C. de dona.in hac ꝛ.l.in dona.ꝛ.l.scdm.vbi donatio facta corã tabellionib⁹ si sit.s.summã legitimã isinuaꝛ corã magro cẽl⁹ ptore pside aut defẽsore si eẽt ipse magra⁹ fcã corã eo ꝛ ei⁹ acta nõ egerẽt isinuatione i.l.i dona.i pn.ꝛ sequiꝛ post de dõatiõe s[...] rã tabelliõe.Nõ ob.pmũ ar.qđ ẽ publica psona:q2 ibi ẽ fallacia ꝯsequẽtis sicut ibi homo ẽ animal:asin⁹ est animal:ꝯ homo est asin⁹.publica psona est gen⁹:ꝛ cõtinet sub se magratũ ꝛ ꝯtinet sub se tabellionatũ qđ dr̃ hr̃e officium nõ poniꝛ vt sit officialis hñs iurisditionẽ aut magratũ ꝛ poniꝛ officiũ ꝓ seruitio ꝛ ministerio dictãdi cõficiẽdi ꝛ scribẽdi dicit gloss.in.l.si qs decurio. officiũ seruitiũ qđ homo dꝫ homini.C.de ne.ge.officio.sic accipiꝛ in libro de offic.Ambrosij ꝛ Tullij.pꝫ h̃.C.de dig.ne qs.vbi dicunꝛ vilia officia ꝛ abiecta ꝛ in oĩ officiorũ fece sicut est custo-
67 dire pascua publica ꝛ priuata dicit gl.ibi.¶†Sic dicimus officiũ ꝓcu.eẽ vilissimũ ꝛ ifamissimũ.C.de decur.ne qs ꝓc.cõstat qđ nõ est magrat⁹:q2 nõ hꝫ iurisditiõeꝫ nisi eẽt ꝓcur.fisci ꝛ Cesaris de iuris.om.iu.l.j.h̃ mõ oẽs seruiẽtes publicis siue pnatorũ vtilitatib⁹ possẽt dici officiales.ꝛ sic nõ ob.l.generali.Stricto võ mõ dr̃ officialis q hꝫ iurisditiõeꝫ corã q̃ fiũt acta ꝛ gesta.ff.de in ius vocã.cũ sic.C.de re iu.l.fi.Lex si qs magratus.nõ dicit hoc non ob.qđ hꝫ dignitatem:q2 nõ p hoc sequiꝛ qđ hẽat iurisditio

nem testis enim habet honorē ꝛ dignitatē.C.de epis.ꝛ cle.p̄sbyteri.xxxvj.q.v.preceptū.nō tñ habet iurisditionē notarius testis est vt.s̄.dictū est.licet autē nō sit magistratꝰ vel officialis nō ptinet ad hunc titulū creare notarios:qꝛ dicit litera post cōsti.magi.ad iustitiam expedien.notarius nō creaꝑ ad iustitiam expe-
68 diendam:imo ad certum ministeriū.vt.s̄.diciꝑ.¶†Sed p aliā viam notarioꝝ creatio est de regalijs:qꝛ solum Pape Imperatori regi vel his qui habent ab eis potestatē vel consuetudinem permittiꝑ notarios ꝛ tabelliones facere.de hoc diximꝰ.s̄.tit.j.§.scriba in fi.ꝛ p Inno.extra de fide instru.in pn.c.pe.Sꝫ an notarius capue faciat instr̄m Neapo.[a] host.in sum.de instru.in pn.dicit qd volēte dño alterius loci notariꝰ vnius loci faceret allegat in lōba.de fta.ꝛ cācel.l.fi.sic est in iurisdi.ix.q.j.c.j.ꝛ.ij.ꝛ quasi p totū ꝛ dictū est in.§.scriba.Quid si nō cōsentiat dñs loci.sed cōtrahētes Neapo.rogāt iudicē ꝛ notariū capue vt faciāt instrumentū de ꝯctu inito p eos neapoli ꝛ cōsentiūt in eos cū sciāt in hoc ipsos suos iudicē ꝛ notariū nō esse gn̄alis cōsuetudo videꝑ approbare hmōi instrumēta:qꝛ si in iurisditione cōtētiosa fit prorogatio.ff.de iudi.l.j.ꝛ.ij.pari vel maiori rōne in volūtaria que apud semetipsum exerceꝑ qd est iurisdi.volūtarie.ff.de offi.con.l.j.ꝛ qui nō hꝫ cōtētiosaꝫ extra puinciā sibi decretā hꝫ volūtariā ff.de offi.pcōsul.l.ij.in prin.gn̄alis obseruatio faciet hec instrumēta valida:qꝛ ꝛ cōsuetudo facit notariū s̄m Inno.ꝛ oēs inducunt.C.de emāci.li.l.j.p hoc est.ff.de polli.impatores.in fi.minime mutāda sunt que interpretationē certā semp habuerūt.ff.de le.minime.sine hoc nō valerēt instr̄a talia.ꝛ forma cōcessionis tabellionatus dicit pnceps facimꝰ te notariū capue pmittēdo in vno in alio phibuit.ff.de iudi.cū p̄tor.C.de pcur.maritꝰ.xlv.di.disciplina.xxv.di.qualꝑ.in glo.diligēter fines mādati custodiēdi sunt.ff.mā.si qs p eo ꝛ.l.diligēter.Alijs vr̄ ex quo cōsentiūt partes valeat qꝛ si in ꝯtētiosa fit iudex q nō erat alꝑ.vt no.C.de iuris.om.iu.puatorū.multo fortiꝰ in hoc ministerio volūtarie impēso a cōficiētibus volūtate coꝝ quos tāgit negotiū ꝙ tāgit aliquos debet ab illis approbari.C.de auꝑ.pre.l.fi.iustū est sua vnicuiqꝫ cōmittere.C.de iudeis.nemo.mā.in re.Prohibitus ergo vr̄ alibi ꝙ capue nisi ptes cōsentiāt ꝛ progēt.alia em̄ est cā phibitionis expsse alia est que inest.ar.ff.de verbo.obli.eū q certarū.in fi.Non videꝑ hec bona similitudo:qꝛ in iudicē capuanū duo neapolitani prorogabunt iurisditionē vt cognoscat capue extra capuam nō:qꝛ nō posset seruare in iudicādo morē maiorū suorum quantū ad locū.ff.de iust.ꝛ iur.l.pe.exercitio iurisdi.priuaꝑ statim qd est extra fines iurisditiōis sue.ff.de offi.p̄si.l.iij.in glo.hoc ius publicū pactis priuatorū renūciari vel mutari nō pōt.ff.de pac.ius publicū.de administratione tutorū.quidā.de oper.libe.conditionē.De voluntate tñ iudicis vbi iudicaꝑ hoc pōt ex consensu partiū dictis.c.ix.q.j.sic notarius non faciet instr̄m extra locū vbi p̄fixa est sibi potestas instrumēta conficiendi nisi de voluntate dñi loci.d.l.fi.de scan.ꝛ cancell.nisi dicas qd iudici prefigitur locus vbi cognoscat ꝛ dirimat causas sibi vbi maiores cōsueuerunt notario nō prefigiꝑ vt faciat instrumēta capue tantū.Item extra fines priuabitur exercitio contētiose iurisdi.non voluntarie vt.d.l.iij.de offi.pre.dicit glos.hoc vltimū posset cauillari:qꝛ loquiꝑ de habēte contētiosam ꝛ voluntariā.at notarius nō habet iurisditionē aliquā:sed potius ministerium sibi commissum est vt.s̄.diciꝑ.¶Sed eadem est ratio in ministerio:imo maior ꝙ in habēte iurisditionē vt si volūtaria nō priuanꝑ extra fines nec ministerio voluntariū est ex parte conficientiū instrumenta ꝛ ex parte illorum pro quibus cōficiunꝑ vbi autem eadē est ratio idem ius.ff.de fonte.l.j.ꝛ vbi ratio diuersitatis nō pōt
69 reddi.ff.de verbo.obliga.a titio.¶†An notarius si fiat iudex possit conficere instrumētum post dicūt moderni lib.xij.de proxi.sac.scri.iubemus qd non cōpendiū ꝛ honor seu priuilegiū dignitatis remanēt atqꝫ vocabulū exercitiū nō:qꝛ nō pōt qs duplici cingulo vti eo.ti.hac pte de pmi.l.j.de excu.mu.eos.de dig.l.ij.Quid si fiat iudex annalis vt in terris demañ.an finito anno iudicare resumat notariatū satis vr̄ ꝙ sic p ea q̄ no.in.c.sciscitatus.extra de rescrip.in gl.si pēdēte in iudicio ꝛ c.q̄ sunt ad tp̄s nō videnꝑ eē.ar.ff.de leg.iij.si cui.C.de v̄.sig.l.ij.p quo est.ff.de excu.tut.nō solū.§.j.insti.eo.§.itē q reipublice ꝛ cessat rō:qꝛ nō pōt vti duplici cingulo secus si ob delictū perderet.arg.C.de suscep.ꝛ archa.si aliquid.de dig.l.iudices.ꝛ de offi.pre.preto.si quos.

Additio.
[a] ¶Sꝫ an notariꝰ capue faciat īstrumēta Neapo... de an notariꝰ ...tra territoriū loci quo creatꝰ fuit notariꝰ conficere possit instr̄m ita ... ꝛ effectū sortiaꝑ. ... do. paulū ... ca... xxvij.in ... do ... bro p toti ... io impressis. Ba... ab horra.

Argentarie.

Que sunt in p̄dijs principis possunt enim esse in locis priuatorū.ff.de reb.eorū.l.iiij.in fi.ꝛ.l.s.soluto matri.diuortio.§.simul.in his seruaꝑ consuetudo loci vbi sunt.ff.cōmu.predi.venditor.§.si constat.si
70 sunt in aliquo fisci vel priuatorū illius erunt.†Iure cōi metalla pōt quilibet inquirere in p̄dio alieno inuito domino qꝛ labore suo nō sic thesaurū qd est donū dei.Et certa pars vt decima est dñi.¶Sed fiscus habet decimam qd dic.C.de metal.l.j.ꝛ.l.cuncti.de isto redditu metallorū loquitur.ff.de verbo.sig.inter publica in fin.In calabria sunt vene metallorum ꝛ he certo modo sunt curie.Ciuitates imperij hic sibi occupāt hodie vt ipsis insulam helbe ꝛ de vena ferri si nō habet inde priuilegiū publica sunt.Et no.qd.C.lib.xj.de metal.l.j.ꝛ.l.cuncti.concessio exercitij metallorū vt queranꝑ metalla que sunt subtus terrā pertinēt principi ratione publice vtilitatis si nō fit ei damnū in.l.cūcti.ꝛ l.quosdā.hoc in predio cesaris qñ duas decimas:qꝛ si in predio priuati vnā decimā fisco ꝛ scropulas de quibus.l.j.diciꝑ.Nunquid ergo si in p̄dio meo sint ferri argēti vel auri fodine princeps cōcedet vt me inuito q̄ranꝑ ad hāc ptē nō vr̄ qꝛ hec pn̄t esse in p̄dijs priuatoꝝ ꝛ priuatis licet eas possidere.ff.de re.eoꝝ qui sub tu.l.iij.§.fi.ꝛ.l.solu.ma.diuortio.§.si vir.vnde intelligenꝑ he leges qñ erāt metalla publica vel in p̄dijs cesaris vel in p̄dijs priuatorū pertinebāt principi puta dedit extra castrum reseruatis sibi istis fodinis ꝛ minerijs habebat etiā dñs predij decimā pro damno forte qd fit in predio cum nō sit damnū graue.vt.j.l.cuncti.si esset non posset dño inuito.vt in.l.quosdā vel erat consuetudo sic:vt dicūt dicte leges arg.ff.cōia predi.venditor.§.si constat.nā nō videꝑ dicendū has leges corrigere predictas:qꝛ id expressiꝫ nō dicit in auꝑ.qui.mo.na.ef.sui.§.tribus.promptū est cōcordare iura.C.de inoffi.dona.l.j.et consuetudo tollit.l.vbi est.
71 ¶†Item in proprio fundo possum querere thesaurum labore meo ꝛ arte non magica vel scelerata.C.de thesau.l.j.li.x.ꝛ insti.de re.di.§.thesaurū.Eadē ratio est si ī p̄dio meo sint lapidicine marmoree vel auri fodine vel argēti minere ꝛ h̄ vbi eadē rō idē ius ꝛ vbi ratio diuersitatis reddi nō pōt.ff.de fonte.l.j.de v̄.ob.a titio.sic deberet dici vt leges ille sint iuste qd debet esse.iiij.di.erit.que nō dꝫ poni puato cōmodo ponenꝑ.sed rebus cōibus.C.de iusti.co.cōpo.in pn.Non est lex q̄ iusta nō est sed legis abusio s̄m augu.pmo de li.arbi.alij simplr̄ dicūt vt iacet litera.Et rñdent ad thesaurū ꝙ illud est de fortuna ꝛ de dono hic labore.d.l.cūcti.in gl.Sꝫ certe labore ꝛ opera nō scelerata lꝫ in suo vt dictū est.Et ideo leges ille fuerūt impatoꝝ oriētaliū nō iure ꝯsultorū.Imperatores isti fecerūt leges iniquas.vt.C.de supindic.ꝛ in multis titulis est videre hāc iniqtatē sequuta est cōstitutio regni sicilie que dicit oēs inuētiones esse curꝑ.ꝛ thesaurū.Sꝫ in thesauro correxit rex inclytus Karolꝰ scd̄s cuiꝰ ratio habet locū si dicaꝑ illas leges correctas.s.qꝛ nō debet esse cupidus auaritia est ltimis ictibꝰ feriēda.C.de inof.te.si qs in suo.Et p̄dictis rōnibꝰ vr̄ debere dici qd in h̄ ti.q̄ sunt regalia nō corriganꝑ dcē ll.de bonis eorū ꝛ diuortio.§.si vir.Fiscales in regno dicunt qd sic tāꝙ posteriori ꝛ p p̄dictā regni cōstōnem amātibꝰ deū nō est dicēdū h̄:qꝛ in dubijs cōtra fiscū.ff.de iure fis.nō puto.¶Et qñ rex donat terrā excipiat sicut excipit multa alia que exceptuata firmāt vt oīa ꝯcesserit q̄ nō exceptauit in auꝑ.de nō alie.§.vt aūt qꝛ donat cū oībus iuribꝰ ꝛ ptinētijs.Et facit:qꝛ statim in h̄.c.q̄ sint regalia.ponit de thesauro sicut est de iure romano qd hēat medietatē in loco cesaris vel sacro per subsequētia determinātur precedentia de argentarijs.s.inuētis in loco cesaris ꝛ sacro pro hoc.ff.de vino ꝛ oleo lega.l.fi.de penu leg.nam qd.in fine.

Palatia in ciuitatibꝰ cōsuetis.

Domus pncipis sunt vbi cōsueuit hoc habere.sed qꝛ tanto tpe nō fuit rex romanoꝝ in italia nouū iugū videnꝑ gētes respuere tēdētes ad libertatē q̄ res inextimabilis est.insti.qbꝰ ex cau.ma.nō li.§.pe.Prescriptio nō est qñ vicario obedierūt ꝛ rñderunt nec in his publicis p̄cedit prescriptio.C.de oper.pu.p̄scriptio sicut nec ius obedientiale extra de prescrip.cū non liceat.in fi.De istis prescriptionibus no.ibi ꝛ.C.de sac.san.eccle.l.fi.

Redditus piscatorū ꝛ salinarū.

72 †De his duobꝰ loquiꝑ.d.l.iter publica.ī fi.Intelligēdū vbi ꝯsueuit hr̄e ius piscatorū:qꝛ iure cōi hec sunt oībus cōmunia piscationes in mari ꝛ fluminibus.ff.de re.di.l.ij.ꝛ.l.nemo.¶Pōt etiā puatꝰ p̄scribere si solꝰ sit piscatꝰ.xl.an.no.ff.de diuer.ꝛ tē.l.si qsꝙ ꝯsueuerūt dñi terraꝝ hr̄e certa loca in flumine vbi nō pōt qs piscari nisi ipse.hec sunt s̄m morē.¶Saline etiā sunt in predijs puatoꝝ sicut metalla.vt.s̄.dr.Dñi vsurpāt certo mō vendi sal ꝛ emi in salinis priuatoꝝ sunt in regno sicilie certū p̄diū dāt p̄ronis aliud pcipiūt isti reges spectabiꝑ ꝯsuetudo ī istis vt ꝛ in p̄missis alijs.vnde associāt se homines plures ꝛ faciūt societatē ꝛ collegiū ad emendū salinas ꝛ ista iur.ff.qd cuiusqꝫ vni.no.l.j.

Et bona cōmittētiū crimē ma

73 ie.†De his dictū est.s̄.pxi.sup verbo cōdēnatoꝝ ꝛ pscriptoꝝ in auꝑ.vt nulli iudi.in fi.de bonis pscrip.auꝑ.Bona h̄ regi q̄sita donat ꝛ remittit put vult tanꝙ qlibet de re sua facit.nam ꝛ penas corpales ex delictis debitas pnceps remittit put vult.ff.de cōsti.pn.l.j.in fine.C.de p̄ci.impera.offe.rescripta multomagis infam.C.de nup.impial.ad tertul.l.si qua.¶Sꝫ ꝙtū iterest pecuniariter alteriꝰ illud nō posset remittere:qꝛ sicut nō pōt dare meū sic nec mihi debitū s̄m cōem distinctionē.C.si ꝯtra ius vel vti.pu.l.fi.in gl.ꝛ.d.l.j.de cōsti.pn.Creditor dr̄ ēt ex delicto.ff.de v̄.sig.creditor.p quo est.ff.de publi...a.licitatio.§.qdē in lici.sed

si non

si nõ potest ꝯ publicã vtilitatem vt dcã dist. Vt publice vtile est penas ob maleficia solui. ff. de fideiul. si a reo. de so. stichum aut pamphylum. ad. l. aqui. ita vulneratus. quõ ergo subducit a pena flagitiosum nascuntur iniurie vnde ꝓdeũt iura. C. vñ vi. meminerit. de indic. vi. l. ij. de hoc dictũ est. s. de capi. q cur. vẽ. in tractatu de curia capua. dic qõ facit ⁊ facere presumitur ex cã vt qꝛ latrones apprehendit vel similia. ff. de re militari non oẽs. §. fin.

74 ⁊ ideo raro facit. ff. de sena. l. fina. ¶ †Raritas inducit admirationẽ. C. de le. here. si maior. argumẽ. de conse. di. iiij. c. iij. ⁊ aug. in omel. super nuptie fcẽ sunt in chana galilee qõ rarum est carum est. xciiij. dis. legimus. Rara ⁊ insolita non sunt sine causa dicit leo papa in sermone. s. octauam epiphanie. iõ dr. C. de penis. si opis. non remitti penam fiscalẽ facile publice interest. sed ⁊ sine cã facit qõ nõ presumitur ⁊ cor regis in manu dei est. C. de sum. tri. inter claras. licet non dẽat facere sine cã qꝛ punitio a diuino est dicente maleficos ne patiaris viuere ꝙ princeps nõ põt tollere vt dicta distinctio. dr nihilominus potest se pietate humanitate ⁊ clemẽtia mouetur ad hoc dũ putat eũ supuiuentẽ corrigi. nam in hoc sequit deũ dũ est humanus de donatio. inter vir. ⁊ vro. l. j. ⁊. d. l. imperial. vt si semel delinquenti indulgeat facinoroso habenti in consuetudine delinquere non deberet parcere. C. de epis. au. l. iij. Si vero ⁊ huic parceret cum alterius non intersit pecuniariter non dr peccare. quod enim dicit Inno. in capi. innouamus. de censi. qõ peccat sine causa imponens nouũ vectigal: ideo est ꝙ interrat oĩum solutiũ pecuniariter al's nõ posset princeps argui: qꝛ eẽt crimen sacrilegij disputare de hoc. C. de cri. sacri. l. ij. hoc mere pertinent ad principẽ ⁊ in his intelligitur. l. illa vt in gloss. ibi dicit tunc rex non hꝫ hoĩem q sua fcã dijudicet vt dicit gl. super illũ psalmũ tibi soli peccaui. nisi ideo parceret latroni vt adhuc peiora cõmitteret hic non eẽt rex sed diabolus nec nomen regis in hoc hẽ mereť ar. ij. q. j. scelus. Itẽ nonne interest affinium ⁊ primiorũ occisi puniri occisorẽ certe sic. ff. de penis capita. §. si. vbi dr ꝙ est eis cõsolatio q̃modo tollit consolationẽ eis cũ dẽat eẽ princeps pr̃ consolationis sicut de eo dicit apostolus. quẽ sequi dꝫ princeps in aut. ꝯsti. q de dig. §. illud. ⁊ si eodẽ interest ꝙuis sit ibi publicum interest ꝙ est puniri maleficia nihilominus sicut de priuato interest iudicabiť. ff. de pe. lꝫ in pñ. ⁊. l. nõ cogedũ. §. q ita. dic ꝙ nõ interest. nã iterest animi seuiẽtis nõ inspiciť. ff. de ser. expor. si vẽditor. ⁊ hoc qñ vni vel aliqb⁹ penã remittit secus si de fcõ vidi si princeps ꝯcedit in priuilegiũ alicui nobili vel alij vt qñ facinorosi damnati vadũt ad suppliciũ transeuntes ante domũ eius possint auferre dãnatum ⁊ pene subducere vel si eẽt cõsuetudo in aliq̃ terra tale priuilegiũ nõ vꝫ ar. C. li. xij. de diuer. rescri. l. quicũq; cõsuetudo ꝯ neruum discipline correctionis nulla extra de cõsue. c. fi. in vl. gl. in fin. viij. di. frustra. priuilegia sunt priuat. leg. iiij. disti. priuilegia lex talis per quã maleficia nõ puniuntur ꝯ publicã vtilitatẽ nõ valeret iniqua eẽt ⁊ ꝯ rõnẽ. Nec est lex que iusta nõ est imo est legis corruptio sm̃ Aug. ⁊. iiij. di. erit. ⁊ ꝯ legem dei qui dixit malos male perdet cõsuetudo hec eẽt eẽt corruptela i aut. vt nulli iudi. §. j. damnatos nõ dꝫ qs pene subducere p aliquã vsurpatiõẽ obtẽtã in ꝯriũ. C. de app. aditos. ¶ Si vero eẽt ꝑuilegiũ aut consuetudo vt illi qui fustiganť ex scelere fustigatis eis per magnã partẽ ville ciuitatis seu terre cum perueniunt fustigãdo ⁊ trãseunt per domum alicuius nobilis dña domus eripiat eos de manu fustigantis sicut vidi alicubi hoc non eẽt absonũ. hoc em̃ non tollit penã sed quantitatẽ seu numerũ fustiũ defert tolať ⁊ exhauriatur aliqd an differať p moratoriã dilationẽ. C. de preci. impe. offe. quoties. Sic refert pereat tota res vel pars. C. de iur. emphy. l. j. ⁊ hñt locum predicta in principe superiorẽ non hñte dicit Tho. scða scðe. q. lxviij. ⁊ vl. q. vtrum iudex possit iuste penã relaxare tamẽ dicit si passus iĩurias velit remittere vt si mutilat⁹ est p aliũ princeps nõ remittit nisi pcussus velit ꝙ satis vr̃.

75 ¶ †Or ⁊ reipu. debeť vindicta vt boni inter malos qete viuant. iiij. di. c. fcẽ ⁊ debeť etiam vindicta dãnũ seu iniur. passo ⁊ offenso. vnde dr offensus reposcere sibi vindictam. C. de adult. si qñ. ⁊ vbi cõcurrit priuatũ ⁊ publicũ priuatũ estimať. ff. de pcur. licet in prin. ⁊. l. nõ cog. §. q ita. non sic in al's de genere ad quos oẽs iniuria vnius ptinet. ff. de iniur. lex cor. in prin. lꝫ iniuria p̃ris sit filij cũ cẽseantur eadẽ psona. C. de impub. ⁊ ali. sub. l. fi. in tm̃ aũt debetur vindicta bono publico. ⁊ sic accusator desistat sine licentia officium iudicis succedat ⁊ inquiratur. C. de aboli. l. ij. qõ hr̃ pro accusatore. ff. de ali. ⁊ ciba. lega. seruos. in fin. excipiť q suam vel suorũ iniuriã ꝓsequať. d. l. ij. in fi. sed alius iudex hoc nõ põt. dicit sanctus Tho. imo in sua persona plecteť ꝙ criminoso dimisit. C. ne sanc. bap. l. fi. in fine. qñ concedit abolitionẽ princeps publicam ob res prospere gestas vel similem cãm abolet non crimen sed accusationem criminis sic ad tps intelligiť. C. de aboli. generali. l. ij. nam indicit ferias que dicunť repentine. C. de fer. a nullo intra tps feriatũ liberantur accusati. lꝫ post pñt. j. xxx. dies repeti in accusatione: licet nõ cogať repetere ⁊ hꝫ locũ nõ in criminibus exceptis vbi vtraq; probať. ff. ad turpil. aut in fin. ⁊. l.

abolitio. ⁊. l. si interuenerit. eo. ti. l. in senatus. §. fina. ⁊. l. lucium. C. de aboli. fallaciter idem eẽt in ltĩma ⁊ priuata cã: qꝛ ab alio. j. xxx. dies repeti põt. ff. de accu. l. libellorũ. §. fi. nõ p hoc negat pñcipẽ nõ hñtẽ supiorẽ vni vel pluribus ẽt sine cã posse remittere qꝛ sine exemplo põt subuenire. d. l. de cõsti. prin. l. j. in fi. ⁊ in similibus dꝫ ꝯsiderare cui ⁊ quare remittit: qꝛ cor regis in manu dei est. C. de sum. tri. inter claras. hoc ꝙtũ ad eũ: qꝛ si faciat nõ: quia ab alio cã qꝛ. d. l. ij. de crimine sacrileg. Alia ergo sua est in seipso rex em̃ nõ hꝫ hoĩem qui sua fcã dijudicet sicut dicit dcã glos. sup illũ psal. tibi soli peccaui. multa ẽt fieri nõ dñt q fcã tenent. ff. quãdo appellan. sit. l. ij. §. biduũ. multofortius si princeps ⁊ rex vellet cõmutare penã corporalẽ in pecuniariã sicut libr. x. de decur. quinq; summates. q enim põt totũ põt ⁊ ptẽ. C. de pac. iure gen. §. adeo q põt occidere põt vulnerare. ff. de adulte. nec mea ecõtra qui nõ posset min⁹ nõ posset plus. q em̃ nõ põt infamare nõ põt occidere. qui em̃ dꝫ parcere fame dꝫ ⁊ vite. eo. titu. l. si adulteriũ cũ incestu. §. j. alius iudex ꝙ princeps commutat penas cum ⁊ minorẽ in mare ⁊ eꝫ. ff. de his q no. infa. qd ergo. §. pena grauior C. e. ti. ⁊ si seuerior. ⁊. l. si possidonium. ff. de penis. hodie. ⁊ ita est mirabile ad aliud agitur ⁊ ad aliud fit cõdẽnatio. vt nota. d. §. pena sine cã non posset qꝛ non dꝫ eẽ clementior vel securior ꝙ sit lex. ff. de penis. respiciẽdũ. in pñ. ⁊ hoc probať. d. l. quinq; summates. qꝛ rõne dignitatis eoꝝ ⁊ qꝛ agunt ꝓ patria ⁊ defendunt [illegible] mutatur pena. ⁊ hoc ponitur p cã in gl. ⁊ si seuerior. rõne. s. dignitatis etatis ⁊ simil'. Idẽ in aut. iniuriarum. no. gl. insti. de iniu. §. in summa. in gl. s. capit. ⁊c. nec est ꝯ. ff. de iniur. l. fin. vbi exilio vel certa pena corporali punitur: qꝛ iste pene sunt statute hec. s. pecuniaria ex cã. vnde iudex eliget ⁊ statuet ꝙtũ viderit p qualitate delicti ⁊ persona accusata. ff. de effrac. l. j. §. expilatores. ad l. iul. pe. sacrilegij. in pñ. iure canonico pro delictis fit emẽda i pecunia. extra de officio ordinarij. dilect⁹. de pe. c. licet. de delic. q̃. c. ij. qõ est intelligendũ vbi est cõsuetũ. al's nunꝙ corporalis commutať in pecuniariã nisi ab eo q põt in crimine dispẽsare de iure ciuili est solus princeps. d. l. de cõstit. prin. l. j. in snĩa ergo fit ista commutatio post snĩam non qꝛ facti qõ ⁊c. ff. ad turpilia. l. j. §. j. ad municip. l. ordine. cum ⁊ a prin. põt agi vt pro corporali pecuniaria imponatur ⁊ eꝫ si cã subest. ⁊ i sine si actum sit pecuniariter imponeť corporalis ⁊ eꝫ quia ad aliud agiť ⁊ ad aliud fit cõdemnatio. Licet ergo ẽt de crimine possit agi ciuil'r ⁊ criminal'r

76 si de re familiari competat. vt. C. qñ ciuilis actio. l. j. ¶ †Si tamẽ committis falsum vel aliud crimen non possem agere ꝯ te vt puniaris ad penã pecũiariã de crimine arbitrio iudicis: nisi eẽt cã

a vbi corporalis posset in pecuniã commutari[a] nunꝙ inueniť hic nam debemus eẽ cõtenti penis legib⁹ cõprehẽsis. ff. de vb. ob. si stipulatio. idem si per officiũ iudicis ꝓcederet. vt est. C. de testibus. nullum. sine cã non minuat penam: qꝛ de suo corpore. ⁊c. d. l. ne sanc. bap. in fi. Naꝫ si occidendum mutilaret ipse iudex tũc occideretur sicut audiui fecisse diue memorie regem Karolũ pmum qui suspendit iudicem eo ꝙ suspendẽdũ ad man⁹ mutilationẽ tm̃ damnauerat. eadẽ rõne ⁊ maiori idẽ erit in augmentaret sine cã vt si mutilandũ suspẽdi faceret: quia ipse suspenderet qõ alij intulit in se expectãs. C. de epi. audi. l. iij. ⁊ hoc nõ vr̃ male dici in iudice doloso: qꝛ. d. l. ne san. bapti. dicit ꝙ al's dissimulãdo cõcesserat. p qõ patet eũ sciuisse qui dissimulat qõ est fingit se nescire. ff. de vent. inspici. l. j. §. ex hoc. ff. de ꝯcus. l. j. alia in rauidentur dicere eẽ penã ad arbitriũ. C. li. xij. de desertorib⁹. l. j. in fi. li. x. de decur. cũ adoptiuus. ⁊ bonus iudex sic deberet arbitrari ⁊ talem iudicẽ sic punire q dꝫ minuere penã pbati criminis. C. ad. l. iul. de vi pu. l. seruos. in fi. qꝛ ẽt in ciuili punitur p. l. ꝓperãdũ. §. finautẽ si cãm non diffinit. j. tps legitimũ. nã ⁊ qui male iudicať ad damna illata tenetur sicut q facit litẽ suã cui⁹ pena q̃lis sit dr. C. de pena iudi. l. ij. ff. de act. ⁊ ob. ex maleficijs. §. si iudex. ⁊ est in factum talis actio insti. de ob. que ex quasi male. in pñ. lꝫ si hoiẽ innocẽtẽ interficeret iudex pecunia accepta vel nõ accepta calore inductus pena capitis eẽt in eo. ff. ad. l. iul. repe. l. iul. §. hodie. ¶ Sꝫ i iudice qui p ignorãtiã fecisset calore vel dolo minor pena vr̃ inquãtũ visuꝫ fuerit iudicanti. ff. de var. ⁊ extraor. cog. l. si iudex. vbi dr peccasse aliqd intelligiť lꝫ p imprudentiã. nã ex q̃ erat impit⁹ ⁊ imprudẽs nõ debuit pmittere se iudicẽ fieri iuxta illud sapiẽ. vij. noli appetere fieri iudex si nõ potes virtute disrũpere iniqtatẽ virtute. i. scia q̃ virtus est dicit Greg. iij. omel. ⁊ dictũ ẽ in supiorib⁹ impitia culpe annumerať. ff. loc. si quis fun. §. celsus. sed pp culpam dolo non commisso talis iudex interficiẽs innocentem vr̃ ad penam mortis teneri qꝛ etiam lata culpa in l. cornelia. de sic. non comparatur dolo. ff. ad. l. cor. de sic. l. in. l. qꝛ non vr̃ offendere qui ignorat. ff. loc. si ignorans punietur tamen corporaliter sine morte sicut alij culpabiles non dolosi. ff. ad. l. cor. de fica. l. iij. §. sed ex sena. consul. ⁊. l. lex cor. §. cum quidam. ⁊ licet culpabiles non puniantur sicut dolosi puniuntur tamen secundum gl. d. l. in. l. pro ciuili pena erit predicta actio in factuꝫ vel ꝯdictio ex causa. l. ne sanc. bap. quando debuit condẽnari. i. x. cõdẽnauit in minus accusabiť tamen crimine stellionat⁹ qñ nõ

Additio.

a ¶ Ubi corporalis posset i pecuniariã cõmutãri ad de ꝙ pena homicidij corporalis cõmutať i pecũiariã qñ homicida ẽ icert⁹. p Bal. in addi. spe. in ti. [illegible] homicidio. vñ [illegible] lapis. ⁊ ibideꝫ p spe. in vsic. pone. iiij. de quo etiã [illegible] Bar. late [illegible] in rixa. de sica. Bartho. ab hor.

esset prodita certa accusatio.ff. de cri.stel.l.iij.aliqñ esset prodi-
ta alia vt si fustigã.dolo suspẽderet qui videt teneri cor.de sica.
vt.ff.ad.l.cor.de sica.l.j.tertio rñso.sed si minuat debitã penam
sine cã iudex vel is cui⁹ interest saltim ꝓpter consolationẽ non
minui penã puniet ⁊ petet puniri.Sed ille cui minuta est pena
nõ posset cõqueri:qꝛ nõ potest imputare culpã:vnde lucrũ sen-
tit.ff.de iur.do.cũ in fundo.§.qd si mulier lucrũ est qꝛ plus gra-
uaret vnicus ictus fustiũ ꝙ multa pena pecuniaria.ff.de penis.
l.in seruorũ.⁊ est attẽdẽdũ qd si iudex dicat in sñia talẽ qui cõmi
sit homicidiũ condẽnatus ad fustigationẽ huius.sentẽtia videt
nulla ipso iure sicut cum dicit titiũ esse minorẽ ⁊ posse testari.C.
quãdo prouo.nõ est neces.l.ij.nam cũ declarat in pronũciatione
eum homicidã eoipso a iure est inflicta pena mortis.sufficit em̃
pronũciari titiũ expilasse hereditatẽ:qꝛ eoipso ius infligit penã
que debet expilatori.C.ex quibus cau.infa.in.l.si te.ꝑmissa ratio
ne qꝛ facti questio in potestate iudicis.sed pene executio.l.pote-
stati reseruat sufficit legislatori penã statuere etiã si nõ dicat nõ
valere qd cõtra fit ideo tũc inutile ⁊ nullũ erit qd fiet cõtra statu-
tum.l.in aut.de nõ alie.§.vult em̃.⁊ in.l.nõ dubiũ.ꝙuis ergo di
catur qd iudex in suo corpore plectit qd min⁹ ꝯdẽnat hoc iudicẽ
grauat non homicidã excusat ar.ff.de adul.l.j.§.si publico.nam
⁊ si dolus exigat nõ pro tãto liberatur possessor.ff.de peti.here.
de forte.in si.j.rñ.de sol.stichũ.§.dolo.¶ Qd si nihilominus
nõ ob.tali ꝓnunciatiõe in min⁹ reus subijt penã legitimã forte
qꝛ idẽ iudex annullauit sñiaꝫ suã cũ esset ordinarius qd poterat
vel supior.C.de accu.l.iiij.quomodo ⁊ qñ iudex ab eo an iudex
puniet in quo ignorãtia iuris habet ꝓ culpa.d.§.cels⁹.⁊.§.si qs
vitulos vr̃ qd cesset pena ex quo conat⁹ non habuit effectũ.ff.qd
quisqꝫ iur.l.j.in fine.⁊ vbi possessor eligit dolosus non conuenit
possessor dictis.l.lꝫ.id nõ fit qꝛ nõ itererat amodo ꝯueniri dolo
suo ex quo rẽ hẽat a possessore ẜm moder.sꝫ h̃ in pena infligẽda
nõ inspicit interesse etiã si ex cõuẽtione nõ ex delicto pena debe-
ret.ff.de ver.ob.si stipulatio.§.alteri.Vñ cũ sint diuersa delicta
a diuersis cõmissa hoc.s.delictũ a iudice ⁊ homicida a reo etiam
si vna ꝑsona vtrũqꝫ suã penã consequeret.ff.de priua.de.nunꝙ.
⁊ dictus iudex consummauerat delictum suũ minorando pe-
nam sine causa in sñia sua penitẽtia nõ faciet eũ innocentẽ.ff.de
77 edil.edi.quid sit.in ꝑn.de furt.qui ea mẽte.¶ † Voluerũt aũt di
cere moderni crimen maiesta.tantũ in rege romanoꝝ impato.
scꝫ cadere non in alio rege:qꝛ omnia iura que loquunt de regali
maiesta.dicũt de imperato.qui condiderũt leges.C.de leg.dig.
vt nemo ꝑuatus titulos ꝑdijs impo.l.j.per excellentiã vr̃ ille rex
ro.sicut ius simpliciter dictũ ius quiritũ rom̃.signat isti.de iur.
natu.§.ius autẽ.Ista positio nõ subsistit iure.licet etiã de facto
reges ꝑsequant in ꝑsonis ⁊ rebus ꝓditores eorũ plus iuris hꝫ
rex in regno ꝙ imꝑator in imperio ꝙtũ ad trãsmissionẽ succes-
sionis extra de vot.licet imperiũ est in electiõe de elec.venerabi-
lis.Quilibet rex est monarcha in regno suo.vj.q.iij.scitote.ij.q.
vij.in apibus.liberi reges habent illud ius qd romanus prin-
ceps.ff.de cap.⁊ postli.re.postliminium.in prin.idem dicũt de
lege hñ a zenone.qd nõ habeat locũ in donatio.regalib⁹ ꝯ quos
est.xij.q.ij.quicũqꝫ militũ.de enea rege dicit rex Troianus rei-
publi.princeps in autẽ.vt prepo.no.impera.in prin.quẽ cõstat
nõ fuisse imperatorẽ in regibus fuit prima ptãs ⁊ tota.ff.de ori.
iur.§.initio ⁊ diximus in prin.huius tituli.Officiũ imperatoꝝ
fuit post reges.vt.d.l.ij.Rex anglie habet fiscũ:vñ dicit in legẽ-
da beati Tho.cãturiẽsis bona illorũ qui sequuti sunt archiep̃m
fuerũt cõfiscata.thobie dicit qd rex senacherib iussit thobiã oc-
cidi ⁊ tulit totam substantiam eius.Et esdre.c.vj.a dario rege
positum est decretũ vt qui mutuauerit regis iussionẽ affigat li-
gno ⁊ domus eius publicetur.¶ Et arcta pressis rex habuit fi-
scum esdre.vij.quantũ necesse est vt expendas dabis de thesau-
ro ⁊ de fisco rege.Reges fuerũt qui fecerunt longobar.qui fiscũ
habuerũt vt in primo ti.l.j.⁊.ij.⁊.iij.extra de maiori.⁊ obe.c.so-
lite.equiparat regẽ ⁊ imperatorem.¶ Scriptura sacra nil dicit
de imperatore sed de rege vt in osee.Dabo vobis regem.⁊ bea-
tus petrus.Subditi estote ⁊c.serui regi tanꝙ precellenti ⁊c.et
in oĩbus.iiij.libris regnorũ seu regũ.in nouo testamẽto dicit ad
cesarem appellasti ad cesarem ibis.actuũ.xxv.⁊ illud nõ est ami
cus cesaris qui ꝯtradicit cesari.⁊ reddite que sunt cesaris cesari.
78 ¶ † Est tñ attẽdẽdũ circa.l.hñ a zenõe qd qdã dicũt habere locũ
illã legẽ qñ princeps donat rem alienã sciens alienã:qꝛ si crede-
ret suã ⁊ sua nõ esset sed alteri⁹ erraret ⁊ errãs nõ trãsfert dñiũ.
ff.de cõdi.ob causam.l.iij.§.subtilius.de acqrẽ.rerũ domi.si pro
curator.de cura.fur.iul.de officio procura.cesa.l.j.§.j.si certum
pe.cum fundus.§.seruum.¶ Alij dicũt siue fuerit iudex sciens
siue ignorans:quia non distinguit nec nos distinguemus.ff.de
aleato.l.j.de publi.de precio.In hac sñia videtur fuisse.h.diuus
dicẽs qd nõ leuis transgressio dignitatẽ iperialẽ opprimere.no.
ipse.xvj.q.iij.de prescriptioni.⁊.c.seq.Sed non est hec ꝑma du-
rities.h.Cõis positio est qd habeat locum qñ credit suã ⁊ inue-
nitur post aliena.⁊ dicit glossella bene a zenone.dicens credita

fuerat fisci nunc reperit aliena qñ sciret alienam nõ posset alte-
rius ius trãsferre eo inuito.C.de pac.l.si.nisi ĩ casu qñ haberet rẽ
cõem cũ alio ratione partis vẽdit totũ.de quo satis no.C.de cõ.
re.al.l.j.⁊.ij.lib.x.de ven.rerum cum fisco cõ.l.ij.nec põt donare
vt suã q scit alienã esse aliter eẽt imponere legẽ verbis:qd esse nõ
debet.C.cõia de le.l.ij.hoc eẽt si diceret dono vt meũ qui sciebat
suum non esse.Itẽ si aliud diceret recideret in errorẽ Mar.qui
dixit oĩa esse principis.vt ibidẽ reprobat hic error ⁊ melius per
Senecam de benefi.§.iur.ciuili oĩa regis sunt ⁊c.⁊ sequitur ad
regẽ ptãs omniũ ꝑtinet ad singulos ꝓprietas.⁊ sequit queãd.
sub optimo rege oĩa Rex imperio possidet singulari dñio.⁊ h̃
modo dicit.j.Cesar oĩa habet ⁊c.Seneca fuit iurista optim⁹.vt
pꝫ illis qui legerũt eũ suo tpe factũ est treb.ff.ad treb.l.j.in ꝑn.
ibi anneo.Seneca ⁊ trebellio maximo consulibus.vt.s̃.dictum
est hodie videmus in concessionibus ⁊ donationibus regijs in
regno Sicilie ponit in fin.priuilegiorum donationum iuribus
alterius ⁊ tunc satis declarat regem nolle dare nisi ius sibi com
petens.ff.de contrahen.emp.qui tabernas.de lega.j.si domus
in si.ꝑ ea que qs dicit ostẽdit animũ que hꝫ ⁊ exteriora indicãt
animi secreta.ff.de tuto.⁊ cura.da.ab his.l.is qui.insti.de reruꝫ
diui.§.pauonum.pro quo est.ix.q.iij.c.saluo.ff. quibus modis
pignus vel hypo.sol.si debitor.xxviij.dist.diaconi.Si nõ appo
natur hec clausula nõ ꝑsumit in extrinsecis.lꝫ dicat ea q̃ desunt
de forma ꝑsumi.extra de cõstitu.cũ.M.de hoc dic qd dixim⁹.s̃.
in qui.cau.feu.amit.§.si.errans nõ trãsfert dñiũ rei ꝓprie.at in
casu.l.bene a zenone.trãsfert princeps dñium rei aliene speciali
rõne ne inquietent illi q a fisco accipiũt cũ plurimum ob bonũ
publicum benemeritis donet rex ⁊ ne fiscus perpetuo teneat vt
rõnes iste reddunt ꝑma ⁊.ij.l.illius ti.Satis ẽt habet de tpe hoc
casu recurrẽdi ad fiscũ.licet ꝑscriptio illa quadriẽnij teneat ⁊ li
get ignorantes.C.de prescrip.long.temp.l.si.nam si iusta cã fuit
79 absens restituit licet currat de testa.mili.l.neqꝫ.¶ † Item nota
qd in crimine maie.⁊ heresis proceditur sine accusatione.et sic
sine libello:quia per inquisitionẽ.d.l.manicheos.insti.de here.
que ab intesta.de.§.ꝑ ꝯtrium.Sic in oĩb⁹ criminib⁹ vbi ex officio
ꝓcedit iudex q sunt.C.de epi.⁊ cle.si qs in hoc genus.ff.de adul.
l.j.§.si publico.ar.ꝯ.ff.de mu.⁊ ho.l.rescripto.§.si quis accusat.

Additio. Aduertendum est etiã qd vulgariter iuriste
80 dicunt esse crimen lese maie.† quãdo collate-
rales principis ⁊ regis occidunt vel ad actũ occidẽdi procedit
vt dicit.l.quisqs.que hꝫ locũ in oĩb⁹ qui ꝯsilijs regũ ⁊ ꝑncipũ de
putati intersunt per literã que est ibi vel cuiuslibet postremo q
nobis militat dicit glo.in militia armata vel interim.Vñ ⁊ in
aduocatis taliter deputatis vt agant seu occupentur circa prin
cipẽ habebit locũ lex qsqs qꝛ militãt patroni causarũ.vt in.l.ad
uocati.Cõstitutio etiã regni sicilie que ĩcipit humanitatẽ dicit
crimen maiesta.ꝯ ꝑsonã nostrã vel nostrorũ collateraliũ attẽta-
tũ ẜm additionẽ quãdã quã qdã habẽt ibi:sed hoc intelligẽdũ
est qñ ille qui occidit collateralẽ vel cogitatũ ad actũ occidendi
ꝑduxit inijt de hoc factionẽ seu cõspirationẽ cum hostibus re-
gijs ⁊ principis militibus vel nõ militib⁹.vt dicit litera.l.quis-
quis.⁊ sic erit intelligẽda cõstitutio predicta vt tũc videatur in
collateralẽ attentatũ crimen maie.¶ Qñ de hoc cum hostibus
factio inita erat.nulla em̃ alia lex de hoc loquit nisi lex quisquis
que est canonizata.vj.q.j.qsquis.cũ lex noua simpliciter loquit
recipit determinationẽ a lege veteri patet de.l.sciendũ.⁊ aut.of-
ferat.ff.de leg.non est nouũ.Et sic quisquis occideret cancella-
rium regis vel principis secretariũ vel aliũ collateralem intimũ
ꝓpter inimicitiã quã hr̃et secũ nõ tãgẽtẽ regẽ vel imperiũ vt dꝛ
ibi factione cũ hostibus nõ inita nõ videt eẽ crimẽ maiest.qꝛ nõ
offendit intẽtionaliter principẽ:licet cõsecutiue princeps dãni-
81 ficet in perdẽdo talẽ collateralẽ.¶ † Sed volũtas in delinquen-
do erat vt se vindicaret de suo inimico voluntas attenditur vt
sequit patet in constituti.regni sicilie.l.iij.de iniur.officialibus
illata ⁊ titulo sequẽti in cõstitu.eos tantũ ⁊c.in prin.secus si fe-
cit in odium principis vel reipublice princeps quidẽ ⁊ respu-
blica idem sunt.ff.de bono.pos.l.non est ambigendũ.princeps
est in republi.sicut ⁊ viribus reipubli.indiget respubli.est in
rege seu principe sicut in capite ⁊ ducto.dicit Seneca primo de
clementia sicut prelatus est in ecclesia ⁊ ecclesia in prelato.vj.q.j.
sane puta vt princeps ⁊ respublica careant tali viro tali consi-
liario tali strenuo milite per.l.ff.de cap.⁊ postli.re.l.si quis inge
nuã.§.in ciuilibus.qui ꝓbare videt vtrũ dictũ.Dicit em̃ ꝙ dis-
sensiones ciuiũ non faciunt hostes vt inde respublica ledatur
non dissentiebãt vel pugnabãt ciues vt rempublicã ciuitatẽ vel
patriã destruerẽt.⁊ sic nõ in exitũ reipubli.intentionaliter.sed
certabãt ꝓpter ciuilia odia discordias ⁊ inimicitias ⁊ ex hoc cõ
sequutiue respublica ledit.nam leso etiã vno ciue ledit ciuitas
sicut lesa parte ledit totũ leso pariete leditur domus quilibet ci
uis est pars ciuitatis que dicit ciuiũ vnitas habet hoc per Se-
necam lib.ij.de ira.Ubi dicit nephas est nocere patrie:ergo
cuicunqꝫ.nam et hic pars patrie est.homines enim ⁊ ciues fa-
ciunt

ciunt vniuersitatẽ ⁊ patriã nõ agri ⁊ tenimẽta terrarũ p ea q̃ di
cit glo.ff.qḋ cuiusqꝫ vni.no.sicut si sunt hostes pp hmõi ciuilia
odia ⁊ dissensiões nõ sunt ꝑditores nec rei maiestatis.ff.de ver.
sig.quos nos hostes sꝫ sumit̃ exercitiũ ciuitatis ⁊ dãnũ reipu
blice forte sicut dictũ est vt careat tali strenuo viro princeps vel
rex vel pp iustitiã quã fecit vel cõsuluit vt.j.dr fierẽt hostes ⁊ rei
maiestatis p arg.a ꝯ̃rio qḋ est fortissimũ.ff.de offi.ei⁹.l.j.§.hui⁹
rei ⁊ p ea que dicunt̃.xciij.di.si qḋ debem⁹ inimicari illis quos
papa odit pp fidẽ.sec⁹ si p̃uato odio pape dicit glo.⁊ pꝫ ex lite
ra.l.quisqs scelestã inierit factionẽ dicit glo.dic cõtra principẽ.
Sic nõ dicimus abesse cã reipublice qui sui cõmodi causa in le
gatione est.ff.ex quibus cau.maio.l.nõ vere.⁊.l.reipublice. Jtẽ
videt̃ vt crimẽ maiesta.si in iniuriã principis suus cãcellarius
occidat̃:qꝛ si fit iniuria seruo meo in sigillationẽ meã mihi fit in
iuria.ff.de iniur.Jtẽ ap.§.si qs.sic itẽ in filio famulo ⁊ capsario
meo s̃m Rof.Videt̃ tñ obstare p̃dictis:qꝛ lꝫ intẽtionaliter no
luerit p̃ncipẽ offendere ex quo offensus est qꝛ caret viro tali ꝯsi
liario strenuo quare nõ dr eũ teneri sicut illũ q offendit intẽtio
naliter cũ si fiat iniuria lucio quẽ credo gaiũ teneor lucio offen
so lꝫ nõ habuerim intẽtione iniuriãdi luciũ sꝫ tãtũ gaiũ.ff.de in
iur.eũ q.§.si iniuria ad.l.aqliã.sciẽtia.§.q cũ aliter.qḋ vi aut clã
aut qui aliter.§.qḋ si dũ.⁊ in ꝯ̃rio.¶ Põt dici qḋ illud est ideo
vt maleficiũ nõ remaneat impunitũ qḋ esse nõ debet.ff.de fide.si
a reo gaius nõ est offensus ⁊ ideo nõ tenet̃ sibi iniuriarũ lucio
offenso sic:qꝛ noluit ei facere iniuriã qui certus erat in verita
te licet inferẽs aliũ crederet.⁊ sic preualet non ignorãtia que est
supini hominis nõ debẽtis prorumpere in iniuriã cuiusq̃ vel
si poterat puta incontinẽti offensus a gaio debuit prouidere vt
aliũ quã inferentẽ sibi iniuriã nõ offenderet.sed volũtas preua
let inferẽtis qui voluit iniuriari cui nõ debebat sequuto effectu
qꝛ iniuriatus est ac in proposito delictũ nõ est impunitũ:qꝛ nõ
tenet̃ cornel.de sica.occidẽdo collateralẽ extra personã patiẽtis
nõ ꝑtẽdit̃ pena:qꝛ esset cõtra ꝓpositũ inferẽtis.vt hec ratio red
ditur in glo.§.si iniuria.in solutione alterius cõtrarij ad illũ.§.
pena non progredit̃ vltra delictũ qḋ est in voluntate.C.de pe
nis.sancimus.⁊ hic noluit offendere principem:sed vindicare
se de inimico:qꝛ non est licitũ s̃m qualitatẽ.s.l.cor.de sica.Et si
velis occidere titium vel gaiũ vel ambobus iniuriã facere ⁊ occi
disti gaium tantũ vel iniuriatus es ei tantũ nõ teneris de occi
a sione[a] vel iniuria non illata titij:qꝛ nõ est occisus vel iniuriatus
premissa ratione:qꝛ pena nõ progreditur vltra q̃ sit peccatũ de
sola volũtate nõ punit̃ qs nisi eam ad actũ produxerit s̃m cõem
distinctionẽ.l.si qs nõ dicã rapere.Jtẽ videt̃ sufficere collatera
lem esse principis:qꝛ p̃nceps offendet̃ sicut iniuria facta filio fit
patri.d.l.eũ qui.in fi.⁊.l.j.p̃nceps autẽ pater est.C.de inof.test.si
quis filiũ.dic qḋ de patre naturali cauet̃ lege de principe nõ nisi
qñ factio init̃ cũ hostib⁹ vel intẽtionaliter vt dictũ est.⁊ p̃nceps
est similis patri in prospiciendo cõmoda subditorũ.vt dicit.l.si
qs filiũ estimamus affectione paterna ⁊c.nõ tñ est pater:qꝛ sic
esset crimẽ maiestatis in offensione cuilibet subditi.qḋ autẽ est
82 simile patri nõ est pater.ff.deposi.qḋ nerua.¶ †Quid si qs iniit
factionẽ cũ hostibus vt occidat subditũ p̃ncipis nõ collateralẽ
ꝓpter odiũ ⁊ inimicitiã quã habebat cũ eo erit crimẽ maiesta
tis.qḋ vr̃:qꝛ ꝓpter irã ad hostes malo aĩo efficit̃ hostis in.l.post
liminiũ.§.trãsfuge.Jdẽ si misit lr̃as vel nũciũ.ff.ad legẽ iul.ma
iesta.l.j.circa fi.ver.q̃ hostib⁹ ⁊c.⁊ sic.l.qsqs nõ inducet aliquid
spãle in collateralib⁹.veri⁹ vr̃ q̃ nõ qꝛ si idẽ voluisset in nõ colla
terali statuisset voluit specialitatẽ facere ⁊ delictũ de collaterali
bus ⁊ qꝛ nõ statuit idẽ in alijs omisit.arg.C.de cadu.tollẽ.l.j.in
fi.ff.de ver.ob.qcqd qui vadit ad hostes aĩo ꝑditorio ⁊ dereliu
quẽdi patriã ⁊ malo cõsi.ille est hostis in.§.transfuge.hic nõ est
talis.¶ Jtẽ mittere lr̃as vel nũciũ hostib⁹ aduersus rẽpublicã
is est reus maiestatis.sic loquit̃ versus que in hostibus insequit̃
in fi.versus.nã ⁊ q cõcitauit militẽ ad seditionẽ ⁊ tumultũ cõtra
rẽpu.erit pena de seditiosis.C.l.j.vnde cõtra collateralẽ inire fa
ctionẽ cũ hostibus qualitercũqꝫ ẽt ꝓpter odiũ est crimẽ maiest.
qꝛ.l.quisqs.indistincte loquit̃ ⁊ indistincte intelliget̃.ff.de alea
to.l.j.si sine factione cũ hostib⁹ distinguit̃ vtrũ ꝓpter odiũ spãle
an ꝓpter dãnũ principis ⁊ reipublice que idẽ sunt vt dictũ est.
Sꝫ si ꝯtra collateralẽ inirẽ factionẽ cũ hostib⁹ ꝓpter odiũ nõ in
damnũ reipublice nõ est crimẽ maiesta.si in dãnũ reipublice vel
p̃ncipis p̃ncipaliter sic vt ex p̃missis pꝫ.vbi vero ꝯ̃ p̃ncipẽ attẽ
taret̃ hoc sine factiõe vel cũ ẽt factio sit inita p subditos p̃ncipis
haberet locũ.l.qsqs.qꝛ p hoc sunt rei ma.attẽtãtes subditi.⁊ sic
sunt barbari effecti.§.hostes vt exponit glossella in p̃n.l.qsqs p
duelliões hostes sunt.d.l.quos nos hostes.⁊ dr in.l.hostes.ff.de
cap.⁊ postli.re.in p̃n.in glossella q̃ incipit ẽt si subditi ⁊c.largo
sumpto vocabulo ꝑditores pduelliões ⁊ rei maie.ꝯ̃ rẽpu.⁊ p̃n
cipẽ hostes sunt lꝫ quãtũ ad ius postliminij nõ eo q̃ capti ab eis
83 nõ sunt serui vt dixim⁹ in p̃dicto.§.in ciuilib⁹.†Cõtra p̃missa vr̃
esse q̃ cõmittit crimẽ maie.q magistratũ vel officialẽ habẽtẽ me
rũ imperiũ occidit.ff.ad.l.iul.maie.l.j.§.opa ⁊c.q̃tomagis qui
occidit cancellariũ vel illũ p cuius manũ vadũt ꝯsilia ⁊ negotia
regis arg.a minori.ff.de offic.presi.barbarius.vr̃ quidem.l.quis
quis.ponere de factione cũ hostibus:qꝛ ad occidendũ vnam ma
gnam personam a multis familiaribus custodiaꝫ non peruenit̃
sine magno auxilio ⁊ si vnus iudex habẽs merũ imperiũ occidit̃
cõmittit̃ crimen maie.ideo qꝛ representat personã principis ad
quam spectat creatio taliũ officialiũ ⁊ hoc est inter regalia:vt.s̃.
hoc tit.dr solus princeps hꝫ merũ imperiũ ⁊ q ab eo hic hñt vel
a cõsuetudine prescripta multomagis representat ꝑsonã princi
pis ille qui secũ est cõtinue in cõsilijs ⁊ negotijs.Si posset exten
di de similibus ad similia satis videret̃ equũ.sed penalia non ex
tendũtur.sed intelliguntur in suo casu tñ molliẽda sunt nõ exa
speranda.ff.de pe.l.interpretatione.si lex deficit non ponẽdo cri
men maiestat.in collaterali:nisi factione inita cum hostibus ad
aliũ casum nec directo nec vtiliter est ꝯhẽda.ff.so.ma.l.si vero.§.
de viro in casu quẽ exprimit in eo tñ habebit locũ ar.ff.de verb.
obliga.l.si minor.nõ erit iudex magis durus ⁊ seuerus q̃ est lex
ff.de pe.l.respicien.princeps posset hic supplere.i.de nouo statue
84 re.C.de leg.cũ de nouo.¶ †Item ille qui occidit officialẽ haben
tem merũ imperiũ si cã odij vel inimicitie faceret nõ perderet bo
na.ff.eo.ti.l.fi.Secus si contra principẽ vel rẽpubli.vt ea.l.§.pla
ne.puta sicut.s̃.exemplatũ est vt princeps vel respublica careret
tali bono officiali vel vt prouinciã vel terrã in qua erat officialis
occuparent hostes propinqui ⁊ in animo gerebat occisor: quia
peccatum est in volũtate s̃m Aug.illa est que distinguit malefi
cia.licet euentus sit subsecutus prouincia capta ab hostibus nõ
vr̃ reus maiestatis vt perdat bona:qꝛ nõ fuit ad hoc aĩatus ꝯ̃ p̃n
cipem vel rẽpublicã q̃ exigit.§.plane.sic expositũ est.s̃.verbũ di
cte.l.si quis ingenuã.q̃uis respublica ledatur etiã in alienatio
nibus rerũ ex cã nõ lucratiua requiritur animus fraudulentus
⁊ euẽtus.ff.que in frau.credi.l.qui autem.§.hoc edictũ.Et in de
lictis distinguitur propositũ impetus ⁊ casus.d.l.respiciendũ.
§.delinquũt.Verũ sequuto euẽtu ipse habebit probare qḋ non
hoc aĩo vt hostes occuparẽt ꝓuinciam occiderit:qꝛ rem illicitam a
fecit occidẽdo per ea que dicta sunt.s̃.quibus mo.feud.ami.c.si
capitanei.ꝓbabit aũt p cõiecturas ⁊ presumptiones sicut dr in si
mili in glo.C.de sica.l.j.ar.a minori est validum qñ licet argumẽ
tari de similibus ad similia.⁊ qñ dictũ ius põt extẽdi vt dictum
est in sequẽti questione an in crimine maie.appellet̃ vt sic p̃dicit̃
est intelligẽdũ de inimicitia ⁊ odio nõ tãgẽte p̃ncipem ⁊ occasio
nem principis aut reipubli.iniustam inimicitiam non incurrat
alias secus vt si p̃ses ꝓuincie faciẽdo iustitiã dãnauit aliquem
iuste vel cõsiliarius cõsuluit dãnãdũ vel ꝓcedẽdũ cõtra quẽquã
⁊ ꝓpterea odio habitus est ⁊ lesus.Nã incurrit odiũ q arguit
criminosos.dicit Crisostomus vt verbum arguit exponatur.i.
coniunxit sic.C.manda.l.si maritus.⁊ latro suspensus patibulo
crudelẽ iudicẽ putat.lxiij.q.v.non est.princeps tenet̃ ad iustitiã
faciẽdã:qꝛ ideo fit rex vt faciat iustitiã ⁊ iudiciũ.ij.reg.x.si cõsi
liarius vel officialis ledit̃:qꝛ fecit vel consuluit iustitiã videt̃ le
dere principẽ qui est lex aĩata ⁊ vigor iustitie.C.lib.x.de iure fis.
l.ꝓhibitũ.⁊ qui creat officiales ad iustitiã vt hoc tit.dicit̃ ⁊ qui
assumit cõsiliarios ꝓpterea agentes circa latus suũ.ff.de excusa
tio.tuto.l.iure peritos.de mino.l.verũ.§.ex facto.¶ Satis est
in exercitiũ reipublice ⁊ principis vt creat tali homine qui fecit
iustitiã ⁊ iuste cõsuluit q odit titiũ ꝓpter me vr̃ me odire iuxta
illud luc.x.qui vos spernit me spernit.Matth.x.qui vos recipit
me recipit ⁊ quod vni ex minimis meis fecistis mihi fecistis di
cit.d.Matth.xxv.sic quesitũ ⁊ donatũ titio ꝓpter me ⁊ mei ꝯtẽ
platiõe mihi donatũ vr̃ ⁊ querit̃.ff.de vul.⁊ pup.substi.sꝫ si plu
res.§.in arrogato.de vsufruc.sed ⁊ si quid de ꝓcura.qui ꝓprio
§.vt in ceteris.Aliud videt̃ si sciẽter iniustũ fecerit vel cõsulue
rit qui nõ seruit in hoc principi ⁊ meret̃ imo demeret̃ de quo qꝛ
meret̃ penã.ff.de iudi.si filius de vari.⁊ extraor.cog.l.fina.cum
cõcor.nõ habebit fauorẽ vt dicat̃ reus maiestatis qui eũ ledit.ff.
solu.matri.si ab hostibus.de ne.gest.sine hereditaria.de inter.⁊
rele.relegatorũ.§.ij.¶ Sed si ignoranter fecisset vel consueuis
set iniustum ⁊ zelo iustitie.vnde est odio habitus videt̃ qḋ igno
rãs nõ delingt qꝛ peccatũ est in volũtate vt dictũ est ⁊ qḋ igno
rantia excuset̃ est.ff.de act.⁊ obliga.l.ex maleficijs.loca.si igno
rans.C.lib.x.de tab.l.generali.sed hoc est pena:licet nõ tãta.vt
d.l.si filius.⁊ insti.de obli.que ex quasi malefi.in prin.imperitia
culpe annumeret̃.ff.loca.si quis fundũ.§.celsus.Non enim de
buit pati se fieri officialẽ vel consiliarium si non poterat virtute
id est scientia disrumpere iniquitates.ij.sapien.vij.nec debuit
faciliter asseuerare quod ignorabat.ff.de actio.empt.iulia.§.ij.
pro quo est id qḋ dicit̃ de culpa grachi.ff.so.ma.l.in his in prin.
85 ¶ †Forte posset distingui ignorauerat cõia ⁊ cõmunes leges ⁊
tunc obtineat q̃ vltimo dictũ est ꝓpter crassaꝫ ⁊ supinã ignorã
tiam.ff.de iur.⁊ fac.ignoran.l.iiij.aut ignorauit apices iuris
subtilitates opiniones doctorũ tũc qḋ primo dicit̃ vt excuset̃ p
bonũ zelum ar.ff.mã.si fideiussor.§.quedã.licet nõ videat̃ bona
similitudo iudi.⁊ procura.qꝛ iudex debuit consulere sibi per pi

Additio.
a ¶ Nõ teneris de
occisione. Adde
an nõ hñs aĩum
occidẽdi:licet oc
cidat vel cãꝫ mor
tis p̃beat teneat̃
de occiso. vide p
d.Alex.de imo.i
pulchro cõsi.cxl.
in.ij.volu.p totũ.
Bartho.ab hor.

ritiores tñ si fuit i culpa q offendit eũ ppea fuit in dolo nõ debẽt attẽptare vindictã. C. de iud. nemo. dol⁹ ppõderat culpe. ff. ad. l. aquil. Itẽ si ob. pcur. ẽt tenet de oi culpa ẽt leuissima Jo. ⁊ Azo. C. mã. a pcura. Itẽ in. §. quedã nõ erat substãtiale disputare vtrũ miles vel femina posset esse pcura. tenet eñ qrere bẽat mandatũ vel nõ vt ibi dr. at iudex pp ignorãtiã iuris subtilitatẽ lesionẽ in tulit vt dictũ est aliter aũt iudex pp iperitiã teneat ⁊ ad qd dictũ

86 est. s. de cõtrouer. inter domi. ⁊ emp. in fine. §. ¶ †Queri cõsue- uit nũgd in crimine maiesta. in illis capitulis maxime vbi pu- blicant bona qñ. s. ꝯ pncipẽ ⁊ rẽpublicã. ff. eo. l. fi. C. e. qsqs. ⁊ si sit cõuict⁹ tñ vel ꝯfessus tñ possit appellari. nã si eẽt cõuictus ⁊ cõ fessus iure cõi nõ appellaret. C. quorũ ap. l. ij. vr eñ qd nõ pp hor ribilitatẽ criminis: qr est sceleratissimũ vt dr. C. e. l. fi. nã si nõ ap- pellat in minoribus criminib⁹ vt in falsa moneta. C. de fal. mo. l. j. in raptu. C. de rap. virg. l. j. §. qb⁹. quomõ appellabit in maio- ribus nõ vr p ar. a minori vt q põt priuatus põt ⁊ impator. ff. de of. pto. barbarius. Itẽ qr hoc crimẽ est puilegiatũ in oibus ⁊ in pñ. qr famosi ⁊ milites admittuntur. ff. eo famosi ⁊ in medio. qr bona conseruantur lite pen. C. eo. l. fi. in fine. qr bona auferuntur etiã post mortem: qr dãnatur memoria ⁊ multa alia sunt priui- legia. vt p totũ titu. ff. ⁊ C. non ergo vr absurdũ dicere q non ap pelletur simile arg. si in alijs hꝫ priuilegium. ergo in hoc. C. de fi dsicõ. l. j. in fine. C. de quadrien. prescrip. l. fin. in fine. Item latro manifestus non appellat. ff. de appella. cõstõnes. de iniusto ru- testa. si quis exhere. §. qd tñ. pditor autẽ eqparatur latroni sicut latro interrogatur de socijs. ff. ad exhi. l. fi. in glo. C. de fer. puin- ciarum. ita pditor. vt in. l. quisqs. ⁊ extra de cõfes. c. j. ¶ Uerius dr q appelletur: qr de appellatione rejcienda in hoc crimine nõ cauetur: ergo omisit. ff. de ver. ob. quicqd. ⁊ si idẽ voluisset in ap pellatione sicut in alijs priuilegijs expressisset. Qd cadu. tollen. §. pe. Cum lex enumerat casus vel personas ad casum vel psonã omissam ẽt si sit similis nõ trahit directo vel vtiliter. ff. solu. ma. si vero. §. de viro. Sed in certis casibus phibet appellatio inter quos non enumeratur hic. simile. ff. de dona. eũ qui. ¶ Hoc ve- rũ nisi in pditione cõmissa eẽt seditio concitata vel factio ordi- nata. d. l. constitutiones. ⁊ in. §. qd tñ. nam ⁊ in crimine maiesta. concitatur seditio. ff. eo. l. j. in fin. ¶ Uñ si quis ordinaret q ciui tas vel puincia rebellaret hic eẽt dux ⁊ caput factionis conspi- rationis male. Idẽ si eẽt manifestus proditor in actu continuo repertus tunc tanq notorius non appellaret vt si teneret terraꝫ rebellatã ꝯ regem ⁊ caperet in rebellione tali hic pditor non ap pellaret in actu pmanenti erat notorius sicut ille qui tenebat no uercã pro concubina. ij. q. j. de manifesta. ⁊. c. deus oipotens. ⁊. c. qñ. licet extra de appel. cũ sit romana. c. puenit. ⁊. c. consuluit. in- nuat de actu trãseunte: qr verberauerat clericũ: vel qr erat notũ iudici ⁊ alijs non de notorio p confessionem vel sniam extra de

87 ver. sig. cum olim. de hoc diximus sup. l. cõstõnes. ¶ †Iura dene gãtia appellationẽ sunt odiosa que publice interest legũ admi- nicula nõ negare. C. de sen. prefe. preto. l. j. iccirco non extendun- tur. ppea dicit Azo in summa quorum appel. q id quod dr de raptore virginis q non appellet intelligitur de raptore tñ non de socijs ⁊ ministris. si ergo id non extendit ad socios quorum est idem crimen quia non est dissimile ⁊c. C. ad. l. iul. de vi pu. l. fi. cur extendemus de vno crimine ad aliud hic nisi expediret pu- blice statim puniri. d. c. quid tamẽ. Predictũ ar. a minori est va- lidũ qñ lꝫ argumẽtari de simili ad similia. ⁊ qñ iura possunt ex- tendi pp eandẽ rõnẽ ad hoc qd denegat appel. est odiosum qd dꝫ restringi. ff. de libe. ⁊ posth. cũ quidã. Non ob. argu. q hꝫ multa priuilegia ergo hoc arg. istud licet facere legislatori non iudici q debet iudicare sicut inuenit iure cautuꝫ. ff. de penis. respicien. in aut. de iudicibus. §. ois aut. nec est bonum argumentũ si in alijs in hoc. ff. de pac. l. ij. in gl. Non etiã ob. de latrone manifesto vt eq paratur in vno ergo in omnibus qr in maleficijs interrogat de socijs. C. de male. ⁊ mathe. l. fi. nec tñ inuenitur prohibitum nec posset tollere appellationem princeps sine cã publice interest le- gum adminicula non negare. C. de senten. pre. pre. publica vtili- tas est defensio hominis. ⁊ ideo alius pro inuito appellat. ff. de appella. non tantum. ⁊ vt qd iudex cause principalis fecit forte minus prouide reformaretur per iudicẽ appel. ff. eo. l. j. in princ. ¶ Et si princeps rem modici valoris non aufert ab inuito sine cã vt in cõi distin. C. si ꝯ ius vel vti. pub. l. fin. multominus faciet per qd persona hois pdatur argu. ff. in seruorũ. in fin. ⁊ qr prohi bito aliquo prohibetur ⁊ illud per qd peruenitur ad illud. ff. de spõ. oratio. de fide. cum lex defensio est de iur. na. ff. de iusti. ⁊ iur. vt vim. contra ius nature non potest princeps: qr est immutabi le insti. de iu. na. §. j. defensio in iudicio est sicut in prelio: quia dr cognitionale certamen. C. de prescri. xxx. an. fi quis emphyteosis §. j. de aduo. di. iud. l. aduocati. ¶ Nec etiam posset statuere vt non detur copia defensionum: qr in hoc totum ius perit arg. C. de pre. impe. offe. l. ij. nec ob. qd dicitur de cesarianis. C. lib. x. de iure fis. facultas. in fi. qr dꝫ referri ad proximum nõ ad dictuꝫ in

88 princi. legis vt glo. dicit ⁊ hoc approbat glo. ¶ †Ista duo dare

Additio.

a ¶ Defensiões ⁊ appellationẽ nõ põt tollẽ pnceps. adde q appella- tio est defensio ⁊ dr psidiũ inocẽtie ⁊ fuit inducta pn- cipali[illegible] fauẽ dũ oppssis [illegible] ⁊ vt corrigantur iniquitates iudi [illegible] lꝫ. nã vide p. d. Ale. d. imo in ꝯs. crim. in pnc. in. v. no. [illegible] ab hoc.

a defensiones ⁊ appellationem non potest tollere princeps[a] nisi ex cã vt si tumultus aliter sedari non posset tunc ⁊ occidi manda ret. ff. de sic. l. penulti. Non faceret sine peccato per ea que dicun tur p Inn. de cẽsi. innouamus. ⁊ sic non dr posse. xxij. q. ij. faciat ff. de consti. insti. filius. maxime si princeps vellet hoc facere tolle re appellationem vel non dare copiam vt citius ⁊ celerius con- demnatio veniret ad eum hoc saperet auaritiam ⁊ cupiditateꝫ que maxime exprobrantur in principe vt dictum est. s. hoc ti. le- ges non imponunt priuato cõmodo condẽ. Sed bono publico. iiij. distin. erit quod facit princeps in his est lex. C. de lega. l. fina.

89 eius ꝯctus sunt vice lega. de donat. inter vir. ⁊ vxo. l. j. ¶ †Scri- ptum est Esa. x. ve qui cõdunt leges iniquas hec non sunt mere positiua hominis sed ⁊ iur. diuina probatur actuum. xxv. ad ce- sarem appellasti ad cesarem ibis. ⁊ sequitur: non est consuetudo romanis ⁊c. accusabatur ibi Paulus q in legem in templuꝫ ⁊. in Cesarem peccasset. ⁊ in vtroq fuit auditus vt haberet defen- siones ⁊ appellationem. quecunq scripta sunt ad nostram do- ctrinam scripta sunt ad ro. xv. snie prolatio posset fieri ⁊ in ab- sentes. C. de pe. ne diu. qr nõ ẽ magnũ piudiciũ i hꝫ. vt ⁊. C. de adul. qñus. Sꝫ i exceptiõib⁹ nõ audiri partẽ hec exhaurit vires totius negotij p sniaꝫ fit iustitia de illa põt sustineri q fiat in absentia nõ sic iudiciũ in quo est exaĩatio ⁊ discussio extra de ver. signi. for⁹.

90 **Et dimidium thesauri ⁊c.** †Artib⁹ magicis ⁊ sceleratis non debet quis thesaurum querere aliter est fisci ⁊ ponitur si qua prohibetur talis sciẽtia. C. de math. nemo. ⁊ qua- si per totum. Si sine arte tali querat ⁊ fodiat serio licet si in suo in alieno non licet serio intrare fundũ alienũ propter hoc aliter totum eẽt dñi. Sed si fortuito faciendo aliqd opus in alieno in ueniat thesaurum tunc mediuꝫ est inuẽtoris mediũ dñi soli vel cesaris si in loco publico vel fiscalis secus in religioso vel sacro ista dñr insti. de rerum di. §. thesaur⁹. C. de thesau. l. j. ff. de acq. re

91 do. si is qui in aliena. §. j. ¶ †Attẽde eñ qd est thesaur⁹ qr est ve tus depositio ⁊c. nã si titius viuens vel is cui successit pecuniaꝫ abscõdit sub terra aliqua de cã nõ est thesaurus sꝫ pecunia illa est eius cuius fuit. d. l. nũq. §. thesaurus. Qui ergo vẽdit fundũ nisi excipiat thesaurũ vendit totum qd est in fundo ⁊ si excipit ille thesaurus q apparebat tũc vr exceptus sicut in lapidicinis. ff. de ꝯben. emp. l. in lege. imo. ⁊ si non apparet ⁊ exciperet quod thesaurus q inuenitur, ibi fit vẽdẽtis vel q possit ipse inquirere seruabitur tenor pacti ⁊ cõuentionis: qr ꝯct⁹ ex cõuẽtiõe legẽ ac cipiunt. ff. depo. l. j. §. si conuenerit. nõ ob. l. in. l. qr totus fundus potest esse lapidicine: ⁊ iõ nil vẽderet. iõ statuit vt q apparẽt tñ videantur vendite nõ sic in thesauro: qr non totus fund⁹ est the saur⁹ ⁊ sublato thesauro remanet fundus emptori: sed lapidi- cine nõ possent extrahi q vtilis eẽt emptori fundus qñ in toto

92 eo esset sub terra lapis. ¶ †Sed ⁊ si eẽt pecunia absconsa in pre- dio vel re vendita: puta in diploide vel tunica vendita esset si ita pecunia hec ab ignorante venditore non videt venditum. ff. de rei ven. a tutore. ⁊ argu. ff. de his qui in testa. delen. l. j. §. ⁊ ideo se cus si sciret ⁊ non exciperet argu. ff. de ope. li. campanus. de con- di. inde. l. j. ¶ Qd autem dr de loco religioso vr hic Imperator Fred. absorbere qd dr. ff. de iure fisc. l. iij. §. pe. quia insti. de reruꝫ diui. §. thesaurus. dr cõtrariũ. ¶ Circa qd dantur multe solutio nes ibi in glos. vbi seruantur hec iura seruabuntur q fiscus ha- beat medietatem in loco religioso vbi ẽt non seruantur satis vr esse cũ opi. Jo. quã in. §. thesaur⁹ adrian⁹ sequt⁹ fuit naturalẽ eqtatẽ lꝫ lex de iure fis. ciuilẽ q pualeat vt fiscus habeat medieta tẽ pp publicã vtilitatẽ. ⁊ sic derogabit naturali eqtati pp vtilita tẽ publicã satis est inuẽtorẽ habere medietatẽ vl q in idẽ recidit adrian⁹ inspexit naturalẽ eqtatẽ qñ in suo inuẽit vt totũ sit suũ qñ religioso vel sacro nõ reperit naturalis eqtas: qr ⁊ sacra sunt publica ⁊ publicũ ius in sacris est. ff. de iusti. ⁊ iure. l. j. §. primo.

93 ¶ †De feudatario ⁊ emphyteota si inuenit nil hꝫ dñs pprieta tis qr vtile dñiũ pfert directo. Si mercenari⁹ vel rustic⁹ laborãs in alieno fundo vel creditor in pignorato sec⁹: vt no. d. §. thesau rus p quo est. ff. de le. iij. seruos suos. Idẽ vr de fructuario q in emphyteota q rõ diuersitatis nõ vr. ff. de v. ob. a titio. Sꝫ qr di- cit alteri⁹ nõ cõtinet nisi de dño nõ fructuario. ff. d relig. l. ij. §. in loc. alteri⁹ fructuari⁹ nõ est dñs aliquo iure: lꝫ habeat similitudi nẽ cũ dño. iõ dr ps dñij. ff. de vsufr. l. iij. largo mõ dr suũ qd est co- loni. ff. de orig. iur. l. ij. qui dicit hic ager est meus.

Additio. Placẽtin⁹ dixit ꝯ vt thesaur⁹ sit dñi pprieta tis p q ẽ. d. l. ij. §. i locat. vbi fructuari⁹ iferẽdo mortuũ tenet dño pprietatis eadẽ rõne e si feudatari⁹ vel emphy teota inuenit thesaurũ tenet illud restituere proprietatis dño a quo tꝫ in feudũ vel emphyteosim. ¶ Sꝫ nõ est bona similitudo inferendo mortuũ priuat proprietarium iure suo. fit enim ppea locus religiosus vnde si ali⁹ inferret teneretur fructuario ⁊ do- mino: imo ⁊ habenti seruitutem eo. ti. ossa. §. non solũ. inuenien do vero thesaurũ nõ priuat proprietarium, ppetate sua omnis cõmoditas ⁊ vtilitas trãslata est ꝯces. in feud. vel emphyteosim

vel fisc.

vel simile ei⁹ excepto eo quod sibi retinuit vel seruitio censu vel simili ꝛ hec ipsa retentio seu exceptio declarat in aut. de nō alien. in prin. C. lib. xj. de fundis patri. fundus. ꝛ. l. possessores. directū tenetur per concedentē ꝛ quātū ad id nō dicuntur domini. ff. si ag. ve. l. j. §. vlti. de mino. ꝛ si fine. §. restitutus. de leg. iij. seruos. cū cōcor. preponitur quidē vtile directo quātū ad commoditates que sunt in fundo. Item est pro plac. qꝛ thesaurus ablatus non renascitur: ꝛ ideo nō debet esse in fructu sicut marmor nō renascente. ff. sol. mat. diuortio. §. si vir. Sed illud dicitur quātū ad impensam factā in incidendo hoc marmore vt nō restituatur viro extrahenti eo qꝺ fundus dotalis est inde deterior ex quo nō renascitur marmor remanet fundus cauatus impensa nō restitui tur nisi vtiliter impēdenti sic ꝛ thesaurum euellenti non soluet ꝑ ꝓprietariū marmor taliter censum est iuri ꝛ ibi dicitur ibi ꝛ thesaurus erit euellentis habētis dominiū vtile in quē dn̄s omne ius trāstulit infeudādo. ꝛ iō habet fundum feudalē eo iure quo haberet dn̄s si infeudasset. j. de notis feudorū. §. itē eadē. l. s. de capi. cor. §. penul. sed si nō infeudasset certū erit thesaurum esse dn̄i. §. ¶ †Et est ista naturalis equitas: qꝛ quādo sine scelerata
94 arte queritur donū vel fortune dicitur. d. l. si is q. in princ. dona dei debent esse mā sura in aut. cōstitutio. que de dig. s. illud. Si suo labore inuenit nō debet frustrari labore ꝓprio de laboribus suis homo dꝫ mānducare ꝛ bibere ꝛ hoc donū dei est eccl. ij. qui nō laborat nō manducet. dicit gl. de dam. infe. quāuis alienis. quō ergo habebit princeps qꝺ labore meo mihi quero. Iste sunt bone leges: qꝛ rationabiles ꝛ in tantū valent quātū ratione vt. s. dictū est in preambu. In regno sicilie est cōstitutio regis Gul. forte primi quia malus secundus Gul. fuit bonus rex ꝛ sancte recordationis ꝛ illā constitutionē sequutus est imperator Frede. de quo nō est mirū: quia tyrānus fuit vt patet in decretali depositionis sue ad apostolice qui dicit inuentiōes omnes ad fiscum pertinere. ꝛ sic includit thesauri inuentionem: qꝛ in prin. constitutio loquitur nō sic large cōsiderauit forte lex cum querebatur C. vnde vi. qui dicit opꝫ scire debere qꝺ suū nō est ad aliū pertinere. hec iniqua cōstitutio est quia scelere tantū quesita sunt fisci. ff. de iur. fi. lucius. nō aliter. ꝛ sic saluant aliq cōstōnē illā si qs pecunia in isto intellectu nō damnatur cōstitutio: qꝛ cōcor. cum lege de thesauris. C. lib. x. quādo sceleratis artib⁹ inuenisset thesaurū. Sꝫ nō sic intelligebant eā officiales nostri tpis q etiā occasionē sumebant diuitibus qꝺ inuenissent thesaurū capiebant torquebant ꝛ multa mala faciebant postea venit inclytus Karolus rex scōs ꝛ reduxit sancte ꝛ bene, per constitutionē suā hoc ad ius romanorum.

Si data opera adeū pertineat. Data opa. s. bona nō arte magica ptineat. s. medi. thesauri ad eū. s. inuētorē. Sꝫ si dicas data opa. s. scelerata expone in 2riū. s. ad eū cesarē ptineat totus thesaurus ꝛ hec videtur vera expositio qꝛ loquitur de regalib⁹ ptinētibus ad cesarē cū. s. dixerit qn̄ medi. est cesaris qꝛ reliq medietas est inuētoris eo qꝺ labore vel fortuna nō arte magica inuenitur postea dicit qn̄ in totū ptineat cesari qꝛ inuentor mala opera data inuenerat.

¶ Quot testes sint necessarij ad probandum nouam ingratitudinem. Rubrica.

S I vasallus. Intitulatur hec lex Imperatoris Henrici. ¶ Sed gl. dubitat vtrum sit lex vel nō. Si nō est lex nō exigetur numer⁹ testiū quinqꝫ vt litera dicit in fi. qꝛ sufficient duo. ff. de testi. l. vbi. ꝛ. j. c. proxio. de notis feudor. §. j. sicut dicit gl. s. de capi. q cur. vēd. §. si voluerit. Si esset lex exigeretur numer⁹ lege prefinitus sic. C. lib. xij. de proxi. sac. scri. vnicuiqꝫ. ꝛ. ij. q. iiij. presul.

Non damnetur. Super quo repete que diximus. s. i quib⁹ cau. feu. amit. in prin. ¶ Si gl. dubitat an hec sit lex quō poterit ꝓbari Hēricum hāc legē fecisse qꝺ si ꝓbaretur nō haberet locū nisi vbi hec iura seruantur aliter nō est rōnabile qꝛ iure diuino in ore duorum stat omne verbū. Qꝺ aūt dicit in decedētib⁹ matrimonia lib⁹ &c. ꝛ alia que sequūtur plene exposita sunt. C. qui. mo. feu. amit. §. j. ꝛ que sit. j.

¶ De notis feudorū. nō est text⁹. est titul⁹ vsqꝫ in fi. ꝫ sunt quedam notule seu gl. ad declarationē eorꝫ que dicta sunt. s. vt glo. dicit. nā id qꝺ dicitur probatur per leges longobardas ꝛ romanas. ꝛ sic non est textus.

1 ☞ Dominus si dederit viginti in feudū ꝑcipienda in camera vel canneua quō solui debeant.
2 Inuestitū de feudo se dicēs inuestituram ꝓbare debet.
3 Probationū facultas nō est angustanda.

N Otandum. Duo dicit. ¶ Primū responsum vsqꝫ ad. §. qꝺ autem pares qꝛ dictum est. s. de feu. cog. c. ij. ꝛ quid sit inuesti. §. si vero vas. qꝺ feudū de
1 bet esse in rebus soli nisi quando datur de canneua vel camera. †Declarat qꝺ si dedi tibi feudum viginti percipienda quolibet anno de camera mea vel cāneua. i. cellario. vbi. s. certa erat pecunia deputata debet percipere illa. xx. qn̄ erit in camera ꝛ canneua tm̄ vt possit tibi solui. nam si euacuata sit camera seu canneua locus ille vt apotheca de qua debebas percipere illud annuū in feu. datū sine culpa mei promissoris debes expectare donec sit tantum in illo loco camera seu canneua vel apotheca vnde possim tibi soluere. Or loco taxationis sunt illa verba de canneua ꝛ camera vel apotheca. Secus si demonstret. ff. de leg. j. quidam testamento. ꝛ de leg. iij. paulo cal. in fine. In dubio secundum vba iudicamus vt ex quo dixit de tali loco de illo ꝛ nō de alio videatur actū nisi probetur in contrariū. ff. de exercit. l. j. §. igitur in re dubia. de leg. iij. nō aliter. ¶ Nō ergo petes tūc cōstitui illa. x. in redditibus predior meorū. lꝫ gl. aliud dicat. s. ti. ij. §. illud quoqꝫ. ꝛ ibi dixim⁹. Sed qn̄ camera vacuata erit repleta ꝛ exhausta ipinguata tenebor ego promissor ēt ꝑ pterito tēpore qn̄ nō potui soluere qꝛ in camera nihil erat. ff. de annu. le. l. legatū. §. si. qn̄ d. leg. ce. firmo. in pn̄. de vino ꝛ oleo leg. ex eo. dꝫ eīn recōpēsari sterilitas ad fertilitatē. ff. loca. si vno. in prin. C. eo. lꝫ. hoc quādo sine culpa mea erant euacuata. Secus si culpa ꝛ dolo meo vt non solueret tibi promissa. xx. barataui qꝺ erat in apotheca camera vel cāneua: qꝛ tūc cōdemnabitur insolidū. ff. sol. matri. ex diuerso. §. fi. ꝛ. l. ēt. §. lꝫ de re iudi. nesennius. §. penul.

Dominum autem. Secundum dictuꝫ tunc ego dominus cāneua: qꝛ sum donator nō cōdēnabor tibi insolidū. ad oīa. xx. Sed inquātū facere possum deducto oī debito qꝺ alij debeo. i. ere alieno ꝛ sic est in oī donatione. ff. de re iudi. l. sunt. q nisi sint dolosi vt dictum est redditur rō in lrā qꝛ nō est equū vt tu cui ꝓmissio facta est videas me ꝓmissorē egentē qꝺ esset si condemnarer insolidū qꝛ quando ꝓmisi videbas locupletē me cōiugem. i. carum tibi a coniugo cōiugis ex qua cōiunctiōe liberalibus fui tibi hec dicuntur in summa cum natura in vltima rubrica.

2 **Quod autem pares.** Declaratur quod ꝛ declaratum est in superioribus dictum est. s. quid sit inuesti. in prin. †qꝺ si dn̄s hꝫ vasal. ꝛ dicatur inuestitisse de feu. titium si titius petat feudum vn̄ dicit se inuestitum a dn̄o possidēte dꝫ ꝓbare inuestiturā per pares vasallos. s. dn̄i. Sed quid si dn̄s nō hꝫ vasallos an possit titi⁹ ꝓbare inuestituram per alios testes nō seruos sed liberos dr̄ qꝺ sic ꝛ dat in arg. ad hoc. l. si quis res suās. de vltimis volūtatib⁹ in lon. pe. l. illius ti. pro quo est in lon. de testi. l. si quis cum altero. in fi. vbi dr̄ qꝺ in donatiōe vel inuestitura quā quis facere vult adhibeat testes compagētibus suis qui sunt in eodem pago vil〈l〉a seu terra vbi habitant vel comitatu vt dicit. l. si quis cum altero. ꝛ. l. optimus quisqꝫ in pago etiam probet per duos: qꝛ pluralis loqutio duorum numero est contenta. ff. de testib. vbi. Sed si habent pes ꝛ absit dꝫ eos expectare. s. de suc. re. feu. §. qꝺ autē dictum est. Hec materia plene traditur in gl. dicti. c. quid sit inuestitura in prin. De pago ponitur. ff. de censi. for. censual. inde dr̄ paganus quasi quesita in pago non in militia. ff. de re. iur. l. ius nostrum. in glo.

Liberos. Serui non admittuntur regulariter. ff. de pb. cum probatio. de testibus serui. respon. sed in casibus vbi recipitur cum tormentis recipitur. eo. tit. ob carmen. §. si ea res.

Idoneos. Non infames in long. de testi. l. volumus. ff. §. eo. idonei. l. tertia. per totam. l. Debet esse omni exceptione maiores vt non repelli possint aliqua exce. infamie inimicitie vel simili. C. de contrahenda stipulation
3 optimam. in fi. ¶ †Et not. quod facultas probationum non
a debet angustari[a] sic. C. de here. quoniam. de iureiurando. generaliter. ff. de testibus. curent. hoc facit. ꝑ lege superiori. vt non sit lex qꝛ si ad probandum inuestitura sufficiunt duo qꝛ feud. fine inuestitura iure isto nō cōstituitur diximus. s. quibus modis feu. consti. po. sciendum ad probandū cām quare cōstitutū perdatur totidem deberent sufficere 2riorū eadē debet esse disciplina. ꝛ ideo sicut difficulter conceduntur difficulter tolluntur. ff. qui ꝛ a quibus. generalr in fi. sic ecōtrario difficulter tollitur q difficulter cōceditur sic. C. li. xij. de re mili. semel causaria arg. ꝫ qꝛ accusatio de facili concedit abolitio nō de facili. ff. de bon. liber q cum ma. §. j. In his que de facili franguntur dixit. M. specialis vt diligentissimus sit conductor in alijs diligens cōis opi. ꝫ. ff. lo ca. si merces. §. qui columnā.

1 ☞ Pars indiuisa rei potest in feudū dari.
2 Inuestitus de feudo eo dꝫ iure tenere quo ꝛ is q inuestiuit.

Additio.
a ¶ Facultas ꝓba[illegible] tionū nō pꝫ angu[illegible] [illegible] ꝓba tiōes plures ꝛ diuerse q tendūt ad annū sint sufficientes ad in[illegible] aīu[illegible] ducēdū ad plenā crudelitatē [illegible] [illegible] eudē i 2si. xxj. eo. vol. itē an ꝓbatiōes facte ꝑ cōiecturas dicūtur manifeste maxie in actib⁹ clā[illegible] dic qꝺ sic ꝓ bar. i. l. si qn̄. C. vnde vi p do. alex. in 2si. xx. iiij. ij. voluminis.

3 Inuestitura per pares ꝓbari dꝫ ne quid falsi possit excogitari.
4 Instrm̄ reprobant an debeat probare illud falsum esse.
5 Dn̄s qualr̄ ꝛ quo ordine ꝯ vasallū petentē se defendere debeat.

1 **ITem sciendum.** Quatuor dicit vsqꝫ ad.§.idcirco.† Pri
mū ꝙ pōt qs dare in feudū partē indiuisam rei quā
habet cōiter cū aliquo: qꝛ ille q̄ inuestit⁹ est de tali par
te si nolit is cū quo dn̄s habet rē cōmunem diuidere faciet eum
diuidere per iudicē.C.cō.diui.l.j.ꝛ.ij.Secūdo dicitur.

Item heres eius. Qd̄ heres dn̄i concedēte in
feu.rem partē.s.indiuisam
vt cōtinuet̄ ad supiora cogit̄ habere ratā inuestiturā quā fecit
pater suus etiā si de re filij ex quo est heres.C.de test. mili. qui a
patre.de rei vend.cū a matre.Intellige semp ꝙ inuestitura fa
cta est cū cōsensu illoꝝ q̄ ad hoc requirunt̄ dn̄i a quo tenent̄ si erat
alienatio si in feu.datio sincere ꝛ bona fide: alias sec⁹.s̄.l.impe
rialē.c.j.de capi.cor.§.penul.vel si erat feudum paternū sicut di
citur.s̄.de alie.feu.pa.ꝛ ti.precedenti.

2 **Item eadem lege.** †Tertiū dictuꝫ illo iure
quo habebat q̄ inuestiuit
debet habere is q̄ inuestit⁹ est.s̄.de.li.cor.§.profecto.Et qꝛ loq
tur sicut in prin.§.dictū est de inuestitu.ꝑ indiuiso cōis cū alio
si titius q̄ habebat rem cōmunē cū seio inuestiuit sempronīū in
feu.de parte sua quā diuiserat cū seio: ꝛ sempronius dicat titiū
qui infeudauit ꝛ qui diuiserat cū seio deceptū in diuisione pe
tet ex persona eius qui sibi in feu.dedit adequationē partis in
qua deceptus est vsqꝫ ad.xl.annū.hoc nō est iure romano sed lō
gobar.Iure romano oīs actio realis ꝛ personalis tollit̄.xxx.an
no.ꝛ si sit deceptio in diuisione agit̄ ꝑ.l. rē maioris p̄cij. si dece
ptio vltra dimidiā.C.de p̄scrip.xxx.anno.sic diuisio est permu
tatio.C.cōia vtriusqꝫ iu.l.j.de quo no.Rof.in ti.de actiōe quā
to minore.Iure lōgobar.pōt peti adequatio partiū quādo di
uidit̄ vsqꝫ ad.xl.an.in longo.de p̄scrip.si inter fratres.ꝛ agit̄ de
modica lesione vt adequet̄ que est inter duos aureos dicit Ka
rolus de ꝓhi.alie.mi.l.infans.sicut posset autor me⁹ a quo cau
sam habeo sic ꝛ ego potero.ff.de re.iu. qd̄ ipsis.ꝛ.l. in his.§.nō
debeo.Adequatio vt res diuise redigant̄ in cōe: deinde diuidā
tur iterū ad hoc ꝓponet̄ cōdictio ex lege illa lōgo.que dicit hoc
qꝛ dn̄iū ex diuisiōe nō trāsfert̄ donec labat̄ tp̄s.xl.anno.hoc ser
uabit̄ inter eos qui viuunt iure longo. ꝛ in feudis vbi viuitur
hoc iure feu.alij seruabūt ius cōmune qd̄ est satis rōnabile: naꝫ
si cōi di.prescribit̄.xxx.an.vt in.l.sicut in rē.ꝑ quā agebat vt fie
ret diuisio: eodē tp̄e prescribet̄ actioni cōpetēti vt res diuisa ite
ruꝫ diuidat̄ cū sit eadē ratio: ꝛ nō posset ratio diuersitati assi
gnari hec adequatio fiet de lesione que fuit tempore prime diui
sionis: qꝛ si quid accreuit ꝑ suā industriā in parte diuisa: secus
ar.C.de allu.ꝛ pa.l.ij.ꝛ.iij. ꝛ pro hoc est qd̄ dictū est.s̄. de cōtro.
inuesti.si quis de manso.

Item inuestituram. Quartum dictuꝫ ad
quod est.s̄. per quos
fiat inuesti.§.persona.ꝛ.§.vtrum.

3 **Idcirco.** †Reddit rōneꝫ quare per pares debet ꝓba
ri inuestitura qn̄ habet vas.s̄.§.j.cū si.s.ne qd
falsitatis excogitet̄ cōtra dn̄m ꝛ in ꝑniciē eius ꝑ alios testes q̄
essent corrupti odio gratia vel pecunia: que nō est in parib⁹ va
sal.dn̄i suspicādo.s.de facili sicut in alijs: qꝛ nō est verisimile va
sallos q̄ receperūt bn̄ficiū a dn̄o ꝑiurare cōtra eū.ar.C.de do.in
ter vi.ꝛ vxo.l.si maritus.in fi. Itē no.quid statui ob falsitateꝫ
remouendā sicut.ff.e.l.j.§.edictiones.

4 **Si instrumentum.** †Vas.possidet feu. dn̄s
vēdicat ꝛ dicit se dn̄m ꝛ
nō infeudasse possessorē: ꝓducit cōuētus vas.instrumentū quo
modo dn̄s dedit in feu.dn̄s dicit instrumētū falsum debet ꝓba
re.ff.de ꝓbat.ei q̄.ꝛ.l.quoties.§.si dolo. Si vero nō ꝓbaret sed
forte ꝑ aliqua ꝛ cōiecturas vas. defendet instrumētū esse verū.
C.de ꝓba.iubemus. nā faciet venire notariū q̄ scripsit ꝛ testes
in lon.qualiter qs se defen.de.l.de chartis.vel defendet se per sa
cramētū cū sacramētalibus vbi dicit̄: ꝛ sic indicia erāt ꝓbata qn̄
indicit̄ purgatio. dictū est.s̄. de cōsue.recti feu.§. sacramētum.
alioqn staret̄ rescripto ꝓducto ī forma publica nō cācellato nō
abolito.C.de edi.diui adri.l.fi.etiā si notarius nō esset not⁹ sed
de vltra mare.C.quēadmo.testa.aper.l.ij.ꝛ no. in summa. aut.
de fide instrumen.testes nō debēt cognoscere cōtrahētes qn̄ fit
instrumētū nisi esset inuētariū.C.de iure delibe.l.fi.§. si autem
dubius.ꝛ not.testis est.ff.de testamētis.domitius. Alij dicunt
ꝯ vt probet̄ notariū ignotū esse notū: aliter daretur materia fal
sum fabricandi.arg.s̄.prori.§.notarius enim non nascitur qs.
C.lib.x.de tab.generali.si nō stat̄ tali instrumēto si probet̄ cōtra
rium presumptio erat pro producēte in forma publica hec pre
sumptio trāsfert onus ꝓbandi in alium: qꝛ debet ꝓbare ꝙ fal
sum allegat.C.de ꝓba.sciant.ꝛ arg. dicto.§. sacramētum.C. de
proba.siue possidetis.in fi.

Quid iniquū erat. Si vasal.nō possidet ꝛ pe
tat dn̄i est defensio ex ordi
ne q̄ ponit̄.s̄.de cōtrouer.īuesti.§.si aūt nō fuerit in possessiōe.ꝛ
si de inue.īter do.ꝛ vas.lis oria.c.j.ꝛ.ij.ꝛ qd sit īuesti.§.j.vt defē
dat se per sacramētū iurādo se nō inuestisse: qꝛ ex dono suo ꝛ fa
cto suo cōiter tūc iniquū est auferri defensionē dn̄i q̄ veritatem
nouit. ¶ Sꝫ si vas.tꝫ erit defensio vas.ꝛ sic loquit̄ tot⁹.§.in de
fensiōe ꝑ sacramētū iurādo nō inuestisse se vel īuestitū fuisse ꝛ
qd̄ dicit si īstrꝫ diceret falsum.s.ꝛ ꝓbet̄. ¶ Sed ſm ṗmā expositi
onē alr̄ vt p̄dictū est ī ṗmo dicto in scd̄o nō loquit̄ in ꝓbatiōe
verificādi instrm̄ vel nō.Sꝫ defēsionē per sacramētū semꝑ disti
cto de p̄sumptione q̄ dat on⁹ ꝓbādi ꝑ sacramētū si em̄ ſm dictū
intelligeret̄ qd̄ vas.nō possidēte.sꝫ agēte ꝓduceret instrm̄ opor
teret ꝓbari per dn̄m quod esset falsum per.l. sciant.Sed si dn̄s
tunc probauerit suspicionem non plenā ꝓbationē qui ꝓduxit
deberet ꝓbare veram esse scripturā.vt in.l. iubemus.nā in cri
mine falsi acerrima fit indagatio.C.de falsis.l.vbi.

1 ☞ Pares a domino cogi possunt ad veritatem dicendā de li
te inter dn̄m ꝛ vasal.vertente.
2 Forma sacramenti domini iurantis contra vasallum que sit.

1 **NOtandum.** Planū est vsqꝫ in fi.† Si in
ter dn̄m ꝛ vasallū lis sit pa
res debēt dicere veritatem ꝛ cogi a domino ꝛ pari
bus q̄ litigāt cogi debere.s.facere cogi ꝑ iudicē sic.ff.
de his q̄ notā.infa.furti.s.mādati.si te cōdemnauero. i.cōdem
nari fecero.ꝛ dn̄s etiā coget eos.vt in.ll.que hic allegant̄ in lite
ra.ꝛ.s̄.qd sit inuestitura.§.j.ꝛ si de īuestitu.īter domi.ꝛ vas.lis
ori.c.ij.ver.qui etiā.si veritatē.ꝛ ver.seq.

Cum detur domino defensio.
Respicit.§.si instrumentū.qn̄ domin⁹ ꝛ quādo vasal.debēt iu
rare dictū est plene in.§.sacramentum.de consue.rec.feu.ꝛ quid
2 sit inuesti.†nūc ponit formā sacramēti qualiter iuratur: qꝛ dn̄s
debet iurare se nō inuestisse si heres vel successor dn̄i iurat debet
iurare credere illū cui successit nō inuestisse: qꝛ in facto proprio
nō admittitur ignorātia.ff.ad velleia.quāqꝫ.C.de rescin.vendi.
quisquis.Sed heres habet iustam ignorantie causam.ff.de re
iudi.qui in alterius.

1 ☞ Inuestitum se asserens inuestitoris ꝑsonā dicere debet.
2 Tutor qualiter iuret in facto pupilli.

1 **SI qua inuestitura.** †Et ideo q̄ di
cit se īuestituꝫ
debet dicere personam inuestitoris: qꝛ nō intelligit̄
ꝑsona nisi exprimat̄.ff.de ver.ob.si ita quis.§. griso
gonus.si em̄ dicat illū qui cōuenit̄ inuestisse iurabit qd̄ nō inue
stiuit ipse si dicat qd̄ is cui successit inuestiuit eū iurabit cōuen
tus qd̄ antecessor suus vt credit nō inuestiuit vt. s̄.dicit̄.differt
enim sacramētū principalis ꝛ heredis.C.de iureiuran.genera
2 liter.†In tutores q̄ iurant in facto pupilloꝝ iurāt qd̄ credunt
ꝛ estimat.C.de iu.ca.l.ij.§.qd̄ obseruari. Quilibet em̄ dꝫ iurare
de cōscientia sua nō de facto alieno etiā si sit heres successor vel
filius iniquum est de facto alieno aliuꝫ iurare.ff.re.amo.l.mar
cellus.§.primo.in delictis defertur iuramentum.vt in.l.sequē.
Sed iure long.filius debet iurare precise patrem suum nō de
buisse in longo.qualiter quis se defen.de. si contigerit.merito
dicunt multi illud ius esse asininū ꝛ caret ratione.ꝛ ideo nō ser
uatur vbilibet. hec note glosse sunt vt patet ad sensuꝫ sicut dicit
glo.in prin.huius.c.ꝛc.

¶ De statutis ꝛ consuetudinib⁹ ꝯ libertatē ecclesie conditis.s.
tollendis cassandis ꝛ remouendis. Rubrica.

¶ Hic titulus est positus quasi totus per auten.positus in.C.
vt dicitur.ī.sic auten.sacramenta puberum.C.si aduersus ven
di.sumpta.s̄.de pace iura.firmā.§.item sacramenta.ꝛ bon⁹ est
qꝛ sicut catholicus hic Fredericus se habuit: lꝫ aliqn̄ fuerit con
tra ecclesiā finaliter reconciliatus ꝛ cruce signatus transiuit vl
tra mare pro fide: sed in Armenia in paruo flumine mortu⁹ est
vt in cronicis.

1 ☞ Ecclesia nil nisi bonum appetens qualiter diffiniatur.
2 Ecclesia iustitiam colere ꝛ alere dicitur.
3 Collectas soluere qui non teneantur.
4 Bānū quando dicatur condemnatio.
5 Luere debet in corpore qui pecuniariam penam non potest
soluere.
6 Bannum quid sit.
7 Diffidatio quid sit: quid operetur: ꝛ an diffidatus possit im
pune offende.
8 Fur a quouis capi potest etiā in fuga.
9 Diffidationis modus iuxta regionis morem seruādus est.
10 Excommunicatus per annum an sit suis bonis spoliandus.

11 Uasalli ecclesie τ seruitores clericorum an sint de foro ecclesie.
12 Clericus an conueniatur coram iudice seculari de re sua patrimoniali.
13 Cadere a iure vel bonis τ amittere seu perdere q̄uo cap iatur.
14 Heretici qui τ ipsorum quot genera sint.
15 Hereticus notorius quando quis dicatur.
16 Hereticus quare perpetuo carceri mancipetur.
17 Heretico potest tempus ab inquisitore prefigi infra quod peniteat.
18 Aduocati suffragantes hereticis excōicantur.
19 Receptator hereticorum qualiter puniatur.
20 Disputare de fide τ sancitis ab ecclesia prohibitum est.
21 Hereticos quando dicatur verba proferens heretica.
22 Hereticorum vxores an debeant per officiales bonis spoliari.
23 Dotem dans vel recipiens quādo p confessionem suam preiudicet creditoribus.
24 Fisco quādo preiudicatur per confessionem de dote.
25 Hereticus omnis τ an pro omni heresi sit bonis priuandus.
26 Contumax hereticus τ infidelis quando dicatur.
27 Fugam consulens quando teneatur ex consilio.
28 Hereticus an dicatur iconas vilipendens ecclesie τ imagines sanctorum contemnens.
29 Hereticus is putatur qui summorum pontificū decretis τ decretalibus epistolis contradicit.
30 Hereticorum filij nō succedunt eis in bonis.
31 Inimicus capitalis an possit de heresi accusare.
32 Reipublice plus tenetur quis q̄ patri.
33 Excommunicatus agere non potest licet conueniri possit.
34 Sententia ab eo qui iudex esse non potest lata est nulla.
35 Notarius excōicatus conficere instrumēta pōt infra annū sibi datum ad purgationem.
36 Princeps an teneatur p maleficijs τ furtis in sua terra factis.

Ad decus τ decorem imperij. Fructus ipsius pricipij vsq ad. §. itē nulla potestas est in. C. de sacrosan. eccle. aut. cassa τ irrita que ibi dicūtur hic posse repeti. ¶ No. pulchra verba in prin. sic de probibi. alie. p Lotha. in prin. τ per omnes leges istius Frederici tam. s. de pace te. l. j. quā de pace iuramen. fir. hac edictali. quā in cōsti. iperialē. Cum ergo dispositione diuina volente vel faciente omnis potestas a deo est sinēte vel permittente aut iubente. xxiij. q̄. j. quid
1 culpatur. ¶ †Not. quod ecclesia nil appetit nisi bonum. ecclesia
a est cōgregatio fidelium.[a] nō ob. q̄d dixit archieps Moyses q̄d muri ecclesie possidebant. ff. quod cuiusq vniuersi. no. l. sicut. §. j. in gloss. τ sic fideles non possunt velle nisi bonum. fides enim est virtus propria de theologicis iuxta illud apostoli. nūc manent fides spes charitas tria hec τc. j. ad cor. xiij. virtus autem est que bonum facit habentem τ omne opus eius bonum reddit vt dicitur in principio ethicorum. quando fideles volunt malum non sunt fideles: quia si re priueris nec nomen habere mereris. xxiij. questione prima. amouere. ij. q̄. j. scelus. quod caret effectu caret τ nomine. argumen. C. de nup. imperialem. §. primo. sicut econtra. C. de ser. a nullo. quia ergo omnis eccle-
2 sia non potest appetere nisi bonum. ¶ †Ideo dicitur quod est
b cultrix τ alitrix iustitie.[b] τ ideo non dicitur in se non patitur vel in altero aliquid contra iustitiam fieri. s. de aliena. feud. c. j. ¶ Ideo imperator vult quod placet ecclesie: quia vult bonum nec esset imperator quando nollet bonum vt in. c. scelus. deus per essentiam bonus est ideo christo capiti fideles membra conformāt se τ suam voluntatē ppea dicēdo fidelem principem. τ h nomina que a deo sunt: qr potestas omnis est a deo implicat bonum esse τ bonum velle.

Capitula aboleri. In auten. cassa. dicitur de capitalib9 aboleri de libris statutorum huiusmodi quos idem est. ¶ Capitulum. j. libros ipsos aboleri τc.

Et locus vbi deinceps. Ideo hoīes loco rum: quia locus non potest priuari. τ si ponitur continens pro contentis hominib9 sic custodias id est custoditas personas. ff. de pub. iudi. custodias. de offi. proconsul. solent. ¶ Si locus publicaretur que infestata nedum homines infiscantur. C. de fal. mo. l. j. de his qui latro. l. ij. Sed nō infiscat hoc locum: s punit homines.

Mille marcharum. Quod dicit banno dic infra proxi. §. τ. §. item quecunq. τ hec pena erit fisci. s. que sint rega. in prin. C. de modo mulctan. l. iij. ff. de verbo. signi. aliud est fraus. §. primo. Et soluent de communi si habent aliter cogentur collectam impo
3 nere vt soluāt dic. ff. quod cuiusq vniuer. nomi. l. j. §. j. †In qua collecta non solent pupilli doli non capaces nec vidue que ignorauerunt nec absentes qui non consenserunt. dicta lege. de fal. mo. §. viduas. τ. §. impuberes. ff. de decre. ab ordi. faciē. l. fina. ignorans non delinquit. ff. loca. si ignorans. de actioni. et obligat. ex malefi. in principio. C. de tabula. generali. Illi vero qui fuerunt in ciuitate quando statuta hec condita fuerunt non possent pretendere ignorantiam si campana sonata vel signo dato per precone vl' tuba vt omnes cōgregarentur vocati sunt omnes. ff. de insti. l. sed τ si pupilli. §. pscribere. extra de postu. §. j. puniret tunc minor pars ppter maiorē: qr debuerunt ire τ cōtradicere. τ sic non essent obligati: qr referr ad vniuersos q̄d publice fit per maiorem partem. τ iō nō sufficeret vt pena locū haberet nisi fuisset pars maior. ff. de reg. iur. aliud. §. refertur. vbi hoc plenius tractauimus.

Quis per annum. Ex hoc dicunt q̄dam publicari bona illius qui in excōmunicatione per annum permanserit. de quo dic. j. subsequenti. §. item quecunq.

Occupari. Scilicet bona eorum. vt in auten. cassa. dicitur. τ hoc applicabitur fisco. vt ibi in gloss. dicitur.

Saluis nihilominus. Hec ergo pena pristine seueritati accidit. C. de sepul. vio. quecunq. in fi.

Item nulla cōmunitas. Uel psona τc. Hic posita est C. de episco. τ cleri. l. ij. autē. nulla communitas requisiti nō per modum iudicij quia dicit emendare cōtempserit: possent etiā conueniri sub ecclesiastico iudice modo qui ponitur extra de fo. compe. cum sit. τ. c. si clericus. pro quo est. xij. questione. ij. ecclesiarum.

4 **Banno imperiali.** †Uidetur quod sit condemnatio aliqua bānū τ verum est si esset adiecta pena banno. vt. s. proximo banno mille marcharum id est cōdemnationi: eoipso pena infligitur per legem. vt in. l. aliud. §. j. ¶ Sed quando non adijcit penam seu quantitatem erit condemnatio pro motu iudicis inspectis circūstantijs in qualitate delicti. ff. de penis. hodie. quasi dicat subiacebit banno idest condemnationi τ arbitrio imperatoris τ iudicis potestatem ab eo habētis: quia omnia nostra τc. de vete. iur. enu. l. j. §. cunq. Et tantus posset esse excessus. singularis persone publice seu priuate quod banniret eum deportando vel relegando: quia banniti idest condemnati de banno aliquando habentur loco deportati aliquando loco relegati q̄d dicit glos. institu. quibus mo. ius pa. po. sol. §. relegati. τ hec bannitio. i. sententia τ condemnatio non remittitur absq satisfactiōe delicti id est nullo modo remittatur nisi satisfaciat. s. condemnationi mulcta posset remitti propter inopiam. C. de modo mul. eos. in fine. ff. de offi. psi. l. illicitas. §. fin. pena non remittitur per iudicem per principem sic si vult facere gratiam. ff. de questio. l. j. in fin. de penis. diuisiones. C. de pen. penam.
5 ¶ †Quia nō pōt soluere penam pecuniariam ex delicto luit in corpore. C. de ser. fugi. q̄cūq. ff. de penis. l. j. τ hanc posset princeps remittere. ff. de consti. princ. l. j. in fine. ff. de preci. impera. offer. rescripta. Sed nō remittet hic nisi satisfaciat ecclesie lese. idē esset si lesisset priuatū: qr ius alteri9 nō posset exhaurire sine cā. C. de pci. impera. offer. l. ij. s aliud videat innui. in glo. C. si s ius vel vti. pub. l. fi. de hoc dictū est in supioribus. s remitteret bānum τ ɔdemnationē remanet iniuria τ debita satisfatio ecclesie quā tollere nō posset. τ adde q̄d dr infra sequēti. §.

Item quecunq. Et hec posita est dicto. C. de epis. τ cleri. aut. sed quecunq communitas.

6 **Ipso iure banno τc.** †Bannū dixit supri. esse cōdemnationem iuris vel iudicis faciendam ab ipso iudice potest etiam dici quod fit diffidatio ponit princeps eum extra suam custodiā cum debeat princeps custodire subditos τ protegere. τ hoc modo bona subditorum sunt principis per. l. bene a zenone. diximus supra que sint rega. τ patet. j. gazaros. ibi diffidamus istis: q cōtemnūt legē τ pcepta. leg. j. principis. q est lex animata
7 denegat tutela τ tuitio. in aut. de māda. princ. §. neq. ¶ †Sed ad quid valet hec diffidatio an q̄libet impune eū offendet. dic q̄d non: qr si esset condēnatus de crimine vel habitus p cōdem nato vt hr in. §. gazaros. non debet offendi ēt q̄n ad suppliciū ducit. argu. C. de epis. aud. ad dictos. τ argumē. ff. ad. l. aquil. ita vulneratus. in pn. vnde Lactantius in libro de vero cultu qui hominem q̄uis ob merita damnatum in conspectu suo iugulari p voluntate computat cōsciētiā suā polluit tanq homicidā q̄d fit occulte spectator τ pticeps fiat τ pbatur. ij. regum. j. de Saule pcusso ad mortem occiso p amalechitā quem dauid occidi mandauit. valebat ergo ad hoc forte vt quilibet capiat hūc talē τ ducat puniendum impatori vel legi aut illis qui iurisditionem habēt puniendi: sicut ɔsti. regni Sicil. dicit de bā-

Additio.
a ¶ Est cōgregatio fideliū. adde q ecclesia dr [illegible] q̄r sicut mr carnalis generat nos ita ecclia regenerat ad futurū seculū. vide paulū de ca. in cōsil. [illegible] in. j. li. ɔsilio rum ibi s p cā in sta sub numero v. in vlti. [illegible] bartho. ab hor.

Additio.
b ¶ Iō dr q est cultrix iustitie. Adde ɔsiliū. d. Philip pi decij. lviij. τ [illegible] de ēt p [illegible] ɔsi. cxxx. [illegible] col. Itez ecclia nunq claudit gremiū redeūtib9 p eūdem do. Philippum deciū in ɔsi. [illegible] ij. col. j. Itē ecclia q̄ nā sit vide i ɔsi. cclviij. p eūdem.
Bar[illegible]

nitis capiendis post duos mẽses. satis enim capitur in fragãti ante absolutionis beneficium obtẽtũ. qñ. s. excõicat. i. ea qꝛ fregerat libertatem ecclesie non poterat negari qꝛ confessus erat vel inde cõuictus vel in ipso facinore deprehensus faciendi vel scribendi statuta cõtra libertatem ecclesie vel illud: vnde incurrebatur excommunicatio canonis vel bannitio regis que ipso iure sine sententia fit. vt hic dicitur. ꝛ. C. de penis. l. qui senten-
8 tiam. extra de accu. euidentia. †captum in furto fraganti non refert a domino rei furtiue vel ab alio capiamus. ff. de fur. l. iij. imo in fuga potest capi in. l. raptores. C. de epi. ꝛ cle. sic vno mõ intelligit. ff. de fur. interdum. §. q furẽ. pꝫ ẽt. C. de defen. ci. defensores. vbi dicit oblatos ꝛc. ꝛ deprehensos. ꝛ cum nõ dicit a quo nõ distinguit nec nos distinguemus. Non enim refert p quem fiat dũmodo bñ. p quo est. ff. de offi. psi. l. iij. C. de pci. vniuersis. ff. de verbo. obli. cum seruus

9 **Extrahatur.** Qñ est cũ reducit ad securitatẽ publicã vt nõ sint inter diffidatos.† De ista diffidatiõe seruãdꝰ est mos regionis sicut dicit de vectiga. ff. de publicanis. si publicatus. in fine. nam alicubi qñ Rex ponit aliquẽ extra suã guardiã seu custodiam non facit Rex iustitiam de offendente quia frustra legis inuocat auxilium ꝛc. ꝛ. ff. [...]nino. auxilium. ꝛ si qð fecit in obediẽdo pp qð est diffidatus semp expectet. C. de epi. audiẽ. l. iij. ex hac cã denegat ptor iurisditionẽ suã. ff. ex q. cau maio. si per ptorẽ. §. ꝫ ꝛ si dñ decetero. In regno Sicilie aliter forbannit vt dicit ꝯsti. punit ẽt hic bãnitus pena arbitraria. vt. s. primo dictũ est. bannũ remittit Rex excõmunicationẽ ecclesia. sic supra hic finit lex. ꝛ pnc. rubri.

10 **Post annum.** An qui durat animo idurato in excõmunicatiõe per annũ perdat bona. vꝛ qð sic. s. in primo dicto. in fine. sed ibi vꝛ loq in speciali cãu qñ. s. iudices statutarij ꝛ alij fecerũt statuta ꝯ libertatẽ ecclesie. nã vniuersitas perdit mille marchas tñ. vñ verius dr qð nõ pꝫ extra de penis. grauẽ. vbi comes q ptinaciter p duos annos ꝑstitit: qð nõ caret scrupulo hẽsis dicit litera. ꝛ tñ aliter punitꝰ est ꝙ in bonis. sic. xij. q. iij. c. rursus ꝛc. Si vero excõmunicarent pp suspicionẽ heresis: si per annũ stent in excõicatiõe cõdẽnari pñt tanꝙ heretici q pdũt bona: ꝛ sic ex snia perderent nõ ipso iure. extra de here. excõicamus. §. j. Si nõ ex suspiciõe heresis: ꝫ qꝛ conuictus est esse credens aut fautor tũc ipso iure. eo. titu. c. credentes. ꝛ. j. eod. l. credentes. nam non omnis hereticus seu pro heretico habitus perdit bona diximus. j. §. gazaros. ꝛ vide quid de hoc diximus in fine. Cõstitutio noua in regno sicilie in clyti regis Karoli secũdi ponit penã pecuniariã in eo q vltra annũ persistit in excõmunicatione.

Statuimus etiam vt nullus. Et hec posita est. C. de epis. ꝛ cle. omnes. qui autem statuimus.

11 **Ecclesiasticam personam.** †An ergo vasalli ecclesie sint de foro ecclesie ꝙtũ ad iudicia vt nõ cõueniant nisi corã ecclesiastico. ¶ In seruitoribus clericorũ dixit Jo. qð sunt de ꝛ in foro cleri cui seruit no. xj. q. j. c. ij. clericũ. cuiuslibet ordinis. p quo est. xij. q. ij. ecclesiarũ. cũ multis iuribꝰ ibi allc. si ergo vas. esset cõtinuo in seruitio ecclesie vel clerici secularis. Idẽ ꝫ Joan. secus in alijs vas. laicis qñ ecclesia nõ haberet secularẽ iurisditionẽ in terra ꝛ intelligendum est dictum Jo. qð ecclesia compellat sub se respondere vasallos ꝛ seculares qñ deprẽdãtur bona ecclesie per. c. cũ sit. de fo. compe. non ar. eod. c. si clericus. ¶ Sed si alius vult conuenire laicũ seruientem ecclesie corã seculari sic. vt no. lxxxix. di. indicatũ. ꝛ hoc vꝛ vius. duo em sunt, sacerdotium ꝛ imperiũ. primũ clericis scõm laicis in auk. [...]o. op. e. in pn. xvj. di. duo. sunt non ob. de liberto qui patroni [...]orum sequit vt in illis. c. allegat. quia ibi sunt einsdẽ fori. nam [...]ub principe erant ambo ꝛ iudex liberti ꝛ iudex patroni hic diuersi scilicet fori ꝛ sic quod suum est redditur argumen. ff. de his q sunt sui vel alie. iu. l. ij. ꝛ. s. diximus in titu. que sint regalia. in simili. Sic respondet ad. l. in sacris. i pn. lib. xij. de pri. sacroscri. hꝰ. quia lex expresse dicit de illis sicut si princeps lex animata daret in priuilegium alicui clerico vt in glossa dicti. c. indicatum noluit papa derogare ordinario argu. extra de appel. si duobus de fo. compe. c. verum. ꝛ. c. ex tenore. quãtũ ad quedam priuilegium datum alicui dat ꝛ homini suo. C. lib. xij. de digni. senatori. scilicet a sordidis muneribus sic. C. de epis. ꝛ cle. l. j. ꝛ. ij. lib. xij. de priui. eorum qui in sacro pala. mili. l. j. de priui. do. a. l. j. lib. xj. Ab ordinarijs sicut a patrimonialibus non excusant eod. titu. l. fin. ꝛ. l. j. ꝛ titu. precedenti de colla. fundorum fiscal. l. [...]. ꝛ sic non excusantur a collectis familiares domestici seruientes ꝛ vasalli clericorum si dicas esse munus ordinarium collectam qð quidã volũt dicere alij qð nõ qñ iniuste imponit vt diximus. s. que sint rega. circa fin. super verbo ꝛ extraor. collatio.
12 a ¶ †Sed an clericus cõueniatur sub seculari,[a] de re patrimoniali sua dic qð non etiã de voluntate clerici nisi sit feu. extra de

Ad[...]itio.
a ¶ Sed an [...] cõueniat sub secla ri. Adde an [...] cus [...] re iurisditionem cõtẽtiosam. vide p do. Philip. de ciũ in cõsi. suo vl. col. j. Itẽ an clerici cõ[...]hendant appellatione nõ subditor p eũdẽ in alio ꝯsi. suo. ex. ix. col. j. ꝛ. ij. Itẽ qñ clerici vtunt statutis laicor p eundẽ in eo. cõsi. Et an clerici [...] post delictũ dica tur factꝰ in fran[...] ies. cõsi. cxxx. col. j. in fi. p eundem. Barth. ab hor.

iudi. ceterũ. de fo. compe. si diligenti. si agat sequat forum rei. ꝛ. ti. si clericus. p quo est. C. de epis. ꝛ cle. l. cum clericis. in prin. ibi tam de ipsius ꝙ de ecclesiasticis negotijs ꝛc. quicqd constitutio regni Sici. dicat que non potuit legem ponere illi qui non est de suo foro ꝛ res sequatur cõditionem persone nõ ecõtra. C. de impo. lu. des. l. j. ¶ Intelligetur autem lex vbi de possessione agi oportet conueniri possessorem sub iudice suo. s. ecclesiastico illius loci vbi possessio sita est. actor autem sequatur forũ rei. ꝛ ita potest dici dominũ temporalẽ esse in iurisditione episcopi quãtum ad illa que ad ecclesiasticum pertinent sicut clericum in iurisditione domini temporalis quãtum ad feudum ꝛ alia que ad seculare iudicium spectant. diximus de hoc supra qualiter vasal. iu. de. fide. c. j.

13 **A iure suo cadat.** Sic. s. j. in auk. habita. ibi est litera priuet. sicut habebat glossator: ꝛ tũc dicit ꝙ per sentẽtiam si fit litera cadat: videtur ꝙ ipso iure. C. de iure empby. l. fi. in fi. ¶ †Secꝰ si diceret perdat aut amittat. s. de capit. cor. ꝛ. l. imperialem. §. preterea. ibi: per sententiã debet amittere. s. quo tempore miles. l. j. in fi. ¶ Verbum cadit videtur ꝙ ipso iure. C. de plus petitio. l. j. de dilatio. si quãdo. ꝛ auk. quod obtinet. ꝛ in auk. qui semel. in fine. C. quomodo ꝛ quando iudex.

Priuatur. Judicabit vbi non debuit puniri: qꝛ ibi non iudicabit vbi deberet: ꝛ sic priuatur habito ꝛ habendo. extra de transla. quanto. ꝛ. c. licet. vij. q. j. ambitionis. ꝛ. c. eos. ꝛ. c. si quis episcopus. qui totum vult totum perdit. ꝛ pauca sepe astringere debet qui superfluum amplexat ff. quib. vt indig. l. cum tabulis. C. de inoffi. test. l. si quis in suo.

Ter requisitus. Hoc ad malitiam eius superãdam. C. de iudi. auk. iubemus.

Abutitur potestate. Non reddẽdo ius petentibꝰ perdit eã sicut quando iudicat vbi non debet. s. proxi. priuilegium quidẽ meretur amittere qui concessa potestate abutit. C. de iud. iudeos.

Gazaros. Et hoc ponitur. C. de here. l. antepe. auk. gazaros.

Patarenos. Patentes vel patenter reos ꝛ conuenit omnibus hereticis: qꝛ omnes rei ꝛ mali sunt gazari est vulgare ꝛ generale similiter heretici. i. diuisi seu separati a fide catholica. dicit Hostiẽ. in sum. de here. in prin. ꝛ probatur. ff. de excu. tuto. l. si duas. in princ. ibi: hereses leges. i. diuidẽtes: leonistas: sponistas ꝛ armalidistas. hi in certis articulis errãt qui sunt isti sicut ꝛ illi qui nominãtur. C. e. Arriani. dicit Azo se ignorare.

Quocunqꝫ nomine censeãtur.
14 ¶ †Hereticorum enim sunt multa genera ꝛ multe secte: certa circa. lxxx. narrantur. xxiij. q. iij. quidam. in fin. ponit regulam generalem ꝙ quicunqꝫ aliter sentit ꝛ intelligit scripturam ꝙ sensus spiritus sancti flagitet a quo scripta est licet de ecclesia non recesserit hereticus appellatur. de quo dicit in sum. Hostieñ. de here. sunt secte. credentes hereticorum heretici sunt. extra de here. c. excommunicamus. in fi. Item ꝛ qui leui articulo deuiant a iudicio catholice religionis ꝛ tramite similiter hereticorum vocabulo continentur. C. de here. l. ij. §. fi. tales ꝑpter enormitatẽ criminis eo ꝙ longe grauius est diuinam ꝙ humanam offendere maiestatem damnantur ad mortem relinquet iudicio seculari: vt in. c. excõmunicamus. §. fi. statim post sniaꝫ possunt reuerti penitere ꝛ reconciliare ecclesie autoritate damnantis episcopi vel inquisitoris qui debet si reuertitur ad fidẽ parcere sibi vitam eo ꝙ gremium redeunti nunꝙ claudit ecclesia: verum tradentur perpetuo carceri: vt. d. c. excõmunicamꝰ. in fi. ex interuallo post sentẽtiam non reconciliabuntur sine autoritate pape. ar. e. ti. excõmunicamus. §. sane. ꝛ sic intelligẽda est predicta lex. C. de sum. tri. l. fin. gremium redeunti ꝛc. ꝛ alia lex. C. de here. manicheos. delicti veniam penitẽtibus non negamus: ꝛ ꝙ deus non vult mortem peccatoris ꝛc. ꝛ ꝙ corrigentem se suscipit. in auk. vt non lux. contra na. in prin. sicut hic ponit Hostieñ. in summa eiusdem. c. §. quando ꝛ qualiter ecclesie reconcilientur ꝛc. Reuersi ꝛ penitentes semel si reiterauerint iterum omni venia carent. extra de hereti. ad abolendam. §. illos. C. de aposta. si quis causam. in fi. ꝛ in sum. predicto. c. §. qualiter deprehendatur. ver. aduerte. Si nõ sunt damnati per sentẽtiam sed depñsi in heresi idẽ dicitur qð. s. vt redire. s. statim possint sed perpetuo carceri tradẽtur. d. c. excõmunicamus. in fi. ꝛ. c. ad abolendam. §. j.

15 **Deprehensi.** †Videlicet vt sit notorium dicit glo. ibidem. ꝛ tunc aut est notoriũ rei euidentia dum deprehẽditur in actu heretico ꝛ ipsum actum exercere: puta quia publice hereses predicabat dicit glo. ꝛ eo casu euidentia patrati sceleris non indiget accusatione non probatione alia sine accusatione ꝛ exam[...]atione damnatur. ij. q. j. §. qñ

§.quando. Aut est notorium: qꝛ per confessionem deprehẽsus
est in heresi vel per testes quos non potuit reprobare: quibus
casibus potest penitere abiurare heresimi ⁊ satisfactionem cõ-
gruam exhibere. d.c.ad abolendam.in fi.

16 **Satisfactionem.** †Scilicet perpetui carceris
vt.c.excõmunicamus.§.si.si
cut quidam intelligunt vt dicit in sum.eiusdem titu.sub.§.qua
pena feriatur ⁊c.ver.⁊ nota ꝙ licet quilibet. ⁊ ibi ponit quare
traditur perpetuo carceri: quia timendum.s.est ne alios corrũ
pat. verius videtur quod ipse no.eo ti.sub.§.qualiter deprehẽ-
datur.ver.aduenit tamen ⁊c.⁊ innuit dicto ver. ⁊ no. ⁊c. vt in
premissis duobus casibus quando deprehenditur per confes-
sionem aut testes quos non poterat reprobare si iudex videat
eũ contritũ ⁊ spectet de sua cõuersiõe imponat ei pñiam saluta
rem ad suũ arbitriũ: qꝛ.c.ad abolendã. sic dicit satisfactionẽ cõ
gruam exhibeat ⁊ in simili dicit hic Host. in sum.de here.in fi.
⁊.j.melius pꝫ cũ nõ exprimat ꝙ̃ sit ad arbitriũ iudicis argu.ff.
17 de iur.delib.l.j. ¶ † Item si inquisitor certũ terminũ apposuit
infra quẽ veniret ⁊ peniteret: qꝛ secũ misericorditer ageret. naꝫ
in confessis mitius agit̃ ⁊ si testes nõ potuit reprobare nõ pro
tãto reus est apud deũ q oĩa videt. posset eñi esse qđ testes vera
nõ dixerũt nec potuit eos reprobare: vñ ĩ dubijs ĩ benignã ptẽ
interptamur: qꝛ sancti⁹ est nocentẽ relinq̃re ꝙ̃ innocẽtem sic ple
ctere vltimo supplicio. dictũ vero.c. excõicam⁹.§.si. ĩtelligit̃. vt
s.post reuersionẽ suã detrudat̃ ppetuo carceri qñ fuerat iã dãna
tus ⁊ sic diu durauerat ĩ obstinatiõe qꝛ litigauerat ⁊ in iudicio
steterat: vl̃ qñ deꝑhẽs⁹ ẽ in fragãti ⁊ rei euidẽtia vt p̃dicare here
sim istis duob⁹ casib⁹ ⁊ qñ diu litigauerat ĩ iudicio credẽs sibi
nõ ꝓbari posse demũ cõfessus eẽt pl⁹ delinq̃t. ⁊ iõ pl⁹ dꝫ puniri
ff.de penis capitaliũ.§.solẽt. ¶ Si vo nõ sit heretic⁹ vl̃ credẽs sꝫ
receptator ⁊ fautor: qꝛ hẽticis dat cõsiliũ vl̃ auxiliũ. i. eos de do
mo vel terra sua tenere fouere aut negotiationẽ cũ eis exercere
p̃sumpserint ipso iure sint excõicati. ⁊ si ĩ h̃ peccato decesserint oĩ
priuilegio carẽt nec oblatio ꝓ eis recipit̃ denegat̃ eis sepultura
18 extra.eo.ti.sicut. † Aduocati ẽt q suffragant̃ ⁊ patrociniũ here-
ticis p̃stant ⁊ notarij q ĩstrumẽta cõficiũt here. denũciant̃ excõi
cati p eccl̃iam puniunt̃ qꝛ ab officio remouẽt̃ cũ infamia perpe
tua. extra de here. si aduersus. Parcit̃ autẽ istis si.j. annũ cõpu
tãdũ a tpe denũciatiõis redierint ad ecclesie vnitatẽ de quo di-
cit Hostiẽ. in sum.eo.ti.§.q̃ pena. Et sic attẽdẽdũ est ꝙ isti rece-
ptatores fautores aduocati eorũ ⁊ notarij nõ sunt heretici: sed
tanq̃ rebelles: ⁊ ideo inobediẽtes p̃dictis penis puniũtur. vt
ibi dicit Hosti. qđ ẽt ꝫ regulas iuris cõis p quas receptator pu
nietur sicut receptat⁹. ff.de recept.l.j. C.de adul.castit. C.ad.l.iu
19 liã.de vi pu.l.crimen. ¶ † Sꝫ est forte rõ ꝓpter enormitatẽ pene
absurdũ putauerũt iura vt ex sola receptatiõe vel qꝛ fauit here
tico: vt p̃dictũ est tradat̃ iudicio seculari ⁊ bonis oĩbus spoliet̃
vnde ⁊ iur.ro. receptator ꝓditoris nõ est ꝓditor sꝫ deportatur
in insulã. ff.de penis.metrodorũ. ¶ Clericus autẽ receptãs vel
fauens plus punit̃. nã officio ⁊ bñficio deponit̃ extra de her. ex-
cõicamus.§.si vero.⁊.d.§.q̃ pena. dꝛ p Host. Sed si nõ receptat
nec fauet vt predicit̃ sed tm̃ occultat scit eñi titiũ esse hereticum
dꝫ denũciare iudici ordinario vel inquisitori: sicut dꝫ qs denũ-
ciare ⁊ detegere ꝓditorẽ regis in aut. vt lic.ma.⁊.§.si vero ꝫ im
periũ. lꝫ regulariter nõ teneatur qs indicare furẽ iure ciuili. ff.
de fur.q.vas.§.q furẽ. Sꝫ iure cano. sic extra de fur.q cũ fure. h
tamẽ qui scit ⁊ nõ reuelat hereticũ aut ꝓditorẽ. multo qdẽ dete
rius est diuinã offendere maiestatẽ. C.de here.aut.gazaros.mi
tius punit̃ ꝙ̃ receptator aut fautor q deportat̃ hic relegabitur
tantũ. d.l.metrodoꝝ. Et in alijs delictis hec est dr̃ia. qꝛ recepta
tor latronum punietur in corpore sicut receptatus sciens fureꝫ
20 tantũ ⁊ nõ offerẽs in bonis. C.de his q latro.l.j.⁊.ij. † Jtẽ dispu
a tare publice de fidẽ[a] ⁊ his q̃ ad fidẽ ptinẽt ⁊ de iudicatis ⁊ recte
dispositis p ecclesiã vt ea in dubiũ reuocent̃ ꝓhibitũ est ⁊ pena
ꝓdita etiã iure ciuili. C.de sum.tri.l.iij. multomagis predicare
falsa maxime illi cui nõ lꝫ etiã vera predicare publice sicut laici
sine p̃latorũ assensu. xvj.q.j.adicim⁹. dñs dedit eñi quosdã apo-
stolos quosdã doc.⁊c. cõtra quos etiam clericos ⁊ laicos pene
sunt ꝓdite ex quo dicit in sum.p Hosti.de here.§.pena falsi p̃di
21 catoris ⁊c. que est arbitraria vt in fi.c.dicit. † Si qs autẽ dicat
v̉bũ hereticũ puta qđ fornicatio nõ sit peccatũ mortale vel qđ
ecclesiarũ prelati nõ habẽt ptãtem ligãdi ⁊ soluẽdi vel simile si
quidẽ correct⁹ ptinaciter defendit errorẽ quẽ asserit. siue id gi-
gnit siue sequat̃ heretic⁹ est censendus. xxiiij.q.iij.q in ecclesia et
est heretic⁹. Jtẽ dubi⁹ in fide infidelis est extra de here.c.j.⁊ iđ
opꝫ credere id qđ sancta mater ecclesia ⁊ doctores ecclesie deter
minant aliter heretic⁹ esset ⁊ magister erroris q nõ vult esse di-
scipul⁹ veritatis ⁊ huic nõ est cõicãdũ. sꝫ vitand⁹ est post primã
⁊ secundã correctionẽ. xxiiij.q.iij.c.qđ autẽ iniqs ⁊.c. dixit ĩ pri.
nisi esset dãnat⁹ de heresi tũc post vnã admonitionẽ vitabit̃ vt
ibi in gl. Ubi vero dixit quispiã verbũ hereticũ nisi pluries pti
naciter defendẽdo id ⁊ resistendo etiã circa articulos fidei cõfi
teatur vel nõ se dixisse ⁊ parat⁹ corrigi statim qđ audiuit veri-
tateꝫ nõ heretic⁹ est: nec ĩter hereticos reputabit̃. d.c. dixit apo
stol⁹. ⁊ eadẽ cã.q. sanctissima. ⁊.c.se. Sꝫ an puniat̃ q semel dixit
v̉bũ hereticũ ⁊ statim req̃sit⁹ parat⁹ est se corrigẽre. Dicit Ho
stien.d.§. qual̃r deprehendat̃. circa fi.§. ꝙ cõsiderandũ est qs est
qui locutus est verbũ here. cui quid ⁊ quando. Sic de illo qui
male dixit principi sic iste q male dixit de deo ⁊ de fidei verita-
te ⁊ vnitate. vñ. C. si qs ĩper.ma.l.j. dicit̃ ꝙ ex p̃sonis hoĩum sunt
huius. maledicta pensanda: nã si ex leuitate vel errore hoc dicat
nõ qđ id credat condẽnand⁹. al̃s cõdemnãdus est. ⁊ ex quo ve-
re penitet venia dignus est lubricũ quidẽ lingue ad penã facile
trahendũ nõ est. vt. ff.ad.l.iul.maie.famosi. ego hoc casu penam
aliquam ⁊ penitentiã leuẽ imponerẽ ⁊ vt iterato sit memor qđ
non labatur lasciue talia dicere maxime propter exemplũ alio-
rum. ⁊ qꝛ deliquit hic erronea ꝓferendo: ergo puniẽdus est. ff.
de leg.j.l.fi. ⁊ qꝛ longe graui⁹ est diuinam ꝙ̃ humanã offendere
maiestatem. Mundani principes boni habẽt pro gloria parce
re eis qui principes ipsos offendũt. nã nil gloriosius principe
impune leso dicit Sene.j.li.de clemẽtia circa fi. nõ qđ de⁹ velit
penas tales ꝓ sui satisfactiõe sꝫ ꝓ ipso qui hoc dixit vt se corri-
gat ⁊ vt nõ sit ꝓnus in scandalũ alienũ talia dicere ꝓpter alios
etiam qui timebunt hoc asserere videndo ꝙ pena inflicta fuit
alij hoc dicenti: naꝫ pena vnius est metus aliorũ ⁊ scriptu[m] est
prouer. xviij. pestilenti flagellato stultus sapientior erit. Jteꝫ qꝛ
lex famosi dicit facile trahi nõ debet. Jtẽ si ex insania hec dixit
miseratione dignissimũ est. d.l.j. si quis imper.ma. qꝛ nõ debet
addi afflicto per insaniam alia afflictio. ff.de offic. pre. diuus
¶ Si autem ex animo verba heretica dixerit ⁊ paratus est cor-
rigi licet nõ hereticus puniẽdus est plusq̃ in primo casu qñ ex
leuitate vel errore iniuria dicta principi hoc casu princeps sta-
tueret penam ex qualitate persone ⁊ dicti. vt. d.l. si quis Jmpa. a
ma. sic ⁊ hic iudex seu inquisitor ex qualitate dicti ⁊ persone sta
tuet penam qꝛ cum sit puniendus ex quo deliq̃t: nec sit expressa
pena arbitraria esse debet extra de offi.dele.de causis. Constat
plus delinquere hunc ex animo loquentẽ mala ꝙ̃ primũ qui ex
leuitate seu errore hoc ꝓtulit ergo plus puniet̃ ⁊ maior erit tũc
pena arbitraria qui plus deliquit plus punitur. ff.de pe. capi-
talium.§.solet.

Diffidamus atq̃ bannimus.

Expone. vt.s̃.eo.§. Jtem quecunq̃ diximus. Confiscentur in
vita heretici ⁊ post mortem damnatur eius memoria in.l. ma-
22 nicheos. ¶ † Sub pretextu bonoruꝫ huiusmodi extendunt ma-
num officiales ad illicita qꝛ capiunt bona vxorũ quancuntũq̃
ostendat se dedisse dotes nisi probarent corporaliter dotes de-
disse nõ stant confessionibus instrumentorũ. C.de bonis ꝓscri.
si quis posthac. qꝛ dicunt ꝙ cõfessio cõtra tertium creditorem
non preiudicat in autenti.de equalita.dotium.§.primum qui-
dem illud sanctimus. versi. si autem mulier immobilium rerũ
vnde sumitur autenti. sed iam necesse. C.de do.ante nup. ⁊ pro-
pter regulam res inter alios acta ⁊c. ⁊ qꝛ expressim dicitur de-
here re ipsa parti mariti dari dotem. C.qui potio.in pigno.ha-
bean. assiduis.§.ad hec. ver. cuꝫ enim.in fin. ⁊.l. scripturas. vbi
facta confessio in iudicio preiudicat sibi nõ contra alios credi-
tores. Ad hoc est. C.de episco. ⁊ cleri. deo nobis. que dicit nisi ꝙ
probata fuerit accepisse sed nõ excludit si fuisset solenniter cõ-
fessa posuit casuꝫ ĩdubitatũ sic. C.de dote cau.l.j. nec fuit ibi se-
cutũ mr̃imoniũ: ⁊ sic tpa nõ potuerũt labi que potuerũt labi: q̃
cõputant̃ ad dissolutionem matrimonij morte vel repudio. C.
de do.cau.l.fina. ⁊ autẽ. ibi posita. Jdeo confessio nõ preiudicat
illi sponse: que monasterium intrauit seculi vitam contemnen-
do. Non obstat.§.primum: quia quando creditores confitẽtur
ab initio dotem constitutam: vt glossella ibi dicit vel ex post
23 facto per matrimonium. † Quod dans dotem vel recipiens cõ
fessus fuit ab initio dotem totam solutam vel constitutam pre
iudicat creditoribus confitentibus: qꝛ constitutio dotis potest
indistincte fieri ab initio habeat mulier immobilia vel mobilia
sed augmẽtum dotis mulier habens res immobiles nõ potest
facere in rebus mobilibus ⁊ si vere faciat nõ valet cõtra credi-
tores vt preferatur eis cõtra legis ꝓhibitionẽ in ipso.§. facta.
qꝛ si fiat imobili nõ est fraus creditoribus qꝛ res immobilis nõ
potest abscondi. C.quando ⁊ quib⁹.lib.x.l.j. qꝛ ergo fit cõtra le-
gis ꝓhibitionẽ in re mobili ab habente res immobiles nõ va-
let vera augmentatio. C.de leg. nõ dubium. multominus cõfes-
sio augmenti per scripturam vel per confessionẽ creditorũ cõfi-
tentium verum factũ augmentũ in re mobili vel cõfitentiũ dã-
tem vel accipientem cõfessos fuisse se fecisse augmentũ in re mo
bili tale augmẽtum est fictũ p zeuma figuratũ legis p̃sumptiõe
in fraudem creditorũ: ⁊ ideo reuocatur tanq̃ in fraudẽ factum
non valens ipso iure quantum de facto processit. hic ꝓhibitio
nõ sit ante matrimoniũ scꝫ ab initio lꝫ habeat creditores duo
tm̃ prohibet illo casu scꝫ ab initio qđ non fiat inequaliter ⁊ qđ

Additio.
a ¶ Disputare pu
blice de fide. adđ
an q eligit vnam
pteꝫ q̃ sibi magis
plꝫ in dubijs arti
culis: vbi ẽ disce-
p[ta]tio iter maio-
res an [...] here
tic⁹ dic qđ n[...]
Jnno.in.c.ne [...]
taris. de consti[...]
bal.in.l. cap[...]
rias in. ij.col. C.đ
testa.milita. har.
ab hor.

ab ambobus nõ ab altero tm̃ et in hoc corrigitur.l.si constante. C.de do.an.nup.Sed nõ plene prouidit cõtra fraudes que creditoribus fiunt:nam si ab initio habens creditores cõfiteatur dotem dedisse sicut quãdo doté dat cum sit titulus non lucratiuus.ff.de actio.et obli.ex promissione nõ reuocabit ante habentem hypothecã in.l.fi.§.j. q personalis actio nõ sequitur feudũ: nec est rõ diuersitatis ab initio vel ex postfacto.Sed minus malum est puidere cõtra vnam fraudem q̃ cõtra nullam.arg.ff.de reg.iur.quoties nihil sine captione.et beatus Grego.in omel. sabbati paschalis.Quid enim nunqd si multis puidere nequeo nec paucis curabo.et sequitur quãuis quãtos ferre debeo non valeo certe vel paucos certe vel duos certe vel vnũ feram.Lex assiduis.denegat priuilegium hypothece contra alios creditores priuilegiatos tẽpore nisi probet realiter doté dedisse.nõ dicit cõfessioné nõ valere nec dari ex cõfessione personalé vtilem sicut haberet directam quãdo doté dedisset:q abrogaret totũ. C.de dote cau.et aut.ibi posita.et de nõ nu.pe.l.in cõtractibus. que dicit statim preiudicare qñ secũdo cõfitetur:vel si renũciat legũ correctio vitãda est:q nõ corrgitur nisi qñ expressim dicit sicut pluries dictũ est.s.etiã expresse dicit.d.§.de equa.do.sciat priuilegiũ nõ habiturũ nisi in antiqua sola dote et in fi.§.si nõ sunt creditores semper valet cõtra virum siue habeat creditores siue nõ.Satis ergo patet q si maritus vel alius p eo fateatur se doté recepisse et lapsa sunt tẽpora.C.de do.cau.l.fi.et aut. ibi posita:vel renunciat exceptioni vel post instrm dotale scdo cõfiteatur q nõ tantũ cõfitenti et suo heredi preiudicat:sed etiã creditoribus pcedẽtibus cõfessioné nõ habẽtibus hypothecas expressas in eo nõ preiudicat quin simul vel prius mittantur si sint diuersi tituli vel si vigilant in.l.pupil.si sunt eiusdem simul petent.C.qui po.in pig.ha.l.ij.At in pposito bonis cõfiscatis oia cõfessata sicut alienata reuocant a die cõmissi criminis: vt l.quisqs.C.ad.l.iul.ma.ff.de dona.post cõtractũ.et.l.donationes.in fi.enim cõfitetur perinde cõuenit ac si vere cõtraxit.ff.de inter.act.de etate.§.qui interrogatus.cũ distinctione:q si cõfitetur in iudicio reuocat p actioné si extra iudiciũ ope exceptionis.ff.si in frau.pa.l.j.et.ij.§.qd si in lité.de iureiur.nã et postea. §.sed et si quid.ad velle.l.seia.q in ipsis criminib bona cõfiscãtur ipso iure.Si vero cõfiscarent p sniam a die mote litis reuocarent cõfessata et alienata.ff.de accu.ex iudiciorũ.in fi.in glos.

24 de bonis.quicquid innuatur in glo.post contractũ.¶†Sed si ante crimen cõmissum appareat dos confessata[a] et lapsa predicta tempora vel renunciatum exceptioni: vel secundam confessioné indubitanter videt verũ preiudicari fisco in quem bona publicata sunt: licet fiscales nostri tpis indistincte intelligant.l.si qs posthac.q debeat pbari dotis numeratio et nõ sufficiat dotis cõfessio.Posset allegari rõ p istis frequentia cõfessionũ dotiũ que fit frequentius:q dotes sunt priuilegiate.ff.solu.ma.l.j.et q querũt cõiuges mutuo amore se spoliare.ff.de dona.inter vir.et vxo.l.j.et sic frequẽter fuerit vt videmus cõtra fiscum qñ publicant bona:ideo fuit facta.l.si qs posthac.frequẽtata magis refrenant.C.de epi.au.l.iij.ff.de extraor.cri.saccularij.de penis.aut facta.§.fi.vt valeãt cõtra maritũ et cõfitẽtis heredes nõ cõtra creditores.ar.ff.de le.nã ad ea.de vsuca.iusto.in prin.Similé rõnem reddit glo.quare nõ mutuo querela nõ nume.pec.durat biẽnio:als quinquẽnio:in alijs p.xxx.dies.d.l.in cõtractibus.in glo.illa &c.in fi.glo.s.q dicit glo.frequẽtius cõfitentur in mutuo q̃ in alijs cõtractibus:ideo in dote est mai tps p.l.fi.de do.cau.et multomagis p aut.ibi posit. Predicte rõnes:q dos est priuilegiata et q mutuo amore &c. cõcludunt cõtra cõfitentes cõiuges nõ cõtra creditores si sibi puiderũt p hypothecã:imo et si nõ puideretur in cõfessata dote mulier nõ habet priuilegiũ cõtra priores tpe:vt in.l.assiduis.¶Et ideo parũ videt cõtra stimulũ calcitrare:q.l.si cui.de nõ nu.pec.excedit questioné.dicit enim creditores exceptioné nõ nu.dotis. sicut nõ nu.pe.etiã inuito debitore pponere cõtra ciuilé creditoré ex cõfessione factũ infra statuta tempora si possint excipere:ergo si nõ exceperunt infra statuta tempora preiudicat eis si non noceret nec preiudicaret non esset necessariũ excipere etiã infra statuta tempora.ar.ff.de mino.in cause.ar.a cõtrario sensu fortissimũ est.ff.de offi.eius.l.j.§.huius rei.Et intelligẽdum est statuta tempora.s.debitori ex cuius persona obijciũt: q interest eorũ: et ideo eis et fideiussoribus obest id qd ei obesset ex cuius psona vtunt exceptione.ar.ff.de reg.iur.in his.§.nõ debeo.sic in successionibus.e.ti.l.qd ipsis.¶Illi qui dicũt speciale in fisco in.l.si quis post.allegant refugiũ miserorũ:q in multis fiscus est priuilegiatus.ergo in hoc sic dicit.C.de fideiuss.l. pe.in fi.hoc ar.ergo plurimumqz vtit.l.lator.C.de quadri.pres. l.fi.ibi cum enim &c.de bo.que lib.cum multa.sicut in dote.d. l.assiduis.§.ad hoc.¶Sed si lex scripta vtitur in casibus qui non sunt scripti a iure alius q̃ legislator non debet vti q est cõtra rationem iuris.ff.de leg.qd vero.q et quãdo specialiter qd non est de iure cõmuni alicui conceditur aliud qd est simile cõcesso nõ videt cõcedi.v.dist.ad eius vero cõcubitũ circa mediũ in glo.¶Itẽ legẽ si qs posthac.sic intelligit gl.qd erat infra tẽpora quib poterat obijci exceptio:q dicit gl.ergo excipit fisc sicut alij creditores q fisci iterest.s.de nõ nu.pecu.l.si cui.¶Itẽ q si viueret post publicata bona maritus:q non soluitur propterea matrimoniũ.C.de dona.inter virum et vxo.resqz.et aut. ibi posita: sed hodie vel hodie sicut videmus fugere malefactoré et fiscus occuparet bona post annum forbannitionis quãuis repetat dotem illa rõne:q male vtitur substãtia male facit facta sua maritus qd est plus q̃ vergere ad inopiam.C.de iur. do.vbi doté confessatam nõ repeteret nisi probaret numerationem:q tempora infra que excipitur.de non nu.do.a cõfitente et creditorib nõ currunt nisi mrimonio soluto.d.l.de dot.cau. l.fi.in fi.et aut.ibi posita qd locum nisi esset renunciatũ exceptio nõ nu.dotis.eo.ti.l.j.in glo.vel secunda cõfessio processisset que statim piudicat.d.l.in cõtibus.opponerent enim creditores hãc exceptionez ex psona debitoris.et ideo eis nocet quicqd obstat debitori ex cuius psona excipiũt: et ideo infra statuta tempora debitori: vt supra dictum est.¶Sed an in omnibus hereticis habeat hic locum vt dãnetur eius memoria et bona confiscent dic qd vbicunqz confiscantur bona in crimine post morté et heredibus ea eripiuntur hoc est dãnare memoriã.i.heres qui est memoria defuncti.dicit gl.instit.de here.ab intesta.§.per contrarium.et hoc erat iure veteri in multis criminibus peculat heresi.et repetendarũ.ff.ad.l.iul.pe.l.fi.de accu.ex iudiciorum

25 hodie in crimine maiesta.et hereseos.vt hac.l.dicitur.¶†Sed an omnis hereticus perdat bona et publicẽtur in omni heresi. qd vr.s.hac aut.gazaros.et sic videt q omnis simoniacus pdat bona et eius memoria post morté damnetur: qd si esset verũ rari prelati hodie euaderent.Nã simonia prima et precipua here

b sis est:[b] et oĩa crimina in cõparatiõe eius quasi p nullo reputãtur.j.q.vlti.c.fi.c.si patet.c.fertur.c.quisqs.c.eos qui verius videtur de magnis hereticis hoc debere intelligi sicut sunt manichei et alij nominati hic.d.l.manicheos.et.l.sequẽti.Inter hereticos qd sunt maioris culpe quidã minoris.C.eo.qm̃ pfidiorib sicut manichei sunt et similes filij etiã ortodoxi nõ succedunt.in aut.gazaros.alijs nõ sic grauioris pfidie succedunt.Idẽ de nestorianis qd dic p Hosti.in summa hui tituli.§.qua pena.v.j. et seq.et ver.manichei autẽ.vnde ipse dicit ibi q largo modo accipitur hereticus in simonia.et qd dicitur.d.c.patet dictũ est ad terrorem et detestationé huius criminis.vt ibi in gl.Dicit etiã Hostiẽ.ibidẽ qd stricto modo hereticus qui aliter sentit de articulis fidei quã romana ecclesia.xxiiij.q.j.hec est fides.et.c.qm̃. Itẽ de sacramẽtis ecclesie.vt de corpore christi penitentia matrimonio et alijs.extra eodé.c.ad abolendam.Item qui aduersatur fidei catholice.eodé.c.excõicamus itaqz.in principio.etiaz si leui ar.circa hoc erret.C.eo.l.ij.in fi.Itẽ q nõ recipit q̃tuor cõcilia in his sine dubio bona pdunt:et memoria dãnat.Idem in lxxx.sectis et modis heresis ponitur a beato isidoro.xxiiij.q.iij. quidam.Item in generali capitulo illius.c.in fi.¶Si sanctam scripturã vellet quis intelligere aliter q̃ sensus spiritus sancti flagitat a quo scripta est fi.s.admonit de his nõ resipisceret.e. causa.et.q.c.dixit.et.c.seq.et hereticus vnde in quacunqz heresi aliud crederetur aut fieret qd esset contra articulos fidei vel sacramenta ecclesie vel impugnaret catholica fides aliter q̃ et sicut romana ecclia credit et tenet vel si in heresi illa facto vel dicto incideretur in aliqué erroré dictarũ.lxxx.sectarũ seu modorum vel generalis modi:seu capituli pdicti.c.quidé.in fi.oẽs tales hereticos dicimus sicut manicheos vt perdant bona et memoria damnet.Si ergo simoniacus sacramẽta puertendo et vẽdendo ordines et dignitates crederet vendendo vel emẽdo pecuniam spiritus sancti gratiam nõ esse a deo sed a virtute q̃daz superna et creatura hic esset peior manicheo tales dicunt simoniani a simone mago vt.d.c.quidã.in prin.et dicitur prima heresis:q prima secta nominata est in.c.quidã.et prior tpe.s.simonis magi tẽpore apostoloruz. Si vero hic nõ crederet immane nihilominus delictũ cõmisit taliũ forte memoria nõ dãnabitur licet.c.eos qui dicatur qd tolerabilior est manicheorũ impia heresis q̃ istorũ:sed intelligi vr qñ sicut simon magus credebat gratiam spiritus sancti nõ esse a deo vt in.c.quidã.q dicit literam.c.eos qui.in prin.qd Petrus apostolus tales qui pecunia manus imponunt tanqz simonem magum deponi simon magus credidit gratiam spirit sancti nõ esse a deo.vt in.c.quidã alioquin dicemus sine hac credentia dici in detestationem et terrorem qd dicit.c.patet hoc manifeste dicitur.xl.di.si papa. in gl.vbi de heresi occulta papa deponitur de simonia occulta non per quod patet non omnem simoniam esse veram heresim

26 stricto modo sumptam.¶†Itẽ cõtumax hereticus est.lxxx.di. si qui presbyteri et contumax dicitur infidelis.xxviij.dist.null erat enim primũ contumax in nõ faciendo quod iubebat ecclesia: et sic potestati dei et ecclesie que a deo est resistit. Sed non sic si esset contumax in nõ veniendo:q pena contumacie statuta est

Additio.

a ¶Dos cõfessata cõfessio dotis sola an pferat creditoribus habẽtib [illegible] laz [illegible] oné effi[illegible] [illegible] oré. vide p.d. philippũ deciũ i cõsil.xcvj.i fi.quid de cõfessiõe dotis fcã cõstãte mrimonio i testamẽto an valeat. vide p.d. [illegible] mol.in cõsi.xiv prima pte de dote cõfessata an gaudeat puilegio dotis vide latissime p angeluz aret.in.§.fuerat instit.de actiõibus dixi ẽt supra.bartho.ab bor.

Additio.

[illegible] ma simonia et pcipua hẽsis est. adde an simonia cadat i papa. vid bal.i.l.bar[illegible] d offi.pre.i.ij.col.in fi.[illegible] ad i papa cõ[illegible] ferẽte [illegible] pecuniã vid bal.vbi s.simonie q pena sit et libell nã ea q modo cõcipiat vid in speculo de simonia. Barth. ab bora.

ta est a iure scripto vel consuetudine in suis casibus absurdum esset vt pro qualibet cõtumacia si vocatus non veniret esset hereticus et bona perderet sic destruerentur omnes tituli. de requir. re. vnde oportet intelligi in contumace quando nõ venit qđ vilipenderet iudicem in opprobriũ fidei credẽs nõ esse potestatẽ a deo. vt dicit Apostolus ad Ro. xiij. & xxiiij. q. j. qđ culpatur spernendo claues ecclesie & romanã ecclesiam eiusq; ministros & prelatos qui omnes ab ea sunt. xxij. dist. omnes nõn habere potestatẽ a deo. ¶ In crimine maie. cuius multa sunt capitula in duobus tantum confiscantur bona & damnatur memoria qñ cõtra principem & rempublicã. ff. ad. l. iul. maiest. l. pe. et in fi. & l. j. ij. & iij. quãdo id sit dicit Azo in sum. ¶ Quid de illis qui volunt ire ad hostes fidei vt iudaizent vel vt fiant agareni an ex sola voluntate occidantur dic illa que dicta sunt. s. de capita. qui cur. vendi. c. j. Quid si munias hereticum vt non veniat ad locum vbi est iudex qui caperet eum. Que pena sit in munientem dictum est enim supra qđ aduocati & receptantes non sunt heretici: diligebas titium hereticum non qr hereticus: sed quia tibi placuerat & seruierat nolebas quod incideret in manus iudicis: & ista ratione aduocabas pro eo & receptabas eum licet non sis hereticus puniris: & quando quis punitur simili pena non est per eandem legem patet in calumniatore et commentariensi. de quo dic. C. de custo. reo. l. pe. in gloss. Sed si non aduocabas et muniebas vt defenderes heresim nolebas qđ is vel alius sic male sentiens de fide puniretur tunc esses hereticus quãtum ad penam nõ multum refert: qr tenetur crimine maiesta. qui fecit vt hostis non perueniret in manus regis vel romani populi. ff. ad. l. iul. maiesta. l. iiij. in prin. ibi factum ve &c. ¶ Idem si dedit consilium verbo nuncio vel litera vt nõ veniret ad iudicẽ vel ad locum vbi iudex erat puniuntur consilia mala. ff. de pe. aut facta. in prin. ratio est qr tenebaris indicare proditorem & hereticum vt in superioribus dictum est: & qr rem illicitam commisisti muniendo eum & non denunciando iudici deliquisti in delictis presumit animus malus. C. de iniu. si conuitij. ideo animum qđ non oportet probare contra regulam negantis factum &c. C. de sica. l. j. & hoc indubitanter si euẽtus sequutus sit consilium tale vel munitionem: qr hereticus & proditor non venerunt: & sic euaserunt potestatem iudicis als potentiam. ff. de verb. signi. sepe. §. j. etiã si alias debebat fugere sine consilio illius: qr agitur de persuasione & consilio malo noglo. ff. de reg. iur. consilij secus si de delicto in alium commisso. De consilio illius tunc distinguitur an erat alias facturus vel non. insti. de obliga. ex delic. §. is qui ope. ff. de ser. cor. l. j. §. ij. in
27 glossa. ¶ † Quid ergo si non fugit an tenetur ex consilio is qui persuasit fugã non videt qđ sit reus maiesta. vel heresis. sed de consilio malo tenebitur ciuiliter de dolo: vt in glos. l. consilij. et criminaliter stell. cum desit titulus criminis. ff. de crimi. stel. l. ij. §. j. de extraordi. crimi. l. pe. nam deliquit consiliando & mala consilia puniuntur: vt in. l. aut facta. & qui deliquit punitur. l. fi. ff. de leg. j. ¶ In contrarium videtur qđ non puniatur. nam de malo consilio in maleficijs tenetur quis quando factum qđ consiliabat sequutum est ab eo alio. ff. de verbo. signific. sepe. in fi. de fur. qui seruo. in prin. & l. si is. §. si tutor. de dolo teneretur si interesset eius cui tale consilium datum esset: vt in gloss. qui seruo. & tunc etiam stellionatus: sed illius cui consilium datur non interest ex quo non facit quod cõsilians dixit. Idem si iudex cepit illum antequã fugeret quantum ad consiliantem ex quo id quod consuluit scʒ fuga sequuta non est cõsilium est impulsio quedam ad delinquendum: qr instar sceleris habet in. l. aut facta si impulsio non habuit effectum non videtur habere penam: qr principalis qui voluit delinquere si non delinquit & ad actum non peruenit etiam in enormibus non tenetur vt supra dicitur. ¶ Quomodo tenebitur consilians non est factum qđ consiliabat cum & mandans teneatur sicut mãdatarius. C. de accu. non ideo. Si mandatarius non tenetur non tenebitur mandans eadem ratione vel maiori nec consiliator: qr plus est mandare q̃ cõsiliari: pro quo est qđ dictum est de lenone. s. qb. mod. feud. amit. §. j. & sic videtur intelligenda. l. j. ff. ad. l. iul. maiesta. qđ is cuius opera consilium initum fuit &c. scʒ qđ sequutum fuid id qđ consiliatum totaliter fuerat & si non tenetur cõsiliator nõ tenebitur is qui dedit operam vt cõsilium iniretur si non fuit sequutum id qđ consiliatum fuerat nisi cõuenissent ad hoc ordinandum tunc ex conuentione illicita teneretur vt dictum est. s. de capita. qui curi. vendi. Expresse contradicitur Deutero. xiij. in psalmo & secundo. d. capituli vbi persuasor et consilians seruire dijs alienis interficiuntur sed illud de iure
28 poli hoc de iure fori: vt ibi plene dictum est. ¶ † Quid si aliqs fregit iconas ecclesie vilipendit vel iniuriam intulit imagini dei vel sanctorum depicte: an sit hereticus talis vt dictum est. Videtur qđ sic si fuit consecrata: quia qui statuam principis cõsecratam &c. crimine maiesta. tenetur. ff. ad. l. iu li. maiesta. qui statuam. Econtra quod non quia confugere ad ecclesiam licet: sed non ad statuam principis. ff. de penis. capitalium. §. ad statuas. C. de his qui ad statuas confugiunt. lege prima. dic qđ non est heresis: sed alia pena dei durissima. libro. vj. de officio ordinarij. si canonici. §. finali. Figure christi non est iniuriandum. Unde non licet eam sculpere in terra: vel in marmore iacente humi. C. ne lice. fig. sal. l. vna. & sic non tueri religionẽ christianam non videtur heresis. ita innuitur in princip. l. illius. licet sit pena capitalis: vt in fi. l. ¶ Imagines sanctorũ nõ sunt contemnende sed venerande. de conse. dist. iij. c. venerabilis. qr picture & icone ideotis sunt yberij: sicut literatis scriptura. ea. dist. perlatum. ¶ Nam sub imagine crucifixi depingitur nobis gratia preteriti beneficij. eadem distin. c. festa. non tamẽ dʒ adorari icona pictura vel imago: sed id qđ per eam representatur vt christus vel sanctus in cuius honore est in. c. perlatum. ¶ Si quis ergo zelo bono frangeret: quia crederet adorari picturam: sicut simulachrum: & hoc constaret: qđ ideo fregisset nõ liceret: hic zelus dicitur inconsideratus in. c. perlatum. debuit eam non frangere: sed prohibere qđ non adoretur pictura: sed id quod per eam representatur et puniretur pena graui: nam vt dicitur in. c. perlatum. rem prohibitam fecit quam nullus christianus facit: & sic grauiter puniretur: sicut ille qui prohibuit venerationem ecclesie adhiberi vel dolo alia inhonest. facit in ecclesia vel si bona de ecclesia subtrahat. xxiij. q. v. quicũq; in principio. ¶ Si vero ideo frangeret quia putaret eis simulachra: & quod sit peccatum adorare in eis id quod representatur per eas hic esset hereticus & memoria eius damnabitur: qr diceret sanctam ecclesiam non potuisse concedere illas decretales: perlatum. venerabilis. & festa que dicunt venerari imagines vt dictum est. xix. distin. nulli. in glo. ad hoc facit. xxv. q. j. in. c. lato
29 res. & c. si quis dogmata. ¶ † Sic etiam est hereticus qui contradiceret decretis decretalibus & epistolis summorum pontificum. xx. distin. de libel. in fine. Qui non obedit statutis papalibus. extra ecclesiam est. C. de sum. trini. inter claras. §. liquet circa finem. ¶ Diuidit se ab ecclesia scindit eius vnitatem: quia ecclesia vna est: extra de sum. trini. firmiter. §. vna. xxiiij. qõne. j. legitur. Hereticus dicitur diuisus. inde leges hereses id est diuidentes. ff. de excusatio. tuto. si duas. ¶ Quod dicitur in crucifixo in. c. festa. dicitur de iconis & imaginibus sanctorum in c. perlatum. Nam gloriosus deus in sanctis suis qui sancti benedicunt eum: vt in psalmo. Senatores & consiliatores principum tenent: pars principis corporis sunt vt attẽtatum in eos in ipsum principem attentari videatur. C. ad legẽ iuliã maiesta. quisquis. que est canonizata. vj. questione. j. quisquis. ¶ Si eos offendat in damnum principis et reipubli. vt princeps et respublica consiliario tali careat. Secus si priuato odio quod ad consiliario. habebat arg. eius quod no. xciij. distin. c. si inimicus. als si clemens. & ff. de capti. & postli. re. si quis inge. §. exulibus. ¶ Sic sancti ob eorum martyrium vel penitentia pro dei amore quem credit romana ecclesia coronati sunt. Et ideo dicitur gloriosus deus in sanctis suis: non sunt consiliarij dei sancti: qr quis consiliarius eius fuit quasi diceret nullus. Esai. xl. sed dij per participationẽ & adoptionẽ dicit vt gl. sup illud psalmi. Deus deorũ dñs loquutus est. & illud. Ego dixi dij estis. & hiero. i omel. grãdis fiducia. Sup illud Matthe. Vos q relistis oia &c. Veritas dicit qđ vni ex minimis fecistis mihi fecistis &c.

Ita quod filij ab eorum succes-
30 sione &c. ¶ † Filij etiam ortodoxi magnis hereticis non succedunt vt hic: sed hereticis non sic grauiter errantibus succederent ortodoxi: & etiam cognati nedum filij: vt in auc. item de nestorianis. prout vno modo inducuntur ad consonantiam iste autentice per Hostien. in summa eo. §. que pena. Cum sint alij qui dicant preualere equitatem iuris ciuilis rigori. c. vrgẽtis. extra eo. c. excõicamus. §. j. qđ dic vt. d. §. que pena. Sed quotidie inquisitoribus hereticorum noue forme super hereticis dãtur illis tanquã posterioribus standum est.

Diuina quam humana. Ideo dicitur crimẽ maiesta.
31 proximum sacrilegio. ff. ad. l. iul. maiest. l. j. in prin. ¶ † Sed an inimicus capitalis accusat de heresi. De iure ciuili non est questio quo non repellitur inimicus ab excusando et sic admittitur quia non numeratur inter illos qui prohibentur. ff. de accusa. qui accusare. & ibi in fi. magne glo. dicitur qđ iure canonico inimici accusare prohibentur. & allegat. iij. q. v. c. quia suspec. c. canonica. & c. omnes. Unde videt de iure canonico indistincte intelligendum vt in omni crimine repellatur inimicus sicut conspiratores & odiosi etiam in criminibus exceptis quibus infames mulieres & prohibiti alij admittuntur sicut dicit Ber. extra de accu. cum. p. manconella. & Innocen. ibidem: et Hostien. in summa de accusationibus. sub. §. quis possit accu-

sare. versu. ergo inimici. versu. ergo admittunt. ⁊ versu. vel mediam viam. ¶ Econtra qd sic: qꝛ omnes ꝓhibiti accusare in crimine maiesta. vt seruus ꝯ dñm famul⁹ ⁊ libertus ꝯtra patronũ semper admittunt. C. qui accu. nõ pñt. l. penul. ⁊ filius cõtra patrem. ff. de accu. l. hi tamẽ. §. j. in glo. Multo fortius in heresi qꝛ lõge grauius est diuinam quam humanam offendere maiestatem cõtra. §. gazaros. Omnium est exequata conditio in istis criminibus. C. ad. l. iuli. maiest. nullus. que est canonizata. vj. q. j. §. porro. ⁊ qd hereticis sint posite ille leges ad similitudinem maiest. ptz in. c. precedẽti quere. vsqꝫ ad fi. questiõis. Exequata quidem quãtum ad accusatores qꝛ infames mulieres et meretrices extra de simõ. tuã. ⁊ quo ad custodiam vtriusqꝫ. C. e. l. iij. ¶ Videtur distinguendum inter hereticos largo modo sumpta heresi ⁊ ibi non accusat inimicus: ⁊ hereticos vero stricto modo sumpta heretica prauitate ⁊ ibi accusat inimic⁹ sicut distinctũ est. s. proxi. nam inimicus accusat quando suam vel suorum iniuriam prosequitur vt dicunt glosse. Sed in heresi perfidia stricto modo sumpta deus grauissime offenditur: qꝛ est peccatum in deum. Quod autem in religionem diuinam committitur in omnium infertur iniuriam. d. l. manicheos. ⁊ sic quasi de propria iniuria aget non de alienatione. ¶ In qua etiam fit iniuria elementis. C. eod. l. arriani. in prin. i. elementatis inter quos est quilibet homo. Sic ibi custodite persone. ff. de officio procon. solent. de publi. inde custodias. vel qꝛ in dicta heresi potissime fit iniuria deo a quo totius mundi elementa procedũt. C. de vete. iu. enu. l. j. in prin. Plus quidem dicitur esse causa nostra iniuria illata deo quã illata nobis vel parentibus nostris: nam deum debemus diligere patrẽ plusquã nosipsos ẽm Augustinum primo de doctrina christiana diuinam scripturã allegamus sicut ius ciuile ⁊ leges vt dictum est supra in preambulis ⁊ est de iure naturali religio erga deum: vt. ff. de iusti. ⁊ iure.
32 l. ij. ¶ †Item plus tenetur quis reipublice patrie sue ⁊ imperatori seu regi suo quã patri. ff. de capt. ⁊ postli. re. postliminium. §. si fili⁹. ergo magis deo qꝛ imperator minus deo est. Deus eñ creator omnium imperium constituit. in aut. de fide instru. in princi. colla. vj. ⁊ imperium sequitur deum. in aut. constitutio que de digni. §. illud. ⁊ debet deum imitari. C. de dona. inter virum ⁊ vxorem. l. penul. in fi. Item qꝛ accusare de tali heresi sicut de crimine maiesta. non est solum voluntarium imo necessariũ qꝛ tenetur quis denunciare etiam patrem contra imperium facientem in aut. vt lice. ma. ⁊ auie. §. si vero. ⁊ tenetur denunciare tempestiue alias punitur: vt in. l. quisquis. in fi. ⁊. l. seq. vj. q. j. §. verum. vbi est canonizata lex quisquis. De ista questione alibi plenius diximus ⁊c.

Ita quod si sic per annum per-

manserit. s. bãniti ⁊ in contumacia se purgandi: ⁊ sic habet annum ad se purgandum. ¶ Sic iure longob. is qui per sacramẽtale debet se purgare si iusta causa impeditur habet anni dilationem in longob. qualiter quis se defendere debe. si quis pro quacũqꝫ. ¶ Videmus hoc tẽpus abbreuiari per inquisitores nisi quando habent iustam causam impedimenti argu. ff. de re iudi. l. ij. Arg. contra quia suppletur a lege qd iudex minuit. eodem titulo. l. iij. §. si ex conuentione. ⁊ quod diximus in simili. s. quo tempore mil. c. j.

Tanquã hereticos.

Et tunc ex condemnatione perdet bona nõ quia per annum se non purgauit vt ⁊ diximus. s. §. idem quecunqꝫ. quia si post annum re integra ante condemnationem veniret non condemnaretur arg. ff. vt in posses. leg. si pecunie. de op. leg. mancipiorum. cum similib. ¶ Et cur ⁊ quomodo ex suspicione condẽnetur dic vt in glo. Ber. extra eo. excommunicamus. §. j. ⁊ de penis. grauem ⁊c.

Statuimus etiam.

Hoc positũ est extra de hereticis excommunicamus. §. j. que est Inn. iij. qui fuit post istũ Frederi. vt ptz ex cronicis papa ergo ab hinc sumpsit ⁊c.

Pro defensione.

Scilicet fidei. Quilibet debet tueri religionẽ diuini numinis. C. ne li. signũ sal. l. j. in prin. qd eñ in religiõe cõmittitur in omniũ infertur iniuriã. in aut. d. l. manicheos. in principio.

Iuramenta.

Tenẽtur etiam iurare qd sit catholicus. in aut. iusiuran. qd pre. ab his. in principio.

Alioquin ⁊c. irritas et inanes.

Istud nõ est in decretali excõicamus. an ergo supplebit̃ ꝑ hanc literã. ¶ Satis videt̃ qd standũ sit iuri canonico: qꝛ si voluisset Inno. papa posuisset sicut est hoc qꝛ nõ posuit omisit ⁊ noluit. C. de cadu. tol. §. penul. ꝯsiderauit vtilitatẽ publicã ⁊ cõem que est vt sñie nõ sunt elusorie qd ignorãtes subditi nõ ꝓstitisse iuramentũ officialẽ nõ puniat̃ vt ꝑdant sumpt⁹ ⁊ labores perlatos in lite arg. ff. de offi. prest. barbarius. de iudi. si pretor. de mino. l. minoribus. ¶ Item hec pena esset potius litigãtiũ nõ debet quis ex alterius delicto puniri qꝛ vos debent autores tenere. sic infra proximo. §. ibi: saluo iure domini principalis. ⁊. C. de penis. sancimus. ff. si qui. ali. test. prohibi. l. ij. §. factis. de penis. crimen. ⁊ maxime vbi hec iura non seruantur.

Si vero dominus temporalis.

Et hec posita est. C. de hereti. auten. Si verõ dñs tpalis neglexerit. no. negligentẽ facere iustitiã puniri dic cõcor. in. c. excõicamus. super verbo occupandã. Is q negligit perdit eã. Sed cui applicabit̃ vr̃ qd occupãtib⁹ ex hac lr̃a. ⁊. j. statim qui eã possidẽt ⁊c. vel sic fisco vt. s. in pn. l. dixim⁹. ⁊ no. in aut. cassa ⁊ irrita.

Domini principalis.

Quia tenebat feudũ ab alio ꝑ quo est. ff. de bon. liberto. §. si in libertinum. C. de episcõ. ⁊ cle. l. si quis presbyter. quasi dicat occupans tenebat ab illo a quõ is qui perdidit sicut si dedisset ei in feudũ. s. de lege cor. s. pro tertio lex trãsfert feudum in alium qui potest non minus q̃ cõtrahens. arg. C. de fideius. l. fi. in fi. vel verius redibit ad euz a quo tenebat de quo dic vt diximus. s. de pace tenen. l. si quis habeat. Et sic no. qd ex delicto alterius alius nõ punitur: vt ⁊ dictũ est. s. proxi. §. ⁊ dicit in. c. excõmunicamus. sup hoc verbo ⁊ ibi est pl⁹ de textu q̃ sit hic qꝛ papa absoluit vas. a iuramento fidelitatis vt in. c. fi. xv. q. iij. alius. ⁊. c. seq. ⁊ dic vt in. c. excõmunicamus. super illo verbo absolutus ⁊c.

Credentes.

Et hoc est in. c. excõmunicamus. §. credentes. ⁊ exponitur vt diximus in. §. gazaros. ⁊ maxime de receptatoribus. ⁊ fauentibus ⁊ de loquẽtibus verba que sapiunt heresim. vide etiam quod no. in. c. excõmunicamus.

Postquam ab ecclesia fuerint.

Hodie subiacet excõmunicationi eoipso ꝓpter delictũ. d. c. ⁊ sic ipso iure sicut dicit glo. ibi super verbo tabellio ⁊c.

Satisfacere contempserit.

Scilicet infra annum. addit Inn. d. c. ¶ Sic intestabilis legitimos actus ꝑdit: qꝛ nec donat nec vẽdit nec ꝯhit a tpe cõmissi delicti: vt in. l. manicheos. Sic in proditore. C. ad legẽ iul. maie. quisquis. graui⁹ autem hoc scilicet diuinam quã temporalem offendere maiestatem. vt supra dictum est.

33
Sed ipse aliquis.

†Sic excõicatus non potest agere sed cõueniri: sic extra de iudiciis. intelleximus. pena enim nõ debet tribuere immunitatem. ff. de mino. pap. exuli. de interdi. ⁊ releg. relegatorũ. in fi. de neg. gest. siue hereditaria. in fi.

34
Eius sententia nulla.

†Ex quo legitimos actus perdit vt nõ sit iudex: qꝛ non põt eligi ad publica officia: vt hic dicitur: ⁊ est excommunicatus: vt in. c. excõmunicamus. §. credẽtes. magis sine cõparatione deliquit. hoc ideo nõ vꝫ sententia: qꝛ non põt esse iudex qd supra proximo vbi omittit iurare vt tunc sñie valeant: qꝛ decretalis illud nõ adiecit: licet hic Fredericus dicat hic irritas ⁊ inanes prout diximus. s. §. proximo. Unde inquãtum est excõmunicatus statim priuatur iudicatura: qꝛ ⁊ procurator esse non potest: vt alij sibi non participent: extra de procurato. post cessionẽ. cum infames possint esse procuratores. insti. de exceptio. in fine. C. de decur. libr. x. l. si quis procurationum. Item rebanniti sunt a lege ista: vt dicit litera. Sed cum a iudice quis bannitur est infamis infamia facti. C. de requiren. re. l. finali. que repellit ab omni honore iudicature ⁊ dignitate habita. ff. de iudi. cum pretor. §. penultimo. ad legem iuliã de vi priua. lege prima. ¶ Imo post impetratas literas et bãno remisso remanet infamia facti: quia culpa potest demi. ⁊c. C. de abolitio. lege finali. de sententiã passis. lege generali. et hoc repellit a dignitate. C. de dignitati. lege secunda. ex quibus causis infamia irrog. l. nulla. Item remotus ex culpa nunquam ad id reuertitur. C. libro vndecimo. de suscepto. ⁊ archa. si aliquid. ⁊ de dignitat. iudices. ¶ Alie pene vt infamia iuris et remotio ab actibus legitimis non incurritur nisi post annum: vt in
35 capitulo excommunicamus. §. credentes. ¶ †Unde si notari⁹ facit instrumenta infra annum valebunt: licet sit excommunicatus: vt ibi dicit glossa Ber. quia ministerium solum facti est instrumenta conscribere: nec aliquis sibi communicat dum instrumentum conscribit sicut iudice ⁊ procuratore dictum est. ¶ Alij dicunt quod non valẽt instrumẽta ab excommunicato confecta qꝛ scilicet repellitur a testificando vt nõ sit testis ⁊ notarius testis dicit̃. ff. de testamẽ. l. domitius. Sed in testificãdo participat cum iudice ⁊ notario qui scribit ⁊ litigante qd non est in tabellione qñ scribit instrumentũ: licet participet qñ rogatur a contrahentibus facere instr̃m ⁊ qñ interest contractui

nam si

nã si postquã fuit rogat⁹ foret excõicat⁹ tũc sine scrupulo: ꝓcedit vt valeat instr̃m: qꝛ ꝛ pubes testificaẜ id qd̃ in pupillari etate vidit: ꝛ seru⁹ liber fact⁹ id qd̃ vidit in seruitute. ff. de ṽbo. signotionẽ. §. instꝛoꝝ. ¶ Alij approbãt qd̃ dicit Ber. ꝛ vr̃ qd̃ bene qꝛ in notorio dicit. c. excõicamus. ex tũc qd̃ significat extremum tps anni. ff. de cõdi. ꝛ demõ. l. iiij. in fin. Itẽ qñ rogaẜ nihil facit nec sic participat alijs sicut testis deponens in iudicio.

Intestabilis. Actiue ꝛ passiue. ff. de testamẽtis. cum lege ꝛc.

Aduocatus. Hic est honoꝛ ꝛ ab honoꝛe isto retrabunẜ ĩfames. ff. de postula. l. j. §. ij. Sꝫ qꝛ excõicat⁹ est statim añ lapsum anni repelliẜ ab hoc: qꝛ participaret alijs ꝓdicta rõne. ¶ Sed an cerdo ꝛ pellipari⁹ ꝛ faber nõ acqrẽt sibi ex arte eoꝝ. Dic qd̃ isti non ꝓhibenẜ operari ꝓpter alimenta vt fame non pereant: qꝛ si incarcerabitur ꝛ dãnabiẜ comedere decet. ff. de ali. ꝛ ciba. lega. is cui. denegare alimenta esset occidere. ff. de lib. agno. necare.

Nauigia. Et h̃ poniẜ auẜ. nauigia. C. de fur. vbi glossatur: ꝛ ideo illa non repeto hic. Durioꝛes pene deberẽt statui contra istos: qꝛ male seruantur in pluribus locis ꝛc.

Procaciam. Scilicet prauitatẽ. Alij habẽt in litera puniri ẽt pñt p ti. de incẽ. rui. naufra. ꝛ dꝫ dici ꝓpter enoꝛmitatẽ criminis quo additẜ afflictio afflictis vt hec pena prisce seueritati accedat. C. de se. vj. l. iiij. in fi. nã nõ emendanẜ ꝓpter hãc penã: vnde exponẽdũ esset ꝛc.

Et si res exegerit. Quia exigit cũ nõ abstineãt ꝓpterea eoꝝ audacia modis alijs scꝫ antiqs nõ em̃ corrigere vr̃. c. ꝓdictũ quo dr̃ de his sicut de latronib⁹ sñiam dicere eo. ti. ne qd. §. de his. qꝛ nõ dicit exꝓssim corrigere ãtiqua iura in dubio nõ corrigenẜ. in auẜ. tit. qb⁹ mod. natu. effi. sui. §. trib⁹. vr̃ exꝓssum. d. l. q sepulchra. in fi. nõ est minoꝛ rõ hic quã ibi imo maioꝛ qꝛ ĩmani⁹ crimẽ. Est aũt aũt duplex id edictũ qꝛ in rapiẽtes in quadruplũ in alios possessoꝛes q nõ rapuerũt de naufragio: qꝛ tenenẜ quasi custodire litt⁹ possessiõis eoꝝ ꝛ indicare rapiẽtes vel ꝓhibere daẜ in simplũ ẽt qñ extrane⁹ ꝓsus rapuit: qꝛ ꝓsumiẜ scire qs rapuit ꝓpẜ vicinitatẽ. d. l. ne qd sic. C. de his q latro. l. ij. §. dñij ꝓdioꝝ. ꝛ de falmone. l. j. dicũt esse solliciti possessoꝛes qñ vidẽt tẽpestatem custodire littoꝛa. Si em̃ ꝓbaret ignoꝛãtiã p absentiã nõ teneret in aliquo de extraneo ꝓsus: sec⁹ de familia: ꝛ sic itelligi dꝫ gl. in. l. ne qd. lꝫ em̃ ꝓsumanẜ scire ꝯ ꝓsumptionẽ est valida pena ꝓbatio ff. qd̃ met⁹ cã. l. fi. q̃ ꝓsumptio est ꝓpter vicinitatẽ et custodiam quã ipsi debẽt dicit dicta gl. sic. C. de naufra. quoties. de nup. si vicinis. ff. de fundo istru. cũ de laniõis. §. asinã. ꝛ de flumini. l. j. ꝛ que domi fiũt p domesticos ꝓbanẜ. C. de repudi. cõsensu. ¶ Qñ aũt dicaẜ ex naufragio surripi dicit. l. eod. tit. si quid ex.

Prouincie. Que habẽt statuta vel ꝯstitutiões vt vicini teneanẜ ad restitutionẽ non multũ vr̃ irratiõabilis: qꝛ quasi de custodia tenẽtur ꝛ debẽt officio ob seq ꝓximis. hoc em̃ est officiũ qd̃ hõ dꝫ homini. ff. de ser. expoꝛ.
36 seru⁹ ea lege. ff. de iusti. ꝛ iu. vt vini. ¶ † In alijs maleficijs non sic in illis dꝫ teneri princeps q ꝓcipit fruct⁹ regni: ꝛ id̃ hꝫ regalia demania vectigalia tributa ꝛ alia. Inde frater Thomas ꝛ glossatoꝛes iuris canonici dicunt principẽ teneri restituere qd̃ subditis p latrões surripiẜ qui dꝫ vigilare punire ad Ro. xiij. dictũ est in sꝑioꝛib⁹. ¶ Nõ ergo ponãt principes ꝯsti. vt furta latrocinia pene ꝓpter homicidia p habitatoꝛes locoꝝ emẽdenẜ ꝛ saluanẜ. Audiui magnũ virũ iuris doctoꝛẽ antiquũ dicẽtem leges iuriscõsultoꝝ esse multũ ratiõabiles: sed postquã Iustinianus fuit in oꝛiẽtẽ fecit leges de supindicto ꝛ multa alia minus rõnabilia. ¶ Fiscales nostri excusant cõstitutiões regni sicilie q̃ punit habitatoꝛes homicidioꝝ occultoꝝ per. l. ne qd. ꝛ per lib. xj. de fabꝛicẽ. iure. de castrẽ. l. fi. in fi. lib. xij. ¶ Alij dicũt ꝛ meli⁹ vt mihi vr̃ qd̃ cõstitutio illa sit odiosa q̃ punit aliũ pro alio qd̃ esse nõ dꝫ vt. s̃. ꝓxi. §. dictũ est. ¶ Nec faciũt ꝓdicte leges ad hoc nõ. l. ne qd. qꝛ seruire ꝛ custodire dꝫ hõ hoĩem ꝛ tueri nõ sine rõne dr̃: qꝛ etiã extraneũ debem⁹ a vi defendere ẜm Hostiẽ. ꝛ Inn. dixim⁹. s̃. q̃ sit cã prima. ꝛ de pace tenẽ. si qs hoĩem. sꝫ qd̃ pro homicidio titij inferaẜ pena fisco nõ este quũ nec rigoꝛ: imo iniqtas cũ ꝛ si sciret regul'r nõ teneẜ qs indicare malefactoꝛẽ. ff. de condi. ob cãm. l. iij. C. de furtis. ciuilis. ¶ Lex iuris loquiẜ in corpoꝛe fabꝛicẽsiũ: qꝛ cũ vnus deliqt oẽs videnẜ deliqsse dãnũ ꝛ incõmodũ est cõe: qꝛ adinuicẽ sibi succedũt. C. de hered. decur. l. fi. ¶ Lex de castrẽsis dicit cõmissum maleficiũ vindicari in locis vbi crimẽ patratũ est. i. ibi dꝫ puniri: vt in auẜ. q̃ in ꝓuincia. vt ibi no. in gl. nõ dicit qd̃ debeãt puniri nisi patratoꝛes. Sec⁹ in statutis ciuitatũ volũtarie factis p habitatoꝛes: qꝛ qlibet in re sua põt dicere legẽ quã vult vt in superioꝛibus dictum est ꝛc.

Omnes peregrini. Et ista est. C. cõia de successio. auẜ. oẽs pegrini. Remouet abusum ꝛ punit facientes punit. s. in eo quo delinquiẜ. ff. de his qb. vt indig. rescriptũ. de dãno infecto. q bona. §. si qs. C. de exac. tribu. l. ij. vbi incarceraẜ incarcerãs. simile. C. de repu. cõsensu. §. hoc nisi ibi equũ em̃ est ꝛc. extra de trãsact. quãto. de tẽpo. oꝛdi. c. literas. in fi. lib. vj. de elec. ꝓuida. in fi. per que peccat qs per hec toꝛqueaẜ. Sap̃. xj. ¶ Faueẜ peregrinis. argu. s̃. ꝓxi. §. vbi dictũ est spãle habitatoꝛes debere custodire littoꝛa ꝓpter nauigãtes. ꝛ in auẜ. habita. ¶ Antiqui romãi habebãt ꝓtoꝛẽ pegrinũ ꝓ causis exteroꝝ. ff. de iurisd. om. iudi. si per erroꝛem. ꝛ erat ager figuli in sepulturã peregrinoꝛum. Matthei xxvij. ¶ Pie egit hic imperatoꝛ dari episcopo erogãda in cãs pias alioqn vltimus successoꝛ esset fiscus. s̃. que sint regalia. dictum est ꝛc. ¶ Sic ꝛ milites habeant cophinos vbi certã partẽ stipẽdioꝝ reponebãt pro expẽsa sepultura cõtubernaliũ ꝛ morientium ponit Vegetius libꝛo. ij. de re mili. c. xx.

Si fieri potest heredibus. Id est si hꝫ heredes cetera dic in glo. cõia de suc. vbi hoc ponitur ꝛc.

Agricultores. Faueẜ agriculture ꝛ merito ne occasiõe aliqua pereãt segetes a celesti ꝓuisione cõcesse. C. de fer. l. ij. Sic cauetur in auẜ. de questoꝛe. §. j. ꝛ. ij. C. lib. xj. de agrico. ꝛ censi. litibus.

Inuadere rapere aut auferre vi. ¶ Per hoc ptꝫ qd̃ per modũ iudiciariũ põt: qꝛ ꝛ inalienabilia veniunt in executione rei iudicate. si aliud non habeat condemnatus. ff. de re iudi. cõmodis. C. de excep. rei iudi. stipẽdia. ¶ Sed an capientur pignoꝛi. Respondeo nõ in subsidium. C. que res pig. oblig. pos. l. spe premioꝛum. ¶ Ex hoc habuit oꝛtũ constitutio regni sicilie quod boues aratoꝝ non pignoꝛantur. ¶ Inclytus Rex Karolus secũdus adiecit nisi sint specialiter obligati ꝛc.

1 ¶ Doctoꝛes liberalium artium ꝛ phylosophie nomine pro fessoꝛum intelliguntur.
2 Scientia quos habeat effectus.
3 Imperatoꝛ post deum primus esse dicitur.
4 Animus quando ꝛ quãdiu rex in coꝛpoꝛe esse dicatur.
5 Princeps ad studium inducens laudatur.
6 Scire diuersi ad finem diuersum appetunt.
7 Scientia bonoꝛum mundum illustrat.
8 Consuetudines male reijciuntur tanquã coꝛruptele.
9 Scholares an in agendo potiantur priuilegio.
10 Priuilegio scholarium non priuatur qui ad studium reuertendi habet animum.
11 Scholares vbi conueniri possint. ꝛ nu. seq.
14 Doctoꝛes vbi agere vel conueniri possint.
15 Clericus non potest foꝛo renunciare.
16 Cognoscere quis debeat quando nescitur ad quem iurisditio pertineat.

Habita super hoc. Quidam habẽt hic. Quidam non: et est bene glossata in. C. que hic non repeto.

Legum professoribus. Ad idem de magistris artium et medicine. ¶ Verbum etiam non implicat de alijs doctoꝛibus qꝛ. s̃. de scholaribus tantum dixi imo quando dicit legum professoꝛib⁹: videtur dicere de scholaribus legum: vt subsequens declaret precedens sic. ff. de penu lega. nam quod. in fine. ¶ Sic econtra precedens declarat vel restringit subsequens. ff. de tritico vino ꝛ oleo legato. l. si pro socio. l. sed si adijciatur: et cum in vno loquitur concedendo in alijs videtur prohibere. ff. de
1 iudi. cum pretoꝛ. C. de procuratoꝛibus. maritus. ¶ † Item in verbo professoꝛibus intelliguntur doctoꝛes liberalium artium phylosophie. ff. de vaca. mu. his. §. angarioꝛum. C. de mun. patri. professio. sed addit legum. Cõmuniter intelligitur de omnibus doctoꝛibus. patet per glossam positam. C. eodem. aut super verbo dedimus. que incipit per hanc constitutionem ꝛc. vbi dicit dari doctoꝛi grammatice. nam si datur scholaribus ea ratione vt fiant boni. vt dicit litera que loquitur in omnibus scholaribus cuiuscunq͛ artis magistri sunt causa quare fiunt boni scholares: vbi est eadem ratio idem ius. ff. de fonte. lege prima. ꝛ per argumentum a minoꝛi si datur scholari dabitur doctoꝛi suo qui est maioꝛ eo et peritioꝛ: quia debet esse amplioꝛis peritie quã scholaris. ff. in proemio. §. nos autem. Ideo scholaris audit doctoꝛem vt addiscat que ignoꝛat vt diximus supꝛa in proemio huius operis. si potest populus qui est minus potest imperatoꝛ qui est plus. ff. de offic. pre. barbarius. depositi. si in asia. §. primo. Et cum dixit scholarib⁹ quod intelligitur cuiuslibet facultas. vt glossa dicit includunt do-
a ctoꝛes: quia homines dum docent discunt[a] dicit Seneca libro epistolarum epistola septima circa finem. Thesaurus scientie quodammodo erogatur. ff. in proemio dicto. §. huius autem. dicunt Moderni qd̃ est erogatio dignissima: quia luculentioꝛ

Additio.
a ¶ Dum [illegible] scũt. adde carmina illa de qb⁹ in gl. in ṽbo fieri. i. l. j. de excusa. ar. lib. x. Discere si q̃ris doce[illegible] sic ipe doceris. Nã studio tali tibi ꝓficit atq͛ sodali. Barthol. ab boꝛrario.

remanet in doctore ꝛ nihilominus transit in discipulum: sic et oratio de qua dicitur in psalmo. Oratio mea in sinu meo conuertebatur. Postquã dicit scholaribus subdit statim maxime legũ ꝓfessoribus in verbo maxime subintellexi alios doctores aliarũ facultatũ quos in verbo scholariũ cõprehenderat quasi indubitãter tanquã digniores ꝛ peritiores sed de ꝓfessoribus legũ specialiter subiunxit. In subintellecto idẽ est qḋ in expresso. argu. C. de post. here. instit. l. fin. ff. manda. l. fin. in fine primi responsi. Sic ꝛ in tacita idẽ est qḋ in expressa ta qñ nõ est diuersa ratio. ff. de cõdi. ob causam. si extraneus. In lege nã qḋ ꝛ similibus sumit cõiectura ex volũtate defuncti qui primum locum obtinet. ff. de lega. j. si mihi ꝛ tibi. §. penulti. de condi. ꝛ demon. l. conditionibus. inde si relinquam soluendum debitum ꝛ mutuum de omni debito ꝛ mutuo intelligitur. ff. de leg. ij. nomen debitoris. §. vlti. ꝛ argu. l. cũ quis decedens. §. fi. ¶ Circa priuilegiuȝ fori ꝛ muneris patrimonialis dicetur statim: vbi etiam queritur de doctoribus ciuib⁹ Bononie vel Neapo. et de actu non regentibus ꝛc.

Quorum scientia mundus illu-
2 **minatur.** ¶ † Scientia illustrat ꝛ nobilitat. C. de postul. proni de. Aum. de quo dic scdm Azo. in summa in proemio. institu. Scientia seruit bono publico. qḋ dic. C. de aduoca. diuer. iudi. l. aduocati. De laude scientie habent plenius canoniste. Dixit enim deus scientiam repulisti ꝛ ego te repellam ꝛc. extra de renunci: c. nisi cum pridem. §. pro defectu quoq̃ sciẽtie. quod dic vt ibi ꝛ lib. vj. de elec. cum ex eo here. cum ex iniuncto. et de reliquiis ꝛ vene. sanctorum. c. j.

Ministris princeps. Et glibet Potestas est dei minister. predicto. c. ad Ro. xiij. Imperium enim sequitur deum et ipsum de celo deus instituit. in auẗ. constitutio que de dignitatibus. §.
3 illud. de fide instru. §. j. ¶ † Post deum est imperator dicit Vegetius in ꝓlogo primi libri de re mili. Deus est rex reguȝ ꝛ dñs dominantiũ ab ipso sunt regna ab ipso gubernanẗ. C. de veter. iur. enucle. l. j. in prin. quia nisi dominus custodierit ciuitatem frustra ꝛc. Si minister dei es est tibi in bonum. Si autem male feceris time. dicto. c. xiij. q. d. Bonus est ꝛ esse debet bonis sicut deus terribilis malis in auẗ. de man. prin. §. talem vero. ¶ Cuȝ declinat princeps in peruersum non est dei minister: sed diaboli in illo actu dictũ est supra in superioribus. ij. questio. j. scelus.
4 ¶ † Animus est Rex in corpore humano hoc donec honesta intuetur ꝛ officium regis obtinet. Quando in contrarium fit tyrannus. dicit Seneca plene dictum est. s. ¶ Quilibet autem est rex suiipsius. dicit Augusti. super illud psal. Terribilis apud omnes reges terre. Multum debent reges virtuose ꝛ in virtuosis actibus sequi deum: maxime in humanitate per quam dei seruatur imitatio. C. de dona. inter virum et vxo. lege penulti. ¶ Principes conuersione dignos commutant in bonum. iuxta id. Cor regis in manu dei est. quocunq̃ voluerit inclinabit illud. Sic de Assuero ꝛ Nabuchodonosor narrãt scripture quos indignos ducit ad infimum: quia sedes superborum ducum destruxit ꝛc. Ecclesiasti. x. sic de Pharaone promittit altissimus p Esai. populo suo requiẽ se daturũ de seruitute dura qua ante seruierant ꝛ per Ezechielem dicit. ¶ Liberabo gregem meum de ore eorum scilicet pastorum qui pascunt seipsos populus tamen debet a peccatis cessare vt placeat deo: aliter regnare facit hypochritam propter peccatuȝ populi. ¶ Dicitur in Job. Timeãt iram dei que non est aliud quam pena que irrogatur peccato secundum Augu. de ciuitate dei: quia propter peccata balteum regũ dissoluit ꝛ precinxit fune renes eorum. Cõuertit sacerdotes inglorios ꝛ optimatos supplãtat ꝛ effudit despectionem super principes immutat cor principũ vt frustra incedant per viam ꝛ errare facit eos quasi ebrios. Job. xij.

5 **Amore scientie.** † Princeps benefacit quod inducit ad studium propter bonum publicum quod inde oritur ex iuristis maxime institu. in proemio in fin. ¶ Sed pauci sunt studentes qui ideo studeant vt bono communi deseruiãt. ¶ Sed vt dicetur quinq̃ sunt genera sciolorum: ꝛ ad sciẽtiam tendẽtium: vt dicit beatus Ber. super cantica. ¶ Quidam enim vt dicit ipse Scire volunt eo tantum fine vt sciant et turpis curiositas est: quia non diffundunt ad proximos. ꝛ sic carẽt charitate que minus quam inter
6 duos haberi non potest secundum Greg. in omel. ¶ † Bonum est sui diffusiuum secundum Diony. qui pro se tantum vult scire non videtur bonus esse solum sibi prodesse non est malum: sed non resistere prauis ex scientia a deo data hoc malum est: q2 sancta rusticitas ꝛc. dicit sanctus Hiero. in epistola ad paulinum. Si autem habuero omnem prophetiam ꝛc. Charitatem autem non habeam nihil sum. j. ad corin. xiij. ¶ Et sunt qui scire volunt vt sciantur ipsi et turpis vanitas est propter nomen gloriosum seculi quod pertinet ad vanam gloriaȝ hic pertinet ad superbiam que est amor proprie excellẽtie vt dicitur in libsententiarum prosperi ex tali amore causaẗ inordinata presumptio alios superandi que est quãdo appetit esse plusquam par suus est nec hoc caret vitio auaritie que non tantum pecunie est: sed etiam altitudinis honoris vel talium secundum beatuȝ Grego. in omel. prime dominice in quadragesima. ¶ Et sunt qui scire volunt vt scientiam suam vendant pro pecunia et honoribus et turpis questus est: sicut sunt studentes pro maiori parte nostri temporis. Quod est intelligendum quantum ad deum vt anima edificetur non corpus vel quãtum ad iudices. Quia aduocati possunt vẽdere iustum patrocinium ꝛ iurisperiti rectum consilium. xj. questione. iiij. nõ licet. ff. de extraordi. ꝛ vari. lege. j. §. in honorarijs. C. de suffrag. lege. j. ¶ Et sunt qui scire volunt vt edificent charitas est. Horum numero sunt religiosi paupertatis qui student pro predicando contra errores peccata ꝛ vitia istis debet exponi quomodo iacent ꝛ comedũt sicut dicit Seneca. xiij. epistolarum epistola naufra. in princip. culerit in terra iacet ego in culcitra ex duab⁹ penulis. ex duab⁹ scilicet vilibus pãnis penula dicitur pena nulla sicut sunt panni culcitra. ff. de bon. dam. lege diuus. altera stragulũ. j. paruũ lectum diminutiuum est stratus qui lectus est. ff. de verbo. sig. in stratu altera opera operatorium facta est cum quia se cooperit dormiendo vel quiescẽdo de prandio nil detrahi potuit paratum est nõ magna hora nusquam sine chartulis nusquã sine pupillaribus illa si panem apto pro pulmentario sibi si non habuero panem. de istis dicitur qui me elucidant vitam eternam
7 possidebunt. Ecclesiasti. xxiiij. ¶ † Horum scientia mundus id est mundani peccatores illuminantur. vnde cum de scientijs cõparatiue agitur non comprehẽditur sacra theologia. C. de studi. liberalium art. lege. j. libro. xj. in fine illa preeminet alie sibi famulantur vt ancille. prouerb. xj. ¶ Et sunt qui scire volunt vt edificentur ꝛ prudentia est edificentur scilicet vt non fallãt nec fallantur. C. libr. x. de ponderatore. l. ij. non multum distat in vitijs decipere posse vel decipi. xvj. q. j. si cupis.

Omnibus periculis. Matris et terre latronum ꝛ similium. Vnde Apostolus ait periculum in mari ꝛc. ꝛ periculum in falsis fratribus. ff. de donatione causa mortis. l. senatus. §. mortis causa.

8 **Ex peruersa consuetudine.** † Male consuetudines sunt corruptele. nota. ff. de offi. proconsul. obseruare. §. ingressus. ¶ Si igitur alicubi esset consuetudo quod pater sine causa filium exheredare possit non debet valere huius consuetudo eoipso quod est filius debet esse heres si velit ꝛ non offenderit patrem quod exheredationẽ incurrerit iuxta illud Pauli. si filius et heres. nota. C. si qui se vt ab here. ab. lege. j. ff. de acquiren. here. necessarij. in auẗ. de here. que abintesta. §. j. Si nollet non cogeretur in suum commodum est heres in dãmnũ nõ. Iure Ro. legitima amissa facit quod vult Iure longo. totum: licet pro anima det tertiam mulier quartam diximus in superioribus etiam deo non põt plus relinquere: q2 qui vult filium exheredare ꝛ ecclesiaȝ instituere alium querat cõsultorẽ vel qui suscipiat non Aug. xvij. q. vlti. c. vlti.

Litem super aliquo negotio. Litẽ intellige ciuilem ꝛ criminalem Neapolitani non renunciauerũt cri-
9 minalib⁹. imo scholares habẽt ex priuilegio expssim. ¶ † Quid si ipsi scholares agant et inferant litem alijs: an in agendo habent priuilegium non videtur: quia quando iniuria fit eis rectoribus locorum mandatur vt vindicet. Item cum dicit si qs velit intendere litem non dixit vel ipsi inferre velint alijs in cõueniendo permisit in agendo videtur prohibuisse per iura generalia superius allegata. et argumen. ff. de verborũ obligatio. si a colono. vbi oportet quod dicat debebitur: quia si voluisset expressisset: sed non expressit omisit. §. penulti. C. de cadu. tollen. C. quando imperator inter pupil. lege prima. expressit in conueniendo post in agendo. pro quo est. C. de iurisditio. omniũ iud. magisterie. qui dicit priuato actore nõ est verisimile. Iura que dicunt actorem sequi forum rei. C. vbi in rem actio. lege finali. cum simi. sustulisse per verba que non exprimũt id. nam ꝛ iura non corriguntur: nisi quando expressim dicitur in auẗ. qui. mo. natu. effi. sui. §. tribus. pro quo etiam est. C. de inoffi. testa. si qñ. ¶ Priuilegia sunt priuate leges. iij. di. priuilegia. Neapoli habẽt ex priuilegio siue agant siue cõueniant habebit ergo priuilegiũ in rebus ꝛ in persona priuilegiũ. s. sui iudicis nõ loci in rebus constitutis in terra vbi est studium. Naȝ si Capuanus studens Neapoli agat vel contrahat capue de contractu inito Capue vel possessione sita in Capua rõne contractus conuenietur capue. ff. de iudi. heres. §. pe. ꝛ. l. omnem. et ratione possessionis similiter. C. vbi de pos. agi opor. l. j. et vbi in rem ac. l. ij. Nam et exemptus non hȝ priuilegium nisi loco exempto: in nõ exempto non

pto nõ habet.extra de priuileg.volentes.in decretali noua.⁊ in
c.tuarum.vbi de hoc in glo.¶ Ur tñ qd si iam preparauit se ad
eundũ ad studium si ꝯtrahat sequatur forũ ꝯhentis scholaris.
d.l.heres.§.nunquid dicemus.¶ Item si finito studio redeat
ad se preparandum.argu.eius quod not.in gloss.lib.x.de inco-
lis.l.ij.⁊ per modernos ibi.Hoc non põt stare:quia tũc incipit
abesse causa studiorũ qñ de domo recedit.ff.ex qui.cau.ma.qui
mitunt.§.penulti.ibi similiter ⁊c. vt id est postq̃ de domo sua
primum profectus est.⁊ argu.ff.de oper.lib.l.qd nisi.ver.sz qui
dies.Item datur tempus redeuntibus.⁊ tũc videt abesse.ff.ex
qui.cau.maio.si cui.§.fi.⁊ tempus qd datur ad componendum
sarcinulas eo.tit.ab hostibus.§.sed qd simpliciter.Item ad in-
cipiendum accusationem qui vocant mesti penates.C.de exhi.
reis.l.ij.¶ Constitutio regni in his qui vadunt ad exercitum
dat.xv.dies anteq̃ iter arripiant.⁊.xv.post. Sed non minus
prouident sanctitati bono cõmuni q̃ milites per.l. aduocato-
rum.vt.s.primo dicit.¶ Item auten.hec cõtinet speciale ius
qꝛ in loco studij nõ hz domicilium nisi ex transcursu.x.anno.d.
l.ij.cũ si.Per priuilegiũ huius aut.habet in studio certos iu-
dices quo ad forũm non quo ad locum. Si non esset hec autẽ.
habet ordinarium loci studij si contraheret vel delinqueret in
studio ⁊ habent hoc preuilegium illi qui iam sunt in studio:qꝛ
dicit in prin.qui causa studiorum peregrinantur scholaribus.
10 ¶ †Illi qui habẽt animum reuertẽdi ad studium habẽt priui-
legiũ q̃tũ ad alia puta vt nõ soluant collectas ⁊ alia munera q̃
imponunt rebꝰ vt.C.de tabu.l.ij.lib.x.sic dz intelligi dictũ mo-
dernorũ.d.l.ij.qꝛ q̃tũ ad forũ si delinquant extra locũ studij nõ
habebũt p̃uilegiũ fori.nã qꝛ p̃uincia quis deliquit ⁊c.⁊ dr exp̃s
sim lib.xij.de p̃uilegijs schola.hac lege.ibi dicũt hic moderni
pp rõnẽ que est in litera ne flagitiorũ crescat autoritas ⁊c. At in
ciuili vr in ocio ⁊ qete vadẽs ad domũ capuam p se p̃parando
alio anno qd habeat priuilegium fori.C.li.xij.de proxi.sac.l.in
11 sacris.⁊ ibi etiã moderni tangũt.¶ †Forte in illis ratio est:qꝛ
lex expressim dat ac scholari datur dũ peregrinat causa studio-
rum:⁊ cum ibi non habeat domicilium.d.l.ij. peregrinari vi-
detur cuz p̃ficiscitur ad studium:in.l.q mittuntur.§.similiter.
nam cum redijt scilicet de studio peregrinari desistit.C.lib.xj.
de incolis.ciues.in fin.ex quo Capue habet domiciliũ originis
ibi cõuenietur:quia ⁊ si non originem sed pergulam aliqñ ibi
morandi habuerit animum idem esset vt in.l.heres absens.§.
j.⁊.d.§.nunc quidem dicemus.¶ Si vero in via eundo vel re-
deundo contrahat sciens qui contrahit illum cõfestim profe-
cturum sequatur eius domicilium.vt in.§.nunc quid dicemus
propter rationem communem que ibi redditur in litera non
propter priuilegium.In delicto semper vbi deliquit.d.l.hac le
ge.¶ Et si constitutio regni Sici.dat.xv.dies. vt predicitur
eũtibus ad exercitum nulla lex dat hoc euntibus causa studio
rum.ibi miles vel feudatarius tenebatur ad seruitiuz pro quo
faciendo ibat causa reipublice.⁊ si certum erat esse reipublice:
quia debebat in exercitiũ seruire. At scholaris vadit vt addis-
cat non est certum hoc esse bono cõi: qꝛ incertũ est eũ bene p̃fi-
cere vel nõ.Multi enim sunt vocati pauci electi.nec sufficit esse
in studio nisi proficiat.Sicut nec hierosolymis fuisse.C.lib.xij.
de proxi.sacr.scri.l.vnicuiq3.

12 **Additio.** †Et dat cõsti.exceptionem hosticã nisi con-
traxerit vel deliquerit post submonitionem
in eo nõ videt priuilegiũ habere.ff.de iudi.non al.§.legati.pro
quo est:qꝛ stipulatio damni ĩfecti nõ hz locũ ad domos postea
quesitas.ff.de dam.infecto.damni infecti.si is.ad hoc est.ff.de
excusa.tuto.l.ij.§.hoc amplius.⁊.l.si tutor petitus.si quis cau.
sed ⁊ si quis rei capitalis.§.illud.¶ Sed certe vr intelligi de cõ
tractibꝰ ⁊ delictis extra suam prouinciã cõmissis vt si hispanꝰ
cõtrahat vel delinquat in anglia.nã de cõmissis in sua p̃uincia
legatꝰ vel baro post submonitionẽ hz priuilegiũ ẽm cõem intel
lectum de iudi.l.ij.item si extra.nisi dicas in contractibus sed
in delictis indistincte loquitur.§. legati.pro quo est multum
C.de priuile.schola.l.ij.propter rationem que ibi dicitur ne fla-
gitiorum crescat ⁊c.⁊ qꝛ honorem reatus excludit. C.vbi sena.
vel cla.l.j.in glo.in.l.non alias videtur hoc sentire:quia in p̃nc.
dicitur hoc tempore contraxerint:quasi dicat rome qꝛ si in sua
prouincia secus vt in.§.item si extra.Sed cũ statim sequitur.
§.legati.in delictis hoc non repetit gloss.scilicet rome: qꝛ indi-
stincte in delictis.arg.contra.in.l.qui mittuntur.§.penul.vbi
priuilegium competit postq̃ exit de prouincia sua vel quando
incipit administrare quod in sua prouincia commissum est ei.
Sed non denegat ibi quin dum se preparat habeat priuilegiuz
vt ibi glossa. quia si habet dies ad redeundum habebit ea-
dem ratio nedum se preparat. Item ibi de alijs priuilegijs
loquitur hic de priuilegio fori.§. ¶ Secus si iam prefectus in
iure mittitur ad regendum prouinciam aliquam vel assessor re
gentis hic non est scholaris peregrini de studio desijt.⁊ tamen
causa reipublice abest: sed non antequã recedat de domo.ff.ex
quib.cau.maio.abesse.⁊.l.inter eos.hñt autem spacium in re-
deundo.d.l.si cui.in fi.⁊ q̃tũ ad forum in ciuili ab eo.s.qui nõ
ignorauit eũ cõfestim recessurũ:nã in criminali nõ sic dicta rõ-
ne ne flagitiorum crescat autoritas ⁊c.ad qd facit qd.j.dicitur.
13 ¶ †Si cõuentus scholaris Capue vnde trahit originẽ vel do-
miciliũ de iure cõmuni nõ defenderet capue restitueret nõ legi-
time defensus ẽm distinctionem absentiarum positam.ff.de in
integ.resti.l.fi.ex qui.cau.ma.l. necnon.in prin. ¶ Multomi-
nus ergo scholaris Capuanus studens Neapoli non poterit
conuenire coram rectore suo vel archiepiscopo vel iusti.schola-
rium ciuem Capuanum de possessione sita : ita Capua vel con-
tractu inito extra Neapolim : quia Capuanus conuentus est
in quasi possessione sui fori iudicis capue in quo non habet
iurisditionem iudex neapol.ordinarius vel alius existens nea-
poli ex priuilegio sicut doctor archiepiscopus vel institiarius
scholariũ.ergo ⁊ ciues capuani sunt diuersi fori.⁊ sic actor seq-
tur forum rei.argumen.pro hoc.ff.fami.her.l.j.in fine.¶ Si es-
sent eiusdem fori ⁊ essent plura tribunalia eligeret actor.C.de
epis.⁊ cle.l.cum clericis.in prin.¶ Si dicatur quod priuilegiũ
habet cum sequatur forum conuenti scholaris.Dic quod quã-
do sunt eiusdem fori quo ad locum ⁊ habet actor diuersos iu-
dices vt in p̃posito trahit actor reum ad extraordinarium iu-
dicem scilicet coram iustiti.archiepiscopo vel doctore suo qui
non esset scholaris traheret ciuẽ neapolitanum contrahentem
vel delinquentem neapol.coram baiulo vel capitaneo vel pote-
14 state.¶ †Sed nunqd doctor habet priuilegium quãtũ ad forũ
vt eligat coram iustiti.vel archiep̃o.Nam in alijs sicut muneri-
bus ⁊ honoribus in dictis habet doctor etiam medicine vel
liberalium artiũ.vt.s.circa prin.dicimus.¶ Quantum ad forũ
dicit litera huius rei optione data scholaribus non repetit de
professoribus.¶ Item archiepiscopus ⁊ iustitiarius sunt pa-
res doctorum ⁊ magistrorum quãtũ ad electionem scholariuz.
Sed asinus auribus intumesceret si sciret se p comparem ap-
prehendi.ff.de acq.her.heres p seruum. ¶ Item par in parem
non habet imperium.ff.ad tre.ille a quo. §.tempestiuũ.de arb.
l.pe.Dic qd sic quia in prin.dicendo de scholaribus intellexit
de doctoribus per rationes dictas.s.maxime de professoribus
legum.⁊ sic quale est principiũ cõsti.⁊ qualiter in prin.loquitur
debet intelligi tota cõstitutio.ff.de iuris ⁊ facti igno.regula.§.
pe.Nam ad primordium posterior format euentus.C.lib.x.de
impo.lucra.des.l.j.in fi.Ex quo dixit in prin.videt repetisse in
sequentibus.argu.C.de diuer.rescri.l.si libellum.pro quo est de
eden.si quis ex argẽ.§.si initium.de ver.ob.titia.§.idem respõ-
dit.vñ eliget coram episcopo loci vel iustitia.scholarium qbus
est par quãtũ ad scholares litigantes vt possit discipulus suus
eum eligere p iudice sicut potest vel iustiti.vel archiepiscopum.
¶ Sed quãtũ ad seipsum qñ agit vel cõtrahit subijciet se iuris-
ditioni alterius ex volũtate cum electionẽ habeat ex priuilegio
indulto doctoribus sicut scholaribus.Et quia corã seipso non
potest agere vel cõtrahere.ff.de arbi.l.fi.restat vt eligat corã re-
liquis vel iustiti.vel archiepiscopo.nam in alternatis vno defi-
ciente quod superest efficax remanet.ff.de contrahẽ.emp.l.si in
emptione.§.si emptio.de eo quod cer.lo.l.iij.§.j.de cõdi.inde.
cum is.primo responso.¶ Quid de doctoribus nõ legentibus
actu vel scholaribus non intrantibus scholas vel vagabundis
de illis non queritur:quia certum est eos carere priuilegio.C.
de epis.⁊ cle.l.generaliter.de tironi.lib.xij.l.j.¶ Quia quãtũ ad
priuilegium ciuilium munerum dat doctoribꝰ docẽtibus actu
C.libr.x.de professo.⁊ medi.medicos.in fine.⁊.l.vlti.⁊ ibi in gl.
dicitur.l.medicos si a patrimonialibus eximãtur in vsu tamẽ
est qd a collectis scholares ⁊ p consequens doctor actu regens.
Dic quod si studeant in camera ⁊ p̃ficiãt sibi studendo habe-
bunt priuilegium qd veruz est eos esse in studio se exinanire la
boribus siue sint ciues Neapolitani siue exteri ⁊ quãdo diutiꝰ
studẽt tãto potius gaudebũt p̃uilegio : qꝛ laborum assiduitas
eis suffragat.C.li.xij.de tiron.l.fi.Non ob.eis hoc quia non au
dit non intrat scholas.nam qꝛ studet dat priuilegiũ. Ingeniũ
enim docile ⁊ sine doctore laudabile est dicit beatus Hierony
mus.Si audiens sapiens fit sapientior.prouer.j.maiori ratio-
ne intelligens plus studendo ex quo p se intelligit fiet doctior
qꝛ p exercitium recipit incremẽtum.ff.de leg.iij.legatis.§.orna
tricibus q̃tũcũq3 foret etatis prouecte põt habere cupiditatẽ
addiscendi dicit iul.In septuagesimum annũ duxit etatẽ ⁊ si
alterum pedem in sepulchro haberet addiscere qd vellet ⁊ pos-
set.ff.de fideicommis.libe.apud iul.a iuuentute debet excipi do
ctria maxime hec ciuilis sapẽtia.C.de studijs liberali.arti.vrb.
ro.l.j.lib.xj.sed vsq3 ad canos inueniet sapientiam.prouerb.j.
¶ Ubi vero ciuis loci vbi est studiuz maxime terminasset finẽ
studendi non intra cõtinue practicat aduocando vel meden-
do:licet studeat per se nõ habebit priuilegiũ:qꝛ sic opz eum stu-
dere in causis ⁊ curis extra locũ studij.¶ Tam diu habet quis
priuilegiũ donec facit id p̃pter qd p̃uilegiũ dat.ff.de iur.imu.

semper. §. negotiatorum. ¶ Sic ⁊ clericus quandiu vocat diuinis. C. de epis. ⁊ cle. generalr. ⁊ qñ deficit causa deficit effectus. C. de condi. ob causam. l. j. vbi miles cōuenit sub magistro militum donec est in militia si sit veteranus non nisi in causis ceptis tempore militie. C. lib. xij. de veteranis. l. fin. p quo est. ff. de iuris. om. iu. cum qdam. Et miles testat iure militari donec est in militia. ff. de testa. mili. qd ↄstitutum. ¶ Quid ergo si intrat scholas audiendo ⁊ post vadit practicando. Rñdeo si facit in fraudem non habebit priuilegiū: qꝛ abutit eo. C. de iu. iudeos. Vidim⁹ plures ciues neapolis in domo sua manere et scholas intrare ⁊ sua facta facere vt non soluerent collectas. secus si in fraudem tunc gaudebit priuilegio vt pauper scholaris intrat de mane postea querit victum per aliquod exercitium scripture aduocati vel similis. Unde inspicietur quid principaliter intendebat. gaudebit enim priuilegio si principalis intētio eius tenebatur ad studium. Secus si datijs lucris principaliter. ar. eorum que not. ff. ex qui. cau. ma. non vere. de aur. ⁊ argen. lega. ⁊ si non sunt. §. pueniamus. de dona. q id quod. de statu ho. qritur. de testi. repetundorum. §. primo.

15 **Litem.** Dicit glo. inter alia qd † clericus nō potest foro renunciare qd verū est etiam si in alium ecclesiasticum consentiat nisi voluntas ⁊ consensus ordinarij accedat extra de foro compe. significasti. quia derogaret toti clero non vni psone tantum. ff. solu. ma. alia. §. eligant. ¶ Itē in sequē. gl. queritur vtrum postquā eligit cōueniri sub episcopo vel doctore vel iustitia. scholarium possit variare. Dicit gl. ante lit. cōte. pōt variare post non pōt pro quo est. ff. de ver. ob. eum q certarum. in fine. ¶ Sed cōtra in aut. offerat. vbi nō recusat eū quē primo elegerat. Dicūt aliq qd ibi non habebat potestatē eligendi multos. ⁊ sic eligendo vnum nō pōt ↄuenire. qꝛ qd semel probauit non potest reprobare. argu. C. de testi. si qs testibus. ff. de nego. gest. pomponius. j. hic autem hꝫ electionē expressim a lege qꝫ eligat quē vult de tribus. s. iustitiarium doctorem ⁊ archiepiscopum. ¶ Alias studia forte non hñt nisi episcopum ⁊ magistrum seu doctorē. ⁊ sic ante lit. cōtesta. durat electio scdm gl. ¶ Alij dicūt qd prima electione ↄsumetur ius eligēde quasi de prima electione ⁊ de primo actu eligēdi senserit lex argu. ff. de verb. signi. boues. §. j. de cōdi. ⁊ demon. hec conditio. ¶ Alij qd possum variare ante lit. cōtest. duntamē nō eligat illū quem semel variando mutauit dicta aut. offerat. quia nō pōt redire ad id qd semel renunciandum putauit. C. de iureiur. si quis iusiu. ¶ Alijs plus plꝫ media vt ex quo semel eligit nō variet ppter autoritatem iudiciorum que nō debet eludi. ff. de iudi. si ptor. ¶ Curet caute eligere. argu. de fur. l. ij. quia in iudicijs quasi cōtrahimus. ff. de pecu. lꝫ. §. ex causa. de fide. tuto. cū ostendim⁹. §. fi. ¶ Cōuentio ⁊ pactum vt litiget corā titio iudice non litigaret ante lit. cōtesta. quia nō potuerūt sibi puidere qui cōsentiebant sicut in electione data a lege. Sed hec rō nō videt vrgere. ¶ Posset esse forte melior quia preiudicauit ordinario ⁊ fauet hec lex scholaribus in multis specialiter circa forum vt habeant ex priuilegio tres iudices onerauit ordinariā potestatē ⁊ grauauit eximendo scholares ⁊ doctores debuit releuare vt ex quo semel eligant de illa prima electione intelligatur ppter autoritatem iudiciorum. argu. ff. de iureiur. eum qui. ¶ Quia data electione eligēdi vel opinione in primo actu consumitur. ff. de optio. legata apud aufidium nisi esset nulla. eo. ti. l. ij. vnde nō mutabit volūtatem. ff. de leg. ij. statuliberum. §. fi. ⁊ arg. ff. de iure do. dotis pmissio. de pactis dot. inter. §. cum inter. de le. iij. fidem. §. sic fidei. ⁊ hoc qꝛ dedit electionem vel opinionē: qꝛ secus si dixisset quem voles vel volueris. ff. de ver. obli. si ita qs vnde talis fit dñia p gloss. in. d. l. statulib. in fin. sic vr esse dñia cōueniat litigare coram tali ⁊ mutet ante lit. cōte. per. l. si cōuenerit. ff. de iur. om. iu. Vel det electio eligendi aliquem de illis quibus lex dedit iurisditionē ⁊ eorū cuilibet. Ille etiā q dꝫ eligere si minus idoneum elegit non eliget iterum. vt in. j. q. Rof. quod hodie approbatur lib. vj. de elec. si cōpromissarius quicquid variarent ante doctores. Ber. Innocen. ⁊ Hostien. de cōces. preben. constitu. extra de electio. causam. ⁊. c. ne pro defectu. ¶ Satis videtur hec positio habere validas rationes. Tenentes cum gloss. dicunt aliud in ↄtrahentibus vbi de primo actu debet ītelligi aliud in iudicio ante lit. cōtesta. possit mutare voluntatem: quia si est hoc quādo paciscor expressim litigare corā titio: eadem vel maior erat ratio quando eligo litigare coram vno. Si dicatur quod hic tres ⁊ quilibet eorum erat iam iudex. per hanc. l. ⁊ in. l. conuenerit. erat alter iudex in quem consentiebatur aliter priuatorum consensus non faceret iudicem qui non erat. C. de iurisditio. om. iudi. priuatorum. ⁊ erat ⁊ esse poterat in causa illa: quia se subijciebant. ¶ Ex quo subijciebāt se variant ante lit. contesta. ⁊ in hac. l. quilibet poterat esse: sed non omnes. imo ille qui eligeretur de tribus. ⁊ sic non videtur differentia nec ratio diuersitatis posse reddi. Ideo idem ius debet esse. ff. de ver. obliga. a titio. ¶ Multa quidem specialia sunt in iudi. ff. si quis cau. ⁊ si post tres. quod non sunt in cōtractu. ff. de actio. ⁊ obli. traiectione. §. de illo. per totum est fauorabilis scholarib⁹ hec lex. ¶ Communis positio dicit aliud in iudicijs aliud in contractibus vt ex quo inuitus tenetur litigare: quia omne iudicium redditur in inuitum. ff. de verb. obliga. l. iter stipul. in principio. Releuetur maxime scholaris cui cui debet faueri: vt variet ante lit. contesta. quia non erit nisi vna variatio. nam non redibit ad illum: de quo semel variauit. vt supra dicitur. ⁊ sic retorquetur in contrario. arg. d. l. eum qui. ff. de iureiur. cum similibus.

16 **Cadant.** Alias dicitur priuetur sic. s. §. statuimus. cū concor. ibi. ¶ † Quid si sit dubium vtrum iurisditio pertineat ad doctorē vel iustitiarium vel archiepiscopum quid fiet. ¶ Dic qd cognoscit is coram quo agitur: et de quo dubitatur sit iudex vel non: ⁊ si pronunciat se iudicem pōt appellari: dicit glo. qꝛ hic videtur trahere ad se executionē contra id qd obiecit qd nō erat iudex nec veniet hoc emendandum in diffinitiua per ea que no. ff. de mino. intra vtile. C. quorū appellatio. l. ante. ¶ Circa hoc vtrū sit iudex quādo debet cognoscere attende qd dicit Innocen. extra de verbo. signifi. ex parte. Quia si iudex tangitur in eo qd ad causam principalem pertinet non debet esse iudex in causa sua: puta obijcitur quod ille qui cōuenitur est exemptus a iurisditione illius qui dicit eum sibi subditum ⁊ ad iura soluenda teneri pro subiectione: ita qd interest pecuniariter ratione emolumentorum alioquin nunquam cognosceretur de hoc. Quia quilibet est subditus iudici ratione iurisditionis si temporaliter vel pecuniariter nō interfit non pronunciat in sua causa sed in aliena. ff. quādo app. sit. l. ij. §. in prouincia. vnde in pposito si dicatur coram archiepiscopo qd non potest variare ⁊ ire ad doctorem. vel si obijciatur qd non est scholaris ⁊ conuentus vel actor probet quod nō est in hoc non est emolumentum vel damnum cognoscentis cognoscet et pronunciabit exinde. ¶ Item si iudex pertinaciter assumeret velle esse ingerendo se animose ad iudicandum videtur iudex constituere se aduersarium suspectus est qui operas suas in inuitum ingerit. ff. de procurato. que omnia. ⁊ erit tūc causa sua propria: quia satis facit inde sue voluntate. argumē. ff. de vsu ⁊ habita. l. fi. ¶ Si eque dicitur damnum dari si cōtra voluntatem meam rem meam meliorem. argu. ff. ad. l. aqui. si seruus seruum. §. ⁊ si puerum. ¶ Alioquin iudex pronunciat an sua sit iurisditio. extra de rescriptis. super literis. ¶ Quid ergo si pronunciauit se posse ⁊ debere cognoscere ⁊ non appellauit. videtur qd perpetuo silere debeat. C. vt lit. penden. l. vltima. Inn. circa hoc subtiliter multa ponit in. d. c. super literis. quod si nullam iurisditionē habens vel ex falsis literis dictus habere seu creditus pronunciat se iudicem: licet non appellaretur licet etiam pronunciet se in principali dicetur nullū: ⁊ quicquid sequutum est ob id vel ex eo. C. si a nō compe. iudi. l. fin. de leg. non dubium. Secus si fuerit iudex a lege vel a delegāte qui habuit committendi potestatem quāuis per exceptionem possit elidi sua cognitio et iurisditio si iudicat se cognitorem debet appellari alioquin ratum erit qd in principali pronunciat hoc dic in. d. c. super literis. fm Innoc. ¶ Item grauamen illatum per interlocutoriam a qua non est appellatum pōt emendari appellato post diffinitiuam per iudicē appellationū. Si principali negotio preiudicat vel iudiciū nullum reddit: quando scilicet ab interlocutoria lata procedit grauamen. C. de reb⁹ credi. ⁊ de iureiuran. generaliter. §. si autem. ¶ De hoc fuit magna contentio inter Inno. qui hoc dicebat ⁊ Hosti. qui cōtrarium videbatur asserere qd nō appellauerat ab interlocutoria cum posset. extra de re iudi. qd ad cōsultationem hodie approbatur sententia Inno. lib. vj. de appellationibus. c. vltimo ⁊c.

FINIS.

¶ Andree de Isernia Iurium doctoris prestantissimi Lectura preclara super Usibus Feudorum nunc ordine fausto ⁊ lima accuratiori felicem finem capit.

¶ Excudebatur Lugduni apud Joannem Moylin qui et de Cambray cognominatur.

Ad Ro. iij.

¶ Fide arbitramur hominem iustificari sine operibus legis.

¶ Index alphabeticus notabilium Decisionũ in Lectura domini Andree de Ysernia super Feudis contentarum numeris distinctarum remissiuis Incipit feliciter.

Abbas ⁊ ceteri prelati ecclesie nõ possunt de nouo infeudare. Episco. vel abbat. c.fi.nu.1.fo.15.
Abbas quis sit. Episcopum vel abba. c.j.nu.1.fo.15.
¶ Accessio temporis quomodo intelligitur. Si de feu.defun.militis.c.Si vasallus de feudo suo. nu. 7.fo.53.
Accusans aliũ de ꝓbatione certus esse dz: ⁊an possit ad sacramẽtales recurrere. De conten.inter do.⁊ fide.c. vnico.nu.9.fo.18.
Accusator petẽs accusatũ puniri debet exprimere pro qua cã ita ꝙ si ꝓbaret occisionẽ ⁊ accusator eum accusat de alio crimine non petat ꝙ puniatur.de occisione. De pa.ten.⁊ eius vio.c.qm̃ diuina.nu.15.fo.55.
Accusator proponens se vulneratũ vel verberatũ faciat apparere ⁊ probet qũo ⁊ quos insultus habuerit. De pace tenẽ.⁊ eius vio. c.quoniam diuina.nu.14.fo.55.
Accusatus qñ non potest obijcere an sufficit protestari generaliter de ineptitudine libelli accusatoris ⁊ postulare vt talis libellus dilanietur. De pace tenen.⁊ eius vio.c. quoniam diuina.nu.19. folio.55.
Acquiri etate procedẽte videtur illud quod occasiõe rei tue quero. Quid iuris sit si vasal.c.vnico.nu.5. fo.74.
Acquisitum ꝓbitate mea magis est meũ quam id quod a patre cõsequor. An mutus vel ali.imper.c.vnico.nu.30.fo.64.
Actiones inter immobilia annumerantur. De feu.cog.c.fi.numero.3.fo.29.
Actiones que dentur ad reuocandum feudum. De feu.sine cul.nõ amit. c.j.nu.4.fo.23.
¶ Actio furti differt ab actione depositi. Que sit pri.cau.bñ.amit. c.vnico .nu.30.fo.45.
¶ Actio que vasallo contra dominum ⁊ que domino contra vasallum detur. In prelud.nu.45.fo.4.
¶ Actor dicens se inuestitum ab eo qui est dominus feudi debet idoneis testibus probare. De pace tenen.⁊ eius vio.ca.fina. nume.15.fo.57.
Administrator seu vicarius an possit donare rem super qua est administrator. De probibi.feu.alie.c.vnico.nu.12.fo.88.
¶ Adoptiuus non succedit in feudo sed tantũ descendens ex se vel filio. Si de feu.defunc.mili.c.adoptiu⁹ filius.nu.10.fo.50.
¶ Adulterij pena que sit. Que sunt regalia.c.vnico.nu. 36.fo.100.
¶ Adulterium intentans cum muliere de domo regis vel imperatoris an committat crimen lese maiestatis. Quib.mo.feu.amit. c.vnico.nu.13 fo.13.
¶ Aduocati suffragantes hereticis excommunicantur. De sta. ⁊ consue.c.vnico.nu.18.fo.108.
Affectio debet esse vera ⁊ non ficta. De alienatione feudi paterni. c.j.nu.15.fo.67.
Agere interdicto potest quilibet pro cedenda arbore super viam pendente que est itineri impedimento. De pace tenẽ.⁊ eius vio. c.fi.nu.43.fo.58.
¶ Aggredi ⁊ assilire in quo differant. Quibus mo.feu.amit.c.vnico.nu.22.fo.14.
¶ Agitur contra dominũ vt restituat pecuniam quam accepit in feudo an teneatur restituere si pro feu.vasallus.c. vnico. nume. 30.fo.48.
¶ Agnati vel filij possunt feudum reuocare mortuo eo qui eius alienationi consensit. De successione feudi.c. vnico. numero.9. folio.17.
Agnatis nõ debet nocere delictum agnati et delictum patris nocet filio. Si vasal.feu.pri.c.vnico.nu.2.fo.61.
Agnato proximiori potest feudum vendi. Per quos fiat inuesti.c.vnico .nu.6 .fo.31.
Agnatus consentiens alienationi feudi an sibi ⁊ filijs ⁊ alijs agnatis preiudicet. De successione feudi.c.vnico.numero.6.folio decimoseptimo
¶ Agnatus prefertur extraneis emptoribus. Per quos fiat inuesti.c.vnico.nu.3.fo.31.
¶ Agnatus qui tenet poterit dare ⁊ alienare alij agnato. De alie. feu.pater.c.j.nu.30.fo.66.
Agricola committens delictum in regno si sit extra regnum citabitur in domicilio suo Regni. De cõtrouersia inter vasal.⁊ aliũ de bene.c.vnico.nu.9.fo.73.
¶ Alchimista aurum sophisticatum pro puro vendere non debet. Que sunt regalia.c.vnico.nu.20.fo.98.
Alia debet esse persona tractans ⁊ alia cum qua tractaẽ sicut ali⁹ emptor alius venditor.de cap.qui cu.ven.c.vnico.nu.7.fo.78.
Alienans feudum quo crimine irretiatur.qui suc.tene.c.vnico.numero.4.fo.18.
Alienãs feudum scienter ꝑdit.quid iuris sit ⁊ si vas.post.c.vnico. nu.2.⁊.3.fo.73.
Alienans totum feudum totum perdit si partem tantum partem perdet.de probibita feudorum alie.per fre.c.vnico.nume.20.folio.89.
Alienata an possint reuocari lata sententia publicationis bonorum que sunt rega.c.vnico.nu.49.fo.101.
Alienare non dicitur nisi tradat ⁊ ius transferat quod habet posito quod vendat aut alienet ⁊ preciuz recipiat.de probi.feu.alie. c.imperialis.nu.9.fo.81.
Alienare non valens sine consensu alicuius non poterit refutare: quia refutatio alienare est.de aliena.feu.paterni.c.j.numero.7. folio.66.
Alienare res suas potest liber homo.de pac.iura.fir.c.fi.nume.48. folio.86.
Alienatio est actus per quem dominium transfertur vel ius suum quod habuit transit in acceptorem.de vasallo qui contra cõsti. c.vnico.nu.2.fo.65.
Alienatio feudi quo casu teneat.quib.mo.feu.amit.c.vnico.nu.35. folio.15.
Alienatio inter agnatos poterit concedi lz feudum paternuz alienari nõ possit non consentiente agnato etiam si dominus consentiret nisi in vita alienatoris.de alie.feu. pater.c. j.numero.2. folio.66.
Alienatio inter agnatos primos conceditur ita etiam si ad libellum vnus alteri dederit.de aliena.feud.pater.c.primo.nume.4. folio.66.
Alienatio non potest fieri in quartam personaz.de lege corradi.c. vnico.nu.12.fo.64.
Alienatio rei sue nõ interdicitur ingenuis.per quos fi.inue.c.vnico.nu.4.fo.31.
Alienatione probibita cẽsetur pignorum obligatio probiberi.per quos fi.inue.c.vnico.nu.2.fo .31.
Alienationes rerum feudalium etiam preterite reuocãtur.de ꝓhi. feu.alie.per fre.c.vnico.nu.17.fo.89.
¶ Allodium potest fieri feudum.de pace iura.fir.c.fi.numero.50. fo.86.
¶ Amicus animi custos secretum amici non reuelabit.qui. mod. feu.amit.c.vnico.nu.4.fo.20.
¶ Amor descendit non ascendit.de natu.succes.feu.c.vnico.nu.6. folio.76.
¶ Andree de Ysernia humilitas. In prolo.nu.13.fo.2.
¶ Angarius quis sit. Que sunt regal.capitulo vnico.numero.52. folio.102.
¶ Animus quando ⁊ quandiu rex in corpore esse dicatur.de sta.⁊ consue.c.fi.nu.4.fo.110.
¶ Appellans ad imperatorem sex menses hz ad iter capiendũ. Si de inuest.inter do.⁊ vas.qõ ori.c.j.nu.9.fo.27.
Appellare an possit conuictus de crimine lese maiestatis.que sunt rega.c.vnico.nu.86.fo.105.
Appellatur ab executore mero si modũ excedat.de cõtro.inter vas. ⁊ alium.c.vnico.nu.16.fo.73.
Appellatio denegari non debet.que sunt rega.c.vnico.numer.87. fo.105.
Appellatio a principe tolli nõ potest.que sunt rega.c.vnico.nu.88. folio.105.
Appellatio quid sit ⁊ qualiter formari debeat.quo tpe mil.c.fina. nu.5.fo.25.
Appellatione pecunie omnes res significanẽ.de pa.te.⁊ eius vio.c. fi.nu.38.fo.58.
¶ Aqua magna q̃ est flumẽ põt denoĩari ab vtẽtibus riuus ⁊ ecõtra.de cap.qui cur.ven.c.vnico.nu.15.fo.79.
¶ Ascendentes non succedunt descendentibus pater em̃ filio non succedit sed descendentes succedũt superioribus suis.de natu. suc.feu.c.vnico.nu.1.fo.76.
¶ Augmentum feudi an ad dominum an vero ad vasallum spectet.de contro.inue.c.vnico.nu.12.⁊.13.fo.11.
Augmentum seu incrementum feudi factum per feudatarium cuius lucro cedat. De inuestitura de re aliena.facta.c.vnico.nu.9. folio.34.
¶ Autoritates sacre scripture in causis allegari pñt.in prelud. nume.46.fo.4.
Autoritates sanctorum an possint allegari ⁊an eis credaẽ.in p̃lud. nu.47.fo.4.
Bannũ qñ dicatur condemnatio.de sta.⁊ cõsue.c.j.nu.4. fo.109.
Bannum quid sit.consuetudines.c.vnico. nu.3.fo.59.
Bannum qd sit.de sta.⁊ consue.c.j.nu.9.fo.107.

¶ Baronia est castrum seũ castra vel feudum quod sub se habet feudum quaternatũ quod alius tenet. de cap. qui. cur. ven. c. vnico. nu. 20. fo. 79.
Baronia est nomen vniuersitatis facta continẽs sub se multa feuda sicut territorium est vniuersitas agrorum. de capi. qui cu. vẽ. c. vnico. nu. 21. fo. 79.
Baro an possit bona burgensatica infeudare. de contro. feu. apud par. termi. c. vnico. nu. 11. fo. 38.
Baro vendens baroniam suam videtur etiam vendere quicquid ad eam pertinet maxime si dicat cum iuribus ⁊ pertinẽtijs suis de cap. qui cur. ven. c. vnico. nu. 30. fo. 78.
¶ Bellum iustum vel iniustum qđ dicatur. qui. mo. feu. amit. c. vnico. nu. 3. fo. 12.
Bellum si sit iustum tribus modis patebit. consuetudines. c. vnico nu. 50. fo. 59.
¶ Beneficiatus offendens beneficium malũ pro bono reddere dr. que sit pri. cau. benefi. amit. c. vnico. nu. 25. fo. 44.
Beneficium ecclesiasticum possidere sine peccato nemo potest nisi canonicam institutionem probet. De probi. feu. alie. per fred. c. vnico. nu. 67. fo. 93.
¶ Benignitas quid sit. Ex quib. cau. feudũ amit. c. vnico. numero. 4. fo. 41.
¶ Bona confiscata ad quem deueniãt. Que sunt regal. c. vnico. numero. 44. fo. 101.
Bona damnatorum cui spectent. que sunt regal. c. vnico. nume. 73. folio. 103.
Bona fides officialis rem ciuitatis ementis ⁊ tutoris emẽtis rẽ pupilli probari debet ⁊ quomodo. De feu. guar. c. fina. numero. 11. folio. 8.
Bonum vnde dicatur: ⁊ quid faciat. quib. mod. feud. amit. c. vnico nu. 6. fo. 12.
Cadere a iure vel bonis ⁊ amittere seu perdere quomodo capiantur. de sta. ⁊ consue. c. j. nu. 13. fo. 107.
¶ Cambium qualiter dandum sit. de contro. inuesti. c. vnico. nu. 7. fo. 10.
¶ Capitaneis maioribus aut minoribus valuasoribus qui succedant in feudum. de feu. marcb. c. vnico. nu. 5. fo. 20.
Capitaneus quis sit ⁊ quis plebeius. quis dic. dux marc. c. vnico. nu. 4. fo. 36.
¶ Capite puniuntur qui ambulauerunt cum telo causa occidendi vel furandi hominem siue cõsummetur delictum vel non qz voluntas ⁊c. de pa. iura fir. l. hac edi. nu. 21. fo. 84.
¶ Castaldi qui sint ⁊ quid agere debeant. de feu. guar. ⁊ castal. c. j. nu. 1. fo. 6.
Castaldus an possit acquirere ⁊ an presumatur ex pecunia ppria emere. de feu. guar. c. fi. nu. 8. fo. 7.
¶ Castro cum iuribus ⁊ pertinentijs in feudo dato quid intelligatur. quid sit inuesti. c. vnico. nu. 5. fo. 30.
¶ Causa duorum de feudo contendentium ⁊ ab eodẽ domino vel diuersis se esse inuestitos ⁊ illud feudum ad se pertinere pretendentium coram quo agitabitur. de lege corradi. c. vnico. nu. 30. folio. 63.
Causa efficiens que sit ⁊ quotuplex in vsibus feudorum. in prolo. nu. 17. fo. 2.
Causa finalis huius libri que sit. in prolo. nu. 18. fo. 2.
Causa formalis huius voluminis que dicatur. in prolo. nume. 16. folio. 2.
Causa inepta etiam si non opponatur pnunciabitur intentionem non tenere. De pace tenenda ⁊ eius vio. c. quoniam. numero. 15. folio. 55.
Causa materialis libri feudorum que sit. in prolo. nu. 15. fo. 2.
Causarum diuisio multiplex. in prolo. nu. 20. fo. 2.
Cause feudales quo iure sint diffiniende. De feud. cog. c. j. nume. 1. folio. 29.
Cause quibus feudum perditur nõ possunt paucis verbis explicari. ex qui. cau. feu. amit. c. j. nu. 2. fo. 41.
¶ Cautionem extendi ad id quod iura non cogitauerunt iniquũ est. Si de feu. defunc. mili. c. si quis per. xxx. an. nu. 30. fo. 49.
¶ Census vel canonis solutione non vere fiunt bona censualia vel emphyteoticaria si nõ probatur vere contractum pcessisse. de cõtro. inter mas. ⁊ fe. c. vnico. nu. 9. fo. 71.
¶ Citatio ad notitiam citati peruenire debet. de mili. vas. qui ɔtu. est. c. vnico. nu. 3. fo. 40.
Citatio fieri põt sub pena amissionis omniũ bonorum. que sunt regal. c. vnico. nu. 42. fo. 101.
Citatus extra regnum degens hz. lx. dies. de cõtro. inter vas. ⁊ aliũ de bene. c. vnico. nu. 7. fo. 73.
¶ Ciuiliter possidenti datur vtile interdictuz vnde si vasallus traderet possessionẽ alij dominus recuperaret. de cõtro. inter mas. ⁊ fe. c. vnico. nu. 12. fo. 71.
¶ Ciuitates que subsint imperatori ⁊ que ecclesie. consti. feud. dolotha. c. vnico. nu. 2. fo. 21.
¶ Clerici an teneantur fidelitatis sacramentum prestare dominis terrarum in quibus morantur. Qual. vasal. iura. deb. c. vnico. nu. 6. fo. 32.
Clerici ratione feudorum que tenent ab imperatore vel alio principe sunt subditi ipsis dominis feudi. de probib. feu. alie. c. oĩbus sancte dei. nu. 10. fo. 82.
Clerici a quibus excusentur muneribus. Que sunt regal. c. vnico. nu. 61. fo. 103.
Clericus an conueniatur coram iudice seculari de re sua patrimoniali. de sta. ⁊ consue. c. j. nu. 12. fo. 107.
Clerici non subduntur regibus in quorum regnis habẽt sua bona qual. vas. iura. deb. c. vnico. nu. 7. fo. 37.
Clericus facit inuestituram de suis bonis dando in feudum: tam ipse q̃ eius successor dz eam complere ⁊ tradere possessionem promissij feudi. de clerico qui inuestit. fecit. c. vnico. numero. 10. folio. 64.
Clericus an fructus prebende transmittat ad heredem suuz cum quesita de rebꝰ ecclesie sint ecclesie. cõsuetudines. c. vnico. nu. 19. folio. 60.
Clericus infra annum probationis exiens a religione nũquid succedit patri in feu. de bene. fe. c. vnico. nu. 5. fo. 61.
Clericus quomodo intelligatur feudum dare. de his qui feud. da. pos. c. vnico. nu. 2. fo. 5.
Clericus si patrocinium aduersus ecclesiã prestiterit beneficijs est priuandus. de for. fi. c. vnico. nu. 4. fo. 33.
Clericus vbicunqz feudum potest habere dz per substitutum seruire. si de feu. defunc. mili. c. qui clericus. nu. 9. fo. 49.
Clericus vel quiuis prelatus si rem ecclesie infeudauerit ⁊ moriatur ante possessionem traditam non tenetur successor ad impletionem huiusmodi. Quemadmodum feud. ad fil. perti. c. final. nu. 1. fo. 27.
Clericus violator pacis aut receptator violatoris pacis si conuincatur inde coram ep̃o suo punitur in. xx. libris soluendis comiti in cuius iurisditione erat hoc. de pace te. ⁊ eius vio. c. fin. nu. 13. folio. 57.
¶ Cognati an possint p fiscum a successione excludi. q̃ sunt regal. c. vnico. nu. 25. fo. 99.
¶ Collaterales filij ⁊ descendentes nõ succedũt in feudo nouo. epi. vel abb. c. fi. nu. 8. fo. 16.
Collaterales succedũt deficiẽtibꝰ descẽdẽtibꝰ. de gra. suc. i feu. c. vnico. numero. 4. fo. 36.
Collectas ⁊ munera soluere qui teneantur. que sunt rega. c. vnico. nu. 55. ⁊ 56. fo. 102.
Collectas soluere qui non teneantur. de statu. ⁊ consue. c. j. nume. 3. folio. 107.
¶ Collegio reprobato non valet donatio ei mortuo legatario legatum est caducuz seu pro non scriptum. de capi. corradi c. vnico. nu. 34. fo. 70.
¶ Colonus an teneatur ad maiorem pensionem propter vbertatem abundatiorem. De controuer. inuestit. c. vnico. numero. 18. folio. 11.
¶ Comes in terra sua debet ponere assisiam circa venditionem victualium ⁊ annone. De pace tenenda ⁊ eius vio. c. fi. numero. 25. folio. 57.
Commune censetur quod de pecunia communi emit. de bene. fra. c. vnico. nu. 3. fo. 22.
¶ Cognoscere quis debeat qñ nescitur ad quem iurisdi. pertineat de sta. ⁊ consue. c. fi. nu. 10. fo. 111.
¶ Conatus non nocet nisi sequat effectus. de probi. feud. alie. c. imperialis. nu. 7. fo. 81.
¶ Condemnationes pecuniarie sunt comitis ⁊ baronis cuius est iurisditio in terra sua. De pace tenenda ⁊ eius vio. c. fi. nume. 12. folio. 56.
Condemnatio ob iniuriam fit ad pecuniam. de pa. te. ⁊ eius vio. c. fi. nu. 20. fo. 57.
¶ Conditio testium quam habent quando ad testimonium adhibentur est attendenda. an remo. deb. test. c. vnico. numero. 2. folio. 39.
Conditiones non intelliguntur in contractibus nisi exprimantur. ex qui. cau. feu. amit. c. vnico. nu. 10. fo. 42.
¶ Condictio ⁊ vendicatio sunt actiones ciuiles que ad rem non ad vindictam dãtur. Que sit pri. cau. bene. amit. c. vnico. nu. 28. fo. 45.
Condictio ob cãm dño si vasallus non pstet ei seruitiũ cõtentuz. de feu. si. cul. non amit. c. j. nu. 3. fo. 23.
Conductore gabellarum ⁊ eius fideiussore nõ existentibus soluendo tenetur magistratus qui eis locauit. que sunt regal. c. vnico nu. 13. fo. 97.
Conductor per biennium non soluens pensionem expelli potest. Que sit prima causa benefic. amittend. capitu. vnico. numer. 37. folio. 46.
Confessioni vasalli dicentis feudum esse conditionale an credatur.

Ex quib.

Ex qui.cau.feu.amit.in Rub.nu.1.fo.41.
Confirmans dare dicitur.per quos fiat inuest.c.vnico.nu.10.fo.31.
Confirmans dare dicitur.qui suc.tene.c.vnico.nu.10.fo.9.
Confirmatio quid sit quid operetur ꝛ an factum defuncti ꝯfirmatum sit validum.de probi.feu.alie.per fre.c.vnico.nu.16.fo.88.
Coniurare est facere aliquod licitum graue est peruenire ad actuz.de pa.iura.fir.c.hac edic.nu.27.fo.84.
¶ Consanguineus vel affinis receptator non distinguitur qꝛ latro infidelis est.de pa.iur.fir.l.hac edictali.nu.28.fo.84.
Consensus confirmationi equiparatur: ꝛ consentiens quid operet.qui succe.tene.c.vnico.nu.8.fo.9.
Cõsensus domini in alienatione differt a legis permissione.qui su.tene.c.vnico.nu.11.fo.9.
Consensus domini mediati ꝛ an immediati sit necessarius in alienatione feudi.de probi.feu.alie.per frede.c.vnico.nu.9.fo.87.
Consensu domini potest alienari feudum etiam si tacite dominus consentit.de vasal.qui contra consti.c.vnico.nu.3.fo.65.
Consensus expressus an requiratur vt id qđ fit in mei presentia mihi preiudicet.quib.mo.feu.amit.c.vnico.nu.32.fo.15.
Consensus expressus esse debet in confirmatione quia decreto cõfirmatur.de probi.feu.alie.c.imperialis.nu.4.fol.80.
Consensus in vnum quando preiudicet in alio.qui suc.tene.c.vnic.nu.7.folio.8.
Consensus precedens vel subsequẽs alienationem an valeat.de probi.feu.alie.per fred.c.vnico.nu.14.fo.88.
Consentiens emptioni quid tribuere dicatur.qui su.tene.c.vnico.nu.9.folio.9.
Cõsentiẽs inuestiri collateralem sibi preiudicat.qui.mo. feu.amit.c.vnico.nu.31.fo.15.
¶ Consilium supponit dictum aliorum.consuetudines.c. vnico.nu.9.folio.59.
¶ Cõstituere inter viuos ꝛ relinquere in vltima volũtate differũt quali.olim pote.feu.alie.c.vnico.nu.8.fo.35.
Constitutione lotharii Regis imperatoris alienatio feudi erat interdicta sine permissu domini alias precio ꝛ beneficio spoliabat feudatarius.de vas.qui contra consti.loth.c.vnico.nu.1.fo.65.
Constitutiones et iura nullus debet ignorare.de vasal.qui contra consti.c.vnico.nu.7.fo.65.
Constitutio regni sicilie circa litium abbreuiaturam.de contro.inter vasal.ꝛ alium.de benefi.c.vnico.nu.3.fo.72.
Constitutio successiones declarans ad psonas enumeratas nõ extenditur.impera.loth.c.fi.nu.3.fo.21.
¶ Cõsuetudines male reiiciũtur tanq̄ corruptele.de sta.ꝛ consue.c.fi.nu.8.fo.110.
Consuetudinis transgressor punitur sicut transgressor legis.de cõsue.recti fundi.in proemio Rub.nu.2.fo.62.
Consuetudo loci in soluendo pensionem in locatione attẽditur.ex qui.cau.feu.amit.c.vnico.nu.7.fo.41.
Consuetudo quanto tempore prescribatur.de his qui feu.da.po.c.vnico.nu.5.fo.5.
Consuetudo que valeat ꝛ quando legẽ vincat.de feu.cog.c.j.nu.2.folio.29.
Consuetudo vnius loci alios non stringit.que sit prima cau.benefi.amit.c.vnico.nu.3.fo.42.
¶ Controuersia feudi corã quo debeat discuti.apud quem vel quos c.j.nu.1.fo.21.
Controuersia feudi inter vasallum ꝛ episcopum coram quo debeat discuti.de contro.inter vas.ꝛ epis.c.vnico.nu.1.fo.39.
¶ Cõtumacia magna est cũ inuestitur reus et dicit nolo venire.de pa.iura.fir.l.hac edictali.nu.33.ꝛ.34.35.fo.84.ꝛ.85.
Contumacis domus si diruatur .in ciuili cã.de pac.iura.fir.l. hac edictali.nu.32.fo.84.
Contumax fictus quis ꝛ quis oppressus ꝛ quoties citandi ꝛ quandiu expectandi.de mili.vasal.qui contu.est.c.vnico. numero.5.folio.40.
Contumax hereticus ꝛ infidelis quando dicatur.de sta.ꝛ consue.c.j.nu.26.fo.108.
Conueniri an possit quis in loco vbi bona habet sed nõ domiciliũ.que sunt rega.c.vnico.nu.46.fo.101.
Conuenticule ꝛ omnes coniurationes etiam tracte occasione parentele siue fiant inter ciuitatẽ ꝛ ciuitatem prohibentur fieri.de pa.iura.fir.l.hac edic.nu.24.ꝛ.25.fo.84.
¶ Corpus primi nõ debet eligi plusq̄ proprium alicuiꝰ:qꝛ prima charitas incipit a seipso:etiã vasallꝰ nõ debet preponere dominũ saluti sue.de pa.te.ꝛ eius vio.c.quoniam diuina.nu.7.f.54.
¶ Crimen lese maiestatis an tantũ cadat in imperatorẽ . que sunt rega.c.vnico.nu.77.fo.104.
Crimen lese maiestatis committit qui collateralẽ principis occidit que sunt rega.c.vnico.nu.80.fo.104.
Crimen maiestatis committit qui magistratum vel officialẽ occidit.que sunt rega.c. vnico.nu.83.fo.105.
Crimen lese maiestatis ꝛ heresis sine accusatione punitur.que sunt rega.c.vnico.nu.79.fo.104.
Crimen maiestatis incurrit qui cũ hostibus principis amicitiam init.que sunt rega.c.vnico.nu.82.fo.105.
Crimina si plura sint ex diuersis factis potest de eis ab eodem accusari.de pace tenen.ꝛ eius violatio.cap.quoniã diuina.nu.18.folio.55.
Culpa delinquentis statim acquiritur feudum agnatis. si vas.feu.pri.c.vnico.nu.8.fo.61.
Damnatus nõ põt alienare post lit.contest.qđ si fecerit fiscus reuocabit.que sunt rega.c.vnico.nu.5.fo.101.
Dominus priuari debet a proprietate feudi si differat infra annum ꝛ diem inuestire petentẽ.de capitu.corradi.c.j.nu.4.fo.68.
Datio in feudũ an prohibeat feudi alienatiõe phibita.de phi.feu.alie.p frede.c.vnico.nu.19.fo.89.
Debita perdere ꝛ lucrum nõ capere differunt.que sunt rega.c.vnico.nu.51.fo.102.
Debitor fugiens cũ re alterius ꝛ cito non potest habere copiam iudicis an detinebitur fugiens vt auferatur res debita.de pace iura.fir.l.hac edictali.nu.1.fo.83.
¶ Decime que sint ꝛ an sint ius spirituale ꝛ an possint in feudum dari ꝛ laicis concedi.de feu.marchie.c.vnico.nu.3.fo.20.
¶ Defectus qui est ab imbecillitate humana que naturaliter inest ad culpam imputari non debet quia omnium habere memoriã ꝛ in nullo deficere diuinitatis potius est q̄ humanitatis.de cõtro.inter dñm ꝛ emp.c.vnico.nu.6.fo.72.
¶ Deiiciens ꝛ apprehendens grauius peccat q̄ qui tm̃ deiicit . de mili.vas.qui cõtu.est.c.vnico.nu.10.fo.40.
Deiiciens quem a possessione quam non ipse sed alius apprehendit an teneatur ad interesse.de mili.vas.qui contu.est.ca. vnico.nu.9.fo.40.
¶ Delegari nec cedi possunt alii ea que sunt in obsequio quod dñs possit vas.suũ facere vasallũ alteriꝰ talis mos esset corruptela.de lege corradi.c.vnico.nu.10.fo.64.
¶ Delicto cõmisso in terra comitis vel baronis p eius vasallos de quo erat pena publicationis bonorum bona vasalli delinquentis veniũt in fiscũ.de pace te.ꝛ eius vio.c.fi.nu.4.fo.56.
Delictum filii nocet in feudo patris ipsi patri si ad dñi offensi requisitionẽ non deducit filium ad satisfaciendum.si vas.feu. pri.c.vnico.nu.4.fo.61.
¶ Delinquente viuo cuius bona sunt publicata sunt eius qui publicauit.de pace te.ꝛ eiꝰ vio.c.fi.nu.6.fo.56.
¶ Demania que sunt in regno Sicilie.de phi.feu.alie.per frede.c.vnico.nu.48.fo.91.
Demania regni Sicilie an possint prescribi.de prohibi.feu . alie.p fre.c.vnico.nu.50.fo.91.
¶ Denunciatio quando ꝛ vbi a vasallo dꝫ fieri domino. quo tẽpore mil.c.j.nu.2.fo.23.
¶ Deus in se immutabilis ad homines varios variatur.in prologo.nu.3.fo.2.
Deus super naturã ꝛ ante ꝛ super omnes diligẽdus.cõsuetudines c.vnico.nu.22.fo.60.
¶ Dictum rationabile mouere debet tanq̄ lex.in prelu.nume.48.folio.4.
¶ Die solui ꝛ fieri dꝫ quod promissum est. quo tẽpore mil.c.j.nu.1.folio.23.
¶ Die peremptorii si necessariũ sit accusare cõtumaciam illius qui non venit vocatus ad diem vt non accusetur contumacia sit contumax.de contro.inter vasal. ꝛ aliũ de benefi.c.vnico.nu.11.ꝛ.13.fo.73.
¶ Dies a lege positus transgredi non debet. quo tpe mil.ca.sancimus.nu.9.fo.24.
¶ Differre videntur ista verba heredes ꝛ liberos ꝛ sic in effectu discrepare debent an agnatꝰ vel filiꝰ defuncti.c. vnico nu.3.fo.74.
¶ Diffidationis modus iuxta regionis morem seruandus est . de sta.ꝛ consue.c.j.nu.9.fo.107.
Diffidatio quid sit:quid operetur: ꝛ an diffidatus possit impune offendi.de sta.ꝛ consue.c.j.nu.7.fo.107.
¶ Disputare de fide ꝛ sancitis ab ecclesia prohibitum est.de stat.et consue.c.j.nu.20.fo.108.
¶ Dissasiare quid sit ꝛ quid sasia. de controuer.feu.apud par.ter.c.vnico.nu.8.fo.38.
¶ Distingui non videtur in causis feudorum de causa magna vel modica sꝫ quod indistincte probata presumptione detur sacramentum ad nutum iudicis.de consue.re.feu.c. vnico.nume.4.folio.63.
¶ Doctores liberaliũ artiũ ꝛ phylosophie nomine pfessorũ intelliguntur.de sta.ꝛ consue.c.fina.nu.1.fo.110.
Doctores vbi agere vel conueniri possint.de sta.ꝛ cõsue.c.fi.nu.14.folio.111.
¶ Doctus docere indoctus tacere debet . in prologo . numero.9.folio.2.

¶ Domicilium dicitur habere quis in ciuitate vbi habet animuz manendi versandi gerendi se. de contro. inter vas. et alium. c. vni co. nu. 4. fo. 72.

¶ Dominia rerum ipso iure deuoluta transferuntur. de feu. si. cul. non amit. c. j. nu. 5. fo. 23.

¶ Domini eiusdem rei an possint plures esse et an condemnatus vni teneatur aliis. de probi. feu. alie. per fre. c. vnico. nume. 77. et seq. fo. 94.

¶ Dominium demanium differunt sicut genus et species. de phi. feu. alie. p fred. c. vnico. nu. 4. 9. fo. 91.

Dominium non est apud duos insolidū et eadē ratio est in vtili q̄ in directo. de capitu. corradi. ca. j. nu. 11. fo. 68.

Dominiū ob que crimina pdatur ipso iure et an sententia requiratur. quo tpe mil. c. fi. nu. 10. fo. 26.

Dominium rerum ecclesie feu. semper est apud ecclesiaz. de capitu. corradi. c. vnico. nu. 16. fo. 69.

Dominium transfertur p dationem in dotem. de phibi. feu. alie. p fred. c. vnico. nu. 7. fo. 87.

Dominiū vtile transfertur in eū cui datur in feudū. de capitu. corradi. c. j. nu. 10. fo. 68.

¶ Dominum excommunicatum ab ecclesia vel bannitū a rege an debeat vasallus iuuare. de consuetu. c. vnico. nu. 2. fo. 59.

¶ Domino allegante vasallo bellum esse iustum quomodo stabitur domino. consuetudines. c. vnico. nu. 4. fo. 59.

Domino contra regem proditionem faciente ex qua publicantur bona nunquid vas. habebit feudi proprietatez. qualiter do. pro prie. pri. c. vnico. nu. 2. fo. 75.

Domino dicente esse feudū quod defunctus tenuisset femina negāte dominus debet probare alias femine datur sacramentum. de contro. inter masculū et feminā de beneficio. c. vnico. nu. 2. et 3. folio. 70. et 71.

Domino feudum possidenti datur sacramentum contra vasallum de eodem asserentem se inuestitum. de conten. inter do. et fid. c. vnico. nu. 3. fo. 18.

Domino iuranti contra vasallum quando credatur. De cōtrouer. inuesti. c. vnico. nu. 3. fo. 10.

Domino moriente iure ipso feudum perditur ideo infra annū vasallus heredē domini: et mortuo vasallo heres eius dominū adibit inuestituram petiturus. que sit prima cau. benefi. amit. cap. vnico. nu. 1. et 2. fo. 42.

Domino negante vasallū tenuisse ab eo in feudum ne ab ipso domino vel predecessoribus suis eundem vasallum vel predecessores suos inuestitos fuisse an teneatur probare vas. si pro feu. vas. c. vnico. nu. 4. fo. 48.

Domino obligāte feudum creditori pro pecunia mutuata hoc pacto q̄d certa die non soluat pecuniā sit illud feudum ex tunc creditoris querit an possit esse creditoris hoc facto. de capi. q cur. ven. c. vnico. nu. 13. fo. 79.

Domino remittente culpam vasallo an dicatur feudum tale quale ante culpam fuerat. de probi. feu. alie. p fred. c. vnico. nume. 58. folio. 92.

Domino requirente et denunciante vasallo vt seruiat ei debet vasallus seruire si potest. an ille qui interfec. fra. c. vnico. numero. 4. folio. 65.

¶ Dominus agit contra vasallum reuocans feudū et dicēs nō esse feudū sed quod indebite possidebat possessor tenens dicebat se vt vasallū debere inuestiri per dominum quid erit distinguit. de alie. feu. pater. c. vlti. nu. 2. fo. 67.

Dominus aliquid de nouo volens in feudum dare coram duobus ex vasallis hoc debet facere. quid sit inuestitura. c. vnico. nu. 6. folio. 30.

Dominus an possit vendere dominiū feudi de quo vasallum inuestiuit. quo tpe mil. c. si quis. nu. 2. fo. 25.

Dominus an possit feudum vendere sine vasalli volūtate. de phi. feu. alie. p fred. c. vnico. nu. 43. fo. 91.

Dominus an possit vendicare feudū sibi aptū sed pscriptū contra vasallum. de inuesti. de re alie. fac. c. vnico. nu. 7. fo. 34.

Dominus cogi pōt ad iudicandum inter vasallos. de probi. feud. alie. p fred. c. vnico. nu. 78. fo. 94.

Dominus cogitur ostendere fines feudi vasallo quē infeudauit. de controuer. inter mas. et fe. c. vnico. nu. 4. fo. 71.

Dominus committens in vasallum culpam vel feloniam an pdat feudum. qualiter domi. proprie. priue. ca. vnico. numero. 1. et. 3. folio. 75.

Dominus consentiens feudi alienationi an debeat dicere saluo iure seruitii. de probibita feu. alie. per frederi. cap. vnico. nume. 11. folio. 88.

Dominus dans seruo feudum scienter libertatez donare censetur. per quos fi. inuesti. c. vnico. nu. 13. fo. 32.

Dominus differens inuestituram feudi per annum perdit proprietatem feudi sicut vasallus feu. q̄n non petisset infra annum inuestiri. de lege corradi. c. vnico. nu. 9. fo. 64.

Dominus dissipat ossa eorū qui hominibus placent. de capi. qui cur. vē. c. vnico. nu. 25. fo. 79.

Dominus feudi an possit aliū inuestire de feudo viuente feudatario cui primo concessit. de feu. dato in vic. l. cō. c. ij. nu. 1. fo. 28.

Dominus feudi in sua causa non iudicabit sed causa paribus cōmittet. de probi. feu. alie. p fre. c. vnico. nu. 91. fo. 95.

Dominus feudi habet vasallum in curti sua et feuda que tenentur ab eo in curti. de capit. qui cur. ven. an intel. benefi. ven. c. vnico. nu. 1. fo. 78.

Dominus feudi immediatus quis dicatur. de probi. feud. alie. per fred. c. vnico. nu. 8. fo. 87.

Dominus heredi vasalli inuestiturā petenti an possit culpam patris obiicere. de probi. feud. alie. per fred. cap. vnico. numero. 59. folio. 92.

Dominus heredi vasalli inuestituram petenti non denegabit. de probi. feu. alie. p fred. c. vnico. nu. 60. fo. 92.

Dominus imponens feloniam vasallo vel quia infidelis ei fuit propter quod debet feu. priuari. Si non pōt per testes probare an offeret pugnaz vasallo. de alie. feu. pater. c. vltimo. nume. 3. et 4. folio. 67.

Dominus in causa feudi sui non erit iudex. de controuer. feud. apud pa. termi. c. vnico. nu. 1. fo. 38.

Dominus inuestiens vasallum de feudo de quo alius inuestitus est tenetur primo inuestito possessionē tradere. qui suc. tene. c. vnico. nu. 6. fo. 18.

Dominus iurauit se non inuestiuisse vasal. et probatur contrariuz an punitur vt periurus. de consue. recti feu. ca. vnico. nume. 12. folio. 63.

Dominus non debet in puncto modice more vasallo occasionem querere. de probi. feu. alie. c. q̄n inter dn̄m. nu. 3. fo. 81.

Dominus nō fit qui ɔtrahit emendo nisi res tradita sit. de natura succes. feu. c. vnico. nu. 21. fo. 77.

Dominus non potest feudum alienare sine consensu vasalli. quo tēpore mil. c. si quis. nu. 1. fo. 25.

Dominus non tenetur de euictione rei feudalis si sciuerit esse alienum id quod dabatur in feudū. si pro feu. vas. ca. vnico. nume. 1. folio. 48.

Domino probante vasallum soluisse censuram vel canonez pro bonis que ab ipso tenet simul intelligitur de omnibus. de contro. inter ma. et fe. c. vnico. nu. 10. fo. 71.

Dominus qualiter et quo ordine contra vasallū petentem se defendere debeat. de no. feu. c. itē sciendū. nu. 5. fo. 106.

Dominus qualiter procedet contra dominum quem feudo vult priuare. de mili. vas. qui cōtu. est. c. vnico. nu. 1. fo. 40.

Dominus q̄n iuret cū sacramentalibus et q̄n sine. de cōten. inter do. et fide. c. vnico. nu. 5. fo. 18.

Dominus questionem duorum vasallorūz de feudo contendentiū dirimere debet. de probibi. feu. alie. per fred. ca. vnico. nume. 73. folio. 93.

Dominus si dederit viginti in feudum percipienda in camera vel canneua quomodo solui debeant. de not. feud. capi. j. numero. 1. folio. 106.

Dominus spolians an teneatur tantum ad restitutionē possessionis. de mili. vas. que cōtu. est. c. vnico. nu. 11. fo. 41.

Dominus regni vel qui concessit regnum videtur soluisse consuetudinem patrie regni quia lex scripta debet esse secundum patrie consuetudinem. de cōsue. rec. feu. in rub. nu. 3. et 4. fo. 62.

Dominus tanq̄ iurisditionem habens in vasallum potest eum cogere ad iudicium. que sit prima cau. bene. amit. c. vnico. nu. 32. folio. 45.

Dominus vasallo ad omne interesse tenetur si facta inuestitura et fidelitate promissa possessionē non tradiderit. de no. for. fidelit. c. vnico. nu. 5. fo. 33.

Dominus vasallo in eisdem in quibus sibi vasallus tentu re. de for. fide. c. vnico. nu. 5. fo. 33.

Dominus vasallum cōpellere potest vt feudalia que tenet sibi mōstret. de phi. feu. alie. p fred. c. vnico. nu. 65. fo. 93.

Dominus vasallum feudo sine culpa non potest priuare nec eius personā alteri donari. de phi. feu. alie. p fre. c. vnico. nu. 47. fo. 91.

Dominus vel prescriptor prius vendicabunt contra primum q̄uis perueniat ad possessionem contra quē interruperunt als si non esset interrupta contra eum forma remanet. si de feu. defunc. mili. c. si quis per. xxx. annos. nu. 8. fo. 49.

¶ Donationes principum dn̄t esse omnis extranee diminutionis de capi. qui cur. ven. c. vnico. nu. 26. fo. 79.

¶ Donatio coram quinq̄ testibus p̄sumit causa mortis. ex quib. cau. feu. amit. c. vnico. nu. 14. fo. 42.

Donatio nō p̄sumitur vbi de iure suo remittēdo nō cogitatur. qui succes. tenea. c. vnico. nu. 6. fo. 8.

Donatio nuptialis nō p̄hibetur lʒ omnis donatio cōstante matrimonio interdicat. qualiter olim po. feu. alie. c. vnico. nu. 7. fo. 35.

Dotarium vxori constituisse confitens an teneat vtiliter et tali confessione

fessione.quali.olim po.feu.alie.c.vnico.nu.13.fo.36.
¶ Dos constituitur per acceptilationē nedū p rei traditionem vel solutionem.de natura succes.feu.c.vnico.nu.22.fo.77.
¶ Dotem dans vel recipiens quando p confessionē suā preiudicet creditoribus.de sta.ꝛ consue.c.j.nu.23.fo.108.
Dotis promissio excludit filiā sicut solutio ꝛ satisfactio. de natura succes.feu.c.vnico.nu.19.fo.77.
¶ Ducatus: Marchionatus ꝛ similes dignitates an transmittātur ad heredes.De feu.march.c.vnico.nu.2.fo.20.
Dux quis sit quis Marchio ꝛ quis comes.quis dica.dux march. comes.c.vnico.nu.1.fo.36.
Ecclesia alteri vnita qñ videlicet de duabus ecclesijs fit vna ꝛ quando vna subijcitur alteri quātū ad subiectionem non est dubium quin retineant omnia iura sua.de capitulis corradi.c.vnico.nu.27.fo.70.
Ecclesia ad aliū locum translata idem erit rector huius ecclesie qui facit seruitium domino feudi. de capitulis corradi.c.vnico.numero.25.fo.70.
Ecclesia conferens regnum cum tali iurisditione dat quā ante dationem haberet.de probib.feu.alie.p fred.c.vnico.nu.81.fo.95.
Ecclesia collegium vel vniuersitas si ab hostibus destruatur non propter delictum tunc retinet talis ecclesia omnia iura ꝛ priuilegia sua.de capitulis corradi.c.vnico.nu.26.fo.70.
Ecclesia collegiū vniuersitas vel ciuitas habens feudum si ab alio destruatur vel annihiletur an feudum tunc domino aperiatur. de capitu.corrad.c.j.nu.23.fo.69.
Ecclesia differt a priuato in causis feudalibus.de alie.feu.c.vnico. nu.4.fo.19.
Ecclesia iustitiā colere ꝛ alere dr.de sta.ꝛ consue.c.j.nu.2.fo.107.
Ecclesia nil nisi bonum appetens qualiter diffiniatur.de sta.ꝛ consue.c.j.nu.1.fo.107.
Ecclesia non est heretica propter prelatū ꝛ clericos hereticos quorum delictum nō debet ecclesie nocere.de capi.corradi.c.vnico. nu.32.fo.70.
Ecclesia nō est vbi schisma est. de capitulis corradi.c.vnico.nu.24. folio.69.
Ecclesia non patitur translationis sollicitudinē. de capitu.corra. c.j.nu.21.fo.69.
Ecclesia nō prestat relenium quia dominiū semper est apud eam. de capitu.corradi.c.j.nu.18.fo.69.
Ecclesia potest aliquā puinciam ab imperio eximere.in prelud.nume.39.fo.4.
Ecclesia rē sibi in feudū datā alienare nequit.quali.vas.iura.deb.c. vnico.nu.5.fo.32.
Ecclesia romana Christianorū refugium.de pbib.feu.alie.p frede. c.vnico.nu.82.fo.95.
Ecclesia romana ꝛ papa qui est pater omnium Christianorum vicarius dei patris quomodo non succedit.de capitulis corradi. c.vnico.nu.35.fo.70.
Ecclesia romana regni Sicilie proprietaria in eo statuere ꝛ declarare potest.de probib.feu.alie.per frederi.cap.vnico. numero.45. folio.91.
Ecclesia subest domino temporali a quo tenet feudum . de capitu. corradi.c.j.nu.17.fo.69.
¶ Effectu caret quod caret nomine.de capi.qui cur. ven.ca.vnico. nu.28.fo.80.
¶ Emancipato etiam dicuntur acquisita quecunq; filio querun tur.de alie.feu.pater.c.j.nu.13.fo.66.
¶ Emptor bone fidei agere potest ad preciū nō ad interesse. quib. mod.feu.amit.c.vnico.nu.30.fo.14.
Emptor bone fidei an possit contra venditorem agere ad interesse an ad precium.de probib.feu.alie.per frede.ca.vnico . nume.18. folio.89.
Emptor dr qui transactionē recipit vel retinet in illo ex transactione recepto.si de feu.defun.mili.c. si vasallus de feud.suo.nu.10. folio.53.
Emptor feudi an teneatur ad seruiendum.que sit prima causa benefi.amit.c.vnico.nu.36.fo.46.
¶ Emphyteota quis cepit molendinum sub conditione quod datori ꝛ suis heredibus molat sine molitura tot sunt heredes heredum tempore precedenti quod non potest emphyteota aliud facere nisi molere heredibus vtrum poterit renunciare inuito domino.si de feu.defun.mili.ca.oēs filij.nu.8.fo.50.
Emphyteota sine domini consensu non vendet emponemata . de probibi.alie.feu.p fred.c.vnico.nu.46.fo.91.
¶ Equalitas similis est sicut filius patri ita pater filio . de natura succes.feu.c.vnico.nu.5.fo.76.
¶ Eques pascere volens equum in via fatigatum an potest se extēdere ad sepem vel ad arborem pendentem super viam pro refectione equi.de pace te.ꝛ eius vio.c.si.nu.42.fo.58.
¶ Etas iuuenilis sicut senilis excusat a pugna.de pa.iura.fir.l.bac edictali.nu.5.fo.83.
Excellētia diuersa diuersis tribuitur iuxta donorū dei diuersitatē. in prolo.nu.6.fo.2.
Excōmunicatio an possit terminari corā iudice seculari.que sunt rega.c.vnico.nu.38.fo.100.
Excōmunicatus agere non potest licet conueniri possit.de stat.ꝛ consue.c.j.nu.33.fo.109.
Excōmunicatus per annum an sit suis bonis spoliandus.de sta.ꝛ consue.c.j.nu.10.fo.107.
Excusatio sufficiens que sit.ex quibus cau.feud.amittat.c.j.nu.1. folio.41.
Exigens iniuste ab ecclesijs in duplum punitur.de pa.iur.fir.c.si. nu.36.fo.85.
Expositio illius quod dicitur ecclesiastici.xv.deus constituit hominem ab initio et reliquit eum in manu consilij sui ꝛc. qualis est.consuetudines.c.vnico.nu.11.fo.59.
Expressum differt a tacito.que sunt regal.capitu.vnico.numero.32. folio.100.
Extraneus heres an succedat in re emphyteotica mibi ꝛ heredibus meis data.de succes.feudi.c.vnico.nu. 2.fo.16.
Facere dicimur quod fieri per aliū iuste facimus.de cōtro.inter vasal.ꝛ aliū de benefi.c.vnico.nu. 5.fo.72.
Facere teneor quod tibi prodest si mihi non nocet.de pbi. feu.alie. c.quoniam inter dominum.nume.29. folio.81.
Fama quando sufficiat ad probationem.quo tempore mil.c.sanctimus.nu.6.fo.24.
Familie nomen multos gradus cōtinet.de aliena.feu.pater.c.j.nu. 17.folio.67.
Femina aliquo casu succedit in feudo exclusis agnatis.de eo qui sibi ꝛ here.c.vnico.nu.3.4.ꝛ.5.fo.39.
Femina ꝛ ab ea descendentes an succedant in emphyteosi.de succe. feu.c.vnico.nu.3.fo.16.
Femina et fratre vel agnato contēdentibus femina dicēte qd defunctus pater tenuit esse allodiū fre esse feudum paternum a quo femina debet eē exclusa.quid fiet de contr.inter masculū ꝛ femi. de beneficio.c.vnico nu.10.fo.70.
Femina non admittit in feudum masculis existentibus. de eo qui sibi ꝛ here.c.vnico. nu.1.ꝛ.2.fo.39.
Femina non succedente in feudum natura criminatur qd non oēs filios procreauerit.de gra.successio.in feud.c.vnico. numero.3. folio.36.
Femina potest in feudum dare.per quos fi.inuesti.ca.vnico.nume. 16.folio.32.
Femina pugnare potest.de his qui feu.dare poss.c.vnico. nume.18. folio.6.
Femina qualiter ꝛ quando succedere possit in feudo.de his qui feu. da.pos.c.vnico.nu.17.fo.6.
Femina quando succedat in feudo.episc.vel abba.c.si. nume.3.ꝛ.4. folio.16.
Femina que potest pugnare poterit feudum tenere.de his qui feu. da.pos.c.vnico.nu.20.fo.6.
Femina quo casu succedat in feudo.de succe.feud.c.vnico.nume.10. folio.17.
Femine an pariter cum masculis succedant in feudum.de su.feu.c. vnico.nu.1.fo.16.
Femine nec in causis feudorum nec aliorum recipiuntur quia non debent interesse conuentibus virorum.qui te.sunt ne.ad pro.c. vnico.nu.5.fo.62.
Feuda dantur nobilibus quia per donationē feudi fit paradogiū curāt domini habere nobiles quia sunt strenuiores.si de feu.defun.mili.c.filij nati.nu.2.fo.52.
Feuda data a comitibus ꝛ baronibus quare in registris regijs nō scribantur.de controuer.feud.apud par.termi.ca.vnico. nu.10. folio.38.
Feuda inter heredes diuidi possunt.de probi.feu.alie.per fre.c.vnico.nu.35.fo.90.
Feuda prescribuntur per.xxx.annos si vasal.possedit feudū de quo seruiunt domino ꝛ seruitium prestitit per triginta annos licet non probet se inuestitum.si de feu.defun.militis.c.si quis p.xxx. an.nu.1.fo.49.
Feuda vasallorum non venduntur licet dominus vendat omnia bona sua nisi specialiter de his agatur ꝛ sentiatur.si de feud.defunc.mili.c.si vasallus culpam.nu.2.fo.52.
Feudales cause per iuramentum debent decidi maxime super inuestitura.de consue.rec.feud.c.vnico.nu.2.ꝛ.3.fo.62.
Feudatarij assertio demonstrantis p tali re debeo esse vasallus sufficit.de con trouer.inter mascu.ꝛ femi.capitulo vnico.numero.8. folio.71.
Feudatario mortuo ꝛ filia predium tenente quod agnati dicunt esse feudale an sint in possessione eiusdem mittendi filia exclusa si de feudo defuncti mili.capitulo inter filiam.numero.1. folio.48.

Feudatario mortuo peruenit ad successionem feudi paterni quisquis proximus est. de eo qui finem. cap. vnico. nu. 1. fo. 75.
Feudatario mortuo sine herede redit ad dominum ipso iure vtili reconsolidato directo. si de feu. defun. mili. c. si vasal. de feudo suo. nu. 2. fo. 53.
¶ Feudatarius a domino vel fisco spoliatus nō aget ad restitutionem nisi proprietate probata. de probib. feu. alie. p fred. c. vnico. nu. 68. fo. 93.
Feudatarius an perdat feudū propter culpā subfeudatarij. de phibi. feu. alie. p fre. c. vnico. nu. 6. fo. 92.
Feudatarius an possit domino inuito renunciare feudo. de probi. feu. alie. p fred. c. vnico. nu. 22. fo. 89.
Feudatarius an possit p alium seruire. de phi. feu. alie. p fred. c. vnico. nu. 31. fo. 90.
Feudatarius an teneatur ad munera pro mobilibus que possidet. que sunt reg. c. vnico. nu. 58. fo. 102.
Feudatari⁹ decessit absq; liberis agnati querūt mitti in possessionem dominus prohibet quid agendum. si de feu. defun. mili. c. primo. nu. 1. fo. 48.
Feudatarius faciens se clericū aut votum religionis emittens intrādo scilicet religionem perdit feudum. Si de feu. defun. mili. c. qui clericus. nu. 1. fo. 49.
Feudatarius fratrem suum interfecit vt totā hereditatē sibi cōmunicet vel occidit alium hominem proditorie tradendo vel sine causa priuabitur feudo. an ille qui interfecit fra. ca. vnico. nu. 3. fo. 65.
Feudatarius fructuarius & ciuilis possessio cōtrariantur. si de feu. defun. mili. c. si vasallus de feu. suo. nu. 6. fo. 53.
Feudatarius habet vtile dominium. de capitu. corradi. ca. j. nu. 9. folio. 68.
Feudatarius interficiens fratrem domini sui a quo feudum tenebat an propter ea perdit feudum. an ille qui interfe. fra. c. vnico. nu. 1. fo. 65.
Feudatarius non potest alienare sine consensu domini sed an possit in feudum dare. de capi. corradi. c. j. nu. 7. fo. 68.
Feudatarius olim consuetudine approbata feudum alienare poterat. quali. olim pote. feu. alie. c. vnico. nu. 1. fo. 35.
Feudatarius post mortem patris per annum non petens renouationem inuestiture cadit a suo iure. de probib. feu. alie. p frederi. c. vnico. nu. 27. fo. 89.
Feudatarius post votum de intrando religionem si haberet annū probationis intrauit, & infra annum exiuit an perdat feudū. si de feu. defun. mili. c. qui clericus. nu. 4. fo. 49.
Feudatarius vouit intrare religionem sed nondum intrauit quid si perdet feudum. Si de feu. defun. mili. c. qui clericus. nume. 2. folio. 49.
¶ Feudatoris primi ius si resoluatur ius acceptoris resolui censetur. quib. mod. feu. amit. c. vnico. nu. 29. fo. 14.
¶ Feudatarius terras parum vtiles de demanio locans vt plantentur & certa portio fructuū reddatur annuatim domino an tenebit. de capitu. corra. c. j. nu. 8. fo. 68.
¶ Feudi alienationi consensit agnatus proximior vel filius vel per annum tacuit an poterit reuocare. si de feu. defun. mili. c. titius. nu. 2. fo. 51.
Feudi alienati sed non traditi an domino post mortem alienantis consentiēte valeat alienatio. de prohibita feu. alie. c. vnico. nu. 15. folio. 88.
Feudi domino mortuo pluribus sibi relictis heredibus an vasallus debeat fidelitatem iurare omnibus. si de feu. defun. mili. c. omnes filij. nu. 5. fo. 50.
Feudi quaternati conditio. de prohibi. feu. alie. per frede. ca. vnico. nu. 10. fo. 88.
¶ Feudo dato precipuo vni filiorum an debeāt alij filij tantūdem in bonis patris habere. de phi. feu. alie. p frede. c. vnico. nu. 40. folio. 91.
¶ Feudum absq; inuestitura acquisitum non transit ad heredes. quēadmo. feu. ad fil. pti. c. sciendū. nu. 3. fo. 27.
Feudum ab vno fratre quesitū qn̄ dicatᷣ queri alteri. de duob. fra. de no. benefi. inuest. c. fi. nu. 1. & 2. fo. 37.
Feudum accipiens an possit alij in feudū dare. de feu. non habente propriam feu. naturā. c. vnico. nu. 1. fo. 75.
Feudum alienare non potest dn̄s sine vas. voluntate alias pdit feudum. de lege corrad. c. vnico. nu. 8. fo. 64.
Feudum alienare qui non potest sine domini consensu pōt alij feudum dare dūmodo det militi si ipse miles erat et eadē lege qua erat apud eum. si de feu. defun. mili. c. beneficium vasallus. nu. 1. folio. 52.
Feudum ad regem reuersum quādiu est in manu eius non est feudum. ex quib. cau. feu. amit. c. vnico. nu. 13. fo. 42.
Feudū an olim & an hodie inscio dn̄o alienari possit. de suc. feud. c. vnico. nu. 1. fo. 17.
Feudum an olim & an hodie possit p vasallum concedi ad libellū. de alie. feu. c. vnico. nu. 3. fo. 19.
Feudum an possit alienari: in dotē dari vel p anima relinqui. quali. olim po. feu. alie. c. vnico. nu. 4. fo. 35.
Feudum an possit dari aduocatis pro patrocinio. de feu. guar. c. fi. nu. 4. fo. 7.
Feudum an possit dari ob probrosū seruitium. quid sit inuesti. c. vnico. nu. 15. fo. 30.
Feudum an possit diuidi. de phib. feu. alie. p frede. ca. vnico. nu. 36. folio. 90.
Feudum an possit expresse dari cum pacto quod inde nullū fiat seruitium. ex quib. cau. feu. amit. c. vnico. nu. 12. fo. 42.
Feudum an possit reuocari ad libitum dantis. de natura feudi. ca. vnico. nu. 1. fo. 16.
Feudum an possit seruo & libero indifferēter dari. per quos fi. inuesti. c. vnico. nu. 12. fo. 32.
Feudū an poterat olim & an hodie possit dari pignori. de aliena. feu. c. vnico. nu. 2. fo. 19.
Feudum aperiri quid sit. Quo tempore mil. capitu. fina. nume. 11. folio. 26.
Feudum conceditur titio & suis heredibus ex suo corpore legitime descendentibus vtrum naturalis legitimatus debeat succedere in feudum. si de feu. defun. mili. ca. naturales filij. numero. 8. folio. 50.
Feudū concessit dominus & inuestiuit tamen non vult tradere possessionem. Est ne satis porrigere inuestiendo baculum vel anulum vel aliud corporeum. Si de feu. defun. mili. ca. si facta. nu. 1. folio. 51.
Feudum dantes qui & quando reuocari possint. de his qui feu. da. pos. c. vnico. nu. 24. fo. 6.
Feudum dans in dotem ad pecuniam tenetur seu ad estimationē. quali. olim po. feu. alie. c. vnico. nu. 5. & 6. fo. 35.
Feudum dans vasallo si timet futuram paupertatem imponat et excipiat alimenta quando egebit. si de feu. defun. mili. c. licet vasallus. nu. 5. fo. 52.
Feudum dare quis possit. de his qui feu. da. pos. c. vnico. numero. 1. folio. 5.
Feudum datum alicui & suis heredibus venit in petitione hereditatis. de suc. feu. c. vnico. nu. 7. fo. 17.
Feudum datū ratione guardie vel castaldie post annū reuocari potest. de feu. guar. & castal. c. fi. nu. 1. fo. 7.
Feudū dedit dn̄s minori. xxiiij. annis an debeat facere fidelitatem. si de feu. defun. mili. c. si minori. nu. 1. fo. 51.
Feudum de quibus constituatur rebus. de feu. cog. cap. fi. nume. 1. folio. 29.
Feudum dicitur a fidelitate & ideo non inuestitur fidelitatem recusans facere. si de feu. defun. mili. c. si minori. nu. 2. fo. 51.
Feudum dolose adeptum qua condicatur actione. que sit pri. cā benefi. amit. c. vnico. nu. 29. fo. 45.
Feudum duobus fratribus concessum quando vno mortuo reuertatur ad dn̄m. de duo. fra. de no. benefi. inuest. c. 1. nu. 3. fo. 37.
Feudum & alias res maternas retinebunt filij prioris matrimonij quāuis mulier contrahens alia matrimonia reliquerit certas res filijs secundi matrimonij. si de feu. defun. mili. ca. mulier habens feu. nu. 1. fo. 50.
Feudum & ius in eo habitū si resoluantur cōtractus super eo initus resolui censetur. de controuer. inuesti. c. vnico. nu. 15. fo. 11.
Feudum & vasalli an dicantur nomina noua. in prelud. nume. 41. folio. 4.
Feudum guardie quare detur: cuius sit nature & quandiu duret. de feu. guar. c. fi. nu. 6. & 7. fo. 7.
Feudum guardie qd̄ sit & quare sic vocetur. de feu. guar. ca. fi. nu. 2. folio. 7.
Feudum inuestitura & successione queritur. quotpe mil. c. sancim⁹. nu. 3. fo. 24.
Feudum maternū an retineat filius naturalis. si de feu. defun. mili. c. naturales filij. nu. 10. fo. 51.
Feudum minus valens q̄ sit emptum datur cuidā: queritur si recipiens iuuatur per restitutionem. de capi. qui cur. ven. ca. vnico. nu. 18. & 19. fo. 79.
Feudum nobile quod sit & quid operatur. quis dicatᷣ dux mar. co. c. vnico. nu. 1. fo. 36.
Feudum non potest alienari: vendi: pignori dari: inter viuos vel in vltima voluntate pro anima iudicari vel legari sine cōsensu domini. de probib. feu. alie. p frede. c. vnico. nu. 2. fo. 87.
Feudum non alienatur sine dn̄i consensu. quib. mo. feu. amit. c. vnico. nu. 36. fo. 15.
Feudum non dicitur nisi inuestitura precesserit. quēad. feud. ad fil. perti. c. sciendū. nu. 1. fo. 27.
Feudum non retinent filij nati de secunda vxore. Si de feu. defun. militis. c. filij nati. nu. 1. fo. 52.
Feudum nouum nunquid potest alienari cum consensu filij vel descendentium cum acquisitum sit pro se & heredibus eius etiā si

nō dicatᷣ

non dicatur.de aliena.feu.pater.c.j.nu.9.fo.66.
Feudum ob culpam perditum cui aperiatur. que sit pri. causa beneficij amit.c.vnico.nu.49.fo.47.
Feudum ob culpaz perditũ redit ad dñm immediatũ.de ꝓhi. feu. alie.ꝑ fre.c.vnico.nu.63.fo.92.
Feudum olim ad nutum dantis reuocari poterat.de his qui feud. dare pos.c.vnico.nu.14.fo.5.
Feudum olim totum alienari poterat dño inconsulto sed non sic hodie.apud quẽ vel quos.c.fi.nu.2.fo.21.
Feudum omnibus concedi ⁊ ab omnibus teneri potest. de ꝓhibi. feu.alie.per fred.c.vnico.nu.71.fo.93.
Feudũ an per vnicã concessionẽ dicatur spectare ad regis collationem.de cõtrouer.feu.apud par.ter.c.vnico.nu.12.⁊.13.fo.38.
Feudũ paternũ est acquisitũ ꝑ illud qui fuit agnatiõis cõmunis.de aliena.feu.pater.c.j.nu.1.fo.66.
Feudũ pecunia nõ acquiritur ⁊ quod in pignore datur in feudum non conuertitur.de feu.da.in vic.leg.cõ.c.1.nu.1.⁊.2.fo.28.
Feudũ ꝑ dominũ secundo alienãdo traditũ ille cui prius tradidit erit potior.Si de feu.defun.mili.ca. si facta.nu.2.⁊.3.fo.51.⁊.52.
Feudum perditur per vasallum ex quacunq; causa ⁊ culpa ꝑ eum commissa ex eadẽ culpa ꝑ dominum cõmissa perdit domin⁹ proprietatem feudi: vide casus qui sint.Si de feu.defun. mil.c. dño cõmittente.nu.1.fo.54.
Feudũ perdit vasallus cõmittens culpam ⁊ feloniam ⁊ sicut repellitur sic ⁊ filius eius ⁊ ab eo descendentes omnes vsq; ad quartum gradum.si de feu.defun.mil.c.si vasallus culpã.nu.1.fo.52.
Feudũ perditum ob culpam non commissam in dominum nõ aperitur ipsi domino.que sit prima causa bene.amit.c.vnico.nu.52. folio.47.
Feudum per titium est datum alicui titius habet filium qui alienata per patrem etiam viuo patre vult reuocare reddendo preciũ receptori quid censetur.si de feu.defun.mili.c.titius.nu.1.fo.51.
Feudum petere si potest titius ab herede extraneo sempronij nõ obstante pacto per quod promiserat titius sempronio nunq̃ petere feuduz ab heredibus sempronij.si de feu.defun.mili.c. finali. nu.1.fo.54.
Feudum potest dari ad certum seruitium scilicet vt seruiat vas.de vno equo vel alia re: ⁊ tunc non tenetur ad aliud quã conuentum est.de capi.qui cur.ven.c.vnico.nu.14.fo.79.
Feudum per successionem acquiritur.de gradi.succes. in feu.capi. vnico.nu.1.fo.36.
Feudum perueniens ad nepotem vel pronepotem illo modo dicit paternũ vt excludat nepos omnes alios collaterales.de natura succes.feu.c.vnico.nu.32.fo.78.
Feudum presumitur concessum secundũ quod ius intelligit si modus concessionis non probatur.ex quib.cau.feu.amit.ca.vnico. nu.11.fo.42.
Feuduz pro medietate olim poterat alienari.de aliena.feu.c.vnico. nu.1.fo.19.
Feudum quando dicatur in fraudẽ alienari.per quos fiat inuesti. c.vnico.nu.5.fo.31.
Feudum quando inter filios ⁊ heredes diuidi possit.quib.mo.feu. amit.c.vnico.nu.34.fo.15.
Feudũ quare ⁊ qua intentione detur vasallo. de probibi.feu.alie.ꝑ fred.c.vnico.nu.30.fo.89.
Feudum quaternatum quod sit.de contro.feu.apud par.ca.vnico. nu.9.fo.38.
Feudum quid sit.ex quibus causis feud.amit.ca.vnico. numero.5. folio.41.
Feudum quod ab alio tenet is cuius bona publicãtur redit ad eũ a quo tenebat.si vas.feu.pri.c.vnico.nu.7.fo.61.
Feudum quomodo de publico procedat.in prelud.nu.43.fo.4.
Feudum quomodo successione acquirat.de feu.cog.ca.fi.nu.5.⁊.6. folio.29.
Feudum quot quibus modis ⁊ quas ob causas amittatur. quib⁹ mo.feu.amit.c.vnico.nu.1.fo.20.
Feudo renunciet vasallus si non vult omnibus fidelitatem facere.si de feu.defun.mili.ca.omnes filij.nu.7.fo.50.
Feudum se tenere ab alio dicens an debeat hoc probare domino dicente se in guardiam dedisse.de controuer. inuestit.ca.vnico. nu.8.fo.10.
Feudum si in casu ꝑmisso alienatur is in quez alienatur seruire dz. que sit pri.cau.benefi.amit.c.vnico.nu.38.fo.46.
Feudum si nesciatur esse nouum vel paternum cui incumbat onus probandi.de grad.suc. in feu.c.vnico.nu.5.fo.36.
Feudum sine assensu domini ad libellum datum mortuo vasallo reuertitur ad dominum.de alie.feu.c.vnico.nu.5.fo.39.
Feudum sine cõsensu domini venditum ⁊ ideo perditũ cui aperiatur.Que sit prima causa benefi.amit.c.vnico.nu.53.fo.47.
Feudum sine domini consensu alienari nõ potest.in prelud.nu.42. folio.4.
Feudum sine domini consensu venditum redit ad dominum si est nouum.si de feu.defun.mili.c. vnico.nu.3.fo.51.
Feudum si possit alienari ꝯditionẽ meliorando.an ille qui interfe. fra.c.vnico.nu.6.fo.65.
Feudo si renunciari potest dño inuito qñ datur ad certum seruitium.de capi.qui cur.ven.c.vnico.nu.24.fo.79.
Feudum vasalli diuitis si perdatur cum non dedit pecuniam ꝓ domino qui iurauerat titio dare ⁊ non dedit ob paupertatem qr vasallus debebat cauere q̃ dominus non incideret in periuriũ. si de feu.defun.mili.c.licet vasal.nu.2.fo.52.
Feudũ vt est species qualiter definiatur.ex quib.cau.feu.amit.c.vnico.nume.6.fo.41.
¶ Fidelitas an debeat prestari a vasallo oĩb⁹ heredibus domini.de probi.feu.alie.per fred.c.vnico.nu.41.fo.91.
Fidelitas quid sit.quid prece.deb.c.vnico.nu.1.fo.32.
Fidelitas sex importat ⁊ est feudi substantiale.ex qui.cau.feu.amit. c.vnico.nu.2.fo.48.
Fidelitate iurata per eum qui accepit pecuniam in feudum ab aliquo simplice an amittetur pecunia.si pro feu.vas.c.vnico.nume. 2.folio.48.
Fidelitatem facere non cogitur infans pro feudo patris nec per se nec per alium.si de feudo defuncti mili.c.si quis decesserit.nu.1. folio.51.
Fidelitatem iurare quando ⁊ qui teneantur.qualiter vas.iu.deb.c. vnico.nu.2.⁊.3.fo.32.
Fieri debent statim cũ spacio moderato a iudice illa que debent fieri quando dies non est adiectus.de contro.inter vas.⁊ alium.c. vnico.nu.14.fo.73.
Filia an possit patruũ a feudi successiõe excludere.de duo.fra.a ca. inue.c.vnico.nu.1.fo.39.
Filia an possit succedere in feudo masculis deficientibus.quemad. feu.ad fil.pertine.c.j.nu.1.⁊.2.fo.26.
Filia quando succedere possit in feudum.de gra.suc.in feu.c.vnico. nu.1.folio.36.
Filia succedere potest in feudo materno.de his q feu.da.pos.c.vnico.nu.15.fo.5.
Filia succedet in feudum si de hoc fuerit pactum.de inuesti.quam titius acce.c.vnico.nu.1.fo.37.
Filia vel soror minor recipiens promissionem vel satisfactionem dotis vtrum restituatur.de natura succes.feu.c.vnico.numero.26. folio.77.
Filie femine quare non possint in feudo succedere de his qui feu.dare pos.c.vnico.nu.19.fo.6.
Filij secundi matrimonij non succedunt in lucris nuptialibus primi matrimonij nec econtra.si de feu.defunc.mili.c. mulier hñs feu.nu.2.fo.50.
Filij vasalli defuncti quomodo seruitium prestabũt dño feudi.si de feu.defun.mili.c.omnes filij.nu.2.fo.50.
Filio consulitur q̃ efficiatur heres ⁊ creditorib⁹ satisfaciat ⁊ faciat inuentariũ ⁊ sic nõ tenebitur vltra vires hereditarias.an agna. vel fi.defunc.c.vnico.nu.5.fo.74.
Filijs acquiri ex cõtractu videtur cum dictum sit tibi ⁊ liberis tuis queratur an pater possit alienare sine consensu filiorum.de aliena.feu.pater.c.j.nu.10.fo.66.
Filium naturalẽ an possit princeps legitimare.si de feu.defunc. mi. c.naturales filij.nu.4.fo.50.
Filius an perdat feudum auitum propter patris delictum.de probi.feu.alie.per fre.c.vnico.nu.57.fo.92.
Filius an puniatur ob feloniam a patre commissaz.que sit pri.cau. benefi.amit.c.vnico.nu.9.⁊.10.fo.43.
Filius clericus an statim patre mortuo laicatura priuetur.de vas. mili.qui ar.bel.depo.c.vnico.nu.2.fo.39.
Filius domini delinquens in vasallum perdit ius suum.de vasal. mili.qui ar.bel.depo.c.vnico.nu.3.fo.39.
Filius est idem cum culpante a quo esse deduxit ⁊ propter identitatem vnius ad alium.si vas.feu.pri.capitulo vnico.numero.5. folio.61.
Filius ⁊ descendentes in feudo nouo succedunt ⁊ collaterales in paterno.an mari.suc.vxo.c.vnico.nu.2.fo.20.
Filius faciens inuentarium an tenetur creditoribus. an agn.vel fi. defunc.c.vnico.nu.7.fo.74.
Filius habebit alienum ⁊ feu.paternũ vel nouũ patre decedẽte.de capi.qui cur.ven.c.vnico.nu.12.fo.79.
Filius inutilis seu inhabilis an excludatur a feudo fratre vtili admisso.de probib.feudi alienatio.per fred.capitulo vnico.nu.54. folio.62.
Filius militis non est miles.de capi.qui cur.vendi.ca.vnico.nume. 23.folio.79.
Filius naturalis tantum non legitime natus licet postea legitimus fiat non succedit in feudo.si de feudo defuncti mili.c.naturales filij.nu.1.fo.50.
Filius nunq̃ succedit si pater committit delictum sed agnati.de natura suc.feu.c.vnico.nu.4.fo.76.

Filius non potest vnum sine altero habere sc3 feudũ sine hereditate.an agna.vel fil.defun.c.vnico.nu.6.fo.74.
Filius ob patris delictum quandoq3 punitur.que sit prima cã benefi.amit.c.vnico.nu.50.fo.47.
Filius postq̃ clericus factus est an succedat in feu.paterno.de benefi.femine.c.vnico.nu.3.fo.61.
Filius secundogenitus an succedat patri excluso primogenito qui feloniam commisit.que sit prima causa benefi.amit.c.vnico.nume.12.fo.43.
Filius secundũ vsum Romanum vocatur in beneficium paternũ & non maternum.de natura succes.feu. capitulo vnico.nume.11.folio.76.
Filius si testaretur non posset excludere patrem nec etiã exheredare sine causa nihil est ita liberum sicut voluntas testantis.de natura succes.feu.c.vnico.nu.7.fo.76.
Filius tenetur alere patrem egentem licet non vas.an agnat.vel fil.defun.c.vnico.nu.9.fo.74.
¶ Fisco quando preiudicetur per confessionem de dote.de statu.& consue.c.j.nu.2.fo.108.
¶ Fiscus an preferatur secundogenito si primogenitus ob culpa3 sit exclusus.que sit prima causa benefi.amit.c.vnico.numero.16.folio.43.
Fiscus contra priuatum agens iuris ordinem seruare debet.de cõtrouer.feu.apud pa.ter.c.vnico.nu.3.fo.38.
Fiscus dicitur successor vltimus & que persone ei preponantur.que sunt regal.c.vnico.nu.24.fo.98.
Fiscus homicidium accusabitur nisi deficiãt accusatores.que sunt regal.ca.vnico.nu.28.fo.99.
¶ Flumina nauigabilia sunt regalia.que sunt rega.c.vnico.nu.4.folio.97.
¶ Forma concessiones feudi qualis sit.de probib.feu.alie.per fred.ca.vnico.nu.90.fo.95.
Forma fidelitatis que sit & ad quid tenetur qui fidelitatem iurauit de no.fid.for.c.j.nu.1.&.2.fo.33.
Forma sacramenti domini iurantis contra vasallum que sit.de no.feu.c.vnico.nu.2.fo.106.
¶ Frater an succedat fratri in feudo nouo.de duob.frat.de no.benefi.inuest.c.j.nu.1.fo.37.
Frater an succedat fratri in re emphyteotica.de suc.feu.c.vnico.nume.12.fo.17.
Frater an succedat fratri sine liberis legitimis decedenti in feudo nouo.de feu.marchie.c.vnico.nu.6.fo.20.
Frater collateralis in feudo paterno succedit.de succes.feu.c.vnico.nu.4.fo.17.
Frater fratri succedet in feudo communi nomine & de bonis communibus empto.De benefi.fra.ca.vnico.nu.2.fo.22.
Frater fratri vel nepoti ex filio an possit feudum dare ad libellum.de alie.feu.c.vnico.nu.6.fo.19.
Frater fratri non succedit in nouis feudis si non dicatur.de natura succes.feu.c.vnico.nu.9.fo.76.
Frater non succedit fratri in feudum sine filio decedenti.de benefi.fra.c.vnico.nu.1.fo.22.
Frater quando fratri in feudo succedat & quando nõ.de succes.feu.c.vnico.nu.11.fo.17.
¶ Fratrum appellatiõe sorores continentur.de natura succes.feu.c.vnico.nu.18.fo.77.
¶ Fraus esse non debet inter dominum & vasallum.de probib.feu.alie.c.qm̃ inter dñm.nu.1.fo.81.
Fructibus pendentibus intelligi debet de pensionibus vrbanorũ prediorum & similiũ obuentionũ que pro fructibus computantur.consuetudines.c.vnico.nu.20.fo.60.
Fructus feudi a feudatario possunt vendi.de probibi.feu.alie.per fred.c.vnico.nu.3.fo.87.
¶ Fugiens a cõspectu iudicis punitur quia omnia immobilia perdit publicantur in publico vel in populo vt terreant multi exẽplo.de pace,te.& eius vio.c.fi.nu.2.fo.56.
¶ Fur a quouis capi potest etiam in fuga.de sta.& cõsue.capitu.j.nu.8.fo.107.
Furatus valens quinque solidis aut plus puta pannos vel alias res laqueo suspenditur.de pace tenenda & eius vio.c.fin.nu.37.folio.58.
Furem vel latronem comprehendere & capere nunquid tenetur quis.de pa.iura.fir.l.hac edict.nu.29.fo.84.
G Alli iuribus feudorum & legibus ciuilibus non subdũtur.in prelud.nu.28.fo.3.
¶ Gradus consanguinitatis qui & quomodo computandi.de his qui feu da.pos.capitu.vnico.nume.22.folio.6.
Gradus in matrimonijs contrahendis quõ computentur a canonistis.de his qui feud.dare pos.capitulo vnico.nu.23.fo.6.
¶ Guardia quid sit.de feu.guardie.c.fi.nu.3.fo.7.
¶ Guerram mouere & bellum suscipere an sit in solo principe.consuetudines.c.vnico.nu.7.fo.59.
Guerra ponitur pro quocunq3 crimine in vulgari.de pace tenen.& eius vio.c.fi.nu.41.fo.58.
H Eredes vasalli succedẽtes in feudo omnes fidelitatem pollicebuntur.de probibi.feu.alie.per frede.c.vnico nu.48.fo.91.
¶ Heredibus acquirit qui sibi acquirit.de natura succes.feu.c.vnico.nu.2.fo.76.
¶ Heres tenetur ad onera omnia quantum sunt vires hereditatis & vltra si non facit inuentarium.an agna.vel fil.c.vnico.numero.2.fo.74.
Heres vasalli a domino non placitati an possit per dominum placitari.que sit prima causa.benefi.amit.capi.vnico.numero.26.&.27.fo.45.
Heres vasalli ex testamento vel abintestato in alijs bonis vasalli petens precium edificij & meliorationis quam fecit vasallus in feudo an dabitur ei.consuetudines.c.vnico.nu.17.fo.60.
Heres feudatarij an possit hereditatem repudiare & feudum retinere.an agna.vel fil.c.vnico.nu.1.fo.74.
Heres domini non molestabit vasallum ob delictum commissum ab eo viuente domino qui eum non inquietauit.que sit prima causa benefi.amit.c.vnico.nu.23.fo.44.
Heres non succedit in re data per modum feudi sine tamen inuestitura.quemadmodum feud.ad fil.perti.c.sciendum.numero.2.folio.27.
Heres & frater cum patre dotante videntur vna persona.de natura succes.feu.c.vnico.nu.12.fo.77.
Heres non vendicans necem defuncti priuatur eius hereditate.que sunt reg.c.vnico.nu.27.fo.99.
Heres legitimus in feudo quis esse possit.de alie.feu.c.vnico.nu.7.folio.19.
¶ Heretici a dñis tẽporalibus inquiri & puniri possunt.que sunt rega.c.vnico.nu.31.fo.100.
Heretici qui & ipsorum quot genera sint.de sta.& consue.ca.j.nu.13.folio.107.
¶ Hereticus an dicatur iconas vilipendens ecclesie & imagines sanctorum contemnens.de sta.& consue.c.j.nu.28.fo.109.
Hereticus notorius quãdo quis dicatur.de sta.& consue.c.j.nu.15.folio.107.
Hereticus is putatur qui summorum pontificum decretis & decretalibus epistolis contradicit.de stat.& consue.capi.j.nume.29.folio.109.
Hereticus quare perpetuo carceri mancipetur.de sta.& consue.c.j.nu.16.fo.108.
Hereticus quando dicatur verba proferens heretica.de sta.& ꝯsue.c.j.nu.21.fo.108.
Hereticus vbiq3 puniri potest.que sunt rega.c.vnico.numero.47.folio.101.
Hereticus omnis & an pro omni heresi sit bonis priuandus.De sta.& cõsue.c.j.nu.25.fo.108.
¶ Hereticorum filij non succedunt eis in bonis.de sta.& consuetu.c.j.nu.30.fo.109.
Heretico potest tempus ab inquisitore prefigi infra quod peniteat.de sta.& cõsue.c.j.nu.17.fo.108.
Hereticorum vxores an debeãt per officiales bonis spoliari.de sta.& cõsue.c.j.nu.22.fo.108.
¶ Homagium an differat a fidelitate.de no.fide.for.c.vnico.nu.7.folio.33.
Homagiu3 quid sit & quare & quomodo fiat.de no.fid.for.c.vnico.nu.6.fo.33.
¶ Homicidio constito & vulneratione si dicit accusatus ad sui defensionem occidisse vel vulnerauisse sibi incumbit probatio.de pace te.& eius vio.c.fi.nu.8.fo.56.
¶ Homicidium primo negans sed postea ad sui defensionem se fecisse confitens an puniatur de mendacio & an de homicidio.de controuer.inuesti.c.vnico.nu.10.&.11.fo.10.&.11.
¶ Hominem quemlibet cum possit ab iniuria non defendẽs tam est in vitio quam si patriam & parentes deserat.de pace tenẽ.ca.quoniam diuina.nu.8.fo.54.
¶ Homo purus qui omnia intellexerit nullus fuit.in prologo.nume.5.fo.2.
¶ Homini non frugali & qui extendit ad iniquitatẽ manus suas totus mundus est obolus.an agna.vel fi.defun.ca.vnico.nu.10.folio.74.
¶ Humana natura vt fragilis in infinitum decurrit.in prologo.nu.1.fo.2.
I Gnorantia iuris an excuset.que sunt regalia.ca.vnico.nu.85.fo.105.
Ignorantia vituperij proprij non debet quẽ excusare.de pa.iur.fir.l.hac edictali.nu.15.fo.83.
¶ Immunitate alicui concessa inest conditio si sit idoneus.de capitu.corradi.c.vnico.nu.33.fo.70.

¶ Imperator excipitur dum fidelitas contra omnem hominē promittit. de pbi.feu.alie.c.vnico.nu.93.fo.96.
Imperator aut rex in causis proprijs non erunt iudices. de pbibi. feu.alie.per frede.c.vnico.nu.84.fo.95.
Imperator ⁊ rex in feudum dare possunt.de his qui feu. da.pos.c vnico.nu.10.fo.5.
Imperator an possit iniurias imperij punire: ⁊ rex regni : ⁊ papa ecclesie.de pbi.feu.alie.p frede.c.vnico.nu.86.fo.95.
Imperator post deum primus esse dicitur.de stat.⁊ consue.c.fi.nume.3.fo.110.
Imperator se prefert pape in dicendo leges. Impera. Lotha.ca.j nu.1.fo.27.
Imperator coget testes veritatem dicere pro vasallo contra dominum.Si de inuestitu.inter domi.⁊ vasal.questio oriatur.c.j.nume.3.fo.27.
Imperator quare augustus vocetur.de pbibi.feu.alie.p fre.c.vnico.nu.1.fo.87.
Imperator excipitur quando fidelitas contra omnē hominē pmittitur. de no.fid.for.c.vnico.nu.8.fo.34.
¶ Imperatores boni diue memorie nominātur.quali. olim feud. pote.alie.c.vnico.nu.3.fo.35.
Imperium a deo est.de pace tenen.⁊ ei9 vio.c.qm̄ diuina.nume.4. folio.54.
Imperium a deo est.de prohibita feu.aliena.capitulo primo.nu.1. folio.80.
Imperium datur a papa qui ⁊ succedit in iurisditiōe imperio vacante.de pbi.feu.alie.per fredericum.capitulo vnico.nume.87. folio.95.
¶ Impuberis testamentum nullum nec confirmatur si efficiatur pubes.de natura succes.feu.c.vnico.nu.3.fo.77.
¶ Incrementum feudi proueniens ex flumine ingredienti feuduz an pertineat ad feudatarium an vero ad dominū.de controuer. inuesti.c.vnico.nu.20.fo.12.
¶ Incestas nuptias contrahentium bona an sint confiscanda.que sunt rega.c.vnico.nu.40.fo.100.
Incestas nuptias contrahere an sit crimen canonicū an ciuile.que sunt regal.c.vnico.nu.34.fo.100.
¶ Indulgentia quid sit quid operetur ⁊ an possit a papa concedi. que sunt rega.c.vnico.nu.17.fo.98.
¶ Infantia excusat vt non cogatur infans seruitium prestare donec est infans.si de feu.defun.mili.ca.si quis decesserit. nume.2. folio.51.
¶ Infeudans oportet quod dicat inuestio te.de probi. feu.alie.ca. imperialis.nu.5.fo.81.
Infeudatio rem reddit nobiliorez.quali.vas.iura. deb.c.vnico.nu. 4.fo.32.
Infeudatio qualis contractus dicatur. In prelud.numero. 44. folio.4.
Infeudationes regales eam conditionem ⁊ naturam habēt quā imperiales.de his qui feud.dare poss. capitulo vnico.nume.12. folio.5.
Infeudatus quando quis dicatur.de prohib.feu.alie.p frede.cap. vnico.nu.29.fo.89.
Infeudatus quis dicatur ⁊ non perdit feudum qui non tenet. de natura succes.feu.c.vnico.nu.23.fo.77.
¶ Infidelitas an sit grauior vel leuior secundum respectum personarum contra quas committitur.que sit pri. cau.benefi.amit.c. vnico.nu.24.fo.44.
¶ Ingratitudinis probande gratia quot testes sunt necessarij. de capi.qui cur.ven.c.vnico.nu.10.fo.78.
Ingratitudo quelibet non sufficit ad feudum perdendum. que sit pri.causa benefi.amit.c.vnico.nu.48.fo.47.
¶ Inimicitie capitales que sint.quo tempore mil.c. sancimus.nume.4.fo.24.
Inimicus capitalis an possit de heresi accusare.de sta.⁊ consue.c.j. nu.31.fo.109.
¶ Iniquum est perimi id de quo cogitatum non docetur. de capi. corradi.c.vnico.nu.36.fo.70.
¶ Iniuria est si pater non sepeliatur.an agna.vel fil.defun.c.vnico nu.8.fo.74.
Iniurie tenetur qui dicit culpabilem illum qui non est. De pa.iur. fir.l.hac edictali. nu.14.fo.83.
¶ Iniustitia que sit.de prohib.feu.alie.c.omnibus sancte dei. nume.2.fo.82.
¶ Instrumenta ⁊ litere notariorum debēt habere testium subscriptiones.de prohib.feu.alie.c.quoniam inter dominū. nume.4. folio.81.
Instrumentum reprobans an debeat probare illud falsum esse.de no.feu.c.item sciendū.nu.4.fo.106.
¶ Insultus ex animo iudicatur.quib.mod.feu.amit.ca.vnico.nume.23.fo.14.
¶ Interdictum vnde vi non est infamatiuum. De milit.vasal.qui contu.test.c.vnico.nu.7.fo.40.
Interpretatio istius prouer.vltimo operata est consiliū manuū suarum qualis est.consuetudines capitulo vnico.nu.1.fo.59.
Inuestiri non debet qui negat iurare.de cap.corradi.c.vnico.numero.2.fo.68.
Inuestitum si asserens inuestitoris personam dicere debet.de not. feu.c.fi.nu.1.fo.106.
Inuestitum de feudo si dicēs inuestiturā probare debet.de no.feu. c.j.nu.2.fo.106.
Inuestitura feudi alicuius vasalli viuentis si fieri possit in alium.si de feu.defun.mili.c.morbus.nu.1.fo.48.
Inuestitura quotuplex sit.per quos fi.inuesti.ca.vnico. numero.1. folio.31.
Inuestitura quid ⁊ quando fieri dicatur.quid sit inuesti.ca. vnico. nu.1.fo.29.
Inuestitura noua fit quando feudum patris acquiritur. qui test. sunt nece.c.vnico.nu.4.fo.62.
Inuestitura sine paribus facta quando ponitur numerus testium quare dicitur non valere.qui te.sunt ne.ad pro.nouam inuest.c. vnico.nu.3.f.62.
Inuestitura noua vel veteri facta que est confirmatio dominus tenens debet tradere possessionem.de cap.corra.c.vnico.n.3.f.68.
Inuestitura alicuius feudi per quos dz probari.qui te.sunt nec.ad proban.no.inue.c.vnico.nu.1.⁊.2.fo.62.
Inuestiri potest quis per alium etiam per seruum. per quos fi.iue. c.vnico.nu.15.fo.32.
Inuestitura facta a laico de feudo suo sub cōditione qn̄ valeat.qui suc.tene.c.vnico.nu.1.fo.17.
Inuestitura an possit fieri duobus de eodem feudo ⁊ si fiat quis preferetur.qui suc.tene.c.vnico.nu.5.fo.18.
Inuestitura facta de feudo quod alius tenet ab inuestiente est inualida.qui suc.tene.c.vnico.nu.3.fo.8.
Inuestitura per pares debet probari ne quid falsi possit excogitari.de not.feu.c.item sciendum.nu.3.fo.10.
Inuestitura necessaria quibus verbis sit fiēda.de feu.cognitio.c.fi. nu.4.fo.24.
Inuestitura noua quomodo ⁊ per quos probetur.quid sit inue.c. vnico.nu.12.fo.30.
Inuestiturā dicenti se reuocare quando credatur.qui suc.teneā.ca. vnico.nu.14.fo.9.
Inuestituram petens debet fidelitatem polliceri. que sit pri.causa benefi.amit.c.vnico.nu. 4.fo.42.
Inuestitus de feudo alieno vel alij obligato an possit contra infeudātem de euictione agere.de inue.de re alie.fa.c.vnico. numero.1.fo.34.
Inuestitus debet fidelitatem promittere inuestienti se.per quos fi. inue.c.vnico.nu.17.fo.32.
Inuestitus est sufficienter de feudo ille cui dominus dixit vade et accipe possess.istius fundi mei ⁊ teneas a me in feudum.de consue.rec.feu.c.vnico.nu.2.fo.62.
Inuestitus de feudo qd̄ ius habeat in eo.de inuesti.de re alie.fac.c. vnico.nu.2.fo.54.
Inuestitus de feudo eo debet iure tenere quo ⁊ is qui inuestiuit.de not.feu.c.item sciendum.nu.2.fo.106.
¶ Ire in transactum quid sit: ⁊ quid ire trāsactū.qui.mo.feu.ami. c.vnico.nu.17.fo.14.
Irrationabile inductum in vno contractu an trahatur ad similez contractum.per quos fiat inuestitu.capitulo vnico.numero.8. folio.31.
¶ Iudex qui pronunciauit sententiaz latam siue contra presentē siue contra absentem exequatur illam vel si non potest ipse superior.de contro.inter vasal.⁊ alium.capitulo vnico.numero.15. folio.73.
Iudex habens testes in ciuili causa suspectos an cogatur eorum receptionem committere.si de inuest.inter do.⁊ vas.questio oria. c.j.nu.6.fo.27.
Iudex equitatem pre oculis habere debet que sit pri.cau.bn̄fi.ami. c.vnico.nu.47.fo.47.
Iudex non debet cogere dari nomina testium seruum ⁊ valitudinariorum.si de inue.inter dominum ⁊ vasal.capit.j. numero.8. folio.27.
Iudex an possit testes valitudinarios ⁊ senes cogere ad se venire. si de inuestitu.inter dominum ⁊ vas.questio oria.c.j.numero.7. folio.27.
Iudex in causis feudorum an possit committere receptionē testiū etiam de consensu partium.si de inue.inter do.⁊ vas.qō oria.c.j. nu.4.⁊.5.fo.27.
Iudex appellationis iudicabit appellationem admittendam vel repellendā esse.quo tempore miles.capitulo finali.nu.8.fo.26.
Iudex si possit tempus statuere feudatario alienanti infra qd̄ reuocet post amittendo domino.de vasal.qui contra consti.c.vnico. nu.6.fo.65.

Iudex quando debet ex officio suo subuenire illi qui denunciat se vulneratum vel verberatum fuisse ab aliquo. de pace te. et eius vio. c. qm diuina. nu. 13. fo. 55.

Iudex quid debet facere super allegatione duorum vel plurium contendentium de eodē feudo quod quilibet dicebat ad se pertinere et de eo inuestitum esse a diuersis vnus ab vno alter ab altero. de pace te. et eius vio. c. fi. nu. 17. fo. 57.

Iudex competens quis sit inter illos de castro vel terra. de p̄hibi. feu. alie. p fred. c. vnico. nu. 81. fo. 95.

Iudex secularis an possit cognoscere de heresi. que sunt rega. c. vnico. nu. 3?. fo. 100.

Iudex an possit pro crimine ad arbitrium suum bona confiscare. que sunt regal. c. vnico. nu. 43. fo. 101.

Indicare furem non tenetur quis de iure ciuili nisi sit proditor regis. de pa. iur. fir. l. hac edictali. nu. 3. fo. 84.

¶ Iudice insequente violatorem pacis qui de ciuitate fugerat ad castrum alicuius cui debet dominus eum producere ad iudicium. de pace tenenda et eius violatoribus. capitulo fina. nu. 14. folio. 57.

Iudicem se fieri non debet quis pati si non potest virtute disrumpere iniquitatem. de controuer. inter do. et empto. c. vnico. nu. 4. folio. 72.

Iudices debent fieri vel confirmari ab imperatore et creatio magistratuum spectat ad principem. de pace iura. fir. l. hac edictali. nu. 23. fo. 84.

Iudices illiterati possent esse si habēt peritiam iudicandi per experientiam. de controuer. inter do. et empto. capi. vnico. numero. 5. folio. 72.

Iudicij equalitas inter dominū et vas. seruari debet. quid sit inuestitura. c. vnico. nu. 14. fo. 30.

Iudicium fraudulentū non valet in feudo nisi aduersarius aliud probauerit. de lege corradi. capitulo vnico. nu. 4. fo. 63.

Iudicium seu signum per que rusticus ostendit se pacem non violasse aut contra pacem fecisse que sunt. de pace te. et eius vio. c. fi. nu. 23. fo. 57.

Iudicium quid sit. de prohibi. feud. alie. per frede. ca. vnico. nu. 25. folio. 89.

Iura contraria proponere an quis possit. de contē. inter do. et fide. c. vnico. nu. 11. fo. 18.

Iudicium non reddit nullum quod tacite omissum est. de p̄hi. feu. alie. c. qm inter dn̄m. nu. 7. fo. 82.

¶ Iura feudorū an ligent omnes reges et gentes. in prelud. nu. 27. folio. 3.

¶ Iuramentum an possit recipi a vasallo in alio loco q̄ vbi dominus mandauit. quo tpe mil. c. j. nu. 3. fo. 23.

Iuramentum corā deo non plus ligat q̄ simplex promissio. de pa. iur. fir. l. fi. nu. 43. fo. 85.

Iuramentum vi vel metu extortum nō ligat iurantē. de pa. iura. fir. l. fi. nu. 47. fo. 86.

¶ Iurans ad sancta dei euangelia vel alias quando peierare dicatur. de pa. iura. fir. l. fi. nu. 26. fo. 85.

Iurans falsam per lapidem periurus est. de pac. iur. fir. l. fi. nu. 9. folio. 85.

Iurans vxorem se non eiecturum an sit periurus si cum alia contraxerit. Quo tpe mil. c. sancimus. nu. 11. fo. 25.

¶ Iureconsultorum dicta non quia eorum sed quia rationabilia seruantur. in prolo. nu. 26. fo. 3.

Iure pristino an habeo feudum quod antea transtuli in alium et postea recuperaui. quid iuris sit et si vas. capi. vnico. numero. 4. et. 6. fo. 73.

Iure proprio vsus esse quis dicatur. de prohi. feu. alie. p fre. c. vnico nu. 38. fo. 90.

Iuris publici et priuati differentia in acquisitione dominij. quid sit inuesti. c. vnico. nu. 3. fo. 30.

Iure semel alij quesito nō desinit ex facto alterius. si de feu. defunc. mil. c. qui clericus. nu. 5. fo. 49.

¶ Ius cōmune petendum est in his que expresse non corriguntur. quo tpe mil. c. fi. nu. 6. fo. 26.

Ius competens inuito auferre est contra ius naturale quod gentium est. de capi. qui cur. ven. c. vnico. nu. 3. fo. 80.

Ius ecclesie romane super alias prescribi nequit. in prelud. nu. 36. folio. 4.

Ius francorum quomodo probetur in feudo et quādo probari debeat quod viuitur iure longobardorum. de probi. feu. alie. p fre. c. vnico. nu. 37. fo. 90.

Ius amplius nemo potest alij dare q̄ sit apud se. de lege corradi. c. vnico. nu. 14. fo. 64.

Ius publicum non tollitur pactis contrahentium. de natura succes. feu. c. vnico. nu. 31. fo. 77.

Ius imperatoris non potest vendi nec etiam ecclesie quesitum. de pace iura. fir. c. fi. nu. 49. fo. 86.

Ius suum an perdat quis per consensum p̄prium. qui succes. tene. c. vnico. nu. 4. fo. 8.

Iusiurandum an detur vasallo dicenti se debere succedere in partem feudi quam frater suus defunctus tenebat. de conten. inter me et do. de por. fra. c. vnico. nu. 1. fo. 19.

¶ Iustitia est mater iuris sed iuris iniqui mater est iniquitas. que sunt rega. c. vnico. nu. 60. fo. 103.

Laicus pro crimine ecclesiastico ad iudicem secularem non trahetur. Que sunt regalia. capi. vnico. nu. 35. folio. 100.

Laicus tenens rem ecclesiasticam an teneatur ad collectas. que sunt reg. c. vnico. nu. 37. fo. 102.

¶ Latrones capiens meretur veniam non qui promittit capere. de natura succes. feu. c. vnico. nu. 20. fo. 77.

¶ Legem superioris tollere non potest inferior licet quandoq3 distinguat. de pace tenenda et eius viola. c. quoniam diuina. nu. 2. folio. 54.

Legem quam volui adijcere rei mee possum de feudo non habente feudi naturā. c. vnico. nu. 3. fo. 75.

Legem imponere quis nō potest alijs q̄ suis subditis. de pa. iura. fir. l. j. nu. 1. fo. 82.

Legem sue rei imponere quilibet pōt. ex quib. cau. feu. amit. ca. vnico. nu. 13. fo. 42.

Leges imperatorum non seruantur in alienatione rerum ecclesiasticarum. de his qui feud. dare poss. capitulo vnico. numero. 3. folio. 5.

Leges iniquas condentes a deo sunt maledicti. que sunt regal. ca. vnico. nu. 89. fo. 105.

Leges antiquas a deo per principes dictas in nouam pulchritudinem et nouum facit deus deuenire compendium. in p̄lo. nu. 14. folio. 2.

Leges quis facere potest subditis suis extra fines regni quia potest etiam iubere iudicare. de capitu. corradi. capitu. j. nume. 5. folio. 68.

Leges longobarde an sint ab omnibus seruande. in prelud. nu. 37. folio. 4.

Leges diuinas et humanas vult imperator manere in suo vigore. de pace tenen. et eius violato. capi. quoniam diuina. numero. 1. folio. 54.

Legis vigores habet quod p̄ncipi placuit sicut bono viro et bono principi. de capi. qui cur. ven. capitulo vnico. nu. 29. fo. 80.

¶ Legitimat Papa ad ecclesiasticas dignitates princeps ad seculares et ecclesiasticas Imperator spiritualibus Papa diuinis preest. Si de feu. defun. militis. capi. naturales filij. numero. 6. folio. 50.

Legitimatio prolis et filiorum spectat ad ecclesiam et forum eius non ad leges principū seculariū. si de feu. defun. mil. c. naturales filij. nu. 9. fo. 51.

Legitimatus per principem an succedat in feu. si de feu. defun. mili. c. naturales filij. nu. 2. fo. 50.

¶ Leno qua pena puniatur et procurās vt domina concubat cum alio an eadeʒ pena plectatur. quib. mo. feu. amit. c. vnico. nu. 12. folio. 13.

¶ Lex humana non potest omnia que male fiunt punire vel prohibere. De capi. qui cur. ven. ca. vnico. nu. 8. fo. 78.

Lex dici potest omne id quod ratione consistit. in prolo. nume. 25. folio. 3.

Lex omnis vt insufficienter dicta ad nature mutabilitatem corrigitur. in prolo. nu. 2. fo. 2.

Lex non condentis se vtilitatem sed cōmune bonū concernere dʒ. qui suc. tene. c. vnico. nu. 15. fo. 9.

Lex corradi qualis erat. de lege corradi. capitulo vnico. numero. 1. folio. 63.

Lex est omne quod ratione consistit. de pace iura. fir. l. hac edictali. nu. 17. fo. 83.

¶ Libellus accusatorius non rite compositus cancellatur reo postulante. de pace. te. et eius vio. ca. quoniam diuina. numero. 16. folio. 55.

Libellus quid sit. de aliena. feud. paterni. capitulo primo. nume. 5. folio. 66.

¶ Liber feudorum cui parti phylosophie supponatur. in p̄lo. nu. 19. folio. 2.

Liber feudorum quare sic vocetur. in p̄lo. nu. 22. fo. 2.

Liber feudorū an sit autorizabilis. in p̄lo. nu. 24. fo. 3.

Liber feudorū in tres libros secatur. in p̄logo. nu. 23. fo. 3.

¶ Licitū est ex pacto speciali quod alias esset illicitum. de his qui feu. da. pos. c. vnico. nu. 16. fo. 6.

¶ Lis de feudo est inter duos quilibet dicit feudum ad se pertinere vbi hec questio agetur et corā quo. an apud iudi. in curia dn̄i. ca. vnico. nu. 1. et. 2. fo. 74. et. 75.

¶ Lite aut controuersia inter vasallum et dominum de feu. pēdente dominus non erit iudex in causa propria. de alie. feu. pater. c. vlti. nu. 1. fo. 67.

Alphabeticus index.

Litera regia non valet ſi nõ ponit̃ hec clauſula.ſi preces veritate ni tantur.de probibi.feud.alie.c.quoniam inter dominum.nume ro.6.fo.81.
Littora publica dicuntur regalia ⁊ quare.que ſunt regal.ca.vnico. nu.1.fo.96.
Locus coniecture non eſt in eo qđ certum eſt.de contro.inter vaſ.⁊ alium debere.c.vnico.nu.10.fo.73.
¶ Lucrum quomodo differat a queſtu.qua.olim po.feu.alie.c.vni co.nu.10.fo.35.
Luere debet in corpore qui pecuniariam penam non poteſt ſoluere de ſta.⁊ conſue.c.j.nu.5.fo.107.
MAgiſtratum creare ⁊ iuriſditionem dare quis poſſit. que ſunt rega.c.vnico.nu.64.fo.103.
Maior ⁊ minor quis dicatur ⁊ quanta etas requiratur vt maior quis efficiatur.de probi.feu.alie.per fred.c. vnico.nu.28.fo.89.
Maior poteſt renunciare his que pro ſe ſunt minor iuuatur bene ficio etatis.de natura ſucceſſionis feudi.capi.vnico.numero.2. folio.77.
Maiores plus puniuntur in pecunia ſed minores plus in corpore de pa.iura.fir.l.hac edic.nu.11.fo.83.
Maleficium in dicare nullus tenetur ſed regis proditorem prode re debet.que ſit prima cauſa benefi.amittẽ.ca.vnico. numero.7. folio.42.
Marchia vnde dicatur.quis dica.dux.mar.co.c.vnico.numero.2. folio.36.
Marchio ⁊ comes in feudum dare poſſunt.de his qui feu.da.poſ. c.vnico.nu.6.fo.5.
Marchionatus ducatus ⁊ comitatus an poſſint in feudum dari ⁊ diuidi ⁊ ad heredes mitti.de feudo marchie.ca.vnico. numero 4.folio.20.
Maritus non ſuccedit vxori in feudo.an mari.ſuc.vxo.c.vnico.nu me.1.fol.20.
Maſculi deſcendẽtes in infinitũ ſuccedunt in feu.de his qui feu. da.poſ.c.vnico.nu.21.fo.6.
Maſculi ⁊ femine in feudo dato femine an ſuccedant.de natura ſuc.feu.c.vnico.nu.10.fo.76.
Maſculo non ſuccedit femina in feudo.de benefi.femi.c.vnico.nu me.2.fo.61.
Mater filium inſtituens ea lege vt emancipetur a patre patrem cẽ ſetur excludere.impera.loth.c.fi.nu.6.fo.22.
¶ Media eſſe creduntur eiuſdem cuius precedentia ⁊ ſequentia ⁊ per que ⁊ declarantur.que ſunt regal.in Rubrica.numero.1. folio.96.
Mentiri quid eſt. de lege corradi.capitulo vnico. numero.16. folio.64.
Mercator cum meat per itinera periculoſa vbi ſunt mali homines vadens cauſa mercandi poteſt portare gladium aut enſem. de pa.te.⁊ eius vio.c.fi.nu.30.fo.58.
Meretrici an debeãtur aliqua pro meretricio ⁊ an peccet qui non ſoluit.quibus modis feudũ amitta.capitulo vnico.numero.11. folio.13.
Metalla inquirere poteſt quis in fundo alieno ſed decimã debet dare fiſco.que ſunt rega.c.vnico.nu.70.fo.103.
¶ Miles feudatarius per ſententiam ſeu laudum parium graua tus ad principem infra ſex menſes recurrere poteſt.quo tpe mi les.c.fi.nu.4.fo.25.
Miles feudum recipit quid iurare debeat.de feu.ſi.cul.non ami.c. j.nu.2.fo.28.
Miles feudatarius feudo non priuatur niſi de culpa cõuictus.de feu.ſine cul.non amit.c.j.nu.1.fo.23.
Miles dei miles ſeculi eſſe non poteſt.de benefi. femi.c. vnico.nu me.4.fo.61.
Miles habens feudũ ⁊ moritur relicto filio ſuccedit filius.de ꝓhi. feu.aliena.c.omnibus ſancte dei.nu.5.fo.82.
Miles feudatarius non debet feudo priuari niſi culpa probata ⁊ per ſententiam ⁊ laudum parium promulgata.quo tpe mil.c.fi. nu.1.⁊.2.fo.25.
Milite appellante ruſticum ꝙ violauerit pacem iurabit ruſticus quod non voluntarie.de pace tenen.⁊ eius vio.capitulo fina.nu me.22.fo.57.
Milite offerente pugnam aduerſus militem pro pace violata in qua debet offerri pugna.de pace tenen.⁊ eius vio.c.finali.nume ro.24.fo.57.
Milites quantum tempus ad inueſtituram petenda habeãt ⁊ quã tum alij feudatarij.quo tempore miles.c.ſancimus. numero.2. folio.24.
Militi feudũ per inueſtituram habenti ⁊ ſine herede decedenti qs ſuccedet.conſtitu.feuda.domi.lotha.capitulo vnico.numero.1. folio.21.
Minor an poſſit venire contra venditionẽ rei ſue iuramẽto firma tam.de pa.iur.fir.l.fi.nu.37.fo.85.
Minor vẽdẽs cũ iuro an ſi añ traditionẽ cadat a poſſeſſiõe ⁊ illã re cuperet teneat̃ ad reſtitutionẽ.de pa.iu.fir.c.fi.nu.45.fo.86.
Minor pubes tñ ⁊ pater diuidens bona inter filios emancipatos qñ poſſit cõtra venire.de pa.iur.fir.l.fi.nu.46.fo.86.
Minor reſtituitur cũ leditur circũuentione aduerſarij aut negligẽ tia ſeu facilitate ſui.de natura ſuc.feu.c.vnico.nu.27.fo.77.
Miſſio in poſſeſſionem cum conſenſu tenentis quid operetur.qui ſuc.tene.c.vnico.nu.5.fo.8.
¶ Mobiliũ appellatione nõ continetur pecunia cũ ſit res fragilis de pa.te.⁊ eius vio.c.fi.nu.39.fo.58.
Modum excedere qñ dicitur executor.de contro.inter vaſ.⁊ aliũ c.vnico.nu.17.fo.73.
Molendinũ an poſſit quis facere ſupra molendinũ alterius in flu mine publico.que ſunt rega.c.vnico.nu.5.fo.97.
Monarcha vnus eſſe debet ⁊ imperiũ a deo eſſe nemo dubitat. in prelud.nu.32.fo.3.
Monetam cudere an ſit de regalibus.que ſunt rega.c.in ru.nume ro.4.fo.96.
Monetam cudere ſolis licet principibꝰ.que ſunt rega.c.vnico. nu. 19.folio.12.
Monetam facere quis poſſit.que ſunt rega.c.vnico.nu.18.fo.97.
Monetã legitimam probã legalis tenute ⁊ iuſti põderis debẽt face re principes.que ſunt rega.c.vnico.nu.2.fo.98.
Monete bonitas intrinſeca differt ab extrinſeca õ qua ⁊ circa quã atten ditur precium.que ſunt rega.c.vnico.nu.22.fo.98.
Mortuus quãto tpe extra prouinciã ſuã moratus qñ preſumatur. quo tempore mil.c.ſancimus.nu.7.fo.24.
¶ Mulier hñs feudũ deceſſit ſine maſculis an filia ſuccedet matri in feu.materno.de benefi.femi.c.vnico.nu.1.fo.61.
Mulier in feudis quartam habere non poteſt.de inue.de re alie.fa cta.c.vnico.nu.10.fo.34.
Mulieris preſentia requiritur cui dotariũ conſtituitur.quali.oliʒ po.feu.alie.c.vnico.nu.12.fo.36.
Munera patrimonialia que ſint ⁊ in quotuplici differentia.q̃ ſunt rega.c.vnico.nu.54.fo.102.
Mutus ſurdus cecus vel claudus aut imperfectus vel mutilatus ſucceſſit habenti feudum cum moritur an in feudo ſuccedat vt feudum poſſit retinere ⁊ habere.an mut.vel alit.imper.c.vnico. nu.1.⁊.2.fo.64.
NAtalium queſtio corã quo iudice definiatur.que ſunt re ga.c.vnico.nu.39.fo.100.
Naturales nati in concubinatu non ſuccedunt in feudo de matri.ad morga.contra.c.vnico.nu.2.fo.61.
Naturalis filius factus legitimus ꝑ deſpõſationẽ matris vtrũ ſuc cedet in feudo.ſi de feu.defun.mili.c.naturales filij.nu.7.fo.50.
Naturalis legitimatus an poſtea ſuccedit cũ filijs legitimis exin de natis.ſi de feu.defun.mili.c.naturales filij.nu.5.fo.50.
¶ Negligẽs ille nõ põt dici qui nõ ceſſat facere qđ potuit ⁊ qđ in ſe fuit.de contro.inter do.⁊ emp.c.vnico.nu.7.fo.72.
Negligẽtia nimia punitur lata culpa ẽt eſt neſcire ꝙ omnes ſciunt non intellige quod omnes intelligunt ⁊c.de contro.inter do.et emp.c.vnico.nu.8.fo.72.
Negotium deciſum pretextu periurij non retractatur ex ſacr̃o ſed periurus ſciẽter puniri debet de periurio qñ fuit alicui nociuũ. de conſue.rectt feu.c.vnico.nu.13.fo.63.
Nemo dãnatur ex preſumptionibus niſi eſſet iuris ⁊ de iure.de cõ tro.inter ma.⁊ fe.c.vnico.nu.11.fo.71.
Nepos ex filio premortuo viuo auo patre filij vna cum patruo alte ro fratre ſuperſtite nunquid ſuccedat in feudo.de natu.ſuc.feu. c.vnico.nu.14.fo.76.
Nepos patruo ⁊ patruus nepoti ſuccedet in feudo.impera. lotha. c.fi.nu.4.fo.22.
Nepos ſuccedit ex filio non ex filia qꝛ proles ex feminea linea repelli tur.de natura ſuc.feu.c.vnico.nu.13.fo.76.
Nobiles conuentis ſtare debẽt: ⁊ promiſſa eorum ꝓ factis habent̃. qui ſuc.tene.c.vnico.nu.3.fo.17.
Nomen mutare quandoqꝫ licitum eſt.que ſunt rega.c.vnico.nume ro.62.fo.103.
Nomina debitorum an veniãt noie immobilium.de feu.cog.c.fi.nu mero.2.folio.29.
Noia impropria in vulgari ſunt qꝛ agrũ qui inſula fuit inſulam ap pellaſti.de pa.te.⁊ eius vio.c.fi.nu.2.fo.56.
Notariũ creare qs poſſit.de ꝓhi.feu.alie.ꝑ fre.c.vnico. nu.24.f.89.
Notarium creare quis poſſit ⁊ an ſit de regalijs.que ſunt reg.c.vni co.nu.68.fo.103.
Notarium ⁊ tabellionem facere an ſit magiſtratum creare.q̃ ſunt rega.c.vnico.nu.65.fo.103.
Notariꝰ an poſſit ꝓ abñte ſtipulari.de pa.iur.fir.c.fi.nu.44.fo.85.
Notarius an ſit magiſtratus ⁊ an dignitatẽ habeat.que ſunt rega. c.vnico.nu.66.fo.103.
Notarius de illicitis inſtrumenta conficiens punitur.de probi.feu. alie.per fred.c.vnico.nu.23.fo.89.

Notarius excommunicatus conficere instrumēta potest infra annum sibi datum ad purgationem. de statu. ⁊ consuetu. c. j. nume. 35. fo. 109.
Notarius iudex effectus an possit instrumenta conficere. que sunt rega. c. vnico. nu. 69. fo. 103.
Notarius vnius loci quando possit instrumenta conficere in alio loco. de probi. feu. alie. per fre. c. vnico. nu. 26. fo. 89.
Obligatio naturalis manet etiam si sententia sit iniuste lata. de probi. feu. alie. c. omnibus sancte dei. nume. ro. 3. fo. 82.
¶ Occasio quelibet non sufficit ad ingratitudinem vasallo. si de feu. defun. mili. c. licet vasallus. nu. 3. fo. 52.
¶ Occidens eum qui merum habet imperium an sit bonis spoliādus. que sunt rega. c. vnico. nu. 5. fo. 105.
Occisor dicens q̄ occidisset se defendēdo ⁊ suam vitam debet hoc probare. de pa. te. ⁊ eius vio. c. quoniā diuina. nu. 6. fo. 54.
¶ Occurrere melius est ante tempus q̄ post vulneratam causam remedium querere. de pa. iur. fir. l. hac edictali. nu. 26. fo. 84.
¶ Offendentem potest quis offendere ad sui defensionem. de pa. te. ⁊ eius vio. c. quoniā diuina. nu. 12. fo. 55.
¶ Officialis rem ciuitatis potest emere publice ⁊ tutor rem pupilli. de feu. guar. c. fi. nu. 10. fo. 7.
¶ Officium exercens in terra comitis vel principis de mādato ⁊ institutione principis quomodo debet spoliari si faciat contra officium aut est enormis. de pa. te. ⁊ eius vio. c. fi. nu. 34. fol. 58.
Officium procuratoris gratuitum esse debet. ex qui. cau. feu. amit. c. vnico. nu. 8. fo. 41.
¶ Oppidum a quo dicitur ⁊ quare. de pa. iura. fir. l. hac edictali. nu. 1. fo. 83.
¶ Ordo mortalitatis exigit vt prius pater q̄ filia moriatur ⁊ parentum cōmune votū. de na. successio. feu. c. vnico. nu. 29. fo. 77.
¶ Osculum partem adulterij esse Tullius asserit. quib. mod. feu. amit. c. vnico. nu. 9. fo. 13.
¶ Ostenditie que vocantur ⁊ ad quod applicantur. de capi. cor. c. vnico. nu. 13. fo. 68.
Pacem inueniet qui facit iustitiam. de probi. feu. alie. c. imperialis beneuo. nu. 2. fo. 80.
¶ Pacem fecit minor. xviij. maior. xiiij. cum inimico suo ⁊ iurauit seruare pacem an tenetur. de pa. iur. fir. l. hac edictali. nu. 3. ⁊ 4. fo. 82.
Pacem seruent inter se omnes imperio subditi: cōcordia res parue crescunt ⁊ discordia maxime dilabuntur. de pa. iur. fir. l. hac edictali. nu. 1. fo. 82.
¶ Pacta in feudo adiecta nō sunt de eius substantia. que sit pri. cau. bene. amit. c. vnico. nu. 40. fo. 46.
Pacta apposita in donatione feudi semper legē accipiunt. de na. succes. feu. c. vnico. nu. 12. fo. 76.
Pactum inter dominum ⁊ vasallum reprobaē. de feu. da. inuic. le. com. c. j. nu. 3. fo. 28.
Pactum de successione futura reprobatur. de feu. da. inui. le. com. c. ij. nu. 2. fo. 28.
¶ Papa imperatore maior est. impera. lotha. c. j. nu. 2. fo. 21.
Papa vel princeps non possunt condere legem sine iusta causa vt liget in foro conscientie vel iudiciali. de capitu. corra. c. vnico. nu. 29. fo. 70.
Papa promouēdum in imperatorem inungit. de his qui feu. da. pos. c. vnico. nu. 8. fo. 5.
Papa de omnibus cognoscit velut super omnes iurisditionem habens. de probi. feu. alie. per fre. c. vnico. nu. 83. fo. 95.
Papa causam suam cōmittere ⁊ arbitros eligere potest. de pbi. feu. alie. per fre. c. vnico. nu. 85. fo. 95.
Papa imperium probat quod ei fidelitatē imperator polliceaē. in prelud. nu. 33. fo. 3.
Papa non est dominus rerum omnium ecclesiarum sed dispensator generalis. de capi. corra. c. vnico. nu. 28. fo. 70.
Papa an possit vel debeat vti potestate absoluta ⁊ an sic facta rata sint. que sunt rega. c. vnico. nu. 16. fo. 98.
¶ Pares ad testificandum inducti si renuant debent per dnm cogi. quid sit inuesti. c. vnico. nu. 7. fo. 30.
Pares an debeant iurare se recte iudicaturos ⁊ an possint cogi ad cognoscendum. de contro. feu. apud par. ter. c. vnico. nume. 6. ⁊ 7. fo. 38.
Pares eligūtur dum de inuestitura ⁊ fidelitate dubitatur. de cōtro. inter vas. ⁊ epis. c. vnico. nu. 2. fo. 39.
Pares de causa feudi iudicaturi in quo loco esse debeant. de pbi. feu. alie. per fre. c. vnico. nu. 92. fo. 95.
Pares de causa feudi cognituri quomodo sint eligendi. de cōtro. feu. apud pares ter. c. vnico. nu. 2. fo. 38.
Pares electi a domino preferuntur electis a vasallo. de cōtro. feu. apud par. ter. c. vnico. nu. 4. fo. 38.
Pares a domino cogi possunt ad veritatem dicendam de lite inter dominum ⁊ vas. vertēte. de not. feu. c. notandū. nu. 1. fo. 106.
¶ Paria sunt scire ⁊ debere scire. de pace iura. fir. l. hac edictali. nu. 6. fo. 83.
¶ Pars indiuisa rei potest in feudum dari. de not. feu. c. item sciēdum. nu. 1. fo. 106.
¶ Parte obligante se ad aliquid valet sicut cōuentio. de vas. qui con. consti. c. vnico. nu. 5. fo. 65.
¶ Partis appellatione quid veniat. de conten. inter me ⁊ do. de por. fra. mei. c. vnico. nu. 3. fo. 19.
¶ Pater filio succedet in feudo nouo sed nō in antiquo. impera. lotha. c. fi. nu. 5. fo. 22.
Pater quādo habeat vsumfructum in feudo dato filiofamilias. de his qui feu. da. pos. c. vnico. nu. 13. fo. 5.
Pater non succedet in feudo matris antiquo q2 non est coniunctus ei ab illo latere vnde prouenit feudum. de natu. succes. feu. c. vnico. nu. 8. fo. 76.
Pater debet filium ducere ad satisfaciendum domino quem fili⁹ offendit: al's pater feudo priuatur: ⁊ si filius nolit satisfacere nō succedet in feudo. de capi. qui cur. ven. c. vnico. nu. 4. fo. 78.
Pater an possit ingratum vel al's delinquentem exheredare cui princeps indulsit. que sit pri. cau. benefi. amitten. c. vnico. numero. 15. fo. 43.
Pater prius vocatur q̄ filius. de alie. feu. pa. c. j. nu. 14. fo. 67.
Pater feudo non priuatur ob delictū quod a filio perpetratur. de probi. feu. alie. c. vnico. nu. 55. fo. 92.
Pater vasallus filium offendentem ducet ad dominum offensū ⁊ quare. de probi. feu. alie. c. vnico. nu. 56. fo. 92.
¶ Paterna res esse dicitur que fuit parentis agnationis cōis. si vas. feu. pri. c. vnico. nu. 3. fo. 61.
Paterna bona dicūt multi in crimine maiestatis infiscari. si vas. feu. pri. c. vnico. nu. 6. fo. 61.
Paternum quid dicitur. de natu. succes. feu. c. vnico. nu. 3. fo. 76.
¶ Patientia vel taciturnitas consensum operaē. si de inuest. inter do. ⁊ vas. qō oria. c. fi. nu. 4. fo. 28.
¶ Patre emente feudum indiuisibile ad primogenitū pertinēs an possint alij filij de hereditate patris deducere ad valorem illius feudi. de probi. feu. alie. c. vnico. nu. 39. fo. 90.
Patrem filio puidere est res naturalis: q2 patria potestas cōsiliū capit pro filijs. de alie. feu. pater. c. j. nu. 18. fo. 67.
Patris macula an transeat in filium. que sit pri. cau. bene. amit. c. vnico. nu. 11. fo. 43.
¶ Patronus consentiens nuptijs liberti operas ⁊ ius patronatus dicitur remittere. per quos fiat inuest. c. vnico. nu. 14. fo. 32.
¶ Patruus nepoti succedit in feudo antiquo. impera. lotha. c. fi. nume. 2. fo. 21.
¶ Pax toti terre necessaria est. de pa. te. ⁊ eius vio. c. quoniā diuina. nu. 3. fo. 54.
¶ Peccatorum distinctio multiplex: ⁊ coram quo iudice puniendum sit quodlibet. que sunt rega. c. vnico. nu. 48. fo. 101.
Peccatum omissionis leuius est q̄ cōmissionis. de pa. te. ⁊ ei⁹ viola. c. quoniā diuina. nu. 9. fo. 55.
¶ Peculium non venditur vendito seruo. de capi. qui cur. ven. c. vnico. nu. 2. fo. 78.
¶ Pecunia in predio absconsa venditur predio vendito. que sunt rega. c. vnico. nu. 92. fo. 105.
Pecunia reperta in re feudali an sit feudatarij vel dni. que sunt rega. c. vnico. nu. 93. fo. 105.
¶ Pedagia ⁊ vectigalia ex iusta causa fieri debent ⁊ qui ad ea teneantur. que sunt rega. in rub. nu. 5. fo. 96.
¶ Pena corporalis an possit vel debeat in pecuniariam cōmutari. que sunt rega. c. vnico. nu. 76. fo. 104.
Pena legitima diceretur quando contra pacem fit iniuria. de pace iura. fir. l. hac edicta. nu. 20. fo. 84.
Pena rustici arma portantis. de pace tenen. ⁊ eius viola. c. fina. nu. 29. fo. 58.
¶ Permittens arma de domo sua extrahi ad offendendum aliquem an dicatur opem ferre. que sit prima cau. benefi. amit. c. vnico. nu. 8. fo. 43.
Permittere vnum est ⁊ confirmare aliud: sicut aliud est credere aliud deponere. de prohibi. feu. alienatio. c. imperialis. numero. 3. fo. 80.
¶ Persona cōmunis alia esse debet ⁊ alia illorū cui cōis est. de ali. feu. pater. c. j. nu. 11. fo. 66.
¶ Pietas nominis paterni gemina est vna communis omnium hominum alia singularis inter patrem ⁊ filiū. de alie. feu. pa. c. j. nu. 19. fo. 67.
¶ Pignus iudiciale factū in feudo an preiudicet dño. de inuesti. de re alie. fac. c. vnico. nu. 6. fo. 34.
¶ Piscationes ⁊ saline an sint libere. que sunt regal. c. vnico. numero. 72. fo. 103.
¶ Populus in tria diuiditur sicut ⁊ phylosophia: ⁊ que sunt. de pace tenenda ⁊ eius violat. capitulo quoniam diuina. numero. 10. fo. 55.

Populi

Alphabeticus index.

Populi appellatione continētur senatores ⁊ patricij ⁊ alij subiecti imperio principis.de pace tenenda ⁊ eius viola.ca.j. numero.1. folio.34.

Populus infidelis tyrannum habere meretur non regem.de capi. qui cur.ven.c.vnico.nu.32.fo.80.

Portus a littore differt.que sunt rega.c.vnico.nu.2.fo.96.

Portus ⁊ ripe sunt regalie quorum vsus est publicus.que sunt rega.c.vnico.nu.9.⁊.10.fo.97.

Posse dicimur qđ sine peccato salua conscientia possumus.de contro.inter dominum ⁊ emp.c.vnico.nu.3.fo.71.

Possessio an debeat precedere inuestituram.de cōtrouer.inter vas. ⁊ epis.c.vnico.nu.3.fo.39.

Possessio ciuilis est causa vsucapiendi vel prescribendi ideo debitor vsucapit qui tenet ciuiliter ⁊ non creditor quia naturaliter. si de feu.defuncti mili.capit.si vasallus de fendo suo.numero.5. folio.53.

Possessio ciuilis est illa que prescribit rem: inde vsufructuarius qr non possidetur.si de feu.defunc.ciuilis.c.si vasallus de feudo suo.nu.4.fo.53.

Possessio rei an transferatur per inuestitionem.quid sit inuesti.c. vnico.nu.2.fo.29.

Possessio vel prescriptio an constituatur vel inducatur vnica solutione.quid sit inuest.c.vnico.nu. 0.⁊.11.fo.30.

Possidenti plus iuris inest ꝙ̄ non possidenti.si de feu.defun.mili. c.si quis per.xxx.an.nu.7.fo.49.

Potestas omnia adeo est de pace.iura.fir.l.hac edicta. numero.8. folio.83.

¶ Pubertati proximus an possit esse periurus.de pace iura.fir.l. fi.nu.40.fo.85.

Pubertati proximus quis dicatur.de pa.iura.fir.l.fi.numero.41. folio.85.

Pubes minor iurans non venire contra contractum a se fiendum an si post contrahat contractus valeat.de pa.iur.firman.l.fi.nume.42.fo.85.

Publice vendens emere volentibus de re sua si mihi nolit vendere an teneatur mihi iniuriarum.de pace iura.fir.l.hac edictali. nu.18.fo.83.

Publicum in quo differat ab eo qđ commune dicitur.que sunt rega.c.vnico.nu.8.fo.97.

Pugna qr odiosa est ⁊ odia debent restringi in specialibus criminibus tantum.de pa.te.⁊ eius vio.c.fi.nu.19.fo.5.

Pugna si fieri possit in omni causa ⁊ quomodo.de pa.te.⁊ ei9 vio. c.quoniam diuina.nu.11.fo.55.

Pupillus maior septennio consentire potest.de feu.guar.c.fi.nu.9 folio.7.

¶ Precia ponere rebus vtensilibus pertinet ad prefectum vrbis. de pace te.⁊ eius vio.c.fi.nu.26.fo.57.

Precium feudi vēditi an ad dominum redeat an vero apud vasallum remaneat.de conten.inter me ⁊ dominum de por.feu.fra. mei.c.vnico.nu.5.fo.19.

Prelati delictum preiudicabit ne ecclesie. de capi.corradi.ca.j.nu. 19.⁊.20.fo.69.

Prelati ⁊ clerici quibus personis feudum dare possint.qui suc.tene.c.vnico.nu.12.fo.9.

Prelati morientis successor non tenetur inuestitioni facte per eum stare.qui suc.tene.c.vnico.nn.2.fo.17.

Prelati non pure sed sub conditione dicuntur inuestire.qui suc.tene.c.vnico.nu.1.fo.8.

Prelati ⁊ principes propter peccata nostra voluntate non ratione dominantur.que sunt rega.c.vnico.nu.63.fo.103.

Prelatus nouus successor an soluat releuium si tenet feuduz.de capi.corra.c.j.nu.15.fo.69.

Prelatus committens culpam in vasallum ecclesie tenentem feudū ab ecclesia ob quam culpam si laicus esset priuaretur feudi proprietate: an priuabitur eo viuente.de capitu.corradi.c.j.nu.22. folio.69.

Prelatus quando possit in feudum dare.de his qui feu.dare pos. c.vnico.nu.4.fo.5.

Prelatus inuestiens de feudo ab alio tento nondum aperto an penitens possit inuestituram reuocare.qui suc.tene.c.vnico.nu. 13.folio.9.

Prelatus successor inuestituram a predecessore inchoatam complere non tenetur.qui suc.tene.c.vnico.nu.2.fo.8.

Prelio inter duos existente a quibus aliquis emit feuda queritur quem illorum debet iuuare qui emit feuda.de probi. feu.alie.c. satis bene.nu.1.fo.81.

Prescribens domin9 quomodo potest hr̄e directam postꝙ̄ tenuit xxx.annis.si de feu.defunc.mili.c.si quis per.xxx.an. numero.4. folio.49.

Prescribens mala fide.xxx.annis exceptionem tantum habet non actionem ꝯ quenquā.si de feu.defunc.mili.c.si quis per.xxx.an. nu.6.fo.49.

Prescribi possunt ea que populo romano publica sunt.de prohib. feu.alie.per fred.c.vnico.nu.52.fo.92.

Prescriptio an cadat in feudalibus ⁊ quanti tp̄is sufficiat ⁊ an domino preiudicet.de inue.de re alie.fac.c.vnico.nu.8.fo.34.

Prescriptio carens bona fide vacuatur per canones propter peccatum.consuetudines.c.vnico.nu.14.fo.60.

Prescriptio centenaria currit aduersus fiscum.de prohi.feu.alie. per fred.c.vnico.nu.51.fo.12.

Prescriptio contestatione vel contentione interrumpitur.de feuda.in vic.l.cō.c.fi.nu.2.fo.29.

Prescriptio procedere non potest si bona fides desit.in prelud.nume.31.folio.3.

Prescriptor prefertur domino quando cōtra dominum est prescriptum.si de feudo defuncti militis.c.si quis per triginta annos. nume.2.fo.49.

Presentia sola quando sufficiat absq̃ consensu expresso.qui.mod. feu.amit.c.vnico.nu.33.fo.15.

Presumitur contra dominum ꝙ res sit libera si non probat eē feudum.de contro.inter ma.⁊ fe.c.vnico.nu.7.fo.71.

Presumuntur omnia in vxore ⁊ prelato cum quo est matrimoniuz spiritualiter cum ecclesia esse viri ⁊ ecclesie.de contro.inter mas. ⁊ fe.c.vnico.nu.6.fo.71.

Pretor extraordinarie subuenit vbi actio ciuili iure non datur. de capi.qui cur.ven.c.vnico.nu.31.fo.80.

Primus perueniens ad possessionem repellet alium agētem ⁊ cautio non extendit̄ ad hoc qđ non fuit cogitatum.si de feu.defun. militis.c.si quis per.xxx.an.nu.5.fo.49.

Princeps solus dicens bellum sumendum ⁊ consilium diceret cōtrarium quale sequi debeatur.ꝯsuetudines.c. vnico.n.12.fo.59.

Princeps in dubio existens debet esse consiliaturus ⁊ habet antiquos ⁊ sapientes.consuetudines.c.vnico.nu.6.fo.59.

Princeps an teneatur pro maleficijs ⁊ furtis in sua terra factis.de sta.⁊ consue.c.j.nu.36.fo.110.

Princeps an possit rem dare alienam ⁊ dominium transferre.que sint rega.c.vnico.nu.78.fo.104.

Princeps peccat sine causa vectigal imponens.que sunt regal.ca. vnico.nu.15.fo.98.

Princeps necessitate ingruente monetam vilē cudere potest qua finita damnum resarciet subditorum.que sunt reg.c.vnico.nu. 23.folio.98.

Princeps potest ius nouum mutare causa iusta exigente.que sunt rega.c.vnico.nu.45.fo.101.

Princeps potest capere currus ⁊ naues subditorum pro suis reb9 vehendis ⁊ an fiscus hoc idem possit.que sunt rega.c.vnico.nu. 53.folio.102.

Princeps an possit seruitia feudalia minorare.de probi.feu.alie.p fre.c.vnico.nu.53.fo.92.

Princeps omnia iuste ⁊ rite facere presumitur.que sunt rega.c.vnico.nu.7.fo.97.

Princeps cōcedere nō dz ea que in vijs ⁊ littorib9 publico ⁊ ꝯmuni iuri derogant.que sunt regal.c.vnico.nu.6.fo.97.

Princeps ad studia inducens laudat̄.de sta.⁊ ꝯsue.c.fi.nu.5.f.110.

Princeps non debet mouere guerram consilio suo sed aliorum autoritate ⁊ consilio.consuetudines.c.vnico.nu.8.fo.59.

Principi debetur plus reuerentie ꝙ̄ patri per fiscum ⁊ rempublicam.de consue.recti feu.c.vnico.nu.9.fo.63.

Principi mendoso non creditur: nam ⁊ eius domestici censentur imp̄ij.qui suc.tene.c.vnico.nu.18.fo.9.

Principis dicto simplici quando credatur.qui suc.tene.ca.vnico. nu.16.fo.9.

Principis intētio indulgētis criminoso est attendēda.de pa.decreta.c.vnico.nu.3.fo.37.

Priuatus passus iniuriam non potest mouere bellum ⁊ quare.consuetudines.c.vnico.nu.13.fo.60.

Priuatus re aliqua ob delictum cessante causa priuationes ad eū res redibit.imperator loth.c.fi.nu.7.fo.22.

Priuilegio scholarium non priuatur qui ad studium reuertēdi hz animum.de sta.⁊ consue.c.fi.nu.10.fo.111.

Priuilegium qđ principi conceditur nō statim ceteris concedi censetur.quid sit inue.c.vnico.nu.4.fo.30.

Probare dz is frauduléter eē factū q allegat nisi in casib9 vbi p̄sumitur dolus.de contro.inter vas.⁊ aliū de be.c.vnic.nu.1.fo.72.

Probare tm̄ valet per confessionem quātū per testes.de pa.te.⁊ ei9 vio.c.fi.nu.9.fo.56.

Probari si sufficiat talem esse publicum ⁊ famosum latronez quia publice dr ꝙ sic est ⁊ in syluis disrobat homines ⁊ de disrobatione non constat.de pa.te.⁊ eius vio.c.fi.nu.33.fo.58.

Probatio per confessionem equiualet probationi que fit p testes. ex qui.cau.feu.amit.c.in rub.nu.1.fo.41.

Probatio per plures semiplenas probationes quamuis ad victoriam non sufficiat mouebit iudicem ad dandū iuramētū actori in causa feudi.de lege corra.c.vnico.nu.5.fo.63.

Probationes semiplene probationum sunt adminicula ex quib⁹ non sequitur condemnatio. de contentio. inter domi. ⁊ fide. c. vnico. nu. 10. fo. 18.
Probationum facultas non angustanda. de not. feud. c. j. numero. 3. fo. 106.
¶ Procurator vel aliquis officiarius a domino constitutus si insolens reperitur exuetur ab illo beneficio seu ministerio. de pace te. ⁊ eius vio. c. fi. nu. 36. fo. 58.
Procuratores fisci excusantur q̄ non iurant de calumnia quia de iure non videtur posse defendi. de consuetu. recti feud. c. vnico. nume. 10. fo. 63.
Procuratori sufficit denunciatio. de mili. vas. qui contu. est. c. vnico. nu. 4. fo. 40.
Procuratoris officium vile dicitur. que sunt rega. c. vnico. numero. 67. fo. 103.
¶ Proditor quis sit ⁊ quis transfuga. que sit pri. cau. bene. amit. c. vnico. nu. 22. fo. 44.
Proditores ⁊ heretici bona ipso iure perduntur. que sunt regal. c. vnico. nu. 30. fo. 99.
¶ Promisit quis curare q̄ dominus donet rem hāc valebit promissum. de phibi. feu. alie. c. imperialis. nu. 9. fo. 81.
¶ Proprium imperatorum quod est. de probi. feu. alie. c. imperialis beneuolentia. nu. 1. fo. 80.
¶ Prouincie sequuntur obseruantiā Rome quia inferior nō dat legem superiori. de consue. recti feu. in rubri. nu. 1. fo. 62.
Qestione de feudo vertente parte vtraq̄ negante se inuestitam a rege debet a rege decidi ⁊ non ab alio. de lege corra. c. vnico. nu. 2. fo. 63.
Questio feudi inter maritū ⁊ agnatum vxoris coram iudice diffinietur. de inuest. in mari. fac. c. vnico. nu. 1. fo. 38.
Raptor omnimodo furtum facit. de pace te. ⁊ eius vio. c. fi. nu. 40. fo. 58.
Raptus mulieris non semper punitur. que sunt rega. c. vnico. nu. 41. fo. 101.
¶ Rara cara sunt ⁊ insolita: ideo admirabilia. que sunt regal. c. vnico. nu. 74. fo. 104.
¶ Receptator hereticorum qualiter puniatur. de sta. ⁊ consue. c. j. nu. 19. fo. 108.
¶ Reconuentio an possit coram paribus fieri. de cōtro. feu apud pares ter. c. vnico. nu. 3. fo. 38.
¶ Refutatio que fit agnato in quod nomen cadit. de alie. feu. pater. c. j. nu. 8. fo. 66.
Refutatio in quod nomen contractus cadat an sit venditio vel permutatio vel quid. de aliena. feu. pater. c. j. nu. 6. fo. 66.
¶ Regalia que sint ⁊ que contineant. que sunt regal. in rubrica. nu. 3. fo. 96.
¶ Rege donante in feudū terrā aliquā p quodā pcio: ⁊ recipiēte obligante se ad quoddam seruitium queritur si terra plus valere reperiatur an reuocabit rex illud plus. de capi. qui cur. ven. c. vnico. nu. 17. fo. 79.
Rege donante vnum castrum vel feudum in baroniam si ex certa scientia vult eum facere baronem an baro erit. de capi. qui cur. vendi. c. vnico. nu. 22. fo. 79.
Regem liberum stare cum rege libero non est par ratio: q̄r aurib⁹ asinus intumesceret si sciret se per comparem apprehendi. si de feudo defun. mil. c. si quis decesserit. nu. 5. fo. 51.
Reges omnes imperio romano subijciunt̄ nisi se exēptos probēt. in prelud. nu. 29. fo. 3.
Reges quare dētur ⁊ quare eis tributa pendātur. in preludijs. nu. 34. fo. 3.
Regis persona est qui condemnat de crimine ergo ⁊ bona que ab alio non tenet: nam res sumunt conditionem a persona nō ecōtra. de pace te. ⁊ eius vio. c. fi. nu. 5. fo. 56.
¶ Regimen animarum est ars artium. in prolo. nu. 21. fo. 2.
¶ Regnum Sicilie patrimonium ecclesie romane ab imperio eximitur. in prelud. nu. 38. fo. 4.
¶ Reipublice interest vt boni quiete inter malos degant: quare ei vindicta committitur. que sunt reg. c. vnico. nu. 75. fo. 104.
Reipublice plus tenetur quis q̄ patri. de statu. ⁊ consuetu. c. j. numero. 32. fo. 109.
¶ Re alicui tradita is cui traditur ⁊ in quem transfertur habet causam a tradente: ita cū retraditur ⁊ retransfertur habet causam a tradente vel transferente. si de feu. defun. mili. c. si vasall⁹ de feu. suo. nu. 1. fo. 53.
¶ Releuia que sunt ⁊ quibus prestantur. de capitu. corra. c. j. numero. 14. fo. 69.
Releuium ab herede solui debet sed non ab emptore. p quos fiat inuesti. c. vnico. nu. 7. fo. 31.
Releuium quid sit ⁊ an feudo insit. per quos fiat inuesti. c. vnico. nume. 11. fo. 31.
¶ Rem literariam rei militari preferebat Cato. in prolo. numero. 11. fo. 2.
¶ Reo semper defertur iuramentum vt iuret aut referat. quid sit inuesti. c. vnico. nu. 13. fo. 30.
¶ Res extimatur ex affectu eius qui dat. de aliena. feudi pater. c. j. nu. 16. fo. 67.
Res indiuisibilis quomodo partitionem patiatur. de duo. frat. de no. bene. inuesti. c. j. nu. 2. fo. 37.
¶ Responsiones variant̄ ex personis in causis in negotijs. de probi. feu. alie. c. imperialis. nu. 10. fo. 81.
¶ Restitutio in integrum ad que extendatur. de vas. decrepi. eta. c. vnico. nu. 5. fo. 37.
¶ Retentio partis terre in feudum date prodest retinenti. de cōtro. inu est. c. vnico. nu. 14. fo. 11.
¶ Reuelans secretum regis an puniatur vt proditor. qui. mo. feu. amit. c. vnico. nu. 5. ⁊ 6. fo. 20.
¶ Retia tendere vel laqueos aut alia instrumenta ad capiendas venationes quis non debet nisi pro capiendis vrsis apris ⁊ lupis. de pace te. ⁊ eius vio. c. fi. nu. 31. fo. 58.
¶ Reus ignorans citationem ignorantia nullo iure punitur. de contro. inter vas. ⁊ alium de bene. c. vnico. nu. 6. fo. 73.
¶ Rex an dicatur legem tollere si contra eam faciat. in prelud. numero. 40. fo. 4.
Rex aut populus libertatem aduersus imperatorem prescribere potest. in prelu. nu. 35. fo. 4.
Rex liber tenens vel accipiens feudum ab alio rege libero quicq̄d cōuenit de seruitio tenebitur rex feudatarius prestare. si de feu. defunc. mili. c. si quis decesserit. nu. 3. fo. 51.
Rex si remiserit comiti vel baroni seruitium an nihilominus teneantur subfeudatarij seruire. que sit pri. cau. bene. amit. c. vnico. nu. 42. fo. 46.
Rex qui est monarcha in regno suo ⁊ qui potest legem condere: imo ⁊ priuatus potest rei sue dicere legem. de probi. feu. alie. c. quoniam inter dn̄m. nu. 5. fo. 81.
Rex romanorum per electores imperij inungitur. de his qui feuda. pos. c. vnico. nu. 7. fo. 5.
Rex plus iuris habet in regno q̄ imperator in imperio. de his q feu. da. pos. c. vnico. nu. 11. fo. 5.
¶ Romani per violentiam ⁊ tyrannidem sibi subiugarunt orbē. in prelu. nu. 30. fo. 3.
¶ Rustico accusante militem de violatione pacis an debeant pugnare miles ⁊ rusticus ⁊ quomodo: ⁊ quod impedimentū subueniens. de pace te. ⁊ eius vio. c. fi. nu. 21. fo. 57.
Rusticus dicitur qui habitat ⁊ colit rus. de pace te. ⁊ eius viol. c. fi. nu. 28. fo. 57.
Rusticus no portet arma lanceā vel gladium quantū ad tractat⁹ maliuolos. de pa. te. ⁊ eius vio. c. fi. nu. 27. fo. 57.
Sacramentales quid ⁊ quomodo iurant ⁊ q̄uo principalis. de conten. inter do. ⁊ fide. c. vnico. nu. 7. fo. 18.
Sacramētorum duo sunt genera. quali. vas. iura. debe. c. vnico. nu. 1. fo. 32.
Sacramentum an detur vasallo se inuestitum dicenti sed non probanti: an vero domino neganti. de controuer. inuesti. c. vnico. nu. 4. fo. 10.
Sacramentum datur dicenti feudum esse paternum contra eum qui dicit nouum esse. de inuestitu. in marit. fact. c. vnico. numero. 2. fo. 38.
Sacramentum datur probāti aliquid quod iudicem moueat. de feu. da. in vic. le. com. c. fi. nu. 1. fo. 29.
Sacramentum datur domino possidenti feudum contra vasallū de eo inuestitum asserenti ⁊ non probanti. de conten. inter do. ⁊ vas. de inuesti. c. vnico. nu. 2. fo. 26.
Sacramentum datur vasallo possidenti contra dn̄m inuesti turā negantē. de conten. inter do. ⁊ vas. de inuest. c. vnico. nu. 1. fo. 26.
Sacramentum domino dabitur vasallo testes non inueniente. q̄d sit inuesti. c. vnico. nu. 9. fo. 30.
Sacramentum purgatiuum quando deferatur ⁊ purgatio ipsa quando locum habeat. de conten. inter domi. ⁊ fidel. c. vnico. nu. 8. fo. 18.
Sacramentum quando ⁊ quomodo defertur. de consue. rect. feu. c. vnico. nu. 5. fo. 63.
¶ Sapientia est in antiquis ⁊ in multo tempore prudentia. de pace iur. fir. l. hac edictali. nu. 2. fo. 82.
¶ Scholares an in agendo potiantur priuilegio. de sta. ⁊ consue. c. fi. nu. 9. fo. 110.
Scholares vbi conueniri possint. de statu. ⁊ consue. c. fi. nu. 11. ⁊ sequen. fo. 111.
¶ Scientia bonorum mundum illustrat. de statu. ⁊ consue. c. fi. numero. 7. fo. 110.
Scientia dei donū est quare ⁊ cōmunicandū. in prolo. nu. 7. fo. 2.
Scientia quos habeat effectus. de sta. ⁊ cōsue. c. fi. nu. 2. fo. 110.
Scientiā cōmunicantis retributio. in prolo. nu. 10. fo. 2.
Sciam sine inuidia cōicare dꝫ is q a deo doct⁹ est. in plo. nu. 8. f. 2.
¶ Scire vniuersi ad finē diuersuꝫ appetūt. d sta. ⁊ cō. c. j. nu. 6. f. 110.

Scdogenitus

Alphabeticus index.

Secundogenitus an preferatur fisco in succedendo si frater primo genitus feloniam commiserit.que sit pri.cau.bene.amit.c.vnico nu.13.⁊.14.fo.43.
¶Sententia ab eo qui iudex esse non potest lata est nulla.de sta. et consue.c.j.nu.34.fo.109.
Sententia an sit in notorijs necessaria.quo tpe mil.c.fi.nu.3.fo.25.
Seneca vir optimus suo tpe iureconsultorum doctissimus.qui su.tene.c.vnico.nu.17.fo.9.
Sententia requiritur quando dominiũ ipso iure perditur.quo tpe mil.c.fi.nu.9.fo.26.
Sentẽtia requiritur vt possessio feudi amissi ab emptore auocetur.de pro.feu.alie.per fre.c.vnico.nu.21.fo.89.
Sententia absolutoria an retractetur si testes in contrariũ reperiã tur.que sunt regal.c.vnico.nu.29.fo.99.
Sententia inter vasallos a non suo iudice lata ⁊ domino non prohibẽte an valeat.de ꝓhi.feu.alie.ꝑ fre.c.vnico.nu.79.⁊.80.f.94.
Sententia que datur contra feudatarium possidentem naturaliter vel contra dominum possidentem ciuiliter non obest alteri contra alterũ lata nisi sciuisset.si de feu.defun.mili.c. si vasallus de feu.suo.nu.11.fo.54.
Seruitij prestatio in plures diuisa confunditur.de capi.qui cu.vẽ.c.vnico.nu.16.fo.79.
Seruitium domino feudi debetur qui habet rempublicaꝫ vel fiscũ vt sunt reges alias iniquum est factum reipu.⁊ fisci equiparari priuato.de capitu.corra.c.j.nu.12.fo.68.
Seruitium ob feudum promissum quando sit prestandum.que sit pri.cau.benefi.amit.c.vnico.nu.34.⁊.35.fo.46.
Seruum verberans vel contumelians in iniuriam domini vel hominem liberum alij seruientem in odium eius cui seruit ipse videtur iniuriatus an ille qui interfec.fra.c.vnico. nu.20. fol.65.
¶Sicilie regis curia idoneiorem eligit quãdo plures debent vnũ seruitiuꝫ.si de feudo defuncti militis.ca.omnes filij.nu.40.fo.5.
¶Soluere qui paratus est nonne similis est soluenti.de natu.suc.feu.c.vnico.nu.24.fo.77.
Soror an possit in feudo succedere.epis.vel abba.c.fina.nu.2.fo.15.
Soror coniugata ⁊ dotata a successione fratris si excluditur.de na.suc.feu.c.vnico.nu.15.⁊.16.fo.76.
Substantialia mandati non debent omitti.quo tempore miles.c.j.nu.4.folio.23.
Subtilitas quotuplex:⁊ que reprobanda ⁊ que amplectẽda.de natu.feu.c.vnico.nu.3.fo.16.
Succedere nullus potest in feudo ab imperatore ꝯcesso.de feu.marchi.c.vnico.nu.1.fo.19.
Superscriptio quando probet.que sunt regal.in rubri.nu.2.fo.96.
¶Spoliatus ad restitutionẽ agens possessionem ⁊spoliationẽ probabit.de probibi.feud.alie.per frede.c.vnico.nume.69.folio.93.
Spoliatus an debeat ante omnia restitui.de probi.feu.alie.per fre.c.vnico.nu.70.fo.93.
Spoliatus ante omnia est restituendus probata violentia.de pa.te.⁊ eius vio.c.fi.nu.16.fo.57.
Spurium potest legitimare princeps.si de feu.defun.mil.c.naturales filij.nu.3.fo.50.
Statuta humana pro hominum ⁊ temporum diuersitate mutanꝭ.in prologo.nu.4.fo.2.
Tacens quando consentire dicatur.qui. mo. feu.amit.c.vnico.nu.3.fo.20.
Taciturnitas probatur qđ nonnũꝗ noceat esse locutũ.in prolo.nu.12.fo.2.
¶Tempora appellationũ quo sint ⁊ an possit appellari infra minus tempus ꝙ statutum sit.que tempore miles.c.fi.nu.7.fo.26.
Tempus statuitur in cõtractibus iudicum ⁊ donationibus reuocandis.de feu.guar.c.fi.nu.5.fo.7.
Tempus a lege prefixum ab homine minui non potest.quo tpe miles.c.sancimus.nu.12.fo.25.
Teneor iniuria si claudũ vel cecum a natura vocem cecum vel claudum ad suam iniuriã.de pace iur.fir.l.hac edict.nu.12.⁊.13.f.83.
Territorium vnde dicitur.de contro.inter vas.⁊ alium de benefi.c.vnico.nu.8.fo.73.
Testator dicens in testamento constituo vxori mee dotariũ:an hoc erit inter viuos.quali.olim po.feu.alie.ca.vnico.nu.9.⁊.11.fo.35.
Testes aliqui prohibentur recipi in noua vel veteri inuestitura recepti sunt ⁊ deponunt nemine eos repellente an valeat eorum dictum.qui testes sunt ne.c.vnico.nu.6.⁊.7.fo.62.
Testes corrupti amore vel odio nolentes testificari sunt cõpellẽdi.si de inue.inter do.⁊ vas.questio oria.c.j.nu.2.fo.27.
Testes extranei ⁊etiã pares possunt in feudo ecclesie testificari.si de inue.inter do.⁊ vas.questio ori.c.j.nu.10.fo.28.
Testes qui desierũt esse pares an probent ⁊ econtra.an remo.deb.test.c.vnico.nu.1.⁊.3.fo.39.
Testiũ dignitas attendiꝭ si cetera paria sint.de probi.feu.alie. per fred.c.vnico.nu.74.fo.94.
Thesaurũ in fundo meo ꝗrere possum.ꝗ sunt reg.c.vnic.n.71.f.10.
Thesaurus domum dei vel fortune diciꝭ qđ sine arte ꝓhibita queritur.que sunt rega.c.vnico.nu.94.fo.106.
Thesaurus non debet queri magicis artibus.que sunt rega.c. vnico.nu.90.fo.105.
Thesaurus qđ sit.que sunt reg.c.vnico.nu.91.fo.105.
Titulus dñij nõ põt multiplicari meũ non potest fieri plus meum.de eo qui fineꝫ fecit agna.c.vnico.nu.3.fo.75.
Tolli non põt sine facto nostro qđ nr̃m est.de capi.qui cu.ven.c.vnico.nu.27.fo.79.
Torqueri debet quis per hoc per quod peccat.de pa.iura.fir.l. hac edict.nu.9.fo.83.
Torqueri debet quis per hoc ꝑ qđ peccat.de pa.te.⁊ eiꝰ vio.c.fi.nume.10.fo.56.
¶Tutor qualiter iuret in facto pupilli.de not.feu.c.fi.nu.7.f.106.
Trãsactio põt fieri bona fide qñ cõtenditur super re feudali vtroqꝫ dicente suã esse.de lege corra.c.vnico.nu.7.fo.64.
Trãsactio quelibet est pactio sꝫ nõ cõuertiꝭ.de eo q finẽ.fecit agnatis.c.vnico.nu.2.fo.75.
Validũ id est qđ repetita lectio comprobat.de cõtrouer.inter do.⁊ emp.c.vnico.nu.9.fo.72.
Valuasores minores an possint feudũ dare ⁊ an datuꝫ sine causa reuocare.de na.feu.c.vnico.nu.2.fo.16.
Valuasores maiores qui dicantur ⁊ qui minores.qs dic.dux mar.co.c.vnico.nu.3.fo.36.
Valuasores qui ⁊ quare sic dicti.de his q feu.da.po.c.vnic.n.9.f.5.
Vasalli ecclesie ⁊ seruitores clericoruꝫ an sint de foro ecclesie.de sta.⁊ consue.c.j.nu.11.fo.107.
Vasalli comitari debent dños ad coronationẽ imperatoris eũtes.de pa.iur.fir.c.fi.nu.51.fo.86.
Vasalli dignitas seruaꝭ qñ dñs ĩponit vt cũ eo moreꝭ vel cũ eo peregre proficiscatur vel negotium eius exerceat.si de feu.defun.mili.c.si quis decesserit.nu.4.fo.51.
Vasalli mortui filiꝰ an dẽat infra tp̃s debitũ denũciare dño mortẽ p̃ris ⁊ ĩuestiturã petere ⁊ ꝓseq.quo tpe mi.c.sancimꝰ.n.10.f.24.
Vasalli quando teneantur dñis ad collectas ⁊ munera.que sunt rega.c.vnico.nu.59.fo.102.
Vasallo dicẽti se rẽ accepisse in feudũ an credaꝭ ꝯ dñm asserẽtẽ se in pignore dedisse.de conten.inter do.⁊ fide.c.vnico.nu.6.fo.18.
Vasallo feudũ possidenti sed inuestituram non probanti datur sacramentum.de conten.inter do.⁊ fide.c.vnico.nu.2.⁊.4.fo.18.
Vasallo nullã partẽ feudi possidente nec inuestiturã probãte absoluiꝭ dñs.de ꝯtẽ.inter me.⁊ do.de por.fra.mei.c.vnico.nu.2.fo.19.
Vasallo dicente se inuestitũ de feudo per domino idipsum negãte vtri incumbat probatio.de conten.inter do.⁊ fide.c.j.nu.1.fo.18.
Vasallo a quo feudum aufertur debet aliquid relinqui vnde sustẽtetur.epis.vel abba.c.fi.nu.6.fo.16.
Vasallo militi sine filio moriẽti quis in feudo succedet.impera.lot.c.fi.nu.1.fo.21.
Vasallo debita contrahente an teneatur dñs creditoribus.de inuesti.de re alie.fac.c.vnico.nu.5.fo.34.
Vasallo culpã cõmittẽte ob quã feudũ perdiꝭ cui aperiatur.que sit prima cau.benefi.amit.c.vnico.nu.51.fo.47.
Vasallo nolẽte seruitiũ prestare dño ⁊ dicẽte quod tenet est allodiũ ⁊ domino probante esse feuduꝫ spoliabitur vasallus.de lege corradi.c.vnico.nu.15.fo.64.
Vasallo inuito dñs nõ p̃t alienare ius qđ hꝫ ⁊ vasallagiũ sic vasallꝰ nõ alienat sine dñi volũtate imo ꝑdit.de le.cor.c.vni.nu.11.f.64.
Vasallo aliquid probãte cõtra dñm possidentẽ sacramentũ datur ipsi domino.si de inue.inter do.⁊ vas.qđ ori.c.fi.nu.2.fo.28.
Vasallo alienãte feudũ sine dñi ꝯsensu perdit si sciebat eẽ feudũ qr ignorãs nõ perdit.de ꝯtro.inter do.⁊ emp.c.vnico.nu.2.fo.71.
Vasallo possidenti datur sacramentum contra dñm.si de inue.ĩter do.⁊ vas.questio ori.c.fi.nu.3.fo.28.
Vasallũ dñi secretum reuelantem quis probabit animũ dãnificãdi fecisse.quib.mo.feu.amit.c.vnico.nu.2.fo.20.
Vasallꝰ agit ꝯ dñm petẽs feu.ꝗ dicebat se ĩuestitũ ꝑ ip̃m dñꝫ dꝫ ꝓbare se ĩuestitũ eiꝰ absolueꝭ dñs.de cõsue.recti feu.c.vni.n.14.fo.63.
Vasallꝰ iurãs se occisurũ dñm an sit feudo priuãdꝰ si ad vlteriora nõ procedat.que sit pri.cau.benefi.amit.c.vnico. nu.20.fo.44.
Vasallꝰ vocatus a dño vt veniat ad iudicẽ si renuerit feudo priuatur.que sit pri.cau.benefi.amit.c.vnico.nu.31.fo.45.
Vasallus an teneatur dño iura feudi sui ostẽdere.de probi.feu.alie.per fred.c.vnico.nu.66.fo.93.
Vasallꝰ sciẽs dñm in ꝑiculo mortis vel dãnũ in rebꝰ passurũ dꝫ ei denunciare.que sit pri.cau.benefi.amit.c.vnico.nu.6.fo.42.
Vasallꝰ cui sacr̃m deferꝭ a iudice dꝫ iurare cum.xij.paribus suis vasallis.de cõsue.recti feu.c.vnico.nu.6.fo.63.
Vasallꝰ est ĩuestitꝰ feudo moriꝭ relictꝭ duabꝰ filiabꝰ ꝗrũ vna hꝫ filiũ masculũ alia filiã tm̃ nũqđ masculꝰ hẽbit feudũ solꝰ ⁊ excludet sororẽ suã ꝯsobrinã vł ex ea natã.de ca.q cu.vẽ.c.vni.nu.11.fo.78.
Vasallus põt dño ignorante transigere.si de feu.defunc.mili.ca. si vasallus de feudo suo. numero.9.folio.53.

Vasallus q potuit dominũ a morte liberare ⁊ nõ fecit priuabitur feu.de alie.feu.pater.c.vlti.nu.5.fo.67.
Vasallus potest cõpromittere de feudo quando est controuersia inter se ⁊ alium ius pretendentes in feudo ⁊ ab eodem dño teneri debet.de lege corradi.c.vnico.nu.6.fo.63.
Vasallus inculpatus ad veniendũ ad imperatorẽ anteq̃ iter arripiat pro componendis sarcinulis ⁊ negotijs habet sex hebdomadas.de probi.feu.per lotha.c.omnibus.nu.4.fo.82.
Vasallus cui a domino iuramentum defertur quomodo debet iurare.de consue.recti feu.c.vnico..nu.7.fo.63.
Vasallus in qua guerra debet dñm iuuare. consuetudines.c. vnico.nu.1.fo.59.
Vasallus domino insidiatus si probatur perdet feudum. Insidiari est ad actum perducere.de capi.q cu.ven.c.vnico.nu.9.fo.87.
Vasallus commisit delictum per quod debet feu.priuari queritur ad quem feudum perueniat.si vas.feu.priue.c.vnico.nu.1.fo.61.
Vasallus debet esse cum domino cõtra inimicos suos. que sit pri.cau.bene.amit.c.vnico.nu.21.fo. 44.
Vasallus ferens testimonium in causa capitali contra dominum an sit feudo spoliandus.que sit pri.cau.bene.amit.c.vnico.nu.44.fo.47.
Vasallus olim ⁊ filium vendere ⁊ feudum alienare poterat:nunc proprietatem vendere non potest.quali.olim pote. feu. aliena.c.vnico.nu.2.fo.35.
Vasallus concubens cum vxore domini mortui an sit feudo priuãdus.de feu.si.cul.nõ amit.c.si.nu.2.fo.23.
Vasallus probauit aliqua indicia non plenas probationes inducentia contra dominum an cogetur dominus iurare de negotio.si pro feu.vasal.c.vnico.nu.5.fo.48.
Vasallus an debeat iuuare dominum bellantem extra regnum. q̃ sit pri.cau.bene.amit.c.vnico.nu.41.fo.46.
Vasallus qualiter contra dominum procedet qui se ante culpam laudatã destituit.de mil.vas.qui cõtu.est.c.vnico.nu.6.fol.40.
Vasallus si feloniam commiserat an post remissionem sibi factã a dño teneat eodem iure.de vas.decre.eta.c.vnico.nu.1.fo.37.
Vasallus secretum domini non reuelabit.de for.fidel.c. vnico.numero.2.fo.33.
Vasallus quid iurare debeat domino ⁊ in quibus ei teneatur. de for.fide.c.vnico.nu.1.fo.33.
Vasallus infra annũ ⁊ diem mortuo domino ab herede petat inuestituram vel mortuo vasallo heres eius a dño petat inuestituraz feudi.que est quedã cõfirmatio.de capi.cor.c.j.nu.1.fo.68.
Vasallus inhonestum qd in domo domini nõ perpetrabit.de for.fide.c.vnico.nu.3.fo.33.
Vasallus restitutus an recuperet ea que alteri per damnationem sui erant quesita.de vas.decre.eta.c.vnico.nu.4.fo.37.
Vasallus religionem ingressus an possit feudum retinere. de vas.mil.qui ar.bel.deposuit.c.vnico.nu.1.fo.39.
Vasallus an possit testificari in causa dñi sui.Si de inue.inter do.⁊ vas.qõ ori.c.j.nu.11.fo.28.
Vasallus de feudo litigaturus curiam dñi non declinabit.de inuesti.in maritũ fac.c.vnico.nu.3.fo.38.
Vasallus iudex perdit feudum si in causa dñi pperse iudicet. que sit pri.cau.bene.amit.c.vnico.nu.45.⁊.46.fo.47.
Vasallus qui feudum vendidit an teneatur ad seruitium pro precio.que sit pri.cau.benefi. amit.c.vnico.nu.39.fo.46.
Vasallus decedit fructibus pendentibus in fundo feudali cuius fructus domini an heredis vasalli.consuetudines.c.vnico.nu.18.fo.60.
Vasallus patiens feudo seruitutes imponi an sibi an dño preiudicet.de inuesti.de re alie.fac.c.vnico.nu.4.fo.34.
Vasallus feudo priuandus ter citari debet.de mili.vas. qui cõtu.est.c.vnico.nu.2.fo.40.
Vasallus an teneatur alere dñm egentem sicut libertus patronũ. si de feu.defun.mili.c.licet vasallus.nu.4.fo.52.
Vasallus inuestiturã feudi petere debet renouari a successore dñi mortui.quo tempo.miles.c.sancimus.nu.1.fo.24.
Vasallus habẽs feudum a dño suo decessit pluribus filijs relictis queritur si omnes debeant petere inuestituram ⁊ facere fidelitatem dño.si de feu.defun.mil.c.omnes filij.nu.1.fo.50.
Vasallus cõtumax expectatur per annum anteq̃ feudo priuetur. quo tem.miles.c.si.nu.12.fo.26.
Vasallus domino aliquem iuste impugnanti auxiliari debet. de no.for.fide.c.vnico.nu.3.fo.33.
Vasallus miles dño inscio feudum alienans cum vxore dñi concubens ⁊ ipsum preliantem non adiuuãs feudo priuatur.de feu.si.cul.non amit.c.si.nu.1.fo.23.
Vasallus potest dominum bannitum depredari.de mili.vas. qui contu.est.c.vnico.nu.8.fo.40.
Vasallus inuestituram per testes extraneos pbare potest dño nõ cogente pares ad testificandum.quid sit inuestitu.c.vnico.nu.8.folio.30.
Vasalli possidentis sacramento statur aduersus dominum dicẽtem eum non fuisse inuestitum.si de inuest.inter do.⁊ vasal. qõ oria.c.j.nu.1.fo.27.
Vasallus sciens dominum mortuum ⁊ infra annum ⁊ diem non petit inuestituram feudum perdet.quo tempore miles.c.sancimus.nu.8.fo.24.
Vasallus capitaneus maior aut minor valuasor si feudum alienauerit ipso sine herede decedente feudũ aperitur domino.apud quem vel quos.c.si.nu.1.fo.21.
Vasallus stetit multo tempore absq̃ seruitio domino suo prestando eo quia non fuit requisitus an perdat feudum.consuetudines.c.vnico.nu.15.fo.60.
Vasallus vnicum habebit dominum respectu eiusdem feudi.qb.mo.feu.amit.c.vnico.nu.14.fo.13.
Vasallus habens duos pares testes contra dominum tenentem probat.si de inuestitu. inter domi. ⁊ vasal. questio oria.c. fina.nume.1.fo.28.
Vasallus potest in feudum dare inuito domino si ea lege qua habebat.de lege cor.c.vnico.nu.13.fo.64.
Vasallus iniurians alicui de domo domini feudo priuatur. qui.mod.feu.amit.c.vnico.nu.15.fo.13.
Vasallus est subditus domino non econtra in his que tangũt vasallum.si de feu.defun.mil.c.dño cõmittente.nu.2.fo.54.
Vasallus iurans se aut patrem suum legitime de feudo inuestitũ liberatur a iudicio possessorio per dominum intentato.de contro.inuest.c.vnico.nu.2.fo.10.
Vasallus an feudo priuetur anteq̃ de culpa cõuincatur. qui.mo.feu.amit.c.vnico.nu.20.fo.14.
Vasallus concubens cum sorore domini feudo non priuatur nisi hoc fecerit in domo domini.quib.mod.feud.amitta. c. vnico.nu.10.fo.14.
Vasallus vasalli an teneatur seruire domino domini.de cõtro. inuesti.c.vnico.nu.16.fo.11.
Vasallus assiliens vel aggrediẽs dominum vel ipsius castrum feudo spoliatur.qui.mo.feu.amit.c.vnico.nu.21.fo.14.
Vasallus concubens cum vxore fratris domini an perdat feudũ. qui.mo.feu.amit.c.vnico.nu.16.⁊ seq.fo.13.⁊.14.
Vasallus existens communis duorum dominorum si vnum offenderit feloniam committens cõtra eum cubando cum vxore vel alias ⁊ alium dominum non offenderit priuabitur tantũ parte feudi quod tenet a domino offenso.de vas.qui cõtra constit.c.vnico.nu.4.fo.65.
Vasallus non potens secure ad petendum inuestituram ire an teneatur procuratorem mittere. quo tempo.miles.c. sancimus.nu.5.fo.24.
Vasallus dominum iniuste impugnatum vel iuste impugnantez defendere debet.qui.mo.feu.amit.c.vnico.nu.1.fo.12.
Vasallus an possit feudo renunciare inuito domino.de his q feudare pos.c.vnico.nu.25.fo.6.
Vasallus concubens cum dñi vxore feudo priuatur.qui.mo.feud.amit.c.vnico.nu.7.fo.12.
Vasallus renuens seruitium promissum prestare feudum perdit. que sit pri.cau.benefi.amit.c.vnico.nu.33.fo.45.
Vasallus non potest dici dominus feudi etiã si possit agere ⁊ conueniri.de inuest.de re alie.fac.c.vnico.nu.3.fo.34.
Vasallus an debeat in iudicio esse aduocatus pro domino.q.mo.feu.amit.c.vnico.nu.2.fo.12.
Vasallus tenetur domino sicut libertus patrono. quib.mod. feu.amit.c.vnico.nu.5.fo.12.
Vasallus vendens feudum cum cõsensu primogeniti an ipso mortuo possit secundogenitus illud reuocare.de succes.feu.c.vnico nu.8.fo.17.
Vasallus tractans cum aliquibus de occidendo dominum quãuis nõ occiditur perdit feudũ.de capi.qui cur.vendi.c. vnico.nu.6.fo.78.
Vasallus per pares poterit probare ⁊ p extraneos ⁊ per iuramentum suum quando possedit feudum per annum dño sciente.de contro.inter mas.⁊ femi.c.vnico.nu.5.fo.71.
Vasallus negans rem quam tenet a domino esse feudalem dominus conuincit eum qualiter punietur.si de feu.defun.mil.c.vasal.si feu.nu.1.fo.48.
Vasallus non amittit feudum ex quo non obtulit seruitium quãtumcunq̃ steterit qr non fuit requisitus a domino. si de feu.defun.mili.c.licet vas.nu.1.fo.52.
Vasallus propter mendaciũ perdet possessionẽ mendacio p dñm probato.si de feu.defun.mil.c.vas.nu.2.fo.48.
Vasallus vendidit feudum sine domini voluntate postea recuperauit an tenebit pro feu.quid iuris sit ⁊ si vas.post alie.feu.c.vnico.nu.1.fo.73.
Vasallus immiscens se cum filia nuru vel sorore domini feudo priuatur. Que sit prima causa beneficij amittendi.c. vnico. nume.17.folio.44.

Vasallus

Alphabeticus index.

Vasallus volens personaliter dominum comitari non potest cogi ad pecuniam dandam loco servitij.de probi.feu.alie.per fred.c.vnico.nu.32.fo.90.

Vasallus volens a domino tenente possessionem habere qua actione eum conueniat.de controuer.inuest.c.vnico.nu.1.fo.10.

Vasallus burgensis non tenens feudum an ⁊ quale teneatur domino servitium prestare.de pa.iura.fir.c.fi.nu.52.fo.86.

Vasallus concubens cum personis dño cõiunctis ẽt si sint meretrices publice cadit a suo iure.qui.mo.feu.amit.c.vnico.nume.10.folio.13.

Vasallus debet dominum adiuuare sed contra quos iuuabit si dominus habet guerram cum patre fratre ⁊ filio vasalli iuuabitne contra istos.consuetudines.c.vnico.nu.21.fo.60.

Vasallus iuuans dominum salutem propriam saluti dñi pponat.quib.mo.feu.amit.c.vnico.nu.4.fo.12.

Vasallus an possit dominum cogere vt fines feudi sibi ostendat.de probi.feu.alie.per fred.c.vnico.nu.64.fo.92.

Vasallus non seruiet domino requirenti nisi dies esset apposita qñ deberet seruire alias secus. an ille qui interfe.fra.c.vnico.nu.5.folio.65.

Vasallus an teneatur dominum alere egenum.episco. vel abb.c.fi.nu.7.fo.16.

Vasallus non valens seruitium ob qd sibi datum fuit feudum dño prestare an possit illud retinere.epis.vel abb.c.fi.nu.5.fo.16.

Vasallus feudum possidens sed inuestiturã non probans cũ duodecim sacramentalibus iurabit.de controuer.inue.c.vnico.nu.6.folio.10.

Vasallus probans se ⁊ patrem suum feudi partẽ possedisse an sufficienter probet contra dominum possidentẽ eiusdẽ feudi partẽ alteram.de controuer.inue.c.vnico.nu.5.fo.10.

Vasallus an teneatur ad maius seruitium domino ob incrementũ quod accidit feudo.de controuer. inuestitu.c.vnico.nu.17.⁊.19.folio.11.⁊.12.

Vasallus qualiter se debeat habere erga dominũ.ex quib.cau.feu.amit.c.j.nu.3.fo.41.

Vasallus accusans dominum capitaliter feudum perdit.que sit p̃.causa benefi.amit.c.vnico.nu.43.fo.47.

Vasallus pauper an excusetur a seruitio prestando.de probi.feud.alie.per fred.c.vnico.nu.34.fo.90.

Vasallus si dicat se in feudum tenere domino dicente se pro pignore dedisse: vter probare debeat.de controuer.inue.c.vnico.nu.9.folio.10.

Vasallus vtile ⁊ dominus directum feudi dominium sine voluntate alterius alienare nequit.de probi.feu.alie.per fre.c.vnico.nu.44.folio.91.

Vasallus alienans partem feudi dando ad libellum vel pignori, an perdat feudum.qui.mo.feu.amit.c.vnico.nu.25.fo.14.

Vasallus feudum quod ad vnuz peruenire dicitur an possit diuidi.si de feu.defuncti mil.c.omnes filij.nu.3.fo.50.

Vasallus abutens re feudali ab ea debet expelli.quib.mo.feu.ami.c.vnico.nu.28.fo.14.

Vasallus alienauit feudum sine consensu domini agitur cõtra emptorem tenentem feudum quid debet fieri probato ꝙ est suũ feudum.de controuer.inter do.⁊ emp.c.vnico.nu.1.fo.71.

Vasallus dimittens dñm in periculo iuste preliãtẽ feudum perdit.que sit prima cau.benefi.amit.c.vnico.nu.5.fo.42.

Vasallus vasalli mei quomodo sit vasallus meus.de probi.feu.ali.per fred.c.vnico.nu.62.fo.92.

Vasallus fratrem vel nepotem suũ vel domini proditorie occidens feudo priuatur. quibus mod.feud.amit.c.vnico.nu.24.⁊.26.folio.14.

Vasallus an habere debeat precium feudi venditi ⁊ an possit alienare sine consensu ⁊ an cum consensu.de conten.inter me.⁊ do.de por.feu.fra.mei.c.vnico.nu.4.fo.19.

Vasallus nil contumeliosum faciet domino.de no.fide.for.c.vnico nu.4.folio.33.

Vasallus an potest dominum accusare vt testimonium contra eum dicat in causa cumulandi.de ꝯsuetudine recti feu.c.vnico.nu.11.folio.63.

Vasallus vniuersitatis vel collegij vel capituli non tenetur iuuare aliquem de collegio vel vniuersitate.si de feu.defuncti mil.c.omnes filij.nu.6.fo.50.

Vasallus seu feudatarius habet vtile dominium quia vtiliter agit de controuer.inter vas.⁊ alium de bene.c.vni.nu.2.fo.72.

Vasallus assiliens dominum vel castrum in quo est vel si manus in eum inijcit feudum perdit.que sit pri.cau.benefi.amit.c. vnico.nu.18.fo.44.

Vasallus dominum percutiens manum perdit morte nõ sequuta.que sit pri.causa bene.amit.c.vnico.nu.19.fo.44.

Vasallo vendente vel alienantes feudum sine domini voluntate et consensu reuocatur feudum per dominum non obstante prescriptione cum consensu domini.de capitul.corra.c.j.nu.6.fo.68.

Vasallus infirmus per substitutum seruire potest.de probi.feu.ali.per frede.c.vnico.nu.33.fo.90.

Vasallus an possit dominium vtile feudi alienare ⁊ an dominꝰ proprietatem.de probi.feu.alie.per fre.c.vnico.nu.4.fo.87.

Vasallus ludens turpiter cum vxore domini vel inhoneste tangẽs feudum perdit.qui.mo.feu.amit.c.vnico.nu.8.fo.12.

¶ Vectigal de quibus rebus debeatur.que sunt regal.c.vnico.nu.14.folio.97.

Vectigalia ⁊ gabelle fiscales plus offerenti locantur.que sunt regalia.c.vnico.nu.12.fo.97.

Vectigalia rerum que vehuntur ad quem pertineant.que sunt regal.c.vnico.nu.11.fo.97.

¶ Venari si possit quis cum auibus ⁊ canibus preterq̄ ad lupos vrsos ⁊ apros.de pa.te.⁊ eius vio.c.fi.nu.32.fo.58.

¶ Via publica que sit.que sunt regal.c.vnico.nu.3.fo.97.

Vicarius quã potestatẽ habeat in rebus sue administrationi commissis.de probi.feu.alie.c.vnico.nu.13.fo.88.

Vi eripiens plus delinquit q̄ ille qui clam occultat receptando.de pa.iur.fir.l.hac edicta.nu.31.fo.84.

Vnio translatio ⁊ incorporatio non est de illis similis argumẽtatio.de capi.corradi.c.vnico.nu.31.fo.70.

Violans pacem pro solo vulnere qd fecit perdet manum.de pa.iura.fir.l.hac edic.nu.22.fo.84.

Vendere ⁊ obligare seu pignorare differunt.de probi.feu.alie. per fre.c.vnico.nu.6.fo.87.

Violator pacis habebitur qui postea q̄ est exutus a pcuratoria aduocatoria aut alio officio temerarie ⁊ sine lcĩa principis exercere presumit.de pa.te.⁊ eius vio.c.fi.nu.35.fo.58.

Viuere debet quicũq; in pace ⁊ non debet se vindicare nisi in casibus hic.de pa.iura.fir.l.hac edictali.nu.6.fo.83.

Violentia quid sit.si de feu.defunct.mili.c.si vasallus de feud.suo nu.3.fo.53.

Votũ ad religionis ingressum obligatio est ⁊ sic peccat si nõ intret si de feu.defunc.mili.c.qui clientulꝰ.nu.3.fo.49.

¶ Vendere nolens rem suam non tenetur.de pa.iura.fir.l.hac edictali.nu.19.fo.83.

Vendere non videtur generaliter que specialiter non esset venditurus sicut vendens seruum non intelligit vendere peculiuz.si de feu.defun.mili.c.si vasallus culpam.nu.3.fo.52.

Vendere permissus an possit obligare.de probi.feu.alie. per fre.c.vnico.nu.5.fo.87.

Venditoris interesse prodest emptori non econtra.si de feu.defunc.militis.c.si vasallus de feudo suo.nu.8.fo.53.

Venditor feudi obligat se curaturum ⁊ facturũ ꝙ dominus feudi consentiet alienationi an valeat hec obligatio.de probi.ali.feu.imperialis.nu.8.fo.81.

¶ Verba debent aliquid operari.de feud.non habẽtep.pro feudi naturam.c.vnico.nu.2.fo.75.

Verborum inaniũ captiones in iudicio excluse sunt.de contr.inter vas.⁊ alium de inuesti.c.vnico.nu.12.fo.73.

¶ Voluntas ⁊ propositum distinguũt maleficia.de capi.qui cu.vẽdi.c.vnico.nu.5.fo.78.

Voluntas delinquentis in delicto puniendo attenditur.que sunt rega.c.vnico.nu.81.fo.104.

Voluntas in vltimis voluntatibus primũ locum obtinet.de alie.feu.pater.c.j.nu.12.fo.66.

¶ Vsu in contrarium nõ probato per multos annos si staret ꝙ nõ vteretur populus.de pa.te.⁊ eius vio.c.fi.nu.18.fo.57.

Vsurarium iudicium qñ ciuile ⁊ quando sit canonicum.que sunt regal.c.vnico.nu.37.fo.100.

Vxor an dicatur affinis ⁊ an preponatur fisco.que sunt rega.c.vnico.nu.26.fo.99.

Vxor nescit facta viri nisi pbet.de natura suc.feu.c.vnic.n.25.f.77.

Vxorem accipere ad morganicam quid.de fil.nat.de mat.ad morga. contrac.c.vnico.nu.1.fo.61.

Vxores habent dotes marito foriudicato vł bannito.de pa.te.⁊ eiꝰ vio.c.fi.nu.7.fo.56.

Vxoris ad virum maior est vnio q̄ ecclesie vnite cum alia vbi est copulatio diuini ⁊ humani iuris ⁊ est vnio indissolubilis qr ꝙ deus ꝯiũxit hõ non separet.de capitulis corra.c.vni.nu.30.f.70.

FINIS.

¶ Registrum.

a b c d e f g h i k l m n o p.

Omnes sunt quaterniones.

Prime Joan. Tertio.

¶ Qui non diligit fratrem manet in morte.

i18991269

67

Andreas de Isernia in Lib. Feudo

colorchecker CLASSIC
mm
calibrite